

శ్రీరామచంద్ర. పరబ్ర. శేనమః..

శోభకవిజ్ఞప్తి.

శ్లో॥ పురాణమిత్యేవ న సాధు సర్వం । నచాపికావ్యం నవ మిత్యవద్యమ్
సప్తః పరీత్యోన్యతర ద్భజన్తే । మూఢః పరప్రత్యయనేయబుద్ధిః॥

అభిరూప శేఖరులారా !

ఇక్కాలమునఁ దెనుఁగుగ్రంథములను సంస్కృతమూలముతోను వ్రాత ప్రతులతోను ఖోల్చి యథాశక్తి నిర్దుష్టముగా నవరించి మేము ముద్రించుటం గొందఱు చూచి ' కూర్చిరి మార్చిరి చెఱిపిరి చెఱినది ' యని చేయునాక్షేపణములు నాశ్రోతములును గర్జితాడితము లగుచున్నవి. వీనిం గొంత పరామర్శించుట కిపుడు మిక్కిలి యవసరమై యున్నది.

మన దేశమునఁ జదువరులపాలిటిభాగ్యదేవత యై ముద్రణపద్ధతి యేర్పడిన సిదప నాంధ్రభాషయందు గొప్పగ్రంథము లగుభారతమును భాగవతమును ముద్రితము లయినవి. ఒక గ్రంథమునకుఁ గలవ్రాతప్రతు లొక్కొక్కటికిని బ్రా యికముగా వ్రాయసకాఁ డొక్కొక్కఁడగును గాన వానియం దక్షరము లొక్క తీరు గాకయుఁ బాఠము లొక్క తెఱఁగు గాకయు నుండుటతోఁగూడ నందంద సొంత కూర్పులును వింతమార్పులును గొంతకొంత కానిపించుటయుం గలదు. కాన వా నిలోఁ బెక్కులు ప్రాధు లగుపాఠకులకు సైతము ప్రాణగొడ్డములుగా నుండును. ఆ గ్రంథమునచ్చుప్రతులం దాయాకూర్పులోనివాని కన్నిటికిని శోధనమును ముద్రణ మును సమానము లగుటచే నాయన్నింటను బాఠ మొక్కటిగాను, నక్షరములు మఱిం త విడిగా ము త్రైపునరులవలె ముద్దులు గులుకుచును, నుండును ; కాన యవి యభి జ్ఞులకే కాక యర్థము దెలియనిబాలురకును స్త్రీలకును సైతము సొంపై సుఖముగాఁ బఠింపఁదగి యుండును. ' అచ్చపునేతీకిముందఱఁ బచ్చి వెన్నయు మెచ్చా ? అట్టలుగ ట్టఁబడి చేపట్టనకు దిట్టముగా నుండునచ్చుబొత్తముల వసయెక్కడ ! కట్టలవలెఁగట్టువై యరముల నులిగొనునాకు ప్రతుల నన యెక్కడ ! వ్రాతజిలుగులసిలుగులకంఠె నచ్చు తేటలనీటలు మీటు గాకున్నే ! ఇవి సరస్వతి నోచిననా ములపంటలు. వీనికి ముం దవివెంటలు గావ్రా !!

ఇట్లచ్చుప్రతులు చదువరుల కనువిందులుగా నెచ్చుచురాఁగా వ్రాతప్రతులు పురువులవెనువిందు లైపుచ్చుచుఁ బంచత నొందసాఁగినవి బాను ! మంట మగ్గి మన్నె, నీటను దోఁగిననెట్ల, నిష్కనఁగ్రాఁగినీతై, గాలిం గలసి దు మై, బయలంబడి

వస్త్రై, యిట్లు పంచభూతములం గలసియుఁ గలయుచును నున్నవి. ఇంతవఱ కవి యంత రింపఁ దొడఁగి దాదాపు రెండు తరములగుచున్నవి. మనము త్తాతలకాలమువఱకే వాని మురువులును బరువులును. మనతాతల వష్టిపూర్తి కచ్చుప్రతులు పొత్తముముతైదువ పేరంటమునకై యెత్తినది త్తరపురూపులవలె మనోనయనోత్సవములై మొలకొత్త సాఁగినవి. అందలిపాఠములే మనతండ్రులకు వెన్నతోఁగూర్చి పెట్టినవి. మనకు నవి యే నుగ్గుఁబాలతోనూఱి పోసినవి. వేయేల! అచ్చుప్రతులపాఠములే యెల్లయెడల నల్లుకొని యిప్పుడన్నిపట్టుల నిల్లుగట్టుకొని యున్నవి.

ముద్రాక్షరములు సరులుగూర్చినయాఃశిముతైములే. అచ్చుప్రతులు చూచుటకును బట్టుటకును జదువుటకును మెచ్చులుగులుకునే. అందలిపాఠములు మనతాతల తండ్రులవాక్కులం బడి పవిత్రములై మనహృదయసీమలం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నవే! అయిన నేమి? వానియందుఁ దప్పలుండవా? కూర్పులును మార్పులును గలుగనేర వా? ఇది కొంత విచారితము.

భారతాదులను రచించినకవులు గడచి యిప్పటి కయిదాఱువందల సంవత్సరముల కెక్కువయే యైనది. ఇంత దీర్ఘకాలములో దేశమునఁ బెక్కు రాజ్యవిభ్రమణములును నూతనరాజ్య జననములును, నపూర్వమతభాషాసంపర్కములును గలుగుటంజేసి జనవ్యవహారములలో మునుపటివి గొన్ని నశించుటయు మఱి కొన్నిక్రొత్తగాఁ దలసూపుటయు సహజము. ఈ వ్యవహారములమాఱుపాటు ననుసరించియే భాషయందును దద్వాచకము లయినపదములును వాని ప్రయోగవిశేషములును గొన్ని మాసిపోయి యిప్పటి వాడుకలోఁ గానిపింపకున్నవి. ఆపదాదులచొప్పు నక్కాలపుగ్రంథములను బెక్కింటిని గొనియే నిరూపింపఁదగి యున్నది. ఈవిశేషము పెక్కు భాషలయందుఁ గానిపించుచున్నదని భాషాచరిత్రములే యుద్దోషించుచున్నవి. ఇట్లాపదాదులు జనవ్యవహారములం గానిపింపనియిక్కాలమున నచ్చుప్రతుల శోధించి ముద్రింపఁ బూసినపండితులు వానిలో నప్పటికాలపుగ్రంథప్రయోగములనుబట్టి తమకు నిర్ణయింపఁగూడినవి తప్పఁ దక్కినవానిని నట్లే సందిగ్ధములుగా నుంచునడికిఁ బాలుపడనోపకయు, దాము ప్రకటించుప్రతు లొకటి రెండు గాక కూర్పునకు వందలకొలది నుంటంజేసి యా పెక్కింటను నట్టిదుస్సాధములు వ్యాపించి యుండుటకు మనసురాకయు, గూర్చును మార్చును జాలినపాండిత్యమును గవిత్వమును గలవారు గాన యారెంటినిగొని యాపదాదులు పాఠకసామాన్యమునకు నుబోధములుగా నుండునట్లు సవరించుటకు బలవంతముగాఁ దమంతఁ బ్రేరితులగుచున్నారు. వ్యాతప్రతులో యొకటిని జూచి మఱొకటిగాఁ బూర్వమునుండి వ్రాయంబడుచు వచ్చినవగుటచేతను, మిక్కిలి పురాతనములై నవియుఁ బెక్కు మిగిలియుండుటచేతను, నట్టివానిలోఁ బెక్కింట నాపదాదులు తప్పక వచ్చియుండవచ్చును. వాని వ్రాయనకాండ్రలోఁ బెక్కిండ్లు గూర్చునుమార్చును జాలినంతవ్యుత్పన్నులు గాకుండుటచే నట్టివారిప్రతులందేనియు నవి మాఱుపడక యుండవచ్చును. ఒక్కొక్క వ్రాయనకా

ప్రతు లొకకొన్ని యేకాని వందలకొలది గావు గావున నా తెలియనిపచాదుల సవరించియే తీతవలయు ననుస్వాత్ ప్రేరణమువాని కంతబలవంతముగా నుండదు. ఈకారణములంబట్టి యచ్చప్రతులకన్న నాకు ప్రతులే పాఠసౌభవమునకై మఱింత యాశ్రయణీయములుగా నుండును. పెక్కురి త్తవాదములకన్న రెండొక్కయుదాహరణములే మిన్న.

భారతమున యతిభిక్షోసమయవివరణమున 'విధూమేన్యస్తమునలే వ్యక్షారే భుక్తవజ్జనే' శాంతి. అనియున్నది, ఇందులకు 'డంపకములకు వంటకములకును, భోజనములకుఁ దఱియైన ప్రోద్దుఁ గడపి' క ఆ. 39కి అని వ్యాతప్రతులం దున్నది. మునలశబ్దమునకుఁ బర్యాయముగాఁ దెనుగున 'డంపక' మున్నది. అయినను 'డంపకము దంచు' అనియే కాని 'డంపకము' అని వాడుకలోలేదు. మఱి ప్రయోగమందో 'డంపుదుమే కుభృత్పరివృథంబుల' నని కాశీఖండమునఁ గలదుగాని యది ముద్రణసమయమున శోధకులకుఁ దెలియకగాని మఱవఁబడి కాని యుండవచ్చును. సర్వజ్ఞత్వ మెవరిసాము? అర్థము పొనఁగియుఁ బ్రకరణమునకుఁ బొందుపడియు నుండుట కన్నఁ దేటగా నుండుట మఱింత యావశ్యకము కాఁబోలు. కాన తెలియకున్న 'డంపకములు' తేటగా నున్న 'డాంబికము'లయ్యె. కనుక 'డాంబికములకు వంటకములకుఁ జొరక' అని పాఠము పుట్టినది. ఇవి తేటగా నుండుట యటుండ మనతాతగారిసోటఁ బడియు వచ్చినదిగాన తప్పయిన నొప్పే! దీనిని మరల దిద్దుటయే తప్ప!! అచ్చప్రతులయొగడమా యిది !!!

ఆరణ్యపర్వమున 'ఉల్లకాంచనరథమువై నున్నవాడు' షష్ఠ. ౧౫౩. అని వ్యాతప్రతుల నున్నది. 'ఉల్ల' యని యిప్పుడు వ్యవహారమునలేదు. ప్రయోగము 'మూడు, యోజనము లిచ్చటికి దాని ౩ కుల్ల తెరువు, పట్టి వేచని యాదైత్యరథర్థఁ గనుము' అని శాంతిపర్వమునఁ గలదు. ముద్రణసమయమున నిది శోధకులకు గోచరముగాదయ్యె. కాన 'అల్లకాంచనరథమువై నలరువాడు' అని 'ఉల్ల' తేట తెల్లయగు 'అల్ల' యైనది. దీనిని మరల దిద్దవచ్చునా? పండితులు దిద్దరఁట! పండితులకైనను జ్యోతిషము పదము లెట్లు తెలియను? దిద్ది తరములును రెండైనవఁట! అప్పుడు దిద్దినది దండితనమే యైనది; ఇప్పుడు దిద్దుటయో దుండగమే చుడి!

'మఱ' యనియుఁ గలదు. 'మఱ' యనగా మఱపు. ఇది వెఱవంటిది. 'మది మఱగొన్నయట్టియెడ మానినికిం దనుదాన కాచికో, లొదవిన' భార. ఉద్యోగ. ఈ 'మఱ' తెలియక 'మదిమది నున్నయట్టియెడ' నని మార్పఁబడినది. మఱియు, భాగవతమున వామనఘట్టమున 'తెఱవా విప్రులు పూర్ణలే..... నీరంబునుం బోయు' దే, మఱ లేకర్థుల దానులక నుజనులక నున్నపుడే వైదలీ' అష్ట. 466. ఇట 'మఱ' నేఱుంగక 'పోయు' దే, మఱకే యర్థుల' నని 'ఏమఱక' గామార్చి శోధకు లేమఱిరి.

'మందట' యనఁగాఁ దగవు. జగన్మోహిన్యవతారఘట్టమున 'మనకు వేల్పులకు నున మందట లేకుండఁ, బంచివెట్టెదననిపడఁటి పూ నె' భాగ. అష్ట. 321. అని యున్నది

ఈ 'మందట' తెలియక యారాటము పెట్టినందున 'మాతాటము'గా మాతినది. 'మనముల నమ్మించి తమ మందట నా నభవారు తీర్చి' నారాయణకృతపంచతంత్రము ౧ ఆ. ఇట 'మందట' కు 'సమీప'మని శబ్దరత్నాకరమం దర్థమున్నది. 'వినుకుంభాండ యనేక కాలము ... నాదగు భజంబుల్ మందటం బొందినన్' హరివంశము. ఉత్త. 2 ఆ. ఇట 'మందట' యచ్చుప్రతుల 'ముచ్చట'యైనది. తెలియని మందటకన్న దేట యగు ముచ్చట మేలుగదా !

'దుడుకడుచు' అనగా మగ్గుమగుట. కృష్ణబలరామబాలక్రీడావర్ణనమున 'అప్పంకముల దుడుకడవఁజొత్తురు'దశ. పూ. 289 అనియు, బ్రహ్మ గోగోవుల సంతర్హితులం జేసినఘట్టమున 'దుడుకనిమహిమాబ్ధి నజుఁడు 3 దుడుకడిచె నృపా' దశ. పూర్వ. 547.యనియు నున్నది. ఇది తెలియక 'దుడుకడరఁ జొత్తు'రని మార్పఁబడినది. మరల 'దుడుకడువ' నని దిద్దుట దుడు కగునా?

భాగవతమున 'తీర్థీ కుర్వన్తి తీర్థాని' ౧. స్క. ౧3. అథ్యా. అని యున్నందులకు వ్రాతప్రతుల 'తీర్థ సంఘంబులఁ దీర్థమింతురు' ప్రథ. 301 అనియున్నది. 'తీర్థమింతురు' అనియిప్పుడు వాడుటలేదు. 'ఉత్తరమింతురు' ఇత్యాదినన్నయప్రయోగములు శోధకులకుపసితములు గావు. కనుక 'తీర్థసంఘంబుల ధిక్కరింతురు' అని సవరింపఁబడినది. మఱి తాతగారిబొక్కినోటఁ జొచ్చియు నచ్చివచ్చినది గాన యది విడువరాదు. అట్టిదానిని దిద్దితిమా యంతకన్న బాతకము లేదు! ముద్రణమహిమ! ముద్రణదేవతా కటాక్షము నకు బాత్రము లై సతప్పలుగూడ దిద్దరానంతపవిత్రము లై యొప్పులుగులుకునా ?

ఇట్టివి పెక్కులు చూపవచ్చును. వ్రాతప్రతులందు గ్రుడ్డిదెబ్బకును దప్పలు గలుగునే యందు రేమో. ఔను ! వానియందు శకటరేఖమనియు లఘురేఖమనియు భేదమండదు. 'వాండు కాండు' అని యన్నియుఁ బూర్ణ బిందువులేకాని యర్థ బిందువు చూపట్టదు. 'మంచుము రంగము' అని యనవసరము లగుద్విత్వములును, 'శాయు' 'యెవ్వఁడు' అని యక్షరవ్యత్యయములును, 'కోరికె' 'నాలికె' అని యసమంజసరూపములును, బట్టినచోటఁ బెక్కులు గనుపట్టును. అయినను 'డాంబికములు' 'ధిక్కరింతురు' అనునచ్చుప్రతులసవరణలంబట్టి 'డంబకములు' 'తీర్థమింతురు' అని నిర్ణయించుకొన్నమునకంటె 'వాండు' 'శాయు' అను నాకుప్రతులవ్రాతలను బట్టి 'వాఁడు' 'చేయు' అని దిద్దుకొనుసాకర్య మేపాటియతితయమో యభిజ్ఞులకుఁ దేట గాకపోవదు.

మఱియు శోధనమునకు నై పుణ్యమును గావలయు. పాండిత్యమున్నచోట నెల్ల నై పుణ్యము నియతముగా నుండదు. మఱియుఁ బండితులు తమతమదర్శనములచొప్పునఁ బాత్రముల దిద్దుటయుఁ గలదు. స్వదర్శనాభినివేశపారవశ్య మనివార్యమగుట సహజమేకదా. ఈ రెండుకారణములను బట్టియు నచ్చుప్రతులఁ దప్పలు గలుగుట గలదు. ఈనిర్ణయము లెంతవఱకు సాధువులో ప్రకృతగ్రంథమునఁ బరామర్శితము.

శ్రీకైవల్యపదంబుఁజేరుటకునై చింతించెదన్ లోకర

క్షేత్రారంభకు భక్తపాలనకళానరంభకున్

౧ స్కం. ౧.

ఇట్ల క్రిందిగీతలు గలవానిని జూడుడు. ఆరంభముననే హంసపాదము! మొట్ట మొదటిపద్యముననే యతి తప్పినది. ఈతప్పు గ్రంథమున మతెచ్చటనే నుండునేని వ్రాయనము గురునాథునివయినో లేక కంపాసిటరు రామస్వామిమీఁదనో మోప వచ్చును. ఇట్లును గాదే! శోధకులకు దోషము వచ్చునని మహాకవికి యతి తెలియదం దుమా! మొన్నటి తాతగారి కాగ్రహమువచ్చినను, సంతకంబు మునుపటిపోతనగారి నిగ్రహము దగదు. కాన 'రక్షాకారంభకు భక్తపాలనకళానరంభకున్' అని దిద్ద కుండరాదు.

ఏతద్రూపం భగవతో వ్యూహాపన్య చిదాత్మనః

మాయాగుణైర్విరచితం మహదాదిభి రాత్మని

యథానభసి మేఘాఘో రేణుర్వా పార్థివోఽనిలే

ఏవం ద్రష్టరి దృశ్యత్వ మారోపిత మబుద్ధిభిః.

౧-స్కం. 3-ఆధ్య.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా|| అయాపన్య- చిదేకరసన్య, ఆత్మనో-జీవన్య, ఏతత్-మూలం, రూపం - శరీరం, భగవతోమాయాః, తస్యాః, గుణైః - మహదాదిరూపైః, విరచితం - కృతం, ఆత్మని - ఆత్మస్థానే, శరీరం కృతమిత్యర్థః|| కథమిత్యేతదాయం స్వయాపావరణేన తదధ్యాన ఇతినప్పస్తాంతమాహ || యథావాయ్వాత్రితోమేఘాఘో, నభసి-అకాశే, అబుద్ధిభిః-అజ్ఞైః. ఆరోపితః, యథావాపార్థివోరేణుః - తద్గతభూసరత్వాదిః, అనిలే, ఏవం, ద్రష్టరి - ఆత్మని, దృశ్యత్వం - దృశ్యత్వాదిధర్మకం శరీర మారోపిత మిత్యర్థః.

ఇందుల కచ్చుప్రతిపాతము:-వినుం డరూపుం డయినజీవుండు చిదాత్మకుండై పరఁగు- జీవునికిఁ బరమేశ్వరు మాయగుణంబు లైనమహదాదిరూపములచేత నాత్మాధారస్థానముగా విరచితంబైనస్థూల శరీరంబు గగనంబునందుఁ బునాశ్రితమేఘసమూహంబును గాలియందుఁ బార్థివభూమిభూసరత్వంబును నేరితి నట్లు ద్రష్టయగునాత్మయందు దృశ్యత్వము బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నారోపింపంబడు.

'ఆత్మని' అనుటకు 'ఆత్మస్థానే' యనియర్థము. ఇట్ల 'ఆత్మాధారస్థానముగా' ననుటయెట్లు? 'స్థూలశరీరంబు' అనుటకుఁ గ్రియయెద్ది? ఆరోపింపఁబడినది స్థూలశరీరమా? దృశ్యత్వమా? అన్వయమేదియుఁ గానరాదు. అంతగా మూలానుగుణ్యమునులేదు.

వాఁతప్రతులపాతము— వినుం డరూపుండై యేకరసుండై యాత్మయనం బరఁగుజీవునికిఁ బరమేశ్వర...రూపంబులచేత నాత్మస్థానంబునందు విరచితం బైన స్థూలశరీరంబు...దృశ్యత్వమై... నారోపింపబడు.

౧ స్కం. 67.

ఇట్ల 'స్థూలశరీరము దృశ్యత్వమై యారోపింపబడు' ననియన్వయము. ఇది చాల మూలానుగుణముగాఁ దెనిఁగింపఁబడినది. ఇట్లు మూలానుగుణ్యమును నన్వయమును గలయూపోతనపాతమును గయికోనవచ్చునా? లేక యన్వయము చెడినను మూలానుగుణ్యము కొఱవడినను మనతాతగారియచ్చుప్రతిపాతమే వలయునా?

‘యత్రేతే నదసద్రూపే ప్రతిపిధ్ధే స్వనంవిదా
 అవిద్య యాత్మనికృతే ఇతి తద్బ్రహ్మదర్శనమ్॥
 యద్యేషోపరతా దేవీ మాయా వైశారదీ మతిః
 సంపన్న ఏవేతివిదుః మహిమ్ని స్వే మహీయతే॥’

౧-స్కం. 3-అ.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా॥ యత్ర-యదా, నదనతీ - కార్యకారణరూపే - స్థూలనూత్నరూపే, స్వనంవి
 దా - స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానేన, ప్రతిపిధ్ధే, భవతః. జ్ఞానేనప్రతిపేధార్హత్వే తమేవహేతు మహా-
 అవిద్యయా, ఆత్మని, కృతే - కల్పితే ఇతిహేతోః, తద్బ్రహ్మ - తదాజీవోబ్రహ్మైవభవతీత్యర్థః, కథం
 భూతం? దర్శనం - జ్ఞానైకస్వరూపమ్॥ వైశారదీ - విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః - తదీయా, దేవీ-నం
 సారచక్రేణక్రీడన్తీ, ఏషా మాయా, మతిః-విద్యా...అయంభావః—యావదవిద్యాత్మనా ఆవరణ వి
 ష్టేషాకరోతి తావన్నోపరమతే - యదాతు నివిద్యారూపేణపరిణతా...స్వయమేవోపరమేదితి.

అ-ప్ర—అప్పడీ స్థూలనూత్నరూపంబులు రెండును స్వరూప సమ్యక్ జ్ఞానంబున నిషేధింపంబ
 డుననితెలియు— నవిద్యంజేసి యాత్మకుఁ గల్పింపబడె ననియెడిహేతువులన నప్పడు జీవుండు బ్రహ్మద
 ర్శనమును జ్ఞానంబున కధికారియగు - నట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి - విశారదయై యీశ్వరునిదై క్రీడించు - నట్టి
 మతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ యుపరతయై ౧ స్కం. 87.

ఇట ‘యదా-తదా’ యనునన్వయములేదు. ‘ఎప్పుడు స్థూలనూత్నరూపములు
 స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానమున నిషేధింపఁబడునో యప్పుడు జీవుండు బ్రహ్మమగు’నని యర్థ
 ము. నిషేధింపఁబడునని తెలియుటేమి? ఆరూపములు ‘ఆత్మనికృతే’ ఆత్మ
 యందుఁ గల్పితములని యుండఁగా ‘ఆత్మకుఁ గల్పితము’లెట్లు? ‘తద్బ్రహ్మ- తదాజీవః
 బ్రహ్మైవభవతి’ అనియుండఁగా ‘బ్రహ్మదర్శనం బనుజ్ఞానమున కధికారియగు’ నట!
 బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమేమి? ఇటదానికీ బ్రసక్తియెట్లు? ‘అట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి - విశారదయై
 యీశ్వరునిదై క్రీడించు’ దీనికర్థమేమి? బ్రహ్మజ్ఞానమతి క్రీడించుచున్నదని యన్వ
 యనూ? మతియనఁగా విద్యయని వ్యాఖ్య; విద్యారూపమున మాయ పరిణతయ
 గుట చెప్పఁబడినది. ఆమతి యిట బ్రహ్మజ్ఞానమతియయ్యెనా? లేక ‘అతివిశారదయై’
 యని పదచ్ఛేదమా? ‘అట్టి మతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ’. ఇటఁ
 గూడ ‘మతి’వచ్చినదేల? మూలమునందలి ‘మతి’ కర్థము తెలియనందున నది యిన్ని
 గతులు పడినది. పోనిండు. ఈ మతి ప్రకాశమేమి? మూలమున నిందులకు గమకము
 గానరాదు. ‘వైశారదీ’ అనుటకు ‘విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః తదీయావైశారదీ’ అని
 వ్యాఖ్య. దీనికా ‘విశారదయై యీశ్వరునిదై’ యని తెనుఁగు?

ఇటీవలియద్రుప్రతిపాతము—ఎప్పుడు స్థూల...నిషేధింపఁబడు ననియును నవిద్యంజేసి యాత్మ
 కుఁ గల్పింపఁబడుననియును దెలియు నప్పుడు జీవుండు బ్రహ్మదర్శనంబున కధికారియగుదర్శనంబునజ్ఞా
 నైక స్వరూపం బతివిశారదయై యీశ్వరునిదై క్రీడించుచు నవిద్య యనంబడుచున్నమాయయుపరతయై.

ఇందు ‘ఎప్పుడు-అప్పుడు’ అనునన్వయము గలిగెను. ‘మతి’ కిందు గతులులే
 వు. బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమును గానరాదు. ‘అవిద్యంజేసి యాత్మకుఁ గల్పింబడెననెడి హే
 తువు’ అను హేతువుమాత్రము పోయినది. మఱికొన్ని సవరణలును గలిగినవి కాని
 తక్కిన దోషములన్నియుఁ గలవు. వ్యాతప్రతులపాఠము చూడుడు—

ఎప్పుడో స్థూలనూత్నరూపములు రెండును స్వరూపనమృగజ్ఞానంబునంజేసి ప్రతిపిద్ధంబులగు నవిద్యంజేసి యాత్మను గల్పింపబడ్డవనెడి హేతువువలన నష్ట దాజీవుండు బ్రహ్మదర్శనం బగు దర్శనం బనజ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు వికారదుఁ డైనయాశ్వరునిదై క్రిడించుచు నవిద్య యనఁ బడు చున్నమాట యుపరతయై.

౧ స్కం. 87

మూలమున కిట్లు మిక్కిలి యనుగుణ మైనయూపాత మచ్చుప్రతులంబడి తా టుమాటైనది; తప్పలకుప్పయైనది. మరల దిద్దవచ్చునా? ముద్రణదేవతాకటాక్ష పాత్రమై యది పవిత్రీకృతమై యున్నదే ! ఆదేవతకును మతేతాతకును గోపము వచ్చినను వచ్చుగాక. మహాకవి కవయశము దగదు. కాన దిద్దఁబడినది.

ఒకవచనమున నిన్నిదోషములు ! మీఁదఁ బెక్కువచనములం ది ట్లెన్నిదోషములు దిద్దంబడియున్నవో మఱివద్యములం దెన్ని సవరణలు సేయంబడినవో యభిజ్ఞాలై మూలమును వ్యాతప్రతులను నారయుప్రయాసమునకు వెనుదీయనిభాషాభిమానులకుఁ దెలియకపోవదు. ఇంతేకాక వచనములం దెన్నికూర్పులు చేర్పంబడినవియు నెన్నిమార్పులు సేయంబడినవియు నెన్నిమతములు త్రిప్పంబడినవియు నాయాపుటలం గలకుండలీకరణాదులచేతను గ్రిందిపాఠాంతరములచేతను దేటతెల్లము గాఁగలదుగావున నిట విస్తరించి తెలుప నవసరములేదు. అన్నియు నిట సంకలితముగా రూపింపఁ బూనినచో నీవిజ్ఞప్తి వేయుమడుంగు లెచ్చును. వేయిమాటలే! ఒకభాగవతమునంతగ్రంథమే కావచ్చును. వానిని మూలముతోను వ్యాతప్రతులతోను బోల్చిచూచుట కవకాశము మిక్కిలియు వలయును గావునఁ జదువరులు చూడకయే పోవుదురని తలఁచి యొక్కొక్కస్కంధమునందు నొకటి రెండు దోషములను విస్తరభీతిచేఁ జిన్నవైనవానినిగా స్థాలీపులాకన్యాయమున నెత్తిచూపుట సరసము.

‘లోకమంగళదమశ్లోకరూపంబున’ ద్వితీ - 260

ఇందులకు ‘భగవతాచతుర్శ్లోక్య సంతేషేణప్రోక్తమ్’ అనిమూలము. కావున ‘లోకమంగళచతుర్శ్లోకిమూలంబున’ అని వ్రాతప్రతుల పాఠము.

విదురమైత్రేయసంవాదమున

క. అగుణున కవికారునకుకొ, జగదవనోద్భవవివాశ సత్కర్తములు
దగులీల లయిననాతఁడు, నగుణుండైయుండు పెట్టు సౌజన్యనిధి.

సీ. అనిన నర్భకుగతి శనఘుండు మైత్రేయుఁడునిఁ జూచి విదురుఁ డిట్లనియె. తృతీ - 232-233

ఇట విదురుఁడర్భకునిగతి మైత్రేయు నడుగలేదు. నిర్గుణుండును నిర్వికారుండు నగు నీశ్వరునికి లీల లెట్లు? అనివ్రశ్నము. ‘అర్భకవల్లిలాపియుజ్యతే’ అనువ్యాఖ్యాపంక్తి చొప్పున ‘అర్భకునివలె’ననియు త్తరము కాన ‘అన నర్భకునిగతి ననవుడు మైత్రేయ’ యని యుండవలయును.

చ. మఱి యపు డమృతాత్మఁ డనమానబలుండు మహాగ్రబాణమల్
గఱకరిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వమెలర్ప విరోధమర్చముల్.

చతు - 386

ఇట ‘గఱకరి’ తప్ప; ‘గఱి గఱి’ యని యొప్పు.

‘యస్యా మేవకవయ ఆత్మనమవిరతం వివిధవృజినసంసారపరితాపోతప్యమాన మనునవనం స్నా పయన్త నయైవనిర్వృత్యా పరయాహ్యపవర్గమార్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థమపి న్యయ మానాదితం నో ఏవాదియన్తే’ పంచ-న ప్రమాధ్యాయః

ఇందులకచ్చుప్రతి—పెద్దలు భాగవతు లగుటంజేసి సంపా ప్రసర్వపురుషార్థలగుచు వివిధవృజిన హేతుకం బగుసంసారతాపంబును బాని యవిరతంబుఁ దద్భక్తి యోగామృతస్నానంబునంజేసి పరమపు రుషార్థం బైనమోక్షంబును జెందుదురు. పంచ-౧ ఆ. 88.

మూలమున భక్తిభోగ్యతాతిశయమున మోక్షము తనంత లభించినను బెద్ద లాదరింపరని యుండఁగా మోక్షంబు నొందుదురట ! వ్యాత ప్రతులందు.

‘హరిక థామృతపానంబున నిర్వృతులై పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబు నశేషింపరు’

అనియున్నది. దీని నేలమార్చిరో తెలియరాదు. మోక్షసాధనములలో భక్త్యు త్కర్షము శోధకులమతము గాదో!

కాశ్యపపత్నీవర్ణనమున.

సీ. కామితప్రదుఁడైన కశ్యపుకాగిట, ముచ్చటఁ దీర్తు రేమద్దరాండ్రు

రభిలలోకములకు నవలనైజగ మెల్లఁ, బూజింప నుండు రేపువ్వుబోండ్లు

షష్ఠ. 255

ఇట కాశ్యపపత్నులు లోకముల కవలనై యుండుటేమి? ‘యతస్మాత మిదం జగత్’ అను మూలముచొప్పున ‘లోకమున కవ్వలై’ అని యుండవలయును. అందే గీతమున

‘హరికలగంపకడుపుల నేరుపరుల, నరిదిబిడ్డలఁ బడసినబిరుదునతుల

నామములు నవ్వయంబులు’

షష్ఠ. 255

అని యున్నది. ఇట మీఁదఁ గాశ్యపపత్నులనామాదులు చెప్పంబడుచున్నవి గాన యావత్తులనే ‘బిరుదనతుల’ యని యిట కవి పేర్కొన్నాఁడు. అనగా ‘కలగంప కడుపుల నేరుపరులను - అరిది బిడ్డలను - బడసిన బిరుదునతుల నామములు’ అని య న్వయము. ‘హరి’ యనునది పూర్వ సీసపాదములందు ‘ఏవితరాండ్రు’ ఇత్యాదుల చేఁ బ్రతిపాదిత లయినయావత్తులనే వరామర్షించుచున్నది. కాన దీని కన్వయ మె ట్లుపివకవాక్యముననే ‘హరి’ ‘బిరుదునతులు’ అను రెంటిలో నేజేనొకటి యుండవలయు ను గాని రెండు నుండిన నన్వయము గలుగదు. రెండును భిన్న వాక్యములలోనివేని ‘హరి’ అను వాక్యమునకు సమాపకమేది? కనుక నిదితప్ప. ‘హరి కలగంపకడుపుల నేఱుపరుల, నరిది; బిడ్డలఁబడసిన బిరుదనతుల’ అని దిద్దుకొనవలయును. యతిభం గమన్నచో నీకవి (సింగన) యుభయరేఖ మైత్రిని బాటించినవాఁడని తెలియునది.

దేవేంద్రుని సభాసీతి వర్ణనమున.

‘నిండుపున్నమినాఁడు గండరించినచంద్ర, మండలశీలతో మాటుమలయ

భద్రవిద్యాతాతపత్రంబు గ్రాలుచు, మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపఁ

గలిగిదివ్యాంగనా కరతలచాతుర్య, చామికరశ్రేణి జాడపఱుప’

షష్ఠ. 260

ఇట ‘ఆతపత్రము గ్రాలుచు మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపు’ టేమి? ‘దివ్యాంగ

గనాకరతలచాతుర్య చామికర శ్రేణి జాడపఱచుట' యన నర్థముగలదా? 'మండల శ్రీతోడ సూటుమలయ భద్రవిద్యోతాపత్రంబు గ్రాలంగ' ననియును 'మిన్నేటి తరంగలమేలుపుగొలుపఁ గలితదివ్యాంగనాకరతల చాతుర్య చామర శ్రేణుల జాడప డఁగ' ననియు దిద్దునది. 'చామరవ్యజనాదిభిః' అనిమూలము. పూర్ణ చంద్రమండల శ్రీతోడ నాతపత్రమునకును, మిన్నేటితరంగలతోడఁ జామర శ్రేణులకును సామ్యము; కాని యాతపత్రము మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపలేదు. మిన్నేటితరంగల మేలుకొలు పుటకుఁ జామికర శ్రేణులు జాడపఱచువలేదు. చామరములు చామికరములై యన ర్థము పుట్టించినవి !

శ్లో॥ భూతానితై స్సర్విజయోనికర్తృభి ర్భవన్తి కాతే న భవన్తి సర్వశః
న తత్ర హస్తాప్రకృతావస్థి స్థిత స్తస్యా గుణై రన్యతేమో నిబధ్యతే॥ సప్తమ. ౨. ఆ.

అ - ప్ర. క. కలుగును మఱిలేకుండును, గలభూతములెల్లఁ గాలకర్తృవశములై నిలువఁడు ప్రకృతిం దద్గుణ, కలితుఁడుగాఁ దాత్పర్యముఁ డగమ్యుఁడు దలఁపన్.
మూలమున 'ప్రకృతావస్థితః' అన్నందులకు 'నిలువఁడు ప్రకృతి' నని తెనుఁ గున్నది. 'నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దద్గుణ' అని దిద్దునది. 'క్రోడసద్గ్రంథంబుల్' క్రోడ మునకు సద్గ్రంథములేమి? సద్గ్రంథము అని యుండవలయు. సప్తమ. 188.

మత్స్యవతారవర్ణనమున.

'గణులు సారించు మీసలు గడలుకొలుపు

నొడలు జలిపించు గన్నుల బొమలనార్చు.

అష్టమ. 724.

అనియున్నది. మత్స్యము మీసలు గడలుకొలుపుటయు కనుబొమలనార్చు టయు వింతలోనివింత! మత్స్య మప్రాకృత మన్నను, దానికి యపూర్వవ్యాపారము లనవసరములు గావున వర్ణింప నావశ్యకములుగావు, 'మీసలఁ గడలు నిపురు' ననియుఁ 'గన్నుల పొలపమార్చు' ననియు దిద్దునది.

'సయశ్చిసాదాయతభాగ లేశమ్'

అష్టమ. ౨౪ ఆ.

ఇందులకు 'సీతసన్నతఁ, బదివేలవపా లిలేశభావము'

అష్ట. 731.

అని యచ్చుప్రతి. ఇట ప్రసన్నతలోని పదివేలవపాలు 'ఇలేశభావము' గాదు.

'ప్రసన్నతపదివేలవపాలి 'లేశ' భాగము' అని దిద్దునది.

కుమారవనమును జొచ్చిననుద్యమ్ముఁడు శివునిశాపమున స్త్రీ కాఁగా వసిష్ఠ ప్రార్థనమున నదేవుఁడు

'స్వాంచ వాచ మృతాంకుర్యన్నిదమాహ విశంపతే

మానం పుమాన్ నభవితా మానం స్త్రీ తపసాతప'

నవ. ౧ ఆ.

అని యొకమానము పురుషుఁడుగాను నొకమానము స్త్రీగాను నుండ నను

గ్రహించినాఁడు. ఇందుల కచ్చుప్రతిని

‘తనమున్నాడిన మాటయున్ నిజముగాఁ దన్నెనికిం బ్రీతిగా
మనుజేంద్రుండు నెలన్ నెలం బురుషుడై మాసాంతరంపైనఁ గా
మినియై’

నవ. 30.

అనియున్నది. ఇట నెలన్ నెలం బురుషుడగునేని కామిని యగుటకు మాసాం
తరమెక్కడిది? ఇది మూలానుగుణమునుగాదే! ‘మనుజుండున్ నెల పై నెలం బురు
షుడై’ అని యుండవలయును. ఇట మనుజుడనగా మనుష్యుడని యర్థముకాదు.
మనువుపుత్రుడై ననుద్యుమ్నుడని యర్థము. మనుష్యుడని యర్థముసేసి యిట్ల
నర్థముసేసిరి కాఁబోలు. మందుకంటె రోగమే మంచి దయ్యె.

‘భువిదూఱ్ భువిఁ నూఱు నభిసార నభిం జొచ్చు’

నవ. 107.

ఇట యతితప్ప. ‘అబ్బుల్ సొచ్చు’ నని యుండవలయును.

‘ప, ర్యాప్తస్వేదజలాంగి వారిసముదాయాలంకృత భార్గవిన్’

నవ. 558.

నూతినుండి ‘పర్యాప్తస్వేద జలాంగి’ యై లేచినదేవయాని ‘వారిసముదా
యాలంకృత’ యైనదా? ఇందేమి సారస్యము గులికెడినో? ‘ఆళి సముదాయస్వర్గవి
భార్గవిన్’ అని యుండవలయును. ఇందలియర్థము ననుప్రాసవిభవమును జూడుడు.
తాతగారున్నచోఁ జెప్పుడు.

శకటాసుర భంజనమున

‘కదాచి దౌత్యానికకాతుకాప్లవే జన్తర్జు యోగే సమవేతయోషితామ్’

దశ. 2 అ.

వ్యాఖ్యా|| ఉత్థానం—‘శిరోరంగపరివర్తనం, తత్రకరణీయే, కాతుకాప్లవే - ఉత్సవాభిషేకే’

అనియున్నది. ఇందులకు

‘బాలకుఁ డొదికిలఁబడ నేర్చె నని జన్మ, నక్షత్రమం దొకనాఁడు నందు

పాలఁతి వేడుకతోడఁ బొరుగువేతలఁ జీరి’

దశ. పూ. 248.

అనియున్నది. మూలమందలి కాతుకాప్లవమునకు నిట దెనుఁగులేదు. కాన
‘పాలఁతి వేడుకబోర్కుఁ బోయ వ్రేతలఁ జీరి’ యనియుండవలయును. ‘బోర్కు’ అని
ప్రత్యేకపదముగా నిఘంటువులందు లేదు. కాన‘బోర్కు’ ‘పొరుగు’అయినది.

‘పట్టి యలరుబోఁడి పట్టి యీతం డని

గట్టితలఁపుతోడఁ గట్టెఁగాక

పట్టికడుపు పెక్కుబ్రహ్మాండములు పట్టు

పెట్టిఁగెనేని దల్లి యెలకట్టు.

దశ. పూ. 383.

ఇట ‘యలరుబోఁడి’యని యుండఁగా మరల ‘తల్లి’యని చెప్పవలసిన యావ
శ్యకతలేదు. అది యందమునుగాదు. ‘పట్టి యెల్ల బోఁటిపట్టి యీతం డని’ యని
పాఠము. ‘ఎల్లబోఁటి గోపాలుర్చ మందగాదు.’దశ. పూ. 1142. అని యీస్కంధము
ననే ప్రయోగాంతరము గలదు గాన యిది యబ్బురముగాదు.

‘వేలం ద్రోక్కనిపాదరేణువులుపై వేట్టించిన జాలడే’

దశ. పూ. 574

పాదరేణువులు వేలంద్రోక్కని వెట్టు? మూలమున ‘యద్గోకులే ౭ పి క త మాంఘ్రిరజోభిషేకమ్’ దశ. ౧౪ అ. అనియున్నది. ‘వేలం ద్రోక్కనిపాదరేణువు’లని యర్థము. గోపపర్యాయమగు ‘వేలు’ అంగుళిపర్యాయమైన ‘వేలు’ అయ్యె. వేలు మాఱుగా ‘ఒక్కని’యు ‘త్రోక్కని’ యయ్యె.

‘కూడిగ్రహంబులు దిరుగఁగ, మేడలతుది నెలవులందు’

దశ. పూ. 1600.

‘తుది నిలువులందు’ అని యుండవలయు. నిలు వనఁగా నంతస్తు. ‘పాలుచు చ తుర్దశభ్రువనముల్ దనకీర్తి, యాడెడినిలువుల’ మేడ గాఁగనిర్వచనోత్తరరామాయణము. ‘నాటక సాలమేడపై నిలువున’ మనుచరిత్రము.

ఇట్లు వెక్కులు చూపవచ్చును. మూలమును జూచి, పోతనకవితావైలక్ష్యమును బరిశీలించి, తక్కినకవులరచనావిశేషముల విమర్శించి, వెక్కువారతప్రతుల శోధించి, నాకావించినసవరణలును, బూరించిన గ్రంథపాఠములును, విడదీసినకూర్పులును, దేటపఱచిన మార్పులును సమంజసములో కావ్రా యనువిషయమున గుణదోషగ్రహణపారీణు లగునహృదయశిరోమణులే ప్రమాణము. తప్పో యెప్పో తమమనస్సుల నాటియున్న తాతలనాటిపాఠములను దీయలేకయు, గావుననే తమంతటఁ దెలిసికొనఁ బూనకయుఁ ‘బండితుల శోధనములు’ ‘తాతగారిపాఠము’ అని యీపూరిపుడకలనే పాశుపతాస్త్రములుగాఁ గొని తమపక్షము నిలుపుకొనఁజూచు వారి కీవిజ్ఞప్తియం దవగాహించుట గజన్నానము వంటిదే యగును. వీరి కాపండితులే వ్యాసులు; ఆతాతయే పోతయ. గ్రంథమునుగూర్చి యీ విజ్ఞప్తియందుఁగల విషయములను దక్కుం గలవిషయములను దమంతటఁ దెలిసికొనఁ జాలుకోవిదులయ్య నసూయవలన నంగీకరింపనిచలపాదులను దెలుప బ్రహ్మదేవునివశమును గాదనుట విదితమేకదా ! అట్టివారి కావ్యాసులే వచ్చి యిందలికూర్పులు మార్పులు తనమతము గాదని వాదించినను బోతనయే తనకవనము కాదని యొట్టుపెట్టినను మెచ్చుగలుగ దన్న నిక నీవిజ్ఞప్తి వారిమది కెక్కునా? మొట్టమొదట దిద్దినవారు మనీషులే. ‘ప్రమాదో ధీమతామపి’ యన్నట్లు మనీషులకును బ్రమాదములు గలుగక పోవవు. మఱియుఁ బుస్తకములఁ దొలుతొలుత వ్రాతనుండి యచ్చునకుఁ దెచ్చునపుడు చిక్కులు వెక్కులుగలుగును; చిరోత్పన్నము లైనపదాదులును జిక్కులఁబెట్టును. కాన దప్పలు గలుగుటఁ ద్రోసిపుచ్చ నలవిగాదు. పిదప భాషావిషయమునఁ బరిశ్రమ మెక్కు డగుచు రాఁగా, దానంజేసి నూతనవిషయములు దేలుచునుండఁగా మునుపటిపండితులశోధనమునకుఁ జిక్కనివియు వారిమదికిఁ దెలియనివియు నగు దోషములు వెక్కులు చూపట్టి భాషావృద్ధికోలఁదిని బై పయి సవరింపఁబడుచుండును. ఇదినత్యమగుట వెక్కుభాషాచరిత్రముల సిద్ధము. ఇది తెలియక నాగరికత వర్ధిల్లి భాషాభివృద్ధి గావించుచున్నయిక్కాలమున ‘కాస్త్రమపౌరుషమాద్య’ వ్యునుము

క్కను గొని పూర్వీకములెల్ల బ్రహ్మణములేయని సాధించుగ్రుడ్డిఛాందస మంద
 ముగాడు. పక్షపాతదూరు లగుసత్యాన్వేషణపరులనందేహనివృత్తికి సాధనములుకఱ
 వుగావు. ప్రాచ్యలిఖితగ్రంథభండారమున వ్రాతప్రతులు వలయునన్నియున్నవి. వల
 యునేని ప్రతులు నాయొద్దను గలవు; చూచుకొనవచ్చును. అట్లుగాక యసూయాళు
 వులై దురభిమానమున 'చెడినదిచూపినది'యని కట్టుగతులు ఘంటాపథముగాఁ జాటి
 నను, వాడవాడల ధంకాకొట్టినను, దిక్కుదిక్కుల శాసనములు చెక్కించినను సత్య
 ము సత్యమై నిలుచును గాని యసత్యముగాదు. 'సత్యమేవజయతి' యనునానుడి
 తప్పదుగదా. సత్యవ్యాపనకాంక్షు లగుపండితులు నరుదు గారు గదా! భాషాభిమాన
 మాననీయులకును సత్యము ప్రియము గాకపోదే. కాన విచారములేదు. భాగవత
 విషయమున వ్యాసులను మించినపండితుఁడు మాకులేడు. పోతనను మించినతాత
 గారును గలుగరు. మాకేకాదు; మీకును గలుగరు; మఱెవ్వరికిని గలుగరు. కాన యా
 యిద్దఱిని మున్నీడుకొని యేతన్ను ద్రణశోధనము గావించితిని. తప్పలను దప్పలుగాఁ
 జూపుదు రేని బాలురయినను వంద్యులే. బిప్పలను దప్పలుగాఁ బ్రజ్ఞలు చూపిరేని
 యు బాలుఁడుగూడ నభినందింపఁడుగదా. కాన గుణదోషము లారసి దోషములను
 నెల్లరును దెలుపఁ బ్రార్థితులు.

ఇట్లు

త. తేవవ్వెరుమాళ్ళయ్య.

శ్రీరామచంద్రసర బ్రహ్మణే నమః.

పోతనాది కవికవిత్వాది విమర్శనము.

శ్రీమదాశ్రితజనరక్షాపరాయణం డగునారాయణనియంత్రంబున నవ తరించినవ్యాసుండు, వివిధతత్త్వార్థప్రతిపాదకంబు లగుసంవాదంబులును, బహు ధర్మావబోధకంబు లగుపుణ్యరాజచరిత్రంబులును, భక్తిరసోద్దీపకంబు లగుభగవ జ్జన్మకర్తాద్యభివర్ణనంబులుం గలిగి సకలకలికల్పషాపహంబుగా నుండునట్లు మహా భాగవతపురాణంబును రచించుటంజేసి పతనశ్రవణాదిపరాయణులైన యాస్తికశిరోమణులకెల్ల నది యైహికాముష్మికశ్రేయఃప్రదంబు నత్యంతోపాదే యంబునై యొప్పుచుండు. అయిన నది గీర్వాణభాషం బ్రణీతంబై, యందును దద్భాషాప్రవీణులకుమాత్రంబై సుగమంబై యుండుటం జూచి యందలిమహార్థం బులు ముముక్షువులకెల్ల సుబోధములుగాను రమణీయములుగాను గావింప దొరఁ కొని శ్రీరామానుగ్రహసమాసాదితసరసకవితాసామ్రాజ్యధురంధరుం డగుబమ్మెర పోతనామాత్యుండు మృదుమధురాతిసుందరపదసందర్భసౌభాగ్యంబు దీపింప నవరస భావబంధురంబుగా నమృతాగ్రంథంబు నాంధ్రీకరించి యనపాయం బగుయశఃకా యంబు నొంది కృతార్థుం డయ్యె.

భాషాంతరీకరణము.

మధురసర్వరీమాధురీధురీణిరుపమాననిరర్గళకవిత్యధారావిరాజితం డగు పోతనామాత్యుం డిష్టుహాపురాణంబునందలిపండ్రెండుస్కంధముల సహృదయ హృదయంగమం బగురచనాసరణి పురణింపఁ బూర్ణముగాఁ దెనిగించి కీర్తి కేషుం డైనపిదపఁ గొన్నికారణంబులచే నందలిభాగంబులు కొన్ని యుత్పన్నంబులు కాఁగా వానిని నారయాదులు పూరించి రని పండితపరంపరామూలం బున నెల్లరకుం దెల్లంబై యున్నదికదా. ఇది యిట్లుండఁ గవులకు నొకగ్రంథమును సరిగా భాషాంతరీకరించుటకన్న నొకదానిని సొంతముగా రచించుట మఱింత సుకరము. ఏలనఁగా సొంతకృత్యయందుఁ దమ కవితాపటిమకును బాండిత్యపరిమితికిని ననురూపము లగువర్ణనంబులును విషయములు నలవరించుకొని దానిని రచింపవచ్చును. భాషాంతరీకరణమందో యట్లు సేయనయితీకాదు. ఇక బహువిధవర్ణనాసందర్భ సమలంకృతంబై, నానాతత్త్వవిషయభూయిష్టంబై, విపులప్రబంధబంధురంబై కవి తాప్రాధి నొప్పారునిష్టుహాపురాణంబు నన్యూనంబుగా భాషాంతరీకరించుట సుక

రంబని చెప్ప నొప్పునేఁగిది రహాచితచిత్రవిచిత్రరచనాచమత్కృతీయు, నమేయవర్ణ
నాచాతురియుఁ, దత్తార్థపరిజ్ఞానంబును, నిరుభయప్రతిభావిస్తమరదుర్వారకవిత్వభా
రాప్రవాహంబును గలమహాకవికిం గాక యందఱి కలవిగాదు. అట్టికవియే పోతన
యని యాతనికివిత్యమే చాటుచున్నది. తక్కినగంగనాదులకవనంబులు పోతనదాని
బోలె నంతరసవంతములును రచనావైచిత్ర్యగలవియుఁ గావు. వేదాంతవిషయవైదు
వ్యంబునఁగాని, తత్త్వార్థనిరూపణనైపుణ్యంబునఁగాని వారు పోతనకంటఁ దద్దయుఁ
దక్కువ యని చెప్ప నొప్పును. మొత్తమునకు సింగనకవనంబు మాధుర్యమునను, గం
గనది మృదుత్వమునను, బోతనకవితారీతిం గొంత పోలియుండును.

పోతనకవితావిలాసవైచిత్ర్యంబులు వీరికాంతరమున విపులముగాఁ దెలుపఁ
బడి యుండుటవలన, వానిని సాకల్యంబున నిట వివరింపఁ బని లేదుగాని, యిప్పురా
ణంబును దెనిఁగించిన వారింగూర్చి వేఱువేఱు మఱికొన్నివిశేషంబులు మాత్ర మిందుఁ
బొందుపఱుచు చున్నాఁడను.

పోతన.

పోతన రచించినభాగములెల్ల నద్వైతపరములుగానే యున్నవి. ఇతం డిప్పు
రాణమునంతయు, ముఖ్యముగాఁ దత్త్వపుట్టములను, శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానము
ననుసరించియే తెనిఁగించి యున్నాఁడు. మూలార్థము కొంచెము గూఢముగానుండు
నేని దానిని వివరించువ్యాఖ్యానపదములను గొన్నింటిని గూడ గద్యపద్యములను
నీటుగా వీటుకొల్పి దానిని డీకవలఁ దేటపఱుచుచున్నాఁడు. ఎట్లన

దశమస్కంధము-పోడశాధ్యాయము.

కాలియపత్ని సుతిపుట్టము.

నమోఽనంతాయ సూక్ష్మాయ కూటస్థాయ వివశ్చి తే ।

నానావాదానురోధాయ వాచ్యవాచకశక్తయే ॥

౪౩

నమః ప్రమాణమూలాయ కవయే శాస్త్రయోనయే ।

శ్రీధరవ్యాఖ్యానము.

౪౩॥నమః॥అనంతాయ, అహంకారాపరిచ్ఛేదాత్; అతః, సూక్ష్మాయ, అదృ
శ్యత్వాత్; అతపవ, కూటస్థాయ, ఉపాధికృతవికారాభావాత్; అతపవ, వివశ్చి
తే-సర్వజ్ఞాయ; ॥నానేతి॥ నానావాదానురోధాయ-అస్తి, నాస్తి, సర్వజ్ఞః, కించిజ్ఞః,
బద్ధః, ముక్తః, ఏకః, అనేకః, ఇత్యాదీనానావాదాన్, అనురుణ్ధి-మాయయా
నువర్తతే, యస్తస్యై; వాచ్యవాచకశక్తయే-అభిధానాభిధేయశక్తిభేదాదపి, నానాత్వే
ప్రతీయమానాయ ॥౪౪॥ నమః॥ ప్రమాణమూలాయ - చక్షురాదీనాం చక్షు
రాదిరూపాయ; అతపవ, కవయే - స్వయం తన్నిరపేక్షజ్ఞానాయ; కుతః, శాస్త్ర
యోనయే-వేదాత్మకనిశ్వాసాయ.

ఆంధ్రీకరణము.

మూఁడహంకృతులచేరమునుగువడక.

తే. నెటి ననంతుడవై దర్శనీయరుచివి, గాక సూక్ష్ముడవై నిర్వికారమహిమఁ
దనరి కూటస్థుఁ డన సమర స్తంబునెఱుంగు, నీకుమ్రై క్కెడ మాలింపురీర్కలాత్మ.
వ. మఱియుఁ గలండు, లేఁడు, సర్వంబునెఱుంగు, నించుకయెఱుంగు, బద్ధుండు,
ముక్తుం, డొకం, డనేకుండు నను నివి మొదలుగాఁగలవాదంబులు మాయవలన
సనురోధింపుదువు కావున నానావాదానురోధకుండ వయ్యు, సభిధానాభిధేయ
శక్తిభేదంబువలన బహుభావప్రతీతుండ వయ్యును, జక్షురాదిరూపంబులవలనఁ
బ్రమాణమూలకుండ వయ్యు, నిరపేక్షజ్ఞానంబుకలిమిఁ గవి వయ్యు, వేదమయ
నిశ్వాసత్వంబువలన శాస్త్రయోని వయ్యు.

* ఇట్లందిగీఱులు గలవి యెల్లఁ గవి కేవలవ్యాఖ్యానమునుండి మాత్రము
గై కొని తెనిగించిన వగుటచే నతం డావ్యాఖ్యానమునే యనుసరించి రచించినాఁ
డనుట తేటతెల్లగఁ దెలియ నగును. మఱియుఁ గేవలకావ్యసరణికి సరసములుగాఁ
దోఁపనితత్త్వవిషయములను గూడ నతిపేశలకవనంబున హావణించి మనోహరము
లనుగాఁ దోఁపించుటయం దీకవిశిఖామణి మిక్కిలి నిపుణుఁడు.

సప్తమస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. మతి ర్న కృష్ణే వరత స్వతో వా మిథోభివద్యేత గృహవ్రతానాం
అదాంతగోభి ర్విశతాం తమిస్తం పునఃపున శ్చర్వితచర్వణానామ్ ||

తెనుఁగు.

ఉ. అచ్చపుణ్డేకటిం బడి గృహవ్రతు లై విషయప్రవిష్టు లై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచుకా మఱలఁ శ్చర్వితచర్వణు లైనవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు శ్చ సెప్పిననైన నిజేచ్ఛనైన నే
మిచ్చిననైన గానలకు శ్చ నేగిననైన హరిప్రబోధముల్.

మూలము.

శ్లో. నతే విదు స్సార్థగతిం హి విష్ణుం దురాశయా యే బహిరర్థమానినః
అంధా యథాంధై రుపసీయమానా వాచీశతంత్ర్యా మురుదామ్ని బధ్ధాః.
శ్లో. నై పాం మతి స్తావదురుక్రమాంఘ్రిం స్పృశ త్యనర్థాపగమో యదర్థః
మహీయసాం పాదరజోభిషేకం నిష్క్రించనానాం న వృణీత యావత్.

* క్రిందిగీఱులు మూలమునుండికాని వ్యాఖ్యానమునుండికాని కై కొని తెనిగించినవానిని జూ
పుచున్నవి. ఇట్లే తక్కినయెడల నెఱుంగునది.

తెనుఁగు.

ఉ. కాననివాని నూతగొని ర్ కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్
గాననిభంగిఁ గర్కములుగై కొని కొందఱు కర్కబద్ధులై
కానరు విష్ణుఁ గొందఱుటఁగందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగునసంహృతకర్కలు దానవేశ్వరా.

ఇట్లంతగా హృదయరంజకములుగా నిరూపింపఁబడనితత్వార్థముల నతిశ్రావ్య మగుమృదుమధురకైలిం గూర్చి మనోహరము లగునట్లుచెప్పినాఁడు. మఱియు మీఁదిపద్యంబులనడకసౌబగును గడుంగడుముద్దులు గులుకునందలిపదములపొంది కయు, వానిభావంబుఁ జక్కఁగా నెఱుంగ లేనిపామరునిమనంబుఁగూడ నాఁచికొని యానందరసమగ్నంబుఁ గావింపక మానదు.

ఈయొకటిరెండు దృష్టాంతములవలనఁ బోతనభాషాంతరీకరణరీతి చక్కఁగాఁ దెలియవచ్చును. తానుజేయుతెనుఁగు మూలావిరుద్ధముగా నుండుటయ కాక కావ్య ఫణితి కనురూపముగాను నలవడుటకై కొన్నియెడల సంతగా సర్వపోషకములు కానికతిపయవిశేషణంబుల మానియు, మూలాతిక్రమణ మయ్యు రసోత్పత్తికిని దాత్పర్యోత్కర్ష మునకును నుపకారము లగుసరసపదములఁ గొన్నింటి సొంతముగాఁ గూర్చియు, నేదే నొకదానికి మాఱుగాఁ దత్సమానార్థపర్యవసాయి యగువేఱొకదాని నుంచియుఁ దెనిగించియున్నాఁడు. ఒకానొకచో నావశ్యకములగు వానియందు సైత మేదైన నొకటి నన్వయాదిసౌలభ్యంబుపొంటె విడిచిపెట్టుటయుం గలదు. అయినను, మొత్తమునకు మూలార్థము నుంతైనఁ గొఱవడక కడురమణీయముగానే ప్రతిపాదితమైయుండును. వీనికెల్ల నుదాహరణంబు లింతవఱకు నేవ్రాసియుండు గద్యపద్యములఁ దెలియఁగూడును గాన విస్తరభీతి నిట వేఱువేఱ వ్రాయలేదు. అర్థరచన కొంత కలుపుగానుండునేని తద్వాచకము లగుపదముల నట్లే తెనిగింపక దానితాత్పర్యమును మాత్రము తేటగాఁ గూర్చుటను బెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును. మీఁద 'వాచీశతంత్రా మురుదామ్నిబద్ధాః' అనుటకు శ్రీధరులు 'ఈశస్య' వాచి తంత్రాం. వేదలక్షణాయాం రజ్జ్వాం, ఉరుదామ్ని-ఉరూణి దామాని బ్రాహ్మణాదీని యస్యాంతస్యాం బద్ధాః' అని టీకవ్రాసి 'కామ్యైః కర్కభి ర్బద్ధా ఇత్యర్థః' అని యాశయమును దెలిపియున్నాడు. పోతనయు నిట నీవత్పరుషార్థక మగుమూలపదపరికరమునుమాని తదాశయమునే 'కర్కబద్ధులై'యని కోమలముగాఁ గూర్చియున్నాఁడు. మఱియు రసోద్దీపకములు కాని రిత్తకథాంశములను గూడ రచనాచమత్కృతి నతిరమణీయములుగాఁ జేయుటయందుఁ బోతన యసమానుఁడు. ఎట్లన.

సప్తమస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. ఏకదా సురరాట్పుత్త్ర మంక మారోప్య పాండవ !

పప్రచ్ఛ కథ్యతాం వత్స ! మన్యతే సాధు య ద్భవాన్.

తెనుఁగు.

శా.అంతం గొన్నిదిసంబు లేగిన సుకేంద్రద్రాణి శంకాన్విత
స్నాంతం డై నిజనందనుఁ గురువు లేకజాడం బరింపించిరో
భ్రాతం డేమి పరించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహాసాధాంతరాసీనుఁ డై.

ఉ. మోదముతోడ దైత్యకులరముఖుఁడు రమ్మని చీటఁ బంచె బ్ర
హ్మదకుమారకుఁ భవమరహార్ణవతారకుఁ గామనోషలో
భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాదకరోరకుం గలుషకజాలమహోగ్రవసీకుతారకున్.

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుదెంచిన.

శా.ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియుతమే శ యుద్యోగ మారూఢనం
విత్సంపన్నుఁడ వైతివే చదివితే శ వేదంబులుఁ శాస్త్రముల్
వత్సా రమ్మని చేరఁ జీటి కొడుకుఁవాత్సల్యసంపూర్ణుఁ డై
యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభం శ డుత్కంఠ దీపింపఁగన్.

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖశంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్హయుగళశసద్భూషణముల్.

వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీకెయ్యది భద్రం బై యున్నది చెప్పు మనినఁ గన్నతండ్రికిఁ
బ్రియనందనుం డిట్లనియె.

అష్టమస్కంధము- తృతీయాధ్యాయము,

గజేంద్రమోక్షణుట్టము.

శ్లో.తం తద్వదార్త ముపలభ్య జగన్నివాసః సోత్రంనిశమ్యదివిజై స్సహ సంస్తవద్భిః
ఛందోమయేనగరుడేనసంహేహ్యమానశ్చక్రాయుఘోభ్యగమదాశుయతోగజేంద్రః

32. సోంతస్సరస్యరుబలేన గృహీత ఆర్తోదృష్ట్యా గరుత్మతి హరిం ఖ డిపా త్రచక్రం
ఉత్తిష్ఠ్య సాంబుజకరం గిర మాహ కృచ్చా న్నారాయణాఖలగురో భగవన్నమస్తే

33. తం వీక్ష్య పీఠిత మజ స్సహసావతీర్య స గ్రాహ మాశు సరసః కృపయోజ్జహర
గ్రాహాద్విపాతీతముఖాదరిణాగజేంద్రం సంపశ్యతాంహరి రమూముచ దుస్త్రియా

ఈ మూఁడుశ్లోకములకు,

[ణామ్.

మ. అల్పవై కుంతపురంబులో సగరిలోనామూలసౌధంబుదా

పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో

త్పలపర్యంకరమావినోది యగునారోపన్నప్రసన్నుండు వి

హ్వాలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనుకుర య్యాలించి సంరంభి యై

అనునీపద్యము మొదలుకొని

శా.పూరించె హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంశుభోరాశిసౌజన్యమున్
 భూరిభావనచలాచలీకృతమహాభూత ప్రస్తా తన్యమున్
 సారోదారశిత ప్రభాచకితపరీక్షాన్యాదిరాజన్యమున్
 దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిగ్రహాతద్విషత్తైన్యమున్.

అనుపద్యమువఱకుఁ గలయిరువదిపద్యగద్యములను రచించినాఁడు. ఇట్లు మూ
 లంబునందలి యొకటి రెండు శ్లోకంబులకు మాఱుగా నసదృశానర్గళకవిత్వధారా
 ప్రవాహంబు పొంగి పొరలఁ జెక్కుపద్యంబు లతివృద్ధ్యంబులుగాను నత్యంతరసాలా
 నభాసురంబులుగాను రచించుటం జెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును.

నవమస్కంధము నవమాధ్యాయము.

- శ్లో. 26. వ్యవాయకాలే దదృశే వనాశోదంపతీ ద్విజౌ
 త్సుధారో జగృహే విప్రం తత్పత్నీ హాకృతార్థవత్
 27. న భవాన్ రాక్షస స్సాక్షా దిత్వాకూణాం మహారథః
 మదయంత్యాః పతి ర్వీర నాధర్మం కర్తు మర్హసి
 ఏష హి బ్రాహ్మణో విద్వాన్ తపశ్శీలగుణాన్వితః.
 31. సోయం బ్రహ్మి వర్యస్తే రాజన్ని ప్రవరా ద్విభాః
 కథ మర్హతి ధర్మజ్ఞ ! వధం పితౄ రి వాత్తజః
 32. తన్య సాధో రపాపన్య భూణన్య బ్రహ్మవాదినః
 కథం వధం యథా బభౌ ర్తన్యతే సన్తతో భవాన్.
 33. యద్యయం క్రియతే భక్ష స్తర్హిమాం ఖాద పూర్వతః
 న జీవిష్యే వినా యేన త్షణంచ మృతకం యథా.
 34. ఏవం కరుణభాషిణ్యా విలపంత్యా అనాథవత్
 వ్యాఘ్రః పశు మి వాఖాద త్సోదాన శ్యావమోహితః.
 తెనుఁగు.

- క. ఆకట మలమల మాఁడుచు, వీర నతం డడవి నున్న రి విప్రమిథునముం
 దాకి తటాలున విపుని, గూఁకటిచేఁ బట్టి మ్రింగఁగొనిపోవుతఱిన్.
 ప. అంత నా బ్రాహ్మణునిభార్య పతికి నడ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు నారాచరక్రమన
 కి ట్లనియె.
 మ. రవివంశాగ్రణి వై నమస్త ధరణీరాజ్యానుసంధాయ వై
 భువనస్తుత్యుడ వై పరార్థరతి వై రిపుణ్యానుకూలుండ వై
 వివరం బేమియు లేక నావెనిమిటికీరవిప్రం దపశ్యేలు న
 త్ప్రవరున్ బ్రహ్మవిదున్ జగన్నతగుణున్ భక్షింపఁగాఁ బాడియె.
 శా.తండ్రి మీకు దినేశవంశజలకున్ దైవం బగున్ బ్రాహ్మణు
 డం డ్రమాటలు లేవె భూమిసురగోరహత్యాభిలాషంబున్ గై

కొండ్రే మీయటువంటిసాధువులు రక్షోభావమి క్లేల మీ
తండ్రి దాతలఁ బూర్వలం దలఁపవేరే ధర్మంబునం బోగజే.

శా.అన్నా చెల్లెల నయ్యెదక విడువు నీకన్నంబు వెట్టింతు నా
వృన్నాభుక ద్విజు గంగికుట్టి నకటాహింసింప నేలయ్య నీ
వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టవె నిజంబి క్తైన మున్నట్ట నా

పన్నక నన్ను శిరంబుఁ ద్రుంచి మఱి మరత్యాణేశు భక్షింపవే.

క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, వనితామణి పలవరింపరే వసుధాదేవుం

దినియె నతఁడు పులి పశువుం, దినుక్రియ శాపంబుకతనరీధిరహితుం జ్ఞే .

ఇట్ల నిరుపమకవితావృత్తియప్రయుక్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యమున మూలము
నందలిపదపద్ధతి సరిగా ననుసరింపక సందర్భసముదితరసావేశపారవశ్యమున నీపద్యం
బుల మూలంబుకంటె నత్యంతరసోద్దీపకములనుగా రచించినాడు.

పదలాలిత్యమును, బ్రసాదవైభవమును, సులలితసరళధారయుఁ బోతనకవి
తాకమనీయతకు ముఖ్యహేతువులు. అతనికవిత్వధార యన్నిట నతిశయించినది.
అది యెందును గుంటులేక కలువదంబుల గడును గాక యతిప్రాసములందు మెలిగొ
నక యొకమహానదినిర్మలప్రవాహంబువలె నిగనిగలాడుచు నిరర్గళముగాఁ బ్రవహిం
చు చుండును. మఱియు శృంగారరసంబు నితరరసంబులతోఁ బరస్పరనిరపేక్షముగాఁ
గూర్చి కాని లేక వానికంగముగాఁ జేసి కాని యభివర్ణించుట యీకవికి నిష్ఠముగాఁ
గొన్నిచోటులఁ గానిపించుచున్నది. ఇతనివర్ణనావిషయములలో నితరరసపరిష్కృత
ములుగా నుండునవిగూడ నితనికవితామతల్లిం దనంతటఁ జిప్పిలుచుండుశృంగార
సపూరంబున నినుమంతయైనఁ దోగియుండక మానవు. సమవిభక్త్యావయవములు శ
రీరసౌందర్యమున కెట్లాకహేతువై యట్లే పోతనపద్యంబులందలిపదసమాసాదు
లు తులఁ దూచి తీరిచినట్లు రసవైభవానురూపంబుగ సువిభక్తములై వానిరామ
ణీయకంబునకు మూలముగా నుండును. ఎట్లనః—

దశమస్కంధము-పూర్వభాగము.

మ. జవన త్వంబులు మేలె సాము గలదేరే సత్రాణమే మేను భూ

ప్రవరుం బోసన మి మ్మనంగ వలెనేరేపాళ లభిష్టంబు లే
పవిశ్రా కాక కృతాంతదండకమశ్రాఫాలాక్షునేత్రాగ్నిపూ
నవనీతంబులముద్గ గాదు మెనఁగకనాముష్టి గోపార్భకా.

మ. ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేగెనో నడుమ మార్గశ్రాంతుఁ జ్ఞే చిక్కెనో

విని కృష్ణుం డిది తప్పుగాఁ దలఁచెనో రే విచ్చేసెనో యీశ్వరుం
డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపఁడో రే యార్యామహాదేవియై
నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుంగదో రే నాభాగ్య మెట్లున్నదో.

ఇతనికవనంబునఁ బద్యాంతము లతిరమణీయములు. పద్యాది సంకురించినరసం

ఋను బయింబయి నతిచతురముగాఁ బుష్టి నొందించుచుఁ దుదిని వ్యస్తపదములవీ
న్యాసవైఖరిచేఁగాని నుధార్దురివలె నురవడించునొకనిడుదనమాసంపుఠాటిచేఁగాని
దానిని బెల్లుగా వెల్లెగొలుపును.

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గలఁ డందురు పరమయోగిగణములపాలం

గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు గలం డనెడివాఁడు శ్రీ గలఁడో లేఁడో. అప్ట.
ను. మలఁగుఁ మెల్లనిగాలికిం బటురట శ్రీస్తత్త్వద్విరేఖాలికిం
దలఁగుం గోయిల మ్రోతకై యలఁగు నురద్యత్ప్రీతసంభావలం
గలఁగుఁ వెన్నెలవేడిమిఁ నలఁగు మాశీకందాంకురచ్ఛాయకుం
దొలఁగుం గొమ్మ మనోభవానలశిఖారదోదూయమానాంగి యై. దశ.పూ.

ఈకవిసంస్కృతపదరచన లించుమించుగా నన్నయకవనంబునందుంబోలె
లలితములుగా నుండును. అయిన నర్థసారస్యమునను బదవాక్యసౌష్ఠవమునను నితని
కవనంబు తిక్కనదానియంత ప్రాథము గాదు గాని, రసోచితరచనావైచిత్ర్యము దిది
యతనికవితకు వెనుదీసినది కాదు. ఎక్కువయని చెప్పటయు సాహసముకాదు. తిక్క
న కర్థసారస్యమునందుఁ గన్ను. పోతనకు రససాభాగ్యమునందు దృష్టి. ఈ హేతువుం
బట్టియే పోతన కొన్నియెడలఁ బదాడంబర మని కాని వ్యర్థపూరణమని కాని పాటిం
పక రసై కానుయాపముగాఁ బద్యముల రచించి యున్నాఁడు.

మ. వరగోవింద కథానుధారనమహావర్షోరుధారాపరం

పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర ! యితరోపాయానురక్తిం బ్రవి
స్తరదుద్ధాంతదురంతదుస్సహజనుశస్సంభావితానేకదు
స్తరగంభీరకఠోరకల్పమకనరద్రావానలం బాటునే. ప్రథ.

ఈ కవి నాచనసోముని యుత్తరహరివంశమును జూచియే దీనిని రచించియుం
డవచ్చును. దీనికి నిదర్శనముగా మూలమునలేక యాయుత్తరహరివంశమునందు
మాత్రము గలకథాంశములును నందలిపద్యాదులవంటివి గొన్నియు నిందుఁ గానఁబ
డుచున్నవి. ఉదాహరణము నొక్కటిఁ బ్రదర్శించెద.

ఉత్తరహరివంశము.

మ. అరిఁ జూచుఁ హరిఁ జూచు సూచకములై శ్రయందంద మందారకే
సరమాలామకరందబిందునలిలశ్రవ్యందంబు లందంబు లై
దొరఁగం బయ్యెడకొం గొకింత దొలఁగం దోడో శరాసారముఁ
దరహాసామృతసారముం గురియుచుం దన్వంగి కేళిగతిన్.

దశమస్కంధము.

మ. పరుఁ జూచుఁ పరుఁ జూచు నొంప నలరింపఁ రోషరాగోదయా
విరతభ్రాకుటిమందహాసములతో శ్రీవీరంబు శృంగారముఁ
జరగం గన్నులఁ గెంపు సొంపుఁ బరఁగం జండాస్త్రసందోహముఁ

సరసాలోక సమూహమున నెఱపుచుం జంద్రాస్య హేలాగతిన్.

పోతనకవితావిషయ మింతటితో నిలిపి యీపురాణంబును జెనిగించిన తక్కినకవులంగూర్చి కొంత వ్రాయుట యావశ్యకము. పోతనకంటె వా రే విధమున ను దక్కువయే యగుదు రని ముందే చెప్పియున్నాడను. పోతనకవనంబునం గాని పించుపదలాలిత్యమును, బాక ప్రసన్నతయు, శబ్దాలంకారవైచిత్ర్యము, వివిధవర్ణనానల్పకల్పనాచమత్కృతియు, నత్యంతరసస్ఫూర్తియు, సందర్భోచితసుకుమారసరసపదపద్యాభినివేశచాతురీగరిమయు, విలాసోల్లసితవిశృంఖలధారావిహారంబును దక్కినవారికిరావు. వారిలో

సింగన

కవనంబున మృదుమధురగుంభితములును మానసోద్దీపకము లగువర్ణనములును గొన్ని యక్కడక్కడ గానంబడుచున్నవి. ఈతనికై లింజుడఁగాఁ బోతన కతారీతిం గూడినంతవఱకు ననుకరించియే తనభాగమును రచింపఁ జూచినాఁడని తోచుచున్నది. పోతనకై లిని సూచించుకొన్నిపద్యాదుల నుదాహరించుట మంచిది.

క. మోదం బై పరిదూషిత, భేదం బై శాబరీధర్మకీలికించితదృ

గ్భేదం బై బహుసౌఖ్యాపాదం బై యొప్పువింధ్యోరపాదంబునకున్. పృష్ఠ.

క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనిరకాయోత్థితసా

ధ్వుణ్య మయి నై మిశాఖ్యారణ్యంబు నుత్తింపఁ దగు సరీరణ్యంబులలోన్. ప్రథమ.

క. పుట్టితి వజ్రతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషోభజనము పదముల్

మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధరమున మునినాథా. పృష్ఠ.

క. విడిచితి భవబంధంబుల, నడచితి మాయావిమోహరమైనతమంబుక

నొడిచితి నరివర్గంబులఁ, గడచితి నాజన్మదుఃఖ రీకర్తార్థవమున్. ప్రథ.

వ. కుంతంబులఁ గ్రుచ్చుచుఁ, గుతారంబుల వ్రచ్చుచు, మునలంబుల మోదుచు,

ముద్గరంబుల బాదుచు, జక్రంబులం ద్రుంచుచు, నబశంబుల నొంచుచు. పృష్ఠ.

వ. గడలవ్రేయుచుఁ, గాండంబులేయుచు, ముద్గరంబుల నొత్తుచు, మునలంబుల

మొత్తుచుఁ, గరవాలంబులఁ ద్రొంచుచుఁ, జక్రంబులఁ ద్రుంచుచు. ద.శ.పూ.

ఇట్లయిద్దఱికవనంబుల నందంద కొన్నిపోలికలు కానంబడు చున్నవి గాని పోతనధార యత్యంతనిస్సర్గోల్లసితం బగునిరుపమప్రతిభాతిశయంబువలన సక్రమంబునఁ దొరంగి రసావేశతరంగితమై తుఱంగలించుటంజేసి యతని రచనలు సింగనవాని కంటె నతిమధురము లై, ప్రకృతి మనోహరము లై, నిబిడరసపరిప్లుతములై కాని పించుచున్నవి. ఇది యిట్లుండ నితఁడు పృష్ఠస్కంధము నదైవ్వితపరముగానే తెనిగించినాఁడు. దీనికి నిదర్శనముల నాస్కంధమునుండి కొన్నింటి వ్రాసెద.

పృష్ఠస్కంధము.

సీ. లఖలభూతముల దేరహంతస్సమగునాత్మ, యీశుఁ డచ్యుతుఁ డనిరయెఱుంగవలయు.

వ. దేవా! రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబుచేత బ్రహ్మం బయిన నీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతి గలిగెడిని.

వ. కావున గుణంబులును గుణియును, భోక్తయును భోగ్యంబును ... హర్తయు హన్యంబును, నుత్పత్తి స్థితిలయైకకర్తయై సర్వోత్కృష్టం జైనయప్పరమేశ్వ శ్వరుండె కాని యన్యంబు లేదు.

ఇట్లు జీవపరతాదాత్మ్యంబును జగన్నిభ్యాతవ్యంబును బ్రతిపాదితంబు లగు నుంటంజేసి యీ స్కంధ ముదైవ్యతపరముగాఁ దెనిగింపఁబడె ననుట తెల్లమగుచున్నది. మఱియు నిందు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమునందలి పదార్థాదు లాయాతత్త్వఘట్టములందుఁ గానఁబడుచున్నవి.

వస్తస్కంధము-చతుర్థాధ్యాయము.

29. శ్లో. యదోపరామోమనసో నామరూపరూపస్యదృష్టస్త్వత్సంప్రమోషాత్
యథాయతే కేవలయా స్వసంస్థయా హంసాయతస్మై శుచిపద్మనే నమః.

వ్యాఖ్యానము.

యదేతి॥ యదా, మనస ఉపరామః-సమాధిః... తదా, నామరూపే రూప్యేతే యేన తత్తథా, తస్య ఉపరమే హేతుః; దృష్టం-దర్శనం, స్త్వత్సంప్రమోషాత్ - నాశాత్, తదా, యః కేవలేన-స్వరూపజ్ఞానేన ప్రతీయతే, తస్మై హంసాయ, శుద్ధాయ; శుచి-శుద్ధం మనః, సద్-ప్రతీతిస్థానం, యస్యతస్మై నమః.

తేనుఁగు.

మఱియు ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్త్వత్తుల నాశంబువలనం కలిగెనునుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలస్వరూపజ్ఞానంబునఁ దోచు నిర్మలప్రతీతిస్థానం బైన హంసస్వరూపికి నమర్పింతు.

ఇట్లు వ్యాఖ్యానమునందలి పదార్థాదులు గలిగియు నదైవ్యతపర మయ్యు నుంటంజేసి యీ స్కంధమును బహుతరముగా నావ్యాఖ్యానము ననుసరించియే సింగన తెనిగించి యుండు నని తోఁచెడిని. అయినను బోతనవలె వ్యాఖ్యానము నుగొని మూలము నన్యూనముగాను ననతివిపులముగాను విశదీకరించువైదుష్యముగాని ప్రావీణ్యముగాని యీ కవియందుఁ గానము. మఱియు నావ్యాఖ్యానముఁ జక్కఁగాఁ బొటించి మూలమును దానికి మిక్కిలి సరిగాఁ దెనిగించినవాడును గాఁడని మీఁదియుదాహరణముచేతనే తెలియవచ్చును. కొన్ని యెడలఁ దెనిగింపు మూలమునకుఁ జాల భిన్నముగాను నుండును. మూలమునఁ దత్త్వఘట్టములలోని సమాసములఁ బోతనవలెఁ దేటపఱుప లేక యట్లే యుంచి రచించుట యటుండఁగా వానిలోఁ గొన్నింటియర్థములు నిందు సరిగాఁ గానిపించుటయులేదు. కొన్ని యెడల సదైవ్యతప్రక్రియనుమాత్రము దప్పక తనకుఁ దోచినరీతిని మూలమునకుఁ జాల విరుద్ధముగాను దెనిగించి యున్నాడు. కేవలకవిత్వమునుబట్టి చూడ

నితఁడు సింగననారయలకంటె నెక్కుడై పోతనవలె స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనములను గూడఁ జేర్చి మధురముగాను మనోహరముగాను దన స్కంధమును దెనిఁగించినాఁ డని చెప్ప నొప్పును. ఇతనికవనమున లక్షణదోషములు కొన్ని గాని పించుచున్నవి.

కొనికి కాదేశము.

పెట్టుక. పట్టుక.
ఉకారాంతశబ్దమునకు కుషష్ఠిపరమగు
నపుడు సగామము రామి.
పాటుకు.
దుష్టరూపములు.
చేతును.

దుష్టసంధులు.

ఓరేడ్వకుఁడని.
గ్రిక్కిఁటి నీజగంబునను.
మహి మెట్టిదియో.
అడఁకు వేమియు.
ధాతంతవానిని.
నేర్పరింతింతవాఁ డన రానివాఁడు.

మఱియు సమాసదోషములు మొదలగునవి కొన్ని గానిపించుచున్నవి కాని విస్తరభీతి నిట వ్రాయక పంచమస్కంధమును దెనిఁగించిన

గంగన్న

ను గూర్చి కొంతవ్రాయుట యుక్తము. ఈతనికవన మంతరసవంతముకాదు. దానిని సింగనకవనముకంటెఁ దక్కువ యని చెప్పవచ్చును. రసోత్పత్తి కొఱకుఁ జేసినరచన లంతగా శ్రమంపడక కుదిరినవిగాఁ దోఁపమిచేఁ బోతనవానివలె నవి న్యభావమభగములుగాఁ గానిపింపవు. అయినను మొత్తమునకు నితనికవిత్వము కొంత లలితముగాను సింగనదానికంటె సుకుమారముగాను నుండును. ఇతని తెనిఁగించును సింగనదానివలె మూలమునకు మిక్కిలి సరిగా నుండదు. వర్ణనాసందర్భములయందు నిది మూలముకంటెఁ జాల న్యూనముగాను గొన్నియెడల భిన్నముగాను నుండును.

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాధ్యాయము.

కటాక్షవర్ణనము.

శ్లో. బాణా విహా భగవత శ్శతపత్రపత్రై కాంతా వపుంఖరుచిరా వతితిగ్న దంతౌ
కస్తై యుయుంక్షుసి వనే విహరన్త విద్యఃక్షేమాయనోజడధియాంతవ విక్రమోస్తు.
తెనుఁగు.

క. పాలు పగుచున్నవిలాసంబు లనంగజబాణములనుబోలెడునీచం
చలసత్కటాక్షవీక్షణ, ముల నెవ్వని నింతి చిత్తమునఁ గలఁచెదవే.

అంగవరిమశలోభానుగత భ్రమరవర్ణనము.

శ్లో. శిష్యా ఇమేభగవతః పరితః పఠంతి గాయంతి సామ సరహస్యమజస్రమిశో!
యుష్మచ్ఛిఖా విలులితాస్సుమనోభివృష్టిః సర్వేభజంత్యృషిగణా ఇవవేదశాఖాః.

తెనుఁగు.

చ. చెదరఁగ వేదముల్ చదువు శిష్యులవైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి న
మృదమున నంతలోఁగురియుఁమాడ్కిని మన్త ధనామగానముల్
చదివెడు శిష్యులో యనఁగఁపట్టదపంక్తులు మోయఁగా వడిం
బదపడి మీఁద రాలుఁ గచఁభారమునందులజాటుక్రొవ్విరుల్.

వీనిలో మొదటిపద్యమున మూలమునందలి విశేషణాదులు పెక్కులేవు. రెండవదానియందు మూలార్థరీతి గానిపించదు. ఇట్టితనికవిత్వమంతగా సరసమును మధురమును గాకపోయినను, మార్దవమూలమునఁ గొంత లాలిత్యమును గాంచుచున్నది. మఱియుఁ బోతనాదులకవనంబులందుంబోలె నిందు స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనములెందును గానరావుగాని సరసవస్తుత్యాగములు పెక్కుకానఁ బడుచున్నవి.

౧౬. ఇతి తేషాం వృషలానాం రజస్తమః ప్రకృతీనాం ధనమదరజఉత్సిక్తమనసాం... కర్తాతిదారుణం యద్భ్రష్టభూతస్య సాక్షాద్భ్రష్టాని సుతస్య నిరైవ్య రస్య సర్వభూతనుహృదః స్సూనాయా మప్యనుజ్ఞాతాయా మనభిమత మాలంభనం తదుపలభ్య బ్రహ్మతేజసాతిదుర్విషహేణ దండవ్యామానేన వపుషా సహసోచ్చ చాల సైవదేవీ భద్రకాలీ. ౧౭. భృశమమర్షరోమావేశరభనవిలసిత భ్రుకుటీవిటపకుటిల దంష్ట్రారుణేక్షణాటోపాతిభయానకవదనా హంతుకామేవేదం మహాట్టహాస మతి నరంభేణ విముంచంతీ, తతఉత్పత్య పాపీయసా మతిదృప్తానాం తేనైవాసినా వృక్షశీర్షాం గళాల్ ప్రస్తవంత మన్మగానవ మత్యుష్ణం సహగణేన నిషీయా తిపానమదవిహ్వలోచ్చైస్తరాం స్వపార్షదైస్సహ జగౌ ననర్త విజహార చ శిరః కందుకలీలయా. పంచ. నవమాధ్యాయము.

తెనుఁగు.

సీ. సర్వభూతములకు శ సఖుఁడును బ్రహ్మభూ, తాత్కుఁడు నిరైవ్యుఁ శ డయినబ్రహ్మ
సుతుని తేజం బంతఁజూడ దుస్సహమైన, భయమంది వడఁకుచుఁభద్రకాలి
క్రోధంబు మువ్వుషిఁగొనఁగ వలంకారంబు, నలుపుచు నట్టహాసంబు సేసి
పాపాత్ములును దుష్టపరులును రాజన, తామనకర్త సంరథాను లగుచు
తే. విప్రవరునట్లుహింసించుఁవృషలవతిని, భృత్యవర్గంబుతోఁ దలఁ శ బృద్ధిఁగూల్చి
యపుడువృషలాధిపునిశిర శ మందిలీలఁ, బొడి యాడుచు నందంద శ క్రీడనలిపె.

ఇది యితని తెనిగించునకు మంచినిదర్శనము. ఇందురసపూర్తి మూలంబు కంటె మిక్కిలి తక్కువ. మూలార్థమెల్ల ననతిన్యూనముగా సంగ్రహించి నిపుణముగా నొక్కసంబున నిమిషే యతిమృదువుగా రచించినరీతి నిచటఁ గానవచ్చును. పోతన యేని యిట్టివర్ణనాప్రసంగము పొసంగెనా రసపారవశ్యంబునఁ జిత్రవిచిత్ర రచనానల్పకల్పనాచమత్కారం బేవార స్వానవద్యహృద్యకవిత్వవిద్యావిలాస

విశేషంబులెల్లఁ జూపి రసంబులు జిప్సిలంజేయకుండునే ! ఇట్లే తత్త్వఘట్టములందు మూలమునకును దెనుఁగునకును బెక్కుచోట్ల భేదముగపడినను జాలవఱకు మూలము ననుసరించియే తాత్పర్యరూపముగాఁ దెనుఁగుసేసియున్నాఁడు. కొన్నిచోట్ల శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానమందలియర్థాదులు గానిపించుటచే దానిని బూర్ణముగా ననుసరింపకపోయినను సహాయముగా నుంచుకొని సంగ్రహముగాఁ దెనిగించియుండునని తోఁచెడిని.

పంచమస్కంధము-ఏకాదశాధ్యాయము.

శ్లో॥ యావన్తనో రజసా పూరుషస్య సత్త్వేనవా తమసా వానురుద్ధం
చేతోభి రాకూతిభి రాతనోతి నిరంకుశం కుశలం వేతరం వా॥
సవాసనాత్మా విషయోపరక్తో గుణప్రవాహో వికృత ష్షోడశాత్మా

వ్యా. పూరుషస్య, కుశలం-ధర్మమితర-మధర్మంవా, ఆతనోతి, కైః, చేతో
భిః-జ్ఞానేంద్రియైః, ఆకూతిభిః-కర్మేంద్రియైశ్చ॥ ౪॥ తతశ్చధర్మాధర్మవాసనాయుక్తం
తదేవానేక దేహాద్విచిత్ర్యంకరోతీత్యాహ॥ స ఇతి - తన్మనశ్చత్యర్థః, వాసనాయుక్తం.
ఆత్మోపాధిత్యా దాత్మా.

తెనుఁగు.

పురుషుని, చిత్తంబుగుణములఁజెంది యెంత
తే. కాల ముండును మఱియంతరకాలమందు, నరయవిజ్ఞానకర్మేంద్రియములచేత
మరగిధర్మంబుమఱియధర్మంబునట్లు, తగిలి పుట్టించుచుండు సత్త్యంతమహిమ.
వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు ... చిత్తంబు

ఈవియుఁ దనస్కంధము నద్వైతపరముగాఁ దెనిగించె ననుటకు దాని
యందలినిదర్శనములం గొన్నింటిఁ దెలిపెద

ఆ. పరఁగఁ బెద్ద లీప్రపంచమంతయుఁ దథ్య, మనరు ౧.ఆ. 151

వ. మనోవుత్తుల సతిక్రమించినజీవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు
గా నెఱుంగుము ... ఈశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వ
రూపంబున నుండు. ౧.ఆ. 153

వ. బ్రహ్మం బొక్కటియ సత్యంబు జగత్తనత్యంబు. ౧.ఆ. 159

ఇట్లద్వైతపరముగాఁ దెనిగించుటయు నితండు శ్రీధర్యవ్యాఖ్యానమును
గొంతయేని యనుసరించి యుండు ననుటకుఁ గొంతయూఢారముగా నున్నది. ఇతని
కవనంబునను గొన్ని లక్షణదోషంబులు చూపట్టుచున్నవి.

కొనికి కాదేశము.		నాటుక.	145
ప్రథమాశ్వాసము.		ఉకారాంతశబ్దమునకు కువప్తిని	
తఱుముక.	128	నగాగమము రామి.	
ఆశ్రయించుక.	147	ఆశ్రమముకు.	21
ద్వితీయాశ్వాసము.		సుతుకు.	56
జాట్టుక.	120		

మఱియు దుష్టము లగునఖండయతులును మఱికొన్నిదోషములును గాని పించుచున్నవి. మొత్తమునకు నితనికవిత్యము మిక్కిలి మృదువుగానుండుననుటకు రెండుదాహరణము లిచ్చి యితనివిషయ మింతటితో విరమించెద.

ఉ. అక్కట! తల్లిఁబాసి హరిశ్చంద్రక మాపులు లేమిఁ జేసి యే
దిక్కును లేక యున్న నిటఁదెచ్చితి నాయెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడుప్రేమఁజేసి చరియించుచు నున్నది నాదునన్నిధి
మక్కువఁజేసి దీని గడుమన్ననలం దగఁ బ్రోతు నెంతయున్.

ఉ. రాజులు మేలనంగ నురరాజనమానుడ నై తనూజుల
రాజులఁజేసి తాపనులు రాజముపీండ్రుఁ డటంచుఁ బల్కుఁగాఁ
దేజము నొంది యీహరిణదేహమునందలి ప్రీతిఁజేసి నా
యోజ సెడంగ నేఁ జెడితి రాజుగిజనంబులలోన బేల నై.

ఇక వ్యాతప్రతులందును నచ్చుప్రతులగద్యలందును నేకాదశద్వాదశస్కం
ధములను రచించినవాఁడుగాఁ దెలియుచున్న వెలిగందల

నారయ

నుగూర్చి కొంతవ్యాయసలసియున్నది. ఈ రెండుస్కంధముల తెనిగింపు మొ
త్తమునకు మూలమునకుఁ జాలవఱకు సరిగా నుండదు. తత్త్వఘట్టములందుఁగాని
కథాంశములందుఁగాని యిది మూలమునకంటెను బెక్కుచోట్లఁ జాల న్యూనముగా
ను గొన్నియెడల మిగులవిరుద్ధముగాను నుండునని తొలుతనే చెప్పియున్నాడను.
స్థాలీపులాకన్యాయంబున రెండుదాహరణంబు లిచ్చెద.

శ్లో॥ ఇంద్రియార్థభ్రమో జాగ్రత్స్వప్నోంతఃకరణభ్రమః

సుప్తం తద్వాసనాబీజం తుర్యా మూర్తిస్తదన్వితః॥ ఏకాదశ.

వ. ఇంద్రియార్థభ్రమణంబు నేసెడుదుర్మతులకు నుషుప్త్యాద్యద్యవస్థలు వరుసన కలు
గుటంజేసి పరమేశ్వరుని బొందరామి యనునాలుగవయవస్థయుఁగలుగు.

శ్లో॥ తంచోపనీయ సదసి పరిష్కానముఖశ్రియః

రాజ్ఞ ఆవేదయాంచక్ర స్వర్వయాదవసన్నిధౌ॥

తం చూర్లయిత్వా ముసలం యదురాజ స్స ఆహుకః

సముద్రసలిలే ప్రాస్యల్లోహం చాస్యావశేషితం
కశ్చిన్నతోన్యోన్యగ్రసీల్లోహమ్॥

ఏకాదశ.

వ. ... దానింగొని చని దేవకీనందనునన్నిధానంబునంబెట్టి యెఱింగించిన నతం (డాత్త
కల్పితమాయారూపం బగుట యెఱింగియు నెఱుంగనితెఱంగున) వారలంజూచి
యిట్లనియె ... (సముద్రతీరంబున నొక్కమహాపర్వతం బున్నది. అందు నుండు న
త్యుచ్చాయవిశాలవిభీషణం బగుపాషాణంబున మీభుజాబలంబుచేత సీముసలం
బుఁ దివిచి) దీనిచూర్ణంబు సింధుకబంధంబులం గలపి రండు పొండని జగద్విభుం
డైనకృష్ణుం డానతిచ్చిన వారు నట్ల చేసి తత్కీలితం బైనలోహఖండంబును సరకు
గొనక సాగరంబునఁ బడవైచిన నొక్కయువంబు గ్రసించిన.

ఇట్ల మూలమున 'రాజ్ఞే' 'యదురాజస్సహృదః' ఇత్యాదు లుగ్రసేనుని
నిర్దేశించుచుండఁగా నతనికి మాఱుగా 'దేవకీనందనుండు' 'జగద్విభుం డైనకృ
ష్ణుండు' అని తెనుఁగున నున్నది. మఱియుఁ దెనుఁగునఁ గుండలీకరణములలోని
ముసలమాయారూపత్యపర్వతపాషాణాదు లెవ్వియు మూలమునఁ గానరావు. ఇంతే
కాక యందలికుండలితవాక్యము రెండవదానికి వ్యాతప్రతులందు 'సముద్రతీరం
బున నొక్కమహాపలం బున్నది. ఇప్పుసలంబు మీభుజాబలంబున దానిమీఁ
దం దివిసి' అనిపాఠాంతరము చూపట్టుచున్నది. మూలమునకును, వ్యాతప్రతుల
కును, నచ్చుప్రతులకును గానిపించుపరస్పరభేదముల కిదియొకనిదర్శనము. ఇట్టిభేద
ములు కథాంశములను, దత్త్యుక్తులములను గానఁబడుటకుఁ జెఱి యొక యుదాహర
ణముఁ జూపెద.

మూలము.

శ్లో॥ తక్షకః ప్రహితో విప్రాః! కుద్ధేన ద్విజసూనునా|

హంతుకామో నృపం గచ్ఛన్దర్శ పథి కాశ్యపమ్॥

తం తర్పయిత్వా ద్రవిజై ర్నివర్త్య విషహారిణమ్|

ద్విజరూపప్రతిచ్ఛన్నః కామరూ ప్యదశ స్నృపమ్॥

బ్రహ్మభూతస్య రాజప్తే ద్వేహోహి గరళాగ్నినా|

బభావ భస్మసా త్పద్యః పశ్యతాం సర్వదేహినామ్॥

హాహాకారో మహా నాసీ ద్భువి ఖే దితు సర్వతః|

విస్మితా హ్యభవ స్సర్వే దేవాసురసరాదయః॥

జనమేజయః స్వపితరం శ్రుత్వా తక్షకభక్షితమ్|

వ్యాతప్రతుల తెనుఁగు.

వ. తక్షక ప్రేరితుం డైనయుర్వీసుపర్వుండు సనుదెంచి రాజసన్నిధి నున్నవారిచే
తికి నొక్కఫలం బిచ్చిన వారు రాజున కిచ్చిన నతం డది యాస్వాదింప నందుఁగ్రి
మిరూపంబున వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గా కోదరం బై కఱచినఁ
బరీక్షిత్తు పంచత్వంబు నొందుట విని తనయుం డైనజనమేజయుండు.

అచ్చుప్రతుల తెనుగు.

వ. ఇటు గ్రుద్దుం డైన బ్రాహ్మణోత్తమునిచేఁ బ్రేరితుం డైన తక్షకుండు ద్విజ రూపంబుఁ దాల్చి పరీక్షిద్వధార్థంబుగా నేతెంచుచుండి మార్గమధ్యంబునఁ గాశ్యపుం డనుసర్పవిషహరణసమర్థుం డగునొక్కవిప్రునిం గని యతని నపరిమితధనప్రదానంబునఁ దృప్తుం గావించి పరీక్షిన్నికటంబునకు రా కుండునట్లు నర్చి యంతటఁ బరీక్షిన్తహారాజుచేత నున్నవారిచేతి కొక్కఫలం బిచ్చి ననిన వారాఫలంబు రాజున కిచ్చిన నతం డాఫలంబు నాస్వాదించినం గ్రిమిరూపం బున నందుండి వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాకోదరం బై రాజుం గఱచిన నతండు నాక్షణంబ విమాగ్నిచే భస్మీభూతుం డయ్యె. అట్టియవనరంబున భూమ్యంతరిక్షంబుల నుండునిఖలప్రాణు లాశ్చర్యకరం బగుతన్మరణంబుంగ ని హాహారవంబులు సేసిరి అంత నీయర్థంబు సతనితనయుం డైన జనమేజయుండు విని.

ఇటు వ్యాత ప్రతులపాఠము మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను విరుద్ధముగాను నుండుటం జూచి యచ్చుప్రతులందలిపాఠము మూలానుసారముగా రచింపఁబడెను గాఁబోలు. వ్యాత ప్రతులవిరుద్ధపాఠమును బట్టి పర్యాలోచింపఁగా మూలమునఁ గల 'తక్షకః ప్రహితో విప్రాః!' అనుపాఠమునకు మాఱుగా 'తక్షక ప్రహితో విప్రః' అను తప్పపాఠము నెట్లొ కొని కవి తెనిగించి యుండునని తోచెడిని. తెనుగుపాఠముల రెంటును గల 'ఒక్క ఫలంబిచ్చుటయు' తక్షకుండు 'క్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి' వచ్చుటయు మూలమునఁ గానరావు.

ద్వాదశస్కంధము - చతుర్థాధ్యాయము.

శ్లో. బుద్ధే ర్జాగరణం స్వప్నం సుషుప్తి రితిచోచ్యతే
మాయామాత్ర మిదం రాజ న్నానాత్వం ప్రత్యగాత్మని
యథా జలధరా వ్యామ్ని భవంతి న భవంతిచ
బ్రహ్మణీదం తథా విశ్వ మవయ వ్యదయాప్యయాత్
అన్యోన్య్యాపాశ్రయా త్వర్వ మాద్యంతవ దవస్తుచ
నానాత్వం ఛిద్రద్యూర్యద్య జ్ఞోతిషో ర్వాతయోరపి
యథా హిరణ్యం బహుధా సమీయతే సృభిః క్రియాభి ర్వ్యవహారవ ర్జన
ఏవం వచోభి ర్భగవా నధోక్షజో వ్యాఖ్యాయతే తాకికవైదికై ర్జనైః.

వ్యాత ప్రతుల తెనుగు.

వ. స్వప్నజాగరణసుషుప్త్యవస్థా(భేదం బొత్తమయంబై బుద్ధియుక్తం బైనమాయయై యోగంబునం బరిణమించు, ప్రాణిజాతంబున కీశ్వరునందు లయోదయంబులగు. ఈజగం బన్యోన్య్యాపాశ్రయం బై యాద్యంతవస్తువై వర్తించు) ఒక్కతేజంబు బహురంధ్రంబులఁ గానంబడుతెఱంగున నొక్క(పరమాత్మను)బెక్కువిధం

బులుగా భావింతురు. హాటకంబు వెక్కురూపంబు లయ్య నేకంబై నతెఱంగునఁ
బరమాత్మ నొక్కటిగా భావించి.

అచ్చప్రతుల తెనుఁగు.

వ. జాగ్రత్తస్వప్న సుషుప్త్యవస్థలు (బుద్ధిధర్మంబు లగు. ప్రత్యగాత్మయందు నానా
ప్రకారంబులం దోచు నీదృశ్యవ్రపంచంబంతయు మిథ్య యని తెలియుము).
ఒక్కతేజంబు బహురంధ్రంబులం గానంబడువడువున నొక్కయాత్మయే వెక్కు
విధంబులఁ దోచుచుండు. హాటకంబు వెక్కురూపంబులు గల దై న నేకంబై నతె
ఱంగునఁ బరమాత్మ (వివిధచేతనాచేతనశరీరంబులయందుఁ) జెక్కువిధంబులం
గనంబడిన నేకంబుగా భావింపవలయును.

ఇట్ల మూలమునం దెడనెడ సుండుశ్లోకములు కొన్ని తెనిగింపఁబడినవి కావు.
అశ్లోకము లుండుచోటులనే చుక్కలతోఁజూపి తెనిగింపఁబడిన వానిని మాత్రము
వ్రాసినాఁడను. తెనిగింపఁబడినవ్రా యేదర్శనమునుబట్టి చూచినను మూలమునకు
వలయునంతసరిగా లేవు. ఈలోపము లటుండఁగాఁ దెనుఁగుపాఠములు రెంటును
గుండలితము లగుబంతు లొండొంటియందులేవు. మఱియు నచ్చప్రతులందలి తెని
గింపు సువ్యక్తముగా నద్వైతపరముగా నున్నది. వ్రాతప్రతుల తెనిగిం పట్లు గాని
పింపదు.

ఇట్లు మీఁది రెండుదాహరణములవలన మూలాదులు మూఁటికిని గలభేద
ములు విశేషముగాఁ దెలియవచ్చును. మఱియు నయ్యెయెడల సభ్యాయము లొకటి
రెండుగాఁ దెనిగింపఁబడకున్నవి. ఏకాదశస్కంధమునఁ ద్రయోదశాధ్యాయమున
శ్రీవిష్ణుండు హంసరూపి యై చేసినతత్త్వోపదేశము.

‘వస్తునో య దనానాత్వ మాత్మనః ప్రశ్న ఈశ్వరః ।

అనుశ్లోకము మొదలుగాఁ బదియొడుశ్లోకములఁ జెప్పఁబడియున్నది. వాని
కెల్లఁ* దెనుఁగయిదాటుబంతులే యున్నవి. అవియును మూలమునకు సరిగావు. అందు

మనసా వచసా దృష్ట్యా దృశ్యతేనై వ రపీంద్రియైః ।

అహమేవ న మత్తోఽన్య దితి బుధ్యధ్వ మంజసా॥

24

అనునీశ్లోకము ‘పంచేంద్రియంబులకు దృష్టం బై నపదార్థం బనిత్యంబు. అది
నిత్యదృష్టిని బ్రహ్మం బని తెలియవలయు’ అని తెనిగింపఁబడియున్నది! కవి పదునా
లుగవయధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినభక్తిపారమ్యధ్యానయోగములను బదిబంతులలో
నఱిగొఱగాఁ దెనిగించి, షోడశమునందలివిభూతులను జెప్పి యవ్వలిమూఁడధ్యాయ
ముల విషయములను మూఁడుబంతులతో సూచించి పండ్రెండవయధ్యాయమునకు
మఱి, యందుఁగల

శ్లో॥ తస్మాత్త్వ ముద్ధప్రాత్సృజ్య చోదనాం ప్రతిచోదనామ్ ।

ప్రవృత్తించ నివృత్తించ శ్లో॥ తవ్యం శ్రుత మేవచ॥

14

మా మేక మేవ శరణ మాత్మానం సర్వదేహినామ్ ।

యాహి సర్వాత్మ భావేన మయా స్యా హ్యకుతోభయః॥

15

ఈశ్లోకములకే* 'సర్వధర్మా పరిత్యజ్యమామేకం శరణం వ్రజ' ఇత్యాదులు నాలుగు బుతులు చెప్పి పిదప బందొమ్మిదవ యధ్యాయమునందలి శిష్టాంశమును గొంతయు నిరువది నాలుగవ దానియందలి సాంఖ్యవిధియు సప్తవింశమునందలి యర్చనాప్రకారంబు గొంతను దెనిగించి యిరువది తొమ్మిదవ దానియందుఁగల

'గచ్ఛద్ధవ ! మయాదిష్టో బదర్యాఖ్యం మమాశ్రమమ్' ।

ఇత్యాదులను, సప్తలింగేంద్రధ్యాయంబులఁ గల యాదవక్షయబల రామకృష్ణ నిర్యాణంబులను దెనిగించి యున్నాఁడు. ఈస్కంధమునఁ గలభిక్షుగీతాదులు తెనుఁగునలేవు. మఱియు. † 'నారాయణ విగ్రహంబు జలధిప్రాంతంబున జగన్నాథస్వరూపంబై యుండె' ననుట మూలమునం గానరాదు. మొత్తమునకు నీస్కంధమునకుఁ దెనుఁగు మూలమున నాలుగింట నొకపా లుండును. ద్వాదశస్కంధమును దెనిగించుటయం దిట్లధ్యాయములుగా వదలిపెట్టుట లేదుగాని యది వెక్కుచోట్ల మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను గొన్నియెడలఁ గడుభిన్నముగాను గానిపించుచున్నది.

వ్రాతప్రతులందు లేనివియు మూలానుసారములైనవియు నగు నధికపాతాదు లచ్చుప్రతులందుఁ గానంబడుటకుఁ బండితులు మూలముగా నుండఁబోలునని చెప్పినాఁడను గదా. ఆవిషయ మట్లుండ మఱియొకవిధిత్రమును జూపట్టుచున్నది. ఈ రెండుస్కంధముల తెనిగింపు వ్రాతప్రతులం దదైవ్యతపరముగాఁ దోఁపదు. అచ్చుప్రతులందో యది స్పష్టముగా నదైవ్యతపరముగాఁ గానిపించుచున్నది. వ్రాతప్రతులపాఠమునుబట్టి చూడ నది యదైవ్యతపరమనుటకంటె విశిష్టాదైవ్యతపరమనుటకుఁ గొన్ని యాధారము లందే కానఁబడుచున్నవి.

‡ 'సర్వధర్మా పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ యనునుపనిషత్తుల్యం బగు గీతావచనప్రకారంబున' అని యీశ్లోకమునకు విశిష్టాదైవ్యతలవలఁ గవి మిక్కిలి ప్రాధాన్యముకలిమిని జూపియున్నాఁడు.

మఱియు 'జీవాత్మ భేదంబు క్రి మొదలైనవి యెఱిగించి విజ్ఞానవంతుంగాఁజేసి మన్నించితి' అని యిట జీవాత్మ భేదంబుఁ బ్రతిపాదించియున్నాఁడు.

¶ 'దేవతాంతరమంత్రాంతరసాధనాంతరంబులు వర్జించి యుండ నేనివై కుంతంబున వసియించు.' ఇది వీరవైష్ణవత్వసూచకము.

ఈ వాక్యములు వ్రాతప్రతులందును నచ్చుప్రతులందును గానిపించుచున్న

వి. ఇవి నిస్సందేహముగా విశిష్టాద్వైతపరములు. అచ్చప్రతులందుఁ గఠోక్తిగా నద్వైతమును బ్రతిపాదించువాక్యములు మూఁటిని వ్రాసెద.

‘ప్రత్యగాత్మయందు నానాప్రకారంబులం దోచు నీదృశ్యప్రపంచంబంత యు మిథ్యయని తెలియుము.’

‘ఇట్లాత్మ స్వరూపునిగా హరిని నిరంతరంబు భావించుచుండుట విశేషంబు.

‘బ్రహ్మతైక్యము సంధానంబు.’

ఇందు మొదటిదియు మూడవదియు వ్యాతప్రతులందు లేవు. రెండవదానికి మూలము ‘ఏవ మాత్మాన మాత్మస్థమాత్మనై వామృతప్రభో’. దీనికివ్యాతప్రతులం దెల్ల* ‘ఇట్లాత్మనాత్మస్థునిఁగాఁ జేసి హరినిజాకారంబు మనంబునం దలంచుచుండుము’ అని తెనుఁగు కానఁబడుచున్నది కాని యచ్చప్రతులపాఠము కానఁబడదు. కాబట్టి యీవాక్యము లంతగా నవలంబనీయములు కావు. ఉభయవిధప్రతులందుఁ గానిపించుపాఠములంబట్టి కడపటిరెండుస్కంధముల తెనిగింపు విశిష్టాద్వైతపరమనుటయే సమంజసముగాఁ దోచుచున్నది. ఈ విషయము నిట్లుండ నిచ్చి మఱియొకదానిం గూర్చి కొంత చర్చించుట యావశ్యకము.

ద్వితీయతత్వతీయ చతుర్థస్కంధములందును, బంచమషష్ఠములందును, దశమోత్తరభాగంబునందు, నేకాదశ ద్వాదశములను బోతనకవితారీతి కానిపింపమిచే నవి యుత్పన్నములై నారయాదులచేఁ బూరింపఁబడినవని పండితులు వ్రాసియున్నారు గదా. అందుఁ బంచమషష్ఠములు కేవలరామాంకితములుగాక యచ్చుతనందగోప కు మారాంకితము లగునాద్యంతపద్యగద్యాదులంబట్టి యవి పూర్ణముగా గంగనసింగన లచే రచింపఁబడిన వని నిస్సందేహముగాఁ దెలియుచున్నది. ఏకాదశ ద్వాదశములు రామాంకితములయ్యుఁ గవిత్వశైలిని బట్టియు భాషాంతరీకరణ వైఖరినిబట్టియుఁ బోతనగంగనసింగనల కితరుఁ డైన యొకనిచే ననఁగాఁ బండితలిఖితవీధికానుసార ముగా నారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడిన వని తెలియుచున్నది. తక్కిన ద్వితీయాదులు మూఁటను, దశమోత్తరభాగమునను గలగద్యములను బట్టియు, రామాంకితములగునాద్యంతపద్యములనుబట్టియు, వానియందు నయ్యెయెడలఁ బోతనపదశ య్యాదులు గానిపించుటం బట్టియు, నవి తొలుతఁ బోతనచే రచితములని తెల్లమ గుచున్నది. మఱియు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమందలి యవతారికలను విశేషాంశములను గూడఁజేర్చి తత్త్వఘట్టములను దెనిగించుట పోతనదప్పఁ దక్కినవా రెవరియందును గానఁబడదు. అట్టి తెనిగింపును ద్వితీయాదులు మూఁట వరుసగాఁ జూపెద.

ద్వితీయస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. ద్రవ్యం కర్తృచ కాలశ్చ స్వభావౌ జీవ ఏవచ |

వాసుదేవా త్పరో బ్రహ్మ స్వత్వస్యోఽస్మి తత్త్వతః ||

వ్యా॥ ద్రవ్యం-మహాభూతాని, ఉపాదానరూపాణి; కర్త-జన్మనిమిత్తం; కాలః-తత్త్వోభకః; స్వభావః - తత్పరిణామహేతుః; జీవో-భోక్తా - వానుదేవాత్పర అన్యోన్యోనాస్తి.

తేనుఁగు॥ మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబులైన మహాభూతంబులును, జన్మనిమిత్తంబులైన కర్తంబులును, గర్త్యోభకంబైన కాలంబును, గాలపరిణామహేతు వైనస్వభావంబును, భోక్తయైన జీవుండును వానుదేవుండ కా నెఱుంగుము. వానుదేవవ్యతిరిక్తంబులేదు.

తృతీయస్కంధము-నవమాధ్యాయము.

శ్లో. శక్తత్వస్వరూపమహసైవ నిషిద్ధభేదమోహాయ బోధధిషణాయ నమః పరస్మై విశ్వోద్భవస్థితిలయేషు నిమిత్తలీలారాసాయ తే నమ ఇదం చకృమేశ్వరాయ॥

వ్యా॥ స్వరూపమహసైవ - స్వరూపమైన తత్వమైన, బోధః (విజ్ఞానమ్) ఏవధిషణం-ఆశ్రయం-యస్య ... విశ్వస్య ఉద్భవాదిషు నిమిత్తం- మాయా; తస్యాః లీలా-విలాసః, తయానహ, రాసః-క్రీడా.

తే. తవిలిశక్తత్వస్వరూపమైన తస్యభూరి, మహిమచేత నహి సైవ సత్తేద మోహం-ఉచ్య నఖిలవిజ్ఞానమునకునాశ్రయింపవగునీకు మొక్కెడనోరమేశ.

క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూతకమగుమాయాలీలను జెందినటననలిపెడు, ననభూత్కనీకొనర్తునభివందనముల్.

చతుర్థస్కంధము-ఏకోనత్రింశాధ్యాయము.

శ్లో. అర్థే హ్యవిద్యమానేపి సంస్మృతి ర్న నివర్తతే మనసా లింగరూపేణ స్వప్నే విచరతోయథా.

ననుతర్హి అజ్ఞానవిలసితత్వేన సంస్మృతిహేతోద్దేహదే రవ్యసత్యత్వా త్కింతర్హితన్నివర్తనప్రయోసేనతత్రాహ॥ అర్థేహీతి ॥ లింగరూపేణ-ఉపాధిభూతేన. తేనుఁగు.

సీ. సరనాథ! వినుముస్వర్గంబు చందంబున, సజ్జాతవిలసితంబగుటఁజేసి తివిరి మిథ్యాభూతరదేహాదికమునకు, సరయ నివర్తనారోయాస మేటి

కనియంటివేనియు సర్థంబు లేకున్న, సర్థి సోపాధికంబైన మనము

ఇట్టి తెనిగింపును బట్టియు నీమూఁడును బోతన మొదట రచించినవేయగు నని యేర్పడుచున్నది. దశమోత్తరభాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నిట్టి తెనిగింపు కాన రాకున్నను, గథానందర్థములు వెక్కిరింప నాతనికై లి నిర్వివాదముగాఁ దెలియుచు న్నదిగాన నదియు మొదటఁ బోతనరచించినదేయగునని చెప్పవచ్చును. అయిన నీనాలుగింటఁ బెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు నతని తెనిగింపురీతియును గానరాకున్నవి. రెండుదాహరణముల మాత్రముఁ జూపెద.

- సీ. మందారమకరందరమాధుర్యమునఁ జేలు, మధుపంబు పూవునేరమదనములకు
నిర్మలమందాకిరీసీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
లలితరసాలపరల్లపఖాది యై చొక్కు, కోయిల సేరునే ర కుటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రికానన్పరితచకోరకం, బరుగునే సాంద్రనీరహారములకు.
- గీ. సంబుజోదరుదివ్యపారదారింద, చింతనామృతపానవిరశేషమత్త
చిత్తమేరీతి నితరంబుఁజేర నేర్పు, వినుతగుణశీల మాటలురవేయునేల. సప్త.
- సీ. సీరదాగమమేఘుర నిర్యత్ప్రయఃపాన, చాతకం బేఁగునే ర చౌటిపడకుఁ
బరిపక్వమాకందరఫలరసంబులు గ్రోలు, కీరంబు చనునె దురత్తూరములకు
ఘనరవాకర్ణ నోరత్కలికమయూరంబు, కోరునే కఠినఝిల్లీరవంబుఁ
గరికుంభపిశితసరద్ధ్యానమోదితసింహ, మరుగునే శునకమాం ర సాభిలాషఁ
- తే. బ్రవిమలాకార భవదీయరసాదపద్మ, యుగసమాశ్రయనై పుణోద్యోగచిత్త
మన్యుఁజేరునె తన కుపాస్యంబుగాఁగ, భక్తమందార దుర్భవభయవిదూర.
- మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరసరవ్యాలోలుఁ డై నట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవాకిరీపూరంబుఁ దాఁ గ్రోలునే
వరమందారమందపానకుతుకరస్వాంతద్విరేఫంబు స
త్వర మై పోవునె చేతివేములకుఁ దర్దందానుమోదాత్తమై. తృతీ.
- శా. శోధింపంబడె సర్వశాస్త్రములు రక్షిం నాథ వేయేటికిఁ
గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు
ర్భేదక దాటఁగఁ గూడునే సుతవధూరమీనోగ్రవాంఛామద
క్రోధోల్లోలవి శాలనంస్మృతిమహాశ ఘోరామితాంభోనిధిన్. సప్త.
- మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసమురద్యద్భక్తి ధీయక్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాసస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకర్లోల్లసితదుర్ధాంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్. చతు.
- ఇట్ల నిర్వివాదముగాఁ బోతనై కవిరచితము లనఁదగున ప్తమస్కంధపద్యము
లందుఁ గానిపించుకవనప్రేక్షిమయు, భావనుభగత్వమును, రసాత్కట్యమును, శ
య్యాచారుత్వమును దక్కిన పద్యములందుఁ గాన రావు. మఱియును బూర్ణముగాఁ
బోతనచే రచితము లనఁబడుస్కంధములందు మఱి, నెఱి, పఱలు, మఱచు, ఎఱు
గు, పఱచు మొదలగు శబ్దములలోని ఐకార మాఱకారముతోమాత్రమై యతిప్రా
సమైత్రి సెందియుండఁగా నీద్వితియాదులు నాలుగింట నవి లఘురేఫముతోఁగూడ
నట్టిమైత్రి సెందియున్నవి. అయినను
- ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకురబాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలో ... సప్త.
- జీరఁడు.

క. పోరుదురు గికురు వైడుచుచు, దూఱుదురు.

దశ. పూ.

చ. విరవిర లేనియట్టిబలుగీరుడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచేఁ

జఱచి.

దశ. పూ.

చ. మఱియొక నాఁటిరాత్రి బలమాధపు లుజ్జ్వలవస్త్రమాలికా
ధరులును.

దశ. పూ.

ఇప్పద్యంబుల నుభయ రేఫమైత్రి కానిపించుచున్నది. చీరుశబ్ద ముభయరేఫ ముగా నున్నదని కూచిమంచి - తిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం జెప్పినాఁడు గాని యది శకటరేఫమగుట కీపోతనపద్యమునే యుదాహరించినాఁడు. పోతన దీని నుభయరేఫముగాఁ దలచెనేమో. పోరుశబ్దప్రయోగము ప్రమాదజనితమై యుండవచ్చును. 'విరవిర' లఘురేఫముగానే

చ. ఖురముల నేలఁ ద్రవ్వచు నగకుంతవాలసమీరణంబులక
విరవిరఁబోయి.

అనునీపద్యమునఁ గానిపించుచున్నది కాని మీఁద నిందలిరేఫమును ఆకార మునకుమిత్రముగాఁ బ్రయోగించుటకు హేతువు గానరాకున్నది. పోరుశబ్దమువలెనే నిదియుఁ బ్రమాదవశముననే లేక యుభయరేఫమని తలంచియో కవి ప్రయోగించి యుండును. ఎట్టిధీనుంతులకును బ్రమాదము కలుగక పోవదుగదా. 'మఱి' శబ్దము దశమపూర్వభాగాంతమున నుంటంజేసి యుత్తరభాగపూరకుం డగునితరకవిచే నుంపఁబడి యుండునని తోఁచెడిని. ఈ రెండుమూఁడు చోట్లం దప్పఁ బోతనయే పూర్ణముగా రచించిన తక్కినస్కంధములందెల్ల నియతముగా రేఫద్యయమునకు మైత్రిలేమిచే నీ రెండుమూఁడువిరుద్ధప్రయోగములు ప్రమాదవశమునఁగాని మతభేదమునఁగాని వేఱుకారణముచేఁగాని కలిగియుండునని తలవవలయునేకాని వీనిని గొని పోతన యుభయరేఫమైత్రి పాటించినవాఁ డనుట యెంతమాత్రము యుక్తము కాదు.

ఇట్లు ద్వివీర్యాదులు నాలుగింటఁ బెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు లేమిచేతను, బోతనపాటించనియుభయరేఫమైత్రి వీనియందుఁ గానిపించుటచేతను, నివి యితరకవిపూరితములయ్యు నుండవలయునని తోఁచెడిని. అయినను బోతనపదశయ్యాదులు నతని తెనిగించురీతియు నందంద కానిపించుటం బట్టియు నాద్యంతపద్యగద్యములం బట్టియు నీ నాలుగును మొదటఁ బోతనచే రచితములైనవే యగునని యూహింపవలసియున్నదని నిరూపించియున్నాఁడను. కాఁబట్టి యివి మొదటఁ బోతనచే రచితములై, యెడనెడ నుత్పన్నములు కాఁగా నితరకవులచేఁ బూరితములయ్యెనని యేర్పడుచున్నది. ఇతరకవులు వీనిని బూర్ణముగా రచించిరేని యట్లు రచించిన యితరస్కంధంబులందుంబోలె నిందును దమవేరే యుంచుకొని యుందురుగదా. ఇది యిట్లుండ వీనిని బోతనకు వెనుకఁ బూరించినవారెవరు? నారయాదులు ముగ్గు

రా ? లేక యందొక్కరా ? మఱి వేటొక్కరా ? పండితులు నారయాదు లని మొత్తముగాఁ జెప్పియున్నారు. వ్రాతప్రతులందుఁ జూడఁగాఁ గొన్నిట దశమోత్తరభాగమునఁ గృష్ణవిరసోక్తిఘట్టమున 'కాటుక నెఱయంగ' అను సీసపద్యమునాలవపాదము మొదలుకొని శిష్టభాగమును, ద్వితీయస్కంధమున బ్రహ్మ నారదునకుఁ దత్త్వోపదేశము సేయుఁగుట్టమున 'బహుయజ్ఞవాట' అను పద్యము మొదలుకొని శిష్టభాగమును అనఁగాఁ జతుర్థస్కంధాంతమువఱకును, నారయకవిత్యవని వ్రాయఁబడియున్నది. ఈవ్రాతవలన నవియెల్ల నారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడినవని తలంపక పూర్వోక్తహేతువులంబట్టి నయ్యెయెడలఁ బూరితము లని మాత్రము తెలియవలయును. ఈస్వల్పభారముతప్ప వేటొక్కటి కానరాదు. ఇదియును సరియైనదోకాదో నిశ్చయింపరాకున్నది. అయినను గొంతయేని నిజము లేక యిట్లు వ్యాతప్రతులందు వ్రాయఁబడుటకు వీలుండదు. మఱియు నీవిషయమున ఛందోవ్యాకరణసంబంధులగు గ్రంథస్థనిదర్శనము లేవైనఁగలవాయని శోధింపఁగా నాకుం గానఁబడినవానిని గొన్నింటి నిట వ్రాసెద.

దశమస్కంధోత్తరభాగంబునఁ దత్త్వఘట్టముల తెనిగింపు చాలవఱకు విశిష్టాదైవతపరముగా నున్నది.

'దేవా భవదీయసంకల్పాధీనంబు లైనశరీరంబులం బ్రవేశించి యున్నజీవనమూహంబు నీకు కేవలభూతం బని తెలిసి కృతార్థు లగుదురు'

'వెండియుఁ గొందఱు సచరాచరవస్తుజాతంబులకు నంతర్యామివై సర్వంబు సీవ యగుటం దెలియలేక యనిత్యం బని విపరీతబుద్ధిందెలియుదురు కాని కొందఱు జగద్భరితుండవు గాన జగద్రూపకుండ వై ననన్నుఁ గటకమకుటకర్ణికాది వివిధభూషణభేదంబులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విడువక వర్తించుచందంబున జగద్వికారానుగతుండవయ్యును నిఖలహేయప్రత్యసీకల్యాణగుణాత్మకుండవై యుందు వని యాత్మవిదులైనవారు తెలియుదురు.'

1220

'అట్టిజీవులు దేవతీర్థజ్ఞనువ్యస్తావరాదిశరీరంబులు సొచ్చి యణురూపులై యుందురు. అందును నీవుందువు తదంతరాత్మవగుచు.'

1223

'సకలచేతనాచేతనాంతర్యామి యైనసర్వేశ్వరుండు సర్వశబ్దవాచ్యుండు'

1203

'సకలబ్రహ్మాండనాయకుండ వైనసీయందు శ్రుతులు ముఖ్యవృత్తిం బ్రవ

ర్తించు

1230

'మాయాత్మవిశిష్టుండ వగుచుఁ గార్యకారణాత్మకుండవై.

1204

ఇట జీవబహుత్వాణురూపత్వకేవల్యములు, ఈశ్వరునిజగద్రూపత్వము, చిదచిద్విశిష్టత్వము, కేశిత్యము, శరీరభూతచిదచిదాత్మకత్వము, సర్వశబ్దవాచ్యత్వము, ఈశ్వరునియందు శ్రుతులముఖ్యవృత్తిత్వము మొదలగు విశిష్టాదైవతసిద్ధాంతములు కానిపించుచున్నవి.

ఇకనీయు త్తరభాగంబునం గలలక్షణదోషంబులను బ్రయోగ విశేషంబులను గొన్నింటివ్యాసెద.

(1) సంధిదోషములు. పద్యగద్యసంఖ్య	
కోసిచ్చె	724
నిఖిలావసీశ్వరై న	1017
నిర్వాణమూ రై న	1049
పిశాచవతేల	1255
బడిఁ గుండి	1287
ఎఱిఁ గెఱిఁగి	931

(2) విశేషణదోషములు.

పుత్తుండు జాతమైన	1282
------------------	------

(6) పుకారమునకు ఉకారతన్నితములతో యతిమైత్రి.

చెలు! పైలయఁగఁబాటించి యుద్ధ ర్ పునకు.	665
కా! పునఁదగ నర్జునుండు పవనోద్భవుఁడు.	715

(3) ఉకారాంతమునకు నగాగమము లేక యే కుషష్ఠి.	
ఎఱుకుకు.	723

(4) అపధిశబ్దము ఆద్యర్థకము.

జారుఁడు జన్మావధియును.	791
జన్మత్రయావధి	799

(5) పూర్వో ధాతువు క్త ప్రత్యయాంతము పునీతము	
పునీతములు	1121
పునీతములు	1221

మ, హోగ్రుఁడై పట్టితెచ్చెనాఁల్లుండు.	900
ఒనరింప మీఱినరవ్వుటయు.	1154

మఱియు నీభాగంబునందలియాంధ్రీకరణము వెక్కుచోట్ల న్యూనముగాను భిన్నముగాను నున్నది. ఇతఁ దృతీయాదులుమూఁటను విశిష్టాద్వైత ప్రతిపాదక పద్యగద్యములును మీఁదఁజూపఁబడిన దోషాదులను వ్రాసెద.

విశిష్టాద్వైతపర పద్యగద్యములు.

ద్వితీయస్కంధము.	
సీ॥ జీవుండు భగవత్కృత పావశంబునఁజేసిభగవచ్ఛరీర తే. భూతుఁడై పారతంత్ర్యాత్మ బుద్ధినొప్పి దివ్యమాల్యానులేపన భవ్యగంధ కలితమంగళదివ్య విగ్రహ విశిష్టఁ డగుచు హరిరూపమొందుటే యనఘ ముక్తి.	269

తృతీయస్కంధము.

హేయగుణరహితుఁ డనఁ గల,నాయందు లభక్తి.	957
--	-----

గురుతరానేకకల్యాణ గుణవిశిష్టుఁడు.	963
మత్సమానాకారతం బొందు	958

సీ॥ ... సకలకర్తృత్వాగనరణినొప్పి ఆత్మ తత్త్వ జ్ఞానమునమించి ...	
--	--

తే॥ మహిత ఫలసంగరహిత ధర్మమునఁద నరు, నట్టిపురుషుండు దలపోయ నఖి లహేయ, గుణములనుబొసి కల్యాణ గుణవిశిష్టఁ, డైనహరినొందుఁ బర మాత్మ ననఘుఁడగుచు.	1026
---	------

మఱియు లీలావిభూతినిత్యవిభూతులును, లక్ష్మీనిత్యానపాయినీత్యమును భగ

వత్సమాకారప్రాప్తిరూపము క్తియు, ఈశ్వరుని యఖిలహేయప్రత్యసీక కల్యాణగుణ విశిష్టత్వమును, జీవుని పారతంత్య్ర భగవచ్చరీరభూతత్వములును, ఆత్మయాథాత్మ్యజ్ఞానపూర్వక ఫలాభినందిరిహితకర్తానుష్ఠానమును నీమూట నందందప్రతిపాదితములై యున్నవి.

లక్షణదోషములు.

(1) సంధిదోషములు.		మనువుకు	144
తృతీయ స్కంధము.		చ.	
కూడాడుచుండె	106	వనముకు	359
కదిసిట్లనియె	648	రాజుకు	442
తలఁచిటు	649	(4) అవధిశబ్దము ఆద్యర్థము.	
ఎఱిఁగేము	785	క. తనజన్మావధి నిజనం	
(2) విశేషణదోషములు.		దనులను ...	తృతీయ 16
తృ.		(5) పూర్వ క్తప్రత్యయాంతము పునీతము	
అంతర్ధానుఁడయ్యె	89	తృ.	
చ.		కోరి పునీతులఁజేయు	557
అంతర్ధానుఁడయ్యె	785	నద్యఃపునీతాత్మ లై	562
(3) సగాగమమురామి		పునీతాకృతి	575
ద్వి.		చతుర్థ.	
వ్యాతముకు	85, 203	ఒప్పఁబునీతముసేయ	931

(6) వుకారమునకు ఉకారత్వనిర్ణయములతో యతిమైత్రి.

ద్వితీయ		ఒదవఁగఁగానవచ్చుగురువుల్	257
ఒప్పఁగఁదగు సప్తతంత్రపులు.	98	చతుర్థ.	
తృతీయ		ఒదవఁగ నిట్లనిరి మానవులు	99
కాపున నీవేళన త్రుంపు నజ్జన		పాడపు నుబంచన స్థతిరయోజనము	136
హితోద్యోగానురక్తుండవై	672	కాపునఁ నిల బుణ్యతీర్థములనొప్ప	931

మఱియుఁ దత్త్వఘట్టములందు నీమూటను మూలమునందలిశ్లోకములు పెక్కుతెనిఁగింపఁబడకున్నవి. ఇట్లు దశమోత్తరభాగమునఁ గలఘదోవ్యాకరణదోషములును, విశిష్టాద్వైతపరము లగుగద్యపద్యములును, ననమగ్రమును గొన్ని యెడల భిన్నము నగునాంధ్రీకరణమును, ద్వితీయాదులు మూటను గానిపించుట యకాక కవిత్వశైలియు నించుమించుగా నొక్కతీరున నుండుటంజేసియు ద్వితీయాదులు మూడును దశమోత్తరభాగమును బూరించినవారిచేతనే పూరితము

లై యుండుననితోఁచెడిని. వాఁత ప్రతులందు దశమోత్తరమును బూరించినవాఁడే ద్వితీయాదులను సైతము పూరించినట్లు వాఁతయఁబడియుండుటయు నీనిర్ణయము నకుఁగొంత దార్ఢ్యము నిచ్చుచున్నది. మఱియు గంగనసింగనలు వేఱువేఱుస్కంధములను బూర్ణముగా రచించుటకు నెత్తుకొనియుండుటవలనను వారికవసంబుల నీద్వితీయాదులుమూఁటను దశమోత్తరభాగమునను గలదోషములలోఁ బెక్కుగానిపింపమింజేసియు వారీనాలుగింటిపూరణంబున సంబంధపడియుండరనుట నిజమునకు మిక్కిలి దూరముకానేరదు. కాఁబట్టి ద్వితీయాదులు నాలుగింటిని బూరించినవాఁడొక్కండై యుండవచ్చునని చెప్పఁబోలును.

ఇది యిటుండఁ గడపటిరెండుస్కంధములకడకు మఱి వత్తము. వీనితెనిగింపదైవైతపరమనుటకు నంతగా నుపపత్తిలేమియు విశిష్టాద్వైతపరమనుటకుఁ గలనిదర్శనములును ముందు తెలిపియున్నాఁడను. వీనియందును నాంధ్రీకరణమతి న్యూనముగాను బెక్కుచోట్ల మూలమునకు భిన్నముగానుండుటను దెలిపితిని. నగాగమమురామి, కొనికికాడేశము మొదలగు కొన్నిలక్షణదోషంబులును వీనియందుఁ గానిపించుచున్నవి. ఈహేతువులంబట్టి యూరెంటికిని ద్వితీయాదులు నాలుగింటికిని సామ్య మేర్పడుచున్నది. దుష్టము లగునఖండయితు లీయాటింట నందంద యతివిరళముగాఁ బాడనూపుటయుఁ గలదు. కడపటిరెండును దఱుచుగాఁ బద్యాత్మకములు కామింజేసి వానికినిఁ దక్కిననాలుగింటికిని ఛందోవ్యాకరణకవిత్వాదివిషయిక మగుసామ్యమును స్థిరీకరించుటకు నయితికాదుగాని తక్కిన పోలికలంబట్టియు వాఁత ప్రతులసాక్ష్యముంబట్టియు, నేకాదశ ద్వాదశములను బూర్ణముగా రచించినవాఁడే, అనఁగా నారయయే, ద్వితీయాదుల మూఁటిని దశమోత్తరభాగమును నందంద పూరించియుండు ననుట యుపపన్నముగాఁ గానిపించుచున్నది.

ద్వితీయాదులు మూఁటను బోతనపదశయ్యాదులు లేనిచోట్ల సైతము తత్త్వఘట్టఘటల తెనిగింపునం దద్వైతపర మగుశ్రీధరవ్యాఖ్యానంబునందలి పదార్థాదులు కొన్ని యందంద కానిపించుచున్నవి. అయిన నది పోతనతెనిగింపు వలెమూలమునకు మిక్కిలి సరిగాను బూర్ణముగాను లేకయు, గంగనసింగనలకవసంబుల లేనిదోషంబులు కలిగియు, నుంటంజేసి దానిని రచించినవా రామువ్యురలో నెవ్వరును గారుకాని, నారయయే యాస్కంధంబులలో నుత్పన్నంబులుగాక చిక్కిన పోతనభాగంబు లద్వైతపరములుగా నుండుటంజూచి నడుమనడుమ విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిగించుట పూర్వోత్తరవ్యాఖ్యాతమునకుఁ బ్రసక్తి కలిగించు నని తలంచి శ్రీధరవ్యాఖ్యానానుసారముగా శక్తికొలఁదిని దెనిగించి యుండుననియు, నై నను విశిష్టాద్వైతమువలనిపక్షపాతమున నందంద తద్దర్శనానుసారముగాఁ గొంత దెనిగించియుండుననియుఁ దోఁచెడిని. దశమోత్తర

భాగమునఁ దత్త్వఘట్టములనెల్ల నాతం డొక్కరుండె తెనిగించినట్లు తోచుచున్నది గాన నందుఁ బూర్వోత్తరవ్యాఖ్యాతము ప్రసక్తింపదని తలఁచి దానినెల్లఁ దఱుచుగా విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిగించి యుండునని యూహింపవచ్చును. అయిన నిది యూహాపోహమేకాక సిద్ధాంతముగాదుగాని శైలిమొదలైనవానిం బట్టి యాస్కంధములకుఁ గలసామ్యమే యిట్టి యూహల కెడమిచ్చియైన నవి యేకకవిపూరితములేయని సాధింపఁచేయుచున్నది.

నారయ యెంతలాక్షణికుఁడో 'మదిలోఁ గృష్ణఁడెశోద' ద్వితీ. 180 'తన యాయొక్కనిశండు గోపకులు' ద్వితీ. 182 'వాక్యవ్యంగ' తృతీ. 324 నను వీనిం జూచినఁదెలియును. ఇట్టివి పెక్కు లాయాపుటలక్రిందఁ జూడవచ్చును. వీనినెల్లఁ బండితులు సొంతకవనమున సవరించి కప్పిపుచ్చిరి 'బంగారుకొండ మూఁపర మనునొర గంట' తృతీ. 415. ఇట 'మూఁపురము'నకు 'మూఁపర'మని ప్రయోగించినాఁడు. 'రజత'మునకు 'రజిత'మనియున్నది. ఇట్లై పెక్కింటికిఁ గ్రామ్యరూపములును గానంబడుచున్నవి. నారయశైలి కొంత పదసమాసపారుష్యమును బాదపూరణములును గల్గి దైనిరాఘాట మగుఘాటితోఁగూడియుండును. ఒక్కయుదాహరణము.

మ. ఘనసాహస్రకిరీటరత్నవిలసత్కాంతి ప్రశుద్ధచ్ఛటా
జనితోదగ్రుచిప్రకాశితఘణాసాహస్రం డౌదేవతా
వసరతౌచణయాపకృత్యము లొగిన్ వాంఛం బ్రశంసించి వా
రనురాగస్థలితోక్తు లొప్ప నడుగన్ హర్షించి యాదేవుఁడున్. తృతీయ.

మూలమునందలికటుపదరచనల నట్లే తెనుఁగున నుంచుటయు నీకవియందుఁ గానఁబడుచున్నది. 'పురుకృఘ్నోరువేపథుః' అనుదానిని. 'పురుకృఘ్నోరువేపథుండై' యని తెనిగించి యున్నాఁడు. 'వాచీశతంత్రా మురుదామ్నిబద్ధాః' అనుదానిని 'కర్కబద్ధులై' అని తెనిగించినపోతనరచనాసాకుమార్యముం గనుఁడు.

ఇట్లు నేను బరిశోధింపఁగా నాకుఁ గానంబడినవిషయముల నెత్తి వ్యాసినాఁడను. నాయభిప్రాయములకుఁ గలహేతువులనెల్ల దెలిపి యున్నాఁడను. అయినను సిద్ధాంతము సేయుటకు నాధారము లింకను గావలసియున్నవి. చరిత్రాద్యాధారములులేక కేవలగ్రంథసనిదర్శనములంబట్టి చేసిననిర్ణయములందుఁ బొరపాటు లుండక పోవు. ఆంధ్రభాషాభిమానమాననీయు లగుపండితులు సత్యకాంక్షతో నట్టియాధారముల నాకుఁ దెలిపి యేతచ్చర్చావిషయమును మఱింతనిర్వివాదముగా నిర్ణయించుటకు సాయపడుదురుగాక యని కోరుచున్నాఁడను.

తం. తేవప్పెరుమాళ్ల య్య.

ఉద్వృత్తము

శ్రీమత్పరమయోగలభ్యసిద్ధు లగుయోగీంద్రులకేనియు దురూహ మైనయీ ప్రపంచమున నిత్యంబు జననమరణాదిక్షేత్రసాగరంబునఁ దొప్పఁదోఁగుచు దరిఁజేర వెరవుగానక దురపిల్లుచుఁ బెల్లలయుజనులదెసం గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై నారాయణాంశసంజనితుం డయి చతుర్వేదవిభాగ మొనరించి వేదవ్యాసుండు నాఁ బే రెన్నిక గన్నకృష్ణుడై వైపాయనమునీంద్రుండు గీర్వాణభాషం దొల్లియెల్లధర్మముల నొప్పారిన పురాణజాతమును మహాభారతేతిహాసంబును సర్వభూతహితంబుగోరి రచించి యుండె. అవి రచించియుఁ “దనహృదయంబు సంతసింపకున్న సరస్వతీతటంబున నొంటినుండి హేతువు వితిర్కించుచుఁ దనలో”

“అత్త సంతసమంద దాత్త లోనీకుండు సంతసింపకయున్న జాడ దోఁచె
హరికి యోగివరుల కభిలషితంబైన
భాగవతవిధంబుఁ బలుక నైతి
మోసమయ్యుఁ దెలివి మొనయదు మఱచితి
ననుచు వగచు చున్నయవసరమున”

నారదుఁ డరుదెంచి విష్ణుకథలఁ బాలుపారెడుభాగవతపురాణమును రచింపుమని బోధించిన నమ్మెయి నమ్మహామునీంద్రుం డతిప్రార్థం బగుకవితారీతిమెఱయ శ్రీవిష్ణు దేవునిలీల విలసిల్లునీభాగవతంబును రచించి కృతార్థుండయ్యె. అప్పురాణ జాతంబులలోఁ బ్రకల్పితంబు లగుగుణనామరూపాదుల ననుసరించి కేవలైకుం డగు సర్వేశ్వరుండు కొన్నిచోటుల శివుండనియుఁ గొన్ని యిక్కల విష్ణుండనియుఁ గొన్ని తావుల బ్రహ్మయనియు నింకఁ బలుచందంబుల నభివర్ణితుండై యున్నవాఁడు. ఇక్కరణిం బెక్కుతెఱంగులఁ బరమేశ్వరు నభివర్ణించుట యద్దేవదేవునిలీలామహి మంబు లెల్లజనులకుఁ దేటపఱుపఁగాని మానవు లొండొరులతోనితండు మాదైవ మతిండు మీదైవము మాదైవం బెక్కువ మీదైవంబు తక్కువ యని వాదులాడు కొనుచు నొకళ్లొకళ్లయెడ బద్ధమత్సరులై పరస్పరనిందలు మాత్రమకాక స్వత్వ పరత్వభ్రాంతిని దైవదూషణంబుఁ జేయుచుండఁ గోరికాదు ఆయామూర్తులవిశేషం బులు వర్ణింపఁబడుచో నిర్వచనసౌభ్యంబు నవలంబించి యాయామూర్తులు పృథక్ దేవతలుగఁ జెప్పఁబడియున్నవారుగాని యప్పగిదిని నిక్కముగఁ బరస్పరభిన్నులుగఁ బరిగణితులుగారు. వేదములయందును నీరీతి నె సర్వకారణం బగుపరబ్రహ్మ మనేక భంగుల నెన్నఁబడియున్నది. ఇందులకుఁ బ్రమాణములు:—

“ఏకోవశీసర్వభూతాంతరాత్మా ఏకయావంబహుధా యశికరోతి
త మాత్మ స్యం యేనుపశ్యంతిధీరా నేషాం సుఖం శాశ్వత స్నేతరేషాం”
“ఏకోదేవ స్సర్వభూతేషుగూఢ స్సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంతరాత్మా
కర్తాధ్యక్ష స్సర్వభూతాధివాస సాన్నిధీ చేతా కేవలో నిర్గుణశ్చ”
“ఏకోనారాయణో నద్వితీయో సికశ్చిత్”
“ఏకఏవశివో నిత్య స్తోన్మృత్యుకలం మృషా”
“బహునాత్ర కిము కేన సర్వం బ్రహ్మమయం జగత్
అనేక భేదభిన్నస్తు క్రిడతేపరమేశ్వరః”

ఇహ్మాడ్కిఁ బ్రమాణంబు లనంతంబు లాహ్మాయంబులను బురాణోలిహాస
స్మృతులనుం గానంబడియెడి. పురాణంబులలోఁ గొన్నింట శివైతత్వంబును గొ
న్నింట విష్ణుప్రాశ స్త్యంబును మఱికొన్నింట నితర దేవతా ప్రాముఖ్యంబును నుగ్గ
డింపఁ బడియున్నవి. ఆయామూర్తివిశేషంబు లుగ్గడించుచో జనులకు భక్త్యతి
శయంబు పనుపడుటకును జితైకాగ్ర్యం బలవడుటకును దత్తద్దేవతాప్రాశ స్త్యంబు
ను నితర దేవతలం గ్రిందుపఱుచుటయుం జెప్పబడియున్నవికాని యంతలోనన. య
వ్వానియందు భేదబుద్ధి పాటించుట పోలదు. అట్లు విష్ణుత్వంబు ప్రతిపాదింపఁ
బడినపురాణములలోనగ్రగణ్యము శ్రీమహాభాగవతము. ఇందుఁ గేవలపారిలీలలు
మాత్రమకాక విగళితవేద్యాంతర మగుపరతత్త్వస్వరూపము నిరూపింపఁ బడియు
న్నది. అయినను నిది గీర్వాణభాషయం దతిప్రాధ్యతైలిని వ్రాయఁబడియున్నందునఁ
బ్రాకృతజనులకెంతయు దురవగాహం బై యుండును.

బమ్మెరపోతనామాత్యుడు.

ఇహ్మరాణరత్నంబు నాంధ్రదేశీయులకుఁ దేటతెల్లగఁదెలుపఁ గోరి బమ్మెర
పోతనామాత్యుండు నీనిని గద్యపద్యాత్మకంబుగ నాంధ్రీకరించి శాశ్వతం బగుయశ
స్సంపద లనుభవించుచున్నవాఁడు. ఇక్కవిశిఖామణివృత్తాంశంబును గవితాశైలి
తెలుగును గొండొకవివరించెదము.

బమ్మెరపోతనామాత్యుండు కడపమండలములోనున్న *యేకశిలానగర మను
నామాంతరముగల యొంటిమిట్టయం దుండినవాఁడు. అమాత్యశబ్దమువలన నీతఁడు
నియోగి బ్రాహ్మణుఁడని యూహింపవలయు. ఇతఁడు కాండిన్యగోత్రుఁడు. ఆపస్తం
బసూత్రుఁడు. కేసమంత్రికిని లక్కమాంబకును బుత్రుఁడు. మల్లనకవివరుని జన
కుఁడు. ఇతఁడు జీవించియుండిన కాలమును నిర్ణయించుటకుఁ గొన్ని యాధారములు
గానంబడియెడి. “బమ్మెరపోతనామాత్యుని జన్మకర్తృప్రభావాదులఁ దెలిపెడువచన

* ప్రతాపరుద్రదేవునిరాజ్యమునఁ బ్రధాన పట్టణమగునోరుగల్లునకును నేకశిలానగర మని నా
మాంతరమున్నట్లు ప్రతారుద్రీయమువలనను నతఃశాసనములవలనను దెలియవచ్చుచున్నది. కావున బమ్మె
రపోతన యందుండినవాఁడా యని యొక సందియము వొడమెడి. అది నిక్కమయేని యితఁ డొంటిమి
ట్టయం దుండె ననుసర్వజనులవ్యవహారము నకు హేతువుండదు గావున నిట్లే యిక్కడ వ్రాయఁబడియె.

రూపం బగుస్రాచీనపండితజనలిఖిత గ్రంథంబు”వలన శాలివాహనశకము ౧౩౦౦.వ సం
వత్సరమున నిక్కవికుంజరుండు జననమొంది నట్లాంధ్రభాగవతము నింతకుమునుపు
ముద్రించినవారు తత్ప్రీతికయందు వ్రాసియున్నారు. బమ్మెరపోతన భోగినీదండకమును
రచించి వేంకటగిరిసంస్థానాధీశ్వరుండును బండితజనాగ్రగణ్యుండు నగుసర్వజ్ఞ
సింగమహీపాలునకుఁ గృతీయిచ్చిన ట్లీక్రిందిపద్యమువలనఁ దెలియుచున్నది:—

“పండితకీర్తనీయుఁ డగుబమ్మెరపోతన యా సుధాంశుమా
రండకులాచలాంబునిధితారక మై విలసిల్ల భోగినీ
దండకముకొరచించె బహుదానవిహారకు రావుసింగభూ
మండలభ ర్తకు నిష్పితమానవనాథమదాపహ ర్తకున్.”

ఇట్లు కృతీయిచ్చుటవలన వీరిరువురు సమకాలికు లనుట స్పష్టము. సర్వజ్ఞసింగభూ
పతి హాణశకము “౧౮౨-౨-౨-వ సంవత్సరముమొదలుకొని ౧౮౪౭-వ సంవత్సర
మువఱకును విజయనగరాధీశ్వరుండుగా నున్న ప్రాథమికరాయనితో సమకాలికుఁ”
డని తెలియుచున్నది. కావున బమ్మెరపోతరా జప్పటికించుమించుగ నన్నూటయేబది
సంవత్సరములకుఁ బూర్వముండినట్లు నిశ్చయింపవలసియున్నది.

ఇతఁడు పుట్టిననాఁటంగోతె నాంధ్రకవులలో నెవ్వరు ననుభవింపనిమహా
దారిద్ర్యము ననుభవించుచుండెను. నన్నయభట్టు తనకవిత్వసంపదను రాజమహేంద్ర
వరాధీశుం డగురాజన రేంద్రుని కొనఁగి యతనియాస్థానపండితుఁడై లేమిడి నెఱుంగక
కాలముగడవెను. తిక్కనసోమయాజి నెల్లూరు ప్రభు వగుమనుమసిద్ధిరాజు నాశ్ర
యించి యతనిచే నపరిమితధనంబులు ననేకాగ్రహారంబులుంగొని యజ్ఞము సేసి ధన
వంతుఁడై యుండెను. ఎఱ్ఱావైగడ యనవేమారెడ్డియాస్థానకవీశ్వరుఁడై యుండి
తెన్నగా బ్రదికెను. భాస్కరుండు సాహితీమారనవలన ధనముగ్రహించి జీవించెను.
పోతనబావమఱిది యగుశ్రీనాథుండు రెడ్లకుఁగృతుల నొనంగి యెట్టినంపద లనుభవి
చె ననుట తెల్లము. ఈవలఁ గృష్ణదేవరాయని యాస్థానంబున నవ్వదిగజములని పేర్కొ
నంబడినయల్ల సాని పెద్దనాదు లెట్టిమహాన్నతదశయం దుండి రనుట లోకవిది
తము. తక్కుంగలయాంధ్రకవులందఱు నెవరినే నొక్కభూపతి నాశ్రయించి ధనికు
లై యే మనిరికాని బమ్మెరపోతనమాత్రము నిష్పచ్చరంబునఁ దొప్పదోఁగుచుండినను
నరపతులను వినుతింప నిచ్చగింపక కేవలకృషిమాత్రజీవనోపాయం దై తనకాలము
సంతయుఁ గడఁచ్రొసెను. తననర స్తుతివైముఖ్యంబునుగూర్చి బమ్మెరపోతనయే భాగ
వత ప్రథమస్కంధమున నిట్లని చెప్పికొనియున్నాడు:—

“ఇప్పునుజేశ్వరాధముల కిచ్చిపురంబులు వాహనంబులన్
సొమ్ములు గొన్ని పుచ్చుకొని సొక్కి శరీరముఁ బాసి కాలుచే
సమ్మెటవాటులం బడక సమ్మతి క్రీహరి కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరా జొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్”

ఇతఁడు చిన్నటినాఁటఁ బనుల మేపుటకయి తనయూ రగునొంటిమిట్టచేరువను న్నయొకనగంబున సంచరించుచుండ నతనిపురాకృతనుకృతపరిపాకంబునఁ జిదా నందయోగింద్రుం డనుఋషిచంద్రుండు దయాసాంద్రుండై యతనికిఁ బైదుటఁ బొడసూపి యతనిభక్తికి మెచ్చి యతనికి నిఖిలసంస్మృతిదురితతారకం బగుతారక మంత్రం బుపదేశించి చనియె. అంతఁ బోతనకుఁ గ్రమంబుగ నమ్మంత్ర రాజమననం బున శ్రీరామానుగ్రహంబువెంపున ననర్గళం బగునమ్మాదయమ్మాదయంగమకవితా శక్తి పైడమఁ దనగురువృద్ధబుధబంధుజనులయభ్యర్థనంబున శ్రీభాగవతంబు నాంధ్రీ కరింప నమకట్టె. అట్లు తలంపుగొని యరవిందనయనచరణారవిందంబులు డెందం బునం దిరంబుగ నెలకొలిపి యొకసోమోపరాగపుణ్యకాలంబున గంగానదికిం జని క్రుంకులిడి మ్రాఁగన్ను వెట్టి హరిచరణంబులు ధ్యానించుచున్నెడ శ్రీరామమూర్తియ తనికిఁ బ్రత్యక్షంబై నపు “మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబుఁ దెలుంగుసే యుము నీకు భవబంధంబులు దెగు”నని యానతిచ్చి తిరోహితుండయ్యె. అంతఁబోతన పరమానందభరితుం డై మగిడి తనయూరికిఁ జనుదెంచి శ్రీభాగవతమును సరసవచన రచనావైదగ్ధ్యముమెఱయ నాంధ్రీకరించి కరంబుఁ దిరం బగుయశంబు సంపాదించె.

ఇతఁడు భాగవతమును శ్రీరామభద్రునానతిమెయిఁ దదంకితముగ నాశ్వా సాద్యంతపద్యంబులలో శ్రీరామచంద్రుని వినుతించి యున్నవాఁడుగాని కథాప్రారంభ సమయమున “నాదిత్యమున శ్రీరామచంద్రునిసన్నిధానంబు గల్పించికొని”యని నుడివి “హాకి నందగోకుల” మొదలగు నాలుగుపద్యంతపద్యములచేఁ గృష్ణనిమూర్తిం గీర్తించి యతనికిసమర్పితముగా భాగవతంబు నాంధ్రంబున రచియించెద నని వ్రాసియున్నాఁడు. కేవలమూర్తిభేదముమాత్ర మగుటంజేసి యట్లు ధ్యానించి యుండనోవు. ఇతఁడు “పరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిదిత్ర”, యనిగద్య ము వ్రాసినయునికి చూడ నితఁడు శివభక్తుండనియుం దెలియుచున్నది. ఇతఁడు కేవల శైవగ్రంథమగు “వీరభద్రవిజయము”ను రచియించియున్నట్లు తెలియవచ్చెడి. సర్వోపనిషదర్థవిదుం డగునిష్ఠుహాత్తునికి శివవిష్ణుభేదబుద్ధి నుం తేని యుండనోవునా?

ఇష్టహాళివి భక్తిగౌరవమును బ్రభావవిశేషమును దెలుపు కొన్నికథలు పురాతనవిద్వజ్జనపారంపర్యమున మనము వినుచున్నాము. ఇక్కాలపువారు కొందఱు అవి కేవలకల్పితకథలనియు నిక్కములు గానోపవనియుఁ బరిహసించుదురు. మఱియుఁ గొందఱు వానిని బ్రవృత్తములుగానే భావించి వీనిం గొనియాడుదురు. అవి విశ్వాసార్హములైనను గాకున్నను సకలపండితపామరజనరంజకములుగా నుండుటకు నందియములేదు గావున వానిలోఁ గొన్నింటి నిట వివరించుచున్నాము:—

(౧) పోతన తృతీయస్కంధమున పరాహావతారఘట్టమును రచియించుచుండఁగ నొకనాఁడు భాగవతమునకుఁ దన్నుఁగృతిపతిఁగాఁజేయనొల్లనికతమున నతనిఁబట్టికట్టితెచ్చుని కడ్డాటాధీశ్వరుఁ డంపినభటులువచ్చి యతనిని బాధింపఁదొడఁగిరనియు

సపు డమృహాభాగవతుఁడు హరిచరణధ్యానము చేయుచుఁ జలించకున్న విష్ణువు శ్వేతవ రాహరూపంబున నచ్చోట దోఁతెంచి వారిం దఱిమి పాఱదోలెననియు విననయ్యెడి.

(౨) పోతన యష్టమస్కంధమున గ జేంద్ర మోక్షణకథను వ్రాయుచు “నల వై కుంతపురంబులోనగరిలో” నని వ్రాసి యావలఁ దోచక లేచియెట కేనియుంబోయె ననియు నతఁడింటలేనప్పుడు శ్రీకృష్ణస్వామి పోతనరూపమునఁ దనయగారము సొత్తైం చితనయ గారవ మొప్పఁ బిలిచి పొత్తము దెమ్మని యం దాపద్యములో “నామూల సౌధంబు దాపల” నని వ్రాసి మగిడి యరుదెంతు నని చెప్పి చనియె ననియుఁ బదంపడి పోతరాజు ననుదెంచి యనుఁగుఁగూతుచే గ్రంథముఁ దెప్పించి యందు వ్రాసియున్న వై భాగంబుఁ గని యిది యెవ్వరు వ్రాసిరని కూతు నడుగుటయు నాచిన్నది నీ వింతకు మున్నెవచ్చి వ్రాసి చని యిప్పు డిమ్మెయినడుగుట యేలొకో యని చెప్పఁగా విని యోహా భగవంతుఁ డగుశ్రీహరి యవ్యాజకటాక్షంబున నిట్లు చేసియుండవల యునని నిశ్చయించి విష్ణుమూర్తిని సందర్శింపఁ గలిగినతనయభాగ్యంబుఁబొగడి తన యభాగ్యంబుఁదెగడి సంతాపముఁబొంది యావలిభాగము వ్రాయ దొరఁకొనె నని యుఁ జెప్పదురు

(౩) పోతన దశమస్కంధమున రుక్మిణీకల్యాణము వ్రాయునెడ “దేవకీసుతు కోర్కితీ వెలువీడంగ” ననుపద్యమున రుక్మిణీయావనావిర్భావవర్ణనము సేయుచు “హరికిఁ బ్రేమబంధ మధికంబుగాఁ గేళబంధ మధికమగుచు బాలకమరె” నని వ్రా యుఁగా నంతలోన నతనికూతురు కుంపటిలోఁబడి కమరె ననియుఁ “బద్ధనయను వలనఁ బ్రమదంబు నిండార” నని వెంబడినె వ్రాయ నామె యయ్యాపదదోలఁగి సుఖం చెననియు మఱియొకకథఁ జెప్పదురు.

(౪) ఈవీశ్వరునికి సకలవిద్యాసనాథుఁ డగుశ్రీనాథుఁడు బాసమఱచి యని యందురు. వీరిరువురు సమకాలికులగుట కెంతమాత్రము సందియములేదు. ఎట్లనఁ గా భోగినీదండకమువలన బమ్మెరపోతరాజు వేంకటగిరిరా జయినసర్వజ్ఞసింగమహీ పాలునికాలమువాఁ డనుట తెల్లము. శ్రీనాథుఁడు నాభూనాథునికాలమున నుండెన నుటకు నొకనిదర్శనము గలదు. శ్రీనాథుఁ డాంధ్రదేశమునం గలసకలధరణీపతుల సభలకును బోయి తనకవిత్వాతిశయమును ప్రకటించి యందఱిచే మన్ననలును బిరు దులును ధనములునుబడసి వేంకటగిరికి జనుదెంచి సమ స్తవిద్యలయందును నిరుపమ వైదుష్యంబు గలిగి సర్వజ్ఞుఁ డని పేర్కొనఁబడినరావుసింగభూపతిని సందర్శింపఁగ డఁగి యతనిసభకేఁగుటకుము న్నతఁడు తన్నేమేమి యడుగునో యెక్కడఁ దప్పలు వట్టునో యని తలఁకి

నీ. “దీనారటంకాలఁ దీరమాడించితి దక్షిణాధీశుమత్యాలకాలఁ
బలుకుఁదోడై తాంధ్రభాషామహాకావ్యనైషధగ్రంథసందర్శయనకుఁ
బగులఁగొట్టించి తుడ్డుటవివాదప్రాధి గొడడిండిమభట్టుకంచుధక్కఁ
జంద్రశేఖరక్రియా శక్తిరాయలయొద్దఁ బాడుకొల్పితి సార్వభౌమబిరుద

మేటులు మెప్పించెదో నన్ను నింకమీద
రావు సింగమహిపాలు ధీవికాలు
నిండుకొలుపున నెలకొనియుండి నీవు
సరసస్థుణనికురుంబ కారదాంబ”

యని చెప్పి చింతామణిమంత్ర రాజమునఁ దనకుఁ బ్రసన్ను రాలై నసరస్వతీదేవిని సం
స్తుతించి యమ్మేదిసీనాయకుపేరోలగమునకుఁ జనియెనట.

శ్రీనాథుఁడు తనబావ నుతనతీయుతుఁడై మహాదారిద్ర్యము ననుభవించు
టంగని యుత్తలంపడుచి త్రంబుతో నతని నెట్లు లై ననొప్పించి భాగవతమును గర్ణాటా
ధీశ్వరున కంకితము నేయించి ధనవంతుఁ గావించ నెంచి దారిద్ర్యదుఃఖ మతనికిఁ బెక్కు
మడుంగులెక్కుఁడుగాఁ దోఁపఁగోరి యొక్కనాఁడు చతురంతరూపాధిరూఢుఁడై
వెక్కుండు పరిజనులు పరివేష్టించిరాఁ బయనమై యొంటిమిట్టచేరువఁ జను దెంచు
చుండి పోతన తనపాలములోఁగూర్చుండి తనయుం డగుమల్లనచే దున్పించుచుండఁ
గని తనమహాత్మ్యమును దెలుపఁగోరి శ్రీనాథుఁడు పల్లకి మోయువాండ్రలో ముం
దటిదండెను మోయువారిని బల్లకిని విడిచివెట్టుడని యానతిచ్చెననియుఁ బల్లకి యె
ప్పటియట్లు నడచుచుండెననియు మల్లనయొచిత్రమును దండ్రికిఁ జూప నతడు నాఁ
గటికాడికిఁ గట్టినయొకయెద్దును విడువుమని యాజ్ఞాపింపఁగా మడక యథాప్రకా
రము సాగుచుండెననియు శ్రీనాథుఁడు పల్లకియావలిప్రక్క మోయువారినింగూడవద
లుండనఁగా బల్లకి మోతగాండ్రు లేకయే నడచుచుండఁ గని పోతనయుఁ గాడియం
దలిరెండవయెద్దును విడిపించి దుక్కి సాగించెననియు నంతట శ్రీనాథుఁడు పల్లకి డిగి
బావచెంతకే తెంచి హాళికులగుమీకుఁగుశేలమా యనియుల్లస మాడె ననియుదానక

* ఉ. “బాలరసాలసాలనవపల్ల వోమలకావ్యకన్యకం
గూళల కిచ్చి యప్పుడుపుఁ గూడు భుజించుటకంటె సత్కపుల్
హాళికులైన నేమి గహనాంతరసీమలఁ గందమాలకా
ద్దాళికులైన నేమి నిజదారసుతోదరపోషణార్థమై”

యని కినిసి పోతన పొడిచిచెప్పెననియు నంత శ్రీనాథుఁ డతనిం గవుంగిట గుచ్చి
బావా వేడుకకై మేల మాడిన నలుగనగునా యని యతని ననునయించి

క. “కమ్మనిగ్రంథం బొక్కటి
యిమ్ముగ నేనృపతికైనఁ గృతి యిచ్చినచోఁ
గొమ్మని యియ్యరె వెయ్య
ర్దిమ్మహి దున్నంగ నేల యిట్టిమహాత్ముల్”

అని సర స్తవనం బగుకవనంబునేయ నియ్యకొలుపుచు నందఱుం గలసి యింటికేగె
ననియు నింట వంటపదార్థము లేమియులేమిని మల్లన నెటకేనియు నప్పగొని తేరఁ

* ఉ॥ “బాలర సాలసాలనవపల్ల వోమలకావ్యకన్యకం
గూళుల కిచ్చి యప్పుడుపుఁగూడు భుజించుటకన్న మేలుగా
హాళికులైన నేమి మఱియంతకును న్నగలేక యున్నఁ గా
ద్దాళికులైన నేమి నిజదారసుతాదికపోషణార్థమై”

అని పాతాంతరము.

బంచి యతండు విఫలమనోరథుండై మగిడి చనుడెంచుడుఁబోతన యిందఱికినినే
 డెప్పగిది నోగిరంబిడువాడ నని కొండొకవడి యలందురి యెట్టకేలకు దిట్టతనంబు
 దెచ్చికొని మఱిందిని దక్కుంగలవారిని జలకమాడిరాఁ బనిచి సరస్వతీదేవిని బరమ
 భక్తియుక్తుండై ధ్యానింప నద్దేవి యతనికిఁబాడసూపి బాసనముశుద్ధిచేయించి యచట
 నొక తెరకట్టింప నాజ్ఞాపించి యతం డట్లుకావింప నేఁ జూచికొనియెద నీవింకవగవల
 దని యూహించెననియు నంత శ్రీనాథుడు కృతావగాహుండై తనవారి నెల్లఁదోడ్కొని
 గీమునకు మఱలి వచ్చి యచ్చటనువారపుంబను లేవియు జరుగకుండుట కబ్బురపడి భుజి
 యింప నందఱు వరుసలుదీరి కూర్చుండ భగినిం బిలిచి యక్కా యింకఁ దడయనేల
 వడ్డిపు మనవుడు నాసాధ్యుతెరమాటుననుండి భారతీదేవి పంచభక్త్య పరమాన్నము
 లతోఁ జతుర్విధాహారములు నించినపాత్రంబు లందియ్యఁదెచ్చి తెచ్చి యిందఱికిని వల
 యునంత వడ్డించి శ్రీనాథాదుల నాశ్చర్యరససాగరతరంగపరంపరాప్లావితచిత్తులఁ గా
 వించెననియు భోజనోత్తరంబునఁ దాంబూలచర్మణములు సలుపుతఱి శ్రీనాథుడు తన
 బావ దెన నుపలక్షించి కవిశ్రేష్ఠుండ వగునీకిట్టిమహాదారిద్ర్య మనుభవింపనేల? నీవుర
 చించు భాగవతమును నేరాజునకయిన సంకితము సేసి వలయునంతధనము సంపాదించి
 నుఖవృత్తినుండుమా. పారలౌకికసుఖంబుమీఁదియాశచే నై హ లౌకిక సౌఖ్యంబును
 నిరాకరించి యిడుమలఁబడి బడల నేలయని బోధించి యతనిఁడందముఁగరఁగింప నంత
 లో వాణి యతనియెదుటనిలిచి వలవలనేడువఁగాఁ బోతన

ఉ. కాటుకకంటిసీరు చనుకట్టు పయింబడ నేలయేడ్చెదో
 కైటభదైత్యమర్దనునిగాఁదిలికొడల యోమదంబ యో
 హాటకగర్భరాణి నిను నాఁకటికిం గొనిపోయి యల్లక
 ర్ణాటకిరాటకీచకుల కమ్మఁ ద్రెఱుగిగ నమ్మ భారతీ”

యనుపద్యముఁ జెప్పి సరస్వతీ ననునయించె ననియు నంతట శ్రీనాథుడు పోతనభాగ
 వతముం దెప్పించి దాని నక్కడక్కడఁ బరిశీలించుచు నష్టమస్కంధంబున గజేంద్ర
 మోక్షణకథాప్రసంగంబున నేనుంగును మొసలివాతివలన విడిపింపఁ గరుణాప్రేడమి
 విష్ణువు వైకుంఠము నిర్గమించుచో

మ. “సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁ జే
 పరివారంబును జీరఁ డభ్రగపతిం బన్నింపఁ డాకర్ణికాం
 తర ధమ్మిల్లము చక్కనొత్తఁడు వివాదప్రొద్ధత్రక్రికుచో
 పరిచేలాంచలమైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహి యై”

యని యేసన్నాహమును లేక దిగ్గనలేచి పఱతెంచెనని యుండఁ గని బావా భక్తుని
 శత్రువును జంపబోయినవిష్ణువు పరికరములు లేక వేడుకచూడఁబోయెనా? కాకున్న
 నేమి సేయఁబోయె నిట్లు చెప్పట పోలదని యాక్షేపించె ననియు దానికిఁ బోతన
 యపుడేమియు నుత్తరం బియ్యక మిన్నకుండి మఱునాఁడు శ్రీనాథుడు మత్తక
 మున నూనియ నిడి రాచుకొనుచుండునమయమున నతనికుమారు నెక్కడనోదాచి

వచ్చి పోతన పెరటినూతిలో నొక పెనుతాతింబడవైచి యల్లనవచ్చి మఱిదింగని
 నీకొడుకు బావిలోఁబడియె ననుటయు శ్రీనాథుండు గుండెజల్లుమన దిగ్గనలేచి విరియఁ
 బోసికొనినవెండ్రుకలతోఁ గాఱుచున్ననూనియతో విగళితం బగునల్పపరిధానం
 బుతో నవ్వాపిచెంతకుఁ బరుగెత్తి తొంగితొంగి యందుఁ జూచుచు నాక్రందనము
 సేయుచుండఁ బోతన వెనువెంటం బఱుతెంచి శ్రీనాథా యిదియేమియవసరము ?
 నిచ్చెనయెక్కడ? త్రాల్లెక్కడ? బావిలోదిగుటకు భటులెక్కడ? ఈయెడలిసూనియఁ
 గడిగికొని జలకమాడి కేశజాలముముడిచి యూరికి బైటఁబోయి యున్నపరివారము
 నెల్లఁ బిలుచుకొని వలసినయుపకరణావళియెల్ల సంతరించుకొనికదా రావలయు.
 అట్లుగాక యిక్కరణివేడుకఁ జూడవచ్చితివా కాకున్న నీవునందుఁ బడవచ్చితివాయని
 పరిహాసముచేసి నీవు పుత్ర వాత్సల్యమున నేరీతి నాతురముతోఁ బరికరములులేక
 యే పరువిడివచ్చితివో యాచాడ్పుననే పరమేశ్వరుఁడును దనభక్తులదెసం గలవా
 త్సల్యాతిరేకంబున భక్తునిమొఱు చెవిసోకఁగానే తటాలునలేచి యుపకరణావళిం
 దడవక పరువిడియరుదెంచెనని సమాధానము చెప్పెననియు నీకథ లూరూరను బహు
 పండితపామరజనపరంపరామూలముగ వినుచున్నాము.

వై వివరించినకథలు నిజములో కేవలకల్పితములో మిశ్రములో నిశ్చయింపఁ
 జాలము. వీనిం జదువువారు తమతమయత్తికొలఁదిని భక్తికొలఁదిని నూహించు
 కొనవచ్చును.

పోతరాజు భాగవతము సమగ్రముగాఁ దెనిగించి నిరంతరహరిహరపదధ్యా
 నైకతానమాననుండై విశాలయశోలతల కాలవాలం బై నెగడి శాశ్వతం బగుతన
 పేరుం దనగ్రంథముతో నీలోకముననిలిపి నశ్వరం బగుకాయంబుదొఱుగి పరమపద
 మున కరిగె.

(గ్రంథసాతవివేచనము.

ఇస్తుహాళివి భాగవతమును దెనిగించి దానిని లోకమునఁ బ్రకటింపక తాళవ
 త్రసంపుటమున లిఖించి పదిలముగా దేవతార్చనపేటికయందుంచి పూజించుచువచ్చి
 నిర్యాణకాలంబునఁ దనకుమారుఁ డగుమల్లనంబిలిచి మందసము నతనికిఁ జూపి యం
 దున్నధనమును జతనమునఁ గాపాడుమని యాజ్ఞాపించి పంచత్వముఁ బొందెననియుఁ
 దదనంతరము మల్లన దానిని విప్పి పరిశోధింపఁగా నందనేకభాగములు బాణానామక
 క్రిమికులదప్తంబై నప్తంబై యుండినందునఁ బోతరాజశిష్యుం డగువెలిగండలనార
 యకివి కొంతభాగమును నేర్పూరిసింగన కొంతభాగమును గంగరాజు మఱికొంత
 భాగమును మఱులఁ దెనిగించిరనియుఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు. మఱికొందఱు
 సర్వజ్ఞ భూపతి బమ్మెరపోతనం బిలిపించి భాగవతమునకుఁ దన్నుఁ గృతిపతిగా నొనర్పు
 మనివేడి యతఁ డియ్యకొనమికిఁ గోపించి యన్నరచాలుఁడు భూమిలోనొక పెనుఁబల్ల
 ముద్రవ్విం యం దాగ్రంథమును బూడ్పించెననియు సంతఁ గొంత కాలమున కాజ్ఞేని

పత్నికలలో శ్రీరామూర్తిసాక్షాత్కరించి యానద్గ్రంథమును బైటదీయించి జగంబునఁబ్రకటింప మగనిఁ బ్రోత్సాహపఱుపుమని యానతిచ్చి యంతర్ధానమునొందెననియు నాయమవేడికోలు నంగీకరించి సింగవృషాలుఁడు పుస్తకమును బైటదీయింప నందక్క డక్కడక్కడఁ దాటాకులఁ బలుదెఱఁగుల పురుగులు తిని పెక్కుచోట్లు శిథిలములై యుండెననియు నంతటఁ బోతనశిష్యవర్గములోని వారగు వెలిగందల నారాయణాదులు నప్తభాగములను బూరించినయుఁ జెప్పుచున్నారు. ఈహేతువునే కూచిమంచితిమ్మకవి “నర్వలక్షణసారసంగ్రహము” నందు

సీ. “ఘనఁడు పోతనమర్రిమునుభాగవతము రచించి చక్రికి నమర్పించునెడల
నర్వజ్ఞు సింగమత్సేవరుం డది తన కిచ్చని వేడఁగా నీయకున్న
నల్గియాపు స్తకం బవనిఁ బాఠించినఁ జివికి యందొకకొంతశిథిల మయ్యెఁ
గ్రమ్మఱ నది వెలిగందలనారప్పరాజును మఱిబాప్పరాజు గంగ
రాజుమొదలగుకవివరుల తేజమెసఁగఁ
జెప్పి రాగ్రంథములయందె తప్పలాదనెఁ
గాని పోతకవీంద్రునికవితయందు
లక్షణం బెందుఁ దప్పనా దక్షహరణ”

యని చెప్పియున్నాఁడు.

వీనిలో నేకారణము నిజమయినను బోతరాజకృత భాగవతమున నక్కడక్కడఁ గొన్నిభాగము లుత్పన్నములగుటయు వానిని నారాయణులు పూరించుటయు స్పష్టము. కాని యేయేభాగములు పోతనవిరచితములో, యేయేభాగము లితరకవులు చెప్పిరో వాని నిర్దేశించుటకుఁ దగినయాధారములంతగాఁగానము. ద్వితీయస్కంధము లోబ్రహ్మనారదునకుఁ దత్త్వోపదేశంబు సేయుఘట్టమునఁ “బశుయజ్ఞవాటయాపస్తంభపాత్రమృద్ధుటశరావనంతకాలములను” ననుసీపద్యము మొదలుకొని “వెలిగందలనారయచెప్పినకవిత్య” మని పూర్వముద్రితభాగవతమునందు ముద్రింపఁబడియున్నది. ద్వితీయస్కంధమున గద్యముంజూడఁగాఁ బోతనామాత్యరచితంబనియేయున్నది. తృతీయచతుర్థస్కంధములును “బోతనామాత్యప్రణీతం” బనియేయున్నది. పంచమస్కంధాంతగద్యమున గంగనార్యప్రణీతంబనియు, షష్ఠంబున నేర్పూరిసింగనార్యవిరచితమనియు నున్నవి. ఈసింగన, “యేర్పూరిశాననుం” డగు నెఱ్ఱాపెగడకు మనుమఁడని యాస్కంధంబునఁ దొలుతఁ జెప్పికొనియున్నాఁడు. సప్తమాష్టమనవమస్కంధములును దశమస్కంధపూర్వభాగమును బోతనామాత్యప్రణీతములనియున్నది. దశమస్కంధోత్తరభాగమున శ్రీకృష్ణుఁడు కేళీగృహమునందు రుక్మిణీదేవితో విరసోక్తులాడుట యనుఘట్టమునఁ “గాటుక నెఱయంగఁగిస్మీరువఱడలై” యనుసీపద్యము మొదలు వెలిగందలనారాయణకవి విరచితమనిప్రాచీనపండితజనలిఖితపుస్తకములందుఁజెప్పఁబడియున్నదని పూర్వముద్రితగ్రంథపీఠికయందు వ్రాయఁబడియున్నది. ఏకాదశ ద్వాదశస్కంధములగద్యములలో నారాయణాఖ్యప్రణీతమని యున్నది.

ఇవిమాత్రమేకాక పోతనామాత్యునిరచితములని గద్యము లున్నస్కంధము లలో నేయేచోటుల నేయేపద్యముల నేయేకపు తెంతెంతభాగము వ్రాసిరోయెఱుంగ రాదు. శైలిభేదములవలనఁ గొంతకొంత యూహింపవచ్చుఁగాని యిదిమిత్యమని నిర్ణయము సేయ సాధ్యముగాదు.

శైలిలోనగువానింగూర్చి యింకఁ బ్రశంసించెము.

ఈమహాకవిశ్వరునిక విత్వ మతిసుకుమారసరసవచనరచనాధారేయమై నాతి కఠినమై శబ్దార్థాలంకారశోభమాన మై కోవిదసామరజనపృథ్వీదయంగమ మై వీనుల విందై చదువువారి కమందానందంబు గలిగించును. చదువుచుండఁగానే యర్థము ను గోచరంబగుటచేఁ బోతనరచన కేవల ద్రాక్షాపాకము.తఱుచుగాఁ గోమలనురుచిర పదనముదయసంకలిత మగుట నీగ్రంథమునఁ గై శిశీవృత్తియే ప్రధానము. ఓజః ప్రసాదమాధుర్యాదికావ్యగుణంబులు పోతనకవనంబున మెండుగాఁ గానఁబడుచుండును. రసానుగుణంబుగ శైలి నుచితరీతుల మార్చి రసపోషణంబు సేయుటయందుఁ బోతన యెంతయుసమర్థుఁడు. శృంగారరసపోషణభక్తిరసము పోతనకవనమున విలసిల్లుకై వడి నితరాంధ్రగ్రంథములయం దెక్కడను గానము. కేవలశృంగారరసమును భక్తిరసమును నెందఱో గవులు వర్ణించియున్నారుగాని భక్తిరసమునకు సకలజనరంజనంబుసొంత శృంగారరసంబు నంగంబుగ నంగీకరించి యెల్లరయుల్లంబుల హరిభక్తి నివ్వటిల్లి పల్లవింప నిట్లు చిత్రముగా వర్ణించినకవు లెవ్వరును లేరు. సగుణవర్ణనావైదగ్ధ్యంబునఁ బోతనతోఁ దులఁదూఁగువారులేరు. ఇతనికిఁ గలహరిభక్తియంతయు సచ్చుపడ శ్రీవిష్ణుదేవునిలీలామాహాత్మ్యంబులు పరిపరివిధములఁ దనయావచ్చుక్కిని వినియోగించి మనోహరలీలల వర్ణించియున్నవాఁడు గావున నెట్టివారికేని భాగవతమును జదువ దేహము పులకాంతమగును. సప్తమస్కంధమునఁ బ్రహ్లాదచరిత్ర ప్రస్తావమున హరిభక్తి వర్ణింపఁబడియున్నరీతి యెంతయు నవాఙ్మానసగోచరము. అది చదువఁజదువ మనంబు భగవంతునిసాదారవిందయుగళంబున లయించుటయకాక పోతనామాత్యునివర్ణనాచాతుర్యంబును నీశ్వరభక్తియు నింతయొప్పునే యని డెందమున నిబ్బరంపుటబ్బరంబును గదిరెడి.

కేవలశృంగారరసమున కష్టమస్కంధంబున మోహిన్యవతారవర్ణనంబును దశమస్కంధమున గోపికాకృష్ణవిలాసములును వీరరాధరసములకు సప్తమస్కంధమున శ్రీనృసింహావతారఘట్టంబును నుదాహరణంబులు. ఇట్లక్కడక్కడ నాయారసముల కుదాహరణము లూహించుకొనునది. మహాకావ్యలక్షణములగు

క. “ పుర సింధునగ ర్త్వినశశి

సరసీవనమధురతిప్రసంగవిరహముల్

పరిణయతనయోదయనయ

విరచనయాత్రాజిహ్వాత్మవిభువర్ణనముల్ ”

అనువీనిలోఁ బెక్కులక్షణములు భాగవతమున నక్కడక్కడ మనోజ్ఞముగా వర్ణింపఁబడియున్నవి.

అనేకవిధము లగుశబ్దాలంకారములలో నంత్యప్రాసనియమంబును నీకవి విచ్చలవిడి ప్రయోగించియున్నాఁడు. ఈశబ్దాలంకారము పోతనకవిత్వమునందు వెలయుమనోజ్ఞభంగి నితరకవులరచనల నెక్కడనుం గానరాదు. ఇందుల కుదాహరణములు సూచించెదము.

క. “కనియె న్నారదుఁ డంతఁ
విసయైకవిలాసు, నిగమవిభజనవిద్యా
జనితోల్లాసుఁ, భవదుః
ఖనిరాసుఁ, గురుమనోవికాసుఁ వ్యాసున్”

ప్రథమస్కంధము.

మ. “కనియెం గృష్ణుఁడు సాధునీరము, మహాగంభీరముం, బద్ధుఁ
కనదస్వాదువినోదమోదమదభృంగద్వంద్వరుంకారమున్,
ఘనకల్లోలలతావితానవిహారత్కాదంబుకొలహల
స్వనవిస్ఫారము, మందవాయుజకణాసారంబుఁ గాసారమున్.

దశమస్కంధము.

ఇక్కడనమాసాంత్యవర్ణములెల్ల నొక్కటియగుట నంత్యప్రాసనియమంబు నాఁబడు. ఇట్టియంత్యనియమచిత్రములు గలపద్యంబులు పోతనకవిత్వములో లెక్కకు మిగిలినవై యున్నవి. ఇవిప్రయోగించునపుడు తఱుచుగాఁ గ్రియాపదమును బద్యముతోలుతనుంచి వెంబడినాక్రియతో నన్వయించువిశేష్యపదమున కనేకవిశేషణములుచెప్పి యావిశేష్యముతోఁ బద్యమును ముగించుచున్నాఁడు గావున నివి యెంతయు హృద్యములుగా నుండును. “కనియె” నని పద్యారంభమునఁ గ్రియయుండనేనియంత్యనియమ మవశ్య మందున్నదనియే యూహింపవచ్చు. ఈయలంకారవిశేషము పోతనకవిత్వములోఁ బ్రతిఘట్టమునఁ గానఁబడుచున్నను శ్రీరామభక్తాగ్రేసరుఁ డగుటంజేసి నవమస్కంధమున రామావతారకథాప్రసంగంబున ననేకపద్యముల నీశబ్దచిత్రములతో నతిమనోహరంబుగ విరచించియున్నవాఁడు. శ్రీరామదేవునికిఁ బరమభక్తుండుగావున రామాయణమునే తెనిగింపఁ దనకుఁగోరికి యగ్గలంబనియు నై నను దద్గ్రంథ మంతకుఁబూర్వమే భాస్కరాదులచేఁ దెనిగింపఁబడియుండుటచే దానినే మగుడఁ దారచియించుట చర్వితచర్వణంబనియుఁ “బదిరెను భాస్కరుఁడు లేదా రామాయణమును బండ్లకెక్కింపనా” యనియుఁ జెప్పి పోతన విషాదపడి యదిమానుకొని భాగవతముఁ దెనిగింపఁబూనెననియుఁ బెద్దలువ్యవహరింతురు. ఈశబ్దాలంకార ఘక్కినితఁడు భాస్కరరామాయణంబున సంగ్రహించియుండనోపు నని తోఁచెడి.

ఉ. “పాటితడుప్రస త్తవనవాటక, నిద్దబలామధ్యశృం
గాటక, గ్రంథిలభుక్కుటిగాఢలలాటక, గ్రూరతారకా
నాటక, నాంత్రికాంచిపరిణద్ధశషప్రపతత్కిమిచ్చటా

కీటక, రక్తసిక్తపటుభేటకఁ దాటకఁ గాంచిరయ్యెడన్”

భాస్కరరామాయణము - బాలకాండము.

మ. “సవరత్నార్థము తొడి వంపఁ జని విక్వామిత్రుఁడను దోడరా
నవలీలం దునుమాడె రాముఁ డదయుండె బాబుండె కుంతల
చ్చవినంపజ్జితహాటకం, గవటభాషావిస్ఫురన్నాటకం
జవభిన్నార్జమఘాటకం, గరవిరాజితేటకం దాటకన్”

భాగవతము - నవమస్కంధము.

ఉ. “పుణ్యచరిత్రుఁ డత్రమునిపుంగవు నీడ్కొని రాముఁ డంచితా
గణ్యగుణాభిరాముఁ డుపకంఠమునం జని కాంచె దండకా
రణ్యము సిద్ధసంయమిరాజితచాదతపోనుజాతన
త్పుణ్యము, నిర్మలాంబువరపుష్కరపూర్ణసరోవరేణ్యమున్”

భాస్కరరామాయణము - అరణ్యకాండము.

ఉ. “పుణ్యండు రామచంద్రుఁ డటఁ బోయి ముదమ్మునఁ గాంచె దండకా
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము, నుద్ధతిబద్ధిబద్ధలా
వణ్యము, గౌతమీవిమలవాళికాపర్యటనప్రభూతసా
ద్గుణ్యము, నుల్లసత్తరునికుంజవరేణ్యము సత్యగణ్యమున్”

భాగవతము - నవమస్కంధము.

ఎఱ్ఱాప్రగ్గడయు నీయలంకారమును బ్రయోగించియున్నాడు.

క. “ధీమంతు లంకఁ గాంచిరి
గోమంతము వివీనకుసుమకుంచితశబరీ
నీమంతము నిర్ధ్వరకణ
హేమంతముఁ గనకమయమహీమంతంబున్”

హరివంశము-ఉత్తరభాగము. ఆ. ౧.

క. “చాదశరీరద్యులిజిత
శారదనీరదుండు ధీవిశారదుండు భవో
త్తారదుఁ డాశ్రితవితతికి
నారదుండు తదీయగృహమునకు నేతెంచెన్”

ఆ. ౬.

ఇయ్యలంకారవిశేషమును బోతన నానావిధచిత్రగతుల వీనులవిందుగా రచి
యించియున్నవాడు.

క. “భూషణములు సెపులకు నఘ
నేషణములు మృత్యుచి త్తభీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణవి
శేషణములు హరిగుణోపచితభాషణముల్”

క. “పావనములు దురితలతా
లావనములు నిత్యమంగళప్రాభవనం
జీవనములు లక్ష్మీనం
భావనములు వాసుదేవపదసేవనముల్.”

ప్రథమస్కంధము.

క. “మంతనములు సద్గతులకుఁ
జొంతనములు ఘనము లైనపుణ్యముల కిదా
నీంతనపూర్వమహాఘని
కృంతనములు రామనామకృతచింతనముల్”

నవమస్కంధము.

క. “ధృతిచెడి లోబ డె మల్లుం
డతులితేభవజలధితరికి హతరిపుపురికిన్
హితకరికిన్ ధృతగిరికిం
దతహరిరవభరితశిఖరిదరికిన్ హరికిన్”

దశమస్కంధము.

క. “స్ఫురితవిబుధజనముఖములు
పరివిదళితదనుజనివహాపతితనుముఖముల్
గురురుచిజితశిఖిములు
నరహరికరనఖము లమరు నతజననఖముల్”

గీర్వాణపదలఘుభూయిష్ఠము - సప్తమస్కంధము.

క. “అడిగెద నని కడువడించును
నడిగినఁ దనుమగుడ నడువఁడని నడయుడుగున్
నెడనెడ నిడిముడిఁ దడఁబడ
నడుగిడు నడుగిడుదు జడిమ నడుగిడునెడలన్”

ఆంధ్రపదలఘుభూయిష్ఠము. అష్టమస్కంధము.

ఇట్లు కర్ణామృతము లగుసద్యములు వెక్కుచోట్లఁ గానఁబడుచున్నవి. వెను
కటిమధ్యకాలపుఁ గవులందఱుఁ బోతరాజుమార్గము నూతగాఁగొని తమ “పరి
ణయముల”తో శబ్దచిత్రంబులఁ బెల్లుగాఁ బ్రయోగించియున్నారు.

పోతన యీరితిని శబ్దచిత్రములకు విశేషముగాఁ జొచ్చినను సర్థాలంకారముల
నొప్పరికింపక ప్రసంగము పొసంగినపుడెల్ల ననేకవిధము లగుసర్థాలంకారము లుదా
హరించియున్నవాఁడు. వానిలో శ్లేషానుప్రాణితాభేదాధ్యవసాయంబు నితఁడు భట్ట
బాణుఁడు కాదంబరియందుఁబోలెఁ గడుద్భిన్నము లగువచనములయందుఁ బ్రయో
గించియున్నాఁడు. కథారంభముననే నైమిశారణ్యవర్ణనావచనము నవమస్కంధ
మున గంగానదీవర్ణనావచనము లోనగువానిఁ జూడ నియ్యలంకారమునందుఁ గవికిఁ
గల ప్రేమతెల్లమగు.

క. “కొందఱికిఁ దెనుఁగు గుణమగుఁ
గొందఱికిని సంస్కృతంబు గుణ మగు రెండుం
గొందఱికి గుణము లగునే
నందఱి మెప్పింతుఁ గృతుల నయ్యెయెడలన్”

అని పోతనయుపోతాతమునఁజెప్పి తత్ప్రతిజ్ఞానుసారంబుగఁ గొన్నిచోట్లఁగేవలాం
ధ్రవదరచనలును గొన్నియెడల శుద్ధగీర్వాణరచనలుం గావించెఁ గాని లెస్సగాఁ
బరిశీలించినచో గ్రంథమునఁ దెనుఁగుకంటె సంస్కృతమే యెక్కుడయి గోచరించును.
అష్టమస్కంధమున స్వర్గవర్ణనావచనపూర్వభాగంబును దశమస్కంధపూర్వభాగ

మునఁ గృష్ణావతారబాల్యక్రీడాదివర్ణనంబులును నాస్కంధంబుననే ఋతువర్ణనాదుల నొప్పున వెక్కువచనములును నాంధ్రపదభూయిష్టములై యుండునుగాని గీర్వాణ రచనలే యీ గ్రంథంబున బహుళములై కన్పట్టుచున్నవి.

పోతన యాశ్వాసాంతగద్యమునందలి “సహజపాండిత్య” యను బిరుదుం జూడ నితండు గురువులసాశ్రయించి విద్యసభ్యసింపక స్వయముగాఁ గట్టించి గ్రంథములుచదివి పాండిత్యముసంపాదించెనని యెన్నవలసియున్నది. సహజపాండిత్యుడైనను బోతనకుఁ గలసహజం బగునుభయభాషాప్రావీణ్యంబును బదప్రయోగనైపుణ్యంబును ససాధారణములై యెసఁగు. భాగవతమునఁ గానవచ్చు నొక కొన్నివ్యాకరణాదిస్థానిత్యముల కిచ్చుహాకవిశ్వరుఁడు గురుముఖమున విద్యాభ్యాసము సేయమియే కారణమని కొందఱందురుగాని యదియట్లనియే నిర్ణయింప నవకాశము కానరాదు. పోతరాజుకవనంబున నిన్నినులక్షణప్రయోగములును నిట్టిపాండితీమహిమయుఁ జూపట్టుచుండగా నొకటిరెండు వ్యాకరణభ్రంశములును బొడనూపినయెడల వానికిఁ జిరకాలలేఖనపరంపరాజనితవ్యత్యాసములో, గ్రంథపాఠంబున నితరకవిజనపూరణములో, మఱియే ప్రాకారణములై యుండనోవునని యూహింపవచ్చును. పోతనకుఁ గేవలగ్రంథవిలోడనజనితవైదుష్యముమాత్రమేకాక సర్వతోముఖంబగు లోకానుభవజ్ఞానంబును గలిమికిఁ దద్రచనయం దనేకభాగములు నిదర్శనములై యున్నవి. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి రాసక్రీడాభివర్ణనావచనముంజూడ నిక్కవిశ్రేష్టనకుఁ గలభరతశాస్త్రప్రాధిమయు, హావభావాద్యభినయవర్ణనాపాటవంబును, వెల్లడియగు. దశమస్కంధముననే శ్రీకృష్ణునివైశిష్ట్యక్రీడాప్రసంగంబున జలక్రీడాభివర్ణనంబునుఁ జలిదిగుడుచుకథయు, నాలమేవులీలయుఁ, గ్రేపుమొదవులవిలాసములును, గోదోహనప్రకారములును మఱియు ననేకవిషయములును హృదయానురంజకము లగుస్వభావప్రాక్తులఁ బాలుపార వర్ణింపఁబడియునికిఁ జూడఁ జూడ నితనిప్రపంచజ్ఞానము తెఱం గెఱుంగనగు.

పోతనవైలికిని నన్నయత్కినయెఱ్ఱున లోనగువారి వైలికిని భేదములుగాన వచ్చుచున్నవి. వారికవిత్వమున వ్యాకరణప్రయోగప్రాధిమయు, నన్వయకాతిన్యంబును, నాంధ్రపదభాహుళ్యంబును మెండు. పోతనకవనంబున నన్వయపాలభ్యంబును, బదసౌకుమార్యంబును, శబ్దార్థాలంకారాదిచిత్రంబులునుమెండు. కవిత్వయము వారిపద్యములలోఁ దఱుచుగా యతిప్రాసములపట్టులఁ బృథక్పదములు లేక సంధిగ తాక్షరములఁగాని పదమధ్యాక్షరములఁగాని ప్రాశవిశ్రమములుఘటిల్లఁ బాదపాదమునకు నిలిపి చదువనెంతయు సనువుగాక యతిప్రాధముగానుండును. పోతనపద్యములలోఁ దఱుచుగాఁ బ్రతిపాదాంతమునను విశ్రమస్థానంబులను బదములుముగింపఁబడి శయ్యాచిత్రములనొప్పి పామరులకును జదువ నులభములై సరళములై శ్రావ్యములై యుండును. ఈభేదములఁ దెలుపుటకై సమానవిషయవర్ణనలుగల

కొన్ని పద్యములు రెండు గ్రంథములనుండి యెత్తి క్రింద వ్రాయుచున్నాము.

మాలిని. “ఏచి తనర్చి తలిర్చిన త్రోవుల నిచ్చగుతావులజాంపములం
బూచినమంచియశోకములకొ సురపొన్నలఁ బొవ్వులఁ గేదఁగులం
గాచి బెడంగుగఁ బండినయాసహకారములం గదళీతతులం
జూచుచు వీనుల కిం పెనఁగెన్ వినుచున్ శుకతోకిలసుస్వరముల్”

కవిరాజవిరాజితము. “చనిచని ముందట నాజ్యహవిర్ధృతసౌరభధూమలతాతతులం
బనఁగినచూడులకొమ్మలమీఁద నశీతలతాంతము లైనను బా
యనిమధుప్రకరంబులఁ జూచి జనాధిపుఁ డంత నెఱింగెఁ దపో
వన మిది యల్ల దె దివ్యమునీంద్రనివాసము దా నగు నంచు నెదకొ.”

సీ. “శ్రవణసుఖంబుగా సామగానంబులు చదివెడుశుకములచదువు దగిలి
కదలక వినుచుండు కరులయుఁ గరికరశీతలచ్ఛాయఁ దచ్చీకరాంబు
కణములచల్లనిగా ద్వానపడి వానిఁ జెంది సుఖం బున్న సింహములయు
భూసురప్రవరులు భూతబలుల్ దెచ్చిపెట్టు నీవారాన్న సింహతతులు
గడఁగి భక్షింప నొక్కటఁ గలసియాడు
చున్న యెలుకపిల్లుల యెండు సహజ
వైరిన త్వంబులయు సహవాస మపుడు
చూచి మునిశ క్తి కెంతయుఁ జోద్యమంది.”

భారతము ఆదిపర్వము ఆ-ర-కణ్ణమహామునావ్రాతమవర్ణనము.

భాగవతమున

ఉ. “అందుఁ దమాలసాలవశుశార్దూననింబకదంబపాటలి
చందననారికేళేఘనసారశరీమలవంగలుంగమా
కందకుచందనక్రముక కాంచనబిల్వకపిత్థమల్లికా
కుందమధూకమంజుళానికుంజములం దనరారివెండియున్.”

క. “పరిపక్వఫలభరానత
తరుకాభానికరనివసితస్ఫుటవిహగో
త్కరబహుకోలాహలరవ
భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యం బగుచున్.”

క. “అతినిశితచంచుదళన
క్షుతనిర్గతపక్వఫలరసప్రాశనమో
దితరాజశుకవదోర్ధ
శ్రుతిఘోషము చెలఁగు శ్రవణసుఖదం బగుచున్.”

క. “లలితసహకారపల్లవ
కలితాస్వాదనకషాయకంతవిరాజ
త్కలకంతపంచమస్వర
కలనాదము లుల్లసిల్లఁ గడురమ్యములై.”

క. “అకులతమాలమహిజ
ప్రతీక్షణజాతజలదపరిశంకాంగీ
కృతతాండవభేలనవిల
సితపింఛవిభాసిబాలశిఖినేవ్యంబై.”

తృతీయస్కంధము - కర్దమాశ్రమవర్ణనము.

క. “సుమారుఁ డతఁడు గోపా
లకవృత్తివహించి యడవులం గ్రుమ్మరుడు
నిక్కి నాకకాదు పగవా
రికి నై నఁ దలంప మన మెరియ దేవగలన్.”

భారతము-విరాటపర్వము.

క. వికచముఖుఁ డగుచు శాత్రువు
లకు హితు లగునట్టివారలం గని భూపా
లకుఁ డెదక తైరయును నా
లుక బెల్లమునై కలయఁ బలుకఁ గావలయున్.”

కాంతిపర్వము.

ఈపద్యములతోఁ బై వ్రాసినభాగవతపద్యములను బోల్పిచూడ ఛందో
విషయిక మగుభేదము గోచరించును.

భాగవతమునఁ గొన్నిచోటుల రేఖాకారములు ప్రాసవిశ్రమములయందు
మైత్రిఁ జెందుచుంటంగని కాకునూరియప్పకవి తన యప్పకవీయములో

ఉ. “బష్టరపోతరాజకృతభాగవతంబు సలక్షణంబుగా
కిమ్మహి నేమిటం గొదప యెంతయు నారసిచూడఁగాను రే
ఫమ్ములు తాటునం గలిసి ప్రాసము లై నకతంబునం గదా
యిచ్చుల నాదిలాక్షణికు లెల్లరు మాని రుదాహరింపఁగన్.”

అని వ్రాసి పోతనకవిత్వములో నుభయరేఖసాంకర్యదోషము గన్పట్టుచున్నదని
చెప్పియున్నాడు. చక్కఁగ విచారింపఁగా సీసాంకర్యము భాగవతమునఁ గొన్నిచో
టులఁగానఁబడుచున్న నాదోషము పోతనదియో యితరకవులదియో యనివిచారింప
వలసియున్నది. ఆంధ్రకవులలో నొకపక్షమువా రీభేదమును బాటించినవారును నిం
కొకపక్షమువారు దీనిని బాటించనివారునై యున్నవారు. ఈమతద్విత్వములలో నేది
ప్రశస్తమో యేది యవలంబనీయమో యేయేకపు లేయేపక్షమువారో వీనినెల్ల ను
పోధాతవిస్తరభీతిచే నిటఁ జర్చింపఁబూనుకొనము. పోతనరచనయం దీమైత్రియున్న
దా యనునంశముమాత్ర మిచ్చట విచార్యము.

కూచిమంచితిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం దీవిషయమై కొండా
విచారించి పోతనరచనయం దీమైత్రిగానరామి కుదాహరణములు వ్రాసి

అ. వె. “కాకునూరి యప్పకవి యహోబలపతి
ముద్దరాజు రామముఖ్యులెల్లఁ
బోతరాజుకబ్బమున తాబు రేఫలు
గదిసె నందుఁ జెప్పి రది హుళిక్కి.”

యని సిద్ధాంతీకరించియున్నాడు. దీనిని స్థాపింపఁ బోతనవ్రాసినభాగములు “ప్రథమ
స్కంధము, ద్వితీయస్కంధమునఁగొంతయు, షష్ఠస్కంధమంతయును, దశమ
పూర్వభాగములోని కొంతయునునై” యున్నవనిచెప్పి వానిలో నీదోషము భేకుంట

కుదాహరణములు వ్రాసియున్నాడు. అయినను పత్తస్కంధము సింగనార్యప్రణీతమని యాస్కంధమునం దాద్యంతపద్యములవలనఁ దేలియవచ్చెడి. పయివాక్యము నందలి “పప్త” యనుపదము ప్రక్షిప్తముగాఁ బడియున్నదేమో. ఉభయరేఫమైత్రి లేమికిఁ దివ్యకవి వ్రాసిన యుదాహరణములలోఁ గొన్నిటిని వెండియుం గొన్నిటిని నిందు వ్రాయుచున్నాము.

ఉ. “మాటువడంగలేనియసమర్థుల గుప్తుల వస్త్రబిద్యలం
దేఱనిపిన్నపాపల పధించె నిషిద్ధపుఁగ్రూరకర్తుఁడై
పాటుఁడై వీఁడు పాతకుఁడు ప్రాణభయంబున వెచ్చనూర్చుచుం
బాతెడి వీనిఁ గావును కృపామతి నర్జున పాపవర్జనా.”

చ. “వెఱచినవాని దైన్యమున వేదదుఱువొందినవాని నిద్రమై
మఱచినవాని సౌఖ్యముగ మద్యముఁ ద్రావినవాని భగ్నుఁడై
పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావుమంచు వా
చఱచినవానిఁ గామినులఁ జంపుట ధర్మము గాదుఫల్లనా.”

ప్రథమస్కంధము.

ఉ. “తొక్కలు రావు పిల్లలకు తేపటినుండియు మేత గానమిం.....”

సప్తమస్కంధము.

మ. “ఉఱుకుం గుంభయుగంబుపై శారిక్రియకృపామృతంబు బాదములం
దిఱుకుం గంతయు వెన్నదన్న నెగయుకృపేలాగతి న్నావలముం
జఱచు న్నుస్థగఁ దాచు ముంచు మునుఁగుకృత్యంబులుఁదంతముల్
విఱుఁగకై వ్రేయుచుఁ బొంచి పొంచి కదియుకృ వేదండయాథోత్తమున్.”

క. “ఎఱుఁగుదుఁ దెఱవా యిప్పుడు
మఱవను సకలంబు నన్ను మఱచినయెడలకై
మఱతు నని యెఱిగి మొఱుగక
మఱవక మొఱ యిడిరయేని మఱి యన్యములన్.”

క. “ఒఱ పగునురమును బిఱుఁడును
నెఱిదోకయు ముఖము సిరియు నిర్మలఖురముల్
కుఱుచచెవులుఁ దెలిగన్నులుఁ
దఱు చగుకంతంబుఁ జూడఁ దగు నాహరికిన్.”

ఆ-వె. “చావు లేనిమందు చక్కన మన కబ్బె
ననుచుఁ గడవ యగురు లడఁచికొనిన
వెఱచి సురలు హరికి మొఱులు వెట్టిరి సుధా
పూర్ణఘటము పోయెఁ బోయె ననుచు.”

ఆ-వె. “వాలుఁగంటివాడివాలారుఁజూపుల
కూలి దైర్ఘ్యమెల్లఁ గోలుపోయి
తఱలి యెఱుక లేక మఱచె గుణంబుల
నాలి మఱచె నిజగణాలి మఱచె.”

క. “వెఱచుచు వంగుచు వ్రాలుచు
నఱిముఱిగుబురులకుఁజనుచు హరిహరి యనుచుకృ

మఱుగను నులుకుచు దిఱదిఱు

గుఱుమట్టపుఱబొట్టివడుగు కొంత నటించెన్.”

మ. “ నెఱి నెల్లప్పుడు నిల్చి ప్రాణిచయము న్నిర్మించి నిర్మించి వీఁ
పీఱయ న్నిల్లుచు నాపులించుచు నజాం డీసృష్టియు న్నానిమే,
నొఱగకై టప్పలు మూసి కేల్లలగడై యుండంగ నిద్రించుచుం
గుఱువెట్టం దొడఁగెం గలలోగనుచు నుద్దోషించుచున్ భూవరా.”

క. “ కుఱుగఱులు పలుఁదమీనలుఁ
జిఱుదోఁకయుం బనిఁడియొడలు సిరిగలపొడలున్
నెఱమొగము నొక్కకొమ్మును
మిఱుచూపులు గలిగి విభుఁడు మీనంబయ్యెన్.”

క. “ పెఱవాఁడు గురుఁ డటంచును
గొఱగానిపదంబు నూపఁ గుజనుండును నీ
నెఱత్రోవ నడవ నేర్చిన
నఱమఱు లేనట్టిపదము నందు దయాశ్రీ.”

మ. “ ఊఱ కంభోనిధి రోసి వేదములకుయ్యుం దైన్యముం జూచి వే
గఱు లల్లార్చి ముఖంబు సాఁచి బలువీఁకం దోఁక సాఁచి మే
నైఱుయం దొడలు దీటి మీన లదరకైమీనాకృతి న్నిష్ఠుఁ డ
క్కఱుటించి దాఁకి వధించె ముప్పిదళితగ్రావున్ నాయగ్రీవునిన్.”

అష్టమస్కంధము.

మ. “ తెఱవా నీపలుకట్ల యా వినుచు లే దేవోత్తమాహ్వీనముల్
మొఱంగం బోలునెవేల్పులం బడయుటల్ మోఘంబులే నీకు నీ
తఱిగర్భం బగుఁ బుత్తుఁడనుం గలుగు నీ తాహణ్యముం బూజ్యమా
వెఱవం గార్వము లేదు సిగ్గు దగు నే ధ్రువావినమాననా.”

నవమస్కంధము.

క. “ మఱియును దనుజుఁడు రామునిఁ
గఱవకై గమకించి తెఱపి గానక యతనిం
జాఱదుఱుఁ జూచుచు శౌర్యముఁ
బఱివోవఁగ నంత నింతఁ బదములఁ దన్నెన్.”

క. “ కఱచి పిఱుతివక మఱియును
వెఱువక నిజవదనజనితవివదహానశిఖిల్
మొఱయఁ దననిడుదయొడలిని
నెఱి హరిఁ జెనఁగొనియె భుజగనివహాపతి వడిన్.”

చ. “ నెఱమఱులేని మేటి బలువీరుండు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కఁచేఁ
నఱచి ఖగేంద్రుఁడందయునఁ జక్కనిదొడలఁ బట్టికన్నులం
జొఱచొఱ దుర్విషానలము జొబ్బిలుచుండఁగ నొత్తి లీలతో
జిఱజిఱుఁ ద్రిప్పివైచేఁ బరిశేషితదర్పముఁ గ్రూరసర్పమున్.”

క. “ అఱువదినాలుగువిద్యలు
నఱువదినాలుగుదింబులంతన వారల్
నెఱవాదు లై నకతమున
నెఱి నొక్కొకనాఁటివినికి నేర్చి రిలేశా.”

చ. “ ఎఱుంగుదు మేము నిన్ను వనజేక్షణమిత్రుడ వీవు కూరిమి
నైఱయును దల్లిదండ్రులకు మే లెఱింగింపఁ బ్రయుండు వంపఁగా
వఱలెడుభక్తి వచ్చితివి వారలనైన మనంబులోపలన్
మఱవఁడు శౌరి మేలు మఱి మాన్యులు రాజున కెవ్వ రిచ్చటన్.”

మ. “ కఱపించెన్ ఫణికోటిచే లతికలం గట్టించి గంగానది
నైఱిఁ ద్రోపించె విషాన్వితాన్న మొసఁగెన్ నిద్రారతిం జెంది యే
మఱియుండం బొడిపించె నాయుధములన్ మత్తుత్తులం దేమియున్
గొఱగాఁ దీర్చితరాష్ట్రసూనుడు మహాకూరుండు కార్యంబునన్”

దశమస్కంధము.

ఇట్లు పై పద్యములు నింకననేకములును బోతనరచితభాగములలోఁ గేవల
శకటరేఖచ్రాసముల కుదాహరణములుగాఁ గానబడుచుండుటఁజేసి రేఫఱకారభేద
మును బోతన లెస్సగానెఱింగినవాఁడనియు నుభయరేఫములమైత్రి కూడదనుటయే
పోతనామాత్యునిమతమనియు నూహింపవలయుననుట స్పష్టము.

వెలిగందలనారయాదులు రేఫఱకారములఁ గలిపినందుల కుదాహరణములు:—

చ. “ హరిఁ బరమాత్మ సచ్చతు ననంతునిఁ జిత్తములోఁ దలంచి ను
స్థిరత విశోకసౌఖ్యములఁ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యముల్
మఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిదయాకా సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నూయి ద్రవ్వెడునిపానఖనిత్రము మానుకై వడిన్.”

ద్వితీయస్కంధము.

క. * “ మఱియును ఋష్యాశ్రమవన
సరిదుపవనదపులిందజనపదగిరిగ
హ్వర గోష్ఠయజ్ఞశాలా
పురదేవాయతనపుణ్యభూములయందున్.”

మ. “ తెఱఁగొప్పన్ జననీవియోగమునఁ గుంతీ నన్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గ దేవవిభువక్త్రస్థామృతంబున్ ఖగే
శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాదికొడుకుల్ ధన్యాత్తులే యుద్ధవా.”

క. “ ధర శునకభోగ్యమును నిహ
పరదూరము నైన తను పుపాదేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్వ
భరణంబు లలంకరించు పామరజనులన్.”

క. “ పరఁగఁగ దర్శిద్ధతు లి
ద్దఱు కొడుకులు నీకుఁ బుట్టి ధరణికి ప్రేమై
నిరతము బుధజనపీడా
పరు లై వర్తింతు రాత్రిబలగర్వమునన్.”

* “మఱి” యనుశబ్దములోని ఱకారము ప్రాసస్థానమందుండి రేఫముతోఁ బ్రాసమైత్రి
నందునట్టిపద్యములు తృతీయచతుర్థస్కంధముల ననేకములున్నవి.

- క. “ పరుణుని బలములు దనుజే
శ్వరు లేజముఁ దేజిచూడఁ జాలక శౌర్య
స్ఫురణముచెడి యెందేనియుఁ
బఱచెం దజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్.”

తృతీయస్కంధము.

- క. “ పరిపూర్ణం బగుభక్తిని
గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలక
వఱలినహృదయ గ్రంథిని
నిరసించువిరక్తియుతమనీష జనించెన్.”

- చ. “ హరిభజనీయమార్గనియతాత్మకు లై భవదీయమూర్తిపై
వఱలినభక్తియుక్తు లగువారలసంగతి గల్గె జేయు స
త్పురుషునుసంగతికొ వ్యసనదుర్భరసాగర మప్రయత్నతక
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుండ నై తరించెదన్.”

- చ. “ నిరతముఁ దాపకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలబ్ధి నె
వ్వరిమది వొందఁగాఁ గలుగు వారలు తత్ప్రియమర్త్యదేహమున్
గరము తదీయదారసుత కామసుహృద్గృహ బంధువిర్లమున్
మఱుతురు విశ్వతోముఖ రమాహృదయేక ముకుంద మాధవా.”

చతుర్థస్కంధము.

- చ. “ కరువలఁ బాయు వస్త్రిమును గట్ట నెఱుంగవు చూడ్కిదిక్కులం
బఱచుచుఁ జంచరీకములభౌతిక జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బొరలెడుముక్తకేశభరముం దుఱుమంగఁ దలంప విప్స డి
ట్లరుదుగ రత్నకందుకవిహారము సల్పెదు సంభ్రమంబునన్.”

- క. “ ధరణీసురో తముఁడు తా
నరుదుగఁ దమవారు నెప్పినవియెల్లనునే
మఱ కందుఁ బ్రీతిసేయక
నిరతము గృహకర్త మట్లు నెఱపుచునుండెన్.”

- క. “ ధరణీవల్లభ నిన్నును
నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భా
సురమతి బోధించి రపుడు సుమతిం బ్రీతిన్.”

పంచమస్కంధము.

- క. “ అరుదుగ నరహరిభక్తి
బొరయనియా పురుషునుకృతపుంజంబులు వే
మఱు పుణ్యుఁ జేయ నేరపు
నరవరమధుఘటము పెక్కునదులంబోలెన్.”

- చ. “ ఎఱుంగమిఁ జేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁ డై తలపోసి పల్కె న
ప్పరమపవిత్ర లోకనుతభవ్యచరిత్ర విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజనీయక యకర్తముఁ జేసితి నల్పబుద్ధి నై.”

షష్ఠస్కంధము.

క. “ ఎఱుంగమి నైనను భూసుర
వరులధనం బపహరింప వలవడు పతికిన్
మఱివున ననలము ముట్టిన
దరికొని వెనఁ గాల్చుకున్నె తను వెరియంగన్.”

క. “ఎఱిఁగఱిఁగి బ్రహ్మహత్యా
దురితంబున నీమనంబు దూకొనఁ బాపో
త్రరణప్రాయశ్చిత్తము
దొరఁకొని కావింపుమయ్య దుర్జనహరణా.”

దశమస్కంధము-ఉ త్తరభాగము.

ఇట్లు వెక్కుచోటుల నితరకవితభాగములలో నుభయ రేఫమై త్రిగలపద్యములు గానవచ్చుచున్నవి. ఇదియునుంగాక యితరదోషములుగొన్ని వారికవిత్వములఁగన్నట్టుచున్నవి.

క. “వినుము ఫలారంభుఁడు కృప
ణుని నడిగినఁ దనయశంబునుం దనమానం
బును జెడుఁ గావునఁ దగ నీ
వెనయ వివాహేచ్ఛఁ దగులు తెఱిఁ గేనిటకున్.”

తృతీయస్కంధము.

క. అని యిట్టులు ప్రతికూల ప
చనములు దత్తుండు పతికి శపియింతును శ
ర్వుని నని జలములు గొని కర
మున నిలి పిట్టనియె రోషమున ననఘాతా.”

చతుర్థస్కంధము.

వై రెండుపద్యములలోఁగ్వా ర్థేత్తునకునంధి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే మఱియుఁ బ్రయోగంబులుప్రాయక విరమించెదము. కై లింబట్టిచూడఁ దృతీయ చతుర్థస్కంధములలోఁ జాలభాగములు పోతనార్యవితములు గానోపవని యెన్నవలసియున్నది. ఆస్కంధములంతయు నుత్పన్నమై యుండనేని వెలిగందలనారయాదులువానినిబూరించి వానియంతిమగద్యములలోఁ బంచమష్టైకాదశ ద్వాదశస్కంధాంతములందుఁ బోలెఁ దమపేరులను జెప్పికొనియేయుందురు. అట్లు చెప్పికొనకునికింజూడఁ దృతీయచతుర్థస్కంధములు పూర్ణముగా నశింపక చాలభాగము రూపు సెడఁగా నారయాదులున్న వానినినిలిపి లేచిచోటుల నూత్నైరచనలుగావించి పూరించిన తోచుచున్నది. నీనిని నిర్ణయము సేయుటకుఁ దగినయాధారము లేవియు మాకుఁ జక్కనందున నీయంశము విచార్యమని యంతర్వాణిజనంబులతో విన్నవించుచు నీవిచిత్సనింతటితో విరమించెదము.

పోతనభాషాంతరీకరణము ప్రాయికముగ మూలగ్రంథము ననుసరించియే యుండు. కొన్ని చోటుల మూలగ్రంథములోనిశ్లోకముల యర్థము లెన్నగాఁ దెలియునట్లు వ్యాఖ్యానమురీతిని విపులముగా ప్రాసీయుఁ గొన్నియెడలఁ దనహరిభక్తి తేటపడునట్లుపట్టినలు మూలగ్రంథముననున్నవానికంటె సెక్కుడుగ రచించియుఁగొన్ని

తావుల శ్రీవిష్ణుపురాణములోనగు గ్రంథములనుండి కొత్తకథలనెత్తికూర్చియు నిష్ఠా
డ్కిని బోతన తనసొత్తమును సంస్కృతమునకుండు నెక్కుడగునట్లు వెంచివ్రాసెను.
దశమస్కంధపూర్వభాగములందలి సరకాసురునితోడిసత్యభామాయుద్ధము విష్ణు
పురాణమునుండి చేకొనబడినది. ఇటులున్నను మొత్తముమీఁద నాంధ్రభాగవతము
సంస్కృతభాగవతము ననుసరించియే యుండును. ఈకవీశ్వరునిభాషాంతరీకరణ
ముం జూపుటకైకొన్ని యుదాహరణములు వ్రాయుచున్నాము.

సంస్కృతభాగవతము - ప్రథమస్కంధము.

“ఆత్మరామాశ్చమునయో నిర్గంథా ఆపురుక్రమే
కుర్వం త్యైవైతుకీం భక్తి మిత్థంభూతగుణో హరిః”

దీనికిఁ దెనుఁగు.

క. “ధీరులు నిరపేక్షులు నా
త్మరాములు నై నమునులు హరిభజనము ని
ష్కారణమచేయు చుండురు
నారాయణుఁ డట్టివాఁడు నవ్యచరిత్రా.”

ఈపద్యముమూలశ్లోకమునకు సరిగానున్న యది.

శ్లో. “నమః పరస్మై పురుషాయ భూయ నే
సదుద్భవస్థాననిరోధలీలయా
గృహీతశక్తిత్రితయాయ దేహి నా
మంతర్భవా యానుపలభ్యవర్షనే”

మ. “పరుఁ డై యాశ్వురుఁ డై మహామహిముఁ డై ప్రాదుర్భవస్థాననం
హరణక్రిడనుఁ డై త్రిశక్తియుతుఁ డై యంతర్గతజ్యోతి యై
పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుం బ్రాపింప రావండుదు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుహరికిం దత్పార్థినై మొక్కెదన్.”

ఇందుశ్లోకార్థము విపులముగాఁ దెనిఁగింపఁబడినది.

శ్లో. “యత్కిర్తనం యత్సరణం యదీక్షణం
యద్బందనం యస్సృషణం యదర్హణం
లోకస్య సద్యో విధునోతి కల్పషం
తస్మై సుభద్రశ్రవణే నమో నమః”

ఉ. “ఏవిభవందనార్చనము లేవిభవచింతయు నామకీర్తనం
జేవిభు లీల లద్భుతము లెవ్వనిసంక్రమణంబు నేయ దో
షావళి బాసి లోకము శుభాయతప్తుత్తిఁ జెలంగు సంధ్రు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నహోభునివృత్తిదు భద్రకీర్తిదున్.

ఇందొకటిరెండువిశేషము లెక్కుడుగాఁ జేర్పఁబడినవి.

భాగ. ద్వితీయస్కంధము.

శ్లో. “ఏక స్వయా యో జగత్స్విస్వతయా
ద్వితీయ యాత్మ స్యది యోగమాయయా
సృజ సృదః పాసి పున ర్గ్రసిష్యనే
యథోర్థనాభి ర్భగవత్ స్వక క్తిభిః.”

మ. “అనఘా, యొక్కడ వయ్య నాత్మకృతమాయాజాతసత్త్వాదిక
క్తినికాయస్థితి నిజగజ్జనవృద్ధిక్షోభహేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు దూర్ణనాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబు గడవం గా వచ్చునే యేరికిన్.”

తృతీయస్కంధము.

ఇందుఁ దురీయపాద మధికముగానున్నను శ్లోకార్థము నుం తేనియుఁ గొఱం
తవడనీక తెనిగింపఁబడియె.

శ్లో. “బిభర్షి కాయం పీవానం సోద్యమో భోగవా న్యథా
వి త్తం చేహోద్యమవతాం భోగో వి త్తవతాంన హ
భోగినాం ఖలు దేహోయం పీవా భవతి నాన్యథా.
న తే శయానస్య నిద్రద్యమస్య
బ్రహ్మన్మహోర్థో యతఏవ భోగాః
అభోగినో యం తవ విప్రదేహః
పీవాయత స్తద్వద నః త్తమంచేత్
కవిః కల్యాణిపురాదృ క్చిత్ర ప్రియకథ స్సమః
లోకస్య కుర్వతః కర్తృశేషే తద్వితీతాపివా.”

నీ. భూమి నుద్యోగియై భోగియైయుండెడి నరునికై వడి మునినాథ నీవు
ఘనశరీరముఁదాల్చి కదలవు చిత్ర ముద్యమయుత్తనికెఁగాని ధనములేదు
ధనవంతునకుఁగాని తగుభోగములేవు భోగికెఁ గానిసంపూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక నేల నూరిక పడి నిద్రవోవు
నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు
సముడ వాద్యుడవు వికారదుడవు
బుద్ధినిధివి జనులఁ బొగడవు తెగడవు
నిద్రప్రతిదినంబు నిలువ నేల.”

సప్తమస్కంధము.

వైశ్లోకములయర్థము సంగ్రహముగ నొకసీసపద్యమునందె వ్రాయఁబడి
యున్నది.

శ్లో. “యస్సాన్వితేనీదం నిజమాయ యార్పితం
క్వచి ద్విభ్రాతం క్వచ త త్తిరోహితం
అవిధదృ కాన్మత్యుభయం త దీక్షతే
స ఆత్మమూ లోపతు మాం పరాత్పరః.”

క. “ఒకపరి జగములు వెలి నిడి
యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయము గనుచు

సకలార్థసాక్షి యగున
య్యకలంకుని నాత్మమూలు నర్థింతు మదిన్.”

శ్లో. “దిదృక్షువో యస్య పదం హి మంగళం
విముక్తసంగ మనయ స్సుసాధవః
చరం త్యేలోకప్రత మప్రణం వనే
భూతాత్మ భూతా స్సుహృద స్స మే గతిః.”

తే.గీ. ముక్తసంగు లయినమునులు దిదృక్షులు
సర్వభూతహితులు సాధుచితు
లనదృశప్రతాధ్యులై కొల్లు రెవ్వని
దివ్యపదము వాడు దిక్కు నాకు.”

అష్టమస్కంధము.

శ్లో. “కస్యాశ్చిత్పూతనాయంత్యాః కృష్ణాయం త్యసిబ త్తస్మిన్
తోకయిత్వా రదం త్యన్యా పదాహం చ్చకటాయతీం
“దైత్యయిత్వా జహా రాన్యా మేకా కృష్ణార్థభావనాం
కృష్ణరామాయితే ద్వేతు గోపవత్సయితాపరాః
“వత్సయితాః గృహీత్వాన్యా భ్రామయిత్వా న్యపాతయత్
కృష్ణయితా జహూ నాన్యా తత్త్రైకాంతు బకాయితాం
అహూయ దూరగాయద్వత్కృష్ణ స్త మనుకుర్వతీం.”

శ్లో. “పూతన యై యొక్కపాలంతి చరింపంగ శౌరియై యొకకాంత చన్నగుడుచు
బాలుఁ డై యొకభామ పాలకు నేడ్చుచో బండి నే నను లేమఁ బాఁజ దన్ను
నుడిగాలి నని యొకసుందరి గొనిపోవ వారి నని వ రించునబ్జముఖియు
బకుండనే నని యొక్కపడఁతి సంరంభింపఁ బద్మాక్షుఁ డనుకొమ్మ పరిభవించు

ఆ. వె. నెలమి రామకృష్ణు లింతు లిద్దఱు గాఁగ
గోపవత్సగణము గొంద అగుదు
రసురవైరి ననుచు నెబల యొక్కతె చీరుఁ
బసుల మనెడునతుల భరతముఖ్యు.”

శ్లో. “జయతి తేధికం జన్త నావ్రజః
శ్రయతే ఇందిరా శశ్వదశ్రహి
దయిత దృశ్యతాం దిక్షు తావకా
స్త్యయి ధృతానవ స్తాన్వం విచిన్వతే.”

క. “నీవు జనించినకతేమున
నోవల్లభ లక్ష్మీ మంద నొప్పె నధిక మై
నీవెంటనె ప్రాణము లిడి
నీవా రరనెదరు చూపు నీరూపంబున్.”

శ్లో. “శరదుదాశయే సాధుజాతన
త్సరసిజోదర క్రిముషాదృశా
సురతనాథ తేఽశుల్కదాసికా
వరద నిఘ్నుతో నేహకిం పథః.”

క. “శారదకమలోదరరుచి

చోగక మగుచూపువలన సుందర మయ్యుం

గోరి వెల యీనిదాసుల

ధీరత నొప్పించు టిది వధించుటగాడే.”

శ్లో. “ప్రణతదేహీనాం పాపకర్షణం

తృణచరానుగం శ్రీనికేతనం

ఘణిఘణార్పితం తేపదాంబుజం

కృణు కుచేషా నః కృంధి హృచ్చయం.”

ఉ. “గోవుల వెంటఁ ద్రిష్టురుచుఁ గొల్పినవారలపాపసంఘముల్

ద్రోవఁగఁ జాలి శ్రీఁ దనరి దుష్టభుజంగఘణాలతాగ్రసం

భావిత మైననీచరణపద్మము చన్నులమీఁద మోపి త

ద్భావజపుష్పభల్లభవభాధ హరింపు వరింపు మాధవా”.

దశమస్కంధము.

వైశ్లోకములన్నియు సర్థలోపములేకుండునటుల లెస్సగాఁ దెనిగింపఁబడిన యునికఁజూడఁగవికఁ గలభాషాంతరీకరణచాతుర్యము తేటపడు. కేవలవర్ణనాప్రసంగములు పొసంగినచోటులఁ బోతన మూలమునకంటె నెక్కుడుగ వ్యాసినను దత్త్వ విషయనిరూపణము సేయునపుడెల్లఁ బ్రాయికముగా మూలగ్రంథశ్లోకార్థములం బట్టియే తెనిగించియున్నాఁడు,

ఇదానీంతనవిద్యజ్ఞులు గొందఱు సంస్కృతగ్రంథములను దెనిగించునెడల మూలగ్రంథములోనున్న విశేషణములనుగూడ విడువక తెనుఁగుసేయ నలయునని యు మూలగ్రంథములోలేని యెట్టివిశేషణము నేని యభిప్రాయము నేని తెనుఁగునఁ బొందింపఁదగదనియు భావించుచున్నారు. అట్లన్యూనానధికంబుగగీర్వాణభాషలో ని నాటకములను గావ్యములను దెనుఁగుసేసినచో లెస్సగా నుండునుగాని పురాణేతి హాసంబులనాచందంబున నాంధ్రీకరించినచో నాయాంధ్రగ్రంథములు పసఁచెడిచదు వుటకెంతయు నేవగలిగించు. “హనుమాన్మూర్ఖతాత్మజః” “యుద్ధిష్ఠిరోధర్మపుత్రః” ఇట్టి విశేషణములు తఱుచుగాఁ బ్రయోగింపఁబడియుండుటఁ జేసి వాని నెల్లమాటిమా టికఁ దెనుఁగునకుఁ దెచ్చినచో భాషాశైలియందమునకు లోపము వాటిలునని తోఁ చెడి. వెండియు నాంధ్రశైలికనుగుణంబుగ నుచితభంగులనక్కడక్కడఁ గొన్నివిశే షణములు నభిప్రాయములును రసవంతంబుగఁ బ్రయోగించుచుఁ గథాసందర్భ మునుమాత్రము మానక తెనిగించుటయే శ్లాఘనీయభాషాంతరీకరణమని తలంచె దము. భారతము నాంధ్రీకరించిన కవిత్రియమువారును భాగవతమును దెనుఁగుసేసిన బమ్మెరబోతరాజును నీమతమునే యవలంబించినవారు.

వెలిగండలనారయాదులకవసంబునుగుఱించి విశేషముగా నిటఁ జర్చింపనవసరములేదు. వారును బోతనామాత్యునికై లినే యవలంబించి దానితెఱంగుననే తమరచనలనుం జేసియున్నారు. పోతనకవనమునందుఁబోలె వారికవనమునందును నంత్యనేయమప్రాసాదిశబ్దాలంకారములును ఛేదయమకాదిచిత్రచనలును సభేదాధ్యవసాయములును గానవచ్చుచున్నవి. అయినను వారికవన మెల్లవిధములఁ బోతనకవనమునకంటెఁ దద్దయులోఁకువ యనుట కెంతమాత్రమును సందియములేదు. వీరికవనంబులలో సింగనార్యునికవనము తక్కుంగలయిరువురికవనములకంటెఁ బ్రాథమనియు, నారయకవనము గంగరాజుదానికంటె సరసమనియుఁదోచుచున్నయది. పోతన వ్రాసినసంపూర్ణ భాగవత ముండినయెడల నెంతమనోహరముగానుండును !

ఇందలి రుక్మిణీకల్యాణము, గజేంద్రమోక్షణము, ప్రహ్లాదచరిత్రము లోనగుకథలను బాలురకును బాలికలకును విశేషముగాఁ జెప్పింతురు. భారతముంబోలె భాగవతమును సకలపండితపామరజనంబులమనంబుల కెక్కినగ్రంథము. పల్లియలలోనిజానపదులును జదువులయ్యంగొని దీనిని వీధిపురాణముగాఁ జదివింతురు.

పోతనామాత్యునికై లినిగూర్చి యెంతేనివ్రాయఁదగియున్నను బీఠికావిస్తరభయమున నింతకంటె నిట విపులముగాఁ జర్చింప నయితికాదాయె. ఇమ్మహాకవిపదలా లిత్యమును, రచనాసౌకుమార్యమును, సరసపదప్రయోగవైచిత్ర్యమును, సుభయభాషాప్రావీణ్యమును, హరిలీలావర్ణనాపాటవంబును, వేదాంతార్థనిరూపణవైదగ్ధ్యంబును నితనిరచనలఁ జదువఁ జదువ గోచరించును.

ఇతనిపదము లతికోమలములు. అలంకారములు మనోజ్ఞములు. రచనలు సరసములు. పాకమే మధురము. ఇతనియెడం జూపట్టుహరిభక్తి యగ్గలము. సాండిత్యము మిక్కుటము. లోకానుభవం బహీనము. వేదాంతార్థచింతనంబు మెండు. పురాణరత్నంబగునిమ్మహాభాగవతమునాంధ్రీకరించి యితండు సాపాయం బగుకాయంబు దొఱంగియు జీవించియేయున్నవాఁడు. ఇతనిభాగవతము నాంధ్రదేశీయులెల్లరుఁ బెల్లుగాఁజదివి భవదీగార్తులు నిర్లేపతప్తమును భాషాజ్ఞానార్థులు భాషాజ్ఞానమును నుకవిపుంగవులానందమును భాగవతులు దృఢభక్తిని ముముక్షువులుమోక్షమును బొందుదురుగాకయని యనుగ్రహింప సర్వేశ్వరుంబ్రార్థించుచు నీయుపోద్ఘాతము నుపసంహరించెదము.

నాగపూడి కుప్పసామయ్య, పి. ఏ.

—◆◆◆ ఆంధ్ర భాగవత రచనా క్రమము. ◆◆◆—

పైఁదెలిపిన పోతనామాత్యవీరచిత్రం బగునీయాంధ్రభాగవతంబునంగల గ్రంథసంఖ్య సాకల్యంబుగా గణింప సరాసరి ముప్పదివేలగుచున్నది. ఈ గ్రంథంబునకు మూలభూతం బగుసంస్కృతభాగవతంబునం గల గ్రంథసంఖ్య రమారమి యిరువది రెండువేలు. ఈమీఁదఁజెప్పిన క్రమమున మూలగ్రంథము నతిక్రమించెడి గ్రంథసంఖ్యగలదిగా నీగ్రంథము రచియింపఁబడుటకుఁ గారణంబెయ్యదియనిన, బ్రాహ్మద్యష్టాదశపురాణంబులలో నుత్తమంబగు నీపురాణం బత్యంతరహస్యార్థప్రతిపాదకంబును, బరమవేదాంతప్రతిపాద్య భగవద్గుణగణాపాదకంబును నైనయుత్తమగ్రంథం బగుటఁబట్టి యిట్టిగూఢంబైన గ్రంథార్థంబు దేటపఱుపవ్యాఖ్యానరూపముగా నభివర్ణించుట, భగవద్గుణవర్ణనాదిఘట్టంబులందు సంస్కృతభాగవతప్రతిపాదితక్రమమున నభివర్ణించి స్వకీయభగవద్భక్త్యతిశయమున స్వానవద్యకవిత్వవిద్యాచాతురీ సంప్రాప్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యము నకలవిద్యజ్ఞనంబులకుం దెలుప భగవద్గుణాదులను విశేషముగావర్ణించుట, *భాగవతగ్రంథప్రతిపాదితంబై కాక విశిష్టశిష్టజనాంగీకార్యంబు లగువిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదితంబు లగుకథావిశేషంబులంగొన్నిటిందెలుపుట, యనునీహేతుత్రయంబువలనను ఆంధ్రభాగవతంబునందు సరాసరి యష్టసహస్రగ్రంథసంఖ్య యధికంబైయున్నది. కాన సరక్షితసకలార్థంబులు గలధనికునకు నధికార్థంబు చేకూడుటచే నతనిసంపద యతిశ్లాఘ్యంబుగానుండురీతి సంస్కృతభాగవతగ్రంథప్రతిపాదితార్థావిరుద్ధభగవద్గుణవర్ణనాదులు గల యీగ్రంథం బతిపూజ్యంబుగా నకలవిద్యజ్ఞనంబులచే నంగీకరింపంబడఁదగినదిగా నున్నది. ఇదియునుంగాక భారతరామాయాణ విష్ణుపురాణస్కాందాద్యుత్తమగ్రంథంబులఁదెనుంగున గద్యపద్యాత్మకంబులుగాఁ జేసిననన్నయభట్టారకాదుల యినమహాకవు లాయీగ్రంథస్థితకథాంశానుక్రమణికమాత్రము వదలక తమకుఁ దోచినట్లు గ్రంథరచనగావించినందున సపాదలక్షగ్రంథపరిమితం బగుమహాభారతంబాంధ్రంబున సరాసరిపంచాశతసహస్రసంఖ్యాక గ్రంథవిస్తృతంబై యున్నది. ఇదేతీరునఁ జతుర్వింశతసహస్రగ్రంథపరిమితంబై షట్కొండములం గలశ్రీమద్రామాయణము తెనుంగునందు ముందుచెప్పినచొప్పున భాస్కరకవి పంచదశసహస్రగ్రంథవిస్తృతంబుగా నొనర్చె. ఇట్లు మూలగ్రంథార్థంబతిసంగ్రహంబుసేసి స్వేచ్ఛననుసరించి గ్రంథంబుల రచియించుటవలన వ్యాసవాల్మీక్యాదిమహర్షులయథోక్తార్థంబు సమగ్రంబుగాఁ దెలుపఁబడక కేవలకథాంశానుక్రమవర్ణనపరంబులుగా నుండుటవలన ఋషిప్రోక్తసంస్కృతగ్రంథంబులవలె నత్యాదరణీయములు గానేరవు గావునఁ బూర్వోక్తక్రమంబున నీభాగవతము వ్యాసప్రోక్తభాగవతగ్రంథార్థమున నీషన్మాత్రంబయినం బొరపాటులేకయుండుటయ కాక యాయానందభ్రములకుఁ దగి

* ఇందు సత్యభామయుద్ధాదికథాభాగములు మూలగ్రంథం బగుభాగవతమందుఁ దెలుపఁబడనివి.

నట్లు హరిగుణవర్ణనాధిక్యాదులుం గలిగియుండుటవలన సమగ్రభగవద్గుణప్రతిపాదక గ్రంథమగుచున్నది. కాబట్టి భగవద్వాద్యన ప్రణీతభాగవతమువలె బోతనామా త్యవించితం బగునీయాంధ్రభాగవతమును బఠించునట్టినిఖలజనులకు నై హికా ముష్టిక ఫలప్రదం బగునని నిశ్చయింప నించుకయు సందియంబు పనిలేదు.

—◆◆◆శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయవిచారఘట్టము.◆◆◆—

శ్రీమదాశ్రితజనాపన్నివారణై కపరాయణం డగునాదినారాయణండు భూ భారావతరణార్థంబు బ్రహ్మరుద్రేంద్రాది నిఖలదేవగణంబులచే సంప్రార్థితం డై శ్రీ కృష్ణావతారంబునొంది యఖలదుష్టజననిబర్హణశిష్టజనపరిరక్షణాదికృత్యంబులు సలి పి యమానుషంబు లగువిచిత్రచరిత్రంబులచే నపరిమేయమహిమ నశేషభక్తజనాభి కిందెలిపి మరల బ్రహ్మదిదేవగణప్రార్థితం డై స్వభామంబగునై కుంతభామంబున కరి గె. అట్టి యపరిమేయానన్యాదృశానవద్యగుణగణప్రభావమినుతుం డగుభగవంతుని యవతారకాలనిర్ణయంబు సన్మూనానతిరిక్తం బగునట్లు సాకల్యంబుగాఁ దెలిపెడు భాగవతవిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథంబులలోఁ గొన్నిటియందు శ్రీకృష్ణావతారఘ ట్టంబునఁ దజ్జననక్షత్రమును దదావిర్భావప్రతిపాదకనిశీధకాలవిశేషమునుమాత్ర ము దెలియుచున్నవి. మఱి కొన్నిగ్రంథంబులయందు మాన-ఋతు-పక్ష-నక్షత్ర- ముహూర్తములుమాత్రము దెలుపఁబడియున్నవిగాని యట్టియభ్యుదయకాలంబు నిఖలభక్తజను లత్యంతానందంబున నిదానించి తెలిసికొనుటకు నుపయుక్తంబగు నట్లు యుగవర్షాదినిర్ణయం బాయవతారఘట్టంబునఁ గంతోక్తిగా నెందుండెలుపఁ బడలేదు. అయినను దదితరఘట్టంబులయందు నాయుగవర్షాదినిర్ణయంబు విద్యజ్ఞ నై కవేద్యంబగునట్లు వివిధవచనంబులచే సూచితంబై యున్నది. అట్టిసూచితార్థం బఖలభక్తజనగ్రాహ్యంబు గానియెడల నాకృష్ణపరబ్రహ్మమూర్తి యేయుగంబున నేవర్షంబున నవతరించెననియు, నట్టికాలంబు గణింప నిష్పటికి గతసంవత్సరములిన్ని యయ్యెననియు, నమృహాత్మండు భూలోకంబున లీలామానుషవిగ్రహంబుదాల్చి యుండినవర్షంబు లిన్నియనియు, దెలియక భగవద్భక్తులై వారును సందిగ్ధమాన నులగుచున్నారు. కాఁట్టి యట్టిసందేహనివృత్తి చేయుటచే నఖలాన్తద్దీయజనుల నుల్లసింపఁ జేయండలంచి శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రతిపాదకగ్రంథంబులఁ దె లుపఁబడి యుండెడుప్రమాణవచనాభిప్రాయములఁబట్టి సర్వగ్రంథసామరస్యంబు గలు గునట్లు విశదముగా నీదిగువఁ దెలుపుచున్నాము.

—◆◆◆శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రమాణవచనార్థవిచారము.◆◆◆—

శ్రీమద్భాగవతమునందు దశమంబునంగల తృతీయాధ్యాయమునందుఁ దెలుపఁబడి

యుండెడు శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావకాలప్రతిపాదకప్రమాణవచనములు.

శ్లో. అథసర్వగుణోపేతః కాలః పరమశోభనః

యర్హే వాజనజనరం శాంతర్షగ్రహతారకమ్.

శ్లో. మందం మందం జలధరా జగర్జు రనుసాగరమ్
నిశీధే తమ ఉద్భూతే జాయమానే జనార్దనే.

ఈశ్లోకద్వయమునందు ప్రథమశ్లోకంబున “అజనజన ర్జుమ్” అనుటచేత రోహిణీనక్షత్రమనియు, రెండవశ్లోకమున “నిశీధే తమఉద్భూతే” అనుటచేత జీకటితోఁజేరియుండెడు నిశీధకాలమనియుఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈమీఁదఁజెప్పిన రోహిణీనక్షత్రనిశీధకాలములు గాకతక్కిన యుగ వర్షములు మాన పక్ష తిథులు మొదలయినవి యేమియు నీభాగవతమున నుండునారాయణావతారఘట్టంబునఁ దెలుపఁబడియుండలేదు.

హరినంశమునందు పూర్వభాగములోఁగల ౫౨ యధ్యాయమునందలి
ప్రమాణవచనములు.

యోగమాయాం ప్రతివిష్ణుక్తిః.

శ్లో.తతోఽహం సంభవిష్యామి దేవకీజత రే శుభే
గర్భే త్వయా యశోదాయా గంతవ్య మవిలంబితమ్.

శ్లో.ప్రావృట్కాలేచ నభసి కృష్ణాష్టమ్యా మహం నిశి
ఉత్పత్స్యామి నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వ మవాప్స్యసి.

ఈశ్లోకద్వయంబునందు “ప్రావృట్కాలే” అనుదానివలన వర్షర్తువనియు “నభసి” అనుదానివలన శ్రావణమాసమనియు “కృష్ణాష్టమ్యానిశి” అనుటవలన గృష్ణపక్షాష్టమినాటిరాత్రిపూట యనియుఁ దెలియఁబడుచున్నది. మఱియు “నవమ్యాంచ ప్రసూతింత్వమవాప్స్యసి” అను వాక్యార్థమును వక్ష్యమాణహరివంశ గ్రంథోదాహృతి ప్రమాణవచనస్థమగు “యామేవరజనీం కృష్ణోజజ్ఞే వృష్ణికులేప్రభుః । తామేవరజనీం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత” అనువచనార్థంబును సమరసపెట్టి యాలోచింపఁగా నవమీవిధగలయష్టమి శ్రీకృష్ణజననతిథియని తెలియఁబడుచున్నది.

తస్మిన్నేవాధ్యాయే—యోగనిద్రాంప్రతి శ్రీమన్నారాయణోక్తిః.

శ్లో.అధరాత్యై కరిష్యామి గర్భమోక్షం యథాసుఖమ్
అష్టమస్యతు మాసస్య జాతా వావాం తత సస్మమ్.

శ్లో.అహం యశోదాం యాస్యామి త్వం దేవీం యాహి దేవకీమ్
ఆవయో గర్భవ్యత్యాసే కంసో గచ్ఛతి మూఢతామ్.

—అధ్యాయే—౫౩.

శ్లో. యస్మిన్నహని దేవేశం గర్భే చాధత్త దేవకీ
యశోదాపి సమాధత్త గర్భం త దహ రేవహి.

శ్లో.విష్ణో శ్శరీరతాం నిద్రాం విష్ణోర్నిరేశకారిణీమ్
గర్భకాలే త్వసంపూర్ణే హృష్టమే మాసి తే ప్రియా.

శ్లో. దేవకీచ యశోదాచ సుషువాతే సమం తదా
 యా మేవ రజసీం కృష్ణో జజ్ఞే వృష్టికులే ప్రభుః.
 శ్లో. తా మే వరజసీం కన్యాం యశోదాదే న్యజాయతే
 అష్టమ్యాం శ్రావణే మాసి కృష్ణపక్షే మహాతిథౌ.
 శ్లో. రోహిణ్యా మర్ధరాత్రేచ సుధాంశా పుదయోమ్నః
 దేవక్యజనయ ద్విష్ణుం యశోదా తాంతు కన్యకామ్.
 శ్లో. ముహూర్తేభిజితి ప్రాప్తే హ్యర్ధరాత్రే సుఖావహే,
 —తస్మిన్నేవాధ్యాయే.—

శ్లో. వసుదేవ సత్తో గత్వా దేవకీగర్భవేశ్చ తత్
 దదర్శ దేవదేవేశం రాత్రౌ జాత మథోక్షజమ్.
 శ్లో. శయాన మాంబుజేపత్రే వటపత్రే యథాపురా
 ప్రాచీనశిరసం దేవం పశ్చిమన్యస్తపాదకమ్.

ఈవచనార్థపర్యాయోచన సాకల్యముగాఁ జేయుటవలన భాగవత విష్ణుపురాణ ప్రతిపాదితమాన ఋతు పక్ష నక్షత్ర తిథి రాత్రాదులు మాత్రమేకాక జననముహూర్తము అభిజిత్తనియు, దేవకీయశోదలగర్భంబులం దేకరాత్రియందే శ్రీకృష్ణయోగ మాయలుద్భవించిననియు, అట్టి యుద్భవకాల మనంపూర్ణమగు నష్టమమాసముగా నుండెననియు, అట్లనంపూర్ణ కాలంబున జనియించినందుననే శ్రీకృష్ణమూర్తి యత నిజననోత్తర కాలంబున లోకులవాడుకప్రకారము పద్మపత్రములనుంపఁబడియుం డెననియు, అత్రటి సూతికాగృహంబునఁదేజరిల్లెడునా శ్రీకృష్ణుండు ప్రాక్షిప్తీయమిత శిరస్కుండును, పశ్చిమదిగ్విన్యస్తపాదయుగళుండునై యుండెననియు నిట్టివి శేషార్థంబులు దెలియఁబడుచున్నవి.

శ్రీమద్భాగవతై కాదశస్కంధంబునం గలపష్టాధ్యాయముననుండు

శ్రీకృష్ణమూర్తి జీవితకాలనిర్ణాయకప్రమాణవచనము.

శ్రీకృష్ణం ప్రతి బ్రహ్మాదిదేవైః క్తిః.

శ్లో. యదువంశేనవతీర్ణస్య భవతః పురుషోత్తమ
 శరచ్ఛతం న్యతీయాయ పంచవింశాధికం విభో.

ఈవచనమునందుండు “భవతః, పంచవింశాధికం, శరచ్ఛతం, న్యతీయాయ” అనుపదములచేత బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణునివైకుంఠమునకు రమ్మని పిలువవచ్చిన కాలమునందు నమ్మహాపురుషునికి జననప్రభృతిగతసంవత్సరములు. ౧౨౫ - అని తెలియఁబడుచున్నది. విష్ణుపురాణమునందు నిదేక్రమంబునఁ జెప్పఁబడియున్నది. అదెట్లనిన—విష్ణుపురాణము, అంశము ౫-అధ్యాయము- 32 - -శ్రీకృష్ణం ప్రతి ఇంద్ర ప్రేషితదేవదూతోక్తిః.

శ్లో. వన్వశ్విమరుదాదిత్యరుద్రసాధ్యాదిభి స్సహ

విజ్ఞాపయతి శక్ర స్త్వా తదిదం శ్రూయతాం ప్రభా.

శ్లో. దుర్వృత్తా నిహతా దైత్యా భుషాభారోపతారితః

త్వయా సనాథా స్త్రిదశా భవంతు త్రిదివే పునః.

శ్లో. పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాం గతమ్

ఇదాసీం గమ్యతాం స్వర్గో భవతే యదిరోచతే.

ఈవచనములయందుఁ దెలుపఁబడిన “పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాంగతమ్” అనువాక్యముచేత ౧౨౫ సంవత్సరములు జరగినవియని తెలియఁబడుచున్నది. హరివంశాదిగ్రంథములయందు నిదేక్రమంబునఁ దెలుపఁబడియున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచేత నాగ్రంథప్రమాణవచనంబుల నిచ్చటఁ బ్రకాశపఱుపలేదు.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధమునంగల సప్తమాధ్యాయములోనుండు

శ్రీకృష్ణమూర్తినిర్యాణకాల ప్రతిపాదక ప్రమాణవచనములు.

శ్లో. ఉత్తరార్ధమారభ్య|| సముద్ర స్సప్తమేష్టేయతాం పురీ మాస్లావయిష్యతి.

శ్లో. యత్త్యైవాయం మయా త్యక్తో లోకోయం నప్తమంగళః

భవిష్య త్యచిరా త్సాధో కలినాపి నిరాకృతః.

ఈప్రమాణవచనార్థపర్యాయలోచనవలనం దెలియఁబడినదేమనిన, బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణమూర్తిని వైకుంఠమునకు రమ్మని విన్నవించి వారివారిలోకములకుఁ బోయినతోడనే శ్రీకృష్ణుండుద్ధవునితో నీద్వారకాపట్టణము నేటికేడవదివసమునందు సముద్రునిచే నావరింపఁబడును. సేను భూలోకమునువదలఁగానే కలిప్రవేశించును. అట్టికాల మతిత్వరితముగానే సంభవించును. అనిచెప్పినందున శ్రీకృష్ణనిర్యాణకాలము కలియుగ ప్రవేశదినమనియు, అట్టికలియుగాదిదినమునకు నవ్యవహిత పూర్వమాసంబుననే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానము సేయవచ్చిరనియు సూచనగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈయర్థము విష్ణుపురాణమునందు స్పష్టముగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అదెట్లులనినః—

విష్ణుపురాణము, అంశము - ౪, అధ్యాయ ౨౪.

శ్లో. యస్మిక్త్యైకప్రాదివం యాత స్తస్మిన్నేవ తదాహని

ప్రతివన్నం కలియుగం తస్య సంఖ్యాం నిబోధత.

ఈవచనార్థపర్యాయలోచనమువలన శ్రీకృష్ణనిర్యాణదినమునందే యీభూలోకమునందుఁ గలి ప్రవేశమాయెను, అని దృఢముగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. కాన మీఁదఁ దెలుపఁబడినభాగవతవచనసూచితార్థమునకు సామరస్యము లెస్సగాఁ గలుగుచున్నదని తెలియఁదగ్గది. బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానమునందుఁ దెలియఁజేసిన-౧౨౫-సంవత్సరములు దైవసంవత్సరము లనిచెప్పెడు దురాక్షేపపరిహార విచారము.

విష్ణుపురాణము, అంశము-౫, అధ్యాయము-౨౩.

శ్రీకృష్ణం ప్రతి ముచికుందోక్తిః.

శ్లో. ముచికుందశ్చ తత్రాదౌ వృద్ధగార్హ్యవచః స్మరన్
సంస్తృత్య ప్రణివత్యైవ పరం సర్వేశ్వరం హరిమ్.

శ్లో. ప్రాహ జాతో భవా నిష్కణ్డో రంశ స్త్వం పరమేశ్వర
పురా గర్హణ కథిత మష్టావింశతమే యుగే.

శ్లో. ద్వాపరాంతే హరేర్జన్మ యదువంశే భవిష్యతి.

ఈ పంచనాథపర్యాయలోచనవలన శ్రీకృష్ణావతారము జగత్సృష్టి మొదలుకొని జరగెడి యిరువదెనిమిదవమహాయుగమునందు తటస్థించునట్టి ద్వాపరయుగంబున సంతుమభాగములలో యదువంశమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తియవతరింపఁబోవుచున్నాడని తొల్లి వృద్ధగార్హ్యలు చెప్పినట్లు ముచికుందమహారాజు శ్రీకృష్ణునితో విన్నవము చేసెనని తెలుపఁబడినందున ముందు సుదాహరించిన ప్రమాణవచనములలో శ్రీకృష్ణునితో బ్రహ్మాదిదేవతలు తెలివినసంవత్సరపరిగణనము, ఐహికవ్యవహారోపయుక్తాన్తర్వృథవాదినసంవత్సరములేకాని యాముష్మికలోకవ్యవహార్యమాణదైవ సంవత్సరంబులుకావు. కావున మీఁదఁజెప్పినముచికుందోక్తిచొప్పున నిరువదెనిమిదవ మహాయుగంబునఁ దటస్థించిన ద్వాపరయుగం బీ కలియుగంబునకు నవ్యవహితపూర్వంబయిన ద్వాపరయుగమేకాని వేటొక ద్వాపరయుగముకా నేరదు. అదెట్లనినః—

సూర్యసిద్ధాంతము-అధ్యాయము-౧

శ్లో. ఆయు షోర్ధం గతం తస్య శేష త్కల్పోయ మాదిమః

కల్పా దస్తాచ్చ మనవ స్త డ్వ్యతీతా స్ససంధయః

శ్లో. అష్టావింశయుగా దస్తా ద్యాత మేతత్కృతం యుగమ్

అతః కాలం ప్రసంఖ్యాన సంఖ్యా మేకత్ర పిండయేత .

ఈపంచనములయందుఁ దెలిసిన “అష్టావింశయుగాదస్తాత్” అనుదానివలనని దియిరువదెనిమిదవమహాయుగ*మని తెలియనాయెను. ఇచ్చట యుగశబ్దము వ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయానుసారముగా మహాయుగపరమని తెలియఁదగినది. అట్లు కానిపక్ష మందీపంచనములొనే “యాత మేతత్కృతంయుగం” అనుపంచనమువలనఁ గృతయుగంబునకు నష్టావింశమహాయుగాంతఃసాతిత్వము ఘటించకపోవును. కాఁగా నదే క్రమంబునఁగ్రిందటజరగినకృతయుగము మొనలుకొని యిష్టఘజరగెడి కలియుగపర్యంతముగల యుగచతుష్టయము నిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునఁ జేరినవి గాన ముందువిష్ణుపురాణోదాహృతమగు “ద్వాపరాంతే హరేర్జన్మ యదువంశే భవిష్యతి”

*కృతాదియుగచతుష్టయము-౭క మహాయుగపునఁబడుచున్నది గాన సోకమహాయుగమున కృతాదినాల్గుయుగములు తటస్థములగుచున్నవి.

అనువచనమువలనఁ దెలిపినయుగ మిశలియుగావ్యవహితపూర్వయుగం బగు ద్వాపరయుగంబే యనుట సూర్యసిద్ధాంతాదినిఖిలసిద్ధాంత గ్రంథప్రతిపాదితసిద్ధాంతముతో నత్యంతసామరస్యము నొంది యున్నది గాన మీఁదఁ దెలిపినసంవత్సరనిర్ణయము దైవసంవత్సరపరమని కుశంకలు సేయుపురుషులపలుకుల కెంతమాత్రము నవకాశము గలుగ నేరదు. అదియునుంగాక మీఁద నుదాహరించిన గర్గవాక్యమున్నతశ్రీకృష్ణజననకాలనిర్ణయవిషయము శ్రీమద్భాగవతమునందును సూచనగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అదెట్లులనినః—

భాగవతము - దశమస్కంధము - అధ్యాయము - ౫౧.

శ్లో. ఇత్యుక్తస్తం ప్రణమ్యాహ ముచికుందో ముదాన్వితః

జ్ఞాత్వా నారాయణం దేవం గర్గవాక్య మనుస్మరణ్.

ఇచట “గర్గవాక్యమనుస్మరణ్” అనుటకు భాగవతవ్యాఖ్యానకర్తలును సర్వజ్ఞులునగు శ్రీధరాచార్యులవారు “అష్టావింశతీతమే మహాయుగే యదువంశే భగవానవతరివ్యతీతి గార్గ్యవాక్యమనుస్మరన్నిత్యర్థః” అని చెప్పియున్నారు. మఱియు నాంధ్రభాగవతకర్తయగు బమ్మెరపోతనయును దశమస్కంధపూర్వభాగములో ముచికుందపూర్వకథాభివర్ణనఘట్టమునందు సంతిమవచనాంతములో “హరికి ముచికుందుండు నమస్కరించి నారాయణదేవుండగుట యెఱింగి యిరువదెనిమిదవ మహాయుగంబు నందు నారాయణుం డవతరించునని మున్నుగర్గుండు సెప్పటతలంచి” అనివ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయానుసారముగానే తెలిపియున్నాఁడుగాన నష్టావింశమహాయుగాంతఃపరితం బగుద్వాపరయుగం బీకలియుగావ్యవహిత పూర్వవృత్తయుగమే యని దృఢముగా నఖిలజనులకుఁ దెలుపుటయం దత్యంతానందంబు నొందుచున్నాము. కాఁగా శ్రీమద్భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిశిష్టజనాంగీకారంబు లగువిషయముల నాకల్యముగా సంప్రదాయార్థమునకుఁ బొరపాటు రానటులు పరిశీలించినయెడ నఖిలసందేహంబులకు సామరస్యంబతిష్ఠాఘృతమంబుగాఁ గలుగుననుటయం దేమియు సందేహము లేదుగాన నిఖిలచరాచరపోషణైకాయ త్తచిత్తుం డగుభగవంతుని యవతారాదికృత్యములనుగుఱించి కుమతప్రవిష్టులగు కుజనులు సేయు కుత్సితాక్షేపణములన్నియు ససంప్రదాయాధీతా పరిపూర్ణగ్రంథార్థపరిజ్ఞానప్రయుక్తావివేకమూలకములని దృఢముగా నమ్ముచున్నారము.

నిష్కృష్టాభిప్రాయవివేచనము:—మీఁదఁ దెలిపినక్రమంబున భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదిత ప్రమాణ వచనార్థపర్యాలోచనచే గలిగెడు నిష్కృష్టాభిప్రాయం బఖిలజనులకుఁ గరతలామలకముగాఁ దెలియఁబడునట్టిదిగువ వివరించుచున్నాము.

ద్వాపరయుగపరిమితసంవత్సరములు ౧౬౪౦౦౦ లలో ౧౬౩౩౨౨ సంవత్సరములు, ౪ నెలలు, ౨౧ దినములు, గతమయిన కాలము నందభిక్తిముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళసంవత్సరమివిధాప్తమయిందు రాత్రి నిశీథకాలంబున వృషభులగు నాశుండు సంభవించిన సర్వోత్తమంబగు నభిజన్తుహూర్తంబున శ్రీమధాదినారాయణమహర్షి మూర్తి లీలాగృహీతశరీరుండయి దేవకీదేవిగర్భంబున సర్భకుండయి యుదయించెను. అట్టియుదయకాలంబునఁ బ్రాగ్దిక్షియమితశరన్ముండును, బళ్ళిమదిగ్విష్ణుస్తపాదయుగళుండును, జతుర్భువుండును, శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును, అధికతేజఃపుంజదీపితసూతికాగృహంబుండును నైవర్త్యవత్తంబుల శయనించి తేజరిల్లుచుండెను. అమృతహాతుం డాచిర్యావంబునొందిన మీఁదఁ దెలిసిన శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళాష్టమి మొదలుకొని లీలామానుషవిగ్రహంబుఁదాల్చి భూలోకంబున నుండిన సంవత్సరంబులు ౧౨౫ ను, నెలలు ౭ ను, దినములు ౮ యును గానున్నవి. అప్పురుపోత్తముండు లీలామానుషవిగ్రహంబువదలి మరల వైకుంఠంబు ప్రవేశించినకాలంబు కలియుగాదిసంవత్సరం బగుప్రమాదిసంవత్సర చైత్రశుద్ధపతివద్భుగు వాసరమగుచున్నది. బాహుస్సత్యమాసరీతిని శ్రీకృష్ణావతారసంవత్సరము పార్థివ. నిర్యాణసంవత్సరము ఖర. అట్టిజగదీశ్వరుని నిర్యాణసంతరము గతసంవత్సరంబుల పరిమితి ౫౦౧౨ గానున్నవి. శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావదినంబునందే నవమీఘటికలలో యశోదాదేవిగర్భంబున యోగమాయ జనించెనుగాన యోగమాయ శ్రీకృష్ణాను జన్మయని తెలియందగినది.

ఇదియునుంగాక నిఖిలాస్తదీయజనులకు నిత్యక్షేమముగలుగఁజేసెడు సద్విద్యాభివృద్ధినొందుటకు ముఖ్యసాధనంబులుగా నుండునద్గ్రంథపరిష్కరణతత్ప్రకాశనాది సత్క్రియలయందుఁ బ్రవర్తించి యుండెడునస్తత్సజాతీయు లగుజనులచే నత్యంతపరిశ్రమంబునం బరిష్కరింపం బడెడునస్తద్గ్రంథంబులఁ బఠించుటవలనఁ గలిగెడు నానందంబు ననుభవించు సత్పురుషులు కృతజ్ఞులయి యిదేకమంబున సన్నదీయనద్గ్రంథంబు లభివృద్ధినొందుట కత్యంతసహాయంబుచేయుటయం దపరిమితా సక్తి నొందియుండవలయునని నిఖిలసజ్జనసద్విద్యావైదుష్యాభివర్ధనైకపరాయణుండగు నారాయణుని నిరంతరంబు ప్రార్థించుచున్నారము.

పురాణం - హయగ్రీవశాస్త్రులు.

విషయ సూచిక

ప్రథమస్కంధము.

విషయము.

పుట.

ఇష్టదేవతాదిప్రార్థనము	1
కృతిపతిత్వనిర్ణయము	3
గ్రంథకర్తృవంశావతారము	4
శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము	5
సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస నేయుట	8
భగవంతుని యేకవింశత్యవతారములు	11
శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము	13
వ్యాసుండు వ్యాసులచిత్తుండై చింతించుట	15
శ్యామనికడను నారదులబడువచ్చుట	18
నారదుని పూర్వజన్మవృత్తాంతము	18
తీర్థసుండు పుత్రహాతీ యగున శ్వత్థామ నవమానించుట	23
ద్రాపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట	25
శ్రీకృష్ణుండు త్రైరాగర్భస్థుండుగునర్భకుని రక్షింపజేయుట	27
కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని సుతించుట	28
ధర్మజుండు శ్రీకృష్ణసహితుండై శరత్కాలమున దైవభీష్మునికడ కేగింపుట	31
భీష్ముండు శ్రీకృష్ణుని సుతించుట	33
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగింపుట	35
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట	37
శ్రీకృష్ణుండు డంతాపురకాంతలం జూడఁ బోవుట	39
ఉత్తరకుంబరీక్షితు జనించుట	41
గాంధారిధృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము చేసికొనుట	45
ధర్మరాజు దుర్నిమిత్తంబులంగని చింతించుట	49
అర్జునుండు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణునిర్యాణము దెలుపుట	50
ధర్మరాజు పరీక్షిన్నహారాజుతో బట్టముగట్టి మహాప్రస్థానంబున కేగింపుట	54
పరీక్షిన్నహారాజు ధూర్ధరదేవతలసంవాదం బొలింపుట	56
కలిపురుషుండు ధర్మదేవతను దమ్ముట	58

విషయము.

పుట.

పరీక్షిస్త హారాజు కలిని నిగ్రహించి ధర్మ పరిపాలనము నేయుట ...	80
పరీక్షిస్త హారాజు వేటూడి శమీకమహామూర్తిపై మృతసర్పాన్ని త్రొక్కి చుట ...	83
శమీకమహామూర్తిపై తుం దగళ్యంగియ్యని పరీక్షిస్తునిక పించుట ...	84
పరీక్షిస్త హారాజు వివశాపంబు దెలిసికొని ప్రాయశ్చిత్తము జరుగుట ...	87
శుకమహర్షి పరీక్షిస్త హారాజునొద్ద కేతెంచుట ...	88

ద్వితీయస్కంధము.

శుకుండు పరీక్షిస్తునకు విరాట్స్వరూపంబు దెలుపుట ...	74
శుకమహర్షి పరీక్షిస్త హారాజునకు భ క్తిమార్గంబు ముఖ్యంబని తెలుపుట ...	79
నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారము దెలుపుమని యడుగుట ...	88
శ్రీమన్నారాయణుని లీలావతారంబుల యభివర్ణనము ...	92
పరీక్షిస్త హారాజు శుకయోగిని బ్రపంచోద్భవవాదికంబు నడుగుట ...	104
శ్రీమన్నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట ...	107

తృతీయస్కంధము.

విదురుం డుద్ధవుంగని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట ...	122
విదురమై తేయసంవాదము ...	137
స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి చేయుట ...	169
శ్రీయజ్ఞ పరాహంసతారవర్ణనము ...	170
శ్రీయజ్ఞ పరాహమూ ర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతియించుట ...	172
మైత్రేయమహామని విదురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులజననం బెఱింగించుట ...	176
సనక సనందనాదులు వైకుంఠమున కరుగుట ...	181
సనక సనందనాదులు నారాయణజేవుని స్తుతించుట ...	187
జయవిజయలు దితిగర్భంబున హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులై పుట్టుట ...	182
హిరణ్యాక్షుండు యజ్ఞ పరాహం బగుహరి నెదిరించి పోరుట ...	195
చతుర్ముఖుం డొనర్చు యంత్రాదిదేవతాగణసృష్టి దెలుపుట ...	203
కర్మప్రజ్ఞాశక్తి భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని బెండ్లియాడుట ...	207
కర్మప్రజ్ఞాశక్తి యోగప్రభావంబుచే విమానంబు గల్పించి భార్యతోగూడ విహరించుట ...	214
దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు కపిలాచార్యుండుగఁ బుట్టుట ...	218
దేవహూతి తనపుత్రుం డైన కపిలునివలనఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట ...	221
కపిలుండు దేవహూతికి భ క్తియోగమును దెలియఁజేయుట ...	237
కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబు దెలుపుట ...	242
గర్భస్థుండగు జీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట ...	243

చతుర్థస్కంధము.

కర్మప్రజ్ఞాపతిసంతతిని దెలుపుట ...	255
-----------------------------------	-----

విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని దెలియజేయుట	...	258
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము నుత్పాదించుచుకథ	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షయజ్ఞి షోగోరుట	...	262
శివుండు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు స్వనంబునేయించుట	...	268
దేవతలువీరభద్రాదులచేఁ బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	270
బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగుశిశ్వరుని స్తుతియించుట	...	272
శివుండు బ్రహ్మాదులచేఁ బ్రార్థితుండై దక్షాదుల ననుగ్రహించుట	...	274
దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిననారాయణుని దక్షాదులు నుతించుట	...	276
ధృవోపాఖ్యానము	...	282
ధృవుండు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబుఁ జేయుట	...	283
సాక్షాత్కరించిన భగవంతుని ధృవుండు స్తుతియించుట	...	288
ధృవుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధృవుండు కుబేరానుచరులైనగుహ్యకులతో యుద్ధముచేయుట	...	295
అంగపుత్రుం డగువేనునిచరిత్రము	...	305
పృథుచక్రవర్తి గోధూపధారిణి యగుభూమిపలన నోవధులఁ బిడుకుట...	..	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు నేయునెడ నింద్రుం డశ్వము నపహరించుట	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుండయి పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	322
పృథుచక్రవర్తి సభాసదులకు సద్గర్హముల నుపదేశించి బ్రాహ్మణప్రశంసచేయుట	...	327
పృథుచక్రవర్తి యొద్దకు సనకాదు లగునందెంచుట	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుండయి ముక్తినిొందుట	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతనులకు యోగాదేశ మనుస్థాత్రమును దెల్పుట	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమార్గమును దెలియజేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	349
ప్రచేతనులతపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి పరంబులిచ్చుట	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము.

భగవంతుండగు నారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	397
భరతుండు హరిణజన్తంబు విడిచి బ్రాహ్మణుండయి జనియించుట	...	401
వృషభరాజభృత్యులు కాళికి బలియిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలవల్ల బ్రత్యక్ష తీరంబు లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శకయోగి పరీక్షితున కుపదేశరూపమునఁ దెలుపు భూగోళస్వరూపాదికము.	...	416
---	-----	-----

భగవద్విషయము	429
శుకయోగి పరీక్షితున కుపదేశరూపమునఁ దెలిపెడి నరకలోకవర్ణనము	439

మ ష్ట స్కంధము.

అజామిళ్లోపాఖ్యానము	450
విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము	451
దక్షుండు స్తుతియించిన హంసగుహ్యం బను స్తవరాజము	466
నారదుండు శబళాశ్వలకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట	472
దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట	473
దానవులు దేవతలతో యుద్ధముచేసి యోడించుట	478
క్రీమన్నారాణకవచప్రారంభము	481
చిత్రకేతూపాఖ్యానము	505
చిత్రకేతుండు తపం బొనరించి భగవత్ప్రసాదంబునొందుట	510
చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబువలన గొరిచే కాపంబు నొందుట	513
నవితృవంశప్రపంచనాదికథ	516

న వ్త మ స్కంధము.

క్రీహరి ద్వారపాలకులైన జయవిజయులకు సనకాదులవలన కాపంబు గలుగుట	525
భాలవేషము దాల్చినయముండు దెలిపెడు సుయజ్ఞోపాఖ్యానము	528
బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట	532
ప్రహ్లాదచరిత్రప్రారంభము	537
హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట	544
క్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తోత్రంబునం దావిర్భవింపుట	557
క్రీన్యసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపునితోఁ బోరి వధించుట	559
బ్రహ్మదేవతలు క్రీన్యసింహదేవుని వేటువేటుగా స్తుతించుట	561
ప్రహ్లాదుండు నరసింహమూర్తిని స్తుతించుట	565
త్రిపురాసురసంహారము	572
నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు దెలుపుట	574
ప్రహ్లాదాజగరమునులసంవాదము	579
నారదుని పూర్వజన్మవృత్తాంతము	587

శ్రీహయగ్రీవానమః.

—◆◆◆శ్రీ స ర స్వ తీ ప్రా ర్థ న.◆◆◆—

ఉ. ఖోణితలంబు నెన్నుదురుఃసోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికిఁ జంచరీకచయఃనుందరవేణికి రక్షితామర
శ్రేణికిఁ దోయజాతభవఃచిత్తవశీకరశైకవాణికిఁ
వాణికి నక్షదామశుకఃవారిజపుస్తకరమ్యసాణికిన్.

శా. తల్లి నిన్నుఁ దలంచి పుస్తకము చేతం బూనితిన్ నీవు నా
యుల్లం బందునె నిల్చి బృంభణముగాఁనుక్తుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లం బల్కుము నాదువాక్కునను సంప్రీతిఁ జగన్తోహిసీ
పుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతీ భగవతీ • పూర్ణేందుబింబాననా.

—◆◆◆శ్రీమద్భాగవత గ్రంథప్రణేత యగువ్యాసమహర్షి ప్రార్థన.◆◆◆—

ఉ. ప్రాంశుపయోదనీలతనుఃభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణః • నాగమపుంజపదార్థతత్త్వవి
స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగఃచర్మకృతాంబరకృత్య భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశఃపందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్.

—◆◆◆శ్రీమద్భాగవతార్థోపదేశ యగుశుకమహర్షి ప్రార్థన.◆◆◆—

మ. సముఁ డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁ డై • సన్నాసి యై యెంటిఁ బో
వ మహాభీతి నొహో కుమార యనుచున్ • వ్యాసుండు చీరంగ వృ
క్షములుం దన్తయతంబ్రతిధ్వనులు చక్కఁజేసి మున్నట్టిభూ
తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపోఃధన్యాగ్రణిఁ ధీమణిన్.

—◆◆◆శ్రీ మ ద్భా గ వ త ప్రా ర్థ న.◆◆◆—

ఆ. వేదకల్పవృక్షవిగళిత మయి శుక
ముఖనుధాద్రవమున • మొనసి యున్న
భాగవతపురాణఃఫలరసాస్వాదన
పదవిఁ గనుడు రసికఃభావవిదులు.

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకా*లాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితమున్ నువర్ణ నుమనఃస్పృజ్ఞేయమున్ నుండరో
జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమల*వ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు పు*ర్విక్ సద్విజ్ర*జేయ మై.

క. నిగమములు వేయి చదివిన
సుగమంబులు గావు ముక్తి*సుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను
నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తి*నివసనము బుధా.

ఆ. అతిరహస్య మైన*హరిజన్మకథనంబు
మనుజుఁ డెవ్వఁడేని * మాపురేవు
చాల భక్తితోడఁ * జదువుఁ దా నంసార
దుఃఖరాశిఁ బాసి * తొలఁగి పోవు.

—◆◆◆ శ్రీభాగవతగ్రంథప్రతిపాద్యశ్రీకృష్ణమూర్తి ప్రార్థన —◆◆◆

మ. తరుణాబ్జారుణా*చనద్వయి కృపా*ధారేయ మై యొప్ప నా
గరకన్యాకుచకుంభపాళి బులకల్ * గన్పట్ట మౌనీంద్రహృ
త్సరసీజంబులు సంచలింప మురళీ*సంజాతగీతామృత
న్మృణాల్ రాల్లరంగం జరించుహరికై * శోరంబు భావించెనన్.

చ. జలనిధికన్యకాఘనకు*చన్దలిపచ్చలతాళి గోపికా
విలసితహారమధ్యమణి*విశ్వజగద్వలయప్రకాశకో
జ్వలమహనీయరత్న మని*వారిత కాళియభోగిభోగమం
డలగిరివజ్రమై వెలయు*నందతనూజు భజింతు నామదిన.

—◆◆◆ గ్రంథసాయకుం డగు శ్రీరామమూర్తి ప్రార్థన —◆◆◆

క. శ్రీకంఠచాపఖండన
పాకారిప్రముఖవినుత*భండన విలస
త్కాకుత్స్థ సనంశమండన
రాకేందుయశోవిశాల*రామన్మపాలా.

శ్రీరస్తు.

(శ్రీరామచంద్రా)య పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమ దాంధ్రమహాభాగవతము

ప్రథమ స్కంధము.

మంగళము.

తైవల్యపదంబుఁ జేరుటకు నై ర చింతించెదన్ లోకర
యైకారంభకు భక్తపాలనకళానందంభకుఁ దానమై
దైక స్తంభకుఁ గేళిలోలవిలసద్వృద్ధులనంభూతనా
నాకంజాతభవాండకుంభకు మహానందాంగనాడింభకున్.

1

—◆◆◆ ఇవ్వదేవతాద్విపార్థనము. ◆◆◆—

ఉ. వాలినభక్తి మొక్కెద నరవారితతాండవకేలికిఁ దయా
శాలికి గూలికిఁ శిఖరీజాముఖపద్మమయూఖమాలికిఁ
బాలశశాంకమాళికిఁ గరపాలికి మన్మథగర్వపర్వతో
న్మూలికి నారదాదిమునిముఖ్యమనస్సరసీరుహాలికిన్.

2

ఉ. ఆతతసేవఁ జేసెద నరమ స్తచరాచరభూతసృష్టివి
జ్ఞాతకు భారతీహృదయసౌఖ్యవిధాతకు పేదరాశిని
దైతకు దేవతానికరరనేతకుఁ గల్పవజ్రేతకుఁ సత
తాతకు ధాతకుఁ నిఖిలతాపసహోకశుభప్రదాతకున్.

3

వ. అని నిఖిలభువనప్రధానదేవతావందనంబుఁ జేసి.

4

- ఉ. ఆదర మొప్ప మొక్కిడుదు ర నద్రసుతాహృదయానురాగసం
పాదికి దోషభేదికి బ్రహ్మవిదానికి విఘ్నవల్లికా
చ్చేదికి మంజువాదికి నరశేషజగజ్జననందవేదికి
మోదకఖాదికి సమదరమూపకసాదికి సుప్రసాదికిన్. 5
- ఉ. ఖోణితలంబు¹నన్ నుదురు ర సోకఁగ మొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికి జంచరికచయనసుందరవేణికి రక్షితామర
శ్రేణికి దోయజాతభవచిత్రవశీకరణైకవాణికి
వాణికి నక్షదామశుకరవారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్. 6
- శా. పుట్టం బుట్ట శరంబునన్ మొలవ నంభోయానపాత్రంబునన్
నెట్టం గల్గను గాళిఁ గొల్వను బురారణింపన్ దొరంకొంటి మీఁ
దెట్టేవెంట² రచింతుఁ దత్పరణి³ నీ ర వీ వమ్మ యోయమ్మ మేల్
పట్టున్⁴ మానకువమ్మ నమ్మితిఁ జూచి ర బ్రహ్మ దయాంభోనిధి. 7
- ఉ. *శారద నీర దేందు ఘనసార పటీర మరాళ మల్లికా
హర తుమార ఫేన రజతాచల కాశ ఫణిశ కుండమం
దార సుధాపయోధి సితరతామర సామరవాహినీ శుభా
కారత నొప్పనిన్ను మదిఁ ర గానఁగ నెన్నఁడుగల్గు భారతీ. 8
- ఉ. *అంబ నవాంబుజోజ్జ్వలకరరాంబుజ శారదచంద్రచంద్రికా
డంబరచారుమూర్తి ప్రకరటస్ఫుటభూషణరత్నదీపికా
చుంబితదిగ్విభాగ శ్రుతిరసూక్తవివిక్తనిజప్రభావ భా
వాంబరవీధివిశ్రుతవిహారిణి నన్ గృహ జూడు భారతీ. 9
- ఉ. అమ్మలగన్నయమ్మ ముగురమ్మలమూలపుటమ్మ చాలఁ బె
ద్దమ్మ సురారులమ్మ కడు ర పాఱడిఁ బుచ్చినయమ్మ దన్ను లో
నమ్మినవేల్పు¹టమ్మలమరనమ్మల నుండెడియమ్మ దుర్గ మా
యమ్మ కృపాబ్ధి యిచ్చుత మరహత్త్వకవిత్వపటుత్వసంపదన్. 10
- మ. హరికిం బట్టపుదేవి పున్నములప్రో² వర్ధంపుఁబెన్నిక్క చం
దురుతోఁబుట్టువు భారతీగిరిసుతల్ ర దో నాడుపూఁబోడి దా
మరలం దుండెడిముద్దరాలు జగముల్ ర మన్నించునిల్లాలు భా
సురతన్ లేములు వాపుతల్లి సిరి యిరచ్చున్ నిత్యకల్యాణముల్. 11

1 నెన్నుదురు. 2 'జరింతుఁ' అని యచ్చుప్రతి. 3 'నా' కీ 'వమ్మ' అని యచ్చుప్రతి.

4 'నాకగుదమ్మ' అని యచ్చుప్రతి.

* ఈరెండుపద్యములు వ్రాతప్రతులందుఁ గానంబడవు; ప్రక్షిప్తములుగాఁ దోఁచెడిని. రెండవది మహాభారతమనందలియారణ్యపర్వములోని చతుర్థాశ్వాసంబున న్నత్రిశాతమసంవాదఘట్టమున నున్నది

5 టమ్మలమనమ్మల.

వ. అని యిష్టదేవతలం జింతించి దినకరకుమార ప్రముఖులం దలంచి ప్రథమకవితా విరచనవిద్యావిలాసాతిరేకి వాల్మీకి నుతియించి హయగ్రీవదనుజకరపరిమిలితనిగమ నివహవిభాగనిర్ణయనిపుణతాసముల్లాసునకు వ్యాసునకు మ్రొక్కి శ్రీమహాభాగవ తకథానుధారసప్రయోగికి శుకయోగికి నమస్కరించి మృదుమధురవచనవర్ణవల్ల వితస్థాణునకుఁ బాణునకుం బ్రణమిల్లి కతిపయశ్లోకసమ్ప్రాదితసూరు మయూరు నభి నందించి మహాకావ్యకరణకళావిలాసుం గాళిదాసుం గొనియాడి కవికమలరవిఁ భారవిం బాగడి విదళితాఘు మాఘు వినుతించి యాంధ్రకవితాగౌరవజన మనోహరి నన్నయసూరిం గై వారంబు సేసి హరిహర చరణారవిందవందనాభిలాషిం దిక్కుమనీషిఁ భూషించి మఱియు నితరపూర్వక విజనసంభావనంబు గావించి వర్తమానకపులకుం బ్రయంబు వలికి భావికపుల బహూకరించి యుభయకావ్య కరణదత్తుండ నై.

12

—◆—కృతిపతిత్వనిర్ణయము.—◆—

ఉ. ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల రీకిచ్చి పురంబులు వాహనంబులుఁ
సొమ్ములుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని రచొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే
నమ్మెట¹వాటులం బడక రనమ్మతితో హరి ²కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరా జొకఁడు రభాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్.

13

తే. ³చేతు లారంగ శివునిఁ బూజింపఁడేని, నోరు నొవ్వంగ హరిక్రీరి నుడువఁడేని
దయయు నత్యంబు లోనుగాఁదలఁపఁడేని, గలుగ నేటికిఁ దల్లులరకడుపుఁ జేటు.

వ. అని మఱియు మదీయపూర్వజన్మసహస్రసంచితతపఃఫలంబున శ్రీమన్నారాయణ కథాప్రపంచవిరచనాకుతూహలుండ నై యొక్కరాకానిశాకాలంబున సోమో సరాగంబురాకం గని సజ్జనానుమతంబున నభ్రంకమశుభ్రసముత్తుంగభంగ య గుగంగకుం జని క్రుంకు లిడి వెడలి మహాసీయమంజులపులినతలమంటపమధ్యం బున మహేశ్వరధ్యానంబు సేసి కించిదున్నీలితలోచనుండ నై యున్నయెడ.

సీ. మెఱుఁగుచెంగట నున్నరమేఘంబుకై వడి, నువిద చెంగట నుండ రనొప్పవాఁడు
చంద్రమండలసుధారసారంబుపోలికి, ముఖమునఁ జిఱునవ్వు రమొలచువాఁడు
వల్లీయుతతమాలరవనుమతీజముభంగి, బలువిల్లు మూపునఁ రబరఁగువాఁడు
నీలనగాగ్రసరన్నిహితభానునిభంగి, ఘనకిరీటము దలఁ రగలుగువాఁడు

ఆ. పుండరీకయుగముఁ రబోలుకన్నులవాఁడు, వెడఁదయురమువాఁడు రవిపులభద్ర
మూర్తివాఁడు రాజరముఖ్యుఁ డొక్కరుఁడు నాకన్నఁగవకు నెదురఁగొనఁబడియె.

వ. ఏను నారాజశేఖరుం దేటి చూచి భాషింప యత్నంబు సేయునెడ నతండు చా రామభద్రుండ మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబుఁ దెనుంగు సేయు

ము నీకు భవబంధంబులు దెగు నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయిన సమున్నీలి
తనయనుండ నై వెఱుగుపడి చిత్తంబున. 17

క. పలికెడిది భాగవత మఱు, పలికించువిభుండు రామభద్రుం డఱు నేఁ
బలికిన భవహర మగు నఱు, పలికెద వేఱొండుగాధ ర పలుకఁగ నేలా. 18

ఆ. భాగవతము దెలిసి ర పలుకుట చిత్తంబు, శూలి కై నఁ దప్పిరచూలికై న
విబుధజనులవలన ర విన్నంత గన్నంత, దెలియ వచ్చినంత ర తేటపఱుతు. 19

క. కొందఱకుఁ దెనుఁగుగుణమగుఁ, గొందఱకును సంస్కృతంబు ర గుణమగురెండుం
గొందఱకు గుణములగు నే, నందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల ర నయ్యెయెడలన్. 20

మ. బనరక నన్నయతిక్కనాదికవు లీరయ్యిం బురాణావళుల్
తెనుఁగుం జేయుచు మత్పురాకృతిశుభారధ్యంబు దా నెట్టిదో
తెనుఁగుం జేయరు మున్ను భాగవతమున్ ర దీనిం దెనింగించి నా
జననంబున్ సఫలంబుఁ జేసెదఁ బునర్రజ్జంబు లేకుండఁగన్. 21

మ. ప్రితిస్కంధము గృష్ణమూలము శుకారలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితమున్ సువర్ణసుమనస్సుజ్ఞేయమున్ సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు పురర్ద్వక్ సద్విజ్రేయ మై. 22

మ. ఇట్లు భాసిల్లెడు శ్రీమహాభాగవతపురాణపారిజాతపాదపసమాశ్రయంబునను హరి
కరుణావిశేషంబునను గృతార్థత్వంబు సిద్ధించె నని బుద్ధి నెఱింగి లేచి మరలికొన్ని
దినంబులకు నేకశిలానగరంబునకుం జను దెంచి యందు గురువృద్ధబుధబంధుజనా
నుజ్ఞాతుండ నై. 23

—◆◆◆ గ్రంథకర్తృవంశావతారము. ◆◆◆—

సీ. కాండిన్యగోత్రసంకలితుఁ డాపస్తంబ, సూత్రుండు పుణ్యుండు ర సుభగుఁడైన
భీమనమంత్రికిఁ ర బ్రియపుత్రుఁ డన్నయ, కలకంఠి తద్భార్య ర గౌరమాంబ
కమలాపువరమునఁ ర గనియె సోమనమంత్రి, వల్లభ మల్లమ ర వారితనయుఁ
డెల్లన యతనికి ర నిల్లాలు మాచమ, వారిపుత్రుఁడు వంశరేవర్ధనండు

ఆ. లలితమూర్తి బహుకరశాసిధి కేసన, దానమాననీతిరధనుఁడు ఘనుఁడు
దనకు లక్కమాంబరధర్మ గేహిని గాఁగ, మనియె కై వళాస్త్రరమతముఁ గనియె.

క. నడవదు నిలయము వెలువడి, తడవదు పరపురుషగుణముఁ ర దనపతినుడుపుం
గడవదు వితరణకరుణలు, విడువదు లక్కాంబ విబుధరేవినరము పైగడన్. 25

ఉ. మానిను లీడు గారు బహురమాననివారితదీనమానస
గ్లానికి దానధర్మమతిరగౌరవమంజులతాగభీరతా

ప్రథమ స్కంధము.

సానికి ¹ముద్దుసానికి సదాశివపాదయుగార్చనానుకం
పానయవాగ్భవానికిని ²బమ్మెరకేసయలక్కసానికిన్.

26

క. ఆమానినికిం బుట్టితి, మే మిరువుర మగ్రజాతుఁ ఁ డీశ్వరసేవా
కాముఁడు తిప్పన పోతన, నామవ్యక్తుండ సాధుసేవయయి క్తుండన్.

27

వ. అయిన నేను నాచిత్తంబున శ్రీరామచంద్రునిసన్నిధానంబు గల్పించుకొని.

28

—◆◆◆ వ్యవృత్తములు. ◆◆◆—

ఉ. హరికి నందగోకులవిరహఃరికి జక్రసమిర్దైత్యసం
హరికి భక్తదుఃఖపరిహరికి గోపనితంబినీమనో
హరికి దుష్టనంపదసహరికి ఘోషకుటీపయోఘృతా
హరికి బాలక గ్రహమరహసురదుర్వనితాప్రహరికిన్.

29

ఉ. శీలికి నీతిశాలికి వశీకృతశూలికి బాణహస్తని
ర్హులికి ఘోరనీరదవిముక్తశిలాహతగోపగోపికా
పాలికి వర్ణధర్మపరిపాలికి నర్జునభూజయుగ్మసం
చాలికి మాలికిన్ విపులరచక్రనిరుద్ధమరీచిమాలికిన్.

30

ఉ. కుంతకుఁ గాలియోరగవిశాలఫణావళిన ర్తనక్రియా
రంతకు నుల్లసన్తగధరరాజచతుర్విధఘోరవాహినీ
హంతకు నింద్రనందననీయంతకు సర్వచరాచరావళీ
మంతకు నిర్జితేంద్రియసమంచితభక్తజనానుగంతకున్.

31

ఉ. న్యాయుకి భూసురేంద్రమృతసేందనదాయుకి రుక్మిణీమన
స్థానియికి భూతసమృద్ధవిధాయుకి సాధుజనానురాగసం
ధాయుకిఁ బీతవస్త్రపరిధాయుకిఁ బద్మభవాండభాండని
ర్దాయుకి గోపికానివహారమందిరయాయుకి శేషశాయుకిన్.

32

వ. సమర్పితంబుగా నే నాంధ్రంబున రచియింపం బూనినశ్రీమహాభాగవతపురా
ణంబునకుం గథాప్రారంభం జెట్టి దనిన.

33

—◆◆◆ శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము. ◆◆◆—

సీ. విశ్వజన్మస్థితీరివిలయంబు లెవ్వని, వలన నేర్పడు ననురవ ర్తనమున
వ్యావ ర్తనమునఁ గార్యములం దభిజ్ఞుఁడై, తాన రా జగుఁడు జీతమునఁజేసి
వేదంబు లజనకు ¹విదితముల్ గావించె, నెవ్వఁడు బుధులు మోహింతు రెవ్వ
నికి న్నెండమావుల ²నీశఁ గాచాదుల, నన్యోన్యబుద్ధి దా ³నడరునట్లు

ఆ. త్రిగుణస్పృష్టి యెందు ⁴దీపించి సత్యము, భంగిఁ దోచు స్వప్రభానిరస్త
కుహకుఁ డెవ్వఁ డతనిఁ ⁵గోరి చింతించెద, ⁶ననఘు సత్యుఁ బరుని ⁷ననుదినంబు

వ. ఇట్లు సత్యం పరం ధీమహి యనుగాయ త్రీ ప్రారంభంబున గాయత్రీనామబ్రహ్మ
రూపం బై మత్స్యపురాణంబులోన గాయత్రీ సధికరించి ధర్మవిస్తరంబును
వృత్రాసురనధంబు నెందుఁ జెప్పంబడు నదియ భాగవతం బని పలుకుటంజేసి
యీపురాణంబు శ్రీమహాభాగవతం బన నొప్పుచుండు. 35

సీ. శ్రీమంత మై మునిరే శ్రేష్ఠకృతం బైన, భాగవతంబు సరద్భక్తితోడ
వినఁ గోరువారలరేమలచిత్తంబులఁ, జెచ్చెర నీశుండు నీ సిక్కుఁ గాక
యితరశాస్త్రంబుల నీశుండు సిక్కునే, మంచివారలకు నిరర్త త్సరులకుఁ
గపటనిర్దుక్తులై నీ కాంక్ష సేయక యిందుఁ, దగిలి యుండుట మహాతత్త్వబుద్ధి
తే. పరఁగ నాధ్యాత్మికాతాదివప్రయంబు, నడఁచి పరమార్థభూతమైయధికనుఖద
మైనమ స్తంబుఁగాక యునయ్యునుండు, వస్తువెఱుఁగంగఁదగు భాగవతమునందు.

ఆ. వేదకల్పవృక్షరవిగళిత మై శుక, ముఖసుధాద్రవమున నీ మొనసి యున్న
భాగవతపురాణోఫలరసాస్వాదన, పదవి గనుఁడు రసిక భావవిదులు. 37

క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనిరకాయోత్థితసా
ద్గుణ్యంబు నై మిశ్రాఖ్యా, రణ్యంబు నుతింపఁ దగు సరేణ్యంబులలోన్. 38

వ. మఱియును మధువైరిమందిరంబునుంబోలె మాధవమన్నధమహితం బై బ్రహ్మ
గేహంబునుంబోలె శారదాన్వితం బై నీలగళనభానికేతనంబునుంబోలె వహ్ని
వరుణ సమీరణ చంద్ర రుద్ర హైమవతీ కుబేర వృషభ గాలవ శాండిల్య పాశుపత
జటిపటలమండితం బై బలభేదిభవనంబునుంబోలె నైరావ తామృత రంభా
గణికాభిరామం బై మురాసురసీలయంబునుంబోలె నున్న త్తరాక్షసవంశసంకు
లం బై ధనదాగారంబునుంబోలె శంఖపద్మకుండముకుండసుందరం బై రఘు
రాముయుద్ధంబునుం బోలె నిరంతరశరాసలశిఖాబహుళం బై పరశురాము
భండనంబునుం బోలె నర్జునోద్భేదం బై దానవసంగ్రామంబునుం బోలె నదిష్ట
జంభనికుంభశక్తియుక్తం బై కౌరవసంగరంబునుం బోలె ద్రోణార్జునకాంచన
స్యందనకదంబసమేతం బై కర్ణకలహంబునుం బోలె మహోన్నతశల్యసహ
కారం బై సేతుబంధనంబునుం బోలె నలసీలవససాదిప్రదీపితం బై భర్గభజ
నంబునుం బోలె నానాశోక లేఖాఫలితం బై మరునికోదండంబునుం బోలె
బున్నాగశిలీముఖభూషితం బై సరసింహరూపంబునుం బోలె గేసరకరజకాం
తం బై నాట్యరంగంబునుంబోలె నటనటీసుషీరాన్వితం బై శైలజానిటలంబునుం
బోలె జుదనకర్పూరతిలకాలంకృతం బై వర్ణాగమంబునుం బోలె నింద్రబా
ణాసనమేఘకరకమనీయం బై నిగమంబునుం బోలె గాయత్రీవిరాజితం బై
మహాకావ్యంబునుంబోలె సరసమృదులతాకలితం బై వినతాలయంబునుంబోలె
సువర్ణరుచిరం బై యమరావతీపురంబునుంబోలె సుమనోలలితం బై కైటభో
ద్యోగంబునుంబోలె మధుమానితం బై పురుషోత్తమసేనసంబునుం బోలె

సమృతఫలదం బై ధనంజయసమీకంబునుంబోలె నభ్రంకవపరాగం బై వైకుం
తపురంబునుంబోలె ఖడ్గపుండరీకవిలసితం బై నందఘోషంబునుంబోలె గృష్ణ
సారసుందరం బై లంకానగరంబునుంబోలె రామమహిమీనంచకసమేతం బై
సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె గజగవయశరభశోభితం బై నారాయణస్థానంబునుం
బోలె నీలకంఠ హంస కాళిక ఈక భరద్వాజ తిత్తిరిభానురం బై మహాభారతంబు
నుంబోలె నేకచక్ర బక కంక ధార్తరాష్ట్ర శకుని నకులసంచార సమ్మిళితం బై
సూర్యరథంబునుంబోలె నురుతరప్రవాహం బై జలదకాలసంధ్యాముహూర్తం
బునుంబోలె బహువితతజాతిసామనస్యం బై యొప్పునై మిశ్రాణ్యం బను శ్రీవిష్ణు
క్షేత్రంబునందు శౌనకాదిమహామునులు స్వర్లోకగీయమానుం డగుహరిం జేరు
కొఱకు సహస్రవర్షంబు లనుష్ఠానకాలంబుగాఁ గలన త్రుసంజ్ఞికం బై నయాగం
బు సేయుచుండి రం దొక్కనాఁడు వారలు రేవకడ నిత్యనై మిత్తికహోమంబు
లాచరించి సత్కృతుం డై సుఖాసీనుం డై యున్నసూతుం జూచి.

39

క. ఆతాపను లిట్లనిరి వి, నీతుక్ విజ్ఞాన¹ఫలిత²నిగమపురాణ

వ్రాతుక్ నుతహరిగణనం, ఘాతుక్ సూతుక్ నితాంతరీక రుణోపేతున్.

40

మ. సమతం దొల్లి పురాణావంక్తు లితిహాసశ్రేణులుక్ ధర్మశా
స్త్రములుక్ నీవు పఠించి చెప్పితివి వేదవ్యాసముఖ్యుల్ మునుల్
సుమతుల్ సూచిన వెన్ని యన్నియును దోఁరచుక్ సీమదిం దత్సనా
దమునంజేసి యెఱుంగ నేర్తువు సమర స్తంబుక్ బుధేంద్రోత్తమా.

41

క. గురువులు ప్రియశిష్యులకుం, బరమరహస్యములు దెలియఁబలుకుదు రచల
స్థిరకల్యాణం బెఱుగి, పురుషులకును నిశ్చయించి ర బోధింపు తగన్.

42

క. నున్నాడవు చిరకాలము, గన్నాడవు వెక్కు తైన గ్రంథార్థంబుల్
విన్నాడవు వినఁ దగినవి, యున్నాడవు పెద్దలొద్ద ర నుత్తమగోష్ఠిన్.

43

చ. అలసులు మందబుద్ధిబలు ర లల్పతరాయువు లుగ్రరోగసం

ః లితులు మందభాగ్యులు సురకర్తము లెవ్వయుఁ జేయఁ జాల రీ
కలియుగమందు మానవులు ర గావున నెయ్యది సర్వసౌఖ్య మై
యలవడు నేమిటం బొడము ర నాత్మకు శాంతి మునీంద్ర చెప్పవే.

44

సీ. ఎవ్వనియవతార ర మెల్లభూతములకు, సుఖమును వృద్ధియు ర సారిదిఁ జేయుఁ
నెవ్వనిశుభనామ ర మేప్రాద్దు నుడువంగ, సంసారబంధంబు ర సమసి పోవు
నెవ్వనిచరితంబు ర హృదయంబుఁ జేర్పంగ, భయ మంది మృత్యువురపరువుఁబెట్టు
నెవ్వనిపద²నది ర నేపారుజలముల, నేమిప నైర్మల్యరసిద్ధి గలుగుఁ

తే. దవసు లెవ్వనిపాదంబు ర దగిలి శాంతి, తెరువుఁ గాంచిరి వసుదేవరదేవకులకు
నెవ్వఁ డుదయించె దత్కథరల్లె వినఁగ, నిచ్చువుట్టెడు నెఱిగింపు ర మిద్ధచరిత.

క. భూషణములు నాణికి నఘ, పేషణములు మృత్యుచి త్తరభీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణవి, శేషణములు హరిగుణోపరచితభూషణముల్. 46

క. కలిదోషనివారణ మై, యలఘుయశుల్ వొగడునట్టిరహరికథనము ని
ర్మలగతిఁ గోరెడుపురుషుఁడు, వెలయఁగ నెవ్వఁడు దగిలి ర్ విసఁడు మహాత్మా. 47

ఆ. అనఘ విను రనజ్ఞు ర్ లై వినువారికి, మాటమాట కధికరమధుర మైన
యట్టికృష్ణకథన ర్ మాకర్ణనము సేయఁ, దలఁపు గలదు మాకుఁ ర్ దనివిలేదు. 48

మ. వరగోవిందకథాసుధారసమహారోపవర్షోక్తిధారాపరం
పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర యితోరోపాయానురక్తిం బ్రవి
స్తరదుర్దంతదురంతదుస్సహజనుస్సంభావితానేకదు
స్తరగంభీరకఠోరకల్పమకనరద్దావానలం బాటునే. 49

సీ. హరినామకథనదారవానలజ్వాలచే, గాలవే ఘోరాఘరకాననములు
వైకుంఠదర్శనరవాయుసంఘంబుచే, దొలఁగవే బహుదుఃఖితోయదములు
గమలనాభధ్యానరకంఠీరవంబు చే, గూలవే సంతాపరకుంజరములు
నారాయణ స్తరసాప్రభాకరదీప్తి, దీప్తివే షడ్వర్గ ర్ తిమిరతతులు

ఆ. నలినయనభక్తిరీనావచే గాక సం, సారజలధి దాటి ర్ చనఁగ రాదు
వేయు నేల మాకు ర్ విష్ణుప్రభావంబు, దెలుప వయ్య సూత ర్ ధీనమేత. 50

వ. మఱియుఁ గపటమానవుండుచు గూఢుండు నైనమాధవుండు రామసహితం డై
యతిమానుషంబు లైనపరాక్రమంబులు సేసె నట వాని వివరింపుము కలియు
గంబు రాఁగల దని వైష్ణవక్షేత్రంబున దీర్ఘనత్తనిమిత్తంబున హరికథలు విన
నెడ గలిగి నిలిచితిమి దైవయోగంబున. 51

క. జలరాశి దాటఁ గోరెడి, కలముజనుల్ గర్జధారుఁ ర్ గాంచినభంగిం
గలిదోషహరణవాంఛా, కలితుల మగుమేము నిన్నుఁ ర్ గంటిమి సూతా. 52

క. చారుతరధర్మరాశికి, భారకుఁ డగుకృష్ణుఁ డాత్మరపదమున కేఁగఁ
భారకుఁడు లేక యెవ్వనిఁ, జేరెను ధర్మంబు బలుపు ర్ సెడి మునినాథా. 53

—◆◆◆ సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట. ◆◆◆—

వ. అని యిట్లు మహనీయుగుణగరిష్ఠు లయినశౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠు లడిగిన రోమ
హర్షణపుత్రుం డయి యుగ్రశ్రవసుం డనుపేర నొప్పి నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన
వైఖరీనమేతుం డైనసూతుండు. 54

మ. సముఁ డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁ డై ర్ సన్నాప్తిసి యై యెంటి ప్రా
వ మహాభీతి నొహళోకుమార యనుచుఁ ర్ వ్యాసుండు సీరంగ వృ
క్షములుం దన్తయతం బ్రతిధ్వనులు సరక్కం జేసె ము న్నట్టిభూ
తమయుఁ మొగ్గెద బాదరాయణిఁ దపోరధన్యాగ్రణిఁ ధీమణిన్. 55

- నీ. కార్యవర్గంబును ర్ గారణసంఘంబు, నధికరించి చరించునాత్మ తత్త్వ
 1 మధ్యాత్మ మనఃబడు ర్ సట్టియధ్యాత్మ మ్ము, దెలియఁజేయఁగఁజాలురదీప మగుచు
 సకలవేదములకు ర్ సారాంశ మై యేక, మై యసాధారణ ర్ మగుప్రభావ
 రాజకం బైనపురరాణమర్కంబును, గాఢసంసారాంధరకారపటలి
 తే. దాఁటఁ గోరెడివారికి ర్ దయ దలిర్ప, నేతపోనిధి వివరించె ర్ నేర్పడంగ
 సట్టికుకనామధేయు మరహాత్మ గేయు, విమలవిజ్ఞానరమణీయు ర్ వేడ్కఁగొలుతు.
 క. నారాయణునకు నరునకు, భారతికిని మ్రొక్కి వ్యాసురపదములకు నమ
 స్కారము సేసి వచింతు ను, దారగ్రంథంబు దళితరతనుబంధంబున్. 57
 ప. అని యిట్లు దేవతాగురునమస్కారంబు సేసి యిట్లనియె మునీంద్రులారా
 నన్ను మీరలు నిఖిలలోకమంగళం బయినప్రయోజనం బడిగితి రేమిటం
 గృష్టసంప్రశ్నంబు సేయంబడు నెవ్విధంబున నాత్మప్రసన్నం బగు నిర్విఘ్నయు
 నిశ్చేతుకయు నైన హరిభక్తి యేయాపంబునం గలుగు నది పురుషులకుఁ బర
 మార్థం బగు వానుదేవునియందుఁ బ్రయోగింపంబడినభక్తియోగంబు వైరాగ్య
 విజ్ఞానంబులం బుట్టించు నారాయణకథలవలన నెవ్వేధర్మంబులు దగులువడ వని
 నిరర్థకంబు లపవర్గపర్యంతం బయినయీపరమధర్మంబునకు దృష్టశ్రుతప్రపం
 చార్థంబు ఫలంబు గాదు ధర్మంబునం దవ్యభిచారి యైనయర్థంబునకుఁ గామంబు
 ఫలంబు గాదు విషయభోగం బైనకామంబున కింద్రియప్రీతి ఫలంబు గా
 దెంతదడవు జీవించు నంతియ కామంబునకు ఫలంబు తత్త్వజ్ఞాన గలజీవునకుఁ
 గర్హంబులచేత నెయ్యది సుప్రసిద్ధం బదియు నర్థంబు గాదు. తత్త్వజ్ఞాన యనునది
 ధర్మజ్ఞాన యగుటఁ గొందఱు ధర్మంబేతత్త్వం బని పలుకుదురు తత్త్వవిదులు
 జ్ఞానం బను పేర నద్యయం బైనయది తత్త్వం బని యెఱుంగుదు రాతత్త్వంబు
 నొపనిషదులచేత బ్రహ్మమనియు హైరణ్యగర్భులచేతం బరమాత్మ యనియు సాత్త్వ
 తులచేత భగవంతుం డనియును బలుకంబడు వేదాంత శ్రవణంబున గ్రహింపం
 బడి జ్ఞానవైరాగ్యంబులతోడం గూడినభక్తిచేతఁ దత్పరు లైనవెద్దలు త్కేత్రజ్ఞం
 డైనయాత్మేయందుఁ బరమాత్మం బొడగందురు ధర్మంబునకు భక్తి ఫలంబు పురుషులు
 వర్ణాశ్రమధర్మభేదంబులం జేయుధర్మంబునకు మాధవుండు సంతోషించుటయే
 సిద్ధి యేకచి త్తంబున నిత్యంబును గోవిందు నాకర్ణింపను వర్ణింపనుం దగుఁ జక్రా
 యుధధ్యానం బనుఖడ్గంబున వివేకవంతు లహంకారనిబద్ధం బైనకర్మంబుఁ ద్రుంచి
 వై తురు * (భగవంతునియందలిశ్రద్ధయు నపవర్గదం బగుతత్త్వభాశ్రవణాదులయం
 దత్యంతాసక్తియుఁ బుణ్యతీర్థావగాహనమహాత్మేవాదులచే సిద్ధించు) గర్హనిర్మూలన
 హేతువు లైనకమలహాచనుకథలం దెవ్వండు రతి సేయు విన నిచ్చుగించు వానికిత

1 'మధ్యాత్మ యనఁబడు + సట్టి యధ్యాత్మకుఁ, దెలివినేయఁగఁజాలు' అనియే ప్రతులు.

* ఈ వంశలీకరణముభోవిది వ్రాతప్రతులందుఁ గనుపట్టదు.

రంబు లెవ్వయు కుచి పుట్టింపనేరవు పుణ్యశ్రవణక్షీర్తనం డైనకృష్ణుండు దనకథలు వినువారిహృదయంబులందు నిలిచి శుభంబు లాచరించు సశుభంబులు పరిహరించు సశుభంబులు నష్టంబు లయిన భాగవత సేవావిశేషంబున నిశ్చలభక్తి యుదయించు భక్తి గలుగ రజస్తమోగుణప్రభుతంబు లైనకామలోభాదులకు వశంబు గాక చిత్తంబు సత్త్వగుణంబునఁ బ్రసన్నం బగుఁ బ్రసన్నమనన్ముఖం డైన ముక్తసంగుం డగు ముక్తసంగుం డైన నీశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబు దీపించు నీశ్వరుండు గానంబడినఁ జిజ్ఞాడగ్రధనరూపం బైనయహంకారంబు భిన్నం బగు సహంకారంబు భిన్నం బైన నసంభావనాదిరూపంబు లగుసంశయంబులు విచ్ఛిన్నంబు లగు సంశయవిచ్ఛేదం బైన నారబద్ధలంబు లైనకర్తృంబులు నిశ్చేషంబు లగుఁ గావున.

క. గురుమతులు తపసు లంతరి, కరణంబుల శుద్ధి సేయ ర్ఘనతరభక్తిఁ

హరియందు సమర్పింతురు, పరమానందమున భిన్నభవబంధను లై.

59

తరలము. పరమపూరుషుఁ డొక్కఁ డాధ్యుఁడు ర్ఘనోద్భవనాశముల్

సారిదిఁ జేయ ముకుందపద్మజశూలసంజ్ఞలఁ బ్రాకృత

స్ఫురితసత్త్వరజస్తమంబులఁ ర్ఘండు నందు శుభసీతల్

హరి చరాచరకోటి కిచ్చు నరసంతసత్త్వనిరూపుఁ డై.

60

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు కావ్యంబుకంటె ధూమంబు ధూమంబుకంటెఁ ద్రయీమయం బయినవహ్ని యెట్లు విశేషం బగు నట్లు తమోగుణంబుకంటె రజోగుణంబు రజోగుణంబుకంటె బ్రహ్మప్రకాశకం బగునత్త్వగుణంబు విశిష్టం బగుఁ దొల్లి మునులు సత్త్వమయుం డనిభగవంతు హరి నధోక్షజుం గొలిచిరి కొందఱు సంసారమందలిమేలుకొఱకు నన్యుల సేవించురు మోక్షార్థు లయిన వారలు ఘోరరూపు లయినభూతపతుల విడిచి దేవతాంతరనిద సేయక శాంతులయి నారాయణకథ లనుభవించురు కొందఱు రాజసతామను లయి సిరియు నైశ్వర్యంబును బ్రజలనుం గోరి పితృభూతప్రజేశాదుల నారాధించురు మోక్ష మిచ్చుటం జేసి నారాయణుండు సేవ్యుండు వేద యాగ యోగ క్రియాజ్ఞాన తపోగతి ధర్మంబులు వాసుదేవపరంబులు నిర్గుణం డయినపరమేశ్వరుండు గలుగుచు లే కుండుచుఁ ద్రిగుణంబులతోడం గూడినతనమాయచేత నింతయు సృజించి గుణవంతునిచందంబున నిజమాయావిలసితంబు లయినగుణంబు లలోఁ బ్రవేశించి విజ్ఞానవిజృంభితం డై వెలుంగు నన్ని యొక్కరుం డయ్యుఁ బెక్కుమ్రాఁకులందుఁ దేజరిల్లుదుఁ బెక్కుం డై తోచు తెఱంగున విశ్వాత్మకుం డైనపురుషుం డొక్కండ తనవలనం గలిగిననిఖిలభూతంబులందు సంతర్యామిరూపంబున దీపించు సతండు మనోభూతసూక్ష్మేంద్రియంబులతోడం గూడి గుణమయంబు లయినభావంబులం దనచేత నిర్మితంబు లైనభూతంబులందుఁ దగులు వడక తద్గుణంబు లనుభవంబు సేయు లోకకర్త యైనయతండు దేవతిర్యక్తును

ప్యాదిజాతులందు లీల నవతరించి లోకంబుల రక్షించు నని మఱియు సూతుం డీ ట్లనియె.

సీ. మహాదహృకార తరన్తాత్ర సంయుక్తుఁ డై, చారుషోడశకళానహితుఁ డగుచుఁ బంచమహాభూతభాసితం డై శుద్ధ, సత్త్వ, డై సర్వాతిశయి యగుచుఁ జరణోరు భుజ ముఖశ్రవణాక్షి నాసాశి, రములు నానాసహాస్రములు వెలుగ నంబర కేయూర రహర కుండల కిరీ, టాదులు వెక్కువే శలమరు చుండఁ

తే. ¹బురుషదూపంబు ధరియించి శ పరుఁ డనంతుఁ, డఖలభువనైకవర్తనయత్న మమర మానితాపారజలరాశిమధ్యమునను, యోగనిద్రావిలాసి యై శ యొప్పు చుండు.

—◆◆◆ భగవంతునియేకవింశత్యవతారములు. ◆◆◆—

వ. అది సకలావతారంబులకు మొదలిగని యైనశ్రీమన్నారాయణదేవుని విరాజ మానం బయినదివ్యరూపంబు దానిం బరమయోగీంద్రులు దర్శింతు రప్పరమే శ్వరునాభిక మలంబువలన సృష్టికర్తలలోన శ్రేష్ఠం డైన బ్రహ్మ యుదయించె నతని యవయవస్థానంబులయందు లోకవిస్తారంబులు గల్పింపంబడియె మొదల నద్దే వుండు కౌమారాఖ్యసర్గంబు నాశ్రయించి బ్రహ్మణ్యం డై దుశ్శరం బైన బ్రహ్మచర్యంబు చరియించె రెండవమాటు జగజ్జననంబుకొఱకు రసాతలగత యయిన భూమి నెత్తుచు యజ్ఞేశుం డయి వరాహదేహంబు దాల్చె మూఁడవ తోయంబున నారదుం డనుదేవర్షి యై కర్మనిరోచకం బైనవైష్ణవతంత్రంబు సెప్పె నాలవపరికర్తభార్యాసర్గంబునందు సరనారాయణాభిధానం డై దుశ్శరం బైనతపంబు సేసెఁ బంచమావతారంబునం గలిలుం డనుసిద్ధేశుం డయి యా సురి యను బ్రాహ్మణునకుఁ దత్త్విగ్రామనిర్ణయంబు గలసాంఖ్యంబు నుపదేశిం చె నాఱవశరీరంబున ననసూయాదేవియందు నత్రిమహామునికీఁ గుమారుం డై యలర్కునికీఁ బ్రహ్లాదముఖ్యులకు నాత్మవిద్యఁ దెలిపె నేడవవిగ్రహంబున నాకూతియందు రుచికి జన్మించి యజ్ఞం డనఁ బ్రకాశమానం డై యామాదిదేవతల తోడంగూడ స్వాయంభువమన్వంతరంబు రక్షించె నష్టమమూర్తిని మేరుదేవి యందు నాభికి జన్మించి యురుక్రముం డనం బ్రసిద్ధం డై విద్వజ్జనులకుఁ బరమ హంసమార్గంబుం బ్రకటించె ఋషులచేతఁ గోరంబడి లోష్టిదవజన్తంబునఁ బృథు చక్రవర్తి యై భూమిని ధేనువుం జేసి సమస్తవస్తువులం బిదికెఁ జాతుషమన్వం తరసంప్లవంబున దశమం బయినమీనావతారంబు నొంది మహీరూపం బగు నావ నెక్కించి వైషన్వతమనువు సుద్ధరించె సముద్రమథనకాలంబునం బదునొకం డవమాటు కమతాకృతిని మందరాచలంబుఁ దనపృష్ఠకర్పరంబున నేర్పరి యై నిలి పె ధన్వంతరి యనఁ బండ్రెండవతనువున సురాసురమధ్యమానక్షరపాథోధి మధ్య భాగంబున నమృతకలశమాస్తం డై వెడలె పగుమూఁడవది యయినమోహిని

- వేషంబున సురాసురుల మోహితులం జేసి నురల నమృతాహారంబులం గావించె
బదునాలుగవది యైననరసింహరూపంబునం గనకకళిపుని సంహరించె బదునేన
వది యైనకపటవామనావతారంబున బలిని బదత్రయంబు యాదించి మూడు
లోకంబుల నాక్రమించె బదునాటవది యైనభార్గవరామాకృతిని గుహితభా
వంబు దాల్చి బ్రాహ్మణద్రోహులయినరాజుల నిరువదియొక్కమాటు వధి
యించి భూమి నికీత్రంబు గావించె బదునేడవది యైనవ్యాసగౌత్రంబున
నల్పమతు లయినపురుషులం గరుణించి వేదవృక్షంబునకు శాఖ లేర్పఱిచె
బదునెనిమిదవ దైనరామాభిధానంబున దేవకార్యాధింబు రాజత్వంబు నొంది
సముద్రనిగ్రహదివరాక్రమంబు లాచరించె నేకోనవింశతివింశతితమంబు లైన
రామకృష్ణరూపంబులచే యదువంశంబునందు సంభవించి విశ్వంధరాభారంబు
నివారించె గలియుగాద్యవసరంబున రాక్షససమ్మోహనంబుకొఱకు నేకవింశతి
మృ బైనబుద్ధనామధేయంబునం గీకటదేశంబుల జినసుతుం డయి వర్తించు
యుగసంధియందు వసుంధరాధీశులు చోరస్త్రాయు లై సంచరింప విష్ణుయశుం
డనువిప్రునికీ గల్గి యనుపేర నుద్భవింపం గలం డని యిట్లనియె 63
- మ. నరసిం బాసిన 'వేయుకాలువలయోజ్జ' విష్ణునం దైన శ్రీ
కరనానాప్రకటావతారము లసంఖ్యాతంబు లుద్వీశులు
సురలు బ్రాహ్మణసంయమింద్రులు మహర్షుల్ విష్ణునంశాంశజల్
హరి కృష్ణుండు బలానుజన్తుఁ డెడ లేక దావిష్ణు డా నేర్పడన్. 64
- క. భగవంతుం డగువిష్ణుఁడు, జగముల కెవ్వేళ రాక్షసవ్యథ గలుగుం
దగ నవ్వేళలఁ 3 డడయక, యుగయుగమునఁ బుట్టి కాచు క నుద్వీల్లలక. 65
- ఆ. అతిరహస్య మైనహరిజన్మ కథనంబు, మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని క మాపు రేపు.
జాల భక్తితోడఁ క జదివిన సంసార, దుఃఖరాశిఁ బాసి క తొలఁగి పోవు. 66
- వ. వినుం డరూపుం డయి యేకరూపుం డయి యాత్మయనం బరఁగుజీవునికీ బరమేశ్వ
రుమాయాగుణంబు లైనమహాదాదిరూపంబులచేత నాత్మస్థానంబులందు విరచి
తం బైనస్థూలశరీరంబు గగనంబునందుఁ బవనాశ్రితమేఘసమూహంబును గాలి
యందుఁ బార్థివధూళిధూసరత్వంబును నేరీతి నారీతి ద్రష్ట యగునాత్మయందు
4 దృశ్య మై బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నారోపింపబడు నీస్థూలరూపంబు కంటె
నదృష్టగుణం బయి యశ్రుతం బైనవస్తు వగుటంజేసి వ్యక్తంబు గాక సూక్ష్మం బై
కరచరణాదులు లేక జీవునికి నొండొకరూపంబు విరచితం బయి యుండు సూ
క్ష్మం దైనజీవునివలన నుత్కృంతిగమనాగమనంబులఁ బునర్జన్మంబు దోచు నెప్పు
డీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులు రెండు స్వరూపసమ్యగ్జ్ఞానంబునంజేసి ప్రతిషిద్ధంబు లగు

నవిద్యంజేసి యాత్మనుఁ గల్పింపబడ్డ ననెడి హేతువువలన నప్పు డాజీవుండు బ్రహ్మదర్శనం బగు దర్శనం బన జ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు విశారదంజే నయీశ్వరుని దై క్రిడించుచు నవిద్య యనఁబడుచున్నమాయ యుపరత యై యెప్పుడు దాన విద్యారూపంబునం బరిణత యగు నప్పుడు జీవోపాధి యయినస్థూలసూక్ష్మరూపంబు దహించి జీవుండు గాఢంబు లేక తేజరిల్లువహ్ని చండంబునం దాన యుపరతుం డయి బ్రహ్మస్వరూపంబునం బొంది సరిమానం దంబున విరాజమానుం డగు నట్లు తత్త్వజ్ఞులు నెప్పుడు రని సూతుం డిట్లనియె.

చ. జననము లేక కర్మములజ్జాడలఁ బోక నమస్తచిత్తే వ
ర్తనుఁ డగుచక్రికిం గవు లుదారపదంబుల జన్మకర్మముల్
వినుతులు సేయు చుండుదురు ర వేదరహస్యములందు నెందుఁ జూ
చిన మఱి లేవు జీవునికిఁ ర జెప్పినకై నడి జన్మకర్మముల్. 68

మ. భువనశ్రేణి నమోఘలీలుఁ డగుచుం ర బుట్టించు రక్షించునం
తవిధి జేయు మునుంగఁ డందు ఒహుభూత వ్రాతము దాత్మతం
త్రపహరస్థితుఁ డై వడింద్రియసమస్త ప్రీతియుఁ దవుల
దివిధంగిం గొనుఁ జక్కఁ డింద్రియములం ర ద్రిష్టౌ నిబంధించుచున్. 69

చ. జగదధినాథుఁ డై నహరినంతతలీలల నామరూపముల్
దగిలి మనోవచోగతులఁ ర దార్కికచాతురి యెంత గల్గినన్
మిగిలి కుతర్కవాది దగ ర మేరలు సేసి యెఱుంగ నేర్చునే
యగణితనర్తనక్రమము రనజ్ఞఁ డెఱింగి నుతింప నోవునే. 70

ఉ. ఇంచుక మాయ లేక మది ర నెప్పుడుఁ బాయనిభక్తితోడ వ
ర్తించుచు నెవ్వఁడేని హరిరదివ్యపదాంబుజగంధరాశి సే
వించు నతం డెఱుంగు నరవిందభవాదుల కై న దుర్లభ
దంచిత మైనయాహరియురదారమహాద్భుతకర్మమార్గముల్. 71

మ. హరిపాదద్యయభక్తి మీవలన ని ర్ట్లరూఢ మై యుండునే
తిరుగం బాఱదు చిత్తవృత్తి హరిపై ర దీపించి మీలోపలన్
ధరణీదేవతలార మీరలు మహారధన్యుల్ నమస్తజ్ఞులన్
హరిచింతన్ మిముఁ జెంద వెన్నడును జరన్తాంతవ్యభాయోగముల్. 72

—◆◆◆ శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము. ◆◆◆—

సీ. పుణ్యకీర్తనుఁ డై నభవనేశుచరితమై, బ్రహ్మతుల్యం బై నభాగవతము
నకలపురాణారాజము దొల్లి లోకభద్రముగ ధన్యముగ మోరదముగఁ బ్రీతి
భగవంతుఁ డగు వ్యాసభట్టరకుఁ డొనర్చి, శుకుఁ డనియెడుతనసముతునిచేతఁ
జదివించె నింతయు ర నకలవేదేతిహాసములలోపల నెల్ల ర సార మైన

- ఆ. యీపురాణ మెల్ల నెలమి నాశుకయోగి, గంగనడుమ వచ్చి ధనువిరక్తి
యొదవిమునులతోడ నుపవిష్టుఁ డగువరీ, తీన్నరేంద్రుఁ డడుగఁజెప్పె వినుఁడు.
- స. కృష్ణుండు ధర్మజ్ఞానాదులతోడం దనలోకంబునకుం జనినపిమ్మటం గలికాలదో
పాంధకారంబున నష్టదర్శను లయినజనులకు నిప్పు డిప్పురాణంబు గమలబంధుని
భంగి నున్నది నాఁ డందు భూరితేజం డయి కీర్తించు చున్నవిప్రర్షివలన నేఁ
బరించినక్రమంబున నామదికి గోచరించినంతయు వినిపించెద ననిన సూతునకు
మునివరుం డైనశౌనకుం డిట్లనియె.

74

- శా. సూతా యేయుగవేళ నేమిటికి నెరఁచోట¹ మునిశ్రేష్ఠు లే
శ్రోతల్ గోరిన నేమిహేతువునకై నశోధించి లోకైకవి
ఖ్యాతి² వ్యాసుఁడు మున్ను భాగవతముం న గల్పించెఁ దత్పుత్రుఁడే
ప్రీతి³ రాజున కీపురాణకథఁ జెప్పెం జెప్పవే యంతయున్.
- స. బుధేంద్రా వ్యాసపుత్రుం డైనశుకుం డనుమహాయోగి సమదర్శనుం డేకాం
తమతి మాయా⁴శయనంబువలనం దెలిసినవాఁడు గూఢుండు మూఢునిక్రియ
నుండు నిరస్తభేదం డదియునుం గాక.

75

76

- తరలము. శుకుఁడు గోచియు లేక వైఁ జనఁ న జూచి తోయములందు ల
జ్జకుఁ జలింపక చీర లొల్లక న చల్లు లాడడిదేవక
న్యకలు హా శుక యంచు వెన్నఁ జరనంగ వ్యాసునిఁ జూచి యం
శుకముల⁵ ధరియించి సిగ్గున నీ స్రుక్కి రందఱు ధీనిధీ.

77

- స. మఱియు నగ్నుండు తరుణుండు నై చనుతనకొడుకుం గని వస్త్రపరిధానం బొస
రింపక వస్త్రధారియు వృద్ధుండును నైనతనుం జూచి చేలంబులు ధరియించుదేవ
రమణులం గని వ్యాసుండు కారణం బడిగిన వారలు నీపుత్రుండు స్త్రీపురుషు
లనెఱుఁగదదృష్టి లేక యుండు మఱియు నతండు నిర్వికల్పుండు గాన నీకు నతనికి
మహాంతరంబు గల దని రట్టిశుకుండు కురుజాంగలదేశంబులు సొచ్చి వాస్తినా
పురంబునఁ బొరజనంబులచే నెట్లు జ్ఞాతుం డయ్యె మఱియు నున్నత్తుని
క్రియ మూఁగతెఱంగున జడునిభంగి నుండునమ్మహాయోగికి రాజర్షియైన
పరీక్షిత్తుహారాజుతోడ సంవాదం బెట్లు సిద్ధించె బహుకాలకథనీయం బయిన
శ్రీభాగవతనిగమవ్యాఖ్యానం బేరీతి సాగె నయ్యోగిముఖ్యుండు గృహస్థుల
గృహంబుల గోవురు బిదికినయంతదడవు గాని నిలువంబడం డతండు గో
దోహనమాత్రకాలంబు సంచరించినస్థలంబులు తీర్థంబు లగు నంద్రు పెద్ద
కాలం బేకప్రదేశంబున నెట్లుండు భాగవతోత్తముం డైనజనపాలునిజన్మకర్మం
బు లేప్రకారంబులు వివరింపుము.

78

- సీ. పాండవవంశంబు శ బలము మానంబును, వర్ధిల్ల గడిమి నేరవ్యాడు మనియెఁ
బరిపంథిరాజులు శ భర్తాదిధనముల, నర్పించి రెవ్వనియంఘ్రియుగముఁ
గుంభజకర్ణాదిశకురుభటవృహంబు, సాచ్చి చెండాడె నేరశూరుతండ్రి
గాంగేయస్థనికారక్రాంతగోవర్ధంబు, విడిపించి తెచ్చె నేరవీరుతాత
- ఆ. యట్టిగాఢకీర్తి యగుపరీక్షిత్తహా, రాజు విడువ రానిరరాజ్యలక్ష్మిఁ
బరిహరించి గంగఁ శ బ్రాయోపవిష్టఁ డై, యసువు లుండ నేలరయడఁగి యుండె.
- ఉ. ఉత్తమకీర్తు లైనమనుశోత్తము లాత్మహితంబు లెన్నఁడుం
జిత్తములందుఁ గోరరు హాసించియు లోకుల కెల్ల నర్థసం
పత్తియు భూతియుఁ నుఖము శ భద్రముఁ గోరుదు రన్యరక్షణా
త్యుత్తమ మైనమేను విభుఁ శ డూరక యేల విరక్తిఁ బాసెనో. 80
- క. సారముల నెల్ల నెఱుంగుదు, పారగుండవు భావలందు శ జహావిధకథనో
దారుండవు మాకు సర్వముఁ, బారము ముట్టంగఁ డెలియఁ శ బలుకు మహాత్మా.

—♦♦♦ వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తుం డై చింతించుట. ♦♦♦—

- న. అని యడిగిన శౌనకాదిమనునిశ్రేష్ఠులకు సూతుం డిట్లనియెఁ దృతీయం బైనద్వా
పరయుగంబు దీక్షుసమయంబున నుపరిచరవసువువీర్యంబున జన్మించి వాసవి
నాఁ దగునత్యవతియందుఁ బరాశరునికి హరికళంజేసి విజ్ఞాని యయినవేదవ్యా
సుండు జన్మించి యొక్కనాఁడు బదరికాశ్రమంబున సశస్త్రతీజలంబుల స్నానాది
కర్తంబులం దీర్చి శుచి యై పరులు లేనిచోట నొంటి గూర్చుండి సూర్యోదయ
వేళ నతీతానాగతవర్తమానజ్ఞుం డయినయాముషి వ్యక్తంబు గాని వేగంబుగల
కాలంబునం జేసి యుగధర్తంబులకు భవి సాంకర్యంబు వొందు యుగయుగం
బుల భౌతికశరీరంబులకు శక్తి సన్నం బగుఁ బురుషులు నిస్సత్త్వులు ధైర్య
శూన్యులు మందప్రజ్ఞ లల్పాయువులు దుర్బలులు నయ్యెద రని తనదివ్యదృష్టిం
జూచి సర్వవర్ణాశ్రమంబులకు హితంబు సేయం దలంచి నలువురు హోతల
చేత ననుష్ఠింపం దగి ప్రజలకు శుద్ధికరంబు లయినవైదికకర్తంబు లగుయజ్ఞంబు
లెడతెగ కుండుకొఱకు నేకం బైనవేదగబు ఋగ్వ్యాసామాధర్వణంబు లను
నాలుగునామంబుల విభాగించి యితిహాసపురాణంబు లన్నియుఁ బంచమవేదం
బని పల్కె నందు. 82

- సీ. వైలుండు ఋగ్వేదరహసంబు దోరఁగొనె, సామంబు జైమిని శ చదువు చుండె
యజువు వైశంపాయనాఖ్యుండు గైకొనె, దుది నధర్వము సుమంత్రుండు పఠించె
సఖిలపురాణేతిహాసముల్ మాతండ్రి, రోమహర్షణుండు నిరూఢిఁ దాల్చెఁ
దమతమవేద మారతపనులు భాగించి, శిష్యసంఘములకుఁ శ జెప్పి రంత
తే. శిష్యులెల్ల నున్నాత్మీయశిష్యజనుల, కంతబహుమార్గముల¹ ద్రుంచీరయనుమతింపఁ

బెక్కుశాఖలు గలిగి యీశ్వరవిలోస, నిగమ మొచ్చారె భూసురనివహమందు.

వ. ఇట్లు మేధావిహీను లయినపురుషులచేత నట్టివేదంబులు ధరియింపబడుచు న్నవి మఱియు దీనవత్సలుం డయినవ్యాసుండు స్త్రీశూద్రులకుం దైన్యర్హికాధములకు వేదంబులు విన నర్హంబులు గావు గావున మూఢుల కెల్ల మేలగు నని భారతాఖ్యానంబు సేసియు నమ్ముని భూతహితంబునందుఁ దనహృదయంబు సంతసింప కున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి యుండి హేతువు వితర్కించుచుఁ దనలోని ట్లనియె. 84

సీ. ప్రతధారి నై వేదరవహ్నిగురుశ్రేణి, మన్నింతు విహితకర్తృములఁ గొఱఁత వడ కుండ నడవుదు ర భారతమివమునఁ, బలికితి వేదార్థభావ మెల్ల మునుకొని స్త్రీశూద్రముఖ్యధర్మములందుఁ, దెలిపితి నేఁజెల్ల ర దీనఁజేసి యాత్మ సంతస మంద ర దాత్మలో నీశుండు, సంతసింపక యున్నాఁడ దోఁచె
ఆ. హరికి యోగివరుల ర కభిలషితం బైన, భాగవతవిధంబుఁ ర బలుక నైతి మోసమయ్యెఁ దెలివర మొనయదు మఱచితి, ననుచు వగచుచున్న రయవసరమున.

—♦♦♦— వ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట. —♦♦♦—

సీ. తనచేతివల్లకీరతంత్రీ¹ చయంబున, సతతనారాయణశబ్ద మొప్ప నాననసంభూతరహరిగీతరవసుధా,ధారల యోగీంద్రతతులు సాక్కఁ గపిలజటాభారకాంతిపుంజంబుల, దిశలు ప్రభాతదీర్ఘితి ఎఱింపఁ దనులగ్నుతులసికారదామగంధంబులు, గగనాంతరాళంబు ర గప్పికొనఁగ
ఆ. వచ్చె మింటనుండి ర వాసవీనందను, కడకు మాటలాడఁ ర గడఁకతోడ భద్రవిమలకీర్తిరవరగుఁ డారూఢ, నయవిశారదుండు ర నారదుండు. 86

క. కనియెన్ నారదుఁ డంతఁ, వినయైకవిలాసు నిగమరవిభజనవిద్యా జనితోల్లాసున్ భవదుఃఖ నిరాసున్ గురుమనోవిరకాసున్ వ్యాసున్. 87

వ. ఇట్లు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చిననారదు నెఱింగి లేచి వ్యాసుండు వివిధక్రమంబులం బూజించిన నతండు లేనగవు నెగఁడి మొగంబుతోడ విపంచికాతంత్రీ వ్రేల మీటుచు ని ట్లనియె. 88

ఉ. ధాతవు భారతశ్రుతివిరధాతవు వేదపదార్థజాలవి జ్ఞాతవు కామముఖ్యరిపురపట్కవిజేతవు బ్రహ్మతత్త్వని ర్ణేతవు యోగినేతవు విరసీతుఁడ వీవు చలించి చెల్లరే కాలదుక్తె వడిక్ వగవఁ ర గారణ మేమి పరాశరాత్మజా. 89

వ. అనినఁ బారాశర్యుం డి ట్లనియె. 90

క. పుట్టితి వజ్రతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషుభవనము పదముల్ మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధరమున మునినాథా. 91

ప్రథమ స్కంధము.

- వ. అదియునుంగాక నీవు సూర్యునిభంగి మూఁడులోకంబులం జనింతువు వాయువు
పగిది నఖిలజనులలోనక మెలంగుదువు సర్వజ్ఞుండ వగుటం జేసి. 92
- క. నీ కెఱుంగ రానిధర్మము, లోకములను లేదు బహువిరోధివి నీ వీ
నాకొఱత యెట్టి దంతయు, నాకు వివరింపవయ్య నీ నారద కరుణన్. 93
- వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 94
- ఉ. అంచిత మైనధర్మచయ శ మంతయుఁ జెప్పితి వందులోన¹నిం
చించుక గాని విష్ణుకథ శ తేర్పడఁ జెప్పవు ధర్మముల్ ప్రపం
చించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము లెన్నినఁ గాక నీకు నీ
కొంచెము వచ్చు తెల్ల హరిఁ శ గోరి నుతింపమి నార్యపూజితా. 95
- మ. హరినామస్తుతి సేయుకావ్యము సువర్ణాంభోజహంసావళి
సురుచిభ్రాజిత మైనమానససరససూక్ష్మార్థి వెలుం గొందు శ్రీ
హరినామస్తుతి లేనికావ్యము విచిత్రార్థాన్వితం బయ్యు శ్రీ
కర మై యుండ దయోగ్యదుర్లభవర్తమాకోలగర్భాకృతిన్. 96
- మ. అపత్రబంబులఁ గూడియున్ హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపా
పపరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరిఁ శ భావించుచుం బాడుచున్
జపముల్ సేయుచు వీనులన్ వినుచు సశ్రాంతంబుఁ గీ ర్తించుచుం
దపనుల్ సాధులు ధన్యు తాదురు గదా శ తత్త్వజ్ఞ చింతింపుమా. 97
- వ. మునీంద్రా నిర్గతకర్తం బై నిరుపాధికం బైనజ్ఞానంబు హరిభక్తి లే కున్న
శోభితంబు గాదు ఫలంబు గోరక కర్తం బీశ్వరునకు సమర్పణంబు సేయ
కున్న నది ప్రశస్తంబై యుండదు భక్తిహీనంబు లయినజ్ఞానవాచాకర్మ
కాశలంబులు నిరర్థకంబులు గావున మహానుభావుండవు యథార్థదర్శనుండవు
సకలదిగంతధవళకీర్తివి సత్యరతుండవు ధృతవ్రతుండవు నగునీవు నిఖిలబంధ
మోచనంబుకొఱకు వాసుదేవునిలీలావిశేషంబులు భక్తితోడ వర్ణింపుము
హరివర్ణనంబు సేయక ప్రకారాంతరంబున సర్థాంతరంబులు వివక్షించి తద్వివ
క్షాకృతిరూపనామంబులంజేసి పృథగ్దర్శనం జైనవానిమతి వెనుగాలిచేతఁ
ద్రిష్టం బడి తప్పం జనునావచందంబున నెలపు సేర సేరదు కామ్యకర్తంబులందు
రాగంబు గలప్రాకృతజనులకు నియమించినధర్మంబులు సెప్పి²శాసకుండ వగునీ
నడవడి దగ దది యెట్లు అనిన వార లదియె ధర్మం బని జగుప్పితంబు లగుకామ్య
కర్తంబులు సేయుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు మఱితురు గావున బుద్ధిమోహంబు జని
యింపక తత్త్వప్రదుండ వై వ్యభావియోగంబు సేయు మని మఱియు నిట్లనియె.
- చ. ఎఱిగెడువాఁడు కర్మచయ శ మెల్లను మాని హరిస్వరూపమున్
నెఱయ³ నెఱుంగునవ్వలను శ నేరువుఁ జూపు గుణానురక్తుఁ జై

తెఱకువ లేక క్రుమ్మరుచు ర్ దేహధనాద్యభిమానయుక్తుఁడై
యెఱుంగనివానికిం దెలియ ర్ నీశ్వరలీల ముసీంద్ర చెప్పమా.

99

చ. తనకులధర్మమున్ విడిచి ర్ దానవవైరిపదారవిదముల్
పనిపడి సేవసేసి పరిరేపాకము వైందక యెవ్వఁడేనిఁ జ
చ్చిన మఱుమేన నైన నది ర్ సిద్ధి వహించుఁ దదీయసేవఁ బా
సినఁ గులధర్మకారవము ర్ సిద్ధి వహించునె యెన్నిమేనులన్.

100

వ. అది గావున నెఱుక గలవాఁడు హరిసేవకుం బ్రయత్నంబు సేయం దగుఁ గాల
క్రమంబున నుఖదుఃఖంబులు స్తాప్తంబు లయినను హరిసేవ విడువం దగదు
దానంజేసి బ్రహ్మస్థావరవర్యంతంబు దిరుగు చున్న¹ జనులకు నెయ్యది పొంద
రా దట్టిమేలు సిద్ధించు హరిసేవకుం డగువాఁడు నీచజన్మంబు నొందియు
నన్యునిక్రియ సంసారంబునం జిక్కిండు క్రమ్యుఱ హరిచరణస్మరణంబుఁ జేయు
భక్తి రసవశీకృతుం డయి విడువ నిచ్చగింపండు మఱియును.

101

సీ. విష్ణుండు విశ్వంబు ర్ విష్ణునికంటెను, వే తేమియును లేదు ర్ విశ్వమునకు
భవవృద్ధిలయము లారపరమేశుచే నగు, నీ వెఱుంగుదు గాదె ర్ నీముఖమున
నెఱిగింపఁబడ్డది ర్ యేకదేశమున నీ, భువనభద్రమున కై ర్ పుట్టినట్టి
హరికళాజాతుండ ర్ వని విచారింపుము, రమణతో హరిపరార్థక్రమము లెల్ల
ఆ. వినుతిసేయు మీపురవినికియుఁ జదువును, దానమతులనయముఁ దదపము ధృతియుఁ
గలిమి కెల్ల ఫలము ర్ గాదె పుణ్యశ్లోకుఁ, గమలనాభుఁ బాగడఁ ర్ గలిగెనేని.

102

—◆◆◆ నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము. ◆◆◆—

వ. మహాత్మా నేను బూర్వకల్పంబునం దొల్లి టిజన్మంబున వేదవాదులయింటిదాసికిం
బుట్టి పిన్ననాఁడు వారలచేఁ బనుపంబడి యొక్కవానకాలంబునఁ జాతుర్మాస్యం
బున నేకస్థలనివాసంబు సేయ నిశ్చయించినయోగిజనులకుం బరిచర్య సేయుచోట.

క. ఓటమితో నెల్లప్పుడుఁ, బాటవమునఁ బనులు సేసి ర్ బాలురకడ కే
యాటలకుఁ బోక యొకజం, జాటంబును లేక భక్తి ర్ నలుపుదు ననఘా.

104

క. మంగళ మనుచును వారల, యెంగిలి భక్షింతు వాన ర్ కెండకు నోడన్
ముంగల నిలుతును నియతిని, వెంగలిక్రియఁ జనుదు నురువిరేకముతోడన్.

వ. ఇట్లేను వర్షాకాలశరత్కాలంబులు సేవించితి వారును నాయందుఁ గృప సేసి రంత.

శా. వారల్ కృష్ణచరిత్రముల్ సదువఁగా ర్ వర్ణింపఁగా బాడఁగా
నారావంబు సుధారసప్రతిమ మై ర్ యశ్రాంతమున్ వీనులు
దోరం బై పరిపూర్ణ మైన మది సంతోషించి నే సంతటం
బ్రారంభించితి విష్ణుసేవ కితరప్రారంభ దూరుండ నై.

107

1 'జనులకు దుఃఖంబులట్లు సుఖంబులు ప్రాకృతకర్మాధీనంబు లై సిద్ధించు నెయ్యది' అని అచ్చుప్రతి.

వ. ఇట్లు హరిసేవారతింజేసి ప్రపంచాతీతుండ నై బ్రహ్మరూపకుండ నయిననాయందు స్థూలసూక్ష్మం బయినయీశరీరంబు నిజమాయాకల్పితం బని యమృహాత్ము లగు యోగిజనులమూలంబున రజస్తమోగుణపరిహరిణి యయినభక్తి సంభవించె నంతఁ జాతుర్మాస్యంబు నిండిన నయ్యోగిజనులు యాత్ర సేయువార లై రివ్విధంబున. 108

మ. అపచారంబులు లేక నిత్యపరిచర్యాభక్తియుక్తుండ నై
చపలత్వంబును మాని నే గొలువఁగా శ సంతృప్తి తులై వారు ని
ష్కపటత్వంబున దీనవత్సలతతోఁ గ గారుణ్యసంయుక్తు లై
యుపదేశించిరి నాకు నీశ్వరరహస్యాదారవిజ్ఞానమున్.

109

వ. ఏనును వారియుపదేశంబున వాసుదేవునిమాయానుభావంబు దెలిసితి నీశ్వరుని
యందు సమర్పితం బయినకర్తంబు దాపత్రయంబు మానుప నౌపధం బగు
నేద్రవ్యంబువలన నేరోగంబు జనియించె నాద్రవ్యం బారోగంబు మానుప
నేరదు ద్రవాంతరంబులచేత నైనచికిత్స మానుప నోవు నవిధంబునఁ గర్తంబులు
సంసారహేతుకంబు లయ్యు నీశ్వరార్పితంబు లై తామతమ్ముఁ జెఱుచుకొన
నోపి యుండు నీశ్వరునియందుఁ జేయంబడుకర్తంబు విజ్ఞానహేతుకం బై యీశ్వ
రసంతోషణంబును భక్తియోగంబునుం బుట్టించు నీశ్వరశిక్షం జేసి కర్తంబులు
సేయువారలు కృష్ణగుణనామవర్ణనస్తరణంబులు సేయుదురు ప్రణవపూర్వకం
బులుగా వాసుదేవ ప్రద్యుమ్న సంకర్షణానిరుద్ధమూర్తినామంబులు నాలుగు
భక్తిం బలికి నమస్కారంబు సేసి మంత్రమూర్తియు మూర్తిశరాన్యుండు నయిన
యజ్ఞపురుషుం బూజించువురుషుండు సమ్యగ్దర్శనుం డగు.

110

క. ఏ నివ్విధమునఁ జేయఁగ, దానవకులవైరి నాకుఁ గదనయందులవి
జ్ఞానము నిచ్చెను మదను, ప్థానము నతఁ జెఱుఁగు నీవు శ నలుపుము దీనిన్. 111

క. మునికులములోన మిక్కిలి, వినుకులు గలవాఁడ వీవు శ విభుకీర్తులు నీ
వనుకూలతఁ బొగడుము విను, జనకులముల దుఃఖ మెల్ల శ శాంతిం బొందన్.

వ. ఇట్లు నారదుజన్మకర్తంబులు విని క్రమ్ముట వ్యాసుం డి ట్లనియె. 112

మ. విను మాభిక్షులు నీకు నిట్లు కరుణా శ విజ్ఞానముం జెప్పి పో
యిన బౌల్యంబున వృద్ధభావమున నీ శ లేకీతి సంచారముల్
ననె నీ కిష్టడు పూర్వకల్పమతి యోజాడు బ్రదీపించె ద
త్రనువుం బాసినచంద మెట్లు చెవునూ దాసినతత్వంబుతోన్.

114

వ. అని యిట్లు వ్యాసుం డడిగిన నారదుం డి ట్లనియె దాసీపుత్రుండ నయినయేను
భిక్షులవలన పారివిజ్ఞానంబు గలిగి యున్నంత.

115

నీ. మమ్ము నేలినవారిశమందిరంబునఁ గల, ఐనులెల్లఁ గ్రమమున శ భక్తిఁ జేసి
తనపరాధీనతఁ గదలఁపదు సొలసితి, వలసితి నాఁకొంటిశననుచు వచ్చి

మౌపును రేపును శమాతల్లి మోహంబు, సొంపార ముద్దాడు శ జంచు దువ్వు
జేహంబు నివురు మోదించుఁగొఁగిటఁజేర్చు, నర్కిలి న న్నిట్టు శ లరసి మనుష
ఆ నేను వీడిచి పోక శ యింట నుండితి నయ్య, మోహిఁ గాక యెఱుక శ మోసపోక
మాఱుచింత లేక శమాని నై యేనేండ్ల, వాడ నగుచుఁ గొన్ని వాసరములు.

క. సదనము వెలువడి తెరువునఁ, జెదరక మాతల్లి రాత్రి శ జీకటివేళ
మొదవుం బిడుకఁగ నొకఁఁగి, పదభాగముఁ గఱచె ద్రొక్కఁబడి మునినాథా.

క. నీలాయతభోగఁగణ, వ్యాళానలవిషమహోగ్రవహ్నిజ్వాలా
మాలావినిపాతిత యై, వ్రాలె ననుఁ గన్నతల్లి శ వసుమతిమీఁదన్. 118

ఉ. తల్లి ధరిత్రివై నొఱగి శ తల్లడపాటునఁ జెంది చిత్తముం
బల్లటిలంగఁ బ్రాణములు శ వాసినఁ జూచి కలంగ కేను నా
యుల్లములోన ¹మోహరుచి శ నొందక సంగము వాసె మేలు రా
జిల్లె నటంచు విష్ణుపదశచింత ²యొనర్పఁగ బుద్ధిఁ జేర్చుచున్. 119

వ. ఉత్తరాభిముఖుండ నై యేను వెడలి జనపదంబులుఁ బురంబులుఁ బట్టణంబులు
గ్రామంబులుఁ బల్లెలు మందలు గిరాతపులిందనివాసంబులు వనంబులు నుప
వనంబులుఁ జిత్రధాతువిచిత్రితంబు లయినపర్వతంబులు సమదకరికరవిదళిత
శాఖలు గలశాఖలు సవారితనివారితపథికజనశ్రమాతిలేకంబు లైనతటాకంబులు
బహువిధవిహంగనిననమనోహరంబు లై వికచారవిందమధుపానపరవశపరిభ్రమ
ద్యౌమరసుండరంబు లైనసోపరంబులు దాటి చనుచు త్సుప్తిపాసాసమేతుండ
నై యొక్కనదీప్రాదంబునఁ గ్రుంకు లిడి శుచి నై నీరుద్రావి గతశ్రముండ నై.

క. సాలావృక కపి భల్లక, కోలేభ లులాయ శల్య శఘూక శరభ శా
ర్థాలశశ గవయ ఖడ్గ, వ్యాళాజగ రాదిభయదశవనమధ్యమునన్. 121

వ. దుస్తరంబు లైననవవేణుకీచకగుల్మలతాగహ్వరంబులపొంత నొక్కరావిమాని
డగ్గఱఁ గూర్చుండి యే విన్నచందంబున నాహృదయగతుం బరమాత్మస్వరూపు
హరిం జింతించితి. 122

శా. ఆనందాశ్రులు గన్నులకా వెడల రోమాంచంబుతోఁ దత్పద
ధ్యానారూఢుండ నై ననాతలపులో శ నద్దేవుడుం దోఁచె నే
నానందాభిగతుండ నై యెఱుఁగ లేశ నైతి నను స్తీశ్వరుణ్
నానాశోకహ మైనయ త్తనువు గానన్ లేక యట్లంతటన్. 123

వ. లేచి నిలుచుండి క్రమృత సద్దేవునిదివ్యాకారంబుఁ జూడ నిచ్చించుచు హృదయం
బున నిలుపుకొని యాతురుండునుంబోలెఁ జూచియుం గానలేక నిర్దునుష్యం బై న
వనంబునం జరియించు చున్ననన్ను నుద్దేశించి వాగగోచరుం డైనహరి గంభీర
మధురంబు లైనవచనంబుల శోకం బువశమింపం జేయుచందంబున నిట్లనియె.

- ఉ. ఏల కుమార శోషిలగ్రీవ నీజననంబున నన్నుఁ గానఁగాఁ
జాలవు నీవు కామముఖపట్కము నిర్దళితంబు సేసి ని
ర్మూలితకర్ముఁ డైనమునిముఖ్యుఁడు గాని 'కుయోగి గానఁగాఁ
జాలఁడు నీదుకోర్కి కొనఁసాగుటకై నిజమూర్తిఁ జూపితిన్. 125
- క. నావలనికోర్కి యూరక, పోవదు విడిపించు దోషభ్రంశములను మ
త్సేవం బుట్టును వైశమ, భావింపఁగ నాదుభక్తిర బాలక వింశి. 126
- క. 'నాయందులమతి గలిగిన, వాయదు జన్మాంతరమున ర బాలక నీవీ
కాయంబు విడిచి మీఁదట, మాయనుమతిఁ బుట్టఁ గలవు ర మధ్యక్తుడ వై. 127
- మ. విను మీసృష్టి లయంబు నొంది యుగముల్ ర వేయైనకాలంబు యా
మిని యై పోయెడిఁ బోవఁగాఁ గలుగుఁ జూర మీదం బునసృష్టి యం
దు నిరూఢస్మృతితోడఁ బుట్టెదవు నిర్దోషుండ వై నాకృపక
ఘనతం జెందెదు శుద్ధసాత్త్వికులలో ర గణ్యుండ వై యర్భకా. 128
- వ. అని యిట్లాకాశంబు మూర్తియు ఋగ్వేదాదికంబు నిశ్వాసంబును గా నొప్పి
సర్వనియామకం బైనమహాభూతంబు వలికి యూర కున్న నేను మస్తకంబు
వంచి మ్రొక్కి తత్కరుణకు సంతసించుచు మదంబు దిగ నాడి మచ్చరంబు విడిచి
కామంబు నిర్జించి క్రోధంబు వర్జించి లోభమోహంబుల వెడల నడిచి సిగ్గు
విడిచి యనంతనామంబులు పఠించుచుఁ బరమభద్రంబు లయినతచ్చరిత్రంబులం
జింతించుచు నిరంతరసంతోషుండ నై కృష్ణుని బుద్ధి నిలిపి నిర్వలాంతకరణంబుల
తోడ విషయవిగ్ర క్తుండ నై కాలంబున కెదురు నూచుచు భూమిం దిరుగుచు
నుండునంతం గొంత కాలంబునకు మెఱుంగు మెఱసినతెఱంగున మృత్యువు దోచి
నం బంచభూతమయం బయి గర్తస్వరూపం బయినపూర్వదేహంబు విడిచి హరి
కృపావశంబున శుద్ధనత్త్వమయం బైనభాగవతదేహంబు సాచ్చితి నంతం దై
లోక్యంబు సహరించి ప్రళయకాలపయోరాశిమధ్యంబున శయనించి నిదుర వ్రావ
నిచ్చగించునారాయణమూర్తి యయినబ్రహ్మనిశ్వాసంబువెంట నతనిలోపలం
బ్రవేశించితి నంత సహస్రయుగపరిమితం బైనకాలంబు ననిన లేచి లోకంబులు
సృజియింప నుద్యోగించు బ్రహ్మప్రాణంబువలన మరీచిముఖ్య లగుమునులును
నేనును జన్మించితి మందు నఖండిత బ్రహ్మచర్యుండ నై యేను మూఁడులోకంబుల
బహిరంతరంబులందు మహావిష్ణునియనుగ్రహంబున నడ్డంబు లేక యాశ్వరదత్త
యై బ్రహ్మభివ్యంజకంబు లైనసప్తస్వరంబులు దమయంతన మ్రోయుచున్నయీ
వీణాలాపనరతిం జేసి నారాయణకథాగానంబు సేయుచు జరియించు చుండుదు.
- ఆ. తీర్థపాదుఁ డయినరదేవుండు విష్ణుండు, తనచరిత్ర మేను ర దవిలి పాడఁ
జీరఁబడ్డవానిరచెలుపున నేతెంచి, ఘనుఁడు నామనమునఁ ర గాన వచ్చు. 130

- క. వినుమీ సంసారం బను, వననిధిలో 'మునిగి కర్తవ్యాంఘలచే వే
దనఁ బొందెడువానికి వి, ఘ్నిగుణవర్ణనము దేవ శ్రీ సుచ్చు ముసీంద్రా. 181
- చ. యమనియమాదియోగముల శ్రీ నాత్మ నియంత్రిత మయ్యుఁ గామరో
షములఁ బ్రచోదితంబ యగు శ్రీ శాంతి వహింపదు విష్ణుసేవచేఁ
గ్రమమున శాంతి గైకొనినకైవడి నాదుశరీరజన్మక
ర్మములరహస్య మెల్ల మునిరమండన చెప్పితి నీవు గోరినన్. 182
- వ. అని యిట్లు భగవంతుం డగునారదుండు వ్యాసముసీంద్రుని వీడ్కొని వీణ వా
యించుచు యదృచ్ఛామార్గంబునం జనియె నని సూతుం డిట్లనియె. 183
- క. వాయించు వీణ నెప్పుడు, మ్రోయించు ముకుందగీతశ్రీములు జగములకున్
జేయించుఁ జెవులపండువు, మాయించు నఘాళి నిట్టిరమతి మఱి గలఁడే. 184
- వ. అని నారదుం గొనియాడిన సూతునిం జూచి నారదుమాటలు విన్నవెనుక
భగవంతుం డైనబాదరాయణుం డేమి సేసె నని శౌనకుం డడిగిన సూతుం డి
ట్లనియె బ్రహ్మదైవత్య యైనసరస్వతివడమటితీరంబున ఋషులకు సత్తకర్తవర్ధనం
బయి బడరీతరుపండమండితం బయి శమ్యాప్రాసం బనం బ్రసిద్ధం బగునాశ్రమంబు
గల దందు జలంబుల వార్చి కూర్చుండి వ్యాసుండు దనమది దిరంబు సేసికొని
భక్తియు క్తం బయినచిత్తంబునం బరిపూర్ణం డయినయాశ్వరుం గాంచి యాశ్వ
రాధీనమాయాకృతం బైనజీవునిసంసారంబుఁ గని జీవుండు మాయచేత మో
హితుం డై గుణవ్యతిరెక్తుం డయ్యు మాయాసంగతిం దన్నుఁ ద్రిగుణాత్మకుం
డని యభిమానించుచుఁ ద్రిగుణత్వాభిమానంబునం గర్తయు భోక్తయు నను
ననర్థంబు నొందు ననియు నయ్యనర్థంబునకు నారాయణభక్తియోగంబు గాని
యుపశమనంబు వేటొకటి లేదనియు నిశ్చయించి. 185
- మ. అవసీచక్రమఃలోన నేవురుషుఁ డేయామ్నాయమున్ విన్న మా
ధవువై లోకశరణ్యువై భవములం శ్రీ దక్షింపఁగాఁ జాలుభ
క్తివిశేషంబు జనించు నట్టిభువనశ్రేయంకరం బైనభా
గవతామ్నాయము బాదరాయణుండు డాఁ శ్రీ గల్పించె నేర్వొప్పఁగన్. 186
- వ. ఇట్లు భాగవతంబు నిర్మించి మోక్షార్థి యైనశుకునిచేఁ జదివించె నని చెప్పిన విని
శౌనకుండు నిర్వాణతత్పరుండును సర్వోపేక్షకుండు నైనశుకయోగి యేమిటికి
భాగవతం బభ్యసించె ననవుడు సూతుం డిట్లనియె. 187
- క. ధీరులు నిరపేక్షులు నా, త్కారములు నైన మనులు శ్రీ హరిభజనము ని
ష్కారణమ చేయు చుందురు, నారాయణుఁ డట్టివాఁడ శ్రీ నవ్యచరిత్రా. 188
- క. హరిగుణవర్ణనరతుం డై, హరితత్పరుం డైనబాదరాయణి శుభత
త్పరతం బఠించెఁ ద్రిజగ, ద్వరమంగళ మైనభాగవతనిగమంబున్. 189

క. నిగమములు వేరయి జదివిన, సుగమంబులు గావు ముక్తిరనుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను, నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తిరనివసనము బుధా. 140

—◆◆◆ అర్జునుడు పుత్రఘాత యగునశ్వత్థామ నవమానించుట. ◆◆◆—

వ. అని పలికి రాజుని యైనపరీక్షిత్తహారాజు జనకర్తముక్తులును బాండవులమహా
ప్రస్థానంబును గృష్ణకథోదయంబును జెప్పెడం గౌరవధృష్టద్యుమ్నాదులయు
ద్ధంబున వీరు లైనవారలు స్వర్గంబునకుం జనినవెనుక భీముగదాఘాతంబున
దుర్యోధనుండు దొడలు విఱిగి కూలిన నశ్వత్థామ దుర్యోధనునకుం బ్రియంబు
సేయువాఁడై నిదురఘౌఘద్రాపదీపుత్రులశిరంబులు ఖండించి తెచ్చి సమర్పించె
నది క్రూరకర్మం బని లోకులు నిందితురు. 141

ఉ. బాలురచాపు కర్తములఁ గ్ర బడ్డఁ గలంగి యలంగి యోరువం
జాలక బాష్పతోయకణజాలము చెక్కుల రాల నేడ్చి పాం
చాలతనూజ నేలఁ బడి గ్ర జాలిఁ బడం గని యెత్తి మంజువా
చాలతఁ జూపుచుం జికురజాలము దువ్వుచుఁ గ్రీడి యిట్లునన్. 142

మ. ధరణీశాత్తజ¹ వీవు నీకు వగవన్ గ్ర ధర్మంబె యాద్రాణి ని
మ్మరుణుండై విదళించె బాలకుల మరద్ధాండీవనిర్ముక్తభీ
కరబాణంబుల నేడు వానిశిరమున్ గ్ర ఖండించి నేఁ దెత్తుఁ ద
చ్చిరముం ద్రొక్కి జలంబు లాడు మిచటన్ గ్ర శీతాంశుబింబాననా. 143

వ. అని యిట్లాడంబడిచి తనకు మిత్రుండును సారథియు నైనహరి మేలను చూడం
గవచంబు దొడిగి గాండీవంబు ధరియించి కపిధ్వజండ్ల గురుసుతునివెంట
రథంబు దోలించిన. 144

శా. తన్నుం జంపెద నంచు వచ్చువిజయున్ గ్ర దర్శించి తద్ద్రోణి యా
పన్నుండ్లై శిశుహంత గావున నిజగ్రాణేచ్ఛు బాతౌ వడిన్
మున్నాబ్రహ్మ మృగాకృతిం దనయకున్ గ్ర మోహించి క్రీడింప నా
నన్నుం డోహరుఁ జూచి పాటువగిదిన్ గ్ర సర్వేంద్రియభ్రాంతితోన్. 145

వ. ఇట్లోపిసంతదూరంబుం బరువిడి వెనుకఁ జూచి రథతురంగంబు లలయుటఁ దెలిసి
నిలిచి ప్రాణరక్షణంబునకు నొండుసాయంబు లేమి నిశ్చయించి జలంబుల వార్చి
ద్రోణనందనుండు సమాహితచిత్తుండ్లై ప్రయోగంబు కాని యుపసంహారంబు
నేరకయుఁ బ్రాణసంరక్షణార్థంబు పార్థునిమీఁద బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబుం
బ్రయోగించిన నది ప్రచండతేజంబున దిగంతరాళంబు నిండి ప్రాణిభయంకరం
బై లోచన హరికి నర్జునుం డిట్లనియె. 146

నీ. పద్మలోచన కృష్ణ గ్ర భక్తాభయప్రద, వినుము సంసారాన్ని గ్ర వేచు చున్న
జనులసంసారంబు గ్ర సంహరింపఁగ నీవు, దక్క నన్యులు లేరు గ్ర దలఁచి చూడ

సాక్షాత్కరించినన ర్వేక్షకుండవు, ప్రకృతికి నవ్వలీర ప్రభుడ వాడ్య
పురుషుండ 'వీవు ప్రబోధంబుచే మాయ, నడతువు నిశ్చేయసాత్తయందు

ఆ. మాయచేత మునిగి ర మనువారలకుఁ గృప, సేసి ధర్మముఖ్యరచిహ్నమయిన
శుభము సేయు దీవు ర శుజనుల నవనియుఁ, గావఁ బుట్టుదువు జరగన్నివాస. 147

క. ఇది యొక తేజము భూమియుఁ, జడలును చిక్కులును నిండి ర నర్వంకవ మై
యెదురై వచ్చుచు నున్నది, విదితముగా నెఱుంగఁ జెప్పరే దేవేశా. 148

వ. అనిన హరి యిట్లనియె. 149

శా. జహత్వంబునఁ బాతీ ద్రోణజుడు దుశ్శీలుండు ప్రాణేచ్ఛమై
బ్రహ్మాస్త్రం బదె యేసె వచ్చె నిదేతరద్యాణాగ్ని బీభత్స సీ
బ్రహ్మాస్త్రంబునఁ గాని దీని మరలింపఁ రాదు సంహార మీ
బ్రహ్మపత్య మెఱుంగఁ డేయుము వడిక ర బ్రహ్మాస్త్రముఁ దీనివై. 150

వ. అనిన నర్జునుండు జలంబుల వార్చి హరికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ద్రోణనందనుం
డేసినబ్రహ్మాస్త్రంబుమీఁదఁ దనబ్రహ్మాస్త్రంబుం బ్రయోగించిన. 151

మ. అవనిశ్వామములందు నిండి తమలో ర నారెండుబ్రహ్మాస్త్రముల్
రవివహ్నిద్యుతిఁ బోరుచుం ద్రిభువనరత్రాసంబు గావింపఁగా
వివశ భ్రాంతి యుగాంతమో యని ప్రజల్ ర వీక్షింప నావేశమా
ధవునాజ్ఞా విజయుండు సేసె విశిఖరద్వంకోవ్వసంహారమున్. 152

వ. ఇట్లస్త్రద్వయంబు నుపసంహరించి ధనంజయుండు ద్రోణనందనుం గూడ నెగచి
పట్టుకొని రోపారుణితలోచనుం డై యాజ్ఞకుండు రజ్జువునం బశువుఁ గట్టినచందం
బున బంధించి శిబిరంబుకడకుం గొని చని హింసెంతు నని తిగిచినం జూచి హరి
యిట్లనియె. 153

ఉ. మాటుపడంగ లేనియనరమధుల ను ప్పుల నస్త్రవిద్యలం
దేఱనిపిన్నపాపల వరధించె నిశీఘమునందుఁ గూర్చు డై
పాటుండు గాని పాతికుండు ర ప్రాణభయంబున వెచ్చ సూర్యుచుం
బాతెడి వీనిఁ 'గావు' కృరపామతి నర్జున పాపవర్జనా. 154

చ. వెఱచినవాని దైన్యమున ర వేదులు నొందినవాని నిద్ర మై
మఱచినవాని సౌఖ్యమున ర మద్యము ద్రావినవాని 'భగ్ను' డై

1 జగు సీవు * బోధంబుచే.

2 మూలమున 'మైనం పార్థా ర్హస్తిత్రాతుం బ్రహ్మ బధ్ధ మిమం జహి' అని కృష్ణుండు ఆశ్వత్థా
మను గావక చంపుమని చెప్పినట్లున్నది. వ్రాతప్రతులందెల్లఁ 'గావు' మనియేయున్నది. మూల
మును బట్టి దీనిని 'గావకుము' అని పండితులు దిద్దియున్నను వ్రాతప్రతుల చొప్పున 'గావు' మనియే
దిద్దఁబడియె.

3 నగ్నుఁ డై.

- పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మంచు వా
చఱచినవానిఁ గామినులఁ ర జంపుట ధర్మము గాదు ఘల్లునా. 155
- శా. స్వప్రాణంబుల నెవ్వఁడేనిఁ గరుణానంగంబు సాలించి య
స్వప్రాణంబులచేత రక్షణము సేయఁ జూచు వాఁ డంత్యలో
కప్రాప్తుం డగు రాజదండమున సత్కల్యాణుఁ డౌ నైన నీ
విప్రుం 'దండితుఁ జేయ నేటికి మహావిభ్రాంతిచే నుండఁగన్. 156
- ప. అని యివ్వధంబునఁ గృష్ణుం డానతిచ్చిన బ్రాహ్మణుండు కృతాపరాధుం డయ్యు
వధ్యుండు గాఁ డనుధర్మంబుఁ దలంచి చంపక ద్రుపదరాజపుత్రికిం దనచేసిన
ప్రతిజ్ఞం దలంచి బద్ధుం డైనగురునందనుం దోడ్కొని కృష్ణుండు సారథ్యంబు
సేయ శిబిరంబుకడకు వచ్చి. 157
- క. సురరాజసుతుండు సూపెను, దురపధిసుతశోకయుతకు ర ద్రుపదునిసుతకుం
బరిచలితాంగశ్రేణిం, బరుషమహాపాశబద్ధరపాణిఁ ద్రాణిన్. 158
- ◆◆◆ ద్రాపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట. ◆◆◆—
- ప. ఇ ట్లర్జునుండు దెచ్చి చూపిన బాలవధజనితలజ్జాపరాజ్ఞుఖుం డైనకృపికోడుకుం
జూచి మ్రొక్కి సుస్వభావ యగుద్రాపది యి ట్లనియె. 159
- మ. పరఁగఁ మా మగవార లందఱును ముఖ ర బాణప్రయోగోపసం
హరణాద్యాయుధవిద్య లన్నియును ద్రోరణాచార్యుచే నభ్యసిం
చిరి పుత్రాకృతి నున్నద్రోణుఁడవు నీరచి త్తంబులో లేకముం
గరుణానంగము లేక శిష్యసుతులఁ ర ఖంపింపఁగాఁ బాడియే. 160
- క. భూసురుఁడవు బుద్ధిదయా, భాసురుఁడవు శుద్ధవీరభటనందోహ
శ్రేసురుఁడవు శిశుమారణ, మాసురకృత్యంబు ధర్మ ర మగునే తండ్రి. 161
- శా. ఉద్ద్యోకంబున రారు శస్త్రధరు లై ర యుద్ధావనిఁ లేరు కిం
చిద్ద్యోహంబును నీసుఁ జేమరు బలోర త్సేకంబుతోఁ జీకటిఁ
భద్రాకారులఁ బిన్నపాపల రణర ప్రాథక్రియాహీనులఁ
నిద్దానక్తుల సంహరింప నకటా ర నీచేతు లె ట్లాడెనో. 162
- ఉ. అక్కట పుత్రిశోకజనితాకులభారవిషణ్ణచి త్త నై
పొక్కుచు నున్నభంగి నినుఁ ర బోరఁ గిరిటి నిబద్ధుఁ జేసి నేఁ
డిక్కడ కీడ్చి తెచ్చుట సరహింపని దై భవదీయమాత నేఁ
డెక్కడ నిట్టిశోకమున ర నేక్రియ నేడ్పుచుఁ బొక్కు చున్నదో. 163
- ప. అని కృష్ణార్జునులం జూచి యి ట్లనియె. 164

1 ఇచటను 'తదసావధృతాం' అను మూలమునకు సరిగా 'దండితుఁ జేయు మేటికి' అని పాఠము దిద్దఁబడియున్నది. వ్రాతప్రతులందెల్ల 'దండితుఁ జేయ నేటికి' అనియేయున్నది.

- ఉ. ద్రోణునితో శిఖం బడక శ్రీ ద్రోణకుటుంబిని యున్న దింట న
క్షీణతనూజశోకవివశీకృత నై విలపించుభంగి నీ
ద్రాణి దెరల్చి తెచ్చుటకు శ్రీ దైత్యము నొందుచు నెంత పొక్కునో
ప్రాణవియుక్తుఁడైన నతిరసాపము బ్రాహ్మణహింస మానరే. 165
- గ. భూపాలకులకు విప్రులఁ గోపింపం జేయఁ దగదు శ్రీకోపించినఁ ద
తోపాసలంబు మొదలికి, భూపాలాటపులఁ గాల్పు శ్రీ భూకంపముగాన్. 166
- ఘ. అని యిట్లు ధర్మ్యంబును సకరుణంబును నిర్వ్యభీకంబును సమంజసంబును శ్లా
ఘ్యంబునుం గాఁ బలుకుద్రాపదిపలుకులకు ధర్మనందనుండు సంతసిల్లె నకుల
సహదేవ సాత్యకి ధనంజయ కృష్ణులు సమ్మతించిరి సమ్మతింపక భీముం డిట్లనియె.
- చ. కొడుకులఁ బట్టి చంపె నని శ్రీకోపము నొందదు బాలఘాతుకుఁ
విడుపు మటంచుఁ జెప్పెడిని శ్రీ వెట్టిది ద్రాపది వీడు విప్రుఁడే
విడువఁగ నేల చంపుఁ డిటు శ్రీవీనిని మీరలు చంప రేని నా
పిడికిటిపోటునన్ శిరము శ్రీ భిన్నము నేసెదఁ జూడుఁ డిందఱున్. 168
- ఝ. అని పలికిన నశ్వత్థామకు ద్రాపది యడ్డంబు వచ్చె భీమునిసంరంభంబు సూచి
హరి చతుర్భుజం డయి రెండుచేతుల భీముని వారించి కడమరెంటను ద్రుపద
పుత్రికను దలంగించి నగుచు భీమున కిట్లనియె. 169
- ఞ. అప్రయఁడు గాఁడు వీడు శిశురహంత దురాత్మకుఁ డాతతాయి హం
తప్రయఁడు బ్రహ్మబంధుఁ డగుఁ శ్రీదప్పదు నిక్కము బ్రాహ్మణోనహ
స్తవ్య యటంచు వేదము శ్రుతం బగుఁ గావున ధర్మదృష్టిఁ గ
ర్తవ్యము వీనిఁ గాచుట యరథాస్థితిఁ జూడుము పాండవౌత్తమా. 170
- ట. అని సరసాలాపంబు లాడి పవననందను నొడంబటిచి యర్జునుం జూచి ద్రాపదికి
నాకు భీమసేనునకు సమ్మతంబుగ మున్ను నీచేసిన ప్రతిజ్ఞయు సిద్ధించునట్లు నా
పంపు సేయు మని నారాయణుం డానతిచ్చిన నర్జునుండును దదనుమతంబున.
- థ. విశ్వస్తుత్యుఁడు శక్రసూనుఁడు మహావీరుండు ఘోరాసిచే
నశ్వత్థామశిరోజముల్ దఱిఁగి చూరడాంతర్మహాత్మముఁ
శశ్వత్కిర్తి వెలుంగఁ బుచ్చుకొని పాశ వ్రాతబంధంబులఁ
విశ్వాసంబున నూడ్చి త్రోచె శిబిరోర్యభాగముం బాసి పోన్. 172
- ద. నిబ్బరపుబాలహంతయు, గొబ్బునఁ దేజంబు మణియుఁ శ్రీ గోల్పడి నతుఁడై
ప్రబ్బినవగచే విప్రుఁడు, సిబ్బితితో నొడలి శ్రీగబ్బు శ్రీ సెడి వడిఁ జనియెన్. 173
- ణ. ధనముఁ గొనుట యెండఁ శ్రీదల గొలుగుట యెండఁ
నాలయంబు వెడల శ్రీ నడుచు టాండఁ

1 'యిట్లు ద్రాపది పలికిన కరుణాన్యాయధర్మసహితంబు లైనపలుకులకు' అనియే వ్రాఁ
ప్రతులు. 2 కల్పింపెడి.

గాని చంపఁ దగినరక్కంబు సేసినఁ

జంపఁ దగదు విప్రజాతిఁ బతికి.

174

వ. ఇట్లశ్వత్థామం బ్రాణావశిష్టం జేసి వెడల నడిచి పాండవులు పాంచాలీసహితులై పుత్రులకు శోకించి మృతులైనబంధువుల కెల్ల దహనాదికృత్యంబులు సేసి యుదక ప్రదానంబు సేయుకొఱకు స్త్రీలముండట నిడికొని గోవిందుండునుం దారును గంగకుం జని తిలోదకంబులు పొసి క్రమ్యుట విలపించి హరిపాదపద్మ పరాగపటలపవిత్రంబు లయినభాగీరథీజలంబుల స్నాతు లయి యున్నయెడం బుత్తశోకాతురు లయినగాంధారిధృతరాష్ట్రులను గుంతీద్రౌపదులను జూచి మాధవుండు మునీంద్రులుం దానును బంధుమరణశోకాతురు లయినవారలవగవు మానిచి మన్నించె నివ్వధంబున.

175

శా. పాంచాలీకబరీవికర్షణమహాపాపక్షతాయుష్కులం

జంచదగ్ధర్వుల ధార్తరాష్ట్రుల ననిం జంపించి గోవిందుఁ డి

ప్పించెన్ రాజ్యము ధర్మపుత్రునకుఁ గరల్పించెన్ మహాభ్యాతిఁ జే

యించెన్ మూఁడుతురంగమేధములు దేవేంద్రప్రభావంబునన్.

176

◆◆◆ శ్రీకృష్ణఁ డుత్తరాగర్భకుం డగునర్భకుని రక్షించుట. ◆◆◆

వ. అంత వాసుదేవుండు వ్యాసప్రముఖభూసురపూజితం డయి యుద్ధవసాత్యకులు గొలువ ద్వారకాగమనప్రయత్నంబునం బొండవుల వీడ్కొని రథారోహణంబు సేయునమయంబున భయంబునం దత్తపడుచు నుత్తర ననుదెంచి కల్యాణ గుణోత్తరుం డైనహరి కి ట్లనియె.

177

మ. ఇదె కాలానలతుల్య మైనవిశిఖం శబేతెంచె దేవేశ నే

డుదరాంతర్గతగర్భదాహమునకై శయుగప్రభ౯ వచ్చు చు

న్నది దుర్లోక్యము మానుపన్ శరణ మశ్వం బేమియున్ లేదు నీ

పదపద్మంబులె కాని యెం డెఱుంగ నీరబాణాన్ని వారింపవే.

178

క. దుర్భరబాణానలమున, గర్భములో నున్నశిశువు శఘనసంతాపా

విర్భావంబునఁ బొరలెడి, నిర్భరకృపఁ గావ వయ్య శిఖిలస్తుత్యా.

179

క. చెల్లెలికోడల నీమే, నల్లుఁడు శత్రువులచేత శహతుఁ డయ్యెను నం

పుల్లారవిందలోచన, భల్లార్ని నడచి శిశువు శబ్రడింపఁ గడే.

180

ఆ. గర్భమందుఁ గమలగర్భాండశతములు, నిముఁడుకొన వహించుశశిశ్వరేశ

నీకు నొక్కమానిశగర్భరక్షణ, మెంతబరువు నిర్వహింతు గాక.

181

వ. అనిన నోశ్రితవత్సలుం డగునప్పర మేశ్వరుండు నుభద్రకోడలిదీనాలాపంబు లాలించి యిది ద్రోణనందనుండు లోక మంతయు నపాండవం బయ్యెడు మని యేసిన దివ్యాస్త్రం బని యెఱింగె నంతఁ బొండవుల కభిముఖం బయి ద్రోణనందన

దివ్యాస్త్రనిర్గతనిశితమార్గణంబులు డగ్గఱిన బెగ్గడిలక వారను బ్రత్యస్త్రంబు లందికొని పెనంగునమయంబున.

182

మ. తనసేవారతిచింత గాని పరచింతలేశమున్ లేనిన

జనులం బాండుతనూజులక మనుచువారీత్యల్యంబుతో దోణానం

దనుబ్రహ్మస్త్రము నడ్డవెట్టఁ బనిచెకన్ దైత్యారి సర్వారిసా

ధననిర్వక్రము రక్షితాఖిలనుధాంతధశ్చక్రముఁ జక్రమున్.

183

మ. సకలప్రాణిహృదంతరాళముల భాస్వజ్జ్యోతి యై యుండు సూ

క్ష్మకళం డచ్యుతుఁ డయ్యెడక * విరటుచూళీగర్భంబుఁ దాఁ జక్రహ

స్తకుఁ డై వైష్ణవమాయఁ గప్పి కురుసంతానార్థి యై యడ్డమై

ప్రకటస్ఫుర్తి నడంచె ద్రోణతనయబ్రహ్మస్త్రమున్ లీలతోన్.

184

వ. ఇట్లు ద్రోణతనయుం డేసినప్రతిక్రియారహితం బయినబ్రహ్మశిరం బనియెడిది

వ్యాస్త్రంబు వైష్ణవతేజంబున నిర్ధకం బయ్యె నిజమాయచే సకలలోకసర్వస్థితి

సంహారంబు లొచరించునట్టిహరికి ధరణీసురి బాణనివారణంబు విచిత్రంబు గాదు

తత్సమయంబున సంతసించి పాండవపాంచాలీనహిత యై గొంతి గమనోన్ముఖుం

డయినహరిం జేర వచ్చి యిట్లనియె.

185

—◆—◆—◆ కుంతీదేవీ శ్రీకృష్ణుని నుతించుట —◆—◆—◆

క. పురుషం డాధ్యుడు ప్రకృతికిఁ, బరుఁ డవ్యయుఁ డఖిలభూతరహితారంభ

సురుఁ డనవలోకనీయుఁడు, బరమేశ్వరుఁ డైననీకుఁ శ్రీ బ్రణవములు హరీ.

186

వ. మఱియు దవనికమటువున నాట్యంబు సలుపునటునిచందంబున మాయాయవని

కాంతరాళంబున నిలువంబడి నీమహిమచే బరమహంసలు నివృత్తరాగద్వేషు

లు నిర్మలాత్ములు నయినమునులకు నదృశ్యమానుండ వయి పరిచ్ఛిన్నుండవు

గాని నీవు మూఢదర్శనంబులు దర్శించుకుటుంబవతు లగుమాకు నెట్లు ద

ర్శనీయుండ వయ్యెదు శ్రీకృష్ణ వాసుదేవ దేవకీనందన నందగోపకుమార గోవింద

పంకజనాథ పద్మమాలికాంకృత పద్మలోచన పద్మసంకాశచరణ హృషీకేశ

భక్తియోగంబునం జేసి నమస్కరించెద నవధరింపుము.

187

నీ. తనయులతోడనే శ్రీ దవ్యామానం బగు, జతుగృహంబునయందుఁ శ్రీ జావ కుండఁ

గురురాజు వెట్టించు శ్రీ ఘోరవిషంబున, మారుతపుత్రుండు శ్రీ మడియ కుండ

ధార్తరాష్ట్రుడు సముద్రద్ధతిఁ జీర లొలువంగ, ద్రౌపదిమానంబు శ్రీ దలఁగ కుండ

గాంగేయకుంభజశక్తర్ణాదిఘనులచే, నాబిడ్డ లనిలోన శ్రీ నలఁగ కుండఁ

తే. విరటుపుత్రికకడుపులో శవలయుచూలు, దోణానందనుశిరపహ్నిశ్రద్ధుంగ కుండ

మఱియు రక్షించితివి పెక్కు శ్రీమార్గములను, నిన్ను నేమని విర్ణింతు శ్రీ నీరజాక్ష.

మత్త. బల్లిదుం డగుకంసుచేతను శ్రీ బాధ నొందుచు నున్న మీ

* 'విరటుజా గర్భంబు' ననియే వ్రాతప్రతులు. అయ్యది చింత్యము.

తల్లిఁ గాచినభంగిఁ గాచితీ ధార్తరాష్ట్రులచేత నేఁ
దల్లడంబునఁ జిక్క కుండఁగఁ శ్రీ దావకీయగుణవ్రజం
బెల్ల సంస్తుతి సేసి చెప్పఁగ శ్రీ నెంతదాన జగత్పతీ.

189

క. జననము నైశ్వర్యంబును, ధనమును విద్యయును గలమహాచక్రము లకిం
చనగోచరుఁ డగునిన్ను, వినుతింపఁగ లేరు నిఖిలవిబుధస్తుత్యా.

190

వ. మఱియు భక్తధనుండును నివృత్తధర్మార్థకామవిషయండును నాత్మారాముండును
రాగాదిరహితుండును శైవల్యదానసమర్థుండును గాలరూపకుండును నియామ
కుండును నాద్యంతశూన్యుండును విభుండును సర్వసముండును సకలభూతినిగ్ర
హానుగ్రహాకరుండును నైననిన్ను, దలంచి నమస్కరించెద నవధరింపుము మను
ష్యుల విడంబించుభవదీయవిలసనంబు నిర్ణయింప నెవ్వఁడు సమర్థుండు నీకుం
బ్రియాప్రియులు లేరు జన్మకర్మశూన్యుండ వయిననీవు తిర్యగాదిజీవులయందు
వరాహాదిరూపంబులను మనుష్యులందు రామాదిరూపంబులను ఋషులయందు
వామనాదిరూపంబులను జలచరంబులయందు మత్స్యదిరూపంబులను నవత
రించుట లోకవిడంబనార్థంబు గాని జన్మకర్మసహితుండ నగుటం గాదు.

191

ఉ. కోపముతోడ నీవు దధిరకుంభము భిన్నము సేయు చున్నచో
గోపిక త్రాటఁ గట్టిన విరకుంచితసాంజనబాష్పతోయధా
రాఙ్గిపూర్ణవక్త్రముఁ గరంబులఁ బ్రాముచు వెచ్చ నూర్పుచుం
బాపఁడ వై నటించుట క్రూరపాపర నామదిఁ జోద్య మయ్యెడిన్.

192

క. మలయమునఁ జందనముక్రియ, వెలయఁగ ధర్మజనిక్తిరి శ్రీ వేఁయించుట కై
యిలవై నభవుఁడుహరి యదు,కులమున నుదయించె సంధ్రు శ్రీ గొందఁ జనంతా.

క. వసుదేవదేవకులు తా, పనగతి గతభవమునందుఁ శ్రీ బ్రాధింపిన సం
తనమునఁ బుత్రత నొందితి, వసురలమృతి కంచుఁ గొంద శ్రీ జంధ్రు మహాత్మా.

క. జలరాశినడుమ మునిఁగెడు, కలముక్రియ భూరిభారశ్రీకర్మిత యగునీ
యిలఁ గావ నజాఁడు గోరినఁ, గలిగితి వని కొంద జంధ్రు శ్రీ గణనాతీతా.

195

తే. మఱచి యజ్ఞానకామ్యకర్మములఁ దిరుగు

వేదనాతురులకుఁ దన్నిరవృత్తిఁ జేయ

శ్రవణచింతనవందనార్యనము లిచ్చు

కొఱకు నుదయించి తంధ్రు నిక శ్రీ గొంద జభవ.

196

మ. నినుఁ జింతించుచుఁ బాడుచుం బొగడుచుక శ్రీ నీదివ్యచారిత్రముల్.

వినుచుం జూతురు గాక లోకు లితరాశ్రేయఁబులం జూతురే

ఘనదుర్జన్య పరంపరాదళనదరీక్షం బై మహాయోగి వా

గ్వినుతం బై నభవత్పదాబ్జయుగముక శ్రీ విశ్వేశ విశ్వంధరా.

197

వ. దేవా నిరాశ్రయుల మై భవదీయచరణారవిందంబు లాశ్రయించి సీవారల మైన

మమ్ము విడిచి విచ్చేయ నేల నీనకరుణావలోకనంబుల నిత్యంబును జూడవేని
యాదవనహితు లైనపాండవులు జీవుని బాసినయింద్రియంబులచందంబునఁ
గీర్తినంపదలు లేక తుచ్ఛత్వంబునొందుదురు కల్యాణలక్షణలక్షితంబు లైననీ
యడుగులచేత నంకితం బయినమదీయధరణీమండలంబు నీవు వాసిన శోభితంబు
గాదు నికృపావీక్షణామృతంబున నిక్కడిజనపదంబులు గునుమఫలభరితంబు
లై యోషధితరులతాగుల్కనదనదీనమేతంబు లై యుండు. 198

ఉ. యాదవులంఁడు బాండవులరేయందు నధీశ్వర నాకు మోహవి
చ్చేదము సేయు నయ్య ఘనశింధువుఁ జేరెడిగంగభంగి నీ
పాదనగోజచితనమునపై ననిశంబు మదీయబుద్ధి న
త్యాదరవృత్తితోఁ గదియునట్లుగఁ జేయఁ గదయ్య యీశ్వరా. 199

శా. శ్రీకృష్ణా యదుభూషణా నరసఖా శతృంగారరత్నకరా
లోక ద్రోహినరేంద్రవంశదహనా శలోకేశ్వరా దేవతా
నీక బ్రాహ్మణగోక్షార్తిహరణా శనిర్వాణసంధాయకా
నీకుఁ మ్రొక్కెదఁ ద్రుంపవే భవలతల్ శనిత్యానుకంపానిధీ. 200

వ. అని యిట్లు సకలభాషణంబుల నుతియించుగొంతిమాటకు నియ్యకొని గోవిం
దుండు మాయానిరూఢమండహాసవిశేషంబున మోహంబు నొందించి రథా
రూఢుం డై కరినగరంబునకు వచ్చి కుంతీసుభద్రాదుల వీడ్పొని తనపురంబునకు
విచ్చేయ గమకించి ధర్మరాజుచేఁ గించిత్కాలంబు నిలుపు మని ప్రార్థితుం డై
నిలిచె నంత బంధువధళోకాతురుం డయినధర్మజుండు నారాయణవ్యాసధా
మ్యాదులచేతఁ దెలుపంబడియుఁ దెలియక మోహితుం డై నిర్వివేకం బగుచిత్తం
బున నిట్లనియె. 201

మ. తనదేహంబునకై యనేకమృగసంఘతానంబుఁ జంపించుదు
ర్జనుభంగిఁ గురుబాలకద్విజతనూజభ్రాతృసంఘంబు ని
ట్లనిఁ జంపించినపాపకర్తునకు రారజ్యాకాంక్షికి నాకు హా
యనలక్షోపధి నైన ఘోరనరకశివ్యాసంగముల్ మానునే. 202

వ. మఱియుఁ బ్రతాపరిపాలనపరుం డయినరాజు ధర్మయుద్ధంబున శత్రువుల వధియిం
చినం బాపంబు లేదని శాస్త్రవచనంబు గల దయిన నది విజ్ఞానంబుకొఱకు న
మర్థంబు గాదు చతురంగంబుల ననేకాక్షోహిణీసంఖ్యాతంబులం జంపించితి హత
బంధు లయినసతుల కేను జేసినద్రోహంబు దప్పించుకొన నేర్పలేదు గృహస్థా
శ్రమధర్మంబు లైనచతురంగమేధాదియాగంబులచేతఁ బురుషుండు బ్రహ్మహత్యా
దిపాపంబులవలన విడివడి నిర్మలుం డగు నని నిగమంబులు నిగమించుఁ బంకం
బునఁ బంకిలస్థలంబునకు మద్యంబున మద్యభాండంబునకు శుద్ధి సంభవింపనిచం

దంబున బుద్ధిపూర్వకజీవహింసనంబు లయిననూగంబులచేతం బురుషులకుఁ బాప బాహుళ్యంబ కాని పాపనిర్ముక్తి గా దని శంకించెద. 203

క. అని యిట్లు ధర్మసూనుఁడు, మొనసి నిరాహారిభావమున దేవనదీ తనయుఁడు గూలినచోటికిఁ, జనియెఁ బ్రజాద్రోహపాపచలితాత్ముఁడై. 204

◆◆◆◆◆ ధర్మజుఁడు శ్రీకృష్ణసహితుం డై శరశబ్దగతుం డైనభీష్మునికడ కేఁగెట. ◆◆◆◆◆

వ. అయ్యవసరంబునం దక్కినచాండవులును ఫల్గునసహితుం డైనపద్మలోచనుండును గాంచనసమంచితంబు లయినరథంబు లెక్కి ధర్మజుం గూడి చనిన నతండు గు హ్యైకసహితుం డయినకుబేరునిభంగి నొప్పె నిట్లు పాండవులు పరిజనులు గొలువఁ బద్మనాభసహితు లై కురుక్షేత్రంబున కేఁగి దివంబుననుండి నేలం గూలినదేవత తెఱంగున సంగ్రామరంగపతితుం డైనగంగానందచునకు నమస్కరించి రంత బృహ దశ్వ భరద్వాజ పరశురామ సర్వత నారద బాదరాయణకశ్యపాంగిరస కాశిక ధౌమ్య సుదర్శన శుక వసిష్ఠా ద్యనేకరాజర్షి దేవర్షి బ్రహ్మర్షులు శిష్యసమేతు లై చను దెంచినం జూచి సంతసించి దేశకాలవిభాగవేది యైనభీష్ముండు వారలకుం బూజనంబు గావించి. 205

క. మాయాంగీకృతదేహం, డై యఖిలేశ్వరుఁడు మనుజుఁ ర డైనాఁ డని ప్ర జ్ఞాయుత్తచిత్తమున గాం, గేయుఁడు పూజనము సేసెఁ గృష్ణుఁ జిష్ణున్. 206

వ. మఱియు గంగానందనుండు వినయశ్రేమనుండరు లయినపాండునందనులం గూ ర్చుండ నియోగించి మహానురాగజనితబాష్పసలిలనందోహసమ్మిళితలోచనుం డై యిట్లనియె. 207

ఆ. ధరణీసురులు హరియు ర ధర్మంబుదిక్కు గా, బ్రదుకఁదలఁచి మీరురబహువిధముల నన్నలార పడితి ర రాపత్పరంపర, లిట్టిచిత్రకర్త ర మెందుఁ గలదు. 208

ఉ. సంతస మింత లేదు మృగశాపవశంబునఁ బొండుభూవిభుం డంతము నొంది యుండ మిము ర నర్భకులం గొని వచ్చి కాంక్షతో నింతలవారిఁ గాఁ బెనిచె ర నెన్నఁడు సౌఖ్యముపట్టు గాన దీ గొంతి యనేకదుఃఖములఁ ర గుందుచు నుండును భాగ్య మెట్టిదో. 209

ఉ. వాయువశంబు లై యెగసి ర వారిధరంబులు మింటఁ గూడుచుం బాయుచు నుండుకైవడిఁ బ్రసంచము సర్వముఁ గాలతంత్ర మై పాయుచుఁ గూడు చుండు నొకరథంగిఁ జరింపదు కాల మన్నియుం జేయుచు నుండుఁ గాలము విచిత్రము దుస్తర మెట్టివారికిన్. 210

ఉ. రాజట ధర్మజుండు సురరరాజసుతుం డట ధన్వి శాత్రుఘ్నా ద్వేజక మైనగాండివము ర విల్లట సారథి సర్వభద్రసం యోజకుఁ డైనచక్రి యట ర యుగ్రగదాధరుఁ డైనభీముఁ డ య్యాజ్ఞికిఁ దోడువచ్చు నట ర యాపద గల్గు టి దేమిచోద్యమా. 211

ఆ. ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ య డేవేశ నెవ్వని, కేమి సేయుఁ బురుషుఁ య డేమి యెఱుంగు
నతనిమాయలకు మరహత్తులు విద్వాంసు, లడఁగి మెలఁగుచుండురంధులగుచు.

వ. కావున దై వతంత్రం బైనవనికి వగవం బని లేదు రక్షకులు లేనిప్రజల రక్షింపఁ
బుండకీకాక్షుండు సాక్షాత్కరించిననారాయణుండు తేజోనిరూపుండు గాక
యాదవులందు నిగూఢుం డై తనమాయచేత లోకంబుల మోహతిరేకంబుల
నొందించు నతనిరహస్యప్రకారంబుల భగవంతుం డై నపరమేశ్వరుం డెఱుంగు
మఱియు దేవర్షి యగునారదుండును భగవంతుం డగుకపిలమునియు నెఱుంగు
దుగు మీరు కృష్ణుండు దేవకీపుత్రుం డగుమాతులేయుం డని తలంచి దూత
సచివసారథిఁబంధుమిత్రప్రయోజనంబుల నియమింతు రిన్నిటం గొఱింత లేదు
రా గాదిశూన్యుండు నిరహంకారుండు నద్వయుండు సమదర్శనుండు సర్వాత్మ
కుండు నయినయీశ్వరునకు నలోన్నతభావంబు లెక్కడివి లే వైన భక్తవత్సలుం
డు గావున నేకాంతభక్తులకు సులభుం డై యుండు.

213

సీ. అతిభక్తి నెవ్వనియందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, యెవ్వనినాను మూఁహించి పొగడి
కాయంబు విడుచుచుఁ య గామకర్మాదినిర్మలనుం డై యోగి య ముక్తి నొందు
నట్టిసర్వేశ్వరుం య డఖిలదేవై త్రింసుఁ, డేవేశ్వరఁ బ్రాణంబు య లేను విడుతు
నందాఁక నిదె ¹ మహాహర్షు డై వికసిత, పదనారవిందుఁ డై య వచ్చె నేడు

తే. నాల్గుభుజములుఁగ మలాభ నయనయుగము, నొప్పగన్నులముందట నున్నవాఁడు
మానవేశ్వర నాభాగ్యమహిమఁ జూడు, మేమి సేసితి నో పుణ్య య మితనిఁగూర్చి.

వ. అని యిట్లు ధనంజయసంప్రాప్తితేశరపంజరుం డయినకురుకుంజరునివచనంబు లాక
ర్ణించి మును లందఱు విరు చుండ ధర్మనందనుండు మందాకినీనందనువలన నర
జాతిసాధారణంబు లగుధర్మంబులును వర్ణాశ్రమధర్మంబులును రాగవైరాగ్యో
పాధులతోఁ గూడిన ప్రవృత్తి నివృత్తిధర్మంబులును దానధర్మంబులును రాజధ
ర్మంబులును స్త్రీధర్మంబులును శమదమాదికంబులును హరితోషణంబు లగుధ
ర్మంబులును ధర్మార్థకామమోక్షంబులును నానావిధోపాఖ్యానేతిహాసంబులును
సంక్షేపవిస్తారపంబుల నెఱింగె నంత రథికసహస్రంబులకు గమికాఁ డైనభీ
ష్ముండు స్వచ్ఛందమరణు లైనయోగీశ్వరులచేత వాంఛితం బగునుత్తరాయ
ణంబు సను దెంచిన నది దవకు మరణోచితకాలం బని నిశ్చయించి.

215

శా. ఆలాపంబులు మాని చిత్తము మనీరమాయ త్తముం జేసి దృ
ఙ్జాలంబుఁ హరిమోమువైఁ బఱిపి తరత్యాయుధ్యుష్టిఁ విని
ర్ములీభూతేశరవ్యథానిచయుఁ డై య మోదించి భీష్ముండు సం
శీలం బొప్ప నుతించె గల్కమగజశ్రేణీహారి శ్రీహరిన్.

216

వ. ఇట్లు పీతాంబరధారియుఁ జతుర్భుజుండు నాదిపూరుషుండుఁ బరమేశ్వరుండు నగు హరియందు నిష్కాముం డై విశుద్ధం బగుధ్యానవిశేషంబుచే నిరస్తజోషుం డగుచు ధారణావతి యైనబుద్ధిని సమర్పించి పరమానందంబున నొంది ప్రకృతివల న నైస్పృహిపరంపరలఁ బరిహరించుతలంపున మందాకినీనందనుం డిట్లనియె. 217

—◆◆◆భీష్ముడు క్రిక్కుళ్లుని స్తుతించుట.◆◆◆—

మ. త్రిజగన్తోహననీలకాంతితను పురస్తీపింపఁ బ్రాభాతనీ
రజబంధుప్రభ మైనచేలము పయిన్ రంజిల్ల నీలాలక
వ్రజసంయుక్తముఖారవింద మతిసేవ్యం బై విజృంభింప మా
విజయుం జేరెడువన్నెలాఁడు మది నానవేళించు నెల్లప్పుడున్. 218

మ. హయరింఖాముఖధూళిధూసరపరిస్వస్తాలకోపేత మై
రయజాతశ్రమతోయబిందుయుత మై శ రాజిల్లు నెమ్మాముతో
జయముం బొర్గున కిచ్చువేడ్క నని నాశస్త్రహతిం జాల నొ
చ్చియుఁ బోరించుమహానుభావు మదిలోఁ శ జింతింతు నశ్రాంతమున్. 219

మ. నరుమాటల్ విని నవ్వుతోనుభయసేనామధ్యమక్షోణిలోఁ
బరు లీక్షింప రథంబు నిల్చి పరభూపాలావళిం జూపుచుం
బరభూపాయువు లెల్ల జూపులన శుంభశ్మేలి వంచించునీ
పరమేశుండు వెలుంగుచుండెడును హృత్యద్దాననాసీనుఁ డై. 220

క. తనవారిఁ జంపఁ జాలక, వెనుకకుఁ బో నిచ్చగించు శ విజయునిశంకన్
ఘనయోగవిద్యఁ బాపిన, మునివంద్యునిపాదభక్తి శ మొనయున్ నాకున్. 221

నీ. కుప్పించి యెగసినశగుండలంబులకాంతి, గగనభాగం బెల్లఁ శ గప్పికొనఁగ
నుఱికిన నోర్యక శ యుదరంబులో నున్న, జగములవ్రేగున శ జగతి గదలఁ
జక్రంబుఁ జేపట్టి శ చను దెంచురయమునఁ, బై నున్న పచ్చనిపటము జాఱ
నమ్మితి నాలావు శ నగుఁబాటు సేయకు, మన్నింపు మని క్రీడి శ మరలఁ దిగువఁ
తే. గరికి లంఘించుసింహంబుకరఁగి మెఱసి, నేడు భీష్ముని జంపుదు శ నిన్నఁగాతు
విడువు మర్జన యనుచుమరద్విశిఖవృష్టి, దెరలి చను దెంచు దేవుండురదిక్కు నాకు.

మ. తనకున్ భృత్యుండు వీనిఁ గాచుట మహాధర్మంబు పై మ్మంచు న
ర్జునసారథ్యము పూని పగములు చేఁ శ జోద్యంబుగాఁ బట్టుచున్
మునికోలన్ వడిఁ బూన్చి ఘోటకములన్ శ మోదించి తాడించుచున్
జనులన్ మోహము నొందఁ జేయుపరమోత్సాహం బ్రశంసించెదన్. 223

క. పలుకుల నావుల నడపుల, నలుకల నవలోకనముల శ నాభీరవధూ
కులములమనములతాలిమి, కొలుకులు వదలించుఘనుని శ గొలిచెద మదిలోన్.

ఆ. మునులు నృపులుఁజూడఁగమును ధర్మజునిసభా, మందిరమున యాగశమండపమునఁ
జిత్రమహిమలోడఁ శ జెలు పైందుజగదాది, దేవుఁ డమరు నాదుదృష్టియందు.

మ. ఒకసూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దా నీ నొక్కొక్కఁడై తోచుపొలిక నేదేవుఁడు సర్వకాలము మహాశీలక నిజోత్పన్నజన్యకదంబంబులవృత్తిరోరుహములక నానావిధానూనరూపకుఁడై యొప్పుచు నుండునట్టిహరి నే నీ బ్రార్థింతు శుద్ధుండ నై. 226

వ. అని యిట్లు మనోవాగ్దర్శనంబులం బరమాత్ముం డగుకృష్ణుని హృదయంబున నిలిపికొని నిశ్వాసంబు మాని నిరుపాధికం బయినవాసుదేవబ్రహ్మంబునందుఁ గలిసినభీష్ముం జూచి సర్వజనులు దినసావసానంబున విహంగంబు లూరక యుండుతెఱంగున నుండిరి దేవమానవవాదితంబులై దుందుభినినదంబులు మొరసె సాధుజనకీర్తనంబులు మెఱసె గునుమవర్షంబులు గురిసె మృతుం డయినభీష్మునికి ధర్మజుండు పరలోక క్రియలు సేయించి ¹(ముహూర్తమాత్రంబు దుఃఖితుం డయ్యె నంత నచ్చటిమునులు గృష్ణునిఁ దమహృదయంబుల నిలిపి కొని సంతృప్తాంతరంగు లగుచుం దదీయదివ్యావతారనామంబులచే స్తుతియించి స్వాశ్రమంబులకుం జనిరి పిదప నయ్యుధిష్ఠిరుండు) గృష్ణసహితుం డై గజపురం బునకుం జని గాంధారీసమేతుం డయినధృతరాష్ట్రు నొడంబఱిచి వారినమృతంబున వాసుదేవానుమోదితుం డై పితృపైతామహం బైనరాజ్యంబు గైకొని ధర్మమార్గంబునం జేయు చుండె నని చెప్పిన విని సూతునకు శౌనకుం డి ట్లనియె.

ఆ. ధనము లవహరించి నీ తనతోడఁ జెనకెడు, నాతతాయుజనుల నీ నని వధించి బంధుమరణదుఃఖభరమున ధర్మజుం, డెట్లు రాజ్యలెట్టి నీ నిచ్చుగించె. 228

వ. అనిన సూతుం డి ట్లనియె. 229

క. కురుసంతతికిఁ బరితీ, న్నరవరు సంకురముఁ జేసి నీ నారాయణుఁ డీ ధరణీరాజ్యమునకు నీ, శ్వరుఁగా ధర్మజుని నిలిపి నీ సంతోషించెన్. 230

వ. ఇట్లు ధర్మనందనుండు భీష్మునివచనంబులం గృష్ణునిసంభాషణంబులం బ్రవర్ధమాన విజ్ఞానంబును నివర్తితశంకాకలంకుండును నై నారాయణాశ్రయం డైన యింద్రుండునుం బోలె జతుస్సాగరవేలాంకృతం బగువసుంధరామండలంబు నహోదరసహాయం డై యేలు చుండె. 231

సీ. సంపూర్ణవృష్టిఁ బరీక్షనయ్యుండు గురియించు, నిల యెల్లకోర్కుల నీ నీను చుండు గోవులు వర్షించు నీ ఘోషభూములఁ బాలు, ఫలవంతములు లతాపాదపములు పండు సన్యములు దోష్పక ఋతువుల నెల్ల, ధర్మ మెల్లెడలను నీ దనరి యుండు దైవభూతాత్మతంత్రము లగుగోగాది, భయములు సెందవు నీ ప్రజల కెందుఁ

ఆ. గురుకులోత్తముండు నీ గుంతీతనూజుండు, దానమానఘునుండు నీ ధర్మజుండు

1 () ఈ కుండలీకరణములొని పాదము వ్రాతప్రతులందులేదు. మూలమునుబట్టి యందుఁ జేర్చబడిన దని తోచెడిది. 2 బెనకెడు.

సత్యవాక్య¹ధనుడు² సకలమహిరాజ్య, విభవభాజి యయున³ వేళయందు.

—◆◆◆ శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగుట. ◆◆◆—

వ. అంతః గృష్ణుండు చుట్టలకు శోకంబు లే కుండం జేయుకొఱకు సుభద్రకుఁ బ్రియంబు సేయుకొఱకును గజపురంబునం గొన్ని నెలలుండి ద్వారకానగరంబు నకుం బ్రయాణంబు సేయం దలంచి కొందఱికి నమన్మరించి కొందఱిం గాఁగిలిం చికొని⁴ కొందఱు దనకు నమన్మరించినం గాఁగిలించుకొని రథారోహణంబు సేయునవసరంబున సుభద్రయు ద్రాపదియుఁ గుంతియు నుత్తరయు గాంధారియు ధృతరాష్ట్రుండును విదురుండును యయుత్సుండును గృపాచార్యుండును ధామ్యుండును⁵ (సత్సంగంబువలన ముక్తదుస్సంగుం డగుబుధుండు సకృత్కూలసంక్షీర్ణమానం బై రుచికరం బగునెవ్వనియశంబు నాకర్ణించి విడువ నోపం డట్టి) హరితోడివియోగంబు సహింపక దర్శనస్పర్శనాలాపశయనాననభోజనం బులవలన నిమిషమాత్రంబును హరికి నెడ లేనివార లయినపాండవులం గూడి కొని హరి మరల వలయునని కోరుచు హరి చనినమార్గంబు సూచుచు హరివిన్యస్తచిత్తులయి లోచనంబుల బాష్పంబు లొలుక నంత నంత నిలువంబడి రయ్యవసరంబున.

233

సీ. కనక సాధములవైఁ ॥ కౌరవకాంతలు, గునుమవర్షంబులు ॥ గోరి కురియ మక్తాకిక దామసరమంచితధవళాత, పత్రంబు విజయుండు ॥ వట్టు చుండ నుద్ధవసాత్యకు ॥ లుత్యాహవంతు లై, రత్నభూషితచామరములు వీవ గగనాంతరాళంబుఁ ॥ గప్పి కాహళభేరి, పటహాశంఖాదిశ్రబ్దములు మొరయ

ఆ. సకలవిప్రజనులు ॥ సగుణనిర్గుణరూప, భద్రభాషణములు ॥ వలుకు చుండ భవనమోహనుండు ॥ పుండరీకాక్షుండు, పుణ్యరాశి హస్తీపురము వెడలె. 234

వ. తత్సమయంబునం జౌరసుందరులు ప్రాసాదశిఖరభాగంబుల నిలిచి గోపాలనుం దరుని సందర్శించి వర్గంబు లై మార్గంబు రెండుదెసలఁ గరారవిందంబులు సాచి యొండొరులకుం జూపుచుం దమలోనం దొల్లి గుణంబులం గూడక జీవులు లీనరూపంబు లై యుండం బ్రపంచంబు ప్రవర్తింపనిసమయంబున నొంటి దీపించుపురాణపురుషుం డితం డనువారును జీవులకు బ్రహ్మాత్వంబు గలుగ లయంబు సిద్ధించుట యెట్లనువారును జీవ్రాపాధిభూతంబు లయిన సత్త్వాదులశక్తిలయంబు జీవలయం బనువారును గ్రమ్మట నప్పరమేశ్వరుండు నిజవీర్యప్రేరిత యై నిజాంశభూతంబు లై నజీవులకు మోహిని యైనసృష్టి సేయ

1 రకుండు. 2 విభవ భాజి. 3 'ధర్మనందనునకుఁ గృతాభిషేచనుం డగుచు నతనిచే నాలింగితుం డై యామంత్రణంబు పడసి ... రథా' అని యిట అచ్యుప్రతులపాఠము. ఇది వ్రాత ప్రతులందు లేదు ; ఇది మూలానుసారముగా నీట మార్పబడియె. 4 ఈ పాఠమును మూలాను సారముగాఁ జేర్పబడినది.

నిచ్చించుమాయ వనుసరణంబు సేయు ననువారును నామరూపంబులు లేని జీవులందు నామరూపంబులు గల్పించుకొఱకు నీశ్వరుండు వేదంబుల నిర్మించి మాయ వనుసరణంబు సేయు ననువారును నిర్మలభక్తిసముత్కంఠావిశేషంబుల నకుంఠితు లై జితేంద్రియు లగువిద్వాంసు లిష్టుహాసభావునిజరూపంబు దర్శింతు రనువారును యోగమార్గంబునం గాని దర్శింపరా దనువారును నై మతియును.

235

మ. రమణీ దూరము ప్రాయః గృష్ణురథముఁ శర దింక వీక్షింప నీ కమలాక్షుం బాడగాన లేనిదినముల్ శగల్పంబు లై తోచు గే హములం దుండఁగ నేల పోయి పరిచర్యల్ సేయుచున్ నెమ్మి నుం దము రమ్మా యనె నొక్కచంద్రముఖ కంఠదర్పాశుగ భ్రాంత యై.

236

మ. తరుణి యాదవరాజు గాఁ డితఁడు వేదవ్యక్తుఁ డై యొక్కఁ డై పరున్ లోకభవస్థితి ప్రళయముల్ శవర్తిల్లఁగాఁ జేయుదు స్తరలీలారతుఁ డై నయీశుఁ డితనిఁ శ దర్శించితిం బుణ్యభా నుర నే నంచు నటించె నొక్కత మహాశక్తుధాంతరంగంబునన్.

237

క. తామసగుణు లగురాజులు, భూమిం బ్రభవించి ప్రజలఁ శ బాలియింపఁగ న త్త్వామలతనుఁ డై యీతఁడు, భూమిని వారల వధించుఁ శ బ్రతికల్పమునన్.

వ. ఇదియునుం గాక.

239

సీ. ఈయత్తమశ్లోకుఁడెలమి జన్మింపంగ, యాదవకుల మెల్ల శ ననఘ మయ్యె నీపుణ్యవర్తనుఁ శ డేప్రాద్దునుగడంగ, మధురాపురము దొడ్డశమహిమఁ గనియె నీపూరుషశ్రేష్ఠు శ నీక్షించి భక్తితో, ద్వారకావాసులు శ ధన్యు లైరి యీమహాబలశాలి శ యెఱిగి శిక్షింపంగ, నిష్కంఠకం బయ్యె శ నిఖలభవన

తే. మీజగన్తోహనాకృతి శ నిచ్చగించి, పంచశరభల్లజాలవిశభజ్యమాన
 4 వివశమానస మై వల్లసీనమూహమితనియధరామృతముఁ గ్రోలున్ నెల్లప్రాద్దు.

ఉ. ఈకమలాక్షు నీనుభగు శ నీకరుణంబుధిఁ బ్రాణనాథుఁ గాఁ జేకొని వేడ్కఁ గాఁపురము శ సేయుచు నుండెడిరక్తిణిముఖా నేకపతివ్రతల్ నియతి శ నిర్మలమానస లై జగన్నుతా స్తోకవిశేషతీర్థములఁ శ దొల్లిటిబాముల నేమి నోచిరో.

241

వ. అని యిట్లు నానావిధంబు లగుపురనుందరీవచనంబు లాకర్ణించి కటాక్షించి నగుచు నగరంబు వెడలె ధర్మజుండును హరికి రక్షణంబు లై కొలిచి నడవం జతురంగబలంబులం బంచినఁ దత్సేనాసమేతు లై తనతోడివియోగంబున కోర్వక దూరంబు వెనుతగిలినకారపుల మరలించి కురుజాంగలసాంచాలదేశంబులు దాఁ టి శూరసేనయామునభూములం గడచి బ్రహ్మవర్తకురుక్షేత్రమత్స్యసారస్వతమ

రుధన్వసావీరాభీరసైంధవవిషయంబు లతిక్రమించి తత్తద్దేశవాను లిచ్చినకాను
కలు గైకొనుచు నానర్తమండలంబు సొచ్చి పద్మబంధుండు పశ్చిమసింధునిమ
గ్నుం డయినసమయంబునఁ బరిశ్రాంతవాహుం డై చనిచని. 242

—◆◆◆ క్రిక్కుళ్లుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట. ◆◆◆—

మ. జలజాతాత్ముండు శౌరి డగ్గతై మహాసాధాగ్రభృంగారకం
గలహంసావృతహేమపద్మపరిఖాకాసారకం దోరణా
వళినంఛాదితతారకం దరులతావర్గానువేలోదయ
తృలపుష్పాంకురకోరక మణిమయస్పృశారక ద్వారకన్. 243

వ. ఇట్లు దనప్రియపురంబు డగ్గటి. 244

మ. త్రకోకిలము. అన్యసన్నతసాహనుండు మురారి యొత్తై యదూత్తముల్
ధన్యమై వినఁ బొంచజన్యము ర్దారితాఖలజంతునై
తన్యము భవనై కమాన్యము ర్దారుణధ్వనిభీతరా
జన్యముం బరిమూర్ఛితాఖలశత్రుదానవసైన్యమున్. 245

శా. శంఖారావము వీనుల విని జనుల్ ర్నర్హంబరద్రవ్యముల్
శంఖాద్యంబులుఁ గొంచు వచ్చిరి దిద్దుకొడర్పితోత్కంఠన
ప్రేంభద్యక్తులు వంశకాహళమహాభేరిగజాశ్వావళి
రింఖారావము లుల్లసిల్ల దనుజాఠిరిం జూడ నానక్తులై. 246

క. బంధులుఁ బౌరులుఁ దెచ్చిన, గంధేభహయాదులై నరకానుకలు దయా
సింధుండు గైకొనె నంబుజ, బంధుండు గొనుచు తైచీవరపంక్తులభంగిన్. 247

వ. ఇట్లాత్తారాముండును బూర్ణకాముండును నైయప్పరమేశ్వరునికి నుపాయనంబు
లిచ్చి నాగరులు వికసితముఖు లయి గద్గదభాషణంబులతోడ డయ్య కుండ
నడపునయ్యకు నెయ్యంబు సూప నడ్డంబు లేనిబిడ్డలచందంబున మొక్కి
యి ట్లనిరి. 248

శా. నీపదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యము గదా నీసేవ సంసారసం
తాపధ్వంసిని యాఁ గదా సకలభరద్రక్షణులం బ్రీతితో
నాపాదింతు గదా ప్రవన్నులకుఁ గారలాధీశ కాలంబు ని
ర్వాహరంబు గ దయ్య చాలరు నినుల్ వర్ణింప బ్రహ్మాదులున్. 249

క. ఉన్నారము సౌఖ్యంబున, విన్నారము నీప్రతాపవిక్రమకథల్
మన్నారము ధనికుల మై, కన్నారము తాపకాంక్షిరకమలములు హరి. 250

క. ఆరాటము మది నెఱుంగము, పోరాటము లిండ్లకడల ర్బుట్టవు పురిలోఁ
జోరాటన మెనయదు నీ, దూరాటన మోర్వలేము ర్తోయజనేత్రా. 251

1 భృందారకం; కృంగారకం. 2 ధన్యముక్ విసం. 3 భీకరో, దన్యముక్ బరిమూర్ఛితా
హంసావృతదానవ. 4 శంఖాతీతము. 5 మజాట మెఱుంగ మెద నీ.

- ఉ. తండుల కెల్లఁ దండ్రి యగుఁగూతకుఁ దండ్రివి దేవ నీవు మా
తండ్రివిఁ దల్లివిం బతివి శ్రద్ధ వమవున్ సఖివి గురుండవుం
దండులు నీక్రియం బ్రజల శ్రధన్యులఁ జేసిరె వేల్పులైన నో
తండ్రి భవన్ముఖాంబుజము శ్రధన్యతఁ గానరు మావిధంబునన్. 252
- క. చెచ్చెరఁ గరినగరికి నీ, విచ్చేసిననిమిష మైన శ్రవేయేండ్లగు మా
కెచ్చేటికి విచ్చేయక, మచ్చికతో నుండ వయ్య శ్రమానగరమునన్. 253
- ఆ. అంధకారవైరి తి యపరాద్రియవ్వలఁ, జనిన నంధ మునునశగముభంగి
నిన్నుఁ గాన కున్న శ్రవీరజలోచన, యంధతమనయుతుల శ్రమగుదు మయ్య. 254
- వ. అని యిట్లు ప్రజ లాడెడిభక్తియు క్తమధురమంజులాలాపంబులు గర్జకలాలంబు
లు గా నవధరించి కరుణావలోకనంబులు వర్షించుచు హర్షించుచుఁ దనరాక
విని మహానురాగంబున సురంభవేగంబుల మజ్జనభోజనశయనాదికృత్యంబు
లొల్లక యుగ్రసేనాక్రూరవసుదేవబలభద్రప్రద్యున్న సాంబచారుదేష్టగదప్ర
ముఖయదుకుంజరులు కుంజరతురగరథారూఢులై దిక్కుంజరసన్నిభం బయిన
యొక్క-కుంజరంబు ముందట నిడుకొని సూతమాగధనటనర్తకవందినందోహం
బులమంగళభాషణంబులును భూసురాశీర్వాదవేదఘోషణంబులును వీణావేణ
భేరిపటహాశంఖకాహళ్యావనంబులును రథారూఢవిభూషణభూషితవారయువతీ
గానంబులును ననమానంబులై చెలంగ నెదురుకొని యథోచితప్రణామనమ
స్కారపరిరంభబాహుస్పర్శసంభాషణమందహాసనందర్శనాదివిధానంబుల బహు
మానంబులు సేసి వారలుం దానును భుజగేంద్రసాలితం బయినభోగవతీనగరంబు
చందంబున స్వసమానబలయదుభోజదశార్థకుకురాంధకృష్ణవీరసాలితంబును
నకలకాల సంపద్యమానాంకురపల్లవకోరకకుట్టలకునుమఫలమంజరీపుంజభారవిన
మితలతాపాదపరాజీవిరాజితోద్ధానమహావనోపవనారామలాలితంబును వనాం
తరాళరసాలసాలశాఖాంకురఖాదనక్షుణ్ణకషాయకంతకలకంతమిథునకోలాహలఫ
లరసాస్వాదపరిపూర్ణశౌరికాకీరకులకలకలకహారపుష్పమకరందపాన పరవశభృంగ
భృంగీకదంబర్ఘుంకారసరోవరకనకకమలమృదులకాండఖండస్వీకారమత్త వరటా
య త్తకలహంసనివహాక్రేంకారసహితంబును మహాన్నతసాధజాలరంద్రనిర్గతక
ర్పూర ధూపధూమపటల నందర్శన సంజాత జలధర భ్రాంతి విభ్రాంతసముద్భతపిం
ఛనర్తన ప్రవర్తమాన మత్తమయూర కేకారవమహితంబును నానారూప
తోరణధ్వజవైజయంతికానికాయనిరుద్ధతారకాగ్రహప్రకాశంబును ముక్తాఫల
విరచితరంగవల్లికాలంకృతమందిరద్వారదేహళీవేదికాప్రదేశంబును ఘనసారగం
ధసారకస్మరికాసంవాసితవణగ్గేహగేహళీనికర కనకగళంతికావికీర్యమాణసలీల
ధారాసంసిక్త వివణిమార్గంబును బ్రతీనివాసబహిరంగణ సమర్పితరసాలదండఫల
కుసుమగంధాక్షతధూపదీపరత్నాంబరాదివివిధోపహారవర్గంబును బ్రవాళనీలమర

కతవజ్రవైదూర్యనిర్జిత గోపురాట్టలకంబును విభవనిర్జితమహేంద్రనగరకుబే
రాలకంబును నై నపురవరంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబున వచ్చునమయంబున.

మత్తకోకిలము. కన్ను లారఁగ నిత్యము హరిఁ గాంచుచు మనువార ల
య్య న్నవీనకుతూహలోత్సవరయుక్తి నాగరకాంత ల
త్యున్నతోన్నతహర్యః¹రేఖల శ నుండి చూచిరి నిక్కి చే
నన్నలం దమలోనఁ దద్విభుసౌకుమార్యము సూపుచున్.

256

సీ. కలుముల నీనెడుశకలకంఠియెలనాఁగ, వర్తించు నెవ్వనివక్షమందు
జనదృక్పక్షోరకరసంఘంబునకు సుధా, పానీయపాత్ర మేరభవ్యముఖము
నకలది క్షాలకరసంహతి కెవ్వని, బాహుదండంబులు శ పట్టుఁగొమ్మ
లాశ్రిత శ్రేణి కేరయధిపునిపాదరాజీవయుగ్మంబులు శ చేరుగడలు

ఆ. భువనమోహనుండు శ పురుషభూషణుఁ డెవ్వఁ, డట్టికృష్ణుఁ డరిగె శ హర్యశిఖర
రాజమాన లగుచు శ రాజమార్గంబున, రాజముఖులు గునుమరరాజి గురియ.

మ. జలజాతాత్ముఁడు సూడ నొప్పె ధవళశర్చుత్తంబుతోఁ జామరం
బులతోఁ బుష్పశిశంఘచేలములతో శ భూషామణిస్థితఁ డై
నలినీబాంధవుతో శ శిధ్వజముతో శ నక్షత్రనఁఘంబుతో
బలభిచ్ఛాపముతోఁ దట్టిల్లతికతో శ భాసిల్లుమేఘాకృతిన్.

258

వ. ఇట్లరిగి తల్లిదండ్రులనివాసంబు సొచ్చి దేవకీప్రముఖు లయినతల్లుల కేడ్వరకు
మొక్కిన.

259

క. బిడ్డఁడు మొక్కినఁ దల్లులు, జడ్డన నంకముల నునిచిర చన్నలతుదిఁ బా
లాడ్డగిలఁ బ్రేమభరమున, జడ్డువడం దడిపి రక్షిరజలముల ననఘా.

260

—◆◆◆ శ్రీకృష్ణం దంతఃపురకాంతలం జూడఁ బోవుట. ◆◆◆—

వ. తదనంతరంబ యష్టోత్తరశతఘోడశసహస్రసౌవర్ణసౌధకాంతం బయినశుద్ధాంత
భవనంబు సొచ్చి హరి దనమనంబున.

261

మ. ఒకదేవీభవనంబు మున్ను సార వే శ తొక్కర్తు లోఁ గుందునో
సుకరాలాపము లాడదో సాలయునో శ సుప్రీతి నీక్షింపదో
వికలత్వంబున నుండునో యనుచు నశ్వేళక వధూ గేహముల్
ప్రకటాశ్చర్యవిభూతిఁ జొచ్చె బహురూపవ్యక్తుఁ డై భార్గవా.

262

వ. ఆనమయంబున.

263

క. శిశువులఁ జంకల నిడి తను, కృతతలు విరహాగ్నిఁ దెలుప శ గృహగేహాభులక
రశనలు జాఱఁగ సిగ్గున, శశిముఖు లెదురేగి రపుడు శ జలజాత్మునకున్.

264

మ. పతి నాయింటికి మున్ను వచ్చె నిదె నాశ్రాణేశుఁ డన్నదృఢహ
గతుఁ డయ్యె మును సేరె బో తొలుత మరత్కాంతుండు² నాశాలకే

నితరాలభ్యనుఖంబు గంటి నని తా రింటింట నర్పించి ర
య్యతివల్ నూఱు బదాఱువేలు నెనమం ర ద్రవ్వేళ¹ నాత్మేశ్వరున్. 265

వ. వారలం జూచి హరి యిట్లనియె. 266

మ. కొడుకుల్ భక్తివిధేయు లొదురు గదా ర్కోడండ్లు మీవాక్యముల్
గడవం జాలక యుందురా విబుధసత్కారంబు గావెతురా
తొడవుల్ వస్త్రములుం బదార్థరససందోహంబులుం జాలునా
కడమల్ గావు గదా భవన్నిలయముల్ ర కల్యాణయుక్తంబులే. 267

సీ. తిలక మేటికి లేదు ర తిలకిసీతిలకమ, పువ్వులు దుఱుమవార పువ్వుఁబోడి
కస్తూరి యలఁదవార కస్తూరికాగంధి, తొడవులు చొడువవారతొడవుతొడవ
కలహంసఁ బెంపుడే ర కలహంస గామిని, కీరముఁ జదివెంతె ర కీరవాణి
లతలఁ బోపెంతువారలతికాలలితదేహ, సరసి నోలాడుడే ర సరసిజాషీ

ఆ. మృగికి మేత లిడుదె ర మృగ శాబహోచన, గురుల నాదరింతె ర గురువివేక
బంధుజనులఁ బ్రోతె ర బంధుచింతామణి, యనుచు సతుల నడిగె ర నచ్యుతుండు.

వ. అని యడిగిన వారలు హరిం బొసినదిసంబులందు శరీరసంస్కారకేళీవిహారహాస
వనమందిరగమనమహోత్సవదర్శనంబు లొల్లనియిల్లాండ్లు గావున. 269

మ. సిరి చాంచల్యముతోడి దయ్యుఁ దనకున్ ర జీవేశ్వరుం డంచు నే
పురుషశ్రేష్ఠు వరించు నట్టిపరమున్ ర బుద్ధి విలోకంబులం
గరయుగంబులఁ గౌగిలించిరి సతుల్ ర గల్యాణబాష్పంబు లా
భరణశ్రేణులుగాఁ బ్రతిక్షణనవప్రాప్తానురాగంబులన్. 270

మ. త్రకోకిలము. పంచబాణుని నీఱు సేసినభర్గునిం దనవిల్లు వ
ర్జించి మూర్ఛిలఁ జేయఁ జాలువీరశేషహాసవిలోకనో
దంచితాకృతు లయ్యుఁ గాంతలు ర దంభచేష్టల మాధవుం
జంచలింపఁగఁ జేయ సేమియుఁ ర జాల రైరి బుధోత్తమా. 271

వ. ఇవిధంబున సంగవిరహితుం డైనకంసారి సంసారికై వడి విహరింప నజ్ఞాన
విలోకు లయినలోకులు లోకసామాన్యమనుష్యుం డని తలంతు రాత్మాశ్రయ
యైనబుద్ధి యాత్మయం దున్నయానందాదులతోడం గూడనితెఱంగున నీశ్వ
రుండు ప్రకృతితోడం గూడియు నాప్రకృతిగుణంబు లై నసుఖదుఃఖంబులఁ
జెందక యుండుఁ బరస్పరసంఘర్షణంబులచే వేణువులవలన వహ్నిఁ బుట్టించి
వసంబుల దహించుమహావాయువుచందంబున భూమికి భారహేతువు లై యనే
కాక్షేహిణులతోడం బ్రవృద్ధతేజ లగురాజుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి
నిరాయుధుం డై సంహారంబు సేసి శాంతుం డై పిదపం గాంతామధ్యంబునఁ
బ్రాకృతమనుష్యుండును బోలె సంచరించు చుండె నాసమయంబున 272

- క. యతు లీశ్వరుని మహాత్మ్యము, మిత మెఱుంగనిభంగి నప్రమేయుఁ డగుమారి
స్థితి నెఱుంగక కాముకుఁ డనిరతములు నలుపుదురు తిగిచి రమణులు సుమతీ.
క. ఎల్లప్పుడు మాయొండను, వల్లభుఁడు వసించు నేమర వల్లభలము శ్రీ
వల్లభున కనుచు గోతీ, వల్లభుచే సతులు మనుతరవలఁ బడి రనఘా. 274
వ. అని చెప్పిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె. 275

—◆◆◆— 4 ఉత్తరకుఁ బరీక్షితు జనించుట. —◆◆◆—

- సీ. గురునందనుండు సరక్రోధుఁ డై యేసిన, బ్రహ్మశిరోనామరబాణవహ్నిఁ
గంపించును త్తరగర్భంబు గ్రమ్మఱ, బద్లోచనుచేత ర బ్రదికె నండు
గర్భస్థుఁ డగుబాలుఁ ర గంసారి యేరీతి, బ్రదికించె మృత్యువురభయము వాపి
జనియించి యతఁ డెన్ని సంవత్సరము లుండె, నెబ్బంగి వర్తించె ర నేమిసేసె
అ. వినుము శుకుఁడు వచ్చి ర విజ్ఞానపద్ధతి, నతని కెట్లు సూపె ర నతఁడు పిదపఁ
దనశరీర మేవీరధంబున వర్జించె, విప్రముఖ్య నాకు ర విస్తరింపు. 276
వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె ధర్మనందనుండు చతుస్సముద్రముద్రితాఖిలజంబూ
ద్వీపరాజ్యంబు నార్జించియు మిన్న ముట్టినకీర్తి నుపార్జించియు సంగనాతురంగ
మాతంగసుభటకాంచనాదిదివ్యసంపదలు సంపాదించియు వీరసోదరవిప్రవిద్య
జ్ఞనవిनోదంబులఁ బ్రమోదించియు వైభవంబు లలవరించియు గ్రతువు లాచ
రించియు దుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణంబు లొనరించియు ముకుందచరణారవిందసేవా
రతుం డై సమస్తసంగంబులందు నభిలాషంబు వర్జించి యరిషడ్వర్గంబు జయించి
రాజ్యంబు సేయుచు. 277

- తే. చందనాదుల నాకట ర స్రగువాడు, దనివి నొందనికై వడి ర ధర్మసుతుఁడు
సంపదలు వెక్కు గలిగియుఁ ర జక్రిపాద, సేవనంబులఁ బరిపూర్తిరసెంద కుండె.
వ. అంతం గొన్నిదినంబులకు నభిమన్యుకాంతాగర్భంబునం దున్నడింభకుండు
1 దశమమాసపరిచ్ఛేద్యం డై గర్భాంతరాళంబున దురంతం బైనయశ్వత్థామ
బాణానలంబున దందహ్యమానుం డై తల్లడిల్లుచు. 279

- ఉ. కుయ్యిడ శక్తి లే దుదరగోళములోపల నున్నవాడ ది
కైయ్యది దా ననాథ నని రయెప్పుడుఁ దల్లి గణింప విందు నే
డియ్యిఘవహ్ని వాయుటకు ర నెయ్యది మార్గము నన్నుఁ గావ నే
యయ్య గలండు గర్భజనితాపద నెవ్వఁ డెఱుంగు డైవమా. 280

- క. చిచ్చుఱికోలవశంబునఁ, జచ్చి బహిర్గతుఁడఁ గానిరసమయమునను దా
నుచ్చలితగర్భవేదనఁ, జచ్చును మాతల్లి గర్భరసంతాపమునన్. 281

- క. చెచ్చెర బాణజ్వాలలు, నచ్చిన విష్ణుండు గావ ర వచ్చు ననుచుఁ దా
ముచ్చటలు సెప్ప సతులకు, నిచ్చలు మాయవ్వ నేడు ర నిజ మయ్యెడినో

శా.రాండా చూడ నమస్తభూతములలో శ్రీరాజులువాఁ డిచ్చట
లేడా పాటునిదిచ్చుటమ్ముఁ దొలఁగఁ శ్రీలీలాగతిం ద్రోవి నా
కీడా నేఁ డభయప్రదాన మతఁ డూహింపఁ నతత్రాత ముఁ
కాండా యెందఱఁ గావఁ డీయెడల మత్కర్తృంబు దా నెట్టిదో. 283

వ. అని గతాగతప్రాణుం డై భూభాగతుం డై నశిశువు చింతించునమయంబున. 284

సీ. మేఘంబుమీఁదిక్రొత్తమైఱుఁగుకై వడి మేని, వై నున్నవచ్చనిశపటమువాఁడు
గండభాగంబులఁ శ్రీ గాంచనమణిమయ, మకరకుండలకాంతి శ్రీ మలయువాఁడు
శరవన్నీ నడఁగించుశనంభమునఁజేసి, కన్నుల నునుఁగెంపు శ్రీ గలుగువాఁడు
బాలార్కమండలప్రతిమానరత్నహా, టకవిరాజితకీరీటంబువాఁడు

తే. కంకణాంగదవనమాలికావిరాజ, మానుఁ డనమానుఁ డంగుష్ఠమాత్రదేహుఁ
డొక్కగడఁజేతఁదాల్చి నేత్రోత్సవముగ, విష్ణుఁ డావిర్భవించె సరవ్వేళయందు.

వ. ఇట్లు భక్తపరాధీనుం డయినపరమేశ్వరుం డావిర్భవించి మంచు విరియించుమా
ర్తాండుచందంబున శిశువునకు దశదిశలం దనచేతీయఖండితమహోల్కాజా
లనన్నిభం బైనగదాదండంబు మండలాకారంబుగ జుజుబుఁ ద్రిప్పి విప్రునిచి
చ్చుటమ్మువేడిమిపోడిమిఁ జెఱిచి డింభకునిపరితాపంబువిజృంభణంబు నివారించి
గర్భంబు గండ కుండ నర్భకునికి నానందంబుఁ గల్పించిన. 286

మ. గదఁ జే బట్టి పరిభ్రమించుచు గదాభూతంబులం¹ గ్రూరశు
క్రృదమై వచ్చు శరాగ్నిఁ దుత్తుమురుగా శ్రీ భంజించి రక్షించె నీ
నదయుం డెవ్వఁ డొకో యటంచు మదిలోఁ శ్రీ జర్పించుచుఁ శాబకుం
డెదురై చూడ నదృశ్యుఁ డయ్యె హరి సరస్వేశుండు విప్రార్తమా. 287

వ. అంత ననుకూలశుభగ్రహోదయంబును మహోత్తరఫలసూచకంబును నైన
శుభలగ్నంబునం బాండవవంశోద్ధారకుం డయిన కుమారుండు జన్మించిన ధర్మ
నందనుండు ధామ్యాదిభూసురవర్గంబు రప్పించి పుణ్యాహంబు సదివించి జాత
కర్తృంబులు సేయించి కుమారుజన్మమహోత్సవకాలంబున భూసురులకు విభవాభి
రామంబు లయినగోభూహిరణ్యహయ గ్రామంబులును స్వాదురుదినంపన్నంబు
లయినయన్నంబు లిడిన వారలు తృప్తులై ధర్మచుత్త్రున కిట్లనిరి. 288

చ. ప్రకటితదైవయోగమునఁ శ్రీ జౌరవనంతతి యంతరింపఁగా
వికలత నొంద నీక ప్రభవవిష్ణుఁడు విష్ణుఁ డనుగ్రహించి శా
బకు బ్రదికించె గావున నృశాలక శాబకుఁ డింక శాత్రవాం
తకుఁ డగు విష్ణురాతుఁ డన శ్రీ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుఁ బూజ్యుఁ డై. 289

వ. అనిన విని భూదేవోత్తములకు సరదేవోత్తముం డిట్లనియె. 290

- శా. ఓపుణ్యాత్ కులార నాపలుకు మీ శరూహింపుఁడా మొక్కెదన్
మావెద్దల్ శ్రుతికీర్తులై నదయులై శమన్నార ¹రాజులై
యీపి న్నాతఁడు వారిఁ బోలెడిఁ గదా యెల్లప్పుడు మాధవ
శ్రీపాదాంబుజభక్తియుక్తుఁ డగుచున్ శీవించునే చూడరే. 291
- వ. అనిన విని నరేంద్ర భవదీయపాత్రుండు మనువుత్తుం డయినయిత్వోకునిచందం
బునం బ్రజల రక్షించు ²(* శ్రీ రామచంద్రునిభంగి బ్రహ్మణ్యుండు నత్యప్రతిజ్ఞం
డునగు) డేగ వెంట నంటినఁ బంట్రిల్లుభీతి మెయి వెనుకకు సమాయాతం బైన
కపోతంబుఁ గాచిన శిబిచక్రవర్తితి శరణ్యుండును వితరణఖనియునగు దుష్టంత
నూనుం డయినభరతుపగిది ³సోమాన్వయజ్ఞాతివర్గంబులకు యజ్ఞులకు ననర్గళకీర్తి
విస్తరించు ధనంజయకా ర్తవీర్యులకరణి ధనుర్ధరాగ్రేసరుం డగుఁ గీలిపోలిక దుర్ధ
ర్షుం డగు నముద్రునితెఱంగున దుస్తరుం డగు మృగేంద్రునికై వడి విక్రమశాలి
యగు ⁴(* వసుమతి పూలె నక్షయ తొంటియుక్తుం డగు భానునిలాగునఁ బ్రతాప
వంతుం డగు) వాసుదేవువడువున ⁵నర్వభూతహితుం డగుఁ దల్లిదండ్రులమాడ్కి
నహిష్టుం డగు మఱియును. 292
- సీ. సమదర్శనంబున శిలజాతభవుఁ డన, బరమప్రసన్నత శిభర్షుఁ డనఁగ
నెల్లగుణంబుల శినిదిరావిభుఁ డన, నధికధర్మమున యశయాతి యనఁగ
దైర్యసంపద బలీరదైత్యవల్లభుఁ డన, నచ్యుతభక్తిఁ బ్రహ్లాదుఁ డనఁగ
రాజితోదారత శిరంతిదేవుం డన, నాశ్రయమహిమ హిమాద్రి యనఁగ
- తే. యశము వర్ధించుఁ బెద్దల శి నాదరించు
నశ్వమేధంబు లొనరించు శి నాత్మసుతుల
ఘనులఁ బుట్టించు దండించు శి ఖలులఁ బట్టి
మానధనుఁడు నీమనుమఁడు శి మానవేంద్ర. 293
- భుజంగ ప్రయాతము. హరించుం గలిపేరితాఘంబు లెల్లన్
భరించున్ ధరన్ రామభద్రుండపోలెం
జరించున్ సదా వేదశాస్త్రానుష్ఠితై
వరించున్ విశేషించి శి వైకుంఠ భక్తిన్. 294
- వ. ఇట్లు వెక్కిరిండు జీవివి భూసురకుమారక ప్రియతం బయినతక్షకసర్పవిషానలం
బునం దనకు మరణం బని యెఱింగి సంగవర్జితం డయి ముకుందపదారవింద
భజనంబు సేయుచు శుకయోగీంద్రునివలన నాత్మవిజ్ఞానసంపన్నుండై గంగా
తటంబున శరీరంబు విడిచి నిర్గతభయశోకం బయినలోకంబుఁ బ్రవేశించు నని
జాతక ఫలంబు సెప్పి లబ్ధికాము లయి భూసురులు సని రంత. 295

1 రా రాజులై. 2 (*) ఇది మాలానుసారముగా నిట చేర్పఁబడియె. 3 సోమయాజి
యె జ్ఞాతి. 4 (*) ఇది మాలానుసారముగా నిట చేర్పఁబడినది. 5 నక్షయకాంతియుక్తుం.

- క. తనతల్లి కడుపులోపల, మును సూచినవిభుడు విశ్వరమున నెల్లఁ గలం
డనుచు బరిక్షింపఁగ జను, లనఘుఁ బరిక్షిన్న రేంద్రుఁ శ్ర డండు మునీంద్రా.
- ఆ. కళలచేత రాజు శ్ర గ్రమమునఁ బరిపూర్ణుఁ, డయినభంగిఁ దాత శ్ర లనుదినంబుఁ
బోవణంబు సేయఁ శ్ర బూర్ణుఁ డయ్యెను ధర్మ, పటలపాలకుండు శ్ర బాలకుండు. 297
- వ. మఱియు ధర్మనందనుండు బంధునంహారదోషంబు వాయుకొఱకు నశ్వమేధయా
గంబు సేయుచుఁ బ్రజలవలనం గరదండంబుల సముపాత్తం బయినవిత్రంబు
సాలక చిత్తంబునఁ జింతించునెడ నచ్యుతప్రేరితు లై భీమార్జునాదులు దొల్లి మరు
త్తుం డనురాజు మఖంబు సేసి పరిత్యజించి నిత్యేపించినసువర్ణపాత్రాదికం బైన
విత్తం బుత్తరదిగ్భాగంబువలన బలవంతు లై తెచ్చిన నారాజసత్తముండు సమా
యత్తయజ్ఞోపకరణం డై ¹ (* సకలబంధుసమేతంబుగఁ గృష్ణుని నాహ్వనంబు
సేసి) ² పురుషోత్తము నుద్దేశించి మూడుజన్మంబులు గావించె ³ (* దదనంత
రంబ కృష్ణుండు బంధుప్రియంబుకొఱకుఁ గరినగరంబునఁ గొన్ని నెల లుండి ధర్మ
పుత్రాదులచే నామంత్రణంబు వడసి యాదవసమేతుం డయి ధనంజయుండు
దోడ రా నిజనగరంబునకుం జనియె) నంత విదురుండు తీర్థయాత్ర సని
మైత్రేయుముండటఁ గర్మయోగవ్రతాదివిషయంబు లయినప్రశ్నంబులఁ గొ
న్నిటిం జేసి యతనివలన నాత్మగతిజ్ఞానంబు దెలిసి కృతార్థుం డై హస్తీపురంబు
నకువచ్చిన. 298
- క. బంధుఁడు వచ్చె నటంచును, గాంధారీవిభుఁడు మొదలుగ నంధఱు సం
బంధములు నెఱపి ప్రీతిని, మంధరగతిఁ జేసి రపుడు శ్ర మన్నన లనఘా. 299
- వ. అంత ధర్మనందనుండు విదురునికి మజ్జనభోజనాదినత్కారంబులు సేయించి సుఖా
సీనుం డై తనవార లందఱు విన ని ట్లనియె. 300
- సీ. ఏవర్తనంబున శ్ర నింతకాలము మీరు, సంచరించితి రయ్య శ్ర జగతిలోన
నేతీర్థములు గంటి శ్ర రెక్కడ నుంటిరి, భావింప మీవంటిభాగవతులు
తీర్థసంఘంబుల శ్ర ధిక్కరింతురు గదా, మీయందు విష్ణుండు శ్ర మెఱయుకతన
మీర తీర్థంబులు శ్ర మీకంటె మిక్కిలి, తీర్థంబు లున్నవె శ్ర తెలిసి చూడ
తే. వేఱ తీర్థంబు లవనివై శ్ర వెదక నేల, మిమ్ము బాడగని భాషించురమేల చాలు
వార్త లేమండ్రులోకులు శ్ర వసుధలోన, మీకు సర్వంబు నెఱిఁగెదర మేధగలదు.
మత్తకోకిలము. తండ్రి సచ్చినమీఁద మావెదతండ్రిబిడ్డలు దొల్లి వె
క్కండ్రు సర్వవిమాగ్ని బాధల శ్ర గాసిఁ బెట్టఁగ మమ్ము ని

1 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిట చేర్పబడియె. 2 'యజ్ఞేశ్వరుం డగుపురుషోత్తము'
అని వ్రాతప్రతులు. 3 లవిచ్చిన్న సంపన్నంబులు గావించె. 4 (*) ఇది మూలానుసారముగా
నిట చేర్పబడినది. 5 మేరగలదు.

- ల్లాండ్ర నంతముఁ బొంద కుండఁగ న్న లాలనంబున మీరు మా
తండ్రిభంగి నముద్ధరింతురు న్తద్విధంబు దలంతురే. 302
- క. పక్షులు తమతొక్కలలోఁ, బక్షుంబులు రానిపిల్లనపదువుల మమతక
రక్షించినక్రియ మీరలు, పక్షికరణంబు సేయ న్న బ్రదికితిమి గదే. 303
- క. మన్నారా ద్వారకలో, నున్నారా యదువు లంబురజోదరుకరుణం
గన్నారా లోకులచే, విన్నారా మీరు వారిరవిధ మెట్టిదియో. 304
- చ. అన విని ధర్మరాజునకు న్న నావిదురుండు నమ స్తలోకవ
ర్తనముఁ గ్రమంబుతోడ విశదంబుగఁ జెప్పి యదుక్షయంబు సె
ప్పిన నతఁ డుగ్రశోకమున న్న బెగ్గిలి కుండెడి నంచు నేమియన్
విను మని చెప్పఁ డయ్యె యదురవీరులనాశము భార్గవ్రాత్రమా. 305
- ఆ. మేలు సెప్పె నేని న్న మే లండ్లు లోకులు, చెట్ట యండ్లు కీడు న్న సెప్పెనేని
యంతమీఁద శూద్రుఁ డైనకతంబున, శిష్టమరణ మతఁడు న్న సెప్పఁ డయ్యె.
- వ. అది యె ట్లనిన మాండవ్యమహామునిశాపంబునం దొల్ల యముండు శూద్ర
యోనియందు విదురుం డై జన్మించి యున్న నూఱువత్సరంబు లర్యముండు యథా
క్రమంబునం బాపకర్ముల దండించె నిట్లు యుధిష్ఠిరుండు రాజ్యంబుఁ గైకొని
లోకపాలనంకాశు లయినతమ్ములుం దానును గులదీపకుం డైనమనుమని ముద్దు
సేయుచుఁ బెద్దకాలంబు మహావైభవంబున సుఖ యై యుండె నంత. 307
- క. బాలాదనశాలాధన, లీలావనముఖ్యవిభవరీసమనీషా
1 బాలను లగుమానవులను, గాలము వంచించు దురవరగాహము సుమతీ. 308
- ◆◆◆ గాంధారిధృతరాష్ట్రులు కేహత్యాగము సేసికొనుట. ◆◆◆—
- వ. అది నిమి త్తంబుగాఁ గాలగతి యెఱింగి విదురుండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 309
- మ. కనకాగారకళ త్రమిత్ర సుతనంద్రహాతంబులన్ ముందటం
గని ప్రాణేశ్వర నుండుజంతువుల నేకకాలంబు దుర్లంఘ్య మై
యనివార్యసితీఁ జంపు నట్టినిరుపాయం బైనకాలంబు వ
చ్చె నుపాంతంబున మాఱు దీనికి మదిం న్న జుతింపు ధాత్రీశ్వరా. 310
- శా. పుట్టంధుండవు పెద్దవాఁడవు మహాభోగంబులా లేవు నీ
వ ట్లెల్లం జెడి పోయె దుస్సహజరారభారంబు వైఁ గప్పె నీ
చుట్టా లెల్లను బోయి రాలు మగఁడున్ న్న శోకంబునన్ మగ్ను లై
కట్టా దాయలపంచ నుండఁ దగవేర కారవ్యవంశాగ్రణీ. 311
- క. పెట్టితిరి చిచ్చు గృహమునఁ, బట్టితిరి తదీయభార్యఁ న్న బారడవులకుం
గొట్టితిరి వారు మనుషంగ, నె ట్లయిన భరింప నలెనె న్న యీస్థానములన్. 312
- క. విడలకు బుద్ధి సెప్పని, గుడ్డికిఁ బిండంబు వండెకొని పొం డిడె వైఁ

- బడ్డఁ డని భీముం డొర, గొడ్డము లాడంగఁ గూడు శ్రీ గుడిచెద వధిపా. 313
- క. కనియెడవ్రా బిడ్డల నిత, మనియెడవ్రా తొంటికంటె శ్రీ మనుమలమాటల్
వినియెడవ్రా యిచ్చెద ర, మ్నియెడవ్రా దానములకు శ్రీ నవనీనురులన్. 314
- క. దేహము నిత్యము గా దని, మోహముఁ దెగఁ గోసి సిద్ధరమునివ ర్తనుఁ డై
గేహము వెలువడునరుఁ డు, త్సాహముతోఁ జెందు ముక్తిసంపద ననఘా. 315
- వ. అని విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు విరక్తిమార్గం బుపదేశించిన సతండు ప్రజ్ఞా
చక్షుఁ డై సంసారంబు దిగనాడి మోహపాశంబువలన నూడి విజ్ఞానమార్గం
బునం గూడి దుర్గమం బగుహిమవన్నగంబునకు నిర్గమించిన. 316
- శా. అంధుం డైనపతిక వరించి పతిభానాన క్తి నేత్రద్వయా
బంధాచ్ఛాదనముక ధరించి నియమప్రఖ్యాత యై యున్నత
ద్వాంధారక్షీతినాథుకూతురును యోగప్రీతి చి త్తంబులో
సంధిల్లం బతివెంట నేగె నుదయతాస్వధ్వీగుణారూఢ యై. 317
- చ. వెనుకకు రాక చొచ్చురణోపేరునికై వడి రాజదండనం
బునకు భయంబు లేక వడిఁ శ్రీ బోయెడుధీరునిభంగి నప్పు డా
వనిత దురంత మైనహిమరవంతముపొంతవనాంతభూమికిం
బెనిమిటితోడ నించుకయు శ్రీ భీతి వహింపక యేగెఁ బ్రీతితోన్. 318
- వ. ఇట్లు విదురసహితు లై గాంధారిధృతరాష్ట్రులు వనంబునకుం జనిన మఱునాఁడు
ధర్మనందనుండు ప్రభాతంబున సంధ్యావందనంబు సేసి నిత్యహోమంబు గా
వించి బ్రాహ్మణోత్తములకు గోహిరణ్యతిలవస్త్రాదిదానంబులు సేసి నమస్కరించి
గురువందనంబుకొఱకుఁ బూర్వప్రకారంబునం దండ్రీమందిరంబునకుఁ జని
యందు విదురసహితు లయినతల్లిదండ్రులం గానక మంజువీతంబునఁ గూర్చున్న
సంజయున కి ట్లనియె. 319
- సీ. మాతల్లిదండ్రు లీరమందిరంబున లేరు, సంజయ వారెందుఁ శ్రీ జనిరి నేడు
ముందర గానఁడురమునలి మావెదతండ్రి, పుత్రశోకంబునఁ శ్రీ బాగులుఁ దల్లి
సౌజన్యనిధి ప్రాణసఖుఁడు మాపినతండ్రి, మందబుద్ధుల మైనశ్రమమ్ము విడిచి
యెటవ్రావిరో ముప్పురెఱిగింపు గంగలోఁ, దనయపరాధంబుఁదడవికొనుచు
- ఆ. భార్యతోడఁ దండ్రి శ్రీ పరితాపమునఁ బడుఁ, గవట మింత లేదు శ్రీ కరుణగలఁడు
పాండుభూవిభండు శ్రీ పరలోకగతుఁ డైన, మమ్ముఁ బిన్ననాఁడు శ్రీ మనిచె నతఁడు.
- వ. అనిన సంజయుండు ¹ (* దయాస్నేహంబుల సతికర్మితుం డగుచుఁ దనప్రభువు
వ్రావినతెఱం గెఱుంగక కొంతదడ వూరకుండి) తద్వియోగదుఃఖంబునఁ గ
న్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు బుద్ధిబలంబునం జిత్తంబు ధైర్యాయత్తంబు
సేసి ² (* తనభర్తృపాదంబుల మనంబున నెన్నుచు) ధర్మజున కి ట్లనియె. 321

తే. అఖిలవార్తలు మున్ను నశన్నడుగుచుండు, నడుగఁ జీరేయి మీతండ్రియవనినాథ
మందిరములోన విదురుతో నమంతనంబు, నిన్నయాడుచు నుండెను నేడులేడు.

వ. విదురగాంధారిధృతరాష్ట్రులు నన్నువంచించి యెందుఁ బోయికో ¹ (* వారలనిశ్చ
యంబు లెట్టి ప్రా) యెఱుంగ నని సంజయుండు దుఃఖించునమయంబునఁ దుంబు
రుసహితుండు నారదుండు వచ్చిన లేచి నమస్కరించి తమ్ములుం దానును నార
దుం బూజించి కాంతేయాగ్రజం డిట్లనియె.

323

ఉ. అక్కట తల్లిదండ్రులు గృహంబున లేరు మహాత్ము వారు నే
డక్కడ వ్రానియో యెఱుంగ నెప్పుడు బిడ్డలపేరు గ్రుచ్చి తా
బొక్కుచు నుండుఁ దల్లి యెటు నో వ్రాసెనొకో విపదంబురాశికిఁ
నిక్కము కర్ణధారుడవు నీవు జగజ్జనపారదర్శనా.

324

వ. అనిన విని నర్హజ్ఞుం డైననారదుండు ధర్మజున కిట్లనియె నీశ్వరవశం బై ² (* నది విశ్వం
బీశ్వరుండ భూతంబుల నొకటితో నొకటిఁ జేర్చు నడఁబాపు సూచీభిన్ననాసిక
లందు రజ్జప్రోతంబు లగుచుఁ గంతరజ్జవులఁ గట్టంబునబలీవర్దంబులుం బోలె
గర్తవ్యాకర్తవ్యవేదలక్షణ యగువాక్తంత్రియందు వర్ణాశ్రమలక్షణంబులు గల
నామంబులచే బద్ధులై) లోకపాలసహితం బైనలోకంబు లీశ్వరాదేశంబు వహిం
చుఁ ³ గ్రీడాసాధనంబు లగునక్షతంతుకాదుల కెట్లునంయోగవియోగంబు లట్లు
క్రీడించునీశ్వరునికిం గ్రీడాసాధనంబు లైనజంతువులకు నంయోగవియోగంబు
లగు చుండు నమస్తజనంబును జీవరూపంబున ధృవంబును దేహరూపంబున
నధృవంబునై యుండు మఱియొక్కపక్షంబున ధృవంబు నధృవంబునుం
గాక యుండు శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపంబు నిర్వచింప రాక రెండు నై యుండు
నజగరంబుచేత మ్రింగం బడినపురుషుం డన్యుల రక్షింప లేనితెఱంగునఁ బంచ
భూతమయంబై కాలకర్మగుణాధీనంబై నదేహంబు పరుల రక్షింప నమర్థంబు
గాదు కరంబులు గలజంతువులకుఁ గరంబులు లేనిచతుష్పదంబు లాహారంబు
లగుఁ జరణంబులు గలప్రాణులకుం జరణంబులు లేనితృణాదులు భక్షణీయంబు
లగు నధికజన్మంబులకు నల్పజన్మంబులు భోజ్యంబు లగు సకలదేహిదేహం
బులందు జీవుండు గలుగుటంజేసి జీవునికి జీవుండ జీవిక యగు సహస్రాసహస్రా
దిరూపం బైనవిశ్వమంతయు నీశ్వరుండు గాఁడెలియు మతనికి వేఱులేదు నిజ
మాయావిశేషంబున మాయావి యై జాతిభేదరహితుం డైనయీశ్వరుండు
బహుప్రకారంబుల భోగిభోగ్యరూపంబుల సంతరంగబహిరంగంబుల డీపించుం
⁴ (* గాన యనాథులు దీనులు నగునాదుతలిదండ్రులుననుం బాసి యే మయ్యె
దరో యెట్లు వర్తింతురో యని వగవం బనిలే దజ్ఞానమూలం బగున్నహంబున
నైన మనోవ్యాకులత్వంబు పరిహరింపు మని మఱియు నిట్లనియె).

325

ఆ. అట్టి కాలరూపుఁ యీ డఖిలాత్ముఁ డగు విష్ణుఁ, డసురనాశమునకు యీ నవతరించి
దేవకృత్య మెల్లఁ యీ చీర్చి చిక్కినపని, కెదురుచూచుచుండు యీ నిష్ఠు డధిప. 326

మత్తకోకిలము. ఎంతకాలము గృష్ణుఁ డీశ్వరుఁ యీ డిద్దరిమ్రొ జరించుమీ
రంతకాలము నుండుఁ డందఱు యీ నవ్వలం బనిలేదు వి

భ్రాంతి మానుము కాలముం గడవంగ నెవ్వరు నోప రీ

చింత యేల ¹నరేంద్రసత్తమ యీ చెప్పెదన్ విను మంతయున్. 327

వ. ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారివిదురసహితం డై హిమవత్సర్వతదక్షిణభాగంబున
నొక్కమునివనంబునకుం జని తొల్లి సప్తర్షులకు సంతోషంబు సేయుకొఱకు
నాకాశగంగ యేడుప్రవాహంబు లయి పాతినపుణ్యతీర్థంబునం గృతన్నానం
డై యథావిధి హోమం బొనరించి జలభక్షణంబు గావించి సకలకర్మంబు
లు విసర్జించి విష్ణుంబులం జెందక నిరాహారం డయి శాంతి నంగీకరించి
పుత్రార్థదార్తైషణంబులు వర్జించి వినయస్తాననం డై ప్రాణంబుల నియమించి
మనస్సహితంబు లైనయింద్రియంబుల నాటింటిని విషయంబులం బ్రవర్తిం
ప నీక నివర్తించి హరిభావనచే ధాగణయోగంబు వహించి రజస్సత్త్వ
తమోరూపంబు లగుమలంబుల మూఁటిని హరించి మనంబు సహంకారాస్పదం
బైనస్థూలదేహంబువలనం బొపి బుద్ధియందు నేకీకరణంబు సేసి ²యట్టివిజ్ఞానా
త్మను దృశ్యాంశంబువలన వియోగించి తేత్రజ్ఞునియందుఁ బొందించి దృష్టం
బైనయీశ్వరునివలన తేత్రజ్ఞుని బొపి మహాకాశంబుతోడ ఘటాకాశముం
గలుపుకై వడి నాధారభూతం బైనబ్రహ్మమందుఁ గలిసి లోపలిగుణతోభంబును
వెలుపలియింద్రియవిక్షేపంబును ³లేక నిర్మలతమాయాగుణవాసనం డగుచు
నిరుద్ధంబు లగుమనశ్చక్షురాదీంద్రియంబులు గలిగి యఖిలాహారంబుల వర్జించి
కొఱడుచందంబున. 328

మ. ఉటజాంతస్థులవేదికన్ నియతుఁ డై యున్నాఁడు నేఁ డాదిగా
నిటవై నేనవనాఁడు మేక విడువఁగా యీ ⁴నిజ్యాగ్ని యోగాగ్ని త
త్తుమదేహంబు దహింపఁ జూచి నియమప్రఖ్యాత గాంధారి యి
ట్టు మ్రో నొల్లక ప్రాణవల్లభునితో యీ నన్నిం బడుక భూవరా. 329

క. అంతట వారల మరణము, వింత యగుచుఁ జూడఁబడిన యీ విదురుఁడు చింతా
సంతాప మొదవఁ బ్రీత, స్వాంతుం డై తీర్థములకుఁ యీ జనియెడు నధిపా. 330

1 నరేంద్రచంద్ర విశ్వేశ్వరున్ విను చెప్పెదన్.

2 'బుద్ధిసహితం డైనతన్ను దృశ్యాంశంబువలన' అని వ్రాతప్రతులు.

3 'లేని కొఱడుచందంబున' అని వ్రాతప్రతులు.

4 నేతెంచు దావాగ్ని.

5 'అంతటనయ్యాకృత్యము, వింతయగుచుఁ జెవులఁబడిన' ననియే వ్రాతప్రతులు.

—◆◆◆ధర్మజాడు దుర్నిమి త్తంజులం గని చింతించుట. ◆◆◆—

వ. అని విదురాదులవృత్తాంతం బంతయు ధర్మనందనున కెఱిగించి తుంబురుసహితుం డయిననారదుండు స్వర్గంబునకు నిర్గమించిన వెనుక ధర్మజాడు భీమునిం జూచి యిట్లనియె.

331

సీ. ఒకకాలమునఁ బండు నోవధిచయమువే, తొకకాలమునఁ బండ శ కుండు సంద్రుక్రోధంబు లోభంబు శ క్రూరత బొంకును, దీపింప నరులు వశ ర్తింతు రండు వ్యవహారములు మహావాఙ్మయక్తము లండు, సఖ్యంబు వంచనాసహిత మండు మగలతో నిల్లాండు, శమచ్ఛరించెద రండు, నుతులు దండు, లఁదెగఁజూతు రండు తే. గురుల శిష్యులుదూషించికూడ రండు, శాస్త్రమార్గము లెవ్వియుఁజాగవండు న్యాయపద్ధతి బుధులైన శ నడవ రండు, కాలగతివిత యైవచ్చెఁగంట నేడు. మ. హరిఁ జూడఁ నరుఁ డేగినాడు నెల లే శ డయ్యెం గదా రాదు గా

లరు లెవ్వరును యాదపుల్ సమదలోలస్వాంతు లీవేళ ను స్థిగు లై యుండుదురా మురారి సుఖయై శ సేమంబుతో నుండునా యెర వై యున్నది చిత్త మిశ్వరకృతం శ బెట్లో కదే మారునీ.

333

క. మానసము గలఁగు చున్నది, మానవు బహుదుర్నిమి త్తశమర్యాదలు సన్తానవదేహక్రీడలు, మాన విచారింప నోవు శ మాధవుఁ డకటా.

334

క. మనవులు సెప్పక ముందట, మనదారప్రాణరాజ్యశమానశ్రీలక్ష్మీ మనువుడు నని మాధవుఁ డిట, మనమున దలపోసి మనిచె శ మనలం గరుణన్.

క. నారదుఁ డాడినకై వడి, స్మారపుఁగాలంబు వచ్చె శ గుంభినిమిఁడఁ ఘోరము లగునుత్పాతము, లారభటిం జూడఁబడియె శ ననిలజ కంటె.

336

సీ. ఓడక ముందట శ నొకసారమేయంబు, మొఱుఁగుచు నున్నది శ మోరయెత్తి యాదిత్యుఁ డుదయింపఁనభిముఖం బై నక్క, వాపోయె మంటలుకోవారఁ గలుగ మిక్కిలు చున్నవి శ మెఱసి గృధ్రాదులు, గర్దభాదులు దీర్చి శ క్రందుకొనియె నుత్తమాశ్వంబుల శ కుదయించె గన్వీరు, మత్తగజంబులశమదము లుడిగె

ఆ. గాలుదూతభంగిం శ గదిసెఁ గపోతము, మండ దిగ్ని హోమశమందిరములఁ జుట్టుఁ బొగలు దిశల శ సారిది నాచ్చాదించె, దరణి మాసెఁ జూడుధరణి గదలె.

క. వాతములు విసరి రేణు, వ్రాతము లాకసముఁ గప్పె శ వడి సుడిగొని ని రాతములు వడియె ఘనసం, ఘాతంబులు రక్తవర్ష శ కలితము లయ్యెన్.

338

క. గ్రహములు పోరాడెడి నా, గ్రహముల వినఁబడియె భూతశకలకలములు దు స్సహము లగుచు శిఖికీలా, వహములక్రియఁ దోచె గగనశవసుధాంతరముల్.

క. దూడలు గుడువపు చన్నులు, దూడలకుఁ గోపు లీపు శ దుగ్ధము లొడలం బీడలు మానవు పశువులఁ, గూడవు వృషభములు దఱిపిరకుట్టల నెక్కున్.

340

- క. కదలెడు వేల్పులరూపులు, వదలెడుఁ గన్నీరు వానిరవలనం జెమటల్
 వైదలెడిఁ బ్రతిమలు ¹వెలిఁ జని, మెదలెడి నొక్కొక్కగుడిని²మేదినియందున్.
- క. కాకంబులు వాపోయెడి, ఘూకంబులు నగరఁ బగలు ³గండ్రలు గొలిపె
 లోకంబులు విభ్రష్ట, శ్రీకంబులగతి నశించి ర శిథిలము లయ్యెన్. 342
- మ. యవపద్మాంకుశచాపచక్రఘ్న యశోఖాంకృతం బై నమా
 ధవుసాదవ్యయ మింక ²మెట్టెడుపవిత్రత్వంబు నేఁ డాదిగా
 నవనీకాంతకు లేదు పో మఱి మదీరయాంగంబు వామా³షిబా
 హువు లాకంపము నొందు చుండు నిల కెయుగ్రస్థితు⁴ వచ్చునో. 343
- వ. మఱియు మహోత్సాతంబులు వెక్కులు పుట్టు చున్న యవి మురాంతకుని
 వృత్తాంతంబు వినరా దని కుంతీసుతాగ్రజండు భీమునితో విచారించు
 సమయంబున. 344

—◆—◆—◆ అర్జునుండు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణంబు దెల్పుట. —◆—◆—◆

- క. భేదమున నింద్రసూనుఁడు, యాదవపురినుండి వచ్చి ర యగ్రజుఁ గని త
 త్వాదముల నయననలిలో, త్వాదకుఁ డై పడియె దీచురభంగి నరేంద్రా. 345
- క. పల్లటినియుల్లముతో, దల్లడపడు చున్నపిన్నరత్నమునిఁ గని వె
 ల్వెల్ల నగుమొగముతో జను,లెల్లను విన ధర్మపుత్రుఁ ర డిట్లని పలికెన్. 346
- సీ. మాతామహుం డై నరమనశూరుఁ డున్నాఁడ, మంగళమే మనరమాతులునకు
 మోదమే నలుగురుముగురుమేనత్తల, కానందమే వారిరయాత్మజులకు
 నకూరకృతవర్త¹ ర లాయుస్సమేతులే, జీవితుఁడె యుగ్రరసేనవిభుఁడు
 కల్యాణయుక్తులే ర గదసారణాదులు, మాధవుఁమ్ములు ర మానధనులు
- తే. నందమే మననత్యక్తనందనునకు, భద్రమే శంబరాసురభంజనునకు
 గుశలమే బాణదనుజేంద్రురకూతుపతికి, హర్షమే పార్థ మునలికి ర హలికి బలికి.
- వ. మఱియు నంధకయదుభోజదశార్థవృష్టిసాత్వతులు మొద లయినయదువంశ
 వీరులును హరికుమారు లైనసాంబసుషేణప్రముఖులును నారాయణానుచరు
 లైనయుద్ధవాదులును గృష్ణసహచరు లైనసునందనందాదులును³ (*సుఖానందులే
 యసి) యందఱ నడిగి ధర్మజుండు గ్రమ్ము ని ట్లనియె. 348
- సీ. వైకుంఠవాసులవడువున నెవ్వని, బలమున నానందభరితు లగుచు
 వెలవక యాదవవీరులు వ ర్తింతు, రమరులు గొలువుండు ర నట్టికొలువుఁ
 జవికె నాకర్షించి ర చరణసేవకు లైన, బంధుమిత్రాదులరవదయుముల
 నెవ్వఁడు ద్రొక్కించె ర నింద్రవీరముమీఁద, వజ్రంబు జళిపించి ర వాగులువాని
- తే. ప్రాణవల్లభకెంగేలఁ ర బాదుసేసి, యమృతజలములఁ బోషింప ర నలరుపారి
 జాత మెవ్వఁడు గొని వచ్చి ర నత్యభామ, కిచ్చె నట్టిమహాత్మున ర కిపుడు శుభమె.

- శా. అన్నా ఫలున భక్తనత్సలుఁడు బ్రహ్మణ్యుఁడు గోవిందుఁ డా
పన్నానీకశరణ్యుఁ డీశుఁడు జగద్రభద్రానుసంధాయి శ్రీ
మన్నవ్యాంబుజపత్ర నేత్రుఁడు సుధర్మమధ్యవీతంబునం
దున్నాఁడా బలభద్రుఁ గూడి నుఖ యై యుత్సాహి యై ద్వారకన్. 350
- క. ఆరామకేశపులకును, సారామలభక్తి నీవు సలుపుదువు గదా
గారాములు సేయుదురా, పోరాముల బంధు లెల్ల ప్రాద్దు జితారీ. 351
- శా.మున్ను గ్రాటవిలో వరాహమునకై శ్రమకృంతితోఁ బోరుచో
సన్నాహంబునఁ గాలకేయుల ననిం శ్రజక్కాడుచోఁ బ్రాభవ
స్కంఘంజై చనుకారవేంద్రువనికై శ్రగంధర్వులం దోలుచోఁ
గన్నీ రెన్నఁడుఁ దేవు తండ్రి చెపుమా శకల్యాణమే చక్రికిన్. 352
- ప. అదియునుం గాక. 353
- క. ఓడితివో శత్రువులకు, నాడితివో సాధుదూషశాలాపములం
గూడితివో యరసతులను, వీడితివో మానధనము శ్రవీరులనడుచున్. 354
- క. తప్పితివో యిచ్చెద నని, చెప్పితివో కపటసాక్షి శ్రచేసినమేలుం
దప్పితివో శరణార్థుల, రొప్పితివో ద్విజులఁ బనుల శ్రరోగుల నతులన్. 355
- క. అడిచితివో భూసుగులను, గుడిచితివో బాలవృద్ధశ్రగురువులు వెలిగా
విడిచితివో యాశ్రితులను, ముడిచితివో పరులవిత్తశ్రములు లోభమునన్. 356
- ప. అని పలికినం గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచిశొనుచు గద్గదస్వరంబున పెన్నిధిం
గోలుపోయిన పేదచందంబున నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు నర్జునుం డన్న కిట్లనియె.
- క. మనసారథి మననచివుఁడు, మనవియ్యము మనసఖండు శ్రమనబాంధవుఁడు
మనవిభుఁడు గురుఁడు దేవర, మనలను దిగనాడి చనియె శ్రమనుజాధీశా. 358
- క. కంటకపు నృపులుసూడఁగ, మింటం గన్పించుయంత్రమీనముఁ గోలన్
గెంటించి మనము వాలుం, గంటిం జేకొంటి మతనిరకరుణన కాదే. 359
- క. దండి ననేకులతో నా, ఖండలుఁ డెదురయిన గెలిచి శ్రఖండవవనముం
జండార్చికి నర్పించిన, గాండీవము నిచ్చెఁ జక్రి శ్రగలుగుట నధికా. 360
- క. దిక్కులరాజుల నెల్లను, మ్రక్కించి ధనంబు గొనుట శ్రమయశృతసభ ము
న్నెక్కుట జన్మము సేయుట, నిక్కముహరి మనకు దండ శ్రనిలిచినఁ గాదే.
- మ. ఇభజిద్విర్యముఖాభిషిక్త మగునీయిల్లాలిధమ్నిల్లముక
నభలో శాత్రువు లీడ్చినక ముడువ కారచంద్రాస్య దుఃఖంపఁగా
నభయం బిచ్చి ప్రతిజ్ఞ సేసి భవదీరయారాతికాంతాశిరో
జభరశ్రీల హరింపఁజే విధవ లై శ్రసాభాగ్యముల్ వీడఁగన్. 362
- వైరుల్ గట్టినపుటముల్ విడువఁగా శ్రవారింప నావల్లభుల్

రా రీవేళ నుపేక్ష సేయఁ దగవేర రావే నివారింపవే

లేకే తాతలుఁ గృష్ణ యంచు సభలో ర లీనాంగి యై కుయ్యిడం

గారుణ్యంబున భూరివస్త్ర కలితం ర గాఁ జేయఁడే ద్రాపదిన్.

363

సీ. దుర్యాసుఁ డొకనాఁడు ర దుర్యోధనుఁడు వంపఁ, బదివేలశిష్యులు ర భక్తిఁ గొలువఁ
జనుడెంచి మనముఁ బాఠచాలియుఁ గుడిచిన, వెనుక నాహారంబు ర వేడికొనినఁ
బెట్టెద ననవుడుఁ ర బెట్ట కున్న శపింతు, ననుచుఁ దోయావగాహమునఁ కేగఁ
గడవల నన్న శారకములు దీటుటఁ జూచి, పాంచాలపుత్రిక ర వర్ణశాల

తే. లోనఁ దలఁచిన విచ్చేసి ర లోవిలోని, శిష్టశాకాన్నలవముఁ బ్రాశించి తపసి
కోప ముషిగించి పరిపూర్ణకుక్షిఁ జేసి, నిట్టిత్రైలోక సంతర్పి ర యెందుఁ గలఁడు.

సీ. పందికై పోరాడ ర ఫాలాక్షుఁ డెవ్వని, బలమున నాకిచ్చెఁ ర బాశుపతము
నెవ్వనిలావున ర నివ్వేన దేవేంద్రు, వీతార్థమున నుండఁ ర బెంపుఁ గంటిఁ
గాలకేయనివాతరకవచాద్విదైత్యులఁ, జంపితి నెవ్వని ర సంస్కరించి
గోగ్రహణమునాఁడు ర కురుకులాంభోనిధిఁ, గడచితి నెవ్వనికరుణఁ జేసి

ఆ. కర్ణసంధురాజరకారవేంద్రాదుల, తలలపాగ లెల్లఁ ర దడవి తెచ్చి
యేమహాత్ముబలిమి ర నిచ్చితి విరటుని, పుత్రియడుగ బామ్మరపాత్తికలకు.

365

మ. గురుభీష్మాదులు గూడి పన్నినకురుక్షోణీశచక్రంబులో
గురుశక్తిక రథయంత యై నొగల్పవైఁ ర గూర్పుండి యామేటి నా
శరముల్ వాఱక మున్న వారలబలోత్సాహాయరుద్యోగత

త్పరతల్ చూడ్కుల సంచరించు నమితోత్సాహంబు నాకిచ్చుచున్.

366

మ. అను రేంద్రుం డొనరించకృత్యములు ప్రహ్లాదుం బ్రవేశించి గె
ల్వ సమరంబులు గానికై వడిఁ గృపాశక్తితామ గాంగేయ సూ
ర్యసుత ద్రోణ ధనుర్విముక్తబహుదిరవ్యాస్తప్రపంచంబు నా
దెసకుఁ రాక తొలంగు మాధవుడయాదృష్టిన్ నరేంద్రోత్తమా.

367

చ. వసుమతి దివ్యబాణముల ర వ్రక్కలు వాపి కొలంకు సేసి నా
రసములు మాటుగాఁ బఱపి ర రథ్యములన్ రిపు లెల్లఁ జూడ నా
హసమున నీటఁ బెట్టితి రరణావని సైంధవుఁ జంపునాఁడు నా
కసురవిరోధి భద్రగతి ర నం డయి వచ్చినఁ గాదె భూపరా.

368

సీ. చెలికాఁడర మ్మని ర చీరు న న్నొకవేళ, మన్నించు నొకవేళ ర మఱుది యనుచు
బంధుభావంబునఁ ర బాటించు నొకవేళ, దాత యై యొకవేళ ర ధనము లిచ్చు
మంత్రి యై యొకవేళ ర మంత్ర మాదేశించు, బోధియై యొకవేళ ర బుద్ధి సెప్పు
సారథ్య మొనరించుఁ ర జన విచ్చి యొకవేళ, గ్రీడించు నొకవేళ ర గేలిసేయు
తే. నొక్కశయ్యాననంబున ర నుండుఁ గన్న, తండ్రికై వడిఁ జేసినతప్పుఁ గాచు
హస్తములు నట్టి పాత్తున ర నారగించు, మనుజువల్లభ మాధవు ర మఱపురాదు.

- క. విజయ ధనంజయ హనుమ, ధ్వజ ఫల్గున పార్థ పాండురతనయ సర మహేం
ద్రజ మి త్రాద్ధన యంచును, భుజములు తలకడవ రాక శ్రవౌకలఁ జీరున్. 370
- క. వారిజగంధులు దమలో, వారింపగ రానిప్రేమరవాదము సేయన్
వారిజనేత్రుడు ననుఁ దగ, వారిండ్లకుఁ బనుపు నలుక శ్ర వారింప నృపా. 371
- క. నిచ్చలు లోపలికాంతలు, మచ్చికఁ దనతోడ నాడురమాటలు నాకున్
ముచ్చటలు సెప్ప మెల్లన, విచ్చలవిడిఁ దొడలమీఁద శ్ర విచ్చేసి నృపా. 372
- చ. అటమట మయ్యె నాభజన శ్ర మంతయు భూవర నేడు సూడుమా
యిటువలె గారవించుజగదీశుడు గృష్ణుడు లేనిసిమ్మటం
బటుతర దేహలోభమునఁ శ్ర బ్రాణము లున్నవి వెంటఁ బోక నే
గటకట పూర్వజన్మమునఁ శ్ర గర్తము లెట్టివి చేసినాఁడనో. 373
- శా. కాంతారంబున నొంటి దోడుకొని రాఁ శ్ర గాఁ జూచి గోవిందుతు
ద్ధాంత స్త్రీలఁ బదాఱువేల మదరాగాయత్తు లై తాఁకి నా
చెంతక బోయలు మూఁగి పట్టికొన నాశీమంతిసీసంఘమున్
భ్రాంతిక భామినిభంగి నుంటి విడికింపక లేక ధాత్రీశ్వరా. 374
- శా. ఆతే రారధికుండు నాహయము లోయ స్తానసం బశ్వర
వ్రాతం బన్యులఁ దొల్లి చంపుఁ దుడినిక శ్ర ప్యర్థంబులై పోయె మ
చ్చేతోధీశుడు చక్రీ లేమి భసితరీషీప్తజ్వలమాయావిమా
యాతంత్రోపరభూమిబీజములమర్యదక నిమేపంబునన్. 375
- మ. యదువీరు శ్ర మునినాథుశాపమునఁ గాలాధీను లై యందఱున్
మదిరాపానవివర్ధమానమదనశ్చుద్ధోగ్రరోపాంధు లై
కదనంబుల్ దమలోన ముష్టిహతులం శ్ర గావించి నీ తైరిన
ప్రదళం జిక్కిరి నల్లు రేగు రచటక శ్ర సర్వసహవల్లభా. 376
- క. భూతములవలన నెప్పుడు, భూతములకు జన్మమరణపోషణములు ని
ర్ణీతములు సేయు చుండును, భూతమయుం డీశ్వరుండు శ్ర భూతశరణ్యా. 377
- క. బలములు గలమీనంబులు, బలవిరహితమీనములను శ్ర భక్షించుక్రియన్
బలవంతు లయినయదువులు, బలరహితులఁ జంపి రహితభావముల నృపా. 378
- మ. బలహీనాంగులకున్ బలాధికులకుం శ్ర బ్రత్యర్థిభావౌద్యమం
బులు గల్పించి వినాశమున్ నెఱపి యీ భూభారముం బాపి ని
శ్చలబుద్ధి గృతకార్యుఁ డై చనియె నాశనరేవేశ్వరుం డచ్యుతుం
డలఘుం డే మని చెప్పవూ భగవదీరయాయ త్త మురీశ్వరా. 379
- ప. మఱియు దేశ కాలార్థయు క్తంబులు సంతకరణసంతాపశ్రమనంబులు నయినవారి
వచనంబులం దలంచి చిత్తంబు పరాయత్తం బయి యున్న దని యన్నకుం జెప్పి
నిరుత్తరుం డై నిరంతరహరిచరణరవిందచింతామలబుద్ధి యై శోకంబు వర్జించి

సదాధ్యానభక్తివిశేషంబులం గామక్రోధాదుల జయించి తొల్లి తన కుభమ సేనామధ్యంబున నమృతం డానతిచ్చినగీతలు దలంచి కాలకరభోగాభినివేశం బులచేత నావృతం బయినవిజ్ఞానంబుఁ గ్రమ్మట నధిగమించి హేతుమద్భావం బున శోక హేతు¹ (*వహంకారమనుకారాత్మకం బయిన) ద్వైతభ్రమం బనియును ద్వైతభ్రమంబునకు గారణంబు దేహం బనియును దేహంబునకు బీజంబు లింగం బనియును లింగంబునకు మూలంబు గుణంబు లనియును గుణంబులకు నిదానంబు ప్రకృతి యనియును బ్రహ్మహామనియెడుజ్ఞానంబున లీన యై ప్రకృతి లేకుండు ననియుఁ² (*ప్రకృతి యడంగుటయ నైర్గుణ్యం బనియును నైర్గుణ్యంబువలనఁ గార్యలింగనాశం బనియును గార్యలింగనాశంబున నసంభవం బగు) ప్రకృతిం బాసి క్రమ్మట స్థూలశరీరప్రాప్తుండు గాక పురుషుండు³ సమ్యగ్భోగంబున నుండు ననియును నిశ్చలించి యర్జునుండు విరక్తుం డై యూరకుండు ధర్మజుండు భగవదీయమార్గంబు దెలిసి యాదపులనాశంబు విని నారదువచనంబులఁదలంచి నిశ్చలచిత్తుం డై స్వర్గమార్గగమనంబునకు యత్నంబు సేయు చుండ నానమయంబున.

380

క. యదువులనాశము మాధవు, పదవియు విని కుంతి విమలభక్తి భగవత్పదచింతితత్పర యై, ముదమున సంసారమార్గమునకుం బాసెన్. 381

ప. ఇట్లు కంటకంబునం గంటకోస్తులనంబు సేసి కంటకంబులు రెంటిని బరిహరించు విన్నాశితెఱంగున యాదవరూపశరీరంబునంజేసి యాశ్వరుండు లోకకంటక శరీరంబులు సంహరించి నిజశరీరంబు విడిచె సంహరింబునకు నిజశరీరపరశరీరంబులు రెండు నీశ్వరునకు సమంబుల నిజరూపంబున మెలఁగుచు రూపాంతరంబులు ధరియించి క్రమ్మట నంతర్ధానంబు నొందునటునికై వడి లీలాపరాయణుం డై సనారాయణుండు మీనకూర్మాదిరూపంబులు ధరియించుఁ బరిహరించు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

382

క. ఏదినమున వై కుంతుండు, మేదినిపైఁ దాల్చినట్టిగ్రామము విడిచినాఁ
డాదినమున నశుభప్రతి, పాదక మగుకలియుగంబు శ్రీప్రాప్తం బయ్యెన్. 383

—♦♦♦ధర్మరాజు పరీక్షితునకుఁ బట్టముగట్టి మహాప్రస్థానంబున కేఁగుట. ♦♦♦—

సీ. కలివర్తనంబునఁ శ్రీ గ్రార్యహింసాసత్య, దంభకాటిల్యాద్యధర్మచయము
పురముల గృహముల శ్రీ భూములఁ దమలోనఁ, గలుగుట దలబోసి శ్రీ కరిపురమున
మనుమని రాజు వై శ్రీ మను మని దీవించి, సింధుతోయకణాభిరక్షిక్తుఁ జేసి
యనిరుద్ధనందనుం శ్రీ దై నవజ్రనిఁ దెచ్చి, మఘరఁ బట్టము గట్టి శ్రీ మమతఁ బాసి
ఆ. కరుల హరుల భటులఁ శ్రీ గంకణాదికముల, మంత్రిజనుల బుధుల శ్రీ మానవతుల
నఖల మయినధనము శ్రీ నభిమన్యునుతునకు, నప్పగించి బుద్ధి శ్రీ నాశ్రయించి. 384

వ. విరక్తుండై నధర్మనందనుండు ప్రాజాపత్యం బనియెడియిష్టై గావించి యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి నిరహంకారుండును నిర్దళితాశేషబంధనుండును నై సక లేంద్రియంబుల మానసంబున నడంచి ప్రాణాధీనవృత్తి యగుమానసంబును బ్రాణమందును బ్రాణము నపానమందును నుత్సర్గనహితం బయినయపానము మృత్యువునందును మృత్యువును బంచభూతంబులకు నై కన్యం బైనదేహంబునందును దేహమును గుణత్రయంబునందును గుణత్రయంబు నవిద్యయందును సర్వారోపహేతు వగునవిద్యను జీవునియందును జీవుం డయినతన్ను నవ్యయం బయినబ్రహ్మమందును లయింపంజేసి బహిరంగవ్యాపారంబులు విడిచి నారచీరలు ధరియించి మానియు నిరాహారుండును ముక్తకేశుండును నై యున్న త్తిపిశాచబధిర జడులచందంబున నిరపేక్షత్వంబున.

385

క. చిత్తంబున బ్రహ్మము నా, వృత్తముఁ గావించికొనుచు శ్రీవిజ్ఞానధనా యత్తులు దొల్లి వెలింగెడి, యుత్తరదిశ కేఁగె నిర్మలలోద్యోగమునన్

386

సీ. అంత నాతనితమ్ము శ్రీలనిలపుత్రాదులు, గలిరాకచే బావకర్షులగుచుఁ జరియించు ప్రజలసంఘాతంబు లీక్షించి, యఖిలధర్మంబుల శ్రీనాచరించి వైకుంఠచరణాబ్జవర్తితవృద్ధయు లై, తద్భక్తి నిర్మలతత్వమును జెంది విషయయుక్తులకుఁ బ్రవేశింపఁగా రాక, నిర్ధూతకల్మష శ్రీనిభామతులు

తే. బహుళవిజ్ఞానదావాగ్నిశ్రీభసితకర్షు, లైనయేకాంతులకు 'లక్ష్మ్య శ్రీమై వెలుంగు ముఖ్యనారాయణస్థానమునకుఁ జనిరి, విగతరజ మైనయాత్మల శ్రీవిప్రముఖ్య.

వ. అంత విదురుండు ప్రభానతీర్థంబున హరియందుఁ జిత్తంబు సేర్చి శరీరంబు విడిచి పితృవర్గంబుతోడ దండధరుం డగుటం జేసి నిజాధికారస్థానంబునకుం జనియె ద్రువదరాజపుత్రియుఁ బతులవలన నుపేక్షిత యై జగత్పతి యైనవాసుదేవునందు జిత్తంబు సేర్చి తత్పదంబు సేరె నిట్లు.

388

క. పాండవులసంప్రయాణము, పాండురమతి నెవ్వఁ డైనఁ శ్రీబలికిన విన్నకా ఖండితభవుఁ డై హరిదా, సుం డై కైవల్యపదము శ్రీసాచ్చు నరేంద్రా.

389

వ. అంత నట పరీక్షిత్కుమారుండు జాతకర్మవిదు లైనకోవిదులు సెప్పినచందంబున భూసురోత్తమశితౌవశంబున మహాభాగవతి శేఖరుం డై ధరణీపాలనంబు సేయు చు నుత్తరునిపుత్రిక నిరావతి యనుమత్తకాశినిం బెండ్లి యయి జనమేజయ ప్రముఖు లైననలుపురుగొడుకుల నుత్పాదించి గంగాపులినతలంబునఁ గృపాచార్యుండు గురుత్వంబు సేయ యాగభాగంబులకు వచ్చినదేవతల సీక్షించుచు నదక్షిణంబుగా మూఁ డశ్వమేధంబు లాచరించి దిగ్విజయకాలంబున గోమిథునంబుఁ దన్ను చున్నశూద్రరాజచిహ్నముద్రితుం డగుకలిం బట్టి నిగ్రహించె నని చెప్పిన శౌనకుండు పౌరాణికున కిట్లనియె.

390

—◆—◆—◆ పరీక్షిస్తహారాజా భూధర్ దేవతలసంవాదం బాలించుట. —◆—◆—◆

క. భూనరరూపపుశూద్రుడు, గోవుం దా నేల తన్నె, ర గోరి పరీక్షి
ద్భావరుడు దిశల గెలుచుచు, నేవిధి గలి నిగ్రహించె ర నెఱిగింపఁ గదే.

మ. అరవిందాక్షపదారవిందమకరందాన క్తు లై యున్నన
త్పరుషశ్రేష్ఠులవృత్తముల్ వినక దుర్యుద్ధిక్ష¹ విలంఘించి దు
ర్నరవార్తాకథన ప్రపంచములు గర్జప్రాప్తముల్ సేసి వా
సరముల్ వ్యర్థము ద్రోచుచుండ జన దీనసంసారి మోహంబునన్. 392

సీ. మనువు నిత్యము గాదు ర మరణంబు నిజమని, యెఱిగి మోక్షస్థితి² నిశ్చయించు
నల్పాయువు లగుమా ర కన్యదుర్జనచరిత్రము లోలిఁ గర్ణరంధ్రములఁ బెట్టి
బంగారునంటియీ బ్రదికెడుకాలంబుఁ, బో నాడఁగా నేల ర పుణ్యచరిత
మాధవపదపద్మ రమకరందసానంబు, సేయింపవే యేము ర సేయునట్టి

ఆ. సత్త్రియాగమునకు ర సన్నునీంద్రులు చీర, వాఁడె దండధరుడు ర వచ్చెఁ జూడు
చంపఁ డొకని నైన ర జన్న మయ్యెడుదాఁక, వినుచు నుండుఁ దగిలి ర విష్ణుకథలు.

క. మందునకు మందబుద్ధికి, మందాయువునకు నిరర్థకమార్గములను గో
విదచరణారవిందను, రందము గొనఁ దెఱిపి లేదు ర రాత్రిందివముల్. 394

వ. అని శౌనకుండు నలికిన సూతుం డిట్లనియెఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండు నిజవాహినీ
సందోహసంరక్షితం బగుకురుజాంగలదేశంబున యుద్ధకుతూహలంబు సంగీకరించి
తీవ్రం బగుకలినంచారంబు నాకర్ణించె యొక్కనాడు సముల్లాసంబున బాణాన
నంబు గైకొని నీలనీరదనిభతురంగనివహయోజితంబును కంఠీరవకేతనవిభ్రాజి
తంబును ఫలితమనోరథంబును నై సరథంబు నానోహణంబు సేసి రథతురంగమను
భటకరటిఘటాసంఘటితం బగువాహినీచక్రంబు నిర్వక్రంబుగం గొలువ దిగ్విజ
యార్థంబు వెడలి పూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరసముద్రలగ్నంబు లయినయిలావృత
రమ్యకపిరణ్ణయహరివర్ష కింపురుషభద్రాశ్వకేతుమాలాభారతవర్షంబులు నుత్త
రకురుదేశంబులును జయించి తత్తద్దేశవాసు లిచ్చినకానికలు గైకొనుచు మం
గళపాతకసంఘాతజేగీయమానపూర్వరాజవృత్తాంతంబు లాకర్ణించుచుఁ బాతక
పతితపద్యంబులవలనం బొండవులకు భక్తవత్సలుం డైనపుండరీకాక్షుం డాచ
రించిన సారథ్య సఖ్య సాచివ్య సభాపతిత్వ వీరాసనత్వ దూతభావాదికర్తంబులు
*(సశ్వత్థామాస్త్ర తేజంబువలనఁ దన్నురక్షించుటయు యాదనపాండవులందలి
స్త్రీహనుబంధంబును వారలకుఁ గలిగినభగవచ్చక్రివిశేషంబునువిని)* విశ్వంభరుని
భక్తవాత్సల్యంబునకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు వందిబృందంబులకు నంబరా
భరణ సుందరీ సందోహంబుల నొనంగుచుఁ బద్మనాభపాదపద్మభజనపర

1 విడంబించి. 2 'నిచ్చయించు' అనియే ప్రతులం జూపట్టె. 3 'తత్తద్దేశ మంగళపాతక' అని
| వాఁత్రవతులు. 4 *ఇది మూలానుసారముగాఁ జేర్చబడినది. 5 విశ్వంభరత్వంబునకు నాశ్చర్యంబు.

తంత్రపవిత్రమానసుం డై యుండె నయ్యెడ వృషభరూపంబున నేకపాదం
బున సంచరించుధర్మదేవుండు దనసమీపంబున లేగ లేనిలేగటికుట్టిచండం
బున హతప్రభయై నేత్రనలిలంబులు గురియుచు గోరూపయై యున్నధాత్రి
కి ట్లనియె. 395

మ. నయనాంభశిశణజాల మేల విడువక నాతల్లి నీమేను సా.
మయ మై యుండదు మోము వాడినది నీమన్నించుచుట్టలకు
భయదుఃఖంబులు నేడు వైందవు గదా బంధించి శూద్రుల్ పద
త్రయహీనున్ నను బట్ట వత్తు రనియో తాపంబు నీకేటికిన్. 396

సీ. మఖములులేమి నరమర్త్యుల కిటమీఁద, మఖభాగములు లేక నమాను ననియొ
రమణులు రమణలరక్షింప రనియొ తత్పుత్రులఁ దండ్రులు ప్రోవ రనియొ
భారతి గుజనులఁ బ్రాపించు ననియొ సద్విప్రులు నృపుల సేవించు రనియొ
కులశహస్రుండు వానరగురియింపకుండఁగఁ, బ్రజలు దుఃఖంబులఁబడుదు రనియొ

ఆ. ¹హీనవంశజాతు న లేలద రనియొ రా, జ్యములు పాడి గలిగి ర జరగ వనియొ
మనుజు లన్నపానమైథునశయనాన, నాదికర్మనక్తు నలగుదు రనియొ. 397

మ. జననీ నీభర మెల్ల డించుటకు నై న చక్రాయుధం డిన్నిహః
యనముల్ దాను నరాకృతి మెలఁగి నిత్యానందముం జేసి పో
యిన నేనింక ననాథ నైతిఁ గుజనుం న డెవ్వఁడు శాసించునో
పెనుదుఃఖంబులఁ బొందఁ గంటి ననియో నీ భీతిల్లి చింతించుటల్. 398

క. దెప్పర మగుకాలముచే, నెప్పుడు దేవతల కైన నీ నిష్ఠం బగునీ
యొప్పదము కృష్ణుఁ డరిగినఁ, దప్పెఁ గదా తల్లి నీవు నీ తల్లడవడఁగన్. 399

వ. అనిన భూదేవి యిట్లనియె. 400

క. ఈలోకంబునఁ బూర్వము, నాలుగుపాదముల నీవు నీ నడతువు నేఁ డా
శ్రీలలనేశుండు లేమిని, గాలముచే నీకు నొంటిరకా లయ్యెఁ గదే. 401

వ. మఱియు సత్యశౌచదయాక్షమంబులును సంతోషత్యాగశమదమార్జవంబు
లును దపంబును సమత్వంబును బరాపరాధసహనంబును లాభంబు గలయెడ
నుదాసీనుం డై యుండుటయును శాస్త్రవిచారవిజ్ఞానవిరక్తులును నైశ్వర్యశౌ
ర్యప్రభాదక్షత్వంబులును స్మృతియును స్వాతంత్ర్యంబును గౌశలకాంతిధైర్య
మార్దవప్రతిభాతిశయప్రశ్రయశీలంబులును జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియమనోబలం
బులును సాభాగ్యగాంభీర్యస్థైర్యంబులును శ్రద్ధాకీర్తిమానగర్వాభావంబులును
ననియెడి ముప్పదితోమ్మదిగుణంబులు నవియునుం గాక బ్రహ్మణ్యతాశరణ్యతాది
మహాగుణసమూహంబును శ్రీకృష్ణదేవునియందు వర్తిల్లుం గావున. 402

- క. గణనాతీతము లగున, ధ్వణములు గలచక్రి సనిన శ్రీ ఘోరకలిపే
రణమునఁ బాపనమూహ, వ్రణయుతు లగుజనులఁ జూచి శ్రవగచెడఁ దండ్రీ. 403
- క. దేవతలకు ఋషులకుఁ బితృ, దేవతలకు నాకు నీకు శ్రీ ధీరులకును నా
నావర్ణాశ్రమములకును, గోవులకును బాధ యనుచు శ్రీ గుండెద ననఘా. 404
- సీ. బ్రహ్మాదు లెవ్వనిభద్రకటాక్షవీ, క్షణము వాంఛింతురు శ్రీ సత్తపములఁ
గమలాలయము మాని శ్రీ కమలయెవ్వనిపాద, కమలంబు సేవించుఁగోతుకమునఁ
బరమయోగీంద్రులు శ్రీ భవ్యచిత్తములందు, నిలుపుదు రెవ్వని శ్రీ నియతితోడ
వేదంబు లెవ్వనివిమలచారిత్రముల్, విమరింపఁగా లేక శ్రీ వెగడువడియె
- ఆ. నట్టివానుదేవు శ్రీ నట్టనశ్రాంకుశ, చక్రమీనశంఖరచాపకేతు
చిహ్నితంబు లై నశ్రీ చరణము లింకఁ, జోక వనుచు వగపు శ్రీ సోకె నయ్య.
- క. హరిపాదంబులు సోకెడి, సిరికతమున నిఖిలభువన సేవ్యత్వముతో
స్థిర నైతి నిన్నిదినములు, హరి నాగర్వంబు మాన్చి శ్రీ యరిగె మహాత్మా. 406
- క. లీలాకారము దాల్చెను, శ్రీలలనేకుండు ఖలుల శ్రీ శిషింబి భవ్రా
న్మూలనము సేయుకొఱకును, నాలుగుపాదముల నన్ను శ్రీ నడపించుటకున్. 407
- ఉ. ఆమధురోక్తు లానయము శ్రీ లాదరహాసము లాదయారసం
బామురివెంబు లాతగవు శ్రీ లాగమనక్రియ లామనోహర
ప్రేమకరావలోకనము శ్రీ ప్రీతిఁ గనుంగొన లేమి మాధవుం
గామిను లేల నిర్దళితకర్తులు యోగులుఁ బాయ నేర్తురే. 408
- క. మెల్లన నాపై యాదవ, వల్లభుఁ డడు గిడఁగ మోహావశనై నేరం
జల్లఁగ రోమాంచముక్రియ, మెల్లము లై మెలచు సస్యములు మార్గములన్.
- వ. అని యిట్లు పూర్వవాహిని యైనసరస్వతీతీరంబున ధర్మదేవుండును భూమియు
వృషభధేచురూపంబుల భాషింప రాజర్షి యైనపరీక్షిద్భూవరుండు డగ్గటియె
నానమయంబున. 410

—◆◆◆ కలిపురుషుడు ధర్మదేవతనుఁ దప్పట. ◆◆◆—

- శా. కైలాసాచలసన్నిభం బగుమహాశ్రీగంభీరగోరాజముం
గాలక్రోధుఁడు దండహస్తఁడు నృపాకారుండు క్రూరుండు జం
ఘాలుం డొక్కఁడు శూద్రుఁ డాసురగతిం శ్రీ గారుణ్యనిర్ముక్తుఁ డై
నేలం గూలఁగఁ దన్నెఁ బంచితలఁగా శ్రీ నిర్భూతపాదాహతిన్. 411
- వ. మఱియును. 412

శా. ఆలోలాంగక నశ్రుతోయకణలీరనాక్షి మహాంభారవః
బాలారూఢతృణావళీకబళలోభవ్యాప్తజహ్వగ్ర నాం
దోళస్వాంత సజీవవత్స నుదయరద్దుఃఖాన్వితః ఘర్మకీ
లాలాహగళరీర నామొదమ నుగ్రాంశింగి వః ౯౯౯౯౯౯౯

ప. ఇట్లా ధేనువువృషభంబులరెంటినిం గంటకుం డై తన్నుచున్నరాజలక్షణము ద్రితుం
డయినశూద్రునిం జూచి నువ్వు పరికరస్యందనారూఢుం డగునభిమన్యునంద
నుండు గోదండంబు సగుణంబు సేసి మేఘగంభీరరవంబు లగువచనంబుల
నిట్లనియె 414

శా. నిన్నుం గొమ్ములఁ జిమ్మెనో కదిసెనో నీ నిర్భీతి వై గోవులం
దన్నం గారణ మేమి మద్భుజసరనాథతోఁటి నేవేళలం
దు స్నేరంబులు సేయ రా దెఱుగవా నీ ధూర్తత్వమున్ భూమిభృ
త్సన్నాహంబు నొనర్చె దెవ్వఁడవు నిన్ నీ శాసించెదన్ దుర్వృత్తి. 415

క. గాండివియుఁ జక్రియు భూ, మండలిఁ బెడఁబాసి చనిన నీ మదమత్తుఁడ వై
దండింపఁ దగనివారల, దండించెదు నీవ తగుదు నీ దండనమునకున్. 416

ప. అని వృషభంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 417

మ. కురుధాత్రీశ్వర బాహువప్రయుగళీగ్గు ప్తక్షమామండలిం
బరికింపన్ భవదీయనేత్రజనితాంభ శ్శ్రేణి దక్కన్ జనుల్
దొరఁగం ¹జేయ రధర్త సంజనితజంతు శ్రేణిబాష్పంబులన్
గురుశక్తిన్ విదళింతుఁ జూడు మితనిన్ నీ గోమూర్తిదేవ్రాత్తమా. 418

క. జాలిఁ బడ నేల నాశర, జాలంబులపాలుసేసి నీ చంపెద వీనిన్
భూలోకంబున నిపు డే, నాలుగుపాదముల నిన్ను నీ నడపింతుఁ జూమి. 419

ఉ. వాచవి యైనగడ్డిఁ దిని నీ వాహినులందు జలంబు ద్రావఁ గా
నీచరణంబు లెవ్వఁ డిటు నీ నిర్దళితంబుగఁ జేసె వాఁడు దా
భేచరుఁ డైన వాని మణిఁకీలితభూషణయుక్త బాహులన్
వే చని త్రుంచి వైతు వినువీదికి నేగిన నేల డాగినన్. 420

ప. అని మఱియు గోమూర్తి యయినభూదేవితో నిట్లనియె. 421

చ. అగణితవైభవం డగుమురరాంతకుఁ డక్కట పోయె నంచు నె
వ్వగలఁ ²గృశించి నేత్రముల నీ వారికణంబులు దేకు ఘమ్మ లో
బెగడకుమమ్మ మద్విశిఖరబృందములన్ వృషలున్ వధింతు నా
మగటిమిఁ జూడవమ్మ వెఱ నీ మానఁ గదమ్మ శుభప్రదాయినీ. 422

క. సాధువు లగుజంతువులకు, బాధలు గావించుఖలుల నీ భంజింపనిరా
జాధమునాయుస్స్వర్గ, శ్రీధనములు వీటిఁ బోవు నీ సిద్ధము తల్లీ. 423

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టజనానుగ్రహంబుఁ నీ జేయఁగ నృపులన్
న్రష్ట విధించెఁ బురాణ, ద్రష్టలు సెప్పుదురు పరమోధర్మము సాధ్యి. 424

ప. అనిన ధర్మనందనపౌత్రునకు వృషభమూర్తి నున్నధర్మదేవుం డిట్లనియె. 425

- ఉ. కూర్మరులఁ జంపి సాధువులరకుఁ విజయం బొనరించునట్టియా
పారవంశజాతుఁడవు శ్రీ భాగ్యసమేతుఁడ వాడు తొల్లి మీ
వా రిటువంటివా రగుట శ్రీ వారిజనేత్రుఁడు మెచ్చి డాత్మ్యసం
చారము సేసెఁ గాదె నృపరసత్తమ భక్తిలతానిబద్ధుఁడై. 426
- వ. నరేంద్రా యేము ప్రాణులకు దుఃఖహేతువులము గాము మావలన. దుఃఖంబు
నొందెడుపురుషుండు లేఁడు వాదివాక్యభేదంబులఁ గొందఱు మోహితు లై
భేదంబు నాచ్ఛాదించి తమకు నాత్మ సుఖదుఃఖంబుల నిచ్చు ప్రభు వని చెప్పుదురు
గొందఱు గ్రహదేవతాదులకుఁ బ్రభుత్వంబు సంపాదించురు. ³గొందఱు
గర్తంబునకుం బ్రాభవంబుం బ్రకటింతురు ⁴గొందఱు స్వభావంబు ప్రభు
వని పలుకుదు రిం దెవ్వరికిని సుఖదుఃఖప్రదానంబు సేయఁ బ్రభుత్వం
బు లేదు పరులవలన దుఃఖంబు వచ్చిన నధర్తంబు పరులు సేసి రని విచా
రింప వలదు తర్కింపను నిర్దేశింపను రానిపరమేశ్వరునివలన సర్వంబు నగుచుండు
ననిన ధర్త దేవునికి ధర్తనందనపౌత్రుం డిట్లనియె. 427
- ఆ. ధర్తమూర్తి వయ్య శ్రీ ధర్తజ వృషరూప, పరమధర్త మీపు శ్రీ వలుకుత్రోవ
పావకర్మచేయు శ్రీ పాపం బు సూచింపఁ, బాపకర్మ డేఁగునపథము వచ్చు. 428
- వ. మఱియు దేవమాయవలన భూతంబులవాఙ్మనంబులకు వధ్యఘాతుకలక్షణావృ
త్తి సులభంబుగం దెలియ రాదు నీవు ధర్త దేవతవు కృతయుగంబునం దవశెస్స
చదయానత్యంబు లనునాలుగు నీకుం బాదంబు లని చెప్పుదురు ⁵(*త్రేతా
యుగంబునం బూర్వోక్తపాదచతుష్కంబునం దొక్కపాదంబు క్షీణం బయ్యె
ద్వాపరంబునఁ బాదద్వయంబు నశించె కలియుగంబందు నివ్వడువున) నివ్వడు
నీకుఁ బాదత్రయంబు భగ్నం బయ్యె నవశిష్టం బగుభవదీయచతుర్థపాదంబు
నధర్తంబు నిగ్రహింప గమకించు చున్నయది విను మదియునుం గాక. 429
- మ. భరముం బాపి రమావిభుండు గరుణం శ్రీ బాదంబులం ద్రొక్కఁగా
సిర యై వేడుక నింతకాలము సుఖశ్రీ నొందె భూదేవిత
చ్చరణస్పర్శము లేమి శూద్రకులజుల శాసించు రంచు నిరం
తరశోకంబున నీరు గన్నుల నిడఁగి ధర్తజ్ఞ వీక్షించితే. 430
- ◆◆◆ పరిక్షిన్నహాజా గలిని నిగ్రహించి ధర్తపరిపాలనము సేయుట. ◆◆◆—
- వ. అని యిట్లు ధరణీధర్త దేవతల బుజ్జగించి మహాభయం డయినవిజయపౌత్రుండు
క్రొక్కారుమెఱుంగు తెఱుంగు ధిక్కరించుచు దిక్కులకు వెక్కనం బయినయడి
దంబు బెడిదంబుగ జడిపించి పాపహేతు వయినకలిరూపు మాప నుద్యోగిం
చిన వాఁడు రాజరూపంబు విడనాడి వాడినమొగంబుతోడ భయవివ్వలుం

1 'యోగీశ్వరులు' అచ్చుప్రతి. 2 'దైవజ్ఞులు' అ. ప్ర. 3 'మీమాంసకులు' అ. ప్ర.

4 'హాకాయతకులు' అ. ప్ర. 5 బువేక్షింప. 6 (*) ఇది పండితులు గూర్చినది.

డై హస్తంబులు సాచి తత్పాదమూలవిన్యస్తమస్తకుం డై ప్రణామంబు సేసి.

క. కంపించె దేహ మెల్లం, జంపకు మోరాజతిలక శశరణాగతుర

క్షింపు మని తనకు మ్రొక్కినఁ, జంపక కలిరాజుఁ జూచి శజనపతి వలుకున్.

క. అర్జునకీర్తినమేతుం, డర్జునపాత్రుండు భయోనసావృతజనులక

నిర్జించి చంపఁ దలఁపడు, దుర్జనభావంబు విడిచి తొలఁగు దురాత్మా. 433

వ. నీవు పాపబంధుండవు మదీయబాహుపాలితం బయిన మహీమండలంబున నిలువ
పలవదు రాజదేహంబునందు వర్తించునిన్ను నసత్యభావచార్య దౌర్జన్య దురా
చారమాయాకలహకపటకలుషాలత్యైదిధర్మైతఁసమూహంబు లాశ్రయించు
సత్యధర్మంబులకు నివాసం బగుబ్రహ్మవర్తదేశంబున యజ్ఞవిస్తారనిపుణు లయిన
వారు యజ్ఞేశ్వరుం డయినహరింగూర్చి యాగంబు సేయుచున్నవారు యజించు
వారలకు సుఖప్రదానంబు సేయుచు సకలభూతాంతర్యామి యై భగవంతుం
డయిన హరి జంగమస్థావరంబులకు నంతరంగబహిరంగంబుల సంచరించువాయు
వుచండంబున నాత్మరూపంబున మనోరథంబుల నిచ్చుం గావున నీవిం దుండ వల
వదనుచు దండహస్తం డయిన జమునికై వడి మండలాగ్రంబు సాచిన రాజవర్మ
నకుం గలి యిట్లనియె. 434

క. జగతీశ్వర నీయడిదము, ధగధగితప్రభలతోడఁ శ దఱచుగ మెఱువక

బెగడెం జిత్తము గుండెలు, పగిలెడి నిత నెందుఁ జొత్తు శభావింపఁ గడె. 435

వ. నరేంద్రా నిన్ను నారోపితశరశరాసను సర్వప్రదేశంబులందును విలోకించుచు
న్నవాఁడ నే నెక్కడ నుండుదు నానతి మృనిన రాజన్య శేఖరుండు ప్రాణిపదస్త్రీ
ద్యూతపానంబు లనియెడునాలుగుస్థానంబుల నిచ్చి మఱియు నడిగిన సువర్ణ
మూలం బగునసత్యమదకామహింసావైరంబు లనియెడుపంచ ప్రదేశంబుల నొ
సంగి యితరస్థలంబుల స్పృశియింప కుండ నియమించె నిట్లు కలినిగ్రహంబు సేసి
హీనంబు లయినతపశ్శ్చౌచదయ లనియెడి మూఁడుపాదంబులు వృషభమూర్తి
యయినధర్మదేవత కిచ్చి విశ్వంభరకు నిర్భరం బయినసంతోషంబు సంపా
దించి. 436

క. గజనామధేయపురమున, గజరిపుషీతమున ఘనుండు శ గలిదముండు మహా

గజవైరిపరాక్రముఁ డే, గజవిజి లే కుండఁ దాల్చె శ గౌరవలక్ష్మీన్. 437

వ. ఇట్లు కృష్ణనియనుగ్రహంబున నశ్వత్థామబాణపావకంబువలన బ్రదికి వృషభ
మూర్తి యయినధర్మదేవతకు నభయం బిచ్చినవరీక్షిన్నరేంద్రుండు బ్రాహ్మణ
శాపప్రాప్తతక్షకాహిభయంబువలనఁ బ్రాణంబులు పోవు నని యెఱింగి సర్వ
సంగంబులు వర్జించి శుకునకు శిష్యుం డై విజ్ఞానంబు గలిగి గంగాతరంగిణీతీరం
బునం గ లేబరంబు విడిచె వినుండు. 438

- క. హరివార్త లెఱుఁగువారికి, హరిపదములు దలఁచువారి కనవరతంబున్
హరికథలు వినెడివారికి, మరణాగతమోహసంభ్రమము లే దనఘా. 439
- క. శుభచరితుఁడు హరి యరిగినఁ, బ్రభవించి ధరిత్ర నెల్లఁ బ్రబ్బియుఁ గలి దా
నభిమన్యుసుతునిచేతను, బ్రభవింపక యడఁగి యుండెన్ భార్గవముఖ్యా. 440
- వ. ఇవ్వీధంబునఁ జతుస్సముద్రముద్రితాఖిలమహీమండలప్రాజ్యసామ్రాజ్యంబు
పూజ్యంబుగాఁ జేయుచు నాయభిమన్యునంభవుండు. 441
- ఉ. చేసినఁ గాని పాపములున్ సెందపు చేయఁ దలంచినంతటం
జేసెద నన్నమాత్రమునఁ శ జెందుఁ గదా కలివేళఁ బుణ్యముల్
మోసము లే దటంచు నృపముఖ్యుఁడు గాచెఁ గలిన్ మరంద ము
ల్లాసముతోడఁ గ్రోలి విరుళం దెగఁజూడనితేటికై వడిన్. 442
- వ. మఱియుం బ్రమత్తులై యధీరు లగునరులయందు వృకంబుచందంబున నొదిగి
లాఁచుకొని యుండి చేష్టించుంగాని ధీరు లైన వారికిం గలివలనిభయంబు లే
దని కలి నంతంబు నొందింపఁ డయ్యె ననిన విని ఋషులు సూతున కిట్లనిరి. 443
- సీ. పౌరాణికోత్తమ శ్రీ బ్రదుకుము పెక్కేండ్లు, తామరసాక్షునిరథవళయశము
మరణశీలుర మైనమా కెఱింగించితి, కల్పితం బగు క్రతురకర్తమందుఁ
బాగలచేఁ బాగిలి యరబుద్ధ చిత్తులమైన, మము హరిపదపద్మరమధురరసముఁ
ద్రావించితివి నీవు శ్రీ ధన్యుల మైతిమి, జన్మాంతరము లేనినర్హులమైన
తే. విష్ణుధ కులసంగంబురవెలకు రాదు, ప్రకృతిగుణహీనుఁ డగుచక్రీభద్రగుణము
లిశకమలాసనాదులు శ్రీ నెఱుఁగ లేరు, వినికి వినఁ జాల మనియెడిరవెట్టి గలఁడె.
- క. శ్రీపంబులు ఖండితనం, తాపంబులు గల్పపాంధ్రతమననుహోద్య
ద్దీపంబులు పాపండదు, రాపంబులు విష్ణుపందరనాలాపంబుల్. 445
- క. పావనములు దురితలతా, లావనములు నిత్యమంగరశ ప్రభవనం
జీవనములు లక్ష్మీనం, భావనములు వాసుదేవరపదసేవనముల్. 446
- ఆ. పరమభాగవతుఁడు శ్రీ పాండవపౌత్రుండు, శుకునిభాషణముల శ్రీ శుద్ధబుద్ధి
యై విరాజమానుఁ శ్రీ డై ముక్తి యగువిష్ణు, పాదమూల మెట్లు శ్రీ వడసె ననఘ.
- వ. మహాత్మా విచిత్రయోగనిష్ఠాకలితంబును విష్ణుచరితలలితంబును బరమపుణ్యం
బును సకలకల్యాణగుణగణ్యంబును భాగవతజనాపేక్షితంబును నైనవారీక్షిత
భాగవతాఖ్యానంబు వినిపింపు మనిన సూతుం డిట్లనియె. 448
- క. విముఖోటివద్దవారలు, కమలాక్షునిచరిత మడుగఁగఁ జెప్పెడిభా
గ్యము గలిగె నేడు నాజన్మము సఫలం బయ్యె వృద్ధరమాన్యుడ నగుటన్. 449
- క. కులహీనుఁడు నారాయణ, విలసత్కథనములు గడఁక శ్రీ వినిపించినఁ ద
త్కులహీనతఁ బొసి మహో, జలకులజలమును బొందు శ్రీ సనుమలారా. 450

- సీ. ఎవ్వనిగుణజాల ర మెన్న జిహ్వలు లేక, నలినగర్భాదు లనంతఁ డంద్రు
కోరెడువిబుధేంద్రకోటి నొల్లక లక్ష్మి, ప్రార్థించె నెవ్వని ర పాదరజము
బ్రహ్మ యెవ్వనిపాదరపద్మంబు గడిగిన, జలము ధన్యత నిచ్చె ర జనుల కెల్ల
భగవంతుఁ డనియెడి ర భద్రశబ్దమునకు, నెవ్వ డ్రాకృతి ర నేపు మిగులు
- ఆ. నేమహాత్ము నాశ్రయించి శరీరాది, సంగకోటి నెల్ల ర సంహరించి
ప్రాభవమున¹మునులు ర పారమహంస్యంబు, నొంది తిరిగి రాకరయందు రెలమి.
- చ. క్రమమున మింటికై యెగయు ర గాక విహంగము మింటి దైనపా
రము గన నేర్పు నేహరిపరరాక్రమ మోపినయంతఁ గాక స
ర్వము వివరింప నెవ్వఁడు ప్రవర్తకుఁ డా మునులార²నాదుచి
త్తమునకు నెంత గానఁబడె ర దప్పక చెప్పెద మీకు సంతయున్. 452
- క. వేదండుపురాధీశుఁడు, గోదండుము సేతఁ బట్టిరకొని గహనములో
వేదండాదుల నొకనాఁ, డేదండులఁ బోవ నీక ర యెగఁచెన్ బలిమిన్. 453
- క. ఒగ్గములు ద్రవ్వి పడు మని, యొగ్గెడుపెనుఁ దెరల వలల ర నురులుమృగములన్
డగ్గటి చంపెడువేడుక, వెగ్గల మై చి త్తమందు ర వెంటాడింపన్. 454
- క. కోలముల గవయవృకశా, ర్దులములఁ దరక్షుఖడ్గరహితహరిశుం
డాలముల శరభచమర, వ్యాలముల నధించె విభుఁడు ర వడి నోలములన్. 455
- ◆◆◆ పరిక్షితుఁడు వేటాడి శమికునిపై మృతసర్పము నైతి వైచుట. ◆◆◆—
- క. మృగయులు మెచ్చ నరేంద్రుఁడు, మృగరాజపరాక్రమమున³మెఱసి హరించెన్
మృగధరమండలమునఁ గల, మృగ మొక్కటి దక్క సర్వరమృగముల నెల్లన్.
- వ. ఇట్లు వాటం బయినవేటతమకంబున మృగంబులవెంబడిం బడి యెగఁచుచుం
జరించుటంజేసి బుభుక్షుపిపాసలవలన మిగులఁ బరిశ్రాంతుం డయి ధరణీకాం
తుండు చల్లనినీటికొలంకుం గానక కలంకితచిత్తుం డై చని చని యొక్కతపో
వనంబు గని యందు. 457
- సీ. మెలఁగుట చాలించి ర మీలితనేత్రుఁ డై, శాంతుఁ డై కూర్చుండి ర జడత లేక
ప్రాణమనోబుద్ధిరపంచేంద్రియంబుల, బహిరంగవీధుల ర బాట నీక
జాగరణాదిక³స్థానత్రయము దాటి, పరమ మై యుండెడిరపదముఁ దెలిసి
బ్రహ్మభూతత్వసంగప్రాప్త్యవిక్రియఁ డయి, యతిదీర్ఘజటలు ద ర న్నావరింప
తే. నలఘురుచర్మధారి యై ర యలరుచున్నతపసిఁ బాడగని శోషితరతాలుఁడగుచు
నెండి తడి లేక కుత్తుక ర నెలుఁగు డింద, మందభావల నిట్లను ర మనుజవిభుఁడు.
- క. తోయములు దెమ్ము మా కీ, ³తోయము వేటాడ వెరపు ర దొరకదు ఘనచే
తోయుత డప్పి జనించెను, తోయమువారలుచు లేరు ర దుస్సహ మనఘా. 459

1 ఘనులు. 2 బుద్ధిచి, త్తమలకు. 3 తోయము వేటాడువేళఁ : చొల్లి పొడమ దీ, వోయము కిను జలదాహము.

వ. అని భూవరుండు శమీకమహాముని¹ సమాధినిష్ఠానిమిలితనేత్రుండును విస్తృత బాహ్యంతరింద్రియకృతసంచారుండును హరిచింతాపరుండును నై యుండుట విచారింపలేక. 460

ఉ. కన్నులు మూసి బ్రహ్మబుడు² గర్వముతోడుత నున్నవాడు చే నన్నల నైన ర మ్మనఁడు³ సారజలంబులు దెచ్చిపోయఁ జే మన్నన లైనఁ జేయఁడు సరమగ్రఫలంబులు వెట్టఁ డింతసం పన్నత నొందెనే తనతరపశ్చరణాప్రతిమప్రభావముల్. 461

ఆ. వారిఁ గోరు చున్న⁴వారికి శీతల, వారి యిడుట యెట్టిరవారి కయిన వారితంబు గానిరవలసినధర్మంబు, వారి యిడఁడు⁵ దాహరవారి గాఁడు. 462

చ. అని మరుజేశ్వరుండు మృగరయావసరాగతతోయదాహనం జనితదురంతరోషమున⁶ సయమి దన్నుఁ దిరస్కరించి పూ జనములు సేయఁ డంచు మృతసర్వము నొక్కటి వింటికోష్ఠనం బని పడి తెచ్చి వైచె నటు⁷ బ్రహ్మమునీంద్రునియంసవేదికన్. 463

వ. ఇట్లతండు⁸ (*ప్రత్యాహృతబాహ్యంతరింద్రియుం డగుట నిమిలితలోచనండు గా నోపునో యట్లు గాక గతాగతు లగుక్షత్త్రబంధులచే నేమి యని మృషాస మాధినిష్ఠుండు గా నోపుకో యని వితర్కించుచు) వృథాకోపదర్పంబున ముని మూఁపున గతాను వయినసర్పంబు నిడి సరేశ్వరుండు దనపురంబునకుం జనియె నంత సమీపవర్తు లైనమునికుమారు లంతయుం డెలియం జూచి శమీకనందనం డైనశృంగికడకుం జని. 464

—◆◆◆ శమీకపుత్రుం డగుశృంగి పరీక్షితుని శపించుట. ◆◆◆—

క. సరగంధగజస్యందన, తురగంబుల నేలురాజు⁹ ర తోయాతురుఁ డై వరఁగఁ నీజనకునిమెడ, నురగముఁ దగిలించి పోయె¹⁰ ర నోడక తండ్రి. 465

వ. అని పలికిన సమానవయోరూపమునికుమారలీలానంగి యయినశృంగి శృంగంబు లతోడిమూర్తి ధరియించినట్లు విజృంభించి రోషసంరంభంబున నుదరిపడి¹¹ (*బల్య స్సంబుల భుజించి పుష్పంబు లగుపరపుష్పంబులుం బోలె బలిసియు ద్వారంబు లం గాచికోని యుండుసారమేయంబులపగిది దాసభూతు లగుక్షత్త్రయాభాసు లెట్లు బ్రహ్మోత్తములచే స్వరక్షకులుగ నిరూపితు లయి రట్టివార లెట్లు తద్గ్ర హంబుల భాండసంగతం బగునన్నంబు భుజింప నర్హు లగుమరు తత్కృతంబు లయినద్రోహంబు లెట్లు నిజస్వామిం జెందు నని మఱియు) నిట్లనియె. 466

1 'సమాధిసుండి హరిచింతాపరుం డై' అని వ్రాతప్రతులు.

2 ధర్మవారిగాఁడు.

3, 5 (*) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి.

4 ధరియించి విజృంభించురోషరసంబు భంగి నుదరి.

- ఉ. ఆడఁడు తన్ను దూషణము శ్రీ లాశ్రమవాసులఁ గాని వైరులం
గూడఁడు కందమూలములు గూఁడుగఁ దించు సమాధినిష్ఠఁ డై
వీడఁడు లోనిచూడ్కులను శ్రీ విష్ణునిఁ దక్కఁ బరప్రపంచముం
జూడఁడు మద్గురుండు ఘోరి శ్రీ జట్టఁగ నేటికి రాచవానికిన్. 467
- ఉ. పోము హిరణ్యదానములఁ శ్రీ బుచ్చుకొనంగ ధనంబు లేమియుం
దేము సవంచనంబులుగ శ్రీ దీవన లిచ్చుచు వేసరింపఁగా
రాము వనంబులఁ గృహవిశ్రాముల మై నివసింపఁ జెల్లరే
పామును వైవఁగాఁ దగునె శ్రీ బ్రహ్మమునీంద్రు భుజార్గళంబునన్. 468
- క. పుడమిఁ గలజనులు వొగడఁగ, గుడుతురు గట్టుదురు గాక శ్రీ కువలయపతు లై
యడవుల నిడుమలఁ బడియెడి, బడుగులమెడ నిడఁగఁ దగునె శ్రీ పన్నగశవమున్. 469
- క. భగవంతుండు గోవిందుండు, జగతిం బెడఁబాసి చనిన శ్రీ శాసింపంగా
దగువారు లేమి దుర్జను, లెగసి మహాసాధుజనుల శ్రీ నేఁచెద రకటా. 470
- క. బాలకులార ధరిత్రీ, పాలకు శపియింతు ననుచు శ్రీ బలువడిని విలో
లాలకుఁ డగుమునికుంజర, బాలకుఁ డరిగెం ద్రిలోకశ్రీపాలకు లదరన్. 471
- వ. ఇట్లు రోషించి కాళికినదికిం జని జలోపస్సర్పంబు సేసి. 472
- ఉ. ఓడక వియ్యికోపున మృతతోరగముం గొని వచ్చి మాటుమా
టాడక యున్న మజ్జనకుశనంసతలంబునఁ బెట్టి దుర్గద
క్రీడఁ జరించురాజు హరశ్రీకేశవు ¹లోడ్డిననైనఁ జచ్చుఁ బో
యేడవనాఁడు తక్షక ఫరణీంద్రవిమానలహేతిసంహతిన్. 473
- వ. అని శమికమహామునికుమారుం డయినశృంగి పరీక్షిన్నరేంద్రుని శపియించి
నిజాశ్రమంబునకుం జనుడెంచి కంఠలగ్నకాకోదరకళేబరుం డై నతండ్రిం
జూచి. 474
- క. ఇయ్యెడ నీకంఠమునకు, నియ్యరగశవంబుఁ దెచ్చి శ్రీ ²యీ నేర్చినయా
దయ్యమిఁక నేమి సేయదు, నెయ్యంబులు లేవు సుమ్ము శ్రీ నృపులకుఁ దండ్రి. 475
- శా. ప్రారంభంబున వేట వచ్చి ధరణీశపాలుండు మాతండ్రివై
నేరం బేమియు లేక సర్పశవముఁ శ్రీ నేఁ డుగ్రుఁ డై వైచినాఁ
డీరీతిఁ ఘణి గ్రమ్మఱఁ బ్రదుకునో శ్రీ హింసించునో కోఱలఁ
రాచే తాపసులార దీనిఁ దివరే శ్రీ రక్షింపరే మొక్కెదన్. 476
- వ. అని వెఱపున సర్పంబుఁ దిగుచునేర్పు లేక యెలుంగై త్తి యేష్వుచున్నకుమారకు
రోదనధ్వని విని యాంగిరసుం డయినశమికకుండు సమాధి సాలించి మెల్లన
కన్నులు దెఱచి మూఁపున ప్రేలు చున్నమృతతోరగంబు నీక్షించి తీసి పాఱ
వైచి కుమారకుం జూచి. 477

- క. ఏకీడు నాచరింపము, లోకులకున్ మనము సర్వలోక సములమున్
శోకింప నేల పుత్రక, కాశోదర మేల వచ్చెన్ గంతంబునకున్. 478
- వ. అని యడిగినఁ దండ్రీకిఁ గొడుగు రాజు వచ్చి సర్పంబు వైచుటయుం దాను
శపించుటయును వినిపించిన నమ్మని దనదివ్యజ్ఞానంబున నమ్మానవేంద్రుండు
పరీక్షింపఁ దేంద్రుం డని యెఱింగి గొడుగువలన సంతసింపక యిట్లనియె. 479
- క. బెట్టిద మగుశాపమునకు, దట్టపుద్రోహంబు గాదు ధరణీకాంతుం
గట్టా యేల శపించితి, పట్టి తక్షకవిహ్వారపా లగు మనుచున్. 480
- ఆ. తల్లికడుపులోన ర దగ్ధుఁ డై క్రమ్మఱు, గమలనాభుకరుణఁ ర గలిగినాఁడు
బలిమి గలిగి ప్రజలఁ ర బాలించు చున్నాఁడు, దిట్టపడుచు రాజుఁ ర దిట్టఁ దగునె.
- ఉ. కాపరి లేనిగొట్టియలరకై వడిఁ గంటకచోరకోటిచే
నేపరి యున్న దీభువన ర మీశుండు గృష్ణుండు లేమి నిట్టిచో
భూపరిపాలనంబు సమరబుద్ధి నితం డొనరింపఁ జెల్లరే
యీపరిపాటిద్రోహమున ర క్షిల్లు శపింపఁగ నేల బాలకా. 482
- నీ. పాపంబు నీచేతఁ ర బ్రాపించె మన కింక, రాజు నశించినరాజ్యమందు
బలవంతుఁ డగువాఁడు ర బలహీనుపశుదార, హయనువర్ణాదుల ర నపహరించు
జారచోరాదులు ర సంచరింతురు ప్రజ, కన్యోన్యకలహంబు ర లతిశయిల్లు
వైదికం బై యున్నరవర్ణాశ్రమాచార, ధర్మ మించుక లేక ర తప్పిపోవు
- ఆ. సంతమీఁడ లోకు ర లగ్ధకామంబులఁ, దగిలి సంచరింప ర ధరణి నెల్ల
వర్ణసంకరములు ర వచ్చు మర్కటసార, మేయములకు వచ్చుమేరఁ బుత్ర. 483
- ఉ. భారతవంశజుం బరమరభాగవతున్ హయమేధయాజి నా
చారపరున్ మహానయవీరశారదు రాజకులై కభూషణున్
నీరము గోరి నేడు మనరసేలకు వచ్చినయర్థి భ క్తిస
త్కారము సేసి పంపఁ జనుఁ ర గాక శపింపఁగ నీకు ధర్మమే. 484
- క. భూపతికి నిరపరాధమ, శాపము దా నిచ్చె బుద్ధిరీచావలమున మా
పాపండు మీ డొనరించిన, పాపము దొలగింపు కృష్ణ ర పరమేశ్వ హరీ. 485
- క. పొడిచినఁ దిట్టినఁ గొట్టినఁ, బడు చుందురు గాని పరమరభాగవతులు దా
రొడఁబడరు మాటు సేయఁగఁ, గొడుకా విభుఁ డెగ్గు సేయఁ ర గోరఁడు నీకున్.
- క. ¹చెలఁగరు కలఁగరు సాధులు, మిళితము లయి పరులవలన ర మేలుం గీడున్
నెలకొనిన నైన నాత్మకు, నొలయవు సుఖదుఃఖచయమురయుగ్గము లగుచున్.
- వ. అని యిట్లు శమికమహామునీంద్రుండు గ్రమ్మఱింప శక్తిలేనికొడుకు సేసినపా
పంబునకు సంతాపంబు నొంది తనశిష్యు నొకమునికుమారునిం బిలిచి యేత
ద్వృత్తాంతం బంతయు రాజున కెఱింగించి రమ్మని పంచె సంత నాయభిమన్యు

పుత్రుండు శమికమునిశిష్యునివలన శాపవృత్తాంతంబు విని కామక్రోధాదివిషయానక్తుం డగుతనకుం దక్షకవిపాన్ని విరక్తిభీజం బగు ననుచుఁ గరినగఁగంబునకుం జని యేకాంతంబున.

488

—◆◆◆ పరీక్షితుఁడు విప్రశాపం బెఱింగి ప్రాయోపవిష్టం డగుట. ◆◆◆—

ఉ. ఏటికి వేట వ్రాయితి మురసీంద్రుఁడు గాఢసమాధి నుండఁగా నేటికిఁ దద్భృజాగ్రమున ర నేసితి సర్వశవంబుఁ దెచ్చి నే నేటికిఁ బాపసాహసము ర లీక్రియఁ జేసితి దైవయోగమున్ దాటఁగ రాదు వేగిరమ ర తథ్యము గీడు జనిలచు ఘోర మై.

489

ఉ. పామువిపాన్నికీలములఁ ర బ్రాణము లేఁగిన నేఁగుఁ గాక యీ భూమియు రాజ్యభోగములుఁ ర బోయిన నిష్పడ పోవుఁ గాక సాదామినిఁ బోలుజీవనముఁ ర దధ్యముగాఁ దలపోసి యింక నే నే మని మాట దిట్టుదు మురసీంద్రకుమారకు దుర్నివారకున్.

490

ఆ. రాజ ననుచుఁ బోయి ర రాజ్యగర్వంబున, వనముకొఱకు వారివనము సొచ్చి దందశుశశవముఁ ర దండ్రివై వైచినఁ, బాలియఁ దిట్ట కేల ర పోవు నుతుండు.

క. గోవులకును బ్రాహ్మణులకు, దేవతలకు నెల్ల ప్రాద్దుఁడెంపునఁ బీడల్ గావించుపాపమానస, మేవిధమునఁ బుట్ట కుండ ర నే వారెందున్.

492

వ. అని వితర్కించి.

493

క. దామోదరపదభక్తిం, గామాదుల గెల్చినాఁడు ర గావునఁ గరుణన్ భూమిశుఁ డలుగఁ డయ్యెను, సామర్థ్యము గలిగి దోషరసంగిన్ శృంగిన్.

494

వ. అంత మునికుమారుండు శపించినవృత్తాంతంబు దక్షకుండు విని యెడకు వేచి యుండె నిట తక్షకవ్యాళవిహనలజ్వాలాజాలంబునం దనకు సప్తమదినంబున మరణం బని యెఱింగినవాఁడు గావున భూపాలుండు భూలోక స్వర్గలోక భోగంబులు హేయంబు అని తలంచి రాజ్యంబు వినర్జించి నిరశనత్వదీక్షాచరణంబు నంకల్పించుకొని.

495

మ. తులసీసంయుతదైత్యజిత్వదరజరస్తోమంబుకంఠెన్ మహా జ్ఞుల మై దిక్పతిసంఘసంయుతజగత్సైభాగ్యసంపాది యై కలిదోషావళి నెల్లఁ బాపెడివియరద్గంగాప్రవాహంబులో పలికిం బోయి మరిష్యమాణుఁ డగుచుం ర ప్రాయోపవేశంబునన్.

496

క. చిత్తము గోవిందపదా, యత్తముఁ గావించి హూని ర యై తనలో నే తత్తమము లేక భూవర, సత్తముండు వసించె ముక్తరసంగత్వమునన్.

497

వ. ఇట్లు పాండవపౌత్రుండు ముకుందచరణారవిందవందనానందకందాయమాన మానసుం డై విష్ణుపదీతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండుట విని సకలలోక

పాపనమూర్తులు మహానుభావులు నగుచుఁ దీర్థంబులకుం దీర్థత్వంబు లొసంగ
సమర్థులైనయత్రి విశ్వామిత్ర మైత్రేయ భృగు వసిష్ఠ పరాశర చ్యవన భర
ద్వాజ పరశురామ దేవల గౌతమ కశ్యప కవచ కణ్వా కలశసంభవ వ్యాస పర్వత
నారదప్రముఖులైనబ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి పుంగవులును గాండర్వులయిన
యరుణాదులును మతియు నానాగోత్రసంజాతులైనమునులును శిష్యప్రశిష్య
సమేతులై చనుదెంచిన వారలకుఁ బ్రత్యుత్థానంబుసేసి పూజించి దండప్రణా
మంబు లాచరించి కూర్చుండ నియోగించి. 498

క. క్రమ్యుఁడ నమ్మునివిభులకు, నమ్మునజేంద్రుండు మ్రొక్కి ర హర్షాశ్రుతతుల్
గ్రమ్యుఁగ ముకుళితకరుఁడై, నమ్మతముగఁ జెప్పె నాత్మరసంచారంబున్. 499

ఉ. ఓషిక లేక చచ్చినమహాహారగముం గొని వచ్చి కోపి నై
తాపసుమూఁపువై నిడినరదారుణచిత్తుండ మత్తుండఁ మహా
పాపుండ మీరు పాపతృణరసావకులు త్తములయ్యలార నా
పాపము వాయుమార్గముఁ గృరపాపరులార విధించి చెప్పరే. 500

ఉ. భూసురపాదరేణువులు ర పుణ్యులఁ జేయు నరేంద్రులఁ ధరి
త్రీసురులార మీచరణరేణుకణంబులు మేను సోకి నా
చేసినపాప మంతయు నశించె గృతార్థుండ నైతి నెద్దియేఁ
జేసిన ముక్తిపద్ధతికిఁ ర జెచ్చెరఁ బోవఁగ వచ్చుఁ జెప్పరే. 501

క. భీకరతరసంసార, వ్యాకులతఁ ¹విసిగి దేహరవర్జనగతి నా
లోకించునాకుఁ దక్షక, కాకోదరవిషము ముక్తిరకారణ మయ్యెన్. 502

క. ఏపారునహంకార, వ్యాపారములందు మునిగి రివ ర్తింపంగా
నాపాలిటిహరి భూసుర, శాపవ్యాజమున ముక్తరసంగుం జేసెన్. 503

మ. ఉరగాధీశువిహసలంబునకు మే ర నొప్పింతు శంకింప నీ
శ్వరసంకల్పము నేడు మానదు భవిష్యజ్ఞస్మజన్తంబులఁ
హరిచింతారతియుఁ హరిప్రణతిభారమాకర్ణనానక్తియుఁ
హరిపాదాంబుజసేవయుం గలుగ మీ ర రర్థిం బ్రసాదింపరే. 504

క. చూడుఁడు నాకల్యాణము, పాడుఁడు గోవిందుమీఁదిరపాటలు ²దయతో
నాడుఁడు హరిభక్తులకథ, లేడహములలోన ముక్తి ర కేఁగెద నిచటన్. 505

క. అమ్మా నినుఁ జూచిననరుఁ, బొమ్మా యని ముక్తికడకుఁ ర బుత్తు వట కృపఁ
లమ్మా నీరూపముతో, రమ్మా నాకెదుర గంగ రమ్యతరంగా. 506

వ. అని తనకు మీఁద నయ్యెడిజన్మాంతరంబులందును హరిపాదభక్తిసౌజన్యంబులు
సంధిల్లుం గాత మని గంగాతరంగిణీదక్షిణకూలంబునం బూర్వాగ్రదర్శననంబు
న నుత్తరాభిముఖుం డై ³యువవేశించి జనమేజయు రప్పించి రాజ్యభారంబు నను

ర్పించి¹ యత్నంబు సంసారబంధంబునకుఁ దప్పించి చిత్తంబు హరికి నొప్పించి పరమభాగవతుం డైనపాండవపౌత్రుండు ప్రాయోపవిష్టుం డై యున్న సమయంబున.

క. ఒత్తిలి పొగడుచు నురలు వి, యత్తలమున నుండి మెచ్చి శ్రయలరులవానల్ మొత్తము లై కురిసిరి నృప, సత్తమువై భూరిభేరిశబ్దంబులతోన్. 508

వ. ఆసమయంబున సభాసీను లయినఋషు లి ట్లనిరి. 509

మ. షీతినాథోత్తమ నీచరిత్రము మహారచిత్రంబు మీతాత లు గ్రతపోధన్యులు విష్ణుపార్శ్వపదవిం శ్ర గామించి రాజన్యశోభితకోటీరమణిప్రభాన్వితమహారపీఠంబు వర్జింతు రున్నతు లై నీవు మహోన్నతుండవు గదా శ్ర నారాయణభ్యామి వై. 510

మ. పనుధాధీశ్వర నీవు మర్త్యతనువు శ్ర వర్జించి నిశ్శోక మై వ్యసనచ్చేదక మై రజోరహిత మై శ్ర వర్జించులోకంబు నర్వసమత్వంబునఁ జేరునంతకు భవశద్వాక్యంబులక వింతు నేదెనకుం బోవక చూచు చుండెదము నీరదివ్యప్రభావంబులన్. 511

వ. అని యిట్లు పక్షపాతశూన్యంబులును మహానీయమాధుర్యగాంభీర్యసౌజన్యధురంబులును నైనభాషణంబు లాడుచు మూడులోకంబులకు నవ్వలి దైననత్యలొకంబునందు మూర్తిమంతంబు లై² నెగడుచున్ననిగమంబులచందంబునం దే జరిల్లు చున్నఋషులం జూచి భూవరుండు నారాయణకథాశ్రవణకుతూహలం డయి నమస్కరించి యి ట్లనియె. 512

క. ఏడుదినంబుల ముక్తిం, గూడఁగ నేరీతి వచ్చు శ్ర గురుసంసార క్షేదన మేక్రియ నెడతెగుఁ, జూడుఁడు మాతండ్రులార శ్ర శ్రుతివచనములన్.

శా. ప్రాప్తుల్ పెద్దలు బ్రహ్మబోధనకళాపారీణు లాత్మప్రభా లుప్తాజ్ఞానమహాంధకారులు దయాశ్రభత్వాభిరాముల్ మనోగుప్తంబుల్ నకలార్థజాలములు మీరకుం గాన వచ్చుం గదా సప్తాహంబుల ముక్తి కేఁగెడుగతిం శ్ర జర్పించి భాషింపరే. 514

వ. అని యుత్తరానందనుం డాడినవచనంబులకు మును లందఱుఁ బ్రత్యుత్తరంబు విమర్శించు నెడ దై వయోగంబున. 515

—◆◆◆ శుకమహర్షి పరీక్షిన్నహారాజనాద్ద కేతెంచట. ◆◆◆—

సీ. ప్రతినిమేషముఁ బరశ్రబ్రహ్మంబు నీక్షించి, మదిఁ జొక్కి వెలుపల శ్ర మఱచువాఁడు కమలంబుమీఁదిభృంగములకై వడి మోము, పై నెఱసినకేశరపటలివాఁడు గెఱ వ్రాసి మాయ నంగీకరించినభంగి, వసనంబుఁ గట్టక శ్ర వచ్చువాఁడు సంగి గాఁడని వెంటఁ శ్ర జాటుభూతములు నా, బాలురహాసశ్రద్ధములవాఁడు తే. మహితపదజానుజంఘారురమధ్యహస్త, బాహువత్సోగళాననరఫాలకర్ణ

నాసికాగండమస్తకరసయనయుగళుఁ, డైనయవధూతమూర్తి వాఁ శ డరుగుడెంచె.

ఉ. ఈరని లోకులం గినిసి ర యెగులు వల్కునివాఁడు గోరికల్
గోరనివాఁడు గూటువలఁ ర గూడనివాఁడు వృథాప్రపంచముం
జేరనివాఁడు దై వగతిఁ ర జేరనిలాభముఁ జూచి తుష్టుఁ డై
నేరనివానిచందమున ర నేర్పులు సూపనివాఁడు వెండియున్. 517

ఆ. అమృహాత్ము ¹ ఖోడరశాబ్దవయోరూప, గమనగుణవిలాసరకాశలములు
ముక్తికాంత సూచి ర మోహిత యగు నన, నితరకాంత లెల్ల ర నేమి సెప్ప. 518

ఇ. వెట్టితనము మాని ర విజ్ఞానమూర్తి యై, బ్రహ్మభావమునను ర ² బర్యటింప
వెట్టి యంచు శుకునిరవెంట నేతెంతురు, వెలఁదు లర్భకులును ర వెట్టు లగుచు.

వ. ఇట్లు వ్యాసనందనుం డైనశకుం డరుగుడెంచిన నందలిముసీంద్రు లమృహానుభా
వునిప్రభావంబుతెఱం గెఱుంగుదురు గావున నిజానంబులు డిగ్గి ప్రత్యుత్థా
నంబు సేసిరి పాండవపాత్రుండు నాయోగిజనశిఖామణికి నతిధిసత్కారంబులు
గావించి దండప్రణామంబు సేసి పూజించె మఱియు గ్రహనక్షత్రతారకామ
ధ్యంబునం దేజరిల్లురాకానుధాకరుండునుం బోలె బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి
మధ్యంబునం గూర్చుండి విరాజమానుం డైనశకుయోగీంద్రుం గనుంగొని. 520

ఉ. ఫాలము నేల మోపి భయభక్తులతోడ నమస్కరించి భూ
పాలకులో త్రముండు కరరవద్దములన్ ముకుళించి నేడు నా
పాలిటిభాగ్య మెట్టిదియై ర పావనమూర్తివి పుణ్యకీర్తి వీ
వేళకు నీవు వచ్చితి విరవేకవిభూషణ దివ్యభాషణ. 521

మ. అవధూతో త్రమ మంటి నేడు నిను డారయం గంటి నీవంటివి
ప్రవరుం జేర్కొనునంతటన్ భసిత మహా ర బావంబు నాబోటికిన్
భవదాలోకనభాషణార్చనపదరప్రత్యుత్తనస్పర్శనా
దివిధానంబుల ముక్తి చేపడుట చింతింపంగ నాశ్చర్యమే. 522

క. హరిచేతను దనుజేంద్రులు, ధరఁ ద్రుంగెడుభంగి నీవదనస్పర్శముచే
గురుపాతకసంఘంబులు, ³ పారిమాలుఁ గదయ్య యోగిరభూషణ వింటే. 523

మ. ఎలమిన్ మేనమఱింది యై నచివుఁ డై ర యేమేటి మాతాతలన్
బలిమిం గాచి సముద్రముద్రితధరం ర బట్టంబుఁ గట్టించె న
య్యలఘుం డీశుండు చక్రి రక్షకుండు గా ర కన్యూల్ విపద్రక్షకుల్
గలరే వేఁడెద భక్తి నాగుణనిధిం ర గారుణ్యవారాన్నిధిన్. 524

సీ. అవ్యక్తమార్గుండ ర వై ననీదర్శన, మాఱడిఁ బో నేర ర దభిమతార్థ
స్థితి గావించుట ర సిద్ధంబు సే డెల్లి, దేహంబు వర్జించురదేహధారి
కేమి చింతించిన ర నేమి జపించిన, నేమి గావించిన ర నేమి వినిన

నేమి సేవించిన నెన్నఁడు సంసార, పద్ధతిఁ బాసినరపదవి గలుగు

తే. నుండు మన రాదు గురుఁడవురయోగివిభుఁడ, వాపుఁబిదికినతడ వెంతయంత సేపు
గాని యొక దెన నుండవు ర కరుణతోడఁ, జెప్పవే తండ్రి ము క్తికి ర జేరు తెరువు.

వ. అని పరీక్షిన్న రేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగె నని చెప్పి. 526

క. రాజీవపత్ర లోచన, రాజేంద్ర కిరీటఘటిత రత్న మరీచి

భ్రాజితపాదాంభోరుహ, భూజనమందార నిత్యోపుణ్యవిచారా.

527

మా. అనుపమగుణహారోహస్యమానారిపీరా, జనవినుతవిహారోజానకీచి త్తచోరా
దనుజఘనసమీరారోదానవశ్రీవిదారా, ఘనకలుషకరోరారకంధిగర్వాపహారా.

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ
పాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
నందు నైమిశారణ్యవర్ణనంబును శౌనకాదుల ప్రశ్నంబును సూతుండు నారా
యణాకథాసూచనంబు సేయుటయు వ్యాసచింతయు నారదాగమనంబును నార
దునిపూర్వకల్పపుత్రాంతంబును బుత్రశోకాతుర యైన ద్రుపదరాజనందన కర్ణ
నుం డశ్వత్థామం దెచ్చి యొప్పించి గర్వపరిహారంబు సేయించి విడిపించుట
యు భీష్మునిర్యాణంబును ధర్మనందనరాజ్యాభిషేకంబును గోవిందునిద్వారకా
గమనంబును విరాటకన్యకాగర్భవిద్యమానుం డైన యర్జును సశ్వత్థామబాణా
నలంబువలనం బాపి విష్ణుండు రక్షించుటయుఁ బరీక్షిజన్మంబును గాంధారి
ధృతరాష్ట్రవిదురులనిర్గమనంబును నారదుండు ధర్మజనకుఁ గాలసూచనంబు
సేయుటయుఁ గృష్ణనిర్యాణంబు విని పాండవులు మహావధంబునం జనుటయు
సభిమన్యుపుత్రుండు దిగ్విజయంబు సేయుచు శూద్రరాజలక్షణలక్షితుం డగు
కలిగర్వంబు సర్వంబు మాపి గోవుషాకారంబుల నున్న ధరణీధర్మ దేవతల నుద్ధ
రించుటయు శృంగిశాపభీతుం డై యుత్తరానందనుండు గంగాతీరంబునం బ్రా
యోపవేశంబున నుండి శుకసందర్శనంబు సేసి మోక్షోపాయం బడుగుటయు
ననుకథలం గల ప్రథమ స్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ

శ్రీ రామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమ దాంధ్రమహాభాగవతము

ద్వితీయస్కంధము.

మధ్యక్షచకోరక

సోమ వివేకాభిరామ శ సురవినుతగుణ

స్తోమ నిరలంకృతాసుర

రామాసీమంతసీమ శ రాఘవరామా.

1

వ. మహానీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్ముని శ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవై ఖరీసమేతుం డైనసూతుం డి ట్లనియె నట్లు పరీక్షింప రేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె.

2

నీ. క్షీతిప నీప్రశ్నంబు శ సిద్ధంబు మంచిది, యాత్మవేదులు మెత్తు శ రఖిలశుభద మాకర్ణ నీయంబు శ లయుతసంఖ్యలు గల, 'వందులోపల నిది శ యధికతరము గృహములలోపల శ గృహమేధు లగునరు, లాత్మతత్త్వము ²లేశరమైన నెఱుంగ రంగనారతుల నిశ్చరాసక్తిఁ జను రాత్రి, పోవుఁ గుటుంబార్థరబుద్ధి నహము

ఆ. పశుకళత్రపుత్రరబాంధవదేహాది, సంఘ మెల్లఁ దమకు శ సత్య మనుచుఁ గాఁపురములు సేసి శ కడపటఁ జత్తురు, కనియుఁ గాన రంతశకాలనరణి.

3

క. కావున సర్వాత్మకుఁడు మ, హావిభవుఁడు విష్ణుఁ డీశుఁ శ డాకర్ణింపఁ సేవింపను వర్ణింపను, భావింపను భావ్యుఁ ³డభవరభాజి నధిపా.

4

ఆ. జనుల కెల్లశుభము శ సాంఖ్యయోగము దాని, వలన ధర్మనిష్ఠవలన నయిన నంత కాలమందు శ హరిచింత సేయుట, పుట్టువునకు ఫలము శ భూవరేంద్ర.

5

తే. అరసి నిర్గుణబ్రహ్మంబు శ నాశ్రయించి విధినిషేధ⁴నివృత్తి సగద్విమలమతులు సేయు చుందురు హరిగుణాశీచింతనములు మానసంబుల సేప్రార్థు శ మానవేంద్ర.

6

- సీ. దైవపాయనుడు నాదురత్నం ద్విదాపరవేశ, బ్రహ్మసమ్మిత మైనభాగవతముఁ
బతనంబు సేయించె ర బ్రహ్మతత్పరుడ నై, యుత్తమశ్లోకలిరీలోత్సవమున
నాకృష్టచిత్తుండ ర నై పఠించితి నీవు, హరిపాదభక్తుండ ర వగుటఁ జేసి
యొఱిగింతు విన వయ్య ర యీభాగవతమున, విష్ణుసేవాబుధి ర విస్తరిల్లు
- ఆ. మోక్షకామునకును ర మోక్షంబు సిద్ధించు, భవభయంబు లెల్లఁ ర బాసి పోవు
యోగినంఘమునకు ర నుత్తమవ్రతములు, వానుదేవనామరవర్ణనములు. 7
- తరలము. హరి నెఱుంగక యింటిలో బహుఃహాయనంబులు మత్తుఁ జై
పోరలు చుండెడివెట్టి ముక్తికిఁ ర బోవనేర్చునె వాడు సం
సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు ర సత్య మాహరినామసం
స్మరణ మొక్కముహూర్తమాత్రము ర చాలు ముక్తిద మా నృపా. 8
- సీ. శారవేశ్వర తొల్లి ర ఖట్వాంగుఁ డనువిభుం, డిల నేడుదీపుల ర నేలు చుండి
శక్రాదిదివిజులు ర సంగ్రామభూముల, నుగ్రదానవులకు ర నోడి వచ్చి
తమకుఁ దో డడిగిన ర ధరనుండి దివి కేగి, దానవవిభుల నంరడజ వధింప
వర మిత్తు మనుచు దేశవతులు సంభాషింప, జీవితకాలంబు ర సెప్పుఁడిదియ
- ఆ. వరము నాకు నొండురవర మొల్ల ననవుడు, నాయుపైకముహూర్తరమంతదడవు
గల డటంచుఁ బలుక ర గగనయానమున న, మ్నానవేశ్వరుండు ర మహికి వచ్చి. 9
- క. గిరులం బోలెడికరులను, హరులం దనప్రాణదయిత ర లై మనియెడినుం
దరులను హితవరులను బుధ, వరులను వర్జించి గాఢరవై రాగ్యమునన్. 10
- క. గోవిందనామకీర్తనఁ, గావించి భయంబు దక్కి ర ఖట్వాంగధరి
శ్రీవిభుఁడు నూఱ గొనియెను, నై వల్యముఁ దొల్లి రెండురగడియలలోనన్. 11
- వ. వినుము నీకు నేడుదివసంబులకుం గాని జీవితాంతంబు గాదు తావత్కాలంబు
సం * (బారతాకిక సాధనభూతం. బగు) పరమకల్యాణంబు సంపాదించ వచ్చు సం
తకాలంబు డగ్గఱినం బెగ్గడిలక దేహి దేహపుత్రకళత్రాదినదోహంబువలని
మోహసాలంబు నిష్కామకరవాలంబున నిర్మలనంబు సేసి గేహంబు వెడలి
పుణ్యతీర్థజలావగాహంబు సేయుచు నేకాంతకుచిప్రదేశంబున విధివత్ప్రకారం
బునం గుశాజనచేలంబులతోడం గల్పితాననుం జై మానసంబున * (నిఖిలజగత్ప్రవి
శ్రీకరణనమర్థం బై) యకారాదిత్రివర్ణకలితం బై బ్రహ్మబీజం బైనప్రణవంబు
సంస్కరించుచు వాయువుల జయించి విషయంబుల వెంట నంటి గెంటి పాఠెడి యిం
ద్రియంబుల బుద్ధిసారథియై మనోనామకంబు లైనవగ్గంబుల బిగ్గఁ బట్టి
మొగ్గం దిగిచి డట్టంబు లైనకర్మఘట్టంబుల నిట్టట్టు మెట్టెడుమనంబును శే
ముషీబలంబున నిరోధించి భగవదాకారంబుతోడ బంధించి నిర్విషయం బైన
మనంబున భగవత్పాదాద్యవయవంబులం గ్రమంబున ధ్యానంబు సేయుచు

* కుండలికరణములు మూలానుసారముగాఁ జేర్పబడినయధికపాఠములని మీఁదనెల్లఁదెలియునది.

రజస్తమోగుణంబులచేత నాక్షిప్తంబై నచిత్తంబు విమూఢంబైన ధారణా
వశంబునం దద్గుణంబులవలన నయ్యెడిమలంబులం జెఱిచి నిర్మలచిత్తంబునం
బరమం బైనవిష్ణుపదంబునకుం జను ధారణానియమంబున * (సుఖాత్మకం బగు
విషయంబు నవలోకించు) యోగికి భక్తిలక్షణంబైనయోగాశ్రయంబున వేగంబు
మోక్షంబు సిద్ధించు ననిన యోగీంద్రునకు నరేంద్రుం డిట్లనియె. 12

క. ధారణ యేక్రియ నిలుచును, ధారణ కేరూప మెద్ది ధారణ యనఁగా
ధారణ పురుషమనోమల, మేరీతి హరించు నాకు శ్రీ నెఱిగింపఁ గడే. 13

వ. అనిన విని రాజునకు నవధూతవిభుం డిట్లనియె. 14

ఆ. పవనము 'నియమించి' పరివృత్తనంగుఁడై, యింద్రియముల'వర్గ' మెల్ల మాపి
హరివిశాలరూప'మందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, నిలుప వలయు బుద్ధి శ్రీ నెఱిపి బుధుఁడు.

వ. వినుము భగవంతుం డైనహరి విరాడ్విగ్రహంబునందు భూతభవిష్యద్వర్తమా
నం బైనవిశ్వంబు విలోక్యమానం బగు ధరణీనలీలతేజస్సమీరణగగనాహంకార
మహత్తత్త్వంబు లనియెడినప్తావరణంబులచేత నావృతం బగుమహాండకోశం
బైనశరీరంబునందు ధారణాశ్రయం బయిననైరాజపురుషుండు దేజరిల్లు నమ్మ
హత్తునికీ బాదమూలంబు పాతాళంబు పార్శ్వభాగపాదాగ్రభాగంబులు రసా
తలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు జంఘలు తలాతలంబు జానుద్వయంబు
నుతలంబు దొడలు వితలాతలంబులు జఘనంబు మహీతలంబు నాభీవివరంబు
నభస్తలంబు వక్షంబు గ్రహతారకాముఖజ్యోతిస్సమూహసమేతం బగు 'నువ
ర్లోకంబు గ్రీవంబు మహర్లోకంబు ముఖంబు జనలోకంబు లలాటంబు దహో
లోకంబు శీర్షంబు సత్యలోకంబు బాహుదండంబు లింద్రాదులు గర్జంబులు
దిశలు శ్రవణేంద్రియంబు శబ్దంబు నాసాపుటంబు లశ్విదేవతలు ఘ్రాణేంద్రి
యంబు గంధంబు వదనంబు వహ్ని నేత్రంబు లంతరిక్షంబు చక్షురింద్రి
యంబు సూర్యుండు రేవగళ్లు తెప్పలు భూయగ్గవిజృంభణంబు బ్రహ్మపదంబు
దాలువులు జలంబులు జిహ్వేంద్రియంబు రసంబు వేదంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబు
దంష్ట్రలు దండధరుండు దంతంబులు పుత్రాదిస్నేహకళలు సగవులు జనో
న్మాదకరంబు లయినమాయావిశేషంబులు కటాక్షంబు లనంతసర్గంబులు పెద
వులు ప్రిడాలోభంబులు స్తనంబులు ధర్మమార్గంబులు వెన్నధర్మమార్గంబు
మేధ్రంబు ప్రజాపతి వృషణంబులు మిత్రావరుణులు జఠరంబు సముద్రంబులు
శల్యసంఘంబులు గిరలు నాడీనివహంబులు నదులు దసూరుహంబులు దరువులు
నిశ్శ్యావసంబులు వాయువు ప్రాయంబు నిరవధికం బయినకాలంబు 'గర్జ'ంబులు
నానావిధజంతునివహసంవృతసంసరణంబులు శిరోజంబులు మేఘంబులు గట్టు

పుట్టించులు సంధ్యలు హృదయంబు ప్రధానంబు సర్వవికారంబులకు నాశ్రయం
బైనమనంబు చంద్రుండు చిత్తంబు మహత్తత్త్వం బహంకారంబు రుద్రుండశ్వా
త్వతర్క్యష్టగజంబులు నఖంబులు కటిప్రదేశంబు పశుమృగాదులు విచిత్రంబు
లైన¹యాలాపనై పుణంబులు పక్షులు బుద్ధి మనువు నివాసంబు పురుషుండు పక్షా
దులైనస్వరవిశేషంబులు గంధర్వవిద్యాధరచారణాప్సరస్సమూహంబులు స్మృతి
ప్రహ్లాదుండు వీర్యంబు దైత్యదానవాసీకం బయ్యుండు మఱియు నస్తుహా
విభునకు ముఖంబు బ్రాహ్మణులును భుజంబులు క్షత్రియులు నూరులు వైశ్యులును
జరణంబులు శూద్రులును నామంబులు నానావిధంబులైనవసుధుద్రాదిదేవ
తాభిధానంబులను ద్రవ్యంబులు హవిర్యాగంబులును గర్తంబులు యజ్ఞప్రయో
గంబులును నగు నిట్టిసర్వమయుం డైనపరమేశ్వరునివిగ్రహంబు బుద్ధిమంతుఁ డైన
ముముక్షు వైనవాఁడు మనంబున ననుసంధానంబు సేయ వలయు నని వక్కా
ణించి వెండియు నిట్లనియె.

16

క. హరిమయము విశ్వమంతయు, హరి విశ్వమయుండు సంశరీయము పని లేదా
హరిమయము గానిద్రవ్యము, పరమాణువు లేదు వంశరీపావన వింటే.

17

సీ. కలలోన జీవుండు శ్శాతూహలంబునఁ, బెక్కుదేహంబులఁ శ్శబేగు వడసి
యింద్రియంబుల వెంటఁనెల్లవృత్తంబులు, నీక్షించి మఱి తన్ను శ్శనెఱుఁగుకరణి
నఖిలాంతరాత్మకుఁ శ్శడగుపరమేశ్వరుఁ, డఖిలజీవులహృదయముల నుండి
బుద్ధివృత్తుల నెల్ల శ్శబోధి యై వీక్షించు, బంధబద్ధుండు గాఁడు శ్శప్రాభవమున
తే. సత్యుఁ డానందబహుళవిశ్వానమూర్తి, యతని సేవింప నగుఁగాక శ్శయన్యసేవఁ
గలుగ నేరవు కైవల్యశ్శగౌరవములు, పాయ దెన్నఁడు సంసారబంధ మధిప.

18

మ. బహువర్షంబులు బ్రహ్మదొల్లి జగముత్యాదింప విన్నాణి గా
క హరి ప్రార్థనధారణావళిమునం శ్శగాదేయమోఘైల్లన
స్తహసీయాజ్ఞస్వలబుద్ధి యై భువననిర్మాణప్రభావంబుతో
విహరించె నరనాథజంతునివహరవిరాభవనిర్ణేత యై.

19

వ. విను మూఢుండు శబ్దమయవేదమార్గం బైనకర్మఫలబోధనప్రకారంబున వ్యర్థం
బులైనస్వర్గాదినామలోకసుఖంబుల నిచ్ఛయించుచు మాయామయమార్గం
బున వాసనామూలంబున నిద్రించువాఁడు గలలు గను తెఱంగునం బరిభ్రమిం
చుచు నిరదవ్యసుఖలాభంబుం జెందఁడు తన్నిమి త్తంబున విచ్ఛాంసుండు నామ
మాత్రసారంబు లగుభోగ్యంబులలోన నెంతట దేహనిర్వహణంబు సిద్ధించు
నంతియ కైకొనుచు నప్రమత్తుం డైనసంసారంబు సుఖం బని నిశ్చయింపక
యొండుమార్గంబున సిద్ధి గల దని చూచి పరిభ్రమణంబు సేయు చుండు.

20

సీ. కమనీయభూమిభారగములు లేకున్నవే, పడియుండుటకు దూదిరపఱువు లేల

- సహజంబు లగుకరాంజలులు లే కున్నవే, భోజనభాజనపుంజ మేల
వల్కులాజనకుశారవళులు లే కున్నవే, కట్ట దుకూలసంఘంబు లేల
గొనకొని వసియింప ర గుహలు లే కున్నవే, స్రాసాదసాధాదిరపటల మేల
తే. ఫలరసాదులు గురియవే ర పాదపములు, స్వాదుజలముల నుండవే ర సకలనదులు
పైసగ భిక్షులు వెట్టరే ర పుణ్యసతులు, ధనమదాంధులకొలు వేల ర తాపనులకు.
- క. రక్షకులు లేనివారల, రక్షించెద ననుచుఁ జక్రీ ర రాజై యుండక
రక్షింపు మనుచు నొకనరు, నక్షముఁ బ్రార్థింప నేల ర యాత్మ జులకున్. 22
- వ. అని యిట్లు చిత్తంబున స్వతస్సిద్ధుండును నాత్మయు నిత్యుండును సత్యుండును
భగవంతుండును నైనవానుడేవుని భజించి తదీయసేవానుభవానందంబున
సంసారహేతు వగునవిద్యవలన బుద్ధిమంతుండు విడివడుం గావున. 23
- మ. హరిఁ జింతింపక మత్తుఁ డై విషయచింతాయత్తుఁ డై చిక్కి వా
నరముల్ ¹ ద్రోసెడువాఁడు కింకరగదారసంతాడితోరన్ముఁ డై
ధరణీశోత్తమ దండభృన్నివసన ద్వారోపకంఠోగ్రవై
తరణీవహ్ని శిఖాపరంపరలచే ర దగ్ధుండు గా కుండునే. 24
- క. మొత్తుదురు గదల మంటల, కెత్తుదు రడ్డంబు దేహ ర మింతింతలు గా
నొత్తుదు ² రసివత్త్రికలను, హత్తుదురు కృతాంతభటులు ర హరివిరహితులన్. 25
- వ. మఱియు హరిచరణకమలగంధరసాస్వాదనం బెఱుంగనివారలు నిజకర్మబంధం
బుల దండధరమందిర ద్వారగేహళీసమీపజాజ్వల్యమానవై తరణీతరంగిణీదహన
దారుణజ్వాలాజాలదండహ్యమానదేహులం గూడి శిఖిశిఖావగాహంబుల నొం
దు చుండుదురు మఱియు విజ్ఞానసంపన్నులై మన్నప్రపన్నులు మాయాప
న్నులు గాక విన్నాణంబునం దమతమహృదయాంతరాళంబులం బ్రాదేశమాత్ర
దివ్యదేహుండును దిగిభరాజశుండాధండసంకాశదీర్ఘచతుర్బాహుండును గం
దర్పకోటిసమానసుందరుండును ధృతమందరుండును రాకావిరాజమానరాజ
మండలసన్నిభవదనుండును సౌభాగ్యసదనుండును బ్రభాతకాలభానమాన
భాస్కరబింబప్రతిమానవిరాజితపద్మరాగరత్నరాజీవిరాజమానకిరీటకుండలుండు
ను శ్రీవత్సలక్షణలక్ష్మితవతోమండలుండును రమణీయకాన్తుభరత్నఖచిత
కంఠికాలంకృతకంఠరుండును నిరంతరపరిమళమిళితవనమాలికాబంధురుండును
నానావిధగంభీరహారకేయూరకటకకంకణమేఖలాంగుళీయకవిభూషణవ్యాత్రసము
జ్జ్వలుండును నిటలతటవిలంబమానవిమలస్నిగ్ధగీలకుంచితకుంతలుండును దరు
ణచంద్రచంద్రికాధవళమందహనుండును బరిపూర్ణకరుణావలోకనభ్రూభంగసం
సూచిత సుభగసంతతానుగ్రహలీలావిలాసుండును మహాయోగిరాజవిలసితహృ
దయకమలకర్ణి కామధ్యసంసౌమితవిలసితచరణకినలయుండును సంతతానందమ

యుండును సహస్రకోటిసూర్యసంఘాతసన్నిభుండును మహావిభుండును నైనపర
మేశ్వరుని మనోధారణావశంబున నిలిపికొని తదీయగుల్ఫచరణజానుజంఘా
ద్యవయవంబులం గ్రమంబున నొక్కొక్కటిని బ్రతిక్షణంబును ధ్యానంబు
సేయుచు నెంతగాలంబునకుఁ బరిపూర్ణనిశ్చలభక్తియోగంబు సిద్ధించు నంతగాలం
బునం దదీయచింతితత్వరులై యుందురని మఱియు నిట్లనియె. 26

సీ. ఆసన్నమరణార్థి యైనయతీశుండు, గాలదేశములను శి గాచికొనఁడు
తనువు విసర్జించుతలఁపు జనించిన, భద్రానననుఁ డై శి పాణాపవను
మనసుచే నిర్జించి శి మానసవేగంబు, బుద్ధిచే శి భంగించి శి బుద్ధి దెచ్చి
క్షేత్రజ్ఞుతోఁ గూర్చి శి క్షేత్రజ్ఞు నాత్మలో, పలఁ జేర్చి యాత్మను శి బ్రహ్మమందుఁ
తే. గలిపి యొక్కటి గావించి శి గారవమున, శాంతితోడ నిరూఢుఁ డై శి సకలకార్య
నివహమెల్ల నుదిగనాడినీతివ్రతునిఖము, వలయు నని చూచు నటమీఁదర వసుమతీశ.

వ. వినుము పరమాత్మ యైన బ్రహ్మంబునందుఁ గాలదేశస్థైర్యజన్తమోగుణాహంకా
రమహత్తత్త్వప్రధానంబులకుఁ బ్రభుత్వంబు లేదు కావునం బరమాత్మవ్యతిరి
క్తంబు లేదు లేదని సకలం బుత్సర్జనంబు సేసి దేహాదులయం దాత్మత్వంబు విన
ర్జించి యన్య సౌజన్యంబు మాని పూజ్యం బయినహరిపదంబుం బ్రతిపదంబును
హృదయంబున నాలింగనంబు సేసి పరమపదంబు వైష్ణవం బని సత్పురుషులు
దెలియుదు రివ్విధంబున విజ్ఞానదర్శనబలంబున నిర్దగ్ధవిషయవాసనం డై
క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున. 28

సీ. అంఘ్రిమూలమున మూలార్థారచక్రంబుఁ, బీడించి స్థాణంబు శి బిగియఁ బట్టి
నాభితలముఁ జేర్చి శి నయముతో మెల్లన, హృత్సరోజముమీఁది శి కెగయఁ బట్టి
యటమీఁదనురమందుఁ హత్తించి క్రమమిఁ దాలుమూలమునకుఁ దడిమి నిలిపి
మతముతో భూయుగశిమధ్యంబుఁ జేర్చి దృ, కర్ణనాసాన్యమార్గములుమూసి

ఆ. యిచ్చ లేనియోగి శి యెలమి ముహూర్తార్థ, మింద్రియానుషంగ శి మింతలేక
ప్రాణముల లయించి బ్రహ్మరంధ్రముచించి, బ్రహ్మమందుఁ గలయుఁజారవేంద్ర.

వ. మఱియు దేహత్యాగకాలంబున నింద్రియంబులతోడినంగమంబు విడువనివాడు
వానితోడన గుణసముదాయరూపం బగుబ్రహ్మాండంబునందు శి భేదరసిద్ధవిహార
యోగ్యంబును నణిమాదిక సకలైశ్వర్యసమేతంబును నైనపరమేష్ఠిపదంబు జేరు
విద్యాతపోయోగసమాధిభజనంబు సేయుచుఁ బవనాంతర్గతలింగశరీరులైన
యోగీశ్వరులకు బ్రహ్మాండబహిరంతరాళంబులు గతి యని చెప్పదు రగ్గతికి నేరికిం
గర్తంబులం బోవ రాదు యోగి యగువాడు బ్రహ్మలోకంబునకు నా
కాశపథంబునం బోవుచు సుషుమ్ననాడివెంట నగ్ని సధిదేవతం జేసి జ్యో
తిర్తయం బైనతేజంబున నిర్మలుం డై యెందునుం దగులుపడక తారా

మండలంబుమీఁద సూర్యాదిధృగ్వాంతపదంబులఁ గ్రమక్రమంబున నతిక్రమించి
హరిసంబంధం బయినశింశుమారచక్రంబుఁ జేరి (యొంటరి యగుచుఁ) బరమాణు
భూతం బయిన లింగశరీరంబుతోడ బ్రహ్మవిదులకు నెల వైనమహర్లోకంబుఁ
జొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించుచుఁ గల్పాంతం బైన నసంతముఖానలజ్వా
లాజాలదండవ్యామానం బగులోకత్రయంబు నీక్షించుచుఁ దన్నిమిత్రసంజాతా
నలదాహంబు సహింపం జాలక.

30

సీ. ఇలమీఁద మనువు లీరేడ్వరుఁ జనువేళ, దివస మై యెచ్చోటఁ రిదిగుచుండు
మహానీయసిద్ధవీమానసంఘము లెందు, దినకరప్రభము లై రి తేజరిల్లు
శోకజరామృత్యురశోషణభయదుఃఖి, నివహంబు లెందు జరినింప కుండు
విషుపదధ్యానరవిజ్ఞానరహితుల, శోకంబు లెందుండి రి చూడ వచ్చుఁ

ఆ. బరమసిద్ధయోగిరభాషణామృత మెందు, శ్రవణవర్ష మగుచు రి జరగుచుండు
నట్టిబ్రహ్మలోకమందు వసించును, రాజవర్ష తిరిగి రి రాడు వాడు.

31

న. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతు లైనవారు
కల్పాంతరంబునం బుణ్యతారతమ్యంబుల నధికారివిశేషంబు నొందువార లగు
దురు బ్రహ్మాదిదేవతాభజనంబునం జనువారు బ్రహ్మజీవనంబునకాలంబు బ్రహ్మ
లోకంబున వసియించి ముక్తు లగుదురు నారాయణచరణకమలభక్తిపరాయణ
త్వంబునం జనినవారు నిజేచ్ఛావశంబున నిరర్గళగమను లై బ్రహ్మాండంబు భేదించి
మహాలోన్నతం బగువైష్ణవపదంబు నారోహింతు రీశ్వరాధిష్ఠితం బైనప్రకృతి
యంశంబున మహత్తత్త్వం బగు మహత్తత్త్వాంశంబున నహంకారం బగు
నహంకారాంశంబున శబ్దతన్మాత్రం బగు శబ్దతన్మాత్రాంశంబున గగనం బగు
గగనాంశంబున స్పర్శతన్మాత్రం బగు స్పర్శతన్మాత్రాంశంబున సమీరణం బగు
సమీరణాంశంబున రూపతన్మాత్రం బగు రూపతన్మాత్రాంశంబువలనఁ దేజం బగుఁ
దేజోంశంబున రసతన్మాత్రం బగు రసతన్మాత్రాంశంబువలన జలం బగు జలాంశం
బున గంధతన్మాత్రం బగు గంధతన్మాత్రాంశంబునఁ బృథివి యగు వానిమేళనంబు
నం జతుర్దశభువనాత్మకం బైనవిరాడ్రూపం బగు నారూపంబునకుఁ గోటియోజన
విశాలం బైనయండకటాహంబు ప్రథమావరణం బైనవృద్ధి యగు దీనిఁ బంచాశ
తోటి విశాలం బని కొండలు వలుకుదు రియ్యావరణంబుమీఁద నలిలతేజస్స
మీరగగనాహంకారమహత్తత్త్వంబు లనియెడియావరణంబులు గ్రమంబున నొం
డొంటికి దశగుణోత్తరాధికంబు లై యుండు నట్టియేడింటిమీఁదఁ బ్రకృత్యావర
ణంబున మహావ్యాపకం బగుబ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవపదారోహణంబుసేయు
వాడు నిర్భయం డై మెల్లన లింగదేహంబునఁ బృథివ్యాత్మకత్వంబు నొంది యట్టి
పృథివ్యాత్మకత్వంబున ఘ్రాణంబున గంధంబును జలాత్మకత్వంబున రసనేంద్రియం
బునరసంబును దేజోరూపకత్వంబున దర్శనంబును రూపంబును సమీరణాత్మకత్వం

బున దేహంబున స్వర్గంబును గగనాత్మకత్వంబున శ్రవణంబున శబ్దంబును సత్తిక్రమించి భూతసూక్ష్మేంద్రియలయస్థానం బైనయహంకారావరణంబున సంప్రాప్తంజై యందు మనోమయంబును దేవమయంబును నైనసాత్త్వికాహంకారగమనంబున మహాత్మత్వంబు సొచ్చి గుణత్రయంబున లయించి ప్రధానంబు నొంది ప్రధానాత్మకత్వంబున దేహంబును నుపాధివరంపరావస్థానంబునం బ్రకృతిం బాసి యానందమయుం జై యానందంబునం బరమాత్మరూపం బైనవానుదేవబ్రహ్మంబునందుఁ గలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

32

ఆ. పరమభాగవతులురపాటించుపథ మిది, యీపథమున యోగి శ యేఁగ నేని మగిడి రాఁడు వాఁడు శ మతి సంశయము లేదు, కల్పశతము లైన శ గౌరవేంద్ర. వ. వినుము నీ వడిగినద్యోముక్తియుఁ గ్రమముక్తియు ననియెడునీరెండుమార్గంబులు వేదగీతలందు వివరింపం బడియె వీనిం దొల్లి భగవంతుం జైనవానుదేవుండు బ్రహ్మచేత నారాధితుం జై చెప్పె సంసార ప్రవిష్టుంజైనవానికిఁ దపోయోగాదు లయినమోక్షమార్గంబులు పెక్కులు గల వందు భక్తిమార్గంబుకంటె నులభంబు లేదు.

34

—◆◆◆ శుకుఁడు పరీక్షితునకు భక్తిమార్గంబె ముఖ్యం బని తెలుపుట. ◆◆◆—

మ. విను మంభోజభవుండు మున్ను మదిలో శ వేదంబు ముమ్మాటు ¹ నె మ్మనమందుం దలపోసి యెంతయుఁ బరామర్శించి మోక్షంబు దక్కినమార్గంబునవెంట లేదనుచు భక్తి జింత సేసెన్ జనార్దను నాత్మాకృతి నిర్వికారుఁ డగుచు శ దన్తార్థనిర్ణేత యై.

35

నీ. అఖిలభూతములందు శ నాత్మరూపంబున, నీశుండు హరి యుండు శ నెల్లప్రాద్దు ² బుద్ధ్యాదిలక్షణంబులఁ గానఁబడును మహాత్మేననీయుఁ డరహర్మిశంబు వందనీయుఁడు భక్తవత్సలుం డత్యంత, నియతుఁ జైనతతంబు శ నియతబుద్ధి నాత్మరూపకుఁ డగు శ హరికథామృతమును, గర్లపుటంబులఁ శ గాంక్ష దీరఁ

తే. గ్రోలుచుండెడుధన్యుల శ కుటిలబహుళ, విషయమాలినీకృతాంగముల్ శ వేగవిడిచి విష్ణుదేవునిచరణారవిందయుగము, కడకుఁ జనుదురు సిద్ధంబు శ గౌరవేంద్ర.

36

క. మానుషజన్మము నొందిన, మానవులకు లభ్యమానమరణులకు మహాజ్ఞానులకుఁ జేయ వలయువి, ధానము నిగదింపఁబడియె శ ధరణీనాథా.

37

వ. వినుము బ్రహ్మవర్చసకాముఁ జైనవానికి వేదవిభుం డగుచతుర్ముఖుండును నింద్రియపాటవకామునకు నింద్రుండును బ్రజాకామునకు దక్షాదిప్రజావతులును భోజనకామునకు నదితియు స్వర్ణకామునకు నాదిత్యులును రాజకామునకు విశ్వదేవతలును దేశప్రజాసాధనకామునకు సాధువులును శ్రీకామునకు దుర్గయుఁ దేజస్కామునకు నగ్నియు వసుకామునకు వసువులును వీర్యకామునకు వీర్యప్రదు

లగురుద్రులును నాయుష్కామునకు నాశ్వినదేవతలును బుష్టికామునకు భూమి
యుఁ బ్రతిష్ఠాకామునకు లోకమాత లైనగగనభూదేవతలును సౌందర్యకాము
నకు గంధర్వలును గామినీకామునకు నప్పరస యైనయూర్వాశియు సర్వాధిపత్య
కామునకుఁ బ్రహ్మయుఁ గీర్తికామునకు యజ్ఞంబులును విత్తసంచయకామునకుం
బ్రచేతనుండును విద్యాకామునకు నుమావల్లభుండును దాంపత్యప్రీతికామునకు
నుమాదేవియు ధర్మార్థకామునకు నుత్తమశ్లోకుం డగువిష్ణువును సంతానకాము
నకుఁ బితృదేవతలును రక్షాకామునకు యక్షులును బలకామునకు మరుద్గణం
బులును రాజత్వకామునకు మనురూపదేవతలును శత్రుమరణకామునకుఁ గోణ
పాలకుం డైనరాక్షసుండును భోగకామునకుం జంద్రుండును భజనీయు లగు
దురు మణియును.

38

క. కామింపకయును సర్వముఁ, ¹గామించియు నైన ముక్తిఁ గామించి తగక
²లో మించి పరమపురుషుని, నేమించి ³భజించుఁ దత్త్వోనిపుణుం డధిపా.

39

మ. అమరేంద్రాదులఁ గొల్చుభంగి జనుఁ డార్యబ్రాహ్మ సేవింపఁగా

విమలజ్ఞానవిరక్తిముక్తు లౌదవున్ వేయేల భూనాథ త

త్కమలాధీశకథానుధారసనదీకల్లోఁమాలాపరి

భ్రమ మెవ్వారికి నైనఁ గర్ణయుగళోపవర్ణంబు గా కుండునే.

40

వ. అని యిట్లు రాజునకు శుకుండు సెప్పె ననిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె.

క. వరతాత్పర్యముతో నిటు, భరతాన్వయవిభుఁడు శుకునిరేపలుకులు విని స
త్వరతాయుతుఁ డై శ్రేయ, స్కర తా మతి నేమి యడిగె ర గణుతింపఁ గడే.

క. ఒప్పెడిహరికథ లెయ్యవి, సెప్పెడినో యనుచు మాకుఁ గజితోత్కంఠల్
గుప్పలుగొను చున్నవి రుచు, లుప్పతిలక్ నీమనోహరోక్తులు వినఁగన్.

43

వ. అనిన విని సూతుం డిట్లనియె.

44

క. తూలెడికూకటితోడను, బాలురతో నాడు చుండి ర బాల్యమున మహీ

పాలుఁడు హరిచరణార్చన, హేబాలనుఁ డగుచు నుండె ర నెంతయునియతిన్.

45

వ. అట్టివరమభాగవతుం డైనసాండవేయునకు వాసుదేవపరాయణుం డైనశుకుం
డిట్లనియె.

46

సీ. వాసుదేవశ్లోకరవార్త లాలించుచుఁ, గాల మేపుణ్యుండు ర గడపు చుండు
నతనియాయువుఁ దక్కునన్యులయాయువు, నుదయాస్తమయములనుగ్రకరుండు
వంచించి కొని పోవురవాఁ డది యెఱుంగక, జీవితంఁ బెక్కిండ్లు ర సిద్ధ మనుచు
నంగనాపుత్రగోహారామవిత్తాది, సంసార హేతుకరసంగనుఖముఁ

తే. దగిలి వర్తింపఁ గాలంబురతటి యెఱింగి, దండధరకింకరులు వచ్చి ర తాడనములు
నేసి కొనిపోవఁ బుణ్యంబు ర సేయ నైతిఁ, బాపరతి నైతి నని బిట్టు ర పలవరించు.

వ. అది గావున.

48

సీ. అలరుజౌంపములతో న భ్రంశమంబులై, బ్రదుకవే వనములఁ గ బాదపములు
ఖాదనమేహనాకాంక్షలఁ బశువులు, జీవింపవే గ్రామసీమలందు
నియతిమై నుచ్చావననిశ్శావనపనముల్, ప్రాపింపవే చర్మభస్మికలును
గ్రామసూకరశునకశ్రేణులింటింటఁ, దిరుగవే దుర్యోగరదినవృత్తి [పు
తే. నుష్టభరములు మోవవేయురుభరములఁ, బుండరీకాక్షునెఱుంగనిరవురువపశు
లడవులందు నివాసములందుఁ బ్రాణవిషయభరయ్యక్తితో నుంట ర విఫల మధిప.

సీ. విష్ణుకీర్తనముల ర విననికర్ణంబులు, గొండలబిలములు ర గువలయేళ
చక్రిపద్యంబులఁ ర జదువనిజహ్వలు, గప్పలజహ్వలు ర గౌరవేంద్ర
శ్రీమనోనాథు నీరక్షింపనికన్నులు, కేకిపిచ్చాక్షులు ర గీర్తిదయిత
కమలాక్షుపూజకుఁ ర గానిహస్తంబులు, శవముహస్తంబులు ర సత్యవచన

ఆ. హరిపదతులసీదరభామోదరతి లేని, ముక్కు పందిముక్కు ర మునిచరిత్ర
గరుడగమనుభవనగతి లేనిపదములు, పాదపములపాదరేఖల మనఘ. 50

సీ. నారాయణునిదివ్యరనామాక్షరములవై, గరఁగనిమనములు ర గతినశిలు
మురవైరికథలకు ర ముదితాశ్రురోమాంచ, మిళితమై యుండనిరమేను మొద్దు
చక్రికి మ్రొక్కునిరజమనియాడల నున్న, కనకకీరీటంబు ర గట్టమోపు
మాధవార్పితముగా ర మననిమానవుసిరి, వనదుర్గచంద్రికారవైభవంబు

ఆ. కైటభారిభవన ర గలిగి యుండనివాడు, గాలిలోన నుండి ర కదలుశవము
కమలనాభుపదముఁ ర గననివానిబ్రదుకు, పసిండికాయలోనిరప్రాణిబ్రదుకు. 51

వ. అని యిట్లు వలికినవైయాసకించనంబుల కాత్తరేముం డానందకందళితహృద
యం డై నిర్మలమతివిశేషంబున. 52

ఆ. సుతుల హితుల విడిచి ర చుట్టల విడిచి యి, ల్లాలి విడిచి బహుబరలాళి విడిచి
రాజు హృదయ మిడియె ర రాజీవనయనుపై, ధనము విడిచి జడ్డురదనము విడిచి.

వ. ఇట్లు మృత్యుభయంబు నిరసించి ధర్మార్థకామంబులు సన్న్యసించి పురుషోత్తము
నందుఁ జిత్తంబు విన్యసించి హరిలీలాలక్షణంబు లుపన్యసింపు మనుతలంపున
నరేంద్రుం డిట్లనియె. 54

క. సర్వాత్మ వాసుదేవుని, సర్వజ్ఞుడ వైననీవు ర సంస్తుతి సేయక
సర్వభ్రాంతులు వదలె మ, హోర్వీసురవర్య మానసోత్పవ మగుచున్. 55

సీ. ఈశుండు హరి విష్ణుఁ ర డివిష్వ మేరీతిఁ, బుట్టించు రక్షించుఁ ర బాలియఁ జూచు
బహుశక్తియుతుఁ డగురథగవంతుఁ డవ్యయుఁ, డాది నేతక్తుల ర నాశ్రయించి
బ్రహ్మశక్రాదిరూపముల వినోదించెఁ, గ్రమముననో యేకరకాలముననో
ప్రకృతిగుణంబులఁ ర బట్టి గ్రహించుట, నేకత్వమున నుండురనీశ్వరుండు

- ఆ. భిన్నమూర్తి యగుచుఁ శ బెక్కువిధంబుల, నేల యుండు నతని శ కేమి చిక్కె
నుండ కున్నఁ దాపహస్తము తెలుపవే, వేడ్క నాకు సర్వశేషి వీవు. 56
- వ. అనిన నయ్యత్తరానందనువచనంబులకు నిరుత్తరుండు గాక నదు త్తర ప్రదానకు
తూహలుం డై లోకో త్తరగుణోత్తరుం డైనతాపహస్తముండు దనచిత్తంబున. 57
- మ. పరుఁ డై యీశ్వరుఁ డై మహామహిముఁ డై శ ప్రాదుర్భవస్థానం
హరణక్రీడనుఁ డై త్రిశక్తియుతుఁ డై శ యంతర్గతజ్యోతి యై
పరమేష్ఠి ప్రముఖామరాధిపులకుం శ బ్రాసింప రా కుండుదు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుహరికిం శ దత్తార్పి నై మ్మొక్కెదన్. 58
- వ. మఱియు నజ్జనదురితసంహారకుండును దుర్జననివారకుండును సర్వరూపకుండును
బరమహంసాశ్రమప్రవర్తమానమునిజనహృదయకమలకర్ణి కామధ్యప్రదీపకుండు
ను సాత్వతశ్రేష్ఠుండును నిఖిలకల్యాణగుణగర్వితుండును బరమభక్తియుక్తుల
భుండును భక్తిహీనజనదుర్లభుండును నిరతిశయనిరుపమనిరవధిక ప్రకారుండును
నిజస్వరూపబ్రహ్మవిహారండును నైనయప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 59
- ఉ. ¹ఏవిభువందనార్చనము శ లేవిభుచింతయు నామక్రీర్తనం
బేవిభులీల లద్భుతము శ లెప్పుడు సంశ్రవణంబు సేయ దో
పావలిఁ బాసి లోకము శుభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నండు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నశ్రహాఘనివర్తను భద్రక్రీర్తనున్. 60
- ఉ. ఏపరమేశుపాదయుగ శ మెప్పుడుఁ గోరి భజించునేర్పరుల్
లోపలిబుద్ధితో నుభయలోకములందులజడ్డుఁ బాసి యే
తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ శ దారు జితశ్రము లై చరింతు రే
నాపరమేశు మ్మొక్కెద నశ్రహాఘనివర్తను భద్రక్రీర్తనున్. 61
- చ. తపములఁ జేసి యైన మఱి శ దానము లెన్నియుఁ జేసి యైన నే
జపములఁ జేసి యైన ఫలసంచయ మెవ్వనిఁ జేర్చ కున్న హే
యపదము లై దురంతవిపరీదాస్థితి నెప్పుడు నొప్పు చుండు న
య్యపరిమితుఁ భజించెద నశ్రహాఘని వర్తను భద్రక్రీర్తనున్. 62
- మ. యవనవ్యాధపుళిందహూణకషకంశకాభీరచండాలసం
భవులుం దక్కినపాపవర్తనులు నేభద్రాత్తు సేవించి భా
గవతశ్రేష్ఠుల డాసి శుద్ధతమ లై శ కల్యాణు లై యుందు రా
యవికారుం బ్రభవిష్ణు నాదుమదిలో శ నశ్రాంతముఁ మ్మొక్కెదన్. 63
- మ. తపముల్ సేసిననో మనోనియతిసో శ దానవ్రతావృత్తిసో
జపమంత్రంబులనో శ్రుతిస్మృతులనో శ సద్భక్తిసో యెట్లు ల
బ్ధపదుం డౌ నని బ్రహ్మార్ద్రముఖురల్ శ భావించు రెవ్వని న

1 'ఏవిభునామక్రీర్తనము + లేవిభుచింతయు వందనార్చనల్'. అనియే వ్రాతప్రతులు.

- య్యపవగ్గాధిపుఁ డాత్మమూర్తి సులభుం శ డౌఁ గాక నా కెప్పుడున్. 64
- క. శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుఁ బ్ర, జాపతియున్ బుద్ధిపతియు శ జగదధిపతియున్
భూపతియు యాదవశ్రే, ణీపతియున్ గతియు నైవశనిపుణ భజింతున్. 65
- మ. అణువొ కాక కడుక్ మహావిభవుఁడో శ యచ్చిన్నుఁడో ఛిన్నుఁడో
గుణియో నిర్గుణుఁడో యటంచు విబుధుల్ శ గుంతిభవ త్తత్త్వమా
ర్గణు లై యేవిభవపదపద్మభజనోత్కర్షంబులం దత్త్వవీ
క్షణముం జేసెద రట్టివిష్ణుఁ బరమున్ శ సర్వాత్మ సేవించెదన్. 66
- మ. జగదుత్పాదనబుద్ధి బ్రహ్మకు మదిన్ శ సంధింప నూహించి యే
భగవంతుండు సరస్వతిం బనుప నాశపద్మాస్య దా నవ్విభున్
మగనిం గా నియమించి తదృశవనసామాజ్యస్థితిన్ సృష్టిపా
రగుఁ జేసెన్ మును బ్రహ్మ నట్టిగుణి నాశరంభింతు సేవింపఁగన్. 67
- సీ. పూర్ణుఁ డయ్యును మహాశభాతవంచకయోగ, మునమేను లనుపురములునృజించి
పురములలో నుండి శ పురుషభావంబున, దీపించు నెప్పుడు శ ధీరవృత్తిఁ
బంచభాతములను శ బదునొకొండింద్రియ, ములఁ బ్రకాశింపించి శ భూరిమహిమ
ఘోడశాత్తుకుఁ డన శ శోభిల్లి జీవత్స్వ, నృత్తివిరోదంబు శ నెఱపు చుండు
తే. నట్టిభగవంతుఁ డవ్యయుం శ డచ్యుతుండు, మానసోదితవాక్సుష్మరమాలికలను
మంజునవరసమకరందశమహిమ లుట్టి, శిష్టహృద్భావలీలఁ శ జేయుఁ గాత. 68
- ఉ. మానధనుల్ మహాత్ములు సమాధినిరూఢులు యన్తుఖాంబుజ
ధ్యానమరందపానమున శ నాత్మ భయంబులఁ బాసి ముక్తులై
లూనత నొంద రట్టిమునిలోకశిఖామణికిన్ విశంకటా
జ్ఞానతమోనభోమణికి శ సాధుజనాగ్రణి కేను మొక్కెదన్. 69
- వ. అని యిట్లు హరిగురువందనంబు సేసి శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె.
- మ. అవిరోధంబున నీవు నన్నడుగునీయర్థంబు మున్ బ్రహ్మ మా
ధవుచేతక విని నారదుం డడిగినం శ దధ్యంబుగాఁ జెప్ప మా
నవలోకేశ్వర నారదుండు మెనకన్ శ నాకుం బ్రసాదించె సం
శ్రవణీయంబు మహాద్భుతంబు వినుమా శ సందేహవిచ్ఛేది వై. 71
- ◆◆◆ నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారంబు నడుగుట. ◆◆◆—
- వ. నారదుండు బ్రహ్మ కిట్లనియె. 72
- మ. చతురాస్యండువు వేల్పుఁబెద్దవు జగత్సర్వగ్గానుసంధాయి వీ
శ్రుతిసంఘాతము నీముఖాంబుజములన్ శ శోభిల్లు శబ్దార్థసం
యుత మై సర్వము నీకరామలక మై శ యుండుం గదా భారతీ
సతి యిలా లఁట నీకు నోజనక నాశసందేహముం బాపవే. 73

- శా. ¹ప్రారంభించువివేక మెవ్వఁడొనఁగుం ²బ్రారంభసంపత్తి కా
ధారం బెయ్యది యేమిహేతువు యదర్థం బేన్వరూపంబు సం
సారానుక్రమ మూర్ఖ నాభివగిదిం ³జాగించె దొక్కప్పుడుం
బారం బెన్నఁడు లేదు నీమనువు దుఃస్మృపంబు వాణీశ్వరా. 74
- శా. నాకుం జూడఁగ నీవు రాజ వను చురన్నాడ౯ యథార్థసిత్తి౯
నీకంటె౯ ఘనుఁ డొక్కరాజు గలఁడో ⁴నీ వంతకు౯ రాజప్రా
నీ కేలాభము రాఁ దలంచి జగముల్ ⁵నీ నిర్మించె దీచేతనా
నీకం బెందు జనించు నుండు నడఁగు౯ ⁶నీకంటె౯ భాషింపుమా. 75
- మ. సదసత్సంగతి నామరూపగుణద్వారశ్యం బై నవిశ్వంబు నీ
హృదధీనంబు గదా ఘనుల్ నములు నీ ⁷కెవ్వారలు౯ లేరు నీ
పద మత్సున్వత మిట్టినివు తపముం ⁸బ్రావీణ్యము క్తుండ నై
మది నేయాశ్వరుఁ గోరి చేసితివి తరన్తార్గంబు సూచింపవే. 76
- శా. అంభోజాసన నీకు నీశుఁడు గలం ⁹డం టేనిఁ దత్పత్రమం
దంభోజాతభవాండ మేవిభునిలీలాపాంగసంభ్రాంతిచే
సంభూతం బగు వర్తమాన మగు సంఘన్నం బగుం దద్విభు౯
సంభాషింపఁగ వచ్చునేఁ దలఁప నేరచందంబువాఁ డాకృతిన్. 77
- క. తోయజసంభవ నా కీ, తోయము వివరింపు చాలఁ ¹⁰దోచిన నే నా
తోయమువారికి నన్యుల, తోయములం జెంద కుండ ¹¹ధృవ మెఱిఁగింతున్. 78
- వ. దేవా భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లగువ్యవహారంబులకు నీవ వల్లభుండవు నీ
యెఱుంగనియర్థం బొం డెద్దియు లేదు విశ్వప్రకారంబు వినిపింపు మనిన విని
వికసితముఖుం డై విరించి యిట్లనియె. 79
- క. రారా బుధులు విరక్తులు, గారా యారీతి నడుగఁగగా నేరరు వి
స్తేరావహము భవన్తత, వకారా నాపసిడిమర్త ¹²మడిగితి వత్సా. 80
- శా. నానాస్థావరజంగమప్రకరముల్ ¹³నాయంత నిర్మింప ¹⁴వి
న్నాణం బేమియు లేక తొట్రుపడఁగా ¹⁵నాకు౯ నమస్తానుసం
ధానారంభవిచక్షణత్వము మహోదారంబుగా నిచ్చె ము
న్నే నాయీశ్వరునాజ్ఞఁ గాక జగముల్ ¹⁶నిర్మింప శక్తుండనే. 81
- మ. అనఘా విశ్వము నెల్ల దీప్తముగఁ జేరయ౯ నే నమర్థుండ నే
యినచంద్రానలతారకాగ్రహగణం ¹⁷బేరీతి నారీతి నె
వ్వనిదీప్తిం బ్రతిదీప్త మయ్యె నఖిలవ్రాతంబు దద్దీప్తిచే
ననుదీప్తం బగు నట్టియీశ్వరున కే ¹⁸నశ్రాంతము౯ మొక్కెదన్. 82

1 ప్రారంభించువివేక. 2 'వాతప్రకుల నిశ్చై పాతము చూపట్టెడి. అచ్చుప్రకులందు
'వి, జ్ఞానం బేమియు లేక తొట్రుపడ నిచ్చుక నాకు సర్వానుసం.' అనియున్నది.

మ. విను మే నీశ్వరుదృష్టిమార్గమున నారవేళింప శంకించి సి
గ్గున సంకోచము నొందుమాయవలనం శ గుంఠిభవత్ప్రజ్ఞ చే
ననులోకేశ్వరుఁ డంచ మొక్కమతిహీనవ్రాతముం జూచి నే
ననిశంబుక నగి ధిక్కరింతు హరిమారయాశ్చత్య మంచుక నుతా. 83

వ. మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును జన్మనిమిత్తంబు
లైనకర్మంబులును గర్తృక్షోభకం బైనకాలంబును గాలపరిణామహేతు వైనస్వ
భావంబును భోక్త యైనజీవుండును వానుదేవుండ కా నెఱుంగుము వానుదేవ
వ్యతిరిక్తంబు లేదు సిద్ధంబు నారాయణనియమ్యంబులు లోకంబులు దేవతలు
నారాయణశరీరసంభూతులు వేదయాగతపోయోగవిజ్ఞానంబులు నారాయణ
పరంబులు జ్ఞానసాధ్యం బగుఫలంబు నారాయణాధీనంబు కూటస్థుండును సర్వా
త్త కుండును సర్వద్రవ్యయు నయినయాశ్వరునికటాక్షవిశేషంబున ¹సృజియింపం
బడి ప్రేరితుండ వై సృజ్యం బైనప్రపంచంబు సృజియించుచుండుదు నిర్గుణం డైన
యాశ్వరునివలన రజస్సత్త్వతమోగుణంబులు ప్రభూతంబు లై యుత్పత్తిస్థితి
లయంబులకుఁ బాలుపడి కార్యకారణకర్తృత్వభావంబులందు ద్రవ్యంబు లైన
మహాభూతంబులును జ్ఞానమూర్తు లయినదేవతలును గ్రియారూపంబు లయిన
యింద్రియంబులును నాశ్రయంబులు గా నిత్యము క్తుం డయ్యును మాయానమ
న్వితుం డైనజీవుని బంధించు జీవునకు నావరణంబు లయి యుపాధిభూతంబు
లయినమూఁడులింగంబులు సేసి పరులకు లక్షితంబు గాక తనకు లక్షితం బైన
తత్త్వంబు గలయాశ్వరుం డివ్విధంబునం గ్రిడించు చుండు. 84

క. ఆయాశుఁ డనంతఁడు హరి, నాయకుఁ డీభవనములకు శ నాకుక నీకుక
మాయకుఁ బ్రాణివ్రాతము, కేయడలక లేద యాశ్వరీతరము నుతా. 85

వ. వినుము మాయావిభుం డైనయాశ్వరుండు దనమాయంజేసి దై వయోగంబునం
బ్రాహ్మంబు లయినకాలజీవాదృష్టస్వభావంబులు వివిధంబులు సేయ నిశ్చ
యించి కై కొనియె నీశ్వరాధిష్ఠితం బైనమహత్తత్త్వంబువలన నగుకాలంబున
గుణవ్యతికరంబును స్వభావంబునఁ బరిణామంబును జీవాదృష్టభూతం బయిన
కర్మంబున జన్మంబును నయ్యె రజస్సత్త్వంబులచే నుపబృంహితం బై వికారంబు
నొందినమహత్తత్త్వంబువలనం దమశిప్రధానం బై దివ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బగు
సహంకారంబు గలిగె నదియు రూపాంతరంబు లొందుచు ద్రవ్యశక్తి యైనరా
జసంబును గ్రియాశక్తి యైనతామసంబును జ్ఞానశక్తి యైనసాత్త్వికంబును నన
మూఁడువిధంబు లయ్యె నందు భూతాది యైనతామసాహంకారంబువలన నభం
బు గలిగె నభంబునకు నూక్ష్యరూపంబు భూతదృశ్యంబునకు బోధకం బైన
శబ్దంబు గుణం బగు నభంబువలన వాయువు గలిగె వాయువునకుం బరాన్వయం

బున శబ్దంబు స్పర్శంబు నను రెండుగుణంబులు గలిగి యుండునది దేహంబులం దుండుటం జేసి ప్రాణరూపం బై యింద్రియమనశ్శరీరపాటవం బైనయోజనసహా బలంబులకు హేతు వై వర్తించు వాయువువలన రూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడు గుణంబులు మూటితోడఁ దేజంబు గలిగెఁ దేజంబువలన రసరూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడునాలుగుగుణంబులతోడ జలంబు గలిగె జలంబువలన గంధరసరూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడుగుణంబు లయిదింటితోడం బృథివి గలిగె వై కారికం బైనసాత్త్వికాహంకారంబువలనఁ జంద్రుడైవతం బయినమనంబు గలిగె మఱియు దిక్కులును వాయువును నర్కుండును బ్రచేతనుండును నాశ్వినులును వహ్నియు నింద్రుండును సుపేంద్రుండును మిత్రుండును బ్రజాపతియు ననియెడిదశదేవతలు గలిగిరి తైజసం బైనరాజసాహంకారంబువలన దిగ్దేవతం బైనశ్రవణేంద్రియంబును వాయుడైవతం బైనతత్త్వేంద్రియంబును సూర్యుడైవతం బైన నయనేంద్రియంబును బ్రచేతోడైవతం బైనరసనేంద్రియంబును నశ్వీదేవతం బైనసంఘాణేంద్రియంబును వహ్నిడైవతం బైన వాగింద్రియంబును నింద్రుడైవతం బైన మాస్తేంద్రియంబును సుపేంద్రుడైవతం బైనసాదేంద్రియంబును మిత్రుడైవతం బైనగుదేంద్రియంబును బ్రజాపతిడైవతం బైనగుహ్యేంద్రియంబును ననియెడిదశేంద్రియంబులును బోధజనకాంతకరణైకభాగం బయినబుద్ధియుఁ గ్రియాజనకాంతకరణం బయినప్రాణంబునుం గలిగె నిట్టిశ్రోత్రాదు లగుదశేంద్రియంబులతోఁ గూడినభూతేంద్రియమనోగుణంబులు వేద్యేఱుగ బ్రహ్మాండశరీరనిర్మాణంబునం దనమర్థంబు లగు నపుడు గృహనిర్మాణంబునకుం బెక్కుపదార్థంబులు సంపాదించినం గాని చాలనిచందంబున భూతేంద్రియమనోగుణంబులవలన గృహంబు కైవడి (భగవచ్చక్తిప్రేరితంబు లగుచు నేకీభవించి సమష్టివ్యస్తాత్కతత్వంబు నంగీకరించి చేతనాచేతనంబులు గల) బ్రహ్మాండంబు కల్పితం బయ్యె నట్టియండంబు వర్షాయతనహస్తాంతంబుదనుక జలంబునం దుండఁ గాలకర్మస్వభావంబులం దగులుపడక సమస్తంబును జీవయుక్తంబుగఁ జేయసీశ్వరుం డచేతనంబును సచేతనంబునుగ నొనర్చె నంతఁ గాలకర్మస్వభావప్రేరకుం డయినపరమేశ్వరుండు జీవరూపంబున మహావరణజలమధ్యస్థితం బయినబ్రహ్మాండంబులోను సొచ్చి సవిస్తారంబు గావించి (యట్టియండంబు భేదించి నిర్గమించె నె ట్లం తేని).

86

క. భువనాత్మకుఁ డాయీశుండు, భవనాకృతితోడ నుండుఁ బ్రహ్మాండంబున్ వివరముతోఁ బదునాలుగు, వివరంబులుగా నొనర్చె న విశేషంబులుగన్. 87

మ. బహుపాదోరుభుజాననేత్రణశిరఃసోమాలశ్రవాయుక్తుఁ డై విహరించుఁ బహుదేహిదేహగతుఁ డై న విద్వాంసు లూహించి త

ద్వృహయూపావయవంబులకా భువనసంప్రత్తి విచారించు రా
మహానీయాద్భుతమూర్తి యోగిజనహృన్మాన్యుండు మేధానిధీ.

88

వ. వినుము చతుర్దశలోకంబులందు మీఁదటియేడులోకంబులు శ్రీమహావిష్ణువు
నకుం గటి ప్రదేశంబుననుండి మీఁదటిదేహమనియును గ్రిందటియేడులోకంబులు
జఘనంబుననుండి క్రిందటిదేహ మనియునుం బలుకుదురు (ప్రపంచశరీరుం డగు
భగవంతుని) ముఖంబువలన బ్రహ్మకులంబును బాహువులవలన క్షత్రియకులం
బును సూర్యులవలన వైశ్యకులంబును బాదంబులవలన శూద్రకులంబును జని
యించె నని చెప్పుదురు భూలోకంబు గటిపర్యంత ప్రదేశంబు భువర్లోకంబు నాభి
సువర్లోకంబు హృదయంబు మహర్లోకంబు వక్షంబు జనలోకంబు గ్రీవంబు దపో
లోకంబు స్తనద్వయంబు సనాతనంబును బ్రహ్మనివాసంబును నై ననత్యలోకంబు
శిరంబు జఘన ప్రదేశం బతలంబు దొడలు వితలంబు జానువులు సుతలంబు జం
ఘలు దలాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు పాదాగ్రంబులు రసాతలంబు పా
దతలంబు పాతాళంబు నని (లోకమయుంగా) భావించురు కొండలు మణియుం
బాదతలంబువలన భూలోకంబును నాభివలన భువర్లోకంబును శిరంబువలన
స్వర్లోకంబును గలిగె నని లోకకల్పనంబు నెన్నుదురు పురుషోత్తమునిముఖం
బువలన సర్వజంతువాచాజాలంబుం (దదధిష్ఠాత యగు) వహ్నియు నుదయించెఁ
జర్జరక్తమాంసమేదశ్శల్యమజ్జాశుక్లంబులు సప్తధాతువు లందురు పక్షాంతరం
బున రోమోత్పజ్ఞాంసాస్థిన్నాయమజ్జాప్రాణంబులును సప్తధాతువు లని యందు
రందుఁ దంతురోమంబు లుష్ణిక్చందం బనియుఁ ద్వక్కు ధాత్రీఛందం బనియు
మాంసంబు త్రిష్టుప్ఛందం బనియు స్నాయు వనుష్టుప్ఛందం బనియు నస్థి జగతీ
ఛందం బనియు మజ్జ పంక్తిఛందం బనియుఁ బ్రాణంబు బృహతీఛందం బనియు
నాదేశింతురు హవ్యకవ్యామృతాన్నంబులకు మధురాదిషడ్రసంబులకు (రసనేం
ద్రియంబునకు) రసాధీశ్వరుం డైనవరుణునికి హరిరసనేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు
సర్వప్రాణాదులకు వాయువునకు విష్ణునాసికావివరంబు నివాసంబు సమీపదూర
వ్యాపిగంధంబులకు నోషధులకు నశ్విదేవతలకు దిశాంబరునిఘ్రాణేంద్రియంబు
నివాసంబు దేవలోకనత్యలోకంబులకుఁ దేజంబునకు సూర్యునకు సకలచక్షువు
లకు లోకలోచనునిచక్షురింద్రియంబు స్థానంబు దిశలకు నాకాశంబునకు
శ్రుతిభూతంబు లైనయంశంబులకు శిబ్దంబునకు సర్వేశ్వరునికణ్ఠేంద్రియంబు
జన్మస్థానంబు వస్తుసారంబులకు వర్ణనీయసాభాగ్యంబులకుఁ బరమపురుషుని
గాత్రంబు భాజనంబు స్పర్శంబునకు వాయువునకు సకలస్పృగ్ధత్వంబులకు దివ్య

1 'బాదతలంబు భూలోకంబును నాభి భువర్లోకంబును శిరంబు స్వర్లోకంబు నగు నని నిగ
మించురు పురుషోత్తముని' అనియే వ్రాతప్రతులు. 2 త్వజ్ఞాంసాస్థిన్నాయాపన్నమజ్జా. 3 సర్వకర్ణంబు
లకు సర్వేశ్వరుని.

దేహునిదేహేంద్రియంబు గేహంబు యూపప్రముఖయజ్ఞోపకరణంబు లగు
తరుగుల్లతాదులకు బురుషోత్తమునిరోమంబులు మూలంబులు శిలాలోహం
బులు సర్వమయునిసఖంబులు మేఘజాలంబులు హృషీకేశునికేశంబులు మెఱుం
గులు విశ్వేశ్వరునిశక్తశ్రువులు భూర్భువస్సువర్లోకరక్షకు లైనలోకపాలకుల
పరాక్రమంబులకు (భూరాదిలోకంబుల డేమంబునకు శరణంబునకు) నారాయ
ణునివిక్రమంబు నికేతనంబు సర్వకామంబులకు నుత్తమంబు ¹తైవవరంబులకుఁ
దీర్ఘపాదునిపాదారవిదంబు లాస్పదంబులు జలంబులకు శుక్లంబునకుఁ బర్జన్యు
నకుఁ బ్రజాపతిసర్గంబునకు సర్వేశ్వరునిమేఘంబు సంభవనిలయంబు ²సంతా
నంబునకుఁ గామాదిపురుషార్థంబులకుఁ జిత్తసౌఖ్యరూపంబులగునానందంబులకు
శరీరసౌఖ్యంబునకు సచ్యతునియపథేంద్రియంబు స్థానంబు యమునికి మిత్రు
నికి మలవిసర్గంబునకు భగవంతునిపావ్యుంద్రియంబు భవనంబు హింసకు నిర్వృ
తికి మృత్యువునకు నిరయంబునకు నిఖిలరూపకునిగుడంబు నివాసంబు పరాభ
వంబునకు సధర్మంబునకు సవిద్యకు సంధకారంబునకు నవంతునిపశ్చిమభాగంబు
సదనంబు సదనదీనివహంబునకు నీశ్వరునినాడీసందోహంబు జన్మమందిరంబు
పర్వతంబులకు నధోక్షజనిశల్యంబులు జనకస్థలంబులు ³ప్రధానంబునకు నన్న
రసంబునకు సముద్రంబులకు భూతనిధనంబునకు బ్రహ్మాండగర్భనియుదరంబు
నివేశంబు మనోవా్యాపారూపం బగులింగశరీరంబునకు మహామహిమునివృద
యంబు సర్గభూమి యగు మణియును.

89

ఆ. నీలకంధరునకు ౩ నీకు నాకు సనత్కు, మారముఖ్యసుతనరమాజమునకు
ధర్మసత్త్వబుద్ధితత్త్వములకు నీశ్వరాత్మ వినుము పరమ ౩ మైననెలవు. 90

సీ. నరసురాసురపితృనాగకుంజరమృగ, గంధర్వయక్షరాక్షసమహిజ
సిద్ధవిద్యాధరశరీరమూతచారణ, గ్రహతారకావ్యరోగణవిహంగ
భూతతటిద్వసురపుంజంబులును నీవు, ముక్కంటియును మహామునులు నేను
సలిసభస్థులచరములు మొదలైన, వివిధజీవులతోడిరవిశ్వ మెల్ల

ఆ. విష్ణుమయము పుత్రరవే యేల బ్రహ్మాండ, మతనిజేనలోన ౩ నడగి యుండు
బుద్ధి నెఱుంగ రాదు ౩ భూతభవద్భవ్య, లోక మెల్ల విష్ణులోన నుండు. 91

క. ⁴పదేనాకకర్మఫల, ప్రదుర్భావ మగులోకపాలనకే కా
కాదేవుం డభయప్రతి, పాదక మగుమోక్షమునకుఁ ౩ బతి యెట్లన్నన్. 92

1 తైవవరంబులకు. 2 'ప్రజాసుఖోపశమనంబులకు సచ్యతునిగుహ్యేంద్రియంబు స్థానంబు' అని
యేవ్రాతప్రతులు. 3 ప్రధానద్రవ్యసముద్రంబులకు. 4 'రూపంబులకు మహా' అనియే వ్రా. ప్ర.
5 ఈ యధికపాతము మూలమున 'సోఽమృతస్యాభయ్య' అనుట మొదలుకొని 'పురుషస్తాభయ
శ్రయః' అనువఱకుఁ గల నాగుగ్లోకములకును వానికి శ్రీధరులు రచించిన వ్యాఖ్యానమునకును డెనుఁ
గై యాఘట్టమున నుండవలసినదియే. అయిన నిది పెక్కువ్రాతప్రతులను నచ్చుప్రతులను గానరాదు;

- వ. వినుము పరమాత్మయు నానందేశ్వరుం డగునవ్విష్ణునకుఁ బ్రపంచమాత్రాధికత్వం బేమి యద్భుత మట్లగుటం జేసి యతనిమహిమాతీతయం బన్మదాదులు నెఱుంగనేర్తురె స్థిత్యర్థపాదుం డగునీశ్వరునిపాదాంశంబులందు భూభువస్సువర్లోకంబులు గుదురుకొనియుండుఁ దదీయవిలయనమయంబునం దదుపరిమహార్లోకంబు దపియింప నందుఁ గలజనంబు లంతరాళంబు నందక మహార్లోకశిరఃస్థానం బైనజనలోకంబుఁ బ్రవేశించి యత్యంతం బగునవి నాశి సుఖంబు లనుభవించుతురు తపోలోకంబు సంకర్షణానలశక్తిచేత నధస్తిలోకంబులు దందహ్యమానంబు లగునప్పుడు తదూష్ణలం జెందక విలక్షణం బై తేమంబు గలిమిఁ దజ్జనం బంద సుఖంచు జన్మజరామరణభయంబులు లేక ముక్తికిఁ బ్రత్యానన్ను లగుటం జేసి సత్యలోకపువాసు లంద యానందింతురు భూభువస్సువర్లోకంబు లవ్వెరాట్పురుషునిపదస్థలం బగుట నేకపాద్విభూతి యయ్యె మహార్లోకంబు మధ్యమవిభూతి యన నమరె జనతపోసత్యలోకంబు లమృతాపురుషునిశిరఃస్థానంబు గావున నది త్రిపాద్విభూతి యనంబడుఁ దదీయలోకంబు బ్రహ్మచర్యవాసప్రస్థయతులకుం దక్క నితరుల కసాధ్యంబు గృహస్థులయ్యు సితర త్రివిధాశ్రమధర్మంబులు గలిగినం జేకుట తేత్రజ్ఞుం డైనపురుషుండు స్వగ్రాపవర్గహేతుభూతం బైనదక్షిణోత్తర కర్మజ్ఞానమార్గంబులు సృజించి యంతయుఁ దాన యై యుండు. 98
- క. మండలములోన భాస్కరుఁ, డుండి జగంబులకు దీప్తి నొసఁగెడిక్రియ బ్రహ్మాండములోపల నచ్యుతుఁ, డుండుచు బహిరంతరముల నొగి వెలిగించున్.

◆◆◆ ఇది మొదలుకొని వెలిగందల నారయకవిత్వము. ◆◆◆

- ఉ. అట్టియనంతశక్తి జగద్రదాత్మనినాభినరోజమందు నేఁబుట్టి యజింపఁగా మనసు నీ వుట్టిన యజ్ఞపదార్థజాతముల్ నెట్లన కాన రామికి విరనిర్మల మైనతదీయరూపమున్ గట్టిగ బుద్ధిలో నిలిపి నీ కంటి నుపాయము నామనంబునన్. 95
- సీ. పశుయజ్ఞవాటయూరవ స్తంభపాత్రమృ, ధ్లటశరావవనంతశకాలములును స్నేహకాషధీబహురలోహచాతుర్వోత్ర, మతనామధేయనీనంద్రములును సంకల్పబుగ్యజానస్సామనియుక్తవ, షట్కారమంత్రానురచరణములును

ఒకానొక వ్రాతప్రతియందే చూపట్టుచున్నది. మఱియుఁ బోతన మూలమును శ్రీధరవ్యాఖ్యాన సహితముగాఁ దెనిగించినవాఁడు గనుకఁ గ్రిందినాటగూర్కములు పోతనకు లభించినమూలమున లేకుండవచ్చు నని తలఁచినను వానివ్యాఖ్యానమునందైనను దప్పక కనుపట్టియుండును గాన వానిని దెనిగింపకుండఁడు. అయిన నీతెనిగింపు పోతనదానియంతసమంజసమును ప్రాథమము గాకున్నది. వెలిగందల నారయకవిత్వ మానన్నముగా నుండుటచే నీభాగమును గొంత యుత్సన్నమై యుండుననియుఁ గావున నారయకవిత్వ మిందును గొంత చేరియుండుననియుఁ గనుక నే యిది పోతనరచనవలె సమంజసమును ప్రాథమము గాదయ్యె ననియు నూహింపఁదగియున్నది.

1 నావరణపటలి + కొనఁగును దీప్తిన్.

దక్షిణాల్ దేవతారధ్యాసతదనుగత, తంత్రవ్రతోద్దేశకథరణిసురులు

తే. సర్వణంబులు బోధాయనాదికర్త
సరణి మొదలగుయజ్ఞోపకరణసమితి
యంతయును సమ్యక్సత్త్వనియవయవములు
గాఁగఁగల్పించె విధివత్ప్రకారమునను.

96

క. యజ్ఞాంగి యజ్ఞ ఫలదుఁడు, యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞకర్త యగుభగవంతుఁ
యజ్ఞపురుషుఁగా మానస, యజ్ఞముఁ గావించితిం దరదర్శణబుద్ధిన్.

97

క. అష్టాదు బ్రహ్మలు దమలోఁ, దష్టక ననుఁ జూచి సముచితక్రియ 1లగుచు
న్నప్పరమేశున కభిమత, మొప్పఁగఁ దగున వ్రతంతరపులు గావింపన్.

98

చ. మనువులు దేవదానవులు యమానవనాథులు మర్త్యకోటి 2దా
రనయము వారివారికిఁ బ్రేయం బగు దేవతలఁ గుఱించుచున్
ఘన మగునిష్ఠ యజ్ఞములఁ గైకొని చేసిరి తత్ఫలంబు ల
య్యనుపమమూర్తి యజ్ఞమయుఁ గై నరమావధునందుఁ జెందఁగన్.

99

క. సువ్యక్తతంత్రరూపకుఁ, డవ్యక్తుఁ డనంతుఁ డభవుఁ డాధ్యం డీశుం
డవ్యయుఁ డగుహరి సురగణ, సేవ్యుఁడు క్రతుఫలదుఁ డగుటఁ గై జేసిరి మఖముల్.

క. అగుణం డగుపరమేశుఁడు, జగములఁ గల్పించుకొఱకుఁ గై జతురత మాయా
నగుణం డగుఁ గావున హరి, భగవంతుం డనఁగఁ బరఁగై గై భవ్యచరిత్రా.

101

క. విశ్వాత్ముఁడు విశ్వేశుఁడు, విశ్వమయుం డఖిలనేత్ర విష్ణుఁ డజం డీ
విశ్వములోఁ దా నుండును, విశ్వము దనలోనఁ జాల గై వెలుఁగుచు నుండన్.

102

చ. అతనినియుక్తి జేసి సచరచరభూతసమేతసృష్టి నే
వితతముగా సృజింతుఁ బ్రభవవిష్ణుఁడు విష్ణుఁడు ప్రోచుఁ బార్వతీ
పతి లయ మొందఁ జేయు హరి గై పంకరుహలోదరుఁ డాదిమూర్తి య
చ్యుతుఁడు త్రిశక్తియుక్తుఁ డగుగోచుండును నింతకుఁ దాన మూల మై.

103

క. విను వత్స సీవు న న్నడి, గినప్రశ్నకు నుత్తరంబు గై కేవలపరమం
బును బ్రహ్మం బీయఖిలం, బున కగు నాధారపాతురభూతము సుమ్మా.

104

క. హరి భగవంతుఁ డనంతుఁడు, గరుణాంబుధి సృష్టికార్యకారణపాతు
స్ఫురణు డవ్వభుకంటం, బరుఁ డన్యుఁడు లేడు తండ్రి గై పరికింపంగన్.

105

సీ. ఇది యంతయును నిక్కరేమే బొంక నుత్కంఠ, మతిఁ దద్గణాధ్యానసమహిమఁ జేసి
పరికింప నే నేమి గై వలికిన నది యెల్ల, సత్యంబు యగు బుధగ్రస్తుత్య వినుము
ధీయుక్త మామకేంద్రియములు మఱచియుఁ, బారయ వసత్ప్రధానస్ఫురణలెందు
నది గాక మత్తను గై వామ్నాయతుల్యంబు, నమరేంద్రవందనీయంబు నయ్యెఁ

1 'లగుచు, న్నప్పరమేశు' అనియే వ్రా. ప్ర. 2 'యుక్', అనయము' వ్రా. ప్ర. 3 మంత్ర
రూప. 4 చున్నతఁ డింతకు.

- తే. దవిలి యద్దేవదేవునిభవమహాబ్ధి, తారణంబును మంగళేశ్వరకారణంబు
సఖిసంపత్కరంబు నై యలరువాడ, వనజమున కే నొనర్చెద శ వందనములు.
- ఉ. ఆనలిసాక్షునందనుడ శ నయ్యుఁ బ్రజాపతి నయ్యు యోగవి
ద్యానిపుణుండ నయ్యును బరదంపడి మజ్జననప్రకారమే
యేను నెఱుంగ నవ్విభుచిర్యిధమహత్త్వ మెఱుంగ నేర్తునే
కానఁబడుకా¹రమేశ్వరికల్పితవిశ్వము గొంతకొంతయున్. 107
- మ. విను వే యేటికీ దాపనప్రవర యశ్వినౌత్తుఁ డీశుండు దాఁ
దనమాయామహిమాంతముం దెలియఁగాఁ శ దభ్యంబుగాఁ జాలఁ డ
న్నను నే నైనను మీర లైన సుర లైననా² వామదేవుండు నై
నను నిక్కం బెఱుంగఁగఁ జాలుదుమె³జ్ఞానప్రక్రియాయుక్తులన్. 108
- వ. అమృతాత్ముం డై నపుండరీకాక్షుండు సర్వజ్ఞుం డంటుని. 109
- క. గగనము దనకడవలఁ దాఁ, దగ నెఱుంగనికరణి విభుండు శ దా నెఱుంగఁ డనన్
గగనప్రసవము లే దన, నగునే సర్వజ్ఞమునకు శ హాని దలంపన్. 110
- చ. తలకొని యమృతాత్మకుఁడు శ దాల్చినయయ్యవతారకర్మముల్
వెలయఁగ నన్నదాదులము శ వేయివిధంబుల సన్నుతించు మ
య్యలఘు సనంతునిం జిదచిరదాత్మకు నాద్యు ననీశు నీశ్వరుం
దెలియఁగ నేర్తుమే తవిలి శ దివ్యచరిత్రున కేను మ్రొక్కెదన్. 111
- మ. పరమాత్ముం డజః డీజగంబుఁ బ్రతికల్పం బందుఁ గల్పించుఁ దాఁ
బరిరక్షించును ద్రుంచు నట్టియనఘుక⁴ శ బ్రహ్మాత్ము నిత్యుక⁵ జగ
ద్భరితుం. గేవలు నద్వితీయుని విశుభధజ్ఞాను సర్వాత్ము నీ
శ్వరు నాద్యంతవిహీను నిర్గుణుని శశ్వన్నూర్తిఁ జింతించెదన్. 112
- చ. సరసగతిక⁶ ముసీంద్రులు ప్రశన్నశరీరహృషీకమానస
స్ఫురణ గలప్పు డవ్విభునిభూరికళాకలితస్వరూపముం
దర మిడి చూతు రెప్పుడుఁ గురీతర్కతమోహతిచేత నజ్ఞతం
బొరసినయప్పు డవ్విభునిరమూర్తిఁ గనుంగొన లేరు నారదా. 113
- వ. అని వెండియు ని ట్లను ననఘా యమృతానీయ తేజోనిధి మొదలియవతారంబు
⁷సహస్రశీర్షాదియుక్తం బయి ప్రకృతిప్రవర్తకం బగునాదిపురుషరూపం బగు నందుఁ
గాలస్యభావంబు లనుశక్తు లుదయించె నందుఁ గార్యకారణరూపం బయిన
ప్రకృతి జనించెఁ బ్రకృతివలన మహత్తత్త్వంబును దానివలన సహంకారత్రయం
బును బుట్టె నందు రాజసాహంకారంబువలన నింద్రియంబులును దామసాహం
కారంబువలన భూతకారణంబు లయినశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్రంబులును

1 దదీయపరికల్పిత. 2 విజ్ఞానక్రియాయుక్తులన్. 3 'సహస్రమస్తకుం డగునాదిపురు
షుం దుద్భవం బయ్యె నందు' అనియే వ్రాతప్రతులు.

బొడమఁ బంచతన్మాత్రంబులవలన గగనానిలవహ్నినలిధరాదికం బైనభూత
పంచకంబు గలిగె నందు జ్ఞానేంద్రియంబు లయినత్వక్చక్షుశ్రోత్రజిహ్వఘ్రా
ణంబులును గర్జేంద్రియంబు లైనవాక్పాదపాయూపస్థంబులును మనం
బును జనియించె నన్నింటినంఘాతంబున విశ్వరూపుం డయినవిరాట్పురుషుండు
పుట్టె నతనివలన స్వయంప్రకాశుం డైనస్వరాట్టు సంభవించె నందుఁ జరాచర
రూపంబుల స్థావరజంగమాత్మకం బయినజగత్తు గలిగె నందు సత్త్వరజ స్తమోగు
ణాత్మకుల మయినవిష్ణుండును హిరణ్యగర్భుండు నయినయేనును రుద్రుండునుం
గలిగితి మందు సృష్టిజననకారణుం డయినచతుర్ముఖుండు పుట్టె వానివలన
దత్తాదు లగుప్రజావతులు దొమ్మండు గలిగి రందు భవత్ప్రముఖు లైనసనకన
నందనాదియోగీంద్రులును నాకలోకనివాసు (లయినవాసవాదు)లును (ఖగలోక
పాలకు లగుగరుడాదులును నృలోకపాలకు లగుమనుమాంధాత్మప్రముఖులును
దలలోకపాలకు లగు నసంతవాసుకిప్రభృతులును) గంధర్వసిద్ధవిద్యాధరచారణ
సాధ్య రక్షోయక్షోరగనాగలోకపాలురును మఱియు ఋషులును చిత్తదేవతలు
ను దైత్యదానవభూత ప్రేతపిశాచకూక్షాండవశుమ్మగాదులును నుద్భవించి రిట్టి
జగత్ప్రథమోద్భవంబు మహాత్మత్వసృష్టియును ద్వితీయం బఖండసంస్థితంబును
ద్వితీయంబు సర్వభూతజననంబును గలిగియుండు నందు మహాదైశ్వర్యతేజోబల
సంపన్ను లైనపురుషులు సర్వాత్ముం డైననారాయణునికళాంశసంభవులుగా నె
ఱుంగు మవ్వండరీకాక్షునిలీలావతారంబు లనంతంబులు దత్కర్తృంబులు లెక్క
వెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకుం దోచినంత నీ కెఱింగించెద వినుము.

—◆◆◆శ్రీమన్నారాయణునిలీలావతారంబుల యభివర్ణనము.◆◆◆—

- ఉ. అన్యకథానులాపము లరహర్నిశమున్ వినునట్టిసత్ప్రియౌ
శూన్యము లైనకర్ణముల ర సూరిజనస్తుత సర్వలోక స
మ్మాన్యము నై తనర్చుహరిమంగళదివ్యకథామృతంబు సౌ
జన్యతఁ గ్రోల వయ్య బుధసత్తమ యే వివరించి చెప్పెదన్. 115
- వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 116
- మ. కనకాక్షుండు భుజావిజృంభణమునన్ ర త్కృచక్రముం జాఁపఁ జ
ట్టినమాడ్కిం గొని పోవ. యజ్ఞమయ²దంఠ్రీస్వాకృతిం దాల్చి య
ద్దనుజాధీశ్వరుఁ దాఁకి యభినడుమున్ రదంష్ట్రహతిం ద్రుంప థా
త్రిని గూలెం గులిశాహతిం బడుమహాద్రం బోలి యత్యుగ్రతన్. 117
- వ. మఱియు సుయజ్ఞావతారంబు విను మని యిట్లనియె. 118
- సీ. ప్రకటరుచిం బ్రజాసపతికిని స్వాయంభు, పునికూతు రాకూతి ర యనులతాంగి
కర్ణి జన్మించి సురయజ్ఞుండు నా నొప్పు, నతఁడు దక్షిణ యనుసతీవయందు

- సుయమనామామరస్తోమంబుఁ బుట్టించి, యింద్రుఁడై వెలసి యురపేంద్రలీల
సఖలలోకంబులర్యూర్తి హరించిన, నతనిమాతామహంబుం గై నమనువు
తే. దనమనంబునఁ దచ్చరిత్రమున కలరి, పరమపుణ్యండు హరి యని రే పలికెఁగాన
యందితజ్ఞాననిధి యై సురయజ్ఞుఁ డెలమిఁ, దాపసోత్తమ హరియవరతారమయ్యె.
వ. అని చెప్పి (సాంఖ్యయోగప్రవర్తకాచార్యవర్యుం డగు) కపిలునియవతారంబు
విను మని యిట్లనియె. 120
- చ. ధృతమతి దేవహూతికిని ర్ దివ్యవిభుం డగుకర్ణమప్రజా
పతిఁ బ్రమోద మొప్ప నవభానులతోఁ గపిలాఖ్యఁ బుట్టి యే
గతి హరి పొందు నట్టినుభరంగం బగుసాంఖ్యముదల్లి కిచ్చి దు
ష్కృతములు వాపి చూపె మునిరసేవిత మై తనరారుమోక్షమున్. 121
- వ. మఱియు దత్తాత్రేయావతారంబు వినుము. 122
- సీ. తాపసోత్తముఁ డత్రి దనయునిఁ గోరి ర, మేళు వేడిన హరి ర్ యేను నీకు
ననఘ దత్తుఁడ నైతి ర్ నని పల్కుకతమున, నతఁడు దత్తాత్రేయుఁ ర్ గై జనించె
నమ్మహాత్మునిచరణాబ్జపరాగసం, దోహంబుచేఁ బూతరదేహు లగుచు
హైహయయదువంశ్యు ర్ లైపికాముష్మిక, ఫలరూప మగుయోగరబలము వడసి
తే. సంచితజ్ఞానఫలనుభై ర్శ్వర్యశక్తి, శౌర్యములఁ బొంది తమకీర్తి ర్ సదల వెలుఁగ
నిందు నందును వాసికీ ర్ నెక్కి రట్టి, ¹దివ్యతరమూర్తి విష్ణు సురతింపఁ దరమె.
వ. వెండియు సనకాద్యవతారంబు వినుము. 124
- సీ. అనఘాత్మ యేను గర్వాదిని విశ్వంబు, సృజియింపఁ దలఁచి యంరచితతపంబు
నర్థిఁ జేయుచు సన ర్ యని పల్కుటయు నది, కారణంబుగ సనాఖ్యలను గలన
నందన సనక సనత్కుమార సనత్కు, జాతులు నల్గురు ర్ నంభవింది
మానసపుత్రులై ర్ మహి సుతి కెక్కిరి, పోయినకల్పాంతరమున ²నశించి
తే. నట్టియాత్మీయతత్త్వంబు ర్ వుట్టఁ జేసి, సంప్రదాయకభంగిని ర్ జగతి నెల్లఁ
గలుగఁజేసిరి యవిష్ణురకళలఁ దనరి, నలుపు రయ్యును నొక్కఁడ ర్ నయచరిత్ర.
వ. మఱియు నరనారాయణావతారంబు వినుము. 126
- క. గణుతింపఁగ నరనారా, యణు లన ధర్మనకు నుదయ ర్ మందిరి దాక్షా
యణి యైనమూర్తివలనం, బ్రణతగుణోత్తరులు పరమరసావనమూర్తుల్. 127
- క. అనఘులు బదరీవనమున, వినుతతపోవృత్తి నుండ ర్ విబుధాధిపుఁడు
మనమున నిజపదహానికి, ఘనముగఁ జింతించి దివిజరకాంతామణులన్. 128
- క. రావించి తపోవిఘ్నముఁ, గావింపుం డనుచుఁ బనుపఁ ర్ గడు పేడుకతో
భావభవానీకిను లనఁ, గా వనితలు సనిరి బదరీరకావనమునకున్. 129
- వ. అందు. 130

- మ. నరనారాయణు లున్నచోటికి మరున్నారీసమూహంబు భా
 స్వరలీలం జని రూపవిభ్రకమశాశ్చాతుర్య మే పారఁగాఁ
 బరిహాసోక్తుల నాటపాటలఁ జరింపం జూచి నిశ్చింతతఁ
 భరితభ్యానతపఃప్రభావనిరతిం శ బాటించి నిష్కాము లై . 131
- క. క్రోధము దమతపములకును, బాధక మగు తెఱిగి దివిజరభామలపై న
 మ్రేధాత్మకు లొకయింతయుఁ, క్రోధముఁ దేరైరి సత్త్వగుణయుక్తులరై . 132
- క. నారాయణుఁ డప్పడు దన, యూరువు వెనఁ జీర నందు శ నుదయించెను బెం
 పారంగ నూర్వశీముఖ, నారీజనకోటి దివిజరనారులు మెచ్చన్ . 133
- క. ఊరువులందు జనించిన, కారణమున నూర్వశి యన శ ఘనతకు నెక్కె
 వారలరూపవిలాసవి, హారములకు నోడి రంత శ సమరీజనముల్ . 134
- వ. అంతం దాము నరనారాయణులతపోవిఘ్నంబు గావింపం బూని చేయువిలాసం
 బులుమానసికసంకల్పమాత్రంబున సృష్టిసీతినహారంబు లొనర్పం జాలు)నమ్మ
 హాత్తులదెసం బనికి రాక కృతఘ్నునకుం జేయునుపకృతులుం బోలె నిష్ఫలంబు
 లై న సిగ్గునం గుందుచు నూర్వశిం దమకు ముఖ్యురాలింగాఁ గైకొని తమవచ్చిన
 జాడన మరలి చని రంత . 135
- క. ¹కామము దహించెఁ గ్రోధమ, హామహిమను రుద్రుఁ డట్టి²యవమర్షంబున్
 ధీమంతులు గెలిచి రనం, గామము గెలుచుటలు సెప్పఁ శ గా నేమిటికిన్ . 136
- వ. అట్టి నరనారాయణావతారంబు జగత్పావనం బై విలసిల్లె వెండియు ధృవావ
 తారంబు వివరించెద వినుము . 137
- సీ. మానితచరితుఁ డుత్తానపాదుం డను, భూవరేణ్యునకు సోత్పుత్రుఁ డనఁగ
 నుదయించి మహిమఁ బెం శ పొంది బాల్యంబున, జనకునికడ నుండి శ సవతిల్లి
 దను నాడువాక్యాస్త్ర శతతిఁ గుంది మహిత త,పంబు గావించి కార్యంబుతోడఁ
 జని మింట ధృవపదశీఘ్ర యై యటమీఁద, నర్థి వర్తించుభృగ్వదిమునులుఁ
 తే. ³జతురగతిఁ గ్రింద వర్తించునప్తఋషులుఁ
 బెంపు దీపింపఁ దన్ను నురతింపుచుండ
 ధృవుఁడు నా నొప్పి యవిష్టాశతుల్యుఁ డగుచు
 నున్నపుణ్యాత్మఁ డిప్పుడు శ నున్నవాఁడు . 138
- వ. మఱియుఁ బృథునియవతారంబు వినుము . 139
- ఉ. వేనుఁడు విప్రభాషణ⁴పరవిప్రహరచ్యుతభాగ్యపౌరుషం
 డై నిరయంబునం బడిన శ నాత్మతనూభవుఁ డై పృథుండు నాఁ

129 వ 130 వ పద్యములకు నడుమ ' ఇట్లున్నయెడ ' అను వచనము కొన్నిటఁ గాని
 పించుచున్నది. 1 ' కామని ' అచ్చుప్రతి. 2 యవమర్షాత్మక. 3 జతురగతి నిందు. 4 'పావి
 చ్యుతభాగ్యవిహీనపౌరుషం, డై'. ఆ. ప్ర.

బూని జనించి తజ్జనకుఁ శ్రీ బున్నరకంబును బాపి మేదినిఁ
ధేనువుఁ జేసి వస్తువితరతిం బిదికెఁ హరిసత్కథాంశుఁడై . 140

వ. అని మఱియు వృషభావతారంబు నెఱింగింతు విను మాగ్నిధ్యం ¹డనువానికి
సుదేవీవలన నాభి యనువాఁ డుదయించె నతనికి మేరుదేవి యందు హరి వృష
భావతారంబు నొంది జడన్వభావం బైనయోగంబు దాల్చి ప్రశాంతాంతఃకరణం
డును బరిముక్తసంగుండును నై పరమహంసాభిగమ్యం బయినపదం బిది యని
మహర్షులు వలుకు చుండఁ జరించె మఱియు హయగ్రీవావతారంబు సెప్పెద
వినుము. 141

చ. అనఘచరిత్ర మన్న ఖమునందు జనించె హయాననాఖ్యతఁ
వినుతసువర్ణ వర్ణుండును శ్రీ వేదమయుం డఖిలాంతరాత్మకుం
డనుపమయజ్ఞపూరుషుండు శ్రీ నై భగవంతుండు దత్తమస్తసా
వన మగునాసికాశ్వసనవర్ణములం దుదయించె వేదముల్ . 142

వ. మఱియు మత్స్యవతారంబు వినుము. 143

సీ. ఘనుండు వై వస్వతరమనువుకు దృష్ట మై, యరు దెంచినట్టియశ్రాంత ²సమయ
మందు విచిత్రమతస్యవతారము దాల్చి, యఖిలావసీమయంబగుచుఁ జాల
సర్వజీవులకు నాశ్రయభూతుఁ డగుచు నే, కార్ణవం బై నతోరయమున నడుమ
మన్తఖిల్ల ధవేదరమార్గంబులను జిక్కు, వడ కుండ శాఖ లేరృడఁగఁ జేసి
తే. దివ్యు లర్థింప నా కర్థిఁ దెచ్చి యిచ్చి, మనువు నెక్కినవెన్నావనవనధిసడుమ
మునుఁగ కుండంగ సరసినయనిమిషావ, తారమేరికి నుతియింపఁ శ్రీ దరమై వత్స.

వ. మఱియుఁ గూర్మావతారంబు వినుము. 145

మ. అమృతోత్పాదనయత్నులై విబుధదై ర్త్యానీకముల్ మందరా
గముఁ గవ్వంబుఁగఁ జేసి యభి దరువంగఁ గవ్వపుంగొండ వా
ర్థి మునుంగఁ హరి గూర్మరూపమున నేర్చి దాల్చెఁ దత్పరవ్రత
భ్రమణవ్యాజత వీఁపుఁదీట శమియింపం జేయఁగా నారదా. 146

వ. వెండియు నృసింహావతారంబు వినుము. 147

మ. సురలోకంబుఁ గలంచి దేవసమితిఁ శ్రీ స్రుక్కించి యుద్యద్గదా
ధరుఁడై వచ్చునిశాచరుం గని కనరద్దంష్ట్రాకరాశాస్యవి
స్ఫురితభూకటితో నృసింహగతి రక్షోరాజవక్షంబు భీ
కరభాస్వన్నఖరాజుఁ ద్రుంచెఁ ద్రిజగత్కల్యాణసంధాయి యై. 148

వ. ఇంక నాదిమూలావతారంబు సెప్పెద వినుము. 149

1 'డనువానికి' నాభియను..... మేరుదేవి యనునామాంతరంబు గల సుదేవియందు' అ.

ప్రతి. 2 మందు, నాన్నత్యలీల మత్స్యవతారము.

- మ. కరినాథుండు జలగ్రహగ్రహాదుగోభాక్రాంతుఁడై వేయివ
త్సరముల్ గుయ్యిడు చుండ వేల్పులకు విశ్వవ్యాప్తి లే కుండుటక
హరి నీవే శరణంబు నా కనినఁ గుర్రయ్యాలించి ¹వేవేగ వా
శ్వరముం ద్రుంచి కరిండ్లుఁ గాచె మహితోరత్సాహంబునం దాపసా. 150
- వ. మఱియును వామనావతారంబు వినుము. 151
- సీ. యజ్ఞేశ్వరుం డగురహరి విష్ణుఁ డదితినం, తానంబునకు నెల్లఁ ర్దమ్ముఁ డయ్యుఁ
బెం పారుగుణములఁ ర్ బెద్ద యై వామన, మూర్తితో బలిచక్రవర్తిఁ జేరి
తద్భూమి మూఁడుపాదమ్ముల నడిగి పదత్రయంబునను జగత్త్రయంబు
వంచింది కొనియును ర్ వాసపునకు రాజ్య, నుండింప నీశ్వరుం ర్ డయ్యు మొఱగి
తే. యధిరూపంబుగై కొనిరయడుగవలసె, ధార్మికులసామువినయోచితములఁ గాని
వెడఁగుఁడనమున నూరకరవిగ్రహించి, చలన మందింప రాదు నిశ్చయమువుత్ర.
- చ. బలి నిజమాళి నవ్వటునిరపాదనగోరుమాభవ్యతీర్థ ము
త్కలిక ధరించి తన్నును జగత్త్రయముక హరి కిచ్చి కీర్తులక
నిలిపె నమంధరాస్థలిని ర్ నిర్జరలోకవిభుత్వహానికిం
దలఁకక శుక్రమూటలకుఁ ర్ దారక భూరివదాన్యశీలుఁ డై. 153
- వ. మఱియు నప్పరమేశ్వరుండు నారదా నీకు హంసావతారంబు నొంది యతిశయ
భక్తియోగంబున సంతృప్తాంతరంగుం డగుచు నాత్మతత్త్వప్రదీపకం బగుభాగవత
మహాపురాణం బుపదేశించె మన్వవతారంబు నొంది స్వకీయతేజఃప్రభావంబున
సప్రతిహతం బైనచక్రంబు ధరియించి దుష్టవర్తను లైనరాజుల దండించుచు
శిష్టప్రతిపాలనంబు సేయుచు నాత్మీయకీర్తిచంద్రికలు సత్యలోకంబున వెలింగించె
మఱియు ధన్వంతరి యన నవతరించి తననామస్తరణంబున భూజనంబులకు నకల
రోగనివారణంబు సేయుచు నాయుర్వేదంబు గల్పించె నింకఁ బరశురామావ
తారంబు వినుము. 154
- మ. ధరణీకంటకు లైన హైహయనరేంద్రవ్యాతముక భూరివి
స్ఫురితోదారకుతారధారఁ గలనక ర్ ముయ్యెడుమాఱుల్ పొరిం
బారి మర్దించి సమస్తభూతలయు విశ్రుల్ వేడఁగా నిచ్చి ²భా
సురకీర్తిక జమదగ్నిరాముఁ డన మింశుం దాపసేంద్రోత్తమా. 155
- వ. మఱియు శ్రీరామావతారంబు సెప్పెద వినుము. 156
- సీ. తోయజహితవంశరేదుగ్ధశారావార, రాకావిహారకై రరవహితుండుఁ
గమనీయకోసలరత్నాభృత్సతాగర్భశుక్తిసంపుటలనరన్నాక్తికంబు
నిజపాదసేవకరప్రజదుఃఖనిబిడాంధ, కారవిస్ఫురితపంకరుహసఖుండు
దశరథేశ్వరకృతారధ్వరవాటికాస్రాంగ, ణాకరదేవతానోకహంబుఁ

తే. జటులదానవగహనవై శ్వేనరుండు, రావణాటోపశైలపురందరుండు
నగుచు లోకోపకారార్థ మవతరించె, రాముఁ డైచక్రిలోకాభిరరాముఁ డగుచు.

క. చిత్రముగ భరతలక్ష్మణ, శత్రుఘ్నుల కర్థి నగ్రజన్మం డగుచున్
ధాత్రి రాముఁడు వెలసె బ, విత్తుఁడు దుర్భవలతాలవిత్తుం డగుచున్.

వ. అంత.

159

సీ. కిసలయఖండేంద్రబిసకుండ¹పద్మాబ్జ, పదఫలభజరదరపాణినేత్ర,
గాహశకరభచక్రవియత్పులినశంఖ, జంఘారుకుచమధ్యజఘనకంఠ
ముకురచందనబింబశకుకగజశ్రీకార, గండగంధోష్ణకశగమనకర్క
జంపకేందుస్వర్ణశశఫరధనుద్వీల, నాసాననాంగద్యృగ్భూశిరోజ

తే. సలినుధావర్తకుంతల శహాననాభి, కలిత జనకావనీపాలకన్యకాల
లామఁ బరిణయ మయ్యె లరలాటనేత్ర, కార్త్యకధ్వంస ముంకువరగాఁగ నతఁడు.

వ. అంత.

161

క. రామున్ మేచకజలద, శ్యామున్ సుగుణాభిరాము శనద్వైభవసు
త్రామున్ దుష్టనిశాటవి, రాముం బొమ్మనియెఁ బంక్తిరథుఁ డడవులకున్. 162

వ. ఇట్లు వంచిన.

163

చ. అరుదుగ లక్ష్మణుండు జనకాత్మజయుం దనతోడ నేగుదే
నరిగి రఘూత్తముండు ముద శ మారఁగఁ జొచ్చెఁ దరతు సింహసూ
కర కరి పుండరీక కపి శిఖణ్ణ కురంగ వృ కాహి భల్ల కా
సరముఖవన్యసత్త్వచయశచండత రాటవి దండకాటవిన్.

164

క. ఆవనమున వసియించి నృపావననయశాలి యిచ్చె శనభయములు జగ
త్పావనమునిసంతతికిఁ గృ, పావననిధి యైనరామశత్రుం డెలమిన్.

165

క. ఖరకరకులజలనిధిహిమ, కరుఁ డగురఘురామవిభుఁడు శగఱకఱితోడన్
ఖరుని వధించెను ఘనభీ, కరశరముల నఖిలజనులుఁ శగర మరు దందన్.

166

క. హరిసుతుఁ బరిచరుఁగాఁ గొని, హరిసుతుఁ దునుమాడి పనిచె శహరి పురమునకున్
హరివిభునకు హరిమధ్యను, హరిరాజ్యపదంబు నిచ్చె శహరివిక్రముఁ డై.

167

వ. అంత సీతానిమిత్తంబునం ద్రిలోకకంటకుం డగుదశకంఠం దునుమాడుటకు
నై కపిసేనాసమేతుం డయి చని ముందట నతిదుర్గమం బయినసముద్రంబుచేర్చి
తెరువు సూప కున్న నలిగి.

168

మ. వికటభ్రూకుటిపాలభాగుఁ డగుచున్ వీరుండు క్రోధారుణాం
బకుఁ డై చూచినయంతమాత్రమున నశప్పాథోధి సంతప్తతో
యకణగ్రాహతిమింగిల ప్లవ ధులీ శ వ్యాశప్రవాళోర్విభృ
ద్భృక కారండవచక్రముఖ్యజలనశ్చత్వశ్రేణితో నింకినన్.

169

వ. అయ్యవసరంబున సముద్రుండు గరుణాసముద్రుండు శ్రీరామభద్రుని శరణంబు సొచ్చినం గరుణించి యెప్పటియట్లు నిలిపి నలునిచే సేతువు బంధింపించి తన్నార్గంబునం జని. 170

మ. పురముల్ మూడును నొక్క బాణమున నిర్మూలంబు గావించుశం కరుచందంబున నేర్చె రాఘవుడు లంకాపట్టణం బిద్ధగో పురశాలాంగణమార్త్యరాజభవన ప్రోద్వత్ప్రతోళిక పాటరథాశ్వద్విపశ ప్రమందిరనిశాట శ్రేణితో వ్రేల్చిడిక్. 171

క. రావణు సఖిజగద్వి, ద్రావణు బరిమార్చి నిలిపె రక్షోవిభుఁగా రావణుననుజన్తుని నై, రావణాసిత క్షిరి మెఱసి ర రాఘవుఁ డెలమిన్. 172

సీ. ధర్మసంరక్షక శత్రుప్రభావుం డయ్యె, ధర్మవిధ్వంసక శత్రుమునఁ బొదలి ఖరదండనాభిముఖ్యతఁ బొంద కుండియు, ఖరదండనాభిముఖ్యతను మెఱసి పుణ్యజనావనస్సూర్తిఁ బెం పొందియుఁ, బుణ్యజనాంతక సన్ఘరణఁ దనరి సంతతాశ్రితవిభీషణుడు గా కుండియు, సంతతాశ్రితవిభీషణత నొప్పి

తే. మించె తన క్షిరిచేత వాసించె దిశలు, దరమె నుతియింప జగతి నెరవ్వరికి నైనఁ జారుతరమూర్తి నవనీశరచక్రవర్తి, బ్రకటగుణసాంద్రు దశరథశరామచంద్రు.

వ. అట్టిశ్రీరామావతారంబు జగత్పావనంబును నస్తత్ప్రసాదకారణంబును నై నుతి కెక్కె నింకఁ గృష్ణావతారంబు వివరించెద వినుము. 174

సీ. తాపసోత్తమ విను ర్దైత్యాంశములఁ బుట్టి, నరనాథవితతి సేనాసమేతు లగుచు ధర్మేతరు రై ధాత్రిఁ బెక్కు బాధల నలంచుటఁ జేసి రధరణి వగలఁ బొందుచు వాపోవ ర్భూభార ముడుపుట, కై హరి పరుడు నారాయణుండు తనమేనిధవళాసితపుఁగేశ యుగమున, బలరామకృష్ణరూపములఁ దనరి

తే. యదుకులంబున లీలతోనుదయ మయ్యె, భవ్యయశుఁ డగువనుదేవురభార్యలై న రోహిణియు దేవకియుననురూపవతుల, యందునున్న తదైత్య సంరహియగుచు.

వ. ఇట్లు వుండరికాక్షుం డగునారాయణుండు సమస్తభూభారనివారణంబు సేయం దనమేని కేశద్వయంబ చాలు నని యాత్మప్రభావంబు దెలుపుకొను నిజకళాం శసంభవు లైనరామకృష్ణులదేహవర్ణంబులు శ్వేతకృష్ణంబులని నిర్దేశించుకొను సితాసిత కేశద్వయవ్యాజంబున రామకృష్ణాఖ్యుల నలరి యవతరించె నందు భగవంతుండును సాక్షాద్విష్ణుండును నై నకృష్ణుండు జనమార్గవర్తి యయ్యును నతి మానుషకర్మంబుల నాచరించుటం జేసి కేవలపరమేశ్వరుం డయ్యె సమృహత్ముం డాచరించుకార్యంబులు లెక్క వెట్లు నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకు గోచ రించినయంత యెఱింగించెద వినుము. 176

క. నూతనగరశస్త్రని యగు, పూతనఁ బురిటింటిలోనఁ ర బొత్తులశిశు నై

- చేతనమును హరియించి ప, రేతనగరమునకు ననిచై ర్ గృష్ణుడు వెలుచన్. 177
- క. వికటముగ నిజపదాహతిఁ, బ్రకటముగా మూడునెలల బాలకుఁ డై యా
శకటనిశాచరు నంతక, నికటస్థుని జేసె భక్తనికరావనుఁ డై. 178
- క. ముద్దులకొమరుని ప్రేతల, రద్దుల కై తల్లి తొల రజ్జనఁ గట్ట
న్నుద్దులన మిన్ను ముట్టిన, మద్దుల వడిఁ గూల్చె జనసమాజము పైగడన్.
- మ. మదిఁ గృష్ణుడు యశోదబిడ్డఁ డని నరవుం జాల యోగీంద్రుల
ద్వదనాంభోజములొక జరాచరసమర స్తప్రాణిజాతాటవీ
నదనద్యద్రిపయోధియు క్త మగునారనాలొకజాలంబు భా
స్వదనూనక్రియఁ జూపె దల్లికి మహాశృంగర్యంబు వాటిల్లఁగన్. 180
- చ. వరయమునానదీప్రాదనిరవాసకుఁ డై నిజవక్త్రనిర్గత
స్ఫురితవిపాంబుసానమున ర భూజనులకొ మృతిఁ బొందఁ జేయుభీ
కరగరళద్విజిహ్వఁ డగుకాళియపన్నగుఁ దన్నదంబుఁ జె
చ్చెర వెడలించి కాచె యదురసింహుఁడు గోపకగోగణంబులన్. 181
- మ. తనయా గోపకు లొక్కరేయితటి నిరద్రం జెందఁ గార్చిచ్చు ప
చ్చినఁ గృష్ణా మము నగ్నిపీడితుల రక్షింపం దగుం గావవే
యనినం గన్నులు మీరు మోడ్చుఁ డిదె దారవాగ్నికొ వెన న్నార్తు నే
నన వా రట్ల యొనర్ప మ్రొగె శిఖఁ బరద్వాత్సుండు లీలాగతిన్. 182
- క. మందునిగతి యమునాంబువు, లందు నిసిం గ్రుంకి బద్ధుఁ ర్ డై చిక్కినయా
నందుని వరుణునిబంధన, మందు నివృత్తునిఁగఁ జేసె రహరి నదయుం డై. 183
- మ. హయసూనుం డగుదానవుండు నిజమార్యుఁ గోపరాజు గుహా
శ్రయ యానట్లానరించి తత్సభము నీరంధ్రంబు గావించినకొ
రయ మొప్పం గుటిలానురాధమునిఁ బోరం ద్రుంచి గోపావళికొ
దయతోఁ గాచినకృష్ణునన్తహిమ మేరతన్నాత్రమే తాపనా. 184
- క. దివిజేంద్రప్రీతిగ వ,ల్లవజను లేఁబేటఁ జేయరలాలితనవనో
త్సవము హరి మానిపిన గో, పవరులు గావింప కున్న ర బలరీపుఁ డలుకన్. 185
- తే. మందగొండలమందనమందవృష్టిఁ, గ్రందుకొనుఁ డంచు నింద్రుండురమందలింపఁ
జండపవనసముదూతరచటులవిలయ, సమయసంపర్తకాభీలజలధరములు. 186
- శా. సప్తస్కంధశిఖికలాపరుచిమరత్సేదామనీవల్లి కా
దీప్తోదగ్రముహు స్తమఃపిహితధారత్రీభాగనీరంద్ర మై

1 'బద్ధులకు మిన్న' అ. ప్ర. 2 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెశోద' అనియే వ్రాతప్రతులు.

3 'యొక్కనిశండు గోపకులు నిరద్రం' అనియే వ్రా. ప్ర. 4 'శ్రయులంగా నొనరించి' అనియే వ్రాతప్రతులు.

సప్తాశ్వస్ఫురదిందుమండలసభరస్సంఛాదితాశాంతర

వ్యాప్తాంభోదనిరర్గళస్ఫుటశిలారవాఃపూరభారాళ మై.

187

ప. కురియువానజల్లు వెల్లున రిమ్మలు గొని సొమ్మలువ్రాయి గోకులం బాకులం బయి
కృష్ణ కృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మని యార్తి బొంది కుయ్యిడ నఖండకరుణా
సముద్రుండును భక్తజనసుర ద్రుముండును సగుచుఁ బుండరీకాక్షుండు. 188

శా. సప్తాబ్దంబులబాలుఁ డై నిజభుజార్ స్రంభంబునన్ లీలతో
సప్తహంబులు శైలరాజము లనరచ్చత్రంబుగాఁ దాల్చి స
గుప్తప్రాణులఁ జేసె మాధవుఁడు గోగోపాలక వ్రాతమున్
సప్తాంభోధివరీతభూధరున కారశ్చర్యంబె చింతింపఁగన్.

189

సీ. సాంద్రశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళిత, విమలబృందావనరవీధియందు
రానకేళీమహాశీర్షానుఁ డై యుత్పల్ల, జలజాక్షుఁ డొకనిశారసమయమునను
దనరారుమంద్రమరధ్యమతారముల నింపు, దళుకొత్త రాగభేదములఁ జెలఁగి
దైవతఋషభగాంధారవిషాదపం, చమషడ్వమధ్యమరస్వరము లోలిఁ

తే. గళలు జాతులు మూర్ఛనలో ర గలుగ వేణు

నాశవివరాంగుళిన్యాసరలాలనమున

మహితగతిఁ బాడె నవ్యక్తరమధురముగను

బంకజాక్షుండు దారువు ర లంకురింప.

190

మ. హరివంశోద్గతమంజులస్వననినార¹దాహూత లై గోపసుం
దరు లేతేర ధనేశుచారుఁ డగు గంధర్వుండు గొంపోవఁ ద
త్తరుణుల్ గుయ్యిడ శంఖచూడునిభుజారదర్పంబు మాయించి తాఁ
బరిరక్షించినయట్టికృష్ణుని నుతింపన్ శక్యమే యేరికిన్.

191

చ. నరక ముర ప్రలంబ యవన ద్విప ముష్టిక మల్ల కంస శం
బర శిశుపాల పంచజన ర్పాండ్రక పల్వల దంతవక్ర వా
నర ఖర సాల్వ వత్స బకరనాగ విదూరధ రుక్మి కేశిద
ద్వర వృష ధేనుక ప్రముఖరదుష్టనిశాటులఁ ద్రుంచె మేల్మిడిన్.

192

ప. మఱియును.

193

మ. ²బలభీమార్జునముఖ్యచాపధరరూరపవ్యాజతం గ్రూరులన్
ఖలులన్ దుష్టధరాత లేశ్వరుల సంగ్రామైక పారీణదో
ర్బలకేలిం దునుమాడి సర్వధరణీభారంబు మాయించి సా
ధుల రక్షించినయట్టికృష్ణుని ననంతం గొల్తు నెల్లప్పుడున్.

194

ప. అట్టిలోకోతక్రృష్టం డై నకృష్ణునియవతారమాహాత్మ్యం బెఱింగించితి నింక వ్యా
సావతారంబు వినుము.

195

1 'దాహూత లై' అని వ్రా. 2 'బలభీమార్జునచాపనైపుణులరూరపవ్యాజతం' అనియే వ్రా.

- చ. ¹ ప్రతియుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయపుల్ నుదు
ర్గతికులు నై సమర్థుల కగమ్యములున్ స్వకృతంబులున్ సుఖా
శ్వతములు నై సవేదతరుశాఖలు దా విభజించి నట్టిస
న్నతుఁడు పరాశరస్త్రియతరనూజుఁడు నా హరి వుట్టె నర్మిలిన్. 196
- వ. మఱియు బుద్ధావతారంబు వినుము. 197
- మ. అతిలోభాత్ములు సూన్యతేతరులు భేదాచారసంశీలురు
ధృతపాపండుమతోపధర్మ్యులు జగత్సంహారులై నట్టియా
దితిసంజాతు లధర్మవాసనల వర్తింపం దదాచారసం
హతి మాయించి హరించె దానపులఁ బరద్వాత్సుండు బుద్ధాకృతిన్. 198
- వ. మఱియుం గల్క్యవతారంబు వినుము. 199
- మ. వనజాక్షుడై సవశూన్యమై మఱి వషట్స్వహాస్యధావాక్యశో
భనరాహితులు సూన్యతేతరులునుం బాపండులు నై సవి
ప్రసిక్తాయంబును శూద్రభూవులు గలిం బాటిల్లినం గల్కియై
జననం బంది యధర్మము న్నడఁచు సర్వస్థాపించు ధర్మం బిలన్. 200
- వ. అని మఱియుఁ బితామహుండు నారదున కిట్లనియె మునీంద్రా పుండరీకాక్షుం
డంగీకరించినలీలావతారకథావృత్తాంతంబు నేను నీకు నెఱింగించునంతకు మున్న
హరి వరాహాద్యవతారంబు లంగీకరించి తత్ప్రయోజనంబులఁ దీర్చె మన్వంత
రావతారంబు లంగీకరించినవియు సంగీకరింపం గలవియు నై యున్నయవి వర్త
మానంబున ధన్వంతరిపరశురామావతారంబులు దాల్చి యున్నవాఁడు భావికా
లంబున శ్రీరామాద్యవతారంబుల సంగీకరింపం గలవాఁ డమృతాత్ముండు సృష్ట్యా
దికార్యభేదంబులతోఁగకు. మాయాగుణావతారంబు లందు బహుశక్తిధారణం
డై సభగవంతుండు సర్గాదిని దపన్ములును నేనును ఋషిగణంబులును నవప్రజా
పతులును నై యవతరించి విశోవృత్పాదనంబు గావించుచుండు ధర్మంబును విష్ణుం
డును యజ్ఞంబులును మనువులును నింద్రాదిదేవగణంబులును ధాత్రీపతులును
నయి యవతరించి జగంబుల రక్షించు చుండు నధర్మంబును రుద్రుండును మ

1 “ఉ. ప్రత్యుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయపుల్ నుదు

ర్గతికులై సమర్థుల కగమ్యములున్ స్వకృతంబు నిత్యమున్

సత్యము నై సవేదతరుశాఖలు దా విభజించినట్టియా

సాత్యవతేయమూర్తియయి జాతము నొందె హరి ప్రసన్నుఁడై”. అనియే వ్రాతప్రతులం దీ

పద్యము చూపట్టుచున్నది. యకారమును అచ్చుగాఁగొని పూర్వస్వరముతో సంధిగూర్చుట నారయ

కవనమునం బెక్కుచోట్లఁ జూపట్టెడి. ‘యజ్ఞాంగుఁ డెజ్జఁ ఫలదుండు’ ‘మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెఱోద’

‘ప్రత్యుగమందు’ ఇత్యాదులు పెక్కుగలవు. పండితులు సాంతకవనముతో వీనిని దిద్దిరనితోఁచెడిని.

2 ‘దితిసంతాన మనంతధామముల’ వ్రా.ప్ర.

హోరగంబులును రాక్షసానీకంబులును నై (యవతరించి) విలయంబునొందించు
చుండు నితైఱంగునం బరమేశ్వరుండును సర్వాత్మకుండును నై నహరి విశ్వోత్ప
త్తిస్థితిలయహేతుభూతుం డై విలసిల్లు ధరణీరేణువుల నయిన గణుతింప నలవి
యగుం గాని యమృహాత్మునిలీలావ¹తారాద్యుత్కర్తృంబులు లెక్కవెట్టి నెవ్వరికి
నశకళ్యం బై యుండు నీకు సంక్షేపరూపంబున నుపన్యసించితి నవి స్తరంబుగా
నెఱింగింప నాకుం దరంబు గా దనిన నన్యులం జెప్ప నేల వినుము. 201

చ. అమరఁ ద్రివిక్రమస్ఫురణ ర్నందినయమృహితాత్మపాద వే
గమున హతంబు లైన త్రిజరగంబుల కావల వెల్లునత్వలో
కము చలియించినం గరుణఁ ర్నై కొని కాచి ²ధరించె బాదప
ద్మమునను నట్టి యప్రతిహాతం బగుశక్తి గణింప శక్యమే. 202

మ. హరిమాయాబల మే నెఱుంగనట శరశ్యంబే సనందాదిన
త్పరుషవ్రాతము కైన బుద్ధి నితరంబున్ మాని సేవాధిక
స్ఫురణం దచ్చరితానురాగ³ గుణవిశిష్టార్థి సహస్రాస్యసు
ద్గతం బొల్పుగు శేషుండుం డెలియఁ డరన్నన్ జెప్ప నే లొండొరున్. 203

చ. ఇతరము మాని తన్ను మది ర్నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా
శ్రీతజనసేవితాంఘ్రిసరసీరుహుఁ డైనసరోజనాభుఁ డం
చితదయతోడ నిష్కపటరచి త్తమునం గరుణించునట్టివా
రతులమరంత మై తనరుసవిభుమామఁ దరింతు రెప్పుడున్. 204

వ. మఱియును సంసారమగ్న లయి దివసంబులు ⁴ద్రోచియు నంతంబున శునక
సృగాలభక్ష్యంబు లైనసకాయంబులందు మమత్వంబు సేయక భగవదర్పణంబు
సేసినపుణ్యాత్ములుం గొందఱు గల రెఱింగింతు వినుము నేను నీబ్రహ్మత్వంబునం
జెందురాజనంబు విడిచి యమృహాత్మునిపాదారవిందంబుల భక్తినిష్ఠుండ నయి
శరణాగతత్వంబున భజించునప్పడు డెలియుదు రాజనగుణుండ నై యున్న
వేళం డెలియం జాలఁ గావున శాస్త్రంబులు ప్రపంచంపక కేవలభక్తిజ్ఞానయో
గంబున సేవింతు మఱియు సనకాదులగుమీరును భగవంతుం డైనరుద్రుండును
దైత్యపతి యైనప్రహ్లాదుండును స్వామంభువమనువును నతనిపత్ని (యగుశతరూప
యఁ) దత్పుత్రు (లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు)లునుం బ్రాచీనబర్హియు ఋభువు
ను (వేదజనకుం డగునంగుండును) ధృవుండును వెండియు. 205

సీ. గాధి రఘూత్త మేరత్వోకు దీలిప మాం, ధాతృ భీష్మ శుక యరయాతి సగర
రఘు ముచుకుం దై శ ర్నరంతిదే పౌర్ణవ, సారస్వ తోదంక ర్భూరిషేణ
శ్రుతదేవ మారుతి ర్శతధన్వ పిష్పల, బలి విభీషణ శిబిర పార్థ విదురు
లంబరీష పరాశ ర్నరాలర్క దేవల, సాభరి మిథిలేశ్వ ర్నరాభిమన్యు

- తే. లార్జిషేణాదులైన మహాత్ములలమిఁ, దవలి యద్దేవు భక్తజితముల నల్ప
తత్పరాయణులౌట దుర్దాంత మైన, విష్ణుమాయఁ దరింతురు శ్రీవిమలచరిత.
- మ. అనఘా వీరల నెన్న నేమిటికెఁ దిశ్యగ్జంతుసంతాపవ
క్షీనిశాటాటవికాఘజీవనివహాస్త్రీ శూద్రహాణాదులై
నను నారాయణభక్తియోగమహితానందాత్ములై యేని వా
రనయంబుం దరియింతు రవిభునిమామాయావై భవాంభోనిధిన్. 207
- వ. కావున. 208
- క. శశ్వత్ప్రళాంత సభయుని, విశ్వాత్మఁ బ్రబోధమాత్రు శ్రీవిభు సంకుద్ధుఁ
శాశ్వతు సదసత్పూరుషు, నీశ్వరుఁ జిత్రమున నిలుపురమెపుడు ముసీంద్రా. 209
- వ. అట్లయిన నవ్వణ్యాత్ముల ననవద్యశీలుర నవిద్యలజ్ఞావనతవదన యై పొందం జాలక
వైముఖ్యంబున దవృద్ధవృత్తిం దలంగి పోవు మఱియును. 210
- చ. హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు సరసంతునిఁ జిత్రములం దలంచి ను
స్థిరత విశోక¹ సౌఖ్యములఁ శ్రీజెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
ల్కూచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిద యకా సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నుయ్య ద్రవ్వనె పిరపాసితుఁడై సలిలాభిలాషితన్. 211
- ఉ. సర్వఫలప్రదాతయును శ్రీ సర్వశరణ్యుఁడు సర్వశక్తుఁడుఁ
సర్వజగత్ప్రసిద్ధుఁడును శ్రీ సర్వగతుం డగుచక్రపాణి యీ
సర్వశరీరులు విగమనంగతిఁ జెంది విశీర్యమాణులై
పర్వినచో² నభంబుగతి శ్రీ బ్రహ్మము దాఁ జెడ కుండునెప్పుడున్. 212
- ఉ. కారణకార్యహేతు వగుశకంజదళాత్మునికంటె నన్యులె
వ్వారును లేరు తండ్రి భగవంతు ననంతుని విశ్వభావనో
దారుని సద్గుణావళు లుదాత్తమతిం గొనియాడ కుండినం
జేరవు చిత్రముల్ ప్రకృతిఁ శ్రీజెందనినిర్గుణ మైన బ్రహ్మమున్. 213
- మ. నిగమార్థప్రతిపాదక ప్రకట మై శ్రీ నిర్వాణసంధాయి గా
భగవంతుండు రచింప భాగవతకల్పత్వైజ మై శాస్త్రరా
జగరిష్ఠం బగునీపురాణకథ సంక్షేపంబునం జెప్పితిఁ
జగతిన్ నీవు రచింపు దీని నతివీరస్తారంబుగాఁ బుత్రకా. 214
- చ. పురుషభవంబు నొందుట యశ్చూర్వము జన్మములందు నందు భూ
సురకులమందుఁ బుట్టు టతిశయోద్యము నిట్లగుటన్ మనుష్యు ల
స్థిర మగుకార్యదుర్దశలరచేత నశింపక విష్ణుసేవనా
వరతఁ దనర్చి నిత్య మగుశ్రవ్యపథంబునఁ బొందు టొప్పుదే. 215

- మ. ఉపవాస వ్రతశౌచశీలమఖసంఘోషాసనాగ్నిక్రియా
జపదానాధ్యయనాదికర్మముల మోక్షప్రాప్తి సేకూర ద
చ్చపుభక్తి హరిః బుండరీకనయనుః ¹సర్వాతిశాయిః రమా
ధిపుః బాపఘ్నుః బరేశు సచ్యుతుని సర్థిం గొల్వ లే కుండినన్. 216
- క. వనజాక్షుమహిమ నిత్యము, వినుతించుచు నొరులు పైగడ ²వినుచున్ మదిలో
ననుమోదించుచు నుండెడు, జనములు దన్నోహవశతః ³జనరు మునీంద్రా. 217
- క. అని వాణీశుండు నారద, మునివరునకుఁ జెప్పినట్టిరముఖ్యకథానూ
చన మతిభక్తి బరీషీ, జనపాలునితోడ యోగిచంద్రుండు నుడివెన్. 218
- ◆—◆—◆ పరీక్షితుండు శుకునిఁ బ్రపంచోద్భవాధికంబు నడుగుట. —◆—◆—◆
- సీ. విను శుకయోగికి ⁴మనుజేశుఁ డిట్లను, మునినాథ దేవదర్శనము గలుగ
నారదమునికిఁ బంకేరుమాభవుఁ డెఱింగి, గించిన తెఱఁగు సత్కృప దలిర్ప
గణుతింప సత్త్వాదిగుణశూన్యుఁ డగుహరి, కమలాక్షు లోకమంగళము లైన
కథలు నా కెఱింగింపు ⁵కైకొని నిస్సంగ, మైననాహృదయాబ్జరమందుఁ గృష్ణ
తే. భవ్యచరితుని నాద్యంతరభావశూన్యుఁ, జన్మయాకారు ననఘు లరక్షీనమేతు
నిలిపి యస్థిరవిభవంబు ⁶నిఖిలహేయ, భాజనం బైనయీక లేరబరము విడుతు. 219
- వ. అదియునుం గాక యెవ్వండెని శ్రద్ధాభక్తియుక్తుం డై కృష్ణగుణక్షీరనంబులు విను
చుం బలుకు చుండు నట్టివానిహృదయపద్మంబునందుఁ గర్ణరంధ్రమార్గంబులం
బ్రవేశించి కృష్ణుండు విశ్రమించి సలిగతం బైనకలువంబును శరత్కాలంబు
నివారించుచందంబున నాత్మగతం బైనమాలిన్యంబు నవకర్షించుఁ గావున. 220
- మ. భరితోడగ్రనిదాఘతపుఁ డగునరప్పాంథుం డరణ్యానిసం
⁷చరణక్షేత్రముదృఢం బగుపిపాసం జెంది యాత్మీయమం
దిరముం జేరి గతశ్రముం డగుచు నెందేనిం జనన్ బోనిభం
గి రమాధీశుపదారవిందయుగసంగీభూతుఁ డై మాను నే. 221
- వ. అదియునుం గాక నకలభూతసంసర్గశూన్యం బైనయాత్మకు భూతసంసర్గం జేప్ర
కారంబునం గలిగె నది నిర్మిమిత్తత్వంబునంజేసియో కర్మమూలంబునంజేసి
యో యాక్రమంబు నా కెఱింగింపుము. 222
- సీ. ఎవ్వనినాభియం ⁸దెల్లలోకాంగనం, సానకారణవంకరజంబు పైడమె
నం దుదయించి సర్వావయవస్ఫూర్తి, దనరారునట్టిపిరతామహుండు
గడఁగి యెవ్వనియనుగ్రహమున నిఖిలభూ, తముల సృజించె నురత్కంఠతోడ
నట్టివిధాత యేయనువున సర్వేశు, రూపంబు గనుఁగొనె ⁹రుచిరభంగి
తే. నాపరంజ్యోతి యైవపరద్వాక్షునకును, సలినజనకుఁ బ్రతీకవిరన్యాసభావ
గతులవలనను భేదంబుగలదె చెపుమ, యతిదయాసాంద్రయోగికురల్లాభిచంద్ర.

1 సర్వాధికాయి. 2 'చరణక్షేత్రపిపాసపీడితభుక్షుం' అని వ్రా. ప్ర.

ప. మఱియును భూతేశ్వరుం డయినన ర్వేశ్వరుం డుత్పత్తిస్థితిలయకారణం బైనతన
 మాయను విడిచి రమానాయకుం డై యేయేప్రదేశంబుల శయనంబు సేసె నది
 యునుం గాక పురుషావయవంబులచేఁ బూర్వకాలంబున లోకపాలనమేతంబు
 లైనలోకంబు లెత్తెఱంగునం గల్పితంబు లయ్యె నదియునుం గాక మహాకల్పం
 బులును నవాంతరకల్పంబులును (భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబులును) దేహా
 భిమాను లై జనియించినదేవపితృమనుష్యాదులకుం గలుగునాయుస్సప్రమాణంబు
 లును (బృహత్సూక్ష్మ)కాలానువర్తనంబున (నేయేకర్తంబులం జేసి) జీవు లే(యే
 లోకంబుల నొందుదురు మఱియు నే) యేకర్తంబులంజేసి దేవాదిశరీరంబులం
 బ్రాహ్మింతు రట్టికర్తమార్గప్రకారంబును ¹నత్వాదిగుణంబులపరిణామంబు లగు
 దేవాదిరూపంబులం గోరుజీవులకు నేయేకర్తసముదాయం బెట్టు సేయం దగు
 నెవ్వనికి నర్పింపం దగు నవి యెవ్వనిచేత గ్రహింపంబడు భూవాతాళకకుబ్ధోష్ఠి
 మగ్రహనక్షత్రవర్వతంబులును సరితృముద్రంబులును ద్వీపంబులును నేప్రకారం
 బున సంభవించె నానూస్థానంబులం గలవారిసంభవంబు లేలాగు (వియ)ద్బా
 హ్యభ్యంతరంబులం గలుగుబ్రహ్మాండప్రమాణం బెంత మహాత్ములచరిత్రంబు
 లెట్టివి వర్ణాశ్రమవినిశ్చయంబులును ననుగతంబు లై(యాశ్చర్యావహంబు లగు
 హరి)యవతారచరిత్రంబులును యుగంబులును యుగప్రమాణంబులును యుగ
 ధర్తంబులును బ్రతియుగంబునందును మనుష్యుల కేయేధర్తంబు లాచరణీయం
 బు (లట్టిసాధారణధర్తంబులును విశేషధర్తంబులును జాతివిశేషధర్తంబులును
 రాజ్విధర్తంబులును నాపత్కాలజీవనసాధనభూతంబు లగుధర్తంబులును)మహా
 దాదితత్త్వంబులసంఖ్యయు సంఖ్యాలక్షణంబును నాతత్త్వంబులకు హేతుభూతల
 క్షణంబులును భగవత్సమారాధనవిధంబును నష్టాంగయోగక్రమంబును యో
 గీశ్వరులయణిమాద్యైశ్వర్యప్రకారంబును వారలయర్పరాదిగతులును లింగశరీర
 భంగంబులును ఋగ్వజ్సామవేదంబులును నుపవేదంబు లైనయాయుర్వేదాదు
 లును ధర్మశాస్త్రంబులును నితిహాసపురాణంబులసంభవంబును సర్వభూతంబుల
 యవాంతరప్రళయంబును (మహాప్రళయంబును) నిష్టాపూర్తంబులును (యా
 గాదివైదికకర్మజాలంబులును)వాపీకూపతటాక దేవాలయాదినిర్మాణంబులును నన్న
 దానం బౌరామప్రతిష్ఠ(మొదలగుస్తార్త)కర్తంబులును గ్రామ్యంబు లైనయగ్ని
 హోత్రంబు(లయనుష్ఠానప్రకారంబు)ను జీవస్మృష్టియు (ధర్మాధికామంబు లనియె
 డు త్రినగ్లంబున యాచరణప్రకారంబును మలిసోపాధిక)పాపండసంభవంబును
 జీవాత్మబంధమోక్షప్రకారంబును స్వరూపావస్థానవిధంబును సర్వస్వతంత్రం
 (జైనయీశ్వరుం డాత్మమాయంజేసి సర్వకర్తసాక్షి యయున్)నమ్మాయ నెడఁబాసి

1 గుణవంతులయి పరిణామాక్షేత్రకు లయినవా రెవ్వరియం జేకర్తము లాచరింపదగు నెవ్వని

యుదాసీనగతిని (విభుం డై) క్రీడించుతెఱుగును గ్రమంబునఁ బ్రపన్నుండ నైన నాకు నెఱింగింపుము బ్రహ్మణశాపంబునంజేసి శోకవ్యాకులితచిత్తుండ వై యన శనప్రతుండ వైననీవు వినుట యెట్లని సందేహింప వలవదు (త్వదీయముఖారవిందవినిస్సృత) నారాయణకథామృతపానకుతూహలి నైననాకు నింద్రియంబులు వశంబు లైయుండు నది గావున నే నడిగినప్రశ్నంబులకు నుత్తరంబులు నవి స్తరంబులుగా¹ నానతిచ్చి కృతార్థునిం జేయఁబరమేష్ఠితుల్యుండ వగునీవ పూర్వ సంప్రదాయానురోధంబున నుండు వగుదు వని విష్ణురాతుం డయినపరీక్షి న్నరేంద్రుండు బ్రహ్మరాతుం డైనశుకయోగి నడిగిన నతండు బ్రహ్మనారదసంవాదంబును నేకసంప్రదాయానుగతంబును గతానుగతిక ప్రకారంబును నై తొల్లిన ర్వేత్సరుండు బ్రహ్మకల్పంబున బ్రహ్మకుపదేశించినభాగవతపురాణంబు వేదతుల్యంబు నీ కెఱింగింతు విను మని చెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు శుకయోగింద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 224

సీ. భూపాలకోత్తమ శ్రీ భూతహితుండు ను, జ్ఞానస్వరూపకుఁ ధైర్యయట్టి ప్రాణికి దేహసంబంధ మెట్లగు నన్న, మహి నొప్పనీశ్వరరమాయ లేక కలుగదు నిద్రలోఁ శ్రీ గలలోనఁ దోచిన, దేహబంధంబులఁ తెఱఁగువలెను మారియోగమాయామరహత్త్వంబునం బాంచ, భౌతికదేహసంబంధుఁ డగుచు

తే. నట్టిమాయాగుణంబుల శ్రీ నాత్మ యోలి
బాల్య కామార యావనభావములను
నరసుపర్వాదిమూర్తులఁ శ్రీ బారసి యేను
నాయ దిది యనుసంసారరమాయఁ దగిలి.

225

వ. వర్తించుచు నిట్లున్నజీవునికి భగవద్భక్తియోగంబున ముక్తి సంభవించుట యెట్లన్న నెప్పుడేని జీవుండు ప్రకృతిపురుషతీతం బయినబ్రహ్మస్వరూపంబు నందు మహితధ్యాననిష్ఠుం డగు నప్పుడు విగతమోహం డై యహంకారమను కారాత్మకం బయినసంసరణంబు దొఱంగి ముక్తుం డయి యుండు మఱియు జీవేశ్వరులకు దేహసంబంధంబులు గానంబడు చుండు నట్టిదేహధారి యైన భగవంతునందలిభక్తింజేసి జీవునకు ముక్తి యెఱ్ఱెఱుగునం గలుగు నని యడిగితివి జీవుం డవిద్యామహిమంజేసి కర్మానుగతం బయినమిథ్యారూప దేహసంబంధుండు భగవంతుండు నిజయోగమాయామహిమంబునంజేసి స్వేచ్ఛాపరికల్పితచిద్భవ లీలావిగ్రహుండుగావున భగవంతుం డైనయీశ్వరుండు స్వభజనంబు ముక్తిసాధన జ్ఞానార్థంబు కల్పితం బని చతుర్ముఖునకుఁ² దదీయనిష్కపటతపశ్చర్యాదిసేవితం డయి నిజజ్ఞానానందఘనం బయినస్వరూపంబు సూపుచు నానతిచ్చె నది గావున జీవునికి భగవద్భక్తి మోక్షప్రదాయకం బగు నిందులకు నొక్కయితీహాసంబు

1 నానతిచ్చుని విష్ణురాతుం. 2 నాతనియొక్క నిష్కపట.

గల దెఱింగింతు నాకర్ణింపుము దాన ¹భవదీయసంశయనివృత్తి యయ్యెడు నని శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె.

226

—◆◆◆ నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట. ◆◆◆—

- సీ. హరిపాదభక్తిరహస్యాపదేష్టయు, నఖిలదేవతలకు శ్రీనధిభంధుడు
నైనవిధాత గర్భాదియందును నిజా, శ్రయపద్మమున కధిష్ఠాన మరయ
నర్థించి జలముల శ్రీనన్దేషణముసేసి, నలినంబు మొదలు గానంగ లేక
విసివి క్రమ్మటను దర్శింపఁజూచుచుండ, సృష్టినిర్మాణేచ్ఛ శ్రీజితమందుఁ
తే. జాల నూహించి తత్పరశ్చానమహిమ, సరణిమనమునఁ దోఁపక శ్రీజడనుపడుచు
లోకజాలంబుఁ బుట్టింపఁలేక మోహి, తాత్పుండ్ర చింతనొందునయ్యవసరమున.
వ. జలమధ్యంబున నుండి కాదిస్వర్గపాదశాక్షరంబును నేకవింశాక్షరంబునుం గా
నక్షరద్వయం బినుమాటు మహామునిజనధనం బయినతపస్తపేతివాక్యంబు వి
నంబడిన నవాక్యంబు వలికినయప్పురుషుని వీక్షింపం గోర నలుదిక్కులకుం జని
వెదకి యెందునుం గానక మరలి వచ్చి నిజస్థానం బైనపద్మంబునం దాసీనుండ యొ
క్కింతచింతించి యట్టివాక్యంబు దన్నుఁ దపంబు సేయు మని నియమించుటగాఁ
దలంచి ప్రాణాయామపరాయణుండై జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియంబుల జయించి యే
కాగ్రచిత్తుండై సకలలోకసంతాపహాతు వగుతపంబు వేయిదివ్యవత్సరంబులు గా
వింప నీశ్వరుండు ప్రసన్నుండై పాడసూపిన నక్కమలసంభవుండు తత్తణుంబ రా
జసతామనమిశ్రస్తత్త్వగుణాతీతంబును శుద్ధస్తత్త్వగుణావాసంబును నకాలవిక్రమం
బును సర్వలోకోన్నతంబును సకలసురగణస్తుత్యంబును లోభమోహాభయవిర
హితంబును నపునరావృత్తినార్థంబును నసంతతేజోవిరాజితంబును నైన్యవైకుంఠ
పురంబుం బొడగని యందు.

228

- సీ. సూర్యచంద్రానలగ్నుర్భరణఁ జొర నీక, నిజదీధితిస్ఫూర్తి శ్రీనివృట్టిల్ల
దివ్యమణిప్రభాదీపితసౌధవి, మానగోపురహర్త్యశ్రమండపములుఁ
బ్రసవగుచ్ఛస్వచ్ఛభరితకామితఫల, సంతానపాదపరసముదయములుఁ
గాంచనదండసంగతమారుతోద్ధూత, తరళవిదిత్ర కేరతనచయములుఁ
తే. వికచకై రవదళదరవిందగతమ, రందరసపానమదవదిరిందిరిప్ర
భూతమంజులనినదప్రబుద్ధరాజ, హంసశోభితవరకమరలాకరములు.

229

- సీ. వల నొప్పఁగా నడైరవం కేశవా త్పర, మృని పల్కు రాజకీరవాళియును
మహిమ ²సర్వం విష్ణుశ్రమయము జగత్తని, చదివెడుశారికాశ్రమముదయంబు
నే పారఁగా జితం శ్రీతే పుండరీకాక్ష, యని లీల బాడుపిరకావళియును
లలి మీఱఁగా ³మంగరళం భగవాన్ విష్ణు, పూ యనిపల్కు మరయూరములును

1 'భవదీయశరీరబాధానివృత్తి' అని వ్రాతప్రతులు. 2, 3 ఈరెండును బ్యాకరణదుష్టమల య్యు వ్రాతప్రతుల నిట్లే కానిపించుచున్నవి.

- తే. దవిలి¹ వపడితిస్వాహాన్వరధానుశబ్ద
కలితముగ మ్రోయుమధుపనికాయములును
గలిగి యఖిలై కదివ్యమంగళవిలాస
మహిమఁ జెన్నొందు వైకుంఠశ్రమందిరంబు. 230
- వ. మఱియుం బయోధరావళివిభాసితసభంబునుం బోలె వెలుంగు చున్న యద్వివ్య
ధామంబునందు. 231
- సీ. సలలితేంద్రవరశ్యామాయమానోజ్జ్వల, లాంగులు నవ్యవీరతాంబరులును
ధవళారవిండనుండరపత్ర నేత్రులు, సుకుమారతనులు భాసనరవినూత్న
రత్నవిభూషణగ్నేయకంకణ, హారకేయూరమంగజీరధరులు
నిత్యయావనులు విశిర్జలచరితులు, రోచిష్ఠ లంచితారూఢయశులు
తే. నగునునందుండు నందుండు నర్హుండుండు
బ్రబలుండును నాది యగునిజరీపార్శ్వచరులు
మఱియు వైదూర్యవిద్రుమామలమృణాళ
తుల్యగాత్రులు దను భక్తితో భజింప. 232
- సీ. తొలితాఖిలకల్పవ్రజామరనదీ, జనకకోమలపదాబ్జములవాని
నఖలనంపత్కారణాపాంగలక్ష్మివి, లాసితపక్షస్ఫురలంబువాని
బద్ధమిత్రామిత్ర² భాసితకరుణాత, రంగితచారునేత్రములవాని
భువననిర్మాణనైపుణభవ్యనిజజన్మ, కారణనాభిపరీకజమువాని
తే. సహితాహితశయనవారహములవాని, నేవితామరతాపనశ్శ్రేణివాని
నఖలలోకంబులకు గురుఁడైనవాని, గాంచె బరమేష్ఠి గన్నులకటవ దీఱ.
క. కమనీయరూపరేఖా, రమణీయతఁ జాల నొప్పురమణీమణి య
క్కమలాలయ దనమృదుకర, కమలంబుల విభునిపాదరీకమలము లొత్తన్. 234
- వ. వెండియు. 235
- శా. శ్రీకాంతాతిలకంబు రత్నరుచిరారజప్రేంభితస్వర్ణాదో
లాకేళి విలసింపఁ దత్కచభరాలంకారస్రగ్గంధలో
భాకీర్ణప్రచరస్సద్గుప్తమనోజ్ఞాలోలనాదంబుల
స్తోకానుస్వరలీల నొప్పగ నిజేశు వేడ్కతోఁ బాడఁగన్. 236
- వ. అట్టినిత్యవిభూతీయందు. 237
- మ. సతతజ్ఞానరమాయశోబలమహైశ్వర్యాదియుక్తు జగ
త్పతి యజ్ఞేశు ననంత సమృత్తు దళితంకేయశు శ్రియః

1 'క్రావక్ష్యవత్సవధేత్యాదిశబ్ద' అచ్చుప్రతి. 2 భాసితపుష్పవ, న్నయనాభినవపదానంబువాని. 3 సృష్టికారణవిరించిప్రభూతస్థాన, కమనీయనాభి.

పతి నాద్యంతవికారదూరుఁ గరుణాపాఘోనిధిన్ సాత్త్వతాం

పతి వర్ధిష్ణు సహిష్ణు విష్ణు గుణవిరభ్రాజిష్ణు రోచిష్ణునిన్.

238

మ. దరహాసామృతపూరితాన్యు నిజభరీ క్షత్రాణపారాయణు

న్నరుణాంభోరుహపత్రలోచనునిఁ బీతావానుఁ ద్వైలోక్యసుం

దరు మంజీరకిరీటకుండలముఖోద్యద్భూషు యోగీశ్వరే

శ్వరు లక్ష్మీయుతవక్షుఁ జిన్నయు దయాశాంధ్రుం జతుర్బాహునిన్.

239

వ. మఱియు. ననర్థరత్న మయసింహాసనాసీనుండును సునందనందకుముదాదిసేవితం
డును బ్రకృతిపురుషమహాదహంకారంబు లనుచతుశ్శక్తులును గర్తేంద్రియజ్ఞా
నేంద్రియమనోమహాభూతంబు లనుషోడశశక్తులును బంచతన్మాత్రంబులును ఒరి
వేష్టింపఁ గోటికోట్యర్కప్రభావిభాసితండును (స్వేతరాలభ్య)స్వాభావిక సమస్త
భాగ్యోదయుండును నై (స్వస్వరూపంబునం గ్రీడించునర్వేశ్వరుం డై)నవరమపురు
షుం బురుషోత్తముం బుండరీకాక్షు నారాయణుం జూచి సాంద్రానందకందళిత
హృదయారవిందుండును రోమాంచ కంచుకితశరీరుండును నానందబాష్పధారా
సిక్తకపోలుండును నగుచు.

240

క. వరపరమహంసగమ్య, స్ఫురణం దనరారుపరమరపురుషునిపదపం

కరుహము లజుఁ డాత్మచతు, శ్చిరములు సోఁకంగ నతులు రీ సేసిన హరియున్.

చ. ²ప్రియుఁ డగుబాడ్డుఁడమ్మితొలిగిబిడ్డఁడు వేలుపుఁబెద్ద భూతనం

చయములఁ జేయుకర్త నిజశాసనపాత్రుఁడు ధాత మ్రొక్కినన్

దయ దళు కొత్తఁ బల్కెఁ బ్రమరదస్తితచారుముఖారవిందుఁ డై

నయమునఁ బాణిపంకజమూసన్ హరి యాతనిదేహ మంటుచున్.

242

వ. ఇట్లనియె.

243

ఆ. కపటమునుల కెంతరకాలంబునకు నైన, సంతసింప నేను రీ జలజగర్భ

చిరతపస్సమాధిఁ రజెంది వినర్గేచ్ఛ, మెలఁగునిన్నుఁ బరిణామింతుఁ గాని.

244

తే. భద్ర మగుఁ గాక నీకు నోరీపద్మగర్భ, వరము నిపు డిత్తు నెఱిఁగింపురీవాంఛితంబు

దేవదేవుఁడ నగునన్తరదీయపాద, దర్శనావధి పూ విపరీదశల కనఘ.

245

చ. సరసిజగర్భ నీయెడఁ బ్రసన్నత నొంది మదీయలోక మే

నిరపుగఁ జూపు పెల్లను నరహేతుకభూరిదయాకటాక్షవి

స్ఫురణన కాని నీ దగుతరహావిభవంబునఁ గాదు నీతప

శ్చరణము నాదువాక్యములరసంగతిఁ గాదె సరోజసంభవా.

246

1 'వీతాచ్ఛాదు' అచ్చుప్రతి. 2 'ప్రియు...తొలిబిడ్డని...నం, చయములఁ బుట్టఁజేయు

నిజశాసనపాత్రు సుపశితున్ మనో, దయ దళుకొత్తఁబల్కె' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

- క. ¹తప మనఃగ మత్స్వరూపము, తప మనుతరువునకు ఫలవిరతానము నే నా
తపమున కేజననస్థి, త్యుపసంహరణము లొనర్చు శ్చుండుదుఁ దనయా. 247
- క. కావున మద్భక్తికిఁ దప, మేవిధమున మూలధనము శ్చిది నీమది రా
జీవధవ యెఱిఁగి తప మిటు, గావించుట విగత మోహాశ్చర్యుడ వింకన్. 248
- క. అని యాన తిచ్చి కమలజ, యెనయఁగ భవదీయమానశ సేప్పిత మే మై
నను నిత్తు వేఁడు మనినను, వనరుహసంభవుఁడు వికచరవదనుం డగుచున్. 249
- చ. హరివచనంబు లాత్మకుఁ బ్రీయం బానరింపఁ బయోజగర్భుఁ డో
పరమపదేశ యోగిజనశ్రభావన యీనిఖిలోర్వియందు నీ
యరచునియట్టియర్థ మొకఁ శ్చ నను గల్గునె యైన నామదిక్
బెరసినకోర్కి దేవ వినిశింతు దయామతిఁ జిత్తగింపవే. 250
- వ. దేవా సర్వభూతాంతర్యామి వై భగవంతుండ వై ననీకు నమస్కరించి మదీయ
వాంఛితంబు విన్నవించెద నవధరింపు మవ్యక్తరూపంబు లై వెలుంగుభవదీయ
స్థూలసూక్ష్మరూపంబులును నానాశక్త్యుపబృంహితంబు లైన బ్రహ్మదిరూపంబు
లును నీయంత నీవే ధరియించి జగదుత్పత్తిస్థితిలయంబులం దంతుకీటంబునుం
బోలెఁ గావించుచు నమోఘసంకల్పుండ వై లీలావిభూతిం గ్రీడించుమహిమం
బుఁ దెలియనట్టిపరిజ్ఞానంబుఁ గృపసేయుము భవదీయశాసనంబున జగన్నిర్మా
ణంబు గావించునపుడు బ్రహ్మభిమానంబునంజేసి యవశ్యంబును మహదహం
కారంబులు నామదిం బాడముం గావునఁ దత్పరిహారంబు వేఁడెద నన్నుం
గరుణార్ద్రదృష్టి విలోకించి దయ సేయు మని విన్నవించిన నాలించి పుండరీకా
క్షుం డతని కిట్లనియె. 251
- క. వారిజభవ శాస్త్రార్థవి, చారజ్ఞానమును భక్తిరసమధిక సాక్షా
త్కారము లనునీమూఁడు ను, దారత సీమనమునందు శ్చ ధరియింప నగున్. 252
- సీ. పరికింప మత్స్వరూపస్వభావములును, మహిమావతారకరత్నములుఁ దెలియఁ
దత్త్వవిజ్ఞానంబు శ్చ దలకొని మత్స్యసా, దమునఁ గల్గెడి నీకుఁ శ్చ గమలగర్భ
సృష్టిపూర్వమునఁ జర్చింప నే నొకరుండఁ, గలిగి యుండుదు వీతరకర్మ నగుచు
సమధికస్థూలసూక్ష్మస్వరూపములుఁ ద, త్కారణప్రకృతియుఁ శ్చ దగ మదంశ
ఆ. మందు లీనమైన శ్చ నద్వితీయుండ నై, యందు నాకు నన్య శ్చ మొకటి లేదు
సృష్టికాలమందు శ్చ ²సృజ్యమానం బగు, జగము మత్స్వరూప శ్చ మగును వత్స.
- క. అరయఁగఁ గల్పప్రళయాం, తరమున నాద్యంతవిరహిత క్రియతోడం
బరిపూర్ణ నిత్యమహిమం, బరమాత్ముడ నై సోజరభవ యే నుందున్. 254

1 'తప మనఃగ నాదుహృదయము, దప మన మద్రూప మనఘ + ధర్మము దప మా, తపమున
నే జనన' అనియే వ్రాతప్రతులు. 2 దృష్టమానం బగు.

వ. అదియునుం గాక నీవు నన్నడిగినయీజగన్నిర్మాణమాయాప్రకారం బెఱింగింతు
 లేనిచుర్థంబు శుక్తిరజతభ్రాంతియుం బోలె నేమిటిమహిమం దోచి క్రమ్మఱు
 దోపక మాను నదియె నామాయావిడంబనం బని యెఱుంగు మదియునుం
 గాక లేనియర్థంబు దృశ్యమానం బగుటను గలయర్థంబు దర్శనగోచరంబు గా
 కుండుటను ద్విచంద్రాదికంబును దమఃప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ దెలి
 యు మేప్రకారంబున మహాభూతంబులు భౌతికంబు లయినఘటపటాదులందుఁ
 బ్రవేశించి యుండు నాప్రకారంబున నేను నీభూతభౌతికంబు లయిన సర్వకార్యం
 బులందు సత్త్వాదిరూపంబులం బ్రవేశించి యుండుదు భౌతికంబులు భూతంబు
 లందుఁ గారణావస్థం బొందుచండంబున భూతభౌతికంబులు గారణావస్థం బొంది
 నాయందు సభివ్యక్తంబు లై యుండవు సర్వదేశంబులయందును సర్వకాలంబుల
 యందును నేది బోధితం బై యుండు నట్టిదియ పరబ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వం
 బెఱుంగ నిచ్చయించిన మిముబోటివారలకు నీచెప్పినమదియతత్త్వాత్మకం బైన
 యర్థంబు యర్థం బని యెఱుంగు మీయర్థం బుత్కృష్టం బయినయది యేకాగ్రచి
 త్తుండ వై యాకర్ణించి భవదీయచి త్తంబున ధరియించిన నీకు సర్వాదికర్తృంబులం
 దు మోహంబు సెంద కుండెడి నని భగవంతుం డయినపరమేశ్వరుండు చతుర్ము
 ఖున కానతిచ్చి నిజలోకంబుతో నంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి శుకుండు వెం
 డియు నిట్లనియె.

255

సీ. అవనీత బ్రహ్మ యీ ట్లంతర్హితం జైనఁ, బుండరీకాక్షుని యీ బుద్ధి నిలిపి
 యానందమునఁ బొంది యంజలి గావించి, తత్పరిగ్రహమునఁ దనదుబుద్ధిఁ
 గైకొని పూర్వప్రకారంబునను సమ, స్తప్రపంచంబును యీ దగ నృజించి
 మఱి యొకనాఁడు ధర్మప్రపర్రకుఁ డగు, చఖిల ప్రజాపతి యైనకమల
 తే. గర్భుఁ డాత్మహితార్థ మై యీ కాక సకల, భువనహితబుద్ధి నున్నతస్మరణ మెఱసి
 మానితం బైనయమనియరమములరెంటి, నాచరించెను సమ్మాదితాత్మఁ డగుచు.

వ. అయ్యవసరంబున.

257

క. ఆనలినాసననందను, జైనసనందాదిమునుల యీ కగ్రేసరుఁడు
 మానుగఁ బ్రియతముఁడును నగు, నానారదుఁ డేగుదెంచె యీ నబ్జజకడకున్.
 క. చనుదెంచి తండ్రికిం బ్రియ, మొనరఁగ శుశ్రూషణంబు యీ లోనరచి యతఁడుం
 దనదెనఁ బ్రసన్నుఁ డగుటయుఁ, గని భగవన్నాయఁ దెలియఁగా నుత్సుకుఁ డై.
 సీ. అవనీత నీవు నన్నడిగినపగిది నా, తఁడుఁ దండ్రి నడుగఁ బితౄతామహుండు
 భగవంతుఁ డాశ్రితఁపరిజాతము వారి, గృహతోడఁ దన కెఱింగించినట్టి
 లోకమంగళచతుఃశ్లోకమూలంబున, దశలక్షణంబులఁ దనదుభాగ
 వతము నారదున కున్నతిఁ జెప్పె నాతఁడు, చారుసరస్వతీతీరమునను
 తే. హరిపదధ్యానపారీణు యీ డాత్మవేది, ప్రకటతేజస్వి యగుబాదరాయణునకుఁ

గోరి యెఱిగించె నమ్మహాశీరాదుఁడెలమి, నాకు నెఱిగించె నెఱిగింతునీకునేను.

వ. అదియునుం గాక యిపుడు విరాట్పురుషునివలన నీజగంబు లేవిధంబున జనియించె ననునివి మొదలయినప్రశ్నంబులు గొన్ని నన్నడిగితి వేను నన్నింటికి నుత్తరంబగునట్లుగా నమ్మహాభాగవతం బువన్యసింపెద నాకర్ణింపు మమ్మహాపురాణంబు చతుఃశ్లోకరూపంబును దశలక్షణంబును నై సంకుచితమార్గంబున నొప్పునందు దశలక్షణంబు లెవ్వ యనిన సర్గంబును విసర్గంబును స్థానంబును బోషణంబును నూతులును మన్వంతరంబులును నీశానుచరితంబులును నిరోధంబును ముక్తియు నాశ్రయంబును ననం బదితెఱంగు లయ్యె దశమాశ్రయవిశుద్ధ్యర్థంబు దక్కినతోమ్మిదిలక్షణంబులు సెప్పంబడె నవి యెట్టి వనిన. 261

తే. మహదహంకారపంచతీన్మాత్రగగన, పవనశిఖితోయభూభూతరేపంచకేంద్రియప్రపంచంబు భగవంతునందుఁ గనుట, సర్గ మందురు దీనిని ర జనవ ర్ణణ.

క. సరసిజగద్గుండు విరా, ట్పురుషునివలన జనించి ర భూరితరచరాచరభూతసృష్టి జేయుట, పరువడిని విసర్గ మండ్రు ర భరతకులేశా. 263

క. లోకదోహిసరేంద్రా, నీకముఁ బరిమార్చి జగము ర నిల్పిన హరి యావై కుంఠాధువిజయం, బాకల్పస్థాన మయ్యె ర నవనీనాథా. 264

క. హరి సర్వేశుఁ డనంతఁడు, నిరుపమశుభమూర్తి సేయునీజభ క్తజనోద్ధరణము పోషణ మవనీ, వర యూతు లనంగఁ గర్మరవాసన లరయన్. 265

తే. జలజనాభదయాకటాక్షప్రసాద, లబ్ధి నఖిలైకలోకపాలకవిభూతి మహిమఁ బొందినవారిధీర్మములువిస్తరమునఁబలుకుట మన్వంతరములు భూష.

క. వనజోదరునవతారక, ధనముఁ దదీయానువృత్తిఁ ర దచ్చారిత్రంబును విస్తరించి పలుకం, జనునవి యీశానుకథలు ర సౌజన్యనిధి. 267

సీ. వసుమతీనాథ సర్వస్వామి యైనగో, విందుండు చిదచిదానందమూర్తి సలలితస్వాపాధిరక్షింపేతుఁడై, తనరారునాత్మీయరథానుమందు ఘణిరాజమృదులతరల్పంబువై సుఖలీల, యోగనిద్రారతి ర నున్నవేళ నఖిలజీవులు నిజరవ్యాపారశూన్యలై, యున్నతతేజంబు ర లురులుకొనఁగ

తే. జరగునయ్యవస్థావిశేషంబు లెల్ల, విదిత మగునట్లు వలుకుట ర యది నిరోధ మన నిది యవాంతరప్రళయంబనంగఁబరంగునిక ముక్తిగతి వినుపార్థివేంద్ర.

సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁ జేసి, దేహధర్మంబు లై ర ధృతి ననేక జన్మానుచరితద్వరశ్యము లై నయజ్జరా, మరణంబు లాత్మధీర్మంబు లయిన ఘనపుణ్యపాపనిరకాయనిర్మలన, స్థితి నొప్పి పూర్వసంచితము లైన యపహతపాపవ్రతాద్వైద్యప్రతిద్వణ, పంతుఁడై తగ భగవచ్ఛరీర

- తే. భూతుఁడై పారతంత్ర్యాత్మరబుద్ధి నొప్పి, దివ్యమాల్యానులేపనభవ్యగంధ
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టఁడగుచు హరిరూప మొందుతేరయనఘముక్తి.
- వ. మఱియు నుత్పత్తిస్థితిలయంబు లేం దగు(చుఁ బ్రకాశింపఁబడు) నది యాశ్రయం
బనం బడు నదియ పరమాత్మ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యంబు నదియ ప్రత్యక్షానుభవం
బున విదితంబు సేయుకొఱకు నాత్మ కాధ్యాత్మికాదివిభాగంబు సెప్పంబడియె
నది యెట్లనిన నాత్మ యాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబులం ద్రివిధం బయ్యె
నందు నాధ్యాత్మికంబు చక్షురాదిగోళకాంతర్యర్థి యై యెఱుంగంబడుఁ జక్షు
రాదికరణాభిమాని యై ద్రష్ట యైనశరీరకుం డతండ్రి యాధిదైవికం డనం దగుఁ
జక్షురాద్యధిష్ఠానాభిమానిదేవత యై సూర్యాదితేజోవిగ్రహుండు నగుచు నెవ్వ
నియందు నీయుభయవిభాగంబునం గలుగు నతండ్రి యాధిభౌతికండును విరాడ్వి
గ్రహుండును నగుం గావున ద్రష్టయు దృక్కును దృశ్యంబు ననం దగునీమూటి
యందు నొకటి లేకున్న నొకటి గానరా దీత్రితయంబు నెవ్వం డెఱుంగు నతండు
సర్వలోకాశ్రయం డై యుండు నతండ్రి పరమాత్మయును నమృహాత్మండు లీలా
ర్థం బై జగత్సర్వంబు సేయుతలంపున బ్రహ్మాండంబు వినిర్మేదించి తనకు నుఖ
శయనంబు నపేక్షించి మొదల జలతత్త్వంబు సృజించె న్వతఃపరిశుద్ధండు
గావున (స్వసృష్టం బై) యేకార్థవాకారం బైనజలరాశియందు శయనంబు
సేయుటం జేసి “శ్లో. ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై సరసూనవః | అయనం తస్య
తాః పూర్వం తేన నారాయణః స్మృత” యను (ప్రమాణముచొప్పున) నారా
యణశబ్దవాచ్యుండు గావున నతనిప్రభావంబు వర్ణింప దుర్లభం బుపాదానభూ
తం బయినద్రవ్యంబును ద్రివిధం బయినకర్తృంబును గళాకాష్ఠాద్యుపాధిభిన్నం
బయినకాలంబును ¹జ్ఞానాదికం బగుజీవస్వభావంబును (భోక్తృయగు) జీవుండును
నెవ్వనియనుగ్రహంబునం జేసి వర్తించుచుండు నెవ్వనియుపేక్షం జేసి వర్తింప
కుండు నట్టి ప్రభావంబు గలసర్వేశ్వరుండు డా నేక మయ్యు ననేకంబుగాఁ
దలంచి యోగతల్పంబునం బ్రబుద్ధం డై యుండి యటమీఁద స్వసంకల్పంబునం
జేసి హిరణ్మయం బైనతనవిగ్రహంబు నధిదైవతంబును నధ్యాత్మికంబును నధి
భౌతంబును ననుసంజ్ఞాయుతం బై త్రివిధంబు గా సృజించె. 270
- సీ. అట్టివిరాడ్విగ్రహంబందు గగనతే, జగిప్రాణములు సర్వరజంతురతుండు
నైనట్టిజీవుని ర ననుసరింపుచు నుండుఁ, బంబి జీవుండు శరీరంబువలన
వెలువడి చన జీవి ర వెనుకొని ప్రాణముల్, చనుచుండు నిజనాథు ర ననుచరించు
భటులచందంబునఁ ర బాటిల్లు యుత్తును, భూరితృప్తయు మఱి ర ముఖమువలనఁ

1 జలతల్పంబు. 2 ద్రవ్యకాలాదిస్వభావంబును భోక్త. 3 ‘ద్విగ్రహాంతరాకాశంబు, వలన నోజస్వహాః’బలము లయ్యె, బ్రాణంబు నూత్తరూపక్రియాశక్తిచే, బనియించి మఖ్యాను పనఁగఁ బరఁగఁ’ అనియే అచ్చుప్రతి.

తే. దాలుజిహ్వదికంబు లురద్భవము నొందె
నందు నుదయించె నానావిధైకరసము
తెనయ నవి యెల్ల జిహ్వచేరీ నెఱుంగఁబడును
మొనసి పలుక నవేక్షించురముఖమువలన.

271

వ. * మఱియు ¹వాగ్నింద్రియంబు వుట్టె దానికి దేవతయగ్ని యా రెంటివలన భాష
ణంబు వ్రేడమె నాయగ్నికి మహాజలవ్యాప్తం బగుజలంబున నిరోధంబు గలు
గుటంజేసి యాజలంబె ప్రతిబంధకం బయ్యె దోధూయమానం బైనమహావాయు
వువలన ఘ్రాణంబు వుట్టెం గావున వాయుదేవతాకం బైనఘ్రాణేంద్రియంబు
గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె నిరాలాకం బగునాత్మ నాత్మయందుఁ జూడం గోరి
తేజంబువలన నాదిత్యదేవతాకం బై రూపగ్రాహకం బైనయక్షి యుగళంబు
వుట్టె ఋషిగణంబులచేత బోధితం డగుచు భగవంతుండు దిగ్దేవతాకంబును
శబ్దగ్రాహకంబును నైనశ్రోత్రేంద్రియంబు వుట్టించె సర్వనంబు సేయుపురుషుని
వలన మృదుత్వకాఠిన్యంబులును లఘుత్వగురుత్వంబులును నుష్ణత్వశీతలత్వంబు
లునుం జేసెడుత్వగ్నింద్రియాధిష్ఠానం బగుచర్మంబు వుట్టె బహిర్గతం బయిన
చర్మంబువలన రోమంబు లుదయించె వానికి మహీరుహంబు లధిదేవత లయ్యె
నందు నధిగతస్పర్శగుణండును సంతర్బహిఃప్రదేశంబుల నావృతుండును సగువా
యువువలన బలవంతంబులును నింద్రదేవతాకంబులును నాదానసమర్థంబులును
నానాకర్తృకరణదక్షంబులును సగుహస్తంబు లుదయించె స్వేచ్ఛావిషయగతిన
మర్థం డగునీశ్వరునివలన విష్ణుదేవతాకంబు లగుపాదంబు లుదయించె బ్రజా
నందామృతార్థి యగుభగవంతునివలనఁ బ్రజాపతిదేవతాకం బై స్త్రీసంభోగాది
కామ్యనుఖంబులు గార్యంబులుగాఁ గలశిశ్నోపన్థంబు లుదయించె మిత్రం డధి
దైవతంబుగాఁ గలిగి భుక్తాన్నాద్యసారాంశత్యాగోపయోగం బగుపాయు వ
నెడిగుడం బుద్భవించె వానికృత్యం బుభయమలమోచనంబు దేహంబుననుండి
దేహాంతరంబుఁ జేరం గోరి పూర్వకాయంబు విడుచుటకు సాధనం బగునాభి
ద్వారంబు సంభవించె నట్టినాభియ ప్రాణాపానబంధస్థానం బనంబడుఁ దద్బంధ
విశ్లేషంబె మృత్యువగు నదియ యూర్ధ్వాధోదేహభేదకం బనియును జెప్పఁబడు
నన్నపానాదిధారణార్థంబుగ నాంత్రకుక్షీనాడీనిచయంబులు గల్పింపం బడియె
వానికి నదులును సముద్రంబులును సధిదేవత లయ్యె వానివలనఁ దుప్తిపుష్టులను
నుదరభరణరసపరిణామంబులుగలిగి యుండు నాత్మీయమాయాచింతనం బొనర్చు
నపుడు కామసంకల్పాద్విస్తానం బగుహృదయంబు గలిగె దానివలన మనంబును

* ఈవచనమంతయు వ్రాతప్రతులపాఠమునకు భిన్నము. ఇది విస్తరభీతిచే నాభేదము తె
లుపఁబడినదిగాదు. 1 'నగ్నియు వాగ్దేవతయు సానికవలన దోధూయమానం బైనమహా' వ్రా. ప్ర.

జంద్రుండును గాముండును సంకల్పంబునున్నదయించె నంతమీఁద జగత్సర్వ సంబు సేయువిరాడ్విగ్రహంబువలన సప్తధాతువులును బృథివ్య ప్లేజోమయంబు లయినసప్తప్రాణంబులును ప్రియమాంబువాయువులచే నుత్పన్నంబులై గుణాత్మకంబులైనయింద్రియంబులును నహంకార ప్రభవంబులైనగుణంబులును సర్వ వికారస్వరూపం బగుమనస్సును విజ్ఞానరూపిణి యగుబుద్ధియును వివిధం బగు నిదియంతయు సర్వేశ్వరునిస్థూలవిగ్రహంబునం బుట్టు మఱియును. 272

క. వరుసఁ బృథివ్యాద్యష్టావరణావృత మై సమగ్రవైభవములఁ బం కరుహభవాండాతీత, స్ఫురణం జెలువొందు సతివిభూతి దలిర్చన్. 273

క. పొలు పగునకలవిలక్షణ,ములు గలయాద్యంతశూన్యమును నిత్యము నై లలి సూక్ష్మ మై మనోవాక్కులకుం దలపోయఁగా నశగోచర మగుచున్. 274

సీ. అలఘు తేజో రూప శ్రీ మైసరూపమునకు, క్షీతిసాధ నాచేతఁ శ్రీ జెప్పఁబడిన మానితస్థూలసూక్ష్మస్వరూపంబులు, వల నొప్పఁగలభగవత్స్వరూప మమృతాత్మకునిమారీయాబలంబునఁ జేసి, దివ్యమునీంద్రులు శ్రీ దెలియలేరు వసుధేశ వాచ్య మై శ్రీ వాచకం బైనామ,రూపముల్ క్రియలునురూఢిఁదాల్చి

ఆ. యుండునట్టియీశ్వరీరుండు నారాయణుం, డఖిలధృతి జగన్నియంత యైన చిన్మయాత్మకుండుశ్రీసృజించు నీ ప్రజా,వతుల ఋషుల మునులఁ బితృవరులను.

వ. మఱియును. 276

సీ. సుర సిద్ధ సాధ్య కిరీన్నరవర చారణ, గరుడ గంధర్వ రాక్షస పితౄచ భూత వేతాళ కింపురుష కూత్మాండ గుహ్యక డాకినీ యక్ష శ్రీ యాతుధాన విద్యాధ రాప్సరో శ్రీ విషధర గ్రహమాతృ,గణవృక హరి ఘృష్టి శ్రీ ఖగ మృగాశి భల్లుక గోహిత శ్రీ పశు వృక్షయోనుల, వివిధకర్తృంబులు శ్రీ వెలయఁ బుట్టి తే. జలసభోభూతలంబుల శ్రీ సంచరించు, జంతురాసుల సత్త్వరజస్తమోగుణములఁ దిర్యక్సురాసురీనరధరాది, భావముల భిన్ను లగుదురు శ్రీ పౌరవేంద్ర.

మ. ఇర వైంద్ ¹ ద్రుహిణాత్మకుం డయి రమారీధీశుండు విశ్వంబు సు సిరత ² నిల్చి కృపాకటాక్షమున రక్షించు ³ సమస్తప్రజోత్కరసంహారము సేయునప్పుడు హారాంతర్యామి యై యింతయు ⁴ హరియించుం బవనుండు మేఘముల మారీయం జేయుచందంబునన్. 278

క. ఈపగిదిని విశ్వము సం,పాదించును మనుచు నడఁచు శ్రీ ధర్మాత్మకుఁ డై దీప్తితీర్థజ్జరసుర, రూపంబులు తాల్చి హరి పరీరుం డజుఁ డెలమిన్. 279

సీ. హరియందు నాకాళ శ్రీ మాకాళమున వాయు, వనిలంబువలన హారీతాళమండు హవ్యవాహనునందు శ్రీ నంబువు లుడకంబు, వలన వసుంధర శ్రీ గలిగె ధాత్రి

1 'సురసరతిర్యగనాగకాది ; సురసరకీటకనాగకాది' అని వ్రాతప్రతులు.

2 'భువనావసం డయి' అని వ్రాతప్రతులు.

వలన బహుప్రజాశ్రవణి యుద్ధవం బయ్యె, నింతకు మూల మై శ్రయేనఁగునట్టి
నారాయణుఁడు చిదాశనందస్వరూపకుం, డవ్యయుం డజరుఁ డశనంతుఁ డాధ్యుఁ
తే. డాదిమధ్యాంతశూన్యం డశనాదినిధనుఁ, డతనివలనను సంభూత శ్రమైనయట్టి
సృష్టిహేతుప్రకారమీక్షించి తెలియఁజాల రెంతటిమును లైన శ్రజనవరేణ్య.
వ. అదియునుం గాక. 281

మ. ధరణీశోత్తమ భూతసృష్టి నిటు సంస్థాపించి రక్షించునా
హరి గర్వత్వము నొల్ల కాత్మగతమోయానోపితం జేసి తా
నిరవద్యుండు నిరంజనుండుఁ బరుఁడుకా శ్రనిష్కించనుం డాధ్యుఁడుకా
నిరపేక్షుండును నిష్కళంకుఁ డగుచుకా శ్రనిత్యత్వముం బొందెడిన్. 282

వ. (బ్రహ్మసంబంధి యగు) నీకల్పప్రకారం (బహంతరకల్పంబుతోడ) సంకుచితప్ర
కారంబున నెఱింగించితి నిట్టిప్రాకృతవైకృతకల్పప్రకారంబులును దత్పరిమా
ణంబులును గాలకల్పలక్షణంబులును విగ్రహంబును సహంతరకల్పంబులు మన్వం
తరాదిభేదవిభాగస్వరూపంబును సతివిస్తారంబుగ నెఱింగింతు విను మదియునుం
బద్ధకల్పం బనం దగు నని భగవంతుం డైనశుకుండు పరీక్షిత్తునకుం జెప్పె నని
సూతుండు మహర్షులకు నెఱింగించిన. 283

క. విని శౌనకుండు సూతుం, గనుఁగొని యిట్లనియె సూత శ్రకరుణోపేతా
జననతగుణసంఘాతా, ఘనపుణ్యసమేత విగతశ్రకలుపవ్రాతా. 284

వ. పరమభాగవతోత్తముం డైనవిదురుండు బంధుమిత్రజాతంబుల విడిచి నకలభువన
పావనంబులును గీర్తనీయంబులును నైనతీర్థంబు లను నగణ్యంబు లైనపుణ్యక్షే
త్రంబులను దర్శించి క్రమ్మట వచ్చి కౌషారవియగుమైత్రేయుం గని యతనివలన
సధ్యాత్మబోధంబు వడసె నని వినంబడు నది యంతయు నెఱింగింపు మనిన
నతం డిట్లనియె. 285

క. వినుఁ డిపుడు మీరు నన్నడిగినతెఱఁగున శుకమునీంద్రగోయఁ బరీక్షి
జ్జనవతి యడిగిన నతఁ డాతని కెఱిగించినవిధంబుఁ శ్రదగ నెఱిగింతున్. 286

వ. సావధానుల రై వినుం డని. 287

ఉ. రామ గుణాభిరామ దినశరాజకులాంబుధిసోమ తోయద
శ్యామ దశాననప్రబలశైవ్యవిరామ సురారిగోత్రను
త్రామ సుబాహుబాహుబలదర్పతమఃపటుతీవ్రధామ ని
ష్కామ కుభృల్లలామ గరశతసతీనుతనామ రాఘవా. 288

క. అమరేంద్రసుతవిదారణ, కమలాస్తతనూజరాజ్యరకారణ భవసం
తమనదినేశ్వర రాజో, తమ దైవతసార్వభౌమ శ్రదశరథరామా. 289

మాలిని. నిరుపమగుణజాలా శ్చ నిర్మలానందలోలా
దురితఘనసమీరా శ్చ దుష్టదైత్యప్రహారా
శరధిమదవిశోమా శ్చ చారునద్భక్తపోషా
సరసిజడశనేత్రా శ్చ సజ్జనస్తోత్రపాత్రా.

290

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బరీక్షిత్తు
తోడ శుకయోగి భాషించుటయు భాగవతపురాణవైభవంబును ఖట్వాంగు
మోక్షప్రకారంబును ధారణాయోగవిషయం బయినమహావిష్ణునిశ్రీపాదా
ద్యవయవంబుల సర్వలోకంబులు నున్నతెఱంగును సత్పురుషవృత్తియు మోక్ష
వ్యతిరిక్తసర్వకామ్యఫలప్రదదేవతాభజనప్రకారంబును మోక్షప్రదుండు శ్రీహ
రి యనుటయు హరిభజనవిరహితు లైనజనులకు హేయతాపాదనంబును రాజ
ప్రశ్నంబును శుకయోగి శ్రీహరిస్తోత్రంబు సేయుటయు వాసుదేవ ప్రసాదం
బునం జతుర్ముఖుండు బ్రహ్మధిపత్యంబు వడయుటయు శ్రీహరివలన బ్రహ్మ
ద్రాదిలోక ప్రపంచంబు పుట్టుటయు శ్రీమన్నారాయణదివ్యలీలావతారపరం
పరావైభవవృత్తాంతసూచనంబును భాగవతవైభవంబును బరీక్షిత్తు శుకయోగి
నడిగినప్రపంచాదిప్రశ్నంబులును నందు శ్రీహరి ప్రధానకర్త యని తద్వృ
త్తాంతంబు సెప్పుటయు భగవద్భక్తివైభవంబును బ్రహ్మతపశ్చరణంబునకుం
బ్రసన్నుండై హరి వైకుంఠనగరంబుతోడఁ బ్రసన్నుండయిన స్తోత్రంబు సేసి
తత్ప్రసాదంబునం దన్తహిమంబు వినుటయు వాసుదేవుం డానతిచ్చినప్రకారం
బున బ్రహ్మ నారదునికి భాగవతపురాణప్రధానదశలక్షణంబు లుపన్యసించుట
యు నారాయణవైభవంబును జీవాదితత్త్వసృష్టియు శ్రీహరినిత్యవిభూత్యాది
వర్ణనంబును గల్పప్రకారాదిసూచనంబును శౌనకుండు విదురమైత్రేయసంవా
దంబు సెప్పు మని సూతు నడుగుటయు ననుకథలం గలద్వితీయస్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

తృతీయస్కంధము.

మహితవినుతదివిజ

స్తోమ యశస్వీమ రాజస్తోమ సుమేరు

స్థేమ వినిర్జితభార్గవ

రామ దశాననవిరామ శ్రీ రఘుకులరామా.

1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠ లగునమ్ముని శ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డి ట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె.

2

ఉ. పాండునృపాలనందనులు శ్రీ బాహుబలంబున ధార్మరాష్ట్రుల భండనభూమిలో గెలిచి శ్రీ పాండురశారదచంద్రచంద్రికా ఖండయశశప్రసూనకలీరకాతతిః గౌరవరాజ్యలక్ష్మీ నొం డొండ యలంకరించుచు జరయొన్నతి రాజ్యము సేయు చుండఁగన్.

3

క. మనుజేంద్ర విదురుఁ డంతక, మును వనమున కేగి యచట శ్రీ మునిజనగేయు విచిత్రతపోధారేయు, న్ననుపమగుణజనవిధేయు శ్రీ నమ్మేత్రేయున్.

4

క. కనుఁగొని తత్పాదంబులు, దనఘాలము సోక మ్రొక్కి శ్రీ తగ ని ట్లనియె మునివర నకలజగత్పావనచరితుఁడు గృష్ణుఁ డఖిలవంద్యుం డెలమిన్.

5

క. మండిత తేజోనిధి యె, పాండవహితమతిని దూతరభావంబున వే దండపురి కేగి కురుకుల, మండనుఁ డగుధార్మరాష్ట్రమందిరమునకున్.

6

తే. చనఁగ నొల్లక మద్గ్రహంబునకు భక్త వత్సలుం డగుకృష్ణుండు శ్రీ వచ్చుటేమి కతము నా కది యెఱిఁగింపు శ్రీ కరుణతోడ ననుచు విదురుండు మైత్రేయు శ్రీ నడిగె ననిన.

7

క. విని వెఱఁ గంది పరీక్షి, న్ననుజవరేఖ్యుండు విమలమతిని స్తంద్రున్

- మునికులజలనిధిచంద్రున్, సునిశితహరిభక్తిసాంద్రున్ శకుకయోగీంద్రున్. 8
- క. కని యిట్లనె మైత్రేయుని, ననఘం డగువిదురుఁ డేరహస్యము లడిగెన్
ముని యేమి సెప్పె నేపగి, దిని దీర్ఘము లాడె నెచటఁ శ దిరుగుచు నుండెన్. 9
- తే. ఇన్నియును దెలియఁగ నానతిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపవే విమలఁతరంగ
ఘనదయాపాంగ హరిపాదశక్తమలభృంగ, మహితగుణసంగ పాపత్రమః పతంగ.
- చ. అనవుడు బాదరాయణి ధరరాధిపు కి ట్లనుఁ బూరువంశవ
ర్ధనవిను కప్పుఁ డైనధృతరాష్ట్రనృపాలుఁడు పెంపుతో సుయో
ధనముఖపుత్రులం గడు మురదంబునఁ బెంచుచుఁ బాండురాజు ద
ప్పినపిదపం ద దాత్మజులు శ వెల్కుఁటి త న్నని చేర వచ్చినన్. 11
- వ. ఇట్లు సేరవచ్చినపాండవులయెడ నసూయానిమగ్నులై సుయోధనాదులు. 12
- క. వెట్టిరి విషాన్న మంటం, గట్టిరి ఘనపాశములను శ గంగానదియం
దొట్టిరి రాజ్యము వెడలం, గొట్టిరి ధర్మంబు విడిచి శ కుటిలాత్మకు లై. 13
- క. క్రూరాత్ము లగుచు లాటౌ, గారంబున వారు నిద్రఁ శ గైకొని యుండెన్
దారుణాఖిఁ దరికొలిపిరి, మారణకర్మముల ¹క ప్రశమత్తత వెలయున్. 14
- తే. సూరిజనగేయ మగురాజరసూయయజ్ఞ, విలనదవభృథసేకపరవిత్త మైన
ద్రావడిచారువేణీధరంబు వట్టి, కొలువులోపలి కీడ్చిరి శ కుచ్చితమున. 15
- క. కావున వారల కవకృతి, గావింపని దొకదినంబుఁ శ గలుగదు తమజ
న్ద్రావధి నిజనందనులను, వావిరి నయ్యంధనృపతి శ వల దనఁ డయ్యెన్. 16
- తే. మాయజూదంబు వన్ని దురర్థార్థవృత్తిఁ
బుడమిఁ గొని యడవులకుఁ బో శ నడువ నచటఁ
దిరిగి వారలు నమయంబు శ దీర్చి యేగు
దెంచి తమయంశ మడిగినఁ శ బంచి యీక. 17
- వ. ఉన్నయెడ. 18
- చ. నకలనియంత యైనహరి శ సర్వశరణ్యుఁడు మాధవుండు నే
వకనవకల్పకంబు భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తి నం
దకధరుఁ డబ్జలోచనుఁడు శ ధర్మతనూభవుచే నియుక్తుఁ డై
యకుటిలభక్తియోగమహితాత్మకుఁ డై ధృతరాష్ట్రపాలికిన్. 19
- క. చని యచట భీష్మగురుత, త్రనయకృపాచార్యనిఖిలభ్రాతృపతులుక్
విని యనుమోదింపఁగ ని, ట్లనియెన్ ధృతరాష్ట్రతోడ శ నవసీనాథా. 20
- క. కౌరవపాండవు లిరువురు, నారయ నీ కొక్కనమమ శ యవసీవర నీ
వేరితి నైనఁ బాండుకు, మారులపా లాసఁగితేని శ మను నుభయంబున్. 21
- క. అని ధర్మబోధమునఁ బలి, కి నమాటలు సెవుల నిడమిఁ శ గృష్ణుఁడు విదురుక్

- ఘననీతిమంత్రుఁ బిలువం, బనిచినఁ జనుదెంచెఁ గురుసభాస్థలమునకున్. 22
- వ. చనుదెంచి యచటిజనంబులచేత నుపస్థితం బయినకార్యంబు దెలిసినవాఁ డయి ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 23
- మ. ధరణీనాయక పాండుభూవిభుఁడు నీరతమ్ముండు దత్తుత్రులం బరిరక్షించిన ధర్మపుం దగవునం శ బాటిల్లు వంశంబు ను స్థిరసౌఖ్యోన్నతిఁ జెందు శత్రుజయముం శ జేకూరు గోపాలశే ఖరుచి త్తంబును వచ్చు నట్ల గుట యాఁ శ గౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 24
- ఆ. వారితండ్రిపాలు శ వారికి నొనఁగి నీ, పాలు నుతుల కెల్లఁ శ బంచి యిచ్చి చలము విడిచి ధర్మ శ మలవడ నీబుద్ధిఁ, జూనుపవయ్య కులము శ మనుపవయ్య. 25
- చ. వినుము నృపాల నాపలుకు శ వేయును నేల సమీరసూతి నీ తనయులపేరు విన్నఁ బదశతాడితదుష్టభుజంగమంబుచా డ్పనఁ గన లొందు నింతయును శ మున్నును జెప్పితిఁ గాదె వానిచే తన భవదీయపుత్రులకుఁ శ దప్పదు మృత్యు వ దెన్నిభంగులన్. 26
- వ. అదియునుం గాక. 27
- క. నీపుత్రులశౌర్యంబును, జాపాచార్యాపగాత్త శజాతకృపభుజా టోపంబును గడ్డుదురా, లాపంబులు నిజముగాఁ దలంతె మనమునన్. 28
- వ. అ ట్లేని వినుము. 29
- ఉ. ఏవరమేశుచే జగము శ లీనచరాచరకోటితో నము ద్దీపిత మయ్యె నేవిభునిరదివ్యకళాంశజ లబ్ధగర్భశా రిపతిముఖ్యదేవమునిరబృందము లెవ్వఁ డనంతఁ డచ్యుతుం డావురుషోత్తముండు గరుశాంబుధి గృష్ణఁడు ప్రా నరేశ్వరా. 30
- ఉ. అట్టిజగన్నివానుఁడు మురరాసురభేది పరాపరుండు చే వట్టి సఖుండు వియ్యమును శ బాంధవుఁడుఁ గురుఁడుఁ విభుండు నై యిట్టల మైనప్రేమమున శ నెప్పుడుఁ దోడ్పడు చుండ వారలఁ జట్టనవ్రేల నెవ్వరికిఁ శ జూపఁగ వచ్చునె పార్థివ్రాత్తమా. 31
- ఉ. కావునఁ బాండునందనులఁ శ గాతీయ వెట్టిక రాజ్యభాగముఁ వావిరి నిచ్చి రాజ్యమును శ వంశముఁ బుత్రుల బంధువర్గముం గావుము గాక లోభి యగురకప్తనుయోధనుమాట వింటివే భూవర నీయుపేక్ష నగుఁ శ బో కులనాశము బంధునాశమున్. 32
- తే. ఒకనికై యిట్లు కుల మెల్ల శ ను క్కడంప నెత్తికొనఁ జూచె దిది నీతిరయే నృపాల వినుము నామాట నీనుయోధనుని విడిచి కులము రాజ్యంబుఁ దేజంబు శ నిలుపవయ్య. 33

- క. అని యిట్లు దఱిమి చెప్పిన, విని దుర్యోధనుడు దోషోపవివశం డగుచు
న్నినతనయ శకుని దుశ్శాసనముల నిరీక్షించి తామరసంబునఁ బలికెన్. 34
- క. దాసీపుత్రుని మీర లు, దాసీనుం జేయ కిటకుఁ ర్దగునె పిలువఁ గా
నాసీనుం డై ప్రేతడు, గానిలి చెడి పోవ వెడలఁగ నడువరనా. 35
- వ. అని యిట్లు దుర్యోధనుం డాడినదురాలాపంబులు దనకు మనస్తాపంబు నేయం
గార్యంబు విచారించి ధైర్యం బవలంబించి యొండు వలుక నొల్లక శరశరాసనం
బులు విడిచి క్రోధంబు నడచి వనంబునకుం జని యందు. 36
- సీ. విష్ణుస్వయంవ్యక్త విమలభూములను బ, విత్రంబు లగుహరిత్రేత్రములను
నెలకొని దేవతారనిర్మితహరిదివ్యభూముల గంగాదిరపుణ్యనదుల
సిద్ధపురాణ ప్రసిద్ధపుణ్యాశ్రమ, స్థలముల నుపవనస్థలములందు
గంధమాదనముఖశ్రోత్యౌభ్యత్రటంబుల, మంజులగిరికుంజరపుంజములను
తే. వికచకైరవ పద్మహాల్లకమరంద, పానవశమత్తమధుకరశానబుద్ధ
రాజహంసవిలోలవిరరాజమాన, మగుచుఁ జెలు వైందుపంకేరుహాళరముల. 37
- క. మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన, సరి దుపవన నద పులింద ర్జనపద గిరిగ
హ్వార గోష్ఠ యజ్ఞశాలా, పుర దేవాయతనపుణ్యభూములయందున్. 38
- క. కూరలుఁ గాయలు నీళ్లా, హారముగాఁ గొనుచు నియమ ర్మలవడఁగ ననం
స్కారశరీరుం డగుచు ను, దారత నవధూతపేషరధరుఁ డై వరుసన్. 39
- క. హర్షము గదురఁగ భారత, నర్జమునం గలుగుపుణ్యోపవతీరము లు
త్కర్షం జూచుచు విగతా, మద్దుం డై సంచరించె ర్మనుజుపరేణ్యా. 40
- వ. ఇట్లు సంచరించుచు బ్రభాసతీరమునకు వచ్చునప్పుడు. 41
- చ. అరుగుచు దైత్యభేదనదయాపరిలభనమ స్తమేదినీ
భరణధురంధరుం డగుచుఁ ర్బాండునుతాగ్రజుఁ డొప్పు ¹చుండు న
త్రతీ విదురుండుఁ దత్సరిదురదంచితసాల రసాల మాధవీ
కురువక మాలతీ వకుళశకుంజలన త్రటమందు నున్నెడన్. 42
- చ. నరవర వేణుజానలవిరస్థమహాటవిమాడ్కిఁ బాండుభూ
వరధృతరాష్ట్రసూను ²లనిరవారణ జాల విరోధ మెత్తి యొం
డొరుల జయింపఁ గోరి కదరనోర్విఁ గురుక్షితిపాలముఖ్య లం
దలు మృతు తాటయున్ విని ఘనసంబుగ శోకనిమగ్నచిత్తుఁ డై 43
- ఉ. ఆయెడఁ గాలు దన్నక రయంబున నేగి సరస్వతీనదీ
త్రోయములందుఁ గ్రుంకి మునిరతులున్డు వే చనియెం దనూనసా
త్రోయరుహా వృభార్గవపురీధుత్రితసోమ³సుదానశక్తిభృ

1 'చుండ భూ, వర విదురుండుఁ దన్ని కటావర్యతమాలరసాల' అ. ప్ర. 2 'లని+వార్య
నిరూధవిరోధ' అచ్చుప్రతి. 3 'కుమారగోసుధా, వాయు' వ్రా. ప్ర.

- ద్వాయుయమాభిధానయుతరవాహినులం దనురక్తిఁ గ్రంకుచున్. 44
- ఉ. వెండియుఁ బుణ్యభూములఁ బరీవృత్తసరిత్తులఁ జూచుచున్ రమా
మండనుఁ డుండుదివ్యరుచిరమన్తఁ గీచారుక పాటగేహాళీ
మండితసాధగోపురవిమానము లున్నతభక్తిఁ జూచుచున్
నిండినవేడ్కఁ గృష్ణపదరసీరజచింతనుఁ డై క్రమంబునన్. 45
- విదురుం డుద్ధవుం గని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట. —●●—
- చ. చని చని తొంటిమత్స్యకరురజాంగలభూము లతిక్రమించి చ
య్యన యమునానదిం గదిసి శ్రీ యచ్చట భాగవతున్ సరోజలో
చన¹నిజభక్తు సద్గుణవిశారదు శాంతుని దేవమంత్రిశి
ష్యుని మహితప్రసిద్ధుఁ బరిశోషితదోషుఁ బ్రబుద్ధు నుద్ధవున్. 46
- క. కని యనురాగవికాసము, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ రీదగ గాఢాలిం
గన మాచరించి నెయ్యిం, బునఁ గుశలప్రశ్న సేసి శ్రీ ముదమునఁ బలికెన్. 47
- క. హరిభక్తుల పుణ్యాత్ముల, దురితవిదూరుల విరోధిరదుర్దమబలులం
గురుకులతలకులు కుంతి, వరసూను²ల సేమ మరసి శ్రీ వారనిభక్తిన్. 48
- వ. ఇట్లనియె. 49
- చ. హరి దననాభిషంకరుహారీమందు జనించినయట్టిభారతీ
శ్వరుఁ డతిభక్తి వేడ యదురవంశమునన్ బలకృష్ణమూర్తు లై
పరఁగ జనించి భూభరముఁ రీ బాపినభవ్యులు రేవతీందిరా
విరు లట శూరసేనునినిరవాసమునన్ సుఖ మున్నవారలే. 50
- చ. కురుకులు లాదరింపఁగ సఖుండును నాపుడు నై తనర్చి సో
దరతరుణీజనంబులను శ్రీ దత్తుతు³లం గడుగారవంబునం
గరుణ దలిర్ప నాత్మజులకంటెఁ బ్రియోన్నతిఁ బ్రోచువాడు ను
స్థిరమతి నున్నవాడె వసురదేవుడు నృష్టికులప్రదీపకా. 51
- శా. కందర్పాంశమునం దనూజుఁ బడయం రీ గామించి భూదేవతా
బృందంబున్ భజియించి తత్కరుణఁ⁴ దాహించు ప్రభావర్ణువెం
పొండన్ రుక్మిణి గన్ననందనుడు ప్రేమ్యముండు భాస్వచ్చుమూ
సందోహంబులు దన్నుఁ గొల్వ మహితోరత్నాహంబుతో నొప్పనే. 52
- క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధనమ స్తధరణిరేపాలనమహిమం
బరమప్రీతి సుఖించునె, చిరవిభవ్రాదారుఁ డుగ్రరసేనుడు జగతిన్. 53
- చ. లలితపతివ్రతామణి విరలానవతీతిలకంబు పార్వతి
లలన గుమారుఁ గన్నటు సురలక్షణ జాంబవతీలలామ ని

1 నిజభక్తసద్గుణ. 2 'ఐ గుశలులే యహరితభక్తిన్' అ. ప్ర. 3 'లన్నతిగారవం'
వ్రాతప్రతులు. 4 'దీపింపం బ్రభావంబు' అ. ప్ర.

ర్లగతిఁ గన్నపట్టి సుకుమారతనుండు విరోధిభంజనో
త్కలిక సుఖించునే గుణకరదంబుండు సాంబుండు వృష్టిపుంగవా.

54

క. హరిపదసేవకుఁ డరిభీ, కరుఁ డద్దునువలన మిగులఁ శ గార్హకవిద్యల్
దిరముగఁ గఱచినసాత్యకి, వరసుఖవిభవముల నున్న హేడె ధరిత్రిన్.

55

మ. జలజాతాంకుశ చక్ర చాపకులిశ రచ్చత్తాదిరేఖాంకితో

జ్వలగోవిందపదాబ్జలక్ష్మితవిరారజన్మార్గధూళిచ్చటా
కలితాంగుండు విధూతకల్తఃకుండు నిరమ్మామైకధర్ముండు స
త్కులజాతుం డన నొప్పునట్టిఘనుఁ డరీక్రూరుండు జీవించునే.

56

క. శ్రుతులును గ్రతుజాతము స, మృతిఁ దాల్చినయట్టివేదరమాతగతిఁ శ్రీ
పతిఁ దనగర్భంబున ర, క్షితుఁ జేసినగరిత దేవరీసతి సుఖమే.

57

వ. మఱియు మహాత్మా మహితోపాసకు లగువారలకోర్కులు నిండింపం జాలిన
భగవంతుండును శబ్దశాస్త్రంబునకుం గారణం బని తన్ను నఖిలదేవతాజనంబు
లగ్నింపం గలమేటియును సకలజీవచతుర్విధాంతకకరణంబు లయినచిత్రాహంకా
రబుద్ధిమనంబులకుం గ్రమంబున వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నా నిరుద్ధు
లధిదైవతంబు లగుదు రట్టిచతుర్విధతత్త్వంబులకుఁ దుర్యం బైనతత్త్వంబు
మనస్సు తస్మానోమయుండు నైనయనిరుద్ధకుమారుండు సంతోషచిత్తుం డగునే
యని.

58

మ. ఇతరారాధన మాని కృష్ణుఁ గమలారాధీశుం బయోజాసనా
ర్చితు భక్తి నిజనాథుఁగా సతతముక శ సేవించుపుణ్యుల్ జగ
న్నతు లధ్యాత్మవిదుల్ మహాభుజులు మోన్యుల్ ధర్మమార్గుల్ సము
న్నతి సత్కాత్మజులదేవుగదు లారనందాత్ములే యుద్ధవా.

59

తే. క్రోధమాత్సర్యధనుండు సురయోధనుండు
వైలుచునెవ్వనిసభఁ జూచి శ కలుష మొదవి
మనములోన నసూయానిరమగ్నుఁ డయ్యె
నట్టిధర్మజుఁ డున్నాడె శ యనఘచరిత.

60

తే. ఘనగదాభ్యాసచిత్రసంగతుల మెఱసి, కురుకుమారుల భూరిసంగరములోన
హతులఁ గావించి వెలసినయట్టిజెట్టి, వాయుతనయుండుగుశలి యైవఱలునయ్యె.

చ. హరికరుణాతరంగితకరటాక్షునిరీక్షణలబ్ధశౌర్యవి

స్ఫురణఁ దనర్చి తన్ను నని శ బోయగతి స్పృశపుం డెదిర్చిన
బరవన మొప్పఁగా గెలిచి శ పాశుపతాస్త్రముఁ గొన్నశత్రుభీ
కరుండు ధనంజయుండు సుభరీగసితి మోదము నొందు నే కదా.

62

1 'గఱచిన బలియుండు సాత్యకి, వఱలినసుఖలీల మన్నవాడె' వ్రా. ప్ర. 2 'భద్రా
త్తుడె' అ. ప్ర. 3 'సుఖియే' వ్రాతప్రతులు.

- మ. తెఱఁ గొప్పఁ జననీవియోగమునఁ గుంతీ స్తన్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గి దేవవిభువర క్రస్థామృతంబుఁ ఖగే
శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమా ద్రికిడుకుల్ ర ధన్యాత్ములే యుద్ధవా. 63
- తే. పాండుభూమిశ్వరుండు సంరప్తాప్తమరణుఁడైనశత్రువులఁ బ్రోచుటరీకై నిజేశుఁ
గూడి చన కున్నయట్టియారకుంతిభోజ, తనయ జీవించునే నేడు ర మనుచరిత్ర.
- వ. అని వెండియు. 65
- మ. అనుసంభూతుండు పాండుభూవిభుండు నిర్రాణంబునం బొంద నా
తనిపుత్రుల్ దనుఁ జేర వచ్చినను మారధ్యస్థంబుఁ బోఁ దట్టి యె
గ్గానరించె 1 ధృతరాష్ట్రభూమివిభుఁ డ ర్ట్లుహింపఁగా నెగ్గు సే
సినవాఁడే యగుఁ గాక మేలు గలదే ర చింతింపఁగా నుద్ధవా. 66
- క. అనుజుండు వీఁ డనకయ తన, తనయులు నను వెడల నడువఁ ర దా నూరక యుం
డినధృతరాష్ట్రుండు నరకం, బునఁ బడు నా దైనదుఃఖరమున ననఘాత్తా. 67
- వ. అదియునుం గాక పరమశాంతుండ వైననీమనంబున దుఃఖంబు గ ర్తవ్యంబు గా
దంటేని. 68
- క. నరలోకవిడంబనమున, హరి పరమపరుండు మానవాకృతితో ని
ద్ధరఁ బుట్టి యాత్మమాయా, స్ఫురణఁ మోహింపఁజేయు ర భూజనకోటిన్. 69
- ఉ. కాపున నమ్మహాత్ముని విరకారవిదూరుని సర్వమోహమా
యావలమాననుండ నగునసప్సడు సంస్మృతి రుగ్గి నౌదు న
ద్దేవునిసత్కృపామహిమఁ ర దేలినవేళ సుఖంతు సేన కా
2 దావిధిశంకర ప్రభృతు ర్ లవ్యభుమాయఁ దరింప నేర్తురే. 70
- వ. అయిన నమ్మహాత్మునికరుణాతరంగితాపాంగ పరిలభవిజ్ఞానదీపాంకురనిర స్తనమ స్తదో
మాంధకారుండ నగుటను మదీయచి త్తంబు హరిపరాయ త్తం 3 బయినఁ దన్వార్గం
బు నతతంబు నిరీక్షించుచు నుండుదు మతీయును. 71
- సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ ర డాత్మీయపదభక్తు, లడవుల నిడుమలఁ ర గుడుచు చుండ
దౌత్యంబు సేయఁ గొందఱు విరోధులు పట్టి, బద్ధునిఁ జేయ నరన్నద్ధు లైన
బలహీనుమాడ్కి మారేర్పడలేడ యనమర్కు, డని తలంచెద వేనిరయఁచ్యుతుండు
పరుల జయింప నోరేపక కాదు విద్యాభి, 4 జనధనమత్తులై ర జగతిఁ బెక్కు
తే. బాధల నలంచుదుష్టభూరపతులనెల్ల, సైన్యయు క్తంబుగా నని ర సంహరించు
కొఱకు సభలోన నప్పుడారకురుమారు,లాడుదు ర్భాషణములకురనలుగఁడయ్యె.

1 'మదిఁ బాండుభూవిభునకు + న్నుహింపఁగా' వ్రా. ప్ర. 2 'దావిధిరుద్రముఖులకు +
నవ్వి...వచ్చునే.' వ్రాతప్రతులు. 3 'బయినగారణంబునను దత్త్వంబు నతతంబు' అచ్చుపతి.
4 'జాత్యధనంబుల + జగతిఁ' అ. ప్ర.

- మ. జననం బందుట లేనియీశ్వరుడు దాశ జన్మించు తెల్ల విరో
ధినిసారాధము వీతకర్తుడగునశ్చేవుండు గర్భప్రవ
ర్తనుఁ డౌ తెల్లఁ జరాచర ప్రకటభూత శ్రేణులం గర్తవ
ర్తనులం జేయఁ దలంచి కాక కలవేర దైత్యానికిం గర్తముల్. 73
- క. హరి నరుల కెల్లఁ బూజ్యుఁడు, హరి లీలామనుజుఁడును గురణాతీతుఁడు నై
పరఁగినభవకర్తంబులఁ, బారయం డెట హరికిఁ గర్తములు లీల లగున్. 74
- క. మదిఁ దనశాసన మిడి నిజ, పదములు సేవించులోక సేవాలదులఁ బెం
పొదవింప యదుకులంబున, నుదయించెను భవని బలసహోదరుఁ డగుచున్.
- తే. చలన మందక భూరినంగనరణతరణ, మైననత్కిర్తి దిక్కులనతిశయిల్లి
వజ్రల నమమతి యై యున్నరవాఁడె కృష్ణుఁ
డనుచు విదురుఁడు యుద్ధపుర నడుగుటయును. 75
- వ. అట్టియెడ నయ్యుద్ధవుండు. 76
- క. యదుకులనిధి యగుకృష్ణుని, పదజలజవియోగతాపభరమున మాటల్
ప్రిదులక వృదయం బెరియఁగఁ, బెదవులు దడుపుచును వగలఁబెంపటియుండెన్.
- క. అని చెప్పి బాదరాయణి, మనుజేంద్రునివలను సూచి క మఱి యి ట్లనియె
విను మొకనాఁ డయ్యుద్ధవుఁ, డనయము నై దేండ్లబాలుఁ క డై యున్నతటిన్. 77
- వ. మున్ను కృష్ణునిం గూడి యాడుబాలకులలో నొక్కబాలునిఁ గృష్ణునిం గా భావిం
చి పరిచర్య సేయు చుండ గుణవతీసుతల్లి యగుతల్లి సనుడెంచి యాఁ
కొంటి విది యేల రా వన్న యని పిలిచిన జననీవాక్యంబులు గైకొనక యఖండతే
జోనిధి యైనపుండరీకాక్షుపాదారవిందమకరందసేవాసురక్తిం జేసి యున్నయుద్ధ
వుండు నేడు. కృష్ణవియోగతాపంబున హరివార్త విదురునకుఁ జెప్పంజాలక
(యొప్పటి)యుండుట యేమిచిత్రం బని వెండియు ని ట్లనియె నంత నుద్ధవుండు
సరోజాక్షుపాదారవిందమకరందనుధాజలనిధినిమగ్నమానసుం డై సమత్కింతం
జింతించి యొక్కముహూర్తమాత్రంబునకు బాష్పలపూరితలోచనం డై
గద్గదకంఠం డగుచు. 80
- క. ఘనముగ నెమ్మనమున మిం, చినకృష్ణవియోగజనితశిఖి దరికొనఁగాఁ
గనుఁగవఁ బెడచే నొత్తుచుఁ, బెను పొందినదురితశిఖరిశభిదురున్. 81
- వ. కనుంగొని యి ట్లనియె. 82
- క. యముఁ డనుఘనకాలభుజం, గమపుంగవుఁ డెగచి పట్టఁ క గా యదువంశో
త్తములచరిత్రలుఁ దత్కుశ, లము లే మని చెప్పదుం గరలంగడి మనమున్.
- సీ. మునిజనముఖపద్మములు ముకుళింపంగ, ఖలజనలోచనోరత్నలము లలర
జారచోరులకోర్కి నశఫలత నొందంగ, దానవదర్పాంధరతమన మడర

వరయోగిజనచక్రవాకంబు లడలంగఁ, గలుషజనానురాగంబు పర్వ
భూరిదోహగమరస్సూర్తి వాటిల్లంగ, నుదితధర్మక్రియ శ్రీ లుడిగి మడఁగ
తే. మానుషాకారరుచికోటి శ్రీ మందపటిది, యనఘ యే మననేర్చుఁ గృతస్థాభిధాన
లోక బాంధవుఁడు త్తమశ్లోకమూర్తి, మించు తేజంబుతో న స్తమించె నయ్యు.
వ. మఱియును.

85

క. హలకులిశజలజ రేఖా, లలిత శ్రీ కృష్ణపాదరలక్షిత యై ని
ర్మలగతి నొప్పెడుధరణీ, లలనామణి నేఁ డభాగ్యరలక్షణ యయ్యెన్.

86

క. యాదవులవలన రాజ్య, శ్రీ దోలఁగెను ధర్మగతి నశించెను భువి మ
ర్యాదలు దప్పె నధర్మో, త్పాదనమున దైత్యభేది శ్రీ దప్పినపిదపన్.

87

వ. మఱియు లలితనిక మణిరాజమానమణిగణకిరణముషమావి శేషవిడంబితవిమలసలి
లంబులందుఁ బ్రతిఫలితసంపూర్ణచంద్రమండలరుచి నిరీక్షించి జలచరబుద్ధింజేసి
తజ్జలవిలోలమానంబు లనూన స్నేహంబునం దలంచుచందంబునఁ గృష్ణానుచరు
లైనయదువృష్టికుమారు లమృతహనీయమూర్తిం దమకు నగ్రేసరుం డని కాని
లీలామానుషవిగ్రహుం డైనపరమాత్ముం డని యెఱుంగక హరిమాయాజనితం
బగునన ద్భావంబునంజేసి భోజనశయనానానుగమనంబులం జేరి సహోదరా
దిభావంబులం గూడి చరియింతు రట్టిదేవుని మాయాపయోనిధినిమగ్నులు గా
కుండ నబ్జభవభవాదులకైనం దీఱదు సర్వగుణగరిష్ఠులును సత్పురుషశ్రేష్ఠులును
నగుపరమభాగవతులకుం దక్కఁ దక్కినవారలకుం జెప్పనేల యదియునుంగాక
యభిజనవిద్యాధనబలగర్వమదాంధీభూతచేతన్ము- లైనశిశుపాలాదిభూపాలకు ల
మృహత్మునిం బరతత్త్వం బని యెఱుంగక నిందించుదుర్భాషలు దలంచి మనస్తా
పంబు నొందు చుండుదు నని వెండియు.

88

మ. అవిత్తప్తవ్రతధీనమాహితతపో వ్యాసంగు లై నట్టిభా
గవతశ్రేష్ఠుల కాత్మమూర్తి నిఖిలైశకజ్యోతిమైఁ జూపి శ్లో
కవిశోకంబులు నిర్దహించి కమలాశకాంతుండు శాంతుండు మా
నవరూపం బగుదేహమున్ వదలి యంగతర్ధానుఁ డయ్యెం జూమీ.

89

సీ. మ ర్త్యవికాసైకరమానమై తనకును, విస్తయజనక మై శ్రీ వెలయునట్టి
యాత్మీయయోగమారయాశ క్తిఁ జేపట్టి, చూపుచు నత్యంతశుభగ మగుచు
భూషణంబులకును శ్రీ భూషణం బై వివేకముల కెల్లను బరశకాష్ట యగుచు
సకలకల్యాణసంరస్థాన మై సత్య మై, తేజరిల్లెడునట్టిరదివ్యమూర్తి
తే. తాన తనమూర్తినిజశక్తిఁ దగ ధరించి, యమతనూభవురాజసూరయాభ్యురంబు
నందు నెవ్వనిశుభమూర్తి శ్రీ నర్థితోడ, నిండువేడుకఁ జూచి వర్ణించు చుండు.

1 'బుద్ధ మడఁగ ; బుద్ధి పడఁగ' వ్రా. ప్ర.

2 'వైసయనశ్చేదంబునం జేసి' వ్రా. ప్ర.

3 'లో', కవిలోకంబులు' వ్రా. ప్ర.

- క. ప్రకటముగఁ గమలభవన్మ, స్థితిఁ గారణ మిమ్మహాత్ముడే యనుచును ను
త్సుకు లై తన్నూర్ని ద, పృకచూచిరి గాడె తత్సభాజను లెల్లన్. 91
- వ. మఱియు శాంతోగ్రరూపధరుం డైన సర్వేశ్వరుండు శాంతరూపుండు గావునఁ
బరకృతాపరాధనిషీడ్యమానమానసుం డయ్యు ¹ననుకంపాయ త్తచిత్తుం డై వర్తిం
చుపరాపరుండును బ్రకృతికార్యం బైనమహాత్మత్వరూపుండును జననవిరహి
తుం డయ్యును దారువులవలన ననలంబు దోచుచందంబున జననంబు నొందు
చుండు నట్టిసరోజనాభుని హాసరాసలీలానురాగవిలోకన ప్రతిబింబమాన లైన
గోపకామినులు దన్తూర్తిదర్శనానుషక్తమనీషలం గలిగి వర్తించి రిదియునుం
గాక. 92
- చ. దివిజలకోర్కిఁ దీర్ప వసురదేవునియింట జనించి కంసదా
నవుండు హరించు నన్యాయమునం జని నందునియింట నుంట్కుఁ
యవనజరాసుతాదులకు శ నాజి నెదుర్పడ లేక నజ్జన
స్తవ మధురాపురిక విడిచి శ దాఁగుటకుఁ మదిఁ జింత నొందుదున్. 93
- వ. అదియునుంగాక. 94
- సీ. కడఁగి వెక్కిడుమలఁ శ గుడుచుచుఁ జిత్తముల్, గలఁగఁగ బంధనాగారమాలను
వనరినదేవకీవసుదేవులను డాయఁ, జనుదెంచి భక్తి వంశదన మొనర్చి
తలిదండ్రులార యేఁగలుగంగ మీరలు, కంసుచే నలజడిఁ శ గ్రాఁగు చుండఁ
గడిఁదిశత్రునిఁ జంపఁగ లేక చూచుచు, నున్ననాతప్పఁ బ్రసన్ను లగుచుఁ
తే. గావుం డని యానతిచ్చినర దేవదేవు, నద్భుతాపహమధురవాక్యములఁ దలఁచి
తలఁచినాచి త్తమునఁ బెద్ద శ గలఁగుచుందుఁ, బృథులపాతకభూమిభృతద్భిదురవిదుర.
క. విమలమతిఁ దలఁప నెవ్వని, బామముడిమాత్రమున నిఖిలభూదేవీభా
రము వాయు నట్టిహరిపద, కమలమరందంబుఁ గ్రోలుకొనునఁ డెవ్వఁడో. 96
- క. మందప్రజ్ఞఁడ నై గో, విందుని మురదై త్యహరుని శ విష్ణునిఁ బరమా
నందుని నందతనూజుని, మందరధరుఁ జిత్తమందు శ మఱితునె యెందున్. 97
- చ. అదియును గాక మీరు నృపు శ లందఱుఁ జూడఁగ ధర్మసూతివెం
పొదవినరాజసూయసవనోత్సవమందును జన్మ మాదిగాఁ
బదపడి యె గ్గొనర్చుశిశుశపాలుండు యోగిజనంబు నిట్టి ద
ట్టి దని యెఱుంగ నోపనిక శండిపదంబునఁ బొందెనే కదా. 98
- చ. కురునృపపాండునందను లశకుంతితకేళిఁ జమూనమేతు లై
యరిదిరణోర్వి నెవ్వనిముఖాంబురుహామృత మాత్మలోచనో
త్కరములఁ గ్రోలి పార్థవిశిఖప్రకరక్షితపూతగాత్రు లై
గురుతరమోక్షధామమానశకుం జని సౌఖ్యము నొందిరో తుదిన్. 99

- సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ ఁ డాద్యంతశూన్యుండు, నుభగుండు త్రైలోక్యోన్మందరుండు
గమనీయసాగరకన్యకాకుచకుంకు, మాంకితవిపులబాహుంతురుండు
సకలదిక్పాలభాగస్వత్కిరీటన్యస్త, పద్మరాగారుణాపాదపీఠఁ
డజుఁ డనంతుఁడు సమారాధికవిరహితుం, డిద్ధమూర్తిత్రయారధీశ్వరుండు
- తే. నై నహరి యుగ్రసేనుని శ సఖలరాజ్య, రుచిరసింహాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి
భృత్యభావంబునొంది సంతప్రీతినతని, పనుపు సేయుట కెపుడు నారమనము గుండు.
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె ననఘా (పరాత్పరుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నగు)
కృష్ణుండు భగవద్భక్తుండును బరమభాగవతోత్తముండును నై నయుగ్రసేనుని
సేవించుట యాశ్చర్యంబు గాదు తన్ను వారియింపం దలంచి కుచంబుల విషంబు
ధరియించి స్తన్యపానంబు సేయించినదుష్టచేతన యైనపూతనకుం జన్నిచ్చి పెంచిన
యశోదాదేవికి నై న నందరానినిజపదంబుఁ గారుణ్యయ త్తచిత్తుం డై యొసంగె
ననిన నిజపదధ్యానపరాయణు లగువారల ననుసరించి సేవించుట సెప్ప నేల
యనిన నుద్దవునికి విదురం డిట్లనియె భక్తవత్సలుండును గారుణ్యజలనిధియు (నై
భాగవతజనుల ననుగ్రహించు) పుండరీకాక్షుండు భాగవతసేవ సేసెం గాక నిజ
దాసలోకంబున కొసంగుపరమపదంబు నుగ్రకర్తులైనరాక్షసుల కెట్లాసంగ
నతైఱం గెఱింగింపు మనిన విదురనకు నుద్దవుం డిట్లనియె. 101
- మ. దనుజానీక మనేకవారములు దోర్దర్శనంబు సందిల్లఁగా
వినతాసూనుభుజాధిరోహుఁ డగునశ్వత్థుఁ నునాభాయుధు
న్ననిలో మార్కొని పోకు పోకు హరి డై శత్యారాతి యంచుం దదా
ననముం జూచుచుఁ గూలి మోక్షపదము శిన్వాపింతు రత్యున్న తిన్. 102
- క. ధీరజనోత్తమ నవసిత, సారసలోచనుండు గృష్ణుజనంబును ద
చ్చారిత్రము నెఱింగింతు ను, దారత నీ విపుడు వినుము శతద్విధ మెల్లన్. 103
- చ. ధరణిభరంబు వాపుటకుఁ శి దామరసాననుప్రార్థనకా రమా
వరుఁ డలకంసబంధననిశానమునకా వసుదేవదేవకీ
వరులకు నున్మవింప బలవంతుండు గంసుఁడు హింస సేయు న
న్వేషింపున నర్ధరాత్రి సుతునిం గొని యవ్వనుదేవుఁ డిమ్ములన్. 104
- క. నందునిమందకుఁ జని త, త్సుందరితల్పమునఁ బరులు శి నూడక యుండక
నందనుని నునిచి యానక, దుందుభి మరలంగ నేగెఁ శి దొల్లిటిపురికిన్. 105
- క. హరి యేకాదశసంప, త్పరములు నందవ్రజమునఁ శి దను హరి యని యె
వ్వరు నెఱుంగ కుండ నాహుల, ధరుతో¹ గ్రీడించు చుండఁ శి దద్దయుఁ బ్రీతిన్.
- క. గోపాలవరుల కై నను, నాపోవఁగఁ దనసమంచితాకార మొగిం
జూపనిశ్రీపతి వేడుక, గోపాలురఁ గూడి కాచె శి గోవత్సములన్. 107

వ. అయ్యవసరంబునం గృష్ణుండు లీలావినోదంబులు దోషిగోపాలబాలురకుం జూపం దలంచి. 108

చ. వరయమునానదీసలిలవర్ధితసౌరభయుక్తపుష్పమే
దురమకరందపాన¹పరితృప్తమధువ్రతయూథమాధవీ
కురవక కుంద చందననికంజములందు మయూరశారికా
పరభృతరాజకీరమృదురభావలభంగిఁ జెలంగి పల్కుచున్. 109

ఉ. శ్రీరమణీమనోవిభుండు సీంహాకిశోరముఁ బోలె లీలఁ గౌ
మారదశ్శరమావిమలమందిరముం బురుషించుగోతతికా
వారక మేపుచుం దరళనీవంశరవస్సుటమాధురీసుధా
సారముచేత గోపజననంఘములన్ ముద మందఁ జేయుచున్. 110

వ. మఱియును. 111

మ. చిరకేళీరతి బాలకుల్ దృణములన్ సీంహాదిరూపంబులం
గర మొప్పన్ విరచించి వాని మరలన్ శిఖండించుచందంబునం
గరుణాతీతులఁ గామరూపు లగునశక్తంసప్రయుక్తక్షపా
చరులం గృష్ణుండు సంగరస్థలములం శిజక్కాడె లీలాగతిన్. 112

చ. వరయమునానదీజలనిరవాసమహారగవిస్తృతాస్యవి
స్ఫురితవిహసలప్రభలనోతునఁ గ్రాగినగోపగోధనో
త్కరముల నెల్లఁ గాచి భుజశక్తవరున్ వెడలంగఁ దోలి త
త్సరిదమలాంబుపానమున నీ సంతస మందఁగఁ జేసె గోతతిన్. 113

మ. దివిజాగీశుగుఱించి వానకొఱ కై నీ దీపింప నందాదివ
ల్లవు లేఁటేట ననూనసంపదల నుల్లాసంబునం జేయును
త్సవముం గృష్ణుండు మాన్వి గోపగణముల్ నీ సంత్రీతి నొందన్ శచీ
ధవుగర్వం బడఁపంగ నవ్యయముగాఁ నీ దాఁ జేసె గోయాగమున్. 114

చ. హరిహాయఁ డంత రోపవివశావిలమానసుఁ డై నరోరుహా
దరుమహిమం బెఱుంగక మరీదం బడరంగ వలాహకాదిభీ
కరఘనపంక్తిఁ బంపిన నశఖండశిలామయభూరివర్షముల్
గురిసె ననూనగర్జనల నీ గోకుల మౌకుల మంది మ్రందఁగన్. 115

ఉ. ఆతటి మంద గొండలము నీ నందఁగ వల్లవు లెల్లఁ గృష్ణ కృ
ష్ణేతివిభీత వాక్యములఁ నీ జిందఱపందఱ లై కలంగుచుం
గాతరు లై మముం గరుణఁ నీ గావుము కావు మనాథనాథ ని
ర్ధూతకళంక భక్తపరితోషణభూషణ పాపశోషణ. 116

మ. అని యిబ్బంగి వివస్ను లై పలుకఁ గుర్యాలించి కృష్ణుండు న

1 పరితృప్తభృంగవమూహమాధవీ. 2 'జెండాడె' వ్రా. ప్ర.

జనవర్ధిష్ఠుడు గోపగోనివహరతూదత్తుఁడై దేవతా
జను లగ్నింపఁ గరాంబుజాతమున సరచ్చత్రంబుఁగాఁ దాల్చె బో
రన గోవర్ధనశైలముం దటచరరద్రమ్యామరీజాలమున్ .

117

వ. వెండియు.

118

సీ. శరదాగమారంభరసంపూర్ణపూర్ణిమా, చంద్రసాంద్రాతపోజ్వలిత మగుచు
వెలయుబృందాటవీరవీధియం దొక నాఁడు, రాసకేళీమహాశిల్లానుఁ డగుచు
రుచిరసాభాగ్యతారరూఢ్యమనోరమ, స్ఫూర్తి జెన్నొందినరమూర్తి దనర
సలలితముఖచంద్రచంద్రిక గోపికా, నయనోత్పలముల కారనంద మొదవ
తే. భవ్యచాతుర్యభంగిఁ ద్రిభంగి యగుచు, నబ్జనాభుడు నమ్మోదర మతిశయిల్ల
లీలఁ బూరించువరమురళీనినాద, మర్ధి వీతేర విని మోహితాత్మ లగుచు. 119
చ. పతులు మఱిందులుక నుతులు ర బావలు నత్తలు మామలుక నము

న్నతి వల దన్న మానక మనంబునఁ గృష్ణపదాబ్జసేననా
నిర్మలరతి గోపకామినులు ర వే చనుడే గరుణాపయోధి శో
భితగతి రాసకేళి సలీరవెం దరుణీనవపుష్పచావుఁడై .

120

ఉ. రాముఁడు దాను గూడి మధురరాపురికిం జని యందు వైభవౌ
ద్దామన్యసాసనంబున మురదంబున నున్నదురాత్ముఁ గంసు దు
ష్టామరశత్రుఁ డ్రుంచి ముదర మారఁగఁ దల్లిని దండ్రి నంచిత
శ్రీమహితాత్మ లై తనరఁ ర జేసె సరోరుహనాభుఁ డున్నతిన్ .

121

మ. నలు పైప్పంగ పడంగయు క్తమహితాశిమ్నాయంబుఁ జొప్పివి
ద్యలు సాందీపనిచే నెఱింగెఁ జెలు పైందక విన్నమాత్రంబులో
పలనే లోకగురుండు దాన తనకుఁ ర భావింప నన్యుల్ గురు
ల్లలకే లోకవిడంబనార్థ మగు లీలల్ గావె యమ్మేటికిన్ .

122

ఉ. మించి ప్రభాసతీర్థమున ర మృత్యువశంబునఁ బొంది పోయి యా
పంచజనోదరస్థుఁ డగురబాలకు దేశికునందనుం బ్రభో
దంచితలీలఁ దెచ్చి గురురదక్షిణ గా సతిభక్తియుక్తి న
ర్పించె గురుండు చిత్తమునఁ ర బెం పెనలార మురారి వెండియున్ .

123

సీ. ఘనుఁడు విదర్భేశుఁ ర డన నొప్పు భీష్మకు, వరనుతామణి సవరవారిజాక్షిఁ
బద్ధాసమాన రూపశ్రీవిభాసితఁ, గమనీయభూషణఁ గంబుకంఠిఁ
జతురస్వయంవరోత్సవనమాగతపైద్య, సాల్వమాగదముఖ్యజనవరేణ్య
నికరసమావృతఁ ర బ్రకటసచ్చారిత్ర, రుక్మిణి నసమానరక్త కాంతి

తే. నమరగుప్తామృతంబు విరహంగవిభుఁడు, గొనినకై వడి మనుజేంద్రకోటిఁదోలి

1 'మన్నయాదివైరల్య వి, ద్యలు' వ్రా. ప్ర. 2 'మంచి ప్రభాసతీర్థజల + మధ్యమునక
మృతి నొంది పోయి' వ్రా. ప్ర.

కమలనాభుండు నిజభుజాశగర్వ మలరఁ, దెచ్చి వరియించె నతని నురతింప నశమె.

చ. పరువడి భూరిన వ్రవృషభంబుల ముక్కులు గుట్టఁ దద్బల
స్ఫురణ సహింపఁ జాలక నృపుల్ దలపడ్డ జయించి నగ్నజి
ద్ధరణిపునందనకా వికచరతామరసాక్షిఁ బ్రమాది యై స్వయం
వరమునఁ బెండ్లి యాడె గుణోపంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తితోన్. 125

మ. ప్రతివీరక్షయకారి నాఁ బరఁగి సరత్రాజిత్రనూజాహృదీ
ప్సితముం దీర్చఁ దలంచి నాకమునకుం ర్ బెం పారఁ గా నేఁగి వ
ర్ణితశౌర్యోన్మతిఁ బారిజాత మిలకు ర్ స్త్రీలాగతిం దెచ్చు ను
ద్ధతి దేవేంద్రు జయించి కృష్ణుఁ డన నేతన్మాత్రుఁడే చూడఁగన్. 126

నీ. మానితాఖిలజగత్స్వయదేహమునఁ బొల్పు, ధరణిదేవికిఁ బ్రియరతనయుఁ డైన
నరకదానవుని నురనాభాఖ్యఁ జె న్నొందు, ఘనచక్రధారావిఖండితోత్త
మాంగునిఁ జేయ నరయ్యవనీలరామంబు, వేడినఁ దత్పుత్రు ర్ విపులరాజ్య
పదమున నిల్చి లోపలిమందిరమునకుఁ, జేరగ నరకుండు ర్ సెఱలఁ బెట్టి

తే. నట్టికన్యలు నూఱుఁ బరదాఱువేలు, నార్తబాంధవుఁ డైనవర్షాక్షుఁ జూచి
హర్ష బాష్పంబుధారాప్రవర్ష మొదనఁ, బంచశరబాణనిర్భిన్నరథాన లగుచు.

చ. లలితదీపసుందరవిరలాసవిమోహిత లై నవారి నిం
పాలసినగోర్కిఁ దీర్చుటకు ర్ నొక్కముహూర్తమునకా వరించి క
న్యలఁ లలితావనోధవనంబుల నందఱ కన్నిరూపు లై
కలసి నుఖసితిం దనివెఁ ర్ గాంతల భక్తినితాంతచి త్రలన్. 128

క. చతురతతో నం దొక్కొక, యతివకుఁ బదురేసి సుతుల ర్ నాత్మనముల ను
న్నతభుజశక్తులఁ గాంచెను, వితితం బైకీర్తి దిశల ర్ వినుతికి నెక్కన్. 129

నీ. మధురాపురముఁ జతుర్విధబలాఘములతో, నావరించినకాలరయనసావ్య
మగధభూపాలాదిరమనుజేంద్రలోకంబు, సైన్యయుక్తము గాఁగ ర్ సంహరించి
తనబాహుశక్తిఁ జిరత్తముల నర్థించిన, భీమపాద్ధులకు నురద్దామవిజయ
మొనఁగి తద్వైరుల ర్ నుక్కడంగఁగఁ ద్రుంచి, బాణశంబరమురరపల్వలాది

తే. దనుజనాయక సేనావీరానములను, హలధరాదినమేతుఁ డై ర్ హతులఁ జేసె
దంతవక్త్రాద్విదైత్యులురదన్ను నెదుర, భండనములోనఁద్రుంచె దోర్బలముమెఱసి.

వ. వెండియుం గృష్ణుండు గౌరవపాండవభండనంబునకుం దోడ్పడి రాజన్య లనోన్య
న్యమాత్సర్యోత్సాహసమేతు లై సైనికపాదఘట్టనంబులధరాచక్రంబు గంపింప
ననన్యసామాన్యంబు లయినశంఖభేరీప్రముఖతూర్యఘోషంబులు నింగి మ్రొంగఁ
దురంగమరింఖాసముద్ధూతధూళిపటలపరిచ్ఛన్న భానుమండలంబునుం గాఁ జను
దెంచికురుక్షేత్రంబున మోహరించిన నుభయపక్షబలంబులం దునుమాడి నిఖిల

రాజ్యవైభవమదోన్నత్యం డయిననుయోధనుండు నిఖిలరాజసమక్షంబునఁ గర్ణ శకునిదుశ్శాసనాదులదుర్మత్తంబున నిరంతరంబుఁ గుంతీనందనుల కెగ్గు సేసిన దోషంబునంజేసి సంగరరంగంబున భీముగదాఘాతంబునం దొడలు విడిగి పుడమిం బడి గతాయుశ్శ్రీవిభవుం డై యుండ సపరితోషచిత్తుండ నై చూచి తిని గదా యపరిమితబాహుబలోత్సాహు లై నభీష్టద్రోణభీమార్జునులచేత నఖిలధరాధిపతుల నష్టాదశాక్షౌహిణీబలంబులతోడం దునిమించితి నింకను మత్స్య మానబలు లయినయదువీరుల జయింప నెంతవారల కైనం దీరదు మధుపానమద విఘ్నార్జితతామ్రవిలోచను లైవ ర్తించుయాదవుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి పోరించి యిత రేతరకరాఘాతంబుల హతు లై తన్నుఁ గలసినం గాని భూభారం బుడుగ దని చి త్తంబునం దలంచి యంత ధర్మనందనుచే నిస్సవత్నం బగురాజ్యంబు పూజ్యంబుగాఁ జేయించుచు మర్త్యులకుం గర్తవ్యంబు లై నధర్మపథంబులు సూ పుచు బంధుమిత్రుల నెల్లఁ బరితోషంబు నొందించుచుం దత్సరోక్షంబున వారి వంశం బుద్ధరింపం దలంచి యభిమన్యువలనియు త్తరాగర్భంబు నిలిపి గురు తనయప్రయు క్తమహిత బ్రహ్మస్త పాతంబునం దద్గర్భదళనంబు గాకుండ నర్భకుని రక్షించి నిజపదారవిందసేవారతుం డై నధర్మసుతుచేఁ గీర్తిప్రతాపంబులు నివ్వ టిల్లం దురంగమేధంబులు మూడు సేయించి వెండియు.

131

- సీ. వల నొప్ప తాకికనైదికమార్గముల్, నడపుచు ద్వారకానగరమందు
నవిదితాత్మీయమాయాప్రభావమున ని,స్సంగుం డై యుండి సంతసారిపగిది
జెంది కామంబులచేత విమోహితుం, డై సుఖించుచు ముదిరతాత్ముఁ డగుచు
నందితస్నిగ్ధస్థిరతావలోకముల ను, ధాపరిపూర్ణనీలూపములను
- తే. శ్రీనికేతన మైనశరీరమునను, బాండునందనయదుకులప్రకరములను
లీలఁ గారుణ్య మెలయఁబోలించుచుండె, నార్తరత్నోచణుండునారాయణుండు.
- సీ. సంపూర్ణ పూర్ణిమారచంద్రచంద్రిక నొప్ప, రమణీయ శారదశ్రాత్తులందు
సలలిత కాంచన స్తంభ సౌధోపరి, చంద్రకాంతోపలస్థలములందు
మహితక ర్ణేకకామధ్యదిగ్గజముల, గతిని సాదామిసీరీతలనడిమి
నీలమేఘంబులరీలీ 1 ముక్తానుయు, క్తస్నిగ్ధనీలరత్నములభాతి
- తే. సతతయావనసుందరీయతవిహారు, డగుచు నతు లెంద అందఱకన్నిరూప
ములను గ్రీడించెఁ బెక్కబ్బరములు సెలంగి, నందనందనుఁ డభినవారనందలీల. 133
- వ. అంత నొక్కనాడు.
- చ. మునివరు లేగుదేర యదురీభోజవర్ణులు గూడి ముట్టఁ బ
ల్కినఁ గన లొంది వారు దమరకించి శపించినఁ గొన్నిమాసముల్
చనునెడ దైవయోగమున రిజాఠిరఁ బో సమకట్టి వేడుకల్

134

మనములఁ దొంగలింప గరిరమున్ నిజయానము లెక్కి యాదవుల్. 135

ఉ. కోరి ప్రభాసతీర్థమునకుం జని తన్నదిఁ గ్రుంకి నిర్తల్లో
దారత నందు దేవమునితర్పణముల్ పితృతర్పణంబులున్
వారనిభక్తిఁ జేసి నవనవత్సలతోఁ బాలుపారుగోవులన్
భూరిసదక్షిణాకముగ ర భూసురకోటికి నిచ్చె వెండియున్. 136

క. లజనపట రత్నకంబళ, రజత మహారజత తీల ధరరావరకన్యా
గజ తురగ రథములను నద్విజకోటికి నిచ్చె బెంపు ర దీపింపంగన్. 137

వ. ఇట్లు సఫలంబు లయినభూదానంబు మొదలుగాఁ గలదానంబు లనూనంబులుగా
భగవదర్పణబుద్ధిం జేసి యనంతరంబ. 138

తే. ఎనఁగుమోదంబు నంధిల్ల ర నిష్టమైన, రసికమృదులాన్న మర్థిఁ బారణలుసేసి
మంజూలాసవరసపానసమత్తులగుచుఁ, గడఁగియన్యోన్యహాస్యవారీకృములఁ గలఁగి.

వ. ఇట్లు దమలోన మదిరాపానమదవిఘూర్ణితతామ్రలోచను లయి మత్సరంబుల
నొండొరులం బొడిచి నమ స్తయాదవులును వేణుజాతానలంబునఁ దద్వంశపరం
పరలు దహనంబు నొందుచందంబునం బాలిసి రది యంతయుం గనుంగొని
శ్రీకృష్ణుం డవ్వడు. 140

క. చతురతతో నిజమాయా, గతిఁ జూచి లనద్విలోలరీతిల్లోలనమం
చితేమిలకమలసార, స్వతజలముల విహితవిధులు ర సలిపినవాఁ డై. 141

క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంక గుణాభిరాముఁ ర డాసీనుం డై
యకుటిలమతి ¹బదరీవన, మునకును బొ మ్మనుచు మొఱఁగి ర పోయిన సేనున్. 142

క. క్రమమున నిజకులసంహా, రము సేయఁ గడంగు తెఱిగి ర రమణీయశ్రీ
రమణుచరణాబ్జయుగవిర, హమునకు మది నోర్వలేక ర యనుగమనుఁడ నై. 143

క. హరి సరయుచుఁ జనిచని యొక, తరుమూలతలంబునందుఁ ర దనదేహరుచుల్
వరఁగఁగ నున్నమహాత్మునిఁ, బరునిఁ బ్రపన్నార్తిహరుని ర భక్తవిధేయున్. 144

వ. మఱియును. 145

సీ. అన్యత్ప్రియస్వామి ర నచ్యుతుఁ బరు సత్త్వగుణగరిష్ఠుని రజోరగుణవిహీను
సురుచిరద్వారకాపురసమాశ్రయు ననా, శ్రయు నీలనీరదరశ్యామవర్ణు
దళదరవిండసుందరపత్త నేత్రు ల,క్షీయుతుఁ బీతకారశేయవాసు
విలసితవామాంకరవిన్యస్తదక్షిణ, చరణారవిందు శరశృత్ప్రకాశు

తే. ఘనచతుర్బాహు సుందరారకారు ధీరుఁ జెన్ను గలలేతరావివై ర వెన్నుమోపి
యున్నవీరాసనాసీను ర నన్ను గన్న, తండ్రి నానందపరిపూర్ణు ర దనుజహరుని.

మత్తకోకిలము. కంటిఁ గంటి భవాబ్ధి దాటఁగఁ ర గంటి నాశ్రితరక్షకుం
గంటి యోగిజనంబుడెందముఁ ర గంటి జుట్టముఁ గంటి ము

1 ' బదరీవని, కింక నీ వరుగు మని మొఱఁగి యోగిన' అ. ప్ర.

క్రొంటికిం గన రానియొక్కటిఁ గంటిఁ దామరకంటిఁ జే
కొంటి ముక్తివిధానముం దలఁకొంటి సౌఖ్యము లందఁగన్.

147

వ. అయ్యవనరంబునం బరమభాగవతోత్తముండును మునిజనన త్తముండును దై
పాయనసఖుండును బరమతపోధనుండును సమశాన్త్యుండును సఖిజనమాన్యం
డును బుధజనవిధేయుండును సగుమైత్రేయుండు దీర్ఘాచరణంబు సేయుచుం జని
చని.

148

మ. కనియెం దాపసపుంగవుం డఖిలలోకఖ్యాతపరిష్ట శో
భనభాస్వత్పరిపూర్ణ యశావనకళాభ్రాజిష్టు యోగీంద్రహృ
ద్వనజాతైకచరిష్టుఁ గాస్తుభముఖోద్ద్యద్భూషణాలంకరి
ష్టు నిలింపాహితజిష్టు విష్టుఁ బ్రభవిరష్టుఁ గృష్టు రోచిష్టునిన్.

149

క. తదనంతరంబ హరిఁ దన, హృదయాంభోరుహము ముకుళితేక్షణముల స
మృదమునఁ జూచుచు నానత, వదనుం డై యుండె ముదము రీవజలఁగ ననఘా.

వ. అంత దగ్గఱ నేతెంచి యున్న మైత్రేయుండు వినుచు నుండ దరహాసచంద్రికా
సుందరపదనారవిందుండును నానందసుధానివ్యందకందళితహృదయుండును భ
క్తానురక్తదయాసక్తవిలోకనుండును సగుపుండరీకాక్షుండు నన్ను నిరీక్షించి
యిట్లని యానతిచ్చెఁ బూర్వభవంబున ననుబ్రహ్మలు సేయునత్త్రయాగంబున
వసు వైభవదీయహృదయంబున నితరపదార్థంబులు గోరక మదీయపాదారవింద
సేవం గాంక్షించితివి గావునం దన్నిమిత్రంబున నేను నీహృదయంబున వసి
యించి సమస్తంబును గను చుండుదు నాత్మారాముండ నై ననన్ను నెవ్వరేనియు
సదసద్వివేకు లై యెఱుంగం జాలరు వారలకు నేను నగోచరుండ నై యుండుదు
మత్పరిగ్రహంబు గలనీకు నీజన్మంబ కాని పునర్భవంబు నొంద కుండుటకు
భవదీయపూర్వజన్మకృతసుకృతవిశేషఫలంబుకతన నియాశ్రమంబున మత్సా
దారవిందసందర్శనంబు గలిగె నదియునుం గాక పద్మకల్పంబునందు మన్నాభి
పద్మమధ్యనిషణ్ణుం డయినపద్మసంభవునకు (జన్మమరణాదిసంస్కృతినివర్తకంబును
నవిరతానశ్వరసౌఖ్యప్రవర్తకంబును నగు) మన్మహత్త్వంబుఁ దెలియఁ జేయు
నట్టి దివ్యజ్ఞానంబు నీకు నెఱింగింతు నని యమ్మహనీయతేజోనిధి యానతిచ్చినసుధా
సమాససరసాలాపంబులు గర్ణకలాపంబు లై మనస్తాపంబులం బాపిన రోమాంచ
కంచుకితశరీరుండను నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండను బరితోషసాగరాం
తర్నిమగ్నమానసుండను నయి యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటయించి
యిట్లంటి.

151

క. పురుషోత్తమ నీపదసర, సిరుహాధ్యానామృతాభిరక్షేకస్ఫురణం

గర మొప్పిననాచి త్తమి, తరవస్తువులందు వాంఛఁ గ దగులునె యెందున్. 152

- చ. జననము లేనిసీపు భవనంగతి నొందుట కేమికారణం
బనియును గాలసంహరుడ శ్రీ వై జగముఖ¹ విలయించునీపు నా
యనిరిపుభీతి కై సరిదుగదంచితదుర్గము నాశ్రయించు తె
ట్లనియును దేవ నామనమునందుఁ దలంతు సరోజలోచనా. 153
- వ. అదియునుంగాక. 154
- క. శ్రీరమణీశ్వర నీ వా, త్తారాముడ వయ్యు లీలఁ శ్రీ దరుణీకోటిం
గోరి రమించితి వనియును, వారక యేఁ దలఁతు భక్తవత్సల కృష్ణా. 155
- క. పరతత్త్వజ్ఞులు గరుణా, కర నిను సంసారి వనుచుఁ శ్రీ గడఁకఁ దలంపక
అరసి ననుఁ గాచు తెల్లను, గర మరుదు తలంచి చూడఁ శ్రీ గమలాధీశా. 256
- వ. దేవా నీ వఖండితవిజ్ఞాననిర్మలాంతఃకరణుండ వయ్యును ముగ్ధభావంబునఁ బ్రమ
త్తునిచందంబున విమోహి కైవడిం బ్రవర్తించుచు నెందేని నొదిగి యుండుటం
దలంచి నాడెందంబు గుండు చుండు నరవిందలోచన పురందరవందిత మాకుండ
యిందిరాసుందరీరమణ సరస్వతీరమణునకుం గరుణించి యానతిచ్చినసుజ్ఞానంబు
ధరించు శక్తి నాకుం గలదేనిఁ గృపసేయుము భవదీయశాసనంబు ధరియించి భూరి
సంసారపారావారోత్తరణంబు సేయుదు నని విన్నవించి బహుభంగులం బ్రస్తు
తించిన భగవంతుండును బ్రసన్నపారిజాతంబును నై నకృష్ణుండు పరతత్త్వనిర్ణ
యంబు నెఱింగించిన. 157
- క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధజ్ఞానకలితరభావుడ నగుటం
బరతత్త్వ వేది నై తః, చ్చరణసరోజముల కెఱిగి శ్రీ నమ్మతితోడన్. 158
- క. హరిపదజలరుహవిరహా, తురతక దుర్దాంతదుఃఖితోయధిఁ గడవక
వెర వేది తిరుగ వలసెను, సరసిజభవకల్పవిలయశ్రవణము² దాఁకన్. 159
- వ. ఇట్లు దిరుగుచు. 160
- మ. నరనారాయణతాపసాశ్రమపదాశ్చత్వంబునం బొల్పుభా
సురమందారరసాలసాలవకు ఛాశోకాష్లు పున్నాగ కే
సర జంబీర కదంబ నింబ కుట జాశ్వత్థ స్ఫురన్తల్లికా
కరవీరక్షీతిజాభిరామ బదరీకాంతార సేవారతిన్. 161
- క. చను చున్నవాడ నని పల్కినపలుకుల కులికి కళవశించుచు విదురుం
డనుపమశోకాణ్ణవమున, మునిఁగియు నిజయోగన త్రవ్రమునఁ దరియించెన్. 162
- వ. ఇట్లు విదురుండు శోకపాపకునిం దనవివేకజలంబుల నార్చి యుద్ధపుని కిట్లనియె.
- మ. అనఘా యుద్ధవ నీకుఁ గృష్ణుఁ డనురేంద్రారాతి మన్నించి చె
ప్పినయథాశ్రయహస్త్యతత్త్వవిమలాభిజ్ఞానసారంబు బో
రన నన్నుం గరుణించి చెప్పినఁ గృతార్థత్వంబునం బొందెదక

- విను పుణ్యాత్ములు శిష్యసంఘముల నుర్రొం బోవరే వెండియున్. 164
- క. భగవద్భక్తులు సుజనులు, దగ వెడిగి పరోపకారతాత్పర్యవివే
కగరిష్ఠులై చరింతురు, జగతిం బొగ డొంది వృష్టిగన త్రమ యెందున్. 165
- క. అనవుడు నుద్ధవుఁ డవ్విదు, రున కి ట్లను ననఘ మునివరకుఁడు సాక్షాద్వి
ష్ణునిభుం డగుమైత్రేయుఁడు, దనమనమున మనుజగతి వరదలఁ దలచి తగన్. 166
- క. హరి మురభేదిఁ బరాపరుఁ, గరుణాకరుఁ దలఁచునట్టిభునుఁ డమ్మునికుం
జరుకడ కేగిన నాతఁడు, గర మర్థిం దెలుపు సాత్త్వికజ్ఞానంబున్. 167
- వ. అని యుద్ధవుండు విమరుం గూడఁ జని చని. 168
- ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధగ్రముఖ్యుఁడు హల్లకపుల్లపద్మని
వ్యంధమరందపానవిలసన్నదభృంగఁ జల త్రరంగ మా
కందలవంగలుంగలతిరకాచయనంగ సురాంగనాశ్రితా
నందితపుణ్యసంగ యమునన్ భవభంగ శుభాంగ నర్మిలిన్. 169
- క. కని డాయ నేఁగి మోదం, బునఁ దత్సరిదమలపులిసభాములఁ దగ నా
దిన శేషము ¹నివసించెను, వనజోదరపాదపద్మపతకమానసుఁ డై. 170
- క. మఱునాఁడు రేవకడ భా, సురపుణ్యుఁడు ఘనుఁడు మధునిరఘాదనచరణ
స్మరణక్రీడాకలితుఁడు, దరియించెం గలుషగహన²దమునన్ యమునన్. 171
- వ. ఇట్లు యమునానది నుత్తరించి యుద్ధవుండు బదరికాశ్రమంబునకుం జనియె ననిన
విని రాజేంద్రుండు యోగీంద్రున కి ట్లనియె. 172
- క. శౌరియు నతిరథవరులు మ, హరిరథనమరథులు యదుబరలాధిపు లెల్లం
బోరి మృతిఁ బొంద నుద్ధవుఁ, డేరితిన్ బ్రదికె నాకు ర నెఱిగింపు తగన్. 173
- సీ. నావుడు రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుఁ, డి ట్లను మున్ను లోరకేతుచేత
సంప్రార్థితుం డై నరజలరుహనాభుండు, వసుమతివై యదురవంశమందు
నుదయించి తనుఁ దానరమదిలోనఁ జింతించి, తెలి వైది యాత్మీయకులవినాశ
మొనరించి తాను బంరచోపనిషత్తయ, మగుదివ్యదేహంబునందుఁ జెందఁ
తే. దలఁచి విజ్ఞానతత్త్వంబు ర ధరణి మీఁదఁ, దాల్చి జనకోటి కెఱిగింపఁగదగినధీరుఁ
డుద్ధవుఁడు దక్క నితరు లేరనోప రితఁడు, నిర్జితేంద్రియుఁ డాత్మసరస్విభుఁ డటంచు. 174
- క. షీతివై నిలిపినకతమున, నతనికి మృతి దొరక దయ్యో ర నవనీశ రమా
పతియభిమానము గలిగిన, యతిపుణ్యుఁడు సనియె బదరికాశ్రమమునకున్. 175
- వ. అంత. 176
- క. ఉద్ధవుఁ డరిగినపిదప న, మిద్ధపరిజ్ఞాను సుజనగ్రహితు మైత్రేయున్
వృద్ధజనసేవ్యుఁ దాపన, వృద్ధశ్రవుఁ జూడఁ గోరి ర విదురుఁడు గడఁకన్. 177

1 నివసించి...మానసు లై. 2 దమునశృద్ధము సాంతముగాన 'దమునన్' అని యుండఁ
దగు. అయినను వ్రాతప్రతులందు 'దమున్' అనియే కానిపించుచున్నది.

వ. యమునానది దాటి కలిపయ ప్రయాణంబులఁ బుణ్యనదులను హరిక్షేత్రంబుల
ను దర్శించుచు నతిత్వరితగమనంబున. 178

క. చని చని ముందటఁ గనుఁగొనె, ఘనపావతమణిపతంగఁగఁగరణాపాంగం
గనదుత్తుంగతరంగఁ, జనవరనుతబహుళపుణ్యసంగఁ గంగన్. 179

క. అందు నరవిందసౌరభ, నందితపవమానదూతనటదూర్విపరి
స్పందితకందళశీకర, సందోహలసత్ప్రవాహజలమజ్జనుఁ డై. 180

సీ. ఘనసారరుచివాలురకాసముదంచిత, నైకతవేదికానలమునందు
యమనియమాదియోగంగాగ్రియానిష్ఠఁ, బూని పద్మాసనాసీనుఁ డగుచు
హరిపాదసరసీరుహస్యస్తచిత్తుఁ డై, బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తిఁ గౌ బాఁట దోలి
నకలవిద్వజ్జనరస్తవనీయసముచితా, చారవ్రతోపవాసములఁ గ్రుస్సి
తే. యున్నపుణ్యాత్మ విగతవరయోవికారు, వినుతసంచారు భువనపావనవిహారు
యోగిజనగేయు సత్తతిభాగధేయు, శ్రితవిధేయు నమేయు మైత్రేయుఁ గాంచె.

—♦♦♦ విదుర మైత్రేయసంవాదము. ♦♦♦—

వ. ఇట్లు గనుంగొని యమ్మునీంద్రునిపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి ముకుళితహస్తం డై యి
ట్లనియె మునీంద్రా లోకంబున నకలజనంబులు మనంబుల ఘనంబు లగుసౌఖ్యం
బు లందం దలంచి తత్ఫలప్రాప్తిహేతువు లైనకర్మంబు లాచరించి దైవ్రాపహా
తులై తత్కర్మంబులచేత నిష్ఫలారంభు లగుదురు కర్మంబులు బంధకంబులును
దుఃఖిహేతువులునుం గాని సౌఖ్యదాయకంబు లై పాపనిష్క్రమిఁ జేయ నోప వది
యట్లుండె భూరిదుఃఖిఁజనుసారం బైనసంసారచక్రంబునందుఁ బరిభ్రమించుచుం
గామవిమోహితు లై పూర్వకర్మానుగతంబు లైనశరీరంబులు దాల్చుచుం జ
చ్చుచు మరలం బుట్టుచు నెంతకాలంబునకుం బాపనిష్క్రమిఁ గానక మాతృయకా
వనవనకుఠారులై జనియించి వర్తించుమూఢాత్ములం బశుప్రాయుల రక్షించుకొ
ఱకుఁ గాదె నారాయణపరాయణు లైనమీవంటిపుణ్యాత్ములు లోకంబునం జరి
యించుట యదియునుం గాక. 182

ను. అవివేకానుగతస్వకార్యజలవేలాక్షీర్ణ మై మిత్రబం
ధువధూపుత్రజలగ్రహోగ్రయుత మై రదుర్దాంత మైనట్టిదు
ర్భవపాథోధిఁ దరించువారె హరిసంబంధక్రియాలోలభా
గవతానుగ్రహనావ లేనియధముల్ గౌ గారుణ్యసంధాయకా. 183

క. మునినాథచంద్ర ననుఁ గై, కొని కాచుతలంపు బుద్ధిఁ గూడినయేనిక
నినుము మదిప్పిత మది నా, చనవునఁ గావింపవయ్య నీ సజ్జనతలకా. 184

వ. అని వెండియు విదురుండు మైత్రేయుం జూచి మునీంద్రా ¹త్రిగుణాత్మకమాయా
నియంత యగుభగవంతుండు స్వతంత్రుం డయ్యు నవతరించి యేయేయవతారం

1 'పురుషాధీశ్వరుం డైన భగవంతుండు' వ్రా. ప్ర.

బుల నేయేకర్తంబు లాచరించె నదియు ¹నిష్క్రియుం డగునీశుండు మొదలం బ్రపంచంబు నేవిధంబునం గల్పించె నేరీతిం బాలించె (మఱియు నీవిశ్వంబు) నాత్మీయహృదయాకాశగత²ముం జేసి నివృత్తవృత్తి యగుచు యోగమాయ యం దెట్లు వసియించె బ్రహ్మాండంబునందు నేలవ వర్తించె నందు బ్రహ్మాదిరూపం బులం బొంది బహుప్రకారంబుల నెట్లు క్రీడించె భూసురగోసురాదులఁ బరి రక్షించుటకై మత్స్యద్యవతారంబులు ధరియించి యేయేప్రయోజనంబులం దీర్చెఁ బయోరుహగర్భాండకటాహంతర్గతంబు ³లై లోకపాలనహితంబు లైన లోకంబులను లోకాలోక పర్యతంబులను బహిర్భాగంబులను నేయేతత్త్వభేదం బులను నెత్తెఱంగునం బుట్టించె నందుఁ (బ్రదీపితం బగు)జీవకోటి యెవ్వనిం గొల్చి బ్రదుకు జనులకుఁ ⁴గర్తనామరూపభేదంబు లెట్లు నిర్దేశించె నింతయు సవిస్తరంబు గా వివరింపు ము త్తమశ్లోకమౌళిమండనుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నైన వుండరీకాక్షునిచరిత్ర శ్రవణంబునంగాని (జన్మమరణాదిసకలదుఃఖాకరంబులును దుష్కర్తృప్రాప్తంబులును నగు)భవబంధంబులు దెగ వని వెండియు నిట్లనియె.

తరలము. సతతమున్ సరసిరుహోదరనీసత్కథామృతపూరమున్

శ్రుతిపుటాంజలిచేత నిమ్మల ర్జజ్జియుం దనివ్రాదు భా

రతకథామిష మూని విష్ణుఁ బరారాశరప్రియసూతి స

స్తతి నుతించినచోట సన్మనీనాథ నామది నుబ్బుదున్. 186

క. ఇతరకథావర్ణనముల, సతిహేయత నొందెఁ జిత్త ర్మమనఘాత్త రమా

పతిచరితామృతరతి సం, సృతివేదన లెల్లఁ బాయఁ ర్జ జేయు మునీంద్రా. 187

తే. భూరివిజ్ఞాననిధు లగునారదాది, నిర్మలాత్మల కయిన వర్ణింప రాని

హరికథామృతపానంబు ర్ నందు విసివి, యొల్ల ననువాఁడె పో వెఱ్ఱిగొల్లఁ డనఘ.

వ. అదియునుం గాక.

189

సీ. అరవిందనాభునిర్యపరావతార మై, జనన మందినపరాశరనుతుండు

చతురవర్ణాశ్రమారచారధర్మములును, తవణిప లోకవిర్రడంబనములు

నగు గ్రామ్యకథలు వె ర్ కక్కుర్చి గల్పించుచు, హరికథావర్ణనరమందులోన

నించుకించుక గాని ర్ యేర్పడఁ జెప్పమి, నంచితవిజ్ఞాన ర్ మాత్మ నిలువ

తే. కున్మఁ జింతించి మఱి నారదోపదిష్టుఁ, డగుచు హరికీర్తనామృతరమాత్మఁ గ్రోలి

విమలనుజ్ఞాననిధి యన ర్ వినుతి కెక్కి, ధన్యుడయ్యెనులోకైకరమాన్యుడగుచు.

వ. కావున.

191

క. సరసిరుహోదరునుంగళ, చరితామృత మాత్మఁ గ్రోలు ర్ జనుఁ డితరకథా

1 'సృష్టిపూర్వంబునఁ బ్రపంచంబు' వ్రా. ప్ర. 2 'యొన యోగమాయ' వ్రాతప్రతులు.

3 'లైన లోకాంతరంబులను లోకాలోకపర్యతంబులను లోకపాలనను విశ్వంబును నెత్తెఱంగునఁ బుట్టించె' వ్రాతప్రతులు. 4 జాతకర్తనామ.

- గరళముఁ గోలునె హరిసం, స్మరణము జీవులకు నఖిలశౌఖ్యద మనఘా. 192
- క. శ్రీవనితాధిపనామక, థావిముఖుల కిహముఁ బరము ర ద వై పిదపం
బోవుదురు నరకమునకున్, వావిరి నే వారిఁ జూచి ర వగతు మునీంద్రా. 193
- క. ఏనరుఁడే నొకనిమిపం, బైన వృథావాదగతిని ర హరిపదకమల
ధ్యానానందుఁడు గాఁడే, నానరునకు నాయు వల్పు ర మగు మునినాథా. 194
- చ. మృదుగతిఁ బువ్వుఁ దేనియ రమించుచుఁ బానము సేయఁ బాటుప
ట్టదవిభుపోల్కి నార్తజనశబాంధపు విశ్వభవస్థితివ్యయా
స్పదమహితావతారుఁ డగురపంకరుహోదరునిత్యమంగళ
ప్రదగుణకీర్తనామృతముఁ ర బాయక ¹గోలెదఁ జెప్పవే దయన్. 195
- క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుం, డనుమునినాయకుని నడిగె నని వేదవ్యా
నునితనయుం డభిమన్యుని, తనయునకుం జెప్పి మఱియుఁ ర దగ నిట్లనియెన్.
- వ. ఇట్లు విదురుండు మైత్రేయు నడిగిన నతం డతనిం గని యతిమృదుమధురవచన
రచనం డై యిట్లనియె ననఘా కృష్ణకథాశ్రవణతత్పరుండ వై నీవు న న్నడి
గితివి గావున భద్రం బయ్యె నీవు భగవద్భక్తుండవు గావున హరికథాన క్తుండ
వగుట విచిత్రంబు గా దదియునుం గాక మాండవ్యుశాపంబున సాత్యవతేయు
వలన (భ్రాతృక్షేత్రంబున) శూద్రయోనిం బుట్టినట్టి (ప్రజాసంయమనుండ వగు)
ధర్ముండవు పరమజ్ఞానసంపన్నుండవు నారాయణునకుం బ్రియతముండవు గావు
నఁ గృష్ణుండు నిర్యాణకాలంబునం దననన్నిధికిం జనిననన్ను డాయం జీరి విజ్ఞా
నం బెల్ల నుపదేశించి నీకు నెఱింగింపు మని యానతిచ్చుటంజేసి యవశ్యంబును
నీకు నెఱింగింతు దత్తావధానుండ వై వినుము. 197
- క. వనజాక్షయోగమాయా, జనితం బగువిశ్వజననసంసారవినా
శనములతెఱఁ గెఱిగించుచు, ననఘా విష్ణునిమహత్త్వ ర మభివర్ణింతున్. 198
- సీ. సకలజీవుల కెల్ల ర బ్రకటదేహము నాత్మ, నాథుండుఁ బరుఁడు నానావిధైక
మత్యుపలక్షణమహితుండు నగుభగ, వంతుండు సృష్టిపూర్వంబునందు
నాత్మీయమాయ లీయంబు నొందిన విశ్వ, గర్భుండై తాన యెక్కటివెలుంగు
పరమాత్ముఁ డభవుం డురవద్రష్ట యయ్యు వ, స్త్వంతరపరిశూన్యఁడగుటఁ జేసి
తే. ద్రష్ట గాకుండు మాయాప్రధానశక్తి, నతులచిచ్ఛక్తి గలవాఁడునగుచుఁ దన్ను
లేనివానిగఁ జిత్తంబురలోనఁ దలఁచి, ద్రష్ట యగుఁ దనభువననిర్మాణవాంఛ.
తే. బుద్ధిఁ దోఁచిన నమృహారీపురుషవరుఁడు, గార్యకారణరూప మై ర ఘనత కెక్కి
భూరిమాయాభిధానవిశ్వసృరితశక్తి, వినుతి కెక్కినయట్టియరవిద్యయందు. 200
- క. పురుషాకృతి నాత్మాంశ, స్ఫురణము గల శక్తి నిలిపి ర పురుషోత్తముఁ డీ
శ్వరుఁ డభవుం డజుఁడు నిజో, దరసంస్థితవిశ్వ మపుడు ర దగఁ బుట్టించెన్. 201

- సీ. ధృతిఃబూని కాలచోరదితము నవ్య క్తంబుఁ బ్రకృతియు నను పేళ్లఁ బరఁగుమాయ వలన మహా త్తత్త్వ ర్మలమిఁ బుట్టించె మా,యాంశ కాలాదిగుణాత్త కంబు నైనమహా త్తత్త్వ ర్మచ్యుతదృగ్గోచర మగుచు విశ్వనిర్మాణవాంఛ నందుటఁజేసి రూపాంతరంబునఁ బొంది, నట్టిమహా త్తత్త్వ ర్మమందు నోలిఁ
- తే. గార్యకారణకర్తృత్వ మైన, మహితభూతేంద్రియకమనోరమయ మనంగఁ దగునహంకారతత్త్వ మురత్సన్నమయ్యెఁగోరి నత్త్వరజ సైమోగ్గుణక మగుచు.
- వ. వెండియు రూపాంతరంబులం బొందు చున్నసాత్త్వికాహంకారంబువలన మనంబును నైకారికకార్యభూతంబులై నదేవతాగణంబులును సంభవించె నింద్రియాధిష్ఠాతలై నవానివలన శబ్దంబు పూర్వంబునఁ బ్రకాశం బగుటంజేసి జ్ఞానేంద్రియంబులయినతత్కృత్సుశోభిత్రజిహ్వఘ్రాణంబులును గర్తేంద్రియంబులయినవాక్పాణిపాదపాయాపస్థములును దైజసాహంకారంబున నుత్పన్నంబులయ్యెఁ దామసాహంకారంబువలన శబ్దస్పర్శరూపసంగంధంబు లుదయించె నందు శబ్దంబు నిజగుణం బయినశబ్దంబువలన నాకాశంబుఁ బుట్టించె గగనంబు గాల¹మాయాంశ యోగంబునం బుండరీకాక్షునిరీక్షణంబున స్పర్శతన్మాత్రంబువలన వాయువుం గలిగించెఁ బవనుండు సభో²లంబున రూపతన్మాత్రంబువలన లోకలోచనం బైన తేజంబు నుత్పాదించెఁ దేజంబు గాల³మాయాంశయోగంబున నుత్తమశ్లోకుని విలోకనంబునఁ బవమానయుక్తం బగుచు రసతన్మాత్రంబువలన నంబువులం బుట్టించె సలిలంబు గాలమా⁴యాంశయోగంబునం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు గలిగి తేజోయుక్తం బైనగంధగుణంబువలనఁ బృథివిఁ గలిగించె నందు గగనంబునకు శబ్దంబును వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును సలిలంబునకు శబ్దస్పర్శరూపసంబులును పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపసగంధంబులును గుణంబులై యుండుఁ గాల⁵మాయాంశలింగంబులు గలిగి మహదాద్యభిమానంబులు నొందినదేవతలు విష్ణుకళాకలితు లగుదు రట్టిమహదాదితత్త్వంబు లైక్యంబు సాలమిం బ్రపంచంబులు గల్పింప సమర్థంబులు గాక కృతాంజలు లై యోగీశ్వరేశ్వరుం డైననారాయణు ని ట్లని స్తుతయించె. 203

దండకము. శ్రీనాథ నాథా జగన్నాథసమైకరత్నో విపక్షక్షపాటక్షమాభృతసహస్రాక్ష సీరేజపత్రేక్షణాదేవదేవా భవద్దాసవర్గోపతాపంబులం బాపఁగా నోపుదివ్యాతపత్రంబు నాఁ బొల్పుయుష్మత్పదాంభోజమూలంబు పుణ్యాలవాలంబుగాఁ బొంది యోగిండు, లుద్దామసంసారతాపంబులం బాపఁగా మీటి వర్తింతు రోతండ్రి యీశా సమస్తాఘనిర్ణాశ యీవిశ్వమం దెల్లజీవుల్ భవ్రాదగ్రదుర్వారతాపత్ర యాభీలదావాగ్నిచేఁ గ్రాగి దుఃఖాబ్ధిలోఁ దోఁగి యేకర్తముక ధర్మముం బొందఁ

గా లేక సంసారచక్రంబునందుం బరిభ్రామ్యమాణాత్తులై యుందు రమృతాధచే
తన్ములం జెప్పఁగా నేల యోదేవ విజ్ఞానదీపాంకురం బైనమీపాదపంకేరుహచ్ఛా
యఁ బ్రాపింతు మబ్జాక్ష సంతానిసంఘంబు లై కాంతికన్యాంతతం బేర్చి దుర్దాం
తపాపాఘనిర్ణాశకాంబు ప్రవాహోభ్రగంగానివాసంబు గా నోష్ఠమీపాదయుగ్మం
బు యుష్మన్ముఖాంభోజనీడోద్గతం బైనవేదాండజశ్రేణీచేతం గవేపించి సంప్రా
ప్తులైయుందు రోనాథ వైరాగ్యశక్తిస్ఫుటజ్ఞానబోధాత్తులైనట్టిధీరోత్త
ముల్ నిత్యనైర్మల్యభవ్యాంతరంగంబులం దేవరంజ్యోతిపాదాబ్జవీతంబు గీలించి
కైవల్యసంప్రాప్తులై రట్టినిర్వాణమూర్తిం బ్రశంసించు మింద్రాదినంద్యా ము
కుందా సమస్తంబుఁ గల్పింపఁ బాలింపఁ దూలింపఁగాఁ జెక్కుదివ్యావతారం
బులం బొందునీపాదపంకేరుహధ్యానపారీణసుస్వాంతులై యొష్ఠభక్తాళికి మో
క్షదం బైననీపాదకంజాతముల్ గొల్తు మీశా రమాధీశ పుత్రాంగనామిత్రసంబం
ధబంధంబులం జెంది ¹నిత్యంబు దుష్ప్రక్రియాలోలు రై దేహాకేహంబులం దోలి
వర్తించుదుర్జానవశ్రేణులం దంతరాత్మండ్ వై యుండియున్ దూర మై తోచు
నీపాదపద్మంబు లర్చింతు మోదేవ బాహ్యోంద్రియవ్యాప్తి నుద్వృత్తులైనట్టి
మూఢాత్ము లధ్యాత్మతత్త్వప్రభావాధ్యులై నీపదాబ్జాతవిన్యాసలక్ష్మీకళావాస
ముం గన్నయయ్యత్తిమశ్లోకులం గానఁగాఁజాల రప్పఁబు ²లాదుష్టులం జూడఁగా
నొల్ల రంభోధిరాట్కన్య కాకాంత వేదాంతశుద్ధాంతసిద్ధాంత మై యొష్ఠనీసత్క
థాసారచంచత్సుధాసారపూరంబులం గ్రోలి సాఖోన్మతిక్ సోలి ధీయుక్తు
లై వ్రాలి తాపంబులం దోలి మోదంబులం దేలి సంపన్నులై మన్ననిత్యప్ర
పన్నుల్ మహాత్కంఠతం బేర్చి వైకుంఠధామంబు నల్పక్రియాలోలు రై
కాంతు రద్దివ్యవాసైకసంప్రాప్తికిం గోరు చున్నార మోదేవ వైరాగ్యవిజ్ఞాన
బోధాత్మ యోగక్రియారూఢి సంతర్పహిర్వాన్యైః జాలించి శుద్ధాంతరంగంబు
గావించి హృత్పద్మవాసుండవై చిన్మయాకారతన్నున్ననీయున్నతానంతతేజో
విలాసోల్లసన్నూర్తిఁ జిత్తంబులం జేర్చి యానందలోలాత్తతం బొల్పుయోగీశ్వర
శ్రేణికిం దావకీనానుకంసానులభస్ఫుటజ్ఞానముం గలుటంజేసి యాయాసముం
లేద యోదేవతాచక్రవర్తి సదానందమూర్తి జగద్గీతీకీర్తి ³లసద్భూతవర్తి భవ
ద్దాసులైనట్టిమమ్మక్ జగత్కల్పనాసక్తచిత్తుండవై నీవు త్రోగూర్ణవిన్నూర్తిఁ
బుట్టించినం బుట్టుట కాక నీభవ్యలీలానుమేయంబుగా సృష్టి నిర్మాణముం జేయ
నే మెంతవా ⁴రారు మీ శక్తియుక్తిక్ భవత్పూజ గావించు మట్లుండె నీసత్క
ళాజాతులైనట్టిమ మ్మెన్న నేమున్న దధ్యాత్మతత్త్వంబ వన్నం బరంజ్యోతి
వన్నం బ్రపంచంబు కెల్ల న్నధిపాత వన్న్ సదానాథీ వన్న్ గుణాతీత నీవే

1 'సోహంమమేతిక్రియాలోలు రై' వ్రా. ప్ర. 2 లాదుర్జదాంధాత్తులక్. 3 'శుభావర్తి
నీదాసుల మైనమమ్మక్' వ్రా. ప్ర. 4 రమ్మ.

కదా పద్మవత్సాక్ష సత్త్వాదిత్రైగుణ్యమూలంబు నా నొప్పు మాయాగుణం బం
దు నుద్యన్నహాత త్వ మైనట్టిసీహీర్షముం బెట్టుటం జేసి నీ వింతకుం గారణం
బొదు వాయాయికాలంబుల స్నీకు సౌఖ్యంబు లేమెట్లు గావించు మేరీతి నన్నం
బు భక్షింతు మెబ్బంగి వర్తింతు మేనిల్కడ న్నుందు మీజీవలోకంబు యాధా
ర మై యుండి భోగంబులం బొందుచు న్నన్న మేరీతి భక్షించు నిష్కార్యసం
ధాను ¹లై నట్టిమాకుం జగత్కల్పనాశ క్షిణి దేవ నీశ క్తి దోడ్పట్టు గావించి
విజ్ఞానముం జూపి కారుణ్యసంధాయి వై మమ్ము రక్షించు లక్ష్మీమనఃపల్వలక్రోడ
యోగింద్రచేతస్సోహంస దేవాది దేవా నమస్తే నమస్తే నమః.

204

సీ. అనినఁ బ్రసన్నుఁ డై రహరి మహదాదుల, కన్యోన్యమిత్రత్వ ర మంద కున్న
కతమున నిఖలజగత్కల్పనాశ క్తి, వైడమ కుండుటఁ దనబుద్ధి నెఱిగి
కైకొని కాలవేగమున నుద్రేకంబు, నొందిన ప్రకృతితోఁ ర బొంది నిజబ
లము నిల్చి తా నురుగ్రముఁ డన న ప్తవిం, శతిత త్వములయందు ర నమత నొక్క

తే. పరి ప్ర వేశించి యాత త్వోభవ్యగుణము, నందు జ్యేష్ఠానురూపంబులలరఁ జెంది
యొకటి నొకటి నిగలయక రయుండివిశ్వ, రచన నెఱుఁగి నియాత త్వ రనిచయమునకు.

న. ఇట్లు విశ్వనిర్మాణనిపుణత్వంబు నెఱుంగం జూపుచు నన్నింటికి నన్యోన్యతం
గల్పించి తనయనుగ్రహంబునం బ్రేరితం బై కానంబడి క్రియాసామర్థ్యంబునం
జెన్నొందినత త్వవితానంబు ²దేవప్రేరితం బయి స్వకీయంబు లగునంశంబుల
చేతం బుట్టించిన విరాడ్విగ్రహం బై త త్వవితతి దమయందుఁ జెందినపుండరీకా
క్షునికళాంశంబున నొకటి కొకటికి నై క్యంబు వాటిల్లి పరిణతం బై రూపాంతరం
బునం జెందె నేత త్వంబుననేనియుఁ జరాచరలోకపుంజంబులు నిండియుండు
నాహిరణ్మయం బై నవిరాడ్విగ్రహంబు నొందినపురుషుండు సర్వజీవనమేతుం
డై యుండె నంత.

206

క. జలములలోపల నిమ్ముల, జలరుహజా³తాండమందు ర సాహస్రాబ్దం
బులు నిలిచె గార్యరూపా, కలితం బగు⁴నవ్వరాట్సురగర్భము వరుసన్.

207

తే. దై వకర్మాత్మశ క్తివిరతానములను
దగిలి తనచేతఁ దనుఁ దాన ర దై వశ క్తి
యగుచు వెలుఁ గొందుచును బ్రకారాంతరమునఁ
దనువు వితతంబు గానిచై రతన్య మొంది.

208

తే. రూపనంశ క్తి జేసి నిరరూఢకర్మ, శ క్తి యగుచుఁ గ్రియాధురాన శ క్తి దశవి
ధములు గలిగిన ప్రాణరూపమున నాత్మశ క్తి భో క్తృత్వ మగుచున్న శ క్తి గలిగి.

క. త్రివిధం బగుచును నాధ్యా, త్వవిధేదంబులను బాపి ర మఱి యధిభూతా

1 ల మైనమాకుం. 2 'లం గూడి స్వకీయం బైనకళలచేత' వ్రాతప్రతులు. 3 తఘటమందు.

4 'నవ్వరాజగర్భము' వ్రా. ప్ర. 5 'మఱియును బొలుపొం, దువిరాజం బగుగర్భము' వ్రా. ప్ర.

- త్వవిరాడ్రూప మ్మగు నిది, వివిధప్రాణులకు¹ నాత్మ్యవిధ మై మఱియున్. 210
- క. జీవం బై పరమాత్మకుఁ, దావల మై యాదిమావతారం బగున
ద్వేవునిగర్భంబున భూ, తావలితోడం బ్రపంచ ర మర్థిం దోచెన్. 211
- వ. ఇట్లు దోచినవిరాట్పురుషుం డాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లనుభేదంబుల
చేఁ బూర్వోక్తక్రమంబున వెలుఁ గొందు ననుచు విదురునకు మైత్రేయుం
డెఱిగించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 212
- చ. హరి పరమాత్మఁ డీశుఁ డజుఁ ర డాధ్యుఁ డనంతఁ డనంతమూర్తి సా
గరతనయాహృదిశుఁడు విరకారవిదూరుఁడు నిత్యమంగళా
కరుఁడు గృహపయోనిధి యరకల్తపచిత్తుఁడు సర్వశక్తి దా
మరసవిలోచనండు బుధరమాన్యచరిత్రపవిత్రుఁ డిమ్ములన్. 213
- వ. ఇత్రైఱంగున (నీశుం డగునధోక్షజుండు) మహాదాది²తత్త్వంబులమనంబుల ఘనం
బు లగుతలంపులు దా మనంబున నెఱిగి (యట్టితత్త్వంబుల వివిధవృత్తిలాభం
బునకై స్వకీయచిచ్ఛక్తిచే నిట్టు లొనర్తునని చింతించి) నిజకళాకలితం బగు
విరాడ్విగ్రహంబునందు (నగ్నిప్రముఖంబగు)³ దేవతావళి కెల్ల నివాసం బగుచుఁ
గానంబడినవై రాజపురుషునియాస్వాద్యవయవంబుల వినిపింతు దత్తావధానుండ
వై వినుము. 214
- సీ. సరసుత యాదివ్యోమపురుషోత్తమునిపుథ, గ్భావంబు నొంది ముఖంబువలన
భవనపాలకుఁ డై నరపవమానసఖుఁ డంత, రాత్తు నీశ్వరునంశ ర మైన వాణి
కనయంబు ననుకూల ర మగుచు నిజస్థాన, మునఁ బ్రవేశించె నరమ్ముఖమునందుఁ
బరఁగ జీవుండు శరబ్దము నుచ్చరించుఁ బృథగ్భావము లగునేత్రముల నినుఁడు
తే. చక్షురింద్రియయుక్తుఁ డై రసరవి జెంది, రూపవిజ్ఞానమహిమ నిరరూఢి నొందు
మఱియుఁ జర్మంబులనుబవమానుఁడీశ్వ, రాంశమైతత్త్వగింద్రియరమందుఁగూడి.
- వ. నిజవాసంబు నాశ్రయించిన జీవుండు స్వర్గేంద్రియగతుం డగుఁబృథగ్భావం బైన
శ్రోత్రంబుల దిక్కు లచ్యుతకళాంశం బగుశ్రవణేంద్రియయుక్తంబు లై నిజస్థానం
బునం బొందిన జీవుండు శబ్దజ్ఞానగతుం డగు (వెండియుఁ దాలుపు నిర్భిన్నం బయిన
లోకపాలుం డగువరుణుం డందుఁ బ్రవేశించి రసనేంద్రియంబుచేఁ బ్రకాశించినం
బ్రాణి రసంబులంగ్రహించెఁ బరమేశ్వరునినాసికేంద్రియంబు పృథగ్భావంబునొంది
యాశ్వినేయాధిష్ఠానం బై ఘ్రాణాంశంబు నొందిన జంతువు గంధగ్రహణసమర్థం
బయ్యె) వెండియు భిన్నం బయినచర్మంబును నోషధులును బరమపురుషాంశంబు
లయినకేశంబులం గూడి నిజనివాసంబు నొందిన జీవుండు⁴ కంఠాయమానుం
డగుభిన్నభూతం బైనమేధ్రంబునం బ్రజాపతి రేతంబున నిజస్థానంబు నొందిన జీవుం
డానందంబునం బొరయు భిన్నభావం బైనగుదంబున మిత్రుం డచ్యుతాంశంబును

బొందుసాయువుం గూడి నిజాధిష్ఠానంబు నొందుడు జీవుండు విస్వర్గంబుఁ జెందు
వేఱువేఱైన బాహువులం ద్విదశాధీశ్వరుం డయినపురందరుండు క్రయవిక్రయాదిశ
క్తి యుక్తుండుగుచు నిజస్థానంబు నొందిన జీవుండు వానిచేత జీవికంబొందు(మఱి
యుఁ బాదంబులు నిర్భిన్నంబు లయినవిష్ణుండు స్వావాసంబు గైకొని గతిశక్తిం బొం
దిన జీవుండు గమనాగమనార్హుం డయ్యె) వెండియు భిన్నభావం బయినహృదయం
బును మనంబుతోడం గలసి (నిజాధిష్ఠానంబుగఁ) జంద్రుండు ప్రవేశించిన జీవుండు
శరీరసంకల్పాదిరూపం బగువికారంబునం బొందు భిన్నభావం బైన యహంకారం
బు నహంప్రకృతియుక్తుం డై రుద్రుండు (నిజస్థానంబుగా) వసియించిన నాయహం
కృతిచే శరీర కర్తవ్యంబులు నడపు బుద్ధి వాగీశ్వరావాసం బై హృదయంబుతోడం
గలసి నిజాధిష్ఠానంబున¹ (*బోధాంశంబుచే వెలింగిన శరీర బోధవ్యతం బొందు భి
న్నం బైనచి త్రంబు బ్రహ్మావాసం బై చేతనాంశంబు నొందినఁ బ్రాణి) విజ్ఞానంబు
నం బొందు నట్టివిరాట్పురుషునిశీర్షంబున స్వర్గంబును జరణంబుల వసుమతియు
నాభియందు గగనంబునం గలిగె సత్త్వాదిగుణపరిణామంబుల నమరు లై రూర్జిత
సత్త్వగుణంబున నద్వేషతలు త్రిదివంబును బొందిరి రజోగుణంబున మను
జులును గవాదులును ధరణిం బొందిరి తామసంబున భూతాదు లై నరుద్ర
పారిషదులు (ద్యావాపృథివ్యంతరం బగు) వియ త్తలంబునం బొందిరి ముఖంబు
వలన నామ్నాయంబు లుత్పన్నంబు లయ్యె వెండియు.

216

క. ధరణీదీవిజాలు శ్రుతులును, నరవర యష్టేటిముఖమునం బొడముట భూ
సురుఁ డఖిలవర్ణములకుఁ, గురుఁడుఁ ముఖ్యుండు నయ్యె శి గుణరత్ననిధి. 217

క. ధర బ్రహ్మణాదికము ద, స్మరబాధలఁ బొంద కుండఁ గైకొని కావం
బురుషోత్తము బాహువులఁ, నర నాథకులంబు వుట్టె శి నయత త్వనిధి. 218

క. గణుతింపఁగఁ గృషిగోర, ఊణవాణిజ్యాదికర్మ శలితంబుగ నా
గుణనిధియూరువులందుం, బ్రణుతింపఁగ వైశ్యజాతి శి ప్రభవం బయ్యెన్. 219

తే. తివిరి సేవకధర్మ లై శి దేవదేవు, పదములను శూద్రసంతతురీలుదయ మైరి
వీర లండఱుఁ దమతమరేవిహితకర్మ, మలరఁజేయుచు జనకుండు శి నాత్మ గురుఁడు.

క. అగునర్చ్యేశుఁ బరాత్పరు, జగదేక ప్రభునిపాదరేజలజాతంబుల్
దగిలి భజింతురు సతతము, నిగమోక్తి భక్తియోగరనిపుణాత్మకు లై. 221

తే. మహిమ దీపింపఁ గాలకరన్ధ్రస్వభావ
శక్తిసంయుక్తుం డగుపరేశ్వరునిభూరి
యోగమాయావిజృంభణోద్యోగ మెవ్వఁ
డెఱిగి నుతియింపఁగా నోవు శి నిధచరిత.

222

- ఉ. అన్య²కథాకలాపము లరహర్నిశముం బఱియించి చాలమా
లిన్యము నాత్మశోభనవిశ్రీ¹నత నొందుమదీయజిహ్వా సా
జన్యముఁ జెందె నేడు హరిసద్గుణదివ్యకథామృతంబు స
న్తాన్య³చరిత్ర మై నెగడురమద్గురువాక్యపదంబుఁ జెందఁగన్. 223
- మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరసరవ్యాలోలుఁ డై నట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవాళిపూరంబుఁ దాఁ గోలునే
వరమందారమరందపానకుతుకరస్వాంతద్విరేఖంబు స
త్వర మై పోవునె చ్చేతివేములకుఁ దరద్దంధానుమోదాత్మ మై. 224
- క. హరిమహిమముఁ దన్నాభీ, సరసిజసంజాతుఁ డై నరచతురాననుఁడుం
బరికించి యెఱుంగఁ డన్న ని, తరమనుజులఁ జెప్ప నేల ర తత్త్వజ్ఞనిధి. 225
- తే. శ్రుతులు దమలోన వివరించి ర చూచి పుండ, రికలోచను నుత్తమశ్లోకచరితు
నమరగణవంద్యమానసారదాబ్జయుగళు, వెదకికనుఁగొనలే వండ్రువిమలమతులు.
- క. *హరియుం దనమాయాగతిఁ, బరికించియుఁ గానఁ డయ్యెఁ ర బరిమితి లేమి
మఱి మాయావిని మోహిని, చరితముఁ గనుఁ గొందు రెఱ్ఱురచతురాస్యాదుల్.
- క. ఆదివిజాధీశుఁడు మహా, దాదులు దిక్పతులుఁ బంకరజాసనుఁడుఁ గౌ
రీదయితుఁడు గనఁ జాలని, శ్రీదేవునిపదయుగంబుఁ ర జింతింతు మదిన్. 228
- క. అని మైత్రేయుం డవిద్దు, రున కెఱిగించిన తెఱంగు ర రుచిరముగా న
ర్జునపాత్రునకుఁ బరాశర, మునిమనుమం డెఱుంగఁ జెప్పి ర ముదము దలిర్చన్.
- న. వెండియు ని ట్లనియె. 230
- క. భూమిశ్వర మైత్రేయమ, హాముని విదురునకు నట్లు ర హరిగుణశుభలీ
లామాహాత్మ్యముఁ జెప్పిన, నామైత్రేయునకు విదురుఁ ర డనియెన్ మఱియున్.
- క. అగుణుం డగునీశ్వరునకు, జగదవనోద్భవవినాశరసత్కర్తములుం
దగులీల లైన నాతఁడు, సగుణుం డై యుండు టెట్లు ర సౌజన్యనిధి. 232
- సీ. అనిన నగ్ధకుగతి ర ననవుడు మైత్రేయ, మునిఁ జూచి విదురుఁ డిరట్లనియె మరల
బాలుఁడు క్రీడావిరలోలమానసమున, దీపించి లీలానురూపుఁ డగుచుఁ
*శైకొని కామానురగతుఁ డై రమించును, నగ్ధకుఁ డధి పర స్తవ్యంతరమాన
నగ్ధకాంతరమున ర నైనను బాలకే, లీసంగుఁ డగుచు నోరలిని జరించు
- తే. *దనుజభేదనుఁ డెట్లు స్వరతంత్రవృత్తి
వెలయ వర్తించె నేరీతి ర విక్రమించె

1 కథామూలపము. 2 'నము నైనమదీయ' ప్రా. ప్ర. 3 'చరిత్రుఁ డై నెగడు' ప్రాత
ప్రతులు. 4 ఈపద్యము పెక్కుప్రతులఁ గనుపట్టదు. 5 'గానివో' అచ్చుప్రతి. 6 'హరియు
నెఱుడు నివృత్తుఁ డాత్మంతత్వపుఁ, డగుట వర్తించుటెట్లు క్రీడాదులందు' అచ్చుప్రతి.

మఱియుఁ ద్రిగుణాత్మకం బైనమామఁ గూడి

యఖలజగములఁ గల్పించి రీయంతమోద.

233

సీ. అమృతయచేత నీరయఖలంబు ¹ద్రుంచిన, శశ్వత్ప్రకాశుఁ డీశ్వరుఁడు పరుఁడు
ననఘాత్త దేశకాలావస్థలందును, నితరులయందు నరహీన మైన
జ్ఞానస్వభావంబుఁ ర బూని యాప్రకృతితో, నెబ్బంగిఁ గలసెఁ దానీక మయ్యుఁ
గోరి సమ స్తశరీరంబులందును, జీవరూపమున వసించి యున్న

తే. ²జీవుని దగువిభూతి ప్రసేది యేమి, కర్తమున సంభవించెను ర గడఁగి నాదు
చిత్త మజ్ఞానదుర్గమసేతిఁ గలంగి, యద్భుతంబునఁ బొందెడు ర ననఘచరిత.

వ. అది గావున సూరిజనోత్తముండ వైననీవు మదీయవాంఛితంబు నెఱింగింప న
ద్దుండ వని విమరుండు మైత్రేయమహామునీంద్రు నడిగె నని బాదరాయణత
నూభవుం డభిమన్యునందనున కిట్లనియె.

235

క. సరసిదుహోదరుమంగళ, చరితామృతపానకుతుకరసంగంబున ని
ర్భరుఁ డగువిమరునకు మునీశ్వరుఁ డగుమైత్రేయుఁ డనియె ర సజ్జనతిలకా.

236

చ. వినుము వితర్క³వాదములు ర విష్ణుని పుల్లసరోజవత్తనే
త్రుని ఘనమాయ నెప్పుడు విరోధము నేయుఁ బరేశు నిత్యశో
భనయుతు బంధనాదికవిరపద్దశలుం గృహాత్వభావము
న్ననయముఁ బొంద లేవు విభుఁ ర డాద్యుఁ డసంతతుఁడు నిత్యుఁ డాటనున్.

237

వ. మఱియును.

238

చ. పురుషుఁడు నిద్ర ప్నాఁ గలలఁ ర బొందుసమ స్తసుఖంబు లాత్మసం
హరణశిరోవిఖండనము ర లాదిగ జీవునికిం బ్రబోధమం
దరయఁగఁ దోచు చున్నగతి ర నాదిఁ బరేశుఁడు బంధనాదులం
బారయక తక్కు పెట్లనుచు ర బుద్ధిని సంశయ మందె డేనియున్.

239

వ. అవ్విధం బతనికిం గలుగ నేర దది యెట్లంచుని.

240

చ. లలితవిలోనిర్మలజలప్రతిబింబితపూర్ణ చంద్రమం
డలము దదంబుచాలనవీడంబనహేతువు నొందియున్ వియ
త్తలమునఁ గంప మొందనివీధంబున సర్వశరీరధర్మముల్
గలిగి రమించునీశునకుఁ ర గల్గఁగ నేరవు కర్త బంధముల్.

241

వ. కావున జీవునకు నవిద్యామహిమం జేసి కర్తబంధనాదికంబు సంప్రాప్తం
బగుం గాని సర్వభూతాంతర్యామి యైనయీశ్వరునకుం బ్రాప్తంబు గా నేర దని
వెండియు.

242

చ. సరునకు నాత్మ దేహజగుణంబులఁ బాపఁగ నోవుఁ బంకజో

1 'స్పటియించి, పాలించి పోలియించి + పరమపురుషుఁ, డనఘాత్త' అచ్చుప్రతి.

2 'జీవునకు దుర్భాగక్షోకసేది యెట్టి' అచ్చుప్రతి. 3 'వాక్యములు'. వ్రా. ప్ర.

దరచరణారవిందమహితస్ఫుటభక్తియ యింద్రియంబు లీ
శ్వరవిషయంబు లైన మది నీ సంచితనిశ్చలత త్వ మైనచో
సరసిజనే త్రుక్తి ర్తనమె శ చాలు విపద్దశలజయింపఁగన్.

243

చ. హరిచరణారవిందయుగశార్వసనన్నతిభక్తియోగముల్
నిరతముఁ గల్లువారు భవనీరజగర్భుల కంద రానిభా
సురపదమందుఁ జేరుదురు నీ సూరిజన స్తవనీయ యట్టిన
త్పూరుషులపూర్వజన్మఫలముఁ గణుతింపఁ దరంబె యేరికిన్.

244

వ. అని చెప్పిన విదురుండు మైత్రేయుం గనుంగొని ముకుళితహస్తుం డై తనమనం
బున వినమితమస్తుండు గాఁ దలంచుచుఁ (దనమనంబున శ్రీహరిం దలంచుచు) విన
యవచనరచనం డై యిట్లనియె మునీంద్రా భవదీయవాక్యంబులచేత నా
మనంబున నారాయణుండు లోకైకనాథుం డెట్లయ్యె ననియు శరీరధారి యై
నజీవునికిఁ గర్మబంధంబు లేరీతి సంభవించె ననియును బొడమినసంశయంబు
నేడు నివృత్తం బయ్యె పూర్వమున నేను నామనంబున లోకంబున కీశ్వరుండు
హరి యనియు జీవుండు పరతంత్రుం డనియును దలంపుదు నారాయణభక్తి
ప్రకారంబు ప్రాణిగోచరం బైనయవిద్యకు¹ నధిష్ఠానం బనం దనరు చుండు నారా
యణుండు) దనకు నాధారంబు లేక సమ స్తంబునకుం దాన యాధారభూతుం
డై విశ్వంబుం బొదివి విశ్వంబులోనఁ దా నుండుతెఱుం గెట్లు శరీరాభిమానం
బును బొంది యెవ్వఁడు (మూఢతముం డై) సంసారప్రవర్తకుం డగు నెవ్వఁడు
(భక్తిమార్గంబునఁ) బరమాత్ముం డైనపుండరీకాత్మునిం జెందు వీర² లిద్దఱును
(సంశయక్లేశంబులు లేమిం జేసి) సుఖానందపరిపూర్ణు లై యభివృద్ధి నొందు
వార లగుదు రెవ్వఁడు సుఖదుఃఖానుసంధానంబుచే లోకానుగతుం డగుచుం
బ్రమోదభేదనంబుల నొందు నతండు దుఃఖాశ్రయం డగు నారాయణభజ
నంబున సమ స్తదుఃఖనివారణం బగుటను భవదీయచరణసేవానిమి త్తంబునను
బ్రపంచంబు ప్రతీతిమాత్రంబు గలిగి యున్న దయిన నందులకుఁ గారణంబు
లే³ కుండుటంజేసి తెలియనివాఁడ నై వర్తింతు నని వెండియు.

245

క. లలి నామదిఁ దలఁపుదు సుమ, తులు గొనియాడంగఁ దగినరీతి⁴యజనాభం
డలవడ నల్పతపోవృత్తులతలపోతలకు మిగుల శ్రమర్లభుఁ డనియన్.

246

సీ. ఇంద్రియంబులతోడ ర నెలమి నొప్పెడిమహాదాదుల నితరేతరరానుషంగ
ముగఁ జేసి వానియం దొగి విరాడేహంబు, పుట్టించి యందుఁ జేరపట్టి తాను
వసియించు నాతడు శవరున సహస్రసంఖ్యాకంబు లగుమ స్తకాంఘ్రిబాహు

1 నాశనకారణం. 2 'లిద్దజీయందును సుఖానందపరిపూర్ణుం డై యభివృద్ధి నొందువాఁ డై
వ్వం డని సంశయంబు నొందుమానవుండు దుఃఖాశ్రయం డగు' వ్రా. ప్ర. 3 కంటఁదెలిసిన
వాఁడ నై యది నివర్తింతు నని' వ్రా. ప్ర.

కలితసత్పురుషునిఁ గా బ్రహ్మవాదులు, వలుకుదు రావిరాట్టభువునందు
తే. భువనజాలంబు లలజడిఁ గో బొరయ కుండుఁ

బ్రాణదళకంబు నిందియాత్మములు నింది
యాధిదైవతములుఁ గూడ గో ననఘ త్రివిధ
మగుచు విప్రాదివర్ణము గో ¹లయ్యె నట్టి.

247

క. ఇలఁ బుత్రపౌత్రనపుత్రుల, గలిగినవంశములతోడఁ గో గడుఁ జోద్యముగా
లలిఁ బ్రజ లేగతిఁ గలిగిరి, కలిగినయాప్రజలచే జగము తెట్లుండెన్.

248

క. చతురత దీపింపఁ బ్రజా, పతులకుఁ బతి యనఁగ వెలయురపద్మాపతియే
గతిఁ బుట్టించెను స్రష్టృ, ప్రతతులచే ననవిధస్రపంచము మఱియున్.

249

తే. వానిభేదంబులును మనురవంశములును, మనుకులాధీశ్వరులును దగ్గ నుకులాను
చరితములు నేవిభూతి నేరజాడ దీని,నింతయును బుట్టఁ జేసె నాకెఱుంగఁ బలుకు.

క. ²ధరణిం గ్రిందట మీఁదట, ధరణికిఁ గలలోకములను గో దత్తత్త్వితులున్
పరుసలుఁ బరిమాణంబులు, నెఱిగింపఁ గదయ్య నాకు గో నిధచరిత్రా.

251

క. సుర తిర్య జ్జుర రాక్షస, గరు డోరగ సిద్ధ సాధ్య గంధర్వ సభ
శ్వేరముఖభవములు మునికుం, జర గర్భ స్వేదజాండ్రజముల తెఱంగున్.

252

క. త్రిగుణప్రధానకంబులు, నగునవతారములఁ బూర్ణ గో మై వెలసినయా
జగదుత్పాదనరక్షణ, నిగమములవిధంబు వానిరనిలుకడలుఁ దగన్.

క. చక్రాయుధుసౌందర్యప, రాక్రమముఖగుణములును ధరరామరముఖప
ర్ణక్రమములు నాశ్రమధర్మక్రియలును శీలవృత్తరమతభావములున్.

254

తే. యోగవిస్తారమహిమలు గో యోగములును

జ్ఞానమార్గంబులును బరిజ్ఞానసాధ
నములు నై యొప్పుసాంఖ్యయోగములు వికచ
జలజనయనకృతంబు తోశాస్త్రములును.

255

సీ. పాపండధర్మంబుఁ గో బ్రతిలోమకులవిభా, గములు జీవులగుణాకర్మములును
బలుకులగతులను గో గలిగెడిధర్మమో, ఊములయందులపరస్పరవిరోధ

ములు లేనిసాధనమును భూమిపాలక, నీతివార్తలు దండరనితిజాడ

యును బృథగ్భావంబులును విధానములును, చిత్తమేధములును దగ్గత్విత్తవిస్మయి

తే. గతులుఁ దారాగ్రహంబులుఁ గో గాలచక్ర
మున వసించిననిలుకడలును దపములు

దానములుఁ దత్ఫలంబులుఁ గోదగుప్రవాస

ధర్మములుఁ బ్రజలొనరించుకర్మములును.

256

1 'లయ్యె నందు' అ. ప్ర. 2 'పరవిం గిండక మీఁదక' అ. ప్ర. 3 'దనరు ప్ర
బల, ధర్మ' అచ్చుప్రతి.

- చ. వదలక భూజనావళికి ర వచ్చువిపద్దశధర్మముల్ సహో
జదళనిభాక్షుఁ డేగతిని ర సంతన మందెడు నెట్టివారి కిం
పొదవఁగఁ గాన వచ్చు గురువేపుల్ బ్రీయశిష్యులు గొల్పు వారు న
మృదమునఁ గోరునర్థములు ర మానుగ నెట్లెఱింగింతు రిమ్ములన్. 257
- క. విలయాదిభేదముల న, య్యలఘునిఁ బరమేశు నెవ్వ రంచితభక్తిం
గొలుతు ర దెవ్వరిలో ను, త్కలికన్ నుఖయించు జీవరత్నత్వముఁ మఱియున్.
- క. గోవిందునిరూపంబున, జీవబ్రహ్మలకు నై క్యరీసిద్ధియు నెటు సం
భావన నుపనివదర్థం, బై¹ వెలసెసిజ్ఞాన మెట్టి ర దార్యస్తుత్యా. 259
- తే. ఉచిత మగునట్టిశిష్యప్రయోజనములు
సజ్జనులచేత విజ్ఞానరీసాధనములు
నేమి వలుకంగఁబడు వాని ర నెల్ల మఱియుఁ
బాలుచువై రాగ్యమునఁ దగురేపురుషభక్తి. 260
- తే. ఇన్నియును దెలియ నానతి ర యిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపు యజ్ఞ దానాదిపుణ్య
ఫలము వేదంబు సదివినరఫలము నార్త, జనులఁ గాచినఫలముతో² ర సమముగావు.
- క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుని, వినయంబునఁ దెలియ నడుగురవిధ మెల్లను వ్యా
సునినుతుఁ డభిమన్యునినం, దనున కెఱింగించి మఱియుఁ ర దగ ని ట్లనియెన్. 262
- చ. ఇలఁ గలమానవావళికి ర నెల్ల నుతింప భజింప యోగ్య మై
వెలసినపూరువంశము పరవిత్రము సేయఁగఁ బుట్టి నద్వైతా
కలితయశఃప్రసూనలతిరకాతతికిం బ్రతివాసరంబుఁ బెం
పలరఁగఁ బోగిది వెట్టుదు గరదయ్య ముకుందకథామృతంబునన్. 263
- తే. అల్పతర మైననుఖముల ర నందుచున్న, జనులదుఃఖంబు మాన్యంగఁ జాలునట్టి
పుండరీకాక్షగుణకథారప్రో²త మైన, వితతనిగమార్గ మగుభాగవతము నీకు. 264
- వ. ఎఱింగింతు విను మని యి ట్లనియె. 265
- సీ. అమృతాభాగవతామ్నాయ మొకనాఁడు, గైకొని పాతాళలోకమందు
నప్రతీకజ్ఞాని ర యై వాసుదేవాఖ్యుఁ, బాలుచునంకర్షణమూర్తి దివ్య
పురుషుండు దనుఁ దాన ర బుద్ధిలోఁ జూచుచు, సలలితధ్యానమురకుళితనేత్రుఁ
డై సనందాభ్యుదయాధ్యంబు గను విచ్చి, చూచిన వారు సంరస్తుతు లొనర్ప
తే. నమర గంగావగాహను ర లై యహింద్ర, కన్య లార్ద్రజటాబంధరకలిత లగుచు
భర్తృవాంఛానుబుద్ధినరప్పరమపురుషుఁ, గదియ నేతెంచితత్వాదరకమలయుగము.
- క. సేవించి భక్తితో నా, నావిధపూజోపహారనలినతులను నా
దేవునిహృదయము వడసిరి, యావేళ సనందనాదు ర లమృహితాత్మున్. 267
- మ. ఘనసాహస్రకీరీటరత్నవిలసరత్కాంతిప్రసిద్ధచ్ఛటా

- జనితోదగ్రుచిప్రకాశితఫణాసాహస్రునిఁ దేవతా
వనదత్తు న్ననురూపకృత్యము లొగిన్ శ వాంఛం ¹ బ్రశంసించి వా
రనురాగస్థలితోక్తు లొప్ప నడుగన్ శ హర్షించి యాదేవుఁడున్. 268
- తే. భూరినిగమార్థసారవిచార మగుచు, దనరునీభాగవతము సారదరతఁ బలికెను.
నలినభవనూతి యైనసనత్కుమార, కునకు నెఱిగించె ² సతఁడుసాంఖ్యునకుఁ దగ
క. ఎఱిగించిన సతఁడు పరా, శరనకు నుపదేశ మిచ్చె శ సన్మతి సతఁడున్
సురగురున కొనఁగె నాతఁడు, గరమరుదుగ నాకుఁ జెప్పె శ గై కొని యేనున్.
- క. నీ కిష్టుడు వివరించెద, నాకర్ణింపుము సరోరుహాత్ముం డగు ను
శ్లోకునిచరితామృతపరి, పేకుఁడ వై ముదము గదురఁ శ జెలఁగుము విదురా. 271
- వ. ఇట్లు భగవతోక్తంబును ఋషిసాంప్రదాయకంబును బురుషోత్తమస్తో
త్రంబును బరమపవిత్రంబును భవలతాలవిత్రంబును నయినభాగవతకథానూ
త్రంబు (శ్రద్ధాళుండవు భ క్తుండవు నగు) నీకు నుపన్యసించెద వినుము. 272
- సీ. అనఘ యేకోదక శ మై యున్నవేళ నం, తర్నిరుద్ధానలగదారువితతి
భాతిఁ జిచ్చ క్తిసమేతుఁ డై కపటని, ద్రాలోలుఁ డగుచు నిగమిలితాత్ముఁ
డైననారాయణుం శ డంబుమధ్యమున భా, సురసుధాఫేనపాండురశరీర
రుచులు సహస్రశరీరత్నరుచులతోఁ, జెలిమి సేయఁగ నొప్పుశేషభోగ
- తే. తల్పమునఁ బవ్వళించి యనల్పతత్త్వ
దీప్తిఁ జెన్నొందఁగా నద్వితీయుఁ డగుచు
నభిరతుం డయ్యుఁ గోర్కులరయందుఁ బాసి
ప్రవిమలాకృతి నానందభరితుఁ డగుచు. 273
- తే. యోగమాయావిదూరుఁ డై శ యుగసహస్ర
కాలపర్యంత మఖిలలోకములు మ్రింగి
పేర్చి మఱి కాలశ క్తుపరబృంహితమున
సమత సృష్టిక్రియాకలాపములఁ దగిలి. 274
- క. తనజతరములోపలఁ దాఁ, చినలోకనికాయముల సృజించుటకును సా
ధన మగుసూక్ష్మార్థము మన, నునఁ గని కాలానుగతరజోగుణ మంతన్. 275
- సీ. పుట్టించె దద్గుణంబునఁ బరమేశ్వరు, నాభిదేశమునందు శ నలిననాళ
ముదయించె మఱి యప్పరయోరుహముకుళంబు, గర్మబోధిత మైనశకాలమందుఁ
దన తేజమునఁ బ్రవృద్ధం బైనజలముచే, జలజా ప్పుగతిఁ బ్రకాశంబు నొందఁ
జేసి లోకాశ్రయరీతి సర్వగుణవిభా, సితగతి నొప్పురాశివమందు
తే. నిజకళాకలితాంశంబునీనిలిపి దాని, వలన నామ్నాయమయ్యుండును శవరగుణుండు

1 'బ్రశంసించు చు, న్నను...నడుగిన్నా దేవుఁడు' వాకిన్' [వా. ప్ర.

2 'సాంఖ్యాయమునకు సతఁడు. పరఁగనతం డంతఁ బరా' అ. ప్ర.

- నాత్మయోనియు నైనతోరయజభవుండు, సరవిఁ జతురాననుండు నాశనన మయ్యె.
 తే. అతఁడు దత్తద్వ కర్ణికాయందు నిలిచి
 వికచలోచనుఁ డై లోకరవితతి దిశలు
 నంబరంబును నిజచతురరాననములఁ
 గలయుఁ బరికించి చూచుచుఁ శ్రీ గమలభవుఁడు. 277
- చ. అలఘుయుగాంతకాలపవనాహతసంచలదూర్చిజాలనం
 కలితజలప్రభూత మగురకంజముఁ దద్వనజాతకర్ణికా
 తలమున నున్నతన్ను విశరదక్రియ గల్గినలోకతత్త్వముఁ
 నలిఁ డెలియంగ నోపక మననంబునఁ జాల విచార మొందుచున్. 278
- వ. ఇట్లని వితర్కించె. 279
- ఉ. ఈజలమందు నీకమల శ్రీ మేగతి నుద్భవ మయ్యె నొంటి యే
 నీజలజాతపీఠమున శ్రీ నేగతి నుంటి మదాఖ్య యెద్ది నా
 కీజననంబు నొందుటకు శ్రీ నెయ్యది హేతువు బుద్ధిఁ జూడ నే
 యోజ నెఱుంగలే నని పరయోరుహగర్భుఁడు విస్తృతాత్ముఁ డై. 280
- క. ఆవనజనాశ్రమాలం, బావనములలోన నర్చి శ్రీ నరయుటకొఱ కై
 యావనజాతప్రభవుం, డావనమహనాశ్రవిపరశ్రమం దభిముఖుఁ డై. 281
- మ. అతిగంభీరవిశాలవారినిధితోరయాంతర్నిమగ్నాంగుఁ డై
 చతురాస్యం డురు దివ్యవత్సరసహస్రం బజ్జమూలంబు న
 స్మృతి నీక్షించియుఁ గాన లేక భగవత్ప్రాయామహత్త్వంబు వి
 స్మృతిఁ గావింప విభీతుఁ డై మరలఁ జేరెం దత్సరోజాతమున్. 282
- తే. అట్లు గ్రమ్ముఁ జేరి యరయ్యబ్జపీఠ, మందు నష్టాంగయోగక్రియామరక్తిఁ
 బవను బంధించి మహితతరపస్సమాధి, నుండి శతవర్షములు సనుశ్చుండ నంత.
- ఆ. అట్టియోగజనితశ్రమైవవిజ్ఞానంబు, గలిగి యుండి దానఁ శ్రీ గమలనయనుఁ
 గాన లేక హృదయరకమలకర్ణికాయందు, నున్నవానిఁ దన్నుఁ శ్రీ గన్నవాని. 284
- మ. కనియెక్ నిశ్చలభక్తియోగమహిమం శ్రీ గంజాతగర్భుండు శో
 భనచారిత్రు జగత్పవిత్రు విలసత్పద్మాకళత్రు సుధా
 శనముఖ్యస్తుతిపాత్రు దానవచమూరజైత్రుక దళత్పద్మనే
 త్రు నవీనోజ్జ్వలనీలమేఘనిభగారత్రుం బక్షిరాట్పత్రునిన్. 285
- వ. మఱియును. 286
- చ. అలఘుఫణాతపత్రనిచరయాగ్రనమంచితనూత్నరత్నని
 ర్మలరుచిచే యుగాంతతిమిరంబు నడంచి యకల్మషోల్లస
 జ్జలములఁ జేసి యందు నవశసారననాశనైకైకభోగముం
 గలిగినశేషతల్పమును శ్రీ కైకొని యున్నమహాత్ము నొక్కనిన్. 287

- సీ. వరపీతకాశేయరపరిధానకాంతి సం, ధ్యాంబుద రుచినిచరయంబు గాఁగఁ
గమనీయనవహేమరకలితకిరీటంబు, రమణఁ గాంచనశిఖరంబు గాఁగ
మానితమాక్షిరమాలికారుచి సాను, పతితనిర్మలవరంపరలు గాఁగఁ
జెలు వైందునవతులరసీదామకములు లా, లితతటజౌషధీరలతలు గాఁగ
- తే. వరభుజంబులు నికటస్థవంశములుగఁ, బదము లంగణపాదపరప్రచయములుగ
లలితగతి నొప్పుమరకతారచలవిడంబి, తాత్తదేహంబు గలుగుమహాత్ము హరిని.
- స. మఱియు నపరిచ్ఛిన్నంబును నిరుపమానంబును నిఖిలలోకసంగ్రహంబును
నతివిస్తారవర్తులాయామంబును నై వివిధవిచిత్రదివ్యమణిభూషణంబుల నాట్టియని
ర్మలద్యుతిచేతం బ్రకాశంబు నొందం జేయుదివ్యదేహంబు దనర వివిధంబు లగు
కామంబు లభిలషించి విశుద్ధం బైనవేదోక్తమార్గంబున భజియింపుచు పురుషశ్రే
ష్ఠులకుఁ గామధేను వనం దగినపాదపద్మయుగంబును నలిక ఫలకలలితరుచినిచయం
బులకు నోటువడి కృపాపాత్రుం డై చంద్రుండు బహూరూపంబులఁ బదసరోజం
బుల నాశ్రయించె నన నొప్పుపదనఖంబులును గమలాభూకాంతలకు నుపధాన
రూపంబు లనం దగి నీలకదలి కాస్తంభంబులడంబు విడంబించునూరుయుగళంబు
ను గనకమణిమయమేఖలాకలాపాభిరామంబుఁ గదంబకింజల్కశోభితపీతాంబ
రాలంకృతంబు నై విలసిల్లుకటీమండలంబును శృంగారవాహినీజలావర్తంబు
నాఁ బాలు పొందునాభినివరంబును జతరస్థనిఖిలబ్రహ్మాండముహూర్తుహూరుద్భవ
కృతీభూతం బనం దగుమధ్యభాగంబును మహితముక్తాఫలమాలికావిరచితరంగ
వల్లివిరాజితంబు నవతులసీదామకనలయతల్పంబుఁ గునుమమాలికాలంకృతంబు
ఘనసారకస్తూరికాచందనలిప్తంబుఁ గౌస్తుభరత్నదీప్తిప్రదీప్తంబు శ్రీవత్సలక్షణ
లక్షితంబు నై యిందిరారమణికిఁ గేళీమందిరం బనం బొల్పువత్సస్థలంబును
నుఖకేళీసమారంభ పరిరంభణాంభోధిరాట్కన్యకాకరాంభోజకీలీతకనకమణికం
ణనికషంబు లనం బాలుపారురేఖాత్రయవిరాజమానం బైనకంధరంబును సుమ
హితానర్థదివ్యమణిప్రభావిభాసితకేయూరకంకణముద్రికాలంకృతంబు లయిన
బౌహువులును సకలలోకార్చినివారకదరహాసచంద్రికాధవళితంబు లై సకర్ణకుం
డలమండనమణిమరీచులు సర్తనంబులు సలుపం దనరి నిద్దంబు లగుచెక్కుటద్దం
బులును బరిపక్వబింబఫలప్రవాళపల్లవాధరశోణాయితంబును సఖిలభువనపరిపాల
నంబునకు నేన చాలుదు నని వివాదించునయంగళంబునకు సీమాస్తంభంబుఁ
జంపక ప్రసూనరుచివిభాసంబు నగునాసాదండంబును గమలకుముదంబులకుం
బెంపు సంపాదించుచుఁ గరుణామృతతరంగితాపాంగంబు లై కర్ణాంతవిశ్రాంతంబు
లై చెలు వైందునేత్రంబులును సలలితశ్రీకారంబునకు నక్షరత్వంబు సార్థకం
బయ్యె ననం దగుకర్ణంబులును నిఘ్నచాపచాపద్వయంబు రూపంబునఁ జూపట్టు
భ్రూయుగళంబును నపరపక్షౌప్యమీశ శాంకశంకాస్పదఫాలఫలకంబును నీలగిరీం

ద్రశ్యంగసంగతబాలమార్తాండమండలవిడంబితపద్మరాగమణిఖచిత కాంచనకిరీటం
బునం బాలుపారి సూర్యేందువననానలప్రకాశంబులకు నవకాశంబు సూపక త్రి
లోకవ్యాపకసమర్థంబు లగుతేజోవిశేషంబులఁ జెలు వైంది సంగరరంగంబుల
దానవానీకంబుల హరింపం జాలునుదర్శనాదిదివ్యసాధనంబులచే దురానదం బగు
దివ్యరూపంబునుం గలిగి మఱియును. 289

ఉ. హరికలావపుష్పనిచరయంబులఁ జంచదనర రత్నకే
యూరక రాంగుళీయక మహోజ్జ్వలశాహుసహస్రశాఖ లా
ప్పారఁగఁ జూడ నొప్పి భువనాత్మకలీల నదృష్టమూలవి
స్ఫారితభోగివేష్టితవిరభాసితచందనభూరుహశృతిన్. 290

మ. విలసత్కుండలిరాజసఖ్యమున నుర్రీర్విభృత్సమాఖ్యైక్ సము
జ్జ్వలితోదారశిరోవిభూషణసహస్రస్వర్ణకూటంబులన్
సలిలావాసతఁ జారుకొస్తుభవిరాజద్రత్నగర్భంబునన్
సలినాక్షుండు గనుంగొనంగఁ దగె మ్రోనాకావనీభృద్గతిన్. 291

క. వితతార్థజ్ఞానజప, స్తుతిమకరందప్రహృష్టశ్రుతిజాతమధు
వ్రతగణపరివృతశోభా, గతకీర్తిప్రసవమాలికలు గలవానిన్. 292

వ. కనుంగొని చతురాననుండు. 298

సీ. అనఘు సర్వేశ్వరు శ నాద్యంతశూన్యని, ధన్యుని జగతేకమాన్యచరితుఁ
దన్నాభినరసికోదృఢవనోజంబును, నప్పల ననిలుని శ నంబరమును
మానితభువననిర్దానదృష్టిని బొడ,గనఁ గాని యితరముఁ శ గానలేక
యాత్మీయకర్తవీజాంకురంబున రజో,గుణయుక్తుఁ డగుచు నశకుంతితప్ర
తే. జాభినర్దాభిముఖత నశ్వక్త మార్గఁ, డై నహరియందుఁదనహృదరయంబుఁ జేర్చి
యమ్మహాత్మునిఁ బరము నశనంతు నభవు, నజు³నమేయుని నిట్లని శ యభినుతించె.

సీ. సలినాక్ష మాయాగురణవ్యతికరమునఁ, జేసి కార్యం బై నశస్తృష్టిరూప
మునఁ బ్రకాశించునీరేఘనరూపవిభవంబు, రూపింప జేహాధారకులకు దుర్వి
భావ్యంబు దలపోయ శ భగవంతుఁడవు నైన, పద్మాక్ష నీస్వరూపంబుకంటె
సన్య మొక్కటి సత్య శ మై బోధకం బైన, యది లేదుగాన నీరయతులదివ్య
తే. మైనరూపంబు నాకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె, నదియుఁగాక వివేకోదరయమునఁజేసి
వరద నీరూప మజ్ఞానగురుతమోని, వారకం బయ్యె నాకు శరత్వత్ప్రదీప. 295

క. ఘన⁴సత్పురుషానుగ్రహ, మునకై యమితావతారరమూలం బగుచుం
దనరెడినీరూపము శోభన మగు భవదీయనాభిరపద్మమువలనన్. 296

1 'ల, న్నారయఁజూడ' వ్రా. ప్ర. 2 'దన్నాభినరసముఁదృఢవనోజంబును' వ్రా. ప్ర.

3 'నమేయు నజేయు నిఁ ట్లని నుతించె' వ్రా. ప్ర. 4 'సత్పురుషపరిగ్రహ' వ్రా.తప్రతులు.

- క. జననం బందిననాచే, ననయము మొదలనె గృహీత¹ మయ్యె జగత్సా
వన సీదునుస్వరూపము, ఘనరుచిరం బై స్వయంప్రకాశక మగుటన్. 297
- వ. మఱియు జ్ఞానానంద² పరిపూర్ణమాత్రంబును (ననావృత ప్రకాశంబును) భేదరహితంబును బ్రపంచజనకంబును బ్రపంచవిలక్షణంబును భూతేంద్రియాత్మకంబును నేకంబును నై నరూపంబు నొందియు నెందును బాడగాననట్టినిన్ను నాశ్రయించె
ద నదియునుం గాక జగన్మంగళస్వరూపధరుండ వై నీయుపాసకుల మైనమామం
గశంబులతోఁటకు నిరంతరధ్యానంబుచేత నీదివ్యరూపంబునం గానంబడితి విట్టిసీ
వు నిరయభాక్కులై నిశీశ్వరవాదంబునం జేసి కుశైర్కంబులు ప్రసంగించుభాగ్యర
హితులచేత నాదృతుండవు గావు మఱియుం గొందఱు కృతార్థులైనమహాత్ములు
భవదీయశ్రీచరణారవిందకోశగంధంబు వేదమారుతానీతం బగుటం జేసి తమత
మకర్ణకుహరంబులచేత నాఘ్రాణించు చుండుదురు వారలహృదయకమలంబుల
యందు భక్తిపారతంత్ర్యంబున గృహీతపాదారవిందంబులు గలిగి ప్రకాశింతు
వదియునుం గాక ప్రాణులకు ద్రవ్యాగారసుహృన్నిమిత్తం బయినభయంబును
దన్నాశనీమిత్తం బయినశోకంబును ద్రవ్యాదిస్పృహయును దన్నిమిత్తంబయినప
రిభవంబును (మఱియు నందుఁ దృష్ణయు నది ప్రయాసంబున లబ్ధం బైన నార్తి
మూలం బగు)³ తదీయం బైనవృథాగ్రహంబును నీశ్రీపాదారవిందంబులందు వై
ముఖ్యం బెంతకాలంబు గలుగు నంతకాలంబును బ్రాప్తంబు లగుంగాని మా
న వాత్సనాయకుండ వగునిన్ను నాశ్రయించిన భయనివృత్తిహేతు వైనమో
క్షంబు గలుగు మఱియునుం గొందఱు సకలపాపనివర్తకం బయినత్వదీయనామ
స్మరణకీర్తనంబులందు విముఖులై కామ్యకర్మప్రావీణ్యంబునంజేసి నష్టమతులై
యింద్రియవరతంత్రులై యమంగళంబు లైనకార్యంబులు సేయుచుండురు దా
నంజేసి వాతాదిత్రిధాతుమూలం బైన (క్షుత్తృడాది)దుఃఖంబులచేతను శీతోష్ణ
వర్షవాతాదిదుఃఖంబులచేతను నతిదీర్ఘం బైనకామాగ్నిచేతను(నవిచ్ఛిన్నం బగు
క్రోధంబుచేతనుం) దవ్యమాను లగుదురు వారలఁ గనిన నాచిత్తంబు గలంకం
బొందు జీవుండు భవదీయమాయూ⁴ పరిభ్రామ్యమాణుడై యాత్మ వేఱని యె
ప్పుడు దెలియు నంతదాక (నిరర్థకం బై దుస్తరం బైన)సంసారసాగరంబు దరి
యింపం జాల కుండు సన్నునీంద్రులైనను భవదీయనామస్మరణంబు మఱచి
యితరవిషయానక్తులై రేని వారలు దివంబులందు వృథాప్రయత్నులై సంచ
రించుచు రాత్రులయందు నిద్రాసక్తులై స్వప్నగోచరంబు లయినబహువిధ
సంపదలకు నానందించుచు శరీరపరిణామాదివీడలకు దుఃఖించుచుం బ్రతిహతంబు
లైనయుద్యోగంబుల భూలోకంబున సంసారులై వర్తింతురు నిష్కామధర్మ

1 'స్వరూపమాత్రంబును' వా. ప్ర. 2 'ద్రవ్యశరీరసుహృ' వా. ప్ర. 3 'మదీయం
బనువృథాగ్రహ' వా. ప్ర. 4 సంకాంతం డె.

- లై నిన్ను భజించునత్పురుషులకర్ణమార్గంబులం బ్రవేశించి భవదీయభక్తి
యోగపరిశోభితం బైనహృత్సర్వోజకర్ణికాపీఠంబున వసియింతువదియునుం గాక.
- మ. పరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల భారవంబందు నేసీమనో
హరరూపంబుఁ దలంచి యేగుణగణాభ్యాసంబు గావించు ర
పురుషశ్రేష్ఠపరిగ్రహంబునకు నై శ పాల్పారఁ దధ్యానగో
చరమూర్తి ధరియింతు గాదె పరమోత్సాహుండ వై మాధవా. 299
- తే. అరయ నిష్కామధర్మ లై నట్టిభక్తులందు నీవు ప్రసన్నుండ శ్రవై నరీతి
హృదయముల బద్ధకాములై యెనయు దేవ, గణములందుఁ బ్రసన్నతరగలుగవీవు.
- చ. అరయ సమస్తభూతహృదయంబులయందు వసించి యేక మై
పరఁగి సుహృత్క్రియానుగుణాభాసితధర్మఁడవుం బరావరే
శ్వరుండవు నై తనర్పుచు నశనజ్ఞనదుర్లభ మైనయట్టిను
స్థిర మగునర్వభూతదయశఁచే బాడగానఁగ వత్తు వచ్యుతా. 301
- మ. క్రతుదానో గ్రతపస్సమాధిజననతత్కర్మాగ్నిహోత్రాఖిల
వ్రతచర్యాదుల నాదరింప వఖిలవ్యాపారపారాయణ
స్థితి నొప్పారెడినీపదాబ్జయుగళీరసేవాభిపూజాసమ
ర్పితధర్మం డగువానిభంగి ననురాగరీ దేవచూడామణి. 302
- తే. తవిలి శశ్వత్స్వరూపవై రతన్యభూరి, మహిమచేత వసాస్తనమస్తభేద
మోహుండ వఖిలవిజ్ఞానమునకు నాశ్ర, యుండ వగునీకు మ్రొక్కెదనోరమేశ.
- క. జననసతివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూత శ్రమగుమాయాలీ
లను జెంది నటన నలిపితి, వనఘాత క నీకొనర్తు శ్రనభివందనముల్. 304
- నీ. అనఘాత్త మతి భవదవతారగుణకర్త, ఘనవిడంబన హేతుశకంబు లయిన
రమణీయ మగుదాశరథిననుదేవకు, మారాదిదివ్యనామంబు లోలి
వెలయంగ మనుజులు శ్రవివశాత్తు లై యవ, సానకాలంబున శ్రసంస్తరించి
జన్మజన్మాంతరశనంచితదురితంబుఁ, బాచి కైవల్యసంస్థాపు లగుదు
- తే. రట్టిదివ్యావతారంబు శ్రలవతరించు, నజుండ వగునీకు మ్రొక్కెదనోర ననఘచరిత
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, భక్తమందార దుర్భవశ్రయవిదూర. 305
- తరలము. జననవృద్ధివిनाశహేతుకశ్రసంగతిం గలయేను నీ
వును హరుండుఁ ద్రిశాఖలై మనుశ్రవుల్ మరీచిముఖామరుల్
చైవర నం దుపశాఖలై చెలురఫెండ నింతకు మూల మై
యనయమున్ భువనద్రుమాకృతి శ్రవైననీ కిదె మ్రొక్కెదన్. 306
- మ. పురుషాధీశ భవత్పదాబ్జయుగళీరపూజాదికర్మక్రియా

పరతం జెందనిమూఢచిత్తునిఁ బశురప్రాయున్ మనుష్యాధమున్

జరయు న్నంతము నొందఁ జేయ నతిదీక్షుం బైనకాలంబు త

ద్దురుకాలాత్ముడ వైననీకు మది సంఘోషంబునన్ మొక్కిదన్.

307

సీ. సర్వేశ కల్పాంతరసంస్థిత మగుజల, జాతమం దేను సంజనన మంది
భవదీయనుస్వరూపముఁ జూడ నర్థించి, బహువత్సరములు దశపంబు సేసి
క్రతుకర్తములు వెక్కువ గావించియును నినుఁ, బాడగానఁగా లేకబుద్ధి భీతిఁ
బొందిననాకు నిరప్పుడును నిర్దైతుక, కరుణచే నఖిలలోకై కవంద్య

తే. మాన సతత ప్రసన్నకోమలముఖాబ్జ, కలితభవదీయదివ్యమంగళవిలాస
మూర్తి దర్శింపఁగలిగె భరతార్తిహరణ, కరణతుభ్యం నమో¹యనిరమరలఁబలుకు.

సీ. అమరతిర్యక్తునురమ్యాదిచేతనయోను, లందు నాత్మేచ్ఛచేత జెందినట్టి
కమనీయశుభమూర్తి గలవాఁడవై ధర్మ, సేతు వనంగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
విషయసుఖంబుల విడిచి సంతతనిజా, నందానుభవనమునన్నతిఁ దనర్చు
వది గాన పురుషోత్తరమాఖ్యఁ జెన్నొందుదు, వట్టిని నైష్ఠ్యము నభిమతింతు

తే. నర్థి భవదీయపాదంబు లాశ్రయింతు, మహితభక్తిని నీకు నరమస్కరింతు
భక్తజనపోషపరితోష పరమపురుష, ప్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర.

సీ. తలకొని పంచభూత ప్రవర్తక మైన, భూరిమాయాగుణోన్మురణఁ జిక్కు
వడక లోకంబులు ర భవదీయజతరంబు, లో నిల్చి ఘనసమాలోలచటుల
సర్వంకపోర్చి భీషణవార్ధి నడుమను, ఫణిరాజభోగతల్పంబునందు
యోగనిద్రాతతి నుండంగ నొకకొంత, కాలంబు ననఁగ మేల్కొనినవేళ

తే. నలఘుభవదీయనాభితోయజమువలనఁ, గడఁగిముల్లోకములుసోపకరణములుగఁ
బుట్టఁ జేసితి వతులవిభూతి మెఱసి, పుండరీకాక్ష సంతతభవనరక్ష. 310

క. నిగమస్తుత లక్ష్మీపతి, జగదంతర్యామి వగుచు నర్గము నెల్లం
దగుభవదైశ్వర్యంబున, నగణితసౌఖ్యానుభవము నందింతు గదే. 311

సీ. జలజాక్ష యెట్టివిగ్జానబలంబునఁ, గల్పింతు వఖిలలోకంబు లోలి
నతజనప్రియుఁడవు నా కట్టిసుజ్ఞాన, మర్థి మై గృపసేయు నమయ్య వరద
సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁ న జెంది నాచి త్తంబు, దత్కర్త కాశలరత్నమున దగిలి [నట్టి
యును గర్తవైషమ్యమునఁ బొందుకతమున, దురితంబుఁ బారయక న తోలఁగు

తే. వెరవు నాకెల్లు గలుగు నరవ్విధము దలఁచి, కర్తవర్తన నను భవత్కరుణ మెఱసి
తగఁ గృతార్థునిఁ జేయవేనిగమవినుత, సత్కృపామూర్తి యోదేవరక్రవర్తి.

చ. భవదుదరప్రభూత మగురపద్మమునందు వసించి యున్న నే
నవిరళతావకీనకలితాంశమునం దనరారువిశ్వముం

దవిలి రచించుచున్ బహువిధంబులఁ బల్కెడివేదజాలముల్

- శివతర మై ఫలింపఁ గృవ ర్ సేయుము భ క్తఫలప్రదాయకా. 313
- చ. అని యనుకంప దోష వినర్యంబునఁ జాగిలి మ్రొక్కి చారులో
చననరసీరుహుం డగుచు ర్ సర్వజగత్పరికల్పనారతిం
దనరిననన్నుఁ బోగ్గుచుటకుఁ ర్ దా నిటు సన్నిధి యొసయ్యాశ్వరుం
డనయము నాదుదుఃఖము దరయౌమతిఁ బాపెడు నంచు నమ్ముఁ డై. 314
- క. వనరుహసంజాతుఁడు నె, మ్మనమున హర్షించె ననుచు ర్ మైత్రేయమహా
ముని ఘనుఁ డగువిదురునకుఁ, వినయంబున నెఱుంగఁ జెప్పిరవెండ్లియుఁ బలికెన్.
- మ. వనజాత ప్రభవుండు కేవలతపోభవ్యాసంగుఁ డై పద్మలో
చను గోపిందు ననంతు నాధ్యుఁ దనవారోక్షక్తి నుతింపఁ నుధా
శనవంధ్యుండు ప్రసన్నుఁ డై నిఖిలవిశ్వస్థాపనాలోకనం
బునఁ జూచెన్ విలయప్రభూతబహువాగిపూరంబులన్ ప్రేల్చిడిన్. 316
- తే. అట్లు పైడగని యార్చుఁడైనట్టిపద్మ, భవునివాంఛిత మాత్మఁ దీర్చంగఁ దలఁచి
యతనిమోహనివారకరమైనయట్టియమృతరసతుల్యమధురవారోక్యముల ననియె.
- చ. తలకొని నీయొనర్చుపని ర్ దప్పి మదిం దలపోయుదుఃఖముం
దలుగుము నాదు లీలకుఁ బ్రరథానగుణం బగుసృష్టికల్పనం
బలవడఁ జేయుబుద్ధి హృదరయంబునఁ జొన్ని తపస్సమాధిని
ష్ఠల నతిభక్తులన్ ననుఁ బ్రసన్నునిఁ జేయుము చెందు కోరికల్. 318
- క. నీచైనరించుతపోవి, ద్యావిభవవిలోకనీయ ర్ మగునీసృష్టిం
గావింపుము లోకంబుల, లో వెలిఁగెడినన్నుఁ గందు ర్ లోకస్తుత్యా.
- క. నాలోనిజీవకోటులు, వాలాయము నీకుఁ గాన ర్ వచ్చు నిపుడు నీ
వాలోకింపుము దారువి, లోలహుతాశనునికరణి ర్ లోకస్తుత్యా. 320
- నీ. నలు పైంద సఖిలజీవులయందుఁ గలనన్నుఁ, దెలిసి సేవింపుము ర్ నలినగర్భ
భవదీయదోషముల్ ర్ వాయును భూతేంద్రి, యాశ్రయవిరహిత ర్ మై విశుద్ధ
మైనజీవుని విమరలాంతరాత్ముడ నైన, నను నేకముగఁ జూచునరుఁడు మోక్ష
పదమార్గవర్తి యై ర్ భాసిల్లు బ్రహ్మాండ, మందును వివిధకర్తామరూప
- తే. పద్ధతులఁ జేసి వెక్కురూరపముల నొందు, జీవతతి రచియించు నీరచిత్త మెపుడు
మత్స్వదాంబుజయుగళంబురమరగియున్న, కతనరాజనగుణమునఁగలుగ దఘము.
- క. విను మదియుఁ గాక ప్రాణుల, కనయము నెఱుంగంగ రానిర్యనఘుడఁ దేజో
ధనుడఁ బగోళుడ నీచే, తను గానంబడితి నిదె పితామహ కంటే. 322
- ప. మఱియు భూతేంద్రియగుణాత్ముం డనియు జగన్మయుం డనియు నన్ను నీచిత్తం
బునందుఁ దలంపుము తామరసనాళవివరపథంబు వెంటం జని జలంబులలోనం జూ
డం గోరినట్టిమదీయస్వరూపంబు. 323

- క. నీ కిప్పుడు గానంబడ, నాకులకును నురగపతిపితృనాకుల కై నన్
 'వాళోనగం దలపోయను, రా కుండు మదీయరూప' రమ్యత్వంబుల్. 324
- క. కావున మచ్చారిత్రక, భావిలసిత మైననుమహిత స్తవము జగ
 త్పావనము విగతనంశయ, భావుండ నై బుద్ధి నిలుపు రి పంకజజన్మా. 325
- క. సగుణుండ నై లీలార్థము, జగములఁ గల్పింపఁ దలఁచుచతురుని నన్నున్
 సగుణునిఁగా నుతియించితి, దగ సంతస మయ్యె నాకుఁ ధ దామరసభవా. 326
- క. ఈమంజు స్తవరాజము, నీమనమునఁ జింతఁ దక్కి ర నిలువుము భ క్తిన్
 ధీమహిత నీమనంబునఁ, గామించినకోర్కు లెల్లఁ గలుగుం జుమ్మి. 327
- క. అనుదినమును ద్రిజగత్సా, వన మగునీమంగళ స్తవంబుఁ బఠింపన్
 వినినను జనులకు నే బాడ, గనఁబడుదు నవా ప్తనకలరకాముండ నగుచున్. 328
- తే. వనతటాకోపనయనవిరవాహదేవ, భవననిర్మాణభూమ్యాదిరవివిధదాన
 జపతపోవ్రతయోగయోగజ్ఞములఫలము, మామక స్తవఫలము సరమంబు గాదు.
- క. జీవావలిఁ గల్పించుచు, జీవావలిలోనఁ దగ వరసించుచుఁ బ్రియవ
 స్త్వావలి లోపలఁ బ్రియవ, స్త్వావలియై యుండునన్ను ర ననిశముఁ బ్రితిన్. 329
- క. తలఁపుము మత్స్యేతికి నై, కలిగించితి నిన్ను భవనరకారక నాలో
 పల నడఁగి యేక మై ని, శ్చలగతి వసియించి యున్న రజగముల నెల్లన్. 330
- తే. తగ నహంకారమూలతర త్రవ్వంబునొంది, నీవు వృట్టింపు మనుచు రా రజీవభవుండు
 వినఁగ నానతియిచ్చి యరవ్విష్ణుఁ డభవుఁ, డంత నంతర్నిత్యం డయ్యె రననఘచరిత.
- క. అని చెప్పిన మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని విదురుండు వలికెఁ గడుముద మొప్పన్
 జననుత నలినదళాక్షుండు, ననినం బద్మజుండు దేహానంబంధమునన్. 331
- క. మానససంబంధంబును, బూనినయ్యాసర్గ మెట్లు ర వృట్టింపె దయాం
 భోనిధి వై నా కింతయు, మానుగ నెఱిగింప వయ్య రి నుహితవిచారా. 332
- వ. అనవుడు నమ్మునివరేణ్యుండు విదురున కి ట్లనియెఁ బుండరీకాక్షవరదానప్రభావం
 బునం బంకజాననుండు శతదివ్యవత్సరంబులు భగవత్పరంబుగాఁ దపంబు గా
 వించి(తత్కాలవాయువుచేఁ గంపితం బగునిజనివాసం బయిన)పద్మంబును వాయు
 వును జలంబులను గనుంగొని యాత్మీయతపశ్చక్తిచేత నభివృద్ధిం బొందినవిద్యా
 బలంబున వాయువు బంధించి లోయంబులతోడ నొక్కతోయంబ సమస్తం
 బునుం గ్రోలి యంత గగనవ్యాపి యగుజలంబును గనుంగొని. 333
- ఉ. వారిజసంభవుండు బుధరవంద్యుండు చిత్తమునం దలంచె దై
 త్యారిఁ బయోవిహారి సముదంచితహారి నతాఖిలామృతా
 హారి రమాసతీహృదయరహారి నుదారి విదూరభూరినం
 సారి భవప్రహారి విలసన్నుతసూరి నఘారి నయ్యెడన్. 334

తే. అట్లు దలచి సోజజుం ర¹ డంబుజమును, గగనతలమునజూచి యాశక్తమలకోశ
లీన మై యున్నలోకవిరతానములను, నొయ్యి బాడగని వారిచే నిరయుక్తు డైన.

తే. వానిఁగాఁ దన్నుఁ దలచి యశ్వనరుహంబు
లోపలికిఁ బోయి మున్నందులోన నున్న
ముజ్జగంబులఁ జూచి యీర్ష్యుల సృజించె
మఱి చతుర్దశభువనముల్ ర మహిమఁజేసి.

338

క. పరఁగ నుభాశనతిర్య, జ్ఞురవివిధస్థావరాదినానాసృష్టి

స్ఫురణ నజం డొనరించె, బరువడి సిహ్మామధర్మ ఫలరూపమునన్.

339

వ. ఇట్లు భువనంబులఁ బద్మజుండు గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురున కెఱిం
గించిన.

340

క. విదురుండు దురితాననిభృ, ద్విదురుండు మునివగునిఁ జూచి ర్ప్రియము మనమునం
గదురఁగ నిట్లని పలికె న, తిదురంతం బయినవిష్ణురదేవునిమహిమన్.

341

తే. అమరె భువనంబు లతనికారాఖ్యతయును, గణుతి సేయుతదీయలక్షణము లర్థి
నాకు నెఱిగింపు మయ్య విరవేకచరిత, యనినమైత్రేయుఁ డవిదూరరునకు ననియె.

సీ. ఆద్యంతశూన్యంబు ర నవ్యయం బై తగు, తత్త్వ మింతకు నుపారదాన మగుట
గుణవిషయములు గైకొని కాలమును మహా, దానిభూతములు దర్శనాశ్రయింపఁ
గాలానురూపంబుఁ ర్గైకొని యీశుండు, దనలీల కైతనుఁ ర దా సృజించె
గర మొప్ప నఖిలలోకములందుఁ దానుండు, దనలోన నఖిలంబుఁ దనరుచుండుఁ

తే. గాన విశ్వమునకుఁ గార్యరకారణములు

దాన యమృహపురుషుని ర తనువునలనఁ

బాసి విశ్వంబు వెలియై ప్రభాస మొందె

మానితాచార యీవర్తమానసృష్టి.

343

క. తెఱఁ గొప్ప నఖిలవిశ్వముఁ, బురుషోత్తము² మాయచేతఁ ర బుట్టుం బెరుంగున్
విరతిం బొందుచు నుండుం, గరమర్థి భూతభావీకాలములందున్.

344

వ. అట్టిసర్గంబు నవవిధం బందుఁ బ్రాకృతవైకృతభేదంబులు గాలద్రవ్యగుణంబులను
త్రివిధంబులకుఁ బ్రతినంక్రమంబు లగుచు నుండు నందు మహత్తత్త్వగుణాశ్రయం
బు ప్రథమసర్గం బది నారాయణాన కాశంబునగుణవైషమ్యంబునం బొందు ద్రవ్య
జ్ఞానక్రియోదయం బైనయహంకారతత్త్వంబు ద్వితీయసర్గంబు శబ్దస్పర్శరూపరస
గంధంబు లనుపంచతన్మాత్రద్రవ్యశక్తియుక్తం బైనపుణివ్యాదిభూతసర్గంబు మూఁ
డవది యెయుండు జ్ఞానేంద్రియంబు లైనతత్త్వక్షుశ్చోత్రజిహ్వఘ్రాణంబులుఁ
³గర్భేంద్రియంబు లైనవాక్పాణిపాదచాయూపస్థములు నను దశవిధేంద్రియ

1 డంబువులను. 2 మఱియు. 3 దేహమందు. 4 'జ్ఞానయుక్తంబు లైన' వ్రాతప్రతి.

5 'గర్వకలాపంబు లైన' వ్రా. ప్ర.

జననంబు చతుర్థసర్గంబు సాత్త్వికాహంకారజనితం బైనమనోమయనుమ
నోగణసర్గం బైదవసర్గం బై యొప్పు జీవలోకంబునకు నబుద్ధికృతంబు లైన
యావరణవిక్షేపంబులం జేయుతామససర్గం బౌఱవ దైయుండు నియ్యాలు నీశ్వ
రునకు లీలాంధంబు లయినప్రాకృతసర్గంబు లయ్యె నింక వైకృతసర్గంబు లేడవది
మొదలుగాఁ గలుగు నవి వినిపింతు విచుము ¹పుష్పోత్పత్తిరహితంబు లై ఫలించె
డునశ్వత్థోదుంబరవననన్యగ్రోధాదు లైనవనస్పతులును బుష్పితంబులై ఫలపాకాం
తంబు లైన (ప్రీహియవముద్గా)ద్యోషధులును నారోహణానపేక్షంబు లైన(మా
లతీమల్లికాది)లతలును ద్వక్సారంబు లైనవేణ్యాదులును ²గతినిభూతమూలంబు
లును శిఖావిస్తృతంబులును నగులతావిశేషరూపంబు లైనవీరుధంబులును బుష్ప
వంతంబు లయి ఫలప్రాప్తంబు లగు(చూతాది)ద్రుమంబులును నవ్యక్తచైతన్యం
బులు సూర్యస్సోతంబులు సంతస్సర్పంబులుఁ దమకిప్రాయంబులు నై ³స్థావరం
బు లయినయాయాలు నేజవసర్గం బయ్యె నెనిమిదవసర్గంబు తిర్యక్సర్గం బిరువదియె
నిమిదిభేదంబులుగలిగి శ్వస్తనాదిజ్ఞానశూన్యంబు లయి యాహారాదిజ్ఞానమాత్ర
నిష్ఠంబు లయి ఘ్రాణంబువలన నెఱుంగం దగినవాని నెఱుంగుచు హృదయం
బున దీర్ఘానుసంధానరహితంబులై వర్తించుద్విశఫంబులు గలవృషభ మహి మాజ
కృష్ణ సూక రోష్ట్ర గవయ రురుమేష ముఖరనవకంబును నేకశఫంబు గలఖరా
శ్వాశ్వతరకౌశరభ చమర్యాదిమట్కంబును బంచనఖంబులు గలశునక సృగాల
వృక వ్యాఘ్ర మార్జార శశ శల్యక సింహ కపి గజ కూర్మ గోధాముఖభూచర
ద్వాదశకంబును మకరాదిజలచరంబులును గంక గృధ్ర బక క్షేదన భానభల్లూక
బర్హిహంస సారస చక్రవాక కాకోలూకాది ⁴(*భేదరంబులు నయ్యె) (నర్వా
కోస్తం బై యేకవిధం బగు) మానుషసర్గంబు రజోగుణప్రేరితం బై ⁵కర్మక
రణదక్షిణం బై దుశిఖం బందును నుఖంబు గోరు నిది దొమ్మిదవసర్గం బనం
దగు నీతివిధసర్గంబులు వైకృతసర్గంబు లనంబడు నింక దేవసర్గంబు విను
మదియు నెనిమిదిదెఱుంగులు గలిగి యుండు నందు విబుధ పితృ సురాదులు
మూఁడును గంధర్వాప్సరస లొకటియు యక్షరక్షస్సు లేకంబును భూతప్రే
తపిశాచంబు లొకటియు సిద్ధ చారణ విద్యాధరు లేకంబును గిన్నరకింపురుషు
లొకటియునుం గా దేవసర్గం బయ్యె నిట్లు బ్రహ్మనిర్మితంబు లైనదశవిధసర్గంబులు
నెఱింగించితి (నింక మనువులం దదంతరంబుల నెఱింగించెదఁ గల్పాదులయందు
నీ ప్రకారంబున స్వయంభూతుండును) నమోఘసంకల్పండును నగునవ్యంధరి

1 'అపుష్పఫలవంతంబు లైనవనస్పతులును' వ్రా.ప్ర. 2 'లతలు ముదిరి కాతన్యంబు నొంది
యారోహణానపేక్షంబు లైన వీరుధంబులును' వ్రా.తప్రతి. 3 'స్థావరంబు లాఱు సత్తమసర్గం
బయ్యె' వ్రా.ప్ర. 4 (*) 'భేదరంబులు మొదలుగాఁ గలవి తిర్యక్సర్గం బయ్యె' అ.ప్ర. 5 'కర్మ
రంభంబునం గలిగి తొమ్మిదవసర్గం బనం' వ్రా.ప్ర.

కాక్షుండు రజోగుణయుక్తుండు స్రష్ట యగుచు స్వస్వరూపం బయినవిశ్వంబు నాత్మీయసామర్థ్యంబునం గల్పించె నయ్యాశ్వరునిమాయావాపారంబులచే నీస్థు ష్టియందు నద్యావర్తంబులం బడి భ్రమించు చున్న మహిమంబులుంబోలె బూర్వాపరభావంబు లెఱుంగంబడ కుండు నీకల్పంబునం దుండు దేవానురా దులు ప్రతిమన్వంతరంబునందును నిట్ల నామరూపంబులచే నిర్దేశింపంబడుదురు మఱియు నిం దొక్కవిశేషం బెఱింగించెదఁ గౌమారసర్గం బనునది దేవసర్గాంత ర్భూతం బయ్యును బ్రాకృతవైకృతోభయాత్తకం బై దేవత్వమనుష్యత్వరూపం బై నననత్కూమారాదిసర్గం బనంబడె నమోఘనంకల్పుం డై నపుండరీకాక్షుండు దనుఁ దాన యిట్లు విశ్వభేదంబును గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురునకుం జెప్పి కాలలక్షణం బెఱింగించువాఁ డై యిట్లనియె.

345

- సీ. భువిఁ దనకార్యాంశరీమునకు నంతము నన్య, వస్తుయోగంబు నేరవలన లేక
ఘటపటాదికజగత్కార్యంబునకు నిజ, సమవాయకారణాత్మమునఁ బరఁగి
జాలసూర్యమరీచిసంగతగగనస్థ, మగుత్రసరేణుషరండంశ మరయఁ
బరమాణు వయ్యెఁ దగత్పరమాణువం దర్క, గతి యెంతదడవుదర్కాల్లమగును
- తే. సూక్ష్మకాలంబు విను మదిరసూర్యమండ, లంబు ద్వాదశరాశ్వాత్తరీకం బనంగఁ
గలుగుజగమున నొక యేడురీగడచినినఁ, గాలమెంతగునదిమహాత్కాలమనఘ.
- వ. అందుఁ బరమాణుద్వయం బొక్కయణు వగు నణుత్రితయం బొక్కత్రసరేణు
వగు నవి మూఁడు గూడ నొక్కత్రుటి యగు నాత్మత్రితం బొక్కవేధ యనం
బరఁగు నట్టివేధలు మూఁడు గూడ నొక్క లవం బనం దగు నవి మూఁ డై న నొ
క్కనిమేషంబనం జను నిమేషత్రయం బొక్కక్షణం బగు క్షణపంచకం బొక్క
కాష్ఠ యనం దగు నవి పది యైన నొక్కలఘు వన నొప్పు నట్టిలఘుపంచదశకం
బొక్కనాడి యనంబరఁగు నట్టినాడికాద్వయం బొక్కముహూర్తం బయ్యె నట్టి
నాడిక లాతైన నేడైన మనుష్యులకు నొక్కప్రహరం బగు నదియ యామం బనం
జను దివసపరిమాణవిజ్ఞేయం బగునాడికోన్ఱానలక్షణం బెఱింగింతు వినుము షట్పుల
తామ్రంబునం బాత్రంబు రచియించి చతుర్దాషసువర్ణంబునం జతురంగుళా
యామశలకంబుఁ గల్పించి దానం దత్పాత్రమూలంబున ఛిద్రంబుఁ గల్పించి
తచ్చిద్రంబునం బ్రస్థమాత్రతోయంబు పరిపూర్ణంబు నొందునంతకాలం బొక్క
నాడిక యగు యామంబులు నాలుగు సన నొక్కపగ లగు రాత్రియు నిప్పగిది
జరగు నట్టియహర్నిశంబులు గూడ మర్త్యుల కొకదివసం బగు నవి పదునేనైన
నొక్కపక్షం బగు శుక్లకృష్ణ(నామంబులం బరఁగినయ)ప్వక్షంబులు రెండు
గూడ నొక్కమాసం బగు నది పితృ దేవతలకు నొక్కదివసం బగు నట్టిమాసం
బులు రెం డైన నొక్కఋతు పగు షష్ఠాసంబు లరిగిన నొక్క యయనం బగు
నవి దక్షిణోత్తరాయనంబులు రెండు గూడి ద్వాదశమాసంబు లైన నొక్క

సంవత్సరం బగు నది దేవతలకు నొక్కదివసంబు నట్టి సంవత్సరశతంబు నరులకుం
బరమాయు వై యుండుఁ గాలాత్ముండును నీశ్వరుండును నై నసూర్యుండు గ్రహ
నక్షత్రతారాచక్రస్థుం డై పరమాణ్వాదిసంవత్సరాంతం బైనకాలంబునంజేసి ద్వా
దశరాశ్వాత్మకం బైనజగంబున పౌర బార్హస్పత్య సావన చాంద్ర నాక్షత్రమాన
భేదంబులం గానంబడుచున్నవాఁ డై సంవత్సర పరీవత్సరేడావత్సరానువత్సర వ
త్సరనామంబుల సృజ్యం బైనబీజాంకురంబులశక్తిం గాలరూపం బైనస్వశక్తిచేత
నభిముఖంబుగాఁ జేయుచుం బురుషులకు నాయురాదివ్యయంబులం జేసి విష
యానక్తి నివర్తింపం జేయుచుం గోరికలు గలవారికి యజ్ఞముఖంబులంజేసి గుణ
మయంబు లైనస్వర్గాదిఫలంబుల విస్తరింపం జేయుచు గగనంబునఁ బరువుపెట్టు
వత్సరపంచకప్రవర్తకుం డగు మార్తాండునకుం బూజ గావింపు మని మైత్రే
యుండు వలికిన విదురం డిట్లనియె.

347

క. నరసింహదేవగణాయః, పరిమాణము లెఱుంగ నాకుఁ శ్రీ బలికితివి మునీ
శ్వర యెఱిగింపు త్రిలోకో, పరిలోకవిలోకనైకకపరు లగువారిన్. 348

ఉ. పూనినయోగసిద్ధి దగఁ శ్రీ బొందిననేత్రయుగంబునక బహి
ర్జ్ఞానము గల్గి యుండి భువనంబులఁ జూచుచు నుండువారికి
న్నానుగఁ గల్గుకాలగతి శ్రీ నా కెఱిగింపు మునీంద్ర నాపుడు
న్నానయశాలి యవ్విదురు శ్రీ నాదర మొప్పగఁ జూచి యిట్లనున్. 349

సీ. జననతకృతయుగసంఖ్య నాలుగువేలు, దివ్యవర్షములు దరదీయసంఖ్య
లెనుబడినూఁజేండ్లు శ్రీ విను శ్రేత వత్సర, త్రిసహస్రము లగుఁ దరదీయసంఖ్య
లాఱునూఁజేడులు శ్రీ నగు ద్వాపరము రెండు, వేలవత్సరముల శ్రీ వెలయుసంఖ్య
లోలి నన్నూఁజేడురలోగిఁ గలియుగము స, హస్రవర్షములు సంఘాంతమరయ
తే. ¹రెండునూఁజేడులును నిల్చి శ్రీ యుండుఁ జువ్వె

యనఘ సంధ్యాంశమధ్యంబులందు ధర్మ
మతిశయించును సంధ్యాంశమందు ధర్మ
మల్ప మై కానఁబడు చుండు శ్రీ ననఘచరిత. 350

వ. మఱియు ధర్మదేవత గృతయుగంబున నాలుగుపాదంబులును ద్రేతయందు మూఁ
డుపాదంబులును ద్వాపరంబునం బాదద్వయంబును గలియుగంబున నేకపాదం
బును గలిగి సంచరించు నట్లగుటంజేసి. 351

క. పాదవిభేదంబున మ, ర్యాదలును దఱుంగు నధర్మ శ్రీ మాకొలఁదినె యు
త్పాదిల్లి వృద్ధి పొందు ధ, రాదివిజులు ²పాదబుద్ధిరతు లగుదు రిలన్. 352

సీ. భూర్యువస్సర్వలోకకములకంటె బాడువునఁ, గడు నొప్పునత్యలోకంబునందు
నుండు బ్రహ్మఁజతుర్యుగసహస్రము లేఁగ, దివ మొక్కటియగురాశ్రీయునునిట్ల

చన ధాత నిద్రపూజగములుమడగు మేల్కొనిచూడ మరలలోకములుపుట్టు
దద్దినమ్మనఁ జతుర్దశమను లగుదు రం, దొక్కొకమనువున కౌనర దివ్య
తే. యుగములోలినిడబ్బిదీయొక్కమాటు, సనిన మనుకాల మయ్యెననమ్మనుకులంబు
సురలు మునులును స ప్పర్వతలయ భగవ, దంశమునఁ బుట్టి పాలింతురఖిలజగము.

క. హరి పితృసుపర్వతిర్యజ్జ్వరరూపములక జనించి శ నయమున మన్వం
తరముల నిజన త్స్వంబునఁ, బరిపాలనసేయు జగముఁ శ బాదుప మొప్పన్. 354

క. క్రమమునఁ దైవర్షికస, ర్గము సెప్పంబడె సరోజగర్భుడె దివసాం
తమునఁ దమఃపిహితపరా, క్రముఁ డై శయనించు నిద్రలోగైకొని యంతన్.

సీ. ఆరాత్రి భవన త్రయము దమఃపిహిత మై, భానుచంద్రులతో విరలీన మైన
సర్వాత్ము డగుహరి శ క్తిసమేత మై, కడఁగి వెలుంగునంకర్షణాన్ని
భవన త్రయంబును శ దవిలి దహింప న, య్యనలకీలలఁ బొడరమినమహోష్ణ
లలమినఁ గమరి మగహాల్లోకవాసులు, జనలోకమునకును శ జనుదు రపుడు

తే. విలయనమయనముత్కటశివులచండ
వాతధూతోర్జిజాలదుర్వారవార్ధి
భవనములు ముగ్ధ సమ్మూఁడుభవనములను
దత్తయోరాశిమీఁదఁ బరద్వావిభుండు.

356

ఉ. చారుపటీర హీర ఘనసార తుషార మరాళ చంద్రికా
పూర మృణాళ హరి పరిపూర్ణసుధాకర కాశ మల్లికా
సారనిభాంగశోభితభుజంగమతల్పమునందు యోగని
ద్రారతిఁ జెంది యుండు జతరస్థితభూర్భువరాదిలోకుఁ డై.

357

క. జనలోకనివాసకు లర్థిని వినుతింపంగ నతులదీవ్యప్రభచే
దనరుచు మీలితనిజలో, చనుఁ డై వసియించు నతఁడు శ నముచితలీలన్. 358

వ. ఇవ్విధంబున.

359

సీ. కైకొని బహువిధశకాలగత్యుపలక్ష్మితము లై యహలోరాత్రతతులు జరగ
శతపత్సరంబులు శ జనులకుఁ బరమాయు, వై నసంగతిఁ బంక శజాసనునకుఁ
బరమాయు వగుశతాబ్దంబు లందుల సగ, మరిగిన నదియ పరార్థమండు
గాన పూర్వార్థంబు శ గడచుటఁ జేసి ద్వి, తీయపరార్థంబు శ దీనిపేరు

తే. గడఁగి పూర్వపరార్థాదిర కాలమందు, బ్రహ్మకల్పాఖ్య నెంతయురో బరఁగు నందు
బ్రహ్మాయుదయించుటంజేసిర బ్రహ్మకల్ప, మనియు శబ్దాత్తక బ్రహ్మమనియు నెగ డె.

క. విను మొన్నఁడు పంకజనా, భునినాభీసరసియందు శ భవనాశ్రయ మై
తనరినప ద్ధము వైడవడు, ననఘా యది పద్మకల్ప శ మన విలసిల్లున్. 361

వ. పూర్వపరార్థాదినింగలిగిన¹ బ్రహ్మకల్పంబుఁ జెప్పితి నింక ద్వితీయపరార్థంబు మొదల నెన్నఁడేని హరిసూక్త రాకారంబు చాల్చు నది వరాహకల్పంబనం దగు నట్టి వరాహకల్పం బిపుడు వర్తమానం బగు చున్నది వెండియు. 362

సీ. దీపింపఁ గాలస్వరూపుఁడై నట్టిప, చ్ఛాతుఁడనంతఁడ నాదిపురుషుఁడఖిలవిశ్వాత్తకుఁ శ డగునీశునకుఁ బర, మాణ్వాదియుగపరార్థాంత మగుచు జరగునీకాలంబు శ చర్చింప నొక్కని, మిషమాత్ర కాలమై శ మెలఁగు చుండుఁ గాని యీశ్వరునకుఁ శ గర్త గాఁ జాలది, క్కాలంబు విను మదిరగాక దేహ

తే. మందిరార్థాదిక ర్థాభీమానశీలు, రై నవారికి నాశ్రయం శ బగుటఁ జేసి యరయ హరి తద్గుణవ్యతిరేకరుఁడు గాన, కాల మమ్రేటి కెన్నఁడుఁ శ గర్త గాదు. 363

వ. మఱియు షోడశవికారయుక్తం బై పృథివ్యాదిపంచభూతపరివృతం బయి దశావరణంబులు గలిగి పంచాశతోక్తివిస్తీర్ణం బై బ్రహ్మాండకోశంబు దనర్చుచుండు.

చ. హరి పరమాణురూపమున శ నందు వసించి విరాజమానుఁడై సరి వెలుఁ గొందు నిమ్మల నశసంఖ్యము లై నమహాండకోశముల్ నెఱిఁ దనయందు డింద నవనీరజనేత్రుఁడనంతఁడు డాద్యుఁడ ఊరుఁడు పరాపరుం డఖిలకారణకారణుఁడ ప్రమేయుఁడై . 365

క. నిరతిశయోజ్జ్వల తేజ, స్ఫురణం దనరారుపరమశపురుషుని విష్ణుం బురుషోత్తము వర్ణింపను, సరసిజభవభవులకై న శశకృమ చెవుమా. 366

క. అని మైత్రేయుఁడు విమరుం, గనుఁగొని వెండియును బలికె శ గాలాహ్వయుఁడై తనరినహరి² మహిమల నే, వినిపించితి నృప్తిమహిమ శ విను మెఱిఁగింతున్. 367

వ. పరమేష్ఠి యీశుష్ట్యాది సహ మ్మనుదేహాభిమానబుద్ధిం గలమోహంబును నంగ నానంగమ స్రక్పందనాది గ్రామ్యభోగేచ్ఛలు గలమహామోహంబును దత్ప్రతిఘాతజాతం బైనక్రోధంబునందుఁ గలుగునంధతామిస్రంబును దన్నాశంబునం దహ మేవ మృతో³స్తి యనుతామిస్రంబును జిత్రవిభ్రమంబును ననునవిద్యా పంచకమిశ్రంబుగా సర్వభూతావలిం బుట్టించి యాత్మీయచిత్తంబునం బాప సృష్టిఁ గల్పించుటకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది భగవద్ధ్యానామృతపూతమానసుం డై యూర్ధ్వ రేతస్కులును బరమపవిత్రులును నైనసనక సనందన సనత్కుమార సనత్కుజాతు లనుమునులఁ బుణ్యవర్తనుల నతినత్త్వగుణగరిష్ఠుల ధీరజనోత్తముల నార్యుల హరి ప్రపన్నులంగా దివ్యదృష్టిం గల్పించి వారలం జూచి మీమీయంశంబులం బ్రజలం బుట్టించి ప్రపంచంబు వృద్ధి బొందింపుం డనిన వారలు తద్వచనంబు లపహసించుచుఁ బద్మజుం గని మోక్షధర్మ లును నారాయణపరాయణులును నై ప్రపంచనిర్మాణంబునకుఁ బ్రతికూలవాక్యంబులు వలికిన⁴నుదయించినక్రోధంబు బుద్ధిచే నిగ్రహింపఁబడినను నరవిందసంభవుని భూమధ్యంబు

వలనం గ్రోధస్వరూపంబున నీలలోహితుండు నిఖిలనురాగ్రజుం డై యుదయించె
నివ్విధంబున. 368

మ. జననం బందిననీలలోహితుండు గంభీరాతాననుం జూచి యి
ట్లను నోదేవ మదాఖ్య యెట్టిది మదీరయావాస మెచ్చోటు నా
కనయంబు న్నెఱిగింపవే యనుడు సరయ్యంభోజగర్భండు లా
లనముం దోషఁ గుమార నీజననవేశళ రోదనం బిచ్చుటన్. 369

తే. రుద్రనామంబు నీకు నిరూఢ మయ్యె, జంద్రనూర్యానలానిలనలిగగన
పుణివిప్లాతపోహృదిం ద్రియము లనఁగఁ, గలుగు నేకాదశస్థానములు వసింప.
వ. అని వెండియు మన్యు మను మహాకాల మహాచ్ఛివ ఋతధ్వ జోరు రేతోభవ
కాల వామదేవ ధృతవ్రతు లనునేకాదశనామంబులు గలిగి ధీ వృ త్త్యశ
నోమా నియు త్సర్పిరిలాంబి కేరావతీ సుధా దీప్తా నామపత్నీ సమేతుండవై
పూర్వనియు క్తంబు లయిననామంబులం ద త్తన్ని వాసంబుల వసియించి వ్రజలం
గల్పించు మని నిర్దేశించిన భగవంతుం డగునీలలోహితుండు విశ్వగురుం డైన
పితామహునిచే నియుక్తుం డై సత్త్వాకృతిస్వభావంబుల నాత్మనము లై నవ్రజ
లం గల్పించె. 371

ఉ. రుద్రునిచేత నీగతి నిరూఢమతిఁ సృజియింపఁబడ్డయా
రుద్రగణంబు లోలి నవరూఢతవిశ్వము మ్రింగె నమృహా
పద్రవశాంతి కై యజుండు ర్భర్గులఁ జూచి కుమారులార మీ
రాద్రవిలోకనానలభరంబునఁ గ్రాఁగె సమస్తలోకముల్. 372

క. మీసృష్టి సాలు నింకఁ, ధీస త్తములార వినుండు ర్భృతి మీరు తపో
వ్యాసంగిత్తు లై చనుఁ, డా సన్తంగళము లగు ద్యృఢంబుగ మీకున్. 373

మ. భగవంతుం బురుషోత్తముఁ హరిఁ గృపారాధోధి లక్ష్మీశ్వరుఁ
సుగుణభ్రాజుతు నచ్యుతుం బరుఁ బరంబ్రహ్మతం బ్రభుఁ సర్వభూ
తగుహావాసు నధోక్షజుఁ శ్రితజనత్రాణైకదత్తు న్నజుఁ
జగదాత్తుం గను చుండు రాధ్యులు తపశ్శక్తిఁ స్ఫులజ్ఞాను లై. 374

వ. అనిన విని. 375

ఉ. కై కొని యిట్లు పంకరుహాగర్భనిమంత్రితు లై నరుద్రులు
ద్రేకముఁ దక్కి కానలకు ర్ధీయుతు లై తప మాచరింప న
స్తోక చరిత్రు లేఁగిరి చరతుర్ముఖుఁ డంతఁ బ్రపంచకల్పనా
లోకనుఁ డై సృజించె జనలోకశరణ్యుల ధీవరేణ్యులన్. 376

తే. విచుము భగవద్బలాన్వితవినుతగుణులు, భువనసంతానహేతువిరస్ఫురణకరులు
పద్మసంభవతుల్యప్రభావయుతులు, పదురు గొడుకులు పుట్టిరి ర్భవ్యయశులు.

సీ. ఆరవిందసంభవురనంగుష్ఠమున దత్తుఁ, డూరువువలనను ర్ నారదుండు

- నాభిఃబులహుఁడుగర్జ ములఁబుల స్తుండు, త్వక్కునభృగువుహాస్తమునఁ గ్రతువు
నాస్యంబువలన నాయ్యంగిరసుఁడు ప్రాణ, మున పసిష్ఠుఁడు మనఃమున మరీచి
గన్నుల నత్రియుఁ గాఁ బుత్రదశకంబు, గలిగిరి వెండియు శ నలినగర్భ
తే. దక్షిణ స్తనమువలన శ ధర్మ మొదలె, వెన్నువలనను నుదయించె శ విశ్వభయద
మైనమృత్యు వధర్మంబునంద కలిగె, నాత్మఁ గాముండు జననమునందె మఱియు.
- నీ. భ్రూమధ్యతలమునఁ శ గ్రోధంబు నధరంబు, నందు లోభంబు నాస్యమున వాణి
యును మేఘంబునందుఁ బరయోధు లపానంబు, నందు నఘాశ్రయుఁ శ డైననిర్మతి
లాలితచ్ఛాయవరలన దేవహూతివి, భండు గర్దముఁడును శ బుట్టి రంత
నబ్జజుఁ డాత్మ దేహమున జనించిన, భారతిఁ జూచి విభ్రాంతిఁ బొరసి
తే. పంచశరబాణనిర్భిన్నభావుఁ డగుచుఁ, గూఁతు రని పాపమునకు సంకోచపడక
కవయఁ గోరినజనకునిఁ గని మరీచి, మొదలు గాఁ గలయమ్మునిశముఖ్యు¹ లెఱిగి.
- వ. ఇట్లనిరి. 380
- ఉ. చాలుఁ బురే సరోజభవ శ నత్పథవృత్తిఁ దొఱంగి కూఁతు ని
ట్లాలి వైరమింప హృదయంబునఁ గోరుట ధర్మ² రీతియే
జేలరి వైతి నీతగవుఁ శ బెద్దతనంబు³ను నేలపాలు గా
శీలము ప్రావఁ దట్టి యిటు శ సేసినవారలు మున్ను గల్గిరే. 381
- ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వనింద్యచరిత్రుఁడ విట్టిచోట రా
జీవభవుండు దా విధినిశేధము లాత్మ నెఱుంగఁ డయ్యె నీ
భావభవప్రసూనశరరబాధితుఁ డై తనకూఁతుఁ బొందె బో
వావి దలంప లే కనుచు శ వారక లోకులు పువ్వఁ దిట్టరే. 382
- క. పాపము దలఁపక నిమిషము, లోపలఁ జెడుసౌఖ్యమునకు శ లో నైతివె యిం
తే పో ధారుణిఁ గామా, స్తోఽపి న పశ్యతి యనంగఁ శ దొల్లియు విసమే. 383
- మ. అని యిబ్బంగి మునీంద్రు లాడినకఠోరాలాపముల్ వీనుల
న్విని లజ్జావనతాననుం డగుచు నానీరేజగర్భండు స
య్యన దేహంబు వినర్జనీయముగఁ జేరయన్ దిక్కు లేతెంచి త
త్తనువుం గైకొనఁ బుట్టె దిక్కులిత మై శ తామిస్రనీహారముల్. 384
- వ. అంత. 385
- చ. ఉడుగక పంకజాతభవుఁ శ డొండాక దేహముఁ దాల్చి ధైర్యమున్
విడువక సృష్టిపూర్వసమరవేతమునన్ సృజించునై పుణిం
బొడమమి కాత్మలోనఁ దలరపోయుచు నుండఁ జతుర్ముఖంబుల్
వెడలె ననూనరూపముల శ వేదము లంచితధర్మయుక్తిమై. 386

తే. మఱియు మఖములు మహితకర్తృములుఁ దంత్ర
ములును నడవఱ్ఱ నాశ్రమగములుఁ దదీయ
ముఖచతుష్కమునందున రి పొడమె ననిన
విని మునీంద్రునిఁ జూచి యరవిద్దురుఁ డనియె.

387

- క. తోయజసంధపుఁ డప్పడు, నేయేముఖమండలమున రి నేయేసృష్టి
ధీయుతుఁ డై సృజించెను, బాయక యత్రైఱఁగుఁ దెలియఁబలుకుము నాకున్.
- వ. అని యిట్లు విదురుం డడిగిన మైత్రేయుం డతనితో నిట్లనియె ఋగ్యజుస్సా
మాధర్వంబు లనువేదంబులును ¹హోతృకర్తృంబు లయినయస్తోత్రమంత్రస్తో
త్రంబు లగుశస్త్రంబులును నధ్వర్యుకర్తృం బై నయిజ్యయు సంప్రగీతస్తోత్రం
బయినస్తుతియును గాతృప్రయోజ్యం బై నఋక్సముదాయరూపం బగుస్తోమం
బును బ్రాయశ్చిత్తం బగుబ్రహ్మకర్తృంబును నాయుర్వేదధనుర్వేదగాంధర్వ
వేదంబు లనునువవేదంబులును విశ్వకర్తృశాస్త్రం బగుసాపత్యంబును బ్రాగాది
ముఖంబుల నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ బంచమవేదం బగునితిహాసపురాణంబులు
సర్వముఖంబులం గలిగె మఱియుఁ గర్తృతంత్రంబు లయినషోడశ్యుక్త్యలును
జయనాగ్నిష్టేమంబులును నాప్తోర్యామాతిరాత్రంబులును వాజపేయగోసవం
బులును ధర్మపాదంబు లై నవిద్యాదానతపస్సత్యంబులును బ్రహ్మచర్యగృహస్థ
వానప్రస్థయత్యాశ్రమంబులును ననువీనికి నొక్కొక్కటికిం జతుర్విధంబు లైన
వృత్తులును గలిగియుండు నందు సావిత్రం బన బ్రహ్మచర్యం బది యుపనయనం
బాదిగా దివసత్రయంబు గాయత్రి జపించుటయ ప్రాజాపత్యం బన వేద
వ్రతచతుష్టయం బందుఁ బ్రతివ్రతంబును వ్రతులు సంవత్సరపర్యంతంబుగా
నాచరింప నగు బ్రాహ్మంబు వేదగ్రహణాంశంబు నాచరింపం దగు బృహత్తన
నైష్ఠికం బియ్యవియను బ్రహ్మచారివృత్తిచతుష్టయంబును ననిషిద్ధకృష్యాదివృత్తి
యగువార్తయు యజనాదికర్మోపయుక్తం బైనయాష్టాదిరూపధనసంచయంబును
బరుల యాచింప కుండునయాచితం బగుశాలీనంబును త్రేత్రవతితకణిశకణ సంగ్ర
హణరూపం బగుశిలోంఠంబును ననుగృహస్థవృత్తులు నాలుగును నకృష్టపచ్యా
హారలగు వైఖానసులును నూతనఫలంబు లభిం బైనఁ బూర్వసంచితపదార్థత్యా
గంబు గలవాలుఖిలులును బ్రాతఃకాలంబున నేదిక్కువిలోకింతు రద్దిక్కునకుం జని
యచ్చట లభించుపదార్థంబుల భుజించి జీవించునాదుంబరులును దమంత ఫలించి
తరువతితంబు లగుఫలంబులఁ దినుచుండు ఫేనపులును ననుచతుర్విధవృత్తులు
గలవానప్రస్థులును స్వాశ్రమవిహితకర్తృప్రధానకుం డగుకుటీచకుండును

1 'హోతృకర్తృకం బై నశాస్త్రంబును నధ్వర్యుకర్తృకం బైనయిజ్యయు స్తుతియు సామగానం
బును స్తోమంబును గాతృప్రయోజ్యం బైనఋక్సముదాయంబును బ్రాయశ్చిత్త.' వ్రా. ప్ర.

2 'కర్తృంబులగల యర్థసంపాదన మను సంచయంబును' వ్రా. ప్ర.

గర్భోపనర్జనంబు సేసి జ్ఞాన ప్రధానం డయిన బహూదుండును గేవలజ్ఞానాభ్యాస నిష్ఠుం డగుహంసుండును బ్రాహ్మం బైన పరబ్రహ్మతత్త్వంబు గల నిష్క్రియం డును ననుసన్నాన్యసిచతుర్విధవృత్తులును (మోక్షఫలప్రదం బైన యాత్మానాత్మ వివేకవిద్యారూపం బగు) నాస్మీక్షకి(యు స్వర్గాదిఫలప్రదం బైన కర్మవిద్యారూప మగు) త్రయి (యు జీవనఫలప్రదానం బైన కృష్యాదిరూపం బగు) వార్త(యు నర్థ సంపాదనై కప్రయోజనం బగు) దండనీతియు మోక్షధర్మ కామార్థంబు లైన న్యాయవిద్యాచతుష్టయంబును భూర్భువ స్సువ యనువ్యావృత్తులును బూర్వాది ముఖంబులవలన నుదయించె మణియు నతనివృద్ధయాకాశంబువలనం బ్రణవం బును రోమంబులవలన నుష్ణిక్పందంబును ద్వగింద్రియంబువలన గాయ త్రీఢం దంబును మాంసంబువలన ద్రిష్టుష్పందంబును స్నాయువువలన ననుష్టుష్పందం బును నశ్చివలన జగతీచ్ఛందంబును మజ్జవలన పంక్తిచ్ఛందంబును బ్రాణంబు వలన బృహతీఢందంబును గకారాదిపంచవర్గాత్మకంబు లయిన స్పర్శంబు లనుజీ వుండును నకారాదిస్వరాత్మకం బైన దేహంబును నూష్ణంబు లను శేషసహస్ర చతుష్టయరూపంబు లగు నింద్రియంబులును సంతస్థంబు లగుయరలవ యను వర్ణంబులు షడ్జాది న ప్తస్వరరూపంబు నాత్మ బలంబు నయిన శబ్దబ్రహ్మంబును జతుర్ముఖునిలీలావిశేషంబున నుత్పన్నంబయ్యె వ్యక్తావ్యక్తం బైన వైఖరీప్రణ వాత్మకం బైన శబ్దబ్రహ్మంబునలనం 'బరమాత్మ యవ్యక్తాత్మకం డగుటంజేసి పరిపూర్ణుండును వ్యక్తాత్మకం డగుటంజేసి యింద్రాదిశక్తుపబృంహితుండును నై కానంబడు నయ్యవసరంబున నజుండు భూరీవీర్యవంతు లయిన ఋషిగణం బులసంతతి యవిస్తృతం బని తలంచి పూర్వతనుపరిగ్రహంబు సాలించి యని సిద్ధ కామాస్తక్తం బైన దేహంతరపరిగ్రహంబు సేసి 'నిత్యంబుఁ బ్రజాసృష్టియందు వ్యాసక్తుండ నైనం బ్రజ లభివృద్ధి నొందక యుండుట కేమి కారణం బగు నని యచ్చెరు పైంది తద్వృద్ధి యగువిధం బాలోచించుచు దైవం బిచ్చట విఘాతు కంబు గాన తదానుకూల్యం బావశ్యకం బని దాని నెదురు చూచుచు యథో చితకృత్యకరణదత్తుం డగు చుండుచతుర్ముఖుని దేహంబు ద్వివిధం బయిన నట్టి రూపద్వయవిభాగంబు స్వరా ట్టగుస్వాయంభువమనువును దన్తహిషి యగు శతరూప యనుకన్యకయుం గా మిథునం బయి జనియించె నమ్మిథునంబువలనం బ్రియవ్రతోత్తానవాదు లనువుత్రద్వయంబు నాకూతి దేవహూతి ప్రసూతు

1 'నింద్రాదిశక్తుప బృంహితుండును వ్యక్తాత్మకుండును బరిపూర్ణుండు నగు నారాయణుండు కా నంబడు [వా. ప్ర. 2 మిథునసృష్టిగల్పింపక దలంచెనని శుకుండు పరిక్షిత్తునకుఁజెప్పిన నతం డిట్లునై నిత్యంబైన వ్యాసకంబైన యథోచితకార్యకరణసమర్థం బైనచతుర్ముఖునిరూపస్వయంబునందు నొక్క రూపంబునందుఁ బ్రజాసంహోహసంకోచంబును నొక్కరూపంబునఁ బ్రజావిస్తారంబు నెట్లు సంభవించె ననిన రూపద్వయ విభాగంబువలన మనువును శతరూప యనుకన్యకయుం. [వా. ప్ర.

లనుకన్యకాత్రయంబునుం గలిగి రందు నాకూతిని రుచికునకును దేవహూతిం గర్దమునకును బ్రసూతిం దక్షునకును నిచ్చె వీరలవలనఁ గలుగుప్రజాసంతతృల చేత జగంబులు పరిపూర్ణంబు లయ్యె. 389

—◆◆◆ స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధిసేయుట. ◆◆◆—

క. అని మైత్రేయుఁడు పలికిన, విని మనమున హర్ష మొదవ శ్రీ విదురుఁడు మునినా ఘనిఁ జూచి పలికె గ్రమ్ముట, వనజోదరపాదభక్తిరవళమానసుఁ డై. 390

క. ఘనుఁడు స్వయంభువునకుఁ బ్రియతనయుఁడు స్వాయంభువుండురై తేయవిభే దనసేవాచతురుండును, జనవినుతుం డాదిరాజరసత్తముఁ డాటన్. 391

క. అతనిచరిత్రం బవ్యా, హతనుఖదము నిఖిలమంగరళావహము సమం చితముం గావున బుధసే, విత నా కెఱుఁగంగఁ బలుకరవే మునితిలకా. 392

క. అదియును గాక ముకుందుని, పదకమలమరందపానశరవళులై పెం పొదవినవారిచరిత్రము, సదమలమతి వినిన భవము శ్రీ సఫలము గాదే. 393

చ. అని విదురుండు పల్కిన దర్యాన్వితుఁ డై మునినాథచంద్రుఁ డిట్లను శ్రుతిశాస్త్రపాఠకలిరతాత్మకుఁ డైననరుండు పద్మలో చనచరణారవిందయుగశంగము గల్గినసజ్జనుండు పైం దినఫల మొందు భాగవతరదివ్యకథాశ్రవణుండు వేల్చి డిన్. 394

క. అని చెప్పి మునికులూగ్రుణి, దనుజారికథానుధాన్లురతస్వాంతం డై తనువునఁ బులకాంకురములు, మొనయఁగ నానందబాష్పములు జడి గురియన్.

సీ. వినిపింపఁ దొడఁగె నాశ్రునుఁడు స్వాయంభువుఁ, డంగనాయుక్తుఁ డై శ్రీ యబ్జగర్భ నకు మొక్కి విసయవీరనమితోత్తమాంగుఁడై, హస్తముల్ మొగిచియిట్లనియెఁ బ్రీతి జీవరాసులకు రారజీవసంభవ నీవ, జననరక్షణవినాశముల కరయ హేతుభూతుఁడవు మా శ్రీ కెద్ది యాచరణీయ, మైనకర్తము దాని శ్రీ నానతిమ్ము

తే. ఎట్టికర్తంబుసేసిన శ్రీ నెనఁగు నీకు, నవహితం బైనసంతోష శ్రీ మాత్మజుండు జనకునకు భక్తిఁ బరిచర్య శ్రీ నలిపి కీర్తి, నంది నుతి కెక్కి వర్తించు శ్రీ నందునిందు.

వ. ¹కావున నెఱింగింపు మట్టినత్కర్తంబు.

క. అని పలికినస్వాయంభువ, నునుమృదుభాషలకు నలరి శ్రీ మనమునఁ గమలా సనుఁ డనురాగము ముప్పిరి, గొనఁ బ్రియతముఁ డైననుతునశకును నిట్లనియెన్.

చ. మునుకొని తండ్రియాజ్ఞఁ దల శ్రీ మోచి నిజోచితకృత్య మేమి పం చినఁ దనశక్తియుక్తి నెడ శ్రీ సేయక చేయుట పుండరీకలో చనపదసేవ సేయుట ప్రజాపరిపాలనశాలి యకాటయుఁ జనకునకుఁ సుతుండు పరిశచర్య లొనర్చుట నువ్వె పుత్రకా. 398

1 'కాన యెఱింగింపు మట్టినత్కర్త మనఘ' అని యిది క్రింది తేటగీతిలో నై దవపాదముగాఁ గొన్ని ప్రతులఁ గనుపట్టెడి.

వ. కాపున.

399

మ. వివరింపఁ హరి యజ్ఞమూర్తిఁ బరమూర్తి విష్ణు హృషీకేశుఁ గే
శవుఁ బద్మాక్షుగుఱించి జన్మములు శరత్వద్భక్తిఁ గావింప మా
ధవుఁ డాత్మం బరితోష మొందు నతఁ డురద్యస్తీతుఁ డై యున్న లో
కవితానంబులు దుష్టి నొందు ననఘా శ కావించుమా యజ్ఞముల్. 400

చ. అకుటిలభక్తిఁ గేశవసమర్పణబుద్ధిఁ గ్రతుక్రియల్ వైన
ర్పక విపరీతులై యముకరీరాసులు దంచి ఫలంబు నందఁ గా
నక చెడువీతి నూరక ధనవ్యయ మాటయ కాని మోక్షదా
యక మగు చున్న సత్ఫలము శ నందరు విష్ణుపరాజ్ఞుఖక్రియల్. 401

డి. కాపున యజ్ఞముల్ హరి విశకారవిదూరుగుఱించి చేయు నీ
భావము సూన్యతవ్రత శుభస్థితిఁ జెందెడు నీకుమారులున్
నీవును నీధరాభరము శ నెమ్మి వహించుము సజ్జనావలిం
బ్రోవుము ధర్మమార్గమునఁ శ బుత్రక దోషలతాలవిత్రకా. 402

క. అనవుడు నతనికి నతఁ డి, ట్లనియె న్నఘనాశ నీదురయానతి యెట్ల
ట్లొనరించెద నాకును నా, తనయులకు వసించి యుండఁ శ దగునెల వెందున్. 403

—◆◆◆— శ్రీయజ్ఞపరాహిత్యరాభివర్ణనము. —◆◆◆—

తే. అరయ లేదు విధాత యీశయఖిలజంతు, జాతముల కెల్ల నాధారభూత మైన
ధరణి యిప్పుడు ఘనజలారోతర్చి మగ్న, మైనకతమునఁ జోటు లేదంటిఁ దండ్రి.

క. కాపున భూమ్యుద్ధరణము, గావించునుపాయ మిపుడు శ గైకొని నాకున్
దేవా నీ వెఱిగించుము, నావుడుఁ బదజుఁడు దనమనంబునఁ దలఁచెన్. 405

మ. జలమధ్యంబున లీన మొందినధరారచక్రంబు నేనేర్పునఁ
నిలువన్ వచ్చును బూర్వమందు జగముల్ శ నిర్మించునాఁ డాది న
వ్వలఁ బుట్టించినమీఁద నవ్వనుమతిం శ బుట్టించితి న్నట్టియ
వ్వలలోఁ గ్రుంకి రసాతలాంతరమునం శ బొందెం గదా పృథ్వియున్. 406

సీ. అఖిలజగత్కల్పరనాటోపమునకుఁ బా, ల్పడిననాచేత నోబ్బంగి నిపుడు
దగిలి విశ్వంభరోధరణంబుఁ గావింప, నగు నని సర్వభూతాంతరాత్ముఁ
బురుషోత్తముని నవరపుండరీకాక్షు ల, క్షీపతిఁ దనమనరస్థితునిఁ జేసి
తలపోయు చున్నఁ బరద జనాసికావివరమున యజ్ఞ పరరాహమూర్తి

తే. యర్థి నంగుష్ఠమాత్ర దేహంబుతోడ, జనన మంది వియ త్తలరస్థాయి యగుచు
క్షణములోపల భూరిగ్రహప్రమాణ, మయ్యె నచ్చటిజనముల శ కద్భుతముగ. 407

సీ. అంతఁ బ్రజాసర్గమందు నియుక్తులై, ¹ నట్టిమరీచ్యాదు శ లై నమునులు
మచుకుమారకులు ² నరమ్మనుసహితంబుగ, యజ్ఞ పరాహంబు శ సర్వఁ జూచి

1 ' నట్టిమరీచిఁ బుష్పామరులును ' వ్రా.ప్ర.2 ' సమ్మనువును సహితమై ' వ్రా. ప్ర.

- యిట్టియాశ్చర్య మే శ్చ ట్లందేనిఁ గలదె నా, సారంధ్ర నిర్గత శ్రవణోమ
లోకంబు మనము విరలోకింప సంగువృత్త మై యీక్షణమాత్రలోన
తే. మహిమ దీపింప దంతి ప్రమాణమును మహోన్నతం బైన గండకై ర్లోపమంబు
నయ్యె నని వితర్కించి రర్యబ్జభవుఁడు, హర్ష మిగులొత్తజూచి యిరట్లని తలంచె.
- క. నామనమునఁ గలదుఃఖవి, రామముఁ గావించుకొఱకు శ్ర రాజీవాత్మం
డీమేర యజ్ఞ పోత్రి, శ్రీమూర్తి వహించె నిది విశిత్తము దలఁపన్. 409
- వ. అని వితర్కించునమయంబున నూక రాకాకుం డయినభగవంతుండు. 410
- తే. ప్రళయజీమూతసంఘాతభయదభూరి, గర్జనాటోపలోభకృత్స్వనగభీర
రావమడరింపనపుడు రాజీవభవుఁడు, మునులునానందమునఁబొందిర రసఘచరిత.
- వ. అంత మాయామయవరాహఘుర్గురారావంబు బ్రహ్మాండకోటర పరిస్థిటనంబు
గావించ విని జన స్తవస్సత్యలోకనివాసు లయినమునులు ఋగ్యజుస్సామమంత్రం
బుల వినుతించిరి యజ్ఞవరాహరూపధరుం డయినసర్వేశ్వరుండు సత్పురుష
పాలనదయాపరుండు గావున దిగ్గజేంద్రలీలావిలోలుం డై. 412
- సీ. కఠినసహ్యాచ్ఛటోత్కటజాతవాతని, ధూతజీమూతసంఘాతముగను
త్తురనిభసునిశితఖురపుటాహతచల, త్పణిరాజదిగ్గజశ్రవచయముగను
జండదంష్ట్రోత్థవై శ్యానరార్చిస్సృవ, ద్రజత హేమాద్రివిశ్రంభముగను
ఘోరగంభీరఘుర్గురభూరినిస్వన, పంకిలాఖిలవార్ధిరసంకులముగఁ
- తే. బారలుఁ గెరలు నటించునంబరము దెరల, రొప్పు నుప్పర మెగయునుగొప్పరించు
ముట్టెబిగియించుముసముసమాదుకొనుచు, నడరుసంరక్షితతోఁ జిరయజ్ఞ ఘోణి.
- వ. మఱియు నయ్యజ్ఞవరాహంబు. 414
- సీ. తివిరి చతుర్దశభువనంబు లనుదొంతు, లొరగఁ గొమ్ములఁ జిమ్ము శ్ర నొక్కమాటు
'పుత్తడికొండ మూఁతపుర మనునొరగంట, నొరకు రారా పాడు శ్ర నొక్కమాటు
ఖురమల సప్తసాగరముల ² సేతువు, లొనరొత్త మట్టాడు శ్ర నొక్కమాటు
నాభీలవాలవారతాహతిచే ³ మిన్ను, నొడవించు బయలుగా శ్ర నొక్కమాటు
- తే. గన్నఁగోనల విస్ఫులింగములు సెదర
నురుభయంకరగతిఁ దోచు శ్ర నొక్కమాటు
పరమయోగీంద్రజనసేవ్యభవ్యవిభవ
యోగ్య మై కానఁ గా నగు శ్ర నొక్కమాటు. 415
- వ. ఇట్లు విహరించుచు బ్రాతర్ద్యంధిసత్పతీమనవనరూపుం డయినయజ్ఞవరాహ
మూర్తి యగుసర్వేశ్వరుండు మహాప్రళయంబునందు యోగనిద్రావశుం డై
యుండునవసరంబున నుదకస్థం బైనభూమి రసాతలగతం బైనదాని నుద్ధరించు

1 'బంగారుకొండ మూఁతపురము సొరిగంట' వా. ప్ర. 2 'రొంపిగా, ఎక్కించు మట్టాడు' అ. ప్ర. 3 'మింటి, సొరశి బ్రద్దలు సేయు + నొక్కమాటు' అచ్చుప్రతి.

టకు సముద్రోదరంబుఁ దటియం జొచ్చువేగంబు సైరింపం జాలక సముద్రుం
డూర్చులనుభవంబు తెత్తి విశేర్ణహృదయుం డై యార్చునివగిది యజ్ఞవరాహ
సన్నురక్షింపు రక్షింపు మని యాక్రోశింప నిశితక రాశత్రురతీక్ష్యంబు లై నఖరా
గ్రంబుల జలంబులు విచ్చిన్నంబులు గావించి యపారం బయినరసాతలంబుఁ బ్రవే
శించి భూమిం బొడగనునవసరంబున. 416

క. శరనిధిలోన మహోగ్రా, మరకంటకుఁ డెదురఁ గాంచె శ్రీ మఖమయగాత్రిక్
ఖరవిదళితకులగోత్రిక్, ధరణికళత్రిక్ గవేవరధాత్రిం బోత్రిన్. 417

వ. ఇట్లు పొడగని దైత్యుండు రోషభీషణాకారుం డై. 418

మ. గడ సారించి యసహ్యవిక్రమసమగ్రస్ఫూర్తితో వ్రేయఁగా
నది దప్పించి వరాహమూర్తి నిజదంష్ట్రాగ్రహతిం ద్రుంచె బెం
పొదవం గ్రోధమదాతిరేకబలశోర్యోదారవిస్తారం
పదఁ బంచాన్యము సామజేంద్రుఁ జల మొరప్పం ద్రుంచుచందంబునన్. 419

మ. దితిజాధీశుని నీగతిం దునిమి యురద్వృత్తిం దదీయాంగశో
ణితపంకాంతగండతుండుఁ డగుచు శ్రీనిష్ఠుండు దానొప్పె వి
స్తృతసంధ్యాంబుదధాతుచిత్రితసమురద్దీప్తమాభృద్గతి
క్షీతి దంష్ట్రాగ్రమునక ధరించి జలరాశిం బాసి యేతేరఁగన్. 420

తే. బాలశీతాంశు రేఖావీరభాసమాన, ధవళదంష్ట్రాగ్రమున నున్న ధరణి యొప్పె
హరికి నిత్యానపాయినరయైనలక్ష్మి, నెరయఁ బూసినకస్తూరినికర మనఁగ. 421

—●—●—● శ్రీయజ్ఞవరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతించుట. —●—●—●

వ. అట్టియజ్ఞపోత్రిమూర్తిం జూచి కమలాసనప్రముఖు లిట్లని స్తుతియించిరి. 422

సీ. దేవ జితం జితం శ్రీ తే పరమేశ్వర, జితయజ్ఞభావనశ్రుతిశరీర
కారణసూకరారకారుండ వగునీకు, నతిభక్తి మొక్కెద శ్రీ మయ్య వరద
భవదీయరోమకూరపములందు లీనంబు, లై యుండు నంబుధు శ్రీ లట్టియధ్వ
రాత్మక మై తనరాయనీరూపంబు, గానంగ రాదు దురష్కర్తృతులకు
తే. నట్టిసీకుఁ బ్రణామంబు శ్రీలావరింతు, మఖలజగదేశకీర్తి దరయానువర్తి
భవ్యచారిత్ర పంకజసత్తవేత్ర, చిరశుభాకార యిందిరాశీచిత్తచోర. 423

వ. అని వెండియు నిట్లు స్తుతియించిరి. 424

సీ. త్వక్కున నఖిలచేదములు రోమంబుల, యందు బర్హిస్సులు శ్రీ నక్షులందు
నాజ్యంబు పాదంబులందుఁ జాతువోత్ర, కలితంబు లగుయజ్ఞశీకర్తములును
స్రక్కు తుండంబున శ్రీ స్రువము నాసికను ని, డాపాత్ర ముదరకోరటరమునందుఁ
గర్జరంధ్రంబుల శ్రీ గ్రహపాత్ర చమసముల్, గళమునందు నుపనరత్తులును జిహ్వఁ

1 'నగుచుఁ బూసిన కస్తూరి' నిగమమనఁగ' వ్రా. ప్ర.

2 ఇందులకు మూలము 'చమసాః కర్ణరథే' | ప్రాశ్రిత మాస్యే గ్రసన్తే గ్రహాస్తుతే యచ్చ

తే. దగుఁ బ్రవర్ణ్యపాత్రయును దంతంబులందుఁ

బ్రాహ్మణీ¹యోదయనులు శిరమున నవన
రూపమునఁ బంచస్రాణముల్ రహాధి యగుచు
సభ్య మవసభ్యమును నగ్నిరచయన మయ్యె.

425

వ. వెండియు ముఖంబువలనఁ బ్రాశ్చిత్రారణ్యగ్నిహోత్రహవిర్భక్షణంబులును నభి
వ్యక్తి దీక్షయు, రేతంబున సోమంబును, నవస్థానంబున నవసంబులును, ధాతువు
ల సప్తసంస్థలును, సంధుల సర్వయాగంబులు నై యొప్పుచుండు.

426

క. హవరూపివి హవనేతవు, హవభోక్తవు నిఖిలహవఫరలాధారుఁడవు

హవరక్షకుఁడవు నగునీ, కవితథ మగునుతు లొనర్తు రమయ్య ముకుందా.

427

తే. సత్త్వగుణమున సద్భక్తి ర సంభవించు, భక్తియుతముగఁ జిత్తంబు ర భవ్య మగును
హృదయపద్మంబునందుల నెఱుంగఁబడిన, యట్టిసీకు నమస్కారమయ్య వరద.

మ. అరవిందోదర తావకీనసితదంఠ్రాగ్రావలగ్నక్షమా

ధరనద్యభిసదాటవీయుతనమర స్తత్కృతలం బొప్పె భా

సురకాసారజలావతీర్ణ మదవరచ్చుండాలరాడ్డంత శే

ఖరసంసక్తసవత్రపంకజమురేఖం బొల్పు దీపింపఁగన్.

429

వ. మఱియును.

430

మ. చతురామ్నాయవపుర్వి శేషధర చంరచత్సుకరాకార నీ

సితదంఠ్రాగ్రవిలగ్న మైన ధర రాజిల్లం గులాగేంద్రరా

ర్వణంతే భగవ స్సగ్నిహోత్రమ్ || దీక్షాసుజన్తోపనదభ్యుదోధర స్త్వం ప్రాయణీయోదయనీయదం
వ్రాతే || జిహ్వప్రవర్ణ్య స్తవ శీర్షకం క్రతో స్సభ్యాపనభ్యం చితయోఽనవో హి తే || సోమస్తురేత
స్సనసాస్యవస్థితిః సంస్థావిభేదా స్తవదేహధాతవః | సర్వాణిసత్రాణి శరీరసన్ధ య స్త్వం సర్వయజ్ఞ క్రతు
రిష్టేబధనః' దీనికి పయి తెనుఁగు కొంత యందంద విరుద్ధముగాఁ గానిపించుటచే నచ్చుప్రతులందు

'శ్రవణాస్యబిలములఁ జమన ప్రాశ్చిత్రముల్, గళమున నిష్ప్రీతిఁకంబు జిహ్వఁ

తే. దగుఁ బ్రవర్ణ్యము నగ్నిహోత్రములు నీదు, చర్వణంబున సభ్యాపనభ్యులు త్త

మాంగ మనువులు చయనములగుఁ గిటిక, యనుచు నుతియించి రత్తజీ యజ్ఞవిభుని.

వ. వెండియు మహుర్భహుర్భగవదావిర్భావం బుదీక్షణీయేష్టి యగు నీదుదంష్ట్రలు ప్రాయణీయం బను
దీక్షాసంతరేష్టియు నుదయనీయం బనుసమాప్తేష్టియు యుష్మదేతంబు సోమంబును ద్వదీయావస్థా
నంబు ప్రాతేస్సవసాదులు నీదుత్పత్తాంసాదిని పృథాతువు లగ్నిష్టోషాక్త్యహోదశివాజ పేయాతిరాత్రా
ప్తోర్యామంబు లనుసంస్థాభేదంబులును ద్వాదశాహోదిరూపంబు లైనబహుయాగసంఘాతరూపంబు
లు నగుసర్వసత్త్వంబులు భవదీయశరీరసంధులు ససోమాసోమంబు లగుయజ్ఞ క్రతువులు నీవ మఱి
యును నీవు యజనబంధనంబులచే నొవ్వచుండు ఐదియనుం గాక' అనిమూలమునకును శ్రీధరవ్యా
ఖ్యకును ననుగుణముగా నొకపాఠము గూర్చఁబడెనని తోచెడిని.

1 'ఉదయనీయ'మని శబ్దరూపము.

జితశృంగోపరిలగ్నమేఘముగతిం శ జెల్వారె విద్యజ్ఞనాం

చితహృత్పల్లవకోల భూరమణ లక్ష్మీనాథ దేవౌత్తమా.

481

సీ. సమధిక స్థావరజంగమాత్మక మైన, వసుమతీచక్ర మరవక్రలీల

నుద్ధరింపుము కరుణతోపేతచిత్తుండ, వగుచు నన్యన్తాత శ యయ్యె ధరణి

² మాత యశా ట్లని శ మదిఁ దలంచెద వేనిఁ, జర్చింప మాకు విశ్వమున కీవు

జనకుండ వగుట యుత్పత్పత్తి భూదేవి, యగుట మాకును దల్లిరయయ్యె నిపుడు

తే. ధరకు నీతోడఁ గూడ వందన మొనర్తు, మరణియందును యాజ్ఞకుఁ శ డస్మినిలుపు

కరణి మీతేజ మీధరాశ కాంతయందు, నిలుప ధరణి పవిత్ర యై శ నెగఁజే గాన.

వ. అదియునుం గాక.

483

చ. తలఁప రసాతలాంతరగతక్షీతిఁ గ్రమ్మట నిల్పినట్టిని

కలితన మెన్న విన్నయము శ గాదు సమస్తజగత్తు లోలి మైఁ

గలుగఁగఁ జేయు టద్భుతము శ గాక మహోన్నతి నీ పునర్భవెం

పలరినకార్యముల్ నడప శ నన్యలకుం దరమే రమేశ్వరా.

484

చ. సకలజగన్నియామకవిశేషక్షణలీలఁ దనర్చునట్టినల

దకధర తావకస్ఫురదురదారత మంత్రసమర్థుఁడైనయా

జ్ఞకుఁ డరణి హుతాశనుని శ నిల్పినకై వడి మన్నివాన మా

టకుఁ దలపోసి యాక్షితి దృఢంబుగ నిల్పితి వయ్య మాధవా.

485

చ. సలలితవేదశాస్త్రమయశాకరమూర్తిఁ దనర్చుచు రసా

తలమున నుండి వెల్వడునురదారత మేను విదుర్వ దత్సటో

చ్చలితశివాంబుబిందువుల శ సాధుజన స్తపనత్యలొకవా

సుల మగుమేము దోఁగి పరిశుద్ధి వహించితి మయ్య మాధవా.

486

ఉ. విశ్వభవస్థితిప్రళయవేళలయందు వికారసత్త్వము

విశ్వము నీవ యై నిఖిలవిశ్వము లోలి సృజింపు దిందిరా

ధీశ్వర యాశ కేశవ త్రయీమయ దివ్యశరీర దేవ నీ

శాశ్వతలీల లిట్టి వని శ నన్నతి సేయఁగ మాకు శక్యమే.

487

సీ. పంకజోదర నీ వరపారకర్పండపు, భవదీయకర్తముల్ శ పార మెయ్య

నెఱిఁగెద నని మది శ నిశ్చయించినవాడు, పరికింపఁగా మతిభ్రష్టు గాక

విజ్ఞానియే చూడ శ విశ్వంబు నీయోగ, మాయాపయోనిధిరమగ్న మాటఁ

దెలిసియుఁ దమబుద్ధిఁ దెలియనిమూఢుల, నే మన సఖిలలోకేశ్వరేశ

తే. దానజనకోటి కతిసౌఖ్యరదాయకములు, వితతికరుణానుభాతరంగితిము లైన

నీకటాక్షేక్షణములచే శ నెఱయ మమ్ముఁ, జూచి సుఖులను జేయవే శ సుభగచరిత.

క. అని బ్రహ్మవాదు లగున, చ్చునివర్ణులు భక్తియోగమున వినమితు లై

మనమున మోదము ముప్పిరి, గొనఁ బొగడిరి ఖరవిదళితగోత్రం బోత్రిన్.

ఉ. అంతట లీలవ్రాలె జగదాత్ముడు యజ్ఞవరాహమూర్తి య
త్యంతగభీరభీషణమహార్ణవతోయచయంబులక ఖురా
క్రాంతముఁ జేసి క్రమ్యుట ధరరాతల మప్పలమోద నిల్చి వి
శ్రాంతి వహింపఁ జేసి గుణశాలి దిరోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 440

ఉ. మంగళ మైనయీకథ సరమంచితభక్తిఁ బరింప విన్నవా
రిం గరుణార్ద్రదృష్టిఁ గని శ్రీహరి సాలఁ బ్రసన్నుఁ డౌను న
త్సంగతుఁ డైనవిష్ణుడు ప్రసన్నుడు దా నగునేని వారికిఁ
మంగళముల్ లభించు ననుమానము లే దది గాక వెండియున్. 441

చ. హరి నిజదానకోటికి గురహాళయుఁ డై రమియించు నట్టిన
త్పరుషుల కిష్టవస్తుపరిపూర్ణ మనోరథసిద్ధి గల్గును
స్థిర మగు చున్నమోక్ష ముటచేతిది యై చెలు వారు నన్న న
స్థిరతరతుచ్చవస్తువులు శ సేకుటుటల్ మఱి చెప్ప నేటికిన్. 442

ఉ. కాన సరోజలోచను జగత్ప్రపనీయకథాసుధారసం
బానినయట్టిజిహ్వా యితరరాసుకథాలవణోదకంబులం
బానము సేయఁ జూచునె సురపర్వమహీజమరందపానశో
భానయశాలి యైనమధురప్రభుఁ డేగునె వేఁపచెట్లకున్. 443

క. అని మైత్రేయమునీంద్రుం, డనఘుడు విదురునకుఁ జెప్పినట్టితెఱం గ
ర్జనపాత్రునకుఁ వ్యాసుని, తనయుఁడు వినిపించి మఱియుఁ శ్రీ దగ నిట్లనియెన్.

క. అని చెప్పిన మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని విదురుండు వల్కు శ ఘనతర మగునా
దనుజకులొంతకుచరితము, విని తనియదు నామనంబు శ విమలచరిత్రా. 445

చ. నవనవరాహమూర్తికథ శ సర్వము నీదయ వింటి వెండియున్
వివరముగా వినం బలుకరేవే గుణసాంద్ర మునీంద్రచంద్ర మా
ధవగుణకీర్తనామృతవిరతానముఁ గర్ణపుటాంజలిక వేసం
జవిఁ గొన కేల మాను జననంతతికి భవతాపవేదనల్. 446

వ. కావున. 447

సీ. శ్రీహరి యజ్ఞ వరాహరూపముఁ దాల్చి, మించి హిరణ్యాక్షుఁడై ద్రుంచె ననుచు
నప్పుడు మునినాథ శ చెప్పితి నాతోడ, నవ్వరాహంబు దంష్ట్రాగ్రమునను
భరణి నెబ్బంగిని శ ధరియించె హరికి హి, రణ్యాక్షుతోడ వై శరమున కేమి
కారణ మనుర నేరగతి సంహరించెఁ దా, నింతయు నెఱిగింపు శ మిద్ధచరిత
తే. యనిన మైత్రేయముని విదురునకు ననియె, హరికథాకర్ణనమునఁ బెంపారునీకు

జన్మ ఫలసిద్ధియగుటకు నందియంబు, వలదు హరిమాయ విధికై నరవశమె తెలియ.

క. అనఘాత్మ నన్ను నీ వడి, గినియీకథ ధ్రువుడు విష్ణుకీర్తనపరతం
దనరిననారదు నడుగ న, తని కతఁ డెఱిగింప హరికరభాశ్రవణమునన్. 449

క. దండధరుఁ బెల్పు డాకాలఁ ర దన్ని ధ్రువుడు, నిందు నందును వాసికీ ర నెక్కునట్టి
విష్ణునంకీర్తనం బరవందభవుడు, దివిజులకుఁ జెప్పె నది నీకుఁ ర దేటవఱుతు.
వ. ఆకర్ణింపుము. 451

— మైత్రేయమహాముని విచురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులవృత్తాంతం బెఱిగించుట. —

నీ. బలిసి దక్షప్రజాపతితనూభవ దితి, సంతానవాంఛితరచింత వైడమ
నొకనాఁడు పుష్పసారయకశరనిర్భిన్న, భావ యై విరహతారపమున వచ్చి
పతిసమాగమవాంఛ ర ప్రభవింప నిజనాథు, సన్నిధి నిలిచి యరస్థలితనియతి
నగ్నిజహ్వండును ర యజరధీశుండును, నగువిష్ణుఁ దనచి త్తరమందు నిలిపి
తే. తగఁ బయస్సున నగ్నిహోత్రంబు సేసి

కమలహితుఁ డస్తకైలసంగతుఁడు గాఁగ
హోమశాలాంగణమునఁ గూర్చున్న విభునిఁ
గశ్యపునిఁ గాంచి విమలవారక్యముల ననియె. 452

చ. గజవిభుఁ డుద్ధతి న్ననఁటికంబములఁ విదళించులీలఁ జి

త్తజుఁడు ప్రసూనసాయకవిరతానముచేత మదీయచిత్తముఁ

గజవిజి సేసి పెన్వగలఁ ర గాఢీయ వెట్టఁగ నాథ నీపదాం

బుజములఁ గాన వచ్చితఁ బ్రభుత్వ మెల్లర్పఁగ నన్నుఁ గావవే. 453

వ. అదియునుం గాక నాతోడినవతు లెల్లను భవత్కృపావిశేషంబున గర్భాధానం
బులు వడసి నిర్భరానందంబున నుండఁ జూచి శోకవ్యాకులితచిత్త నై యున్న
నన్ను రక్షించుట పరమధర్మంబు నీవు విద్వాంసుండవు నీయెఱుంగనియర్థంబు
గలదే నీవంటిమహానుభావు లయిననత్పురుషు లార్తులైనవారికోర్కెలు వ్యర్థం
బులు గా కుండఁ దీర్చుట ధర్మపథం బని వెండియు ని ట్లనియె. 454

క. పతిసమ్మానము వడసిన, సతులకు నభిమతఫలార్థరససిద్ధియు నూ

ర్జితయశముఁ గలిగి లోక, స్తుత మై చెలువారు చుండుఁ ర జుష్ట మహాత్మా. 455

క. తనధర్మపత్నివలనను, మునుకొని తాఁ బుత్రరూపమున నుదయించుఁ

విను దీప మందు ముట్టిం, చినదీపము రెండు గావె ర శిఖ యొకఁ డయ్యున్. 456

క. కావున నీయర్థమ యా, ¹త్వా వై పుత్ర యని వేదరతతులం దోల్చి

వావిరి బలుకుట వినవే, ధీవర ననుఁ గావు మధికరదీనం గరుణన్. 457

చ. వరకరుణామతిఁ దుహితృవత్సలతం దనరారునట్టిమ

ధ్గురుఁ డొకనాఁడు మమ్ముఁ దనరకూతుల నందఱు బిల్పి మీమనో

1 'త్వా వై నామా సి పుత్ర యని వేదములు' (బ్రా. ప్ర.

హరు నెటిఁగింపుఁ డిత్తుఁ గమలనలార య టన్న నందులోఁ
బురుషవరేణ్య యేము పదుఁమువ్వుర మర్తిలి నిక వరింపమే. 458

క. దితి యీగతిఁ గామవిమో, హితమతి బహువచనముల హృదీశునిఁ బలుకక
ధృతిఁ గృపణురాలి నిజప్రియ, సతిఁ గని కశ్యపుఁడు వలికె ర న్లలాపమునన్. 459

ప. నీవు చెప్పినయట్లు పురుషులకు నంగనలవలన ధర్మార్థకామంబులు సిద్ధించుఁ గర్ణ
ధారుండు నావచేతం బయోధిఁగడచుచందంబున గృహమేధి సర్వాశ్రమవాసుల
నరసి రక్షించుచు నిజాశ్రమంబున వ్యసనార్థవంబుఁ దరియించు నట్లు సేయుపురు
షునందుల నర్థంబుభార్య భార్యయందు సకలగృహకార్యభారంబునుం జేర్చి పురు
షుండు నిశ్చింతం డై సుఖయించు చుండు మతియు నితరాశ్రమదుర్జయంబు లైన
యింద్రియశత్రువర్గంబుల భార్యానమేతుం డైనగృహస్థుండు దుర్గాధిపతి యైనరా
జా శత్రుసంఘంబుల జయించుచందంబున లీలామాత్రింబునం జయించు నిట్టి
నీకుం బ్రత్యుపకారంబు సేయ సకలగుణసంపన్ను లగుసత్పురుషులు నూతేండ్ల
కును జన్మాంతరంబులకు నైన సమర్థులుగా రనిన మముఖోటివారలు సేయ నో
పుదురే యైన నీమనంబునం గలదుఃఖంబు దక్కు మని యిట్లనియె. 460

తే. తరళలోచన నీవు సంతానవాంఛ, జేసి వచ్చితి వోఁ గులశీలవర్త
నములు గలభార్యమనమునరనమరుక్కొర్కిఁదవిలి తీర్పుట పతికిఁ గర ర్తవ్యమరయ.

మ. తరుణీ యొక్కముహూర్త ముండు మిది సంతభ్యాకాల మిక్కాలమం
దరయక భూతగణావృతం డగుచుఁ గామామారాతి లీలక వృషే
శ్వరయానంబున సంచరించుట నభారవ్యం బయ్యె నీయుగ్రవే
శ రమింపంగ నిషిద్ధకర్మ మగు నేలూ ధర్మముక వీడఁగన్. 462

మ. అరవిందానన వీడె నీమఱఁది లీలాటోపదుర్ద్రక్షమా
చరఘంఘానిలధూతపాంసుపటలశ్చన్నుండు ధూమ్రైకదు
ర్భరవిద్యోతవికీర్ణ భీషణజటారబద్ధండు భస్మావలి
ప్తరుచిస్ఫారసువర్ణ వర్ణుండును నై ర భాసిల్లు నత్కుగ్రు డై. 463

క. అనలనుధాకరరవిలో, చనముల వికసింపజేసి ర సమధికరోపం
బునఁ జూచు చున్న వాఁడదె, వనితాబంధుత్వ మరయ ర వలవదు నుమ్మి. 464

క. అతనికిఁ దలపోయ హితా, హితులును సమ్మాన్యులును విశహీనులు నతిగ
ర్హితులును లే రీశుండు సమ,మతియును నిఖిలైకభూతరమయఁ డై యుండున్.

క. కావున మద్భూత భవ, ద్వేవరుఁ డవి తరుణి నీమరదిం జూడకు మా
దేవాదిదేవుఁ ద్రిజగ, త్పావను నిఖిలైకనేత ర భగవంతు హరున్. 466

ప. ఏమును సత్పురుషు లైన విద్వాంసులును భుక్తభోగం బైదూరతోన్యస్తం బైన
పుష్పమాలికయునుం బోతె నమృహాత్మనిచరణారవిందపందనాభిలాషిణి యైన
యవిద్యాదేవి ననుసరించి వర్తింతు మదియునుం గాక. 467

- సీ. ఎవ్వనికరుణ బ్రహ్మాండదిదిక్పాల, వరు లాత్మ పదనై భరవములఁ దనరి
రెవ్వనియాజ్ఞ వరహించి వర్తించును, విశ్వనేత్రి యగునరవిద్య యెపుడు
నెవ్వనిమహిమంబు లిట్టి పట్టివి యని, తర్కింప లేవు వేదంబు లయిన
నెవ్వని నేవీంతు లెల్ల వారును సమా, నాధికరహితుఁడై రయలరు నెవ్వఁ
- తే. డట్టిదేవుని ద్రిపురనరహారకరుని, సస్థినూలాధరుండు భీరతౌశనండు
భూతిలిప్తాంగుఁ డుగ్రపరేతభూమి, వాసుఁ డనియు హసించెడిరవారు మఱియు.
- క. ధరశునకభోగ్యమును నిహ, పరదూరము నైనతను పురపాదేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా, భరణంబు లలంకరించురపామరజనులున్. 469
- క. ఘననిర్భాగ్యులుగా మదిఁ, గను మని యారీతిఁ బ్రియకుఁ లగశ్యపుఁ డెఱిగిం
చిన దితి గ్రమ్మఱఁ బలికెను, మనసిజసాయకవిభిన్నరమానస యగుచున్. 470
- క. మునుకొని లజ్జావసతప, దన యై ప్రాణేశుకొంగుఁ లదాలిమి దూలం
బెనఁగొనియె వారకామిని, యనువున వినిషిద్ధకర్తృమం దభిముఖ యై. 471
- వ. ఇట్లు సేసినభార్యానిర్బంధంబునకుం దొలంగనేరక యీశ్వరనమస్కారం బొనరిం
చి యేకాంతంబున నిజకాంతానంగమంబు దీర్చి సంగమానంతరంబున వార్చి
స్నాతుం డై ప్రాణాయామంబును జేసి విరజంబును సనాతనంబును నైన బ్రహ్మ
గాయత్రీ జపించె నంత. 472
- క. దితియును నిషిద్ధకర్త, స్థితి కై మదిలోన సిగ్గు లచిట్టాడఁగ నా
నతపదన యగుచు నావశు, పతివలనిభయంబు గల్గి లపరమశ్రీతిన్. 473
- వ. కశ్యపుం గనుంగొని యిట్లనియె సమస్తభూతపతి యైనపరమేశ్వరుండు నాచేసి
నయపరాధంబు సహించి మద్గర్భపరిపాలనంబుసేయుంగాక రుద్రుండును మహా
త్ముండును స్వయంప్రకాశుండును నలంఘ్యుండును సకామజన ఫలప్రాపకుండును
నిష్కామజనమోక్షప్రదుండును న్యస్తదండుండును ధృతదండుండును దుష్టశిక్ష
కుండును బరమాత్ముండును జగదంతర్యామియు నిర్గుణుండును నిష్కాముండును
భక్తనులభుండును భగవంతుండును నగునప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద మ
ఱియు వడ్డణైశ్వర్యసంపన్నుండును జగద్గుర్తయు మహానుగ్రహశీలుండును
నిర్దయపరిపాల్యవధూరక్షకుండును సతీదేవీవతియు నైనయాసర్వేశ్వరుండు
నన్ను రక్షించుం గాత మని సన్నుతించి. 474
- క. అర్భకులు లేని దగ్గుటను, గర్భము నిజనాథువలనఁ లగమలాననకా
విరూపుత మైనఁ గర్త వి, నిర్భరపరితోష మాత్మ లనెలకొన నుండెన్. 475
- వ. అంతః గశ్యపుండు దత్కాలసముచిత సంధ్యావందనంబులు దీర్చి. 476
- క. ఆచెలువగర్భచిహ్నము, లేచినఁ బరితోష మాత్మ లనే పారక మా
రీచి తగ నిజతలోదరిఁ, జూచి యకర్తమున కాత్మ లనుక్కుముఁ బలికెన్. 477

మ. సతి నీ వేగతి నిండ కోడక మనోజాతేక్షుకోదండని

ర్గతనారాచపరంపరాహతవిశీర్ణస్వాంత వై చాపనం

గతి లజ్జాభయధర్మముల్ విడిచి దురహ్మాలంబు నాతో రమిం

చితి బల్కి వెలయాలికైవడిని దురశ్శీలక్రియాలోలతన్.

478

వ. అ ట్లగుటం జేసి.

479

క. సతి విను భూతగణప్రే, రితు లై రుద్రానుచరులు శ పృథుశక్తిసమ

న్వితలు గ్రక్కర్చు లతిశౌ, ర్యతములు భద్రానుభద్రు లనునామములన్.

480

క. పరగినదర్శిద్ధతు లి, ద్దటు గొడుకులు నీకుఁ బుట్టి రధరణికి వేగై

నిరతము బుధజనపీడా, పరు లై వర్తింతు రాత్తరబలగర్వమునన్.

481

తే. అట్టిదుష్కర్మలకును మరహాత్ము లలిగి, విశ్వవిదుఁ డైనహరికిని శ విన్నవింప

నతఁడుకోపించి హరి కులీరశాయుధమున, గిరుల నఱకినగతి వారి శ ధరణిఁ గూల్చు.

క. అని కశ్యపుఁ డెఱిగించిన, విని దితి భయ ముది చాల శ విహ్వలమతి యై

తనహృదయేశుముఖాబ్జముఁ, గనుఁగొని యి ట్లనియె విగతశక్తాతుక యగుచున్.

చ. ధర నుజనాపరాధు లగుతామనచిత్తుల కెందు నాయువున్

సిరియు నశించి పోవు మృతి శ సేకులు శ త్రులచేత నింత యా

నరయఁగ నిక్కువంబు భవదాత్మజు లార్యుల కెగ్గు సేసినం

గరుణను వారు వారి మదిఁగైకొని కావ ననుగ్రహింపరే.

484

చ. అనవుడుఁ గశ్యపుండు గమకలానన కిట్లను నింతి నీవుచే

సినివిపరీత³కర్మమునఁ శ జేకుతె నిట్టియవస్థ దీనికిన్

మనమునఁ దాప మొందుటను శ మాధవుపానసరోజయుగ్మచిం

తనమునఁ జేసియున్ నను మురదంబునఁ గొల్పుటఁజేసియుం దగన్.

485

తే. రమణి నీదుసుతులలో హిరరణ్యకశేపు, వలన నుదయించువారిలోపల ముకుంద

పదసరోజాతవిన్యస్తరభావుఁడైన, తనయూఁ డుదయింపఁ గలఁ డతిరథార్చికుండు.

వ. మఱియును.

487

క. ఘనపుణ్యం డనన్వయపా, వనుఁ డగునప్పణ్యతమునివరకీర్తి లతల్

వనజభవాండ్డర మెల్లను నిండఁగఁ బర్వ బుధలరలాముం డగుటన్.

488

తే. వామలోచనవినుము దుర్యర్హుల హేమ, మగ్ని పుటమునఁ బరిశుద్ధ శ మైవెలుంగు

నట్లు దుష్టాత్మసంభవుఁ శ డయ్య వంశ, పావనుం డగు హరిపాదరథ క్తు డగుట.

తే. అంచితాష్టాంగయోగక్రియాలకలాపు, లైనయోగీశ్వరులు నమరహనుభావు

నతులశీలన్వభావవీజ్ఞానసరణిఁ, దాముఁ జరియింప నాత్మల శ దలఁతు రెవుడు.

ఉ. ఆమహితాత్మ కుండు సుగుణాంబుధి భాగవతో త్తముండు ల

1 ఈపద్యము వాఁత ప్రతులం బాపట్టెడి. 2 'సేయుభూ, సురులక్రమగ్ని పాల్నడక' శో

భన మా పరిచేతిపంచతన్' అ. ప్ర. 3 ధర్మమునన్. 4 ముఖమునన్.

త్వీమహిళాధినాథుఁ దులరీదశదాముఁ బరేశు నాత్మహృ
త్తామరసంబునందుఁ బ్రమోదంబున నిల్చి తదన్యవస్తువుం
దా మదిలో హసించు హరిరదాన్యవిహారవినిశ్చితాత్మఁడై .

491

వ. అట్టినిపాత్తుండు.

492

సీ. మహితదేహాద్యభిమానంబు దిగనాడి, చిరతరాలంపటశీలుఁ డగుచుఁ
బరసమృద్ధికినాత్మఁ బరితోష మందుచుఁ, బరదుఃఖమునకుఁ దాపమునఁబొందు
నీవిశ్వ మంతయు శ నేవిభవమయ మని, యెవ్వనికరుణచే శ నెఱుంగ నయ్యె
నట్టియీశ్వరునకురనాత్మసాక్షికి మోద, మడరంగఁజూచు నశనన్యదృష్టి
తే. నతినిదాఘాగ్రసమయంబునందునిఖిల, జంతుసంతాపమడఁగించురచంద్రమాడ్కి
నఖిలజగములదుఃఖంబు శ లపనయించు, రూఢి నాతఁ డజాతవిరోధి యగుచు.

¹వ. మఱియు హరిధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠుం డగునమృతభాగవతాగ్రగణ్యుండు. 494

క. విమలాంతరంగబహిరంగ, గములను స్వేచ్ఛానురూపకలితం డగునా
కమలాధీశ్వరుకుండల, రమణీయముఖంబుఁ జూచుఁ శ బ్రమదం బెనఁగన్. 495
తే. మఱియునీవిశ్వమాహరిమయముగాఁగ, మనములోపలఁదలఁచునశమనునిభండు
మనుమహాత్ములలోననీమనుమఁడధికుఁ, డనఁగనుతే కెక్కునంచుఁగ శశ్యపుఁడువలుక.

క. విని తనతనయులు మధుసూ, దనుచే హతు లగుదు రనుచుఁ శ దనమనుమఁడు న
జ్జననుతభాగవతుం డగు, ననుచు మదిం జాల దుఃఖభరహర్షము లొదవన్. 497

వ. ఉండునంత నాదితీయుఁ గశ్యపవీర్యసంభృతం బైనగర్భంబు దుర్భరతేజోభిరా
మంబును నన్యతేజోవిరామంబును దినదినప్రవర్ధమానంబును నై నివృట్టిల్లనిజో
దరస్థితు లై నకుమారు లమరదమను లై వర్తింపఁగల రని చింతించుచు గర్భంబు
శతవర్షంబులు ధరియించి యున్నయనంతరంబ.

498

ఉ. ఆదితిగర్భమందు రుచిర్రాకృతితో నొక తేజ మన్యతే
జోదమలీల వెల్పడి వసంధరయుఁ గగనంబు నిండి సం

ఛాదితపద్మ బంధవనిశాకరదీప్తులు గల్గి సూచికా
భేదమహాగ్రసంతమనోభీషణ మైన భయాకులాత్మ లై.

499

చ. అమరగణంబు లెల్లఁ గమరలాసనుపాలికి నేగి తత్ప్రదా
బ్జములకు మ్రొక్కి యండలుట శ ఫలములం గదియంగఁ జేర్చి చి
త్తముల భయంబు సంక్రమముఁ శ దార్కొన నిట్లని విన్నవించి రో
యమరకులాగ్రగణ్య దురీతార్ణవతారణ సృష్టికారణ.

500

ఉ. నీవు చరాచర ప్రచయర నేతవు ధాతవు సర్వలోకపా
లావళిమాళిభూషణుఁడ శ వంచితమూర్తివి దేవదేవ వా
ణీవర యీయజారడమున శ నీవు నెఱుంగనియర్థ మున్నదే

భావమునం దలంపుము విశేషముల మమ్ము భవత్ప్రపన్నులన్. 501

వ. దేవా ¹కార్యరూపం బగుచేతనాచేతనాత్మక ప్రపంచంబునకుఁ గారణుండ వైననీ చేత సమస్తభువనంబులును సృజియింపబడియె నీవు సర్వభూతాత్మభావవిదుం డవు లోకనాథశిఖామణిభూతుండవు విజ్ఞానవీర్యుండ వవిద్యం జేసి యిట్టిసప్త రూపంబు నొందితి గృహీతరజోగుణుండవు నీయందుఁ బ్రపంచంబు లీనంబై యుండు సుపక్వయోగంబు నొంది నిష్కాములై భావనంబున నిన్నరయుచు నిర్జితశ్వాసేంద్రియాత్ము లై భవత్ప్రసాదంబు వడసినవారలకుం బరాభవంబు లక్కడి వెప్పని²వాగ్వాళబద్ధులై పశువులచందంబున నిఖిలజీవులు వర్తింతు రట్టిసీకు సమస్కరింతు (మహోరాత్రవిభాగాభావంబున లుప్తకర్మంబు లగు) లోకంబులకు సేమంబు గావింపుము శరణాగతుల మైనమమ్ముఁ గరుణాకటాక్షం బుల నీక్షించి రక్షింపుము కశ్యపువీర్యంబు దితిగర్భంబుననుండి సకలదిగ్విల యంబు నాక్రమించి దారువందుల హుతాశనుచందంబున (లీనంబై) ప్ర వృద్ధం బగుచున్నదని విన్నవించినబృందారకసందోహంబులకు నానందకంద శితంబుగా నరవిందనందనుం డి ట్లనియె.

502

—◆◆◆ సనకసనందనాదులు వైకుంఠమున కరుగుట. ◆◆◆—

క. గీర్వాణులార యుష్మత్సూర్యజు లాత్మీయసుతులు శ్రీ పుణ్యులు విచర
న్నిర్వాణులు సనకాదులు, సర్వోకప శేముషీవిశచక్షణు లెందున్. 503

క. వారలు నిస్సృహు లగుచు న,వారణ భువనంబు లెల్ల శ్రీ వడిఁ గ్రుమ్మరుచున్
ధీరు లొకనాడు భక్తి, శ్రీరమణీశ్వరపదాబ్జశీవానిరతిన్. 504

చ. చని చని కాంచి రంత బుధశీనత్తము లంచితనిత్యదివ్యశో
భనవిభవాభిరామముఁ బ్రసన్నజనస్తవనీయనామమున్
జననవిరామ మార్యజనశసన్నతభూమము భక్తలోకపా
లనగుణధామముం బురలరీలామముఁ జారువికుంఠధామమున్. 505

ఉ. ఆమహనీయపట్టణముననందుల నుండెడువార లాత్మని
ష్కామఫలంబు సత్ఫలముగఁ దలపోసి ముముక్షుధర్మ లై
శ్రీమహిళాధిపాంఘ్రిసరశీరువాపూజ లొనర్చుచున్ మహో
ద్దామతదీయరూపముల శ్రీ దాల్చి శ్రీ సుఖించుచు నుండు రెప్పుడున్. 506

చ. విగతరజస్తమోగుణుండు శ్రీ విశ్రుతచారుయశుండు శుద్ధస
త్త్వగుణుండజుండనాది భగవంతుం డనంత డనంతశక్తియున్

1 'కార్యకారణరూపంబును జేతనాచేతనప్రపంచకారణంబును నైన సమస్తభువనంబులు నీ చేతం గ్రవ్వంబడిన వనియు నీవు సర్వభూతాత్మభావుండ వనియు సుపక్వయోగంబునొంది నిష్కాములైనవారు భావనంబున నరయుదురు నిర్జితేంద్రియాత్ములై' వా. ప్ర. 2 'వాగ్జాలంబుచే బాళబద్ధంబులైన పశువుల' అ. ప్ర.

నిగమచయాంతవేద్యుడు వినిశ్చలనిర్లభర్తమూర్తియు
న్నగుహరివేరఁ బెం పెనఁగు నన్నగరోపవనమ్ము లిమ్ములన్.

507

వ. మఱియుఁ గైవల్యశబ్దంబు మూర్తిభవించిన తెఱంగునం బాలు పారుచు నై శ్రేష్ఠ
యననామంబున నభిరామం బై సతతంబును సకల దృఢర్థంబులు గలిగి యర్చిజనం
బుల మనంబుల ఘనంబులుగ నీరిక లొత్తినకోరికలు సారికలు గొన నొసంగుచు
నితర తరురహితంబులును గామదోహనసహితంబులును బుష్పఫలభరితంబులును
నై తనర్చ్యసంతానవనసంతానంబులు సమంచితవసంతసమయసౌభాగ్యనంపదభిశో
భితవాసంతికాకుసుమవిసరపరిమళమిళితగళితమకరందలలితామోదముదితహృద
యు త్రైయఖండతేజోనిధి యగుపుండరీకాక్షుచరిత్రంబు లుగ్గడింప లేక ఖండిత
జ్ఞాను లయ్యును నిరతిశయవిషయనుభూనుభవకారణం బగుట నిందిరాసుందరీ
రమణచరణానీవావరమణకారి యై యున్న దని తలంచి తద్గంధప్రావకగంధవహు
నిం దిరస్కరించి నారాయణభజనపరాయణు లై చరియించునుందరీయుక్త
వై మానికులును వై మానికమానసోత్సేకంబునుం బౌరావత హంస సారస శుక
పిక చాతక తిత్తిరి మయూర రథాంగముఖ్యవిహంగకోలాహలవిరామంబునుం
గా నరవిందనయనకథాగానంబు లనూనంబులుగా మొరయ మదవదిందిదిర
సందోహకలితపుష్పనల్లీమతల్లికలును నకుంతితచరిత్రం జైనవికుంతనిలయుని
కంతంబునం దేజరిల్లువలసితలుసీదామంబుం గనుంగొని యీతులసీదామంబు
హరిమంగళగళవిలగ్నం బై యుండుసౌభాగ్యంబు నడయుట కేమితపంబు గావిం
చెనో యని బహూకరించుచందంబున నొప్పుచందనమందారకుందారవిందపున్నా
గనాగవకుళాశోకకురవకోత్పలపారిజాతాద్రిప్రసూనమంజరులును మంజరీపుంజరం
జితనికుంజంబులయందు నుత్తుంగపీనకుచభారాకంఠితమధ్యంబులుఁ గటితట
ఘటితకనక మేఖకలాలాపనినదోపలాలితనీలదుకూలశోభిత పృథునితంబభరాలస
యానహాసితకలహంసమయూరగమనంబులు ననమశరకుసుమశరవిలసితంబు
నపహాసించునయనకమలంబులుం గలిగిననుందరీసందోహంబులం దగిలి కందర్ప
కేళీవిహారంబుల నానందంబు నొందక ముకుందచరణారవిందసేవాపరిల్లభమర
కతవై డూర్య హేమమయవిమానారూఢు లై హరిదాసులు విహరించువుణ్యప్రదే
శంబులును నిందిరాసుందరి త్రైలోక్యసౌందర్యఖని యైనమనోహరమూర్తి ధరి
యించి రమణీయరణితమణిసూపురచరణారవింద యై నిజహృదయేశ్వరం జైన
సర్వేశ్వరునిమందిరంబునం జాంచల్యదోషరాహిత్యంబుగ వర్తింపం గరకమల
బ్రహ్మణీకృతలీలాంబుజాత యై తననీడ కాంచనస్ఫటికమయకుండ్యప్రదేశంబులం
బ్రతిఫలింప శ్రీనికేతనునిని కేతనసమూర్జనకైంకర్యంబు పరమధర్మం బని తెలుపు
చందంబునం జూపట్టుచు నిజవనంబునం దనరుసౌరభాభిరామంబు లగుతులసీదశ

దామంబుల నాత్మనాయకునిచరణారవిందంబుల నర్పించుచునొసలిమృగమదపుట
నలున మనలుకొని¹ తుంపెనలు గునియుకురులనులలితతిలప్రసూనరుచిరాభనాసం
దనరుమోముఁదామర విమలనలిలంబులఁ బ్రతిబింబింప నిజమనోనాయకుచేతం
జుంబితం బగుట గాఁదలంచి లజ్జావనతవదన యై యుండం జేయుప్రవాళలతికాకు
లంబు లైనకూలంబులు గలనడఁబావులును గలిగి పుణ్యంబునకు శరణ్యంబును
ధర్మంబునకు నిర్మలస్థానంబును సుకృతమూలంబునకు నాలవాలంబును నయి
పోలు పొందుచుండు.

508

చ. హరివిముఖాత్మ లన్యవిష ర్మయస్పృహచిత్తులుఁ బాపవర్తులు
న్నిరయనిపాతహేతువును ర్నింద్యచరిత్రము నై నదుష్కథా
నిరతిఁ జరించువారలును ర్నేరరు పొందఁగ నిందిరామనో
హరచరణారవిందభజనాత్మకు లుండెడుగొంది నారయన్.

509

వ. వెండియు.

510

చ. హరిఁ బరమేశుఁ గేశవు నశనంతు భజింపఁగ ధర్మతత్త్వధీ
పరిణితిసాధనం బగుస్వరభావముఁ దాల్చినయట్టిమర్త్యుల
సరసిజనేత్రుమాయను భృశంబుగ మోహితు లై తదంఘ్రీపం
కరుహము లర్థి మైఁ గొలువఁ ర్గానమిఁ బొందరు తత్పదంబునన్.

511

చ. మఱియు సోదరుహోదరునిరమంగళదివ్యకథానులాపని
ర్భరపరితోషబాష్పకణబంధురచారుకపోలగద్గద
స్వరపులకీకృతాంగు లగువారలు నిస్పృహచిత్తులు న్నహం
కరణవిదూరు లు న్నగుసురకర్తులయుండెడిపుణ్యవాసముల్.

512

వ. అందు.

513

మ. వరవై కుంతము సారసాకరము దిశ్యస్వర్ణశాలాంకగో
పురహర్ష్యావృత మైనతద్భవన మంభోజంబు దన్తందిరాం
తరవిభ్రాజితభోగి గర్జిక తదురద్యద్భోగపర్యంకమం
దిర వ్రుండఁ వసియించుమాధవుఁడు దా నేపారు భృంగాకృతిన్.

514

వ. అంత.

515

మ. హరిచేఁ బాలిత మైనకాంచనవిమారనారూఢ మైనట్టిన
త్పరుహానీకముచేఁ దనర్చి విభవార్ణపూర్ణప్రభావ్రాన్మతిం
గర మొప్పారుతదీయధామము జగత్కల్యాణమూర్తుల్ మునీ
శ్వరు లర్థి నిజయోగశక్తిఁ బరితురప్తస్వాంతు లై చెచ్చెరన్.

516

వ. డాయం జని.

517

చ. మరకతరత్నతోరణసరమంచితకుడ్యకవాటగేహళీ

విరచితకక్ష్యపట్టు మరవిందదళాక్షవిలోకనోత్పవా

దరమతి నన్యముం గనక శ దాటి యనంతరకక్ష్యయందు ని

ద్దటను దదీయపాలుర నురదారసమానవయోవిశేషులన్.

518

సీ. కాంచనవరత్న రీతకాంగులీయక, హరి కేయూరమంజీరధరులఁ

గమనీయసౌరభాగతమ త్తమధుకర, కలితనద్వనమాలిరకావిరాజి

తోరస్థుల గదారధారుల ఘనచతుర్భాహుల నున్నతోరస్సహమతుల

నారూఢరోషానరలారుణితాక్షుల, భూలతాకాటిల్యరీఫాలతలుల

తే. వేత్రదండభిరాముల శ వెలయునమ్ము

కుండశుద్ధాంతమందిరాశిందభూమి

నున్నయిద్దట సనకాదిరయోగివరులు

సూచుచును వృద్ధులయ్యు నాశనుభగమతులు.

519

క. ధీరతఁ బంచాబ్జములకు, మారకు లై కానఁబడుచు శ మనమున శంకం

గూరక చతురాత్మకు లని, వారితగమనముల డాయరవచ్చిన నెదురన్.

520

క. శ్రీలలనేశ్వరదర్శన, లాలను లై యేగుబుధలరీలాముల నతిదు

శ్శీలతఁ దద్వచనప్రతి, కూలమతిం బోవ కుండఁ శ గుటిలాత్మకు లై.

521

క. వారించిన వారలు బృం, దారకు లీక్షించు చుండ ర దారుణపటురో

షారుణితాంబకు లై రొద, వారించుచు వారు నచటిరీవారును వినఁగన్.

522

వ. ఇట్లనిరి.

523

చ. పరము ననంత భ క్తపరిపాలుఁ సుహృత్తము నిష్ఠు సీశ్వరే

శ్వరు భజియింపఁ గోరి యనిరవారణ నిద్దటు నేఁగి నిచ్చలుక

భరితముదాత్తు లైకొలువఁ శ బోయక తద్భజనాంతరాయత

త్పరమతి మాకు నిష్ఠ డరిపడ్డ దురాత్ముల నేడు గంటిరే.

524

వ. అని మఱియు సనక సనందనాదులు జయవిజయులం జూచి యిట్లనిరి మీమనంబుల

స్వామిహితార్థం బై నిష్కపటవ ర్తనుల మైనమాబోటులఁ గుహకవృత్తి గలయి

తరజనంబులు భగవత్సదనంబుఁ బ్రవేశింతురో యను శంకంజేసి కొండఱం బ్రవే

శింపం జేయుటయుఁ గొండఱ వారించుటయు దావారికస్వభావం బని వారింపం

దలంచితిరేనిఁ బ్రశాంతదివ్యమంగళవిగ్రహుండును గతవిగ్రహుండును భగవం

తుండును విశ్వగర్భుండును నైనయీశ్వరుండు ప్రాప్యంబును బ్రాపకంబును బ్రాప్త

యు సనుభేదశూన్యుండుగావున మహాకాశంబునందు ఘటపటాద్యాకాశంబులువే

టులేక యేకం బై త్రోచుచందంబున విద్వాంసు లగువారమృహత్తుని సకలాత్మ

భేదరహితునింగా బాడగందు రదియునుంగాక లోకంబునందులరాజులు సాప

కరజనంబుల నాజ్ఞాపించుచందంబున నీశ్వరుండు దండించునో యనుభయంబు నంజేసి వారించితి మని తలంచితి రేని భూసురవేషధారుల మైనమాకును వైకుంఠ నాయకుం డైన సర్వేశ్వరునకును భేదంబు లేకుండుటంజేసి శంక సేయం బని లే ది ట్లగుట యెఱింగి నుండబుద్ధుల రై మమ్ము వారించినయనుచితకర్మ లగుమీ రలు మదీయశాపార్తు లగుదురు గావున భూలోకంబున లోభమోహంబు ల నుశత్రువులు బాధింపం బుట్టం డని పలికిన.

525

క. వారలు విని తమమనముల, భూరిస్సుటచండకాండకపూగంబులచే
వారింప రానిభూసుర, దారుణవాక్యముల కులికి శీతల్లడపడుచున్.

526

ప. పరితాపంబును బొందుచు, సరసిజలోచనునిభలులు శీతనకాదిమునీ
శ్వరులపదాంబుజములకుం, గర మర్ధిక్ మొక్కి నిటలశ్రుతితాంజలు తై.

ప. ఇ ట్లనిరి.

528

మ. వరయోగీశ్వరులార మమ్ము మది నొశ్వ నిట్లు మీ రన్నని
స్థురవాక్యంబుల కింక మామనములన్ శోకింపఁగా రాదు న
త్పురుషశ్రేణి బరాభవించినవృథాభూతాత్ములన్ మమ్ము మా
దురితం బింతకుఁ దెచ్చె మీఁద శుభముం శ్రద్ధాకొందు మే మారయన్.

529

ప. అది యె ట్లంటి రేని.

530

ఉ. మీకరుణావలోకనసశ్రమేతులఁ గా మముఁ జేయఁ జిత్రముల్
మాకొనె నేని మాచనవుఁ శ్రద్ధోయక యీఁదగు లోభ మోహముల్
గైకొని పుట్టుచోట నవశకంజడళాక్షునినామవిస్తృతిం
బైకొన కుండ దానె శుభం బగు మీఁదిమదీయజన్మమున్.

531

ప. అనుసమయంబున.

532

మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతఁ డాకలకలం శీ బాలించి పద్మాలయా
సరసాలాపవినోదసౌఖ్యరచనల్ శీ సాలించి శుద్ధాంతమం
దిరమాణిక్య¹ కవాటముల్ గడచి యేతెంచెం బ్రపన్నార్చిసం
హరుఁ డై నిత్యవిభూతిశోభనకరుం డై మానితాకారుఁ డై.

533

ప. మఱియును.

534

చ. శరనిధికన్యకామణియు శీ సంభ్రమ మొప్పఁగఁ దోడ రా మనో
హరనిజలీలమై బరమశాసనమునీంద్రగవేషపాదపం
కరుహములన్ వినూత్నమణిశాసననూపురమంజుఘోషముల్
పరుసఁ జెలంగ నార్యజనశవంద్యుడు యోగిజనైకసేవ్యుఁ డై.

535

చ. కరమణిహేమకంకణనిరకాయర్పుణంకృతు లుల్లసిల్ల న
చ్చర లిడుహంసపక్షునితరచామరగంధవహోచ్చలత్సుధా

1 సుగేహకుల్. 2 'మనీశ్వరపంద్యపాద' అ.ప్ర.

కరకుచిరాతపత్రసుభరగప్రవిలంబితహారవల్లరీ
నరసగళత్తుమోకరణజాలవిరాజితమంగళాంగుఁ డై .

536

వ. మఱియును.

537

సీ. నిఖలమునీంద్రవర్ణితనస్త్రితప్రసన్నాననాంబుజముచే ర నలరువాఁడు
విశ్రుతస్నేహార్ద్రపీక్షణనిజభక్తజనగుహశయఁ డనఁ ర దనరువాఁడు
మానితశ్యామాయమానవత్తుమున నం,చితవై జయంతి రాజిల్లువాఁడు
నతజనావనకృపారమృతతరంగితము లై , భాసిల్లులోచనార్జుములవాఁడు

తే. సఖిలయోగీంద్రజనసేవ్యుఁ ర డైనవాఁడు

సాధుజనముల రక్షింపఁ ర జాలువాఁడు

భువనచూడావిభూషణభూరిమహిమ

మించువై కుంతపురము భూరపించువాఁడు.

538

సీ. కటివిరాజితవీరకాశేయశాటితో, వితతకాంచీగుణార్ద్యుతి నటింప
నాలంబికంతహారావళిప్రభలతో, గౌస్తుభరోచులు ర గ్రంధుకొనఁగ
నిజకాంతిజితతటిద్యౌజకర్ణకుండల,రుచులు గండద్యుతుల్ ర ప్రోదిసేయ
మహనీయనవరత్నమయకిరీటప్రభా,నిచయంబు దిక్కుల ర నిండఁ బర్య
తే. వై నతేయానవిన్యస్తరవామహస్త,కలితకేయూరవలయకంఠకణము లొప్ప
నన్యకరతలభ్రమణీకృతానుమోద,సుందరాకారలీలారవింద మమర.

539

వ. మఱియుఁ జరణారవిందమంజుకింజల్కపుంజప్రభారంజితలసీమరంద బంధురగం
ధానుబంధనుగంధిగంధవహస్వాదకలితసేవాతత్పరు లై చనుడెంచుయోగీంద్రు
లకు మానసానందకారియు బహిఃకరణాంతఃకరణపరితోషప్రక్షిప్తరోమాంచరుచి
దాయకంబును బ్రభాపూరియు క్తంబును నగుమూర్తితోడ నిజసౌందర్యవరకళా
వినిర్జితశ్రీరమఃసౌందర్యభాసమానుం డగుచుఁ బాదచారి యై యఖిలవిశ్వ
గురుం డైనసర్వేశ్వరుండు వేంచేసి నప్పుడు.

540

చ. స్థిరశుభలీల నట్లగుగదేంచినయవ్యభువిద్రుమారుణా
ధరనవపల్లవస్ఫురదురదంచితకుండరుచిస్తితైకసుం
దరపదనారవిందము మురదంబునఁ దప్పక చూచి యమ్మునీ
శ్వరులు నిజాత్మలం దనివి ర సాలక వెండియుఁ జూచి రిమ్ములన్.

541

చ. సునిశితభక్తిఁ దన్ముఖముఁ ర జూచినచూడ్కులు ద్రిప్ప లేకయుం
గనుఁగొని రెట్టకేలకు నరకల్తషభక్తవిధూతభేదముల్
మునిజనచిత్తమోదములు ర ముక్తినివాసకవాటభేదముల్
వినుతవినూత్ననూపురితరవేదము లమ్మహనీయుపాదముల్.

542

చ. కని నఖపద్మరాగమణీకాంతివిభాసితపాదపద్మము
ల్లనములయందుఁ గీల్కొలిపి ర లబ్ధమనోరథయుక్తు లై పునః

పునరభివందనంబులు విభూతి దలిర్చి నొనర్చి యోగమా
ర్గనిరతచిత్తులు వెదకి ర కానగ లేనిమహానుభావునిన్.

543

క. మానసమున నిలిపిరి త,ధ్యానాస్పదుఁ డై నవానిఁ ర ద త్వజ్జలకుం
గాన నగువాని భ క్తజ,నానందకరై కమూర్తి ర నలరినవానిన్.

544

వ. మఱియుం జత్తురింద్రియగ్రాహ్యం బగుదివ్యమంగళవిగ్రహంబు ధరియించి
యున్న పురుషోత్తము నుదాత్తతేజోనిధిం జూచి సనకాదు లిట్లని స్తుతియించిరి.

—◆◆◆ సనకాదులు నారాయణదేవుని స్తుతించుట. ◆◆◆—

చ. వనజదళాక్షభ క్తజనోపత్సల దేవ భవత్పుత్రుండు మ

జ్జనకుఁడు నైనపంకరుహాజాతుఁడు మాకు రహస్య మొప్పుఁ జె

ప్పినభవదీయమంగళగరభీరపరిగ్రహవిగ్రహంబు నే

మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా.

546

సీ. దేవ దుర్జనులకు ర భావింప హృదయసంగతుండ వై యుంఁడియుఁ ర గానఁబడవు
కడఁగి నీదివ్యమంగళవిగ్రహంబునఁ, జేసి నమంచితాశ్రితుల నెల్లఁ
జేకొని సంప్రీతచిత్తులఁగాఁ జేయు, దతిశయకారణ్యోమతిఁ దనర్చి
కమలాక్ష సర్వలోక ప్రజాధిప ¹భవ,దనుదర్శనాభిలాషానుతాప

తే. విదితదృఢభక్తియోగ ప్రవీణు లగుచు, నర్థిమై వీతరాగు లై నట్టియోగి

జనమనఃపంకజాతనిరష్టమూర్తి, వని యెఱుంగుదు రయ్యని ర న్నాత్మవిదులు.

క. యుక్తిం దలఁప భవద్వ్యతి,రిక్తము లై నట్టియితరదృఢకర్తృంబుల్

ముక్తిదము లయిన నీపద,భక్తులు తత్కర్తృములను ర బాటింప రిలన్.

548

ఉ. కావునఁ గీ ర్తనీయగతరక్త పమంగళతీర్థకీర్తిను

శ్రీవిభవప్రశస్తసుచరిత్రుండ వై నభవత్పదాబ్జసే

వావిమలాంతరంగబుధరవర్గ మనర్గళభంగి ననృముఖ

భావమునం దలంచునె కృతపాగుణభూషణ పాపశోషణ.

549

చ. పరమతపోవిభూతభవరసాపుల మై చరియించుమాకు నేఁ

డరయ భవత్పదాశ్రితుల ర నల్లి శపించిన భూరిదుష్కృత

స్ఫురణ ననత్పక్షైకపరిభూతుల మై నిజధర్మహానిగా

నిరయము నొందఁగా వలసె ర నేరము వెట్టక మమ్ముఁ గావవే.

550

చ. కర మనురక్తి పట్నదము ర గమ్రసుగంధమరందవాంఛచేఁ

దర మిడి శాతకంటకవృతస్ఫుటనవ్యోతర ప్రసూనమం

జరులను డాయుపోలిక భృశం బగువిఘ్నములఁ జయించి నీ

చరణసరోజముల్ గొలువ ర సమృతి వచ్చితి మయ్య కేశవా.

551

చ. అలరుభవత్పదాంబుజయరగార్చిత మై పెను పొందునట్టియీ

1 'భవ, దనుదర్శనాభిలాషానుతాప' అ. ప్ర. 2 'దరత్ప' మాన' వ్రా. ప్ర.

తులసి పవిత్ర మైనగతిఁ ర దోయజనాభ భవత్కథానుభా
కలితము లైనవాక్కుల నరకల్పమయ క్తిని విన్నఁ గర్ణముల్
విలసితలీలమై భవఁ బరవిత్రము లై విలసిల్లు మాధవా.

552

చ. మహితయశోవిలాసగుణసమంధన సర్వశరణ్య యింద్రియ
స్పృహలకుఁ గాన రాక యతఃసీకుసుమద్యుతి నొప్పు చున్ననీ
సహజరీర మిప్పుడు భృశంబుగఁ జూచి మదీయ¹దృక్కు లిం
దహహ కృతార్థతం బొరసె ర నచ్యుత మ్మెక్కెద మాదరింపవే.

553

క. అని సనకాదులు దత్పదవనజములకు మ్మెక్కి భక్తిరవశమానను లై
వినిపించిన గోవిందుఁడు, మునివరులం జూచి పలికె ర ముదితాత్మం డై.

554

ప. ఈయిరువురు జయవిజయాభిధానంబులు గలమదీయద్యౌరపాలకులు మీరు
మిమ్ముం గైకొనక మదీయాజ్ఞాతిక్రమణులయి చేసినయపరాధంబునకుఁ దగినదం
డంబు గావించితి రది నాకు నభిమతం బయ్యె నదియునుం గాక భృత్యవర్గంబు
సేయునపరాధంబు స్వామిదియ కాన యీతప్పునకు మాననీయుండ నైననన్ను
మన్నించి ప్రసన్ను లగుదురు గాక యని వెండియు ని ట్లనియె.

555

చ. తనవునఁ బుట్టినట్టిబెడిరదం బగుకుష్మమహాగదంబుచే
వనరి తదీయచరము² విభవర్ణత నొందినరీతి భృత్యు లా
ప్పనిపని సేసిన³ విభులు ర బంధురచారుయశంబుఁ బేరుఁ బెం
పును జెడి పోయి దుర్యశముఁ ర బొందుచు నుందుకు లోకమందులన్.

556

చ. అలవడ నాకు మీపలన ర నబ్బినతీర్థసుకీర్తనీయస
ల్లలితవినిర్మలామృతవిరలానయశోవిభవాభిరామ మై
వెలయువికుంత నామ మపరవిత్రమనశ్శ్వపచాధమాదిలో
కులచెవి సోకఁ దత్త ణమ ర కోడి పునీతులఁ జేయు వారలన్.

557

తే. అట్టి నేను దలంప మీరయట్టిసాధు, జనుల కపకార మరెఁ జేరసిన మదీయ
బాహుసము లై నఁ ద్రుంతు నురత్సహలీల, నన్న నితరుల మీమోలర నెన్న నేల.

క. ధరణిసురోత్తమసేవా, పరిబల్లం బయినయట్టిరపాతకనాశం
కరనిఖిలభువనపూత, స్ఫురితాంఘ్రిసరోజతోయరములు గలనన్నున్.

559

క. అలఘుమతి విరక్తునిఁ గాఁ, దలఁపక నిజశుభకటాక్షరధామకకలితా
ఖిలసంపద్విభవ శ్రీ, లలనారత్నం బురస్థలంబును జెందున్.

560

చ. క్రతువులు సేయుచో శిఖిముఖంబున వేలుచునట్టిసద్భృత
ప్లుతచరుభక్షణ³ ముదముఁ ర బొందదు నిస్సృహధర్మమార్గసం
గతుఁ డగుభూసురోత్తముమూఖంబున వేడ్క భుజించునయ్యవి
స్తృతకబళంబున³ మనము ర తృప్తి వహించినరీతి నిచ్చులన్.

561

1 'నేత్రమూర్', అహహ' వ్రా. ప్ర. 2 'వివర్ణము' వ్రా. ప్ర. 3 'పరితుల' వ్రా. ప్ర.

సీ. సతతంబు నప్రతిహతయోగమాయావిభూతిచేఁ బ్రఖ్యాతిఁ శ్రీ బొందు నేను
నేమహీనురులసరమిద్దనిర్లపాద, నలినరజోవితానములు భక్తి
హాటకనవరత్నకోటిరమునఁ దాల్తు, నట్టి నాచరణాంబుజాంబువులను
దవలి ధరించి నరద్యఃపునీతాత్మలై, రర్థిఁ జంద్రావతంసాదిదేవ

తే. చయము లెవ్వఁడు బ్రాహ్మణజనులు దమకు
నపకృతుల్ సేసి దేని మా శ్రీ అలుగఁ డతఁడు

విప్రులను నన్నుఁ గాఁగ భావించునతఁడు

ధర్మపద్ధతి నాప్రియతముఁడు వాఁడు.

562

ఉ. గోవితతిఁ ధరాదివిజకోటిని నన్నును దీనవర్గముఁ

వావిరి భేదబుద్ధిఁ గనుగవార లభోగతిఁ బొంద నందు నా

శీవివరోషవిస్ఫురణఁ శ్రీ జెంది కృతాంతభటుల్ మహాగ్రగృ

ధ్రావలి ప్రాలెఁ జంచువుల శ్రీ నంగము లుద్ధతిఁ జిఁతు రెప్పుడున్.

563

చ. ధరణిసురోత్తముల్ బహువిధంబులఁ దమ్ముఁ బరాభవించినఁ

దరహాసితాన్యులై యతిముగ్ధంబున నిచ్చులుఁ బూజ సేయుచున్

సరసవచోవిలాసముల శ్రీ సన్నతి సేయుచుఁ దండ్రి సాత్తజుల్

గర మనురక్తిఁ బిల్చుగతిఁ శ్రీ గైకొని పిల్చినవారు నానముల్.

564

క. వినుఁ డయ్యనఘచరిత్రుల, కనయముఁ బ్రియతముఁడ నగుచు శ్రీ నమ్ముడు ప్రాదుఁ

మును నన్ను భృగువు దన్నినఁ, గనలక పరితోషయుక్తిఁ శ్రీ గైకొంటిఁ గదే. 565

సీ. పాలుచునా¹చిత్తమందలుయభిప్రాయంబు, దెలియంగ లేక యుగద్యోత్తులగుచుఁ

గడఁగి మీయానతిఁ శ్రీ గడఁచినఁ దద్దోష, ఫలము వీరలకు సంరప్త మయ్యె

మునులార నాచిత్తమున నున్న తెఱఁగును, నిట్టిద భూమిపైఁ శ్రీ బుట్టి వీర

లచిరకాలమున నార్యంతికంబునకును, నరుడెంచునట్లుగా శ్రీ ననుమతింప

తే. వలయుననియమ్ముకుందుండవలుకుటయును, వినిమనంబునసన కాదిరమునివ రేణ్య

లమ్మహాత్మునిమృదులభావహృదయంబు, దవలి కోలియు రోషసంద్రమ్మ లగుచు.

సీ. మునివరుల్ దమచిత్తములఁ దృప్తి బొందక, పంకజాతాత్ముఁడు శ్రీ వలికినట్టి

పరిమితగంభీరరబహుళార్థదురవగా, హములును విస్ఫురదతిసుధోప

మానమాధుర్యసరమన్వితమ్ములు విని, రగతశబ్దదోషనిరకాయములును

నైనవాక్యములకు శ్రీ నాత్మలఁ బరితోష, మంది యిట్లనిరి నోయ్యమున మనల

తే. నొడయఁ డిప్పుడు నందించీయో తలంప, నర్థి నిందించియో మత్కృతైకదండ

మునకు సంకోచమందియోయనుచు సంశయ్యాత్మ లగుచువివేకించీయంతలొన.

క. నలినాత్ముఁడు దమదెనఁ గృప, గలిగినభావంబుఁ దెలిసి శ్రీ కాతుక మొలయం

బులకీకృతాంగులై యుత్కలిక హర్షించి నిటలరఘుటితాంజలులై.

568

- క. భరితనిజయోగమాయా, స్ఫురణం దనరారునతివిభూతియు బలముం
బరమోత్కర్షముఁ గలయీ, శ్వరునకు నిట్లనిరి మునులు శ సద్వివరమునన్.
తే. పాలుపు దీపింప నిత్యవిభూతినాయ, కుండపు భగవంతుండపు ననఁఘండపు నీవు
మత్స్యతం బిప్పు నీకభిరమత మటంటి, వీశ భవదీయచారిత్ర శ మెఱుంగఁ దరమె.
- ఉ. దేవగణాలి కెల్లఁ బరశదేవత లై తనరారునట్టివి
ప్రావలి కాత్మనాయకుండ శ వై పెను పొందిననీకు నీధరా
దేవత లెల్ల నెన్న నధిదేవత లై రఁట యెట్టిచోద్యమౌ
దేవ సమ స్తపావన సురధీజనతావన విశ్వభావనా. 571
- చ. కమలదళాక్ష నీవలనఁ శ గల్గినధర్మము దావకావతా
రముల సురక్షితం బగుఁ దిరరంబుగ నీశ్వర నిర్వికారత
త్వమునఁ దనర్చుని స్మరయఁ శ దత్ఫలరూపముఁ దత్ప్రధానగో
ప్యము నని పల్కు చుందురు కృపామయలోచన పాపమోచనా. 572
- చ. మహిఁ దలపోయ నెవ్వనిసోమగ్రపరిగ్రహమున్ లభింప ని
స్పృహమతు లై మునీశ్వరులు శ మృత్యుభయంబునఁ బాతు రట్టిన
స్వహితవివేకశాలి గుణామండన నీకిల నన్యసత్పరి
గ్రహ మది యెట్టిచోద్యము జగత్పరిపాలన నిత్యఫలనా. 573
- నీ. సతతంబు నర్ధార్థిజనశిరోలంకార, పదరేఖపులు గలశపద్మ¹ నేడు
జలజకింజల్కనిరీప్యందమరందలో, భాగత భ్రమర² నాయకివిధమున
ధన్యజనార్పితో³దంచితలసికా, దామంబునకు నిజభామ మగుచు
భాసిల్లుభవదీయరసాదారవిందముల్, విలసితభక్తి సేవించు చుండఁ
- తే. గమలనయన కృపావలోకనము లాలయ, నర్థి⁴జూడపు భాగవతామరక్తిఁ
జేసి భవదీయమహిమంబు శ చిత్ర మరయ, చిరశుభాకార యిందిరాశిచిత్రచోర.
- మ. చిరభాగ్యోదయ దేవదేవ లలితశ్రీవత్సలక్ష్యంగ యీ
వరవిప్రాసుపదైకపుణ్యరజమే శ వర్ణింప నీమేని కా
భరణం బంటివి సర్వలోకులకు విశ్రేణిమాహాత్మ్య మీ
మెఱుంగం జెప్పట కై ధరించితి గదా శ యెన్నం బునీతాకృతిన్. 575
- న. అదియునుం గాక. 576
- పి. ధర్మమూర్తివి జగత్కర్తవు నగునీవు, ప్రోవంగఁ దగువారిఁ శ బ్రోవవేని
నవిరళవేదోక్త శ మగుధర్మమార్గ మనన్తార్గ మగుఁ గాన శ సత్త్వగుణవి
శిష్టుండ వగుచు నీరజీవరాసులసేమ, మరసి రక్షింతు నీర దై నశక్తి
చేతను ధర్మవిభూతుల దండించు, నీకు నంచిత మైనశివగమధర్మ
- తే. మార్గనాశకరంబులు శ మదికి నింపు, గావు విప్రులయందు సోత్కరుణ మెఱసి

ఘనతః బలికినవినయహారక్యములునీకు,యు క్తమగుచుండునంతతంబుభక్తవరద.

వ. అట్లయినం బరులయెడ వినయంబులు వలికినఁ బ్రాభవహాని యగు నని తలం
చితి వేని. 578

తే. విశ్వమున కెల్లఁ గర్తవ్య శి విశ్వనిధివి, విశ్వసంరక్షకుఁడవు నై శి వెలయునీకుఁ
గడఁగి ప్రాభవహాని యొక్కడిది దలఁప,వినయములు నీకు లీల లై శి వెలయుఁ గాన.

తే. మునుల మగుమమ్ము నతిమోదరమానను నీవు, సత్కరించుట లెల్ల సశ్జనపరిగ్ర
హార్థ మై యుండుఁ గాదె మరహాత్మయొకటి,విన్నవించెద మీజయశివిజయులకును.

తే. అలిగి యేము శపించినయంతకంటె, బెడిద మగునాజ్ఞ సేయ సశభీష్ట మేనిఁ
జేయు మది గాక సమధికశ్రీ దనర్పఁ, జేసి రక్షించెదేవి రక్షింపు మీశ. 581

వ. అట్లయిన మాకుం బ్రియం బగుం గావున ననపరాధులు నతినిర్మలాంతఃకర
ణులు నైనవీరలకు నన్యతంబులు వలికితి మేనియు మమ్మయినం జిత్రంబుకొలంది
నాజ్ఞాపింపు మని కరకమలంబులు మొగిచి కృతాంజలు లై యున్నను నులం
గరుణార్ద్రదృష్టిం గనుంగొని. 582

క. అనఘుఁడు భగవంతుం డి, ట్లనియెన్ మురులార వీర శి లనయము భువికిం
జని యచట నసురయోనిఁ, జనియించి మహాగ్రలోభశనంగతు లగుచున్. 583

క. దేవజనావళి కుపహతిఁ, గావించుచు నిఖిలభవనశకంట్కవృత్తిఁ
జీవించుచు నాయెడ సం,భావితవైరానుబంధభావను లగుచున్. 584

క. ఆహవముఖమున నను నతి,సాహసమున నెదిరి పోరి శి చక్రనిశితధా
రాహతిఁ దెగి వచ్చెద రు, త్సాహ మెలర్పంగ నాదుశనన్నిధి కంతన్. 585

వ. అదియునుం గాక. 586

క. నను వైరంబున నైనను, మనమునఁ దలఁచుటను నానశమక్షమున మదా
నన మీక్షించుచు నీల్లుట, ననఘాత్మకు లై వసింతు శి రస్తత్పదవిన్. 587

క. వినుఁ డిలమిఁద నిఁ కెన్నఁటికిని బుట్టువు లేదు వీరికిని మీరలు వ
ల్కినయట్ల నాదుచిత్తము, ననుఁ దలఁతుం గాన మీమనంబుల నింకన్. 588

ఉ. దీనికిఁ జింతఁ దక్కుఁడు సురధీజనపుంగవులార నావుడు
న్నానలినాననాత్మ జు లనంతునిభావము దా మెటింగి పెం
పూనినవేడ్కఁ దేలి తెలి శి నైందినచిత్తములన్ నుతించి రం
భోనిధిశాయి నార్తజనశిష్యాభూషణఁ బాపశోషణున్. 589

వ. మఱియును 590

ఉ. ఆననకాదు లంతఁ బులకాంకురముల్ నన లొత్త బాష్పధా
రానుభగాక్షు లై మునిశరణ్యవరేణ్య నగణ్య దేవతా
గ్రేనరుదివ్యమంగళశరీరముఁ జారుతదీయధామమున్

- భానురలీలఁ జూచి నవరపద్మదళాక్షునకున్ వినముగ్ధులై. 591
- క. తమపలికినభాషణములు, కమలోదరు¹వాక్యసరణి శ్రీ గాఁ దలఁచుచు నె
య్యమునన్ వైష్ణవలక్ష్మిం, బ్రహ్మదంబునఁ బ్రస్తుతించి శ్రీ పరమేశ్వరుచేన్. 592
- క. ఆమంత్రితులై తగ నిజ, భామములకుఁ జనిరి వారు శ్రీ దడయక లక్ష్మీ
రాముఁడు జయవిజయుల నభి, రామంబుగఁ జూచి పలికె శ్రీ రయ మొప్పారన్. 593
- క. మీ రసురయోనియం దని, వారితొలై జనన మంద శ్రీ వలసెను నే దు
ర్వారబలాఘ్నఁడ నయ్యను, వారింపఁగ నోప విప్రశ్రవచనము లెందున్. 594
- క. అది గాన దనుజయోనిం, బదపడి జనియించి మద్విరపక్షుల రై మీ
మిది నెపుడు నన్నె తలఁచుచు, వదలక నాచేతఁ జచ్చి శ్రీ వచ్చెద రిటుకున్. 595
- ఉ. పొం డని యాన తిచ్చి హరి శ్రీ పుల్లనరోరుహపత్ర నేత్రుఁ డా
ఖండలముఖ్యదిగ్విరసికాయకిరీటలసన్ననిప్రభా
మండితపాదపీఠుఁడు రరమారమణీమణి దోడ నేఁగుదే
నిండినవేడ్కు నేఁగె నిజశనిర్మలమందిరపుణ్యభూమికిన్. 596
- వ. అంత. 597
- క. నిజ తేజోహాని గ జయ, విజయులు ధరఁ గూలి రపుడు శ్రీ విహ్వలు లగుచుం
ద్రిజగముల నురవిమాన, వ్రజముల హాహారవంబు శ్రీ గ్రంధుగఁ జెలఁగన్. 598
- క. వారలువ్రా దితిగర్భా, గారంబున నున్నవారు శ్రీ గడఁగి తదీయో
దారఘన తేజ మిపు డని, వారణమీ తేజ మెల్ల శ్రీ వస్తుగఁ జేసెన్. 599
- ఉ. ఇంతకు మూలమాహరి రరమేశ్వరుఁ డర్థి నొనర్చుకార్యముల్
వంతలై సర్వభూతభవశృద్ధివినాశనహేతుభూతుఁ డా
ద్యంతవికారశూన్యుఁడు దశయానిధి మీయెడ మేలు సేయు నీ
చింత దొఱంగి వే చనుఁడు శ్రీ చేకుటు మీఁద మనోరథార్థముల్. 600
- క. అని వనజాసనుఁ డాడిన, విని తద్వృత్తాంత మెఱిగి శ్రీ విబుధులు నాకం
బున కేఁగిరి దితి నిజనా, ఘనిమాటలు దలఁచి యపరితోపముతోడన్. 601
- ◆◆◆ జయవిజయులు దితియందు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులై పుట్టుట. ◆◆◆—
- తే. ఇంతితనసుతుల్ సురలఁగారీరింతురనుచు, దలఁచుచుండంగ నంత వశత్రుశత్రంబు
ననఁగ నట మీఁదఁ గనియెఁ గరశ్యపునిదేవి, యఖిలలోకై కకంటకు శ్రీలై నసుతుల. 602
- వ. అయ్యవసరంబున. 603
- తే. ధరణి గంపించె గులపర్వతములు వడఁకె
జలధులు గలంగెఁ దారకారవళులు డుల్లె
గగన మగలెను మొగ్గై దిగ్గిరులు దిశల
మిడుఁగులు చెదరెఁ బిడుగులు శ్రీ పుడమిఁ దొరఁగె. 604

- సీ. హామానలంబులభూమంబు లడరెను, బ్రతికూలవాయువుల్ ర బలసి వీచె
దరువు లెల్లడ విటరతాటంబు లై కూలె, గ్రహతారకావళికాంతి మాసె
బెరసి మొగిల్లు నెత్తురువాన గురిసెను, మెఱుంగులు దెసల మిరియ్తు గొలిపె
స్వర్భానుఁ డొగి నపర్యమున భానునిఁ బట్టె, గైకొని చిమ్మచీరకట్లు పర్య
తే. మొనసి కుక్కలు మొఱిఁగెనుఁ మోరలైతి, వగలు నక్కలు వాపోయెఁగఁగములార్ద
రవములిచ్చెను దేవతాఁ ప్రతిమలొరగె, గన్నులనునశ్రుకణములుగ్రందుకొనఁగ.
- క. మొదవులు నెత్తురుఁ జీమును, బిదికెఁ గార్దభరవంబు ర భీషణ మయ్యె
మద ముడిగెఁ గరులకటములఁ, బొదివె దురంగములవాలరముల నిష్ఠ లొగిన్.
- క. గుహలు రొద లిచ్చెఁ బాప, గ్రహమిత్రతఁ జెంది వక్రగతులను సౌమ్య
గ్రహములు వర్తించెను దు, స్సహతేజోదితితనూజరసంభవవేళన్. 607
- మ. భయదప్రక్రియ నట్లు దోచినమహాఁత్వాతంబు లీక్షించి సం
క్షయకాలం బని కాని సాధుహాసనోగ్రక్రూరదేవాహితో
దయసంక్షోభము గా నెఱుంగక సమర్ సప్రాణిజాతంబు న
ద్యయమందెఁ సనకాదియోగిజనముల్ ర దక్క బుధేంద్రోత్తమా. 608
- వ. అట్లావిర్భవించినయనంతరంబ. 609
- మ. కులశైలాభశరీరముల్ దనర రక్షిన్ నాథు లత్సుగ్రదో
ర్బల మొప్పం బదఘట్టనఁ ధర సలింపఁ రత్న కేయూరకుం
డలకాంచీకటకాంగుళీయకకిరీటన్వర్ణ మంజరని
ర్మలకాంతుల్ దులకింప నాత్మరుచిచే ర మందీకృతార్కాంశు లై. 610
- వ. ఉన్న సమయంబునం గళ్యపుండు నిజతనూభవులఁ జూడం దలంచి దితిమందిరంబు
నకుఁ జనుదెంచి సుతులం గనుంగొని వారలకు నామకరణంబు సేయం దలంచి
- చ. దితిజతరంబునందుఁ దనర తేజము ము న్నిడినట్టిపుత్రు న
ద్భుతచరితుఁ హిరణ్యకశిపుం డనుపేరుఁ బ్రసూతివేళ నా
దితి మును గన్నపట్టి రవిరతేజునిఁ గాంచనలోచనుండు నా
హితమతిఁ బేరుఁ బెట్టి చనిరయెఁ నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్. 612
- స. అయ్యవసరంబున నతులతేజోవిరాజితుం డైనహిరణ్యకశిపుండు హిరణ్యగర్భవర
దానగర్వంబునను దుర్వారపరిపంథిగర్వనిర్వాపణాభిర్వాభజావిజృంభణంబునను
నిఖిలలోకపాలాదుల జయించి (స్వవశం బొనర్చి) సంతృప్తాంతరంగుం డై యెం
దునుం దనకు మృత్యుభయంబు లేక నిర్భయుం డై సుఖం బుండెఁ దత్సోదరుం
డైనహిరణ్యాక్షుండు ప్రతివాసరంబుఁ జండవేదండశుండాదండమండితభుజాదం
డంబున గదాదండంబు ధరియించి తన్ను నెదిరి కదనంబు సేయం జాలినయరిపీ
రునిం గానక భూలోకం బెల్లఁ గ్రుమ్మరి దివంబునకు దాడివెట్టి యందు సమరవి
ముఖు లయినబిర్దుఖులం గనుంగొని వనజాసనవరప్రదానంబుఁ జింతించి హి

తులు సెలంగ నహితులు గలంగ సుమహితవై జయంతికాదామం బభిరామం
బై వెలుంగం జరణంబుల మణిసూపురంబులు మొరయ నిజదేహద్యుతి దిక్కు
లం బిక్కుటిల్లం జనుడెంచువానిం గని విభీతచిత్తు లయి దేవతాగణంబులు గరు
డునిం గని పటచునురగనికరంబులుంటోలే నిజనివాసంబు లర్కనివాసంబులుఁ
గాంచనావాసంబులుం గా నొనర్చి యెక్కడికేనియుం జనిన. 613

ఉ. శౌర్యము ప్రావఁ దట్టి నిజసాధనముల్ దిగ నాడి విక్రమా
దార్యపరాక్రమక్రమము ర్దదప్పఁగ భీతిలి పాటి రక్కటా
కార్యముఁ దప్పి నాకు లని ర్గైకొని యార్చి సుమేరుపర్వత
స్థైర్యుడు వార్ధిఁ జొచ్చె నతిదర్పితభూరిభుజావిజృంభి యై. 614

వ. ఇట్లు సాచ్చిన. 615

క. వరుణునిబలములు దనుజే, శ్వరు తేజముఁ దేటి చూడఁ ర్జాలక శౌర్య
స్ఫురణము సెడి యెందేనియుఁ, బటచెం దజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్. 616

క. అమరారివిపులనిశ్శాన్తి, సములం బ్రభవించినట్టిరజలనిధిఁజ్ఞా
లములను విపులగదాదం, డమునం బో నడచె నతిద్యురథం బగుశక్తిన్. 617

చ. మఱియును నమృహజలధిమధ్యమున సురవైరి వెక్కువ
తస్రములు గ్రీడ సల్పి రిపురసైన్యవిదారణశౌర్యఫలనా
పరతఁ జరించి యవ్వరుణరపాలిత మైనలనద్విభావరీ
పురమున కేగి యందుఁ బరిపూర్ణత సున్నపయోధినాథునిన్. 618

వ. మఱియును. 619

సీ. యాదోగణాధీశుఁ ర్డగుచుఁ బాతాళభు, వనపరిపాలుఁడై ర్తనరు చున్న
వరుణునిఁ గనుఁగొని ర్ పరిహసితోక్తుల, నిట్లను విశ్వమం ర్దెన్నఁ గలుగు
నకలలోకై కపాలకులలో నతిబలా, ధకుఁ డని జగము నురీతింపఁ దగిన
శూరుండ విపుడు నీరపారుష మొప్పంగఁ, గదనరంగమున న ర్నైదిరి చూడు
తే. నీభుజావిక్రమంబును ర్బ్రాభవంబు
నడఁతు నని పల్కుటయు విని ర్యభివిభుఁడు
పగఱజయమును వృద్ధియు ర్బలము నాత్మ
బలముఁ దలపోసి దనుజుతో ర్బవరమునకు. 620

క. సమయము గా దని తనది, త్తమునం గలరోషవహ్నిఁ ర్దాలిమి యనుతో
యములం దగ నార్చుచు నుప, శమితోక్తులఁ బలికె దనుజరసత్తముతోడన్.

చ. మనమున శాంతిఁ బూని నియమంబున సంగర ముజ్జించి యే
మనయము నున్నవార మిపు ర్దాహవకేళిఁ జరింప రాదు నీ
ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితర్గాఢవిజృంభణముఁ జయింపఁ జా

- లినప్రతివీరు లెవ్వరును శ్రీ లేరు ముకుందుడు దక్క నెక్కడన్. 622
- చ. గొనకొని యమ్మహాత్ముడు విశుంఠపురంబున నున్నవాడు దా
ననిమొనఁ బెక్కుమాటు లభిరయాతుల నోలి జయించి శక్తివెం
పున సడినన్నవీరుఁ డన శ్రీ భూజనకోటి నుతింప విందు వే
చను మతఁ డిచ్చు నీకు నని శ్రీ సర్వముఁ దీతెడు సంతమోడటన్. 623
- ఉ. నిందకు నోర్చి యాజమొనశ్రీ నిల్వఁగ నోపక వీఁగి పాటునీ
పండల వెంటఁబెట్ట మగశ్రీపంఠమె సర్వశరణ్యుఁ డైనగో
విందుడు దీర్చు నీపని విశేషవిహీన చనంగ నోపుదే
నందుల కేఁగు మాతఁ డమరారులఁ బోర జయించు నిచ్చలున్. 624
- వ. అదియునుం గాక. 625
- క. పురుషాకృతిఁ బ్రతియుగమునఁ, బురుషోత్తముఁ డవతరించి శ్రీ భూరిభుజావి
స్ఫురణఁ దువ్వనిశాటుల, హరియించుచు నుండు మునిగ్రాంధ్రాత్మపదుఁ డై. 626
- ఉ. కాపున నావిభం దొడరి శ్రీ కయ్యము దయ్య మెటుంగఁ జేసి ర
క్షోవర సింభజాబలమునాం పఠి మేదినిఁ గూలి సారమే
యావళి కాశ్రయం బగుదు శ్రీ వచ్చటి కివ్వడ యేఁగు దేని నీ
చేవయు లాపు నేర్పడును శ్రీ జెప్పఁగ నేటికి మోదికార్యముల్. 627
- చ. అని వరుణుండు వల్కిన దుర్రాగ్రహ మెత్తి హిరణ్యలోచనం
డనయము మానసంబున భర్యం బొకయింతయు లేక సంగరా
వని నెదిరింతు నే డమరవర్ధను దుష్టవిమర్దనుఁ జనా
ర్దను ననుచు విశుంఠనగరస్ఫుటసంచితమార్గవర్తియై. 628
- క. చనునవనరమున నారడ, మునివరుఁ డెదు రేఁగుదెంచి శ్రీ ముదము దలిర్ప
దనుజేంద్ర యెందుఁ బోయెదఁ వని యడిగిన నారదునకు శ్రీ సతఁ డిట్లనియెన్. 629
- చ. సరసిరుహోదరుం దొడరి శ్రీ సంగర మే నొనరించి యిందిరా
వరుని ననంతఁ ద్రుంచి సురశ్రైరికులంబుల కెల్ల మోదవి
స్ఫురణ ఘటింపఁ జేయుటకుఁ శ్రీ బూని విశుంఠపురానువర్తి నై
యరిగెద నన్న నమ్మునికులగ్రాణి దానవనాథు కిట్లనున్. 630
- చ. గురుభుజుఁ డమ్మహాత్ముడు విశుంఠపురంబున నేడు లేడు భూ
భరము వహింప నాదికిటిభావముఁ దాల్చి రసాతలంబునం
దిరవుగ నున్నవాఁ డచటి శ్రీ కేఁగఁగ నోపుదువేని సేగు మం
దరయఁగఁ గల్గు నీకు ససురరాంతకుతోడిరణం బవశ్యమున్. 631
- ◆◆◆ హిరణ్యాత్ముడు యజ్ఞవిరాహం బగుహరి నెదిరించి పోయెట. ◆◆◆—
- చ. అనవుడు దానవేంద్రుడు హస్తాశనుకై వడి మండి పడ్డలో
చను నెదిరించుచేడుకలు శ్రీ సందడిగొల్ప ననల్ప తేజః డై

- ఘనగడఁ గేలఁ బూని త్రిజగద్భయదాకృతిఁ దాల్చి వ్రేల్చిడిం
జనియె రసాతలంబునకుఁ శ్రీ జండుభుజాబలదర్ప మేర్పడన్. 632
- వ. చని జలమధ్యంబున. 633
- క. దివిజారి యెదురఁ గాంచెను, నవిరళదంష్ట్రాభిరాము శ్రీ నమరలలాముం
గువలయభరణోద్దాముక్, నవనమయ స్తబ్ధోము శ్రీ జలదశ్యామున్. 634
- వ. అయ్యవసరంబున సూకరాకారుం డై నహరియు. 635
- క. వనజరుచినన్నిభము లగు, తనలోచనయుగళదీప్తిఁ శ్రీ దనరఁ దదాహ్
కనముల దనుజాధీశుని, తనుకాంతి హరింపఁ జేసెఁ శ్రీ దత్త ణమాత్రన్. 636
- వ. మఱియు నయ్యాదివరాహం బవార్యశౌర్యంబున మాటు లేనివిహారంబునం
జరియించునట్టియెడ. 637
- సీ. తుద మొదలై కుఞ్జిక్కురదునిసిపాతఁగమోరఁ, గులశైలములఁ జిమ్ముఁగొంతదడవు
బ్రహ్మాండభాండంబు శ్రీ పగిలి చిల్లులువ్రావఁ, గొమ్ములఁ దాటించుఁ శ్రీ గొంతదడవు
జలధు లేడును బంకనంకులం బై యింక, ఖరముల మట్టాడుఁ శ్రీ గొంతదడవు
నుడురాజసూర్యుడుశ్రీనొక్కమూలకుఁ బోవఁ, గుఱుచవాలముద్రిప్పఁగొంతద
తే. గునియుఁ గుప్పించు లంఘించుఁ శ్రీ గొప్పరించు [డవు
నెగయు ధరఁ ద్రవ్వ బొటియఁగా శ్రీ నేవు మిగిలి
దానవేంద్రునిగుండెలు శ్రీ దల్లడిల్లఁ
బంది షెల్లన రణపరిశ్రంబి యగుచు. 638
- వ. మఱియును. 639
- క. కనుఁగవ నిప్పులు రాలఁగ, సునిశితదంష్ట్రాగ్రయుతవశసుంధరుఁ డగుచుం
దన కెదురేతేరఁగ, నీవనచర మేరీతి నిపుడు శ్రీ వనచర మయ్యెన్. 640
- క. అని యాశ్చర్యభయంబులు, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ శ్రీ దనుజాధిపుఁ డి
ట్లనియెన్ భీకరనూకర, తను వ్రెంది చరించుదనుజరదర్పావహుతోన్. 641
- క. ఘననూకర మూఢాత్మక, వనరుహసంభూతద త్రనరదానమునం
గనినరసాతలగతభువి, యనయంబును నాయధీన శ్రీ మై వర్తించున్. 642
- క. గొనకొని నీ విధరణిం, గొని పోకుము విడుము కాక శ్రీ కొని యేఁగెద వే
గొనియెద నీప్రాణముఁ గై, కొను నావచనములు సలము శ్రీ కొన నేమిటికిన్. 643
- క. మాయావి వగుచు నిప్పుడు, వాయక యీపుడమిఁ జోరశ్రీభావంబున¹ నీ
వీయెడఁ గొని పోఁ జూతునె, యాయతభుజబలముచేత శ్రీ నడఁపక యనుచున్.
- సీ. అవిరళయోగమారీయాబలంబునఁ జేసి, యల్పపౌరుషమున శ్రీ నలరునిన్ను
నర్థి సంస్థాపించి శ్రీ యస్తత్సుహృద్భృత్యకులులకెల్లను మోద శ్రీ మొలయఁ జేయఁ
జెలు వేది మద్గదాశీర్ష్యుడ వగునిన్ను, గనుఁగొని దేవతాశ్రీణము లెల్ల

1 గొం, పోయెడు నాశత్రువులకు, ధీయుత మిత్రుండపోలెఁ దెంపుతలిర్పన్. బ్రా.ప్ర.

- నిర్మాలు లై చాల శ నెటి నశించెద రన్న, విని యజ్ఞపోత్రి యై శ వెలయు చున్న
తే. హరి సరోజాతభవముఖాశమరుల కెల్ల, వచ్చుదురవస్థ కాత్త లో శ వంత నొంది
నిశితదంష్ట్రా గ్ర¹లసిత యై నెగడుధరణి, దేవితో నొప్పె నాదేవ శ దేవుఁ డంత.
- క. శివరతిపువాక్యాంకుశముల, గురుకుపితస్వాంతుఁ డగుచుఁ శ గొమరారె వసుం
ధరతోడ భీతి నొందిన, కరిణిం గలకరికులేంద్రుశకరణిం బెలుచన్. 646
- తే. నిశితసితదంతోచులు శ నింగిఁ బర్వఁ, గంధి వెడలి భయంకరాశకారలీల
నరుగుభీషణమఖవరారోహావతార, మొనరఁ దాల్చినపద్మలోశచనుని వెనుక. 647
- క. కరి వెనుకఁ దగులునక్రము, కరణిం జని దైత్యవిభుఁడు శ గదిసి యిటు లనుక
దురితపయోనిధితరికిం, గిరికిఁ ఖురదళిత మేయశగిరికిఁ హరికిన్. 648
- క. నిందకు రోయక లజ్జం, జెందక వంచనను రణము శ సేసి జయంబుం
బొందెద నని² తలఁచుచు నిటు, పందగతిం బాట బంబురపంతమె నీకున్. 649
- వ. అని యాక్షేపించినం బుండరీకాక్షుండు గోపాద్వీపితమానసుం డై. 650
- క. తోయములమీఁద భూమి న, నాయాసత నిల్చి దాని శ కాధారముగాఁ
దోయజనాభుఁడు దనబల, మాయతమతిఁ బెట్టె సురలు శ హర్షము ప్రెండన్. 651
- తే. కుసుమములవృష్టి బోరనఁ శ గురిసె నంత
విభవ మొప్పార దేవదుంరదుభులు మొరసెఁ
గడఁక వీతెంచె గంధర్వశగానరవము
నందితము లయ్యె నప్పరోశన ర్ననములు. 652
- వ. అయ్యవసరంబున నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తిధరుం డై నకమలలోచనుండు గనక
కుండలకేయూర్కై³ వేయకట కాంగులీయకభూషణోచులు నింగిఁ బర్వ సమర
సన్నధుం డై. 653
- చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని మణిశకాంచననవ్యవిచిత్రవర్త మిం
పొనరఁగఁ దాల్చి దానవనిరయు క్తదురుక్తినిశాత బాణముల్
దనఘనమర్తముల్ గలఁప శ దానవహంత నితాంతశౌర్యుఁ డై
కనలుచు వచ్చునద్దనుజుఁ శ గన్గొని రోపవిభీషణాకృతిన్. 654
- వ. ఇట్లనియె. 655
- మ. వినరా యోరి యమంగళాచరణ యుశద్వృత్తి⁴ ననుక నీమది
న్ననయంబుక వనగోచరం బగుమృగం శ బంచుం దలం తొర నే
నెనయక వన్యమృగంబ యాదు బలిమి శ న్నే తెంచునీబోఁటియూ
శునక శ్రేణి వధింతు నే డనిమొనం శ జోఁ కొర్చి వార్తించినన్. 656
- క. బలిమి గలదేని నాతోఁ, గలనను నెదిరించి పోరఁ శ గడఁగుము నీకో

1 కోరకవశితధరణి, 2 పరబలయుత జలచరగణ, పరిపీడాకులవిరోధభావముతోపం, దురిచాల
భీతిసొందిన, కరిణింగల' వ్రా. ప్ర. కి. మదిఁ దలఁచిటు.

- ర్కూలు నేడు దీర్ఘ నూరక, తలపోయ వికత్థనంబు శ్రీ దగదు దురాత్మా. 657
- చ. విను మది గాక సంగరవిశేషవిశారదు లై నయట్టిన్
జ్ఞనములు మృత్యుపాశములఁ శ్రీ జాల నిబద్ధులు నయ్యు నీవలెఁ
గొనకొని యాత్మ సంస్తుతులరకుఁ ముద మండ రి డేల యీవిక
త్థనములు బంటువంతములె శ్రీ దైత్యకులాధమ యెన్ని చూడఁగన్. 658
- మ. ధృతిఁ బాతాళమునందు నీ వనెడిసంగదీప్తాగ్నితేజ మే
నతిదర్శనంబునఁ గొందుఁ జూడు మిదె డేవారాతి న న్నెన్నె డా
గతలజ్జం డన దాఁగి యుండి రణముం శ్రీ గావించు యుష్మద్గదా
వితతద్రావితుఁ డన్నన న్నెదురుమా శ్రీ వే తీర్థ సీకోరికల్. 659
- ఉ. ఎన్నఁ బదాతియూధముల శ్రీ కెల్ల విభుండవు పోటుబంట వై
నన్ను రణోర్వి నేఁ డెదిరినన్ భవదీయబలంబు నాయువుఁ
మిన్నక కొందుఁ జూడు మిది శ్రీ మేరఁగ మేదిని వీతదైత్య మై
వన్నెకు నెక్కఁ జేసెద నరవార్యపరాక్రమవిక్రమంబునన్. 660
- చ. నను నెదురంగఁ జాలినఘనం బగుశౌర్యము ధైర్యముఁ బలం
బును గలవేని నిల్చు రణభూమిని నీహితు లై నవారికిం
గనుఁగవ బాష్పపూరములు శ్రీ గ్రవ్వుఁగ మాన్వఁగ నోపుదేనిఁ జ
య్యనఁ జనఁ బొమ్ము దానవకులూధమ యూరక రజ్జు లేటికిన్. 661
- క. నను నిట సంస్థాపించెద, నని పలికితి వంతవాడ శ్రీ వౌదువు నీకుఁ
నెన రై నచుట్టములఁ బొడ, గని రా యిదె యమునిపురికి శ్రీ గాఁపుర మరుగన్.
మ. అని యిబ్బంగి సరోరుహాత్ముఁడు హిరరణ్యాత్ముఁ విడంబించి ప
ల్కినహాసోక్తుల కుల్కి రోషమదనంగీభూతచేతస్కుఁ డై
కనుఁగ్రేవఁ మిడుఁగుర్లు సాలఁ బొడమంగఁగఁ గిన్నమైఁ దోఁకఁ ద్రా
క్కినకృష్ణోరగరాజమాడ్కి మదిలోఁ శ్రీ గీడ్పాటు వాటిల్లఁగన్. 662
- క. చలితేంద్రియుఁ డై నిట్టూ, ర్వులు నిగిడించుచును బామలు శ్రీ ముడివడ రోహ
కులమానసుఁ డై గదఁ గొని, జలజాతున కెదురువడచె శ్రీ సాహస మొప్పన్.
మ. అ త్రటి హిరణ్యాత్ముం డతిభయంకరాకారం డై. 663
- మ. గద సారించి మదాసురేంద్రుఁడు సమగ్రక్రోధుఁ డై మాధవుం
గుదియఁ ప్రేసిన ప్రేటు గైకొనక రత్నోహంత శౌర్యోన్నతిఁ
గద గేలఁ ధరియించి దానిఁ దునుకల్ శ్రీ గావించినం దైత్యుఁడు
న్నడుఁ డై యొందుగడఁ రమావిభుని భీమప్రక్రియఁ ప్రేసినన్. 664
- చ. అది దనుఁ దాఁక కుండ దనుఁజూరి గదారణకోవిదక్రియా
స్పదకరలాఘవక్రమముఁ శ్రీ బైకొని చూపె విరోధివేరుం
బదయత ప్రేయ వాడు వివరశాకులభావము నొంది యంతలో.

మదిఁ దెలి వైంది వేసె రిపురమానవిమర్దను నాజనార్దనున్.

667

ప. ఇట్లు దలపడి యన్యోన్యజయకాంక్షల నితరేతరతుంగతరంగతాడితంబు లగు దక్షిణోత్తరసముద్రంబులరౌద్రంబునఁ బరస్పరశుండాదండఘట్టితమదాంధగంధ సింధురయుగంబుచందంబున రోషభీషణాటోపంబులం దలపడుబెబ్బలులగబ్బున నతిదర్పాతిరేకంబున నెదిర్చి అంకెలు వైచుమదవృషభంబులరభసంబున నస హ్యసింహపరాక్రమంబున విక్రమించి పోరునెడ పిరణ్యాక్షుండు సవ్యమండల భ్రమణంబునఁ బరివేష్టించినం బుండరీకాక్షుండు దక్షిణమండలభ్రమణంబు నం దిరిగి విపత్తువత్తుం బశనిసంకాశం బగుగదాదండంబునం బగిల్చిన వాడు దెప్పిటి తెలివైంది లేచి దనుజపరిపంథిఫాలంబు నొప్పించె నప్పు డష్టేటిపీరులు శోణితసిక్తాంగు లై పుష్పితాశోకంబులం బురుడించుచుం బాయుచు డాయుచు వ్రేయుచు రోయుచు నొండ్లరులరుధిరంబు లాఘ్రాణించుచుఁ దిరస్కారపరి హాసోక్తుల నిచ్చుచుఁ బోరునమయంబున నమృహాబలులనమరంబుఁ జూచు వేడ్కఁ బద్మసంభవుండు నిఖలమునీంద్రసిద్ధసాధ్య దేవగణంబులతోడఁ జనుదెంచి ధరిత్రీనిమిత్తంబున నసురవరునితోడం బోరుయజ్ఞవరాహున కిట్లనియె.

668

ఉ. అందితదివ్యమూర్తి పరమాత్మక యీకలుపాత్ముఁ డైనన క్తంచరుఁ డన్త దీయవరగర్వమునన్ భువనంబు లెల్లఁ గా రించు మదించి యిట్టివిపరీతచరిత్రునిఁ ద్రుంప కిట్లుపే ట్లించుట గాదు వీని బలిరసేయు వసుంధరకున్ శుభం బగున్.

669

క. బాలుఁడు గరమున నుగ్ర, వ్యాళము ధరియించి యాడురవడవున రక్షః పాలునిఁ ద్రుంపక యూరక, పాలార్పుట నీతియే శురభ ప్రద యింకన్.

670

ప. అదియునుం గాక.

671

మ. అనఘా యీయభిజన్మహూర్తమున దేవారాతి మర్దింపవే ననయంబున్ మఱి దైత్యవేళ యగుసంభ్రాంతాల మేతెంచినన్ ఘనమాయాబలశాలి యైనదనుజున్ శిఖింపఁగ గా రాదు గా వున నీవేళనత్తుంపు నజ్జనహితరప్రోద్ధోగరక్తుండవై.

672

క. అని సరసిజగర్భుండు ప, ల్కినవచనము లర్థి విని నిరీలింపులు గుంపుల గొని చూడ నస్మితానన, వనజము నెలువైంద నసురవరు కభిముఖుఁ డై.

673

తే. పుండరీకాక్షుండయున్ న భూరిరోష,నిరతిఁ దరుణారుణాంభోజరేత్రు డగుచు ఘనగదాదండ మెత్తి రాక్షసునిహనువు, నుగ్రగతి మొత్తై వాడునురసోసరించె.

క. పరువడి దితిసుతుఁ డతిభీ, కరగదఁ జే బూని చిత్రరక్షతులను బద్ధో దరు డాసి చేతిగద సా, గరమునఁ బడ నడిచె బాహుగర్వ మెలర్పన్.

675

ప. అంత.

676

తే. హరి నిరాయుధుఁ డైన సురారా సమర,ధర్మమాత్మను దలచి యుద్ధంబుఁ దక్కి

- నిలిచి చూచుచు నుండెను శ్రీనింగి యమర, వరులవజ్రోరవంబుల శ్రీ భరితమయ్యె.
 క. సరసిజనేత్రుడు దనుజేశ్వరునంగరధర్మమునకు శ్రీ సమధికశౌర్య
 స్ఫురణకుఁ దనచి త్తంబునఁ, గర మాశ్చర్యంబు నొంది శ్రీ కడఁక దలిర్పన్. 678
- మ. కుతలోద్ధర్త మనంబునం దలఁచె రక్షో రాడ్వధార్థంబుగా
 దితిసంతానకులాటవీమహితసంరదీ ప్రప్రభాశుక్రమున్
 సతతోద్యజ్జయశబ్దసన్ముఖరభాశ్వచ్చక్రమున్ సంతతా
 శ్రితనిర్వక్రముఁ బాలిత ప్రకటభాశ్రీచక్రముం జక్రమున్. 679
- వ. అదియునుం బ్రచండమార్తాండమండల ప్రభాపటలచటలవిద్యోతమానంబును
 బటునటజ్జ్వాలికాపాస్తనమస్తకుటిలారాతిబలాఖర్వదుర్వారబాహు గర్వార్థకా
 రంబును నసహ్యకహాహనినదాధరీకృతసాగర ఘోషంబును సకలదేవతాగణ
 జేగీయమానంబును ననంతతేజోవిరాజితంబును నిజప్రభాపటలపూరిత బ్రహ్మాండ
 కటాహంబును నై రయంబునం జనుదెంచి దనుజారిదక్షిణాకరసరోజంబు నలంక
 రించిన నాశుభాంగుండు రథాంగపాణి యై దివంబున నమరగణంబులు జయ
 జయశబ్దంబులు వలుక నమరవిభున కెదురు గా నడచిన. 680
- క. పొడగని దనుజుడు పెదవులు, దడుపుచుఁ బాలివ్రానిబంటురీతనమున బీరం
 బుడుగక భీషణగడఁ గొని, యడిచెన్ ముఖమయవరాహూనమితోత్సాహున్.
- క. త్రిదశారి దన్ను ప్రేసిన, గడఁ బదమునఁ బోవఁ దన్ని శ్రీ కమలాక్షుడు వెం
 పొదవఁగ మనమున మోదము, గదురఁగ లేనగవు వదనశ్రీ కమలముఁ బొదువన్. 683
- వ. ఇద్విధంబున గడఁ బోవం దన్ని యనురవిభునితో నిట్లనియె. 683
- చ. ఘనగడఁ గేలఁ బూని భుజగర్వ మెలర్చఁగ నన్ను సంగరా
 వని నెదిరింతు రార యనివారణ దైత్యకులేశ్వరాధమా
 యనవుడు వాడు నుబ్బి గద శ్రీ నంబుజనాభుని ప్రేసె ప్రేసినం
 దనుజవిభేది వట్టికొనఁ శ్రీ దార్మ్యుఁ డహింద్రుని బట్టుకై వడిన్. 684
- క. దితిజుడు దనబల మప్రతి, హత లేజం డగుసరోరుహాక్షునిశౌర్య
 న్నతిమీఁడఁ బెట్ట కుండుట, మతి నెఱిగియుఁ బెనఁగె దురభిరమానముపేర్చిన్. 686
- వ. అంత.
- సీ. కాలానలజ్వలజ్జ్వాలావిలోలక, రాశమై వెంపొందురీశుల మంది
 సురవైరి యజ్ఞసూక్తరరూపధరుఁడైన, వనజనాభునిమీఁడ శ్రీ వైవ నదియు
 నద్విజోత్తముమీఁడఁ శ్రీ జవలత గావించు, నభిచారకర్తృంబునట్ల బెండు
 పడి పట లేఁ గని శ్రీ పద్మోదరుడు దానిఁ, జక్రధారాహతిఁ శ్రీ జండవిక్ర
 తే. మమున నడుమన వడిఁ ద్రుంచెనమరభర్త, మహితదంభోళిచే గరురీత్యంతపక్ష
 మతిరయంబునఁ ద్రుంచినగతిఁజెలంగి, సురలుమోదింప ననురులు శ్రీ సొంపుడింప.

- వ. అయ్యవనరంబున నయ్యనుర దనశూలంబు చక్రంబుచేత నిహతం బగుటంగని.
 క. దితిజుడు రోహిదధతుఁడై, యతినిష్ఠురముష్టి బొడిచెఁ ర హరి నాలోకో
 స్తుతుఁ డొప్పెఁ గుసుమమాలా, హతి దిగ్గజరాజుఁబోలె ర నతిదర్పితుఁ డై . 689
- మ. హరిమీఁదఁగి దితిసంభవుండు ఘనమాత్రయాకోట్లు వ్రట్టించినన్
 ధరణీచక్రము భూరిపాంసుపటలరథావతంబునం గప్పె భీ
 కరపాషాణపురీషమూత్ర ఘనదుర్గంధాస్థిరకావళుల్
 గురిసెన్ మేఘము లభ్రవీధిని మహాశక్తి భక్తియాలోల మై. 690
- వ. మఱియును. 691
- చ. తవిలి విముక్తకేశపరిధానము లుగ్రకరాళదంతతా
 లువులును రక్తలోచనములుం గలభూతపిశాచధాకినీ
 నివహము లంతరిక్షమున రనిల్చి నిజాయుధపాణులై మహా
 రవము గ యక్షుడై త్యచతురంగబలంబులఁ గూడి తోచినన్. 692
- వ. అంత. 693
- క. త్రినవనపాదుం డగునా, బినరుహనేత్రుండు లోకరీభీకర మగునా
 యనురాధిపు మాయావిని, రసనకగం బైనశస్త్రరాజముఁ బనుపన్. 694
- క. ఆచక్రభానుదీప్తి ధ, రాచక్రమునందు నిండి రయమున నమ్మా
 యాచక్రము నడఁగించెను, నీచక్రముఁ డైనయామిరనీచరునెదురన్. 695
- వ. అంత నిక్కడ. 696
- క. దితి దనవిభువాక్యంబుల, గతి దప్పద యనుచుఁ దలఁపఁ ర గాఁ జన్నుల శో
 ణితధార లొలికె రక్షుఁ, పతి యగుకనకాక్షుపతనభావము దోపన్. 697
- వ. అయ్యవనరంబున ననురవిభుండు దనచేసినమాయాశతంబులు గృతఘ్నునకుం
 గావించినయుపకారంబులుం బోలె హరిమీఁదఁ బని సేయక విఫలంబు లయినం
 బొలివ్రావనిబంటుతనంబునఁ బుండరీకాక్షుఁజేరం జనుడెంచి బాహుయుగళంబు
 సాచి పూచి పొడిచి రక్షోవై రివక్షంబుఁ బీడించిన నయ్యధోక్షజుండు దప్పిం
 చుకొని తలంగినం జెలంగి డై త్యుండు నిష్ఠురం బగుముష్టిం బొడిచిన ననురాంత
 కుండు మిసిమింతుండు గాక రోషభీషణాకారంబున వాసవుండు వృత్రాసురం దె
 గటార్చినచందంబున వజ్ర వజ్రనన్నిభం బగునటచేతం గజకుటసురకటితటంబుఁ
 జటులగతి వ్రేసిన (నాహిరణ్యాక్షుండు దిద్దిరం దిరిగి యుదస్తలోచనం డై సోలి
 యెట్టకేలకు నెదుర నిలువబడె నంత.) 698
- క. దిట చెడి లోఁబడె డైత్యుడు, నటికిఁ దంష్ట్రావిభిన్నరీత్రముహార
 స్తటికిఁ ఖరఖరపుటికిం, గటితటహతకమలజాండరఘటికిం గిటికిన్. 699
- వ. ఇట్లు లోఁబడిన. 700

- మ. ¹దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి మొరైతై గర్జములంబునం
బవిసంకాశకతోరహస్తమున శుంభల్లీల మై దాన దా
నవలోకేశుఁ డుద స్తనేత్రుఁ డగుచు ²ద్వైత్యంబు వాటిల్లఁ గా
భవిమీఁదక్షపడిఁ గూలె మారుతహతోన్ములావనీజాకృతిన్. 701
- క. బుడబుడ నెత్తురు గ్రక్కుచు, వెడరూపము దాల్చి గ్రుడ్లు ³వెలి కుఱుక నిలం
బడి పండ్లు గీటుకొనుచును, విడిచెం బ్రాణములు దైత్యవీరుం డంతన్. 702
- తే. పడినదనుజేశ్వరునిఁ జూచి ⁴పద్మసంభ, వాదిదివిజులు వెఱఁ గంది ⁵రాత్మలందు
నితఁడు పైందుట యెట్లాకో ⁶యీయవస్థ,నని తలంచుచు మఱియు నిరట్లనిరి వరుస.
- మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల నెవ్వనిన్ మనోవీధి సు
స్థితఁ లింగశరీరభంగమువకై ⁷చింతింతు రావంకజో
దరుసాక్షాహతిఁ దన్ముఖాంబురుహమున్ ⁸దర్శించుచుం జచ్చె దు
ర్భరి ⁹తోత్తంసుఁడు దైత్యవల్లభుని ¹⁰సారభాగ్యంబు దా నెట్టిదో. 704
- చ. సమమతి వీరు దైత్యకులరశాసనుపారిషదుల్ మునీంద్రశా
పమున నికృష్టజన్మమునఁ ¹¹బైకొని పుట్టియు నేడు విష్ణుచే
సమయుటఁ జేసి మీఁద నగుజన్మమునన్ జలజాక్షునిత్యవా
నమున వసింతు రెన్నఁటికి ¹²జాపును బుట్టువు లేవు వీరికిన్. 705
- క. అని వెఱఁగందుచుఁ ద్రిసవన, తను పైందినయట్టివిక చరతామరసాక్షు
న్న నిమిషమునియోగిజనా, వనదక్షున్ దనుజకరటిరహర్యక్షున్. 706
- వ. కనుంగొని. 707
- చ. వనజదళాక్ష యీజగతిరవారలమర్తము లీ వెఱింగి యీ
సునఁ బగఁ బట్టునీదివిజరసూదనుఁ జంపితి గాన యింక శో
భన మగు నంచు హస్తములు ¹³ఫాలములం గదియించి యందఱున్
వినమితు లై నుతించిరి విరవేకవిశాలునిఁ బుణ్యశీలునిన్. 708
- వ. అంత. 709
- చ. సవనవరాహమూర్తి సురరశాత్రవుఁ ద్రుంచిసమీఁద భారతీ
ధవముఖదేవతామునికరదంబము దన్ను నుతించునట్టిసం
స్తవమున కాత్మలోనఁ బ్రమరదంబునఁ బొంది సమగ్రమంగళో
త్సవము దలిర్ప నందఱఁ బ్రసాదవిలోకన మొప్పఁ జూచుచున్. 710
- చ. అరిగె నెకుంత భామమున ¹⁴కమ్మహితోత్సవసూచకంబుగా
మొర సె సుపర్యదుందుభు లరమోఘము లై ధరణీతలంబునం

1 'దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి యుఁడైకం బ నేకంబుగాఁ, బవిసంకాశకతోరహస్తమున శుంభల్లీల మై వ్రేయ దానవ'—వ్రాతప్రతులు. 2 తోదాక్షుఁడు. 3 యీభాగ్యంబు.

గురిసె బ్రసూనవృష్టి శిఖరకుండము లెల్లడఁ దేజరిల్లె భా
స్కరశశిమండలంబులు నిశబ్ద్యుతితో వెలుఁ గొండ నత్తఱిన్.

711

క. అని యీపుణ్యచరిత్రము, వనరుహసంభవుఁడు త్రిదివరవాసులకుం జె
ప్పినయది మైత్రేయుఁడు విదు, రున కెఱిగించినవిధంబు శ్రీ రూఢము గాఁగన్.

క. శుకయోగి పరీక్షిత్తున, కకుటిలమతి నెఱుంగఁ జెప్పె శ్రీని సూతుఁడు శౌ
నకముఖ్యులై నమునివరులకుఁ దెలియఁగఁ జెప్పె మఱియు శ్రీ లాలన మొప్పన్.

ప. ఇవిధంబున మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుండు సంతసెల్లె నని.

714

క. అనఘం బగుసీచరితము, వినినఁ బఠించిన లభించు శ్రీ విశ్రుతకీర్తుల్
వనజోదరుపదభక్తియు, మునుకొని యిహావరసుసౌఖ్యములు జనములకున్.

ప. అని చెప్పి వెండియు సూతుండు మహర్షుల కిట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని ముసీంద్రా హిరణ్యక్షవధానంతరంబున వసుం
ధర సమస్థితిం బొందినవిధంబును స్వాయంభువమనువు బుట్టించినయనంతర
బున విరించి దివ్యగ్జాతిజంతుసృష్టినిమిత్తంబు లైనమార్గంబు లెన్ని సృజించె
మహాభాగవతోత్తముం డయినవిదురుండు గృష్ణున కపకారంబు దలంచినపాప
వర్తను లగుధృతరాష్ట్రపుత్రులం బాసి జనకుం డగుకృష్ణుడై పాయనునకు
సముం డగుచుఁ దనమనోవాక్కాయకర్తంబులు గృష్ణునంద చేర్చి భాగవతజ
నోపాసకుం డై పుణ్యతీర్థసేవాసమాలబ్ధయశోవిగతకల్మషుం డగుచు మైత్రేయ
మహాముని నేమిప్రశ్నంబు లడిగె నవి యెల్లం దెలియ నానతి మృనిన రాజేం
ద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

716

సీ. విమలాత్మఁ డైనయశ్విదురుండు మైత్రేయ, మునివరుఁ జూచి యిట్లనియెఁ బ్రీతిఁ
జతురాత్మ నకలప్రజాపతి యైనట్టి, జలజగర్భుఁడు ప్రజాశనగ్గమందు
మును ప్రజాపతులను శ్రీ బుట్టించి వెండియుఁ, జిత్రమం దేమి సృజింపఁ దలఁచె
మును సృజించినయట్టిమమును లమ్మరీచ్యాదు, లబ్జజనాదేశ శ్రీ మాత్మ నిలిపి

తే. యర్థి నెట్లు సృజించిరీయఖలజగము, మెఱసి మఱి వారు భార్యాసరమేతు లగుచు
నేమి సృజియించి రది గాకశకామినులను, బాసి యేమి సృజించి రారభద్రయశులు.

క. అందఱుఁ దమలో నైక్యముఁ, జెందినచో నేమి దగ సృజించిరి కరుణా
కందళితహృదయ యిన్నియుఁ, బొందుగ నెఱిగింపు మయ్య శ్రీ బుధనుత నాకున్.

—◆— చతుర్ముఖుం డొనర్చయత్నాదిదేవతాగణసృష్టిఁ దెలుపుట. —◆—

సీ. అనిన ముసీంద్రుఁ డిట్లనియె జీవాదృష్ట, పరుఁడు మాయాయుక్తశ్రురుపవరుఁడు
గాలాత్మకుఁడు ననుశకారణంబున నిర్వి, కారుఁ డై నట్టిజగన్నివాసుఁ
డాది జాతీతోభుఁ శ్రీ డయ్యె నష్టేటివ, లనను గుణత్రయంబును జనించె
నాగుణత్రయమునం శ్రీ డయ్యె మహాత్మత్వ, మది రజోగుణహేతు శ్రీ వైన దాని

తే. యం దహంకార మొగిఁ ద్రిగుణాత్మకమునఁ

బాడమె మఱి వానివలనఁ బ్రభూత మయ్యె

బంచతన్నాత్ర లందు సంగభవము నొందె

భూతపంచక మీసృష్టికేహేతు వగుచు.

719

వ. అవియును దమలోనఁ బ్రత్యేకంబ భవననిర్మాణకర్తంబునకు సమర్థంబులు గాక
యన్నింటినంఘాతంబునఁ బాంచభౌతికం బైనహిరణ్మయ్యాండంబు సృజించె
నదియును జలాంతర్వర్తియై వృద్ధిఁ బొందు చుండె నందు.

720

నీ. నారాయణాఖ్య సుగన్నతి నొప్పబ్రహ్మాంబు, సాహస్రదివ్యవర్షంబు లోలి
వసియించి యుండె నావహుదేవునినాభి,యందు సహస్రసూర్య ప్రదీప్తిఁ
దనరుచు నకలజీవనికాయయుత మగు, పంకజాతంబు సంగభవము నొందె
బరఁగంగ నందులో భగవదధిష్ఠితుం, డై స్వరా ట్టగుచతురాననుండు

తే. జనన మందెను దత్పద్ధరసంభవుండు, ¹నామరూపగుణాదిసంజ్ఞానమేతుఁ
డగుచు నిర్మాణ మొనరించెనఖిలజగము,వనజజండు నిజచ్ఛాయకవలన మఱియు.

నీ. తామి స్రమునునంధరతామి స్రమునుదమ,మునుమోహనముమహోమోహనంబు
ననుపంచమోహరూపాత్మక మైనయ, విద్యఁ బుట్టించి యరవ్వేధఁ దనకు
నది తమోమయదేహ క మని మది రోసి త, త్రనువు వినిర్జించె క ధాతృముక్త
దేహంబు సతతక్షురత్తృష్ణల కావాస,మును రాత్రిమయము నరయ్యెను దలంప
తే. నందులో యక్షరక్షస్సురలన జనింప,వారికప్పుడు యుత్తృప్తల క వజ్రలఁ గొండ
తాచతుర్ముఖ భక్షింత క మనిరి కొండ,ఆతని రక్షింత మని తగ క నాడి రంత.

వ. ఇట్లు వలుకుచు భక్షించువార లయి ధాతసన్నిధికిం జనిన నతండు భయవిహ్వ
లుం డై యేను మీజనకుండను మీరలు మత్స్యత్రులరు నన్ను హింసించకుం
డనుచు మా మాజక్షత రక్షత యనుశబ్దంబులు వలుకం దన్నిమిత్తంబున వార
లకుం గ్రమంబున యక్షరక్షోనామంబులు ప్రకటంబు లయ్యె వెండియుం బ్రభా
విభాసితం బైనయొక్కకాయంబు ధరియించి సత్త్వగుణగరిష్ఠులుం బ్రభావం
తులు నగునుపర్వలం బ్రముఖులం గా సృజించి తత్ప్రభామయగాత్రవిసర్జనం
బు సేసిన నది యహోరూపం బై దేవతాళికి నాశ్రయం బయ్యె మఱియు జఘ
నంబువలన నతీలోలువు లైనయనురలం బుట్టింప వార (లతికాముకు లగుటంజేసి
య)య్యజుని జేరి మిథునకర్తం బవేక్షించిన విరించి నగుచు నిర్లజ్జ లయనయను
రులు దనవెంటం దగులం బఱచి ప్రపన్నార్తిహరుండును భక్తజ్ఞానురూపనం
దర్శనుండును నైననారాయణుం జేరి తత్పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యి ట్లనియె.

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము, పేక్షింపక వినుతనిఖిలభృందారక వి

శ్వక్షేమంకర విను మిటు, దక్షత నీయాజ్ఞ నేను క దల నిడి వరునన్.

724

తే. ఈ ప్రజాసృష్టికల్పనం క బే నొనర్ప, నందుఁ బాపాత్మ్య లై నయీరయసురు లివుడు

నను రమింపఁగఁ జాయ వరచ్చినఁ గలంగి, యిటుకు వచ్చితి ననుఁ గాపు ర మిద్ధచరిత.
వ. అదియునుంగాక లోకంబువారలకుం క్లేశంబు లొనరింపం క్లేశంబునం బొందిన
వారలక్లేశంబు లవనయింపను నీవ కాక (యితరులు గలరే) యని స్తుతియించినఁ
బద్ధ జుకార్పణ్యం బెఱుంగ నవధరించి వివిక్తాభ్యాత్మ దర్శనం దగుచుఁ గమలసం
భవ భవద్ధోరతనుత్యాగంబు సేయు మని యానతిచ్చిన నతండు నట్ల చేసె నంత
నదియును. 726

సీ. నవ్యకాంచనరణిన్మణిసూపురారావ, విలసితపాదారరవిందయుగళ
కాంచీకలాపనంరకలితదుకూలవ, స్తస్సారపులిననిరతంబబింబ
రాజితాన్యోన్యకీర్తనశీనకరికుంభ, వృథుకుచభారకంఠశితవలగ్న
మదిరారసాస్వాదరమదవిఘ్నార్జితచారు, సితనవవికచరారజీవనయన
తే. యపరపక్షాష్టమిశశాంరకాభనిటల, మదవదలికులగుచిరోపరమానచికుర
లలితచంపకకుసుమవిరలాననాన, హాసలీలావలోకన ర యజ్జపాణి. 727

క. అనఁ దగి సంధ్యారూపం, బున లలనారత్న మపుడు ర వృట్టిన దానిం
గనుఁగొని దానపు లుపగూ, హాస మొగిఁ గావించి పలికి ర రందఱుఁ దమలోన్.

క. ఈసౌకుమార్య మీవయ, సీసాందర్యక్రమంబు ర నీధైర్యంబు
న్నీ ¹ సౌభాగ్యవిశేషము, నేనతులకుఁ గలదు చూడ ర నిది చిత్ర మగున్. 729

వ. అని వెఱఁ గంది యద్దనుజు ర లండఱు నిట్లని రీతలోదరిం
గని మన మంతనుండియును ర గాముకవృత్తిఁ జరించు చుండఁగా
మనయెడ దీనిచి త్తమున ర మక్కువ లేమికి నేమిహేతువై
యని బహుభంగులం బలికి ర రాప్రమదాకృతి యైనసంధ్యతోన్. 730

వ. ఇట్లనిరి. 731

క. ఓకడభీస్తంభోరువ, యేకుల మేజాడదాన ర వెవ్వరిసుత వి
క్లేకాంతంబున నిచ్చట, నేకారణమునఁ జరించె ర దెఱిగింపు తగన్. 732

క. భవదీయచారురూప, ద్రవిణలనత్పూర్ణభూమిఁ ర దగుమోహమునం
దవలినదుర్భరులను మముఁ, గవయపు పుష్పాస్తుబాధ ర ఘన మయ్యెఁ గడే.

వ. ² అని యంత. 734

సీ. గురుకుచభారనంరకుచితావలగ్నంబు, దనరారునాకాశరీతలము గాఁగ
లలితపల్లవపాణిరీతలమునఁ జెన్నొందు, చెండు పతత్పతంరగుండు గాఁగ
సలలితనీలవేరీతలవృథుధమ్మిల్ల, బంధంబు ఘనతమహిరపటలి గాఁగఁ
బ్రవిమలతరకాంతరభావవిలోకన, జాలంబు దారకానమితి గాఁగఁ
తే. గడఁగి మైపూత సాంధ్యరారగంబు గాఁగ

నంగనాకృతి నొప్పనంరభ్యావధూటిఁ

గదిసి మనముల మోహంబు శ్రీ గడలుకొనఁగ

ననురు లందఱుఁ గూడి యి శ్రీ ట్లనిరి మఱియు.

735

క. వెలయఁగఁ బడ్డం బేక, స్థలముననే యొప్పుఁ గాని శ్రీ త్వత్పదపడ్డం

బిల బహుగతుల ననేక, స్థలములఁ దనరారుఁ గాదె శ్రీ తరుణాబ్జముఖి.

736

క. అని దనుజులు దమమనముల, ననురాగము లుప్పతిల్ల శ్రీ నందఱు నానం

ధ్యను బట్టికొనిరి వనజా, ననుఁ డప్పుడు హృదయమందు శ్రీ సంతస మందెన్.

క. సరసిజభవుఁ డయ్యెడఁ దన, కర మాఘాణింప నపుడు శ్రీ గంధర్వులు న

ప్పరసలుఁ బుట్టిరి ధాతయుఁ, బరువడి నాత్మీయతనువుఁ శ్రీ బాసిన నదియున్.

వ. చంద్రికారూపంబై నఁ దద్ధాత్రంబు (విశ్వావసుపురోగము లగు) గంధర్వాపురో

గణంబులు గైకొనిరి వెండియుం గమలగర్భుండు దంద్రోన్మాదజృంభికానిద్రా

రూపం బై నశరీరంబు దాల్చి పిశాచగుహ్యకసిద్ధభూతగణంబులం బుట్టించిన

వారలు దిగంబరులు ముక్తకేశులు నయినం జూచి ధాత లోచనంబులు ముకు

ళించి తద్ధాత్రంబు విసర్జనంబు గావించిన నది వారలు గైకొనిరి వెండియు

నజుండు దన్ను నన్నవంతునిఁ గాఁ జింతించి యదృశ్యదేహుం డగుచుం బితృ

సాధ్యగణంబులం బుట్టించిన వారలు దమ్ముఁ బుట్టించినయదృశ్యశరీరంబునకుం

గార్యం బగు దేవభాగంబుఁ గైకొనినం దత్కారణంబునం బితృసాధ్యగణంబుల

నుద్దేశించి శ్రాద్ధంబుల హవ్యకవ్యంబు లాచరింతురు మఱియును.

739

సీ. సజ్జన స్తుత విను శ్రీ చతురతఁ బరకజా, ననుఁడు దిరోధానశక్తివలన

సరసిద్ధవిబుధకిరన్నరులను బుట్టించి, తవిలి వారికిఁ దిరోధాననామ

ధేయ మైనట్టియాదేహంబు నిచ్చెను, వెండియు భారతీరవిభుఁడు దనకుఁ

బ్రతిబింబ మగుశరీరమునఁ గిన్నరులఁ గిం, పురుషులఁ బుట్టింపఁ శ్రీ బూని వారు

తే. ధాతృప్రతిబింబదేహముల్ శ్రీ దాల్చివరుస, నిద్దటిద్దఱు గవగూడి శ్రీ యింపులొదవ

బ్రహ్మపర మైనగీతముల్ శ్రీ వాడు చుండి, రంతఁ బంకజసంభవుఁ శ్రీ డాత్మలోన.

క. తనసృష్టి వృద్ధి లేమికిఁ, గనలుచు శయనించి చింతఁ శ్రీ గరచరణాదుల్

గొనకొని కడలింపఁగ రా, లినరోమము లుగ్రకుండ శ్రీ లివ్రజ మయ్యెన్.

741

క. వనజజుఁడు దన్నుఁ గృతకృ, త్యునిఁ గా భావించి యాత్మఁ శ్రీ దుష్టి వహింపఁ

మనమున నిఖిలజగత్పా, వను లగు మనులం ద్రిలోక¹వరుల సృజించెన్.

742

సీ. పుట్టించి వారికిఁ శ్రీ బురుషరూపం బైన, తనదేహ మిచ్చినఁ శ్రీ దగిలి వారు

గనుఁగొని మున్ను పురట్టినవారిఁ గూడి యా, వనజసంభవున కి శ్రీ ట్లనిరి దేవ

యఖిలజగత్సృష్ట శ్రీ వై ననీచేతఁ గా, వింపంగఁబడినయీరవితతనుకృత

² మాశ్చర్యకరము యోజ్ఞాదిక్రియాకాండ, మీమనుసర్గ మం శ్రీ దీద్య మయ్యెఁ

1 బ్రహ్మణ్యముఖ్యవరుల. 2 మాశ్చర్యకర మయ్యె. * నందు యజ్ఞాదిక్రియాకాండ మిది నిశ్చయంబు నొందె.

తే. దధవిర్భాగములు మాకుఁ గదవిలి జహ్వ
లందు నాస్వాదనములు సేయంగఁ గలిగె
ననుచు మనముల హర్షంబు లతిశయిల్ల
వినుతి సేసిరి భారతీరవిభుని మఱియు.

743

వ. వరతపోయోగవిద్యాసమాధియు క్తం బగుచు ఋషివేషధరుండును హృషీకాత్ముం
డును నై ఋషిగణంబులం బుట్టించి సమాధియోగై శ్వర్యతపోవిద్యావిరక్తియుక్తం
బగునాత్మీయశరీరాంశంబు వారికిం గ్రమంబున నొక్కొక్కనికి నిచ్చె నని మైత్రే
యుండు సెప్పిన విని విదురుండు పరమానందంబునం బొంది గోవిందుచరణార
విందంబులు డెందంబునం దలంచి వెండియు మైత్రేయునింజూచి యిట్లనియె.

సీ. మునినాథ స్వాయంభువమనుమనవంశంబు, పరమసమృతము దశప్పదు తలంపఁ
గొనకొని తద్వంశశ్రమున మిథునక్రియఁ, జేసి ప్రజావృద్ధిఁ గల జెప్పి తీవు
అదియును గాక స్వాయంభువమనువుకుఁ, బూని ప్రియవ్రతోరత్నానపాదు
లనునందనులు గల రంగిలి వారు న, పద్వీపవతి యైనోధాత్రి నెల్ల

తే. ధర్మమార్గంబు లేమియుఁ గదప్పకుండ, ననఘు లై యెట్లు పాలించి రయ్య వారి
చరిత మెల్లను సత్కృపారనిరతబుద్ధి, నెఱుంగ వినిపింపు నాకు మురసీంద్రచంద్ర.

వ. అదియునుం గాక తన్మనువుత్రియు యోగలక్షణసమేతయు నగు దేవహూతియను
కన్యకారత్నంబును స్వాయంభువుండు గర్దమునకు నేవిధంబునం బెండ్లి చేసె నా
దేవహూతియందు మహాయోగి యయినకర్దముండు ప్రజల నేలాగునం బుట్టించె
నదియునుం గాక కర్దముండు రుచి యనుకన్యను దక్షప్రజాపతికి నిచ్చె నని
చెప్పితి వారుచియందు నమ్మహాత్ముం డీసృష్టి యేలాగునం బుట్టించె నవి యన్ని
యుం దెలియ నాన తీయ వలయు నని యడిగిన విదురునకు మైత్రేయుం డిట్లనియె.

—◆◆◆ కర్దముండు భగవదహజ్ఞు వడసి దేవహూతిని బెండ్లియాడుట. ◆◆◆—

క. విను మనఘ కృతయుగంబున, మునినాథుం డయినకర్దరముండు ప్రజల సృజిం
వను వనజసంభవునిచే, త నియుక్తుం డగుచు మది ముగ్ధము సంధిల్లన్. 747

తే. ధీరగుణుండు సరస్వతీరతీరమందుఁ, దవిలి పదివేలదివ్యవ్రతస్సరము లోలిఁ
దపముసేయుచునొక నాడు ర జపసమాధి, నుండియే కాగ్రచిత్తుఁ డై రనిండువేడ్క.

క. వరదుఁ బ్రసన్న మనోరథ, వరదానసుశీలు సమరవంద్యురమేశుఁ
దురితవిదూరు సుదర్శన, కరుఁ బూజించిన నతండు ల కరుణాకరుఁడై. 749

వ. అంతరిక్షంబునం బ్రత్యక్షం బైన.

750

సీ. తరణిసుధాతరర¹ కిరణసమంచిత, సరసీరుహోత్పలరస్రగిల్వలానుఁ
గంకణనూపురగై వేయముద్రికా, హరికుండలకిరీటాభిరాముఁ
గమనీయసాగరకన్యకాకౌస్తుభ, మణిభూషణోద్భాసరమానవత్సు

సలలితదరహాసశఃచంద్రికాధవళిత, చారుదర్పణవిరాజత్కపోలు

తే. శంఖచక్రగదాపద్మచారుహస్తు, సలికులాలకరుచిభాస్వరదలికఫలకుః
బీతకాశేయవానుః గృహతరంగి, తస్మి తేక్షణుః బంకజోదరుని హరిని 751

ప. మఱియు శబ్దబ్రహ్మశరీరవంతుండును సదాత్మకుండును జ్ఞానైకవేద్యుండును వైన
తేయాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండును సయినగోవిందుని గనుంగొని సంజాత
హర్షలహరీపరవశుండును లబ్ధమనోరథుండును నగుచు సాష్టాంగదండప్ర
ణామంబు లాచరించి తదనంతరంబు. 752

క. ముకుళితకరకమలుం డయి, యకుటిలసద్భక్తిపరవశాత్మకుః డగుచుక
వికచాంభోరుహలోచను, నకు నిట్లనియెం దదానశనముః గనుంగొనుచున్.

సీ. అబ్జాక్ష సకలభూతాంతరాత్ముఁడ వనఁ, దనరు చుండెడిభవద్రవ్యనంబుఁ
దలకొని నుకృతసత్ఫలభరితంబు లై, నట్టియనేకజన్మానుసరణిఁ
బ్రకటయోగక్రియాభ్యాసనిరూఢు లై, నట్టియోగీశ్వరు శ్రీలాత్మ నిచ్చ
యింతురు యోగీశ్వర శేష్వర యే భవ, త్స్వదారవిందసంరద్రవ్యనంబు

తే. గంటి భవవార్ధిఁ గడవంగఁ శ్రీ గంటి మంటిఁగడఁగి నాలోచనంబులక లిమి నేడు
తవిలి నఫలత నొందె మూఢవ ముకుంద, చిరదయాకార నిత్యుల శ్రీవ్రీవిహార.

ప. అదియునుం గాక దేవా భవదీయమాయావిమోహితు లై హతమేధస్కు లై
సంసారపారావాగోత్తారకంబు లై నభవదీయపాదారవిందంబులు దుచ్ఛవృత్తి
కాము లయి సేవించి నిరయగతు లైనవారికిం దత్కామయోగ్యంబు లగు
మనోగథంబుల నిత్తు వట్టిసకాము లైనవారి నిందించునేనును (గృహమేధధేను
పు నశేషమూలయుం) ద్రివర్గకారణయు సమానశీలయు సయినభార్యం బరిణయం
బుగా నపేక్షించి కల్పతరుమూల(సదృశ)ంబు లైనభవదీయపాదారవిందంబులు
సేవించితి నయిన నొక్కవిశేషంబు గలదు విన్నవించెద నవధరింపుము బ్రహ్మాత్మ
కుండ వయినభవద్వచ స్తంత్రీనిబద్ధులైలోకులు కామహతు లైరఁట యేనును
వారల ననుసరించినవాడ నై కాలాత్మకుండ నై ననీకు నభిమతం బగునట్లుగాఁ
గర్హమయం బై నభవదాజ్ఞాచక్రంబు ననుసరించుటకుఁ గాని మదీయకామంబు
కొఱకుఁ గాదు భవదీయమాయావినిర్మితంబును (¹గాలాత్మకభూరివేగసమాయు
క్తంబును సత్కరంబును వైనబ్రహ్మంబునందు భృమణశీలంబును) సధిమాసనమేత
త్రయోదశమాసారంబును వప్త్యత్రరశతత్రయాహారాత్రమయవర్వంబును
ఋతుపట్నసమాకలిత నేమియుం జాతుర్వాన్యత్రయవిరాజితనాభియు సపరిమిత
క్షణలవాదిపరికల్పితపత్రశోభితంబునుం గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబును
నై నకాలచక్రంబు సకలజీవనిక రాయుర్గసనతత్పరం బగుం గాని కామాభిభూత
జనానుగతపశుప్తాయు లగులోకుల విడిచి భవపరితాపనివారణకారణం బయిన

భవదీయచరణాతపత్రచ్ఛాయాసమాశ్రయ్య తై తాపకీనగుణకథననుధాన్వాదన
రుచిరలహానీరసితనకలదేహధర్మై నభగవద్భక్తజనాయుర్వరణనమర్థంబు గా
కుండు నని వెండియు. 755

మ. అనఘా యొక్కండ వయ్య నాత కృతమారయాజాతనత్వాదిత
క్తినికాయసితి నీజగజ్జననపురద్ధిక్షోభ హేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు దూర్ణనాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ సీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబుఁ గడవంగగా వచ్చు నే యేరికిన్. 756

వ. దేవా శబ్దాదివిషయనుఖికరం బగురూపంబు విస్తరింపం జేయు తెల్ల నన్నదను
గ్రహణంబు గాని నీకొఱకుం గా దాత్మీయమాయాపరివర్తితలోకతంత్రంబు గలిగి
మదీయమనోరథనుధాప్రవర్తి వై ననీకు నమస్కరించెద. 757

మ. అని యిబ్బంగి నుతించినన్ విని సరోజాక్షుండు మోదంబునన్
వినతానందనకంధరోపరిచరద్యభ్రాజమానాంగుఁడు
న్ననురాగస్థితచంద్రికాకలితశోభలోకుఁడు నై మునీం
ద్రునిఁ గారుణ్య మెలర్పఁ జూచి పలికెన్ శరణిష్ఠుఁడై వేల్కిడిన్. 758

క. మునివర యేకోరిక నీ, మనమునఁ గామించి నను సమంచితభక్తిన్
నెనరునఁ బూజించితి నీ, కనయము నాకోర్కి నఫలశ్రమయ్యెడుఁ జచ్చి. 759

వ. అని యాన తిచ్చి ప్రజాపతిపుత్రుండును సమ్రాట్టును నైస్వాయంభువమనువు
బ్రహ్మవర్తదేశంబునందు సప్తార్ణవమేఖలామండితమహీమండలంబుఁ బరిపాలించు
చున్నవాఁ డబ్రహ్మహత్తుం డపరదివసంబున నిందులకు శతరూప యనుభార్యా
సమేతుం డై భర్తృకామ యగుకూతుం దోడ్కొని భవదీయనన్నిధికిం జను
దెంచి నీను ననురూపవయస్కీలనంకల్పగుణాకర యైనతనపుత్రిం బరిణయంబు
గావించు భవదీయమనోరథంబు సిద్ధించు ననుం జిత్తంబున సంస్కరించు చుం
డునమ్మనుకన్య నిను వరించి భవదీయర్యంబువలన నతిసౌందర్యవతు లయినకన్యలం
దొమ్మండ్రం గను నాకన్యకానవకంబునందు మునీంద్రులు పుత్రోత్పాదనంబులు
సేయం గలరు నీవు మదీయశాసనంబును ధరియించి మదర్పితా శేషకర్ముండ వగుచు
నై కాంతికన్వాంతంబున భూతాభయదానదయాచరితజ్ఞాని వై నాయందు జగం
బులు గల వనియు నీయందు నేఁ గల ననియు నెఱింగి సేవింపుము చరమకాలం
బున ననుం బొందఁగలవు భవదీయవీర్యంబువలన నేను నీభార్యగర్భంబుఁ బ్రవే
శించి మత్కళాంశంబునఁ (బుత్రుండ నై) సంభవించి నీకుం దత్వసంహిత నుప
న్యసించు నని జనార్దనుండు గర్దమున కెఱింగించి యతండు గనుంగొను చుండ
నంతర్హితుం డై. 760

చ. అతులనరస్వతీనరిదురదంచితబాలరసాలసాలశో

- భితటటతుంగరంగ మగురీబిందుసరంబు వినిర్గమించి యం
చితగరుడావరోహణము శ్రీ సేసి తదీయగరుత్వభూతరు
క్యృతతివిలక్షణక్రమవిరరాజతసామము వింఛు మోది యై. 761
- చ. అరిగె వికుంతభామమున శ్రీ కంత సకామనుఁ డై నకర్దముం
డరయ విమోహి యై మనమునందలిముందటవచ్చుకోరికల్
పిరిగొనుచుండఁ దత్త ణమ శ్రీ బిందుసరంబున కేఁగి యిందిరా
వరుఁ దలపోయు చుండె జననవంద్యుఁడు భక్తినితాంతచిత్తుఁ డై. 762
- వ. అంత స్వాయంభువుండు గనకరథారూఢుం డగుచు నిజభార్యానమేతుం డై భర్తృ
వాంఛాపర యైనపుత్రికం దోడ్కొనుచు నిజతనూజకుం దగినవరు నన్వేషిం
చుచు భవనంబునం గలయం గ్రుమ్మరి యెందునుం గానక వచ్చి వచ్చి. 763
- ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధరీముఖ్యుఁడు విష్ణుఁడు గర్దముఖ దయా
నంద మెలర్పఁ జూడ నయనంబుల రాలినబొప్పముల్ ధరక్
బిందువు లై వెనం దొరఁగి శ్రీ పేర్చి సరస్వతిఁ జుట్టి పాటుటక్
బిందునరోవరం బనెడిరేపేరఁ దనర్చినపుణ్యతీర్థమున్. 764
- ఉ. అందుఁ దమాల సాల వకు శ్రీ శార్ఙ్గ నింబ కదంబ పాటలీ
చందన నారికేళ ఘననసార శిరీష లవంగ లుంగ మా
కంద కుచందన క్రముక శ్రీ కాంచన బిల్వ కపిత్థ మల్లికా
కుండ మధూక మంజులనీకుంజములం దనరారి వెండియున్. 765
- క. పరిపక్వఫలభరానత, తరుశాఖానికరనివసీతస్ఫుటవిహాగో
త్కరబహుకోలాహలరవ, భరితదిగంతములు గలిగి శ్రీ భవ్యం బగుచున్. 766
- క. అతినిశితచంచుదళన, తుతనిర్గతపక్వఫలరసాస్వాదనమో
దితరాజశుకవచోర్థ, శ్రుతిఘోషము సెలఁగ శ్రవణానుభదం బగుచున్. 767
- క. లలితసహకారపల్లవ, కలితాస్వాదనకషాయకంతవిరాజ
త్కలకంతపంచమస్వర, కలనాదము లుల్లసిల్లఁ శ్రీ గడు రమ్యము లై. 768
- క. అతులతమాలమహీజ, ప్రతతిక్షణజాతజలదరపరిశంకాంగీ
కృతతాండవఖేలనవిల, సితపింఛవిభాసిబాలరశిఖసేవ్యం బై. 769
- క. కారండవ జలకుక్కుట, సారస బక చక్రవాక శ్రీ పట్నద హంసాం
భోరుహ కైరవ నవక, హ్లార విరాజితసరోదురహళరయత మై. 770
- క. కరి పుండరీక వృక కా, సర శశ భల్లూక హరిణ ర చమరీ హరి సూ
కర ఖడ్గ గవయ వలిముఖ, శరభ ప్రముఖోగ్రవన్యసత్త్వాశ్రయ మై. 771
- వ. ఒప్పునప్పురమతాపసో త్తమునియాశ్రమంబుఁ గనుంగొని మితపరిజనంబులతో
డం జొచ్చి యందు. 772
- సీ. అంచిత బ్రహ్మచర్యవ్రతయోగ్య మై, విలసిల్లుఘనతపోవృత్తిచేత

- దేహంబు రుచిరసంరదీ ప్త మై చెలువైందఁ, గడుఁ గృశీభూతాత్మ కాయుఁ డయ్యు
నలినోదరాలాపనవసుధాపూరంబు, శ్రోత్రాంజలులఁ ద్రావి ర్చొక్కి యున్న
కతనఁ గృశీభూతకాయుండు గాక జటావల్కలాజినశ్రీ వెలుంగఁ
తే. గమలవత్త్రవిశాలనేత్రములు దనర, నలి నసంస్కారసంచితానర్ఘ్యనూత్న
రత్నమును బోలియున్నకర్ణమునిఁ జూచి, భక్తి నమ్మను వెరఁగఁ దరత్పాదములకు.
వ. ఇట్లు వందనంబు గావించినం గర్దముండు దనగృహంబునకు విం దై చనుదెంచిన
యమ్మనువు నాదరించి యర్ఘ్య పాద్యాదివిధులం బరితుమ్మనిం గావించి పూర్వోక్తం
బై నభగవదాదేశంబు సంస్కరించి స్వాయంభువున కి ట్లనియె. 774
- నీ. వరగుణాకర భగవద్భక్తియుక్తుడ, వై నత్వదీయపర్యటన మెల్ల
శిష్టపరిగ్రహాదుప్పనిగ్రహముల, కొఱకుఁ గదా పుణ్యోపురుష మఱియు
వనజహితాహితరవప్సి నమిరవై, వన్వతవాధిపరవాసవాత్మ
కుండపు హరిన్వరూపుండ వై ననీకును, మానితభక్తి నరమస్కరింతు
తే. ననఘు నీవిప్పు డే నేమి ర్ యఖిలలోక, జైత్రమగుహేమమణిమయస్యందనంబు
నెక్కికోదందపాణి వై ర్ యిద్ధస్యై న్య, పదవిఘటనచే భూమిభాగ మగల. 775
- మ. తరణిం బోలెఁ జరింప కున్న ఘనని ర్ద్రం బొంది యెంచేని భూ
వర పద్మాదరకల్పితంబు లగునీవద్ధాశ్రమాదారవి
స్తరపాథోనిధిసేతుభూతమహిమారాశ్రియల్ దప్పి సం
కర మై చోరభయంబునన్ నిఖిలలోకంబుల్ నశించుం జామి. 776
- వ. అని పలికి భవదాగమనంబునకు నిమిత్తం బెయ్యది యనవుడు సమాహితనకల
నిత్యకర్తానుష్ఠానం జై నముసీంద్రునకు స్వాయంభువుం డి ట్లనియె. 777
- క. నరసిజగద్భ్యుండు దనచే, విరచిత మైనట్టివేదరవితతుల నెల్లఁ
ధర వెలయించుట కై బుధ, వర మిమ్ముం దనముఖంబురవలన నృజించెన్. 778
- క. దురితన్వరూపపాట, చ్చరపీడం బొంద కుండ ర్ నకలతోఁగిం
బరిపాలించుట కై మము, నరవిందభవుండు భుజమురలందు నృజించెన్. 779
- క. నెఱి నట్టిజలజభవునకుఁ, గర మంతఃకరణగాత్రరేకము లై వరుసం
బరఁగినబ్రహ్మత్తము, లరయ రమాధీశ్వరునకు ర్ నవనీయంబుల్. 780
- వ. కావున హరిన్వరూపుండ వై దుర్జనదుర్దర్శనుండ వయిన సినుం గనుట మదీయ
భాగ్యంబున సిద్ధించె భవత్పాదకంజకింజల్కపుంజరంజితం బై నమదీయమస్తకం
బును దావకవచనసుధాపూరితంబు లై నశ్రవణంబులును మంగళాకరత్వంబున
సాఫల్యంబునం బొందె నేను గృతార్థుండ నైతి దుహితృస్నేహదుఃఖపరిచ్ఛి
న్నాంతఃకరణుండ (నై నకలదేశభ్రమణియుండ) నయిననావిన్నపం బవధరింపు
మని యి ట్లనియె. 781

- మ. వరయోగీశ్వర దేవహూతి యనునీరవామాక్షి మత్స్పత్రి దా
వరలావణ్యగుణాధ్యులక వినియు నేరవ్వారిక మదిం గోర కా
తుర యై నారదుపంపునక మిము వరింతు న్నంచు నేతెంచె నీ
తరుణీభిక్షుఁ బరిగ్రహింపుము శుభోరదాత్తక్రియాలోలతన్. 782
- క. అమలినగృహమేధికక, ర్తములకు ననురూపగుణవిరరాజితశీల
క్రమములఁ దనరినతరుణిం, బ్రమదమున వరింపుమయ్య రభవ్యచరిత్రా. 783
- క. అనఘ విరక్తుల కై నం, దనయంత లభించుసాఖ్యరీతతి వర్జింపం
జన దఁట కాముకులకు న, బ్బిన మానుదురే లభించురీప్రియసౌఖ్యంబుల్. 784
- క. వినుము ఫలారంభుఁడు గృవ, ణుని నడిగినఁ దనయశంబురసుం దగుమానం
బును జెడుఁ గావున నీవును, నెనయ వివాహేచ్ఛఁదగులు రీ¹తెఱిగి యిచటికిన్.
- క. చను దెంచితి మస్తత్ప్రా, ర్థనఁ గైకొని మత్తనూజఁ రదగ వరియింపుం
డన ముని స్వాయంభువునిం, గనుఁగొని మరలంగఁ బలికె రీ గడుముద మొప్పన్.
- సీ. అనఘ నీచేత ననన్యద త్తముగఁ బ్రతిష్ఠితం బై నయారతీవఁబోడి
కమనీయరూపరేఖావిలాసంబుల, మానితలక్ష్మీనరమాన యగుచు
నొక నాఁటిరాత్రియం రదుడురాజచంద్రికా, ధవళితనిజసాధరతలమునందు
మహిత హిరణ్మయరమంజరశోభిత, చరణ యై నిజసఖీనహిత యగుచుఁ
- తే. గందుక క్రీడఁ జరియింప రీ గగనమందు, వరవిమానస్థుఁ డగుచు విశ్వావసుండు
నాఁగఁదనరినగంధర్వరనాయకుండు, తరుణిఁ జూచి విమోహియై రీ ధరణిఁబడియె.
- తే. పుండరీకాక్షు నెఱుఁగనిరపురుషపశువు, లీతలోదరిఁ బొడగాన రీ కేమి సెప్ప
నట్టి హిమరాలు భాగ్యోదరయమునఁ దానవచ్చి కామింప నొల్లనిరవాఁడు గలఁడె.
- క. ఈకన్యారత్నమునకు, నాకును గుణరూపనర్తనంబులయెడ నా
లోకింప సమమ కావునఁ, గైకొని వరియింతు విగతరీకల్పవృత్తిన్. 789
- క. విమలాత్మ దీని కొకసమ, యము గల దెఱిగింతు విను గురణాకర యగునీ
రమణికి నపత్యపర్యం, తము వర్తింపుదు గృహస్థరధర్మక్రియలన్. 790
- ఆ. అంతెహిఁద విష్ణురీనాజ్ఞ యకాదలఁ దాల్చి, శమదమాదియోగరసణిఁ బొంది
సన్న్యసింపువాఁడ రీ జలజనేత్రునివాక్య, కారణమునఁజేసి రీ ధీరచరిత. 791
- క. శ్రీవిభునివలన నీలో, కావళి యుదయించుఁ బెరుగు రీ నడఁగును విను రా
జీవభవాదుల కతఁడే, భూవర నిర్మాణహేతురభూతుం డరయన్. 792
- వ. అది గావున నమృహత్మునియాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయ రాదని కర్దముండు వలికిన
విని స్వాయంభువుండు నిజభార్య యైనశతరూపతలంపును బుత్రి యైనదేవ
హూతిచిత్తంబును నెఱింగినవాఁడై మునిసమయంబున కియ్యకొని ప్రహృష్టహృ
దయుం డగుచు సమంచితగుణగుణాధ్యుం డయినకర్దమునకు దేవహూతిని విధ్య

క్రప్రకారంబున వివాహంబు సేయించె దదనంతరంబ శతరూపయును బారిబర్హ
సంజ్ఞకంబు లైనవివాహోచితదివ్యాంబరాభరణంబులు దేవహూతికర్తముల కొ
సంగె నివ్వెదంబున నిజకులాచారసరణిం బరిణయంబు గావించి విగతచింతాభరుం
డై స్వామ్యంభువుండు దుహితృవియోగవ్యాకులితచిత్తుం డగుచు గూతుం గౌగి
లించుకొని చుబుకంబు బుడుకుచు జెక్కిలి ముద్దు గొని శిరంబు మూర్కొని ప్రే
మాతి గేకంబున బాష్పధారాసిక్తమస్తకం జేసి తల్లి పోయి వచ్చెదనని చెప్పి కర్త
మునిచేత నామంత్రితుం డై నిజభార్యాసమేతుం డై రథం బెక్కి సపరివారుం డై.

చ. తరళతరంగపీచినముదంచితబిందుసరస్వతీ

సరిదరవిందతుందిలలన తరుతీరనివాసనన్తునీ

శ్వరనికరాశ్రమాకలితనంపదలం గనుగొంచు వేడ్క ము

ప్పిరిగొన నేగె నాత్మపుటభేదనవిస్ఫుటమార్గనర్తియై.

794

వ. ఇట్లు సని చని బ్రహ్మవర్తదేశంబునందు.

795

సీ. ఎంచేని దొల్లి లక్ష్మీశుండు యజ్ఞసూక్తరమూర్తి గైకొని సరభసమున

నొడలు జాడించిన ర బుడమివై రాలిన, రోమజాలంబులు రుచిరహరిత

వర్ణ మై పాలు పారువరకుశకాశమ, యంబును యజ్ఞక్రియాకలాప

యోగ్యంబునై చాల నొప్పారి బర్హిన్సు, సంభవించిన దాన సకలఋషులు

తే. గ్రతువులొనరించితద్విఘ్నకారులైన, యసురులను ద్రుంచిరట్లన్వా యంభువుండు
విష్ణుపరముగ మఖముగావించి రుచిర, మేధః జెలువైందె నట్టియాత్మీయపురము.

క. డాయం జనః బురజనములు, పాయనములు దెచ్చి యిచ్చి ర బహుగతుల నుతుల్
సేయఁగ మంగళతూర్యము, లాయతగతి మొరయఁ జొచ్చె ర నంతఃపురమున్.

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తాపత్రయోపశామకం బగుభగవద్భక్తి వృద్ధి బొందించుచు
బుత్రమిత్రకళత్రసుహృద్భాంధవసహితుం డై పరమానందంబున.

798

మ. అతిభక్తిం బ్రతివాసరంబును హరివ్యాసంగుం డై మాధవాం

కితగంధర్వవిపంచికాకలితసంగీతప్రబంధానుమో

దితుం డై యిష్టవిభూతులందు ననురక్తిం జెంద కేప్రాద్దు న

చ్యుతసేవైకపరాయణుం డగుచు నస్తోక ప్రభాప్రాస్నతిన్.

799

మ. హరిపాదాంబురుహద్వయార్పితతులస్సామోదముం గొంచుఁ ద

చ్చరితంబుల్ దలపోయుచుం బొగడుచుం ర జర్పించుచు వించుఁ ద

త్పరిచర్యావ్యతిరిక్తసంసరణసర్థార్థకామంబులం

బరిభూతంబులఁ జేసి మోక్షపదసంప్రాప్తిక్రియారంభుం డై.

800

క. నిగమార్థగోచరం డనఁ, దగుహరిచరిత్రసంగీతత్పరచిత్తుం

డగునతనికి మన్వంతర, మగుయామము లొగి నయాతరయామము లయ్యెన్. 801

- సీ. వెండియు నమ్మేటి విష్ణుమంగళకథా, కర్ణ నభ్యానానుగ్రహములు
 నలుపుచు దా స్వప్నశాగ్రతుష్ణపులఁదలిఁగించి యాపుణ్యతముఁడు దాను
 జక్రిదానుఁడు గాన శ శారీరమానస, దివ్యమానుషభౌతిక వ్యథలను
 దగులక నన్నునీర్ ద్ర శ్చేణి¹తోఁగూడఁ, దనరుపర్ణాశ్రమోద్ధర్మగుతులు
 తే. దప్పకుండంగ నడపుచుఁ శ దగిలి సర్వ భూతహితవృత్తి నతులవిరఖ్యాతలీల
 నేకసప్తతియుగము లశస్త్రాకచరితుఁ, డగుచు వర్తించె సమ్మోద శ మతిశయిల్ల.
 క. అని యమ్మనుచరితము విదు, రున కమ్మత్రేయమునివరరుఁడు దయతోడ²
 వినిపించి కర్దమునికథ, దనరఁగ నెఱిగింతు నని మురదంబునఁ బలికెన్. 803

—●—●—● { కర్దమప్రజాపతి యోగభావంబుచే వివాహంబు గల్పించి భార్యతోఁ గూ } —●—●—●
 డఁ దాను విహరించుట.

- ప. ఇట్లు స్వామ్యంభువుండు దేవహూతిం గర్దమునికి వివాహంబు సేసి మరలి చనినం
 దదనంతరంబ దేవహూతియుఁ బతిభక్తి గలిగి భవునికి భవాని పరిచర్య సేయు
 చందంబునఁ బతియ తనకు నేడుగడయుంగా నెఱింగి యమ్మునీంద్రునిచిత్తవృత్తి
 కొలఁది దినదినంబునకు భక్తితాత్పర్యస్నేహభయంబులు రెట్టింపం బ్రియశు
 శ్రూషణంబులు గావించుచు ననూనతేజోవిరాజత యగుచుఁ గామక్రోధదంభ
 లోభాదిగుణవిరహిత యై శరీరశుద్ధి వహించి చతురసాహార్దస్నేహంబులు గలిగి
 పతియ దైవంబుగా భావించి మృదుమధురవచనరచన యై పతిభక్తి యేమటక
 వర్తింప దైవయోగంబు నై ననుం దప్పింప సమర్థుం డైనకర్దముండు నిజసేవా
 యాసక్తశీభూతదేహ యై యున్న దేవహూతిం గరుణాతరంగితాపాంగుం డై
 కనుంగొని మంజుభాషణంబుల నిట్లనియె. 804

- ఉ. మానితధర్మమార్గమహిమస్ఫుటభూరితపస్సమాధివి
 ద్యానిభృతాత్మయోగసమురపార్జితవిష్ణుకటాక్షలబ్ధశో
 భానఘదివ్యభోగబహుభద్రవితానము లస్తదీయసే
 వానిరతి³ లభించు ననిరవారణ నిత్తును దివ్యదృష్టియున్. 805

తే. నెలఁత తద్దివ్యదృష్టి నశ్నియును నీకుఁ, గానపచ్చు విలోకింపు శకమలపత్ర
 నయనుబాచుముషిమాత్రనశాశ మందు, నితరమగుతుచ్చభోగంబుశలేమి సెప్ప.

- సీ. అనుపమరాజ్యదర్శనార్పణచేతస్కులై, పాపవర్తనులై నరపార్థివులకు
 ధృతిఁ బొంద రానియారదివ్యభోగంబులు, నీదుపాతివ్రత్యశిష్ట జేసి
 సంప్రాప్తములు నయ్యె శ నమత భోగింపుము, ² కార్యసిద్ధియు నగుఁ శ గాకనీకు
 ననుటయు సతివయు శ ననుపమయోగమా, యాచిచక్షుణశాలి శ యైనకర్ద

తే. మునిగనుంగొని¹ విగతాధీయును నపాఁగ, కలితలజ్జానతాస్యపంకజయునగుచు
 వినయ⁴ సాహార్దములఁ జేసి శవిహ్వలంబు, లయినపలుకులఁ బతికి నిట్లనియె వ్రీతి.

1. 'కిం దగ' అ. ప్ర. 2. 'కార్యసిద్ధియైదుఁ గాక' వా. ప్ర. 3. 'నిశ్చింతయును.' 4. 'ప్రణయములంజేసి' వా. ప్ర.

వ. అనఘా (యమోఘ)యోగమాయావిభుండప్ర¹సమధుండపు నయిననీయందు నీయ నుపమదివ్యభోగంబులు గలుగుట నిక్కం బని యెఱుంగుదు భవత్సంగతి నన్ని యు నాకుం గలుగు నయినను దేవా నీ వానతిచ్చినసంతానపర్యంతం బైనశరీర సంగమనమయంబు చి త్తంబునం దలంచి భవదంగసంగమంబుఁ గృపసేసి మన్నిం వుము భవదీయసంయోగవాంఛాపరతం గృశీభూతం బయినయీదేహం బేవిధం బున మజ్జనభోజనపాననుఖంబులం బరితుష్టిం బొందునట్టిమన్తనోరథంబుఁ దీర్ప రతితంత్రం బగు కామశాస్త్రప్రకారం బుపశీక్షించి యందులకు నుచితంబు లయిన వివిధాంబరాభరణమాల్యాను లేపనమందిరారామ ప్రముఖ నిఖిలవస్తువిస్తారంబు గావించి నన్నుం గరుణింపు మనిన నమృహాత్ముండు నిజయోగమాయాబలంబునం దత ణంబ.

808

సీ. దివ్యమణి స్తంభరీదీప్తిఁ జెన్నొందుచు, మరకతస్థలములరమహిమ దనర వరవజ్రకుడ్యకరవాటశోభితము లై, విద్రుమదేహాళీరీధు లమరఁ గొమ రొప్ప నవశాతరీకుంభకుంభములపై, హరినీలశకలవిరస్ఫురణ మెఱయఁ దగఁ బద్మరాగంపురమొగడలఁ జెలువెందు, వైదూర్యవలభులు రీ వన్నెఁజూపఁ తే. దరళతరధూతకేతుపరతాక లాలయ, మంజుశింజత్సమంచితరీమధుపకలిత సురుచిరాలంబమాన ప్రసూన²రాజి, మాలికల నొప్పు వివిధగృహాళి దనరి. 809

క. మఱియును దుకూలచీనాం, బరశాశేయాదివివిధరీపలపరివృతమం దిరనుభగాకారం బై, యరు దార విచిత్రపట్టిరకాలంకృత మై.

810

మ. లలితోద్ధానవనాంతసంచరణలీలాలోలహంసాళికో కిలవారావతచక్రవాకశుక³కేరీవృహా మంచత్సము త్కలికం గృత్రిమపత్నుల⁴ నిజవిహంగశ్రేణి యంచుం గుతూ హలీ యై పల్కుచు నాడు చుండుఁ బ్రతిశోభారోహణవ్యాప్తులన్.

811

వ. వెండియు.

812

క. ఘనసౌధాంతరళయ్యా, సనకేళీగేహకృతకరజగతీధరశో భనచంద్రకాంతచారుభ, వనఫలభరితావనీజరీవంతము లగుచున్.

813

క. సకల రుశోభితంబును, సకలశుభావహము సకలరసంపత్కరమున్ సకలోపభోగయోగ్యము, సకలేస్థితకామదంబు రీ సదలంకృతమున్.

814

వ. అగుచు నొప్పుదివ్యవిమానంబుఁ గల్పించి తదీయనుషమావిశేషవిచిత్రంబులు నిర్మించినతానునుం దెలియం జాలనియద్భుతకర్మం బైన విమానంబు దేవ హూతికిం జూపినం జూచి యమ్ముద్దియ సంతసింప కుండుట యెఱింగి సర్వభూ తా(ంతరా)శయాభిజ్ఞుండును సంతృప్తాంతరంగుండును నై సకర్షముం డిట్లనియె.

1 సధికుండవులి 'మాలి, కములఁ దనరినవివిధ గేహములఁ గలిగి. 2 కేళీశారికానీకము' వ్రా. 3 ప్ర.

తే. అతివ భగవత్కృతంబును 1 నఖిలమంగ, శాకరంబును నగునీజరలాశయమునఁ
దవలి గుంకినజంతువీరతానములకుఁ, గామ్యఫలసిద్ధి సేకుఁ 2 గాన నీవు. 816

క. ఇజ్జలముల నతిభక్తిని, మజ్జన మొనరించి యీవీరమానము వేడ్క
లజ్జాపతి యొక్కవె యని, బుజ్జన మొగి దోఁపఁ గర్దరముండు వల్కుటయున్.

ప. విని యాకువలయాక్షి పతిసేవాయాసమలినాంబరయు వేణీభూతశిరోజయు ధూ
ళిధూసరి 3 తాతికృతీభూతాంగయు శబలస్తనయు నై భర్తృనియోగంబున సర
స్వతీనలిలనంభూతజలచరాశ్రయం బగుబిందుసరోవరంబుఁ బ్రవేశించి తజ్జలం
బులఁ గ్రుంకు లిడునమయంబునఁ దద్వాఃపూరమధ్యంబున 4 రుచిరసూక్ష్మాంశుక
ధారిణులుఁ గిశోరవయఃపరిపాకశోభితలు నుత్పలగంధులు నగుకన్యాసహస్రం
బులు దేవహూతిం గనుంగొని యిట్లనిరి. 818

క. తరుణీ సంచితకర్తా, చరణల మగుమేము నీకు 5 నదవలభక్తిం
బరిచర్య సేయ నేర్తుము, కరుణాకలితేక్షణములఁ 6 గనుంగొను మమ్మున్. 819

సీ. అని పల్కి డాసి యీయ్యతివకు నభ్యంజనోద్వర్తనములు వెం 7 పొనరఁజేసి
మలయజకర్పూరమహితవాసితహేమ, కలశోదకంబుల 8 జలక మార్చి
ధవళవస్త్రంబులఁ 9 దడి యార్చినర్వాంగ, ధూపంబు లొసఁగి కరస్తూరి యలఁది
మంజుశంజన్తణిమాజీరకింకిణీ, కలరవాకలితమేఖలలు 10 పూన్చి

తే. కనకతాటంకముద్రికాకంకణాది, నముచితానర్హ్యహేమభూషణము లొసఁగి
భవ్యమాల్యానులేపనాంబరము లిచ్చి, వక్షసోపేతవివిధాన్న 11 సమితిఁ దనిపి.

ప. మతియుం గనకపాత్రరచితంబు లయినకర్పూరనీరాజనంబుల నివాళించి రుచిరాస
నంబునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి దర్పణంబు సేతికిచ్చినం దత్ప్రతిఫలితనిజదేహంబుఁ
గనుంగొని కర్దముని మనంబునం దలంచిన సతండునుం గన్యకాసహస్రంబును
దత్తణంబునఁ దననన్నిధి నుండుటం జూచి నిజభర్తృయోగమాయాప్రభావంబు
నకు నద్భుతంబు నొండె నంతఁ గర్దముండునుం గృతన్నాన యైనదేవహూతిం
గనుంగొని వివాహంబునకు ముందట నేచందంబునం దనరు చుండె నాచందం
బునం జె న్నొందుచుండుటకు నానందభరితుం డై భార్యాసహితంబుగఁ
దత్తన్యకాసహస్రంబు గొలువ నిజవిమానాహూఢుం డై తారాగణపరివృత
రోహిణీయుక్తుం డగుసుధాకరుండునుం బోలె నొప్పుచుం దదనంతరంబ.

ద. చిరశుభమూర్తి యమ్ముని యీ కేషదిగీశవిహారయోగ్యమున్
సురుచిరమందగంధవహాశోభితమున్ నికటప్రధాతుని
ర్మరసరిదంబుశీతలతురపారము నై తనరారుమేరుకం
దరమున కేగి దేవవనిరతాయుతుం డై నకుబేరుచాడ్పునన్. 822

వ. మఱియును.

823

మ. అమరోద్యానవనప్రదేశములు సరవ్యారామభూముల్ దళ
త్కముదాంభోజవిభాసిమానససరశకూలంబులున్ మంజుకుం
జములుం జైత్రరథంబు విన్ఫురితవిస్త్రంభంబునం జూచె నె
య్యమునం గర్దమయోగి గామగవిమోనారూఢుఁడై చెచ్చెరన్. 824

వ. ఇవ్విధంబున సమస్తభూభాగంబును వాయువేగంబునం గలయం గ్రుమ్మరి నిఖిల
వైమానికలోకంబు నతిశయించి (లోకంబులం జరించె) మోక్షదాయకుండుఁ
దీర్ఘపాదుండు నగువుండరికాక్షుని సన్నుతించి సేవించుపుణ్యాత్ములకుం బొంద
రానిపదార్థంబులు గలవే యిట్లు కర్దముండు దేవహూతికి నిఖిలధరాచక్రం
బంతయుం జూపి మరల నిజనివాసంబునకుం జనుడెంచి కామకేళీవినోదాత్మిక
యై యున్న భార్య నుపలక్షించి రతిప్రసంగవ్యాసంగంబుగైకొని బహువిధంబు
లయినయిష్టోపభోగంబుల బహువత్సరంబు లొక్కముహూర్తంబు గా జరపుచు
నన్యోన్యస్వసరావలోకనంబుల సముచితాలింగనసంభాషణంబులం గాలనిరూప
ణంబు సేయ నేరక శతవత్సరంబులు గడపి తదనంతరంబు.

825

క. మునివరుఁ డొకనాఁ డిమ్ములఁ, దననిజదేహంబు నవవిధంబులు గావించి
నయంబునఁ దద్వీర్యముఁ, దనసతిగర్భమున నవవిధంబుగ నిలిపెన్. 826

క. అది కారణంబుగాఁ బెం, పొదవినమునివలన ¹దేవహూతియుఁ గూఁతుల్
ముదమునఁ గనెఁ దొమ్మండ్రు, ముదితయు మది సంతసించె శ్రీ మునివరుఁ డంతన్.

తే. సన్నస్యసింహంగఁ గోరుట శ్రీ సతి యెఱింగి, యాత్మఁ బొడమినసంతాప శ్రీ మగ్గలింపఁ
జింత వాటిల్లఁ జెక్కిటఁగజేయి సేర్చి, పదమునను నేల వ్రాయుచుఁబలికెఁబలికి.

సీ. అనఘ సంతానపర్యంతంబు ననుఁ గూడి, వర్తింతు ననుచుఁ బూర్వమునఁ బలికి
కూఁతుల నిచ్చితి శ్రీ కొమ రాఠ నిష్ప డీ, తరుణులు పతులను శ్రీ దమకుఁ దార
యరసి వర్తింతురో శ్రీ యని భీతి నొందెదఁ, గావున నీపుత్రీకలకుఁ దగిన
వరుల సంపాదించి శ్రీ పరిణయంబులు నేసి, తత్త్వసంహిత నాకుఁ దదిలి తెలుపు

తే. సుతునిఁ గృప నేసి ననుఁ గావు శ్రీ సుజనవినుత, యర్థినసంసారదుఃఖంబుననపనయింప
నర్హుఁడవు నీవ కావె మోహమున నింత, కాల మూరక పోయె నేరగతియు లేక.

చ. ²ఉపరతి పుట్టె నై హికసుఖోపగతానుభవంబులందు మున్
చపలతఁ గామభోగరతిసంగముఁ గోరి మహాత్మ నిన్ను న
చ్చపుడలఁ పొప్పఁగాఁ దెలియఁ శ్రీ జాలకయున్ పరియించుటన్ భవ
త్కృప ఫలియించె ముక్తి నినుఁ శ్రీ కేవలభక్తి భజింపఁ గల్గదే. 830

వ. అదియునుం గాక. 831

1 'దేవహూతికిఁ గూఁతు, ద్లదయించిరి తొమ్మండ్రు, ముదితయు' వ్రా.ప్ర. 2 'అపరతిపుట్టె నీ
యిహసుఖానుభవంబులందు; మున్ను నేఁ జపలత' వ్రా.ప్ర.

- చ. సమమతి నొప్పునత్పురుషసఖ్యము సద్గతికారణంబు నీ
చమతివిలోలదుష్పురుషసఖ్యము దుర్గతిహేతు వంచుఁ జి
త్తమునఁ దలంచి యోగిజనతానుత మిమ్ము భజింతుఁ బ్రాణిసం
గమమునఁ బుణ్యపావములు శ్రీ గై కొని పొందవె యెట్టివారలన్. 832
- క. అని యిట్లు వేదనాభర, మున మునుకుచుఁ బలుకఁ గర్తవ్యముఁడు మనుపుత్రిం
గనుఁగొని సరసిజనయనువ, చనములు మది సంస్కరించి శ్రీ సతి కిట్లనియెన్. 833
- క. మనునుత నీమది దుఃఖంబునఁ బొందకు మచిరకాలభయమున భగవంతుం
డనఘుం డక్షురుఁడు జనార్దనుఁడు భవద్గర్భమందుఁ రీదగ వసియించున్. 834
- క. వరనియమవ్రతనిష్ఠా, చరణనియక్తాంతరంగసమధిక వై సం
భరితతపోధనదాన, స్ఫురిత శ్రద్ధానుభక్తిరూప్యము గాఁగన్. 835
- మ. హరి నారాయణపాదపద్మములు సశ్రమ్యగ్భక్తిఁ బూజింపు త
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁడు మానసంబున భవతూజానుసంప్రీతుఁ డై
కర మర్థిం దరుణిశిరోమణి భవద్గర్భస్థుఁ డై యుండి తాఁ
గరుణం జేయు భవన్మనోజనితశరీర కాగ్రంధివిచ్ఛేదమున్. 836

—◆—దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు గపిలాచార్యుండు గాఁ బుట్టుట.—◆—

- చ. అనవుడు దేవహూతి హృదయంబున సంతన మంది యమ్మునీం
ద్రునివచనక్రమంబునఁ బరమార్థ భగవంతు ననంతఁ బద్మలో
చను¹ హరి విష్ణు సర్వనము శ్రీ సల్పచు నుండఁగఁ గొన్ని యబ్దముల్
చనునెడ దానవాంతకుండు శ్రీ సమ్మతిఁ గార్దమ మైన తేజమున్. 837
- క. ధరియించి యమ్మునీంద్రుని, తరుణిగర్భంబువలన శ్రీ దనుజారి శమీ
తరుకోటరమున వై శ్వా, నరుఁ డుదయించినవిధంబునన్ జనియించెన్. 838
- సీ. అయ్యవసరమున శ్రీ నాకాశమున దేవతూర్య ఘోషంబులు శ్రీ దుముల మయ్యె
నందిత దేవతాశబ్దందంబు లందంద, కురిసిరి మందారశకునుమవృష్టి
గంధర్వకిన్నరగీతంబు వీతెంచె, నప్పురోగణములరయాట లొప్పె
వావిరి దిక్కులఁ శ్రీ గావిరి విరిసెను, దవిలి వార్ధుల² కలంతలును మానె
- తే. సాధుజనములమనములురీసంతసిల్లె, హోమవహ్నాలు ప్రభలఁజెరన్నొందివెలిఁగె
గునుమఫలభారములనొప్పె, గుజములెల్ల, సర్వసస్యాళి జెన్నొందెరజగతియెల్ల.
- వ. ఇట్టిమహోత్సవంబున దేవహూతికిం దత్త్వబోధంబుఁ గావించుకొఱకుఁ దదీ
యగర్భంబున నుదయించినపరబ్రహ్మస్వరూపుం డైననారాయణుని దర్శించు
కొఱకు మరీచిప్రముఖమునిగణసమేతుం డై చతుర్ముఖుండు ననుదెంచి యమ్మహా
త్ముని దర్శించి కర్దమదేవహూతులం గనుంగొని యిట్లనియె. 840
- క. నుతచరితులార మీరలు, కృతకృత్యులు విష్ణుపూజఁ శ్రీ కేవలభక్తి

మతి నిష్కపటుల రై చే, సితిరి తదర్చనఫలంబు శ సేకుతె మీకున్. 841

క. శ్రితభయహరణుడు మునిజన, నుతచరితుడు పరుడు మీమనోరథసిద్ధి
వితతంబుగఁ గావించుటఁ, జతురత మీజన్మ మింక శ సఫలతఁ బొందెన్. 842

క. వినుడు సకామను లై హరి, ననుపమభక్తి భజించు¹నదె ముక్తికీ జా
లును మీపుణ్యం బే మని, కొనియాడఁగ వచ్చు నీతికోవిదులారా. 843

వ. అని వెండియుం గర్దమునిం గనుంగొని యిట్లను భవదీయతనూభవలం బ్రకట
శీలవ్రతాచారసంపన్ను లై నమునివరేణ్యులకుం బెండ్లి సేయు మట్లయిన వారి
వలనం బ్రజాస్థుష్టి బహువిధంబుల వృద్ధిం బొందు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

చ. అనఘ భవత్సతుండు సమూదంచిత తేజాడు నై నయమ్మహా
త్ముని బరమేశు నీశు సజీతు న్నవికారు నమేయు సమ్యక్
న్నసఘుని నక్షురక హరి నశనంతుని నీశునిఁగాఁ దలంపు మీ
ఘనుడు సమ స్తచేతననిశికాయహృదీప్సితదాయి గావునన్. 845

సీ. మానితజ్ఞానవిశ్వానయోగంబులు, ననునపాయంబుల శ నొసరఁ జేసి
యోలిమై గర్వజీవుల నుద్ధరించుట, కొఱకు నమృహితాత్మ శకుడు సమగ్ర
హాటకరుచిజటాశ్రాటుండు నుత్కుల్ల, పంకజనేత్రుండు శ బద్ధవజ్ర
హలకులిశాంకుశశీలలిత రేఖాంకిత, చరణతలుండును శ సత్త్వగుణుడు

తే. నగుచు నిష్ఠుడు సరసీరుహాక్షి నీదు, గర్భమం దుదయించును శ ఘనుడు నీకుఁ
దత్త్వబోధంబుఁ గావించు శ దాన నీకు, హృదయమందులసంశయశమెల్లఁబావు.

వ. మఱియును. 847

క. నుతి కెక్కి సిద్ధగణసే, వితుఁ డై ఘనసాంఖ్యయోగశీలసితతత్త్వ
సితినిరతుఁ డగుచుఁ గపిలా, ఖ్యతఁ దనరి చరించు నీజగత్త్రయ మెల్లన్. 848

క. అని పలికి యమ్మరీచిం, గని యుద్వాహార్ద మునిచి శ కమలజఁ డంతం
దననందను లగునారద, సనకాదులఁ గూడి యాత్మ శసదనము కరిగెన్. 849

వ. అంత నాకర్దముండు గమలసంభవచోదితుం డగుచు యథోచితంబుగా నాత్మీయ
దుహితల వివాహంబు సేయం దలంచి మరీచికిం గళ యనుకన్యకను సత్రికి
ననసూయను నంగిరసునకు శ్రద్ధను బులస్త్యునకు హవిర్భువును బులహనకు
గతిని గ్రతువునకుఁ గ్రియను భృగునకు ఖ్యాతిని వసిష్ఠునకు నరుంధతిని నథ
ర్వునకు శాంతినిం గా నిజకులాచారసరణిం బరిణయంబు గావించిన వారును
గృతదారపరిగ్రహులును గర్దమకృతసంభావనాసంభావితులును నగుచు నతని
చేత ననుజ్ఞాతు లై జాయాసహితు లగుచు నిజాశ్రమభూములకుం దని రిట్లు
వర్తింప యుగత్రయంబు ననుటయుం గర్దముండు (దేవ్రాత్తముం డగువిష్ణుండు
దనమందిరంబున నవతరించి వసించి యుంటుం) దనచి త్తంబున నెఱింగి వివీ క్తసలం

బునకుం జని యచ్చటఁ గపిలునికి వందనం బాచరించి యిట్లనియె. 850

సీ. చతురాత్మ విను మాత్మ శక్యతము లైనట్టియ, మంగళభూతకర్తృంబు లనెడి
దావాగ్ని శిఖలచే ర్ దండవ్యామానులై, నట్టిజీవులు దుదర్శముట్ట లేక
పాయక సంసారబద్ధులై యుందురు, తద్భవహేతుభూతంబు లయిన
నకలదేవతలుఁ బ్రసన్నులు నగుదురు, బహుజన్మ పరిచితస్రాప్తయోగ
తే. చిరసమాధితపోనివరచే వివిక్త, దేశముల యోగిజనములు శ్రద్ధతుల నేమ
హనుభావు విలోకింతు శ్రరట్టిదివ్య, పురుషరత్నంబ నాయంటఁ శ్రబుట్టి తీవు.

వ. మఱియు సంసార చక్ర పరిభ్రామ్యమాణులమగుచు గ్రామ్యుల మయినమావర్త
నంబులును గణింపక మదీయగృహంబునంబూర్వంబునంబ్రతిశ్రుతంబులైనభవ
దీయవాక్యంబులు దప్పకుండ ననుగ్రహింప నుదయించి తని వెండియు నిట్లనియె.

క. తలపోయఁగ నప్రాకృత, బలయుక్తచతుర్భుజాదిరభవదవతారం
బులు నీ కనురూపములై, పొలుపొందుం గాడె పరమశ్రురుష మహాత్మా. 853

వ. అదియునుం గాక. 854

క. అనయము భవదీయాశ్రిత, జననంరక్షణముకొఱకు శ్రమమిత్రోఁదా
ల్చినమానవరూపంబులు, ననురూపము లయ్యెఁ గాడె శ్రహరి నీ కెపుడున్. 855

క. సుమహితత త్వజ్ఞానా,ర్థము విద్యజ్ఞనగణంబు శ్రదవిలి నమస్కా
రము లోలిఁ జేయు పదపీఠము గలనినుఁ బొగడ వశమే శ్రవణిల్లంగన్. 856

సీ. సమధికవడ్లుచై శక్వర్యకారణుడవు, పరమేశ్వరుండవు శ్రవకృతిపురుష
మహదహంకారతరన్నాత్రతత్త్వోభక, హేతుకాలాత్మవిఖ్యాతధృతివి
జగదాత్మకుండవు చిరచ్ఛక్తివి నాత్మీయ, జరరనిక్షిప్తవిశ్వప్రపంచ
మును గలనర్వజ్ఞరమూర్తివి స్వచ్ఛంద, శక్తియుక్తుండవు శ్రనర్వసాక్షి.

తే. వగుచుఁగపిలాఖ్యుడనరాసునట్టిసికు, ననఘమ్రొక్కెడఁబుత్రుండరవగుచునీవు
నాకుఁ బుట్టినకతన ఋణాశ్రయంబు, వలనఁ బాసితి నిక్క మోవరద నేను.

తే. మానితప్రతయోగసరమాధినియతిఁ, జెంది భవదీయపాదారవిందయుగము
జెందమానఁ జేర్చి శోకంబురలందుఁ దొలఁగి, సంచరించెద సంచితశ్రులములందు.

క. అని యిట్లు విన్నవించిన, మునిపుంగవుఁడై నకర్తరమునివచనంబుల్
విని భగవంతుం డగున, య్యనఘుండు కపిలుండు వలికె శ్రనర్మిలి దోఁపన్. 85

సీ. నాచేతఁ బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుత మైన, వచనముల్ దప్పక శ్రవమునీంద్ర
నీయింటఁ బుట్టితి శ్రీ నీదునిర్దేతుక, భూరిదయాగుణాంబున నవాప్త
నకలకాముండ నేను శ్రసన్మనిషేషంబు, ధరియించు తెల్ల నాకొఱకుఁ గాదు
విను మహాత్మకులైనశ్రమములకుఁ బరమాత్మ, గురునద్వివేకంబు శ్రనరసి చూపు

1 'బహుళకాలం బిట్లు వఱలు చుండ, 2 బ్రసన్నత నొందిరి. 3 పదయు, గ్నముగల... గణాతిం
పంగాన్' వ్రా.ప్ర.

తే. తత్త్వబోధంబుకొఱకును శ్రీ దాల్పబడిన, యంచితవ్యక్తమార్గ మ్రోనట్టిదేహ
మని తలంపుము మత్పదశధ్యానభక్తి, ధీపరాయణమహిమంబు శ్రీ దేబర్జిల్ల. 860

క. సమధికనిష్ఠం గృతయో, గమునక సన్న్యస్తనకలకర్తుడవై మో
హముఁ బొసి భక్తిచే మోక్షము ¹కై భజియింపు నను విశ్వాకారకహితుఁడై. 861

క. ననుఁ బరమేశ్వరుఁ బరంజ్యోతిని ననఘు ననంత దేవదేవు సకలభూ
తనికాయగుహశయ నా, ద్యుని నజ నాద్యంతశూన్య శ్రీ దురితవిదూరున్. 862

క. తిరముగ భవదీయాంతః, కరణనరోజాతకర్ణి శ్రీకాతలమున ను
స్థిరుఁ జేసి యింద్రియంబుల, నిరసించి మనోంబకమున శ్రీ నెఱిఁ గను మనఘా.

వ. అ ట్లేని. 864

క. తనరినమోక్షము నొందెద, పని పలికినఁ గర్తముండు శ్రీ సమ్మనికులచం
ద్రుని పలగొని వందనములు, ఘనముగ నతిభక్తిఁ జేసి శ్రీ కాతుక మలరన్. 865

క. మునిగణసేవిత మగువన, మునకుం జని యందు మానసమున నిస్సంగుం
డును వహ్నిరహితుఁ డనికే, తనుఁడును నాత్మైకశరణతత్పరుఁ డగుచున్. 866

వ. పరబ్రహ్మంబుఁ జిత్తంబున నిల్పి యహంకారంబు విడిచి మమత్వంబు నిరసించి
దయాగుణంబునంజేసి సకలభూతంబులందు సమత్వంబు భజియించి శాంతశే
ముషీగరిమం డగుచు నిస్తరంగం బగువార్ధిచందంబున ధీరుం డై నిఖిలప్రపం
చంబును వాసుదేవమయంబుఁ గాఁ దలంచుచు భక్తియోగంబున భాగవతగతిం
బొందె నని చెప్పి వెండియు మైత్రేయుండు విదురుని గనుంగొని కర్తముండు
వనంబునకుం జనినయనంతరంబ మాతృవత్సలుం డయినకపిలుండు బిందుసరం
బున వసియించి యుండ దేవహూతి తత్త్వమార్గప్రదర్శకుం డయిననుతుని
గనుంగొని బ్రహ్మవచనంబులు దలంచుచు నిట్లనియె. 867

—◆◆◆దేవహూతి పుత్రుం డైనకపిలునిచే దత్తవజ్రానంబు వడయుట.◆◆◆—

క. అనదింద్రియ²ఘర్షణమున, వసుమతి నిర్విణ్ణ నగుచు శ్రీ వనరెడినా
యసదృశమోహతమోవిని, రసనం బనఘాత్త యేవేరవున ఘటించున్. 868

క. పటుఘనసీరంధ్రతమః, పటలపరీవృతజగత్ప్రసంఛమునకు నె
క్కటిలోచన మై మహితో, త్కటరుచి వెలుంగుదువు భానుశ్రీకై వడి ననఘా.

ఉ. భూరిమదీయమోహతమశ్రముం బెడఁ బాప సమర్థు లన్యు లె
వ్వారలు నీవ కాక నిరవద్య నిరంజన నిర్వికార సం
సారలతాలవిత్ర బుధనత్తమ సర్వశరణ్య ధర్మ వి
స్తారక సర్వలోకశుభశ్రదాయక నిత్యవిభూతినాయకా. 870

చ. నిను శరణంబు సొచ్చెద ననంద్యతపోనిధి నన్నుఁ గావే
యని తను దేవహూతి వినయంబున సన్నతి సేసి వేడిన

1. 'భజియింపుము వివిక్తకావనమందున్' బ్రా. ప్ర. 2. మర్షణమున.

న్ననుపమసత్కృపాకలితుఁ యై కపిలుం డనురాగ మొప్ప న
జ్జననిచయాపవర్గఫలశాధన మై తగుతల్లి వాక్యమున్.

871

క. విని మందస్తి తలలితా, ననకమలుం డగుచు నెమ్మనమునఁ బ్రమోదం
బనయంబుఁ గడలుకొన నిజ, జననికి నిట్లనియెఁ బరమశాంతం డగుచున్.

క. విను జీవునిచిత్తము దా, ఘనభవబంధాపవర్గకారణ మది యే
చినఁ ద్రిగుణానక్తం బయి, నను సంస్మృతిబంధకారణం బగు మఱియున్.

873

తే. అదియు నారాయణానక్త శ్రమయ్యె నేని, మోక్షకారణ మగు నని శ్రమునికులాభి
చంద్రుఁ డన నొప్పుక పిలుండుఁ బజననితోడఁ నర్థి వినఁ జెప్పి మఱియునిట్లనియెఁ బ్రీతి.

వ. మఱియుఁ జిత్తం బహంకారమమకారరూపాభిమానజాతంబు లగు(కామలోభాది)
కలుషవ్రాతంబులచేత నెప్పుడు విముక్తం బై పరిశుద్ధం బగు నప్పుడు సుఖదుఃఖ
వివర్జితంబు (నేకరూపంబు) నై ప్రకృతికంటఁ బరుండును బరమపురుషుండును
నిర్భేదనుండును స్వయంజ్యోతియు సూక్ష్మస్వరూపుండును నితరవస్త్యంతరాపరి
చ్ఛిన్నండును నుదాసీనుండును నై నపరమాత్ముని దదీయమహోహతౌజస్యం
బైన ప్రపంచంబును (జ్ఞానవైరాగ్యభక్తియుక్తం బగుమనంబుచే) బొడగాంచి
యోగిజనులు పరతత్వసిద్ధికోఱకు నిఖిలాత్మకుం డైన నారాయణునందు సంయు
జ్యమానం బయినభక్తిభావంబువలన నుదయించినమార్గంబునకు నితరమార్గం
బులు సరి గా వండు 'విద్వాంసులు సంగం బింద్రియాధ్యాద్యసద్విషయంబుగ
నొనరింపబడి జీవునకు నశిధిలం బగుబంధంబునకుఁ గారణం బగు ననియు నదియె
నద్విషయం బైన నంతఃకరణసంయమనపేతుభూతం బగుచు సాధుజనులకు
ననర్గళమోక్షద్వారం బగు ననియుఁ దెలియుదురు(సహనశీలురు)నను స్తశరీరధారు
లకు సుహృత్తులును బరమశాంతులును గారుణికులును నై పరిత్యక్తకర్తృఫలస్వ
భావులును(విస్మయస్వజనబంధుజనులును) నై మత్స్వదాశ్రయులును మద్భుతాధ్యాన
పారీణులును మత్స్కథాప్రసంగసఫలితశ్రవణులును నగుచు (మదీయకథల
నొడువుచు వినుచు) నుండుపరమభాగవతోత్తముల (నాధ్యాత్మికాది) తాపత్ర
యంబు దపింపఁ జేయం జాల దట్టిసర్వసంగవివర్జితం బగుపరమభాగవత (జనుల
సంగం బపేక్షణీయం బది సకలదోషనివారకం బగు నట్టి) సత్సంగంబునను (సర్వ
ప్రాణిహృత్కర్ణరసాయనంబు లగుమదీయకథాప్రసంగంబులు గలుగు) మద్భుతా
కర్ణసంబునుంజేసి శీఘ్రంబుగఁ(గ్రమంబునం) ²గై వల్యమార్గదంబు లగుశ్రద్ధాభక్తు
లుదయించు (నదియునుంగాక) యేపురుషుం డైన నేమి మద్విరచితజగత్కల్పనాది
విహారచింతనంబున నుదయించినభక్తింజేసి యింద్రియసుఖంబులవలనను దృష్టశ్రు

1. 'ఇదియ విద్వాంసులు సత్సంగంబునుంగా నజరంబునుగా నంతఃకరణసంయమనపేతుభూతం బునుంగా సాధుజనులకు ననర్గళమోక్షద్వారంబునుంగాఁ దెలియుదురు' వ్రా. ప్ర. 2. 'గైవల్యమార్గ దంబుభక్తి యుదయించు' వ్రా. ప్ర.

తంబులై నయోహికాముష్మికంబులవలనను విముక్తుం డగుచుఁ జిత్తగ్రహణార్థంబు
ముజువు లైనయోగమార్గంబులచే ¹సంయుక్తుం డగునట్టియోగి ప్రకృతిగుణ
సేవసంబుచేత వైరాగ్యగుణవిజృంభితం బైనజ్ఞానయోగంబుచేతను మదర్పిత
భక్తియోగంబుచేతను బ్రత్యగాత్మకుండ నైననన్ను సంతకరణనియుక్తునిం
గావించు నని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కిట్లనియె. 875

క. ఏభక్తి భవద్ధణపర, మై భవపాపప్రణాశ క్త మై ముక్తిశ్రీ
లాభము రయమునఁ జేయునొ, యాభక్తివిధంబుఁ దెలియ క్ నానతి యీవే. 876
న. అదియునుం గాక భవమదితం బయినయోగంబును దదంగంబులును దద్గత
త్వావబోధంబును ససాకల్యంబుగ మండబుద్ధి నైననాకు స్ఫుటంబుగాఁ దెలియ
నాన తి మ్మనినఁ గపిలుం డిట్లనియె. 877

సీ. జనయిత్రి విను మఱిసకలపదార్థపరిజ్ఞానతత్త్వపారీణ మగుచు
నామ్నాయవిహితకర్తాచారములు గల్గి, తివుటమై వర్తించు క్ దేవగణము
పూని నై సర్గికం క్ బైననిర్హేతుక, మగుభగవత్సేవ క్ దగిలి ముక్తి
కంటె గరిష్ఠంబు క్ గావున నదియు భుక్తాన్నంబు జీర్ణంబు క్ నందఁ జేయు
తే. దీప్తజరరాగ్నిగతి లింగకదేహనాశ, కంబు గావించు నదియును క్ గాక విష్ణు
భక్తివైభవములఁ దేటరపలుతు వినుము, సద్ధణవ్రాత యోగలక్షణసమేత. 878

చ. అమలినభక్తిఁ గొండఱు మహాత్ములు మచ్ఛరణారవిందయు
గ్మము హృదయంబునక నిలిపి కౌతుకు లై యిత రేతరానులా
పముల మదీయదివ్యతనురపారుపముల్ గొనియాడు చుండి మో
క్షము మదిఁ గోర నొల్ల రనిశంబు మదర్పితసర్వకర్తు లై. 879

సీ. పరికింపఁ గొండఱు క్ భాగవతోత్తముల్, ఘనత కెక్కినపురారోతనము లైన
చారుప్రసన్నవక్త్రారుణలోచన,ములు గల్గి వరదానకకలితములుగఁ
దనరుమద్దివ్యావరతారవైభవములు, మది నొప్పఁ దమయోగకమహిమఁజేసి
యనుభవించుచుఁ దదీయాలాపములు సంస్తు, తించుచుఁ దివుటఁ దర్దివ్యవిలస
తే. దవయవ్రాదారనుందరకనవవిలాస, మందహాసమనోహరమధురవచన
రచనచే నపహృతమనఃకీర్తాణులగుచు, నెలమి నుందురు నిశ్చేయకసేచ్చ లేక.

మ. కణకక వారలు వెండి మోక్షనిరపేక్షస్వాంతు లై యుండియు
న్నణిమాద్యప్రవిభూతిసేవితము నిత్యానందసంధాయియుక
గణనాతీతము నప్రమేయము సమగ్రశ్రీకముక సర్వల
క్షణయుక్తంబును నైనమోక్షపదవిం క్ గైకొందు రత్యున్నతిన్. 881

వ. ఇట్లు వైంది. 882

1. 'యోగయుక్తుం డగుచుఁ బ్రకృతిగుణంబులఁ గైకొనక జ్ఞానవైరాగ్య...మదర్పితభక్తిం
జేసియు సతినూత్నమం దైననన్ను సంతకరణ' వ్రా. ప్ర.

- క. తనరుదు రప్పణ్యాత్ములు, జనయిత్రి మదీయకాలశచక్రగ్రసనం
బును నొందగ నిత్యం బగు, ననుపమసుఖవృత్తి నుందు శరది యెట్లన్నన్. 883
- మ. ¹సముఁ డై స్నేహముచే నుతత్వమును విశ్వాసంబుచేతన్ సఖ
త్వముఁ జాలన్ హితవృత్తిచేతను నుహూతత్వంబున్ మమంత్రోపదే
శముచేతన్ నిజదేశికుం డనఁగ నిశ్చల్ ప్రానుచు నిష్ప్రదై
వమునై వారికిఁ గాలచక్రభయముల్ శరారింపుదుం గావునన్. 884
- వ. అని యిట్లు దెలుపుచు మఱియు నిట్లనియె. 885
- చ. విను మది గాక యీభువి దీరివిం బలుమాటఁ జరించునాత్మ దా
ధనపశుపుత్రమైత్రవనితారతివైఁ దగులంబు మాని న
న్ననఘుని విశ్వతోముఖు నశనన్యగతిఁ భజియించెనేని వా
నిని ఘనమృత్యురూపభవనీరధి నేఁ దరియింపఁ జేయుదున్. 886
- సీ. రూఢిఁ బ్రధానపూరుషనాయకుండను, భగవంతుఁడను జగత్ప్రభుఁడ నైన
నాకంటె నన్యులఁ శరైకొని తగిలిన, యాత్మలు భవభయంబందు నెపుడుఁ
గావున నాయాజ్ఞఁ శరగడవంగ నోడుటఁ, జేసి వాయువు వీచు శిఖి వెలుంగు
నినుఁడు దపించుఁ దా శ నింద్రుండు వర్షించు, భయమందిమృత్యువుశపరుపు వెట్టుఁ
తే. గాన విజ్ఞానవైరాగ్యశరలితమైన, భక్తియోగంబునంజేసి శరపరమపదము
కొఱకునయోగివరులుమరచ్చరణభజను, లగుచుఁ జరియింపుదురు నిర్భయాత్ముల
- క. గురుభక్తిం జిత్తము నుత్సర మై విలసిల్లునంతశరవర్షంతము న [గుచు.
త్పరుషులకెహలోకంబునఁ, జితర మోక్షోదయంబు శరసేకురు చుండున్. 888
- క. అని యిట్లు సన్నునీంద్రుఁడు, జననికి హరిభక్తియోగశరనంగతి నెల్లఁ
వినిపించి వెండియును ని, ట్లనియెన్ సమ్మాదచిత్తుఁ శరడగుచుఁ గడంకన్. 889
- వ. అవావి యివ్వధంబున భక్తియోగ ప్రకారంబు నెప్పితి నింకఁ దత్త్వలక్షణంబు
వేటువేట మెఱింగింతు నేతత్త్వగుణంబుల నెఱింగి నరులు ప్రకృతిగుణంబులవలన
విముక్తు లగుదురు హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకంబు(నాత్మ దర్శనరూపంబు) నగునాజ్ఞా
నం బాత్మకు నిఃశ్రేయసకారణంబు గావున దాని నెఱింగింతు నందు నాత్మకు స్వరూ
పంబెట్టి దనిన ననాదియుఁ బురుషుండును సత్త్వాదిగుణశూన్యుండును బ్రకృతిగుణ
విలక్షణుండును బ్రత్యక్షస్వరూపుండును స్వయంప్రకాశుండును నెవ్వం డెవ్వని
తోడ నీవిశ్వంబు సమన్వితం బగు నతండు ¹గుణత్రయాత్మకత్వంబున వ్యక్తంబును
భగవత్సంబంధియు నగు ప్రకృతియందు యదృచ్ఛచే లీలావళంబునం బ్రవేశించిన
నాప్రకృతి గుణత్రయమయం బై స్వరూపం బయిన ప్రజాసర్గంబుఁ జేయం గనుం
గొని యప్పడు మోహితుం డయి విజ్ఞానతిరోధానంబునంజేసి గుణత్రయా
త్మకం బయిన ప్రకృత్యధ్యాసంబున నన్యోన్యమేళనం బగుటయు నంతం బ్రకృతి

గుణంబుఁ దనయందు నాఠోపించుకొని క్రియమాణంబు లగుకార్యంబులవలనం గర్తృత్వంబు గలిగి సంసారబద్ధుం డై పారతంత్ర్యంబు గలిగి యుండుఁ గర్తృత్వశూన్యం డగునీశ్వరుండు సాక్షి యగుటంజేసి యాత్మకుం గార్యకారణకర్తృత్వంబులు ప్రకృత్యధీనంబు లనియు నుఖదుఃఖభోక్తృత్వంబులు ప్రకృతివిలక్షణం డయినపురుషుని వనియు నెఱుంగుదు రని చెప్పిన విని. దేవహూతి గపిలున కి ట్లనియెఁ బురుషోత్తమా ప్రకృతిపురుషులు (సదసదాత్మక ప్రపంచంబునకుఁ) గారణభూతులు గావున వానిలక్షణంబు సదసద్వివేకపూర్వకంబుగా నాన తిమ్మనిన భగవంతుం డై నకపిలుం డి ట్లనియె. 890

- క. క్రమమునఁ ద్రిగుణము నవ్యక్తము నిత్యము సదసదాత్మకము మఱియుఁ బ్రధానము ననఁగాఁ బ్రకృతివిశే, షము లదియు విశిష్ట మనిరి ర సద్విదు లెలమిన్. 891
- వ. అందుఁ బ్రకృతి చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకం బై యుండు నది యె ట్లనినం బంచమహాభూతంబులును బంచతన్మాత్రలును జ్ఞానకర్తృత్వంబు లయినత్వక్ష్మణ్యశ్శీత్రజిహ్వఘ్రాణంబులు వాక్పాణిపాదసాయూపస్థంబులు ననుదశేంద్రియంబులును మనోబుద్ధిదిత్తాహంకారంబు లనుసంతకీకరణచతుష్టయంబును ననుచతుర్వింశతితత్త్వాత్మకం బై ననగుణబ్రహ్మసంస్థానంబు సెప్పితి నిటమీఁడఁ గాలంబనుపంచవింశకతత్త్వంబు సెప్పెద నది గొందఱు పురుషశబ్దవాచ్యుం డైన యీశ్వరునిపౌరుషంబు గాలశబ్దంబునఁ జెప్పంబడు నందు రందు నహంకారమోహితుం డై (ప్రకృతి నొందుజీవుం డుభయంబుఁ జెందుఁ) బ్రకృతిగుణసామ్యంబునంజేసి వ రించి నిర్విశేషుం డగుభగవంతునిచేష్టావిశేషంబు (దేనివలన నుత్పన్నం బగు నదియ) కాలం బని చెప్పంబడు ¹నదియు జీవరాశ్యంతర్గతం బగుటంజేసి పురుషుం డనియు వాని బహిర్భాగవ్యాప్తింజేసి కాలం బనియుఁ జెప్పంబడు నాత్మమాయంజేసి తత్త్వాంతర్గతం డయినజీవునివలన త్సుభితం (బయి జగత్కారణం)బగుప్రకృతియందుఁ బరమపురుషుండు దనవీర్యంబు వెట్టిన నాప్రకృతి హిరణ్మయం బైనమహాత్తత్త్వంబు వుట్టించె నంత నకలప్రపంచ²బీజభూతుండును లయవిక్షేపశూన్యండును నగునీశ్వరుండు దనసూక్ష్మవిగ్రహంబునందు (నాత్మగతం బైన) మహాదాదిప్రపంచంబుల ³వెలిగించుచు స్వతేజోవిపత్తింజేసి యాత్మప్రస్వాపనంబు⁴ సేయునట్టితమంబును గ్రసించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 892
- క. దివ్య మగువాసుదేవా, దివ్యూహచతుష్టయంబు ర్ త్రిజగములందున్
సేవ్యం బని చెప్పం బడు, భవ్యగుణా దాని నెఱుంగఁ ర్ బలికెద నీకున్. 893
- సీ. స త్త్వప్రధాన మై ర్ స్వచ్ఛ మై శాంత మై, యూర్కివట్కంబుల ర్ నోనరించి

1 'గాలపురుషుండు పంచవింశకుం డనంబడు. 2 'నదియు సంతకీకరణంబునఁ బురుషుం డనియు బహిఃప్రదేశంబునఁ గాలంబనియుఁ జెప్పంబడు. 3 కారణంబుండును. 4 జూచుచు స్వతేజో. 5 సేయనది తమ స్పృహ్యై నని చెప్పి వెండియు' వ్రా. ప్ర.

నురుచిరపాడుణ్యోపరిపూర్ణ మై నిత్య మై భక్తజనసేవ్యో మై తనర్చి
వలనొప్పుచుండునోవ్యాసుదేవప్రహా, మంత మహాత్మత్వోమందు నోలి
రూఢిఁ గ్రియాశక్తిరూపంబు గల్గున,హంకార ముత్పన్నోమయ్యో నదియు

తే. నరవివైకారికంబుఁ దైజసముఁ దామ
సంబు నా మూఁడుదైత్యగుల రోజగు నందుఁ
దనరు నైకారికము మనోన్మనకు నింది
యములకును గగనముఖభూతముల కరయ.

894

వ. అది దేవతారూపంబున నుండుఁ దైజసాహంకారంబు బుద్ధిప్రాణంబులుం గలిగి
యుండుఁ దామసాహంకారం బింద్రియమేళనంబున నర్థమాత్రం బై యుండు
మఱియును.

895

సీ. అట్టియహంకారముం దధిష్ఠించి సాహస్రఫణామండరాలాభిరాముఁ
దైతనరారుననంతుఁడు సంకర్షణుం డనఁ దగుపురుషుండు ఘనుఁడు
మహితభూతేంద్రియోమానసమయుఁడు నై, కర్తృత్వకార్యత్వోకారణత్వ
ప్రకటశాంతత్వఘోరత్వమూఢత్వాది, లక్షణలక్షితోల్లాసోయగుచు

తే. నుండు నమ్మేటి రెండవప్రహా మనఁగ, ఘనవికారంబుఁ బొందునైకారికంబు
వలనవినుము¹ మనస్తత్త్వోమెలమిఁబుట్టె, మఱియువైకారికంబునమాతవినుము.

వ. ²సామాన్యచింతయు విశేషచింతయు ననం దగుసంకల్పవికల్పంబులంజేసి
కామసంభవం బయ్యె నదియ యనిరుద్ధాఖ్యం బయినప్రహాం బదియ హృషీ
కంబులకు నధీశ్వరం బయి సకలయోగీంద్రసేవ్యం బగుచు శరదిండివర
శ్యామం బయి యుండు వెండియుం దైజసంబువలన బుద్ధితత్త్వంబు పుట్టె
దానిలక్షణంబులు ద్రవ్యప్రకాశకం బైనజ్ఞానంబును నింద్రియానుగ్రహంబును
సంశయంబును మిథ్యాజ్ఞానంబును నిద్రయు నిశ్చయంబును స్మృతియు ననం
దగి యుండు మఱియుఁ దైజసాహంకారంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియంబు
లును గ్రియాజ్ఞానసాధనంబులును గలిగి యుండుఁ ప్రాణంబునకుం గ్రియాశక్తి
యు బుద్ధికి జ్ఞానశక్తియు నగుటంజేసి యింద్రియంబులకుఁ దైజసత్త్వంబు గలిగి
యుండు భగవద్భక్తిప్రేరేతం బయినతామసాహంకారంబువలన శబ్దతన్మాత్రంబు
పుట్టె దానివలన నాకాశంబును నాకాశంబువలన శ్రోతేంద్రియంబును బుట్టె
శ్రోత్రంబు శబ్దగ్రాహి యయ్యె శబ్దం బర్థంబునకు నాశ్రయం బై శ్రోతకు³జ్ఞాన
జనకం బయ్యె మఱియు శబ్దతన్మాత్రంబువలన నాకాశం బయి యాయాకాశంబు
భూతంబులకు బాహ్యభ్యంతరంబుల నవకాశం బిచ్చుటయు నాత్మప్రాణేంద్రి
యాదులకు నాశ్రయం బగుటయు ననులక్షణంబులు గలిగి యుండుఁ గాలగతిచే

1. తమస్తత్త్వ. 2. 'అది మొట్ట లంటేని సామాన్య... కామసంభవం బనంబడునెద్ది యనిరుద్ధా'

అ. ప్ర. 3. జ్ఞాపకంబయ్యె. 4. నభశబ్దతన్మాత్రంబువలన స్ఫుర్ణంబును.

వికారంబు నొందు శబ్దతత్త్వాత్రలక్షణం బగునభంబువలన స్వర్ణంబును స్వర్ణంబు వలన వాయువును వాయువుచే స్పర్శగ్రాహియై త్వగింద్రియంబును (బుట్టె) మృదుత్వంబును గణిత్యంబును శైత్యంబును నుష్ణత్వంబును ననునివి (స్పర్శంబు నకు స్పర్శత్వం బని) చెప్పంబడు మఱియు వాయువునకుఁ జాలనంబును (పరస్పర విభాగకరణంబును ద) స్తేళనంబును ¹ద్రవ్యశబ్దనేతృత్వంబును నగు నందు గంధ వంతం బగుద్రవ్యంబును ఘ్రాణేంద్రియంబు నొందించుట ద్రవ్యనేతృత్వం బు దూరస్థం బగుశబ్దంబును శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్య మగునట్లొనరించుట శబ్దనేతృత్వంబు సర్వేంద్రియాత్మకత్వంబు ననునవి లక్షణంబు లై యుండు (దైవప్రేరేతం బై) ²స్పర్శతత్త్వాత్రగుణకం బగువాయువువలన రూపంబును దాని వలనఁ దేజంబును బుట్టె (రూపంబు నేత్రేంద్రియగ్రాహకం బయ్యె) నేత్ర గతం బయినరూపంబునకు నుపలంభకత్వంబును ద్రవ్యాకార సమత్వంబును ద్రవ్యంబునకు నుపసర్జనం బగుటయు ద్రవ్యపరిణామప్రతీతియు నివి రూప వృత్తు లనంబడుఁ దేజసంబునకు సాధారణంబు లగుధర్మంబులు ద్యోతం బనం బ్రకాశంబు పచనం బనఁ దండులాదులపాకంబు పిపాసానిమిత్తం బైన పానంబు (క్షున్నిమిత్తకం బైన) యోదనంబు (హిమమర్దనం బగు) శోషణంబు ననునివి వృత్తు లై యుండు రూపతత్త్వాత్రంబువలన దైవచోదితం బై వికారంబు నొందు తేజస్సువలన రసతత్త్వాత్రంబు వుట్టె రసతత్త్వాత్రంబువలన జలంబు వుట్టె జిహ్వా యనురసనేంద్రియంబు రసగ్రాహకం బయ్యె నారసం బేకం బై యుండి యు భూతవికారంబునంజేసి కషాయ తిక్త కట్టష్ణ మధు రాదిభేదంబుల ననేక విధం బయ్యె వెండియు సాంసర్గిక ద్రవ్యవికారంబునంజేసి యార్ద్రం బగుటయు ముద్గ గట్టుటయుఁ దృప్తిదాతృత్వంబును జీవనంబును దదైన్విక్త బ్యనివర్తనంబును మృదూకరణంబును దాపనివారణంబును గూఢగతం బయినజలంబు దివియ మఱి యు నుద్గమించుటయు ననునివి జలవృత్తు లనంబడు రసతత్త్వాత్రంబువలన దైవ చోదితం బై వికారంబునం బొందినజలంబువలన గంధతత్త్వాత్రంబు వుట్టె దాని వలనం బృథ్వియుఁ గలిగె ఘ్రాణంబు గంధగ్రాహకం బయ్యె నందు గంధం (బేకం బయ్యె వ్యంజనాదిగతం బయి) హింగాద్విదినిమిత్తం బయిన (మిశ్రగంధం బను కరంభంబును గృంజనాదిగతం బయిన) పూతిగంధంబును ఘనసారాదినిమిత్తం బైనసుగంధంబును (శతపత్రాదిగతం బగుశాంతగంధంబును లఘునాదిగతం బైనయుగ్రగంధంబును బర్యుపేతచిత్రాన్నాదిగతం బయినయాష్టగంధంబును ద్రవ్యావయవవైషమ్యంబునంజేసి) యనేకవిధం బై యుండు నదియునుం గాక ప్రతిమాదిరూపంబులంజేసి సాకారతాపాదనం బగుభావనంబును జలాదివిలక్షణ

1. ద్రవ్యసంబంధంబును ద్రవ్యశబ్దంబులకుం బ్రాపకత్వంబును సర్వేంద్రియవ్యాపకత్వంబు నను లక్షణంబు లై యుండు. 2. వాయుస్పర్శతత్త్వాత్రంబువలన రూపంబును. 1. సమర్థకత్వంబు.

త్రయాంతరనిరపేక్షం బయినస్థితియు జలాద్యాధారత యనుధారణంబును నాకా శాద్యవచ్ఛేదకత్వంబును నకలప్రాణిపుంస్తాభివ్యక్తి కరణంబును ననునివి పృథ్వి పృథ్వులనంబడు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నభో(సాధారణ)గుణ(శబ్ద) విశేష (గ్రాహక)ంబు శ్రోత్రంబును వాయ్వ(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు స్పర్శంబును దేజో(సాధారణ) గుణవిశేష (గ్రాహక)ంబు చక్షురింద్రియంబును సంభో(సాధారణ)గుణవిశేష (గ్రాహక)ంబు రసనేంద్రియంబును భూమ్య(సాధారణ)గుణ విశేష (గ్రాహక)ంబు స్పృశేంద్రియంబు¹ను నాకాశాదిగుణంబు లగుచు శబ్దాది కార్యంబు లగువాయ్వాదులందుఁ గారణాన్వయంబున నన్నిటికిం బృథ్విసంబంధంబు గలుగుటంజేసి భూమియందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు గలుగుట మహదాదిపృథివ్యంతంబు లగునీయేడుతత్త్వంబులు పరస్పరమిళితంబు లై భోగాయతనం బగుపురుషునిం గల్పింప నమర్థంబు లై యున్నం జూచి (కాలాదృష్టనత్వాదులం గూడి) జగత్కారణండును (దైగ్గుణ్యావిశిష్టండును నశేషనియామకుండును నిరంజనాకారుండును నగు) సర్వేశ్వరుం డందుఁ బ్రవేశించు నంత నన్యోన్యక్షుభితంబు లై మిళితంబు లై నమహదాదులవలన నధిష్ఠాత్మ చేతనరహితం బగునొకయండంబు వుట్టె నందు.

897

సీ. గురుశక్తితో¹ విరాట్పురుషుండు సంభవం, బయ్యె నయ్యండంబు² నర్థి బాదివి యంబుముఖావరణంబు లొక్కొకటికి, దశగుణితంబు లై³ రతవిలి యావ రణములై యుండును⁴ ర గ్రమమున లోకంబు,లకు మేలుకట్లపోరలికఁ దనర్పు పంకజోదరునిరూపము విలసించును, లోలత⁵ జలములోఁ ర దేలు చున్న

తే. హేమమయమైనయండంబులో⁶ మహాను,భావుఁడభవుండుహరి దేవరదేవుఁ డఖిల జేతనారాయణుండు ప్రవేశించి యపుడు, విష్ణుపదభేదనంబుగారించి యందు.

సీ. కరమొప్పఁగా విరాట్పురుషుండు వెలుఁగొందు, నావిరాట్పురుషునిరయాననంబు వలనను వాణియు⁷ ర వాణితో⁸ వహ్నియు, నానంబువలనఁ బ్రాణములఁ గూడి స్పృశేంద్రియం⁹ బయ్యె¹⁰ స్పృణంబువలనను, వాయువులును బ్రాణవాయువులును నందు నక్షులు చక్షురవందు సూర్యుండును, నం దభిధ్యానంబు¹¹ ర నర్థి జేయఁ

తే. గర్జములు జాత మయ్యెఁ దత్త్వార్థ సమితి వలన శ్రోత్రేంద్రియంబు దిశక్కులును గలిగెఁ ద్వక్కుచే¹² శ్చక్ర గోమవిరతానకములు నోషధివ్రాతమును భవ ర మొందె మఱియు.

899

తే. దానివలనను మేఢంబు¹³ ర గానఁబడియె, బరఁగ రేతంబువలన నారపంబు వుట్టె

1 'వాయువీర్యకారణంబు లగుటంజేసి శబ్దస్పర్శములు వాయుగతంబు లిన్నింటికిం బృథ్వి... గంధంబులు గలుగుట నివి యన్నియు నసంహతంబు లై యున్నం జూచి. 2 జలధిలో. 3 స్పూణమును. 4 బులు రసధారణంబును. 5 ద్వక్కువలనను రోమవిరతానములును' వ్రా.ప్ర.

- గుదమువలన నపానంబు నుదయమయ్యె, దానివలనను మృత్యువునదగ జనించె.
- క. కరములవలనను బలమును, నిరవుగ నారెంటివలన నేనిందుఁడు బాదాం
బురుహంబులవలన గతియు, సరుదుగ నా రెంటివలన నేహరియును గలిగెన్. 900
- క. ఘననాడిపుంజమువల, నను రక్తము దానివలన నేనదులును నుదరం
బున నాకలియును దప్పియు, ననయము నారెంటివలన నేనబ్బలువుట్టెన్. 901
- క. వినుహృదయమువలనను మన,మును మనమునఁ దుహినకరుఁడు నేబుద్ధియుఁ జిత్తం
బున² బ్రహ్మయు జ్ఞేత్రజ్ఞుఁడును గలిగిరి యవిరాజఁడుం బూరుషతన్. 902
- వ. (మఱియు విరాట్పురుషునం దుదయించినవ్యష్టిరూపంబు లగునాకాశాదిభూతం
బులును శబ్దంబు మొదలగుభూతతన్మాత్రంబులును వాగాదీంద్రియజాతంబును
దదధిదేవతలును దమంతన సమష్టిరూపుం డగుజ్ఞేత్రజ్ఞుం బ్రవృత్తిప్రవర్తకుం
జేయ నసమర్థంబులయ్యె నెట్లనిన దేవాధిష్ఠితంబు లగునింద్రియంబులు దాము
వేర్వేరి యయ్యాశ్వరుం బ్రవృత్తున్ముఖుం జేయ నోపక క్రమంబునం దత్త
దధిష్ఠానాదుల నొందె నందు నగ్ని వాగింద్రియంబుతోడ ముఖంబు నొంది
ప్రవర్తించిన విరాట్కార్యం బగువ్యష్టిశరీరజాతం బనుత్పన్నం బయ్యె నంత
నాసయు ఘ్రాణేంద్రియంబుతోడ వాయువుం గూడిన నట్టిద యయ్యె నాది
త్యుండు చక్షురింద్రియంబుతోడ నేత్రంబుల నొందిన వృథాభూతం బయ్యె
దిగ్దేవతాకం బగుకర్ణంబు శ్రోత్రేంద్రియంబుతోఁ గూడిన విరాట్కార్య
ప్రేరణాయోగ్యం బయ్యె నోషధులు రోమంబులం ద్వగింద్రియంబుఁ జెంద
విఫలం బయ్యె నద్దైవం బగుమేధంబు రేతంబు నొందినఁ దత్కార్యకరణా
దక్షం బయ్యెఁ బదంపడి గుదంబు మృత్యువుతోడ నపానేంద్రియంబుఁ జేరిన
నది హైస్యంబు నొందె విష్ణుదేవతాకంబు లగుచరణంబులు గతితోఁ గూడిన
నశిశ్వరంబులయ్యెఁ బాణేంద్రియంబు లింద్రదైవతంబు లగుచు బలంబు నొం
దిన శక్తిహీనంబులయ్యె మఱియు నాడులు సనదీకంబు లై లోహితంబు నొం
దిన నిరర్థకంబులయ్యె నుదరంబు సింధువులతోడం జేరి ట్సుత్పిపానలం బొం
దిన వ్యర్థం బయ్యె హృదయంబు మనంబుతోడం జంద్రు నొందిన నూరక
యుండె బుద్ధి బ్రహ్మాధిదైవతం బై హృదయంబు నొందిన నిష్ఫలం బయ్యెఁ జిత్తం
బభిమానంబుతో రుద్రునిం జెందిన విరాట్కార్యజాతం బనుదృఢతం బయ్యె
నంతః జైత్యుం డగుజ్ఞేత్రజ్ఞుండు హృదయాధిష్ఠానంబు నొంది చిత్తంబుతోడం
బ్రవేశించిన విరాట్పురుషుండు సలిలకార్యభూత బ్రహ్మాండంబు నొంది ప్రవృత్తు
న్ముఖక్షమం డయ్యె నువుం డగుపురుషునిం బ్రాణాదులు దమబలంబుచే భగవ
ద్ప్రేరితంబు లగుచు సుత్యాపనాసమర్థంబు లగుచందంబున నగ్న్వాదులు
స్వాధిష్ఠానభూతంబు లగునింద్రియంబులతోడ దేవాదిశరీరంబుల నొందియు

నశక్తంబు లయ్యె ననిమఱియు¹ నవ్వెరాట్పురుషుని ననవరతభక్తింజేసి విరక్తులై
యాత్మలయందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింపుడు రనియుఁ బ్రకృతిపురుష
వివేకంబున మోక్షంబును బ్రకృతినంబంధంబున సంసారంబును గలుగు నని
యుఁ జెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

903

సీ. జనమతన త్వరజ స్తమోగుణమయ, మైన ప్రాకృతకార్య శ్రమగుశరీర [వలనఁ
గతుఁడయ్యుఁ బురుషుండు శ్రగడఁగి ప్రాకృతములు, నగునుఖదుఃఖమోహముల
గర మనురక్తుండు శ్రగాఁడు వికారవిహీనుఁడు ద్రిగుణరహితుఁడు నగుచు
బలసి నిర్మలజలప్రతిబింబితుం డైన, దినకరుభంగి వర్తించునట్టి

తే. యాత్మ ప్రకృతిగుణంబులయందుఁ దగులు
వడి యహంకారమూఢుఁ డై శతాడరి యేను
గడఁగి నిఖలంబునకు నెల్లఁ శ్రగర్త నని ప్ర
సంగవశతను బ్రకృతిదోషములఁ బొంది.

904

క. సుర తిర్యజ్జనుజస్థా, వరరూపములగుచుఁ గర్తృవాసనచేతం
బర పై నమిశ్రయోనులఁ, దిరముగ జనియించి సంస్మరతిం గైకొని తాన్.

905

క. పూని చరించుచు విషయ, ధ్యానంబునఁజేసి స్వాప్నికార్థాగమనం
ధానమురీతి ననత్పథ, మానసుఁ డగుచుక భ్రమించు శ్రమతిలోలుం డై.

906

వ. అట్లు గావున.

907

తే. పూని మోక్షార్థి యగువాఁడు శ్రదీనిఁ దీవ్ర, భక్తియోగంబుచేత విరక్తిఁ బొంది
మనము వశముగఁజేసియశ్రమనియమాధి, యోగమార్గక్రియాభ్యాసరయ్యుక్తిఁజేసి.

సీ. శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై శతత్రయ మైనట్టిమ, ద్భావంబు మత్పాదశేవనంబు
వర్ణితమత్కథాకర్ణనంబును సర్వ, భూతసమత్వ మశజాతవైర
మును బ్రహ్మచర్యంబు శ్రమనమాన² మాదిగాఁ, గలనిజధర్మసంగతులఁజేసి
సంతుష్టుఁడును మితాశనుఁడు నేకాంతియు, మననశీలుఁడు వీరశ్రమత్పరుండు.

తే. నగుచు మిత్రత్వమునఁ గృపఁ దగిలి యాత్మ, కలితవిజ్ఞాని యై బంధశంబులైన
ఘనశరీరపరిగ్రహకోశ త్కంఠయందు, నాగ్రహముసేసి వర్తింప శ్రమగును మఱియు.

వ. జీవేశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబునంజేసి నివృత్తం బయినబుద్ధి దదవస్థానంబునుం గలిగి
దూరీభూతేతరదర్శనం డై జీవాత్మజ్ఞానంబునంజేసి చక్షురింద్రియంబున సూర్యు
ని దర్శించుచండంబున నాత్మనాయకుం డయినశ్రీమన్నారాయణుని దర్శించి

1 'నస్తుహాత్మని ననన్యభక్తింజేసి విరక్తులై యాత్మలందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింతు
రని చెప్పి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రకృతిపురుషవివేకజ్ఞానంబున మోక్షం బెఱుంగుము ప్రకృతినంబంధం
బునలన నైనసంసారస్వరూపం బెఱింగించెద నాకర్ణింపుము' వ్రాసె.

2 మును నాది,గాఁ గలధర్మసంగతులఁజేసి.

- 1 నిరుపాధికం బై మిథ్యాభూతం బగునహంకారంబున సద్రూపంబుచేఁ బ్రకాశమానం బగుచుఁ బ్రధానకారణంబునకు నధిష్ఠానంబును గార్వంబునకుఁ జక్షువుంబోలెఁ బ్రకాశంబును సమస్తకార్యకారణానుసూత్రంబును బరిపూర్ణంబును సర్వవ్యాపకంబును నగుబ్రహ్మంబును బొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.
- సీ. విను మాత్మజేత్రకు ర విష్ణుస్వరూపంబు, నెఱుంగంగఁబడు నది ర యెట్లటన్న గగనస్థుఁ డగుదినరకరుకిరణచ్ఛాయ, జలముల గృహకుడ్యోజాలకముల వలనఁ దోచిన ప్రతిరఫలితంబుచేత నూ, హింపంగఁబడినయర్యునునివగిది నర్థి మనోబుద్ధ్యోహంకరణత్రయ, నాశీప్రకాశమునను నెఱుంగ
- తే. వచ్చునాత్మ స్వరూపంబు ర వలతి గాఁగఁ, జిత్రమునఁ దోచు నంచితరశ్మిఁ దనర్చి యమృహముర్తినర్వభూతాంతరాత్ముఁ, డగుటనాత్మజులకుఁగానరనగునుమతియు.
- వ. జీవుండు సుషుప్త్యాద్యవస్థలయందుఁ బరమాత్మానుషక్తుం డైన భూతాదితత్త్వంబులు లీనంబు లై ప్రకృతియందు వాసనామాత్రంబు గలిగి యకార్యకరణంబులు గాకున్న సుషుప్తినమయంబునం దాను నిస్తంద్రుం డగుచు నితరంబు చేతఁ గప్పంబడనివాఁ డై పరమాత్మానుభవంబు సేయు చుండు నని చెప్పిన విని దేవహూతి యిట్లనియె.
- 912
- సీ. విమలాత్మ యీపుణివిగిని గంధమునకు, సలిలంబునకును రసంబునకును నన్యోన్యమగునవిరనాభావసంబంధ, మైనసంగతిఁ బ్రకృత్యాత్మలకును సతతంబు నన్యోన్యసంబంధ మై యుండు, ప్రకృతితోనయ్యాత్మ ర పాయు పెట్టుదలపోయ నొకమాటు ర తత్త్వబోధముచేత, భవభయంబులనెల్లఁబాయు పెట్టు
- తే. చచ్చి క్రమ్ముఁ బుట్టనిరజాడ యేది, యిన్నియుఁ దెలియ నానతి ర యిచ్చినన్నఁ గరుణ రక్షింపవే దేవరగణనిషేవ్య, భక్తలోకానుగంతవ్య ర పరమపురుష. 913
- వ. అనిన భగవంతుం డిట్లనియె ననివృత్తం బయినస్వధర్మంబునను నిర్మలాంతఃకరణంబునను సునిశ్చితం బైనమద్భక్తియోగంబునను (సత్కథా) శ్రవణసంపాదితం బైనవైరాగ్యంబునను (దృష్టప్రకృతిపురుషయాథాత్మ్యం బగుజ్ఞానంబునను బలిష్ఠం బయి కామాసభిష్ఠంగం బగువిరక్తివలనఁ) దహోయుక్తం బయినయోగంబునను దీప్తం బయినచిత్రాగ్రతంజేసి పురుషుని దగుప్రకృతి దండవ్యామానం బై తిరోధానంబునం బొందు నదియునుం గాక యరణిగతం బైనవహ్ని (చే నరణి దహింపంబడుచందంబున) జ్ఞానంబునను దత్త్వదర్శనంబుననుంజేసి నిరంతరంబు బలవంతంబును 3 దృష్టదోషంబును నగుప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగ యై విడువంబడు నని చెప్పి.
- 914

1 'విముక్తింగళరీయం డై సదాప్రకాశమానజ్ఞానంబు గలిగి సత్పురుషబాంధవుం డై శత్రుమిత్రసమదర్శనం డైనయాత్మ సమానాధికరహితుండును బ్రహ్మత్వాదిశబ్దాచ్యుండును సమస్త పదార్థానుసూత్రంబును నగుచు సర్వేశ్వరుం బొందునని వెండియు.' 2 'హంకారత్రితయానా, శీఘ్రకాశతచేత + లీలనెఱుంగ' వ్రా. ప్ర. 3 'దృష్టదోషంబులం గలప్రకృతి' వ్రా. ప్ర.

క. విను ప్రకృతి నైజమహిమం, బునఁ దనలో నున్నయట్టి పురుషునకు మహా
శునకు నశుభవిన్మరణం, బనయముఁ గావింపఁ జాలఁ దది యెట్లనినన్. 915

చ. పురుషుడు నిద్రపూఁ గలలఁ శ బొందుననర్థకముల్ ప్రబోధమం
దరయఁగ మిథ్య లై పురుషునందు ఘటించనికై వడిం బతే
శ్వరునకు నాత్మనాథునకు శ సర్వశరీరికిఁ గర్మసాక్షికిం
బరువడిఁ బొంద వెన్నఁటికిఁ శ బ్రకృతదోషము లంగనామణి. 916

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 917

సీ. అభ్యాత్మతత్పరుం శ డగువాఁడు వెక్కుబ్బ, న్నంబులఁ బెక్కుకారలంబులందు
బ్రహ్మపదస్రాప్తి పర్యంతమును బుట్టు, సర్వార్థవై రాగ్యశాలి యగుచుఁ
బూని నాభక్తులచే నుపదేశింపఁ, బడినవిజ్ఞానసంశయ త్తిచేతఁ
బరఁగఁ బ్రబుద్ధుఁడై శ బహువారములు భూరి, మత్స్యసాదస్రాప్తి శ మతిఁ దనర్చు
తే, నిజపరిజ్ఞానవిచ్ఛిన్నశీనిఖలనంచ
యుండు నిర్ముక్తలింగదేహుండు నగుచు
ననఘయోగీంద్రవృద్ధేయ శ మగుమదీయ
దివ్యధామంబు నొందు సంరక్షిత్తు డగుచు. 918

వ. మఱియు నణిమాద్యప్తైశ్వర్యంబులు మోక్షంబున కంతరాయంబులు గావున
వానియందు విగతసంగుండును మదీయచరణసరోజస్థితలలితాంతరంగుండును
నగువాఁడు మృత్యుదేవత నపహసించి మోక్షంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు
యోగలక్షణప్రకారంబు వినిపింతు విను మని భగవంతుం డైనకపిలుండు నృపా
త్తజ కి ట్లనియె. 919

క. ధీనిధు లయ్యును యోగవి, ధానంబునఁజేసి మనము శ దగ విమలం బై
మానిత మగుమత్పదముం, బూనుదు రాయోగధర్మము న్నైతిగింతున్. 920

వ. అది యెట్లనిన ¹శక్తికొలఁది స్వధర్మాచరణంబును శాస్త్రవినిష్ఠధర్మకర్మంబులు
మానుటయు దైవికం బై వచ్చినయర్థంబువలన సంతోషించుటయు మహాభాగ
వతశ్రీసాదారవిందార్చనంబును గ్రామ్యధర్మనివృత్తియు మోక్షధర్మంబుల
యందు రతియు మితం బై శుద్ధం బయినయాహారంబుసేవయు విజనం బయి ని
ర్భాగకం బయినస్థానంబున నుండుటయు హింసారాహిత్యంబును సత్యంబును
నస్తేయంబును దన కెంతయర్థం బుపయోగించు సంతయర్థంబ స్వీకరించుటయు
బ్రహ్మచర్యంబును తపశ్శౌచంబులును స్వాధ్యాయపఠనంబును బరమపురుషుం
డైనసర్వేశ్వరునియర్చనంబును మానంబును నాననజయంబును దానంజేసి స్థైర్యం
బును ²బ్రాణవాయుస్వవశీకరణంబును నింద్రియనిగ్రహరూపం బైన ప్రత్యాహారం

1 'దైవికకర్మంబులు మానుటయు' వ్రా. ప్ర. 2 బ్రాణజయంబును నింద్రియ.

బును మనంబుచే నింద్రియంబుల విషయంబులవలన మరలించి హృదయమందు నిలుపుటయు) దేహగతం బైనమూలాధారాదిస్థానంబులలో నొక్కస్థానంబు నందు హృదయగతం బయినమనస్సుతోడం గూడఁ బ్రాణధారణంబును వైకుంఠం డైననర్వేశ్వరుండు ప్రవర్తించినదివ్యలీలాచరిత్రధ్యానంబును (మానసైకాగ్రీకరణంబును) బరమాత్మ యగుపద్మనాభునిసమానాకారత యనుసమాధానంబునం గావించి యివియునుం గాక తక్కినవ్రతదానాదులంజేసి మనోదుష్టం బయినయసన్తార్థంబును బరిహరించి జితప్రాణుం డై మెల్లన యోజించి శుచి యైనదేశంబునం బ్రతిష్ఠించి విజితాసనుం డై యభ్యస్తకుశాజినచేలోత్తరాసనం బైనయాసనంబు సేసి ఋజుకాయుం డై¹ ప్రాణమార్గంబును గుంభకరేచకపూరకంబులం (గోశశోధనంబు) సేసి కుంభకపూరకంబులచేతం బ్రతికూలంబు గావించి చుచలం బయినచిత్తంబు సుస్థిరంబు గావించి తీవ్రం బయినయమంబునం బ్రతప్తం బయి² విగతసమస్తదోషం బగు చామికారంబుకరణి విరజంబు సేసి జితమారుతుం డగుయోగికిం గ్రవ్యుటం బ్రాణాయామం బనుపావకునిచేత వాతపిత్తశ్లేష్మంబు లనుదోషంబుల భస్మీకరణంబు సేసి ధారణంబుచేతఁ గిల్బిషంబులను బ్రత్యాహారంబుచేత సంస్కరణంబులను దహనంబు సేసి ధ్యానంబుచేత రాగంబుల సత్త్వాదిగుణంబులను నివారించి స్వనాసాగ్రావలోకనంబు సేయుచు.

921

సీ. దరదరవిందసుందరపత్తరుచిరాక్షు, సలలిత శ్రీవత్సరకలితవత్సు
నీలనీరదనీలనీలోత్పలశ్యాము, నభికులాలకమాలీరకాభిరాముఁ
గొస్తుభరుచిరమురక్తాహారయుతకంఠు, యోగిమానసపంకరజోవకంఠు
సతతప్రసన్నసరస్వితవదనాంభోజు, దినకరకోటిసంరదీప్తతేజు

తే. సలలితానర్మయైర్న కుంఠడలకిరీట, హరికంఠకణకటక కేరయూరముద్రి
కాతులూకోటిభూషు భరత్ప్రపోషుఁ, గింకిణీయుత మేఖలారీక్షీర్ణజఘను.

922

వ. మఱియు.

923

సీ. కంజాతకింజల్కరపుంజరంజితపీత, కౌశేయవాసు జగన్నివాసు
శత్రుభీకరచక్రశంఖగదాపద్మ, విహితచతుర్బాహు ౩ విగతమోహు
సుతభక్తిలోకమనోనేత్రనర్ధిష్ఠు, లాలితసద్గుణాలంకరిష్ఠు
వరకుమారకవయశిపరిపాకు సుశ్లోకు, సుందరాకారు యశోవిహారు

తే. సకలలోకసమస్కృతరచరణకమలు, భక్తలోకపరిగ్రహాప్రకటశీలు
దర్శనీయమనోరథరదాయిఁ గీర్తనీయతీర్థయశోమహానీయమూర్తి.

924

వ. వెండియు.

925

క. *అనుపమగుణసంపూర్ణుని, ననఘుని సుస్థితుని గతుని ౩ నానీను శయా

1 ప్రణవమార్గ. 2 విగతసమస్తదోషంబులం గలచామికరం. 3 వద్రుచిరీత. 4 అనుపమసంపూర్ణుండుని.

- నుని భక్తహృద్గుహశయ, నుని సర్వేశ్వరు ననంతం శ్రీ మతసచ్చరితున్. 926
- మ. విమలం బై పరిశుద్ధ మై తగుమనోఽవిజ్ఞానతత్త్వప్రభో
ధమతా నిల్పి తదీయమూర్తివిభవభాన్యనంబు గావించి చి
త్తము సర్వాంగవిమర్శనక్రియలకుం శ్రీ దార్కొల్పి ప్రత్యంగమున్
సుమహాభ్యాసము సేయఁగా వలయుఁ బో శ్రీ శుద్ధాంతరంగంబునన్. 927
- వ. అది యెట్టి దనిన. 928
- సీ. హలకులిశాంకుశరజలజధ్వజచ్ఛత్ర, లాలితలక్షణాలక్షితములు
సలలితసఖచంద్రశచంద్రి కానిర్ధూత, భక్తమానసతమఃపటలములును
సురుచిరాంగుష్ఠనిరఘ్నాతగంగాతీర్థ, మండితహరజటామండలములు
నందితభాన్యనసారాయణజనభూరి, కలుషవర్జితదీప్తరకులిశములును
తే. దాసలోకమనోరథరదాయకములుఁ, జారుయోగిమనఃపద్మపట్నదములు
ననఁగఁడనరినహరిచరణాబ్జములను, నిరుపమభాన్యనమున మది శ్రీ నిలుప వలయు.
- చ. కమలజమాత యై సురనిశకాయనమందితసేవ్యమాన యై
కమలదళాభనేత్రములు శ్రీ గల్గి హృదీశ్వరభక్తి నొప్పన
క్రమల నిజాంకపీఠమునఁ శ్రీ గై కొని యొత్తుపరేశుజానుయు
గ్ధము హృదయారవిందమున శ్రీ మక్కువఁ జేర్చి భజింపఁగాఁ దగున్. 930
- ఉ. చారువిహంగవల్లభభూరజంబులమీఁద విరాజమానను
శ్రీరుచి నుల్లసిల్లి యతఃసీకుసుమద్యుతిఁ జాల నొప్పపం
కేరుమానాభుసూరువు లరకిల్బిషభక్తి భజించి మానసాం
భోరుహమందు నిల్పఁ దగుఁ శ్రీ బో మునికోటికి నంగనామణి. 931
- క. పరిలంబితమృదువీతాం, బరకాంచిగుణనినాదరభరితం బగున
ప్పరుషోత్తమునినితంబముఁ, దరుణి భజియింప వలయుఁ శ్రీ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 932
- క. విను భువనాధారత్వం, బునఁ దగి విధిజననహేతురభూతం బగున
వ్వనజాతముచే గడు మిం, చినహరినాభీసరస్సుఁ శ్రీ జింతింపఁ దగున్. 933
- తే. దివ్యమరకతరత్నసంరదీ ప్తలలిత, కుచములను మాక్తికావళిరచులఁ దనరి
యిందిరాదేవిదన మైయెనక మెనఁగు, వక్ష మాత్మను దలపోయరవలయుఁజుమ్ము.
- మ. నిరతంబున్ భజియించునజ్ఞనమనోనేత్రాభిరామైకను
స్థిరదివ్యప్రభ గల్లుకొస్తుభరుచిశ్శిష్టంబు నై యొప్పనా
వరయోగీశ్వరవంద్యమానుఁ డగుసరస్వస్వామి లక్ష్మీశుకం
ధర మాత్మం గదియించి తద్గుణగణభాన్యనంబు సేయం దగున్. 935
- క. ఘనమందరగిరిపరివ, ర్తననికపోజ్జ్వలితకనకరత్నాంగదముల్
దన రార లోకపాలకు, లనఁ గలిగినబాహుశాఖలను దలంపఁ దగున్. 936
- వ. మఱియు విమలజనాసహ్యంబు లైనసహస్రారంబులు గలుగునుదర్శనంబును

సరసిజోదరకరసరోరుహంబందు రాజహంసరుచిరం బయినపాంచజన్యంబును న
రాతిభటశోణితకర్దమలిప్తాంగం బై భగవత్ప్రీతికారిణి యగుకౌమోదకియును
బంధురసుగంధగంధానుబంధమంభరగంధవహాహూయమానపుష్పంధయర్పుంకా
రనినదవిరాజితం బైననై జయంతీవనమాలికయును జీవతత్త్వం బైనకాస్తుభ
మణియును బ్రత్యేకంబ ధ్యానంబు సేయం దగు వెండియు భక్తసంరక్షణార్థం
బంగీకరించుదివ్యమంగళవిగ్రహంబున ¹ కనురూపంబును మకరకుండలమణి
నిచయమండితముకురోపమాననిర్మలగండమండలంబును ² సంతతశ్రీనివాసలోచ
నపంకజకలితంబును లాలితభూలతాజుష్టంబును మధుకరసమానరుచికురవిరా
జితంబును నైనముఖకమలంబు ధ్యానంబు గావింప వలయు మణియు శరణా
గతుల కభయప్రదంబు లగుచు నెగడుపాణిపంకేరుహంబుల మనంబునఁ
దలఁప వలయు.

937

క. గురుఘోరరూపకం బై, ³ పరఁగెడుతాపత్రయం బురపశమింపఁగ శ్రీ
హరిచేత నిన్పుష్టము లగు, కరుణాలోకములఁ దలఁపఁ గా దగు బుద్ధిన్. 938

క. ఘనరుచి గలమందస్థితమున కనుగుణ మగుప్రసాదమును జిత్రమున
న్నునిచియు ధ్యానము సేయం, జను యోగిజనాళి కెపుడు ⁴ సౌజన్యనిధి. 939

తే. పూని నతశిరు లై నట్టిభూజనముల, శోకబాష్పంబుజలధిసంశ్లోషకంబు
నత్యుదారతమము హరిహాస మెపుడు, దలఁపఁగావలె నాత్మలోఁగదవిలివినుము.

సీ. మునులకు మకరకేతనునకు మోహనం, బైనస్వకీయమార్యావిలాస
మున రచితం బైన భ్రమండలంబును, మునిమనఃకుహరసమ్మోదమానుఁ
డగునీశ్వరునిమందరహాసంబు నవపల్ల, వాధరకాంతిచే ⁵ నరుణ మైన
మొల్ల మొగ్గలకాంతి ⁶ నుల్లసం బొడెడు, దంతపంక్తిని మది ⁷ దలఁప వలయు

తే. వెలయ నీరీతి నన్నియు ⁸ వేటువేటి, సంచితధ్యాననిర్మలస్థానములు గ
మనములోఁ గనుమని చెప్పి మణియుఁబలికె, దేవహూతికిఁగ పిలుండు ⁹ దేటపడఁగ.

సీ. ఈ ప్రకారమున సరచ్చేష్వరునందును, బ్రతిలబ్ధభావసంపన్నుఁ డగుచు
జిరతరసదృక్తిరచే బ్రవృద్ధం బైన, యతిమోదమునఁ బులరీకితశరీరుఁ
డగుచు మహోత్కంఠనానందబాష్పముల్, జడిగానఁ బరితోషజలధిఁ గ్రుంకి
భగవత్స్వరూప మై ¹⁰ భవగుణగ్రాహక, ¹¹ మగుచు మత్సరింబంధ ¹² మనుకరించి

తే. సుమహిత¹³ ధ్యానమునఁ బరంజ్యోతియందు
మనముఁ జాల నియోజించి ¹⁴ మహిమఁ దనరు
మోక్షపద మాత్మలోన సరపేక్ష సేయు
ననఘవర్తనుఁ డైనమహాత్ముఁ డెపుడు.

942

1 కనురూపం బైననానంబును. 2 సంతతశ్రీనివాసంబు లైన. 3 పరిగెడుతాపత్రయోపశమనా
ర్థము. 4 మగు మత్స్రీబంధంబు. 5 ధ్యేయమున.

వ. అది గావున ముక్తి నపేక్షించుమహాత్ము డగువాని చిత్తంబు విముక్తంబైన భగవద్వ్యతిరిక్తాశ్రయంబు గలిగి విషయాంతరశూన్యం బైన విరక్తిం బొందుటంజేసి పురుషుండు శరీరభావంబుల ననన్యభావం బగునిర్వాణపదంబు నూత్నం బగు తేజంబు దనకంటె నధికం బగుతేజంబుతోడిసమానాకారంబు నగుచందంబు నిచ్చుగించు వెండియు.

948

సీ. పురుషుండు చరమ మై ర భువి నన్యవిషయని, వృత్త మై తగ నివర్తించుచిత్త వృత్త్యాదులను గల్గి ర వెలచుంగ నాత్మీయ, మగుమహిమ నునిష్ఠః రక్షి లభించు సుఖదుఃఖముల మనఃస్పృహఁ దలంపక యహం, కారధర్మంబులు ర్గాఁ దలంచి యనయంబు సాక్షాత్కృతాత్మ తత్త్వము గల్గు, నతఁడు జీవన్ముక్తుఁడండ్రు బుధులు తే. నతఁడు నేచందమున నుండు ర ననిన వినుము

తనశరీరంబు నిలుచుటయను జరించు

టయును గూర్చుండుటయు నిఁ కేరమియు నెఱుంగ

కర్థి వర్తించు విను తల్లి రయతఁడు మఱియు.

944

వ. మదిరాపానంబునంజేసి మత్తుం డగువాఁడు దనకుఁ బరిధానం బగునంబరంబు మఱచి వర్తించుచందంబునఁ దనశరీరంబు దైవాధీనం బని నశ్వరం బని తలంచి యాత్మతత్త్వనిష్ఠు డై యుపేక్షించు నదియునుం గాక సమాధియోగంబునం జేసి సాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వంబు గలవాఁ డయి స్వాప్తికశరీరంబుచందంబున యావత్కర్మఫలానుభవపర్యంతంబు పుత్రదారసమేతం బగుప్రపంచంబు నను భవించి యటమీఁదఁ బుత్రదారాదిసంబంధంబువలనం బాసి వర్తించు.

945

సీ. సుతదారమిత్రానురజలకంటె మర్త్యుండు, భిన్నుఁ డై వర్తించు ర చున్నరీతి విస్ఫులింగోల్లుఖరవిపులధూమములచే, హవ్యవాహనుండు వే రఁ జియినరీతి వల నొప్ప దేహంబునవలన నీజీవాత్మ, పరికింప భిన్నరూపమున నుండుఁ దవిలి భూతేంద్రియాంతరకరణంబుల, భాసిల్లు చున్నయారప్రకృతిరూప

తే. బ్రహ్మమున కాత్మ దాఁ బృథగ్భావ మగుచు ద్రష్ట యయి బ్రహ్మసంజ్ఞ చే ర దనరు చుండు నఖిలభూత ప్రపంచంబులందుఁ దన్నుఁ దవిలి తనయందు నఖిలభూతములఁ గనుచు.

946

వ. వెండియు.

947

సీ. వరుస ననన్యభావంబులఁజేసి భూ,తావళియందుఁ దరదాత్మకత్వ మునఁ జూచునాత్మీయరఘునతరోపాదాన,ములయందుఁ దవిలి యీశముల వెలుంగు నిద్ధదివ్యజ్యోతి ర యేక మయ్యును బహు,భావంబులను దోచురప్రకృతిగతుండు నగు చున్నయాత్మయుఁ ర బాగ డొందు దేవతి, ర్యజ్ఞనుష్యస్థావరరాదివివిధ తే. యోనులనుభిన్న భావంబునొందుటయును, జాలఁ గల్గునిజగుణవై రషమ్యమునను

భిన్నుడై వెల్లుఁగావునఁజేర్చియదియు, దేహనంబంధి యగుచు వర్తింతుచుండు.

- క. భావింప నదనదాత్మక, మై వెలయుచు దుర్విభావ్య మగుచు స్వకీయం
బై వర్తింతుచుఁ బ్రకృతిని, భావమునఁ దిరస్కరించు భవ్యస్ఫూర్తిన్. 949
- వ. ఈయాత్మ నిజస్వరూపంబునంజేసి వర్తింతు నని కపిలుఁ డెఱింగించిన విని దేవ
హూతి వెండియు నిట్లనియె మహాత్మా మహదాదిభూతంబులకుం బ్రకృతికినిఁ బురు
షునకుం గల్గినపరస్పరవిలక్షణంబులను దత్స్వరూపంబులను నెఱింగించితి వింక
సీప్రకారంబున సాంఖ్యంబునందు నిరూపింపంబడునట్టిప్రకారంబును భక్తియోగ
మాహాత్మ్యంబును బురుషుండు భగవద్భక్తియోగంబునంజేసి సర్వలోకవిరక్తుం
డగునట్టియోగంబును బ్రాణిలోకంబునకు సుసారం బనేకవిధం బయి యుండుఁ
గావునఁ బరాపరుండ వై కాలస్వరూపి వైననీస్వరూపంబును నేనీవనిభయంబు
నంజేసి జనులు పుణ్యకర్తంబులు సేయు చుండుదురు మిథ్యాభూతం బైనదేహం
బునందు నాత్మాభిమానంబు సేయుచు మూఢుం డై కర్తంబులందు నానక్తం
బైనబుద్ధింజేసి విభ్రాంతుం డగుచు సుసారస్వరూపం బగుమహాంధకారంబునందుఁ
జిరకాలప్రసూపుం డైనజనునిఁ బ్రబోధించుకొఱకు యోగభాస్కరుండ వై యా
విర్భవించినపుణ్యాత్ముండవు గావున నాకు నిన్నియుం దెలియ నవిస్తరంబుగా నాన
తియ్య వలయు ననిన దేహూతికిఁ గపిలుం డిట్లనియె. 950

—◆◆◆కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమును దెలియఁజేయుట.◆◆◆—

- క. నలినాయతాక్షి విను జనములఫలసంకల్పభేదమునఁ జేసి మదిం
గలభక్తియోగమహిమం, బలవడఁగ ననేకవిధము లనఁ దగు నవియున్. 951
- వ. వివరించెదఁ దామసరాజససాత్త్వికాదిభేదంబులం ద్రివిధం బై యుండు నందుఁ
దామసభక్తిప్రకారం బెట్టి దనిన. 952
- తే. సతతహింసాతిదంభమాత్సర్యరూప,తమములను జేయుచును భేదదర్శియగుచుఁ
బరఁగ నాయందుఁగావించుభక్తిదలఁప,దామసం బనఁదగువాఁడుఁ దామసుండు. 953
- క. ఘనవిషయప్రావీణ్యము,లను సుమహేశ్వర్యయశములను బూజాద్య
ర్హుని నను సర్థి భజించుట, చను రాజసయోగ మనఁగ నసౌజన్యనిధి. 954
- చ. అనుపమపాపకర్త పరిహారముకై భజనీయుఁ డైనశో
భనచరితుం డితం డనుచు నభావమునం దలపోసి భక్తిచే
ననితరయోగ్యతఁ భగవదర్పణబుద్ధి నొనర్చి కర్తముల్
జనహితకారి యై నెగడ నాత్త్వికయోగ మనంగఁ జొప్పడున్. 955
- చ. మనుసుత మద్గుణశ్రవణమాత్ర లభించినయట్టిభక్తిచే
ననఘండ సర్వశోభనగుణాశ్రయిండం బరమేశ్వరుండ నై
తనరిననన్ను జెందినయూదాత్తమనోగతు లవ్యయంబులై

- వననిధిగామి యైనసురవాహినిఁ బోలె ఫలించు నిమ్మలన్. 956
- క. హేయగుణరహితుఁ డనఁ గల, నాయఁదులభ క్తిలక్షణముఁ దెలిపితి నన్
బాయక నిర్దేతుక మై, చేయు మదీయవ్రతైకరచిరతరభ క్తిన్. 957
- వ. (నిష్కాము లయినమదీయభ క్తులకు నట్టిభ క్తియోగంబు) సాలోక్య (సాష్టి) సా
మీవ్యసారూప్యసాయుజ్యంబులకు సాధనంబు గావున మహాత్ము లగువారు నిజమ
నోరథఫలదాయకంబు లయినను మదీయసేవావిరహితంబు లయినయితరకర్తం
బు లాచరింప నొల్లరు దీని నాత్యంతికభ క్తియోగం బని చెప్పుదురు సత్త్వరజ
స్తమోగుణవిహీనుం డయినజనుండు మత్సమానాకారతం బొందు నని చెప్పి
మఱియు నిట్లనియె. 958
- సీ. నిత్యనైమిత్తికనీజభర్తమున గురు, శ్రద్ధాగరిష్ఠతఁ ర జతురపాంచ
రాత్రోక్తహరినమారాధనక్రియలను, నిష్కామనంబున ర నెఱి మదీయ
విగ్రహదర్శనరవినుతిపూజావంద, నధ్యానసంశ్రవణములఁ గర
సంగి గా కుండుట ర నజ్ఞనప్రకరాభి, మానంబు నొందుట ర హీనులందుఁ
తే. జాల ననుకంపసేయుట ర సములయందు, మైత్రి నెఱిపుట యమనియరమక్రియాది
యైనయోగంబుచేత నారధ్యాత్మికాధి, భౌతికాదులఁ దెలియుట ర పలుకుటయును.
వ. మఱియును. 960
- క. హరిమంగళగుణక్షీర్ణన, పరుఁ డవుటయు నార్జవమున ర భగవత్పరులం
గర మురుర క్తి భజించుట, నిరహంకారమున నుంట ర నిశ్చలుఁ డగుటన్. 961
- క. ఇవి మొదలు గాఁగఁ గలుగుభ, గవదుద్దేశాభిధర్మకలితుం డై వీ
నివలనఁ బరిశుద్ధగతిం, దవిలినమది గలుగుపుణ్యోతముఁ డయ్యెడలన్. 962
- తే. గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టఁ, డనఁగ నొప్పినననుఁ బొందు ర నండ గొనక
పవనవశమునఁ బువ్వులరపరిమళంబు, ఘ్రాణమున నావరించినరకరణి మెఱసి. 963
- చ. అనిశము సర్వభూతహృదరూంబుజవర్తి యనం దనర్చునీ
శు నను నవజ్ఞ సేసి మనుజుం డొగి మత్ప్రతిహార్షనావిడం
బనమున మూఢుఁ డై యుచితరభ క్తిని నన్ను భజింపఁ జేని న
మ్మనుజుఁడు భన్తకుండమున ర మానక వేల్చినయట్టివాఁ డగున్. 964
- సీ. అబ్జాక్షి నిఖిలభూతాంతరాత్ముఁడ నైన, నాయందు భూతగణంబునందు
నతిభేదదృష్టి మారయావు లై సతతంబుఁ, బాయక వైరానురబంధనిరతు
లగువారిమనములఁ ర దగులదు శాంతి యె, న్నఱి కైన నేను నారకుటిజనుల
మానక యెపుడు సామాన్యాధికద్రవ్య, సమితిచే మత్సదార్పన మొనర్చ
తే. నర్థినాచిత్తమున ముదంగబందకుందు, ననుచునెఱిగించిమఱియునిట్లనియెఁగరుణఁ
గలితనద్గుణజటిలుఁ డరక్కపిలుఁ డెలమిఁ, దల్లిలోడ గుణవతీమరత్నల్లిలోడ. 965
- సీ. తరళాక్షి విను మచేరతనదేహములకంటెఁ, జేతనదేహముల్ ర శ్రేష్ఠ మందుఁ

బ్రాణవంతంబు లై శస్పర్శసజ్ఞానంబు, గలుగుచైతన్యవృక్షములకంటె
ఘనరసజ్ఞానసంకలితచేతను లుత్తములు రసజ్ఞానంబు శిఖలుగవని
కంటె గంధజ్ఞానకలితభృంగంబులు, గడునుత్తములు వానికంటె శబ్ద
తే. వేదు శిఖనహుల్ శ్రేష్ఠమై శవలయు శబ్దవిదులకంటెను సద్రూపశేషులైన
వాయుసాదులు శ్రేష్ఠముల్ శవానికంటె, వరుసబహుసాదులు త్తముల్ శవానికంటె.
క. తలఁపఁ జతుష్పదు లధికులు, బలకొని మఱి వానికంటె శ బాదద్యయముం
గలమనుజు లలఘుతము లి, మ్ముల వారలయందు వర్ణములు నాల్గయన్. 967

వ. అందు.

968

నీ. తలఁప బ్రాహ్మణు లుత్తములు వారికంటెను, వేదవేత్తలు వేదవిదులకంటె
విలసితవేదార్థవిదులు వారలకంటె, సమధికశాస్త్రసంశయము మాన్పు
మీమాంసకులు మఱి శి మీమాంసకులకంటె, నిజధర్మవిజ్ఞానశివుణు లరయ
వారికంటెను సంగ్రహర్జితచిత్తులు, దగ వారికంటె సర్ధర్మపదలు

తే. ధార్మికులకంటె నుత్తమోత్తములు వినుము

మత్సమర్పితసకలధర్మస్వభావ

మహిమములు గల్గి యితరధర్మములు విడిచి

సమత వర్తించునప్పఞ్ఞానతముఁడు ఘనుఁడు.

969

వ. అట్టివాని.

970

క. కని సకలభూతగణములు, మనమున నానందజలధిమగ్నము లగుచున్
ఘనబహుమానపురస్కర, మనయముఁ బాటిల్ల వినుతు శిల్పిం జేయున్. 971

వ. అంత నీశ్వరుండు జీవస్వరూపానుప్రవిష్టుండు యుండు నట్టిభగవంతుం జూచి
భక్తియోగంబున (నేని యోగంబుననేని) బురుషుండు పరమాత్మం బొందుఁ
(బ్రకృతిపురుషాత్మకంబును దదవ్యతిరిక్తంబును నైనదైవంబు నై కర్మవిచేష్టితం
బగుచు నుండు) నదియ *భగవద్రూపం (బిట్టిభగవద్రూపంబు భేదాస్పదం
బగుచు నద్భుత ప్రభావంబు గలకాలం బనియుఁ జెప్పంబడు) నట్టికాలంబు మహా
దానితత్త్వంబులకును *మహాత్తిత్వాభినూను లగుజీవులకును భయావహం
బగుటంజేసి సకలభూతంబులకు నాశ్రయం బయ్యును (సంతర్గతం బై) భూతంబుల
చేత భూతంబుల గ్రహించుచు యజ్ఞ(ఫల) ప్రదాత గావున వశీకృతభూతుండు
ప్రభుత్వంబు భజియించి విష్ణుండు ప్రకాశించు చుండు సతనికి మిత్రుండును
శత్రుండును బంధుండును లేఁ డట్టివిష్ణుండు సకలజనంబులయం దావేశించి యప్ర
మత్తుండు ప్రమత్తులయినజనంబులకు సంహారకుండు యుండు సతనిభయంబు

1. "శ్రేష్ఠములు. 2. లగుదురు శ్రేష్ఠు లై. 3. తలపోయ బ్రాహ్మణు లుత్తములు వారలకంటె.

4. భగవద్రూపంబు ప్రకృతిపురుషకాలాత్మకం బై యుండుకాలస్వరూపం బొక్కరూపం బై యుం
డు నట్టికాలంబు. 5. మమత్వాభి." వ్రా.ప్ర.

నంజేసి వాయువు వీచు సూర్యుండు దపియించు నింద్రుండు వర్షించు (నక్షత్రగణంబు వెలుంగుఁ) జంద్రుండు ప్రకాశించుఁ దత్తత్కాలంబుల వృక్షలతాదు లోషధులతోడం గూడి పుష్పఫలభరితంబు లగు సరిత్తులు ప్రసహించు సముద్రంబులు మేరలు దప్పక యుండు నగ్ని ప్రజ్వలించు భూమి గిరులతోఁ గూడ బరువునఁ గ్రుంగ వెఱచు నాకాశంబు సకలజనంబులకు నవకాశం బిచ్చు మహత్తత్త్వంబు జగత్తునకు నంకురస్వరూపంబు గావున (సప్తావరణావృతం బగులోకంబు) స్వదేహంబు విస్తరింప జేయు (గుణాభిమాను లగు) బ్రహ్మాదులు సర్వేశ్వరునిచేత జగత్సర్గంబునందు నియోగింపంబడి ప్రతిదినంబు నయ్యయినర్గంబు సేయ నప్రమత్తులై యుండుదురు పితృదులు పుత్రోత్పత్తిఁ జేయుదురు కాలుండు మృత్యుసహాయుం డై మారకుం డై యుండుఁ (జరాచరాత్మకం బగు సకలప్రపంచంబు భగవదధీనం బై యుండు) నని చెప్పి కపిలుండు వెండియు నిట్లనియె.

972

క. నెఱి నిట్టినిఖలలోకేశ్వరునిపరాక్రమముఁ దెలియఁ సామర్థ్యం బెవ్వరికిని గలుగదు మేఘము, గరువలివిక్రమముఁ దెలియఁ గా లేనిగతిన్. 978

క. మగువా విను సుఖహేతుక, మగునర్థము దొరకమికి మరహాదుఃఖమునం దగులుదు రిది యంతయు నాభగవంతునియాజ్ఞఁజేసిఁ స్రావలు మఱియున్.

సీ. పూని యనిత్యంబు రై నగృహక్షేత్ర, పశుధనసేవపహారబాంధవాది వివిధవస్తువులను ర్ ధృవముగా మది నమ్మి, వఱలుదుర్మతి యగురవాఁడు జంతు సంఘాత మగు దేహసంబంధమున నిచ్చి, యర్థి నయ్యెయోనులందుఁ జొరఁగ ననుగమించుచు వానిరయందు విరక్తుండు, గాక చరించు దుర్గతిగఁ డైన

తే. దేహి యాత్మీయదేహంబు ర్ దివిరి వదల, లేక తన కది పరమసౌఖ్యాకరంబు గాఁగవర్తించునదియును గాక యతఁడు, దేవమాయావిమోహితరీభావుఁ డగుచు.

క. ఘన మగుతనయవధూపశు, ధనగృహరక్షణమునందుఁ ర్ దత్తత్క్రియలక మనమునఁ దలపోయుచు దిన,దినమున్ దండహ్యమానరదేహం డగుచున్. 976

క. అతిమూఢవృద్ధయుఁ డగుచు దు,రితకర్మారంభమునఁ జరించుచుఁ దరుణీ కృతగోవ్యభాషణములను, సుతకలసంభాషణములఁ ర్ జిక్కుచు మఱియున్. 977

క. విను మింద్రియపరవశుఁ డై, మునుకొని తత్కూటధర్మములు గలదుఃఖం బనయము సుఖరూపంబు గ, మనమునఁ దలపోసి తదభిరమానుం డగుచున్.

క. సతతముఁ దమతమనంపా,దిత మగునర్థములచేత ర్ ధృతిఁ బరులకుఁ గుత్సితమతి హింసలు సేయుచు, సతిమూఢమనస్కు లగుచు ర్ నాత్మజనములన్.

తే. పూని రక్షించుచును వారిభక్తశేష

మనుభవించుచు నంత జీవనము వ్రాకఁ

గడఁగి మఱి మఱి యపరార్థకాముఁ డగుచు

సత్త్వ మెడలి కుటుంబపోషణమునందు.

980

సీ. బలిమిసాలకమందరభాగ్యుడై కుమతి యై, పూనియవ్వుడు క్రియాశీనుఁడగుచుఁ
దవిలి వృథాప్రయత్నంబులు సేయుచు, మూఁడు డై కార్పణ్యమునఁ జరించు
నట్టియకించును శ డగువానిఁ జూచి త, ద్దారనుతాడు లాతత్వ లను వీడు
గడునశక్తుడు ప్రోవరగాఁ జాలఁ డితఁ డని, నెగ్గింతు రర్థి గృహీనలుండు

తే. బడుగుముసలెద్దు రోసి నరవగిది సంత

సతఁడు నేమెంటలను నుఖం శ బంద లేక

1 తాను బోషించుజనులు దా శ దనరఁ బ్రోవ

బ్రదుకు ముదిమియు మిక్కిలి శ బాధపఱుప.

981

క. వెడరూపుఁ దాల్చి బాంధవు, లడలఁగ నిర్యాణమునకు శ సభిముఖుఁ డై యి
ల్యెడలఁగఁ జాలక శునకము, వడువునఁ గుడుచుచును మేను శ వడవడ వడఁకన్.

సీ. అతిరోగపీడితుం శ డై మంద మగుజశ, రాగ్నిచే మిగుల నశల్పాశి యగుచు
మోఱిసి వాయువుచేత శ మీఁదికి నెగసిన, కన్నులు కఫమునఁ శ గవ్వబడిన
నాళంబులను గంతశనాళంబునను ఘుర, ఘుర మనుశబ్దంబు శ దొరయ బంధు
జనులమధ్యంబున శ శయనించి బహువిధములఁ డన్నఁ బిలువంగఁ శ బలుక లేక

తే. చటులతరకాలావశవశంగతాత్మఁ, డగుచు బిడ్డలఁ బెండ్లాము శ నరసి ప్రోచు
2 చింత వికలము లై నవ్యాపీకములును, గలిగి విజ్ఞానమును బాసి శ కష్టఁ డగుచు.

వ. అంత మరణావస్థం బొందునమయంబున నతిభయంకరాకారలు సరభసేక్షణులు
నగుయమదూత లిద్దఱు దసముందఱి నిలిచినం జూచి త్రస్తహృదయుం డై శకృ
న్నా త్రంబులు విడుచుచు యమపాశబద్ధం డై శరీరంబువలన నిర్గమించి యాత
నాశరీరంబు నవలంబించి (బలాత్కారంబున) దీర్ఘం బైదుర్గమం బగుమార్గంబు
ను బొంది రాజ(భటులచే నీయమానుం డగుచు) దండనంబున కభిముఖుం డై
3 చనుభటునిచందంబునఁ జను చుండి.

984

చ. అనయము మూర్ఖ నొందు శునకావళిచేతను భక్ష్యమాణుఁ డై
యనుపమకాలకింకరభశయంకరతర్జనగర్జనంబులఁ
మనము గలంగ దేహము సశమ స్తముఁ గంపము పైందఁ గాఁ బురా
తనభవనాపకర్త సముదాయముఁ జిత్తమునోఁ దలంచుచున్.

985

సీ. అనుపమక్షు త్తృష్ట శ లుతర్వ్యఫలఁ జేయ, ఝంఝానిలజ్వలజ్వలనచండ
భానుప్రదీ ప్తితర ప్తం బై నవాలుకా, మార్గానుగతతప్యశమానగాత్రుఁ
డై వీఁవు గళలచే శ నడువంగ వికలాంగుఁ, డగుచు మార్గమునందు శ నచటనచటఁ
జాలమూర్ఖిల్లు చారశ్రయశూన్యమగునీళ్ల, మునుంగుచు లేచుచు శ మొనసిపాప

1 'కొ' తిరిసినవారల + మాఱు తిరిసి, (బ్రదుకుచును ముది మిక్కిలి. 2. చిత్తము వికల మైనవ్యా

పీక' వ్రా.ప్ర. 3. 'చనునపరాధిచందం' అ.ప్ర.

తే. రూప మయినతమముచే నిరీయాధుఁ డగుచు

వెలయఁ దొంబదితొమ్మిదిరేవలయోజ

నములదూరంబు గలయమనగరమునకుఁ

బూని యమభటుల్ గొంపోవఁ శ బోవునంత.

986

వ. ఇట్లు మహాపాపాత్ముం డైనవాఁడు ముహూర్తత్రయకాలంబునను సామాన్య దోషి యగువాఁడు ముహూర్తద్వయంబునను నేఁగి యాతనం బొందు నందు.

క. పట్టుదురు కొఱపులను వడిఁ, బెట్టుదు రసిప త్రికలను శ బెనుమంటలయం

దొట్టుదు రొడ్డునలియఁ, మట్టుదు రప్పవచిత్తు శ మత్తుం బెలుచన్. 988

ఉ. ముంతురు త ప్తతోయముల శ ముత్తుదు రుగ్రగదాసిధారలం

ద్రెంతురు పొట్టప్రేవులు వశింతురు మీఁద నిభేంద్రపం క్తి తొ

ప్పింతురు ఘోరభంగిఁ గఱిపింతురు పాములచేత బిట్టు ద్రొ

బ్బింతురు మీఁద గుండ్లు దినిరపింతురు దేహముఁ గోసి కండలన్. 989

వ. మఱియుఁ గుటుంబపోషణంబునఁ గుఱింభరుం డగుచు నధర్మపరుం డై భూత ద్రోహంబున నతిపాపుం డై నిరయంబునం బొంది నిజధనంబులు గోలుపడి మొఱివెట్టునాపన్నునిచందంబునం ¹బరస్పరసంబంధంబునఁ గల్పింపంబడినతమి స్రాంధతామిస్తరారవాదు లగునరకంబులం బడి తీవ్రంబు లయినబహుయాతనల ననుభవించి క్షీణపాపుం డై పునర్నరత్వంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

990

—◆— కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ చెలుపుట. —◆—

సీ. కైకొని మఱి పూర్వోక్తానుగుణమున, శశ్వత్ప్రకాశకుం శ డీశ్వరుండు

ఘటకుండు గావునఁ శ గ్రమ్మఱ జీవుండు, దేహసంబంధంబుఁ శ దివిరి తాల్ప

దొరఁగొని పురుషరేతోబిందునంబంధి, యై వధూగర్భంబునందుఁ జొచ్చి

కైకొని యొకరాత్రిగలిలంబు పంచరాత్రముల బుద్బుదమును శ దశమదివస

తే. మందుఁ గర్కంధువంతయానంతమీఁదఁ, బేళియగునంతమీఁదటఁ బేర్చియండ

కల్పమగునొక్క నెలమస్తరకమునుమాన, యమభ మైననుగర చరణములుఁబొడము.

వ. మఱియు మానత్రయంబున నఖిరోమాస్థిచర్మంబులు లింగచ్ఛిద్రంబులును గలిగి నాలవమానంబున సప్తధాతువులును బంచమమానంబున త్సుత్రైష్ణలును గలిగి షష్టమానంబున మావిచేతం బొదువంబడి తల్లికుఱ్ఱిని దక్షిణభాగంబునం దిరు గుచు మాతృభుక్తాన్నసానంబులవలనఁ దృప్తిం బొందుచు నేధమానధాతు వులు గల్గి జంతుసంకీర్ణం బగువిష్ణాత్రగర్తంబందుఁ దిరుగుచుఁ గ్రిమిభక్షిత శరీరుండై మూర్ఖులం బొందుచుఁ దల్లి భక్షించినకటుతిక్తోష్ణలవణతౌరామ్లా ద్యుల్బణంబు లై నరసంబులచేతఁ బరితప్తాంగుం డగుచు జరాయువునఁ గప్పంబడి

బహిఃప్రదేశంబునందు నాంత్రంబులచేత బద్ధుండై కుక్షీయందు శిరంబు మోపి
కొని భుగ్గుం బైనపుష్పగ్రీవౌదరుం డై (స్వాంగచలనంబునందు నసమర్థుం
డగుచు) బంజరంబునం దుండుశకుంతంబుచందంబున నుండి డై వకృతం బైన
జ్ఞానంబునం బూర్వజన్మదుష్కర్త శతంబులం దలంచుచు దీర్ఘోచ్ఛ్వాసంబునేయు
చు నేనుఖలేశంబునం బొండక వర్తించు నంత నేడవనెలయందు లబ్ధజ్ఞానం
డై చేష్టలు గలిగి 'విట్క్రిమిసోదరుం డై మొక్కదిక్కున నుండక సంచరిం
చుచుం బ్రసూతిమారుతంబులచేత నతివేషితుం డగుచు యాచమానుండు
(దేహాత్మదర్శియుఁ బునర్గర్భవాసంబునకు భీతుండు నగుచు బంధనభూతం బగు
సప్తధాతువులచే బద్ధుం డై) కృతాంజలిపుటుండు దీనవదనుండు నై జీవుండు
దా నెవ్వనిచే నుదరంబున వసియింప నియమింపంబడె నట్టిసర్వేశ్వరుని నిట్లని
స్తుతియించు.

992

—◆◆◆ గర్భస్థం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట. ◆◆◆—

- క. అనయమును భువనరక్షణమున కై స్వేచ్ఛానురూపమునఁ బుట్టెడివి
ష్టుని భయవిరహిత మగువదనవజయుగం బర్ధి గొల్తు ర్ వారనిభక్తిన్. 993
- వ. అదియునుం గాక పంచభూతవిరహితుం డయ్యుం బంచభూతవిరచితం బైనశరీ
రంబునందుఁ గప్పంబడి యింద్రియగుణార్థచిదాభాసజ్ఞానం డైననేను. 994
- సీ. ఎవ్వఁడు నిఖిలభూతేంద్రియమయ మగు, మాయా²వలంబనమహితకర్త
బద్ధుం డై వర్తించుకపిది దందవ్యూహానం బగుజీవచిత్ర తంబుమునందు
నవికార మై శుద్ధ ర్ మై యఖండజ్ఞానమున నుండువానికి ర్ ముఖ్యచరితు
నకు నకుంతితశౌర్యోనకుఁ బరంజ్యోతికి, సర్వజ్ఞానకుఁ గృపారశాంతమతికి
తే. గడఁగియుఁ బ్రకృతిపురుషులకంఠఁబరముఁడయినవానికి మ్రొక్కెదరనన్దీయ
దుర్భరోదగ్రభీకరగర్భనరక, వేదనలఁ జూచి శాంతిఁ గావించుకొఱకు. 995
- సీ. ³అనవుడు సుతునకు ర్ జనని యిట్లనుఁ దగ, మహితాత్మ యెవ్వనిమామచేత
ఘనమోహంబై గుణాకర్తనిమిత్తసాం, సారిక మార్గసంఛారములను
ధృతి సెడి యలసి యేరదిక్కు నెఱుంగక, హరిపదధ్యానంబు ర్ నాత్మ మఱచి
యుండువారలకు నేరయుక్తియు నమృహాపురుషుననుగ్రహాబుద్ధి లేక
తే. తద్గుణధ్యానతన్మూర్తిదర్శనములు, గోచరించుట యెట్లు నాకును బ్రబోధ
కలితముగ నానతిమృన్నరగపిలుఁ డనియె, నంబతోడను సుగుణకరదంబతోడ. 996
- వ. అట్టియాశ్వధుండు గాలత్రయంబునందును జంగమస్థావరాంతర్యామి యగుటం
జేసి జీవకర్తమార్గంబులం బ్రవర్తించువారు తాపత్రయనివారణంబుకొఱకు భజి
యింతు రని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

997

క. జనయిత్రి గర్భమందులఁఘనకృమివిఞ్చాత్రరక్తగర్తములోనక

- మానుఁగుచు జరగాన్ని దిన,దినమును దంతవ్యమానోదేహం డగుచున్. 998
- ఆ. దీనవదనుఁ డగుచు శ్రీ దేహి యీదేహంబు, వలన నిర్లమింపఁ శ్రీ దలఁచి చనిన
నెలల నెన్నికొనుచు శ్రీ నెలకొని గర్భంబు,వలన వెడలఁద్రోయుశోవారు గలరె.999
- వ. అని తలంచుచు దీనరక్షకుం డయినపుండరీకాక్షుండు దన్ను గర్భనరకంబువలన
విముక్తుని జేయ నమృతాత్మునికిఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయలేమికి నంజలిమాత్రంబు
సేయందగునట్టిజీవుండ నైన నేను శమదమాదియుక్తం బైనశరీరంబునందు విజ్ఞాన
దీపాంకురంబునం బురాణపురుషు నిరీక్షింతు నని మఱియు ని ట్లనియె. 1000
- సీ. ¹ నెలకొని బహుదుఃఖరీములకు నాలయ మైన,యీగర్భ నరకము శ్రీ నేను వెడలఁ
జాల బహిఃప్రదేశమునకు వచ్చిన, ననుపమదేవమార్యయావిమోహి
తాత్తుండ నై ఘోర శ్రమై నట్టిసంహార,చక్రమందును బరిశ్రమణశీలి
నై యుండ వలయుఁ దా శ్రీ నది గాక గర్భంబు,నం దుండుశోకంబుననపనయించి
తే. యాత్మ కనయంబు సారథియైనయట్టి,రుచిరవిజ్ఞానమునఁ దమోరూప మైన
భూరిసంసారసాగరోత్తారణంబు, సేసి యీయాత్మ నరసి రక్షించుకొందు.1001
- వ. మఱియును. 1002
- చ. పరఁగుచు నున్న దుర్వ్యవసరభాజన మై ఘనదుఃఖమూల మై
యరయఁగఁ బెక్కుతూంట్లు గల శ్రీ దై క్రిమినంభవ మైనయట్టిదు
స్తరబహుగర్భవాసములనంగతి మాన్పుట కై భజించెదన్
నరసిజనాభభూరిభవరసాగరతారకపాదపద్మముల్. 1003
- క. అని కృతనిశ్చయుఁ డయి యే,చినవిమలజ్ఞాని యగుచు శ్రీ జీవుఁడు గర్భం
బున వెడల నొల్ల కుండం,జనియెడు నవమాసములును శ్రీ జన నట యంతన్. 1004
- వ. దశమమాసంబున వాని నధోముఖుం గావించిన సుచ్చాస్వనిశ్శ్వాసంబులు లేక
ఘనదుఃఖభాజనుండు విగతజ్ఞానుండు ²రక్తదిగ్ధాంగుండు నై విప్లావక్రిమియుంబో
లే నేలం బడి యేడ్చుచు³జ్ఞానహీనుం డై జడుండునుంబోలే నుండి యంత నిజ
భావానభిజ్ఞు లగునితరులవలన వృద్ధి బొందుచు నభిమతార్థంబులం జెప్ప నేరక
యనేకకీటనంకులం బయినపర్యంకంబునందు శయానుం డై యవయవంబులు
గంఢాయమానంబు లైనఁ గోడ నేరక యాసనోత్థానగమనంబులనశక్తుం డై
తనశరీరచర్మంబు మళకమత్కుణమక్షికాదులు వైడువఁ(గ్రిములచే వృథంబడు
క్రిమియుంబోలే) దోధాయమానుం డై రోదనంబుసేయుచు విగతజ్ఞానుం డై
మెలంగుచు శైశవంబునం దత్తత్త్రియానుభవంబుఁగావించి పౌగండవయోను
రూపంబు లగునధ్యయనాదిదుఃఖంబు లనుభవించి తదనంతరంబ యావనంబు
ప్రాప్తం బైన నభిమతార్థఫలాప్రాప్తికి సాహసపూర్వంబు లగువృథాగ్రహం
బులు సేయుచుఁ గాముకుం డై పంచమహాభూతారబ్ధం బగుదేహంబందుఁ బెక్కు

మాటు లహంకారమమకారంబులం జేయుచుఁ దడర్థంబులై నకర్తంబు లాచరిం
చుచు సంసారబద్ధుం డగుచు దుష్పురుషసంగమంబున శిశ్నోదరపరాయణుం డై
వర్తించుచు (నజ్జానంబునంజేసి వర్ధిష్యమానరోషుం డగుచుఁ దత్ఫలంబు లగు
దుఃఖింబు లనుభవించుచుఁ గాముకుం డై నిజనాశంబునకు హేతువు లగుకర్తం
బులు బ్రవర్తించు) చుండు మఱియును. 1005

సీ. జనయిత్రి సత్యంబుశోచంబు దయయును, ధృతియు మౌనంబు బుర్రీధియును సిగ్గు
క్షమయునుయశమునుశ్రమమునుదమమును, మొదలుగాఁగలగుణాంబులునశిం
జనులకనత్సంగమున నని యెఱిఁగించి, వెండియు నిట్లను శ్రీ వినుము మూఢ [చు
హృదయులు శాంతివిశ్రాంతిలు దేహాత్మబుద్ధులు సంగనామోహపాశ

తే. బద్ధకేళీమృగంబులకపగిదిఁ దగిలి, పరవశస్వాంతముల శోచ్యభావులైన
వారిసంగతి విడువంగకవలయు నందు, సంగనాసంగమము దోష శ్రమంబుగాన.

వ. దీని కొక్కయితిహాసంబు గలదు దొల్లి యొక్కనాఁడు ప్రజాపతి దనకూతు
రయినభారతి (మృగీరూపధారిణి యై యుండం) జూచి తదీయరూపరేఖావిలాసం
బులకు నోటువడి వివశీకృతాంతరంగుండును విగతత్రపుండును నై 'తానును
మృగరూపంబు నొంది తదనుభావనంబు హేయం బని తలంపక ప్రవర్తించెం
గావున సంగనాసంగమంబు వలవ (దన్తదీయనాభీకమలసంజాతచతుర్ముఖనిర్మిత
మరీచ్యాద్యుద్భూతకళ్యపాదికల్పితదేవమనుష్యాదులందు) నామాయాబలంబు
నం గామినీజనమధ్యంబున విఖండితమనస్కుండు గా కుండఁ బుండరీకాక్షుం డైన
నారాయణఋషికిం దక్క నన్యులకు నెవ్వరికిం దీర దని వెండియు నిట్లనియె.

తే. రూఢి నామాయ గామినీరూపమునను
బురుషులకు నెల్ల మోహంబుఁ శబాండఁ జేయుఁ
గాన పురుషులు సతులసంగంబు మాని
యోగవృత్తి జరించుచు శ్రమండవలయు.

1008

క. ధీరతతో మత్పదసర, నీరుహసేవానురక్తిఁ శ్ర జెందినవారల్
నారీసంగము నిరయ, ద్వారము గా మనములందుఁ శ్ర దలఁపుదు రెపుడున్. 1009

క. హరిమాయావిరచిత మై, తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి శ్ర ధరఁ బర్వినబం
ధురత్పణపరివృతకూపనూకరణి నదియు మృత్యురూపరీకం బగు మఱియున్.

చ. ధనవశుపుత్రమిత్రవనితాగృహకారణభూత మైనయీ
తనువున నున్నజీవుఁడు పరదంపడి యెట్టికరీర మెత్తిన
న్ననుగత మైనకర్తృఫల శ్రమండక పోవఁగ రాదు మిన్నుఁ బ్రా
కిన భువిఁ దూఱిన దిశల శ్రీగీల్కొని యెచ్చట నైన డాఁగినన్. 1011

వ. లట్టి (పురుషరూపంబు నొందిన)జీవుండు (నిరంతరస్త్రీసంగంబుచే విత్తావత్యగృహాది

ప్రదం బగుస్త్రీత్వంబు నొందు నీక్రమంబున సంగనారూపుం డగుజీవుండు మన్నాయచే బురుషదూపంబు నొంది ధనాదిప్రదుం డగుభర్తను నాత్మబంధ కారణం బగుమృత్యువునుగ నెఱుంగ వలయు మఱియు జీవ్రాపాధిభూతం బగులింగదేహంబుచే స్వావాసభూతలోకంబుననుండి లోకాంతరంబు నొందు చుం బ్రార్థకర్తఫలంబుల ననుభవించుచు మరలఁ గర్మాదులం దానక్తుం డగుచు మృగయుండు గాననంబున ననుకూలసుఖప్రదుం డైనను మృగంబునకు మృత్యు వగుచందంబున జీవుండు) భూతేంద్రియమనోమయం బైనదేహంబు గలిగి యుండు నట్టిదేహనిరోధంబె మరణంబు నావిర్భావంబె జన్మంబునుం గాన సకల వస్తువిషయజ్ఞానంబు గలుగుటకు జీవునకు సాధనంబు చక్షురింద్రియంబ కావున ద్రష్టృదర్శనీయయోగ్యతాప్రకారంబున (జీవునకు జన్మమరణంబులు లేవు గావున) భయకార్యణ్యంబులు విడిచి సంభ్రమంబు మాని¹ జీవప్రకారంబు జ్ఞానం బునం దెలిసి ధీరుం డై ముక్తసంగుం డగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తం బైన సమ్యక్జ్ఞానంబున మాయావిరచితం బైనలోకంబున (దేహాదులం దానక్తిమాని) వర్తింప వలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

1012

సీ. గృహమందు వర్తించుగృహమేధు లగువారు, మహితధర్మార్థకారమములకొఱకు సంప్రీతు లగుచుఁ దత్సాధనానుష్ఠాననిరతు లై వేదనిర్ణేత² భూరి భగవత్సుధర్మతత్వద్భక్తిపరాఙ్ముఖు, లై దేవగణముల శ్రీ ననుదినంబు భజించుచును భక్తి శ్రీ బైత్వకకర్మముల్, సేయుచు నెప్పుడు శ్రీ శిష్టచరితు

తే. లగుచుఁ దగ దేవపితృసువ్రతాధ్యు లయిన
కామ్యచిత్తులు ధూమాదిశ్రగతులఁ జంద్ర
లోకమును జెంది పుణ్యంబు శ్రీ లుప్తమయిన
మరలి వత్తురు భువికి జరన్మంబు నొంద.

1018

వ. అదియునుం గాక.

1014

తే. ప్రవిమలానంతభోగితల్పంబునందు, యోగనిద్రాశు వై హరి శ్రీ యున్నవేళ నఖలలోకంబులును విలరయంబు నొందు, నట్టిసర్వేశ్వరునిఁగూర్చియలఘుమతు మ. పరికింపఁ శ్రీనిజభక్తియుక్తిగరిమం శ్రీ బాటిల్లుపంకేరుహా³ [లు.
దరవిన్యస్తనమస్తధర్మముల శాంతస్వాంతులై సంగముం
బరివర్జించి విశుద్ధచిత్తు లగుచుం శ్రీ బంకేశవత్రైక్షణే
తరధర్మైకనివృత్తులై సతతముగా శ్రీ దైత్యారిఁ జింతించుచున్.

1016

సీ. మఱియు నహంకారశ్రమమకారశూన్యు లై, యర్థి వర్తించుచు శ్రీ నర్పిరాది మార్గగతుండునుశ్రమహానీయచరితుండు, విశ్వతోముఖుండును శ్రీ విమలయశుండు

జగదుద్భవస్థానసంహారకారణం, డవ్యయుం డజాడుం బరరాపరుండు
బురుషోత్తముండు నవశపుండకీకాక్షుండు, నై నన ర్వేశ్వరునందు బొంది

తే. మానితాపునరావృత్తిమార్గ మయిన, ప్రవిమలానందతేజోవిరరాజమాన
దివ్యపదమున సుఖయించుగీరమతులు, మరలిరా రెన్నటికిని జనన్తములబొంద.
వ. మఱియుఁ (బరమేశ్వరదృష్టిచే హిరణ్యగర్భ నుసాసించువారు సత్యలోకంబున
ద్విపరాధావసానం బగు ప్రళయంబుదనుక బరుం డగుచతురాననం బరమాత్మ
రూపంబున ధ్యానంబు సేయుచు నుండి) వృధివ్యప్రేజోవాయ్వాకాశమానసేం
ద్రియ(శబ్దాది)భూతాదులతోడం గూడ (లోకంబును) బ్రకృతియందు లీనంబు
సేయ సర్వేశ్వరుండు సకలసంహర్త యగునమయంబున గతాభిమానంబులు గలిగి
బ్రహ్మలోకవాసు లగునాత్మలు బ్రహ్మతోడం గూడి పరమానందరూపుండును
సర్వోత్కృష్టుండును నగుపురాణపురుషుం బొందుదురు గావున నీవు సర్వభూత
హృదయపద్మనివాసుండును శ్రుతానుభావుండును నిష్కళంకుండును సిరంజనుం
డును నిర్దవంద్యుండును నగుపురుషుని భావంబుచే శరణంబు నొందు మని చెప్పి
మఱియు ని ట్లనియె.

1018

మ. సకలస్థావరజంగమప్రతతికిం శి బర్చింపఁ దా నాఘ్యుడై
యకలంక శ్రుతిగర్భుండుం బరముండు శి నై నట్టియీశుండు సీ
పకయోగీంద్రకుమారసిద్ధమునిదేవశ్రేణి యోగ ప్రవ
ర్తక మై తన్ను భజింపఁ జూపు సగుణాబ్రహ్మంబు లీలాగతిన్.

1019

సీ. అట్టిసర్వేశ్వరుం శి డయ్యయికాలంబు, లందును దద్దణశివ్యతికరమున
జనియించు చుండు నీరచాక్షున ఋషిదేవ, గణములు దమశమకర్త నిర్మి
తైశ్వర్యపార మేకైవ్యములందుఁబురుషత్వ, మునఁబొందియధికారములువహించి
వర్తించి క్రమ్మఱి వత్తురు మఱి కొంద, తారూఢకర్తానుసార మైన

తే. మనములను, జాలఁ గలిగి ధర్మములయందు, శ్రద్ధతోఁ గూడి య ప్ర తిరపిద్ధమైన
నిత్యనై మి త్రికాచారనిపుణు లగుచు, దగి రజోగుణకలితచిత్తములు గలిగి.

వ. సకాము లై యింద్రియజయంబు లేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడూ బూజించుచు
గృహంబులయందు వర్తించి హరిపరాజ్ఞులు లగువారు త్రైవర్గికపురుషు లని
చెప్పంబడుదురు.

1021

చ. చినుతగుణోత్తరుండు నురుకవిక్రముం డై నహరిక భజించి త

1 'యమృతరూపుం డగుపురాణ. 2 మహానుభావుని శరణం' వాగ్. ప్ర. 3 తము లైనయై
శ్వర్యతము లగుపురుషుల బొంది యయ్యధికార. 4 చ. చినుతగుణోత్తరుండు నురుకవిక్రముండు నన్నగు
నట్టివిష్ణుకీ, ర్తనరుచిరామృతంబు ప్రపదంబునఁ గ్రోలుట మాని దుష్క-ఫల, విని మద మందువారలు
వివేకవిహీనత నూరఁబంది యాత్మను మధురాజ్యభక్ష్యములు మాని పురిషము మెక్కు-చాక్షునన్..

న్ననలనల్కథామృతము శ్రీమానుగఁ గ్రోలుట మాని దుష్కథల్
విని ముద మందు చుందురు విశవేకవిహీనత నూరఁబంది యా

త్తను మధురాజ్యభక్ష్యములు శ్రీమాని పురీషము కేఁగుచాడ్పునన్. 1022

చ. అలవడ ధూమమాన్దగతు శ్రీతై పితృలోకముఁ బొంది పుణ్యముం
బాలసినవారు ¹దొంటితమరపుత్రులకుం దగఁ దాము పుట్టి వి
హ్వలమతి గర్భగోళపతననాదిపరేతధరాగతాంత మై
వెలసినకర్త మిం దనుభవించుతురు గావున నీవు భామినీ. 1023

క. విను సర్వభావములఁ బరముని ననఘు ననంత సీతుఁ శ్రీబురుషోత్తమని

న్ననయము భజింపుము ముదమునఁ బునరావృత్తి లేనిశము క్తి లభించున్.

వ. అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె(భగవంతు ండగువాను దేవునియందుం బ్రయుక్తం
బగుభక్తియోగంబు బ్రహ్మనాత్మోత్కారసాధనంబు లగువైరాగ్యజ్ఞానంబులం
జేయు) నట్టిభగవద్భక్తియుక్తం బైనచిత్తం (చింద్రియవృత్తులచే నమంబు లగు)
నర్థంబులందు నైషమ్యంబును బ్రియాప్రియంబులను లేక నిస్సంగంబు సమ
దర్శనంబు పేయోపాదేయవిరహితంబు నై యారూఢం బైనయాత్మపడంబు
(నాత్మచేఁ) జూచు చుండుజ్ఞానపురుషుండును బరబ్రహ్మంబును బరమాత్ముండును
నీశ్వరుండును నగుపరమపురుషుం డేకరూపంబు గలిగి (యుండియు) దృశ్యద్రష్ట
కరణంబులచేతం బృథగ్భావంబును బొందుచుండు నిదియ యోగికి (సమగ్రం
బగు) యోగంబునంజేసి ప్రాప్యం బగుఫలంబు గావున విషయవిముఖంబు లగు
నింద్రియంబులచేత జ్ఞానరూపంబును పేయగుణరహితంబును నగుబ్రహ్మంబు
మనోవిభ్రాంతింజేసి శబ్దాదిధర్మం బగునర్థరూపంబునం దోచు నదియెట్లు లర్థా
కారంబునం దోచు నని యడిగితివేని సహంకారంబు గుణరూపంబునంజేసి త్రివి
ధంబును భూతరూపంబునం బంచవిధంబును నింద్రియరూపంబున నేకాదశ
విధంబును నై యుండు జీవరూపుం డగువిరాట్పురుషుండు జీవవిగ్రహం బైన
యండం బగుజగంబునం దోచు చుండు దీని శ్రద్ధాయుక్తం బయినభక్తిచేత
యోగాభ్యాసంబునంజేసి సమాహితమనస్కుండై నిస్సంగత్వంబున విరక్తుం
డైనవాఁడు వైడగను చుండు నది యంతయు బుధజనపూజనీయచరిత్రపు గావున
నీకుం జెప్పితి సర్వయోగసంప్రాప్త్యం డగునిర్గుణుండు భగవంతుం డని చెప్పిన
జ్ఞానయోగంబును మదీయభక్తియోగంబును ననురెండు నొక్కటియ యింద్రి
యంబులు భిన్నరూపంబులు గావున నేకరూపం బయినయర్థం బనేకవిధంబు
లగునట్ల యేకం బగుబ్రహ్మం బనేకవిధంబులుగఁ దోచు మఱియును. 1025

నీ. అంబ నారాయణు శ్రీ డళలశాస్త్రములను, సమధికానుష్ఠితసవనత్థి
దర్శనజపతపోధ్యయనయోగక్రియా, దానకర్మంబుల శ్రీగానపడఁడ

యేచినమనము బాహ్యేంద్రియంబుల గెల్చి, సకలకర్మత్యాగశరణి నొప్పి
తలకొని యాత్మతత్త్వజ్ఞానమున మించి, యుడుగక వైరాగ్యోయుక్తిఁ దనరి
తే. మహితఫలసంగరహితధర్మమునఁ దనరు
నట్టిపురుషుండు దలపోయ శనఖలహేయ
గుణములను బాసి కల్యాణగుణవిశిష్టుఁ
డైనవారి నొందుఁ బరమాత్ము శనఖముఁ డగుచు.

1026

వ. అది గావున నీకుం జతుర్విధభక్తియోగప్రకారంబుఁ దేటపడ నెఱింగించితి నది
యునుం గాక కామరూప యగుమఁదీయగతి జంతువులయందు నుత్పత్తివివాశ
యాపంబుల నుండు నవిద్యాకర్మనిర్మితంబు లెనజీవునిగతు లనేక ప్రకారంబు లై
యుండు నదియు జీవాత్మ వానియందుం బ్రవర్తించి యాత్మగతి యిట్టి డని
యెఱుంగక యుండు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె (నిట్టియతిరహస్యం బగు)
సాంఖ్యయోగప్రకారంబు ఖలునకు నవినీతునకు జడునకు దురాచారునకు డాంచి
కునకు నింద్రియలోలునకుఁ బుత్రదారాగారాద్యత్యంతాన క్తచిత్తునకు భగవ
ద్భక్తిహీనునకు విష్ణుదాసులయందు ద్వేషపడువానికి నుపదేశింప వలనదు
శ్రద్ధాసంపన్నుండును భక్తుండును వినీతుడును నననూయుండును సర్వభూత
మిత్రుండును శుశ్రూషాభిరతుండును బాహ్యర్థజాతవిరక్తుండును శాంతచిత్తుం
డును నిర్మత్సరుండును శుద్ధాత్ముండును మద్భక్తులయందుఁ బ్రేమ గలవాఁడును
నన్యకాంతావిముఖుండును నిష్కాముండును నగునధికారికి నుపదేశింప నర్హం
బగు నీయుపాఖ్యానం బేపురుషుం డేనిఁ బతివ్రత యగునుత్తమాంగన యేని
శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి మదర్పితచిత్తంబునకా వినుఁ బరియించు నట్టిపుణ్యాత్ములు
మదీయదివ్యస్వరూపంబుఁ బ్రాప్తింతు రని చెప్పె నని మైత్రేయుండు విదురునకు
వేండియు నిట్లనియె నీ ప్రకారంబునం గర్తమదయిత యైనదేవహూతి గపిలుని
వచనంబులు విని నిర్ముక్తమోహపటల యగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు
లాచరించి తత్త్వవిషయాంకితసాంఖ్యజ్ఞానప్రవర్తకం బగుస్తోత్రంబు నేయ నుప
క్రమించి కపిలున కిట్లనియె.

[శేష

నీ. అనయంబు విను మింద్రియార్థమనోమయం, బును భూతచయమయంబును న
భూరిజగద్భిజరభూతంబును గుణప్రవాహకారణమును శీవలను మెఱయు
నారాయణాభిఖ్య శీవాఁ గలభవదీయ, దివ్యమంగళమూర్తి శీవదేజిల్లుఁ
జారుభవదర్శనసంజాతుఁ డగునట్టి, కమలగర్భండు సాక్షాత్కరింప
తే. లేక మనమునఁ గనియె సరనేకశక్తి, వర్ణములు గల్గి నుగుణప్రవాహరూప
మంది విశ్వంబు దాల్చి సహస్రశక్తి కలితుండై సర్వకార్యముల గలుగఁజేయు.

1 'గృహక్షేత్రపుత్ర దారాన క్తునకు, 2 నారాయణంబు ననంగల 3 చె నదియు నానావిధం
బులై యలరుక క్తి...కలిత మై సర్వ' వ్రా. ప్ర.

వ. అంత.

2029

తే. అతులభూరియుగాంతంబునందుఁ గపట, శిశువ వై యొంటి కుక్షినిశ్చిష్ట నిఖిల భుజననిలయుండవై మహానీభోధినడుమఁ, జారువటప త్ర తల్పసంస్థాయి వగుచు.

తే. లీల నాత్మీయపాదాంగురళీవినిర్ల, తామృతము గ్రోలినట్టిమహాత్మ నీవు గడఁగి నాపూర్వభాగ్యంబురకతన నిపుడు, పూని నాగర్భమున నేడునపుట్టితయ్య.

వ. అట్టిపరమాత్ముండ వయిననీవు.

1032

సీ. పరునవిగ్రహపారవశ్యంబుననుజేసి, రఘురామ కృష్ణ పరరాహ నార సింహాదిమూర్తు లంగచితలీల ధరియించి, దుష్టనిగ్రహమును శిష్టపాల నమును గావించుచు శ నయమున సద్ధర్మ, నిరతచిత్తులకు వర్ణింపఁ దగిన చతురాత్మ తత్త్వవిశ్లేషానప్రదుండవై, వర్తింతు వనఘ భరవన్నహత్త్వ తే. మజానకయినను వాక్రువ్వ శ నలవిగాదు, నిగమజాతంబు లయిన వర్ణింపలేవ యెఱిఁగి సంస్తుతిసేయ నే శ నెంతదాన, వినుతగుణశీల మాటలు శ వేయు నేల.

వ. అదియునుం గాక.

1034

క. ధీమహిత భవన్తంగళ, నామస్తరణానుకీర్తనము గలహీనుల్ శ్రీమంతు లగుదు రగ్ని, ఘోమాదికృదాళికంఠై శ శుద్ధులు దలఁపన్.

1035

వ. అదియునుం గాక.

1036

క. సీనామస్తుతి శ్వపచుం, డైనను జిహ్వగ్రమందు శ ననుసంధింపఁ వానికి సరి భూసురుఁడుం, గా నేరఁడు చిత్రమిది జరగంబుల నరయన్.

1037

ఉ. ఈవిధ మాత్మలం దెలిసి శ యెప్పుడు సజ్జనసంఘముల్ జగ త్పావన మైననీగుణకరభామృత మాత్మలఁ గ్రోలి సర్వభీ ఠావళిఁ గ్రుంకినట్టిఫల శ మందుదు రంచు సమ స్తవేదముల్ వావిరిఁ బల్కుఁగావునను శ వారలు ధన్యులు మాన్యు లు త్తముల్.

1038

వ. అది గావునఁ బరబ్రహ్మంబవును బరమపురుషుండవును బ్రత్యక్షనోవిభావ్యుండ వును సమ స్తజనపాపనివారకస్వయంప్రకాశుండవును వేదగర్భుండవును శ్రీమహా విష్ణుండవును నగునీకు వండనంబు లాచరించెద నని స్తుతియించినం . బరమపురు షుండును మాత్మవత్సలుండును నగుకపిలుండు గరుణారసార్ద్రహృదయకమలుం డై జనని కిట్లనియె.

1039

తే. తవిలి సుఖరూపమునుమోక్షరదాయకంబు, నై నయాయోగమార్గమేనంబనీకు నెఱుంగ వివరించి చెప్పితి శ నిది దృఢంబు, గాఁగ భక్తి ననుష్ఠింపు శ కమలనయన

క. జీవన్ముక్తి లభించుం, గావున నేమఱక తలఁపు శ కైకొని దీని

వావిరి నొల్లనివారికిఁ, దావల మగు మృత్యుభయము శ ద వ్వగు సుఖమున్.

క. అని యిట్లు దేవహూతికి, మన మలరఁగఁ గపిలుఁ డాత్మ శమార్గం బెల్లఁ వినిపించి చనియె నని విదు,రునకున్ మైత్రేయమునివరరుం డెఱిఁగించెన్.

- వ. అట్లు కపిలుం డేగినఁ బిదప దేవహూతియుం బుత్త్రుండు సెప్పినయోగమార్గం
బున విజ్ఞానంబు గలిగి యుండియుం బెనిమిటి యైనకర్దమునిం దనయుం జైన
కపిలునిం బాసి వినప్తవత్సంబు గల గోవుచందంబునం దల్లజిల్లుచుఁ గపిలమహా-
మునిం దలంచుచుం గర్దమతపస్సామర్థ్యరచితం బైనయట్టి. 1043
- ఉ. మానితసారభ ప్రసవరమంజులపక్ష్యఫలప్రవాళభా
రానతచూతపోతవిటరపా గ్రునికేతనరాజకీర¹స
మ్మానినుఖానులాపపరిరమండితకర్దమతాపసాశ్రమో
ద్యానవనప్రదేశకమరలాకరతీరనికుంజపుంజముల్. 1044
- వ. మెడియు. 1045
- సీ. అంచితస్ఫటికమరయ స్తంభదీప్తిచేఁ, గొమరారుమరకతరకుడ్డములను
సజ్జాతివజ్రాలరసజ్జాలరుచులచే, భాసిల్లునీలసోరసానములను
దీపించుచంద్రకాంతోపలవేదుల, విద్రుమగేహళీరవిలసితముల
హాటకరత్నకరపాటశోభితముల, నలరినసాధశాలాంగణముల
- తే. వరపయః²సేనపటలపాంశుడరకరీంద్ర, దంతనిర్మితఖల్వాంగరధవళపటవి
రచితశయ్యాభులను జతురంతయాన, కనకపీతాదివస్తుసంఘముల నెల్ల. 1046
- వ. మఱియు వికచకమలకుముదసాగంధి కబంధురనుగంధానుబంధిగంధవహశోభి
తంబును నరవిందనివ్యంధకందళితమరందరసపానమదవదిందిరినందోహర్షుం
కారసంకులంబును నై చెలు వారుబావులు గలిగి పురందరనుందరినందితం
బైనకర్దమాశ్రమంబుఁ బరిత్యజించి కుటిలంబులైనకుంతలంబులు జటిలంబులుగా
ధరియించి సరస్వతీబిందుసరోవరంబులం ద్రిషవణస్నానంబు గావించుచు నుగ్ర
తపోభారంబునం గృశీభూతశరీర యై నిజకుమారుండును బ్రసన్నవదనుండును
గపిలనామధేయుండును నగునారాయణుని (సమ స్తన్యస్తచింతలచే) ధ్యానంబుసే
యుచుఁ బ్రవాహరూపం బైనభక్తియోగంబునను నధికవైరాగ్యంబునను²యుక్తా
నుష్ఠానజాతం బై బ్రహ్మత్వాపాదకం బగుజ్ఞానంబునను విశుద్ధమనంబును గలిగి.
- సీ. అనయంబునాత్మ నారాయకుండునువిశ్వకో³, ముఖుఁ డనంతుండు పరమముండు నజుండు
చతురుండు నిజపరిజ్ఞానదీపాంకుర, మహిమనిర స్తనరమ స్తభూరి
మాయాంధకారుఁ డరమేయుఁ డీశ్వరుఁ డగు, నావరబ్రహ్మంబురసం దవిత
బద్ధతత్త్వజ్ఞానరవరతచే నిర్దుక్త, జీవభావమున విశిష్టయోగ
- తే. భవ్యసంప్రాప్తనిర్మలబ్రహ్మభావ, ములను గలిగి సమాధిచే ర నెలమి దనరు
నపునరావృత్త మగుత్రిగుణప్రధాన, తత్త్వముల నొప్పి సంతతోరదారనియతి.
- తే. కలలఁ దోచినవస్తుసంఘముల మేలు, కని కనుంగొనఁగా లేనిరమనుజుపోల్కిఁ

1 'కేసీకరాహలాప పరికీర్తిత...తీరనికుంజ' 2 'బ్రహ్మజ్ఞానంబునను జ్ఞానహేతువు లైనయ
క్తానుష్ఠానంబులను విశుద్ధ' వ్రా.ప్ర.

బాలాతిదనయాత్మ ముజచి యిశ్ములసధూమ, మైనపావకుగతి నుండేనతలొన.
క. గురుయోగశక్తిచే నం, బరతలమున కెగసి సత్కృతపామయుఁ డగునా

పరవాసుదేవుచరణాం, బురుహయుగన్య సచి త్తమును గల దగుచున్. 1050
వ. ఇట్లు కపిలోక్తమార్గంబున దేవహూతి శ్రీహరియందుఁ గలసె నయ్యంగనార
త్నంబు మోక్షంబునకుం జనినక్షేత్రంబు సిద్ధిపదం బనుపేరం బరఁగి ప్రసిద్ధి
పహించె నంత నక్కడఁ గపిలుండు దల్లిచేత ననుజ్ఞాతుం డై సిద్ధచారణగంధ
ర్వాప్సరోమునినివహనంస్తూయమానుం డగుచు నముద్రునిచేత దత్తార్చణ
'పూజానికేతనంబులు వడసి సాంఖ్యాచార్యాభివృత్తం బగుయోగంబు నవలం
బించి (లోకత్రయ) శాంతిశోఽటకు సమాహితుం డై (స్వపిత్రాశ్రమంబు విడిచి)
యుదగ్భాగంబునకుం జనియె నని మైత్రేయమహాముని విదురున కిట్లనియెఁ
దండ్రీ యీయుపాఖ్యానంబు నాకు గోచరించినరీతి నీకుం జెప్పితి నిది కపిల
దేవహూతినంవాదం బత్యంతపావనంబు గపిలప్రణీతంబు నయిన యోగంబు
దీనిం బరమభక్తి యుక్తుం డై యెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టిపుణ్యా
త్ములు విగతపాపులై గరుడధ్వజం డైనపుండరీకాక్షుని శ్రీచరణారవిందం
బులం బొందుదు రని మైత్రేయుండు విదురున కెఱిగించినవిధంబున శుక
యోగీంద్రుండు పఠింపిన్న రేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహా
మునులను నీకథావృత్తాంతంబు సెప్పిన విని ప్రహృష్టహృదయులై మునికులో
త్తమా భవద్వాక్పూర్వం బగుభగవత్కథామృతంబు గ్రోలు చుండ మామ
నంబులు దనిపైఁవ దింకను దరువాతివృత్తాంతంబులు మాకు విశదంబులు గ
వినిపింప నీవ యర్హుండ వని యడుగుటయు.

1051

చ. జనకసుతామనోవిమలసారసకోమలచంచరీక చం
దన శరదిందు కుండహర శ తారమరాళ పక్షీర చంద్రికా
వినుతయశోవిశాల రఘువీర దరత్సితపద్మపత్రలో
చన నిటలాంబక ప్రకటనాపవిఖండన వంశమండనా.

1052

తరలము. పరమపావన విశ్వభావన శ బాంధవప్రకరావనా
శరధిశోషణ సత్యభాషణ శ సత్కృతపామయభూషణ
దురితతారణ సృష్టికారణ శ దుష్టలోకవిదారణ
ధరణిపాలన ధర్మశీలన శ దైత్యమర్దనభేలనా.

1053

మాలిని. దివిజగణశరణ్యా శ దీపితానంతపుణ్యా
ప్రవిమలగుణజాలా శ భక్తలోకానుపాలా
భవతిమిరదినేశా శ భానుకోటిప్రకాశా
కువలయహితకారి శ ఘోరదైత్యప్రహరీ.

1054

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసవమంత్రపుత్ర సహజ

పాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు నందు విదురసీతీయు విదురసీతీర్థాభిగమనంబును యుద్ధవనందర్శనంబును గౌరవయాద వకృష్ణాదినిర్యాణంబును గంగాద్వారంబున విదురుండు మైత్రేయుని గనుటయు విదురమైత్రేయసంవాదంబును జగదుత్పత్తిలక్షణంబును మహాదాదులసంభవ ప్రకారంబును మహాదాదులు నారాయణుని భినందించుటయు విరాడ్విగ్రహ ప్రకారంబును శ్రీమహాభాగవత భక్తికారణం బగుపద్మసంభవుజన్మ ప్రకారంబును బ్రహ్మతపంబును బరమేష్ఠికే బుండరీకాక్షుండు ప్రత్యక్షంబగుటయు బ్రహ్మకృతం బయిన విష్ణుస్తోత్రంబును గమలసంభవునిమానససర్గంబును బరమాణువులపుటపు ను భూర్యువన్సునరాదిలోకవిస్తారంబును గాలదివసమాసవత్సరాదినిర్ణయం ను నాయుఃపరిమాణంబును జతుర్యుగపరిమాణంబును బద్ధసంభవుసృష్టిభేదసంబును సనకాదులజన్మంబును స్వాయంభువమనువుజన్మంబును శ్రీహరివరాహావతారంబు ను భూమ్యుద్ధరణంబును సూకరాకారుండైన హరిని విభాత స్తుతియించుటయు దితికశ్యవసంవాదంబును గశ్యపుండు రుద్రునిం బ్రశంసించుటయు గశ్యపువలన దితిగర్భంబు ధరియించుటయు దత్త్ర్యుభావంబునకు వెఱచి దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జని దితిగర్భప్రకారంబు విన్నవించుటయు సనకాదులు వైకుంఠంబున కరుగుటయు నందు జయవిజయుల కలిగి సనకాదులు శపించుటయు శ్రీహరిదర్శనంబును బ్రాణప్రశంసయు సనకాదులు హరిని నుతించుటయు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులజన్మ ప్రకారంబును హిరణ్యాక్షునిదిగ్విజయంబును సవనవరాహహిరణ్యాక్షులయుద్ధంబును బ్రహ్మసవంబును హిరణ్యాక్షవధయు నమరగణంబులు శ్రీహరి నభినందించుటయుహరి వరాహావతార వినర్జనంబు సేయుటయును దేవతిర్యజ్ఞును ష్వాదులసంభవంబును గర్దమమహామునితపంబునకు సంతసించి శ్రీహరి ప్రత్యక్షం బగుటయు గర్దముండు స్వాయంభువమనువుత్రియైన దేవహూతిం బరిణయంబగుటయు దేవహూతిపరిచర్యలకు సంతసిల్లి కర్దముండు నిజయోగకలితం బగువిమానంబునందు నిలిచి సహస్రదాసీపరివృతి యైన దేవహూతిం గూడి భారతాదివర్షంబులు గలయం గ్రుమ్ముటయు దేవహూతి గర్దమునివలన గన్యకానవకంబును గపిలునిం గనుటయు దత్కన్య కావివాహంబులును గర్దమునితపోయాత్రయు గపిలదేవహూతిసంవాదంబును శబ్దాదిపంచతన్త్రలజన్మ ప్రకారంబును బ్రహ్మాంధోత్పత్తియు విరాట్పురుషకర్తృత్వం ద్రియ పరమాత్మప్రకారంబును బ్రకృతిపురుషవివేకంబును నారాయణునిసర్వాంగస్తోత్రంబును సాంఖ్యయోగంబును భక్తియోగంబును జీవున కైనగర్భసంభవప్రకారంబును జంద్రసూర్యమార్గంబును చిత్రమార్గంబును దేవహూతినిర్యాణంబును గపిలమహాముని దపంబునకుం జనుటయు ననుకథలం గలతృతీయస్కంధము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచంద్రా పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

చతుర్థస్కంధము.

విలసితధరణీతన

యావదనసరోజవాసర రాధిపసితరా

జీవదళనయన నిఖిలధ

రావరనుతసుగుణధామర రాఘవరామా

1

వ. మహానీయగుణగర్విష్టు లగునమ్ముచి శ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవై ఖరీనమేతుం
డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్న రేంద్రునకు శుకయో
గీంద్రుం డిట్లనియె.

2

సీ. జననాథ విను విమరరునకును మైత్రేయ, మునినాథచంద్రుఁ డిట్లనియె మఱియు
స్వాయంభువున కర్థితతరూపవలనను, గూతులు మువ్వ రాకూతిదేవ
హూతి ప్రసూతులునొనరఁ బ్రియవ్రతో, తానసాదులు ననురతనయయుగము
జనియింప నం దగ్రసంభవ యైనయా, కూతుని సుమహితభ్రాతృమతిని

తే. దనకు సంతానవిస్తరాశీరంబుగాఁగ, బుత్రికాధర్మ మూఁది యోవువ్వుబోఁడె
బ్రకటమూర్తిరుచి ప్రజాశీవతికినిచ్చె, మనువుముద మొందిశతరూపరయనుమతింప.

వ. అట్లు వివాహం బైనరుచి ప్రజాపతి బ్రహ్మవర్చస్వియుఁ బరిపూర్ణగుణుండును గా
వునఁ జిత్రైకాగ్రతంజేసి యాకూతియందు శ్రీవిష్ణుండు యజ్ఞరూపధరుం డగు
పురుషుండుగను జగదీశ్వరి యగునాదిలక్ష్మి యమృతహాతునకు నిత్యానపాయని
గావునఁ దదంతంబున దక్షిణ యనుకన్యకారత్నంబుగను మిథునంబు సంభవించె
నందు స్వాయంభువుండు సంతతుష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బుత్రికాపుత్రుండును
వితత తేజోధనుండును శ్రీవిష్ణుమూర్తి(రూపుండును నగుయజ్ఞాని) దనగృహంబు
నకుఁ దెచ్చి యునిచె రుచియుఁ గామగమన యైనదక్షిణ యనుకన్యకాలలామం
బును దనయొద్దన నిలిపె నంత సకలమంత్రాధిదేవత యగు శ్రీయజ్ఞుండు (దనుఁ
బతిఁగం గోరెడు) దక్షిణ యనుకన్యకం బరిణయం బయ్యె వార లాదిమిథునంబు

గావున నది నిషిద్ధంబు గాకుండె నని చెప్పి మైత్రేయుండు వెండియు నిట్లనియె.
 క. ధీమహిత యంత వారల, యామాఖ్యలు గలుగుదేవతావళి గడఁక 4
 వేమఱు¹ నభినందించుచు, నామిథునమువలనఁ బుట్టినతిబలయుత మై. 5
 వ. వారు తోషుండును బ్రతోషుండును సంతోషుండును భద్రుండును శాం
 తియు నిడన్పతియు నిడ్లుండును గవియు విభుండును వహ్నియు సుదేవుండును
 రోచనుండును సననం బన్నిద్దఱు సంభవించిరి(వారలు స్వామంభువాంతరంబునం
 దుషితు లను దేవగణంబు లై వెలసిరి మఱియు) మరీచిప్రముఖు లైనమునీశ్వరు
 లును యజ్ఞుండును దేవేంద్రుండును మహాతేజోరూపసంపన్ను లయినప్రియ
 వ్రతోత్తానపాదులునుం గలిగి పుత్రపౌత్రనప్తృజనసంకీర్ణం బయి యా
 మన్వంతరంబు (పాలితం బగుచు)వర్తిల్లె మనువు ద్వితీయపుత్రి యైనదేవహూతిం
 గర్దమున కిచ్చి తద్వంశవిస్తారంబు గావించె నని మున్న యెఱింగించితి వెండియు
 నమ్మనువు మూఁడవచూలైన ప్రసూతి యనుకన్యకను (బ్రహ్మపుత్రుం డగు)దక్ష
 ప్రజాపతికి నిచ్చె నాదక్షునకుఁ బ్రసూతివలన నుడయించిన ప్రజాపరంపరల
 చేత ముల్లోకంబులు విస్తృతంబు లయ్యె మఱియుఁ గర్దమపుత్రి కాసముద
 యంబు బ్రహ్మభార్య లగుటంజేసి వారివలనం గలిగినసంతానపరంపరల
 వివరించెద.

6

—◆◆◆ కర్దమప్రజాపతినంతరిని చెబుట. ◆◆◆—

సీ. ఘనుఁ డౌమరీచికిఁగర్దమాత్మజ యగు, కళ యనునంగనశవలనఁ గశ్య
 పుం డనుకొడుకును కీ బూర్ణి ను యనునాఁడు, బిడ్డయుఁ బుట్టిరిపేర్చి వారి
 వలనఁ బుట్టిన ప్రజాశవళిపరంపరలచే, భువనంబులెల్ల నాపూర్ణ మగుచు
 జరగెను బూర్ణి మరజన్మాంతరంబున, హరిపద ప్రత్యుళితాంబువులను
 తే. గంగ యనుపేరఁ బుట్టి యకస్కన్య దేవ, కుల్య యనుపేరఁదగునొక్కకూతునఱు
 విశ్వసంవ్యాపకుం డగుఁవిరజఁడనెడి, తనయు నొక్కనిఁగాంచె మోక్షదంబుతోడ.
 క. అనఘుం డత్రి మహాముని, యనసూయాదేవివలననేనజహరిపురసూ
 దనులకళాంశంబుల నం, దనులను మువ్వరను గనియెఁదద్దయుఁ బ్రీతిన్. 8
 క. అనవుడు విదురుఁడు మైత్రే, యునిఁ గనుఁగొని పలికె మునిజరనోత్తిమ జగతిఁ
 జననస్థితిలయకారణు, లన వెలసినపద్మగర్భహరిహరు లెలమిన్. 9
 క. ఏమినిమిత్తం బత్రిమ, హామునిమందిరమునందుననసూయకు ను
 ద్దానుగుణు లుదయ మైరన, నామైత్రేయుండు వలికేనవ్విదురునితోన్. 10
 సీ. సుచరిత్ర విను విధిఁచోదితుం డై యత్రి, దప మాచరింపఁ గాంతాసమేతుఁ
 డయి ఋక్ష నామకులౌద్రితటంబున, ఘమఘమా రావసరకులవిలోల
 కల్లోలజాలనంక లితనిర్వింధ్యాన, దీజలపరిపుష్టరాజిత ప్ర

- సూనగుచ్చస్వచ్ఛమానితాశోకపలాశకాంతారస్థలమున కెలమి
తే. నరిగి యచ్చట నిర్ద్వంద్వోడగుచుఁ బ్రాణనియమమున నేకపదమున నిలిచిగాలిఁ
దివుటఁ గ్రోలి కృతీభూతర దేహుఁడగుచుఁ దపము గావించె దివ్యవరత్సరశతంబు.
- ప. ఇట్లుతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచుఁ దనచిత్తంబున. 12
- క. ఏవిభుఁడు జగదధీశ్వరుఁ, డావిభు శరణంబు సొత్తునతఁ డాత్మనమం
బై వెలసినసంతతిని ద, యావరమతి నిచ్చుఁ గాకరయని తలఁచునెడన్. 13
- చ. మునుకొని యత్తపోధనునిగమూర్ధజ మైనతపఃకృశానుచే
తను ద్రిజగంబులుం గరణితప్తములైనను జూచి పంకజా
సనమురశానన త్రిపురశాననులచ్చటి కేగి రప్పరో
జనసురసిద్ధసాధ్యమునిగనన్న తభూరియశోభిరాములై. 14
- ప. అట్లు ముసీంద్రునాశ్రమంబు డాయంజనునవసరంబున. 15
- చ. అనఘతపోభిరాముఁ డగునతి ముసీంద్రుఁడు గాంచె దప్తకాం
చనఘనచంద్రికారుచిరీచారుశరీరుల హంసనాగనూ
దనవృషభేంద్రవాహుల నురదారకమండలుచక్రశూలసా
ధనుల విరించివిష్ణుపురదాహుల వాక్కమలాంబికేశులన్. 16
- ప. మఱియుఁ గృపావలోకనమందహానసుందరవదనారవిందంబులు గలమహాత్ముల
సందర్శించి యమందానందకందలితహృదయారవిందుం డై సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబు లాచరించి పుష్పాంజలి గావించి నిటలతటఘటితకరపుటుం డై
దుర్నిరీక్షం బైనత త్రేజో విశేషంబు దేటి చూడం జాలక ముకుళితనేత్రుం డై
తత్పదాయ త్తచిత్తుం డగుచు సర్వలోకగరిష్ఠంబులైనమృదుమధురగంభీరభాష
ణంబుల నిట్లని స్తుతియించె. 17
- సీ. ప్రతికల్పమందు సకల్యప్రపంచోద్భవస్థితివినాశంబులఁ గ జేయునట్టి
మహితమాయాగుణమయదేహములఁ బొల్పు, నజవాసుదేవశిరవాభిధాన
ములు గల్గమీపాదరజలజాతములకు నే, నతిధక్తి వందనం గ బాచరింతు
నఖలచేతనమానసాగమ్య మన నొప్పు, మూర్తులు గల్గమీరమువ్వరందుఁ
- తే. బరంగ నాచేత బిలువంగరబడినధీరుఁ, డెవ్వఁడే నొక్కరునిఁ బిల్వరనిపుడుమీరు
మువ్వ రేతెంచుటకు నాదురబుద్ధి విస్తయంబు గదిరెడిఁ జెప్ప రేయనఘలూర.
- ప. అదియునుం గాక సంతానార్థంబు నానావిధపూజలు గావించి నాచిత్తంబున ధరి
యించినమహాత్ముం డొక్కరుండ యనిన సమ్మువ్వరు విబుధశ్రేష్ఠులు సతనిం
గనుంగొని సుధామధురంబు లయినవాక్యంబుల నిట్లనిరి. 19
- క. విను మేము ముగుర మయ్యును, ననుపమమతిఁ దలఁప నేకరమై యుందుము నీ
మనమందు నేమి గోరితి, వనయము నాశోర్కి సఫలమయ్యెడుఁ జూమ్మి. 20
- క. మామువ్వరయంశంబుల, ధీమంతులు సుతులు పుట్టి క్రిజగము లెల్లఁ

నీమంగళగుణకీర్తికా, శ్రీమహితము సేయఁ గలరు శ సిద్ధము నుమ్మి. 21

క. అని మునిచంద్రుఁడు దనమన,మునఁ గామించినవరంబు శ బుధవరులు ముదం
బున నొసఁగి యతనిచేఁ బూజనములఁ బరితృప్తు లగుచుఁ శ జనిరి యథేచ్ఛన్.

ఉ. ఆసుచరిత్రదంపతు లుదంచితలీలఁ గనుంగొనంగ న
బ్జాసనునంశమందు నమృతాంశుఁడు 'విష్ణుకళకా' సుయోగవి
ద్యాసుభగుండు దత్తుఁడుఁ బురరాంతకుభూరికళాంశమందు దు
ర్వాసుఁడు నై జనించి రనవద్యపవిత్రచరిత్రు లిమ్ములన్. 23

క. అంగిరసుఁ డనెఁజుమునికిఁ గులాంగన యగు శ్రద్ధయందు శ సంచితసౌంద
ర్యాంగులు గూఁతులు నలువురు, మంగళవతు లుదయ మైరి శ మాన్యచరిత్రా.

క. వారు సినీవాని యనఁ గుహలారాకానుమతు లనఁగ శ నొప్పిరి మఱియుం
గోర సుతయుగము గలిగెను, స్వారోచిషమనువువేళ శ శ స్తభ్యాతిన్. 25

వ. వార లెవ్వ రనిన భగవంతుం డగునుచభ్యుండును బ్రహ్మనిష్ఠుం డగుబృహస్పతి
యు ననం బ్రసిద్ధి వహించిరి పులస్త్యుండు హవిర్భుక్కునునిజభార్యయందు నగ
స్త్యునిం బుట్టించె నాయగస్త్యుండు జన్మాంతరంబున జతరాగ్నిరూపం బై ప్రవ
ర్తించె వెండియు నాపులస్త్యుండు విశ్రవసునిం గలిగించె నావిశ్రవసునకు నిల
బిల యనుభార్యవలనం గుబేకుండును కైకసి యనుదానివలన రావణకుంభ
కర్ణ విభీషణులునుం బుట్టిరి పులహనుకు గతి యనుభార్యవలనఁ గర్మశ్రేష్ఠుం
డును వరీయాంసుండును సహిష్ణుండును ననుమువ్వురు గొడుగులు జనియించిరి
మఱియుఁ గ్రతువునకుఁ గ్రియ యనుభార్యయందు (బ్రహ్మతేజంబున జ్వలించు
చున్న) పష్టిసహస్రసంఖ్యలు గలవాలఖిల్యు లనుమహర్షులు గలిగిరి వసిష్ఠుం
డూర్జ యనుభార్యయందుఁ జిత్ర కేతుండును సురోచియు విరజుండును మిత్రుండు
ను నుల్బుండును వసుభృద్ధానుండును ద్యుమంతుండును ననుసప్తముఖులను
భార్యాంతరంబున శక్తిప్రముఖపుత్రులనుం బుట్టించె.నథర్వుం డనువానికిఁ జిత్తి
యనుభార్యయందు ధృతవ్రతుండు నశ్వశిరస్కుండు నయినదధ్యంచుండు పుత్రు
మహాత్ముం డగుభృగువు ఖ్యాతి యనుపత్నియందు ధాతయు విధాతయు నను
పుత్రద్వయంబును భగవత్పరాయణ యగు శ్రీ యనుకన్యకం బుట్టించె నాధా
తృవిధాతృలు మేరు వనువానికూఁతు లయినయాయతినీయతు లనుభార్యల
వలన మృకంజప్రాణు లనుకొడుకులం బుట్టించి రందు మృకంజునకు మార్కం
డేయుండును బ్రాణునకు వేదశిరుం డనుమునియుం బుట్టిరి భృగువునకు నుశన
యనుకన్యయందుఁ గవి యనువాడు పుత్రు నిట్లు కర్ణమదుహిత లయినకన్యకా
నవకంబు వలనం గలిగినసంతానపరంపరలచేత ననుస్తలోకంబులుఁ బరిపూర్ణంబు
లయ్యె నట్టిసద్యశిపాపహరంబును శ్రేష్ఠతమంబును నై నకర్ణమదాహిత్రసంతాన

ప్రకారంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుండ వగునీకుం జెప్పితి నింక దక్షప్రజాపతివంశం
బెఱింగింతు వినుము.

26

—◆◆◆ దక్షప్రజాపతినంతిని దెలియజేయుట. ◆◆◆—

క. వనజజునివలన భవ మం, దినయాదక్షప్రజాపతికి మనునిజనం

దన యగు ప్రసూతివలనను, ననఘా పదియార్వ రుదయ ౩ మందిరి కన్యల్. 27

వ. ఇట్లుదయించినయక్కన్యకాఘోడశంబునందు శ్రద్ధయు మైత్రి యు దయయు శాంతి
యుఁ దుష్టియుఁ బుష్టియుఁ బ్రియయు నున్నతియు బుద్ధియు మేధయుఁ దితిక్షయు
ప్రీ యు మూర్తియు ననునామంబులు గలపదుమువ్వరను ధర్మరాజున కిచ్చె
నొక్కకన్యక నన్ని దేవునకును నొక్కతెం బిత్తుదేవతలకును నొక్కతె (జన్మ
మరణాదినివర్తకుం డగు) నభవునకుం బెండ్లి సేసె నంత నాధర్మనిపత్నులయం
దు శ్రద్ధవలన శ్రుతంబును మైత్రివలనఁ బ్రసాదంబును దయవలన నభయంబును
శాంతివలన నుఖంబును దుష్టివలన ముదంబును బుష్టివలన స్తయంబును శ్రీ
యవలన యోగంబును నున్నతివలన దర్పంబును బుద్ధివలన నర్థంబును మేధవలన
స్తృతియుఁ దితిక్షవలన తేమంబును ప్రీవలనఁ బ్రశ్రయండును మూర్తివలన
సకలకల్యాణగుణోత్పత్తిస్థానభూతు లగునరనారాయణు లనుబుఘు లిద్దఱును
సంభవించిరి వారలజన కాలంబున.

28

సీ. గంధవాహుఁడు మందరగతి ననుకూలుఁ డై , వీచె నల్లిక్కులు ౩ విశద మయ్యె
నఖిలలోకంబులూనానందమునుబొందె, దుముల మై దేవదుర్దుభులు మొరసె
గర మొప్ప జలధులకలక లడంగెను, మించినగతిఁ బ్రవహించె నదులు
గంధర్వకిన్నరగీగానముల్ వీతెంచె, నప్పగోజనములారీన్యములు సెలఁగె

తే. సురలు గురియించి రందందరవిరులవాన, మునిజనంబులు సంతోషమునఁ జెలంగి
వినుతు లొనరించి రవ్వేళ ౩ విశ్వ మెల్లఁ, బరమమంగళ మై యొప్పెభవ్యచరిత.

వ. ఆనమయంబునబ్రహ్మాదిదేవత లమృహాత్ములకడకుఁజను దెంచి యిట్లని స్తుతియించిరి.

సీ. గగనమందులఁ దోచుగంధర్వనగరాది, రూపభేదములట్లు ౩ రూఢి మెఱసి
యేయాత్మయం దేని ౩ నేపారుమాయచే, నీవిశ్వ మిటు రచియింపఁ బడియె
నట్టియాత్మప్రకాశార్థ మై మునిరూపమున ధర్మగృహమునఁ ౩ బుట్టినట్టి
పరమపురుష నీకుఁ ౩ బ్రణమిల్లెద మదియుఁ, గాక యీశ్వర దుఃస్మరత్వవృత్తి
తే. జరగ నీ కుండుకొఱకు నై ౩ సత్త్వగుణము, చే నృజించినమ మ్మిట్లు ౩ శ్రీనివాస
మైనసరసీరుహప్రభ ౩ సవహసించు, నీకృపాలోకసంబుల ౩ నెమ్మిఁ జూడు. 31

క. అని యిట్లు దేవగణములు, వినుతింపఁ గృపాకటాక్షరీపీక్షణములచేఁ
గని వారు గంధమాదనమున కేగిరి తండ్రి ముదము ౩ ముప్పిరిగొనఁగన్. 32

క. ధరణీభర ముడుపుట కా, సరనారాయణులు భువి జరనన మనయము నొం
దిరి యర్జునకృష్ణాఖ్యలఁ, గురుయదువంశముల సత్త్వగుణయుతు లగుచున్. 33

వ. మఱియు నగ్ని దేవునకు దక్షపుత్రి యైనస్వాహాదేవి యనుభార్యయందు హుత భోజను లగువావకుండును బవమానుండును శుచియు ననుమువ్వరు గొడుకులు గలిగిరి వారివలనం బంచచత్వారింశత్సంఖ్యలం గలయగ్ను లుత్పన్నంబు లయ్యె నిట్లు పితృపితామహాయు క్తంబుగా నేకోనపంచాశత్సంఖ్యలు గలయగ్నులు బ్రహ్మవాదులచే యజ్ఞకర్తంబులం దగ్ని దేవతాకంబు లైనయిష్టులు దత్తన్నా మంబులచేతఁ జేయంబడు చుండు (నాయగ్ను లెవ్వరినన నగ్నిష్వాత్తులు బర్హి పదులు సామ్యులు పితలు నాజ్యపులు సాగ్నులు నిరగ్నులు నన నేడుదెడలంగు లై యుందురు దాతాయణి యగునృథ యనుధర్మ పత్నియందు వారలవలన వయునయు ధారిణియు ననునిద్వఱు కన్య లుదయించి జ్ఞానవిజ్ఞానపారగ లగుచు బ్రహ్మనిష్ఠ లయి పరగిరి) వెండియు.

34

—◆◆◆ ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించుట. ◆◆◆—

- సీ. దక్షప్రజాపతిరతనయ యాభవునిభా, ర్య యనఁగాఁ దక్షునతి ర యనులతాంగి నతతంబుఁ బతిభ క్తిర నలుపు చుండియుఁ దనూ, జాతలభము నందఁజాలదయ్యె భర్గునిదెనఁ జాలఁ ర బ్రతికూలుఁ డై నట్టి, తమతండ్రి మీఁదిఁగోపమునఁజేసి వల నేది తా ముగ్ధరవలె నిజయోగమా, గ్గంబున నాత్మ దేహంబు విడిచె
- తే. నని మునీంద్రుండు వినిపింపనమ్మహాత్ముఁ, డై నవిదురుండుమనముననదృఢతంబు గదురఁదత్త భవినవేడ్డ ర్గడలుకొనఁగ, మునివ రేణ్యునిఁజూచియిట్లనియెమఱియు.
- సీ. చతురాత్మ దుహితృవరత్నలుఁ డై నదత్తుండు, దనకూతు సతి ననారదరము చేసి యనయంబునఖిలచరారాచరగురుండు ని, రై వరుండు శాంతవిగ్రహుండుఘనుండు జగముల కెల్లను ర జర్పింప దేవుండు, నందితాత్తారాముఁ ర డలఘుమూర్తి శీలవంతులలోన ర శ్రేష్ఠుండు నగునట్టి, భవునందు విద్వేషపడకుట కేమి
- తే. కారణము సతి దా నేమిరకారణమున, విడువరానట్టిప్రాణములో విడిచె మఱియు శ్వశురజామాతృవిద్వేషరసరణి నాకుఁ, దెలియ నానతి యిమ్ము సురధీవిధేయ. 36
- క. అని యడిగిన నవ్విదురునిఁ, గనుఁగొని మైత్రేయుఁ డనియెఁ ర గౌతుక మొప్పక విను మనఘ తొల్లి బ్రహ్మలు, జననతముగఁ జేయునట్టిరన త్రముఁ జూడన్. 37
- చ. సరసిజగర్భయోగిజనశరర్వసువర్వమునీంద్రహవ్యభు క్సరమఘుషిప్రజాపతులు ర భ క్తి మెయిం జనుదెంచి యుండ 2న త్రరణినమాన తేజఁ డగుదత్తుండు వచ్చినఁ దత్సదన్యులుం దర మిడి లేచి రప్పడు పితామహభర్గులు దక్క నందఱున్.
- క. చను దెంచినయాదత్తుండు, వనజజునకు మ్రొక్కి భ క్తిరవశు లై సభ్యుల్ దన కిచ్చినపూజలు గై, కొని యర్హాననమునందుఁ ర గూర్చుండి తగన్.

38

39

గన్నుఁగొనలను విస్ఫులింగములు సెదరఁ, జూచి యిట్లనురోషవిస్ఫురణమెఱయ.
 తే. (వినుఁడుమీరలుగొదమానిరవిబుధమునిహు, తాశనాదినురోత్తమురలార మోహ
 మత్సరోక్తులు గావు నామాట లనుచు, వారి కందఱ కాపురవైరిఁ జూపి.) 41
 సీ. పరికింప నితఁడు దిగ్విజయశోహాని, కరుఁ డీక్రియాశూన్యపరునిచేతఁ
 గర మొప్ప నజ్ఞనారచరితమార్గము దూషి,తం బయ్యె నెన్న గతత్రపుండు
 మహితసావిత్రినగమానను సాధ్య న, స్తత్తనూజను మృగశాబనేత్ర
 ననలభూసురబంధుజననమక్షమున ను,ర్కటలోచనుఁడు గరగ్రహణ మర్థిఁ
 తే. జేసి తా శిష్యభావంబుఁ ర జెందుటత్త, దలఁచి ప్రత్యుద్ధతాభివందనము లెఱవి
 నడవ కుండిన మాననీర నన్నుఁ గన్న, నోరిమాటకుఁ దనకేమి ర గోరవ్రాయె. 42
 సీ. *అనయంబు లు ప్తక్రీయాకలాపుఁడు మాన,హీనుఁడు మర్యాద ర లేనివాఁడు
 మత్తప్రచారుఁ డున్నత్తప్రియుఁడు దిగం,బరుఁడు భూత ప్రేతరపరివృతుండు
 దామన ప్రమథభూతములకు నాభుండు, భూతిలిప్తుం డస్థిభూషణుండు
 నప్తశౌచుండు నున్నదనాభుఁడునుదుష్టహృదయుఁ డుగ్రుఁడును బరేతభూని
 తే. కేతనుఁడు వితతస్త్రస్తరకేతుఁ డశుచి, యయినతన కొక్క శివనామర మనుప్రవాద
 గలిగెఁ గాని యశివుఁ డనిరకాన కేఱిగి,యెఱిగి వేదంబుశూద్రున రీకిచ్చినటులు.
 వ. ఇతనికి నస్తత్తనూజను విధివత్ప్రకారంబున నిచ్చితి. 44
 క. అని యిట్లులు ప్రతికూలవ,చనములు దఱుండు నలికి ర శపియింతును శ
 ర్వుని నని జలములు గొని కర,మున నిలిచి యిటు లనె రోషమున ననఘాత్తా.
 క. ఇతఁ డింద్రోపేంద్రపరీ,వృత్తుఁ డై మఖనమయమున హావిర్భాగము దే
 వతలం గూడఁగ మహితని,యతిఁ బొందక యుండుఁ గాక ర యని శపియించెన్.
 వ. ఇట్లు దఱుండు వల్లిన గర్జితవాక్యంబులు వినిందితంబు లగుం గాని యాథా
 ర్థ్యంబున వాస్తవంబు లగుచు భగవంతుం డగురుద్రునందు ననిందితంబులై
 స్తుతిరూపంబుల నొప్పెఁ దదనంతరంబ రుద్రునకు శాపం బిచ్చినకారణంబున
 దఱుండు సదస్యముఖ్యులచే నకృత్యం బని) నిషేధింపబడి ప్రవృద్ధం బయినక్రో
 ధంబుతోడ నిజనివాసంబునకుం జనియె నంత గిరిశానుచరాగ్రేనరుం డగునందికే
 శ్వరుండు దఱుండు నిటలాత్తుని శపియించినశాపంబు నతని పల్కినయనర్హవా
 క్యంబులును విని కోపారుణితిలోచనుం డై యిట్లను నీదఱుండు మ ర్త్యశరీరంబు
 శ్రేష్ఠంబుగాఁ దలఁచి యప్రతిద్రోహి యైనభగవంతునందు భేదదర్శి యై యప
 రాధంబుఁ గావించె నిట్టిమూఢాత్ముండు దత్తవైముఖుం డగు మఱియుం గూట

1 కవరయశో, హానికరుఁడు క్రియాహీనుచేత. * 42 వ 43 వ పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లను చున్న నమయంబున, క. శివు దఱుండు నిందించుతె,గువకు శిర నూఁచె రుచి భంగుండు కనుగీఁఁ, గవకవ నగియెను బూఘుండు,దివిజాలు బుత్త్విజాలు ననమఁతికొ వినుచుండన్. వ. అంత దఱుండు మ తియును.' అని యధికపాత మొకప్రతిని గానిపించుచున్నది.

ధర్మంబు(లయిననివాసంబు)ల గ్రామ్యముఖకాంక్షలంజేసి సక్తుండై యర్థనాదంబు
లయినవేదంబులచేత నష్టమనీషం గలిగి కర్మతంత్రంబు విస్తృతంబు సేయు
వెండియు దేహాదికంబు లుపాదేయంబులుగాఁ దలఁచుచు బుద్ధిచేత నాత్మత
త్త్వంబు మఱచి వర్తించుచుఁ బశుప్తాయం దై స్త్రీకాముండు నగు నిదియునుం
గాక దత్తుం డెదిరకాలంబున మేషములుం డగు నని మఱియు. 47

మ. అనయంబుం దనమానసంబున నవీర్యక ముఖ్యత త్వంబు గాఁ
గని శౌరీశుఁ డిరస్కరించినయనర్హత్వాత్మ నీడత్తుని
న్ననువర్తించినవాఁడు సంసరణకీర్తారంభుఁ డై నిచ్చలుక
జననం బందుచుఁ జచ్చుచుక మరల నోరేజం బుట్టుచుక వర్తిలున్. 48

వ. అదియునుం గాక యీహరద్యేషు లైనద్విజా లర్థవాదబహుళంబు లైనవేద
వాక్యంబులవలన మధుగంధనమం బైనచిత్తతోభంబుచేత విమోహితమనస్కు
లయి కర్తాసక్తు లగుదురు మఱియును భక్త్యాభక్త్యవిచారశూన్యులై దేహాది
పోషణంబుకొఱకు ధరియింపఁబడినవిద్యాతపోవ్రతంబులు గలవారలై ధన
దేహేంద్రియంబులయందుఁ బ్రీతిం బొంది యాచకులై విహరింతు రని నంది
కేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజనంబుల శపియించినవచనంబులు విని భృగుమహాముని
మరల శపియింపం బూని యిట్లనియె. 49

తే. వసుధ నెవ్వారు ధూర్జటివ్రతులు వారు, వారికనుకూలు రగుదు రెవ్వారువారు
నట్టిసచ్చాస్త్ర పరిపంథు లైనవారు, నవనిఁ బాపండు లయ్యెన రని శపించె. 50

సీ. సకలవర్ణాశ్రమారచారపాతపు లోక, మునకు మంగళమార్గమును సనాత
నముఁబూర్వముపి నమ్మరీతముజనార్దనమూల, మునునిత్యమునుశుద్ధరీమనుబరంబు
1 నార్యపథానుగం రీ బగువేదమును విప్ర, గణము నిందించినకారణమున
నేశివదీక్షయందేని మధ్యమపూజ్యుఁ డై భూతపతి దైవ రీ మగుచు నుండు

తే. నందు మీరలు భస్మ జ్ఞాస్థిధార, ణములఁ దగి మూఢబుద్ధులు రీ నప్తశౌచ
లై నశింతురు పాపండు రీ లగుచు ననుచు, శాప మొనరించె నాద్విజసత్తముండు.

వ. ఇట్లన్యోన్యంబును శాపంబులం బొందియు భగవదనుగ్రహంబు గలవార లగుటం
జేసి నాశంబు నొంద రై రట్టియెడ విమనస్కుం డగుచు ననుచరసమేతుం డై
భవుండు సనియె సంత. 52

సీ. అనఘాత్మ యేయజ్ఞరీమందు సర్వశ్రేష్ఠుఁ, డగుహరి సంపూజ్యుఁ రీ డై వెలుంగు
నట్టియజ్ఞంబు సరీమ్యగ్విధానమున స, హస్తతృప్తములు రీ నజుఁ డొనర్చె
గర మొప్ప నమరగంగాయమునాసంగ, మావనిఁ గలుగుప్రయాగయందు
నవభృథస్నానంబు రీ లతిభక్తిఁ గావించి, గతకల్మషాత్మలై రీ ఘనత కెక్కి

తే. 2తగ నిజాశ్రమభూములందలఁచి వార, లందఱును వేడ్కతోఁజనిరనుచువిదురు

నకునుమై త్రేయఁడనుమునిరనాయకుండు, నెఱుంగవినిపించివెండియునీనిట్లు లనియె.

—◆◆◆ దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షయణి వోఁ గోరుట. ◆◆◆—

వ. అంత శ్వశురుం డగుదక్షునకు జామాత యైనభర్గునకు నన్యోన్యవిరోధంబు వెరుంగుచుండ సతీచిరం బగుకాలం బరిగె నంత దక్షుండు రుద్రవిహీనం బగుయాగంబు లేనిది యైనను శర్వుతోడిపూర్వవిరోధంబునను బరమేష్టికృతం బైనసకలప్రజాపతివిభుత్వగర్వంబుననుజేసి బ్రహ్మనిష్ఠు లగునీశ్వరాదుల ధిక్కరించి యరుద్రకంబుగా వాజపేయనవనంబు గావించి తదనంతరంబ బృహస్పతిసవననామకం బైనమఖంబు సేయ నుపక్రమించిన నచ్చటికిం గ్రమంబున.

54

చ. కర మనురక్తి నమృఖము శి గన్గానువేడుక దొంగలింపఁగాఁ

బరమమునిప్రజాపతిసురపర్వమహర్షి వరుల్ సభార్యు లై

పరువడి వచ్చి యందఱు శుశ్రీఘ్నితీ దీవన లిచ్చి దక్షుచేఁ

బారిఁ బారి నచ్చటన్ విహితశ్రుజల నొందిరి నమ్మదంబునన్.

55

తే. దక్షతనయ సతీదేవి శి దవిలి యాత్మ, నదనముననుండి జనకునిరసవనమహిమ

గగనచరులు నుతింప నాశకలకలంబు, విని కుతూహలినీ యయి విరస్నీడిఁ జూడ.

వ. అయ్యవసరంబునఁ దదుత్సవదర్శనకుతూహలు లై సర్వదిక్కులవారును జనుచుండి రాసమయంబున.

57

సీ. తనరారునవరత్నశతాటంకరోచులు, చెక్కుటద్దములతోఁ శి జెలిమి సేయ

మహాసీయతపసీయశమయపదకద్యుత్తు, లంసభాగంబుల శి నావరింప

నంచితచీనిచీరనాంబర ప్రభలతో, మేఖలాకాంతులు శి మేల మాడఁ

జంచలాచంచలశీచారువిలోచన, ప్రభలు నల్లిక్కులఁ శి బ్రబ్బి కొనఁగ

తే. మించువేడుక భర్తృసశమేత లగుచు, మానితము లై నదివ్యవిశ్రమానయాన

లగుచు నాకాశపథమున శి నరుగు చున్న, ఖచరగంధర్వకిన్నరాంశగనలఁ జూచి. 58

క. సతి దనపతి యగునాపశు, పతిఁ జూచి సముత్సృకతను శి భాపించి ప్రజా

పతి మీమామ మఖము ను, వ్రతమతి నొనరించు చున్నశివాఁ డట వింశే. 59

క. కావున నయ్యజ్ఞమునకు, నీవిబుధగణంబు లర్థి శి నేగెద రదె వ్రా

దేవ మన మిప్పు డచటికిఁ, బోవలె ననువేడ్క నాకుఁ శి బుట్టెడు నభవా. 60

క. ఆయజ్ఞముఁ గనుఁగొనఁ గా, నాయనుజలు భక్తిఁ బ్రాణనాథులతోడం

బాయక వత్తురు మనముం, బోయిన నే వారి నచటఁ శి బొడగనఁ గల్గున్. 61

క. జనకునిమఖమున కర్థిం, జని నీతోఁ బారిబర్హ సంతృప్తికతఁ గడుం

దనరినభూషణములఁ గై, కొన వేడ్క జనించె నీశ శి కుజనవినాశా. 62

క. నాతోడను స్నేహముగల, మాతను దత్తోద్ధరినమాజము ఋషిసం

ఘాతకృతమఖనమంచిత, కేతువుఁ గన వేడ్క గగనశి కేక జనించెన్. 63

వ. అదియునుం గాక దేవా మహాశ్చర్యకరం బై గుణత్రయాత్మకం బగుప్రపంచంబు
భవదీయమాయావినిర్మితం బగుటంజేసి నీకు నాశ్చర్యకరంబు గా దయినను భవ
దీయత త్త్వం బెఱుంగంజాలక కామినీస్వభావంబు గలిగి కృపణురాల నై మదీ
యజన్మభూమిఁ గనుంగొన నిచ్చగించితి నని వెండియు ని ట్లనియె. 64

చ. ముదమునఁ దన్మఖోద్భవవీరభూతిఁ గనుంగొన నన్యకామినుల
పదువులు గట్టి భూషణవిరభాసిత లై నిజనాథయుక్త లై
మదకలహంసపాండురసరమంచితదిన్యవిమానగోహన లై
యదె చను చున్నవారు గను శ్రీ మధ్యపథంబున నీలకంఠరా. 65

క. అనఘా విను లోకంబుల, జనకునిగోహమునఁ గలుగునకలనుఖంబుల
తనయలు నని సంప్రీతిం, గనుంగొన కేరీతి నిలుచుఁ శ్రీ గాయము లభవా. 66

క. అనయముఁ బిలువక యుండం, జన ననుచిత మంటి వేని శ్రీ జనకగురుసుహృ
జ్జననాయకగోహములకుఁ, జను చుందురు పిలువ కున్న శ్రీ సజ్జను లనఘా. 67

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె దేవా నాయందుఁ బ్రసన్నుండ వై మదీయమనోరథం
బు దీర్ప నర్హుండవు సమధికజ్ఞానంబు గలనీచేత నేను భవదీయదేహంబునం
దర్థంబున ధరియింపబడితి నట్టినన్ను ననుగ్రహింప వలయు నని ప్రార్థించిన మం
దస్మితవదనారవిందుం డగుచు 'జగత్సృష్టలనమత్తుంబున దత్తుండు త న్నాడిన
మర్త భేదంబు లై నకుహళవాక్యసాయకంబులం దలంచుచు ని ట్లనియె. 68

నీ. కల్యాణి నీమాటగడు నొప్పు బంధువుల, పిలువ కుండినను సంగప్రీతిఁ జనుదు
శిరంటి విదియు లెస్స శ్రీ యైనను దేహాభిమానమదమున నశమర్ష మునను
గడఁగి యావోషితశుభునకోపదృష్టులు, గాఢేని బోఁ దగుఁ శ్రీ గాని వినుము
వినుతవిద్యాతపోశ్రీవి త్తవయోహాప,కులములు సుజనులరకును గుణంబు
జే. లివియ కుజనులయెడ దోషరహితుకంబు, లై వివేకంబు సెఱుచు మహాత్ములైన
వారిమాహాత్మ్య మాత్మగీర్వమునఁజేసి, జడులు పొడగానఁజాలరు శ్రీ జలజనేత్ర. 69

క. విను మట్టికుటిలు లగుదు,ర్జనులగృహంబులకు బంధుశిరఃణి బోవం
జనదు వినీతుల కది గడు, ననుచిత మైనట్ల యుండు శ్రీ నది యె ట్లనినన్. 70

ఆ. కుటిలబుద్ధు లయినరకుజనులయిండ్లకు, నార్యు లేఁగ వా రశనాదరమున
బాములు ముడివడంగరభూరిరోపాత్ము లై, చూతురదియుఁగాక కనుదతి వినుము. 71

చ. సమదరిపుప్రయుక్తపటుసాయకజర్జరితాంగుఁ డయ్య దుకి
ఖమును దొఱంగి నిద్రఁ గనుఁ శ్రీ గాని కృశింపఁడు మానవుండు నో
యుమ విను మిప్తబాంధవదురరుక్తులు మర్షము లంట నాటఁ జి
త్తమున నహర్నిశంబుఁ బరితాపము నొంది కృశించు నెప్పడున్. 72

క. విను లోకోత్కృష్టుండు ద, తునికెఁ దనూభవలలోనఁ శ్రీ గూరిమినుత వై

నను నానంబంధంబున, జనకునిచేఁ బూజ వడయఁ రజాలపు తరుణి.

73

వ. అది యె ట్లతనిచేత భవత్సంబంధవశంబునంజేసి పూజఁ బడయ లేమికి నతనికి నీకు.
విరోధంబునకు హేతు వెట్టి దని యంటి వేని.

74

మ. నిరహంకారనిర స్తపాపనుజనానీనిద్యోల్లనత్కిరిఁ గొం

దఱు కామించి యశక్తు లై మనములకా ర దండహ్యమా నేంద్రియా

తురు లై యూరక మచ్చరింతురు మహోత్తుం డీశ్వరుం డైనయా

హరితో బద్ధవిరోధముం దొడరుదై రత్య శ్రేణిచందంబునన్.

75

వ. అదియునుంగాక నీ వతనికిం బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులు గావింప కుండుటంజేసి
తిరస్కృతుం డవైతి వంటివేని లోకంబున జను లనోన్యంబును బ్రత్యుత్థానా
భివందనంబులు గావించు రదియ ప్రాజ్ఞు లయినవారు సర్వభూతాంతర్యామి
యైనపరమపురుషుండు నిత్యపరిపూర్ణుండు గావునఁ గాయకవ్యాపారం బయుక్తం
బని తదుద్దేశంబుగా మనంబునంద నమస్కారాదికంబులు గావించురుగాని దేహ
భిమానంబులు గలుగుపురుషులందుఁ గావింపరుగాన యేనును వానుదేవశబ్దవా
చ్యుండు శుద్ధస త్త్వమయుండు సంతోషకరణంబునందు నావరణవిరహితుండు నై
ప్రకాశించువానుదేవునకు నెల్లప్పుడు నమస్కరించుచుండుదు నిట్లనపరాధి నై
ననన్నఁ బూర్వంబున బ్రహ్మలు సేయునత్తంబునందు దురుక్తులంజేసి పరా
భవించి మద్వేషి యైనదత్తుండు భవజ్జనకుం డైన సతఁడును దదనువర్తు
లయినవారలును జూడఁ దగరు గావున మద్వచనాతిక్రమంబునం జేసి యరి
గితి వేని నచట నీకుఁ బరాభవంబు సంప్రాప్తం బగు లోకంబున బంధుజనం
బులవలనఁ బూజ వడయక తిరస్కారంబు పెండుట చచ్చుటయ కాదే యని
పలికి మఱియు నభవుండు పొమ్మని యనుజ్ఞ యిచ్చిన నచ్చట నవమానంబునం
జేసి యశుభం బగు ననియు నిచ్చటఁ బొమ్మనక నివారించిన మనోవేదన యగు
ననియు మనంబునం దలపోయుచు నూరకుండె నంత.

76

సీ. సతి సుహృద్దర్శనేచ్చాప్రతికూలదుఃఖిన్వాంత యగుచు సంగములు వడఁక
నందంద తొరఁగెడురసశ్రుపూరంబులు, గండభాగంబులఁ గ ఁడలుకొనఁగ

నున్నత సనమండరలోపరిహారముల్, వేడినిట్టూర్పుల ర వెచ్చఁ గండ

నతిశోకరోమాకురలాత్యంతదోధూయ, మాన మై హృదయంబు ర మలఁగుచుండ

తే. మఱియుఁగుపితాక్షియైస్వసరమానరహితు, నాత్మ దేహంబునగమిచ్చినట్టిభవుని
విడిచిమూఢాత్మ యగుచు సరవ్వెలది సనియె, జనకుఁ జూచెడువేడుకరనందడింప.

వ. ఇ ట్లతిశీఘ్రగమనంబున.

78

సీ. మానిని చను చుండ ర మణిమన్మదాదిన, హస్త సంఖ్యాతరురద్రానుచరులు

యత్తులు నిర్భయు ర లై వృషభేంద్రుని, మున్నిడికొనుచు సరమ్మదిత దాల్చు

కందుకాంబుజశారీకాతాశప్పంతద, ర్పణధవళాతపర త్రప్రసూన

- మాలికాసావర్ణ్యమణివిభూషణఘన, సారకస్తూరికారచందనాది
తే. వస్తువులు గొంచు నేఁగి శర్రావణిఁ గదిసి, శంఖదుందుభివేణిస్వనము లొప్పు
మానితం బైనవృషభేంద్రయానఁ జేసి, యజ్ఞభూమార్గులై యర్చి నరిగి యరిగి.
వ. ముందట. 80
- చ. మనమున మోద మందుచు నుర్రమారమణీమణి గాంచెఁ జారుమృ
త్కనకకుశాజినాయననిరకాయవిని ర్నితపాత్రసీమము
న్ననుపమవేదఘోషనుమరహత్పశుఁధనకర్తృభూమముఁ
మునివిబుధాభిరామము సరముజ్జ్వలహోమము యజ్ఞధామమున్. 81
- వ. ఇట్లు గనుంగొని యజ్ఞశాలం బ్రవేశించిన. 82
- క. చను దెంచినయమ్మగువను, జననియు సోదరులుఁ దక్కఁ నభఁగలజను లె
ల్లను దత్తువలనిభయమున, ననయము నపు డాడరింపఁ రైరి మహాత్మా. 83
- క. నెఱిఁ దల్లియుఁ బినతల్లులు, బరిరంభణ మాచరింపఁ బరితోషాశ్రుల్
దొరఁగఁగ డగ్గుత్తికతో, సరసిజముఖసేమ మరయఁ నతీయును నంతన్. 84
- క. జనకుం డవమానించుట, యును సోదరు లర్చి దనకుఁ నునితక్రియఁ జే
సినపూజల నందక శోభన మరసిన మాటుమాటఁ నలుకక యుండెన్. 85
- వ. ఇట్లు తండ్రిచే నాదరింపంబడని దై విభుం డైనయీశ్వరునందు నాహ్వనక్రియా
శూన్యత్వరూపం బైనతీరస్కారంబును నరుద్రభాగం బైనయజ్ఞంబునుం గనుం
గొని నిజరోహణలంబున లోకంబులు భస్మంబు సేయం బూనిన తెఱంగున నుద్రే
కించి రుద్రవిద్యేషియుఁగ్రతుకర్తాభ్యాసగర్విష్టుండు నగుదత్తుని వధియింతు మ
నుచు లేచిన భూతగణంబుల నివాదించి దోషవ్యక్తభాషణంబుల నిట్లనియె లో
కంబున శరీరధారు లైనజీవులకుఁ బ్రియాత్మకుం డైనయీశ్వరునకుఁ బ్రియా
ప్రియులును నధికులును లేరట్టిసకలకారణుండును నిర్మత్సరుండును నైనరుద్రు
నందు నీవు దక్క నెవ్వండు ప్రతికూలం బాచరించు నదియునుం గాక మిమ
బోటివారలు పరులవలనిగుణంబులందు దుర్గుణంబులన యాపాదించురు మఱి
యుం గొందఱు మధ్యస్థు లైనవారలు పరులదుర్గుణంబులయందు దోషంబుల
నాపాదించరు గొందఱు సాధువర్తనంబు గలవారలు పరులదోషంబుల నైన
గుణంబుల కా ననుగ్రహింతురు మఱియుం గొందఱు త్రమోత్తములు పరుల
యందు దోషంబుల నాపాదించక తుచ్ఛగుణంబులు గలిగినను నద్గుణంబులుగా
గైకొందు రట్టిమహోత్తములయందు నీవు పాపబుద్ధి గల్పించితి వని వెండియు
నిట్లను మహాత్ము లగువారలపాదధూళిచే నిరస్తప్రభావులై జడస్వభావంబు
గలదేహంబు నాత్మయని పల్కుకుజను లగువారు మహోత్తముల నిందించుట
కార్యంబు గా దదియు వారి కనుచితం బగు నని వెండియు నిట్లనియె. 86
- సీ. అనయంబు శివ యనునక్షరద్వయ మర్చి, వాక్కునఁ బలుక భావమునఁ దలఁప

- సర్వజీవులపాపశంఘముల్ సెడు నట్టి, మహితాత్మునందు పశమంగళుండ
వగునీవు విద్వేషి శ్రీ వగుట కాశ్చర్యంబు, నందెద వినుము నీ శ్రవదియుఁ గాక
చర్చింప నెవ్వనిశ్చరణపద్మంబుల, నరసి బ్రహ్మనంద శ్రీ మనుమరంద
తే. మతులభక్తిని దమహృదయంబు లనెడి, తుష్టేదలచేతఁ గ్రోలి సంతృప్తచిత్తు
లగుదు రత్యంతవిజ్ఞాను శ్రీ లట్టిదేవు, నందు ద్రోహంబు సేసి తే శ్రీ మందు నిన్ను. 87
- క. మఱియును సమహితాత్ముని, చరణసరోజాతయుగము శ్రీ సకలజగంబుల్
నెఱిఁ గొలువఁ గోరుకొమ్మలు, దర మిడి వర్షించు నతనిఁ శ్రీ దగునే తెగడన్.
- చ. పరఁగఁ జితాస్థిభస్మ నృకశాలజటాధరుఁడుం బరేతభూ
చరుఁడు పితౄచయుక్తుఁ డని శ్రీ శర్వు నమంగళుఁ గాఁ దలంప రే
వర్షు నొకఁ డీవు వక్క మఱి శ్రీ వాక్పతిముఖులు సమహాత్మున
చృరణసరోజరేణువులు శ్రీ సమృత్తిఁ దాల్చురు మస్తకంబులన్. 89
- చ. నెలకొని ధర్మపాలనవినిర్మలు భర్గుఁ దిరస్కరించున
క్కలుమనిజహ్వాఁ గోయఁ దగు శ్రీ గా కటు సేయఁగ నోపఁ డేనిఁ దాఁ
బాలియుట యొప్పు రెంటికిఁ బ్రభుత్వము సాలమిఁ గర్తరంధ్రముల్
బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ శ్రీ బాడి యటందురు ధర్మవర్తనుల్. 90
- ప. అది గావున. 91
- మ. జనుఁ డజ్ఞానమునకా భుజించినజగుశంసం బైనయన్నంబు న
య్యన వెల్లించి పవిత్రుఁ డైనగతి దుశ్ప్రాప్తుండవై యీశ్వరుకా
ఘను నిందించిననీతనూభవ యనం శ్రీ గా నోర్వ నీహేయభా
జన మెనట్టిశరీరముకా విడిచి భాశ్వచ్ఛుద్ధి వాటిల్లెడన్. 92
- ప. అదియునుం గాక దేవతల కాకాశగమనంబును మనుష్యులకు భూతలగమనం
బును స్వాభావికంబు లయినట్లు ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణకర్తంబులు రాగవైరా
గ్యాధికారంబులు గా వేదంబులు విధించుటంజేసి రాగయుక్తు లై కర్మతంత్ర
లయినసంసారులకు వైరాగ్యయుక్తు లయి యాత్మారాము లయినయోగిజనులకు
విధినిషేధరూపంబు లయినవైదికకర్తంబులు గలుగుటయు లే కుండుటయు
నై జంబు లగుటంజేసి స్వధర్మనిష్ఠుం డగువాని నిందింపం జన దాయుభయకర్త
శూన్యుండు బ్రహ్మభూతుండు నయినసదాశివునిఁ గ్రియాశూన్యుం డని నింది
చుట పాపం బగుఁ దంఁత్రీ సంకల్పమాత్రప్రభవంబు లగుటంజేసి మహాయోగి
జనసేవ్యంబు లయినయస్తదీయంబు లగునణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు నీకు శంభ
వింపవు భవదీయంబు లగునై శ్వర్యంబులు ధూమమాల్గవప్రవృత్తులై యాగాన్న
భోక్తలై నవారిచేత యజ్ఞశాలయందె చాల నుతింపంబడి యుండుఁగాన నీమనం

బున నేనధికసంపన్నుండ ననియుఁ జితాభస్మాస్థిధారణుం డైనరుద్రుండు దరి
ద్రుం డనియును గర్వింపం జన దని వెండియు నిట్లనియె. 93

ఉ. నీలగళాపరాధి యగునీకుఁ దనూభవ నౌట చాల దా
చాలుఁ గుమర్త్య నీదుతనుజాత ననక మది సిగ్గు వృత్తైసి
స్త్రీల ధరక మహాత్ములకు నె గ్గొనరించెడివారిజన్మముల్
గాలుపనే తలంప జనక కుటిలాత్మక యెన్ని చూడఁగన్. 94

చ. వరవృషకేతనుండు భగవంతుండు నై నహరుండు నన్ను నా
దరపరిహాసవాక్యముల నీ దక్షతనూభవ యంచుఁ బిల్వ నే
బురపురఁ బొక్కుచుక ముదముఁ నీ బొందక నర్కవచస్కితంబులం
దొఱఁగుదు నీతనూజ ననురద్యుఖముకంటెను జచ్చుటా ప్పగున్. 95

వ. అని యిట్లు యజ్ఞసభామధ్యంబునం బ్రతికూటుం డగుదక్షు నుద్దేశించి పలికి
కామక్రోధాదిశత్రువిఘాతిన యగునతీదేవి యుదజ్ఞుఁ యయి జలంబుల నాచ
మనంబు సేసి శుచియై మానంబు ధరియించి జతానన యై భూమియం దాసీన
యగుచు యోగమార్గంబునంజేసి శరీరత్యాగంబు సేయం దలంచి. 96

సీ. వరునఁ బ్రాణాపానరవాయునిరోధంబు, గావించి వాని నేకముగ నాభి
తలమునఁ జేర్చి యంతట నుదానముదాఁక, నెగయించి బుద్ధితోహృదయపద్మ
మున నిల్పి వాని మోలన కంఠమార్గమునను మఱిభ్రూమధ్యమున వసంపఁ
జేసి శివాంఘ్రిరారజీవచింతనముచే, నాథునిఁ దక్క నశన్యంబుఁ జూడ

తే. కమృహాత్మునియంకపీఠమ్మనండు, నాదరంబున నుండుదేహంబు దక్షు
వలనిదోషంబునను విఘాతవంగఁదలంచి, తాల్చెదనువున ననిలాగ్నిధారణములు.

వ. ఇట్లు ధరియించి గతకల్మషం బై నదేహంబు గలనతీదేవి నిజయోగసమాధిజని
తం బయినవహ్నిచేఁ దత్త ణంబ దగ్ధ యయ్యెనంత. 98

క. అది గనుఁగొని హాహారవ, మొదవఁగ నిట్లనిరి మానశ్రవులుఁ ద్రిదశులు నీ
మదిరాక్షి యకట దేహము, వదలఁ గదా దక్షుతోడిరనైరముకతనన్. 99

వ. మఱియు నిట్లనిరి. 100

సీ. నకలచరాచరజనకుఁ డైనట్టియీ,దక్షుండు దనకూర్చితనయ మాన
వతి పూజనీయ యీనసతి దనచే నవ,మానంబు నొంది సమక్షమందుఁ
గాయంబుఁదొఱఁగంగఁగనగుఁగొనుచున్నవాఁ, డిట్టిదారాత్మ్యమొనదేనిగల్గదె
యనుచుఁ జిత్తంబుల నీ నాశ్చర్యములఁ బొంది, రదియునుఁగాక యిట్లనిరియిట్టి

తే. దుష్టచిత్తుండుబ్రహ్మబంధుండునయిన,యీతఁడనయంబుదానపర్యత్యైబొందు
నిండఁబడిమీఁదదుర్గతిఁజెందుఁగాక, యనుచుజనములు వలుకునశ్యవసరమున.

క. దేహము విడిచినసతిఁ గని, బాహాబల మొప్ప రుద్రరపార్షదులును ద

ద్వోహిం ద్రుంచుటకై యు, తాహంబున లేచి రసిగరదాపాణులు నై. 102
క. ఆరవ మపు డీక్షించి మ, హకోపముతోడ భృగుమరహాముని క్రతునం

హారక మారక మగునభి, చారకహోమం బొనర్చె శ సరభనవృత్తిన్. 103

వ. ఇట్లు దక్షిణాగ్నియందు వేల్చిన నందుఁ దపం బొనర్చి సోమలోకంబున నుండు
సహస్ర సంఖ్యలు గలముఖునామధేయు లైనదేవత లుదయించి బ్రహ్మ తేజంబునం
జేసి దివ్యవిమానులై యుల్లకంబులు సాధనంబులుగా ధరియించి రుద్రపార్షదు
లయిన ప్రమథగుహ్యకగణంబులఁ బాఠంబోలిన వారును బరాజితులైరి తదనం
తరంబ నారదువలన నభవుండు దండ్రీచే నసత్కృతురా లగుటంజేసి భవాని
పంచత్వంబు నొందుటయుం బ్రమథగణంబులు ముఖునామకదేవతలచేఁ బరా
జితు లగుటయు విని. 104

శా. ఆద్యం డుగ్రుడు నీలకంఠఁ డిభదై శత్యారాతి దప్టోష్ఠఁ డై
మాద్యదుభిరమృగేంద్ర ఘోషమున భీమప్రక్రియక నవృషుక
విమృదవహ్ని శిఖాసముచ్చయరుచిఁ శ నెల్లొందుచంచజ్జటక
సద్యఃక్రోధముతోడఁ బుచ్చి వయిచెకఁ శ త్తొచక్రమధ్యంబునన్. 105

వ. ఇట్లు వెఱికి వైచినరుద్రునిజటయందు. 106

◆◆◆◆◆ శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు సేయించుట. ◆◆◆◆◆

సీ. అభ్రంలిహాదభ్రవీభ్రమాభ్రభ్రమ, కృన్నీలదీర్ఘ శరీర మమరఁ
బ్రజ్వలజ్వలనదీర్ఘజ్వాలికాజాల, జాఙ్వల్యమాన కేశశములు మొఱయఁ
బండదిగ్దేవదండశతుండాభదోర్దండ, సాహస్రధృతపాతిశనంఘ మొప్ప
వీక్షణత్రయలోకవీక్షణద్యుతిలోక, వీక్షణతతదుర్నిరీక్షముగను

తే. గ్రకచకఠినకరాళదంర్పులు వెలుంగ, ఘనకపాలాస్థివనమాలిరకలును దనర
నఖిలలోకభయంకరుఁడగుచువీరభద్రుఁ డుదయించె మాఱటరద్రుఁడగుచు.

తే. వీరభద్రుండువిహతవిర్ర్దేవీభద్రుఁ, డగుచునద వేయిచేతులురీమొగిచి వినయ
మొనఁగ నేనేమిసేయుదురీమొఁగనాకు, నాన తిమ్మన నతని కరయ్యభవుఁ డనియె.

చ. గురుభుజశౌర్య భూరిరణాకోవిద మద్భటకోటి కెల్ల సీ
వరయ వరూధినీవరుఁడ శ వై చని యజ్ఞము గూడ దక్షునిం
బరిపరిసేసి ద్రుంపు మట శ బ్రాహ్మణతేజ మజేయ మంటి వే
నరిది మదంశనంభవుఁడ శ వై తగునీకు నసాధ్య మెయ్యెడన్. 109

న. అని కుపితచిత్తుం డై యాజ్ఞాపించిన నట్ల కాక యని. 110

చ. అనఘుఁడు రుద్రుఁ జేరి ముద శ మారఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి పీ
ఢ్మొని యనివార్యవేగమునఁ శ గుంభిని గ్రక్కదలక ఝళంఝళ
ధ్వని మణిసూపురంబులు పరదంబుల మోయఁగ భీమప్రభుల

దనరఁ గృతాంతకాంతకశీతన్ముటశూలముఁ బూని చెచ్చెరన్.

111

చ. సరభసవృత్తి నట్లరుగురసై న్యపదాహతపాదధూళిధూ
సరితకుజేరది క్షటము శీ సభ్యులు దక్షుఁడుఁ జూచి యెట్టిభీ
కరతమ మం చనం దమము శీ గాదు రజకపటలం బటంచు ని

వ్వెఱుపడి పల్కి రాత్మల విరవేకవిహీనతఁ బొంది వెండియున్.

112

సీ. ఈధూళి పుట్టుట శీ కెయ్యది హేతువౌ, విలయసమీరమా శీ పాలయ దివుడు
ప్రాచీనబర్హి ధరరావతి మహితోగ్ర, శాసనుఁ డివుడు రాజ్యంబు సేయఁ
జోరసంఘములకో శీ రా రాదు మఱి గోగ,ణాళిరాకకు సమరయంబు గాదు
కావున నిప్పుడు శీ కల్పవసానంబు, గాఁ బోలుఁ గాఁ దటు శీ గాక యున్న

తే. నిట్టియాత్పాతికరజమెంరదేనిఁగలదె, యనుచుమనములభయమందిరచటిజనులు
నురలుదక్షుఁడు నంతఁ బ్రసూతిముఖ్య, లయినభూసురకాంత లీరట్లనిరి మఱియు.

క. తనకూఁతులు సూడఁగ నిజ,తనయను నతి ననపరాధఁ శీ దగవఱి యి పై
గ్గానరించినయాదక్షుని, ఘనపాపవిపాక మిదియుఁ శీ గాఁ దగు ననుచున్.

114

వ. అని వెండియు నిట్లనిరి కుపితాత్తుం డైనదక్షుండు డనకూఁతుతోడివిరోధంబు
సాలక జగత్సంహారకారణం డయినరుద్రునిం గ్రోధింపం జేసె నమృతాత్తుం డెంత
టివాఁ డంటేనిం బ్రళయకాలంబున.

115

సీ. సుమహితనిశితత్రిశూలాగ్ర 'సంప్రాత, నిఖిలదిక్కరిరాజరనివహుఁ డగుచుఁ
జటులోగ్రనిష్ఠుర శీ సైనికగంభీరాట్ట, హాసనిర్భిన్నాఖరలాతుఁ డగుచు
భూరిక రాశివిస్ఫారదంష్ట్రాహతి, పతితతారాగణ శీ ప్రచయుఁ డగుచు
వివిధ హేతివ్రాతరవిపులప్రభాపుంజ, మండితచండవోర్రండుఁ డగుచు

తే. వికటరోషభయంకర శీ భ్రుకుటిదుర్ని, రీక్షదుస్సహతేజోమరహిమఁ దనర్చి
ఘనవికీర్ణ జటాబంధరకలితుఁ డగుచు, నఖిలసంహారకారణం శీ డయి నటించు.

116

తే. అట్టిదేవునిఁ ద్రిపురసంహారకరునిఁ, జంద్రశేఖరు సద్గుణసాంద్రు నభవు
మనము రోషింపఁజేసిన శీ మంగళములఁ, బొంద వచ్చునె పద్మగరర్భనకు నైన.

వ. అని యివ్వధంబున భయవిహ్వలలోచన లై పలుకు చున్న సమయంబున మహా
త్తుం డైనదక్షునకు భయావహంబు లై సహస్రసంఖ్యాతంబు లై సమహోత్పా
తంబులు భూనభోంతరంబులఁ గానంబడు చుండె నానయంబున రుద్రాను
చరులు నానావిధసాధనంబులు ధరియించి కపిలవీరవర్ణంబులు గలిగి వామనా
కారులు మకరోదరాననులు నై యజ్ఞశాలాప్రదేశంబునం బరువులు వెట్టుచుఁ
గదియం జనుడెంచి దక్షౌధ్వరవాటంబులు విటతాటంబులు సేయుచుం గొందఱు
ప్రాగ్వంశంబును గొందఱు పత్నీశాలయుఁ గొందఱు సదస్యశాలయుఁ గొంద
ఱాగ్నిధ్రశాలయుఁ గొందఱు యజమానశాలయుఁ గొందఱు మహానసగృహం

బును విధ్వంసంబులు గావించిరి మఱియుఁ గొందఱు యజ్ఞసాత్రంబుల నగ్నులనుం జెఱచిరి వెండియుఁ గొందఱు హోమాగ్ను లార్పిరి పదంపడి కొందఱు హోమకుండంబులయందు మూత్రంబులు విడిచిరి గొందఱు తత్పత్నీల వెఱపించిరి మఱి కొందఱు దేవతానిరోధంబుఁ గావించి రంత మణిమంతుండు భృగువును వీరభద్రుండు దక్షునిఁ జండ్డిశుండు పూషుని నందీశ్వరుండు భగూనిఁ బట్టి రివ్వధంబున సదస్య దేవర్షిశ్చైకాయంబుల శిలల ఋవ్యయు జానువులఁ బొడిచియు నఱచేతుల నడిచియుఁ గూర్పరంబులఁ బొడిచియు వివిధబాధలు వఱచిన వారు కాందిశీకు లై యొక్కఁడొక్కఁడనియుం జనిరి మఱియును. 118

క. ముచు దక్షుఁ డభవుఁ బలుకఁగఁ, గను గీటినభగూనిఁ బట్టి శకన్నులు వెకలిం చెను నందీశ్వరుఁ డచ్చటి, జనములు హోహరవముల శ సందడిఁ బెట్టన్. 119

తే. కుపితుఁ డై నాఁడు భవుని దశ్శుండు శపింపఁ, బరిహసించినపూషునిశపండ్లు డుల్లఁ గొట్టె బలభద్రుఁ డాకళింగునిరదంబు, లెలమి డులిచినపగిదిఁ జండ్డిశ్వరుండు.

క. తగ వేది దక్షుఁ డానభ, నగచావుఁ దిరస్కరించునాఁ డట శ్శత్రుల్ నగుచుం జూపుట నాభ్యుగు, పగకై శ్శత్రువులు వీరభద్రుండు వెఱికిన్. 121

సీ. అతులదర్శిద్ధతుం శ డై వీరభద్రుండు, గైకొని దక్షువశక్షంబుఁ ద్రొక్కి ఘనసితధారానిఁ శ గొని మేను పైడిచియు, మంత్రసమన్వితమహితశస్త్ర జాలావినిర్భిన్నశచర్మంబు గలదక్షుఁ, జంపఁగా లేక విరస్యము నొంది తద్వఘోసాయంబు శ దనచి త్తమునఁ జూచి, కంఠనిష్పీడనశగతిఁ దలంచి

తే. మ స్తకము ద్రుంచియంచితామర్షణమూన, దక్షిణానలమున వేల్చెఁదదనుచులు హర్షమునఁబొంద నచటిభ్రాతృహృదజనంబు, లాత్మలనుజాలమఃఖంబుశలందుచుండు.

వ. ఇట్లు వీరభద్రుండు దక్షునియాగంబు విధ్వంసంబు గావించి నిజనివాసం బైన కైలాసంబునకుఁ జనియె నయ్యవసరంబున. 123

—◆◆◆ దేవతలు వీరభద్రాదులచేఁ బరాజితు లై బ్రహ్మతో విన్నవించుట. ◆◆◆—

చ. హరభటకొటిచేత నిశితాసి గదా కరవాల శూల ము ధ్వజ మున లాదిసాధనవిరదారితజ్వరితాఖిలాంగు లై సురలు భయాకులాత్తులగుశచుక్ సరసీరుహగర్భుఁ జేరి త చ్చరణనోరుహంబులకు శ నమృతిఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి నమ్రు లై. 124

క. తము ధూర్జటిస్సైనికు లగు, ప్రమథులు దయ మాని వెలుచ శ బాధించుట న ర్వముఁ జెప్పి రనుచు మైత్రేయముసీంద్రుండువిదురుతోడఁననియెఁ మఱియున్.

తే. ఇంతయును మున్ను మనమున శ నెఱిగి యన్న కతన విశ్వాత్మకుండును శ గమలలోచ నుండు నన నొప్పునారాయణుండు నజాఁడు

- జూడ రాఁదెరి మున్ను దరీక్షునిమఖంబు. 126
- వ. అని చెప్పి సుర లిట్లు విన్నవించినఁ జతుర్ముఖుండు వారల కిట్లనియె. 127
- క. ఘన తేజోనిధి పురుషుం, డనయంబుఁ గృతాపరాధుఁ శ్రీ డయినను దా మ
ల్లన ప్రతికారముఁ గావించినజనులకు లోకమంచు శ్రీ సేమము గలదే. 128
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 129
- క. క్రతుభాగార్హుం డగువశు,వతి నీశ్వరు నభవు శర్వ శర్ధుని దూరీ
కృతయజ్ఞభాగుఁ జేసిన,యతిదోషులు దుష్టమతులు శ్రీ నగుమీ రింకన్. 130
- సీ. పూని యే దేవునిరహిమముడిమాత్రన, లోకపాలకులును శ్రీ లోకములును
నాశ మొందుదు రట్టిరయీశుండు ఘనదురు,క్తాస్త్రనికాయవిర్ర్ధాంతరంగుఁ
డును బ్రియావిరహితుండను నై నవాఁ డప్తుహాత్తునిఁ ద్రిపురసంహరికరుని
మఖపునస్సంధానశమతి నపేక్షించు మీ,రలు సేరి శుద్ధాంతరంగు లగుచు
తే. భక్తినిష్ఠలఁ దత్పాదరీపద్మయుగళఁ,ఘనపరిగ్రహపూర్వంబు శ్రీ గాఁగ నతని
శరణ మొందుఁ డతండు ప్రసన్నుఁడయనఁ,దివిరి మీకోర్కి సిద్ధించురదివిజలార. 131
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె నద్దేవుని డాయం జన వెఱుతు (మనితలంపకుం) డతనిఁ
జేరునుసాయం బెఱింగింపు మంటి రేని నేను నింద్రుండును మునులును మీర
లును (మఱియు దేహధారు లెవ్వరేని)నమ్మహాత్మునిన్వ పంబు నతనిబలవరాక్ర
మంబులకోలఁదియు నెఱుంగఁ జాల మతండు స్వతంత్రుండు గావునఁ దదుపాయం
బెఱింగింప నెవ్వఁడు నమర్థం (డగు నయిన నిపుడుభ క్తపరాధీనుండును శరణాగత
రక్షకుండు నగునీశునిఁ జేరం బోవున)మని వినం బలికి పద్మసంభవుండును దేవపితృ
గణప్రజాపతులం గూడి కైలాసాభిముఖుఁ డై చనిచని. 132
- ఉ. భాసురలీలఁ గాంచిరి సురపర్వలు భ క్తజనై కమానసో
ల్లాసముఁ గిన్నరీజనవిరలాసము నిత్యవిభూతిమంగళా
వాసము సిద్ధగుహ్యకనిరవాసముఁ జారువిరాజమానకై
లాసముఁ గాంతినిర్జిత్తురీలక్ష్మీతిభృత్సుమహద్విభాసమున్. 133
- సీ. ధాతువిదిత్రితోరదా త్తరత్న ప్రజ,దుగ్ధిభాసితతుంగరశృంగములును
గిన్నరగంధర్వరీకింపురుషాపురో,జననిక రాక్షరీ సానువులును
మూనితనిఖల వైరమానికమిథునన,ద్విహరణైకశుభ ప్రదేశములును
గమనీయనవమల్లిరకాసుమనోవల్లి,కామతల్లీలనశత్రుండరములు
తే. నమరసిద్ధాంగనాశోభిరతాశ్రమములు, విబుధజనయోగ్యసంపన్నీరవేశములును
గలిగి బహువిధపుణ్యభోగములనొప్ప, వినుతసుకృతములకుడండర వెండికొండ.
వ. అది మఱియును మందార పారిజాత సరళ తమాల సాల తాల తక్కిల కోవి
దార శిరీ మార్జన చూత కదంబ నింబ నీప నాగ పున్నాగ చంపక పాట లాశోక

వకుళ కుండ కురవక కన కామ్ర శతపత్ర కింశు కైలా లవంగ మాలతీ మధుక
మల్లికా వనస మాధవీ కుట్ర జోదుంబ రాశ్వత వక్ష వట హింగుళ భూర్జ పూగ
జంబూ ఖడ్జూరా మ్రాతక ప్రియాళు నారికే శేంగుద వేణు కీచక ముఖర తరుశో
భితంబును కలకంఠ కాలకంఠ కలవింక రాజకీర మత్తమధుకర నానావిహంగకోలా
హాలనినద బధిరీభూతరోదోంతరాళంబును సింహ తరక్షు శల్యగవయ శరభ శాఖా
మృగ వరాహ వ్యాఘ్ర కుర్కుర రురు మహిష వృక సారంగ ప్రముఖవన్యన త్వన
మాశ్రయవిరాజితంబును గదభీషండసమాప్తతమండిత కమల కష్టార కైరవ కలిత
పులినతల లలితక మలాకర విహరమాణ కలహంస కారండవ సారస చక్రవాక బక
జలకుక్కుటాదిజలవిహంగకులకూజితసంకులంబును సలిల కేళీవిహరమాణ సతీర
మణీర మణీయ కుచమండలవిలిప్తమృగమద మిళితహరిచందనగంధనుగంధిజలపూ
రిత గంగాతరంగిణీసమావృతంబును నైనకైలాసపర్వతంబు పైడగని యరవిందసం
భవపురందరాదిదేవగణంబు లత్యద్భుతానందంబులం బొంది ముందటఁ దార
హీరహేమనుయవిమానసంకులంబునుపుణ్యజనమానినీశోభితంబును నైనయలకా
పురంబుఁ గడచి తత్పురోబాహ్య(ప్రదేశ)ంబునం దీర్ఘపాదుం డైనపుండరీకాక్షు
పాదారవిందరజఃపావనంబును రతికేళీవ్యాసంగపరిశ్రమనివారకసలిల కేళీవిలోల
దేవకామినీపీనవక్షోజవిలిప్తకుంకుమపంకసంగతవిశంగ వర్ణవారిపూరవిలసితం
బును నై నందాలక నందాభిదానంబులు గలనదీద్వితయంబు దాఁటి తత్పురో
భాగంబున వనగజసంఘృష్టమలయజ(పరిమిళిత)మలయపవనాన్వాదనముహూర్తు
హురు స్పృశితమానసపుణ్యజనకామినీకదంబంబును వై దూర్యలోపానసమంచితకన
కోత్పలవాపీవిభాసితంబును గింపురుషసంచారయోగ్యంబును సగుసౌగంధిక వన
సమీపంబునందు.

135

—◆◆◆ బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతియించుట. ◆◆◆—

- సీ. ఉజ్జ్వలం బయి శత్రయోజనంబులపొడుపునుఁ బంచసప్తతిరయోజనముల
పజపును గల్గి యోవట్టునఁ దఱుఁగని, నీడ శోభిల్ల నిర్ణీత మగుచుఁ
బర్ణ శాఖాసమారోక్షిణ మై మాణిక్యములఁ బోలఁ గలఫలశ్రీములఁ దనర్చి
కమనీయసిద్ధయోగక్రియామయ మయి, యనఘముముక్షుజరనాశ్రయమును
తే. భూరిసంసారతాపనివారకమును, నగుచుఁ దరురాజ మనఁగఁ బెం క పగ్గలింది
భక్తజనులకునిచ్చులుఁ రీబ్రమన మెనఁగ, వలయునంపద లందునారోవటము వటము.
వ. ఆవృక్షమూలతలంబున.

137

- సీ. ఇద్దనసందాదిరసిద్ధసంసేవితు, శాంతవిగ్రహుని వాత్సల్యగుణునిఁ
గమనీయలోకమంత్రగళదాయకుని శివు, విశ్వబంధుని జగదద్వినుతయశుని
గుహ్యకసాధ్యరక్షి యక్షనాథకు, బేరసేవితుని దుర్యోధబలుని
నుదితవిద్యాతపోరయోగయుక్తుని బాల, చంద్రభూషణుని మునీంద్రునుతునిఁ

- తే. దాపసాభీష్టకరు భస్మదండలింగ, ఘనజటాజనధరుని భక్తప్రసన్న
 వితతసంధ్యాభ్రదుచివిడంబితవిమాత్సర క్తవర్ణ సనాతను క బ్రహ్మమయుని. 138
- వ. మఱియును. 139
- సీ. అంచితవామపారదాంభోరుహము దక్షి, ణోరుతలంబున క నొయ్య నునిచి
 సవ్యజానువుమీఁద క భవ్యబాహువు సాచి, వలవలిముంజేత క సలలితాక్ష
 మాలిక ధరియించి క మహాసీయ¹తర్కము, ద్రాయుక్తుఁ డగుచుఁ జిత్తంబులోన
 సవ్యయం బయిన బ్రహ్మచందకలితన, మాధినిష్ఠుఁడు వీతరమత్సరుండు
- తే. యోగపట్టాభిరాముఁ డై కయుచితవృత్తి, రోషసంగతిఁ బాసి కూర్చున్నజముని
 యనువుననుదర్శరచితబ్రుకస్యాసనమున, నున్నమునిముఖ్యునంచితరయోగనిరతు.
- క. అలఘుని సభవుని యోగిం, ద్రులు విను చుండంగ నారకదునితోఁ బ్రియభా
 పలు జరపు చున్నరుద్రుని, సలలితపన్నగవిభూషు క సజ్జనపోషున్. 141
- క. కని లోకపాలురును ముని, జనులును సద్భక్తి నతనికచరణంబులకుఁ
 వినతు లయి రప్పు డబ్బాసనుఁ గని యయ్యభవుఁ డధికసంభ్రమ మొప్పన్.
- క. అనఘ మహోత్తముఁ డగువా, మనుఁ డాకళ్యపున కొగి నరమస్కారము సే
 సిసగతి నజానకు నభివం,దన మొగిఁ గావించె హరుఁడు క దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 143
- తే. అంత రుద్రానువ ర్తనుకలై నసిద్ధ, ²దేవమహాబుషిజనము లర్థిని బయోజ
 గర్భనకు మ్రొక్కిరంతనాకమలభవుఁడు, శర్వుఁగనిపల్కెమందహాసంబుతోడ.
- తే. జగములకు నెల్ల యోనిబీజంబు లైన, శక్తిశివకారణుండ వై క జగతి నిర్వి
 కారతత్త్వంబ వగునిన్నుఁ క గడఁగి విశ్వనాథుఁగా నెఱిఁగెదనామకనముననభవ.
- తే. సమత నదిగాక తావకారశంబు లైన, శక్తిశివరూపముల గ్రీడకనలుపు దూర్ణ
 నాభిగతి విశ్వజననవినాశవృద్ధి, హేతుభూతుండ వగు చుండు క వీక రుద్ర.
- సీ. అనఘ లోకంబులరయందు వర్ణాశ్రమ, సేతువు లనఁగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
 బలసి మహాజనపరిగృహీతంబు లై, యఖిలధర్మార్థదాయకము లైన
 వేదంబులను మఱి క వృద్ధి నొందించుట, కొఱకు నై సీవ దక్షుని నిమిత్త
 మాత్రునిఁ జేసి యకష్టముఁ గావించితి, వటు గాన శుభమూర్తి క వై ననీవు
- తే. గడఁగి జగముల మంగళకర్మ లయిన, వారి ముక్తి నమంగళాకారు లయిన
 వారి నరకంబు నొందింతు క భూరిమహిమ, భక్తజనపోష రాజితరీఘణివిభూష.
- వ. అట్లగుటం దత్కర్మంబు లొకానొకనికి విపర్యాసంబు నొందుటకుఁ గారణం
 బెయ్యదియో భవదీమరోపంబు హేతు వని తలంచితి సేనిఁ ద్వదీయపాదార
 విందభజను లై సమస్తభూతంబులయందు నినుం గనుంగొనుచు భూతంబుల
 నాత్మకు వేటుగాఁ జూడక వర్తించుమహాత్ములయందు నజ్ఞులై నవారియందుం
 బోలె రోపంబు దఱుచు ఘోరయ దఁట నీకుఁ గ్రోధంబు గలదే యని. 148

1 తారకముద్రా. 2 'దేవమహాబుషి' యనియే. వ్రాతప్రతులు.

సీ. మఱి భేదబుద్ధి గర్తృప్రవర్తనముల, మదయుతు లయి దుష్టశూదయు లగుచుఁ
బరవిభవానహ్యభవమనోవ్యాధులఁ, దగిలి ¹మర్త్యాభేదకము లయిన
బహుదురు క్తులచేతఁబరులఁ బీడించుచు, నుండుమూఢులను దైర్యపాపహతులఁ
గాఁదలపాసి యరక్కపటచిత్తులకు నీవంటినత్పురుషు లేవలననైన

తే. హింసఁ గావింప కుండు సరమిద్ధచరిత, నీలలోహిత మహితగుణాలవాల
లోకపాలనకలిత గంఠగాకలాప, హర జగన్నుతచారిత్ర శ్రీయదియుఁ గాక. 149

సీ. అమర సమస్తదేశములందు సఖలకా,లములందుఁడలఁపదుర్గంఢ్యమహిముఁ
డగుపద్మనాభుమారయామోహితాత్మకు, లై భేదదర్శను శ్రీలై నవారి
వలనను ద్రోహంబు శ్రీగలిగిన నైనను, నది దైవకృతమని శ్రీయన్యదుఃఖ
ముల కోర్వలేక సరత్పురుషుఁడు దయసేయుఁ, గాని హింసింపఁడు శ్రీగాన నీవు

తే. సచ్యుతునిమాయమోహమునందకుంటఁ, జేసి సర్వజ్ఞఁడవు మాయశ్రేతమోహి
తాత్మ లై కర్తవ్యుడను శ్రీలయినవారి, వలన ద్రోహంబు గలిగిన శ్రీవలయుఁ బ్రోవ.

వ. అది గావున యజ్ఞభాగార్హుండ వయిననీకు సవనభాగంబు సమర్పింపనికతన నీ
చేత విద్వస్తం బయి పరినమాప్తి నొందనిడతొధ్వరంబు మరల నుద్ధరించి ద
త్తునిఁ బునర్జీవితం జేయుము భగునినేత్రంబులును (భృగుమునిశ్శ్రువులును)
బూషునిదంతంబులును గృపసేయుము భగ్నాంగు లయిన దేవబుద్ధిశ్చిక్వికాయం
బులకు నారోగ్యంబు గావింపు మీమఖావశిష్టంబు యజ్ఞపరిపూర్తిహేతుభూతం
బయినభవవీయభాగం బగుం గాక. 151

—◆◆◆ విభుఁడు బ్రహ్మాదులచేఁ బ్రార్థితుఁ డై దక్షాదుల సమగ్రహించుట. ◆◆◆—

చ. అని చతురాననుండు వినయంబున వేడిన నిందుమాళి స
య్యనఁ బరితుష్టిఁ బొంది దరశహాసమునం గృప దొంగలింప ని
ట్లును హరిమాయచేత సనయంబును బామరు లై నవారు సే
సినయవరాధదోషములు శ్రీచిత్తములో గణియింప నెన్నఁడున్. 152

వ. అట్లయ్యండి. 153

క. బలియర దండింపను దు, ర్బలులను రక్షింప ధర్మసద్ధతి యగుటం
గలుపాత్ములయవరాధము,కొలఁదిని దండించు చుండు శ్రీగొనకొని యేనున్. 154

వ. అని దగ్ధశిష్టయిడనదత్తుం, డజముఖుం డగుభగుండు బర్హిస్సంబంధభాగంబులు
గలిగి మిత్రనామధేయచతుస్సునం బొడగాంచుఁ బూషుండు పిష్టభుక్కుగు (చు
యజమానదంతంబులచే భక్షించు) దేవతలు (యజ్ఞావశిష్టంబు నాకొనంగుటం
జేసి) సర్వావయవపూర్ణులై వర్తింతురు ఖండితాంగు లైనయధ్వర్యుబుద్ధిగాదిజ
నంబు లశ్వీదేవతలబాహువులచేతను బూషునిహస్తంబులచేతను లబ్ధబాహుహ
స్తులై జీవింతురు భృగువు బ్రహ్మశ్రువులు గలిగి వర్తించు నని శివుం డాన తిచ్చిన

సమస్తభూతంబులు సంతృప్తాంతరంగంబులై తండ్రి తండ్రియని సాధువాదంబుల నభినందించి రంత (నాశంభునియామంత్రణంబు వడసి) సునాసీరప్రముఖులగు దేవతలు (ఋషులతోడం గూడి రా)నజుండును రుద్రునిం బురస్కరించుకొని దక్షాధ్వరవాటంబునకుం జని రచ్చట.

155

క. శర్వునియోగక్రమమున, సర్వావయవములుఁ గలిగినన్తుని ఋత్విగ్నిర్వాణముఖ్యు లొప్పిరి, పూర్వతనుశ్రీల నార్యభూషణ యంతన్.

156

క. విను దత్తు సంత మేషముఁబునిఁ జేసిన నిద్రమేలుకొని లేచినపోల్కిని నిలిచెదత్తుఁ డభవుఁడు, గనుఁగొను చుండంగ నాత్మశతృకు మొప్పన్.

వ. ఇట్లు లేచి నిలిచి ముందట నున్న శివునిం గనుంగొనినమాత్రన శరత్కాలంబున నకల్తపం బైనసరస్సునుంబోలఁ బూర్వరుద్రవిద్వేషజనితంబులైన నకల్తపంబులం బాసి నిర్మలుండు యభవుని నుతియింపం దొడంగి మృతిఁ బొందిననతీతనయం దలంచి యనురాగోత్కంఠల బాష్పపూరితలోచనుండును గద్గదకంఠండునై పలుకం జాలక యెట్టకేలకు దుఃఖంబు సంస్తంభించికొని ప్రేమాతిరేక విహ్వలుం డగుచు సర్వేశ్వరుం డగుహరున కిట్లనియె.

158

క. విను నీ కపరాధుఁడ నగు, ననుదండించు టిది దండోనము గాదు మదిన్నును రక్షించుటగా మనమున దలఁతును దేవ యభవ శివురహర రుద్ర.

159

సీ. అనఘాత్త తగ నీవు శిబ్జనాభుండును, బరికింప బ్రాహ్మణాభాసు లయిన వారలయెడల నెవ్వలన నుపేక్షింప, రటు దృఢవ్రతచర్యు శ్రీలైనవారియెడ నీ కుపేక్ష యొక్కడిది సర్గాదిని, నామ్నాయసంప్రదాయప్రవర్తనము నెఱింగించుట శివమరవిద్యాతపో, వ్రతపరాయణులైన బ్రాహ్మణులను తే. వరుసఁ బుట్టించితివి కాన శివారి నెఱుఁడు, గేలదండంబుఁబూనిగోశాలకుండు బలసి గోవుల రక్షించుకొని నీవు, నరసి రక్షించుచుందు గరదయ్య రుద్ర.

సీ. తలపోయ నవిదితతత్త్వవిజ్ఞానుండ, నైననాచేత సభాంతరమున నతిదురుక్తాంబకశీతుఁడవయ్యనుమత్కృతాపరాధము హృదయంబునందుఁ దలఁపక సుజననిరదాదోషమున నధో, గతిఁ బొందు చున్నదుశ్కర్మ నన్నఁ గరుణఁ గాచిననీకుఁ శివఁడని ప్రత్యుపకార, మెఱిగి కావింప నే శివంతవాడ

తే. సుతచరిత్ర భవత్పరానుగ్రహము, రూపకార్యంబుచేత నిరూఢ మైన తుష్టి నీచి త్తమందు నొందదుదువుగాక, తుద్రసంహార కరుణానకముద్ర రుద్ర.

వ. అని యిట్లు రుద్రక్షమాపణంబు గావించి పద్మసంభవుచేత సనుజ్ఞాతుండు దత్తుండు పాశ్చాత్యయఋత్విగ్గణసమేతుం డగుచుఁ గ్రతుకర్తంబు నిర్వర్తించు సమయంబున బ్రాహ్మణజనంబులు యజ్ఞంబులు నిర్విఘ్నంబులై సాగుటకుఁ బ్రమథాదివీరసంసర్గకృతదోషనివృత్తిర్ధంబుగా విష్ణుదేవతాకంబును ద్రికపాలపురోహితద్రవ్యకంబును నైనకర్తంబుఁ గావింప నుపాత్తిహవిష్యం డగుభృగువు

తోడం గూడి నిర్మలాంతకరణుం డగుచు దత్తుడు ద్రవ్యత్యాగంబుఁ గావించి
పఁ బ్రసన్నుం డై సర్వేశ్వరుండు. 162

◆◆◆◆◆దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిననారాయణుని దత్తుడులు సుతింతుట.◆◆◆◆◆

సీ. మానితశ్యామాయనీమానశరీరదీ,ధితులు నల్లిక్కుల శ్రీదీటుకొనఁగఁ
గాంచనమేఖలారకాంతులతోడఁ గా, శేయచేలద్యుతుల శ్రీ సెలిమి సేయ
లక్ష్మీసమాయుక్తరలితవక్షంబున, వైజయంతీప్రభల్ శ్రీ వన్న సూప
హాటకరత్నకీరీటకోటిప్రభల్, బాలార్కరుచులతో శ్రీ మేల మాడ
తే. లలితసీలభ్రురుచిఁ గుంతరీలుములు దనరఁ, బ్రవిమలాత్మీయదేహజశ్రప్రభసరోజ
భవభవామరముఖ్యుల శ్రీ ప్రభలు మాప,నఖలలోకై కగురుఁడు నారాయణుండు.

చ. సలలితశంఖ చక్ర జలజాత గదాశర చాప ఖడ్గని
ర్మలరుచులఁ నుపర్ణరుచీరమన్నణికంకణము ద్రికాప్రభా
వలులును దేజరిల్ల భుజశర్వర మనర్గళ కాంతియుక్తమై
విలసితకర్ణికారపుష్పధీవీరుహముం బురుడింపఁ బట్టుగన్. 164

క. సరసోదారనమంచిత,వరహానవిలోకనములఁ శ్రీ దగ లోకములం
బరితోపము నొందించుచుఁ, బరమోత్సన మొప్ప విశ్వోబంధుం డగుచున్. 165

చ. మఱియును రాజహంసరుచీరమద్భుతమణీకృతతాలవృంతచా
మర లిరువంకలఁ దివిజమానిను లీయ సుధామరీచివి
స్ఫురితసీతాతపత్రరుచీరపుంజము దిక్కులఁ బిక్కటిల్లఁగాఁ
గరివరదుండు వచ్చె సుభరంగ సుప్తివర్ణ సుపర్ణ యానుఁ డై. 166

చ. ఘనరుచి నట్లు వచ్చినవీరకారవిదూరు ముకుందుఁ జూచి బో
రన సరవిండనందనపురందరచంద్రకళాధరామృతా
శనముఖు లర్థి తేచి యతిరసంభ్రమ మొప్ప నమో నమో దయా
వననిధయే యటంచు ననిరవారణ మ్రొక్కిరి భక్తియుక్తులై. 167

వ. అట్లు కృతప్రణాము లై నయనంతరంబ. 168

ఉ. ఆనలినాయతాత్మనియరసంతపరాక్రమదుర్నిరీక్ష్యతే
జోనిహతస్యతేజ లగుఃకుఁ నుతి సేయ నశక్తులై భయ
గ్లాని వహించి బాష్పములు శ్రీ గ్రమ్మఁగ గద్గదకంకులై తనుల్
మాను పడంగ నవ్వీభునీరమన్ననఁ గైకొని యెట్టకేలకున్. 169

వ. నిటలతటఘటితకరపుటులై యమృతహాత్మునియపారమహిమం బెఱింగి నుతియింప
శక్తులు గాక యుండియుఁ భక్తానుగ్రహపరిగ్రహం డగుటంజేసి తమతమ
మతులకు గోచరించినకొలంది నుతియింపఁ దొడంగి రందు గృహీతంబు లగు
పూజాద్యుపచారంబులు గలిగి బ్రహ్మాదులకు జనకుండును సునందనందాదిపరమ
భాగవతజనసేవితండును యజ్ఞేశ్వరుండు నగుభగవంతుని శరణ్యునిం గాఁ దలం

చి) దత్తుం డి ట్లనియె దేవా నీవు స్వస్వరూపంబునం దున్న యప్పు (దువర తంబులు గాని) రాగాద్యఖిలబుద్ధ్యవస్థలచే విముక్తుండవును నద्वితీయుండవును జిద్రూపకుండవును భయరహితుండవును నై మాయం దిరస్కరించి మఱియు నామాయ ననుసరించి నటనకొఱకు లీలామానుషరూపంబుల నంగీకరించి స్వతంత్రుండ వయ్యును మాయాపరతంత్రుండ వై రాగాదియుక్తుండునుం బోలె రామకృష్ణాద్యవతారంబులఁ గానంబడు చుందువు గావున నీలోకంబులకు నీవ యీశ్వరుండ వనియు నితిరు లై నబ్రహ్మరుద్రాదులు భవన్తాయావిభూతు లగుటం జేసి లోకంబులకు నీశ్వరులు గా రనియును భేదదృష్టి గలనన్ను రక్షింపు మీవిశ్వ కారణు లై నఫలలోచనుండును బ్రహ్మయు దిక్పాలురును నకలచరాచరజంతు సంతానములును నీవ గానిది లేశంబు లే దని విన్న వించినం దదనంతరంబ ఋత్వి గ్జనంబు లి ట్లనిరి.

170

సీ. వామదేవునిశాపశవశమునఁజేసి కర్తానువర్తులము మేర మైనకలన బలసి వేదప్రతిపాద్యధర్మోపలక్ష్యం బై నయట్టిమరఖంబునందు దీపింప నింద్రాదిదేవతాకలితరూపవ్యాజమునఁ బొంది రే వరఁగునిన్ను యజ్ఞస్వరూపుండ రే వని కాని కేవల నిష్కించనుండవు రే నిర్మలుండవు తే. నరయ ననవద్యమూర్తివి రే నై ననీదు, లలితతత్త్వస్వరూపంబుఁ రే దెలియఁ జాల మయ్య మాధవ గోవింద రే హరి ముకుంద, చిన్మయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార.

172

వ. సదన్యు లి ట్లనిరి.
సీ. శోక దావాగ్ని శిఖాకులితంబు పు, ఘ్రేక్షేఘనదుర్గదుర్గమంబు దండధరక్రూరకండలిశ్లిష్టంబు, పావకర్తవ్యాఘ్రోపరివృతంబు గురుసుఖదుఃఖకారకోలపూరితగర్భ, మగుచు ననాశ్రయ రే మైనయట్టి సంసారమార్గసంరచారు లై మృగత్పక్షి, కలఁ బోలువిషయసంరేఖము సహమ్మ తే. మేతిహేతుక దేహనిరకేతనములు, నయి మహాభారవహు లై నరయట్టిమూఢ జనము లేనాట మీపదాభిజ్ఞములు గానఁ, జాలువారలు భక్తప్రసన్నదేవ. 173

174

వ. రుద్రుం డి ట్లనియె.
చ. వరద నిరీహ యోగిజనోవర్గసుపూజిత నీపదాజ్ఞముల్ నిరతము సంతరంగమున రే నిల్చి¹ నమగ్రభవత్పరిగ్రహ స్ఫురణఁ దనర్చునన్ను నతిరేమూఢులు సంతతము న్నమంగళా² చరణుఁ డటంచుఁ బల్క నది రే నన్నతి నే గణియింప నచ్యుతా.

175

వ. భృగుం డి ట్లనియె.
మ. అరవిందోదర తావకీనఘనమారీయామోహితస్వాంతు లై పరమం బై నభవన్తహామహిమముం రే బాటించి కానంగ నో

176

పదు బ్రహ్మదిశరీరధారులును నోపద్మాక్ష భక్తార్చిసం

హరణాలోకన నన్నుఁ గావఁ దగు నిత్యానందసంధాయి వై .

177

వ. బ్రహ్మ యి ట్లనియె.

178

సీ. సమధికజ్ఞానార్థసత్త్వాదిగుణముల, కాశ్రయభూత మై నట్టిపురుషుఁ

డగ్రపదార్థభేదగ్రాహకము లైన, చక్షురింద్రియముల నసరవిఁ జూడఁ

గలుగునీరూపంబు న గాదు మాయామయం, బగుననద్యవ్యతిరిక్తమైనయట్టి

నిరుపమాకారంబు నీకు విలక్షణ, మై యుండు ననుచు నే నాత్మఁ దలఁతు

తే. నిర్వికార నిరంజన నీ నిష్కళంక, నిరతిశయ నిష్క్రియారంభ నీ నిర్మలాత్మ
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య నీ వేదవేద్య, ప్రవిమలానంద సంసారభయవిదూర. 179

180

వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె.

మ. దితిసంతానవివాశ సాధనసముద్ధిష్టాప్తబాహానమ

న్విత మై యోగిమనోనురాగకర మై న వెల్లొందునీదేహ మా

యత మైనట్టిప్రపంచముంబలెను మీధ్యాభూతముం గామి శా

శ్వేతముం గా మదిలోఁ దలంతు హరి దేవా దైవచూడామణీ.

181

వ. ఋత్విక్వత్సు లి ట్లనిరి.

182

చ. కడఁగి భవత్పదార్చనకుఁ నీ గా నిటు దక్షునిచే రచింపఁ గాఁ

బడి శితికంతరోపమున నీ భస్మము నొంది పరేతభూమి యై

చెడి కడుశాంతమేధమునఁ నీ జెన్నటి యున్నమఖంబుఁ జూడు మే

ర్పడ జలజాభనేత్రములఁ నీ బావన మై విలసిల్లు నచ్యుతా.

183

వ. ఋషు లిట్లనిరి.

184

మ. అనఘా మోఢవ నీవ మావలెనె కర్రారంభి వై యుండియున్

విను తత్కర్మఫలంబు వైంద వితరుల్ నీ విశ్వంబునన్ భూతికై

యనయంబున్ భజియించునిందిర మిము నీ స్మరించి యేతేరన్ గై

కొన వే మందుము నీచరిత్రమునకున్ నీ గోవింద పద్మాదరా.

185

వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి.

186

చ. హరి భవదుఃఖభీషణదరవానలదగ్ధతృషారమన్ననో

ద్విరదము శోభనంబును బరేత్రము నైనభవత్కథానుధా

నరిదవగాహనంబునను నీ సంస్మృతితాపము వాసి క్రమ్మఱం

దిరుగదు బ్రహ్మముం గనినరీధిరునిభంగిఁ బయోరుహోదరా.

187

వ. యజమాని యగుప్రసూతి యి ట్లనియె.

188

చ. కరచరణాదికాంగములు నీ గల్గియు మస్తము లేనిమొండెముం

బరువడి నొప్ప కున్నగతిఁ నీ బంకజలోచన నీవు లేనియ

ధ్వరము ప్రయాజలం గలిగి నీ తద్దయు నొప్పక యున్నదయ్య యో

- హరి యిటు నీదురాక శుభ ర మయ్యె రమాధిప మమ్ముఁ గావవే. 189
- వ. లోకపాలకు లి ట్లనిరి. 190
- నీ. దేవాదిదేవ యీశదృశ్యరూపం బగు, సుమహితవిశ్వంబుఁ ర జూచుప్రత్య
గాత్మభూతుండ వై నట్టిసీ¹వు ననత్పు, కాశరూపంబు లై ర గలుగుమామ
కేంద్రియంబులచేత ర నీశ్వర నీమాయ, నొందించి పంచభూతోపలక్షి
తం బగుదేహివీధంబునఁ గానంగఁ, బడుదువు గాని యేర్పడినశుద్ధ
తే. సత్త్వగుణయు క్తమైన భాసస్వత్స్వరూప, ధరుడవై కానఁబడవు గానపరమపురుష
యవ్యయానంద గోవింద ర యిట్లు గాన, యెనయ మాజీవనము నితరనేమి సెలవు.
- వ. యోగీశ్వరు లి ట్లనిరి. 192
- నీ. విశ్వాత్మ నీయందు ర వేఱుగా జీవులఁ, గనఁ డెవ్వఁ డట వానిరకంఠఁ బ్రియుఁడు
నీకు లేఁ డయినను ర నిఖిలవిశోద్భవ, స్థితివిలయంబులకతన దైవ
సంగతి నిర్భిన్న సత్త్వాదిగుణవిశి, స్టాత్మీయమాయచే ర నజభవాది
వివిధభేదము లొందునీదువు స్వస్వరూపంబు, నం దుండుదువు వినిహతవిమోహి
తే. వగుచు నుందువు గద ని న్ననన్యభక్తి, భృత్యభావంబు దాల్చి సంగ్రీతిఁ గొల్చు
మమ్ము రక్షింపవే కృపారమయ రమేశ, పుండరీకాక్ష సంతతభవనరక్ష. 193
- వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 194
- చ. హరి భవదీయత త్వము సరమందితభక్తి నెఱుంగ నేను నా
సరసిజసంభ వాదులును ర జాలము సత్త్వగుణాశ్రయిండువుఁ.
బరుడవు నిర్గుణుండవును ర బ్రహ్మము మున్నగు నీకు నెఱ్ఱు నిం
దటముఁ జతుర్విధార్థఫలదాయక మ్మొక్కద మాదరింపవే. 195
- వ. అగ్ని దేవుం డి ట్లనియె. 196
- మ. హవరతౌచరణుండ వై నెగడుచున్నయగ్నిహోత్రాదిపం
చవిధంబుల్ మఱి మంత్రపంచక²సుపూజ్యాయోగ్యము నైనయా
హవరూపం బగునీకు మ్మొక్కదను నీరూపజ్ఞ భువి³ హవ్యముల్
సవనవ్రాతముల⁴ వహింతు హరి యుష్మ త్తేజముం బూనుచున్. 197
- వ. దేవత లి ట్లనిరి. 198
- మ. మును కల్పాంతమునందుఁ గుఱి నఖిలంబు⁵ దాచి యేకాకి వై
జనలోకోపరిలోక వాసులును యుష్మ త్తత్త్వమార్గంబు చిం
తనముం జేయఁ బయోధియందు సహిరారీ ట్లంబునం బవ్వళిం
చిన⁶ నీరూపము నేడు సూషితివి లరక్షి⁷నాథ దేవ్రోతమా. 199
- వ. గంధర్వు లి ట్లనిరి. 200

1 విద యనత్పూర్వ కాశరూప మై పరఁగుమామ. 2 'సుస్పృష్టం బై తగం బొల్చునాహవ'

అ. ప్ర. 3 'నీరూపముఁ జూడఁ గంటి మిదె రాజీవాక్షి నర్వాత్మకా' వ్రా.ప్ర.

- మ. హరపంకేజభవానురాలియు మరీచ్యాదిప్రజానాథులు
న్నరవిందాక్ష రమాహృదీశ భవదీయాంశాంశసంభూతు లై
పరఃగం దావకలీలకై నెగడు నీరబ్రహ్మాండము న్నట్టి యీ
శ్వర సీ కే మతిభక్తి మ్రొక్కెదము దేవా దేవచూడామణీ. 201
- మ. భవదంశాంశజు లీమరీచిముఖరులో ర బ్రహ్మమరేంద్రాద్రిజా
ధవముఖ్యుల దివిషద్గణంబుఁ బరమార్థా నీకు విశ్వంబు ను
త్సవలీలాకరకందుకోపమము నారథా వేదశాఖాశిఖా
స్తవనీయాంఘ్రికి నీ కొనర్తుము సమరస్కారంబు లశ్రాంతమున్. 202
- వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 203
- సీ. నలినాక్ష విను భవరన్నాయావళంబున, దేహంబు దాల్చి తరద్దేహమందు
నాత్మ సహస్త్వమేత్యభిమానమునఁ బొంది, పుత్రజాయాగృహారక్షేత్రబంధు
ధనవశుముఖసన్తురతతులసంయోగవియోగదుఃఖంబుల నొందు చుండు
ధృతివిహీనుఁడు ససర్వవిషయలాలనుఁడును, సతిదుష్టమతియు నై నట్టివాఁడు
తే. దవలి భవదీయగుణసత్కరథావిలోలుఁ, డయ్యెనేనియు నాత్మమోహంబువలనఁ
బాసి వర్తించువిజ్ఞానపరత దగిలి, చిరదయాకార యిందిరారచిత్తచోర. 204
- వ. బ్రహ్మజనంబు లిట్లనిరి దేవా యీక్రతువును హవ్యంబును సన్నియు మంత్రం
బులును సమిద్దర్శనాత్రంబులును సదస్యులును ఋత్విక్కులును దంపతులును
దేవతలును సన్నిహిత్రంబులును స్వధయు సోమంబును నాజ్యంబును బశు
వును నీవ నీవు దొల్లి వేదమయసూక్తరాకారంబు ధరియించి దంష్ట్రాదండం
బున వారణేంద్రంబు నశినంబు ధరియించుచందంబున రసాతలగత యైనభూమి
నెత్తితి వట్టియోగిజనస్తుత్కృండవును మఖరూపకుండవును నై ననీవు పరిభ్రష్ట
కర్తుల మై కాంక్షించుమాకుం బ్రసన్నుండ వగుము భవదీయనామకీర్తనంబుల
సకలయజ్ఞవిఘ్నంబులు నాశంబు నొందు నట్టి నీకు సమస్కరింతుము. 205
- క. అని తన్ను సకలజనములు, వినుతించిన హరి భవుండు రవిఘ్నము గావించి
చినయాదక్షునియజ్ఞము, ఘనముగఁ జెల్లించెఁ గొఱతర గా కుండంగన్. 206
- క. సకలాత్ముఁడు దా నగుటను, సకలహవిర్భోక్త యయ్యు రజలజాత్ముండుం
స్వకీయభాగమునను నయ్యకలంకుఁడు తృప్తిఁ బొంది రయనె దక్షునితోన్. 207
- వ. అనఘా కారణభూతుండును నీశ్వరుండును ద్రష్టయును స్వయంప్రకాశకుండును
నై నయేను గుణమయం బయినయాత్మీయమాయం బ్రవేశించి జననవృద్ధివిల
యంబులకు హేతుభూతంబు లగుతత్త్వీయోచితంబు లై నబ్రహ్మరుద్రాది
నామభేదంబుల నొందు చుండుదు నట్టియద్వితీయబ్రహ్మరూపకుండ నై ననాయం
దు సజభవాదులను భూతగణంబులను మూఢుం డగువాఁడు వేఱుగాఁ జూచు

మద్భక్తుం డగువాడు శరీరంబునకుఁ గరచరణాదులు వేటుగాఁ దలంపనిచండం
బున నాయందు భూతజాలంబు భిన్నంబుగాఁ దలంపండు గావున మామువ్వు
రయందు నెవ్వండు వేటుసేయ కుండు వాడు కృతార్థుం డని యాశీర్చిన
దత్తుండును. 208

క. విను విష్ణుదేవతాకం, ¹బనఁగాఁ ద్రికపాలకలిత శ్రీ మగునాయాగం
బునఁ దగ నవిష్ణునిపద, వనజంబులు పూజసేసి శ్రీ వారనిభక్తిన్. 209

వ. మఱియును. 210

సీ. అంగ ప్రధానకరీయాగంబులను జేసి, యమరుల రుద్రుని శ్రీ నర్థి బూజ
సేసి విశిష్టేష్టశిష్టభాగమున ను, దవసానకర్తంబుఁ శ్రీ దవిలి తీర్చి
దాను ఋత్విక్కులుఁడగ సోమపాను లై, యవభృథన్నానంబు శ్రీ లాచరించి
కడఁక నవాప్తసకలఫలకాముఁ డై, తనరుదతునిఁ జూచి శ్రీ ధర్మబుద్ధి

తే. గలిగి నుఖవృత్తిఁ జీవితంబు శ్రీ గాక యనుచుఁ
బలికి దివిజులు మునులును శ్రీ బ్రాహ్మణులును
జనిరి నిజమందిరముల కారజలజనయన
భవులు వేంచేసి రాత్రియశ్రవనములకు. 211

వ. అంత దామోయఁగి యయిననతీదేవి పూర్వకశేబరంబు విడిచి హినువంతునకు
మేనకయందు జనియించి విలయకాలంబునం బ్రస్తుప్తం బయినశక్తి సృష్టికాలం
బున నీశ్వరునిఁ బొందుచందంబునఁ బూర్వదయితం డగురుద్రుని వరియించె
నని దత్తాధ్వరధ్వంసకం డగురుద్రునిచరిత్రంబు బృహస్పతిశిష్యుం డయిన
యుద్ధవునకు నెఱింగించె నతండు నాకుం జెప్పె నేను నీకుం జెప్పితి నని మై
త్రేయండు వెండియు విదురున కిట్లనియె. 212

క. ఈయాఖ్యానముఁ జదివిన, ధీయుతు లై వినినయట్టిశ్రద్ధతిమంతులకు
న్నాయుఁకీర్తులు గలుగును, బాయును దుగితములు దొలఁగు శ్రీ భవబంధంబుల్. 214

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 215

క. విను సనకాదులు నారదుఁ, ²డునుహంసుఁడునరుణియుఋభుఁడయతియుఁగమలా
సనజులు నైష్ఠికు లనికే, తను లగుటం జాఁగ వయ్యె శ్రీ దద్వంశంబుల్. 215

వ. మఱియు నధర్మనకు మృష యనుభార్యయందు దంభుండును మాయ యను
కామినియుం బుట్టి రధర్మసంతానం బగుట వారిరువురును మిథునం బైన వారిని
సంతానహీనుం డగునిరృతి గైకొనియె నాదంపతులకు లోభుండును నికృతి యను
సతియునుం గలిగి మిథునం బైరి నామిథునంబునకుఁ గ్రోధుండు హింస యను
నంగనయుం బుట్టి మిథునం బైరి నామిథునంబునకుఁ గలియు దురుక్తియనునతి

1 'బును ద్రికపాలపురోడాశమును నగునాయాగం' వ్రా. ప్ర. 2 'డును నరుణియు యతియు
ఋభువుఁడును సజానకునం, దను' వ్రా. ప్ర.

వయు జన్మించి దాంపత్యంబు గైకొని రాదంపతులకు భయమృత్యువు లను
మిథునంబు గలిగె దానివలన యాతనయు నిరయంబునుం బుట్టిరి వీరలు సు
సారహేతు వగునధర్మ తరుశాఖ లయి నెగడిరి వీని శ్రేయస్కాముం డగుజనుం
డీషన్తాత్రంబు ననువర్తింపం జన) దివిధంబునం బ్రతినర్లంబును సంగ్రహం
బున వినిపించితి నిష్పణ్యకథ నెవ్వండేని ముమ్మాటు వినిన నతండు నిష్పాపుఁ డగు
నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 216

—◆◆◆— శ్రు వో పా ఖ్యా న ము. —◆◆◆—

క. విను నిఖిలభువనపరిపా, లనమున కై చంద్రధరకరళాకలితుం డై
వనజజనకు స్వామింభువ, మను పపుడుదయించె గీర్తిరమంతుం డగుచున్. 217

తే. రూఢి నమ్మనువునకు శతరూపవలన, భూనుతు లగు ప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనఁగ నిద్దఱు పుత్రులై రండులోన, భవ్యచారిత్రుఁ డుత్తానపాదునకును. 218

క. వినుము సునీతియు సురుచియు, ననుభార్యలు గలరు వారీయందును ధృవునిం
గనిన సునీతియు నప్రియ, యును సురుచియుఁ బ్రియయు నగుచు ర నున్నట్టియెడన్.

సీ. ఒక నాఁడు సుఖలీల ర నుత్తానపాదుండు, నెఱిఁ బ్రియురాలైన ర సురుచి గన్న
కొడుకు నుత్తముఁ దనరతోడలవై నిడికొని, యుపలాలనము సేయుచున్న వేళ
నర్థి దదారోహాణాపేక్షితుం డైన, ధృవునిఁ గనుంగొని ర తివుట నాద
రింప కుండుటకు గర్వించి యాసురుచియు, సవతిబిడ్డం డైన ర ధ్రువునిఁ జూచి
తే. తండ్రితోడ నెక్కువేడక ర దగిలెనేని, బూని నాగర్భమున నాఁడ ర పుట్ట కన్య
గర్భమునఁ బుట్టికొనినఁగలదె నేడు, జనకుతోడయెక్కుభాగ్యంబురసవతికొడుక.

క. అది గాన నీ వధోక్షజ, వదవద్దము లాశ్రయింపు ర పాయక హరి నా
యుదరమునఁ బుట్ట నిచ్చును, వడలక యట్లయిన ముదము ర వఱలెడి నీకున్. 221

క. అని యారీతి నసహ్యన, చనములు పినతల్లి యపుడు ర జనకుండు వినఁగాఁ
దను నాడినదుర్భాషా, ఘనశరములు మనము నాటి ర గాతీయఁ బెట్టన్. 222

క. తను నట్లుచేక్ష సేసిన, జనకునికడఁ బాసి దుఃఖింజలనిధిలోన
మునుఁగుచును దండతాడిత, ఘనభుజగముఁబోలె రోషకరలితుం డగుచున్. 223

క. ఘనరోదనంబు సేయుచు, గనుఁగవలను శోక బాష్పరణములు దొరఁగఁ
జననికడ కేఁగుటయు నిజ, తనయునిఁ గని యాసునీతి ర దద్దయుఁ బ్రేమన్. 224

ప. తోడలవై నిడికొని. 225

క. కర మనురక్తిని మోముని, విరి తద్వృత్తాంత మెల్ల ర వెలదులు నంతగ
పురవాసులుఁ జెప్పిన విని, పఱపుగ నిట్టూర్పు లెనఁగ ర బాష్పకుల యై. 226

తే. సవతి యాడినమాటలు సారెఁ దలఁచి, కొనుచుఁ బేర్చినదుఃఖిగ్నిఁ గుందు చుండె
దావసానకశిఖలచే ర దగిలి కాంతి, వితతిఁ గందినమాధవీరతిక ప్రాతె. 227

ప. అంత నాసునీతి బాలకునిం జూచి తండ్రి దుఃఖింపకు మని యిట్లనియె. 228

బునఁ దిగెడునిక్కాలం, బున నీ కవమానమానములు లేవెందున్. 238

తే. కాన మనమునఁ దద్వివేకంబు నీకుఁ, గలిగెనేనియు సంతోషకలితు లయిన
పురుషులాత్మీయకర్త విస్మయరణఁజేసి, వితతసుఖదుఃఖము లనుభవించింతు రెపుడు.

వ. కావున వివేకంబు గలపురుషుండు దనకుం బ్రాప్తంబు లగుసుఖదుఃఖంబులు
దైవవశంబులుగాఁ దలంచి తావన్నాత్మంబునం బరితుష్టుం డగు నీవును దల్లి
చెప్పినయోగమార్గప్రకారంబున సర్వేశ్వరానుగ్రహంబునం బొందెద నంటివేని.

సీ. అనఘాత్మయోగీంద్రు లనయంబు ధరఁ బెక్కు, జన్మంబులందు నిరీక్ష్యంగమైన
మతిని బ్రయోగసమాధినిష్ఠలఁజేసి, యైనను దెలియ లేక రతనిమార్గ
మదిగాన యతఁడు దురారాధ్యుడగునీవు, నుడుగుమునిష్ఠులార్యద్యోగమిపుడు
గాక నిశ్చేయసకాముఁడ వగుదేనిఁ, దండ్రి వర్తించుతత్కాలమందుఁ

తే. బూని సుఖదుఃఖములు రెంటిలోన నెది, దైవవశమునఁ జేకుఱుదానఁజేసి
డెందమునఁజాలనంతప్రీతినొందువాఁడు, విమలవిజ్ఞాని యన ధరశేవలయుచుండు.

వ. మఱియు గుణాధ్యుం డగువానిం జూచి సంతోషించుచు నాభాసుం డగువానిం
జూచి కరుణించుచు సమానునియెడ మైత్రి సలుపుచు వర్తించు చున్నవాఁడు
తాపత్రయాదికంబులం దొఱంగు నని నారదుండు పలికిన విని ధ్రువుం డిట్లని
యె ననఘ యీశమంబు సుఖదుఃఖహతాత్మ లగుపురుషులకు దుర్గమం బని
కృపాయత్తుండ వైననీచేత వినంబడె నట్లయినం బరభయంకరం బగుతాత్మ
స్వభావంబు నొందినయవినీతుండ నగునేను సురుచిదురుక్తిబాణవినిర్భిన్నహృద
యుండ నగుట మదీయచిత్తంబున శాంతి నిలువదు కావునం ద్రిభువనోత్కృ
ప్తంబు ననన్యాధిష్ఠితంబు నగుపదంబునంబొంద నిచ్చయించిననాకు సాధుమార్గం
బు నెఱింగింపుము నీవు భగవంతుం డగునజునియూరువువలన జనించి వీణావాదన
కుశలుండ వై జగద్ధితార్థంబు సూర్యుండునుంబోలె వర్తింతు వనిన విని. 242

క. నారదుఁ డిట్లను ననఘ కు, మారక విను నిన్ను మోక్షమార్గంబునకుం
బ్రేరేచినవాఁ డిప్పుడు, ధీరజనోత్తముఁడు వాసుదేవుం డగుటన్. 243

వ. నీవు శమ్యహాత్మునిపదధ్యానప్రవణుచిత్తుండ వై భజియింపుము. 244

క. పురుషుండు దవలి చతుర్విధ, పురుషార్థశ్రేయ మాత్మక బొందెద ననినకా
ధరఁ దత్ప్రాప్తికి హేతువు, హరిపదయగళంబు దక్కరీ నన్యము గలదే. 245

వ. కావున. 246

క. వరయమునానదితటమున, హరిసాన్నిధ్యంబు శుచియు నతిపుణ్యము నై
పరగెనమధువనమునకును, సరసగుణా చనుము మేలు నమకుఱు నచటన్. 247

7 క. ఆయమునాతటినిశుభ, తోయములం గ్రుంకి నిష్కతో నచ్చట నా
రాయణునకును నమస్కృతు, లాయతమతిఁ జేసి సేయు నీయమనియమములన్.

వ. మఱియు బ్రాలుండ వగుటంజేసి వేదాధ్యయనాద్యచితకర్తానర్హుండ వయ్య

నుచితంబు లగు) కుశాజనంబులంజేసి స్వస్తిక ప్రముఖాసనంబులం గల్పించికొని
త్రివృత్పాణాయామంబులచేతం బ్రాణేంద్రియమనోమయంబులను చాంచల్య
దోషంబుల బ్రత్యాహరించి స్థిరం బయినచిత్తంబున. 249

సీ. ఆశ్రితసత్ప్రసాదాభిముఖుండును, నిర్ధప్రసన్నానోనేక్షణుండు
సురుచిరనానుండు శ్రీ సుభ్రాయుగుండును, నుకపోలతలుండును శ్రీ సుందరుండు
హరినీలసంశోభితాంగుండుఁ దరుణుండు, నరుణావలోకనోష్ఠాధరుండుఁ
గరుణాసముద్రుండుఁ శ్రీ బురుహార్థనిధియును, బ్రణతాశ్రయుండు శోభనకరుండు
తే. లలిత శ్రీవత్సలక్షణాలక్ష్మీతుండు, సర్వలోకశరణ్యుండు శ్రీ సర్వసాక్షి
పురుషలక్షణయు క్తుండుఁ శ్రీ బుణ్యశాలి,యసిత మేఘనిభ శ్యాముఁ శ్రీ డవ్యయుండు.

వ. మఱియును.

251

సీ. హరికిరీటకేరయూరకంకణఘన, భూషణుం డాశ్రితశోషణుండు
లాలితకాంచీకరలాపశోభితకటి, మండలుం డంచితరకుండలుండు
మహనీయకాస్తుభశ్రమణికిలితాచ్ఛగై, వేయకుం డానందరదాయకుండు
సలలితఘనశంఖరచక్రగదాపద్మ, హస్తుండు భవనప్రశస్తే డజుఁడుఁ
తే. గమ్రసారభవనమాలీరకాధరుండు, హతవిమోహుండు నవ్యవీరతాంబరుండు
లలితకాంచననూపురాలంకృతుండు, నిరతిశయనద్గణుండు దర్శనీయతముండు.

క. సరసమనోలోచనము, త్కరుండు సుహృత్పద్మకర్ణికానివసితవి
స్ఫురదురుసఖమణిశోభిత, చరణననోజాతుఁ డతులశాంతుండు ఘనుఁడున్. 253

వ. అయినపురుషోత్తముం బూజించుచు హృదయగతుండును సానురాగవిలోకనుం
డును వరదశ్రేష్ఠుండును నగునారాయణ నేకాగ్రచిత్తంబునం ధ్యానంబు సే
యుచు బరమనివృత్తిమార్గంబున ధ్యానంబు సేయంబడ్డపురుషోత్తమునిదవ్య
మంగళస్వరూపంబు చిత్తంబునం దగిలిన మరల మగుడ నేర దదియునుం గాక
యేమంత్రం జేసి నప్తవాసరంబులు పఠియించిన ఖేచరులం గనుఁగొనుసామ
ర్థ్యంబు గలుగు నట్టిప్రణవయుక్తం బగుద్వాదశాక్షరకలితంబును దేశకాలవి
భాగవేది యగుబుధానుష్ఠితంబును నయినవాసు దేవమంత్రంబునంజేసి. 254

సీ. దూర్వాంకురంబుల శ్రీ దూర్వాంకురశ్యాము, జలజంబులను జారుశ్రీజలజనయనుఁ
దులసీదళంబులఁ శ్రీ దులసికాదాముని, మాల్యంబులను సునైశ్రీర్మల్యచరితుఁ
బత్తంబులను బక్షిపత్మనిఁ గడు వన్య, మూలంబులను నాదీరమూలఘనుని
నంచితభూర్జత్వరీగాదినిర్మితవివి, ధాంబరంబులను బీరతాంబరునిని

తే. దనరుభక్తిని మృచ్చిలారదారురచిత, రూపములయందుఁ గాని నిరీరూఢమైన
సలిలములయందుఁగాని సుశీఘ్రములందుఁగానిపూజింపవలయునక్కమలనాభు.

క. ధృతచిత్తుండు శాంతుండు ని, యతపరిభాషణుండు సుమహీతాచారుండు వ
ర్ణితపారిమంగళగుణుండును,మితవన్యాశనుండు నగుచుశ్రీమెలఁగుచు మఱియున్.

వ. ఉత్తమశ్లోకుం డగుపుండరీకాక్షుండు నిజమాయాస్వేచ్ఛావతారచరితంబుల
చేత నచింత్యంబుగా నెద్ది సేయు నద్దియు హృదయగతంబుగా భ్యానంబు సేయం
దగు మఱియుం గార్యబుద్ధిజేసి సేయంబడుపూజావిశేషంబులు వాసుదేవ
మంత్రంబున సర్వేశ్వరునికి సమర్పింప వలయు నిట్లు మనోవాక్కాయకర్తృం
బులచేత మనోగతం బగునట్లుగా భక్తియుక్తంబు లయినపూజలచేతఁ బూజిం
పంబడి సర్వేశ్వరుండు మాయాభిభూతులు గాక సేవించుపురుషులకు ధర్మాది
పురుషార్థంబులలోన నభినుతార్థంబు నిచ్చు విగ్రహం డగువాఁడు నిరంతరభావం
బయినభక్తియోగంబునంజేసి మోక్షంబుకొఱకు భజించు నని చెప్పిన విని
ధ్రువుండు నారదునకుం బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగా నమస్కరించి (మహర్షిజన
సేవ్యం బై నకలసిద్ధుల నొనంగుచు) భగవత్పాదసరోజాలంకృతం బైనమధు
వనంబునకుం జనియె నంత.

257

తే. పద్మభవసూనుఁ డుత్తానరవాదుకడకు, నరిగి యారాజుచే వివిధార్చనముల
నంది సంప్రీతుఁడై యుచితాననమున, నెలమిఁగూర్చుండియాతనిరవలనుసూచి.

259

వ. ఇట్లనియె.

క. భూనాయక నీవిపు డా, మూనాన్యుఁడ వగుచుఁ జాల ర మదిలోఁ జింతం
బూనుట కేమికతం బన, నానారదుతోడ నాతఁ ర డనియె మరలన్.

260

క. మునివర వివేకశాలియు, ననఘుండు నై దేండ్లబాలుఁ ర డనన్తప్రియనం
దనుఁ డడయుఁడ నగునాచే, తను బరిభవ మొంది చనియెఁ ర దల్లియుఁ దానున్.

మ. చని యుగ్రాటవిఁ జొచ్చి యచ్చటఁ బరిర్రాంతుండు త్సుత్యేడితుం
డును నామూనముఖాంబుజుండు ననఘుండుఁ బాలుఁడు నై నమ
త్రనయుఁ ఘోరవృకాహిభల్లముఖనర్తవ్యశ్రేణి నిర్జించెనో
యని దుఃఖించెద నాదుచిత్తమున నార్యస్తుత్య యిట్లెటకున్.

262

తే. అట్టియు త్రమబాలు నారయంకవీర, మందుఁ గూర్చుండ నీక నిరరాకరించి
యంగనాన క్తవిత్తుండ ర నైనయట్టి, నాదుదారాత్వ్య మిది మునిరనాథచంద్ర.

ఉ. నా విని నారదుండు నరరనాథున కిట్లను నీకుమారుఁ డా
దేవకీరీటరత్నరుచిరదీపితపాదసరోజుఁ డైనరా
జీవదళాక్షరక్షితుఁ డరశేషజగత్పరికీర్తనీయ కీ

ర్తీవిభవప్రకృతసుచరిత్రుండు వానికి దుఃఖ మేటికిన్.

264

ఉ. కావున నమృహాక్షుండు సురకర్తృముచేత నమస్తాకపా
లావళి కంగరానినముదంచితనిత్యపదంబునం బ్రభు
శ్రీ విలసిల్లఁ జెందుఁ దులరసీదళదాము భజించి యాజగ
త్పావనుఁ డైననీనుతు ప్రభావ మెఱుంగవు నీవు భూవరా.

265

వ. అదియునుం గాక.

266

- క. నీకీర్తియు జగములయం, దాకల్పము నొండఁజేయు శ నంచితగుణర
త్వాకరుఁ డిటు కేతెంచును, శోకింపకు మతనిఁగూర్చి శ సుభగచరిత్రా. 267
- క. అని నారదుండు వలికిన, విని మనమున విశ్వసించి శ విభుఁడును బ్రియనం
దనుఁ జింతించుచు నాదర, మునఁ జూడం డయ్యె రాజ్యమును బూజ్యముగన్. 269
- వ. అంత నక్కడ నాధ్రువుండు. 269
- క. చని ముందటఁ గనుఁగొనె మధు, వనమును మునియొగి దేవరర్జితగుణా
వనమును దుర్భవజలదప, వనమును నిఖిలైకపుణ్యోపరభవనంబున్. 270
- వ. అట్లు గని డాయం జని యమునానదిం గృతస్నానం డై నియతుండును సమా
హితచిత్తుండును నై సర్వేశ్వరుని ధ్యానంబు సేయుచుం ¹ ద్విరాత్రుత్తిరాత్రం
బుల కొక్కమాఱు కృతకపితృబధరీఫలపారణం డగుచు దేహస్థితి ననుసరించి
యొక్కమానంబు హరిం బూజించి యంతనుండి యాతేసిదినంబుల కొక్కపరి
కృతజీర్ణతృణవర్ణాహారం డగుచు రెండవమానంబున విష్ణుసమారాధనంబు
సేసి యంతనుండి నవరాత్రంబుల కొకమా ఱుదకభక్షణంబు సేయుచు మూఁ
డవమానంబున మాధవు నర్పించి యంతనుండి ద్వాదశశదినంబుల కొకతోయం
బు వాయుభక్షణం డగుచు (జితశ్వాసుం డై) నాలవమానంబునం బుండరీకా
క్షుని భజించి యంతనుండి మనంబున (నలయక నిరుచ్ఛాస్సుం డై) యేక
పదంబున నిలిచి పరమాత్మం జింతించుచు) నచేతనం బై నస్థానవుం బోలె నై
దవమానంబును జరపె నంత. 271
- సీ. సకలభూతేంద్రియాశ్రయ మగుహృదయంబు, నందు విషయములఁ శ జెంద నీక
మహదాదితత్త్వసమాజమ్ములకును నా,ధారభూతమును బ్రధానపూరు
షేశ్వరుఁ డై నట్టిశాశ్వత బ్రహ్మంబుఁ, దన దై నహృదయపరీక్షమున నిలిపి
హరిరూపమునకంటె శ నన్యంబు నెఱుంగక, చిత్త మవిభవనండుఁ శ జేర్చియున్న
తే. కతనముల్లోకములుసాలఁగంప మొందె, వెండియును బేర్చియయ్యర్చుకుండుధరణి
నొక్కసాదంబు చేర్చి నిల్చున్న వేళఁ, బేర్చి యబ్బాలునంగుష్ఠపీడఁజేసి. 272
- తే. వసుమతీతల మర్థము శ వంగఁ జొచ్చె, భూరిమదదుర్నివారణోవారణేంద్ర
మెడమఁ గుడి నొరగఁగ నడురగఁడుగునకును, జలన మగునుదధిస్థితకలముఁబోలె.
చ. అతఁడు ననన్యదృష్టిని జరరాచరదేహశరీరధారణా
స్థితి గలయీశునందుఁ దనశరీరముఁ ఘటించింపఁ జేసి యే
కతఁ గనఁ దన్నిరోధమునఁ శ గైకొని కంపము నొందె నీశ్వరుం
డతఁడు చలించ నిజగము శ లన్నియుఁ జంచల మయ్యె భూవరా. 274
- క. ఆలోకభయంకర మగు, నాలోకమహావిపద్ధశాలోకను లై
యాలోకపాలు రందఱు, నాలోకశరణ్యుఁ గాన శ వరిగిరి భీతిన్. 275

వ. అట్లరిగి నారాయణు నుద్దేశించి కృతప్రణామములై కరంబులు ముకుళించికొని యిట్లనిరి. 276

చ. హరి పరమాత్మ కేశవ చరరాచరభూతశరీరధారి వై
పరఃగుడు వీవు నిట్టులుగఁగి బ్రాణనిరోధము లేండు మున్నునే
మెఱుంగము నాథ నాథ జగదీశ్వర సర్వశరణ్య నీవదాం
బురుహము లర్థిమై శరణుఁజొందెద మార్తి హరించి కావవే. 277

ప. అని దేవతలు విన్నవించిన నీశ్వరుండు వారల కిట్లనియె నుత్తానపాదుం డను
వానితనయుండు విశ్వరూపుండ నయిననాయందుఁ దనచిత్తం బై కృతసేసి తపం
బు గావించు చుండ దానంజేసి భవదీయప్రాణనిరోధం బయ్యె నట్టిదురత్యయం
బై నతపంబు నివర్తింపఁ జేసెద వెఱవక మీమీనివాసంబులకుం జనుం డని యా
నతిచ్చిన నాదేవతలు నిర్భయాత్ములై యీశ్వరునకుం బ్రణామంబు లాచరించి
త్రివిష్టవంబునకుం జనిరి తదనంతరంబ. 278

సీ. హరి యీశ్వరుండు విహంగకులేశ్వర, యానుఁ డై నిజభృత్యుఁగి డై నధ్రువునిఁ
గనుఁగొనువేడుక శి జనియింప నామధు, వనమున కప్పడు శి నని ధ్రువుండు
పరువడి యోగవిశేషాకీర్తితం బైన, బుద్ధిచే నిజమనోరబురుహముకుశ
మందుఁ దటిత్పూర్ణభార్యతమూర్తి యటఁ దిరో, ధానంబునను బొంది శి తత్త్వణంబ

తే. తనపురోభాగమందు నిల్చినను బూర్వ
సమధికజ్ఞాననయనగోశచరసమగ్ర
మూర్తిఁ గనుఁగొని సంభ్రమరమునను సమ్మ
దాశ్రవులు రాలఁ బులకికృతాంగుఁ డగుచు. 279

◆◆◆ సాక్షాత్కరించిన భగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట. ◆◆◆

తే. నయనముల విభుమూర్తిఁ బాశవంబు సేయు
పగిదిఁ దనముఖమును జూరబనము సేయు
లీలఁ దగిలి భుజములను నాశలించనంబు
సేయుగతి దండవన్నమరస్కృతు లొనర్చె. 280

ప. ఇట్లు దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలియై స్తోత్రంబు సేయ నిశ్చయించి
స్తుతిక్రియాకరణసమర్థుండు గాక యున్నధ్రువునకును సమస్తభూతంబులకు నంత
ర్యామి యైనయీశ్వరుం డాతనితలం వెఱింగి వేదమయం బయినతనశంఖంబు
చేత నబ్జాలునికపోలతలం బంటిన జీవేశ్వరనిర్ణయజ్ఞుండును భక్తిభావనిష్ఠుండును
నగుధ్రువుండు నిఖలలోకవిఖ్యాతకీర్తి గలయీశ్వరుని (భగవత్ప్రతిపాదితంబు
లగుచు) ¹వేదాత్మకంబులైనతనవాక్కుల నిట్లని స్తుతియించె దేవా నిఖలశక్తి
ధరుండవు నంతఃప్రవిష్టుండవు నై ననీవు లీనంబులైనమదీయవాక్కులం బ్రా

ణేంద్రియంబులం గరచరణశ్రవణత్వగాదులను జిచ్చక్తిచే గృహంజేసి జీవింపం జేసినభగవంతుండవును బరమపురుషుండవును నైననీకు నమస్కరింతు నీ పైక్కరుండ వయ్య మహదాద్యం బైనయాయశేషవిశ్వంబు మాయాఖ్యం బయిన యాత్మీయశక్తిచేతం (గల్పించి యందుం) బ్రవేశించి యింద్రియంబులందు వసించుచుఁ దత్తద్దేవతాహంబులచే నానాప్రకారంబుల దారువులం దున్న వహ్నిచందంబునం బ్రకాశింతు వదియునుం గాక.

281

చ. పరమతి నార్తబాంధవ భరీనద్వనబోధనమేతుఁడై భవ
చృరణముఁ బొందినట్టివిధిసర్గము సుప్తజనుండు బోధమం
దరయఁగఁ జూచురీతిఁ గను శ నట్టిముముక్షుశరణ్య మైననీ
చరణములం గృతజ్ఞుఁ డగుననజ్ఞుఁ డెట్లు దలంప కుండెడున్.

282

సీ. మహితాత్మ మటి జన్మశ్రమరణప్రణాళన, హేతుభూతుండవు శ నిధకల్ప
తరువపు నగునిన్నుఁ శ దగ నెవ్వరే నేమి, పూని నీమాయావీరమోహితాత్ము
లగుచు ధర్మార్థకారమాదులకొఱకుఁదా, మర్పించుచును ద్రిగుణాభ మైన
దేహలోపభోగ్య మై శ దీపించునుఖముల, నెనయంగ మదిలోన శ నెంతు రట్టి
తే. విషయసంబంధజన్య మై శ వెలయునుఖము, వారికి నిరయమందును శ వఱలు దేవ
భూరిసంసారతాపవీరవారగుణాక, ధామృతాపూర్ణ యాశ మారధన ముకుంద.

మ. అరవిందోదర తాపకీనచరణభాన్యనానురాగోల్లస
చ్చరితాకర్ణనజాతభూరినుఖముల్ శ స్వానందక బ్రహ్మమం
దరయన్ లే వఱట దండభృద్భటవిమారనాకీర్ణులై కూలునా
సురలోకస్థులఁ జెప్ప నేల నుజనశస్త్రోమైకచింతామణీ.

284

చ. హరి భజనీయమార్గనియతాత్మకులై భవదీయరూపమై
వఱలినభక్తియుక్తు లగురవారలనంగతిఁ గల్గఁ జేయు న
త్పురుషసుసంగతిఁ వ్యసనశదుర్భరసాగర మప్రయత్నతఁ
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుండ నై తరించెదన్.

285

చ. నిరతముఁ దాపకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలుబ్ధులై
వ్వరిమదిఁ బొండఁగఁ గలుగు శ వారలు తత్ప్రియమర్త్యదేహము
న్నరయఁ దదీయదారతనయాదినుహృద్వృహబంధువర్గమున్
మఱితురు విశ్వతోముఖ రగమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా.

286

సీ. పరమాత్మ మర్త్యసుశవర్వతిర్యక్తుగ, దితిజనశీన్యపరద్విజగణాది
సంవ్యాప్తమును నదరసద్విశేషంబును, గైకొని మహదాదిరకారణంబు
నై నవిరాడ్విగ్రహంబు నే నెఱుఁగుదుఁ, గాని తక్కినసుమంతగళము నైన
సంతతనుమహితై శశ్వర్యరూపంబును, భూరిశబ్దాదివ్యాపారశూన్య

1 జేష్ఠింపం జేయుచు దారువులందు. 2 గా భజియించుచును గుణప్రభవ మైన.

తే. మైనబ్రహ్మస్వరూప మే నాత్మ నెఱుంగఁ, బ్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర
పరమమునిగేయ సంతతభాగధేయ, నలిననేత్ర రమాలలనాకళత్ర. 287

సీ. సర్వేశ కల్పాంతరసమయంబునందు నీయఖిలప్రపంచంబు నాహరించి
యనయంబు శేషసహాయుండ వై శేష, పర్యంకతలమునఁ నబ్రవ్వళించి
యోగనిద్రారతి నుండి నాభీసింధు, జన్వర్ణలోకకంఠజాతకర్ణి

కందుఁ జతుర్ముఖు నమరఁ బుట్టించుచు, రుచి నొప్పుబ్రహ్మస్వగూపి వైన
తే. నీకు మ్రొక్కెద సత్యంతరనియమ మొప్ప, భవ్యచారిత్ర పంకజసత్తనేత్ర
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, యవ్యయానంద గోవింద న హరి ముకుంద. 288

వ. అట్లు యోగనిద్రాపరవశుండ వయ్యను జీవులకంటె సత్యంతవిలక్షణుండ వై
యుండుదు వది యెట్లనిన బుద్ధ్యవస్థాభేదంబున నఖండితం బయినన్వశక్తింజేసి
చూచులోక పాలననిమిత్తంబు యజ్ఞాధిపాతపు గావున నీవు నిత్యము క్తుండవును
బరిశుద్ధుండవును జిద్రూపకుండవును నాత్మవును గూటస్థుండవును (నాదిపురుషుండ
వును భగవంతుండవును) గుణత్రయాధీశ్వరుండవును నైవర్తితువు భాగ్యహీనుం
డైనజీవునియందు నీగుణంబులు గలుగ వేనర్వేశ్వరునందే నేమి విరుద్ధగతులై వివిధ
శక్తియుక్తంబులైనయవిద్యాదు లానుపూర్వ్యంబునంజేసి ప్రలీనంబు లగుచుం
డు నట్టివిశ్వకారణంబు నేంబు ససంతంబు నాద్యంబు నానందమాత్రంబు
నవికారంబు నగుబ్రహ్మంబునకు సమస్కరించెద మఱియు దేవా నీవ సర్వవిధ
ఫలం బని చింతించునిష్కాము లయినవారికి రాజ్యాదికామితంబులలోనఁ బర
మార్థం బయినఫలంబు సర్వార్థరూపుండ వై నభవదీయపాదపద్మ సేవనంబ యిట్లు
నిశ్చితంబ యైనను సకాము లైనదీనులను గోవు వత్సంబును స్తన్యపానంబు
సేయించుచు పృథాదిభయంబువలన రక్షించుచందంబునం గామప్రదుండ వై
సంసారభయంబువలనం బావుదు వని యిట్లు సత్యసంకల్పుండును నుజ్జాని
యు నయినధ్రువునిచేత వినుతింపబడి భృత్యానురక్తుండైనభగవంతుండు సం
తుష్టాంతరంగుడై యిట్లనియె. 289

క. ధీరవ్రత రాజన్యకు, మూరక సీహృదయమందు నమనలినకార్యం
బాహుళిగా నెఱుంగుదు, నారయ నది వైంద రాని న దైనను నిత్తున్. 290

వ. అది యెట్టిదనిన నెం దేని మేధియందుఁ బరిభ్రామ్యమాణగోచక్రంబునుంబోలె
గ్రహనక్షత్ర తారాగణజ్యోతిశ్చక్రంబు నక్షత్రరూపంబు లయినపథర్వాగ్నికళ్యప
శక్రులును సప్తర్షులును దారకాసమేతులై ప్రదక్షిణంబు దిరుగు చుండుదు రట్టి
దురాపంబును సనన్యాధిష్ఠితంబును లోకత్రయప్రళయకాలంబునందు నశ్వరంబు
గాక ప్రకాశమానంబును నయినధ్రువక్షితి యనుపదంబు ముందట నిరువది
యాఱువేలేండ్లు ససం బ్రాపితువు తత్పదప్రాప్తిపర్యంతంబు భవదీయజనకుం
డు వనవాసగతుండైనంద్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా ధర్మమార్గంబున జితం

ద్రియుండ నై చేయుదువు భవదనుజుం డగును త్తముండు మృగయాథంబు వనం
బునకుం జని మృతుం డగుఁ దదన్వేషణార్థంబు తదాహితచి త్త యై తన్మాతయు
వనంబునకు జని యందు దావదహననిమగ్న యగు వెండియు. 291

సీ. అనఘాత్త మతి నీవు శ యజ్ఞ రూపుం డనఁ, దగునన్ను సంపూర్ణ రదక్షిణంబు
లగుమఖంబులచేత శ నర్పించి సత్యంబు, లగునిహసాఖ్యంబు శ లమభవించి
యంత్యకాలమున న శ న్నాత్మఁ దలంచుచు, మతి సర్వలోకనరమస్కృతమును
మహిఁ బునరావృత్తిరహితంబు సప్తర్షి, మండలోన్నత మగురమామకీన

తే. పదము దగఁ బొందఁగల వని శ పరమపురుషుఁ
డతనియభిలషితార్థంబు శ లర్థి నిచ్చి
యతఁడు గనుఁగొను చుండంగ శ నాత్మపురికి
గరుడగమనుఁడు వేంచేసెఁ గౌతుకమున.

292

తే. అంత ధృవుఁడును బుకేరుహక్షపాద, కమలసే ప్రాపపాదితః ఘనమనోర
ధములఁ దనరియుఁ దనదుచిర త్తంబులోనఁ, దుష్టిఁ బొందక చనియె విశిష్టచరిత.

క. అని మైత్రేయుఁడు ధృవుఁ డ, ట్లనయము హరిచేఁ గృతార్థుఁ శ డై నవిధం బె
ల్లను వినిపించిన విదురుఁడు, విని మునివరుఁ జూచి పలికె శ వినయం బెనఁగన్.

క. మునినాయక విను కాముక, జనదుష్ప్రాపంబు విష్ణుచరణంబురుహః
ర్చనమునిజనసంప్రాప్యము, ననఁ గలపంకేరుహక్షురనవ్యయపదమున్. 295

వ. పెక్కుజన్తంబులం గాని పొంద రానిపదంబు దా నొక్కజన్తంబుననే పొంది
యుం దనమనంబునం దప్రాప్తమనోరథుండ నని పురుషార్థవేది యైనధృవుం
డెట్లు దలంచె ననిన మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 296

తే. అనఘ పినతల్లి దన్నుఁ బరల్కినదురు క్త
బాణవిధాత్ముఁ డగుచుఁ దరద్భాషణములు
చి త్తమందుఁ దలంచుటఁ శ జేసి ముక్తి
గోరమికి నాత్మలో వగఁ శ గూరు చుండె. 297

వ. అంత నాధృవుండు. 298

చ. అనఘ జితేంద్రియల్ సుమహితాత్ములు నై నననందనాదు లెం
దనయము నై కజన్మసమురపార్జితయోగసమాధిఁజేసి యె
వ్వనిచరణారవిందములు శ వారనిభక్తి నెఱుంగు చుండు రా
ఘనుఁ బరమేశు నీశు సఖికారు సమేయు సజయ్యు నాద్యునిన్. 299

వ. ఏను పక్షానంబులు భజయించి తత్పదపద్మచ్ఛాయం బ్రాపించియు భేదదర్శ
నుండ నైతి నక్కటా యిట్టిభాగ్యహీనుండ. నై నయేను భవనాశకుం డైనయ
తనిం బొడగనియు సశ్వరంబు లైనకామ్యంబు లడిగితి నిట్టిదౌరాత్మ్యం బెం
డేనిం గలదే తమపదంబులకంటె నున్నతపదంబునం బొందుదునో యని సహిం

పం జాలనియీదేవతలచేత మదీయమతి గలుపితం బయ్యెం గాక నాడు నార
దుం డాడినమాట తథ్యం బయ్యె నతనివాక్యంబు లంగీకరింపక యే నన త్తముండ
నై స్వప్నావస్థలం బొందినవాడు దైవికం బైనమాయం జెంది భిన్నదర్శనం
డగుచందంబున నద్వితీయుండ నైనను భ్రాత యనుశత్రువుచే బ్రాప్తం బైన
దుఃఖంబు నొంది జగదాత్మకుండును సుప్రసాదుండును భవనాశకుండును నైన
యీశ్వరు నారాధించి తత్ప్రసాదంబు వడసియు నాయుర్విహీనుం డైనరోగికిం
బ్రయోగించునాపథంబుంబోలె నిరర్థకంబు లై నశ్వరంబు లైనయాకామితం
బులు గోరితి నని వెండియు. 300

మ. ధనహీనుండు నృపాలుఁ జేరి మిగులకాశ ధాటికా ఫలీకార మి
మ్మని యర్థించినరీతి ముక్తి ఫలదుం యెడ నట్టిపంకేజిలో
చనుఁడే చాలఁ బ్రసన్నుఁ డైన నతనికాశ సాంసారికం బర్హి గో
రిననావంటివిమూఢమానసులు ధాత్రిం గల్గిరే యెవ్వరున్. 301

—◆◆◆— ద్రువుండు మరలఁ దనపురంబునకు వచ్చుట. —◆◆◆—

సీ. అని యిట్లు చింతించె ననుచు నమై త్రేయముని విదురునకు నిరట్లనియెఁ దండ్రి
కమనీయహరిపాదరీక మలరజోభిసం, స్మృతశరీరులును యోధృచ్ఛికముగ
సంప్రాప్త మగుదాన నీ పంతుష్టచిత్తులై, వఱలుచు నుండుమోహవంటివారు
దగ భగవత్పాదరదాస్యంబు దక్కంగ, నితరపదార్థమే నీ యెడఁదలందు
తే. మఱచియును గోర నొల్లరు నీ మనుచరిత్ర, తవిలియిట్లుహరిప్రసాదంబు నొంది
మరలి వచ్చుచు నున్నకుఁమారువార్తఁ, జారుచే విని యుత్తానశచరణుఁ డంత.
వ. మనమున నిట్లని తలంచె. 303

క. చచ్చినవారలు క్రమ్యుట, వచ్చుటయే కాక యిట్టివార్తలు గలవే
నిచ్చలు నమంగళుఁడ నగు, నిచ్చట మఱి నాకు శుభము నీ లేల ఘటించున్.
క. అని విశ్వసింప కుండియు, మనమున నానారదుండు గుఁమారుండు వేగం
బున రాఁ గలఁ డనుచును బలి, కింపలుకులు దలచి నమ్మి నీ కృతకృత్యుం డై.
క. తనసుతునిరాక సెప్పిన, ఘనునకు ధనములును మాక్రిక పుహారములున్
మన మలర నిచ్చి తనయునిఁ, గనుఁగొనుసంతోష మాత్మక నీ గడలుకొనంగన్.
సీ. వలను మీఱిన సైంధవంబులఁ బూన్చిన, కనకరథంబు నుత్కృత నెక్కి
బ్రాహ్మణకులవృద్ధబంధుజనామాత్య, పరివృతం డగుచు విరస్ఫురణ మెఱసి
బ్రహ్మనిర్దోషతూర్యస్వనశంఖకా, హాళివేఁబరవము లంగదంద చెలఁగ
శిబిక లెక్కియు విభూషిత లై నునీతి ను, రుచు లు త్తముండు నాశరూఢి నడవ
తే. గరిమ దీపింప నతిశీఘ్ర గమన మొప్ప, నాత్మనగరంబు వెలువడియరుగు చుండి
బలసి నగరోపవననమోహంబునందు, వచ్చుధృవుం గని మేదినిశ్శ్వరుండు నంత.

- చ. అరదము డిగ్గి ప్రేమ దొలఁగకాడ ససంభ్రముఁ డై రమామనో
హరుచరణారవిందయుగళార్చననిర్దళితాఖలాఘు నీ
శ్వరకరుణావలోకనసురజాతసమగ్రమనోరథుఁ సుతుం
గర మనురక్తి డాసి పులకకల్ సన లొత్తఁ బ్రమోదితాత్ముఁ డై . 308
- తే. బిగియఁగొఁగిటఁ జేర్చి నెర మ్మెగము నివిరి, శిరముమూర్ఛొని చుబుకంబు సేతఁ బుణికి
యవ్యయానందబాష్పధారాభిషిక్తుఁ, జేసి యాశీర్వదింప నాశీరియశుండు.
- క. జనకునియాశీర్వచనము, లనయముఁ గై కొని ప్రమోదిత యై తత్పదముల్
దనఘాలతలము సోఁకఁగ, వినతులు గావించి భక్తివిహ్వలుఁ డగుచున్. 310
- తే. అంత నాసజ్జనాగ్రణి త యైనధృవుఁడు, దల్లులకు భక్తి వినతులు ర దగ నొనర్చె
సురుచి మ్రొక్కినయర్చకుఁజూచియెత్తి, నగు మొగంబున నాలింగనంబుసేసి.
- సీ. కర మొప్ప నానందగర్వదస్వరమున, జీవింపు మనుచు నాశీర్వదించె
భగవంతుఁ డెవ్వనిరేపై మైత్రి వాటించు, సత్కృపానిరతిఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు
సతనికిఁ దమయంత ర సనుకూల మై యుండు, సర్వభూతంబులు ర సమతఁ బేర్చి
మహిఁ దలపోయ నిరమ్మప్రదేశములకు, సనయంబుఁ జేరుతోరయములపగిదిఁ
- తే. గాన ఘను నమ్మహాత్మునిఁ ర గారవించె, సురుచి పూర్వంబు దలఁపక ర సుజనచరిత
విష్ణుభక్తులు ధరను బరవిత్తు లగుట, వారి కలుగరు ధరణి నేరవ్వారు మఱియు.
- వ. కావున ను త్తముండును ధృవుండును బ్రేమవిహ్వలు లగుచు సన్యోన్యాల్లింగితు
లై పులకాంకురాలంకృతశరీరు లై యానందబాష్పంబుల నొప్పి రంత సునీతియుఁ
దనప్రాణంబులకంటెం బ్రియం బగుసుతునుపగూహనంబు సేసి తదవయవస్ప
ర్శనంబుచేత నానందంబు నొంది విగతశోక యయ్యె సప్పుడు సంతోషబాష్ప
ధారాసిక్తంబు లై చనుఁబాలునుం గురిసె నంత. 313
- సీ. అప్పుడు సంతోష ర ముప్పతిల్లఁగఁ జొర, జనము లాధువుతల్లి ర నెనయఁ జూచి
తొడరినభవదీయరదుకిఖనాశకుఁ డైన, యిట్టితనూజఁ డెం ర దేనిఁ బెద్ద
కాలంబుక్రిందటఁ ర గడఁగి నష్టం డైన, వాఁ డిట్లు నీభాగ్యరవశముచేతఁ
బ్రతిలబ్ధుఁ డయ్యెను ర నితఁడు భూమండల, మెల్లను రక్షించు ర నిధమహిమఁ
- తే. గమలలోచనుఁ జింతించురఘునులు లోక, దుర్జయం బైనయట్టిమృత్యువునుగెల్తు
రట్టిప్రణతార్తిహరుఁ డైనయబ్జనాభుఁ, డర్థి నీచేతఁ బూజితుం ర డగుటనిజము.
- వ. అని ప్రశంసించి రట్లు పౌరజనంబులచేత నుపలాల్యమానుండును (సంస్తాయ
మానుండును) నగుచు నుత్తానపాదం డుత్తమసమేతంబుగా ధృవుని గజారూఢు
నిం జేసి ప్రహృష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బురాభిముఖుం డై చను దెంచి. 315
- సీ. స్వర్ణ పరిచ్ఛదరవ్యచ్ఛకుడ్యద్వార, రాజతగోపురాశ్రట్టాలకంబు
ఫలపుష్పమంజరీకలితరంభా స్తంభ, పూగపూతాదివిభూషితంబు
ఘనసారకస్తూరికాగంధజలబంధు, రాసి క్తవిపణిమార్రాంచితంబు

- మానితనవరత్న మయరంగవల్లివి, రాజిత ప్రతిగృహోప్రాంగణంబు
తే. శుభనదీజలకుంభసంశోభితంబు, తండులస్వర్ణ లాజాక్షతప్రసూన
ఫల¹బలివ్రాతకలితవిభ్రాజితంబు, నగుచు సర్వతోలంకృత శ్రీ మైనపురము. 316
- వ. ప్రవేశించి రాజమార్గంబునఁ జనుదెంచునప్పడు. 317
- మ. హరిమధ్యల్ పురకామినీజనులు సోధాగ్రంబులందుండి భా
స్వరసిద్ధార్థఫలాక్షతప్రసవదూశీర్వవ్రాతదధ్యంబువుల్
గరవల్లి మణిహేమకంకణఝణితాకరంబు శోభిల్లఁ జ
ల్లిరి యాభాగవతోత్తమోత్తమునివై శ్రీ లీలాప్రమేయంబుగన్. 318
- వ. ఇట్లు వాత్సల్యంబునం జల్లుచు సత్యవాక్యంబుల దీవించుచు సువర్ణపాత్రరచిత
మణిదీపనీరాజనంబుల నివాళింపం (బౌరజానపదమిత్రమాత్యబంధుజనపరివృ
తుం డై) చనుదెంచి. 319
- సీ. కాంచనమయమరకతకుడ్యమణిపరి, చృదవిరాజిన్వచ్ఛసాధములను
వరసుధాఫేనసాంగడురకుక్త పరికరో, దాత్తనమందితతల్పములను
²సురతరుశోభితశుకపికమిథునాళి, గానవిభాసితోరద్యానములను
సుమహితవై దూర్యోసోపానవిమలశో, భితజలపూర్ణ వాశీచయముల
తే. వికచకహరదరదరవిందకైర, వప్రదీపితబకచక్రవాకరాజ
హంససారసకారండరవాదిజలవి, హంగనినదాభిరామపరద్వాకరముల. 320
- వ. మఱియును. 321
- తే. చారుబహువిధవస్తువీరస్తార మొప్పు
సంగనాయుక్త మగుచుఁ బెం శ్రీ పగ్గలించి
యర్ధిఁ దనరారుజనకుగృహంబు సొచ్చె
నెలమిఁ ద్రిదివంబు సొచ్చుదేవేంద్రుపగిది. 322
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించిన రాజర్షి యైనయుత్తానపాదుండు సుతునియాశ్చర్యకరం బైన
ప్రభావంబు వినియుం జూచియు మనంబున విన్నయంబు నొంది ప్రజానురక్తుం
డును బ్రజానస్తుతుండును నవయావనపరిపూర్ణుండును నైనధువుని రాజ్యాభి
షిక్తుం జేసి వృద్ధవయస్కుం డైనతన్నుఁ దాన యెఱింగి యాత్మగతిఁ బొంద నిశ్చ
యించి విరక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత నాధువుండు శుంశుమారప్రజా
పతికూతురైనభ్రమి యనుదాని వివాహం బై దానివలనఁ గల్పవత్సరులను
నిర్దణు గొడుకులం బడసి వెండియు వాయుపుత్రి యైనయిల యనుభార్యయందు
సుత్కులనామకుం డైనకోడుకు సతిమనోహర యైనకన్యా(రత్నంబు)నుం గనియె
నంతఁ దద్భ్రాత యైనయుత్తముండు వివాహంబు లేకుండి మృగయాధ్యంబు వనం
బున కరిగి హిమవంతంబున యత్సునిచేత హతుం డయ్యె నతనితల్లియుఁ దద్దుః

ఖంబున వనంబున కేగునెడ గహనదహనుచేత మృతిం బొందె ధృవుండు భ్రాతృమరణంబు విని శోకవ్యాకులైతట్రుం డై జైత్రం బగురథం బెక్కి యుత్తరాభిముఖుం డై చని హిమవద్దోశియందు భూతగణసేవితంబును గుహ్యకసంకులంబును నై నయలకాపురంబు వైడగని యమహాబాహుండు. 823

—◆◆◆ ధృవుండు కుశేరానుచరు లైనగుహ్యకులతో యుద్ధము సేయుట. ◆◆◆—

మ. ఘనశౌర్యోన్నతితోడ నర్వకకుబాకాశంబులందుం బ్రతిధ్వను లోలిక నిగుడంగ శంఖము మహాశీద్యల్లీలఁ బూరింపఁ దన్నినదంబున్ విని యక్షకాంతలు భయానీవ్యతాత్మలై రుగ్రసాధనులై యక్షభటుల్ పురిక వెడలి రుశ్మాహంబు సంధిల్లఁగన్. 824

వ. ఇట్లు వెడలి యాధృవునిం దాకిన. 825

చ. కరము మహారథుండు భుజశగర్వపరాక్రమశాలియున్ ధనుర్ధరుఁడును నై నయాధృవుండు శదన్ను నెదిర్చినయక్షకోటిఁ జెచ్చెరఁ బదుమూఁడువేల నొకశీచీరికిఁ గైకొన కొక్కవెట్ట భీకరముగ మూఁడుమూఁడుశితశకాండములం దగ గ్రువ్వ నేసినన్. 826

ఉ. వారు లలాటముల్ వగిలి శ వారక సోలియుఁ దేటి యమృహాదారుపరాక్రమప్రకటరధైర్యముఁ దత్కరలాఘవంబుఁ బల్కాఱు నుతించుచుం గుపితశమాననులై పదతాడితప్రదుష్టేశగోటిపూలఁ జటులొగ్ర భయంకరరోషమూర్తులై. 827

ఉ. ఆరథికోత్తముం దొడరి శ యందఱు నొక్కటఁ జుట్టు ముట్టి యారాఱుశిలీముఖంబులను శ నంగములం బగిలించి మెడివి స్ఫారగదా శర ఝరిక శ పట్టిన తోమర శూల ఖడ్గముల్ సారథియుక్తుఁ డై నరథిస త్తమువైఁ గురియించి రేపునన్. 828

వ. అట్లు గురియించిన నతండు. 829

క. వెం పటి యుండెను ధారానంపాతచ్ఛన్న మైనశక్తైలముభంగిక గుంపులు గొని యాకసమునఁ, గంపించుచు నపుడు సిద్ధశిఖములు వరుసన్.

క. హాహాకారము లెనఁగఁగ, నోహా యారీతి ధృవపరయోరుహహితుఁ డుత్సాహము సెడి యిటు దైత్యున, మూహాన్యవమందు నేడు శ మునిఁగెనె యకటా.

వ. అని చింతించునవసరంబున. 832

క. తా మాతని గెలిచితి మని, యామనుజాశనులు వలుక శ నట నీహారస్తోమము సమయించుమహా,ద్దాముం డగుసూర్యుఁ బోలి శ తద్దయుఁ దోఁచెన్.

వ. అట్లు దోచిన. 834

మ. అరిదుఃఖావహ మైనకార్ముకము శౌర్యస్ఫూర్తితోఁ దాల్చి భీకరబాణావళిఁ బింజఁ బింజ గఱవంగ నేసి ఝంఝానిలుం

డురుమేఘావళిఁ బాఱఁ దోలుగతి నశత్యుగ్రహితకూరబం
ధురశస్త్రావళి రూపు మాపె విలసద్రోగ్గిల సంధిల్లఁగన్.

335

చ. మఱియును నమృహత్తుఁ డసమానబలుండు మహాగ్రబాణముల్
గఱి గఱి దాఁడ నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధివర్ముల్
పఱిపఱి సేసి యంగములు శభంగము నొందఁగ జేసె వ్రేల్చిడిన్
‘గిటికొని పర్వతంబుల నోగిం దెగఁ గొట్టెడునిద్రుకై వడిన్’.

336

వ. అయ్యవసరంబున.

337

చ. అలఘుచరిత్రుఁ డమృనుకులగ్రణిచే వికలాంగులై నవా
రలసకీటకుండలవిరాజితమస్తకకోటిచే నము
జ్జ్వలమణికంకణాంగదలనదృఢవర్ణముచేత సంగర
స్థల నుతిరమ్య మై తనరె శ సంచితవీరమనోహరాకృతిన్.

338

వ. అంత హత శేషులు.

339

క. వరబలుఁ డగుమనుమనుమని, శరసంఛిన్నాంగు లగుచు శ సమరవిముఖులై
‘హరిరాజముఁ గని పఱచిన, కరిబృందముఁబోలె జనిరి శ కళవళపడుచున్’.

340

క. అప్పుడు రాక్షసమాయలు, గప్పిన ధృవుఁ డనురవరులకార్యం బెఱుంగం
జొప్పడక వారిఁ బొడగని, దెప్పర మగుటయును సారశధిం గని యంతన్.

341

క. తలపోయఁగ భువి మాయా, పులకృత్యం బెఱుంగ నెవ్వరోపుదు రనుచుం
బలుకుచుఁ దత్పురి జొరఁగాఁ, దలఁపఁగ నది గాన రాక శ తద్దయు మానెన్.

వ. అట్లు పురంబున కరుగుట మాని చిత్రరథుం డైనయాధువుండు సప్రయత్నం
డయ్యును ‘బరప్రతియోగశంకితుం డై యుండె నయ్యెడ మహాజలధిఁఘోషంబు
ననుకరించుకట్టంబు వినంబడె నంత సకలది క్కటంబుల వాయుజనితం బయినరజః
పటలంబు దోఁచె దత్త ణంబ యాకాశంబున విస్ఫుర త్తటిత్వభాకలితగర్జరవ
యు క్తంబు లగుమేఘంబు లమోఘంబులై భయంకరాకారంబులై తోఁచె నంత.

మ. అనయంబున్ ధృవుమీఁద డై త్యక్తతమోయాజాల ము ప్లేచి బో
రన మస్తిష్ఠపురిషమూత్రపలదుర్గంధాస్థిమేదశ్శరా
సన నిస్త్రీంశ శరాసి తోమర గదా శ చక్ర త్రిశూలాదిసా
ధనభూభృద్భుజగావళిం గురిసె నుద్గండక్రియాలోలతన్.

344

వ. మఱియు మత్రిగజసింహవ్యాఘ్రసమూహంబులును నూర్చి భయంకరం బై సర్వ
తఃస్థవనం బయినసముద్రంబును గానంబడియె వెండియుం గల్పాంతంబునందుం
బోలె భీషణం బై నమహాహృదంబునుం దోఁచె నివ్వీధంబున నానావిధంబులు
ననేకంబులును నవిరళభయంకరంబులు నయినయసుగమాయలు గ్రూరప్రవర్తను

1 ‘గిటికొనఁ బర్వతంబులఁ బగిల్చుమహాశనిఁకొటిరూపునన్’ వ్రా. ప్ర. 2 ‘హరియక్షముఁ గని’ వ్రా. ప్ర. 3 ‘బరోదోగ్గిలశంకితు’ వ్రా. ప్ర.

- లగుయత్కులచేత సృజ్యమానంబులై యడరె నానమయంబున. 345
- క. అనయంబును నయ్యత్కుల, ఘనమాయ నెఱింగి మునినిశ్కాయము వరునా
మనుమనుమని మను మను మని, మనమునఁ దలఁచుచును దత్సమక్షంబునకున్.
- వ. చనుడెంచి యాధ్రువునిం గని యి ట్లనిరి. 347
- సీ. అనఘాత్త లోకు లెవ్వనిదివ్యనామంబు, సమ తనాకర్ణించి శ సంస్కరించి
దు స్తరంబై నమృత్యువునై న సుఖవృత్తి, దరియింతు రట్టియారశ్వరుఁడు పరుఁడు
భగవంతుఁడును శార్ఙ్గపాణియు భ క్తజ,నార్తిహరుండును శ నై నవిభుఁడు
భవదీయవిమతులఁ శ బరిమార్పుఁ గా కని, పలికిన మునులసంగభాషణములు
- తే. విని కృతాచమనుఁ డయి మారవిభునిపాద
కమలముఁ దలంచి రిపుభయంకరమహాగ్ర
కలితనారాయణాస్త్రంబుఁ శ గార్భకమునఁ
బూనఁ దడవఁ దదీయసంగధానమునను. 348
- తే. కడఁగి గుహ్యకమాయాంధరకార మవుడు, వెరవు సెడి దవృద్ధవృత్తుల శ విరిసి పోయె
విమల మైనవివేకోదరయమునఁజేసి, సమయురాగాదికంబులనరణి నంత. 349
- మ. వరనారాయణబాణరాజ్ఞనితదుర్రావర ప్రభాహేమవుం
ఖరుచిస్సారమరాళరాజసితపక్షక్రూరధారారణ
చ్చురసాహస్రము లోలి భీషణవిపక్షశ్రేణివై వ్రాలె భీ
కరరావంబునఁ గానఁ జొచ్చుశిఖిసంగఘాతంబుచందంబునన్. 350
- వ. అ క్లేసిన. 351
- చ. ఖరనిశిత ప్రదీ ప్తఘనశకాండపరంపరవృష్టిచే బారిం
బారి వికలాంగులై యడరి శ పుణ్యజనుల్ పృథుహేతిపాణులై
గరుడునిఁ జూచి భూరిభుజశగ్రకరంబు లెదిర్చి పేర్చి చె
చ్చెర నడతెంచుచందమునఁ శ జిత్రరథుం బలు పూని తాఁకినన్. 352
- ఉ. వారలఁ జండతీవ్రశరవర్ణముచేత నికృత్తపాదజం
ఘోరుశిరోధరాంబకకరోదరకర్ణులఁ జేసి యోగిపం
కేరుహమిత్రమండల¹సరకృద్భిద నెట్టిపదంబుఁ జెందు నా
భూరిపదంబునం బెలుచఁ శ బొందఁగఁ బంపె భుజావిజృంభి యై. 353
- వ. ఇవివిధంబున నాచిత్రరథుం(ండగుధ్రువు)నిచేత నిహన్యమానులును నిరపరాధులు
నునయినగుహ్యకులం జూచి యతనిపితామహుం డైనస్వాయంభువుండు²బుష్పిగణ
పరివృతుం డై చనుడెంచి ధ్రువునిం జూచి యి ట్లనియె వత్సా నిరపరాధు లై న
యీపుణ్యజనుల నెట్టిరోషంబున వధియించితి విట్టి³నిరయహేతు వై నరోషంబు
సాలు భ్రాతృవత్సల భ్రాతృవధాభితప్తుండ వై కావించుసీయత్నం బుడుగు మని.

1 'నికృత్తత సేవిపదంబు' వ్రా. ప్ర. 2 యచినమేతుం డై...నిరహేతు వై నరోష' వ్రా. ప్ర.

క. అనఘా మనుకులమున కిది, యనుచితకర్తృబ యొకనికై వెక్కిరి
 ట్లనిమొనఁ ద్రుంగిరి యిది నీ, కనయంబును వలవ దుడుగురమయ్య కుమారా.
 వ. అదియునుం గాక దేహాభిమానంబునం బశుప్తాయులై భూతహింస గావించుట
 హృషీకేశానువర్తులయినసాధువులకుం దగదు నీవు సర్వభూతంబుల నాత్మభావం
 బునఁ(దలఁచి) సర్వభూతావాసుండును దురారాధ్యుండును నై నవిష్ణునిపదంబులఁ
 బూజించి తత్పరమపదంబునం బొందితి వట్టిభగవంతుని హృదయంబున (ననుభవ్యా
 తుండవు) భాగవతులచి త్రంబులకును (సమృతుండవు మఱియు) సాధువర్తనుండ
 వన నొప్పునీ వీవాపకర్తృం బెట్లు సేయ సమకట్టితి వేపురుషుం డైన నేమి మహా
 త్ములయందుఁ దితిక్షయ సములయందు మైత్రియు హీనులయందుఁ గృపయు
 నితరంబు లగునమస్తజంతువులయందు సమత్వంబును గలిగి వర్తించువాని
 యందు సర్వాత్మకుం డైనభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగు నతండు ప్రసన్నుం
 డయిన వాఁడు ప్రకృతిగుణంబులం బాసి లింగశరీరభంగంబు గావించి బ్రహ్మ
 నందంబునం బొందు నదియునుం గాక కార్యకారణసంఘాతరూపం బయిన విశ్వం
 బయస్కాంతసన్నిధానంబు గలిగినలోహంబుచందంబున నేనర్చ్యశర్వరుండు నిమి
 త్తమాత్రంబుగాఁ బరిభ్రమించు నట్టియీశ్వరునిమాయాగుణవ్యతికరంబున నా
 రభంబు లయినపంచభూతంబులచేత యోషిత్పురు(ప్రవ్యవాయంబువలన యోషి
 త్పురు)పాదిరూప(సంభూతి యగు నివ్వీధంబునఁ ద)త్సర్గంబుఁ దత్సంస్థానంబుఁ
 దల్లయంబు నగుచు నుండు నిట్లు దుర్విభావ్యం బైనకాలశక్తింజేసి గుణక్షోభం
 బున విభజ్యమానవీర్వ్యండు ననంతండు ననాదియు నై జనంబులచేత జనంబులం
 బుట్టించు చుండుటంజేసి జగదాదికరుండును మృత్యుహేతువు లగుజనంబుల ల
 యంబు నొందించుటంజేసి యంతకరుండును ననాది యగుటంజేసి యవ్యయుం
 డును నై నభగవంతుండు జగత్కారణం డగుం గావున నీస్పృష్టిచాలనవిలయంబు
 లం గర్త గానివాఁడునుంబలఁ జేయు చుండు నిట్లు మృత్యురూపుండును బరుం
 డును సమవర్తియు నై నయాశ్వరునికి స్వపక్షపరపక్షంబులు లే వతనికిఁ గర్తా
 ధీనంబు లయినభూతసంఘంబులు మహావాయువు ననుసరించురజంబులచా
 డ్పున (సస్వతంత్రంబు లగుచు) ననువర్తించునతండును (జంతుచ)యాయురుప
 చయాపచయకరణంబులం దస్పృష్టుండును (నగు జీవుండు) కర్తృబద్ధుం డగు(టం
 జేసి కర్తృంబ) వానికి నాయురుపచయాపచయంబులం జేయు చుండు మఱియు
 (సర్వజగత్కర్తృసాక్షి యగు)నర్చ్యశర్వరుని.

356

క. కొందఱు కర్తృం బందురు, కొందఱు స్వాభావ్య మండ్రు १ కొందఱు కాలం
 బందురు కొందఱు దైవం, బందురు కొందఱు ఊగిఁ గామ २ మండ్రు మహాత్మా.
 వ. ఇట్లు లవ్యక్తరూపుండును సప్రమేయుండును నానాశక్త్యదయహేతుభూతుం

డును నైనభగవంతుండు సేయకార్యంబులు బ్రహ్మరుద్రాదు లెఱుంగ రఁట
యతనితత్త్వంబు నెవ్వ రెఱుంగ నోవుదు ¹రాభగవంతుండు సృష్టిస్థితిలయంబు
లు సేయు చుండియు ననహంకారుం డగుట గుణకర్తృంబులం బొరయఁడు సర్వ
భూతాత్మండును సర్వభూతనియంతయు సర్వభూతభావనుండు నైనభగవంతుం
డు తనమాయతోడఁ గూడి భూతసృష్టిస్థితిసంహారంబులు సేయు చుండు గావునఁ
బుత్రా యిట్లుత్పత్తిస్థితిలయంబులకు దైవంబు కారణం బై యుండ నీధనదాను
చరులు భవదీమభ్రాతృహంతలగుదు రే యదియునుం గాక యీ ప్రజాపతులు విశ్వ
సృష్ట్యా మంబుల నియంత్రితృ లై ముకుందాళ్లు వెట్టినపశువులుంబోలె నెవ్వనియా
జ్ఞాధీనకృత్యులై వర్తింతు రట్టిదుష్టజనమృత్యువును నుజనామృతస్వరూపుండును
సర్వాత్మకుండును జగత్పరాయణుండును నైనయీశ్వరుని సర్వప్రకారంబుల
శరణంబుఁ బొందు మదియునుం గాక.

358

- సీ. అనఘాత్ నీవు పంఛాబ్దవయస్కుండ, వై పినతిల్లి నిరన్నాడినట్టి
మాటల నిర్భిన్నరమ్యుండ వగుచును, జనయిత్రి దిగనాడిర వనము కేఁగి
తపమునఁజేసి యోచ్చుపుభక్తి నీశ్వరుఁ, బూజించి మహితవిరభూతి మెఱసి
రమణఁ ద్రిలోకోత్తరం బైనపదమును, బొందితి వది గానర భూరిభేద
తే. రూప మైనప్రపంచంబు రూఢి నేను, హాత్మనందుఁ బ్రతీత మై రయలరు నట్టి
యగుణుఁ డద్వితీయుండును నక్షరుండు, నైనయీశ్వరుఁ బరమాత్మరసనుదినంబు.
సీ. కైకొని శుద్ధంబు రగతమత్సరంబును, నమలంబు నగుహృదరయంబునందు
సౌలవ కన్వేషించురచును బ్రత్యగాత్మండు, భగవంతుండును బరరబ్రహ్మమయుండు
నానందమాత్మండురనవ్యయుఁ డుపపన్న, సకలవీర్యుండును ర సగుణుఁ డజుఁడు
నయినసర్వేశ్వరురనం దుత్తమం బైన, సద్భక్తిఁ జేయుచు ర నమత నొప్పి
తే. రూఢి సోహమ్మమేతి ప్రరూఢ మగుచు, ఘనత కెక్కునవిద్య యకారగ్రంథి నీవు
ద్రెంచి వైచితి కావున రధీవరేణ్య, సర్వశుభహాని యైనరోషంబు వలదు. 360
క. విను రోషహృదయుచేతను, ననయము లోకము నశించు ర నౌషధములచే
ఘనరోగములు నశించిన, యనువున నది గాన రోష ర మడఁపు మహాత్మా. 361
తే. అనఘ నీదుసహోదరరహంత లనుచుఁ, బెనఁచి యీపుణ్యజనులఁ జరిగిపితి కడంగి
పరఁగ నిదియె సదాశివరభ్రాత యైన, యర్థవిభునకు నపరాధ ర మయ్యెఁ గాన.
క. నతినుతులచేత నీ వివు, డతనిఁ బ్రసన్నునిఁగఁ జేయు ర మని మనువు దయా
మతిఁ జెప్పి ధ్రువునిచే స, తత్కృతుఁ డైనయ మొప్పఁ జనియెరబుమియుక్తుం డై.
వ. అంత.

364

1 'భూతాత్మకుండు భూతేకుండు భూతభావనుండు సర్వేశ్వరుండుఁ బరాపరుండు నగునీకుండ
మాయాయుక్తుం డై స్వతఃకైచే సృష్టిస్థితిలయంబులం జేయు నయిన నహంకారంబునంజేసి గుణకర్తృ
లచే నస్పృశ్యుం డగుచు వర్తించు నదియునుం గాక' అ. ప్ర.

తే. యక్షచారణసిద్ధవిరద్యాధరాది, జనగణస్తూయమానుఁడై ధనదుఁడంతఁ
బుణ్యజనవైశసనివృత్తునిభూరిరోష, రహితుఁడైనట్టి ధ్రువునిఁ జేరంగ వచ్చె. 365
చను దెంచి వెనఁగ్గతాంశజలియైన ధ్రువుఁజూచి, తివుటనిట్లనియెక్షత్రియకుమార
తగ భవదీయసితామహాదేశంబు, నను దుస్వజం బైనరీఘనవిరోధ
ముడిగితి వటు గాన శయ్యెనరంగ నిపుడు నీ, యందుఁ బ్రసన్నుండ శనైతి భూత
జననలయంబుల శకనయంబుఁ గాలంబె, కర్తయై నర్తించుఁ గాన యుష్మ

తే. దనుజుఁ జంపినవార లీరయక్షవరులు, గారు తలపోయ నీయక్షగణము నిట్లు
నెఱి వధించినవాఁడవు శనీవు గావు, వినుతగుణశీల మాటలు శవేయు నేల. 366
వ. అదియునుం గాక యేబుద్ధింజేసి కర్తసంబంధదుఃఖా(దిక)ంబులుదేహత్మానుసంధా
నంబునంజేసి సంభవించు నట్టియహంత్య మ్మనునపార్థజ్ఞానంబు స్వప్నమందుం
బోలెఁ బురుషునకుం దోచు నది గావున సర్వభూతాత్మవిగ్రహించుడును నధోక్ష
జుండును భవచ్ఛేదకుండును భజనీయపాదారవిందుండును ననంతామేయశక్తి
యుక్తుండును గుణమయాత్మ మాయావిరహితుండును నైనయీశ్వరుని సేవింపుము
నీకు భద్రం బయ్యెడు భవదీయమనోగతం బైనవరంబుఁ గోరుము నీ వంబుజ
నాభపాదారవిందసేవనంబుఁ దిరంబుగఁ జేయుదు వని యెఱుంగుదు ననిన రాజ
రాజుచేత నట్లు మహామతియు భాగవతోత్తముండు నైనధ్యువుండు ప్రేరేకింపం
బడి యేహరిన్సర్థణంబుచేత నప్రయత్నంబున దురత్యయం బైనయజ్ఞానంబుఁ ద
రియింతు రట్టిహరిన్సర్థణం (బచలితం బగునట్లానంగు మని యడిగిన నట్లు కాక
యని) యంగీకరించి యంతం గుజేరుండు సంప్రీతచిత్తుం డయి ధ్యువునికి శ్రీహరి
స్సర్థణం బట్లుపదేశించి యంతర్ధానంబు నొందె నంత ధ్యువుండు(యక్షకిన్నరకిం
పురుషగణసంతూయమానవై భవుం డగుచు) నాత్మీయపురంబునకు మరలి చ
నుదెంచె నంత.

367

నీ. గణుతింప భూరిదక్షిణలచేఁ గడు నొప్ప, యజ్ఞముల్ సేయ సయ్యజ్ఞవిభుఁడు
ద్రవ్యక్రియాదేవతాఫలరూపసత్కర్మఫలప్రదాతయును నైన
పురుషోత్తముని సర్థి రబూజించి మఱియు సర్వోపాధివర్జితుఁ డుత్తముండు
సర్వాత్మకుండు సగురీజలజాక్షునందుఁ దీవ్రం బైన ప్రవాహరూపంబు నైన
తే. భక్తిసలుపుచు నఖిల ప్రపంచమందు, నలరఁదనయందు నున్న మహాత్ము హరిని
జడచిదానందమయునిలక్ష్మీవరుఁబరము, నీశ్వరేశ్వరుఁ బాడగ నెర నిద్దచరిత. 368
వ. ఇట్లు సుశీలంపన్నుండును బ్రహ్మణ్యుండును ధర్మ సేతురక్షకుండును దీనవత్సలుం
డునయి యవని పాలించుధ్యువుండు దన్నుఁ బ్రజలు దండ్రి యని తలంప నిరువ
దియాఱువే లేండ్లు భోగంబులచేతం బుణ్యక్షయంబును నభోగంబు లైనయా
గాదులచేత నశుభక్షయంబునుం జేయుచు బహుకాలంబుదనుకఁ ద్రివర్గసాధ
నంబుగా రాజ్యంబు సేసి కొడుకునకుఁ బట్టంబు గట్టి యచలితేంద్రియుం డై య

విద్యారచితస్వప్న గంధర్వనగరోపమం బయిన దేహాదికం బగువిశ్వంబు భగవన్నా
యారచితం బని యాత్మం దలంచుచు వెండియు. 369

చ. మనునిభుఁ డంత భృత్యజనమంత్రి పురోహితబంధుమిత్రనం
దనవశువి త్రరత్న వనితాగృహరమ్యవిహార శైలవా
రినిధిపరీతభూతలహారీద్విపముఖ్యపదార్థజాలముల్
ఘనమతిచే ననిత్యములు ర గాఁ దలపోసి విరక్తచిత్తుఁ డై. 370

సీ. పురము వెల్వడి చనితపుణ్యభూబదరికా, ఘనవిశాలానందీకలితమంగ
ళాంబుపూరంబుల ర ననురక్తిమైఁ గ్రుంకి, కమనీయపరిశుద్ధరక్షణఁ డగుచు
బద్ధాననఘఁ డై ర పవనుని బంధించి, నెలకొని ముకుళితనేత్రుఁ డగుచు
హరిరూపవై భవరథ్యానంబు సేయుచు, భగవంతు నచ్యుతుఁ ర బద్ధనేత్రు

తే. నందు సతతంబు నిశ్చల ర మైనయట్టి
భక్తిఁ బ్రవహింపఁ జేయుచుఁ ర బరమమోద
బాష్పధారాభిషిక్తుండు ర భవ్యయశుఁడుఁ
బులకితాంగుండు నగుచు నిరమ్ములఁ దనర్చి. 371

వ. మఱియు విగతక్షేపండును ముక్తలింగుండును నై ధృవుండు తన్నుఁ దా మఱచి
యుండునమయంబున దశదిక్కుల నుద్యద్రాకానిశానాయకుండునుంబోలె వెలిం
గించుచు నాకాశంబుననుండి యొక్కవిమానంబు ననుదేర నందు దేవశ్రేష్ఠులు
ను జతుర్భుజులును రక్తాంబుజేక్షణులును శ్యామవర్ణులును గదాధరులును సువా
సులును గిరిటహారాంగదకుండలధరులును గౌమారవయస్కులును నుత్తమశ్లోక
కింకరులు నయినవారల నిద్దఱం గని సంభ్రమంబున లేచి మధుసూదనునామం
బులు సంస్తరించుచు వారల భగవత్కింకరులం గాఁ దలంచి దండప్రణామంబు
లాచరించినం గృష్ణపాదారవిందవిన్యస్తచిత్తుండుఁ గృతాంజలియు వినమితకంధ
రుండు నై నధృవునిం గనుంగొని పుష్కరనాభభక్తు లై ననునందనందులు ప్రీ
తియుక్తు లై మందస్తితు లగుచు నిట్లనిరి. 372

ఉ. ఓనృప సీకు భద్ర మగు ర నొప్పుగు చున్నమదీయవాక్యముల్
వీనులయందుఁ జొన్నము విరవేకముతో నయిదేండ్లనాఁడు మే
ధానిధి వై యొనర్చినయూదా త్రతపోవ్రతసిష్ఠచేతఁ దే
జోనయశాలి యైనమధురసూదనుఁ దృప్తి వహింపఁ జేయవే. 373

ఆ. అట్టిశార్ఙ్గపాణి ర యఖిలజగద్భర్త, దేవదేవుఁ డతులరీదవ్యమూర్తి
మన్ముఁ బనుప మేమూ ర మాధవపదమునకర్ణి నిన్నుఁ గొనుచు ర నరుగుటకును.

వ. వచ్చితిమి యేవదంబునేని సూరిజనంబులు (సర్వోత్తమం బని) పొందుదురు దేనిఁ
జుద్రదివాకరగ్రహనక్షత్రతారాగణంబులు ప్రదక్షిణంబుగాఁ దిరుగు చుండు

(మఱియు నీదుపితగులచేతను నన్యలచేతను ననధిష్ఠితంబును జగద్వంద్యంబును భక్తజనాతి)¹దుర్జయంబును నయినవిష్ణుపదంబుం బొందుదువు ర మ్మిదె విమాన శ్రేష్ఠం బుత్తమశ్లోకజనమాళిమణి యైనశ్రీహరి వుత్తైంచ దీని నెక్క నర్హుండ వనిన నురుక్రమప్రియుం డయినధృవుండు తన్మధురవాక్యంబులు విని కృతాభిషిక్తుం డయి యచ్చటిమునులకుఁ బ్రణమిల్లి తదాశీర్వాదంబులు గైకొని విమానంబునకుం బ్రదక్షిణార్చనంబులు గావించి హరిపార్షదు లైననునందనందులకు వందనం బొచరించి భగవద్రూపవిన్యస్తచతురంతకరణాదికుం డగుచు విమానాధిరోహణంబు గావించుటకు హిరణ్మయరూపంబు ధరియించె నప్పుడు. 375

క. సురదుందుభివణవానక, మురజాదులు మొరసె విరులమునురు గురిసెఁ గి

న్నరగంధర్వులపాటలు, భరితము లై చెలఁగె నపుడు భవ్యచరిత్రా. 376

వ. అట్టిసమయంబున ధృవుండు దుర్గమం బగు త్రివిష్టపంబునకు నేఁగువాఁ డగుచు దీన యగుజనని దిగనాడి యెట్లు ప్రావుదు నని చింతించువానిం బార్షదు లవలొకించి యగ్రభాగంబున విమానారూఢ యై యేఁగు చున్నజననిం జూపిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు. 377

క. జనని సునీతిని ము న్నిడి, కొని యతులవిమాన మెక్కి శ గొనకొని విబుధుల్ దనమీఁదఁ బుష్పవర్షము, లనయముఁ గురియింప భృవుండు శ హర్షముతోడన్.

క. చని చని వెన గ్రహమండలమును ద్రైలోక్యంబు నప్తమునిమండలముఁ ఘనుఁ డుత్తరించి యవ్వలఁ, దనరెడుహరిపదము నొండఁ శ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 379

వ. అది మఱియు నిజకాంతిచేత ద్రిలోకంబులం బ్రకాశింపం జేయుచు నిర్దయాగమ్యంబును శాంతులు సమదర్శనులు శుద్ధులు సర్వభూతానురంజనులు సమ్యతభక్తబాంధవులు నయినభద్రాచారులకు సుగమ్యంబును నయి గంభీరవేగంబు ననిమిషంబు నగుజ్యోతిశ్చక్రంబు సమాహితం బై గోగణంబు మేధియందుం బోలె నెందుఁ బరిభ్రమించు చుండు నట్టియచ్యుతపదంబునం బొంది విష్ణుపరాయణుం డైనధృవుండు త్రిలోకచూడామణి యై యొప్పు చుండె నప్పుడు భగవంతుం డైననారదుండు ధ్రువునిమహిమం గనుంగొని ప్రచేతస్సత్త్వంబునందు వీణ వాయింపుచు. 380

సీ. పతియై దైవంబుగా శ భావంబులోపలఁ, దలఁచునునీతి సంరదనుతపఃప్రభావముక్రియ ధర్మభవ్యనిష్ఠలఁ బొందఁ, జాలరు బ్రహ్మర్షిజనము లనినక్షత్రియకులు నెన్నఁ శ గా నేల యెవ్వఁడు, పంచసంవత్సరప్రాయమునను సురుచిదురుక్త్యగ్రశరభిన్న హృదయుఁ డై, మద్వాక్యహితబోధమతిఁ దనర్పితే. వనమునకు నేఁగి హరిభక్తివశత నొంది, యజతుఁ డగుహరి తనవశుఁడై చరింపఁజేసి వెనఁ దత్పదంబునుఁజెందె నట్టిహరిపదంబును బొంద నోవ్వరికిఁ దరము. 381

- క. అని పాడె ననుచు విదురున, కనఘండు మైత్రేయుఁ డనియె నంచితభక్తి
వినుతోద్దామయశస్కుం, డనఁ గలయాధ్రువునిచరిత నమార్యస్తుత్యా. 382
- సీ. మహితసత్పురుషసర్వవృత్తమును ధన్యంబు, స్వర్గప్రదంబు యశస్కురంబు
నాయుష్కురంబుఁ బుణ్యప్రదాయకమును, మంగళకర మఘనమర్ణంబు
సౌమనస్యముఁ బ్రశంసాసాయోగ్యమును బాపహరమును ధ్రువపదప్రాప్తకంబు
నై యొప్పనీయుపాఖ్యానంబుఁ దగ నీకు, నెఱిగించితిని దీని నెవ్వఁ డేని
- తే. తివుట శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై న తీర్థపాద
చరణసరసీరుహద్వయాశ్రయఁడు నైన
భవ్యచరితు'దినాంత ప్రభాతవేశ
నలఘుమతిఁ బూర్ణిమావాస్యలందు మఱియు. 383
- తే. ద్వాదశిని బద్ధ బాంధవనవాసరమున, శ్రవణాక్షత్రమున దినక్షయమునందుఁ
బరఁగ నంక్రమణవృత్తీపాతలందు, సభల భక్తిని వినునట్టిసజ్జనులకు. 384
- వ. క్షేత్రనాశంబును మహాప్రకాశంబును నై నభగవద్భక్తియు శీలాదిగుణంబులును
గలుగు మఱియుఁ దేజఃకామునకుఁ దేజంబును మనఃకామునకు మనంబును
నిష్కామునకుఁ దత్త్వవిజ్ఞానంబును గలుగు దీని వినిపించువారికి దేవతానుగ్ర
హంబు గలుగు నిట్టియుపాఖ్యానంబు నీ కెఱిగించితి నని మైత్రేయుండు
విదురునకుఁ జెప్పినక్రమంబున శుకయోగి పరీక్షితున కెఱిగించినతెఱంగు సూ
తుండు శౌనకాదులకు వినిపించి వెండియు ని ట్లనియె నట్లు సెప్పినమైత్రేయు
నిం గని విదురుం డి ట్లనియె. 385
- సీ. అనఘాత్ నారదనీమునిపతి ధృవచరిత్రము ప్రచేతనులసర్వత్రంబునందు
నర్థిమైఁ గీర్తించె నంతటి ప్రచేతను, లన నెవ్వ రెవ్వరితనయు లెట్టి
వంశజుల్ సత్త మేరవ్వలనను జేసి ర,ధర్మరమందు నిజకులధర్మశీలు
రగుప్రచేతనులచే నయజ్ఞింపఁబడునట్టి,యజ్ఞ పూరుషుఁ డగునచ్యుతాంఘ్రి
- తే. భక్తియుక్తుండు విదితసర్వాగవతుండు, దివిరి హరిపాదసేవావిధిప్రయుక్త
దేవదర్శనుఁ డగునట్టిదివ్యయోగి, నారదుం డెట్లు గొనియాడె నశౌరికథలు. 386
- క. నా కిపు డెఱిగింపుము నుశ్లోకునిచరితామృతంబు నీ శ్రోత్రాంజలులం
బైకొని జుట్టియుఁ డనివిం, గైకొన కున్నది మనంబు నీ గరుణోపేతా. 387
- క. అని యడిగిన విదురునిఁ గనుఁగొని మైత్రేయుండు వలికెగొనకొని ధృవుండు
వనమునకుఁ జనిన నాతని,తనయుం డగునుత్కలుండు నీ దళితాఘం డై. 388
- సీ. చతురుఁ డాజన్మప్రశాంతుండు నిస్సంగుఁడును సమదర్శనుండను ఘనుండు
నై యాత్మయుందు లోకకావళి లోకంబు,లందు నాత్మను జూచు నీ చనఘ మైన
యనుపమయోగక్రియాపావకాదగ్ధ,కర్మమలాశయశకలన బేర్పి

జడునికై వడిఁ జీకురచందంబునను మూఢు, పగిది నున్నత్తునిభంగిఁ జెవిటి
తే. వడువునను గానఁబడుచు సర్వజ్ఞుఁడై ప్ర, శాంతకీలహితాశను శసరణిఁ బొల్చి
సతత శాంతంబు సంచితరజ్ఞానమయము, నైన బ్రహ్మస్వరూపంబు శ నాత్మఁదలఁచి.
క. తనకంటె నితర మొక టెఱుఁ, గనికతమున సార్వభౌమకశ్రీఁ బొందఁ
మనమునఁ గోరక యుండుటఁ, గని కులవృద్ధులును మంత్రిగణములు సంతన్.
వ. అతని నున్నత్తునింగాఁ దెలిసి తదనుజుం డైనవత్సరునికిఁ బట్టంబు గట్టి రావత్స
రునికి సర్వర్థి యనుభార్యయందుఁ బుష్పార్థుండును జంద్రకేతుండును నిఘండును
సూర్జుండును వసువును జయుండును సన నార్కురుతనయులు గలిగి రందుఁ బు
ష్పార్థుం డనువానికిఁ బ్రభయ దోషయు సనునిద్దఱు భార్యలై రందుఁ బ్రభ
యనుదానికిం బ్రాతర్ధ్యందినసాయంబు లనుసత్తత్రయంబును దోష యను
దానికిం బ్రదోషనిశేధవృష్టు లనువారు ముగ్గురును బుట్టి రందు వృష్టుఁ డ
నువానికిఁ బుష్కరిణి యనుపత్నియందు సర్వతేజుం డనుసుతుండు పుత్రై వానికి
నాకూతి యనుమహిషివలనఁ జక్షుస్సంజ్ఞుం డయినమనువు జనియించె వానికి
సడ్వల యనుభార్యయందుఁ బురువును గుత్తుండును ద్రితుండును ద్యుమ్నుం
డును సత్యవంతుండును ఋతుండును వ్రతుండును సగ్నిష్టాముండును సతిరాత్మం
డును సుద్యుమ్నుండును శిబియను నుల్కుకుండును సనుపన్నిద్దఱు తనయులు గ
లిగి రందు నుల్కుకునికిఁ బుష్కరిణి యనుదానివలన సంగుండును సుమనసుండును
ఖ్యాతియుఁ గ్రతువును సంగిరసుండును గయుండును సత్యవంతుండును సనునార్కు
రుఁగొడుకులు పుట్టి రందు సంగునికి సునీధ యనుధర్మపత్నివలన వేనుం డనువు
త్త్రుం డుడయించిన.

391

మ. క్షీతినాథోత్తముఁ శాత్తనందనునిదుశ్శీలంబు వీక్షించి దుః
ఖతుఁడై యొంటిగఁ దత్పరిణె నెడలి యేఁగెన్ వేగ మెండేనిఁ ద
ద్గతి వీక్షించి మునీశ్వరుల్ గుపితు లై శ దంభాశిసంకాశవా
క్యతర్థి జావ తపింప వాఁ డవుడు వీఁకం గూలె నమ్మేదినిన్.

392

నీ. కైకొని యపుడు లోకం బరాజక మైనఁ, బ్రజలు దన్మరపిడఁ శ బల్లటిల్లఁ
గనుఁగొని దుఃఖించి శ మునులు గతానుఁడై, పడినవేనునివలరవలిభుజంబు
సర్థి మధింప నారాయణాంశంబున, నాదిరా జన నొప్పునట్టిపుఘండు
జనియించె సనపుడురేవిని విదురుండు మునిఁ, గనుఁగొని పలికె నోరయనఘచరిత
తే. సాధువు సుశీలనిధియును శ సజ్జనుండు, సలఘుబ్రహ్మ్యుండును నై సరయటియంగ
ధరణివిభునకు దుష్టసంతాన మెట్లు, గలిగె నయ్యంగపతి యేమిశకారణమున.
వ. విమనస్కుం డగుచుఁ బురంబు విడిచె ధర్మకోవిదు లైనమునులు దండప్రతధ
రుండును రాజు సగువేనునియందు నేపాపంబు నిరూపించి బ్రహ్మదండం బొనర్చి రది
యునుం గాక లోకంబున రాజులు లోకపాలతేజోధరులుఁ(బ్రజాపాలనా సక్తులుఁ)

గావునఁ గల్గవంబు గలిగినం బ్రజలచేత ¹ నవజ్ఞానర్థులై యుందురు గావున నావేనునిచరిత్రంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠుండు భక్తుండు నైననాకుం బరావరవిదగ్రేన రుండ వయిననీ వెఱింగింప నర్హుండ వనిన మైత్రేయుం డతని కిట్లనియె. 398

—◆◆◆ అంగపుత్రుం డగువేనునిచరిత్రము. ◆◆◆—

సీ. అనఘాత్త రాజర్షి శ యైనట్టియయ్యంగ, మేదిసీవిభుఁ డశ్వశమేధమఖము
గావింప ఋత్విక్షి శకాయంబుచేత నా, హూత మయ్యును సురశ్రవ్రాత మంత
నాత్మహవిర్భాగ శ మంద రా కుండిన, నవ్వుడు ఋత్విక్కు శ లద్భుతంబు
నందుచు యజమానుఁ శ డైనయయ్యంగమ, హీవరుఁ జూచి రాశేంద్ర యిట్లు
తే. త్రిదిశు లిదె పిల్వఃబడియు నంగస్త్రీతి నాత్మ
భాగములఁ బొంద రా రైరి శ భవ్యచరిత
యేమి హేతువై యిది మాకు శ నెఱుంగఁబడదు
కనఁగ హోమంబు దుష్టంబు శ గాదు మఱియు. 394

వ. శ్రద్ధాయుక్తులై దృఢవ్రతులై నయీబ్రహ్మవాదులచేత సంప్రయుక్తుంబులై న
యీఞందస్సులు వీర్యవంతంబు లయి యున్నయవి యిందు దేవతాపరాధం
బణమూత్రం బయిన నెఱుంగ మిట్టిచోటం గర్హసాక్షు లయిన దేవతలు స్వకీయ
భాగంబు లంగీకరింపకుండుటకుఁ గతం జెయ్యదియో యనిన నయ్యంగుండు
దుఃఖితస్వాంతుం డై తన్నిమి త్తంబు నదన్యుల నడుగం దలంచి వారలయను
మతిం బడసి మానంబు మాని యిట్లనియె. 395

ఆ. అనఘచరితులార శ యాహూతు లయ్యు ను, పర్వగణము లాత్మశభాగములను
స్వీకరింప రేను శ జేసినయపరాధ, మెట్టి దనిన వార శ లిట్లు లనిరి. 396

క. నరనాథా యిది యిప్పుడు, ప్రెరసినదుష్కృతము గాదు శ పూర్వభవమునం
బరఁగినదురితం బిది యా, దరమున నెఱింగింతు మింత శ ధన్యచరిత్రా. 397

క. నీ వింతవాఁడ వయ్యును, భూవర సంతానలాభశమును బొందమి నా
దేవతలు యాగభాగము, లీవేళ భుజింప రైరి శ యిందుకు నీవు. 398

తే. పుత్రకామేష్టిఁ గావించి ర పుత్రుఁ బడయు, మట్లు సేసిన దేవత శ లాత్మభాగ
మర్థి నంగీకరింతు రశయ్యజ్ఞ పురుషు, హరి భజించిన నకలకార్యమాలుఁ గలుగు.

వ. అనిన నాతండు సంతానార్థంబు శిషివిష్టదేవతాకం బయినపురోహితంబుచే హో
మంబు గావించినం దదీయహోమకుండంబునందు హేమమాల్యాంబరాభరణం
డయినపురుషుండు హిరణ్మయపాత్రంబున స్నిగ్ధపాయసంబు గొనుచు నుదయిం
చిన నవ్వుడు విప్రానుమతంబున నారాజు దత్పాయసంబు నంజలిచే గ్రహించి
సంతోషయుక్తుం డగుచు భార్య కొనంగె నంత. 400

చ. కమలదళాక్షి పాయసము శ గౌతుక మొప్ప భుజించి భర్తృసం

1 నవధ్యులై యుందురు.

- గమమునఁ జేసి తత్తఁ గమ శ్రీ గర్భముఁ దాల్చి కుమారుఁ గాంచె న
క్కిమరుఁడు సంత మాతృజనకకుం డగుమృత్యువుఁ బోలి తా నధ
ర్మమునఁ జరించు చుండె గుణమండన వేనుఁ డనంగ నిచ్చులున్. 401
- చ. ఎనయఁగ బాల్యమందుఁ దనకొనియిడుకుమారులఁ గ్రీడఁబోలె నె
మ్మనమున భీతి లేక కృప శ్రీ మాలి పశుప్రకరంబు నొంచుపో
ల్కిని సరికట్టి చంపుచును శ్రీ గిల్బిషలుబ్ధకవృత్తిమై శరా
సనశగముల్ ధరించి మృగశాతి నసాధుగతిఁ వధించుచున్. 402
- వ. ఇట్లు మాతామహాదోషంబునం బాపప్రవర్తనం డై చరియించుకొడుకుం జూచి
యంగుండు వివిధశాసనంబుల దండించెయు సతనిదు శ్చేష్టితంబులు మానుపం
జాలక దుఃఖితాత్మం డై మనంబున. 403
- క. అనయము నిట్టికుపుత్రునిఁ, గని పరితాపంబుఁ బొందుకంటెను ధరణి
న్న నపత్యుం డగు టావును, వనజాత్ము భజించునట్టివాఁ డగువాఁడున్. 404
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 405
- సీ. జనులకు దుష్పుత్రకనిచేత నపకీర్తియు నధర్మమును సర్వజనవిరోధ
మునుమనోవ్యధయును శ్రీ ననయంబు ప్రాపించు, నట్టికుపుత్రుమోహమామున విడువఁ
జాలక బహుమానశంగతిఁ గను నెవ్వఁ, డతనిగేహంబు దుఃఖిలాయంబు
నగు నని మఱియు నిట్లను మనుజుండు శోకస్థాన మగుపుత్రుశ్రవణఁజేసి
తే. యుపమక్లేశభాజనం శ్రీ బయినగృహము
విడుచుఁ గావున నిట్టివివేకహీనుఁ
డగుకుపుత్రు సుపుత్రుఁ గా శ్రీ నాత్మఁ దలఁతు
ననుచు నారాజు బహుదుఃఖితాత్మఁ డగుచు. 406
- క. తగునుమహేశ్వర్యోదయ, మగుగృహమును బ్రజల నిద్ర శ్రీ సందినభార్య
దిగవిడిచి యెక్క డేనియు, జగతీశుఁడు సనె నిశీధరసమయమునందున్. 407
- వ. అంతఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు సుహృద్బాంధవపురోహితామాత్యప్రభృతు
లయినప్రజ లెఱిగి దుఃఖించు చున్నసమయంబున భూమియం డెల్లయెడలఁ
దదన్వేషణం బాచరించి గూఢుం డయినపరమపురుషునిం గాన లేనికుయోగి
చందంబున నారాజుం బొడగాన లేక విఫలోద్యోగు లయి మగిడి పురంబునకు
వచ్చిరి తదనంతరంబ. 408
- సీ. సమధిక బ్రహ్మనిష్ఠాతిగరిష్ఠు లా, భృగ్వాదిమాసింద్రబృంద మపుడు
'లోకావనై కావరలోకనోత్సుకు లైన, జనులు స్వరక్షకరజనవిభుండు
లేమిఁ బశుప్రాయు శ్రీ లై మెలంగుటఁ గని, యంత వేమనిమాత శ్రీ యగునునీధ
యనుమతి సఖిప్రజావళి కప్రియుం, డైన నవ్వేనుఁ బరట్టాభిషిక్తుఁ

1 కైకాని లోకరక్షకు నెల్ల నీలోక, జనరక్షకుం డగుఁజనవిభుండు.

తే. జేసి రంతట మహితో గ్రహాననుఁ డగు, వేనుఁ బట్టంబు గట్టుట ర విని సమస్త
తత్కర్ములు సర్వభీతిచేరదలఁగుమూషి, కములకై వడి నడఁగిరి శ గహనములను.

వ. అంత నతండు. 410

చ. పరువడి నప్టలోకపరిపాలకముఖ్యవిభూత్యుక్తుఁడై
పరఁగి నృపాసనంబున విభాసితుఁడౌట స్వభావసిద్ధమై
వఱలుమహావలేపమున శ వారక సంతతమాననీయస
త్పురుషుల నెల్ల నెందుఁ బరిభూతులఁ జేయుచు నుండె నిచ్చలున్. 411

చ. మఱియు నతండు భూగగనరమార్గములం దొకవేళ నొక్కఁడు
న్మరదము నెక్కి క్రుత్తురు నిరంకుశవృత్తిఁ జరించు మత్తసిం
ధురవిభుపోల్కి సత్పురుషరదూషితవర్తన నొప్పుచున్ నిరం
తరసుజనాపరాధకృతతత్పరమాననుఁడై క్రమంబునన్. 412

క. దివ్యులు వెఱఁ గండఁగఁ బృథ్వీప్రాయము లగల భేరి శ వ్రేయించె నయ
ప్తవ్య మదాతవ్య మహోతవ్యం విప్రాయనుచు నురదాత్తధ్వనులన్. 413

క. అని యిట్టులు భేరిరవమునఁ జేసి సమస్తధర్మములు వారింపఁ
మును లవినీతుం డగువే, నునిదుశ్చరితంబు జనమరనోభయ మగుటన్. 414

తే. కని కృపాయత్తు లగుచు నిరట్లనిరి యిట్టి
రాజచోరభయంబు లీరభూజనులను
బలసి యిరువంకలను బాధరవఱుపఁ జొచ్చె
దారువందులనప్పించందమునఁ బెలుచ 415

చ. అరయ నరాజకం బగుమరహాభయముం దొలఁగింపఁ గోరి యి
ల్లెఱుంగక యీయనర్హుని మరహీపతిఁ జేసినయట్టిదోషముం
బరువడిఁ జెందె దుగ్ధచయరసానమునం బరివృద్ధి నొందున
య్యారగముభీతి పోషకుని శ నొందినరీతి ననర్థహేతు వై. 416

వ. అదియునుం గాక. 417

క. మునుకొని సునీధగర్భంబున జనియించియు స్వభావమున దుర్జనుఁడై
యెనయఁ బ్రజాపాలనమున, కును బాల్పడి ప్రజల మన్నిగొనఁ జొచ్చెఁ గడే.

వ. అది గాన యీవేనుండు పూర్వంబున జ్ఞానసంపన్నుల చేత రాజుగాఁ జేయంబడియె
గావున నిట్టివాని మన మండఱమును గూడి పార్థింతము లోకరక్షణార్థం బగు
టఁ దద్దోషంబు మనల స్పృశింపదు సమీచీనో క్తులం జేసి వీని ననునయింప వాని
గ్రహింప కుండెనేని మున్న లోకధిక్తార్కారాన్ని నందగ్ధుం డగువీని మనతేజోమ
హన్ని చేత భస్మీభూతుం జేయుద మని యాలొచించి గూఢమన్యు లగుచు వేసు
నిం గదియం జని యతని కిట్లనిరి. 419

- క. నరపాలక నీ కాయువు, సిరియును బలమును యశంబుఁ ॥ జేకులు వృద్ధిం
బొరయుదు గాకనుచు మనో,హరముగ నాశీర్వదించి ॥ యతివినయమునన్. 420
- వ. ఇట్లనిరి నరేంద్ర యే మొక్కటి విన్నవించెద మవధరింపుము పురుషులకు నా
జ్ఞనకాయవృత్తులవలన నాచరించుధర్మంబు సమస్తలోకంబులను విశోకంబులం
జేయు నసంగు లయినవారికి మోక్షంబు నిచ్చు నట్టిధర్మంబు ప్రజలకు జ్ఞేమ
కారణంబు గావున నీయందుఁ జెడ కుండుం గాక యని పలికి మఱియు
ధర్మంబు నాశంబు నొందిన నైశ్వర్యంబువలన మోసపోవుటచే రాజు విడువంబడు
నని చెప్పి వెండియు నిట్లనిరి దుష్టచిత్తు లగునమాత్ములవలనను దస్కరులవలనను
ప్రజలు నాశంబు నొందకుండ రక్షించుచు యథాన్యాయంబుగ వారలచే గరం
బు గొనుచు నుండుమహీపతి యిహపరసౌఖ్యంబుల నందు నదియునుం గాక
యెవ్వనిరాష్ట్రంబున నేపురంబున యజ్ఞేశ్వరుం డయినపురుషోత్తముండు నిజవ
ర్ణాశ్రమోచితం బయినధర్మంబు గలవారిచేత యజయింపంబడు నట్టినిజశాసన
వర్తి యగురాజువలన సర్వభూతభావనుండును మహాభాగుండును భగవంతుం
డును నగునర్వేశ్వరుండు సంతృప్తుం డగునట్టిసకలజగదీశ్వరుం డైననర్వేశ్వరుండు
సంతోషించిన రాష్ట్రాధిపతికి సర్వసౌఖ్యంబులుఁ బ్రాపించు లోకపాలకు లగు
వారు సర్వేశ్వరునికొఱకు బలిప్రదానంబులు సేయుదురు సమస్తలోక దేవతా
యజ్ఞాదిసంగ్రహుండును వేదమయుండును ద్రవ్యమయుండును దపోమయుండు
నగునారాయణుని విచిత్రంబు లైనయజ్ఞంబులచేత యజనంబు సేసిన నీకు నభ
యం బగు మోక్షంబునుం గలుగుం గావున నీరాజ్యంబున మఖంబులు సేయు
మని యాజ్ఞాపింపుము నీదేశంబునఁ జేయంబడినయజ్ఞంబులచేత హరికళాయు
క్తంబు లగుదేవగణంబులు స్వీప్తంబు లై తుప్తంబు లగుచు భవదీయవాంఛితా
ర్థంబుల నిత్తురు గావున దేవతాతిరస్కారంబు నీకు యుక్తంబు గాదు వేదచోది
తంబు లగు ధర్మంబులం దాసక్తుండవు గ మృనిన వేనుం డి ట్లనియె. 421
- క. మునులార మీర లిప్పుడు, నను నీగతిఁ బడుచుఁడనమునం బలికితి రై
నను నది యధర్మ మందుల, నెనయఁగ ధర్మ మనఁ గలదె ॥ యెచ్చట నై నన్.
- వ. అదియునుం గాక. 423
- చ. ఎనయఁగ జారకామిని నిశేషుని ముచ్చిలి జారపూరుషుం
దనవతి గాఁ దలంచుగతిఁ ॥ దద్దయు మూఢమనస్కులై తన
ర్చిననరపాలహాపము ధరించినయీశ్వరు న న్నెఱుంగక
న్యూని భజియింప మీ రిహపరోన్నతసౌఖ్యము లంద రెన్నఁడున్. 424
- వ. అని మఱియు ని ట్లనియె యజ్ఞ పురుషుం డన నెవ్వం డెవ్వనియందు మీకు భక్తి
స్నేహంబు లుదయించె భర్తృస్నేహవిదూరము లై నకుయోషిద్గణంబులు జారు
నందుఁ జేయుభక్తిచందంబునఁ బలికెద రదియునుం గాక. 425

- క. హరి హర హిరణ్యగర్భ, స్వరధీశ్వర వహ్ని శమన శ జలధిపతి మరు
న్నరవాహన శశిభూ రవి, సురముఖులు నృపశరీరసూచకు లగుటన్. 426
- క. పరికించి నను భజింపుడు, ధరణీశుడు సర్వదేవతామయఁ డగు మ
త్సర ముడుగుడు నాకంఠెను, బురుషుఁడు మణియెవ్వఁ డగ్రపూజార్తుఁడెలన్.
- వ. అది గాన మీరు నాయందు బలివిధానంబులు సేయుం డని పాపకర్తుండు నస
త్ప్రవర్తకుండు విపరీతజ్ఞానుండు నష్టమంగళుండు నగువేనుండు పండితమాని య
గుచుం బలికి మునులవచనంబులు నిరాకరించి యూర కున్న నమ్మునులు భగ్నుమ
నోరథు లై తమలో నిట్లని రీదారుణకర్తుం డయినపాతకుండు హతుం డగుం
గాక వీడు జీవించెనేని వీనిచేత నీజగంబులు భస్మంబులు గాఁగల విది నిశ్చితంబు
దుర్వృత్తుం డగువీడు మహారాజసింహాసనంబున కర్తుండు గాఁడు వీడు మున్ను
నే నర్హేశ్వరుననుగ్రహంబున నిట్టివిభూతియు క్తుం డయ్యె నట్టియెజ్జ పతి యైన శ్రీ
మహావిష్ణుని నిందించు చున్నవాఁడు గావున నిర్లజ్జుం డైనహరినిండుకుని హననంబు
సేయ వలయు నని మును లుద్యోగించి యాత్మప్రకాశితం బైనక్రోధంబునంజేసి
హంకారమాత్రంబున నా యీశ్వరనిందాహతుం డగువేనుని బాలియం
జేసి రంత. 428
- క. అరసి సునీధయు శోకా,తుర యై తనసుతుఁడు దనువుఁ శ దొఱంగినఁ దదనం
తరమునను యోగశక్తిం, బరువడి నిజరాజ్య మరసి శ పరిపాలించెన్. 429
- వ. అంత నొక్కనాఁడు. 430
- సీ. మునివ ర్ణేఽఖ్యులు భక్తిరదనర సరస్వతీ,సలిలంబులను గృతశ్నాను లగుచు
మునుకొని తత్తీరమున నగ్నిహోత్రముల్, విలసిల్ల నియతిఁ గావించి యచటఁ
దవిలి నత్పురుషకథా విశేషంబులు, సలుపుచు నుండంగ శ సకలలోక
భయదంబు లగుమహోత్సాహముల్ దోచిన, మసలిలోకంబు లశమంగళములు
తే. వ్రెయకుండెడుఁ గాకనిరీబుద్ధిలోనఁ,దలఁచు చుండఁగఁ బెలుచ నురదగ్రమగుచు
సర్వదిశలనుబాంనువర్తంబు గురిసె, దస్కరులు సర్వజనులవీర త్రములు గొనిరి.
- వ. ఇట్టిలోకోపద్రవం బెఱింగి జననాథుం డుపరతుం డగుటంజేసి జనపదంబు లరాజ
కంబులై యన్యోన్యహింసల నొందుచుం దస్కరబాధితంబు లగుచునుండుట యె
ఱింగియుఁ దన్ని వారణంబునకు సమర్థు లయ్యును జోరాదిబాధలం గనుంగొనుచు
మునులు వారింపక యుండిరి మఱియు సమదర్శనుండు శాంతుండు మననశీలుం
డు నగు బ్రహ్మణుండు దీనుల నుపేక్షించిన సతనితపంబు భిన్నభాండగతం బయిన
క్షీరంబుచందంబున క్షయించుం గావున నంగవసుధాధీశవంశోద్భవులు హరిపదా
శ్రయు లగుటంజేసియు సమోఘసత్త్వనిష్ఠు లగుటంజేసియు వీరలవంశంబు వి
చ్ఛిత్తి నొందింప నసర్వంబు గాన స్థాపనీయం బగు నని నిశ్చయించి మృతుం
డైనవేనునికథేబరంబు డగ్గఱ వచ్చి తదూహమథనంబు గావింప నందు. 432

- సీ. ఘనకాకకృష్ణసంకాశవర్ణుండును, హ్రస్వావయవుండు మహాహనుండు
హ్రస్వబాహుండును శ్రీహ్రస్వపాదుండును, నిమ్ననాసాగ్రుండునెఱయురక్త
నయనుండు దామ్రవర్ణశక్తశుకేశుండు, సతివీనవదనుండునై నయట్టి
యొక్కనిపాదకుండువయించి యేమి సేయుదు నని పలుకుచు శ్రీనున్నఁ జూచి
తే. వరమునులు నిషీద యనుచుఁ శ్రీబలుకుటయును
దాన వాఁడు నిపాదాభిరధానుఁ డయ్యె
సతనివంశ్యులు గిరికాననాళి వేను
కల్తపముఁ దెల్పు చుండిరి కడఁగి మఱియు. 433
- క. అనయము ననపత్న్యం డగు, మనుజేంద్రునిబాహు లంత శ్రీమథియించిన సం
దనఘం బగునొకమిథునము, జనియించెను నకలజనులు శ్రీసమ్మద మండన్. 434
- వ. అందు లోకరక్షణార్థంబు గా నారాయణాంశంబున నొక్కపురుషుండును హరికి
నిత్యానపాయిని యయి లక్ష్మీకళాకలిత (యై గుణంబు లనుభూషణంబులకు నలం
కారప్రదాత్రి) యునగుకామినియు జనియించె నందుఁ బృథుశ్రవుండును బృథుయ
శుండు నగుట సతండు పృథుచక్రవర్తి యనుపేరం బ్రసిద్ధుం డయ్యె నయ్యంగన
యు నర్చి యనునామంబునం దనరుచు సతని నరియించె నానమయంబున. 435
- సీ. అందంద కురియించి శ్రీరమరులు మునినాథ, వితతి మోదం బంద శ్రీవిరులవానఁ
బరమానురక్తి శుంభల్లీలఁ జూపట్టె, నురపతివీట నశిచ్చరలయాట
కర్ణరసాయనశ్రమము గ వీతెంచె, బఱ వైనతేటకిన్నరులపాట
యనిమిషకరహతం శ్రీబై చాలఁ జెలఁగెను, విభవ్రాతృవంబు దుండుభిరవంబు
తే. మునినుతి సెలంగె ¹శిఖి గుండ్రముల వెలింగె, నంత నచటికి సరసీరుహాసనుండు
గరుడగంధర్వదేవతాశ్రీగణముతోడ, నర్థి జనుడెంచె నమ్మోద శ్రీమతిశయిల్ల.
- వ. అంత. 437
- కవిరాజవిరాజితము. అరయఁగ వై న్యునిదక్షిణహస్తమునం దెరమారమణీయమనో
హరలలితాయుధ²చిహ్నము లంఘ్యులరయందు సమగ్రహలాంకుశభా
స్వరకులిశద్వజచాపసరోదహాశంఖవిరాజితరేఖలు వి
స్ఫురగతి నొప్పఁ బితామహముఖులు శ్రీసూచి నవిన్దయు లైరి తగన్.
- వ. (ఇతండు నారాయణాంశసంభూతుండు నితనియంగన రమాంశసంభూతయుం గా
నోవుదు రని తలంచి) యయ్యవనరంబున బ్రహ్మవాదు లగుబ్రాహ్మణోత్తము లత
నికి విధ్యుక్తప్రకారంబున రాజ్యాభిషేకంబు గావించిరి తదనంతరంబ. 439
- క. సరిదంభోనిధిఖగమృగ, ధరణీసురవర్ణపర్వతప్రముఖము లై
పరఁగినభూతశ్రేణులు, నరవరునకుఁ దగ నుపాయనము లిచ్చె నొగిన్. 440
- తే. సమధికఖ్యాతి నాపృథుశ్చక్రవర్తి

దేవి యగునర్చితోఁ గూడ ర దివ్యవస్త్ర
గంధమాల్యవిభూషణకలితుఁ డగుచుఁ

బావకుఁడుఁ బోలె నత్సృభాసీభాసి యయ్యె.

441

సీ. రాజరా జాపురుర్రాజుకు హేమమయం బై నవీరవర్రాసనంబు

జలపతి జలకణ స్రావకం బగుపూర్ణ, చంద్రసన్నిభసితరచ్చత్ర కమును

బవమానుఁ డతులశోభన మగువాలవ్య, జననమంచితసితరచామరములు

ధర్మండు నిర్మలోద్భవస్త్రిమయ మగు, మహనీయనవపుష్పరమాలికయును

తే. జంభవైరి కిరీటంబు శ్రీమనుఁ డఖిల, జననియామకదండంబు శ్రీ జలజభవుఁడు

నిగమమయకవచంబు వాణీలలామ, స్వచ్ఛమగునవ్యహారమునవత నిచ్చె. 442

సీ. దామోదరుండు సురదర్శనచక్రంబు, నవ్యాహతైశ్వర్య శ్రీ మజ్జపాణి

చంద్రార్ధధరుఁ డర్ధచంద్ర రేఖాంకిత, కమనీయకోశసంరకలితఖడ్గ

మంబికశతచంద్రమను ఫలకముఁ జంద్రుఁ, డమృతమయ శ్వేతరహయచయంబు

ద్వప్త రూపాశ్రయోదా త్తరథంబును, భానుండు ఘృణిమయరబాణములును

తే. శిఖయు నజగోవిషాణసంరచితమహాజ గవ మనం దగుచాపంబు శ్రీ నవనిదేవి

యోగమయ మైనపాదు కార్యుగము గగన, చరులు సీతంబు లిచ్చిరిసంతసమున.

వ. వెండియుం బ్రతిదివసంబు నాకాశంబు పుష్పంబులు గురియింప మహర్షులు

సత్యంబు లై నయాశీర్వచనంబులు నలుప నముద్రుండు శంఖంబును నదంబులు

పర్వతంబులు నదులును రథమార్గంబు నొసంగెఁ దదనంతరంబ సూతమాగధ

వందిజనంబులు దన్ను నుతియించినం బ్రతాపశాలి యగునవై వ్రన్యండు మంద

స్థితసుందరవదనారవిందుం డై చతురవచనుం డగుచు మేఘగంభీరభాషణం

బుల వారల కిట్లనియె.

444

సీ. వందిమాగధసూతరవరులార నాయందుఁ, గమనీయగుణములు శ్రీ గలిగెనేని

నర్తంబు నుతిసేయ శ్రీ నవి లేవు నాయందు, నది గాన మీనుతి శ్రీ వ్యర్థ మయ్యె

నిటమీఁద గుణముల శ్రీ నేపారి యుండిన, నపుడు నుతించెద శ్రీ మంటి రేని

చతురభాషణు లై ననభ్యులు నుత్తమ, శ్లోకునిగుణము లరస్తోకభాష

తే. సిద్ధములు గాన సన్నతి శ్రీ సేయుఁ డజుని, నతని బహువిధభావంబులభినుతింప

నలవిగాకయె యుండుదు శ్రీ రదియుఁ గాక, చతురమతులార మాగధరజనములార.

వ. మఱియు మహాత్ములగుణంబులు దనయందు సంభావితంబులు సేయుసామర్థ్యం

బులు గలిగిన నందు మహాత్ములగుణంబులు ప్రసిద్ధంబులు గావునం దత్సమంబు

గా నెట్లు నుతింప వచ్చు నెవ్వం డే నొకండు శాస్త్రాభ్యాసంబునం దనకు విద్యా

తపోయోగగుణంబులు గలుగు నని పలికిన వానిం జూచి సభ్యులు పరిహసించు

రది కుమతి యగువాఁ డెఱుంగం డదియునుం గాక.

446

- క. అతిపరిశుద్ధులు లజ్జా, నివృత్తులు న్నగునట్టిసభ్యశ్రీనికరము లాత్మ
స్తుతిపరనిండల దోషము, అతిహేయము అని తలంతు శ్రీరాత్మల నెపుడున్. 447
- క. పండిజనంబులు లోకము, లందును బరిశిష్టకర్తు శ్రీలగుభూవతులక
నందించు టవశ్యం బై, నం దగదు నుతింప శిశుజనంబులపగిదిన్. 448
- క. అని సూతపండిమాగధ, జను లానరనాయకునివశచనములు వినియుక్
మునిచోదితు లై క్రమ్యుఁ, ననురాగము లుప్పతిల్ల శ్రీనమ్మనుజేంద్రున్. 449
- వ. అమృతోపమానంబు లయిననుధుర వాక్యంబుల ని ట్లనిరి. 450
- క. వేనాంగనంధపుండ్రు, శ్రీనాథకళాంశజుడవు శ్రీచిరతరగుణన
మ్మానార్హుండ వత్కిరీత, మైనభవన్తహిమఁ బొగడ శ్రీసలవియె మాకున్. 451
- క. అని వెండియు ని ట్లని రై, నను నొకమార్గంబు గలదు శ్రీనందింప భవ
ద్దనచరితామృతపానం, బునఁజేసియు మునులవచనములఁజేసి తగన్. 452
- వ. శ్లాఘ్యంబు లై నభవదీయచరిత్రంబుల స్తోత్రంబులు సేసెద మని యి ట్లనిరి. 453
- సీ. ఈవైన్యఁ డఖిలలోకావలి ధర్మాను, వర్తనముల నెట్లు శ్రీవఱలఁ జేసి
ఘనధర్మమార్గవశ్చ నులతోఁ దుల్యుఁడై, ధర్మసేతువుఁ బ్రీతిఁ శ్రీదగిలి ప్రోచు
ధరను శాత్రువులను శ్రీదండించు నప్పది, క్షాలకావయవసంకలితుఁ డగుచు
నయ్యయికాలంబుశ్రీలందు భాషణదాన, ములఁ బ్రజారంజనములఁ దనర్చు
తే. 1 సవనసద్వృష్టికరణాదిశక్తుఁ డగుట
నుభయలోకంబులకుఁ బ్రీతి శ్రీనాదవఁ జేయు
న్యాయమార్గంబునను భూజనాభిధనముఁ
బుచ్చుకొని యిచ్చు సూర్యుఁడుఁబోలె నితఁడు. 454
- వ. మఱియును. 455
- సీ. సర్వభూతములకు శ్రీసముఁడును బర్యటి, క్రమమున లోకాపరారాధములను
నతిశాంతసంయుక్తుఁడై సహించుచునార్తు, లగువారియెడఁగృహీయత్తుఁడగుచు
నరరూపు చాల్చిన శ్రీహరిమూర్తి గావున, నింద్రుండు వర్షించి శ్రీయెల్లప్రజల
రక్షించుగతిఁ దాను శ్రీరక్షించు నమృతాంశు, సన్నిభవదనాబ్జసస్థితాను.
- తే. రాగమిథితావలోకనరరాజిఁజేసి, సకలజనులకు సంప్రీతి శ్రీసంభవింపఁ
జేయు సంతతమును గూఢశ్రీచిత్తుఁ డగుచు, శత్రువరులకగమ్యుఁడై శ్రీసంచరించు.
- వ. అని వెండియుఁ బ్రవేశనిర్గమశూన్యమార్గనిరూఢకార్యుండును సపరిమితమహత్త్వా
దిగుణగణైకధాముండును సముద్రునిభంగి గంభీరచిత్తుండును సుగుప్తవిత్తుం
డును వరుణుండునుంబోలె సంవృతాత్ముండును శాత్రవాసహ్యప్రతాపయుక్తుం
డును దురాసదుండును సమీపవర్తి యయ్యును దూరస్థునిభంగి వర్తించుచు
వేనారణిజనితమతాశనుండు గావున మతాశనుచండంబున నన్యదుస్స్పర్శనుం

డును నై చారులవలన సకల ప్రాణిబాహ్యభవ్యంతరకర్మంబులందెలియుచు (దేహ ధారులకు నాత్మభూతుం డై సూత్రాత్మకుం డైన) వాయువుభంగి వర్తించుచు నాత్మస్తుతిపరనిందలవలన నుదాసీనుం డగుచు (ధర్మపథంబున వర్తించుచు) నాత్మీయసుహృద్బంధువులవలనం దప్పు గలిగినను దంపించుచు నాత్మశత్రువుల నైన నదండ్యుల దంపింపక ధర్మమార్గగతుం డగుచుఁ దనయాజ్ఞాచక్రం బప్రతి హతంబగుచు మానసాచలపర్యంతంబు వర్తింప సూర్యుండు నిజకిరణంబులచేత నెంతపర్యంతంబు భూమిం బ్రకాశింపజేయు నంతపర్యంతంబు నిజగుణంబులచేత లోకంబుల రంజిల్లంజేయు నదియునుం గాక ప్రకృతిరంజకంబు లైనగుణంబులచేత దృఢవ్రతుండును సత్యసంఘండును బ్రహ్మహ్యండును సర్వభూతేశరణ్యుండును పృథ్వీవసుండును మానప్రదుండును దీనవత్సలుండును బరవనితామాతృభావ నుండును దనపత్ని సర్వశరీరంబు గాఁదలంచువాఁడును నగుచుం బ్రజలయెడఁ దండ్రి వలెఁ బ్రీతి సేయుచు రక్షించు చుండు మఱియును.

457

సీ. తలపోయ బ్రహ్మవిరద్యానిష్ఠజనముల, కనయంబుఁ గింకరుం శ్రీ డైనవాఁడు
నఖిలశరీరగుఁ శ్రీ డా ప్తసుహృద్జన, తానందకరుఁ డన శ్రీ నలరువాఁడు
సంసారఘనకర్త, సంగహీనులయందు, సంగసంప్రీతుఁ డై శ్రీ జరగువాఁడు
దుర్మార్గమనుజసంగోహంబునకు నుగ్ర, దండధరుం డన శ్రీ దనరువాఁడుఁ

తే. బ్రకృతిపురుషకావేళుఁ డై శ్రీ పరఁగువాఁడు
భగవదవతారయక్తుఁ డై శ్రీ నెగడువాఁడు
నగుచు వర్తించు సమ్మోద శ్రీ మతిశయిల్లుఁ
జారుతరమూర్తి యీరాజశ్రీచక్రవర్తి.

458

వ. మఱియుం (ద్రవ్యధీశుండుఁ) గూటస్థుండుఁ బరమాత్మయు బ్రహ్మకళారూపుండు నగువాఁడును నై యుదయించెం గావున నితనియందు నవిద్యారచితం బైన భేదంబు నిరర్థకం బగు నని పెద్దలగువారలు చూతు రని మఱియు ని ట్లనియె.

సీ. ఉదయాద్రిపర్యంత శ్రీ మువ్వీతలం బేక, వీరుఁ డై రక్షించి శ్రీ నెలయునీతఁ
ఘోకనాఁడు విజయయాత్రోత్సవం బేసార, సన్నద్ధుఁ డై మణిరస్యందనంబు
నెక్కి చాపముఁ బూని శ్రీ దిక్కుల సూర్యుని, పగిదిని శత్రుభూపాలతమము
విరియింతు నని చాలశవెలుఁగొందుచును ధరా, చక్రప్రదక్షిణశాలి యగుచుఁ

తే. దిరుగునెడ సర్వదిక్పాలశరసమేత, పార్థివ్రాత్రమనికర మురపాయనంబు
లిచ్చి తనుఁ జక్రపాణివీరనెనయునాది, ధరణివిభుఁ డని నుతియించిరదలఁతు రెదల.

క. ఈనృపతి ధరాచక్రము, ధేనువు గాఁ జేసి పిదుకు శ్రీ ధృతి నఖిలపదా
ర్థానీకము విబుధులు స, న్నానింపఁగఁ బ్రజకు జీవనప్రదుఁ డగుచున్.

461

చ. అమరవరేణ్యుఁ బోలి యునశయంబును నీతఁడు గోత్రభేదన

త్వమునఁ జెలంగు చున్న జగవప్రదరాసనశింజినినా
దమున విరోధిభూపతులు శ్రీ దల్లడ మంద నసహ్యసింహవి
క్రమమున సంచరించు నని శ్రీ కాతుక మొప్పగఁ బల్కి వెండియున్.

462

వ. ఇట్లనిరి.

463

చ. సకలదిగంతరాశములఁ శ్రీ జారుయశోనిధి యశ్వమేధముల్
ప్రకటము గా శతంబు దగఁ శ్రీ బావన మైనసరస్వతీతటీ
నికటధరిత్రిఁ జేయుతఱి శ్రీ నేర్పున సంతిమయాగమండుఁ గొం
జక మఖసాధనాశ్వమును శ్రీ జంభవిరోధి హరించు నుద్ధతిన్.

464

సీ. ఒకనాఁడు నిజమందిరీరోపాంతవనముకుఁ, జని యందు సద్గుణశాలి యైన
ఘనుని సనత్కుమారరునిఁ గాంచి యమ్ముని, వరు బ్రహ్మతనయుఁ గానెఱిగిభక్తిఁ
బూజించి విజ్ఞానమును బొందు నచ్చటి, బ్రహ్మవేత్తలు మునిశ్రవరువలన
మానితలబ్ధవిజ్ఞాను లై వర్తింతు, రివ్వహారాజు మరహీతలంబు

తే. నందు విశ్రుతవిక్రముఁ శ్రీ డైనయట్టి, తనకథావళి భూప్రజాతతి నుతింప
నక్కడక్కడ వినుచు శౌర్యమున నఖిల, దిక్కులను గెల్చిన ర్తించురధీరయశుఁడు.

వ. ఇట్లు విపాతితవిరోధిశల్కల్యండు సురాసుర జేగీయమాననిజవైభవండు నై ధరా
చక్రంబున కీతండు రాజయ్యెడి నని యివ్వధంబున స్తోత్రంబు సేసినవందిమా
గధ సూతజనంబులం బృథుచక్రవర్తి పూజించి మఱియుం బ్రాహ్మణభృత్యా
మాత్యపురోహితపారజానపదతైలికతాంబూలికనియోజ్యప్రముఖాశేషజనంబు
లం దత్తదుచితక్రియలం బూజించె నని మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుం
డి ట్లనియె.

466

—◆◆◆ పృథుచక్రవర్తి గోరూపిణి యగుభూమిపలననోషధులఁ బ్రిదుకుట. ◆◆◆—

సీ. ఏమినిమిత్త మై శ్రీ భూమి గోరూపిణి, యయ్యె దానికి వత్స శ్రీ మయ్యె నెద్ది
గొనకొని దోహదమునకు నర్హం బైన, పాత్ర మెయ్యది దలఁపంగ దోగ్ధ
యైనయాపృథు వేపరదార్థముల్ పిదికెను, బరికింప నవని స్వరభావమునను
విషమ మై యుండియు శ్రీ వెలయంగ నేరీతి, సమగతిఁ జెందెను శ్రీ జంభవైరి

తే. క్రతుహయంబును గొనిపోవఁగార్యమెద్ది, ధీరనిధియాతఁడు సనత్కుమారువలనఁ
గలితవిజ్ఞానుఁ డగుచు నేరగతిని బొందె, ననఘచారి త్రమైత్రేయరయదియుఁగాక.

వ. మఱియుఁ (బరబ్రహ్మంబును) భగవంతుండును బుణ్యశ్రవణకీర్తనండును సర్వ
నియామకుండును సగుకృష్ణనియంతారాంతరాశ్రయం బగుదివ్యకథలను భగ
వంతుం డైనపుండరీకాక్షుండు పుథ్వవతారంబు ధరియించి గోరూపిణి యగు

1 'నొనర్చుటకు భారతి నన్నిధినుండి వెండియు న్నకుటిలభక్తిఁ దత్సవన • మాదర మొప్పగఁ జేయుచుండఁ గొంజక'వా. ప్ర.2 తత్ఫలములఁ బొందు. శ్రీ గోరూప యై, వజ్రలెడు ధానికి వత్స మెద్ది'వా. ప్ర. 4 జేకెను.

పృథివి విడికినది మొదలగుకథ లన్నియు నీకు నభోక్షజనకు దానుండ నయిన నాకు నెఱిగింపు మనిన వాసుదేవకథాసంప్రీతచేతస్కుం డగువిదురుం బ్రశం సింది మైత్రేయుం డిట్లనియె నట్లు బ్రాహ్మణజనంబులచేత రాజ్యంబునం దభిషిక్తుం డగుచు సకలప్రజాపాలననియుక్తుం డై పృథువు రాజ్యంబు సేయుచుండు నంత (నీరస యగుధరిత్రీయం దన్నరహితు లగుచుం) బ్రజలు త్సుత్యహాక్షీణ దేహు లై వైన్యనిం జూచి యిట్లనిరి.

468

క. అరయఁగ నేము బుభుక్షా, పరిషీడం బశితి మయ్య ర వైకొనితరుకో
టరజనితవహ్ని చేతను, దరికొనువృక్షములుఁబోలె ర ధరణీనాథా.

469

క. శరణశరణ్యుండ వగునిను, శరణము వేఁడెదము మాకు ర సత్కృప నన్నం
బరసి కృప సేసి ప్రోవుము, నరనాయక యనుచుఁ బ్రజలు ర సతు లై పలుకన్.

క. విని దానికి నదుపాయము, జననాయకుఁ డాత్మఁ దలఁచి ర సక్రోధుం డై
ధనువున బాణముఁ దొడిగెను, ఘనరాదుం డై నత్రిపురఃఖుస్సరుపగిదిన్.

471

వ. ఇట్లు దొడిగిన.

472

క. మహిపతి నవ్వడు గనుఁగొని, మహి గోరూపమునఁ గంప్యమానయు నగుచున్
గుహకుం డగులుబ్ధకుఁ గని, గహనంబునఁ బాటుహరిణీరక్షె వడిఁ బాటెన్.

473

వ. ఇట్లు ధరణి వాఱిన నతండు కుశితారుణేక్షణం డై వెంటం దగిలి నలుదిక్కులను విదిక్కులను భూభాగనభోభాగంబుల నెక్కడఁ జనియె నక్కడికి వెనుతగిలి యుద్యతాయుధుం డై చనుచుండ నవైన్యనిం గని మృత్యుగ్రస్తు లగు ప్రజలచందంబున ననన్యశరణ్య యై యతిభయంబునం బరితప్యమానహృదయ యగుచు వైన్యా ధర్మవత్సలుండవును నాపన్నరక్షకుండవును మహత్తుండవును సకలప్రాణిపరిపాలనావస్థితుండవును నయిననీ వీదినయుం బాపరహితయుం గామినియు నగునన్ను వధియింపం బూని యేల వెనుతగులు చున్నవాఁడవు (ధర్మతత్త్వం బెఱుంగువారు) సతీజనులు గృతాపరాధు లైనం దీనవత్సలతంజేసి వధింప రని వలికి మఱియు నాధరణీదేవి పృథుచక్రవర్తికి ట్లనియె.

474

క. జననాథచంద్ర యీభూ, జనకోటికి యానపాత్ర సదృశస్థితితో
ఘనదృఢశరీర నగుచును, ననయము నాధారభూత ర నగుచుఁ జరింతున్.

475

తే. ఇట్టినన్నుఁ గృపామతి ర యెడలి యిటు వి, పాటనము సేసి త్రుంచెదురప్రజలు నీట
మునుఁగ కుండంగ నేరితి ర ననఘచరిత, యరసి రక్షింతు వన సతం ర డవని కనియె.

వ. ధరిత్రీ మదీయాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయు చున్న దాన వదియునుం గాక నీవు యజ్ఞం బులందు హవిర్భాగంబుల ననుభవించుచు ధాన్యాదికంబుల విస్తరింపం జేయక గోరూపంబు ధరియించి యనయంబుఁ దృణభక్షణంబు సేయుచుఁ బాలం విదు

- కక నీయంద యడంచికొంటివి నీయం దున్నయోషధీబీజంబులు బ్రహ్మచేతం
బూర్వంబునందె కల్పింపబడినయవి వానిని నీ దేహంబునంద యడంచికొని
యిప్పు డీమక మూఢహృదయపు మందమతివియు నై యపరాధంబు సేసినదు
రాత్మరాల వగునిను నాబాణంబులచే జ్వరభూతశరీరం జేసి వధియించి నీమేని
మాంసంబునంజేసి యుద్బాధితులు దీనులు నగునీప్రజలయూర్తి నివారించెద నీవు
కామిని నంటివి స్త్రీపురుషనపుంసకులలో నెవ్వరేని భూతదయ లేక స్వమాత్ర
పోషకు లగుచు నిరనుక్రోశంబుగ భూతద్రోహులై వర్తింతురు వారిని రాజు
లు వధించినా వధంబు గాదు గాన దానఁ బాపంబు ఘోరయదు నీవు కామిని
వైనను దుర్మదపు స్తబ్ధపు నగుచు మాయాగోరూపంబునం బాటి పోవు చున్న
నిన్నుఁ దిలలంతలఖండంబులు సేసి నాయోగమహిమం బ్రాణికోటి నుద్ధరించెద
నని పలికి రోషభీషణాకారంబు ధరియించి దండధరునివడుపున వర్తించుపుష్కనిం
జూచి వడంకుచు మేదిని ప్రాంజలి యై యిట్లని నుతియింపం దొడంగె. 477
- క. ఓనాథ పరమపురుషుండ, వై నిజమాయాగుణంబు శీలందినకతనన్
నానావిధదేహములం, బూనుదు నగుణుండ వగుచు శీబుధనుతచరితా. 478
- వ. అట్టిసీవు. 479
- క. నను సకలజీవతతికిని, మును నీ వాధారభూతశీము గ నిర్దింపన్
విను నాయందుఁ జతుర్విధఁ, ఘనభూతవిసర్గ మర్థి శీగైకొన వలసెన్. 480
- వ. అట్లయి యుండ. 481
- క. నను నుద్యతాయుధుండ నై, మనుజేంద్ర వధింపఁ బూని శీమనలెదు నీకం
తను నన్యని నెవ్వని నే, ఘనముగ శరణంబు సొత్తుఁ శీగరుణాభరణా. 482
- వ. అదియునుం గాక. 483
- సీ. అనఘ స్వకీయంబు శీనై యతర్కితము నై, మహిమ నొప్పినభవనన్తాయచేత
సకలచరాచరసర్గంబు నిర్మించి, ధర్మార్థపరుండ నై శీతనరు దీశ
నీవిక్రమము నవశీరజలోచన, సకలలోకులకు దుర్మజ్జయము దలఁపఁ
దగు నట్టిసీవు స్వోతంత్రుండ వగుటను, బ్రహ్మఁ బుట్టించి యాశీబ్రహ్మచేత
తే. సకలజగములఁ జేయింతునమతఁ బేర్చి
యేక మయ్య మహాత్మయశీకవిధము
లగుచు వెలుఁగొందు చుందు వీరయఖిలమందుఁ
జారుతరమూర్తి యోపుఘోరచక్రవర్తి. 484
- వ. మఱియు మహాభూతేంద్రియకారకచేతనాహంకారంబు లనుశక్తులంజేసి యీ
జగంబుల కుత్పత్తినితీవిలయంబులఁ గావించుచు సముత్పాటవిరుద్ధశక్తులు గల
పురుషునకు సమస్కరించెద నట్టిపరమపురుషుండ వయినసీవు నిజనిర్మితంబును
భూతేంద్రియాంతకకరణాత్మకంబును నై నయావిశ్వంబు సంస్థాపింపం బూని. 485

- సీ. ఆదివరాహంబ శ్రీ వై యారసాతల, గత నైననన్ను ¹నశక్కుటికతోడ
నుద్ధరించితి వట్టియుదకాగ్రభాగంబు, నం దధి నున్న నే శ్రీ ననెడినావ
యం దున్న నిఖిల ప్రజావళి రక్షింపఁ, గోరి యీపుష్పదూపరథారి వైతి
వట్టిభూభరణుండ శ్రీ వైనసీ విపుడు పయోనిమి త్రంబుగా శ్రీ ముగ్రచరుడ
తే. వగుచు నన్ను వధించెదననుచు బుద్ధి, దలఁచుచున్నాడ విది విచిత్రంబు గాదె
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య శ్రీ వేదవేద్య, భవ్యగుణసాంద్ర వైస్యభూపాలచంద్ర.
వ. కావున నీశ్వరగుణసర్గరూపం బైనమాయావి మోహితాంతకరణుల మైనమా
వంటివారలచేత హరిభక్తులచేష్టితం బెఱుంగఁబడ దన్న హరిచేష్టితం బె
ఱ్ఱెఱుంగఁబడు నట్టిజితేంద్రియయశస్కరు లయినవారలకు నమస్కరింతు నను
చు నివ్వధంబునం గోపప్రస్ఫురితాధరుం డైనపుష్పని నభినుతించి ధైర్యం బవ
లంబించి వెండియు ని ట్లనియె. 487
- క. విమలాత్మ నాకు నభయము, సమకూరెడునట్లు గాఁగ శ్రీ సన్నతి నీక్రో
ధము నుపశమించి కరుణించుము నావిన్నపము వినుము శ్రీ పురుషనిధానా.
క. ధర విరులు గంద కుండఁగ, సరసగతిం బూవుఁదేనె శ్రీ జవి గొనునిందిం
దిరవిభుకై వడి బుధుఁ డగు, పురుషుడు సారాంశ మాత్మరూపాని గ్రహించున్.
సీ. వినవయ్య తత్త్వదర్శను లైనయట్టిస, న్నులచే నై హికాకముష్కికంబు
లైనఫలప్రాప్తి కర్థి కృష్ణాద్యగ్ని, హోత్రాద్యుపాయంబు శ్రీ లుర్విమిఁద
దృష్టంబులును నాచరితములు నగుచుఁ దా, నెనయఁ దగునుపాయమెవ్వఁ డాచ
రించును వాడు ప్రాపించుఁ దత్ఫలమును, విద్వాంసుఁ డైనను శ్రీ వెలయ దీని
తే. నాదరింపక తనయంత శ్రీ నాచరించె, నేని నాయాసమే యగుఁ శ్రీ గాని తత్ఫ
లమునఁ బొందఁడు బహుళ కాలమున కైన, వినుతగుణశీల మాటలు శ్రీవేయునేల.
వ. అని మఱియు మహి యి ట్లనియె. 491
- చ. జలరుహగర్భచేత మును శ్రీ చాల సృజింపఁగఁ బడ్డయోషధుల్
కలుషమతిక్ర ధృతవ్రతులు శ్రీ గానియసజ్జనభుజ్యమాన మై
²వెలయుటఁ జూచి యేనృపతివీరులు మాన్పమిఁ జోరబాధల్
బలుమఱుఁ బొందుచు స్వపరిపాలిత నై కృశియించి వెండియున్. 492
- క. అనుపమమఖకర్తృక్రియ, లనయము లే కుంట నే నశనాదృత నగుచున్
జననాయక యీలోకము, ఘనచోరీభూత మగుటఁ శ్రీ గనుఁగొని యంతన్. 493
- క. సననాదిసిద్ధికోట కై, తవిలి తదీయాషధీవిరతతులను ధరణీ
ధవ యే నపుడు గ్రసించితి, నవియును నాయందు జిల్ల శ్రీ మయ్యెఁ గడంకన్.
క. విను వాని నొకయుపాయంబునఁ గ్రమ్మఱఁ బడయ వచ్చు శ్రీ భూవరచంద్రా
విను మది యెఱిగించెద నీ, కును వత్సలురాల నగుట శ్రీ గురుతరచరితా. 495

- క. అనయము నా కొకవత్సము, ననురూపనుదోహనమ్ము శ్రీ ననురూపకదో
గ్ధను గల్పించును య ట్లయి, నను నీభూతముల కవనినాయక దానన్. 496
- క. పరఁగ నభీప్సితములు బల, కరములు నగునన్నదుగ్ధకలితము లగుభా
సురకామంబులఁ బిదికెడ, సరనాయకచంద్ర వినుము శ్రీ నావచనంబుల్. 497
- చ. మనుజవరేణ్య యేను విషమస్థలి నై యిపు డున్నదానఁ గా
పున జలదాగమోదితపరయోనివహంబు తదాగమంబు పౌ
యినను దదంబువుల్ పుడమి శ్రీ నికక యంతట నిల్చునట్లు గా
మనునిభ నన్ను నిప్పుడు సమస్థలి నై పెను పొందఁ జేయవే. 498
- క. అని యివ్విధమున నాభూ, వనితామణి వలుకుమధురరవచనంబులు దా
విని యనురాగము దనమన, మునఁ గడలుకొనంగ రాజరముఖ్యుం డంతన్. 499
- చ. మనువును 'దూడఁ జేసి గరిరమణ' నిజపాణితలంబు లీలదో
హనము గఁ జేసి యందు సకరతాపధులం బిదికెం గ్రమంబునం
దనరఁగఁ దద్విధంబునను శ్రీ దత్పృథువత్సల యైనభూమియం
దనయము వారువారును బ్రీయం బగుకోర్కూలు వైంది రున్నతిన్. 500
- సీ. బలసి ఋషుల్ బృహాస్పతిని వత్సంబు గా, నర్థించి తనుయింద్రియంబులందు
నంచితచ్ఛందోమరయక్షీరమును దేవ, తలు సురరాజవత్సకము గాఁగఁ
గనకపాత్రమునందుఁ శ్రీ దనరునోజోబల, పీర్యామృతంబు నై శ్రీ వెలయుపయను
దైత్యదానవులు దైత్యైశ్వర్యఁ డగుగుణ, వంతుఁ బ్రహ్లాదు వత్సంబుఁ జేసి
తే. ఘనసురానవరూపదుగ్ధంబు వరుస, నవ్వరోజనగంధర్వు శ్రీ లలి యపుడు
దనర విశ్వావసువు వత్సరమునుగఁ జేసి, పద్మమయనిర్మితం బైనరీపాత్రమందు.
- స. మాధుర్యసౌందర్యసహితగాంధర్వక్షీరంబును బితృ దేవతలు సూర్యవత్సకంబుగా
నామపాత్రంబునందుఁ గవ్యం బనుదుగ్ధంబును సిద్ధులు గపిలవత్సకంబుగా నాకా
శపాత్రమందు సంకల్పనారూపాణిమాదిసిద్ధి యనుక్షీరంబును విద్యాధరాదులు
తద్వత్సకంబును దత్పత్రకంబునుం గా ఖేచరత్వాదివ్యాపారరూపక్షీరంబును
గింపురుషాదులు మయవత్సకంబుగా నాత్మపాత్రంబున సంకల్పమాత్రప్రభవంబు
సంతర్ధానాద్భుతాత్మ సంబంధియు నగుమాయ యనుక్షీరంబును యక్షరక్షో
భూతపిశాచంబులు భూతేశవత్సకంబుగాఁ గపాలపాత్రంబుగా రుధిరానవం బను
దుగ్ధంబును నహిదందశూకసర్పనాగంబులు దక్షవత్సంబు బిలపాత్రంబునుం
గా విషరూపక్షీరంబును బశువులు గోవుపవత్సకంబుగా సరణ్యపాత్రంబునందుఁ
దృణం బనుక్షీరంబును గ్రవ్యాదమృగంబులు మృగేంద్రవత్సకంబును నాత్మకళే
బరపాత్రకంబునుంగాఁ గ్రవ్యం బనుదుగ్ధంబును విహంగంబులు సువర్ణవత్సకంబు

గానిజకాయపాత్రంబులందుఁ గీటక ఫలాదికం బనుదుగ్ధంబును వనస్పతులు వటవ త్సకంబుగా భిన్న రోహరూపవయస్సును గిరులు హిమవద్వత్సకంబుగా నిజసాను పాత్రలయందు నానాభాతువు లనుదుగ్ధంబునుం గా నివ్వితంబున మస్తచరాచర వర్గంబు స్వముఖ్యవత్సకంబు స్వస్వపాత్రకంబునుం గా భిన్నరూపంబు లైనక్షీరంబులఁ బిదికె నని చెప్పి మఱియును.

502

క. క్రమమున నిటు పృథ్వాదులు, దమతమకామితము లనఁగఁ ర దగుభిన్నక్షీరము దోహనవత్సకభేదమునం దగఁ బిదికి రంత ర ధరణీధవుఁడున్.

503

తే. సముచితానందమునుబొందినర్వకామ, దుఘ యనం దగుభూమినీదుహితఁగాఁగఁ గోరి కై కొని నిజధనుఃకరోటిచేత, భూరిగిరికూటములఁ జూర్ణములు గఁ జేసి.

తే. చండదోర్దండలీల భూమండలంబు, సమతలంబు గఁ జేసి శశ్వత్ప్రసిద్ధి నొంది యవ్విభుఁ డీలోకరమందు నెల్ల, ప్రజకుఁ దండ్రీయు జీవనర ప్రదుఁడు నగుచు.

తే. అక్కడక్కడఁ బూర్వంబునందు లేని, గ్రామవట్టణదుర్గభర్యటపుళింద భేటశబరాలయ ప్రజరవాట ఘోష, వివిధనిలయము లర్థి గావించె నంత.

506

క. వారును భయవిరహితు లై, బోరనఁ దత్తన్నివాసములయందు సుఖ శ్రీరుచి నొప్పుచు నుండిరి, వారక యాపృథునిఁ బొగడ ర వశమె ధరిత్రిన్.

సీ. అని చెప్పి మునినాథుఁ ర డైన మైత్రేయుఁ డ, వివిదురున కిట్లున ర వేడ్కతోడ నసఘాత రాజర్షి ర యెనవైన్యం డశ్వ, మేధశతంబు సరన్వేధతోడఁ గావించు నని దీక్ష ర గైకొని ప్రతినిష్ఠఁ, దివిరి బ్రహ్మవర్తర దేశమందు నలరుమనుజ్జే త్రమందు సరస్వతీ, నదిపాంతఁ దా నుహోనన్నతి నొనర్చు

తే. సవనర్కక్రియకు నతిశయవిశేష

ఫలము గలిగెడి నని బుద్ధిఁ ర దలంచి యచట

వరుసఁ గావించునతిశయాధ్వరమహోత్స

వము సహింపక యుండె నరయ్యమర విభుఁడు.

508

—◆◆◆ పృథుచక్రవర్తియశ్వమేధంబున నిర్దుండం డశ్వము నపహరించుట. ◆◆◆—

సీ. అట్టియధ్వరకర్తరమందు సాక్షాద్భగ, వంతుఁడు, హరి రమేశ్వరుఁడు లోక గురుఁడును సర్వాత్మరకుండును విభుఁడును, నీరజభవభవారన్వితఁడు లోక పాలక నిఖిలసురపర్వానుగుండును, యజ్ఞాంగుఁ డఖిలాధ్వరరాదివిభుఁడు గంధర్వముని సిద్ధరగణ సాధ్వ విద్యాధ, రాప్సరో దైత్య గురహ్యళి చాన

తే. వాదిజేగీయమానుఁ డత్యలఘుయశుఁడు, ప్రకటనందనునందాదిరపార్షదుండు కపిలనారదననకాదిరక ప్రముఖ్య, మహితయోగీంద్రసంస్తూయమానుఁ డజుఁడు.

వ. మఱియుం బరమభాగవత సేవితండును నారాయణాంశ ప్రభవుండును నై నపుడు చక్రవర్తికి భూమి హవిరాదిదోగ్ధి యయ్యును సర్వకామదుఘయై సమస్తపదార్థంబులం బిదుకు చుండె మఱియుఁ దరువులు ఘనతరాకారంబులు గలిగి ముకరం

దస్త్రావు లగుచు నిత్యుద్రాక్షాదిరసంబులును దధిక్షీరాజ్యతక్రపానకాదికంబులును
వర్షింప నవి యెల్ల నదులు వహించె నముద్రంబులు హీరాదిరత్నవిశేషంబుల నీ
నుచుండఁ బర్వతంబులు భక్ష్యభోజ్యలేహ్యచోష్యంబు లనుచతుర్విధాన్నంబులు
గురియు చుండఁ లోకపాలనమేతు లైననకలజనంబులు నుపాయనంబులు దెచ్చి
యిచ్చు చుండి రిట్టిపరిపూర్ణ విభవాభిరాముం డై యథోక్షజనేవాపరాయణుం డ
గుపుణుచక్రవర్తి యేకోనశతాశ్వమేధంబులు సన్నేధంబునం గావించి నూఱవయా
గంబునందు యజ్ఞపతి యైనపుండరీకాక్షుని యజించు చుండఁ దదీయపరమో
త్సవంబు సహింపం జాలక.

510

క. అమరేంద్రుఁడు ఘనరోషోద్గమఁ డై పాపండువేషకలితతిరోభా
వమునం దన్తఖవశువుం, గ్రమ మేది హరించి చనియె శగగనంబునకున్.

511

వ. అట్లు సనునప్పుడు.

512

క. అనఘుం డగునత్రిమహా,మునిచోదితుఁ డగుచుఁ బృథునిరపుత్రుఁడు బాణా
ననతూణీరధం డై, యనిమిషపతివెనుకఁ జనియె శనతిదర్పమునన్.

513

వ. అట్లు సని చని ముందట.

514

సీ. యజ్ఞసాధనపశురహరణుని వధియించు,ధర్మంబునందు నశధర్మ మనెడి
బుద్ధిఁ బుట్టఁగఁజేయభూరిమాయావేషధారి యై యరుగుసురత్రాముఁ గదిసి
నిలు నిలు మని యార్చి శిలుగుణధ్వని సేసి, ఘనజటాభస్మాస్థికలిత మయిన
మూర్తిఁ గనుంగొని శి మూర్తీభవింపిన, ధర్మంబు కా బుద్ధిఁ దలఁచి యమర
తే. నాయకునిమీఁద సాయకశ్రమేయఁజాల,కున్దఁగనుఁగొనియత్రి విరద్వన్నతుండు
వైవ్యజ్ఞన కనె వానపురవలను సూపి, మనములోపలి రోషంబు శి మల్లడింప.

క. విను మితఁడు యజ్ఞహంతయు, ననిమిషనిక రాధముండు శి నగునింద్రుఁడు గా
వున నితని జయింపుము నీ, వని ముమ్మా అుచ్చరింప శి నవైవ్యజ్ఞఁడున్.

516

మ. వినువీదిం జనుదేవవల్లభునివై శి వీరుండు గ్రోధాంతరం
గని రూఢిఁ మృగరాట్కిశోరము మహాశిగంధద్విపేంద్రంబుమీఁ
దను లంఘించువిధంబునం బడిన నాశతం డశ్వచారైక్రపా
ధనరూపంబుఁ దదశ్వమున్ విడిచి యంతతర్ధానముం బొందినన్.

517

క. వీరుఁడు పృథుభూపాలకు,మారుఁడు నిజయజ్ఞపశువు శి మరలం గొని దు
ర్వారబలుఁ డగుచు జనకుని,భూరిసవనరాజపుణ్యభూమికి వచ్చెన్.

518

వ. అయ్యవసరంబున నచ్చట నున్న పరమర్షి పుంగవు లతనియద్భుతకర్తృంబు గనుం
గొని యాశ్చర్యంబు నొంది యతనికి జితాశ్వం డనునస్వర్థనామంబు వెట్టి
యున్న సమయంబున.

519

చ. మఱియును దేవతాపతి తరమఃపటలంబు జనింపఁ జేసి యె
వ్వఁకుఁ దనుఁ గాన కుండ ననిరవారణఁ గాంచనపాశబద్ధ మై

సురుచిరయూపదారువరిశోభిత మైనహయంబుఁ గొంచుఁ జె

చ్చెర వినువీది నేఁగఁగ ఋషి ప్రవరుం డగునత్రి సెప్పినన్.

520

క. విని పృథుభూవరతనయుఁడు, ఘనబలమునఁ జని కపాలఖట్వాంగము లో
లిని ధరియించి రయంబునఁ, జనునింద్రునిఁ గాంచి నొంపఁ గ జాలక యంతన్.

ఉ. క్రమృత నత్రిచేఁ దెలుపఁ శ గాఁ బడి నై న్యతనూభవుండు రో
షమునఁ దోఁకఁ ద్రొక్కినభుజంగమపుంగవుఁ బోలి యుగ్రుఁ డై
య మ్మరిఁబోసినం గని సురరాధిపుఁ డెప్పటియట్లఁ బాతె న
శ్వమ్మును రూపమున్ విడిచి శ చాలఁ దిరోహితుఁ డై రయంబునన్.

522

వ. అట్లు ననినం బశువుం గొని మరలి యవ్వీరో త్తముండు పితృయజ్ఞశాలకుం జను
దెంచె నంత.

523

సీ. హరిహయుం డధ్వరహయహరణార్థ మై, మించి కైకొని వినశ్చించినట్టి
భూరియమంగళభూతమాయారూపములను ¹ధరించిరి శ మూఢజనులు
పాపండ్చివన్నముల్ శ పరఁగుట వారలు, జగతిపై నగ్నవేషములు గలుగు
జైనులు భూరికాశపాయవస్త్రంబులు, ధరియించుపాద్యులు శ దగ జటాస్థి
తే. భస్మధారులు నయినకాశపాలికులును, ననఁగ వెలసిరి లోకంబునందుఁ జాలఁ
దలఁప ధర్మోపమం బనఁ శ దగునధర్మముండు నభిరతి పైడమినయజ్ఞజనులు.

వ. తదీయచిహ్నంబులు పారంపర్యంబు గా ధరియింపం దొడంగిరి తద్వృత్తాంతంబు
భగవంతుం డయినపృథుచక్రవర్తి యెఱింగి కుపితుం డై యుద్యతకార్ముకుం
డగుచు నింద్రునిమీఁద బాణంబు నేయ నుద్యమించిన ఋత్విక్కులు శక్రవధో
ద్యుక్తుండు ననహ్యారంహుండు నయినపృథుచక్రవర్తిం గనుంగొని యిట్లనిరి.

క. జననాయక యజ్ఞములం, దనుపమవిధిచోదితంబు శ లనఁ దగుపశుబం
ధనహింస²ల కా కీతరుల, ఘనదీప్తితునకు వధింపఁ శ గా దండు బుధుల్.

526

వ. కాపున నీ విపు డింద్రవధోద్యోగం బుపసంహరింపుము భవదీయధర్మవిరోధి యైన
యట్టియింద్రుని.

527

క. జనపాల వీర్యనంతము, లనఁ దగుమంత్రములచేత శ నాహ్వనము నే
సిన నతఁ శ డిచటికి వచ్చును, జను దెంచినయమరవిభుని శ సరభనత దగన్.

528

క. ధృతి నెదరఁ బట్టి శిఖ కాహుతిఁ గా వేల్పెదము దాన శ నుర్వీవర నీ
వితతమహోహతవీర్యోన్నతుఁ డై చెడి పోవు నమరకనాథుం డంతన్.

529

వ. అని పృథుని వారించి ఋత్విగ్దనంబులు గుపితస్వాంతులై హస్తంబుల స్రుక్కు
నంబులు ధరియించి వేల్పునమయంబునం జతుర్ముఖుండు ననుదెంచి ఋత్విజాలం
గనుంగొని యిట్లనియె యజ్ఞంబులందు యజింపంబడుదేవత లెవ్వనియంశంబు
లెవ్వండు యజ్ఞనామకం బగుభగవదంశం బగు నట్టియింద్రుండు మీచేత వధా

ర్హండు గాఁ డితండు భగవదంశసంభవుం డగుట నీయజ్ఞకర్తవిధ్వంసనేచ్ఛుం
డయి కావించుధర్మవ్యతికరంబులు నూచు చుండ వలయుం గాని ప్రతికారం
బులు గర్తవ్యంబులు గావు పృథుకీర్తి యగునీపృథునకు నేకోనశతం బగునధ్వర
ప్రయోగఫలంబు సిద్ధించుం గాక యని పృథుచక్రవర్తి కిట్లనియె. 530

సీ. మనుజేంద్రమోక్షధర్మము నెఱింగిననీకు, సవనముల్ సేయుట శ సాలు వినుము
నేవిధంబున నైన శ దేవేంద్రు మనమునఁ, గైకొని రోషంబు శ గదుర కుండ
వర్తింపవలయును శ వాసవుండును నీవుఁ, బూని సుశ్లోకులు శ గాన మీకు
మంగళం బగుఁ గాక శ మానవనాథ నీచి త్తంబులోపలఁ శ జింతఁ దొఱఁగి
తే. మించిమద్యాక్యములనాదరించివినుము, దైవహతమగుయజ్ఞంబుఁడగిలిచేయు
కొఱకు భవదీయచి త్తంబు శ గుంది రోష, కలుషితం బైన నజ్ఞానకలిత మగును.
వ. భవదీయయజ్ఞహననార్థం బశ్వహరణుం డైనయింద్రుండు దేవతలలోన దురా
గ్రహం డగుటంజేసి యతనిచేత నిర్మింపబడి చిత్రాకర్షకంబు లైనయీపా
పండుధర్మంబులచేత ధర్మవ్యతికరంబు గలుగుం గాన యీయజ్ఞంబు పాలింపు
మని మఱియు ని ట్లనియె. 532

సీ. అది గాక వినుము వేరనాపచారంబునఁ, బూని విలు ప్తంబు శ లైనయట్టి
యలఘునానాసమరయానుధర్మంబులఁ, బరిపాలనము సేయఁ శ బరఁగి వేను
దేహంబువలనను శ దివిరి జనించి యు,న్నాడవు నారాయణాంశజుడవు
గావున నీనరకకలితలోకంబునఁ, బుట్టిన తెఱఁగు నీరబుద్ధిఁ దలఁచి
తే. యెవరిచే నేమిటికి సృజింపఁబడితి, వట్టియోబ్రహ్మసంకల్ప శ మవనినాథ
తప్ప కుండంగఁ బాలింపు శ ధర్మగతినిఁ, జారుశుభమూర్తియోపృథుశ్చక్రవర్తి.
వ. అని మఱియు ని ట్లనియె నుపధర్మమాతయుం బ్రచండపాపండుమార్గంబు నైన
యీయింద్రకృతం బగుమాయను జయింపు మని వనజసంభవుం డాన తిచ్చినం
బృథుచక్రవర్తియుఁ దదాజ్ఞాపితం డైన దేవేంద్రునితోడ బద్ధసఖ్యుం డయ్యె నంత
సవభృథానంతరంబున. 534

చ. సుసుచిరలబ్ధక్షీణాలసౌంపునఁ బొంపిరి మ్రోయి భూసురున్
వరుసను బెక్కుదీవన లరవారణ నిచ్చిరి సర్వదేవతల్
భరితముదంతరంగములఁ శ బాయనివేడ్క వరంబు లిచ్చి రా
నరవరుఁ డైనవై న్యునకు శ నందితకీర్తికిఁ బుణ్యమూర్తికిన్. 535

వ. అంత నచ్చటిజనంబు లి ట్లనిరి. 536

తే. అనఘ నీచేత నాదృతు శ లైరి సర్వజనులు మఱి దానమానోపరచారములను
బిత్తుక దేవర్షి మానవరవితతి పూజ, నొంది యంచిత మోదంబు శ నొందె నయ్యె.

—••••• నారాయణుండు పృథుచక్రవర్తి నమ్రగహించుట. —•••••

వ. అని పలుకుసమయంబున యజ్ఞభోక్తయు యజ్ఞవిధుండును భగవంతుండు నైన

సర్వేశ్వరుం డింద్రసమేతుం డై యచ్చటికిం జనుడెంచి యాపుభున కిట్లనియె.

క. జనవర భవదీయం బై , జననుత మగునశ్వమేధశతమున కిపు డీ
యనిమిషపతి భంగము సేసినకతన త్తమావణంబుర సేసెడి గంటె. 539

వ. కావున నితని త్తమింపుము సత్పురుషు లగువారు దేహాభిమానులు గా కుండు
టంజేసి భూతంబులయెడ ద్రోహం బాచరింప రట్లగుటంజేసి నీవంటిమహాత్ములు
దేవమాయామోహితు లై పరోపతాపంబులు సేసి లేని దీర్ఘతరం బైనవృద్ధజన
సేవ వ్యర్థంబు గాదె యదియునుం గాక యీశరీరం బవిద్యాకామకర్మంబులచేత
నారబ్ధం బని తెలిసినభూతద్రోహి గానిపరమజ్ఞాని యీదేహంబునందు సనుష
క్తుండు గాకుండుట సహజం బన దేహోత్పాదితంబు లైనగృహదారాదులయం
దు మమత్వంబు లేకుండుటం జెప్ప నేల యిట్టిదేహంబునం దున్నయాత్మ యేకం
బును శుద్ధస్వరూపంబును స్వయంజ్యోతియు నిర్గుణంబును గుణాశ్రయంబును
వ్యాప్యవ్యాపకంబును నసంవృతంబును సాక్షిభూతంబును నిరాత్మకంబును నగు
దీని దేహంబుకంటె వేఱు గా నెవ్వండు దెలియు వాఁడు మత్సరుం డగుటంజేసి
దేహధారి యై యుండియుఁ దద్గుణంబులం బొరయక వర్తించు మణియు నెవ్వం
డేని స్వధర్మాచారపరుండును నిష్కాముండును శ్రద్ధాయుక్తుండు నై న నైల్లప్పు
డు భజియించు నట్టివానిమనంబు క్రమంబునఁ బ్రసన్నం బగు నట్లు ప్రసన్నమన
స్కుండును ద్రిగుణాతీతుండును సమ్యగ్దర్శనండును నైనయతండు మదియన
మవవస్థానరూపశాంతి నొందు నదియై కైవల్యపదం బనంబడుఁ గూటస్థం బైన
యీయాత్మ యుదాసీనభూతం బైనను దీనిద్రవ్యజ్ఞానక్రియామనంబులకు నీశ్వ
రుం గా నెవ్వండు దెలియు వాఁడు భవంబు నొంద కుండు నీసంసారంబు ద్రవ్యక్రి
యాకారకచేతనాత్మకం బగుటంజేసి ప్రభిన్న దేహోపాధికంబు గావునఁ బ్రాప్తం
బులైనయాపత్సంపదలయందు మత్సరు లైనమహాత్ములు వికారంబు నొందరు
గావున నీవు సుఖదుఃఖంబులయందు సమచిత్తుండవును సమానోత్తమమధ్యమా
ధముండవును జితేంద్రియాశయుండవును నై వినిష్కాదితాఖిలామాత్యాదినయం
తుండ వై యఖిలలోకరక్షణంబు సేయు మని వెండియు నిట్లనియె. 540

నీ. పార్థివ్రాత్రములకుఁ శ్రీ బ్రజల రక్షించుట, పరమధర్మం బగు శ్రీ నరవర్ణ్య
ధరణీశులకుఁ బ్రజాశపరిపాలనంబునఁ, బూని లోకులు సేయురపుణ్యమందు
షష్ఠాంశ మర్థిని శ్రీసంప్రాప్త మగు నట్లు, ప్రజలఁ బ్రోవనిరాజు శ్రీ ప్రజలచేత
నపహృతనత్పుణ్యుఁ శ్రీ డై వారు గావించు, ఘనపాపఫలముఁ దా శ్రీ సనుభవించుఁ

తే. గాన నీవును విప్రవశరానుమతము, సాంప్రదాయికవిధము నై శ్రీ జరగుధర్మ
మహిమఁ జేపట్టి యరకాశమములఁజెందు, సమత సమ్మాటియందు నాశనక్తి లేక.

వ. ఇవిధంబున.

542

క. జనులకు ననురక్తుండవై , జననాయక నీవు ధరణి శ్రీ సమచిత్తుండవై

యనయముఁ బరిపాలించిన, సనకాదులఁ గాంతు వాత్సరసదనమునందున్. 543

వ. అని వెండియు నిట్లని యాన తిచ్చె.

544

సీ. భూవర యోగతరహామఖంబులచేతఁ, గైకొని నులభుండఁ ర గాని యేను

సమచిత్తులై ననరజునులచిత్తంబుల, వర్తించు చుండెడిరవాడ నగుటఁ

జేసి తావకశమశీలవిమత్సర, కీర్తనముల వశీకృతుండ నైతి

నే నీకు నొకవరం ర బిచ్చెద వేడుము, నావుడు విని మేదిరసీవరుండు

తే. లోకగురుఁ డైనయప్పండరీకనయనుఁ, డాన తిచ్చినమృదులలిరతామృతోప

మానవాక్యములాత్మీయశ్రమ స్తకమునఁ, దాల్చి సమ్మాదితాత్ముఁ డై రధరణివిభుండు.

క. తనపాదములకు భక్తి, వినతుం డై యాత్మకర్తరవివతికి లజ్జం

దనరుచు నున్నను రేంద్రునిఁ, గనుఁగొని సజ్జేమ మొదవఁ ర గౌగిటఁ జేర్చెన్.

వ. ఇట్లు గౌగిటం జేర్చి గతద్వేషుం డై యున్నయనంతరంబ.

547

మ. భగవంతుండును విశ్వరూపకుండు నై ర భాసిల్లునవిష్ణుఁ డా

జగతీనాథకృతార్చనాసతులచే ర సంప్రీతచేతస్కుండున్

నిగృహీతాంఘ్రిసరోరుహద్వయుండు నై ర నిల్పెం బ్రయాణాభిము

ఖ్యగరిష్ఠాత్మకుఁ డయ్య నాపుఘనివైఁ ర గారుణ్య మే పారఁగన్.

548

వ. ఇట్లు దనమీఁదియనుగ్రహంబునంజేసి విలంబితుం డగుటయు నయ్యాదిరాజ

న్యం డైనపుఘచక్రవర్తి యమ్ముకుండనందర్శనానందబాష్పజలబిందునందోహ

కండళితనయనారవిండుం డై యవిభూమూర్తిం గనుంగొని కనుంగొన లేక గద్గ

దకంతుం డై పలుక లేక యుండియు నెట్టకేలకుఁ దనహృదయంబున నద్దేవుని నుప

గూహనంబు గావించి తన్నూర్తి ధరియించి కన్నులం దొరఁగునానందబాష్పం

బులు దుడిచికొని విలోకనంబు సేయుచు నత్మప్రదృగ్గోచరుండును గరుడస్కంధ

విన్యస్తహస్తుండును వసుధాతలస్థితపాదకమలుండును నై యొప్పనద్దివ్యపురుషున

కి ట్లనియె.

549

క. వరదా యీశ్వర నిను సత్పురుషుండు దేహాభిమానశోభోగములకు నీ

వర మెట్లు గోరు నిహనుఖ, వరములు నారకుల కైన ర వజ్రలవె చెపుమా. 550

చ. ఘన మగుదేవ యీవరమె ర కాదు మహాత్మక వాగ్వినిర్గతం

బనఁ దగుతావకీనచరణాంబుజచారుమరందరూప మై

తనరినకీర్తియున్ విని ముగ్ధంబును బొందఁగ లేనిమోక్ష మై

నను మదిఁ గోర నొల్ల నఘోనాశ రమేశ సరోజలోచనా.

551

క. అది గాన పద్మలోచన, సదమలభవదీయఘనయశశము వినుటకు నై

పదివేలచెవులు కృప ని, మృదియే నా కభిమతంబు ర నగును ముకుందా. 552

చ. అనఘ మహాత్మ వాగ్గళిత ర మైనభవత్ప్రదపంకజాతనం

జనితసుధాకణానిలవశంబున విస్తృతతత్త్వమార్గవ
ర్తను లగుదుష్టయోనులకుఁ గ్రమ్మఁ దత్త్వముఁ జూపఁ జాలుఁ గా
వున నిది దక్క నన్యవర శ్రమిల్లఁ బయోరుహపత్రలోచనా.

553

సీ. వినుతమంగళయశోవిభవ సర్వేశ్వర, యిందిర గుణసంగ్రహేచ్ఛజేసి
యే నీదుశివతరం శబై నసత్కిర్తిని, నర్థిమై పరియించె నట్టికి ర్తి
చతురసత్పురుషసంగతము గల్గుచు నుండ, భృతి నెవ్వఁడేని యోద్యచ్ఛిక్తమునఁ
జేసియు నొకమాటు శ్ర చెవులార విన్నవాఁ, డనయంబును గుణజ్ఞుఁ డయ్యెనేని
తే. విరతి నేరితి బొందును శ్రధరణిఁ బశువుఁ, దక్కఁ దక్కినతత్త్వజ్ఞుండు శ్రదనుజభేది
గాన యుత్సుకమతి నై నశయేను లక్ష్మీకరణి నిమ్న భజితు నోపరమపురుష.

వ. ఇట్లు భవదీయసేవాతత్పురుల మైనయిందిరయు నేను నేకపదార్థాభిలాషంజేసి
స్వర్థమానుల మగు చున్నమాయద్వితకును బర్యాయసేవంజేసి కలహంబు లే
కుండ నిమ్మట్లు గాక భవదీయచరణసరోరుహసేవాసక్తమనోవిస్తారుల మగుటం
జేసి యేన యేన మున్ను భజియింతు ననుతలంపులం గలహం బయిననుం గా
నిమ్ము దేవా యని వెండియు నిట్లనియె.

555

సీ. జగదీశ దేవ యుగ్మత్పవకైంకర్యపరతఁ దనర్పుసాగరతనూజ
కృత్యంబునందు నశీలిబుద్ధి నేఁ, బ్రీతిఁ గోరుట జగత్సాత యైన
యారమాసతితోడ శ్రవైర మవశ్యంబుఁ, గల్గు నైనను దయాశీకార నీవు
దీనవత్సలుఁడవు శ్రగాన స్వల్పంబును, నధికంబు సేయుదు శ్రవట్లు గాన

తే. భవ్యచరిత నిజస్వరూపంబునందు, నభిరతుండ వై ననీవు నశ్రన్నాదరించు
పదిది నిందిర నాదరింపవు మహాత్మ, భక్తజనలోకమందార శ్రభవవిదూర. 556

వ. ఇట్లగుటంజేసి సత్పురుషు లై నవారలు నిరస్తమాయాగుణసముదయంబు గల
నిమ్ను భజియింతురు వారలు భవత్పాదానుస్మరణరూపం బయినప్రయోజనంబు
దక్క నితరప్రయోజనంబుల నెఱుంగరు దేవా సేవకజనంబులను వరంబులు
వేడు మని జగద్విమోహనంబు లై నవాక్యంబులు పలుకుదు వట్టిభవదీయవాక్య
తంత్రీనిబద్ధులు లోకులు గా కుండిరేని ఫలకాము లై కర్తంబుల నెట్లు లాచరిం
తు రీశా భవదీయమాయావిమోహితు లై జను లేమికారణంబున నీకంటె నిత
రంబులఁ గోరు చుండు రిట్లగుటంజేసి తండ్రి దసంతన బాలహితం బాచరించు
నట్లు మాకు నీవ హితాచరణం బాచరింప నర్హుండ పని పలికిన నాదిరాజుని యైన
పుభుచక్రవర్తియర్థసంతంబు లయినవచనంబులు విని విశ్వద్రష్ట యగునారాయ
ణుండు సంతృప్తాంతరంగుం డై యిట్లనియె మహారాజా దైవప్రేరితుండ వై నా
యెడ నిట్టిబుద్ధి గలుగుటంజేసి యచలాచలంబగుభక్తి పుడము దానిచే దుస్తరం
బగుమదీయమాయం దరింతువు నీవు నాచే నాదిష్టం బగుకృత్యం బప్రమత్తుండ

వగుచు నాచరించిన సకలశుభంబులం బొందుదువు మదీయభక్తజనంబులు స్వ
ర్గాపవర్గనరకంబులం దుల్యంబులు గా నవహింతురు గావున నీయధ్యవసాయం
బు నట్టిదియ మఱియు మనీయాదేశంబున దుస్త్వజం బగురోషంబును ద్యజించి
నాయెడ భక్తి నలిపితివి గాన యిదియె నాకుఁ బరమహృద్దం బగు నని యభినం
దించి యనుగ్రహించి యతండు గావించుపూజలు గయికొని గమనోన్ముఖు
డయ్యె నయ్యవసరంబున.

557

సీ. సర సిద్ధ చారణ శ్రీ సుర ముని గంధర్వ, కిన్నర పితృ సాధ్య శ్రీ పన్నగులును
నఖిలజనంబులు శ్రీ హరిసార్వభౌమ రుతులు, నానందమగ్నాంగు శ్రీ లగుచు వేడ్క
య జ్ఞేశచింతనం శ్రీ డై నయాపుఘపుచే, సత్కారములఁ బొంది శ్రీ సమృద్ధమునఁ
జనిరి నిజాధిపానములకు భగవంతుఁడైన నారాయణుం శ్రీ డచ్యుతుండు

తే. తగ నుపాధ్యాయనహితుఁడై శ్రీ తనరుపుఘని

విమలమతు లయి చూచుచు శ్రీ సమరవరులు

దన్ను జయజయకలితశోభములఁ బొగడ

జనియె నప్పడు వైకుంఠశ్రీదనమునకు.

558

న. అంతః బృథుచక్రవర్తియు నింద్రియాగోచరుం డయ్యును దర్శితాత్ముండును దేవ
దేవుండును నయినవాను దేవునకు సమస్కరించి నిజపురంబునకుం జనుచెంచునమ
యంబున మాక్తికకుసుమమాలికాదుకూలస్వర్ణ తోరణాలంకృతంబును లలితను
గంధధూపవిలసితంబును రత్నమయరంగనల్లికావిరాజితంబును ఫలపుష్పలాజా
క్షతదీపమాలికాస్తంభపూగపాతాభిరామ ప్రతిగృహప్రాంగణంబును మృగ
మదఘనసారచందనాగరువాకిపూరనంసి క్తరథ్యానభీవిభాసితంబును నరుపల్లవా
భిశోభితంబును నై నపురంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనుచేర మండిత
రత్నకుండలమణిమరీచులు గండఫలకంబులం దాండవంబులు నలుపం బురకామి
నులు గనకపాత్రవిరచితంబు లయినయ శేషమంగళనీరాజనంబుల నివాళింప శం
ఖదుందుభిప్రముఖతూర్వ ఘోషంబులును ఋత్విజ్ఞీ కాయాశీర్వచనంబులును జె
లంగ పందిమాగధజననంస్తూయమానుం డగుచు విగతగర్వం డై యంతకిపు
రంబుం బ్రవేశించి యనంతరంబ.

559

సీ. సమధికమతిఁ జొరరజనజానపదులచే, దనరారువివిధపూజనము లొంది
రాజ సంతతుష్టాంతరంగుండుఁ బ్రియవర, ప్రదుండు నై వారల శ్రీ బహువిధములఁ
బూజించెనివివిధంబున మహాత్మరము లై, నట్టికర్మంబుల శ్రీ నాచరించు
చును నిరవద్యచేరప్టుం డై మహాత్మముఁ, డన నొప్పునాపుఘనమనుజవిభుండు

తే. మించి భూమండలంబుఁ బోలించి విశద,యశము సర్వధరాచక్రమందు నిలిపి
చారుశుభమూర్తి రాజన్యోచక్రవర్తి, పరమమోదమునఁ బరమరసదము నొందె.

క. అని మైత్రేయమహాముని, యనఘుండు విదురునకుఁ జెప్పె శ్రీ నని శుకుఁ డభిమ

న్యూనినుతునకుఁ జెప్పినతెఱఁగ, గని నూతుఁడు సెప్పె శౌనరకాదులతోడన్.

—●●●●●పృథుచక్రవర్తి సభాసదులకు సభర్షము నుపదేశించి బ్రాహ్మణప్రశంస సేయుట. ●●●●●—

వ. అ ట్లేటింగించి వెండియు ని ట్లనియె నివ్వధంబున నాదిరాజన్యఁ డైనపృథుచక్రవర్తియ శేషగుణవిజృంభితంబును నిర్దోషంబును సత్పురుషసత్కృతంబును సగుయశంబును బ్రకటంబుగాఁ జేయఁ జాలుమైత్రేయునిం జూచి మహాభాగవతుం డైనవిదురుం డి ట్లనియె.

562

సీ. మునినాథ విను పృథురజనపాలచంద్రుండు, సౌభ గొప్ప మేదిసీనురులచేత రాజ్యాభిషేకసంరపూజ్యఁ డై దేవతా, గణముచే లభ్యార్హ గుణుఁడు సగుచు వైష్ణవతేజంబు ర వల నొప్ప ధరియించి, యర్థి నేయేకర్త ర మాచరించె నది నాకు నెఱిగింపు ర మనఘాత్ భూమి యే, యాధి గవాక్ష్మతీరరాధ యెవని తే. విక్రమోద్ధీప్త మై యొప్పి ర వెలయునట్టి, కర్తమున నిష్ఠు రాజన్యగణముబ్రదుకు నట్టిపృథుకీర్తి ధరలోన ర నతివివేకి, దవిలి యెవ్వఁడు విన కుండు ర ధన్య చరిత. 563

క. నావుడు విని మైత్రేయుం, డావిదురునిఁ జూచి పలికె ర నతివినయమునం బావనచరితుఁడు పృథుఁడు ధ, రావరనుతుఁ డలఘుయశుఁడు ర ప్రమదం బలరన్.

సీ. రంగదుత్తుంగతరంగరంగంగాయము, నామధ్యమందు నురన్నతి వసించి కై కొని ప్రారబ్ధకర్తక్షయార్థ మై, యఖలపుణ్యంబుల ర ననుభవించు చును సర్వదేశంబులను దనయాజ్ఞ య, ప్రతిహతసత్వైతాపమునఁ జెల్లఁ బూని సప్తద్వీపములకుఁ దా నొక్కండ, వైష్ణవభూసురారవలికిఁ దక్కఁ

తే. దక్కుఁ గల్గినప్రజ కెల్ల రిందండధరుని, బోలి వర్తించుచును గొంతరకాల మరుగఁ దవిలి యొకనాఁడు దీర్ఘ స ర త్రంబు సేయ, సర్థి కై కొని దీక్షితుంరడయ్యె నందు.

తే. రాజఋషి దేవఋషిపితృ బ్రహ్మఋషులు, జనవరునిచేత విహితపూజనము లొంది సమధికై శ్వర్యగతి నున్న రసమయమునను, జగతుభాకారుఁ డారాజర శేఖరండు.

సీ. ఉన్నతోన్నతుఁడు సరముత్తుంగభుజుఁడు స, న్నహనీయతరశోభ రమానముఖుఁడుఁ జారుసంపుల్లకంరజారుణేఁడు ను, నాసాపుటుండు ఘంరదస్తి తుండు వక్రసూక్ష్మస్నిగ్ధరవరసీల కేశుండుఁ, గమనీయరుచికంబురకంధరుండు సుభగవిశాలవరక్షుండును ద్రివళిశో, భితమధ్యభాగుండుఁ ర బృథునితంబ

తే. మండలుండు నావర్తనరమాననాభి వివరుఁడును గాంచన స్తంభ రవిలసదూరు రాజితుండును నరుణచరణుఁడు లలిత నవదుకూలో త్తరీయుఁ డురన్నతయశుండు.

567

వ. మఱియు నియమనిమి త్రంబునం బరిత్యక్తభూషణుం డగుటంజేసి వ్యక్తాశేషగా త్రశ్రీకుండును గృష్ణాజనధరుండును శ్రీమంతుండును గుశహస్తుండును గృతో చితుండును శిశిరస్నిగ్ధతారాక్షుండును వైనపృథుచక్రవర్తి సభామధ్యంబునం

దారాగణమధ్యవిభాసితండును సకలజనాహ్లాదకరుండును సగునుభాకరుండునుం బోలె వెలుంగుచు లేచి నిలు చుండి సదస్యసంతోషదాయకంబులును జిత్రపద విరాజితంబులును బ్రసన్నంబులును బరిశుద్ధంబులును గంభీరాద్ధంబులును సవ్యా కులంబులును నై సభాషణంబుల నిట్లనియె. 568

క. వినుఁడీ సభ్యులు ధర్మము, సనయము నెఱుంగంగఁ గోరునట్టిజనుఁడు దాఁ దనతలపునఁ గలయర్థముఁ, జను నెఱిఁగింపంగ ధీరసత్పురుషులకున్. 569

సీ. ఏను నీలోకవిశ్రాంతంబు నెల్లను, శాసించి భాప్రజాసంతతులను దత్తద్విహితవృత్తిరదానంబులను జేసి, రక్షింప వివిధమర్యాదఁ దప్పి పోకుండ నిలుపుట కై కమలజుచే నియోగింపఁబడితి నిరట్లానరి యుంట నట్టిప్రజాపాలనాద్యనుష్ఠానవశంబునఁ బ్రాకృర్నసాక్షి యీశుఁ

తే. డెట్టివానికి సంతృప్తి నెనఁగు చుండు, నట్టివానికి నేలోక మండ్రు బుధులు గామదుఘములు నై సలోకములునాకు, సరవిఁ గలుగు ననుష్ఠానపరుఁడనగుట.

వ. ఇట్లు ప్రజలను ధర్మంబులయందు ననుశాసింపక యర్థకాముం డై వారివలన నప్ప నంబులు గొనె నేని వారలసాపంబు దనకుఁ బ్రాప్తింపం దేజోహీనుం డై భూవి భుండు సెడు గావునం బ్రజలు భూపతిహితార్థంబునకు స్వార్థంబునకు నసూ యారహితు లై వాసుదేవార్చనబుద్ధిజేసి ధర్మంబు నెప్పుడు నాచరింప వలయు నిదియు నన్ను ననుగ్రహించుట యదియునుం గాక పితృదేవర్షితుల్యులగుమీర లనుమోదించి కర్తయు ననుశాసకుండు ననుజ్ఞాతయు నయిననాకుఁ బరలోకం బున నేఫలంబు గలుగు నట్టిఫలంబునకు నదృశం బై నకర్తం బాచరింప వలయు నట్లయిన సంతోషంబు నొందుదు ననిన వార లారాజేంద్రునకిట్లనిరి. 571

క. జననాయక ప్రజ లిర వై, దినధర్మము లెల్ల వాసుదేవార్చనబుద్ధిని జేయ వలయు నంటివి, యనయంబును వాసుదేవుఁ డనఁ గలఁడె మహిన్.

సీ. అన విని వారికి నీ మనుజేశకుఁ డను నర్హతములార వినుఁ డయ్యె నీ తవిలి మీరు యజ్ఞాధిపతి యైననయభిలేశ్వరుఁడు గొన్ని మతములఁ గలఁడు ధీమంతులార యట్లైన మీరలు నందుకు విప్రతి,వత్తి గల్గుటను బ్రపన్న మరయఁ గా దంటి రేని నాశునునిచే రచిత మై, కాంతిమంత మగుజగంబు గానఁ

తే. బడుచు నున్నది యిట్టిప్రపంచరచిత కర్తవైచిత్ర్య ముట్టేటి నీ గలుగ కున్న నమర నది తదుక్తులుఁ బ్రపన్నములు గావు గాన యవ్యాసుదేవుండు నీ గలఁడు మఱియు. 573

వ. అదియునుం గాక యీజగద్వైచిత్ర్యంబు గర్తయైనయీశ్వరుండు లే కున్నం గర్తవశంబునంజేసి యుపపన్నం బగు నంటి రేని. 574

సీ. పూని ప్రియవ్రతోరతానపాదధ్రువ, మనుల కన్యత్పితామహంః కనంగః
దగునంగమేదిసీధవునకు మతియును, వినుతి కెక్కినవృధిరవీపతులకుఁ
బద్ధసంభవభవరప్రహోదబలిచక్ర, వర్తిప్రముఖభాగవతుల కర్థి
వర్గనుస్వర్గాపరవర్గంబులకు నను, గతకారణం డన ర ఘనత కెక్కి

తే. హీను లగుమృత్యుదాహిత్రులై నవేన, ముఖదు రాత్ములుధర్మవిరమోహితులును
దక్కఁదక్కినవారికిఁదాఁ బ్రసన్న, వరదుఁ డై యిచ్చు నభిమతారవళుల నలఁడు.

వ. ఇట్టివిద్వదనుభవంబున భువనహితుం డగువానుడేవుండు లేఁ దనుట యుప
పన్నంబు గా దదియునుం గాక. 575

ఉ. భూరితపోభిరామమునిరీ'పూజన మెవ్వనిపాదపద్మసే
వారతి వృద్ధిఁ బొంది యనిరేవారణః బూర్వభవానుసారసం
సారమహోగ్రతాపము భృశకంబుగఁ బాపగ నోవుఁ దత్పదాం
భోరుహజాతదేవనదిఁ ర బోలి యశేషమనోఘహరి యై.

వ. మతియు. 576

చ. అనుపమభక్తి నెవ్వనిపదాంబుజమూలము మందిరంబు గా
ననయముఁ బొందువాఁడు నిహతాఖిలభూరిమనోమలుండు న
ద్వినుతవిరక్తి బోధధృతిరవీర్యవిశేషః సమన్వితండు దా
ననఁ దగి భూరిసంస్మృతిమహత్తరదుఃఖము నండఁ డెన్నఁడున్.

క. నారాయణుండు జగదా, ధారుం డగునీశ్వరుండు రీ దలఁప నతనికిఁ

లే రెండు సములు నధికులు, ధీరోత్తముఁ డతఁడు నద్విరతీయుం డగుటన్. 578

వ. అదియునుం గాక. 579

ఉ. కర్తవశంబునక జగము రీ గల్గును హెచ్చు నడంగు సన్నచోఁ
గర్తముఁ బుద్ధిఁ జూడ జడరకార్యము గాని ప్రపంచకల్పనా
కర్తమునందుఁ గర్త యనఁ రీ గా విలసిల్లఁగఁ జాల దీజగ
త్కర్తకకార్యకారణము రీ గావున నీశుఁడు విష్ణుఁ డారయన్.

వ. కావున మీర లవ్వాసుడేవుని నధికారానుసారంబున నిశ్చితార్థఫలసిద్ధి గలవార
లై మనోవాక్కాయకర్తంబుల నిష్కపటవృత్తి దగిలి వినుతినతిపరిచర్యా
పూర్వకంబు గాఁ గామదుఃఖంబు లయినయతనిపాదపంకజంబులు భజియింపుం
డదియునుం గాక. 580

సీ. రూఢి నీశ్వరుఁడు స్వరూపంబునంజేసి, పూని విశుద్ధవిరజ్జానఘనుఁడు
నగుణుండు నయినఁ దా నరయనికర్తమా, ర్గమునందు ప్రీత్యాదిరద్రవ్యములను
శుక్లాదిగుణము విరస్మరదవఘాతాది, సత్క్రియలును మంత్రిసంచయంబు
సంకల్పమును యాగరసాధ్య మైనట్టియ, ఖండోపకారంబు రీ ఘనపదార్థ

581

582

1 పూజ్యులు లెవ్వని. 2 'మనీషవంతుఁడు'. 3 నందులొ' వ్రా. ప్ర.

తే. శక్తియు మఱిజ్యోతిష్టోమశననముఖ్య, నామత బహువిశేషగుణతను మెఱయు
నట్టియధ్వరరూప మైయఖిలజగము, నందు ననిశంబుఁ బ్రఖ్యాతిరనొందుచుండు.

వ. ఆదియునుం గాక దారుసంస్థితం బైనయనలంబు తద్దారుగుణంబు లయినదైర్ఘ్యవ
క్రత్వాదికంబుల ననుసరించుచందంబున నవ్యక్తంబు తత్త్వోభకం బయినకాలం
బును వాననయు నదృష్టంబు ననుకారణంబులచేతం బుట్టినశరీరంబునందు విష
యాకారం బయినబుద్ధి నొంది తద్విషయాభివ్యంగ్యం బైనయానందస్వరూపుం
డగుచుఁ గ్రియాఫలంబునం బ్రసిద్ధి నొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లను మదీ
యజనంబు లిమ్మేదినీతలంబున దృఢవ్రతులై యజ్ఞభుగీశ్వరుండును గురుండును
నయిననర్వేశ్వరుని హరిని నిరంతరంబును స్వధర్మయోగంబునం బూజించు
చున్నవారలు వారు నన్నాశ్చర్యకరంబు గా ననుగ్రహించువా రని హరిభక్తిర
తులై నమహాత్ముల నుతియించి వెండియు నిట్లనియె.

584

మ. వరసంపద్విభవప్రతాపనుమహైశ్వర్యంబులం బొల్పునీ
ధరణీనాథులతేజ మందితపోదాంతిక్షమావిద్యలం
గర మొప్పారు ధరానుపర్వహరిభక్తశ్రేణులం దెప్పుడుకా
ధరలోనం బ్రభవింప కుండు నని యర్థాత్మీవిభుం డిట్లనున్.

585

చ. అరయఁగ నేధరామరపదాంబుజరేణువు లర్థి దాల్చి య
ప్రమపురాణపూరుషుండు బ్రహ్మణదేవుండు నైనయట్టియా
శ్వరుండు సదానపాయినీర సాగరకన్యను సర్వలోకవి
స్ఫురితపవిత్రకీర్తియును బొంది విభూతిఁ దనర్చెఁ గావునన్.

586

సీ. ఏవనుధామరసేవను జేసి య, శేషగుణాన్వితసీతిఁ దనర్చు
నర్వేశ్వరుండు మఱి నంతుష్టుఁ డగు నట్టి, ధరణిదివిజులఁ దర్ధర్మపరులు
నలఘువినీతులు నై యవశ్యంబును, సేవింపరే ధరాదేవనిత్య
సేవచేఁ బురుషుండు చిరతరజ్ఞానవిద్యాభ్యాసి గా కున్న నైన నతఁడు

తే. వేగమున నంతరంగంబు నీ విశద మగుటఁ, జేసి కైవల్యపదమును నీ జెందు నట్లు
గాన లోకులు భూదేవతానికరముఁ, దగిలి భజియింపవలయు నుదాత్తమతిని.

వ. మఱియు.

588

సీ. విజ్ఞానఘనుఁ డన నీ వెలయునీశ్వరుండు త, త్త్వజ్ఞానయుతులై ననీవారిచేత
దీపింప నింద్రాదిదేవతోద్దేశంబు, నను భూమి సుముఖంబున హుతంబు
లగుహవిస్ఫులఁ దృప్తి నందినగతి నచేతన మైనయాహుతాశనముఖంబు
వలన వేల్చినహావిస్ఫులచేతఁ దృప్తుండు, గా కుండుఁ గావున నీ లోకమందు

తే. నగ్నిఘుఖమునకంటె ధరరామరేంద్ర, ముఖముపరిశుద్ధమత్యంతరముఖ్యమనఁగఁ
దనరునదిగానభానురార్యనము సకల, జనులుఁ గావింపఁదగు నార్యజనములార.

వ. అదియునుం గాక.

సీ. ఏవేదముం దేని రీయావిశ్వ మెల్లను, దర్పణప్రతిబింబిత ప్రభావ
నివహంబుకై వడి రీ దవిలి ప్రకాశించు, నట్టివిరజమును రీ నవ్యయమును
నగుచు సనాతనం రీ బగువేద మేధరా, దేవతాజన మనురీదినముఁ దగిలి
మహిత శ్రద్ధాతపోశ్రమంగళహాసనం, యమసమాధులఁ బొలురీపారు చుండి

తే. యర్థి సదనద్విచారు లై రీ యధికరింతు, రట్టివారల పదరజం రీ బర్ధిఁ దాల్చు
నలఘులకు సర్వపాపక్షయంబు నఖిల, సద్గుణావాప్తియును నగుఁ రీజతురులార.

వ. కావున నట్టివిప్రపాదనరీజ రేణువు లేనును గిరీటంబునధరియింతునిట్లు బ్రాహ్మణ
భజనంబునంజేసి యవాప్తనకలగుణుండును శీలధనుండును గృతజ్ఞుండును శ్రద్ధా
యుక్తుండును నై సమహాత్ము నఖిలసంపదలు ప్రాపించుం గావున గోబ్రాహ్మణ
కులంబును సనుచరసమేతుం డయినజనార్దనుండును నాయెడం బ్రసన్ను లయ్యె
దరు గాక యని వలుకు చున్నపుడుచక్రవర్తిం గనుంగొని పితృదేవద్విజనత్పురు
షులు సంతృప్తాంతరంగు లై సాధువాదంబుల నభినందించి యిట్లనిరి. 592

క. మనుజేంద్ర నీకతంబున, ననుపమఘనబ్రహ్మదండరీహతుఁ డత్యఘన
ర్తనుఁడు నగునట్టివేనుం, డనయము నరకంబువలన రీ నర్ధిఁ దరించెన్. 593

వ. కావునం బుత్రేణ లోకాఁ జయతి యను వేదవచనంబు నిశ్చయం బదియునుం
గాక. 594

చ. పురుషవరేణ్య హేమకశీశుండు రమాలలనేకునిందచే
నరకము నొండఁ గోరియు గురీణజ్ఞుఁడు భాగవతుండు నై నయా
వరతనయప్రభావమున రీ వాసికి నెక్కి విధూతపాపుఁ డై
నిరయముఁ బొందఁ డయ్యె నతిరీనిర్మలకీర్తిఁ దనర్యైఁ గావునన్. 595

క. అని పలికి వీరవర్యుం, డనఁ దగుపుడు శాశ్వతంబు రీ లగుహాయనముల్
దనరఁగ జీవింతువు గా, కని తగ నాశీర్వాదించి రీ యభిమత మొప్పన్. 596

వ. వెండియు నిట్లనిరి దేవా నీకు సకలలోకభర్త యగునారాయణునందు నిట్టిభక్తి
ప్రేడముటంజేసియు బ్రహ్మణ్యదేవుండు నుత్తమశ్లోకుండు నై నసర్వేశ్వరుని
సత్కథాజాలంబు వ్యక్తంబు సేయు చున్ననీవు మాకు నాథుండ వగుటంజేసి
యు నేము ముకుందదానుల మైతి మీభవదీయప్రజానుశాసనంబు ప్రజానురా
గంబు గలకారుణ్యమూర్తు లై సమహాత్ములకు స్వభావంబులు గావున నాశ్చర్యం
బు గాదు డై వసంజ్ఞితంబు లయినకర్మంబులచేత వినష్టజ్ఞానుల మై పరిభ్రమించు
మాదగుతమకిపారంబుఁ గంటి మేసర్వేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజాతి నధిష్ఠించి ఓ
త్త్రియులను ఓత్త్రియజాతి నధిష్ఠించి బ్రాహ్మణులను నీయుధయంబు నధిష్ఠించి
విశ్వంబును భరియించు నట్టివిపులసత్త్వండు సర్వరూపుండు మహాపురుషుండు

నై నపుడును నీశ్వరబుద్ధింజేసి యేము నమస్కరింతు మనునమయంబున. 597

—◆◆◆ పృథుచక్రవియోధుడు ననకాదు లరుగుచెందుట. ◆◆◆—

క. వినువీచినుండి మెల్లన, చనుచెంచిరి బాలసూర్యసంకాశతనుల్
జనవినుతసిద్ధపర్యులు, ననకాదులు శేముషీవీచక్షులు లంతన్. 598

వ. ఇట్లు ననుచెంచి. 599

క. అనఘాత్తు లతిథిరూపంబున రా గృహమేధి ప్రాణములు నుద్గతిచే
దనరినఁ బ్రత్యుద్గతివం,దనముల మరలం బ్రతిష్ఠితము లగు ననుచున్. 600

క. వినఁబడువచనన్యాయంబున నుద్గతము లగు ప్రాణములఁ గ్రమ్మఁ బొం
దను గోరువాఁడునుం బలె, ననుచరఋశ్వీకృదన్యుఁ ధై పృథుఁ డుతన్. 601

తే. ఇంద్రియేశుఁడు గంధాదిశక్త్యగుణముఁ, గూర్చి యుద్గమనక్రియఁ గోరిచేయు
పగిది బృథుచక్రవర్తి సంభ్రమముతోడ, నుహితభక్తిని బ్రత్యుద్గతమంబుసేసె.

క. ఘనగౌరవమున నమ్ముని,జనచిత్తవశీకృతుండు శ్రీ సభ్యుఁడుఁ బ్రియుఁడుకా
వినయానతకంధరుఁ డై, జనవరుఁ డాపరమయోగీచంద్రుల నెలమిన్. 603

సీ. పూని యర్హాననాశీనులఁ గావించి, కర మర్థి విధివత్ప్రకారమునను
బూజించి తత్పదార్థభోరుహక్షౌళన,నలిలంబు లాత్మమత్తమునఁ దాల్చి
హఃకళిలతసింహాసనాసీను లై, విహితాగ్నులను బోలి శ వెలుగు చున్న
శర్వాగ్రజన్ముల శ్రీ ననకాదులను జూచి, యతులశ్రద్ధాసంయమాన్వితుండుఁ

తే. బరమసంప్రీతిమతియు నై శ్రీ పలికె రాజు,గోరి యోమంగళాయనురలార పూర్వ
భవమునం దెద్ది మంగళప్రదనుకర్త, మేను జేసితి మిముఁ జూడరనిపుడు గలిగె

వ. అని వెండియు. 605

క. భువి నెవ్వనియెడ విప్రులు, భవుఁడును విష్ణుఁడుఁ దదీయశక్తులును బ్రస
న్నపదను లగుదురు వానికి, భువి దివిని నసాధ్యకర్తములు లే వరయన్. 606

వ. అని మఱియు ననఘాత్తులారా లోకంబుల నీక్షించుచుం బర్యటనంబు సేయు
మిమ్ము సర్వదర్శనం డయినయాత్మం గనుంగొనఁ జాలనిసర్వదృశ్యంబుచందం
బున నీలోకంబు గనుంగొనఁ జాలకుండు నట్టిమహాత్ముల రయినమీదర్శనంబునం
జేసి యేను ధన్యుండ నైతి నదియునుం గాక. 607

చ. అరయ ధరిత్రి నెవ్వనిగృహంబు మహార్హ జనోపయోగ్యవి
స్ఫురితతృణంబుభృత్యగృహాభూముల సారె దనర్చు నట్టిమం
దిరపతి పేద యైన జగతిం గడు ధన్యుఁ డటండ్రు గాన ను
స్థిరమతి మీరు వచ్చుట సర శేషశుభంబుల సేను బొందెదన్. 608

వ. అదియునుం గాక. 609

చ. వరమతులార యెవ్వనినివాసముఁ దీర్థపదాంతరంగు లై

పరఁగినయట్టిభాగవతశాసనజలంబులు సోఁక వేనిఁ ద
త్పరుఁడు భూరిసంపదలఁ శ బాంపిరిపోయిన నైన వానిమం
దిర మురగప్రకీర్ణ జగతీజముఁ బోలు నటండ్లు కోవిదుల్.

610

వ. అని పలికి వెండియు నిట్లనియె.

611

సీ. పరమపావనులార శ బాల్యంబునందుండి, మానితశ్రద్ధానశమన్వితులును
గుణనిధుల్ ధైర్యయుఁ క్తులు ముముక్షువులు నై, యధికవ్రతంబుల శ నాచరింతు
రట్టిపుణ్యుల భవశదాగమనంబు స్వాగత మయ్య సత్కృపాశలితులార
యనివారితవ్యనశనార్థనం బయినట్టిభూరిదుర్లంఘ్యసంశసారమందు

తే. ¹ మతివిహీనస్వకీయకశర ములఁ జేసి, యడరి మగ్నుల మై యింద్రియాధములనె
తివిరిపురుషార్థములుగాఁగఁగె నెలియుమాకుఁ, గుశలమున్న దెల్వకై కశకుశలులార.

వ. మీర లాత్మారాము లగుటంజేసి మీయందుఁ గుశలంబులరూపంబు లయిన
మతివృత్తులు సంభవించువు గావునం గుశలప్రశ్నం బుపవన్నంబు గాదు నేను
గృతవిశ్వాసుండ నై సంతపు లయినవారలకు సుహృత్తు లైనమిమ్ము నాకు నీసం
సారంబునందు నేమిట వేగంబె టేమంబు గలుగు నని యడిగెద నాత్మవంతులకు
నాత్మయు నాత్మభావనుండు నయినయీశ్వరుండు భక్తానుగ్రహంబుకొఱకు నీ
లోకంబుల మీవంటిసిద్ధరూపంబున వర్తించు చుండు నని పలికిన యతనిగంభీ
రార్థగౌరవంబులును శుభకరంబులును న్యాయసహితంబులును మితాక్షరంబు
లును శ్రోతృప్రియంబులును నయినవచనంబులు విని సంప్రీతచేతస్కుండును
మందసి తుండును నై ససత్కుమారుం డి ట్లనియె.

613

మ. ధరణీశోత్తమ సర్వభూతహితచేతస్కుండ వై ధర్మను
స్థిరభాగ్యోదయశాలి వై యెసఁగునీరచే సాధులోకోత్తరో
త్తరసంప్రశ్నము సేయఁగాఁబడె మహాశత్క సాధులోకైకన
చ్చరితంబుం దలపోయ నిట్టిద కదా శ చర్చింప లోకత్రయిన్.

614

తే. ధరణి సజ్జనసంగంబు శ దలఁప సుభయసమ్మతం బగువారలు శ నలుపునట్టి
సరససంభాషణప్రశ్నసరణి నిఖిలజనములకు సుఖకర మగు శ జనవరేణ్య.

615

వ. అని యభినందించి మోక్షసాధనోపదేశకాముం డైనపుడుచక్రవర్తికి వెండియు
ని ట్లనియె.

616

సీ. ధరణీశ మధునిఘోషదనుఁ డైనయట్టినా, రాయణులలితపాశదారవింద
వరగుణధ్యానధీరపరిణతత్వంబున, సకలాత్మమలవిమోచనము లైన
రతియును నిత్యవైరాగ్యంబు మొదలు గా, లోకోత్తరుండ వైననీకుఁ గలవు
సమ్యగ్విచారశాస్త్రములందు జనులకు, సేమంబునకును నిశ్చింతము లయిన
తే. యాత్మవ్యతిరిక్తఁ స్తువురలందు వీత, రాగతఁ దలంప నిర్గుణబ్రహ్మమయిన

యాత్మయందులరతియునుగ ననగ నివియ, హేతువులు బుద్ధిఁ జింతింపనిద్యచరిత.

వ. కావున శ్రద్ధయు భగవద్ధర్మచర్యయుఁ దద్విశేషజ్ఞానయు నాధ్యాత్మికయోగ నిష్ఠయు యోగీశ్వరోపాస్తియుఁ బుణ్యోపాశ్రయిండును బుణ్యశ్రవణండును నై ననాగాయణకథాలాపంబులు నర్థేంద్రియారాము లై నవారలతోడిసంగతుల యందు విరక్తియు వారల కభిమతంబు లై నయర్థకామంబులందు ననాకాంక్షయు సర్వేశ్వరునిగుణకీర్తనామృతపానంబు దక్కనితరపదార్థంబులందు నైరాగ్యంబు నొంది యాత్మారామత గలిగి విజనస్థలంబులందులరుచి గలుగుటయును నహింసయు శమాదిప్రధానవృత్తియు నాత్మహితానుసంధానంబును భగవత్కథాను స్మరణంబును సకామ్యంబు లయినయమనియమంబులును నితరభక్తిమార్గాగర్హణంబును యోగక్షేమార్థక్రియారాహిత్యంబును శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు భాగవతకర్తాలంకారభూతం బగుభగవద్గుణాభిధానంబును వీనిచేతవిజృంభమాణం బయినభక్తియోగంబునంజేసి యనాత్మయందు నసంగంబును గార్యకారణ రూపం బగునిర్గుణబ్రహ్మంబునందు రతియును నెప్పుడు గలుగు నప్పుడ సదాచార్యానుగ్రహవంతుం డయినపురుషుండు బ్రహ్మనిష్ఠులతోడఁ జెలిమి సేయుచు నీషణత్రయంబు వర్జించి ప్రకృతిం జేరక జ్ఞాననైరాగ్యవేగంబునంజేసి. 618

సీ. అనఘ సాక్షాత్కార శ్రమగుభక్తియోగాగ్నిఁ, గడఁగి జీవాధారకమును బంధ భూతాత్మకంబు నై శరణుచుహృద్గ్రంథిని, బూని స్వకారణభూత మయిన యరణి దహించుహూతాశనుకై వడి, నిర్దహించిన నిట్లు శ నెఱసి దగ్ధ చిత్తుఁ డై ము క్తనిశ్శేషాత్మగుఁబడు ¹ న, ధర్ముడు నై నయరతండు మిగుల తే. నర్థి బాహ్యంబులయినఘటాదికములు, నాంతరములైనసౌఖ్యదుఃఖాదికములు ననువిభేదము లాత్మ ² భేదనము లగుట, నయ్యుపాధివిహితంబు శ నందఁ గలఁడు.

వ. అది యెట్లనిన.

620

చ. పురుషుడు నిద్రపైఁ గలలఁ శ బొందినయాత్మనుపైకహేతు నై పరగీనరాజభృత్యజనభావగుణంబులు సంప్రబోధమం దరయఁగ మిథ్య యైనగతి శ నాంతరబాహ్యగుణప్రభేదముల్ పరువడిఁ గాన కుండు జనశాలనశీలన నిత్యభేదనా.

621

వ. మఱియును ద్రష్ట యైనయాత్మయు దృశ్యం బయినయింద్రియార్థంబు ననువీనికి నహంకారంబు సంబంధహేతు వగుటంజేసి యది యంతఃకరణంబునం గలుగు చుండు జాగ్రత్స్వప్నంబులయం దీభేదంబు గనుంగొను చుండు నిట్టియంతఃకరణంబు లేనిది యగునుషుష్టికాలంబునం బురుషుండు జలదర్పణాదినిమిత్తాభావం బగునప్పుడు బింబప్రతిబింబభేదంబు గనుంగొననిచందంబున దృశ్య భేదంబు గనుంగొన కుండుం గావున నంతఃకరణవిలయంబు నొందిన బాహ్యం

తరభేదంబు గన కుండుట నిశ్చయంబని వెండియు ని ట్లనియె. 622

సీ. భువి విషయాశ్చక్షుభూతంబు లయినయిం, ద్రియములచేతను శ దివిరి మనము
దగ విషయాసక్తిఁ శ దగిలి యాంతర మైన, మహితవిచారసామర్థ్య మెల్ల
శరకుశాది స్తంబజాలంబు ప్రాదతోయ,ములు గ్రోలుగతిఁ గ్రమంబున హరించు
నీరితి సంతర్విరచారసామర్థ్యంబు, నపహృతం బయినఁ బూర్వార్థపరాను

తే. మేయసంధానురూపసంస్కృతి నశించు, నది నశించిన విజ్ఞాన శ మంతఁ దొలఁగు
నట్టివిజ్ఞాననాశంబు శ నార్థజనులు, స్వాత్మ కది సకలాపహ్న శ వం బటండు. 623

ప. అదియునుం గాక యాత్మ న స్తు కామాయ సర్వంప్రియం భవతి యనువేద
వచనంబునంజేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వం బై నయాత్మోపాధికంబు నొంది
యాత్మోపహ్న వంబునం బాటిల్లుస్వార్థనాశం బెద్ది గలుగు దానికంటె లోకంబున
నధికం బై నస్వార్థనాశంబు లే దది యె ట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకు స్థైర్యంబు

నొందించునట్టియర్థకామాభిధానంబునం దధ్యేతుకం బై నస్వార్థనాశంబునం
బరోహోపరోక్షరూపజ్ఞానంబునంజేసి నశించుం గావున నాత్మోపహ్న వంబున
కంటె నధికతరం బై నసర్వార్థనాశంబు లే దని వెండియు ని ట్లనియె. 624

సీ. అనఘ యీనంసార శ మతిశయంబునఁ దరి, యింపంగ మది నిశ్చయించువాఁడు
గై కొని ధర్మార్థకామమోక్షములకు, నతివిఘాతుక మెద్ది శ యట్టిదాని

వలన సంగము సేయ శ వలవ దాధర్మాదు, లందుఁ ద్రివర్గంబు శ సంతకోగ్ర
భయయుతంబగుటనుశరమమోక్షంబై ము, ఖ్యార్థ మై విలసిల్లునంద్రులుభులు

తే. భువి గుణవ్యతికరమునఁ శ బుట్టినట్టి, యబ్జజాతాదులకు నస్త శ దాదులకును
గాలవిధ్యంసితాఖలక్రమము గల్గు, గలుగ దెన్నఁడు సేమంబు శ గాని వినుము.

ప. కావున మోక్షంబై పరమపురుషార్థం బని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె నరేంద్ర
దేవేంద్రియప్రాణబుద్ధ్యహంకారపరివృతంబు లయినయీస్థావరజంగమంబుల
హృదయంబులందు వ్యాపకుండుఁ బ్రత్యక్షభూతుండుఁ బ్రత్యగ్రూపుండు భగవం
తుండు నయినయీశ్వరుం డంతర్వామిరూపంబునం బ్రకాశించు చుండు నది
నారాయణునినద్రూపంబు గాఁ దెలియు మని వెండియు ని ట్లనియె. 626

ఉ. భూవర యేమహాపురుషభూషణునందుల నీనమ స్తువి
శ్వావళి లీలమై సదసనదాత్మకభావము నొంది భూరిమా
యావిభవంబులం దగి సరమగ్రవివేకనిరోధిస్సగ్గునా
శీవిషమద్ధి దోచుచు విశేషగతి వెలుఁ గొందు నెప్పుడున్. 627

చ. సుమహితనిత్యము క్తపరిశుద్ధవిబుద్ధసుతత్త్వఁ డై యురు
క్రముఁ డభిభూతసత్ప్రకృతి శ కర్త కళంకుఁడు నై నయట్టియు
త్తమచరితుం గృపాకరు నునదాత్మగుఁడొన్నతు నీశ్వరేశుఁ జి

628

త్రమునఁ దలపు మయ్య జనతాపరిరక్షణ దుష్టశిక్షణా.

సీ. వసుమతీనాథ యోవ్యనిపాదపద్మప, లాశవిలాసనల్ల లితభక్తి
సంస్కరణంబుచేరీ నజ్జనప్రకరంబు, ఘనకర్త సంచయగ్రథిత మగున
హాకార మనుహృదయగ్రంథిఁ జెఱుతురు, వివరింప నిట్లు నిర్విషయమతులు
మహి నిరుద్ధేంద్రియమాధులు నై నట్టి, యతులకుఁ జేరంగ రీ నలవి గాని
తే. యట్టిపరమేశుఁ గేశవు రీ నాదిపురుషు, వాసుదేవుని భువనసోవనచరిత్రు,
నర్థి శరణంబు గాఁ దత్ప్రదాంబుజములు, భక్తి సేవింపు గుణసాంద్రపార్థివేంద్ర.
మ. అరిషడ్వర్గమహోర్తి నక్రనికరరవ్యాకీర్ణ సంసారసా
గర మజ్జోదరకీర్తనాతరణిసాంగత్యంబునం బాసి తా
మరు దారంగ నఘాపహప్రకటయోగాదిక్రియాయుక్తిచేఁ
దరియింపఁ మదిఁ గోరువారలకు దుర్దాంతం బగుం గావునన్.

630

మ. ధరణీశో త్రమ నీవు కేవలసముద్యద్భక్తి ధీయుక్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాస్వన్నాన సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్దాంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపనయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్.

631

క. అని యీగతిఁ బంకరుహః, ననసుతుఁడును బ్రహ్మభోధరశాలియు నగునా
ఘనయోగివల్లభునిచే, తను దెలియఁగఁబడిన బ్రహ్మోత్తత్త్వం డగుచున్.

632

క. జనపతి మునిఁ బొగడి ముదం, బున నిట్లనుఁ బూర్వజన్మమున నేదీనా
వనుఁ జైనయీశ్వరునిచే, తను నిక్క మనుగ్రహింపఁ రీ దగితి మునీంద్రా.

633

క. వినుఁ డట్టియనుగ్రహసా, ధనమున కై మిఁగ లిపుడు రీ దగ నిచ్చటికిం
జను దెంచితిరి దయాళురు, ననఘులు భగవత్తములును రీ నగుమీఁచేతన్.

634

సీ.¹ నిరతంబు నాయందు రీ నిష్పాదితము లగు, దేహసమేతమరదీయరాజ్య
సర్వసంపదలును రీ సద్విజద త్రముల్, గావునఁ బ్రాణకాంతావిభాతి
మందిరసుతరాజ్యమహిబలకోశప, రిచ్ఛదంబుల నెల్ల రీ ధృతిఁ దలంప
రాజుకు భృత్యుండు రీ రాజకీయము లగు, తాంబూలముఖపదార్థములఁజేసి

తే. రమణసంతర్పణోపచారములు నడపు, గతిని వారల కవి నివేదితము లయ్యె
గాన మీ కుపచార మేరగతి నొనర్తు, సతులగుణసాంద్ర యోగికురీలాబ్ధిచంద్ర.

వ. అది యెట్లు బ్రాహ్మణాధీనం బంటి రేని సేనాధిపత్యరాజ్యదండనేత్రత్వసర్వలో
కాధిపత్యంబులు వేదశాస్త్ర వేది యైనబ్రాహ్మణునక కాని యితరులకు యోగ్యం
బులు గావు గావున బ్రాహ్మణులకు భోజనవననదానంబులు స్వకీయంబు లై
యుండు క్షత్రియాదులకు బ్రాహ్మణానుగ్రహంబున నన్నమాత్రంబు దక్కం
దక్కినవస్తుస్వాతంత్ర్యంబు లేదు గావున మీకు గురుదక్షిణ యేమి సమర్పించు

వాఁడ నదియును గాక స్వాతంత్ర్యంబు గలిగిన నిట్టియథ్యాత్మ విచారులు వేదాంతవేదులు నై భగవద్భక్తి నుపదేశించెడుమీఁటిపుణ్యాత్మలకుం బరి హాసాస్పదుండు దక్కఁ దక్కినవాఁడెవ్వం డంజలిమాత్రంబు దక్కఁ దక్కిన ప్రత్యుపకారంబు సేయం దలంచు నది గావున దయాళువు లైనమీరలు స్వకృ తోపచారంబులంజేసి సంతృప్తాంతరంగు లగుదురు గా కని పలుకు చున్నయాది రా జయినపుభుచక్రవర్తిచేతఁ బూజితు లై యాత్మ యోగనిష్ఠు లైనసనకాదు లతనిస్వభావంబుఁ బ్రశంసించుచు నమస్తజనంబులుఁ జూచు చుండ నాకాశ గమనంబునం జని రయ్యవనరంబున.

636

—◆◆◆ పుభుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవతుం డై ముక్తి నొందుట. ◆◆◆—

ఆ. విన మహాత్మ ముఖ్యుడైన నొప్పువైన్యుఁ డే, కాగ్రచిత్తుఁ డగుచు నీ నాత్మ నిష్ఠుఁ డైనయట్టితను నరవాప్తకామునిఁ గాఁగ, బుద్ధిలోనఁ దలఁచె నీ భూవరుండు. 637

వ. అంత.

638

సీ. కర్మంబులను యథాకాలదేశోచిత, బలవిత్తములు గాఁగఁ నీ బరగుధర్మ ములను బ్రహ్మార్పణబుద్ధిని జేసి కర్మానక్తుఁ డగుచు నరమాహితుండు ప్రకృతికంటెను దన్నుఁ నీ బర మైనయాత్మను, గర్తృసంచయసాక్షిఁ నీ గాఁగ బుద్ధి నర్చి దలంచుచు నీ నాచరించుచు నట్ల, మెఱసి సామ్రాజ్యలక్ష్మీనమేత

తే. మందిరోద్వానవనభూములందు రాజ్య గరిమ వర్తింపఁగా నహంకారరహితుఁ డగుచుఁ దనచిత్తమున నింద్రియార్థములను దగులకయ యుండె నస్తహాలోదారుఁ డగుచు.

639

వ. ఇట్లథ్యాత్మ యోగనిష్ఠుం డై కర్మంబుల నాచరించుచు నర్చి యనుభార్యయందు విజితాశ్వుండు ధూమ్రకేశుండు హర్యశ్వుండు ద్రవిణుండు వృకుండు ననునాత్మ సము లైనపుత్రుల నేపురం గనియె నంత.

640

క. జనవినుత భూమివలనను, ధనముల మర్యాదఁ గొనుచు నీ దాననిమిత్తం బునఁ గ్రమ్మఱ దా నిచ్చుచు, దిననాయకుఁ బోలి పనుమరీతీపతి యొప్పెన్.

వ. అతండు మఱియు నగ్నిచందంబునం దేజోదుర్ధమ్మండును మహేంద్రునిపగిది దుర్జ యుండును ధరణికరణి సతతక్షమాయుక్తుండును స్వర్గంబునుంబోలె నభీష్టదుం డును బర్జనవినిభాతిఁ గామితప్రవర్ణుండును సముద్రురీతి గాంభీర్యయుక్తుం డును మేరువుపోలికి ధైర్యవంతుండును ధర్మరాజుకై వడి ననుశాసకుండును మ హేంద్రునివిధంబున నైశ్వర్యవంతుండును గుభేరునిమాడ్కి ధనవంతుండును పరుణునిసరణి గుప్తార్థుండును సర్వాత్మకుం డగువాయువుచెలుపున బలౌజస్తేజో యుక్తుండును రుద్రునిపగిది నసహ్యాతేజుండును గండర్బునియనువున సౌందర్య వంతుండును మృగరాజునోజ నధికశౌర్యోపేతుండును మనువుననువున వాత్సల్య

యుక్తుండును నజనిచందంబునం బ్రభుత్వసమేతుండును బృహస్పతిగరిమ బ్రహ్మ
వాదియు సర్వేశ్వరునిజాడ జితేంద్రియుండును నై విష్వక్సేనానువర్తనులైన
గోగురువిప్రజనంబులందు భక్తి గలిగి లజ్జావినయశీలంబులందును బహిష్కా
రంబునందును నిరుపముం డై యివ్వధంబున సర్వలోక పాలక పృథ్వీధగణం
బుల నన్నింటిని దా నొక్కరుండ ధరియించి.

642

క. అనఘాత్త క లోక త్రయమున సజ్జనకర్ణరంధ్రముల వినఁబడు నా
వినుతయశోమహానీయుఁడు, జనవినుతుం డై సరామరచంద్ర నిమాడ్కిన్.

643

చ. సరసచోర్ధనత్పురుషసంఘనమంచితగీయమానసు.

సిరవరక్తి ర్తిపూరముల శ దిగజకర్ణములందు నించి తా

నిరుపమసౌమ్యభాషణమరీచీపలచేతఁ బ్రజానురంజి యై

ధరణి రాజనామమునఁ శ దాఁ దగు రెండవచంద్రుఁడో యనన్.

644

ప. మఱియు నమృహత్తుండు విజ్ఞానియు వర్ధితా శేషస్వానుసగ్గుండును బ్రజాపాలకుం
డును స్థావరజంగమవృత్తిదాయకుండును సత్పురుషధర్మవర్తనుండును నిష్పాది
తేశ్వరాదేశికుండును నై నవృథుం డొక్కనాఁడు దనవార్ధకంబు నీక్షించి నిజా
త్మజ¹ నాత్మజాలయందు నిలిపి ప్రజలు చింతాతురచిత్తు లగు చుండ నిజభా
ర్యాసమేతుం డై యప్రతిహతనియమంబున వైఖాసనసమ్మతం బైనయుగ్రతపం
బునందుఁ బూర్వంబున దిగ్విజయప్రవృత్తుం డగుచందంబునం బ్రవృత్తుం డై
తపోవనంబునకుం జని యందు.

645

మత్తకోకిలము. కందమూలఫలాశి యై బహుశకాల ముగ్రతపఃపరి

స్పందుఁ డై యటమీఁడటం దృణోపర్ణభక్షణ సేసి యా

చంద మేది జలాశి యై నృపసత్తముం డది మాని తా

మందగంధవహాశి యయ్యెఁ గ్రసంబునకా దృఢచిత్తుఁ డై.

646

వ. ఇట్లు వర్తించుచు.

647

నీ. మెండుగా మిటమిటరమండువేనవియందు, దప్తపంచాగ్ని మరధ్యమున నిలిచి
మానక జడి గొన్నరవాసకాలంబునఁ, బైఁ గోక వేయక శ బయట నిలిచి
జనులు హూహూ యనురచలివేళఁ గుత్తుక, బంటితోయములలోరపల వసించి
శిశిరంబు సాల నర్దకలఁ బర్వినవేళ, వెలయ భూశయనుఁ డై శ విశ్రమించి
తే. మహితనియతిఁ దితితౌసరమన్వితుండు

నియతపరిభాషణుఁడు జతాశీనిలుఁడు దాంతఁ

డిధమతి యీశ్వరార్చితరబుద్ధి యనఘఁ

డూర్ధ్వరేతస్కుఁడును నై క్రమోచితము గ.

648

వ. అతిఘోరం బయినతపం బాచరించె నివ్వధంబునం గ్రమానిరుద్ధం బయినత

1 నాత్మజాలయందు నిలిపి జితాశ్వనకుఁ బట్టంబు గట్టి ప్రజలు,

పంబున విధ్వస్తాశేషకర్తృమలాశయుండును బ్రాణాయామంబులచే జితారిషద్వర్గుండును ఛిన్నబంధనుండును నై పురుషశ్రేష్ఠుఁడైనవృథుచక్రవర్తి భగవంతుం డైనసనత్కుమారుం డెఱింగించినయోగమార్గంబున సర్వేశ్వరభజనంబు గావించె నిట్లు భగవద్ధర్మపరుండును సాధువర్తనుండును శ్రద్ధాసమన్వితుండును నైన పృథునకు నారాయణునందు భక్తి యనన్యవిషయం బైన ప్రవృద్ధం బయ్యె నివిధంబున.

649

క. నరలోకోత్తర భగవత్పరిచర్యా రాధనమునఁ శ్రీ దత్తశుద్ధాంతః
కరణం డగునావృథునకు, సరసిరుహోదరుకథానుశంస రణమునన్.

650

క. పరిపూర్ణం బగుభక్తిని, గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలన్
వజలినహృదయగ్రంథిని, నిరసించువి రక్తియుతమశీష జనించెన్.

651

ప. దానంజేసి యతండు సంఛిన్నదేహత్వజ్ఞానుండు నధిగతాత్మస్వరూపుండు నై
గదాగ్రజం డయినశ్రీకృష్ణునికథావక్తి నొంది సమస్తయోగసిద్ధులందు నిస్సృప్తి
హుం డగుటను హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకం బయినజ్ఞానయోగంబును విడిచి
యాత్మయందు నాత్మయోగంబు గావించి బ్రహ్మభూతుం డయి నిజకళేబరంబు
విడువ నిశ్చయించి.

652

నీ. కోరి మడమలచే శ్రీ గుడపీఠనము సేసి, పూని యుక్తాననాశీనుఁ డగుచుఁ
దనరుమూలాధారగ్రముననుండి వాయువు, నొయ్యన నెగయించి శ్రీయొనర నాభి
కలితంబు గావించి శ్రీ క్రమమున హృద్వత్స, కంఠశిరఃకోష్ఠకములఁ జేర్చి
కైకొని మూర్ధభాగమునకు నెగయించి, ప్రాణముల్ విడిచి యారోపవనుఁ బవను
తే. నందు నాకాశ మాకాశశ్రమందుఁ దేజ, మందుఁ దేజంబు నుదకంబునందు నుదక
మర్థిఁ గాయంబు మేదినిరయందుఁ గలిపె, బూని వానియథోచితశాసనములు గ.

ప. మఱియు భూమి నుదకంబునందును నుదకంబును దేజమందుఁ దేజంబును వా
యువున వాయువు నాకాశంబునందు నాకాశంబును మనంబున మనంబు నిం
ద్రియంబుల నింద్రియతన్మాత్రల భూతాది యైనయహంకారంబునందు నహంకా
రంబు మహత్తత్త్వంబునందును గూర్చి యట్టిసర్వకార్యహేతుభూతం బైన
మహత్తత్త్వంబును జీవప్రాపాధిభూతం బయిన ప్రకృతియందుఁ గలిపి జీవభూతుం
డయినపృథుండు జ్ఞానవైరాగ్యంబులచేత బ్రహ్మనిష్ఠుఁడై మాయోపాధి బాసి
ముక్తుం డయ్యె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

654

నీ. అంత నావృథునిభార్యామణి యగునర్చి, పుడమిపై వడినడు శ్రీ గిడినఁ గందు
సుకుమారపాదాబ్జరసుందరీరత్నంబు, సతులవతివ్రత శ్రీ యగుటఁజేసి
యాత్రైశ్వర్యతనువ్రతాచరణంబును, సుమహితభక్తిశ్రుత్రావణమును
నాష్టేయ మగుదేహాయాత్రయు సనువీని, చేత మిక్కిలిఁ గృతీభూతదేహ
తే. యయ్యుఁ బ్రియనాథకృతకరుణావలోక

కరతలస్పర్శనాదినకత్కారములను
నబల నుఖవృత్తిఁ జెంది యశయ్యడవులందుఁ
గృతత మదిఁ దోఁప కుండఁ జరఁగించునపుడు.

655

క. తనమనమున నేదుకిఖము, ననయంబు నెఱుంగనట్టిరయర్చి నిజాధీ
శునిప్రాణరహితదేహము, గనుఁగొని విలపించి విగతశకాతుక యగుచున్. 656

సీ. మానితమందరసానుప్రదేశంబు, నందుఁ జితారోప శ్రమర్థి జేసి
లలితమహానదీసలిలున్నాన యె, కలితమహాదారశర్కర డయిన
నాథున కుడకదాశక్రియల్ గావించి, యతిభక్తి సురలకు శ్రవతు లొనర్చి
వహ్నికి ముమ్మాటుర వలగొని పతిపాద, కమలయుగంబుఁ జరత్తమున నిలిపి

తే. వీరవరుఁ డైనపుభువృథిపీతలేశు, నందు ననుగమనము సేయునట్టిసాధ్వీ
నర్చిఁ గనుఁగొని దేవభార్యాసహస్ర, మాత్మనాథులఁ గూడినోయ్యంబుతోడ. 657

క. పరమోత్కంఠను నమ్మి, దరగిరిసానుప్రదేశశ్రవణమున వరుసం
గురియించిరి నవసురభిత, వరమందారప్రసూనవర్షము లంతన్. 658

క. తర మిడి యచ్చర లాడిరి, మొరయించిరి శంఖతూర్వకములు దివిజులు వా
డిరి కిన్నరజనులు పర, స్వరనుతు లొనరించి రాసురపర్యాంగనలున్. 659

వ. మఱియు నిట్లనిరి. 660

సీ. చర్చింప నిట్టియారశ్చర్య మెం దేనిని, గనుఁగొంటిరే యర్చి శ్రయనులతాంగి
ధన్యాత్మరాల గదా శ్రవణవిభుతోఁ గూడి, యిందిరారనుణి యశ్చేక్షుఁ గూడి
మెనుచునై పడి శ్రవణగమనము సేసె, నియ్యమ నిజహృదయేశుఁ డయిన
ఘను వైన్య నూర్ధ్వలోకమును బొందును, నేఁ డింతపట్టును శ్రనిశ్చితంబు
తే. పరమయోగీంద్రులకు దుర్విరభావ్య మైన, దృఢసుకర్తమువలన నశక్తిక్రమించి
వైన్యభూమిశు మెనుచునీవరున నూర్ధ్వ, గామినియున య్యెనీయింతిఁ ఘనతనొంది.

వ. కాన పతివ్రతలకు నసాధ్యం బెందునుం గలదే యని మఱియును. 662

క. పరికింపఁగ నేమనుజుఁడు, హరిపదమును బొందఁ జేయునట్టివివేక
స్ఫురణం దనర్చు వానికే, బరువడి నిలఁ బొంద రానిరపదముం గలదే. 663

తే. అట్టియవపర్గసాధన శ్రమైననునుజ, భావ మొందియు విషయసంబద్ధుఁ డగుచు
వసుధనెవ్వఁడువర్తించు శ్రవాఁడుధరణి, ననయమునిజాత్మవంచకుఁడనఁగఁబరఁగు.

క. అని వారలు దన్నధిని, వినుతింపఁగ నర్చి యాత్మశ్రవిభుఁ డగుపృథుఁ డొం
దినయచ్యుతలోకంబున, ననుపమవిభవమును బొందె శ్రవని విదురునకున్. 665

క. మునివరుఁ డగుమైత్రేయుఁడు, వినయంబున నెఱుంగఁ జెప్పి శ్రవెండియుఁ దగ ని
ట్లను నమ్మహానుభావుం, డనఘుఁడు భగవద్వరుండు శ్రవగుఁ బృథుఁ డనఘా. 666

క. ఏ నీ కిప్పుడు సెప్పితి, మాను గ నీవుణ్యకథను శ్రవహితశ్రద్ధా

ధీనుం డై విస్ఫురదవ, భానుం డై యెవ్వఁ డేనిఁ శ దనరినభక్తిన్.

667

క. వినినఁ బఠించిన వ్రాసిన, వినిపించిన వాఁడు పృథుఁడు శ విమలగతిం బొందిన క్రియ హరిపద మొందెడు, ననయము నిర్ఘాతపావుఁ శ డగుచు మహాత్మా.

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డంచితశ్రద్ధ క్రిఁ బఠించిన, బ్రహ్మవర్చసము సంశ్రాప్త మగుచు శ్రీ త్రియుం డర్థిమైఁ శ జదివిన విన్నను, జగతీవిభుత్వంబు శ సంభవించు వైశ్యుండు విని ధనశవంతుఁ డై యొప్పును, శూద్రుండు వినిన నుశ్లోకుఁ డగుచు మఱియును భక్తి ముగ్ధుఁడై పఠించిన, విత్తవిహీనుండు శ విత్తపతియు

తే. నప్రసిద్ధుఁడు ప్రఖ్యాతశ్రయశుఁడుఁ బ్రజలు లేనియధముఁడు వితతసంశతానయుతుఁడు

మూర్ఖచిత్తుండు విజ్ఞానశోభమతియు

నగుచు నుతి కెక్కుదురు మహితాత్మ మఱియు.

669

వ. ఈలోకంబునం బురుషులకు స్వస్వయనంబును నమంగళనివారణంబును ధనప్రదంబును యశస్కరంబును నాయుష్కరంబును స్వర్గదాయకంబును గలిమలాపహంబును నై నయాపుణ్యచరిత్రంబు చతుర్విధపురుషార్థకాము లై నవారికిఁ జతుర్విధపురుషార్థకారణం బగుం గావున వినం దగు సంగ్రహాభిముఖుం డైనరాజీచరిత్రంబు ననుసంధించి విరోధి నెదిర్చిన నవిరోధి పృథునకుంబోలఁ గప్పంబు లిచ్చు ముక్తాన్యసంగుండును భగవద్భక్తుండును నై నవాఁడు పుణ్యంబును వైన్య మాహాత్మ్యసూచకంబును నై నయాచరిత్రంబు వినుచుం బఠించుచుం గృత మతి యై దినదినంబును నాదరంబునం బ్రకటంబు సేయువాఁడు భవసింధుపోత పాదుం డైన నర్వేళ్వరునియందు నచలం బయినభక్తి గలిగి పృథుచక్రవర్తి పైం దినవిష్ణుపదంబుం బొందు నని యిష్టానిచరిత్రంబు మైత్రేయుండు విదురున కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె.

670

క. పృథునకు నర్చికిఁ బుట్టిన, పృథుకీర్తిధనుండు ఘనుఁడు శ పృథుతుల్యుం డై 'పృథుశౌర్యధైర్యధుర్యుఁడు, పృథివి' విజితాశ్వఁ డొప్పెఁ శ బృథివీపతి యై.

క. (విను మంత్రధానగతిం, దనరును నాసీరువలనఁ శ దగ విజితాశ్వం డును మఱి యంతర్ధానుం, డనుపేరఁ బ్రసిద్ధుఁ డయ్యె శ సతిచతురుం డై). 672

సీ. స్థిరమతి రాజ్యాభిషిక్తుఁ డై యష్టేటి, సమమతి సయ్యనుశంసన్తు లైన హర్యశ్వునకు సమాదరమునఁ దూర్పు ద, ట్టిణదిశఁ దగ ధూమ్ర కేశునకును బరఁగంగ పృథునకుఁ శ బళ్ళిమభాగంబు, ద్రవిణున కర్థి నుశ్రేతరపుదిశను గొమ రొప్ప నలుపురశకును బంచి యిచ్చి స్వ, కాంత యెనట్టిశిఖండినికిని

తే. మనుజయోనిని జనియింపుఁ శ డనుచు మున్ను, పలికినట్టిససిష్ఠాశాశపమునఁ జేసి పూని త్రేతాగ్ను లతనికిఁ శ బుత్రు లగుచు, జనన మొందిరి నజ్జనశ్రస్తవ్యచరిత.

- వ. వారలు పావకుండుఁ బవమానుండు శుచియు ననునామంబుల మనుష్యయోనిం
బుట్టియు నాత్మప్రభావంబునం గ్రమ్మట నగ్ను లయి చనిరి తదనందరంబ. 674
- క. అతఁడు సభస్వతి యనియెడి, ద్విత్వీయపత్ని వలనను హావిర్ధానుఁడు నా
నుతుఁ గని విజితాశ్వం డానతవిమతుఁడు రాజ్యవర్తనము దలపోయున్. 675
- క. విమలాత్మ కరాదానము, దమశుల్కాదికము గరము శ దారుణ మని డై
ర్యమునం దీర్ఘమఖివ్యాజమునం దద్వర్తనంబు శ నమమతి విడిచెన్. 676
- వ. ఇట్లు విడిచి. 677
- క. అతఁ డాత్మదర్శనం డయి, చతురతఁ బరమాత్మ హంసు శ సర్వేశ్వరుఁ ద
త్కృతువున యజించికుశలా,ద్భుతయోగసమాధి ముక్తిఁబొందె మహాత్మా. 678
- వ. అంత విజితాశ్వండు పరలోకగతుం డయిన హవిర్ధానుండు హవిర్ధాని యను
భార్యవలన బర్హిష్పదుండు గయుండు శుక్లుండు గృష్ణుండు సత్యుండు జితప్ర
తుండు ననువుత్రుల నార్జురం గాంచె నందు బర్హిష్పదుండు. 679
- సీ. సంతతసవనదీర్ఘాశాలి యగుచు ధ,రాతలం బెల్లను శ గ్రతువులకును
విలసిల్లుయజనశాశలలు వేఱువేఱక, ల్పించి యజ్ఞములు గాఁవించు చుండి
చిరకీర్తి యతఁడు ప్రాచీనాగ్రకుశలచే, క్షీతితలం బెల్ల నాశస్త్రతము సేయ
వసుధయెల్లను యజ్ఞశీవాట మై విలసిల్ల, సత్ప్రియాకాండనిర్మాణఁ డగుచు
తే. సుభగయోగసమాధినిర్మణఁడు ప్రజాపతి యగుననితన్ను జనమునుశీరింపవలయు
నట్టిఘనుఁడు హవిర్ధానిశీ యఖిలజగతిఁ, బఱపి కుశలను బ్రాచీనబర్హి యయ్యె.
వ. మఱియు నతండు. 681
- చ. అలవడ నేనతీమణి సరమంచితలీల వివాహవేళ ను
త్కలికఁ బ్రదక్షిణంబు లిడఁగఁ గని హవ్యవహుండు దొల్లి యి
మ్ముల శంకిఁ జూచి మోహమును శ బొందినరీతి విమోహి యయ్యె నా
లలితవినూత్నభూషణ యశలంకృతచారుశుభాంగి వెండియున్. 682
- చ. సురుచిరభంగి నాసతి గిరశోరవయఃపరిపాక యై రణ
ద్వరమణిహేమనూపురరవంబు సెలంగగఁ నాడుచుం దివా
కరచుచిరేఖ నొప్పెనగఁ శ గాఁ గని నిర్జితులైరి దేవకి
న్నరనరసిద్ధసాధ్యమునినాగసభశ్చరముఖ్యు లందఱున్. 683
- వ. అట్టిసాందర్యఖనియు సముద్రపుత్రియు నయినశతధృతి యనుకన్యం బ్రహ్మదే
శంబునం బాణిగ్రహణంబు సేసె నాశతధృతివలనం బ్రాచీనబర్హికిఁ బదుగురు
గొడుకులు జనియించిరి వారలు తుల్యనామప్రతులును ధర్మపారగులును నయిన
ప్రచేతనులు ప్రజానర్గంబునందుఁ దండ్రిచేత నాజ్ఞాపితులయి తపంబు గావింప
నర్హవంబునకుం జనునమయంబునం దన్తార్గంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు దృశ్యమా

1 'నట్టిసుతుఁడు హవిర్ధానుఁ డనెడిపేర, బరంగ జనియించె బ్రాచీనబర్హి యనఁగ' వ్రా. శ్ర.

నుం డైనశ్రీరుద్రునిచేత నేది యుపదేశింపబడె దానివస్తుధ్యానపూజానియ
మంబునఁ దవంబు నేయుచుండఁ దవకివతి యైననారాయణుం బదివేదివ్యసం
వత్సరంబులు పూజించి రని చెప్పిన విని విదురుండు మైత్రేయున కిట్లనియె.
సీ. తాపసోత్తమ ప్రచేతసులకు నర్హవ, మాన్గంబునందు నాశీభగ్గుతోడ
సంగ మెట్లయ్యెఁ బ్రసన్నుఁ డై హరుఁ డెద్ది, తివుట వారల కుపశదేశ మిచ్చె
జీవరాసులకు నాశీపుత్రోడిసంగంబు, గడుదుర్లభం బీజగంబునందుఁ
జర్పింప నమ్మేటి శ సమ్మనీం ద్రులకును, సంచితధ్యానగోశచరుఁడు గాని
తే. పుడమిఁ బ్రత్యక్షమునఁగానఁబడఁడుమఱియు, నంచితాత్మ సదారాముఁడఖిలలోక
రక్షణార్థంబుగా విరూపాక్షుఁ డాత్మ, శక్తితోఁ గూడి జగతివై శ సంచరించు.

—♦♦♦ రుద్రుండు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రము చెల్పుట. ♦♦♦—

- క. కావున భగవంతుండును, దేవస్తుతుఁ డయిన దేవశదేవునిసంగం
బేవెరవున ఘటియించెనొ, యావిధ మంతయును దెలియ శ నానతి యీవే.
క. అనవుడు విదురున కమ్ముని, జననాయకుఁ డనియె నట్టిశాధుమనీషం
దనరు ప్రచేతసులును నిజ, జనకునిపరిభాషణములు శ సమృత్తితోడన్. 687
క. శిరసా వహించి ప్రాద్విశ, కరిగెడునమయమున నెదుర శ సంబుధికంఠం
బబ పగునొకనరసి మనో, హరనిర్తలనలిలపూర్ణ శ యై నది మఱియున్. 688
సీ. రక్తోత్ప లేందీవర ప్రపుల్లంభోజ, కమనీయకష్టారకలిత మగుచుఁ
గంజాతకింజల్క శపుంజవిడ్యేవక, మందగంధానిలారనంద మగుచు
రమణీయహంససారనచక్రవాకకా, రండవనినదాభీరరామ మగుచు
వరమ త్రమధుపనుఁస్వరమోదపల్లవాం, కురితలతాతరుభరిత మగుచు
తే. ¹సిద్ధచారణగంధర్వశేవ్య మగుచుఁ
బుణ్యముల కాలయం బయి శ పాలుపు మిగిలి
లలిత మై చూడ నొ ప్పగుశలక్షణములఁ
బరగి శుచిలఘమధురాంబుశభవ్య మగుచు. 689
తే. ²సజ్జనునిహృదయముఁ బోలీశ్వచ్చమగుచు, హరిపదాకృతిదివిజవీరహారమగుచు
ఘనునిసిరిభంగి నర్హజీవనము నగుచు, మానవతివృత్తిగతిని నిశమ్నంబు నగుచు.
తే. శ్రశికరంబులుఁబోలె విశదము లగుచు
హరికథలఁ బోలి కల్ప మరహరము లగుచు

1 'దాని జపధ్యానపూజానియమంబుల నేవించుచు.' అ. ప్ర. 2 'ఘనపాలన నిర్మలఁగునూర్తి
మెరసి, నిర్మలం బైనజీవనాన్వితము నగుచు, మహితయోగీంద్రసంవేద్యమాన మగుచు, లోకపాపన
మన నొప్పొ నొకనరస్సు' అని యొకప్రతి. 3 సజ్జనునిహృదయముఁబోలీశ్వచ్చ మగుచు, మత్స్యైకకచ్చ
పమకరసంపాది యగుచు, భేకదర్శిక రావళీభీమ మగుచు, సుదధినందన కనికంబు నునికి యగుచు.—
అని పాఠాంతరము.

- వహ్నులునుబోలె భవనపావనము లగుచుఁ
బొగడఁ దగునీరములచేఁ బ్రపూర్ణ మగుచు.) 691
- వ. ఒప్పునట్టిసరోవరంబుఁ బొడగని యందు నొక్కదివ్యపురుషునిం గని రతండు. 692
- మ. సమదశ్రీకమృదంగవేణుముఖభాస్వన్నాద మై దివ్యమా
ర్గమనోరంజక మై తనర్చువిలసద్ధాంధర్యగానంబు నె
య్యనూ సంధిల్లఁగ విండుఁ దన్తహిమ కరత్యాశ్చర్యముం బొంది వే
గమునం దత్కమలాశరంబు వెడలెం శ గౌతూహలోల్లాసి యై. 693
- వ. ఇట్లు వెడలి వచ్చిన. 694
- మ. కని రాతాపనపుంగవుల్ దివిజలోక శ్రేష్ఠునిం దప్తకాం
చనవర్ణుక సనకాదియోగిజనభాస్వద్గీయమానుం ద్రిలో
చను భక్తానుగుణానుగుణ సుమహితైశ్వర్యుల్ బ్రహ్మాభిశో
భనవక్త్రుక నిహతాఘక ర్తృజనసంపద్యదునిక రుద్రునిన్. 695
- క. కని వారలు దమమనముల, ననురాగము నదృఢతంబు శ ననయముఁ బొడమక
వినయము దోఁపఁగఁ దత్పద,వనజములకు మ్రొక్కి భక్తివశగతు లగుచున్.
- వ. భగవంతుండును (నఖలధర్మండును గృహభండును) ధర్మవత్సలుండును (నఖల
పాపహరుండును) నయినహరుండు (ప్రీతుం డగుచుం) బ్రసన్నాంతకరణులు
ధర్మజ్ఞులు శీలసంపన్నులు సంప్రీతులు నయినవారల కిట్లనియె. 697
- సీ. వినుఁడు నృపాలనందనులార మీమదిఁ, గలతలం వెల్లను శ గాన వచ్చె
మీకు భద్రుం బగు శ మీయెడ నే నను, గ్రహబుద్ధిచే నిటు శ గానఁబడితిఁ
గై కొని యిపుడు సూర్యక్షముఁ ద్రిగుణాత్మకము నగునా ప్రకృతికంఠెను ధరణిని
బరఁగుజీవునికంటెఁ శ బరుఁ డైనవానుడే,వునిచరణాబ్జముల్ శ దనరుభక్తి
- తే. నర్థి నెవ్వరు భజియింతు శ రట్టివారు
నాకుఁ బ్రియతముల్ వారికి శ నయచరిత్రు
లార యెను బ్రియుండ నై శ భూరిమహిమ
వెలయు చుండుదు నది గాక శ వినుఁడు మీరు. 698
- వ. స్వధర్మనిరతుం డైనపురుషుం డనేకజన్మాంతరనుకృతవిశేషంబులం జతుర్ముఖ
త్వంబు నొంది తదనంతరంబునం బుణ్యాతిరేకంబున నన్నుం బొంది యధికా
రాంతంబున నేనును దేవతాగణంబులును నవ్యాకృతం బైనయేహరిపదంబును
బొందుదు మట్టిపదంబు భాగవతుండు దనంతె నె పొందుం గావున మీరు భాగ
వతత్వంబు నొందియు నాకుం బ్రియంబు ఘటియింపుండు భాగవతజనంబు
లకు నాకంటె నధికప్రియుండు లేడు గాన వివిక్తంబును జప్యంబును బవిత్రం
బును మంగళంబును నిశ్చేయసకరంబును నైననావచనంబు నాకర్ణింపుండు
సర్వాదిని బ్రహ్మ నిజనందనుల కెఱింగించిన శ్రీహరిస్తోత్రంబు మీకు నెఱింగింతు

వినుం డది యెట్టి దనిన.

699

క. వనజాసనుఁ డాత్మజు లగు, ననకాదులఁ జూచి పలికె నసమృతితోడన్
వినుండు కుమారకులారా, వనజోదరుమంగళస్తవం బెఱిగింతున్. 700

వ. (అని హరి నుద్దేశించివారలు విన నిట్లనియె) (నోయిశా యాత్మ వేదు లైనవారలకు
భవదీయోత్కర్ష స్వానందలాభకరంబు గావున నట్టిస్వానందలాభంబు మాకుం
గలుగవలయు నీవు పరిపూర్ణానందస్వరూపుండ విట్టిసర్వాత్మకుండ వైననీకు
నమస్కరింతు నని వెండియు నిట్లనియె. 701

సీ. పశ్చిమజనాభాయ న్ పశ్చిమజ్ఞానాయ శాంతాయ విశ్వప్రభోరథాయ భూత
సూక్ష్మేంద్రియాత్మ నే న్ సూక్ష్మాయ వాసుదేవాయ పూర్ణాయ పుణ్యాయ నిర్వి
కారాయ కర్మనిస్తారకాయ తేత్ర, పాలాయ త్రైలోక్యేపాలకాయ
సోమరూపాయ తేజోబలాధ్యాయ స్వయంజ్యోతిషేదురగ్న్వాయ కర్మ
తే. సాధనాయ పురాణపురుషాయ యజ్ఞ, రేతసే జీవత్పతాయ న్ పృథ్వీరూప
కాయలోకాయ నభ సేన స్తరకాయ విశ్వయోనయే విష్ణవే జిష్ణవే నమోఽస్తు.

సీ. సర్గాపవర్గసురద్వారాయ సర్వర, సాత్త్వ నే పరమహంసాయ న్ కర్మ
పాకాయ తదితరఫలరూపకాయ కృష్ణాయ ధర్మాత్మ నే న్ సర్వశక్తి
యుక్తాయ ఘనసాఙ్గ్యోరయోగీశ్వరాయ హిరణ్యవిర్యాయ రుద్రాయశిష్ట
నాథాయ దుష్టవినాశకాయ శూన్యప్రవృత్తాయ కర్మణేమృత్యవే వి

తే. రాట్ఫరీరాయ నిఖిలధర్మాయ న్ వాగ్విభూతయే నివృత్తాయ సత్పుణ్యభూరి
వర్చసేఽఖిలధర్మ దేవాయ చాత్మ, నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మ నే నమోఽస్తు. 703

తే. సర్వసత్త్వాయ దేవాయ న్ సన్నియామ, కాయ బహిరస్తరాత్మ నే న్ కారణాత్
నే సమస్తార్థలిక్ష్ణాయ న్ నిర్గుణాయ, వేదసే జితాత్మక సాధనవేనమోఽస్తు. 704

వ. అని మఱియుఁ బ్రద్యుమ్నుండవును నంతరాత్మవును సమస్త శేషకారణుండవును
జాతుహోత్రరూపుండవును నంతకుండవును సర్వజ్ఞుండవును జ్ఞానక్రియారూపుం
డవును నంతఃకరణవాసియు నైననీకు నమస్కరింతు నని. 705

క. అసఘా దేవ భవత్పద, వనరుహసందర్శనేచ్ఛ న్ పఠలినమాకుఁ
విను వైష్ణవసత్కృత మై, యెనయుభవద్దర్శనంబు న్ నీవె మహాత్మా. 706

వ. అది యెట్టి దనిన. 707

క. అసఘ సకలేంద్రియగుణాం, జనమును భక్తప్రియంబు న్ జలదశ్యామం
బును సౌందర్యసమగ్రము, ననుపమమును నిఖిలమంగళావహ మగుచున్. 708

వ. మఱియును. 709

1 ధర్మ పాలాయ సద్ధితఫల' అ. ప్ర. 2 'భూతివర్చసే శిశృదేవాయ వాగ్విభూతయే' నివృత్తాయ పరహృషీకేంద్రియాత్మ, నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మ నే సమస్తే' (వా. ప్ర. 3 నిర్వికల్పమేధనేహం కృతాత్మ నే' (వా. ప్ర.

సీ. అళికులోపమలసరదలకశోభిత మగు, నమృతాంశురేఖానిరభాసనమును

సమకర్ణ దివ్యభూషాప్రభాకలితంబు, సుందరభ్రానాసరసురుచిరంబు

సలలితకుండకుట్టుల¹ సన్నిభద్విజ, పూరితస్థిగ్ధకరపాలయుగము

పద్మపలాశశోభనలోచనంబును, మందస్థితాపాంగరసుందరమును

తే. సస్థితాలోక సతత ప్రసన్నముఖముఁ, గంబుసుందరరుచిరమంగళగళంబు

హారమణికుండల ప్రభాసపూరకలిత, చారుమృగరాజసన్నిభశస్కంధయుతము. 710

ప. వెండియు శంఖచక్రగదాపద్మకలితాయతబాహుచతుష్టయంబును వైజయంతీ

వనమాలికాకాస్తుభమణిశ్రీవిరాజితంబును నిత్యానపాయిని యయినయిందిరా

సుందరీరత్నపరిస్పందంబునం దనరి తిరస్కృతనికఊపలం బై నవక్షస్థలం బును

నుచ్చాప్సనిశ్వాసంబులం జంచలంబు లై నవళిత్రయరుచిరప్రకాశమాన

దళోదరంబును బూర్వవినిర్గతనిఖిలవిశ్వంబునుం బ్రవిష్టంబు సేయురీతి నొందు

సలిలావర్తసన్నిభగంభీరనాభివివరంబును బంకజకింజల్కవిభాసితదుకూలనిబద్ధకనక

మేఖలాకలాపశోభితశ్యామవృథునితంబంబంబును నీలకదళీస్తంభరుచిగోరుయు

గళంబును సమచారుజంఘంబును నిమ్మజానుయుగళంబును బద్మపత్తభాను

రపాదద్వయంబును మదీయాంతరంగతమోనివారకనిర్మలచంద్రశకల సన్నిభన

ఖంబును గిరీట కుండల కైవేయ హార కేయూర వలయముద్రికా మణినూపు

రాదివివిధభూషణభూషితంబును నిరస్తసమస్తసతజనసాధ్యసంబును భక్తజన

మనోహరంబును సర్వసంగళాకరంబును నై నభగవద్దివ్యరూపంబుఁ దామసజన

సన్మార్గప్రదర్శకుండ వై ననీపు మాకుఁ జూపి మమ్ముఁ గృతార్థులం జేయు మని

వెండియు నిట్లనియె. 711

సీ. ఆత్మకుఁ బరిశుద్ధి నర్థించువారికి, ధ్యేయవస్తువు భరవద్దివ్యమూర్తి

యంచితస్వర్గరాజ్యాభిషిక్తున కైన, సమధికస్పృహణీయతేముండవీపు

సద్భక్తియుతభక్తజనసులభుండవు, దుష్టాత్మలకుఁ గడు రదుర్లభుండ

వాత్మదర్శనులకు రనరయ గమ్యుండవు, నై యర్థి విలసిల్లు రదనఘచరిత

తే. యిట్టినిఖిలదురాదామ్యురీనీకు నిన్ను, నెఱయ సుజనులకైన వరర్థింప రాదు

వఱల నెవ్వఁడు పూజించురవాఁడు విడువఁ, జాలునే పద్మదళనేత్ర రసచ్చరిత్ర.

ప. ఎనసినభక్తియోగమున ర నే భవదీయపదాబ్జ మూలము

న్ననయముఁ బొందువాఁడు చటుల గ్రహభీషణవీర్యశౌర్యత

ర్జనములచే ననూనగతి ర సర్వజగంబులు సంహరించున

య్యనుపముఁ డైనకాలునిభరీయంబును బొందఁడు దాను గావునన్. 713

తే. ఇట్టినిపాదమూలంబు ర లెవ్వఁడేని, బొంది ధన్యాత్ముఁ డొనట్టిరపుణ్యుఁ డొందు

మనములోపలఁ గోరునేరమఱచి యైన, నవ్యయానంద గోవింద ర హరి ముకుంద.

- క. హరి నీభక్తులతోడను, నిరుపమగతిఁ జెలిమి నేయఁగనిమిషార్థముతో
సరి గాదు మోక్ష మనిన, సచిరశుభ మగుమర్త్యసుఖముఁ గల జెప్పఁగ నేలా. 715
- క. దురితవినాశకపదపం, కరుహ భవశ్రీ ర్తితీర్థకణచయభావశ్చం
తర సేకధూతకల్పవ, పురుషులు ధరమోదఁ దీర్థభూతులు గారే. 716
- వ. అట్టిభూతదయాసమేతులును రాగాదివిరహితచిత్తులును నార్జవాదిగుణయుక్తులు
ను సయినభాగవతజనులనంగంబు మాకుం గలుగఁజేయు మిదియ మ మ్మనుగ్ర
హించుట యని వెండియు ని ట్లనియె. 717
- చ. నరసిజనాభ సత్పురుషసంగసమంచితభక్తియోగవి
స్ఫురణ ననుగ్రహింపఁబడి శుద్ధము నొందినవానిచిత్త ము
స్థిరబహిరంగముం గనదు శ చెందదు భూరితమన్వయరూపసం
సరణగుహాగతంబుఁ గనఁ శ జాలు భవన్మహనీయతత్త్వమున్. 718
- వ. అది యెట్టి దనిన. 719
- సీ. అరయంగ నేమిటిరయందు నీవిశ్వంబు, విదిత మైయుండు నీవిశ్వమందు
నేది ప్రకాశించు శ నెప్పుడు నట్టిన్వయంజ్యోతి నిత్యంబు శ నవ్యయంబు
నాకాశమును బోలి శ యవిరళవ్యాపక, మగునాత్మతత్త్వంబునసాధికమహిమ
నమరుపరబ్రహ్మ శ మగునని పల్కి యి, ట్లనియె నవిక్రియుం శ డైనవాడు
తే. నెవ్వఁ డాతఁడు దనయందు శ నెపుడు నాత్మ, కార్యకరణసమర్థంబు శ గానిభేద
బుద్ధిజనకంబు నాఁ దగుభూరిమాయఁ, జేసి విశ్వంబు సత్యంబు శ గా నృజించె.
- ఆ. మరల మరల బెక్కుమాట లీవిశ్వంబు, జననవృద్ధివిలయసంగతులను
నందఁజేయుచుండు శ నట్టియాశ్వరుడ వై, తనరునిన్ను నాత్మతత్త్వము గను.
- వ. తెలియుదు మని వెండియు ని ట్లనియె యోగపరాయణు లగువారు శ్రద్ధాసమ
న్వితు లై క్రియాకలాపంబుల సంతోషకరణోపలక్షితం బయినభవదీయరూపంబు
యజింతురు వారు వేదాగమతత్త్వజ్ఞానులు నీ వాద్యుడవును ననాదియు నద్వి
తీయుండవును మాయాశక్తియు క్తుండవు నై విలసిల్లుచుండుదు వట్టిమాయా
శక్తిచేత. 722
- సీ. చతురాత్మ సత్త్వరజస్తమోగుణములు, వరుస జనించెను శ వానివలన
మహదహంకారతరన్తాత్రసభోమరు, దనలజలావనిమునినుపగ్న
భూతగణాత్మకస్ఫురణ నీవిశ్వంబు, భిన్నరూపమున నుత్పన్న మయ్యె
దేవ యోగతి భవదీయమాయనుజేసి, రూఢిఁ జతుర్విధరూప మైన
తే. పురము నాత్మాంశమునఁ జెందుపురుషుఁ డింద్రి
యములచే విషయసుఖము శ లనుభవించు
మహిని మధుమక్షి కాకృతమధువుఁ బోలి

- యతనిఁ బురవర్తి యగుజీవుఁ ర్దండ్రు మఱియు. 728
- వ. ఇట్టిజగత్సర్జకుండ నై ననీవు. 724
- క. భూతగణంబులచేతనె, భూతగణంబులను మేఘురేవుంజంబుల ని
 ధూతముగఁ జేయుననిలుని, భూతిని జరియింపఁ జేసి ర్పారుష మొప్పన్. 725
- తే. యాధిఁ దత్త్వత్క్రియాలభ్యరూపుఁ డవును, సుమహితస్ఫుర దమిత తేజఃఁడవుఁ జండ
 వేగుఁడవు నయి ఘనభూజావీపులమహిమ, విశ్వసంహార మర్థి గావించు వీశ.
- వ. అది యెట్లనిన. 727
- క. ఇతికర్తవ్యవిచారక, మతిచేత ననూనముగఁ బ్రేమ త్రంబును సం
 చితవిషయలాలసము నూర్జితలోభము నై నయట్టిరసృష్టి గడంకన్. 728
- తే. అప్రమత్తుండ వగుచుఁ బరద్వాక్ష నీవు, మ్రింగుదువు చాలనాఁకటరప్రేగు చుండి
 నాలుకలు గ్రోయుభూరిపరన్నగమువాతఁ, బడినయెలుకను భక్షించురేపగిదినఘ.
- చ. అనిశము నన్నదీయగురుఁ ర్జడై ననరొరుహసంభవుండు న
 మ్మనువులు నాత్మ సంశయము ర్మాని భజించుభసత్పదాబ్జముల్
 మనమున నిల్పి యుష్మదవరమానమహావ్యధఁ జెందునట్టిస
 జ్జనుఁడు పరిత్యజించునె భుజంగమతల్పక భక్తకల్పకా. 780
- క. కావున నాకును సూరిజ, నానళికిని సర్వసంశరయంబులు వాపం
 గావను బ్రోవను దగుగతి, నీ వని వినుతించినట్టిరయీస్తవ మెలమిన్. 781
- వ. రుద్రుండు ప్రచేతనుల కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రచేతనులారా యిట్టి
 యోగాదేశనామకంబై నయీస్తోత్రంబు¹ బహువారావృత్తిచేఁబఱించి మనంబున
 ధరియించి సమాహితచిత్తులై మీరందఱు నాదరంబున విశ్వాసయుక్తులును స్వధ
 ర్మాచారవంతులును భగవదర్పితాశయులును నై జపించుచు సర్వభూతావస్థి
 తుండు నాత్మారాముండు నై ననర్వేశ్వరుని² నుతించుచు ధ్యానంబు సేయుచుఁ
 బూజించు చుండుఁడు తొల్లి యీస్తోత్రంబు భగవంతుం డైనపద్మసంభవుండు
 (సిస్సుతు వగుచు) నాత్మజుల మైనమాకును (సృజియింప నిచ్చుగించు)భృగ్వాదుల
 కును నెఱింగించె నేము (నాభృగ్వాదులును) బ్రజాసర్గంబునందు బ్రహ్మచోదితు
 ల మై యీస్తోత్రంబునంజేసి విధ్వస్తనమస్తతమోగుణుల మై వివిధప్రజాసర్గంబు
 గావించితిమి కావున నీస్తోత్రంబు నెల్లప్పుడు నేకాగ్రచిత్తుండును వాసుదేవపరాయ
 ణుండు నై యెవ్వండు జపించు వాఁడు వేగంబై శ్రేయస్సును బొంది తదీయ
 జ్ఞానప్లవంబున వ్యసనార్థవరూపం బయినసంసారంబును సుఖతరంబుగఁ దరియిం
 చు నట్టిమదుపదిష్టం బయినయీహారిస్తవంబు నెవ్వండు నడుపుచు దురారా
 ధ్యం డై నశ్రీహరిం బూజించు వాఁడు మదుక్తస్తోత్రగానసంతుష్టుండును శ్రేయ
 స్సులకు నేకాశ్రయభూతుండును నగుశ్రీమన్నారాయణునివలన సమస్తాభీష్టం

1 'నాచార్యోపదేశంబునం బఱించి' బ్రా. ప్ర. 2 ధ్యానయుక్తంబుగాఁ బూజింపుడు.

బులం బొందు నెవ్వం డేనిఁ బ్రభాతంబున లేచి ప్రాంజలియు శ్రద్ధాసమన్వి
తుండు నై యీమంగళ స్తవరాజంబును వినును వినిపించును వాడు గర్తబంధ
విముక్తుం డగు నని మఱియు నిట్లనియె. 732

క. సరదేవతనయులారా, పురుషాధీశుండు పరమేశ్వరుఁడు నగునీ
శ్వరునుస్తోత్రము మీ కే, నెఱింగించితి మీరు మదిని శ నెడవనిభ క్తిన్. 733

క. ఏకాగ్రచిత్తులును సుశ్లోకులు నై జపము సేయుచును ఘనతపముం
గైకొని చేసిన మీకును, జేకుఱు మహితేస్సితార్థసిద్ధి గడంకన్. 734

క. అని యీగతి నుపదేశం, బొనరించి సదాశివుండు శ నొగి వారలచే
తను బూజితుఁ డై వారలు, గన నంతర్ధానుఁ డయ్యెఁ శ గౌతుక మొప్పన్. 735

వ. అంత. 736

తే. తివుట వారలు రుద్రోపరదిష్ట మైన,యచ్యుత స్తవము జపించు శ చయుతసంఖ్య
వత్సరములు గ్రతపముదుర్రవ్వారవారి,మధ్యమునఁ జేయుచున్న సరమయమునందు.

—◆— నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమార్గమును చెలియఁజేయుట. —◆—

వ. ఘనకర్తాన క్తచిత్తుం డై యున్న ప్రాచీనబర్హి కడకు నధ్యాత్మవేదియుం గృపాళువు
నై ననారదుండు సనుదెంచి యారాజునకు జ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు నతనితో
ని ట్లనియె రాజా యీక ర్తంబునంజేసి యెట్టిశ్రేయస్సు నభిలషించు చున్నవాఁడ
వట్టియనిష్ఠనిరసనేష్టప్రాప్తికరంబు నయినశ్రేయం బీక ర్తంబువలన లభింప దని
నం బ్రాచీనబర్హి నారదున కి ట్లనియె. 738

సీ. అనఘ ముసీంద్ర మ శ హాభాగ యేను గ,ర్తాపవిధజ్ఞాని శ నగుచు మోక్ష
మెఱుంగంగ లే నై తిర నిట్టినా కిష్టడు, గడువిమలంబును శ గర్తబంధ
నాశకంబును నగుజ్ఞానోపదేశంబు, గావింపు మతిదయాశకార కూట
ధర్తంబు లగుగేహాలెతులందుఁ జెంది జా,యాతనూజాతధరనాదికములె

తే. భూరిపురుషార్థములుగాఁగరబుద్ధిఁదలఁచు, మతివిహీనుండుసంసారమార్గములను
దగఁబరిభ్రామ్యమాణుఁ డై శ నొగిలిమోక్ష,పదమునొందంగఁజాలఁడు శ భవ్యచ

క. అనవుడు నతనికి నతఁడును, ననఘా యీయధ్వరంబులందును గృప మా రిత.
లిననీచే విశేసింపం, జని కూలినవసుల వేలరసంఖ్యలఁ గనుమా. 740

వ. కావునం బశువ్రాతంబులు ద్వదీయవైశసంబును స్మరించుచున్న వై లోహాయం
త్రమయశ్మంగంబులచేత నెప్పుడు నీవు పరలోకంబు నొందెద వప్పుడ నిన్ను
హింసించు మని భవదీయమృతికి నెదురుచూచు చున్న విట్టిసంకటంబు నొందం
గలనీకు నిస్తారకం బయినయొక్కయితిహాసంబు గల దెఱింగింతు విను మని
యి ట్లనియె. 741

—◆— పురంజనోపాఖ్యానము. —◆—

సీ. భూమిశ వినవయ్య శ పూర్వకాలమునఁ బు,రంజనుం డనునొక్కరౌరాజుగలఁడు

నతనికి విజ్ఞాతుఁ ఁ డనుపేరఁ దగినవిజ్ఞాతచేష్టితుఁ డగునఖుఁడు గలఁడు
నాపురంజనుఁడు పురరాన్వేషి యై ధరా,చక్రంబు గలయుంగ ఁ సంచరించి
తన కనురూప మై ఁ వెను పొందుపుర మెందు, వీక్షింపఁ జాలకఁ విమనుఁ డగుచు

తే. నేపురము లుర్విఁ బొడగనె ఁ నాపురములు
గామములఁ గోరుతనకు నరక్కామములను
బొందుటకు వానిని ననర్హములు గఁ దనమ
నమునఁ దలఁచి యొకానొకఁనాఁ డతండు.

742

వ. చను చున్న సమయంబున హిమవత్పర్వతదక్షిణసానువులందు.

743

సీ. వరనవద్వారకకవాటగవాక్షతో,రణదేహాగోపురముల నొప్పి
ప్రాకారయంత్రవత్ప్రప్తోభీపరి,ఖాట్టలకోపవనాళిఁ దనరి
సౌవర్ణ రాప్యాయనఘనశృంగంబుల, రమణీయవివిధగేరహముల మించి
రథ్యానభాచత్వరధ్వజక్రీడాయ, తననుచై త్యాపణతతిఁ దనర్చి

తే. మరకతస్ఫటికవిదూరరమణివినూత్న,హస్తకాయుతఖచితహా ర్థ్యములు గలిగి
విద్రుమద్రుమవేదులఁ వెలయునొక్క, పురముఁ గనె భోగవతి కెనఁబోలుదాని.

వ. ఇట్లు గనుంగొని యనంతరంబ ముండటం బురబాహ్యంతరంబున దివ్యద్రుమల
తాకుంజపుంజంబును సమదనదద్విహంగమత్తమధుకరకులకోలాహలనంకులజలా
శయశోభితంబును హిమనిర్మల బిందునందోహపరిస్పందకందళితమంద మలయ
మరుదుచ్ఛలితప్రవాళవిటపనళినీతటంబును బాంధజనమనోరంజనాహ్వనబుద్ధిజన
కకలహంసరాజకీరకోకిలాలాప విరాజమానంబును మునివ్రతనానావిధవనమృగ
వ్రాతబాధారహితంబును నై నపుర బాహ్యోద్యానవనంబునందు యాదృచ్ఛికం
బుగ నేకైకశతనాయకం బై నయనుచరదశకంబును బంచమస్తకసర్ప ప్రతీ
హారుండును దోడరాఁ జనుదెంచు చున్న భర్తృస్వేషిణియుం గామరూపిణియు
నప్రాథమ్య నయినయట్టి.

745

సీ. ఘనసమవిన్యస్తకర్ణకుండలరుచుల్, గండభాగంబుల ఁ నిండి పర్వఁ
దమృతేకులసిరిఁ దటమటింపఁగఁ జాలు, మెఱుఁగుఁగన్నులు దలఁ దిరిగి రాఁగ
జఘనసంకలితపిశంకగనీద్యుతి, కనక కాంచీరుచిరగరము పెనుపఁ
జరణసోజభాసరచలన్నా పుర, ఝణఝణధ్వని నర్తనరణిఁ జూప

తే. లలితయావనలక్ష్మీవీరలాసభాసు, రోదయవ్యంజితప్రభాతయక్షిణ
సమనిరంతర కుచకుట్టరముల ప్రీడఁ, జెంది పయ్యెదఁ గప్పుబాఁలేందుముఖిని.

వ. మఱియును బాలయు సుదతీయు గజగామినియు నయినయొక్కప్రదోతమం
గాంచి.

747

క. తర మిడి ప్రేమాద్గత మై, మరువిండులకొమరు నగుబాఁమలు గలతరుణీ
సరసాపాంగవిలోకన,శరపరివిధాంగుఁ డగుచు ఁ జనవిభుఁ డనియెన్.

748

- క. ఎవ్వరిదానవు జనకుం, డెవ్వఁడు పే రేమి భృత్యుఁ ఁ లీపదియొక రిం
దెవ్వరు సతు లెవ్వరు మఱి,యివ్వనమున నుండఁ గార్యుఁ ఁ మెద్ది మృగాక్షి. 749.
- క. భవదీయపురస్కరుఁ డగు, పవనాశనుఁ డెవ్వఁ డతిక్రూపామతినాకుఁ
వివరింపు మనుచు వెండియు, ధవళేక్షణఁ జూచి ధరణీధవుఁ డిట్లనియెన్. 750
- సీ. తరళాక్షి పతి యగుఁడర్చు నన్నేషింపఁ, జరియించుప్రీ యనుఁగతిహా కాక
రుద్రు నన్నేషించురుద్రాణిపూ కాక, బ్రహ్మను వెదకుభారతిపై కాక
నారాయణుని భక్తిఁగోరి యన్నేషించు, నిందిరపూ కాక యెవ్వ రిపు
త్వత్పాదకామనఃత్వమునను సంప్రాప్త,నకలకాముం డగుఁసరను నెట్టి
తే. వాని వెదకెడు తరుణీ భరవత్కరాగ్ర,పద్మకోశం బదెక్కడఁ బతిత మయ్యె
నాకునెఱిగింపఁదగుదు విరవేక చరిత, యని నృపాలుఁడు మఱియునిట్లనియె సతికి
- క. కర మొప్పఁగ నీ విటు భూ,చర వగుటను ప్రీతి శివపు ఁ శారదపును సా
గరకన్యపుఁ గా కుండుటఁ, దరుణీ పొడగంటి నని పరదంపడి పలికెన్. 752
- సీ. మొనసి యదభ్రుకర్కుడ నైననాచేత, నిపుడు పాలిత మైనయీపురంబు
సరసిజోదరునిభుజాపాలితోదాత్త,లలితవైకుంఠ మరలంకరించు
నిందిరానుందరిఁచందంబునను నీ వ,లంకరింపఁ గడంగు ఁ పంకజాక్షి
యది గాక తావకీనాపాంగరుచి మోహి,తాంతరంగుండ నైఁగనట్టినన్ను
తే. మహితసప్రీతభావసర్వందహాస, చారుచిత్రమభ్రూలతాఁగ్రేరితుఁడుగఁ
దనరుభగవంతుఁడగునట్టిఁమనసిజుండు, పడఁతి యుడుగక పీఠింపఁదొడఁగ నిపుడు.
- వ. కావున. 754
- చ. తరుణి సుతారలోచనయుఁతంబును మంజునుధానమానభా
సురమృదువాక్యయుక్తమును ఁ శోభితకోమలలంబమాననుం
దరచికురాభిరామము నుదారము నై నభవన్తుఖాబ్జముఁ
సురుచిరలీల నెత్తి ననుఁ ఁ జూడుము సిగ్గునఁ జెంద నేటికిన్. 755
- వ. అని యివ్విధంబున నధీరుం డై పలుకుపురంజనుం జూచి యాప్రమదోత్తమ వీర
మోహిత యై సస్థితానన యగుచు నానందంబు నొంది యిట్లనియె. 756
- క. పురుషవర నాకు నీకును, గురువును నామమును గులముఁ గోరి యెఱుంగ నీ
పురమున నుండుదుఁ గా కీ,పురమును నిర్మించినట్టిఁపురుషు నెఱుంగన్. 757
- క. వీరలు నాసఖు లిలల, నారత్నము లార్యవీనుత ఁ నాచెలు లీవృ
ద్ధోరగ మే నిద్రింపఁగ, ధీరత మేల్కొంచి పురము ఁ ధృతిఁ బాలించున్. 758
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 759
- సీ. మనుజనాయక నీపు ఁ మద్భాగ్యవశమున, నిటకు నేతెంచితి ఁ నిపుడు నీకు
మంగళం బగునీపు ఁ మహితేంద్రియగ్రామ,భోగ్యంబు లగుకామఁపుంజములను
సర్థి సంపాదింతు ఁ వనఘాత యీనవ, ద్వారప్రయుక్త మై ఁ తనరుపురము

- 1 నీవు గొని యేలు నీకంటె దీనికి, నధిపుఁ డన్యుండు లేఁ దనఁను యిందు
తే. మదుపనీతము లై నకామములననుభ, వింపఁగా సమాశత మధిరస్థింపు మెలమిఁ
గోరినీకంటెఁ బ్రియులునెవ్వరునాకు, నరసిచూడంగమను జేంద్రయదియుఁగాక.
- వ. మఱియు రతిజ్ఞానవిహీనుండు నకోవిదుండు నిహపరచింతాశూన్యుండుఁ బశుప్తా
యుండుఁ ద్వదన్యుండునై నవాని నెవ్వనివరియింతు గృహస్థాశ్రమమందు ధర్మార్థ
కామమోక్ష ప్రజానందంబులును యశంబును¹ యతివేద్యంబులు గానిరజస్తమో
విహీనపుణ్యలోకంబులును గలుగుఁ బితృదేవర్షి మర్త్యభూతగణంబులకుం దనకు
నీలోకంబున గృహస్థాశ్రమంబు సర్వక్షేమార్థం బయినయాశ్రమం బండు గా
వున వచాన్యుండవు వీరవిఖ్యాతుఁడవుఁ బ్రియదర్శనండవు స్వయంప్రాప్తుండవు
నయి భోగిభోగనదృశభుజావండంబులచే నొప్పభవాదృశుం దగిలి మాదృశ
యగుకన్య వరియింప కుండు నే యని వెండియు. 761
- క. కరుణారసపరిపూర్ణ, స్ఫురితస్త్రితరుచివిలోకరపుంజముచేతం
గర మర్థి దీనజనభయ, హరణుడవై సంచరింపు నీ మఖిలజగములన్. 762
- క. అని యింగతిఁ బలికినయా, వనజాక్షిఁ బురంజనుండు నీ వరియించి ముదం
బున నన్యోన్యము మైత్రిం, దనరుచుఁ దత్పురము సొచ్చి నీ ధన్యుం డగుచున్. 763
- చ. శతనమకాల మప్పురి నరజస్తము భూరినమస్తసౌఖ్యసం
గతులఁ దనర్చి వందిజననగాయక నద్వినుతోరుగానమో
దితమతి నొప్పి సుందరనరతీజనసేవితఁ డై నృపాలకో
చితలలితస్థలంబుల నరసించుచుఁ గ్రీడలు నల్పుచుండఁగన్. 764
- క. నరనాథుఁడు లోకభయం, కరగతి వర్తించు గ్రీష్మకాలము దోఁపం
దరశలహాసీ² మకోహర, నర హ్రదినిసలిలమందు నీ వసియించె దగన్. 765
- వ. ఇట్లు వసియించి కతిపయదినంబు లరుగునమయంబున. 766
- నీ. అవనీశ్వరోత్తమ నీ యప్పురంబున నాల్గు, వంశల నున్నగరవంశులు వినుము
తూర్పుదిక్కునను నై నదును దక్షిణోత్తరం, బుల రెండుఁ బశ్చిమంబుననురెండుఁ
గాఁగ నాతోమిదిగవంశుల నుపరిదిక్కున నేడుఁ గ్రిందిదిక్కునను రెండు
నయి యుండు మఱి వానిరయందుఁ బృథగ్విధ, విషయగత్యర్థ మై నీ వెలయు నీశ్వ
తే. రుండొకం డరయఁ గలండు నీ రూఢిఁ దత్పురంబుఁ బాలించునట్టిపురంజనుండు
నాపురద్వారనవకంబునందులోన, నర్థి బ్రాద్వారపంచకనీమందు వరున. 767
- వ. ఖద్యోతయు నావిర్ముఖయు ననునామంబులు గలద్వారయుగంబున ద్యుమ
త్సఖుం డై విభ్రాజతాఖ్యజనపదంబును బొందు వెండియు నళినియు నాళినియు

1 నందును వసియించి యనుదినంబునుచున్న, నోభీష్టనిరతిమైఁ బ్రాభవమునందు నాచెలుచేఁ
నళిమతకామమల్, నెచ్చి నరింపను నీకుఁ గూర్తు 2. వింపుచును సమశత. 3 హృద్యంబులుగాని.
4 యతమనో, హరశీతలసలిప్రాదమునందు వసించెన్.

ననుపేళ్లు గలవాకిళ్లు రెంటియందు నవధూతసఖుం డై సారభరూపంబు లయిన విషయంబులం బొందు మఱియు ముఖ్యానామకం బైనప్రధానప్రాగ్ధ్వారంబున రసజ్ఞవివక్షాన్వితం డై యాపణబహూదనంబు లనువిషయంబుల నొందుఁ బితృహూనామకం బయినదక్షిణద్వారంబున శ్రుతధరాన్వితం డై దక్షిణసాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు దేవహూనామకం బయినయు త్తరపువాకిట శ్రుతధరాన్వితం డై యు త్తరపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు వెండియుం బడమటివాకిళ్లు రెంటియందు నాసురీనామకం బైనవాకిట దుర్మదసమేతుం డై గ్రామకనామకం బైనవిషయంబును నిర్వృతినామకం బయినవాకిటియందు లుబ్ధకయుక్తుం డై వైశసం బనువిషయంబు నొందు చుండు వెండియుం బురంజనుం డప్పరంబునం జౌరజనంబులందు నిర్వాగ్యశస్కరు లన నిద్ద ఊంథులు గలరు వారలచేత గమనకరణంబు లనుక్రియల నొందుచు సంతకపురగతుం డగునప్పుడు విఘ్నాచీనమన్వితం డై జాయాత్తజోద్భవంబు లైనమోహప్రసాదహర్షంబుల నొందు చుండు సవ్యధంబునం గర్హసక్తుండుఁ గామాత్మకుండు నై బుద్ధి యను మహిషిచేత వంచితుం డయ్యె నక్కామినియు.

768

సీ. పానంబు సేసినఁ ర దానుఁ బానముసేయుఁ, గుడిచినఁ దానును రగుడుచు మఱియు భక్షింపఁ దానును ర భక్షించు నడచిన, నడచును సవ్విన ర నవ్వ నేడ్వ నేడుచుఁ బాడినఁ ర బాడు విన్నను వినుఁ, జూచినఁ జూచుఁ గూరేర్చున్న నుండు దుఃఖంప దీనుఁ డై ర దుఃఖించు నిలిచిన, నిలుచు నిద్రింపంగ ర నిద్ర పొవుతే. ముట్టినను ముట్టు మూర్కొన్న ర మూరుకొనును బలుకఁ బలుకును బవళింపఁ ర బవ్వళించు హర్షమును బొంద నాత్మను ర హర్ష మొందు మోదమును బొంద దానును ర మోద మందు.

769

వ. ఇవ్వధంబున సతండు మహిషీవిప్రలబ్ధుండును వంచితస్వభావుండును నై పారవశ్యంబునంజేసి యజ్ఞుండును నితరేచ్ఛావీరహితుండును నై క్రీడామృగంబుచాడ్చున వర్తించుచు నాపురంబునఁ గాపురం బుండఁ గొన్నిదినంబుల కాపురంజనుండు ధనుర్ధరుం డై.

770

సీ. పంచాశ్వయుక్తంబు ర పంచబంధసముఁ జ, క్రద్వితయమును యుగద్వయంబు నాశువేగంబు నేర కాక్షంబు కూబర, ద్వయముఁ బతాకాత్రి తేయయుతంబు నేక ప్రగ్రహమును ర నేక సారథికంబు, సప్తవరూథంబు ర స్వర్ణ భూషమును బంచవిక్రమరమును నేక నీడంబుఁ, బ్రకటపంచప్రహరణము నయినతే. రథము కాంచనరచితవర్తము ధరించి, విలసదక్షయతూఁకీరకలితుం డగుచుఁ గడఁక దీపింప నెక్కి యేర కాదశప్రసంఖ్య సేనాసమేతుం డై ర సరభసము గ.

వ. పురంబు వెడలి పంచప్రస్థం బనువనంబునకుం జని యందు విడువ రానిమహిషిని విడిచి మృగయానకుం డై దృప్తుం డగుచు ధనుర్బాణంబులు ధరియించి సంచరించుచు నానురవ ర్తనంబునం దగిలి ఘోరాత్ముండు నదయుండు నై నిశా తసాయకంబులచేత నమ్ముగవ్రాతంబులం బరిమార్చి రాజులకు మృగయావినోదంబు విహితానుష్ఠానం బగు చుండ నానురవృత్తి యెట్లయ్యె నని యంటి వేని నిది రాగప్రాప్తం బగుటను విహితంబు ¹గాదు వినుము శ్రాద్ధాదులందే ప్రఖ్యాతశ్రాద్ధదివసంబులయందే రాజైనవాడే మేధ్యంబు లయినపశువులనే వనంబు నందే యథోపయుక్తంబుగానే వధియింపం జను ననునియమమాత్రంబు గలదు గావున జ్ఞాని యైనవిద్వాంసుండు యాచరింపండుగాక యాచరించినం గర్తానుష్ఠానజనితం బయినజ్ఞానంబునందేసి యందుఁ బొరయం డట్లు గాక నియమోల్లంఘనంబునం గర్తాచరణం డగువాఁ డభిమానంబు నొంది కర్తబద్ధం డై గుణప్రవాహపతితుండును నష్టప్రజ్ఞాండును నై యథోగతిం గూలు నిట్లగుటందేసి సాధుజనులకు సర్వప్రకారంబుల నానురవృత్తి మానం దగు నని వెండియు నిట్లనియె నంతం బురంజనుం డవ్వనంబున.

772

క. పరితీత్రపక్షనునిశిత, శరములచే శశ వరాహ శ చమరీ రురు కా సర గవయ శల్య హరిణీ, కరి హరి వృక పుండరీక శకపి ఖడ్గములన్.

773

వ. వధియించి మఱియును.

774

సీ. వరుస మేధ్యామేధ్యరీవసమృగంబుల² ఘృణ, సన దుస్సహక్రీడ శ సహరించి శ్రమయుక్తు డై వేట శ సాలించి మరలి మం,దిరమున కర్థి నేరతెంచి యందు నముచిత స్నానభోజనకృత్యములు దీర్చి, యతివిశ్రమమున శరీయానుఁ డగుచుఁ బరిమళమిళితధూరపవ్రాతవాసిత, సర్వాంగుఁ డగుచు స్రవశ్చందనములు

తే. వివిధభూషణచేలముల్ శ వెలయఁ దాల్చి

తనమనోహరియందుఁ జిత్తంబు వెట్టి

తుష్టుండును హృష్టుండు³ మఱి శ ధృష్టు డై య

నన్యజాకృష్టచిత్తుండు శ నై రతిప్ర

సంగకౌతుక మాత్మను శ దొంగలింప.

775

వ. అంత స్వకీయప్రాణవల్లభ యగుమహిషియందు మనంబు నునిచిన నావరాహో హయు గృహమేధినియు నమునగృహిణిం గానక విమనస్కుం డై నిజాంతఃపుర కామినులం గనుంగొని యిట్లనియె.

776

క. రామాజనసంఘములూ, రా మానవతీలలామ శ రామామణి నా

రామకృప వడసి మెలఁగుదు, రా మానుగఁ గుశలమా పరరామర్శింపన్.

777

ఉ. సారవివేకలార గృహనంపద ³లీయెడఁ బూర్వరీతిచే

1. 'గాదయినను బ్రఖ్యాతశ్రాద్ధదివసంబులయందే' వ్రా.ప్ర.2. గృహజనిదుస్సహ. 3. లండుఁ బురతనక్రియ.

- నారాయణ గారుచింపవు గృహస్థునకుం గృహమందు మాత గా
నీ రమణానుకూలరమణీమణి యై తన రాధభార్య గా
నీ రుచి నొండ కున్న గన శీ నేర్పునె తద్గృహమేధి సౌఖ్యముల్. 778
- వ. అదియునుం గాక. 779
- క. పొగ డొందుజనని గానీ, తగవున వర్తించునట్టిదయితయ కానీ
తగ నుండనిగృహమున నుం, టగుఁ జక్రవిహీనరథముననుం దుం టగయన్. 780
- వ. కావున. 781
- చ. తలకొని నాకుఁ దాను నుపశంబునఁ బ్రజ్ఞ జనింపఁ జేసి నం
చలదురుదుర్భరవ్యసనసాగరమగ్నుఁడ నైననన్ను ని
శ్చలమతి నుద్ధరించి యనిశంబును మత్స్రీయ యైనభార్య యే
వలనఁ జరించు చున్న దనిరవారణ నా కెఱిగింపరేదయన్. 782
- క. అనవుడు విని యక్కాంతలు, జనపతి కి ట్లనిరి రాజనీన త్తమ యిదిగోఁ
దనకొం గైనను బఱపు గ, నొనరింపక నేలఁ బొరలు శీ చున్నది వగలన్. 783
- తే. ఏమికతమున నున్నదో శీ యెఱుంగ మేము, నీవు సూడు మటన్న నాభూవరుండు
నేలఁబడి పొరలెడుభార్యఁ శీ బోలఁజూచి, మనములో దుఃఖతాపంబురమల్లడింప. 785
- వ. అంత.
- ఆ. జలజనేత్ర ప్రణయశంజాతరోషభా,వమున నయినయట్టివక్రదృష్టి
జనవిభుండు సూచి శీ యనునయకోవిదుఁ, డగుచు నప్పయోరురహాక్షిఁ జేరి.
- క. పొలఁతుకఁ దనయుత్సంగం,బుల నిడి తత్పాదయుగళశమును నంటుచు మం
జులమృదుభాషణముల నా,లలనామణిఁ జూచి పలికె శీ లాలన మొప్పన్. 787
- చ. రమణిరొ భృత్యులందు నవశరాధము గల్గిన నాయకుల్ స్వప
క్షముఁ దలపోసి యుగ్రతరశాసనముం దెగి చేయ రట్లు గా
క మనములోనికిన్కఁ దమశకంబున నాజ్ఞ యొనర్చి రేని ని
క్కముగ ననుగ్రహించుటయ శీ కాక తలంపఁగ నాజ్ఞ సేయుటే. 788
- క. కమలానన బాంధవకృత్యముఁ దలఁపక రోషచిత్తుఁ శీ డగుకుటిలాత్ముఁ
నమదామర్దుండు నీతి,క్రమరహితుండు నై నబాలుఁ శీ గా నెన్నఁ దగున్. 789
- వ. అని వెండియు ని ట్లనియె నుదతీ హృదయేశ్వరి వై ననీవు. 790
- మ. సరసోదారనుధారసోపమవచశశ్చతుర్యసౌభాగ్య మై
హరినీలోపమకోమలాలక యుతం శీ బై విభ్రమభూలతా
పరిజుప్తస్థితనద్విలోకనము నై శీ భాసిల్లుయుష్మన్ముఖాం
బురుహంబుక్ భవదీయదాసునకుఁ బూజ్యోఽహోఽహి కృపం జూపవే. 791
- క. విను వీరపత్ని నీయెడ, ననయంబును బ్రహ్మణులును శీ హరిభక్తులు ద

- క్కను నితరు లెగు సేసిన, వనితా శిక్షింతు నెంతరవారల నయినన్. 792
- క. ఈముల్లోకములందును, నామనమున రోష మొదవీరన్ భయరహితుం
డై మదిలోఁ బరితోషము,తో మెలఁగెడువానిఁ గానఁ ర్ దోయజనేత్రా. 793
- సీ. ఇందీవరేక్షణ ర్ యే నెందు భవదీయ,తిలకవిరహితము ర్ మలినయుతము
హర్షశూన్యంబు మనోప్రకాశకమునై, యత్యమర్ష యుతంబునయినముఖము
గిళితాశ్రుబిందునంకలితసంచితశోభ,మానసీన స్తనరమండలమును
రమణీయతాంబూలరీరాగవిహీన మై,నట్టిసుపక్వబింబాధరంబు
తే. గాఁగ నిట్లుంట కిపు డేమిరతము నాకు, నర్థి నెఱిగింపవే మృగరవ్యసన మంది
యబల నీ కెఱిగింపక ర్ యరిగినట్టితప్పు సైరించి కావంగఁ ర్ దగుదు నేను. 794
- క. వనితాజనవరవళుఁ డై, మనసిజశరబాధ్యమానరమాననుఁ డగుఁవా
నినిదగఁ గర్తవ్యార్థము,లను భజియింపక తొలంగులలనలు గలరే. 795
- వ. అనుచుం దదీయవిభ్రమవశంగతుం డై పలికిన విని. 796
- క. కంజాతపత్రనేత్ర పురంజను డెన రోష ముడిగి ర్ రమణీయశ్రీ
మంజులమృదూక్తుల మనము, రంజించుచుఁ బలికె నదనురీరాగ మెలర్పన్. 797
- వ. అంత. 798
- సీ. అమృతహాదేవి నేరయ్యంబున మంగళ,స్నాత యై మృదులవస్త్రంబు గట్టి
స్రక్ష్పందనాదిభూషణములు ధరియించి, కమనీయమోహనారకార యగుచుఁ
బతికడ నిలిచిన ర్ సతఁడు సంతృప్తాంత,రంగుఁ డై యభ్యంతరమున నుండి
యన్యోన్యసరసగారీధాలింగనంబులు, గావించి గోప్యవారక్యములచేత
తే. సతఁడు ప్రమదాపరిగ్రహరవ్యసనమునను
గడఁక నవకృష్టమనవివేకంబు గలిగి
పగలు రే యని ప్రాద్దు లేర్పఱుప రాక
యెనసి యాయుర్యయంబు దా ర్ నెఱుంగఁ డయ్యె. 799
- వ. మఱియు సతం డున్నధమదుండును మహామనుండును నర్హశయ్యాశయానుం
డును మహిషీభుజోపధానుండును నై యజ్ఞానాభిభూతుం డగుటంజేసి స్వరూప
భూతపరమపురుషార్థంబు నెఱుంగక నిజమహిషియె పరమపురుషార్థంబు గాఁ
దలంచుచు రమించుచుం గామకళ్లలచిత్తుం డైన సతనికి నవయావనం బైన
కాలంబు క్షణార్థంబునుంబోలె గతం బయ్యె సంత. 800
- క. విశదయశోజలనిధి యా,శశిముఖి యగుభార్యవలన ర్ సమృత్తి నేకా
దశశతపుత్రుల రణక,ర్మశరదేహులఁ గాంచి కౌతుకకంబున మఱియున్. 801
- క. గురుశీతాదార్యగుణో, త్తరలను సల్లలితగుణకరదంబులఁ బ్రియలక
వరకులపావనల దశో, త్తరశతదుహితలను గాంచె ర్ దత్పతివలనన్. 802
- వ. ఇట్లు పుత్రపుత్రికాజనంబులం గని యున్నంత. 803

- క. విను మాతనియాయువులో, నను నర్థం బరిగె నంత రీ నరపతికులవ
ర్థను లగునుతులకుఁ బరిణయ, మొనరించెన్ సదృశ లయినరీయవిదలతోడన్.
- క. నరనాథుఁ డాఁడుబిడ్డల, వరరూపవయోవిలాసరీ వై భవములచేఁ
బరఁగిననిజతనయనదృశ, వరులకు సంప్రీతితో విరవాహము చేసెన్. 805
- వ. అట్లు వివాహంబులు గావించి యున్న సమయంబున. 806
- క. విను తత్పుత్రు లొక్కొకనికి, ననయముఁ బొంచాలదేశమందులఁ జొరం
జనకులవర్ధను లగుచున్, జనియించిరి నూర్పు రేసి రీ శౌర్యబలాధ్యుల్. 807
- ఆ. అనఘ యట్టిరికరీహారులు గేహాకో, శానుజీవయుతులు రీ నయినయట్టి
నందనాదులందుఁ రీ జెందినమమత ని, బద్ధుఁ డయ్యె నంతఁ రీ బాధిపుండు. 808
- చ. తిర మగునిష్ఠతో నతఁడు రీ దీక్షితుఁ డై పశుమారకంబులు
న్నరిధి భయంకరంబులును రీ నై నమఖంబులఁ బెక్కు సేసి యా
దరమున నీవునుంబలెను రీ దత్తదనూనఫలా ప్తికాముఁ డై
సురపితృభూతసంఘము నరసూయఁ దనర్ప భజించె భూవరా. 809
- వ. ఇట్లాత్తహితంబు లై నకర్తంబులయం దనవహితుఁడును గుటుంబానక్తమాన
సుండును నై యున్నయతనికి విరోధి యై ప్రియాంగనాజనంబులకు నప్రియం
(బగుకాలంబు సంభవించినం) జండవేగవిఖ్యాతుం డనుగంధర్వాధీశుండు వప్త్య
త్తరశతత్రయసంఖ్యాకు లై నగంధర్వులును నందఱు గంధర్విజనంబులును (సితా
సితవర్ణంబులు గలిగి మిథునీభూతు లగుచు) ననుగమింపం జనుడెంచి (స్వపరి
భ్రమణంబుచేతనే సర్వకామంబుల నిర్మితం బగు) నాపురంబు నిరోధించిన నప్పు
డాచండవేగానుచరు లై నగంధర్వులపురంజనుపురంబు¹ వ్యాకులత్వంబు నొందిం
చుచు నవహరింప నుపక్రమించునమయంబునఁ బురంజనపురాధ్యక్షుం డై నప్ర
జాగరుం డనువాఁడు వింశత్యుత్తరనప్తశతంబు లై నగంధర్వగంధర్విజనంబుల
నివారించి బలవంతుం డై సంవత్సరశతంబు యుద్ధంబు గావించి యొక్కరుం డ
య్యు నప్పేక్కండ్రతో నిట్లు పోరి క్షీణుం డై సం బురంజనుండు దాన నిలిచి
తత్పురంబున సల్పసుఖంబు లనుభవించుచుఁ బొంచాలదేశంబులందు నిజపార్వ
దులచేత నాసీతంబు లై నపదార్థంబుల నొందుచుం గామినీజననమేతుం డై
భయపర్యాలోచనంబు సేయ నేరక రాష్ట్రపురబాంధవనమేతుం డై యార్తి
నొంది చింతాక్రాంతుం డై యుండె నంత. 810
- క. అనయంబుఁ గాలపుత్రిక, యనునొక కామిని వరేచ్ఛ రీ నఖిలజగంబుం
దనయంతఁ గలయఁ దిరుగుచుఁ, జని చని యొకనాఁడు రాజరీసత్తమ వింశే.
- సీ. అనఘాత్త రాజర్షి రీ యైనయయాతికు, మారకుం డయినట్టిరీపూరుచేత
వరియింపఁగాఁ బడి రీ వల నొప్ప నతనికి, వర మిచ్చి దౌర్భాగ్యరీవశతి నొంది

ప్రఖ్యాతి గనుట దుర్భగ యనుపేరను, బరఁగునక్కాంత నేపురుషవరుఁడు
వరియింపఁ డయ్యె నాతరుణియు నొకనాఁడు, గర మొప్ప బ్రహ్మలోకముననుండి
తే. వసుధ కేతెంచి విను బృహద్య్యతుఁడ నయిన

నన్ను వరియింపఁ గోరి మనమునఁ గామ

శరవిమోహిత యై వేడఁ శ్ర గరము నేను

నమ్మతింపక యున్న రోషమున నలిగి.

812

న. ఇట్లను మునీంద్రా మదీయాశావిముఖుండ వై ననీకు నేకత్రావస్థానంబు లేక
యుండుం గాక యని శపించి విహతనంకల్ప యై మదుపదేశంబునం జని యవ
నేశ్వరుండును భయనామకుండును నయినవానిం గదిసి యిట్లనియె.

813

క. అవసీపతి భయనామక, యవనకులాధీశ్వరుండ శ్ర వగునినుఁ బతిఁ గాఁ

దవిలి వరింపఁగ వచ్చితి, నవినయముగ వినుము భూతనంకల్పమునన్.

814

వ. కలుగు మత్కామితంబు వృథ గాదు లోకంబున వేదంబులందు దేయగ్రాహ్యరూ
పం బైనవస్తువు యాచ్యమానం బగు చుండ నెవ్వండీ డెవ్వం డిందు దీయమానం
బగు చుండం గోరం డట్టివీర లిద్దఱును జడన్వభావు లని సత్పురుషులు శోకంబు
నొందుదురు గావున నిన్ను భజించు చున్ననన్నుం గరుణార్ద్రచిత్తుండ వై భ
రియింపు మిట్టియారానుకంపయుఁ బురుషధర్మం బని పలికిన నక్కాలపుత్రిక
వచనంబులు విని యవనేశ్వరుండు దేవగుహ్యచిక్కిర్చు వగుచానిం గనుంగొని
మందస్మితవదనం డగుచు నిట్లనియె.

815

క. విను తరుణి యాచ్యమానం, బనఁ దగునీలోకమందునత్యశుభవున

జ్జనముల కనమ్మతవు నగు,నిను నభినందింప కుండు శ్ర నెఱి నెవ్వారున్.

816

వ. కావున నేను జ్ఞానదృష్టింజేసి నీకుం బతినిరూపణంబు సేసెద నది యెట్లనిన మదీయ
సేనాసాహాయ్యంబు వడసి ప్రజానాశం బొనరించునట్టి నీ వవ్యక్తగతి వై కర్మనిర్మ
తం బైనలోకంబు ననుభవింపు మీప్రజ్వారుం డనువాఁడు నాకు సహోదరుండు
నీవు మదీయభగినివి మీ రిద్దఱుం గూడి యీలోకంబునందు నవ్యక్తుండును భీ
మసై నికుండును నై యేను వర్తింతు ననిన నాభయనామకుం డయినయవ
నేశ్వరునిదిష్టకారు లైనసైనికులు ప్రజ్వారకాలకన్యాయుక్తులై భూమండలం బె
ల్లఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁ డతివేగంబున భౌమభోగాఢ్యంబును జరత్పన్నగపాలి
తంబును నయినపురంజనుపురంబు నావరించి యున్నంత సాధిభూతుం డయిన
పురుషునకు నిస్సారత్వంబు గలిగించునట్టికాలకన్యక బలాత్కారంబున నాపు
రంజనుపురంబు ననుభవించె నట్లు కాలకన్యకోపభుజ్యమానం బైనపురంబు
సర్వద్యౌరంబులందును సర్వతోధికంబు గా నయ్యవనులు ప్రవేశించి తత్పు
రంబు సమస్తంబును బీడింప నిట్లు పురంబు ప్రవీడ్యమానం బగు చుండ నభి
మాని యైనపురంజనుండు.

817

- సీ. అనఘ యెంతయు మమతాకులచిత్తుడై, బహువిధభూరితారపములఁ బొందె
ఘనకుటుంబియుఁ గాలక న్యోపగూఢుండు, నష్టనంపదుండు విశనప్తమతియు
విషయాత్మకుండును నీ వినిహతైశ్వర్యుండుఁ, గృహబుండు సాలనరకించనుండు
నగుపురంజనుండు శోక కావలభావుడై, గంధర్వయవనసంఘములచేత
- తే. నోజ సెడి వికలత నొందునై జపురముఁ
దవిలి ప్రతికూలురును ననాదరణయుతులు
నయినపుత్రులఁ జాత్రుల ననుచరులను
నచివపొోహితుల నిజనతిని జూచి.
- 818
- వ. మఱియుం గాలక న్యగ్రస్తుం డయినతన్నును నరిదూషితంబు లై నపాంచాలబ
లంబులనుం జూచి యపారచింత నొంది తత్ప్రతీకారంబు సేయ నెఱుంగక
కాలక న్యపహృతవీర్యంబు లయినం గామంబుల నభిలషించుచు దీనుండును విగ
తాత్మగతికుండును స్నేహంబునంజేసి పుత్ర దారోపలానవరుండును నై కాల
క న్యోపమర్దితంబును గంధర్వయవనాక్రాంతంబును నై నపురింబు విడువ నిచ్చ
లేకయు విడువ నుపక్రమించె నప్పడు.
- 819
- క. అనఘ భయనామాగ్రజఁ, డనఁ గలప్రజ్ఞాదుఁ డపుడ నీ యరుదెంచి పురం
బును సకలంబును భయనా,మునికిం బ్రీతి గ దహించె నీ మునుకొని యంతన్.
- వ. అట్లు పురంబు దహ్యమానం బగు చుండఁ జౌరభృత్యవర్గాదినమన్వితండును
గొట్టుంబికుండును బుత్రాదినమన్వితండును యవనోపరుద్ధాలయుండును గాల
క న్యగ్రస్తుండును నయినపురంజనుం డప్పరంబునందుఁ బ్రజ్ఞాసంస్పృష్టుడై
యనుతాపంబు నొంది తత్పురపాలనంబునందు సమర్థుండు గాక పురుకృచ్ఛో
రువేషధుం డయి యం దుండ నశక్తుం డయ్యె నంత.
- 821
- క. దవశిఖియతతరుకోటర,నివసితపన్నగముపగిది నీ నిజపురి వెడలం
దివురుచు నతఁడు శిథిలదవ,యవుడును గంధర్వగణవిహతేశౌర్యుండున్.
- 822
- సీ. అయి చాల ఘురఘురమనుశబ్ద మడరంగ,మనమునఁ జింతానిరమగ్నుడగుచుఁ
గొడుకులఁ గోడండ్ర నీ గూఁతుల నల్లర, మనుమల నాపుల నీ ననుచరాళి
ననయంబు నల్పమాత్రావశిష్టం బైన,గృహకోశనివహాపరీచ్ఛదముల
మసలునహంకారమమకారములఁజేసి, మతిహీనుఁ డగుచు నెరఘనములోనఁ
- తే. గడఁకఁదలఁచుచు విప్ర యోగమునఁదాను, గటకటాయిల్లునరలోకగతుండనై న
యిట్టిభార్య యనాథయైయీకుమార,వరుల నేటిఁ బ్రోచునోయరసి యనుచు.
- వ. మఱియు నిట్లని తలంచు.
- 824
- సీ. పడఁతి యే మును భుజింపక భుజింపదు నేను,నిద్ర ప్రావక మతి నీ నిద్ర ప్రాదు
నేను నీల్లాడక నీ నీల్లాడ నొల్లదు, పదరి యే గోపింప నీ భయము నొందు
భర్జించినను మాఱు నీ పలుకక వా యోడు, బుద్ధిహీనుడ నైన నీ బుద్ధి సెప్పు

లలి మీఱ నిట్టికళత్రంబుతో నేను, గడగి దేహంతరగతుడ నైన
తే. ననయమును దాను బుట్రిణి రయగుటఁజేసి
యాత్మకోచిని యగుచు గృహస్థధర్మ
మాచరించుచు నుండునో రయనుగమనము
సేయునో యని మనమునఁ జింత నొంది.

825

క. తనపుత్రులుఁ దత్తనయులు, ననయముఁ దాఁ జనినయెడ నిర్రాశ్రయు లగుచుకా
వననిధిమధ్యంబున నవి, సింహముంబోలె నెట్లు రజివించెదరో.

826

క. అని యివ్వధమునఁ గృపణుని, యనువున ఘనదుఃఖవిహ్వాలానర్హుం డ
యున్న దుఃఖించువురంజను, ననయముఁ గొనిపోవ నిశ్చితాత్ముం డగుచున్.

క. చనుదెంచెను భయనాముం, డనువాఁ డప్పడు పురంజనాఖ్యుఁడు వెలుచక
వినుతాత్మ పశువుధంగిని, మనము గలఁగ యవనసీయ మానుం డయ్యెన్.

828

వ. అనుచరవర్గంబు భృతాతురులును దుఃఖతులు నై వెనుచను చుండ నుపరద్ధం
బగుభుజంగమం బప్పురంబు నెపుడు వాసె నప్పు డాపురంబు పురంజనుం బాసి
విశీర్ణంబై ప్రకృతిం బొందె బలవంతుం డయినయవనునిచేత బలాత్కారంబున
విక్రమ్యమాణుం డైనపురంజనుండు దమఃపిహితుం డై పూర్వనుహృత్తగు
సఖు నీశ్వరు నెఱుంగ కుండె నంతం బరలోకగతుం డైనపురంజనుం గదిసి
పూర్వంబున నదయుం డైనయతనిచేత హింసింపం బడినయజ్ఞ పశువులు క్రోధో
ద్రేకంబునఁ గుతారంబుల నతని నఱకె నివ్వధంబునఁ బ్రమదానంగదోషదూషి
తుండును నపారతమోనిమగ్నుండును నప్తజ్ఞానుండును నయి పురంజనుం డనేక
కాలంబు పరలోకంబున నార్చి ననుభవించి తద్భార్య యైనప్రమదోత్తమం
జిత్తంబున నశ్రాంతంబును దలంచు చుండం దదీయనంస్తరణంబునంజేసి తరు
వాతిజన్మంబున విదర్భరాజగృహంబునం బ్రమదోత్తమ యై జన్మించె నంత.

నీ. అవనిశ వీర్యపరాణాత్త యైనట్టివై, దర్శిని మలయకేతనుఁ డనంగఁ
బరపురంజయుఁ డైనరూపాంశ్యభూమిశుండు, దారుణానంగరస్థలమునందు
శక్తి ననేకరూపస్థుల నిర్జించి, పరిణయం బయ్యె నాగరుభుజుండు
నావిదర్భాత్మజరయం దసి తేక్షణ, యైనకూతును ద్రవీడాధినాథు

తే. లై నకొడుకుల నేడ్వర రి నర్థి గనియె, వారలకు నెల్ల నొక్కొక్కవరున నర్బు
దార్బుదనుతులు సంజాతురైరి యతని, నుత ధృతవ్రతనాయగస్త్యుఁడువరించె.

క. అతఁ డాకన్యకవలనను, జతురుం డై యిద్ధవాహజనకుఁ డగుదృఢ
చ్యుతుఁ డనుచునీంద్రుఁ గనియెను, మతినంతవిరక్తుఁడగుచు మలయధ్వజుఁడున్.

తే. త్మృతలం బెల్ల నిజతనూజాతులకును, బంచి యిచ్చి సరోజాక్షపాదపంక
జార్చనాయత్తుఁ డగుచుఁ గురూద్రికరుగ, నంతమదిరాక్షి సతియగు నావిదర్భి.

తే. కడక గృహములు నఖిలభోగములు విడిచి
చంద్రు వెనుచనుచంద్రిక¹ చందమునను
భక్తి దళు కొత్త బాండ్లభూపాలుఁ డయిన
మలయకేతను వెనుకొని² మగువ సనియె.

833

వ. ఇట్లు ధర్మవత్స వెంట రాఁజని యందుఁ జంద్రమసాతామ్రపక్షి నమౌదక³ లను
నదులపుణ్యజలంబుల సుస్వాతుం డయి ప్రత్యుత్తరబాహ్యభ్యంతరమలుండును
గందమూలఫలబీజపుష్పవర్ణతృణతోయాహరుండు నై కాయకర్మనం బై నతపం
బాచరించుచు శీతోష్ణవర్ష వాతంబులు తుత్పిసాసలుఁ బ్రియాప్రియంబులు సుఖ
దుఃఖంబులు ననుద్వంద్వంబులు సమదర్శనం డై జయించి తపోవిద్యాయమని
యమంబులంజేసి పక్షకమాయుం డై బ్రహ్మంబునందు నిజాత్మ ననుసంధించి విజి
తేంద్రియప్రాణచిత్తుం డై స్థాణువుంబోలె దివ్యవర్షశతంబు దవంబు సేసి భగవం
తుం డయినవానుదేవునియందుఁ బ్రీతి వహించుచు నన్యం బెఱుంగక వర్తించు
చుఁ దన్ను స్వప్నమందు మ మేదం శిరశ్చిన్న మిత్యాది ప్రతీతియందుంబోలె
వ్యతిరిక్తునిఁ గా వ్యాపకునిఁ గా నంతకరణవృత్తిసాక్షినిం గా నెఱింగి.

834

సీ. సాక్షాత్కృతుండును⁴ నర్చ్యేశ్వరుండును, భగవంతుండును గృహాపరుండు నైన
హరి యనులోకైకశ్రీగురునిచే నుక్త మై, సర్వతోముఖమును న స్వప్రకాశి
తము నగుమహితశురద్దజ్ఞానదీపప్రభాతతిచేఁ బరశ్రబ్రహ్మమందుఁ
దన్నును దనయందుఁ నీ దగఁ బరబ్రహ్మంబు, నెనయఁ గన్గొనుచు దశగ్రంథనాగ్ని

తే. భంగి నీవణములఁ బెడఁగబాసి భూరి,వ్యసనసాగరసంస్మృతీవలనఁ జాల
నుపరతుం డయ్యె నామహితోన్నతుండు, నవనినాయక విను మప్పురడతనిభార్య.

క. పతిడైవత శీలసమం,చితవేణీభూతచికుర నీ చీరాంబర ను

ప్రతచర్యాతామాంగి వి,గతదోష విదర్భరాజశక్యక యచటన్.

836

తే. కమలలోచన నిఖిలభోగములఁ దొఱఁగి, మలయకేతనుఁ బరమధర్మజ్ఞుఁ జేరి
నిరుపమైకపతిప్రతానియమ మొప్ప, సాధ్వీయై భక్తిఁ బరిచర్య నీ సలుపు చుండె.

క. విమలమతి నిజేశునమీ,పమునన్ సతి ధూమరహిత¹ పవమానసఖా

గ్రమన వెలుఁ గొందుకీలవి,ధమునఁ బ్రకాశించు చుండె నీ దద్దయు వేడ్కన్.

క. సతి దనప్రాణేశ్వరుఁ డుప,రతుఁ డగుట మనంబులో² నరయకయె పూర్వ

స్థితి నుపచారక్రియ లం,చితమతిఁ గావింపఁ దలఁచి నీ చిరతరభక్తిన్.

839

క. అనుపమసుస్థిరనియమా,ననుఁ డగునిజనాథు డాయఁ నీ జని పూర్వగతిన్

వినమిత యై సతి తత్పద,వనజము లర్పించునపుడు నీ పరువాదములన్.

840

క. విను మూర్ఖత లే కున్నను, గని యూధ భ్రష్టహరిణి³ కై వడి సతి నె

వ్యసమున బెగడుచు దీనత, ననయంబును బంధురహిత నీ యై శోకించెన్.

841

1 'పిన్నపురోభాగమున. 2 నెఱుంగకయు.' [వా. ప్ర.

- చ. అనయము నిట్లు శోకవిపులౌశ్రు పయకకణసి క్తమానిత
స్తనయుగ యై వియోగపరితాపమునక హృదయంబు మాఁడ శో
భనలలితాధరోష్ఠనవోపద్మము గండఁగ నున్నరంబు గా
వనజదళాక్షి యెట్లై ననివారణఁ దద్విషిసాంతరంబునన్. 842
- ఉ. హా సరనాథ హా సుమహితాత్మక హా గుణశాలి యింక నం
భోనిధిమేఖిలాకలితరభూతల మెల్లను నుగ్రచోరపీ
డానిరతిం గృశింప నకరటా తగు నయ్య యుపేక్ష సేయ శో
భానయశాలి నీవు పరిపాలన సేయుదు లెమ్ము భూవరా. 843
- చ. అని విలపించుచున్ సరసిజాక్షి నిజేశుపదారవిదముల్
దననిటలంబు సోకఁ బరితాపమునం బడి బిట్టు చాల రో
దన మొనరించుచుం గఠినదారువులం జితిఁ బేర్చి యందులోఁ
బెను పగుతత్కలేబరముఁ శ బెట్టి శిఖం దరికొల్పి యిమ్ములన్. 844
- క. తా ననుగమనము సేయం, బూనుటయును సంతలోనఁ శ బూర్వసఖుఁడు వి
జ్ఞానస్వరూపకుండును, నై నధరాదివిజుఁ డొక్కఁ శ డబలం గనుచున్. 845
- క. చనుదెంచి య త్తలోదరి, సునయోక్తుల ననునయించుచుం దగ ననియెక
వనితా నీ వెవ్వతె వె,వ్వనిదాన వితం డెవండు శ వగచెద వేలా. 846
- క. అని యడిగి వెండియును ని, ట్లనియెను నీసృష్టిపూర్వరమందును నీ వె
వ్వనితోడిసఖ్యసౌఖ్యం, బనయంబు న్ననుభవించి శ తట్టిసఖుండన్. 847
- క. న నైఱుఁగు దేని మనమున, న నైఱుఁగక యున్న నై న శ నలినదళాక్షి
నన్నుఁ బురాతనసఖుఁ గా, నెన్నం గలదాన నై న శ నైఱుఁగవె చెపుమా. 848
- వ. కావున నీవును నేనునుం బూర్వంబునందు మానసనివాసుల మైనహంసల మై
యుండి గృహంబుఁ బాసి సహస్రవత్సరంబులు సఖుల మై వర్తించునంత నీవు
నన్నుం బాసి భామభోగరతుండ వై మనంబున నివాసంబు నిచ్చుయించుచు మ
హిమండలంబు గలయం గ్రుమ్మరునప్ప డొక్క కామినినిర్మితంబుం బంచారామం
బు నవద్వారసమేతంబు నేకపాలకంబుఁ ద్రికోష్ఠంబు పట్కులంబుఁ బంచవిప
ణంబుఁ బంచప్రకృతియు స్త్రీనాయకంబు నై నయొక్కపురంబు వైడగంటి వది
యెట్టిదనినం బంచారామంబు లనం బంచేంద్రియార్థంబులు నవద్వారంబు లన
నాసికాదిద్వారంబు లేకపాలకం బనం బ్రాణపాలనంబు త్రికోష్ఠంబు లనం దేజో
భిన్నంబులు పట్కులంబు లన నింద్రియసంగ్రహంబు వివణంబు లనఁ గర్తేంద్రి
యంబులు పంచప్రకృతి యనం బంచభూతంబులు ప్రకృతి యనుకామిని యన
బుద్ధి యిట్టిపురంబునకుం బ్రవిష్టం డై నపురుషుం డంగనావరతం త్రుడు నజ్ఞుండు
నై ననీవ యపురంబునం గామినీసంస్పృష్టుండ వై రమించుచుఁ దత్సంగమం

బున నష్టస్త్రి వై వై దర్శిజనసంభావితసుఖాభాసంబు లగుదుకిఖంబులచే నిట్టి
పాపిష్ఠం బై నదశం బొందితివి గావున.

849

సీ. నీవు వై దర్శివి ర గావు వీరుఁ డితండు, వివరింపఁగాఁ గాఁడు ర విభుఁడు నీకు
నొగి మున్ను పురమున ర నుపరుద్ధుఁ జేసిన, యాపురంజనపతి ర వరయఁ గావు
మఱియు నీ వన్యసీమతిని యనియును, జర్పింపఁగాఁ బూర్వరజనమందుఁ
బురుషుండు ననియును ర బుద్ధిఁ దలంచుట, యరయంగ నీయుభయము నసత్య

తే. మింతయును మామకీన మై ర యెసఁగుమాయఁ

జేసి కల్పిత మయ్యెఁ జరల్చింప మనము

పూర్వమున హంసలమ యని ర పూని యెఱుంగఁ

బలికితిఁ దెలియ మనలరూపంబుఁ జూడు.

850

వ. ఏనే నీవు గాని యన్యుండవు గావు నీవే నేఁ గాని యన్యుండం గా నిట్లని
యెఱుంగుము విద్వాంసులు మనయిద్దఱయందు నంతరంబు నీక్షింపరు పురు
షుండు దను నొక్కనినె యాదర్శచక్షువులందు భిన్నరూపుని గాఁ దలంచు
చందంబున మనయిద్దఱికిని భేదంబు గలిగినయట్ల తోఁచు నని యిద్విధంబున
నతం డతనిచేత నీవు పూర్వంబున మనీయసఖుండ వై నహంస వని తెలుపంబడి
స్వస్థం డై తద్వియోగనష్టం బైనజ్ఞానంబు గ్రమ్మఱం బొందె నని చెప్పి నార
దుండు ప్రాచీనబర్హిం జూచి యాయథ్యాత్మ తత్త్వంబు రాజకథామిషంబున నీకు
నెఱింగించితి ననిన.

851

క. విని భూమిశుండు నారద,ముని కను భవదీయవచనములు సూరులు ద
క్కను గర్త మోహితుల మై, వనరెడునే మెట్లు దెలియురవారము చెపుమా.

వ. అనిన యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె నరేంద్రా యేమికతంబున నాత్మచే
త నేకద్విత్రిచతుష్పాదంబును బహుపాదంబును నపాదంబు నగుచుఁ బురంజను
దేహంబు ప్రకటం బగు చుండు నాకతంబునం బురంజనుండు పురుషుం డయ్యె
నట్టిపురుషునకు నామక్రియాగుణంబుల విజ్ఞాయమానుండు గా కుండుటంజేసి
యవిజ్ఞాతశబ్దంబునం జెప్పంబడుసఖుం డీశ్వరుండు పురుషుండు సాకల్యంబునంజేసి
దేహపరిగ్రహంబు సేయ నిచ్ఛయించునప్పుడు నవద్వారకలితంబును ద్విహస్త
చరణయుక్తంబును నయినపురం బేది గల దదియ లెస్స యని తలంచి యప్పు
రం బనుదేహంబునందుఁ బురుషుం డింద్రియంబులంజేసి యేబుద్ధి నధిష్ఠించి వి
షయంబుల ననుభవించు నహంకారమమకారంబులకు నేబుద్ధితత్త్వంబు గార
ణం బగు నట్టిబుద్ధి ప్రమదోత్తమ యనంబడు దానికి సఖులు జ్ఞానకర్త కారణంబు
లై నయింద్రియగుణంబులు సఖిజనంబులు దదీయవృత్తులు పంచముఖోరగం బ
నం బంచవృత్తి యైనప్రాణంబు నేకాదశమహాభటు లన బృహద్బలుండు నుభ

యేంద్రియనాయకుండు నైనమనంబు నవద్వారసమేతం బైనయప్పురంబు చుట్టి
 వచ్చినపాంచాలదేశంబు లనం బంచవిషయంబులు నవద్వారంబు లన నక్షీనాసి
 కాకర్ణముఖగదశిశ్నంబులు నందు నక్షీనాసాన్యంబు లైదునుం బ్రాద్వారపు
 రస్సృతంబులు దక్షిణోత్తరకర్ణంబులు దక్షిణోత్తరద్వారంబులు గుదశిశ్నం
 బులు పశ్చిమద్వారంబు లందు ¹నేకస్థలనిర్మితంబు లయినఖిద్యోతావిర్భులు
 నేత్రంబులు విభ్రాజితం బన రూపంబు ద్యుమంతం డనం జతురింద్రియంబు న
 శిసీనాళిను లన నాసికాద్వారంబులు సౌరభం బన గంధంబు నవధూత యన
 ఘ్రాణేంద్రియంబు ముఖ్య యన నాన్యంబు విషణం బన వాక్కు రసజ్ఞం డన ర
 సం బావణం బన వ్యవహారంబు బహూదనం బన వివిధాన్తంబు పితృహం వన
 దక్షిణకర్ణంబు దేవహం వన నుత్తరకర్ణంబు చండవేగుం డనం గాలోపలక్ష
 కం బైననవత్సరంబు గంధర్వు లన దివంబులు గంధర్విజనంబు లన రాత్రులు
 పరీవర్తనం బన నాయుర్వారణంబు గాలకన్యక యన జర యవనేశ్వరుం డన మృ
 త్యు వతనిసైనికు లన నాధివ్యాధులు ప్రజ్వారుం డనం బ్రాణిహింస యందు శీ
 ఘ్రవేగంబు గలిగి శీతోష్ణభేదంబులం ద్వివిధం బైనజ్వరంబు దక్షిణపాంచాలం
 బనం బిత్తులోక ప్రాపకంబును బ్రవృత్తిరూపకంబు నైనశాస్త్రంబు త్తరపాంచా
 లం బన దేవలోక ప్రాపకంబు నివృత్తిసంజ్ఞికంబు నయినశాస్త్రంబు శ్రుతధ
 రుం డన శ్రోత్రంబు నాసురీనామకం బనం బశ్చాద్ద్వారం బైనమేఢంబు గ్రా
 మకం బన సురతనుఖంబు దుర్మదుం డన గుహ్యేంద్రియంబు నిర్వతినామకం
 బైనపశ్చిమద్వారం బన గుదంబు వైశనం బన నరకంబు లుబ్ధకుం డనం బాయు
 వు నంధు లన హస్తపాదంబు లంతకిపురం బన హృదయంబు విషూచి యన మ
 నం బని వెండియు నిట్లనియె.

853

సీ. అనఘాత్త వినుము జాతీయాత్మజు ²ననుగుణా, క్తం బగు మఱి బుద్ధితత్త్వమర్థి
 వెలయ నేయేగతి ³వికృతి సేయంబడు, నేయే తెఱంగుల నింద్రియములు
 వికసించు నాయాయీవిధమునఁ దద్గుణాన్వితుఁడును వరునఁ దదద్వైత్తులకును
 ఘనుఁడు నుపద్రష్టరీయను దగునాత్మయుఁ, దద్వైత్తులునుబలాత్కారమునను
 తే. ననుకరింపంగ నర్థి జేయంగఁ బడుట
 ననయమును నాత్మమహిమిని ⁴ననుసరించు
 టయు నెఱుంగఁ జెప్పి యిట్లు లభియెను మఱియు
 జనవరేణ్యునితో యోగిసత్తముండు.

854

వ. మఱియు నరదం బన దేహంబు దురంగంబు లన నింద్రియంబు లీమాద్వయం
 బన సంవత్సరంబునుం దత్కృతవయస్సును జక్రద్వయం బనం బుణ్యపాపకర్త

1 'నేకస్థలనిర్మితం' వ్రా.ప్ర. 2 'లన గుణత్రయ మగు మతి బుద్ధి 3 విపరిపఁగాఁబడు' వ్రా.
 ప్ర. 4 'వికృతిని బొందునావిధము' అ. ప్ర.

ద్వయంబు వేణుత్రయం బన గుణత్రయంబు పంచబంధురం బనం బంచప్రాణం
బులు రశ్మి యన మనంబు సారధి యన బుద్ధి రథికోపవేశస్థానం బన హృదయం
బు గూబరంబు లన శోకమోహంబులు పంచ ప్రహరణంబు లనం బంచేంద్రియా
ర్థప్రత్యేకంబు పంచవిక్రమం బనం గర్భేంద్రియంబులు సప్తవరూఢంబు లన ధా
తువులు హైమోపస్కరం బన రజోగుణం బక్షయతూణీరం బన ననంతవాసనా
హంకారోపాధి యేకాదశచమూపతి యన నేకాదశేంద్రియం బైనమనం బాసు
రీవృత్తి యనం బాహ్యవిక్రమంబు పంచేంద్రియంబులచేత మృగయావినోదంబు
చందంబున హింసాదులం జేసి పంచవిషయంబు లనుభవించుటయ మృగయాచ
రణంబును గా నీప్రకారంబున నుండ జీవుండు దేహంబున స్వప్నసుషుప్తిజా
గ్రదవస్థలయందు నాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లైనబహువిధదుఃఖంబు
లంజేసి క్లేశంబుల ననుభవించుచు నజ్ఞానావృత్తుం డయి వర్షశతంబు నిర్గుణుం డ
య్యును బ్రాజేంద్రియమనోధర్మంబులం దనయందు నధ్యవసించి కామలవంబుల
ధ్యానంబు సేయుచు నహంకారమమకారసహితంబు గాఁ గర్తాచరణంబు సే
యు చుండు.

855

క. పురుషుండు నిజప్రకాశతఁ, బరఁగియు నలఘుఁడూఁ బరుండు శ్రీభగవంతుండున్
గురుండును నగునయ్యాత్మను, బరువడి నెఱుంగంగలేక శ్రీ ప్రకృతిగుణములన్.

క. విను మెపుడు దగులు నప్పుడ, యొనరంగ గుణాభిమానిరీయును గర్తవశుం
డనఁ దగునాపురుషుండు దా, ఘన మగుత్రైగుణ్యకర్తృకలితుం డగుచున్.

సీ. ధృతి నొప్పు చున్నసాత్త్వికకర్తృమునను బ్ర, కాశభూయిష్టలోకముల భూరి
రాజనప్రకటకర్తృమున దుఃఖోదర్క, లోలక్రియాయాసరీలోకములను
గైకొని తామసకర్తృంబునను దమ, శ్లోకమోహోత్పటరీలోకములను
బొందుచుఁ బుంస్త్రీనరపుంసకమూర్తుల, దేవతిర్యజ్జర్జరభావములను

తే. గలుగుఁ గర్తానుగుణములుగఁగ జగతిఁ, బుట్టి చచ్చుచుఁ గ్రమ్మఱబుట్టు చిట్లు
దివిరి కామాశయుం డైనదేహి యెప్పు, నున్న తానతపదముల ర్నొందు చుండు.

ప. అని మఱియు నిట్లనియె.

859

మ. ఎనయన్ తుత్పరీషీడఁ గుంది శునకం శ బింటింటికిం బోవఁ బూ
నినఁ దద్దైవిక మైనదండహతి గారినీ కాక చౌర్యాన్న మై

నను గానీ తగఁ బొందుచందమున నెన్నన్ దైవయోగంబుపెం

పున నీజీవుండు దాఁ బ్రియాప్రియములం శ బొందుం ద్రిలోకంబులన్.

860

చ. గొనకొని యిట్టిదుఃఖములరకుం బ్రతికారము మానవేంద్ర క
ల్లిన విను తత్ప్రతిక్రియ సరకించనవృత్తి జనుండు మ స్తకం

- బున నిడుమోపు మూపునను శ్రీ బూనినఁ దద్భరదుఃఖ మాత్మఁ బా
యనిగతి జీవుఁడుం ద్రివిధ శ్రీ మై తగుదుఃఖముఁ బాయఁ డెన్నఁడున్. 861
- క. ఘనదుఃఖహేతుకర్తృబును దత్ప్రతికారకర్తృమును నన మాయా
జననము లగుటను బురుషుఁడు, గనుఁ గలలోఁ దోచినట్టిరకలచందమునన్. 862
- వ. నవాననోచ్ఛేదకంబు గా దని వెండియు నిట్లనియె. 863
- సీ. నరనాథ వినుము స్వోష్ణంబుచందంబున, నజ్ఞానవిలసితం శ్రీ బగుటఁజేసి
తివిరి మిథ్యాభూతరదేహాదికమునకు, నరయ నివర్తనార్యాన మేటి
కని యంటి వేనియు శ్రీ నర్థంబు లేకున్న, సర్థి సోపాధికం శ్రీ బై నమనము
వాంఛతో స్వప్నము శ్రీ వర్తింపఁ బురుషునిఁ, బూని జాగ్రద్బోధశ్రీచే నుపాధి
తే. చెడక స్వాప్తికసంస్కృతి శ్రీ విడువనట్లు, తత్త్వవిజ్ఞానమున నవీర్యానివృత్తి
దారదేహాదికనివృత్తి శ్రీ దగుల కున్నఁ, దివుట సంస్కృతి దా నివరర్తింప కుండు. 864
- చ. ఘనపురుషార్థభూత మనఁగఁ దగునాత్మకు నేనిమిత్త మై
యొనర ననర్థహేతు వన శ్రీ నూల్కానుసంస్కృతి సంభవించున
ట్లనయముఁ దన్నిమిత్తపరిహారక మర్థి జగద్గురుండు నాఁ
దననినవాసు దేవపదతామరసస్ఫుటభక్తి యారయన్. 865
- క. పూనినతద్భక్తి నమీ,చీనగతిం దెలియ ననఘ శ్రీ చిరవైరాగ్య
జ్ఞానకరం బగుభక్తిని,దానము గోవింద వరకశ్రావ్యమ యగున్. 866
- వ. కావున నది తత్కథాకర్తణ్యనగాననిరతుండు విశ్వాససంయుక్తుండు నై నవానికి
సంభవించు మఱియును. 867
- క. ధర సాధులు విమలాంతఃకరణులు భగవద్గుణానుకథనశ్రవణ
స్ఫురితస్వాంతలు ననఘలు, 'వరధిషణులు నై నభాగవతజనులనభన్. 868
- క. నరసోదారమహాత్మము,ఖరితము లగుమధువిరోధిరకమనీయగుణో
త్కరసురుచిరచరితామృత,పరిపూరితవాహినులను శ్రీ బరమప్రీతిన్. 869
- క. మన మలరంగ శ్రోత్రాంజలు,లను బానము సేయుపుణ్యులకు ఝృత్ప్రస్థా
ఘనభయశోకవిమోహము, లనయంబును సోక కుండు శ్రీ నవనీనాథా. 870
- వ. కావున నిట్టిభాగవతసహవాసంబు లేక యున్న (దనంతన భగవద్భాగవతగుణాభి
వర్ణనకథానుచింతనాదులయందుం బ్రవర్తించిన) నాలస్యాదిదోషంబు లొంది
యీజీవలోకంబు సహజఝుదాదికంబున నుపద్రుతం బై సర్వేశ్వరకథామృత
వాహినియందు రతిం జేయ దిది నిశ్చితం బని మఱియు నిట్లనియె. 871
- సీ. పద్మసంభవుఁడును శ్రీ భవుఁడును మనుకుల,సమితి దత్తోదిప్రజాపతులును
నై ప్రికులై ననరకముఖ్యమునులుఁబు,లస్త్వండుభృగువుఁబురహుఁడుఁ గ్రతువు
నత్రి మరీచియు శ్రీ నంగిరసుండు న,రుంధతీవిభుఁడును శ్రీ రూఢి మెఱయ

బహుపుణ్య లేకడరపల గాఁగఁ గలబ్రహ్మ,వాదులు నందఱు ర్ వాక్కులకును
తే. నెనయ నీశ్వరు లై యుండియును సమగ్రమతిఁ దబోయోగవిద్యాసమాధివరవి
చారు లై యుండియునను ర్వరసాక్షి యైన, యీశ్వరునివెదకియుఁగానరదిగ్ధచరిత.
వ. అది యెట్లం టేని. 873

మ. ఘనవిస్తారమపార మద్వయ మనంగగా నొప్పునీవేదము
న్ననువ ర్తించుచు మంత్రయుక్తి వివిధం ర్ బై నట్టిదేవాఖ్యశో
భనసామర్థ్యముచేత నింద్రముఖరూపం బిష్టదైవంబు గాఁ
గని వేడ్కఁ భజించువారలు గనంగగా నేర్తురే యీశ్వరున్. 874

క. విను మాత్మభావితం డన, నెనసినభగవంతుఁ డెప్పు ర్ డెవ్వనిఁ గరుణ
న్ననయము సనుగ్రహించును, మనుజేశ్వర యపుడ వాఁడు ర్ మహితాత్మకుఁ డై

క. ధీరత నీలోకవ్యవహారంబును వైదికంబు ర్ ననఁ దగుకర్తా
చారములందు వినిష్ఠిత, మై రూఢిఁ దనర్చుబుద్ధి ర్ నర్థి విడుచున్. 876

సీ. కావున రాజేంద్ర ర్ నీవును బరమార్థ, ¹రూపంబు లగుచుఁ బ్రరోచమాన
ములును గర్ణప్రియంబులును నస్పృష్టవ, స్తువులును నై నయీవివిధకర్త
ములయందుఁ బురుషార్థబుద్ధి గావింపకు, మతిఘనస్వాంతు లై ర్ నట్టివారు
పరఁగుజనార్దనప్రతిపాదకం బై న, శ్రుతి గర్తవర మని ర్ చూపు చుండు

తే. వారు వేదజ్ఞు లనఁ దగువారు గారు, రూఢి మఱివారు నిత్యస్వరూపభూత
మైనయీయాత్మతత్వంబునలరువేద, కలితతాత్పర్యమనియాత్మ, ²దెలియలేరు.

వ. కావునం బ్రాగ్రంబు లై నదర్శలచేత సకలజీతిమండలా స్తరణంబు గావించి
యహంకారయుక్తుండవు నెవనీతుండవు నై వెక్కువకుపులఁ జంపనే కాని కర్త
స్వరూపంబును విద్యాస్వరూపంబును నెఱుంగ వాకర్తవిద్యాస్వరూపంబు తె
ట్టి వనిన సర్వేశ్వరపరితోషకం బేది యదియ కర్తం బాసర్వేశ్వరునియందు
నేమిట మతి సంభవించు నదియ విద్యయతండే దేహులకు నాత్మయు నీశ్వరుండు
నగు చుండుఁ గావునఁ బురుషులకు డేమకరం బై నయాశ్రయంబు దత్పాద
మూలంబు యతండు ప్రియతముండును సేవ్యమానుండును నగు చుండ నణుమా
త్రం బయిన దుఃఖంబు లే దట్టియాభగవత్స్వరూపం బెవ్వం డెఱుంగును వాఁడు
విద్వాంసుండును గురుండును హరియు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 878

క. అవనీశ యీవిధంబున, భవదీయప్రశ్న మిట్లరపరిహృత మయ్యెం
దవిలి యిఁక నొక్కగోప్యము, వివరించెదఁ జిత్తగింపు ర్ విమలచరిత్రా. 879

సీ. లలి సుమనోవాటికలయందు నల్పప్ర, సూనమరందగంగఁగానుమోద
సంచారియును మృగీసహితముఁ దన్నివే, శితచి త్రమును మధురప్రతనినాద
మేదురశ్రవణానురమోదితమును బురో, భాగచరన్నిజరప్రాణహారి

- దీప్తివృక్షగణాధిష్ఠితమును లుబ్ధకక్రూరఘనసాయక ప్రభిన్న
 పే. పృష్ఠభాగంబు నై 'తగరనెదను మృత్యుభీతి వాటిల్ల నొండు దరప్రింప వెరవు
 గాన కడవిఁ జరించుమృగంబువగిది, భూవరోత్తమ వినవయ్యరపురుషుఁ డెపుడు.
 వ. అంగనానివాసంబులయందు త్సుద్రతమం బగుకామ్యకర్తపరిపాకజనితం బైన
 జిహ్వోపస్థాదికామజనితసుఖలేశంబుల నన్వేషించుచుఁ గామినీయుక్తుండును
 దన్ని వేశితమాననుండును సతిమనోహరవాంఛితవనితాజనాలాపశ్రవణతత్పర
 చిత్తుండును బ్రత్యక్షంబున నాయుర్వరణకారణాహారాత్రాదికాలవిశేషగణనా
 పరుండును గాక పరోక్షంబునం గృతాంతశరనిర్భిన్నగాత్మండును నగుచు నీజీ
 వుండు విహరించు చుండుం గావున నీవు నీజీవుని 'మృగచేష్టితంబుగా విచారించి
 శ్రోత్రాదులం దున్న శబ్దాదులంబోలె బాహ్యవృత్తు 'లగుశ్రోతస్తార్థాదిరూప
 కర్తంబులను హృదయంబునందు నియమించుచు నసజ్జనయూథవార్తాసహితం
 బైనగృహశ్రమంబు విడువుము సకలజీవాశ్రయం డైనయీశ్వరుని భజియింపు
 మిట్లు సర్వతోవిరక్తుండవు గ మ్మని నారదుండు వలికినం బ్రాచీనబర్హి యి ట్లనియె.
 క. మునివర భగవంతుండవు, ననుపమవిజ్ఞాననిధివి ననఁ దగునీచే
 తను వివరింపంగఁ దగి, యెనసినయీయాత్మతత్త్వ ర్ మిట నాచేతక. 882
 వ. శ్రుతంబును విచారితంబును నయ్యెఁ గర్తనిష్ఠు లగునుసాధ్యయు లైనవార
 లీయాత్మతత్త్వంబు నెఱుంగ రెఱింగి రేని నుపదేశింపరు గావునఁ దత్కృ
 తం బయినమహానంశయంబు నీచేత నివృత్తం బయ్యె నని వెండియు ని ట్లనియె.
 సీ. అనఘాత్త యేమిటిరయందు నీయింద్రియ,వృత్తులు దగఁ బ్రవర్రింప కుండు
 టనుజేసి ఋషు లైన ర ఘనముగ మోహింతు, రట్టియర్థమునందు నాత్మసంశ
 యము గల్గు చున్నది ర యది యెట్టి దనినను, బురుషుఁ డేయేదేహాశ్రమననుజేసి
 కర్తముల్ సేసి తరత్కాయంబు నీలోక,మందునే విడిచి తా ననన్యదేహ
 తే. మఱితో ఘటియించి లోకాంతరమునఁ
 బొంది తత్కర్తృఫలమును ర బొందు ననుచుఁ
 బ్రకటముగ వేదవేత్తలు ర వలుకు చుండు
 రన్న నది యెట్లు విన నుపరపన్న మగును. 884
 వ. అదియునుం గాక యాచరితం బైనకర్తంబు తత్త ణంబ వినప్టం బగుటంజేసి దే
 హాంతరలోకాంతరభావి యైనఫలం బెట్లు సంభవించు ననినఁ బ్రాచీనబర్హికి
 నారదుం డి ట్లనియె నరేంద్రా స్వస్థావస్థయందు లింగశరీరాధిష్ఠాత యైనజీవుం
 డు జాగ్రద్దేశభిమానంబు విడిచి తాదృశంబ కాని యతాదృశంబ కాని యైన
 శరీరాంతరంబు నొంది మనంబునందు సంస్కారరూపంబున నాహితం బైనక

1. మనంబునను 2. యొక్కమృగ. 3. నదులంబోలె. 4. లుధరియించుచు నీచిత్తంబునందు
 నియ. 5 నిష్ఠాపదేష్ట లైనవారు.

నాచరించు నాలింగశరీరంబున లోకాంతరంబున దేహవిభేదంబు నొందక తత్ఫలం బనుభవించు నదియునుం గాక దానప్రతిగ్రహేదులయందు స్థూలదేహంబున కుం గర్తృత్వంబు గల దంటివేసి నహంకారమమకారయుక్తుం డయినపురుషుండు మనంబునంజేసి యేయేదేహంబు పరిగ్రహించు నాయాదేహంబున సిద్ధం బైన కర్తృం బాజీవుం డనుభవించు నట్లు గా కున్నఁ గర్తృంబు పునర్భవకారణం బగుట యుపపన్నంబు గా కుండుఁ గావున మనకిప్రధానం బైనలింగశరీరంబునకే కర్తృత్వం బుపపన్నం బగు నని వెండియు ని ట్లనియె.

885

క. షీతి సుభయేంద్రియకర్తృస్థితు లనుభవ మందఁబడినచి త్రముపగిదిఁ ధృతిఁ జిత్తవృత్తులను లక్షిత మగుఁ దత్పూర్వదేహాకృతకర్తృంబుల్.

886

వ. అది యె ట్లనిన నీదేహంబునంజేసి యేరూపంబు నేప్రకారంబున నెప్పు డెచ్చుట నగు నది యననుభూతంబును నదృష్టంబును నశ్రుతంబును నై యుండు నట్టిది యొకానొక కాలంబున వాసనాశ్రయం డయినపురుషునకుఁ (దదనుభవాదియుక్తం బగు)పూర్వదేహంబున ననుభూతంబును దృష్టంబును శ్రుతంబును నని విశ్వసింపు మీమనంబున ననుభూతార్థంబు గోచరింపఁ జాల దీమనంబె పురుషులకు శుభాశుభనిమిత్తంబు లైనపూర్వాపరదేహంబులం బ్రకాశింపం జేయుచుండు సీమనంబునందు నదృష్టంబు నశ్రుతంబు నైనయర్థంబు స్వప్నాదికమందుం దోచు నంటి వేసి నది దేశకాలక్రియాశ్రయం బని తలంపం దగు సీసమ స్తవిషయంబులుఁ గ్రమానురోధంబున మనంబునంజేసి భోగ్యంబు లగు నని మఱియు ని ట్లనియె.

887

చ. సుమహితశుద్ధన త్వగుణశోభితమున్ సరసీరుహోదరో
త్రమగుణచింతనాపరము ౧ ధన్యము నైనమనంబునందు భూ
రమణ సుధాంశునందు నుపరాగమునన్ దివిఁ దోచురాహుచం
దమునను గోచరం బగు నురదారత నీయఖిలప్రపంచమున్.

888

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె లింగదేహమునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు స్థూలదేహద్వారకంబు లగుటంజేసి స్థూలదేహవినాశంబు గలుగఁ జీవునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు లే కుండుటంజేసి ముక్తి గలుగు నంటి వేసి నీస్థూలదేహసంబంధంబు జీవునియందు బుద్ధిమనోమాయార్థగుణవ్యూహరూపాదిలింగశరీరభంగపర్యంతంబు గలుగు చుండును సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు (నిష్ఠవియోగాదిదుఃఖమందు) నహంకారంబు గలిగి యుండు నది యింద్రియోపహతిం జేసి యమావాస్యయందలిచంద్రుండునుంబోలెఁ దరుణపురుషునకు గర్భబాల్యావస్థలయందు నింద్రియపామల్యంబు లే కుండుటంజేసి యేకాదశేంద్రియస్ఫురణ సమర్థం బైనయహంకారంబు (గర్భాదులకుఁ) బ్రకాశింపనిచందంబునం దోపకుండుఁ గావున స్థూలదేహవిచ్ఛేదకంబు లే కుండుటంజేసి వస్తుభూతార్థంబు లే

కున్న నీసంసారంబు (విషయంబులయం దానక్తుం డగుజీవునకు) స్వాప్తికాన
ర్థాగమనంబునుంబోలె నివర్తింప దీతీరునఁ బంచతన్మాత్రాత్మకంబును (ద్రిగుణా
త్మకంబును) ఘోడశవికారయుక్తంబును నయినలింగశరీరంబు నధిష్ఠించి చేతనా
యుక్తుం డైనజీవుం డని చెప్పంబడు మఱియును. 889

సీ. తివిరి యప్పురుషుండు १ దేహంబునను జేసి, యనయంబుఁ బెక్కు దేహాంతరముల
నంగీకరించుచు २ నవి విసర్జించుచు, సుఖదుఃఖభయమోహాశోకములను
బాలుపొందుతద్దేహములనె పొందుచు నుండు, నది యెట్లు లన్ననునగ్రభాగ
తృణమూఁదిమఱిపూర్వోత్పణపరిత్యాగంబు, గావించుత్పణజలూక యనుబోలె
ఆ. జీవుఁ డవనిఁ గొంతఁజీవించి మ్రియమాణుఁ, డగుచు నొందుదేహాశ్రమర్థిఁ జెంది
కాని పూర్వ మైనశకాయంబు విడువఁడు, గాన మనమె జన్మకారణంబు. 890

తరలము. నరవరోత్తమ యట్లు గాన మననంబె జీవుల కెల్ల సం
నరణకారణ మట్టికర్తవ్యశంబునకా నక లేంద్రియా
చరణుఁ డొట నవిద్య గల్గును ३ సంతతంబు నవిద్యచేఁ
బరఁగుటకా బహుదేహకర్తనిబంధముల్ గలుగుం జూమి. 891

చ. విను మది గాన భూవర యశవిద్య లయించుట కైర మాపత్తి
ఘనజననస్థితి ప్రళయశకారణభూతుఁ బయోజపత్ర లో
చనుఁ బరమేశు నీశ్వరుని ३ సర్వజగంబుఁ దదాత్మకంబు గాఁ
గనుఁగొనుచుం దదీయపదశకంజము లర్థి భజంపు మెప్పుడున్. 892

క. అని యీగతి భగవంతుం, డనఘుండు ఘనభాగవతుండు ३ నగునారదుఁ డా
ఘనునకు జీవేశ్వరగతి, ఘనకృప నెఱిగించి సిద్ధశగతిఁ జనినయెడన్. 893

సీ. రాజర్షి యైనట్టిప్రాచీనబర్హి దాఁదగఁ బ్రజాపాలనార్హంబు నుతుల
ధరకు నియోగించి १ తపము సేయుటకు నై, కపిలాశ్రమంబునశకవుడు వ్రాయి
యాచ్చుట నియతి నేకాగ్రనిత్తుండును, ముక్తసంగుండును ३ భూరిధైర్య
యుక్తుండు నగుచు సద్భక్తియోగంబున, ననఘ గోవిందపరదారవింద
తే. చింతనామృతపానవిశేషచిత్తుఁ, డగుచు విధిరుద్రముఖ్యుల ३ కంద రాని

యవ్యయానందమయపదశమం దెనప్పు, డనుచు మైత్రేయముని విదురునకుఁ జెప్పి.
వ. వెండియు నిట్లనియె నిట్లు ముకుందయశంబునంజేసి భువనపావనంబు మనశ్శుద్ధి
కరంబు సర్వోత్కృష్టఫలప్రదాయకంబు దేవర్షి వర్యముఖవినిస్సృతంబు నైన
యీయథ్యాత్మసారోక్ష్యంబు నెవ్వండు పఠియించు నెవ్వండు విను నట్టివారు
లింగశరీరవిధూననంబు గావించి ముక్తనమస్తబంధు లయి (విదేహకైవల్యంబు
నొంది) సంసారంబునందుఁ బరిత్రమింప రనిన మైత్రేయునకు విదురుం డి
ట్లనియె. 895

క. మునినాథ¹ ప్రచేతను లాఘన మగురుద్రోపదిష్టకమలోదరకీ
ర్తనమున నేగతిఁ బొందిరి, ననజాక్షుఁడు సంతసించి వారసఘాతా. 896

—◆◆◆◆◆ ప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుఁడు మెచ్చి పరంబు లిచ్చుట. ◆◆◆◆◆—

తే. కడఁగి మఱి వారు యాదృచ్ఛికమునఁ జేసి, హరికినిత్యప్రియుండగు హరునిగాంచి
యతనివలనియనుగ్రహమందిమోక్ష, మందిరిని చెప్పితదినిశ్చయంబుమఱియు.

క. హరిదర్శనపూర్వం బిహ, పరలోకములందు నాస్మకపాలతనయులం
దఱు నేఫలముల నందిరి, యెఱిఁగింపు మటన్న నమ్మనీంద్రుఁడు వలికెన్. 898

క. విను జనకాదేశము ముద, మునఁ దాల్చి నృపాత్మజులు సకముద్రోదరమం
దనుపమజపయజ్ఞంబున, నొనరఁ దపం బూని ముదము నొందుచు నుండన్.

క. పదివేలేడులు నిష్ఠను, వదలక తప మాచరింప వారల కర్థిక
సదయాంతరంగుఁడ భయ, ప్రదుఁడు సనాతనుఁడు నై నరపద్మోదరుఁడున్. 900

క. అనుపమశాంతము లగునిజ, తినురత్నలచే నృపాలతనయతపోవే
దనలు శమింపఁగఁ జేయుచు, ననయముఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె నచ్యుతుఁడంతన్.

సీ. ఘనమేరుశృంగసంగతనీలమేఘంబు, నెఱి గరుడస్కంధరనివసితండు
గమనీయనిజ దేహాకాంతివిపాటితా, భీలాఖలాశాంతరాశతముఁడు
సుమహితాష్టాయధరసుమనోమునీశ్వర, సేవక పరిజనరసేవితండు
మండిత కాంచనకండలరుచిరోప, లాలితవదనకరపాలతలుఁడు

తే. చారునవరత్నదివ్యకోరటీరధరుఁడు, కాన్తుభ ప్రవిలంబమంగళగళుండు
లలితపీతాంబర ప్రభాకలంకృతుండు, హారకేయూరవలయమంగజీరయతుఁడు. 902

క. లలితాయతాష్టభుజమం, డలమధ్యస్ఫురితరుచివిరేడంబితలక్ష్మీ
లలనాకాంతిస్పర్ధా, కలితలనద్వైజయంతీకాశోభితుఁడున్. 903

క. సురగరుడయక్షకిన్నర, నిరుపమజేగీయమానరనిఖిలాశానం
భరితయశోమహనీయ, స్ఫురఁబం డగునప్పరాణపురుషం డెలమిన్. 904

క. కరుణావలోకనంబుల, నిర ప్రేంద నృపాలసుతుల నీసీంచిరమా
వరుఁడంబుదగంభీరమ, ధురభావలఁ బలికె బ్రియము నీ దూఁకొను చుండన్. 905

తే. తాపసోత్తము లగు ప్రచేతనులు వేడ్క, వినుఁడు మీరలు సౌహార్ద్రమున నభిన్న
ధర్మ లగుట భవత్యోహృదమున కేను, జాలఁ బరితోష మందితి నీ సమత నేడు.

క. అనయమును మీమనోరథ, మొనరింతు నెఱుంగఁ బలుకుఁ నీ డుత్తము లగుమి
మ్మనుదినము నెవ్వఁడు సుఖశ, యనుఁ డై మదిలోనఁ దలఁచునానరుఁ డెపుడున్.

క. భ్రాతృజనసౌహృదంబును, భూతదయాగుణము విమలబుద్ధియు సుజన
ప్రీతియుఁ గల్గి నిఘంఁచును, వీతనమస్తాఘుఁడగుచు నీ విశ్వములోనన్. 908

1 ప్రచేతస్కులు; 'ప్రచేతస్కులు' అనియే నారయ ప్రయోగము. 2 యతనిచే ననుగృహీతు లై, యలరుమోక్ష.

వ. మఱియు రుద్రగీతం బయినమదీయ స్తవం బెవ్వ రనుదినంబును స్తోత్రంబు సేయుదురు వారల కభిమతవరంబులు శోభనకరం బగుప్రజ్ఞయు నిత్తు మీరలు ముదన్వితులై జనకాదేశం బంగీకరించుటంజేసి మీకీర్తిలోకంబుల విస్తరిల్లుమీకు ననూనబ్రహ్మగుణండు నాత్మ సంతతిం జేసి లోక త్రయపరిపూర్ణ గుణాకరుండు నై నపుత్తుండు సంభవింపం గలండు కండుమహామునితపోవినాశార్థంబు గా నింద్ర ప్రేషిత యగుప్రక్షోచ యనునప్పరస గర్భంబు దాల్చి యమ్మునీంద్రుని వీడ్కొని దివంబునకుం జనుసమయంబునం బ్రసూత యై తత్పుత్రి ని వృక్షంబు లందుఁ బెట్టి చనిన.

909

సీ. ఆశిశు వపుడు పేరరాకలిచేఁ గుంది, వావిచ్చి బిట్టు వాఁపోవు చుండ నాలించి యటకు రా శ జై నసోముఁడు వచ్చి, వల నొప్ప నవసుధావర్షి యైన యాత్మీయతర్జుని శ నర్చి బాసమ్ము సేయింపంగఁ బెరిగి యశ్రయ్యిందువదనఁ గన్య వరాహోహః శ గడక మారిష యను, చెలువఁ బుణ్యండు ప్రాచీనబర్హి

తే. ¹యన్నపునిచేఁ బ్రజావినోర్గావనరము

నందు వేడ్కఁ దదాదిష్టు శ లై నమీర

లందఱును నెయ్యమున వివాహంబు గండ్ర

యని సరోరుహనయనుఁ డి శ ట్లనియె మఱియు.

910

వ. అనఘాత్తులారా యభిన్నధర్మ శీలనాముల రయినమీకు నందఱకు నానుమధ్య యైనకన్య యభిన్నధర్మ శీలయు భవదర్పితాశయయు నయినభార్య యగు మీర లప్రతిహత తేజస్కుల రై దివ్యవృక్ష సహస్రంబులు భామదివ్యభోగంబులు మదను గ్రహు లై యనుభవిం చెద రంత నాయందులభ క్తింజేసి నిర్మలాంతఃకరణు లై యీభోగంబులు నిరయప్రాయంబులు గాఁ దలంచి మదీయస్థానంబు నొందెద రని వెండియు ని ట్లనియె.

911

చ. అరయ గృహస్థు లయ్యును మరదర్పితకర్తులు నస్తదీయసుం దరచరితామృత శ్రవణోత్తర్పరమాననయాతయాములుఁ సరసగుణాఢ్యులై తనరుసాధుల కీగృహముల్ దలంప దు మ్మరభవబంధ హేతువులు శ గావు నృపాత్మ జాలార యెన్నఁడున్.

912

వ. అది యె ట్లంటి లేని.

913

చ. అనుపమ బ్రహ్మవాదు లగునందితయోగిజనానుగీయమా ననిజకథాసముత్సుకుఁ డననం దగు నేను² మదీయులం దనూ తనము గ నుందుఁ గావున నురదారత వారికి నీగృహవశుల్ ఘనభవబంధ హేతువులు శ గా విది యంతయు నిక్క మారయన్.

914

క. సరసుఁడ నగుననుఁ బొందిన, పురుషులు ఘనశోక మోహామోదంబులఁ బొం

- దరు గావున¹ నెనయఁగను ద్రిపురుషాధీశ్వరుడ బ్రహ్మభూతుడ నగుదున్. 915
- వ. అని యిట్లు వలుకు చున్న పురుషార్థభాజనుం డగుజనార్దను దర్శించి తద్దర్శనవిధ్య
స్తరజ స్తమోగుణు లయినప్ర చేతస్కులు. 916
- చ. కరసరసీరుహంబు లెసకం బెసఁగన్ ముకుళించి గద్గద
స్వరములఁ జేసి యిట్లనిరి నీ సర్వశరణ్యు సగణ్యు నిందిరా
వరుఁనజితు న్ననంతు నననవద్యచరిత్రుఁ బవిత్రు నచ్యుతుం
బరుఁ బరమేశు నీశు భవబంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 917
- సీ. కేశవ సంతతరక్షేణాశనుడవు, కోరి మనోవాగగోచరుడవు
నిద్ధమనోరథరహితుభూతోదార, గుణనాముడవు సత్త్వగుణుడ వఖిల
విశ్వోద్భవస్థితిరీవిలయార్థధారిత, విపులమాయాగుణరవిగ్రహుడవు
మహితాఖలేంద్రియమార్గనిరధిగత, మార్గుడ వతిశాంతరమానసుడవు
తే. తవిలి సంసారహరిమేధస్కుడవును, దేవదేవుడవును వాసుదేవుడవును
సర్వభూతనివాసివి నీ సర్వసాక్షి, వై ననీకు నమస్కార నీ మయ్య కృష్ణ. 918
- వ. మఱియును. 919
- ఉ. తోయరుహోదరాయ భవరదుఃఖహరాయ నమో నమః పరే
శాయ సరోజకేసరపీఠజ్జనిర్మలదివ్యనవ్యవ
స్త్రాయ పయోజనస్థి భవనదాయ సరోరుహమాలికాయ కృ
ష్ణాయ పరాపరాయ సుగుణాయ సురారిహరాయ వేధసే. 920
- వ. అని వినుతించి. 921
- చ. కమలదళాక్ష దుఃఖిలయరకారణ మై తగుతావకీనరూ
పము ననివార్యదుర్భరవిరపద్దశ దుఃఖిము నొందుమాకు నీ
సుమహితసత్త్వపాగరిమఁ నీ జూపుటకంటె ననుగ్రహంబు లో
కమునఁ దలంప నొం డొకటి నీ గల్లునె భక్తఫలప్రదాయకా. 922
- ఉ. భూరిశివేతరాచహ విభుత్వసమేతమహాత్మదీనర
క్షారతి నొప్పనీవు చిరరకాలమునన్ సుఖవృత్తి పీరు మా
వార లటంచు బుద్ధి నననవద్య తలంచినయంతమాత్రస
త్కారమె చాలు నట్లగుట నీ గా కిటు నన్నిధి వైతి వీశ్వరా. 923
- చ. అరయఁగ త్సుద్రభూతహృదయంబులయందుల సంతరాత్మ వై
తిరముగ నుండునీవు భవనీయపదాంబురుహద్వయాత్మనా
పరమతు లై నమామకశుభ ప్రదభూరిమనోరథంబు లీ
వెఱుఁగవె భక్తలోకహృదయేప్పిదాయక ముక్తినాయకా. 924
- సీ. అయినను విను సరోజాయతలోచన, తగుమోక్షమార్గప్రదర్శకుడవుఁ

బురుషార్థభూతవిస్తరుడవు నగునీవు, దగిలి ప్రసన్నుడై వగుట మాకు
సర్థి మనోభీష్ట శ్రమైనవరం బయ్యె, నైనను నాభ పరరావరుండ
వైనని న్నొకవరం శ్రీ బంధితు మనినను, భువి దావకీనవిభూతు లెన్న
తే. నంత మెఱుంగంగ రామి నశనంతుఁ డనుచుఁ

బలుకుదురు నిన్ను నది గాన శ్రీ పరమపురుష

యేవరం బని కోరుదు శ్రీ మేము దప్పి

గొన్న బాలకుఁ డబ్బినీ శ్రీ లైన్ని గ్రోలు.

925

వ. అదియునుం గాక.

926

ఉ. పూని భవత్పదాంబురుహామూలనివాసుల మైనమేము నే
ధానిధి నీవిలోకనముఁ శ్రీ డక్కఁగ నన్యముఁ గోర నేర్తుమే
మానితపారిజాతకుసుమస్ఫుటనవ్యమరందగంధశో

భానయశాలి యైనమధుశపంబు భజించునె యన్యపుష్పముల్.

927

చ. పారి భవదీయమాయ ననయంబును జెందిననేము నిచ్చలుం

గర మనురక్తి నేటితుదగ్గా భవకర్తుల మై ధరిత్రివైఁ

దిరుగుదు మంతదాఁక భవదీయజనంబులతోడిసంగతిఁ

గురుమతి జన్మజన్మములకున్ సమకూరఁగఁ జేయు మాధవా.

928

మ. కమలాధీశ్వర తావకీనవదభర క్తవ్రాతనంగలే

శముతోడఁ సరిగాఁ దలంప మెలమిన్ శ్రీ స్వర్గాపవర్గాదిసా

ఖ్యము లన్నన్ విను మానుషంబు లగునీకామంబులం జెప్ప నే

ల మునిప్రస్తుతపాదపద్మ సుజనాశీలాపానుమోదాత్మకా.

929

వ. మఱియు భగవద్భక్తసంగంబులయందుఁ దృష్టాప్రశమనంబు లైనమృష్టకథలు

చెప్పఁబడుటచేత భూతంబులయందు వైరంబును లే కుండునని.

930

చ. పనముల ము క్తసంగు లగునీవారు నుతింపఁ దనర్తు వీవు గా

వున నిలఁ బుణ్యతీర్థములఁ శ్రీ నొప్పఁ బునీతము సేయఁ బూని య

ర్థిని బదచారు లై ధరఁ జరించుభవత్పదభక్తసంగమం

బనుపమభూరిసంస్మృతి భరీయస్థునిబుద్ధి రుచింప కుండునే.

931

వ. కావున.

932

చ. పనరుహపత్ర లోచన భరీవత్సఖుఁ డైననుధాంశుమాళితో

డివిమిషమాత్రసంగతిఁ గరడిందిప్రణంబును దుశ్శీకిత్సము

న్ననుభవకుష్ఠగోగమున శ్రీ కర్తిలివైద్యుడ వైనని న్ను నే

మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మఱి మీశ్వరా.

933

వ. దేవా మదీయస్వాధ్యాయాధ్యయనంబులును గురుప్రసాదంబును విప్రవృద్ధాను

వర్తనంబును నార్యజననమస్కరణంబును సర్వభూతాశ్రయము నన్నవిరహితం
బు గా ననేకకాలం బుడకంబులయందు సుతప్తం బయినతపంబు సేయుటయు
విని యన్నియును బురాణపురుషుండ వైనభవదీయవరితోపంబుకొఱకు నగుం
గాక యని విన్నవించెద మని వెండియు నిట్లనిరి.

934

మ. మనుపద్మాసనధూర్జటిప్రముఖధీరమంతుల్ తపోజ్ఞానస

త్త్వనిరూఢిం దగువారు నీమహిమమున్ శ్రవణింపఁ బారం బెఱుం
గనివారయ్యును నోపినంత వినుతుల్ శ్రీ గావించు రట్లాట నే

మును ని స్పర్థి నుతింతు మీశ వరదా శ్రీ బుద్ధ్యాదిమూలంబు గన్.

935

ప. అని మఱియు సముండపు నాదిపురుషుండపుఁ (బరుండపు బుద్ధుండపు వాసుదేవుం
డపు) సత్త్వమూర్తివియు భగవంతుండపు నైననీకు ననుస్కరించెదము (అని యిట్లు
ప్రచేతనులచేత నుతింపంబడి శరణ్యవత్సలుం డగుహరి సంతృప్తాంతరంగుం
డై వారలకోరినయట్ల వరంబు లిచ్చిన).

936

తరలము. అనుచు నాన్యపనందనుల్ ముద శ్రీ మార సన్నుతిఁ జేయఁగాఁ

మనములోఁ బరితోష మంది రశమాహృదీశుండు భక్తపా

లనకరుండు తదీయదర్శనశాలసాత్త్వకులాత్మలం

దనివి సాలక చూడ నాత్మప్రదంబు కేఁగె రయంబునన్.

937

ప. తదనంతరంబ ప్రచేతనులు భగవదాజ్ఞ శిరంబుల ధరియించి సముద్రసలినిర్గతు
లయి.

938

క. భూరిసమున్నతినాక, ద్వారనిరోధంబు గాఁగఁ దగఁ బెరిగినయా

భూరుహంసవిహితాఖిల, ధారుణి నీషీంచి రాజరతనయులు వరునన్.

939

చ. ఘనకుపితాత్మతై విలయశకాలభయంకరహన్యవాహలో

చనుగతి నుగ్రుతై ధరణీచక్రము నిర్వసుధారుహంబు గా

ననయముఁ జేయఁ బూనిన జననాధిపసూనులమోముఁదమ్ముల

న్నలనమీరముల్ జనన శ్రమంది కుజంబులఁ గాల్చఁ జొచ్చినన్.

940

క. నలినభవుఁ డామహీజ, ప్రళయముఁ గని వచ్చి ధరణీపాలతనూజా

తుల మధురోక్తుల నుపశాంతులఁ గావించుచును నయము శ్రీ దూఁకొనఁ బలికెన్.

ప. అట్లు పలికి వారల నుపశమితోక్తిధులం జేసిన యనంతరంబ.

942

సీ. అవశిష్టధరణీరుహంబులు భయ మంది, తివిరి చతుర్ముఖాశ్రదేశమునను

మారిష యనునతీరమణిఁ దమకూతును, నాప్రచేతనులకుఁ నర్థి నిచ్చె

నానరపాలకశూనులు దత్తున, కరయంగ మున్నీశ్వరరాపరాధ

మునఁ బ్రాప్త మైనట్టిజనపాలజన్తంబు, నకుఁ గారణం బైననలిననయన

తే. నాదరంబునఁ గమలజానాజ్ఞఁజేసి, కడఁక దీపింప విధివత్ప్రకారమునను

- వరుస నందఱుఁ గూడి విశవాహ మైరి, గడవ వచ్చునె డై వసంకల్ప మెందు.
- క. కలదే జగతిం బదురు నృపుల కిల నొకభార్య యెందుఁ శ బాసఁగునె వినఁగా
నలినోదరుఘనమాయా, కలితాద్భుతములకు నతులుగఁగావింపఁ దగున్. 944
- వ. అంతః జాత్యుషమన్వంతరంబున డై వచోదితుం డై యిష్టప్రజానగ్గంబు గావిం
చుచుఁ బ్రసిద్ధుం డై నదత్తుండు పూర్వదేహంబు గాలవిద్రుతంబుగాఁ బ్రచేతను
లకు నమ్మారిష యనుభార్యయందు సంభవించి నిజకాంతింజేసి సమస్తతేజో
ధనులతేజంబును బిహితంబుగాఁ జేయుచుఁ గర్తదాత్యంబున దత్తుం డనునామం
బు వహించి బ్రహ్మచేతం బ్రజానగ్గరక్షయందు నియోగింపఁబడి మరీచ్యాదులం
దత్తద్వ్యాపారంబులందు నియోగించి యుండె నంత. 945
- సీ. ఒనరఁ బ్రచేతస్కుఁ లుత్పన్నవిజ్ఞాను, లగుచు వేగంబ నాశ్రయణోక్తిఁ
దలఁచుచు నాత్మసంకల్పముకడ నిజభార్య, నిడి వనవాసు లై శ కడఁగి మున్ను
జాబలి యనుమునీశ్వరునాశ్రమం బై న, భూరిపశ్చిమవార్ధితీరమునను
నర్వభూతాత్మవిజ్ఞానంబు గలయాత్మ, ఘనవిమర్శకృతసంకల్ప లైరి
తే. యంత నచటికి నమ్మాద శ మతిశయిల్ల, నరసురాసురయక్షక్షిన్నరవరేణ్య
మానితోన్నతసంపూజ్యమానుఁ డై న, నారదుండు వివేకవిశారదుండు. 946
- వ. చనుడెంచి నిర్జిత ప్రాణమనోవాగ్దర్శనులును జితాసనులును శాంతులును నన
మానవిగ్రహులును నిర్మలం బైనవర బ్రహ్మంబునందు నియోజితం బైనయంతః
కరణంబు గలవారును నైనరాజనందనులకడ నిలిచిన. 947
- క. చనుడెంచిననారదమునిఁ, గనుఁగొని నృపనుతులు లేచి శ కాతుక మొప్పక
వినమితు లై నముచితపూజనములఁ బరితుష్టుఁ జేసి శ సద్విసయమునన్. 948
- చ. అనఘ మునీంద్రచంద్ర భవదాగమనంబు సమస్తలోకశో
భన మగు నస్తదీయ మగుశభాగ్యవశంబున నేడు విత్వహ
వన నినుఁ జూడఁ గంటి మనీషార్యభవద్భ్రమణంబు లోకలో
చనుగతివ్రాలె బ్రాణులకు శ సర్వభయాపహరంబు గావునన్. 949
- వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 950
- సీ. అనఘాత్మ భగవంతు శ లై నకేశవవామ, దేవులచే నుపరదిష్ట మైన
యాత్మతత్త్వంబు గృహస్థుల మగుమాకు, ననయంబు విస్మృతం బయ్యె నట్టి
కలితతత్త్వార్థప్రకాశకంబును భూరితరళసంసారాభితారణంబు
నై కర మొప్పారునాత్మతత్త్వము నేడు, చిరదయామతిఁ బ్రకాశింపఁజేయు
తే. మని ప్రచేతస్కులర్థి బోల్పినఁజెలంగి, భగవదాయ త్తచిత్తుండుభవ్యగుణుడు
నఖిలలోకవిహారుండు శ నై నయట్టి, నారదుండు వల్లె నారాకుఁగూరులకును.
- సీ. చర్చింప నరులకేరజన్మ కర్మాయుర్మనోవచనంబుల శ దేవదేవుఁ
డఖిలవిశ్వాత్మకుం శ డైనగోవిందుండు, విలసిల్లుభక్తి సేవింపఁబడును

- నవియ పో జ స్తకర్రాయు ర్ననోవచ, నములను ధరణి నోన్నంగఁ దగును
వనరుహనాభ సేరవారహితము లై న, జననోపనయనదీరక్షాకృతంబు
తే. లై నజన్మంబు లేల దీర్రాయు వేల, వేదచోదిత యగుకర్మ వితతి యేల
జపతపశ్శుభ్రతవాగ్విలారసంబు లేల, మహితనానావధానసారమర్థ్య మేల. 952
- వ. మఱియు హరివిరహితం బై నయింద్రియపాలవంబును నిపుణ యైనబుద్ధియుఁ
బ్రాణాయామాదియోగంబును దేహాదివ్యతిరిక్తాత్మజ్ఞానంబును సన్న్యాసాధ్య
యనంబులును దక్కినవ్రతవైరాగ్యాదిశ్రేయస్సాధనంబులును నేల సర్వేశ్వరుం
డును సమస్తశ్రేయస్వరూపుండును సమస్తశ్రేయోపధిభూతుండును సర్వభూ
తావాసుండును సర్వభూతాత్మప్రదుండును సర్వభూతప్రియుండును (సర్వవ్యా
పకుండును) గావున. 953
- మ. కమలాధీశ్వరుఁ బూజ సేయుట సమర్గప్రీతిఁ బ్రాణోపహా
రము సర్వేంద్రియతృప్తిహేతువును సర్వత్కృజమూలాభిషే
కము శాఖాభుజపుష్పిదంబు నగురేఖా సర్వదేవార్చనా
క్రమ మై యొప్పు ధరావరేణ్యసుతలారారా బుద్ధి నూహించినన్. 954
- వ. అదియునుం గాక. 955
- క. పెను పగువర్షాకాలంబున దిననాయకునివలనఁ గ బొడమినసలిలం
బనయముఁ గ్రమ్మఱ గ్రీష్మంబున సూర్యునియందుఁ జెందుకపోలిక మఱియున్.
క. ధరణిఁ జరాచరభూతము, లరయఁగ జనియించి యందె క యడఁగినపగిది
హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము, హరియందె లయంబు నొందు క నదియె ట్లన్నన్. 957
- మ. 'అరు దానభ్రతమఃప్రభృత్ మును నభంగంబం దొప్పఁగాఁ దోచి క్ర
మ్మఱ నీక్షింపఁగ నందె లేనిగతి బ్రహ్మాంబండు నీశ క్తులుం
బరికింపం ద్రిగుణప్రవాహమున నుత్పన్నంబు లై క్రమ్మఱ
విరతిం బొందుచు నుండుఁ గావున హరిక శిష్టా భజింపం దగున్. 958
- వ. మఱియును సమస్తదేహులకు నాత్మయు (నిమి త్తభూతుండును) నద్వితీయుండును
శశ్వత్ప్రకాశుండును బ్రధానపురుషుండును స్వతేజోవిధ్వస్తగుణప్రవాహుం
డును (మానసబుద్ధిసుఖేచ్ఛాద్వేషాదివికల్పరహితుండును సగుణుండును దేహా
త్మభ్రమనివృత్త్యుపలభ్యుండును నాదిమధ్యాంతరహితుండును నిత్యానందస్వ
రూపుండును సర్వజ్ఞుండును) బరమేశ్వరుండును నైననారాయణు నభేదబుద్ధిం
జేసి భజింపుఁ డతండు సర్వభూతదయయు నెంతమాత్రంబు సంభవించు నంత
మాత్రంబున సంతుష్టుం డగుటయును సర్వేంద్రియోపశాంతియు ననునీగుణంబు
లు గలిగినయెడ సంతుష్టుం డగు నని వెండియు ని ట్లనియె. 959
- చ. చతురత సట్టియాశ్వరుఁడు క నజ్జనలోకనిర స్తసర్వకా

మితవిమలాంతరంగమున శ్రీ మిత్రభావనఁజేసి సన్నిధా
పితుఁ డగుచుఁ దయాకరగ్రభీరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా
శ్రుతజనపారతంత్ర్యమును శ్రీ జేకొని పాయక యుండు నిచ్చలున్.

960

క. శ్రుతధనకులకర్త సమున్నతమదములఁజేసి సజ్జనప్రత్యతిక సౌ
తతమును నెగ్గినరించుకు,మతు లర్థిం జేయుపూజ శ్రమఁగి గొనఁ జెందున్.

వ. అది యెట్లనిన.

962

సీ. వల నొప్పఁ దను ననున ర్థించునిందిరా,కామినీమణిఁ దదాశాంక్షు లగుచు
ధృతి ననువ ర్థించురదేవేంద్రముఖ్యుల,నే ననువ ర్థింప శక్తి డాత్మ
నిత్యస్వతంత్రుఁడు శ్రీ నిజభక్తవరదుఁడు, దీనవత్సలుఁడును నై నయట్టి
పురుషోత్తముని జగదీశ్వరితు సర్వేశ్వరు, నారాయణునిఁ జిదానందమయుని
తే. నజతు నచ్యుతుఁ బుండరీకాయతాక్షుఁ, దవిలి సేవింప కుండునేర ధరఁ గృతజ్ఞుఁ
డై నపురుషుండు సమ్మాదిశతాత్ముఁ డగుచు, జారుమతులార రాజకుమారులార.

వ. (అని మఱియు నిట్లనియె భవదీయవంశధుర్యుండు జిత్రరథుండు నగుద్రువుండు
సపత్నీమాతృవాగ్భాణభిన్నహృదయుం డై పంచవర్షార్థకుం డగుచుఁ దపోవనం
బున కరుగునపుడు మార్గంబున నాచే నుపదిష్టం బై నక్రమంబున భగవంతుం
డగుపుండరీకాక్షు నారాధించి యితరులచే నొంద రానిసర్వోత్తమం బగుపదంబు
నొందఁ గాన మీరును రుద్రోపదేశక్రమంబున సర్వభూతాంతర్యామి యగు
నీశ్వరు భవచ్ఛేదంబున కై భజియింపుఁడు.)

964

క. అని యివ్వధమున నారద,ముని రాజకుమారులకును శ్రీ ముదము దలిర్పఁ
వనజోదరునచ్చరితము, వినిపించి సరోజభవునిఁపీటికిఁ జనియెన్.

965

వ. ఇట్లు నారదుండు సనినయనంతరంబ.

966

చ. సరవరనందనుల్ గడఁక శ్రీ నారదవక్త్ర వినిర్గతంబు నుం
దరమును మంగళావహము శ్రీ ధన్యము లోకమలాపహంబు నై
పరఁగినవిష్ణుకీర్తి విని శ్రీ పాయక తత్పతపద్మచింతనా
నిరుపమభక్తిఁ జెంది హరినిత్యపదంబునఁ బొంది రున్నతిన్.

967

వ. అని మైత్రేయుండు విదురున కిట్లనియె మహాత్మా నీవు నన్నడిగినప్రచేతోనార
దసంవాదరూపం బైనహరికీర్తనంబు మనువుత్రుం డైనయుతానపాదునివంశ
ప్రకారంబును జెప్పితి నని వెండియు నిట్లనియె నారదువలనం బ్రియవ్రతుం
డాత్మ విజ్ఞానంబు నొంది మహిమండలంబుఁ బరిపాలించి యనంతరంబునఁ
బుత్రులకు రాజ్యంబుఁ బంచి యిచ్చి పరలోకగతుం డయ్యె ననిన.

968

క. విని విదురుం డాతాపను,ఘనచరణము లాత్మమస్త్రకంబున మధుసూ
దనుచరణాంభోరుహములు, మనమునఁ దగఁ దాల్చి పలికె శ్రీ మైత్రేయునితోన్.

- క. మునినాథచంద్ర కరుణావననిధి సీచేత భక్తవత్సలుఁ డగునా
వనజాక్షుత త్వ మెఱిగితి, నని తత్పదములకు వినతుఁ ఁ డై వినయమునన్. 970
- క. ఆమునిచే నామంత్రితుఁ డై మనమున బంధుదర్శనాకాంక్షీతుఁ డై
ధీమహితుఁ డై నవిదురుఁడు, సామజపురమునకుఁ జనియె నీ నమ్మద మొప్పన్. 972
- క. అని శుకుఁడు పరీక్షిత్తున, కనుకంపం జెప్పె నీయురపాఖ్యానంబున్
వినువాఁ డై శ్వర్యాయుర్ధనకీర్తిస్వస్తిగతులఁ దగఁ బ్రాపించున్. 972
- క. అని శుకయోగి పరీక్షి, జ్ఞనపాలసుధాపయోధిచంద్రున కర్ణిక్
వినిపించినకథ మోదం, బున సూతుఁడు శౌనకాదిరమునులకుఁ జెప్పెన్. 973
- చ. సరసవచోవిలాస గుణసాగర సాగరమేఖలామహీ
భరణధురంధర ప్రకటభవ్యభుజాభుజగేంద్ర రాజశ్రీ
ఖర ఖరదూషణప్రముఖగౌఢతమసిపటల ప్రచండభా
స్కర కరకంఠ కార్దుకవిఖండనఖిలన భక్తపాలనా. 974
- క. శరవిదళితసారంగా, సరసదయాపాంగ భక్తజలధితరంగా
దురితధ్వంసపతంగా, వరజనకసుతాభిషంగ నీ వననిధిభంగా. 975
- మాలిని. సురవిమతవిదారి నీ సుందరీశంబరారి, సరసవిమతసూరి నీ సర్వలోకోపకారి
నిరుపమగుణహారి నీ నిర్మలానందకారి, గురుసమరవిహారి నీ ఘోరదైత్యప్రహారి.
- గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయినశ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
నందు స్వాయంభువమనువునకు నాకూతి దేవహూతి ప్రసూతి ప్రియవ్రతోత్తాన
పాదులు జన్మించుటయు నందు నాకూతిని రుచిప్రజాపతికి నిచ్చుటయు నాకుచి
ప్రజాపతికి నాకూతి దేవియందు శ్రీవిష్ణుమూర్త్యంశజం డై నయజ్ఞండును లక్ష్మీ
కళాంశజ యగుదక్షిణ యనుకన్యకయు నుద్భవించుటయు మనువుత్రి యైనదేవ
హూతిని గర్దమున కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతిం దక్షప్రజాపతి కిచ్చుటయు బ్రసూతి
దక్షులవలనం బ్రజాపరంపరలు గలుగుటయు మఱియుం గర్దమప్రజాపతి
పుత్రికాసముదయంబును క్షత్త్రుబ్రహ్మర్షుల కిచ్చుటయుఁ గర్దమపుత్రి యైనకళ
వలన మరీచికి గళ్యపుం డనుపుత్రుండును బూర్ణిమ యనుకూతురుం బుట్టు
టయును బూర్ణిమవలన గంగయు విరజం డనెడుకుమారుండును జన్మించుట
యుఁ గళ్యప్రజాపతివలన నయినప్రజాపరంపరలచే ముల్లోకంబు లాపూర్ణం
బు లగుటయు నత్రిమహామునితపంబును నతనికి హరిహరబ్రహ్మలు ప్రత్యక్షం
బగుటయు ననసూయాపాతివ్రత్యమాహాత్మ్యింబువలన ననసూయాత్మలకుం
ద్రిమూర్తులకళాంశజ లయినచంద్రదత్తాత్రేయదుర్వాసులజన్మంబును దక్షా
త్కజలజన్మంబును భృగుపువలన ఖ్యాతి యనునంగనకు శ్రీమహాత్మ్యి జన్మించు
టయును భృగుపౌత్రుం డయినమార్కండేయుజన్మంబును ధర్మకు మూర్తివల

న నరనారాయణులు సంభవించుటయును సత్త్రయాగంబునందు దత్తుండు శివుని
 నిందించుటయును దత్తాధ్వరధ్వంసంబును బ్రహ్మచే బ్రాధితుం డై శివుండు దత్తా
 దుల ననుగ్రహించుటయును దత్తాదికృతశ్రీహరి స్తవంబును శ్రీహరి ప్రసన్నుం
 డై దత్తునియజ్ఞంబు సఫలంబు గా ననుగ్రహించుటయును సతీదేవి హిమవంతు
 నకు జనించి హరునకుం బ్రాప్తించుటయు నుత్తానపాదునివృత్తాంతంబును ధ్రు
 వౌపాఖ్యానంబును ధ్రువుండు దండ్రీచేత సవమానితుం డై నారడోపదేశం
 బున మధువనంబునకుం జని తపంబుయు సేయుటయు హరి ప్రసన్నుం డై యత
 నిమనోరథంబు లిచ్చుటయును నతండు మరలఁ బురంబునకు వచ్చుటయుఁ గుబే
 రానుచరు లై నయత్కులతోడియుద్ధంబును ధ్రువుండు యజ్ఞంబులు సేయుచు
 రాజ్యభోగంబులం దనిసి తనయు నుల్కులునిం బట్టంబు గట్టి హరియనుగ్రహం
 బున ధ్రువక్షీతిని నిలుచుటయు నుల్కులుండు వత్సరం డనుతనసుతునిఁ బట్టం
 బు గట్టి హరిం జేరుటయు వత్సరునివంశపరంపరయు నందు నంగునిసుతుం డయిన
 వేనుక శేబరంబున లక్ష్మీనారాయణులయంశంబున నర్చియుఁ బృథుండును జన్తిం
 చుటయుఁ బృథుండు భూమిఁ గామధేనువుగీతి సఖిలనస్తువులుఁ బిదుక నియ
 మించి నమస్థలిఁ జేసి యింద్రుండు వశవర్తి యై యుండఁ బహుయజ్ఞంబులు
 సేసిన సతనికి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు నధ్యాత్మప్రబోధంబును నింద్రుని
 వలనఁ బామండసంభవంబును నింద్రుని జయించినవిజితాశ్వని సతనితమ్ములను
 బృథివీచాలనంబునకు నిలిపి పృథుండు నర్చియుం బరమపదప్రాప్తు లగుటయు
 వసిష్ఠశాపంబునఁ ద్రేతాగ్నులు విజితాశ్వనికిఁ దనయు లై జనియించుటయుఁ
 బృథునిపాత్రుం డయినప్రాచీనబర్హిరాజ్యంబును సతనియజ్ఞంబు లసంఖ్యాతం
 బులైన నారదుండు మాన్సం దలంచి పురంజనుకథ నధ్యాత్మప్రపంచంబు గాఁ
 దెలుపుటయుఁ బ్రాచీనబర్హిసుతు లయినప్రచేతసులు పదువురకు శ్రీమహాదేవుం
 డు ప్రత్యక్షం బై హరి స్తవం బువదేశించుటయుఁ బ్రచేతసులతపంబునకు మెచ్చి
 హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు వారికి మారిపవలన దత్తుండు పూర్వకాలంబున
 శివవిద్యేష్టప్రయుక్తశాపంబునం బుత్రుం డై జనియించుటయును బ్రచేతసులు
 ముక్తికిం జనుటయును విదురుండు మైత్రేయుని వీడ్కొని హస్తీపురంబున కరు
 గుటయు ననుకథలు గలచతుర్థస్కంధము.

977

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము.

ప్రథమాశ్వాసము.

1కర కరుణాసాగర

ప్రాకటలక్ష్మీకళత్ర శభవ్యచరిత్రా

లోకాతీతగుణాశ్రయ

గోకులవిస్తార నందగోపకుమారా.

2వ. మహానీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన వైఖరీనమే
తుం డైననూతుం డిట్లనియె. 2

క. భూనాథుఁ డుత్తరాత్మజుఁ, డైనపరీక్షిన్నరేంద్రుఁ శ్రీ డభిమన్యునుతుం
డానంద మంది ఘనను, జ్ఞానుం డగుశుకునిఁ గాంచి శ్రీ సరసతఁ బలికెన్. 3

ప. మునీంద్రా పరమభాగవతుండు నాత్మారాముండు నైనప్రియవ్రతుండు గృహం
బుననుండి యెట్లు రమించెఁ గర్తబంధంబు లయినపరాభవంబులు గలగృహంబు
లయందు ముక్తసంబంధు లైనపురుషులకు సంతోషంబు గానేర దుత్తమశ్లోకుం
డైనపుండరీకాక్షునిపాదచ్ఛాయంజేసి నిర్వృతచిత్తు లయినమహాత్ములు కుటుం
బంబునందు నిస్సృహత సేయుదురు గాన ప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ
దగులంబు గలుగు పెట్లు దారాగారసుతాదులందుఁ దగులంబు గలవానికి నెట్లు
సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియం దస్థలితమతి యెట్లు గలుగు నీసంశయంబుఁ దేటపఱపు
మని పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డడిగిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 4

క. హరిచరణాంబుజమకరం, దరసావేశితమనకిప్రధానుం డగున

1 'శ్రీసీతానయనోత్పల, శ్రీనతినహజన్త త్రిదశఃసేవిత యాకా, వానప్రకాశజయభా, నాను
రపతివారణ రామఃచంద్రన్యపాలా' 2 'నకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగునూతుండు శౌనకాది
మహా మునుల కిట్లనియె' వ్రా.ప్ర.

- త్వరుషుఁ డొక వేళ విఘ్నముఁ బొరసినఁ దనపూర్వమార్గమును విడువఁ డిలన్.
- క. ధరణీవల్లభ వినుమా, నరవరుఁడు ప్రియప్రతుండు నారదమునిన
చూరణోపసేవఁ జెందుచు, నరుదు గ నధ్యాత్మ సత్తరయోగంబందున్. 6
- నీ. దీక్షితుం డై ధరిత్రీపాలనముఁ దండ్రి, పనిచిన సుజ్ఞానభంగ మనుచు
నంగీకరింపమి నంతయుఁ దెలిసి పద్మాసనుఁ డతనికి నీ సతులరాజ్య
మందుల మిక్కిలిరీయాస క్తిఁ బుట్టెను, ననుచును దనచిత్తమందుఁ దలఁచి
తారకాపరివృతతారాధిపునిమాడ్కి, శ్రుతులతోఁగూడి యరచ్యుతవిభూతి
తే. హంసవాహనుఁ డగుచు నిరద్రాదులెల్లఁగదిసి సేవింప బ్రహ్మలోకముననుండి
సన్తుసీంద్రులు దన్నుఁ బ్రశంస సేయ, నల్లనల్లన యుడువీధి నరుగుదెంచె. 7
- వ. మఱియు నాయాయుమార్గంబులయందు సిద్ధసాధ్యగంధర్వచారణగరుడకింపురు
షు లిరుదెనల స్తోత్రంబులు సేయు చుండ గంధమాదనద్రోణులం బ్రకాశంబు
నొందించుచుఁ జను దెంచినపద్మాసనునకు నారదుండు స్వామంభువప్రియప్రతుల
తోఁ గూడి ముకుళితకరకమలుం డై యెదురు చనుదెంచి సంస్తుతి స్తబకంబులం
బూజించిరి విరించి సంతసించి ప్రియప్రతునిం జూచి నవ్వుచు నిట్లనియె. 8
- క. హరి నాముఖమున నీకును, ¹గర మెఱిగింపంగఁ బనిచె నీ గావున నిదె ను
స్థిరమతి విను మంతయు శ్రీహరివాక్యము గా నెఱింగి రీయవసీనాథా. 9
- తే. కోరి వేడ్క నీవు నీ నారదుండును నేను, నందఱుమును నీశ్వరరాజ్ఞఁ బూని
యుడుగ కెప్పుడఁ జేయరనున్నవారము గాన, యతనియాజ్ఞఁ దప్ప నీ నలవిగాదు.
- వ. మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞను జీవుండు తపోవిద్యలను యోగజ్ఞానదానార్థార్థంబు
లను దనచేత నొరులచేతం దప్పింప నమర్థండు గాఁ డుత్పత్తిస్థితినాశంబులకు
శోకమోహభయసుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండ కాని జీవుండు స్వతంత్రుం
డు గాఁడు శ్రీహరి వాగ్మూపంబు లయినశ్రుతులందు గుణత్రయం బనురజ్జ
వున బంధింపంబడినయ స్తదాదులము ముకుంద్రాటిచే బళువు మనుష్యులకు
వశం బయినచందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించు చుందుము నరుండు సుఖదుః
ఖానుభవంబులకు నీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ దివియంబడిన
యంధుండునుంబోలె నీశ్వరుం డిచ్చినసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచున్న వారము
స్వప్నంబునం గన్నవదార్థంబు మేల్కొంచి మిథ్య గాఁ దలఁచినకరణి మోక్షార్థి
యైనసుజ్ఞానవంతుండు ప్రాప్తసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహారబ్ధకర్తంబు
లం బౌయ నొల్లఁడు వనవాసి యైనను జితేంద్రియుండు గా కుండ నేనిఁగ్రామాది
సహితుం డగుటంజేసి) సంసారబంధంబులు సిద్ధించు గృహస్థాశ్రమంబందు జితేం
ద్రియుం డై యాత్మజ్ఞానంబు గలపురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల
గెలువ నిచ్చయించినపురుషుండు దుర్గం బాశ్రయించి శత్రువుల జయించిన

మాడ్కిని మోక్షార్థి యగువురుషుండు గృహశ్రయం డగుచు శ్రీనారాయణ చరణారవిందంబు లనుదుర్గం బాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబుల జయించు నీవును ముక్తసంగుండ వై యాశ్వరకల్పితంబు లగుభోగంబుల ననుభవించి ముక్తిం జెందు మనినఁ బ్రియవ్రతుండు త్రిభువనగురుం డయినచతురాననువాక్యంబు లవనతమ స్తకుం డై బహుమానపూర్వకంబున నంగీకరించె నంత. 11

ఆ. సరసిజాననుండు శివాస్వాయంభువునిచేత, నధిక మైనపూజ శి లంది నార దుండు నాప్రియవ్రతుండును జూడంగఁ, జనియెఁ దనదుపూర్వశసదనమునకు. 12
ఆ. సత్యసంధుఁ డై నశివాస్వాయంభువుండను, మనువు బ్రహ్మచేత శి మన్ననఁ దగ నంది యంత నారశదానుమతంబునఁ, దనదునుతుని రాజ్యమునను నిలిపె. 13

వ. ఇట్లు స్వాయంభువమనువు భూచక్రపరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతునిఁ బట్టంబు గట్టి విషమంబు లగువిషయంబులవలన విముక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత. 14
మ. ధరణీపల్లభుఁ డాప్రియవ్రతుండు మోక్షదం బందుచుకా లీల నీ శ్వరవాక్యంబునఁ గర్తృత్వపరుఁ డై శి సంగంబులం బాపుశ్రీ హరిపాదాంబుజచింతనం దగిలి నిత్యానందముం బొంది దు ర్భరరాగాదులఁ బాఱఁ దోలి ప్రజలం శి బాలించె నత్యున్నతిన్. 15

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుండు రాజ్యంబు సేయుచు విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్రిక యగు బర్హిష్పతి (యనుదానిం బత్నిఁగాఁ బడసి యానతి)వలన శీలవృత్తగుణరూపవీ ర్యాదార్యంబులం దనకు సమాను లై నయాగ్నిధేర్మజిహ్వయజ్ఞ బాహు మహా వీరహిరణ్యకేతోఘృతపృష్ఠసవనమేధాతిథివీతిహోత్రకపు లనునామంబులు గల పుత్రదళకంబును నూర్జ్వల యనునొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవిమహా వీరసవనులు మువ్వరు బాలకు లయ్యు నూర్ధ్వరేతస్కు లై ¹ బ్రహ్మవిద్యానిష్ఠా తు లై యువశమనశీలు రగుచుం బారమహంస్యయోగం బాశ్రయించి సర్వ జీవనికాయవాసుండు భవభీతజనశరణ్యుండు సర్వాంతర్యామియు భగవంతుండు నగువాసుదేవుని చరణారవిందావిరతస్తరణానుగతపరమభక్తి యోగానుభావంబున విశోధితాంతఃకరణు లగుచు నీశ్వరుతాదాత్మ్యంబు నొంది రంత. 16

సీ. వసుధేశ యాప్రియవ్రతుఁ డొండు కాంతయం, దధికుల మన్వంతరరాధిపతుల మణియును త్రిముఁడుతామనుఁడురై వతుఁ డను, నుతులనుబుట్టించెననుమహితుల మున్న జన్మించినమువ్వరుపుత్రులు, నవ్యయపదవికి శి సరుగుటయును [ను నంతఁ బ్రియవ్రతుఁ శి డఖలశాత్రవకోటిఁ, దనబాహుబలముచేతను జయించి తే. యతఁడు బర్హిష్మతీకాంతరయందుఁ బ్రీతి, గలిగి యశావసలీలావీరకానహంస హేలనాదులఁ జిత్తంబు శి గీలుపఱచి, గతవివేకుఁడఁబోలె భోగములఁ బొందె.

¹ 'బ్రహ్మవిద్యావాసనం జెంది పరమహంసయోగం బాశ్రయించి జీహంతర్యామి యగునీశ్వరుం బొంది రంత' వ్రా. ప్ర.

- వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుం డేకాదశార్చ్యుడపరివత్సరంబులు రాజ్యంబు సేసి యొక్క నాఁడు మేరునగ ప్రదక్షిణంబు సేయుసూర్యునకు నవరభాగంబునం బ్రవర్తిం చు నంధకారంబు నివర్తింపం బూని భగవదుపాసనాజనితాతిపుష్పప్రభావుం డై నవిత్సరథసదృక్షవేగంబు గలిగి తేజోమయం బైనరథంబు నారోహణంబు సేసి (రాత్మల నెల్ల దివంబు లొనర్చు నని) సప్తరాత్రంబులు ద్వితీయతపనుండునుం బోలె నరదంబువజ్రపుటయుఁ గని చతురాననుండు వారిం చె నారథ సేమిమార్గంబు లు సప్తసముద్రంబులును నామధ్యభూసంధులు సప్తద్వీపంబులు నయ్యె నందు.
- సీ. వరుస జంబూప్లక్షరవరకుశక్రాంచముల్, శాక శాల్మలలు పురష్కరము ననఁగ నలరునాద్వీపంబులందు జంబూద్వీప, మొనరంగ లక్షయోజనము లయ్యె నటయు త్తరో త్తరాయతసంఖ్యఁ దా ద్విగుణిత మయి యొండొంటికతిశయిల్లు తూరేక్షురసనురాజ్యక్షీరదధ్యుదకంబులు గలుగుసారగరము లేడు
- తే. ద్వీపపరిమాణములు గల్గి ర విస్తరిల్లు, సంధిసంధిని బరిఖలఁచందమునను గ్రమముదప్పక యొండొంటిఁగలయకుండు, నకలజీవులకెల్ల నాశ్చర్యము గను.
- వ. అట్టిద్వీపంబులందుఁ బరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతుం డాత్మభవులు (నాత్మస మానశీలురు) నై నయాగ్నిధేధృజిహ్వాయజ్ఞబాహుహిరణ్యరేతోఘ్రతపృష్ఠమే ధాతిధివీతిహాత్మల (నొక్కొకని నొక్కొక్కద్వీపంబునకుం) బట్టంబు గట్టి యూర్జనస్వతి యనుకన్యకను భార్గవున కిచ్చిన నాభార్గవునకు నూర్జనస్వతియందు దేవయాని (యనుకన్యారత్నంబు జనించె) నట్టిబలపరాక్రమవంతుం డైనప్రియ వ్రతుండు విరక్తుం డై యొక్కనాఁడు నిజగురు వగునారదుని(చరణానుసేవా నుపతితరాజ్యాదిప్రపంచసంస్కరంబు)ఁ దలంచి (దుఃఖించి) యిట్లనియె. 20
- సీ. అక్కట యే నింద్రియములచేఁ గట్టంగఁ, బడి యుండి యందులఁగ బాయ లేక యజ్ఞానవిరచితం గ బగువిషయము లను, నంధకూపంబున గ నడఁగియుండి తరుణుల కే వినోదమృగంబ నై యుండి, యవి యెల్ల నే నొల్ల గ ననుచు రోసి హరికృపచే నప్పు గ డబ్బినయాత్మవిద్యను గల్గి తనవెంట గ నరుగుదెంచు
- తే. కొడుకులకు నెల్ల రాజ్యముగరుదురుపఱిచి, తనదుపత్నుల దిగనాడిరథనము విడిచి హరివిహారంబు చిత్తంబునందు నిలిపి, పరంగ నల్లన నారదాశ్రమము కరిగె. 21
- న. ఇట్లు దనరథమార్గంబులు సప్తద్వీపసాగరంబులు గాఁ జేసి సూర్యునకుఁ బ్రతి సూర్యుం డై సరిదిగినవాదివిష్ణుములచేత (భూతనిర్వృతికొఱకుఁ బ్రతిద్వీపంబు నకు నవధులు గల్పించి) ద్వీపవర్షనిర్ణయంబులం బుట్టించి పాతాళభూస్వర్గాది సుఖంబులు నరకసమానంబులు గాఁ దలంచి విరక్తిం బొంది నిరంతరభగవద్ధ్యానవిమలీకృతాశయుం డగుచు హరిభక్తిప్రియుం డైనప్రియవ్రతునిచరిత్రంబు లీశ్వరనకుఁ దక్కు నన్యుల కెఱుంగఁ దరంబు గా దతనిమహిమంబులు నేడునుం

- గొనియాడుదు రని శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 22
- క. హరిసేవ నాప్రియవ్రతుఁ, డరయఁగఁ గైవల్యపదవి¹ నందుట యరుదే
ధరఁ జండాలుం డైనను, హరినామస్తరణఁ జెందు² నవ్యయపదమున్. 23
- వ. అని పలికి శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 24
- మ. జనకుం డిట్లు విరక్తుఁ డై³ నను దదాశ్చింతి⁴ యాగ్నిధ్రుఁ డే
పున ధర్మప్రతిపాలనుం డగుచు జంబూద్వీపము స్త్రేలుచుం
దననత్పుత్రులమాడ్చి నెల్లప్రజలం⁵ దాత్పర్యచిత్తంబున⁶
ఘనతం బ్రోచె ననేకకాల మిలఁ బ్రఖ్యాతంబు⁷ గా భూవరా. 25
- వ. ఇట్లాగ్నిధ్రుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాడు పుత్రకాముం డై మంద
రాద్రిసమీపంబున నఖిలోపచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుం డై యర్పించినం గమల
సంభవుండు సంతసిల్లి తనసమ్ముఖంబున సంగీతంబు సేయుపూర్వచిత్తి యను
నవ్వుంగనం బంపుటయు నాయుష్షరోంగన సనుడెంచి⁸ రమణీయవిధవివిడ
విటపివిటపనమాశ్చిప్తసమీపనువర్ణ లతికారూఢ స్థలవిహంగమమిథునోచ్ఛార్త
మాణవజ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలీలకుక్కుటకారండవకకలహంసాది
విచిత్ర కూజితసంకులంబు లయిననిర్మలోదకకమలాకరంబులు గలతదాశ్రమవ
నోపవనంబునందు⁹ విహరించుచు విలాసవిభ్రమగతివిశేషంబులం జలనంబు
నొందు స్వర్ణచరణాభరణస్వనం బన్నరదేవకుమారుం డాలించి యోగసమాధిం
జేసి ముకుళితనేత్రుం డై యుండి యల్లన కనువిచ్చి చూచి తనసమీపంబున మధు
కరాంగనయుఁబోలె బుష్పాఘ్రాణంబు సేయుచు దేవమానవులమనోనయనం
బుల కాహ్లాదంబుఁ బుట్టించు చున్న గతివిహారవినయావలోకనసుస్వరావయవం
బుల మన్మథశరపరంపరల నొందించుచు¹⁰ ముఖకమలవిగళితామృతసమానహా
సభాషణామోదమదాంధంబు లునునమధుకరమిథునంబుల వంచింది శ్రీఘ్రుగమ
నంబునం జలించుకుచక చ మేఖలలు గలదేవిం గనుంగొని చిత్తచలనంబు నొంది
మన్మథపరవశుం డై జడునిచందంబున ని ట్లనియె. 26
- క. సతి సీ వెవ్వతె పీప,ర్వతమున కే మేనిఁ గోరి¹¹ వచ్చినవనదే
వతవ్రా శారదవ్రా రతి,పతి పంచినమాయవ్రా తరపస్సారమవ్రా. 27
- ఉ. అంగజఁ డెక్కు డించినశరీరాసనమున్ ధరియించి యంత నా
యంగజవెంట మానవమృగవాళిఁ జూచుచు నున్నదానవ్రా
రం గగుసీదుచర్యలతెఱుంగు నెఱుంగఁగ నాకుఁ బల్కుమా
యంగన నిన్నుఁ గన్గొనినయంత ననంగుడు నందడించెడున్. 28

1 న సతనాశ్చింతి. 2 'రమణీయవిధిశాఖానికరవిటపిసమీపనువర్ణలతితారూఢస్థలవిహంగమమిథునసంచారంబును సలీలకుక్కుట...కలహంసాది సంకులంబునుం గలనిర్మలో' వ్రా. ప్ర.
'3 మోదించుచుండ నన్నరదేవకుమా' వ్రా.ప్ర 4 'ముఖకమల మదిరామోదమదాంధ' వ్రా. ప్ర.

- క. పోలు పగు చున్న విలాసం, బులు గలయంగజుని బాణములఁ బోలెడిచం
చలనత్కటాక్షవీక్షణ, ముల నెవ్వనియింతి చిత్తముం గలఁచెదవే. 29
- చ. చెదరఁగ వేదముల్ నదుపురశిష్యులవైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి న
మృదమున నంతలోఁ గురియూమాడ్కిని మన్తధనామగానముల్
నది వెడుశిష్యులో యనఁగ శ్రీ పట్టదపంక్తులు సేరి మ్రోయుఁగాఁ
బదపడి మీఁద రాలుఁ గచఁభారమునందుల జాటుకొవ్వెరుల్. 30
- క. అందియలు డిండిమంబుల, చందమునం బాదపంకశ్రజంబులయందు
న్నందంద మ్రోయుచును నా, డెందంబునఁ దగిలి నందడించెడిఁ దరుణీ. 31
- క. పాయక కదంబపుష్ప, చ్ఛాయం గలవస్త్రకాంతి శ్రీ నల్లెడుఁ గంటే
యా యెడ నితంబరొచులు, గాయుచు నెడతెగక తఱిమి శ్రీ కప్పెడుఁ దన్వీ. 32
- క. నిరతము నీతనుమధ్యము, గరమరుదు గ నరసి చూడఁ శ్రీ గానంబడ దీ
కరికుంభంబులఁ బోలెడి, గురుకుచముల నెట్లు నిలుపు శ్రీ కొంటి లతాంగీ. 33
- క. పొంకము లగుకుచములవైఁ, గుంకుమపంకంబు సొంపురగొని వాసనలం
గొంకక వెదచల్లెడునీ, బింకం బగుచన్నదోయి శ్రీ పెంపో సొంపో. 34
- శా. పలోకంబుననుండి వచ్చితివి నీ శ్రీ విచ్ఛేటికిన్ మున్ను నే
నేలోకంబునఁ జెప్పఁ జూప నెఱుంగ శ్రీ స్నీనుందరాకారము
న్నీలాలిత్యము లీవి నోదములు నీ కి శ్రీ ట్లాప్పనే కామినీ
భూలోకంబున కెట్లు వచ్చితివి నారపుణ్యం బగణ్యంబు గన్. 35
- క. హాసావలోకనంబుల, భాసితెడునీముఖంబు శ్రీ పలుమఱు నిపుడే
యాసలు పుట్టింపఁగ నే, నాన గొనెద నిన్నుఁ జూచి శ్రీ యంబుజనేత్రా. 36
- ఆ. కందు లేనియిందు శకళ మింది నెమ్మోము, కాంతియుక్త మగుచుఁ శ్రీ గానిపించెఁ
గాన విష్ణుకలయుఁ శ్రీ గాఁబోలు నని నామ, నంబునందుఁ దోఁచె శ్రీ సళిననేత్ర.
- మ. పటుతాటంకరథాంగయుగ్మమునకుం శ్రీ బల్లాట భీతిల్లుచున్
నటనం బందెడుగండుమీనములతో శ్రీ నానన్న నీలాలకో
త్కటభృంగావళితో ద్విజావళి లనరత్కాంతిన్ విడంబించుమా
అటకాసారముఁ బోలె నెమ్మొగము దా శ్రీ రంజిల్లు నత్యున్నతిన్. 38
- చ. కరువలిఁ బాయువస్త్రమును శ్రీ గట్ట నెఱుంగపు చూడ్కి దిక్కులం
బరపుచుఁ జంచరీకములభాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బారలెడుముక్తకేశభరరముం దుఱుమంగఁ దలంప విప్పు డి
ట్లరుదు గ రత్నకందుకవీరహారము నల్పెడునంభ్రమంబునన్. 39

1 అందియలు టిట్టిభంబులు; అందియల వెలయురత్నము, లందంబు గ లలితపదములన్ సుభగ ము లై, యందంద మ్రోయుచును నా, డెందంబునఁ దగిలి నందడించుచు నున్నన్. 2 'కందు లేక యుండి కడుమంచికమ్మెవి.

వ. మఱియు నిట్లనుఁ దపోధను లగువారలతపంబులను నీరూపంబున నపహ్నువించి నదాన వీచక్కదనం బేమితపంబున సంపాదించితివి నాతోడం గూడి తపంబు సేయుము సంసారంబు వృద్ధిఁ బొందం జేయుము పద్మాసనుండు ¹ నాకుం బ్రత్యక్షం బై నిన్ను నిచ్చినవాఁడు గావున నిన్ను విడువం ² జాలను నీసఖిజనంబులు ³ నావాక్యంబులకు ననుకూలంతురు గాక నీవు చనుచోటికి ⁴ నన్నుం దోడ్కొని చను మని స్త్రీలకు ననుకూలంబు గాఁ బలుక నేర్పినయాగ్నిధ్రుండు పెక్కుభంగులం బలికి(న)నాపూర్వచిత్తి(యు నతనియనునయవాక్యంబులకు సమ్మతించి వీర శ్రేష్ఠుం డగునారాజపర్యునిబుద్ధిరూపశీతాదార్యవిద్యావయశ్శ్రీలచేఁ బరాధీన చిత్త యగుచు జంబూద్వీపాధిపతి యగునారాజశ్రేష్ఠునితోడం గూడి శత సహస్రసంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబు లనుభవించి యాపూర్వచిత్తివలన నాభి కింపురుష హరివ ష్టేలావృత రమ్యక హిరణ్మయ కురుభ ద్రాశ్వ కేతుమాలనం జ్జలు గలకుమారులఁ (బ్రతినంవత్సరంబు నొక్కొక్కనిఁగఁ) దొమ్మండ్రం గాంచె నంత నాపూర్వచిత్తి (యాచర్యకుల గృహంబున విడిచి) యాగ్నిధ్రుం బాసి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిన నాయాగ్నిధ్రవుత్తులు మాతృసామర్థ్యంబునంజేసి ⁵ స్వభావంబునన శరీరబలయుక్తులగుచుఁ దండ్రీచేత ననుజ్ఞాతులై తమతమనామంబులఁ బ్రసిద్ధంబు లయినజంబూద్వీపవర్షంబులం బాలించు చుండి రంత నాగ్నిధ్రుండు నాపూర్వచిత్తివలనం గామోపభోగంబులం దృష్టిం బొందక పూర్వచిత్తిం దలంచుచు ⁶ వేదోక్తంబు లగుకర్తంబులంజేసి (తత్సలోకంబగు) బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె నిట్లు దండ్రీ పరలోకంబునకుఁ జనిన నాభిప్రముఖు (లగునాగ్నిధ్రకుమారు)లు దొమ్మండ్రును మేరుదేవియుఁ బ్రతిరూపయును గ్రదంప్రయు లతయు రమ్యయు శ్యామయు నారియు భద్రయు దేవియు ననునామంబులు గల ⁷ మేరుపుత్రిక లగుతోమ్మండ్రుకన్యకలను వివాహం బై రంత.

40

◆◆◆ భగవంతుం డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట. ◆◆◆

ఆ. నరవరేణ్యుఁ డై నరీనాభి సంతానార్థ, మంగనయును దాను ౩ నధికనియతిఁ యజ్ఞపురుషుఁ డయినరీయావాసుదేవుని, శ్రద్ధ తోడఁబూజ ౩ సరవిజేసి. 41

వ. మఱియుం (బ్రవర్ణసంజ్ఞకంబు లగుకర్తంబులు శ్రద్ధావిశుద్ధద్రవ్య) దేశకాల మంత్రర్త్విగ్దక్షిణావిధానయోగంబులం బరమేశ్వరుని మెప్పించిన నెవ్వరికిం బ్రసన్నుండు గానిపుండరీకాక్షుండు భక్తవత్సలుం డై సురుచిరావయవంబులతో యజనశీలం బయినయాతనిహృదయంబునందుఁ బాయనిరూపంబు గలిగి ⁸ మనోనయ నానందకరావయవంబులు గలతనస్వరూపం బాతనికెఁ జూపం దలంచి.

1 'మాకుం. 2 జాలము. 3 మావాక్య. 4 మమ్ముం. 5 సారూప్యంబునంజేసి నియోబలయుక్తు' వ్రా. ప్ర. 6 'వేదోక్తంబున జన్మంబు నేసి. 7 మేరుదేవిబిడ్డల వివాహ. 8 మనోనందకరం బై తనస్వరూపంబు' వ్రా.ప్ర.

- సీ. అంత నావిష్కృతశ్రీకాంతచతుర్భుజం, బులును బీతాంబరంబును వెలుంగ
శ్రీవత్సకాస్తభశ్రీరమాచిహ్నుంబు, లురమందు రమ్యమైరయిరవుపడఁగ
శంఖచక్రగదాంబుజాతఖడ్గాదిది, వ్యాయుధంబులు సేతురలందు మెఱయ
సతులీతనవరత్నహాటకాంకితనూత్నఘనకిరీటమ్యతుల్ గడలుకొనఁగఁ
- తే. గర్జకుండలకటిసూక్త్రకనకరత్నహారకేయూరవరనూపురరాదిభూష
ణముల భూషితుడైనశ్రీనాయకుండు, వంపతులకప్పడెదురఁ బ్రత్యక్షమయ్యె.
- తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమయినరశ్మేశ్వరునిని, బెన్నిధానంబుఁ గనుఁగొన్నరేవేదమాడ్కి
హర్షమొందినముత్తిక్కురలవనతాన్యులగుచు నభినతిసేసి రిట్లనుచు నవుడు.
- క. పరిపూర్ణుడనై యుండియు, మఱవక మాపూజ లెల్ల శ్రమన్నింతువు నీ
చరణారవిందసేవయు, ధరఁ బెద్దలు వినిచినటులు శ్రదగఁ జేసెద మా. 45
- క. ఏమివుడు సేయునంస్తుతి, నీమహిమ నెఱింగి కాదు శ్రనిరతముఁ బెద్దల్
దా మెది యుపదేశించిరొ, యామతమునఁ బ్రస్తుతింతు శ్రమయ్య మహాత్మా. 46
- వ. మఱియు నీవు సంసారానక్తమతి¹ గలిగినవారికి వశ్యుండవు గా వీశ్వరుండవును
బ్రక్రతివురువవ్యతిరిక్తుండవును బరమపురుషుండవును నయిననిన్నుఁ బొందని
ప్రపంచాంతర్గతంబు లయిననామరూపంబులు గలయన్నదాదులచేత నిరూపింప
నశక్యం బగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించుస్వభావంబు గల
నీయత్తమగుణంబులయందు నేకదేశంబు గాని సర్వగుణిరూపణంబు సేయ
నెవ్వరికి శక్యంబు గా నేరదు నీభక్తులు మిక్కిలి భక్తిజేసి సంస్తుతించుగద్గదా
క్షరంబులను సలిలశుద్ధపల్లవతులసీదళదూర్వాంకురంబులను సంపాదించినపూ
జను నంతసిల్లెడినీకు బహువిధ ద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి విభవయుక్తంబు లయి
నయశ్వమేధాదులును దృష్టికరంబులు గానేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబు
లందును సాక్షాత్కరించి యతిశయం బై వర్తించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూప
మవు పరమానందరూపమవు నైనవాడ వగుటంజేసి యజ్ఞాదులయందు నీకుఁ
దృష్టి లేకయున్న నన్నదాదులకోరికల నాపాదించుకొఱకు యజ్ఞాదుల నొనరిం
తు మని మఱియు నిట్లనిరి. 47
- క. బాలిశుల మగుచు మిక్కిలి, మే లెఱుఁగనిమమ్ము నీదురమించినదయచేఁ
బాలించి యిత్తు వెప్పుడు, జాలఁగ నిహపరములందు శ్రీనకలసుఖములున్. 48
- ఆ. ఇవుడు మేము నీకు శ్రీస్థంబు లగుపూజ, లాచరింప కున్న శ్రీనైవ నధిక
మయిననీకృపాకరీటాక్షవీక్షణములఁ, జక్కఁ జూచి తగఁ బ్రసన్నుడగుచు. 49
- క. వర మీయఁ దలచి మమ్ము, గరుణించితి గాక నిన్ను శ్రీగనుఁగొనుటకు నై
యరసి నుతింపఁగ మాకుం, దర మగునే వరద నీరదశ్యామాంగా. 50

1 గలిగి వెతుండు గాని జీవుండు నీశ్వరుండవు నైననీస్వరూపంబు నిన్ను ముట్టి నీప్రపంచ...
రూపంబుల నిరూపింప శక్యుండు గాడు.

వ. మఱియు నిస్సంగులై నిశితజ్ఞానంబునంజేసి దోషరహితులై భగవత్స్వభావులు
నాత్మారాములు నగుమునులకు స్తుతియింపఁ దగినగుణంబులు గలవాఁడ వగుచుం
డియుఁ బ్రసన్నుండవు¹ స్థలనక్షుతపతనజృంభణాదిదురవస్థలందును జ్వరమరణా
దిదుర్దశలందును (వివశుల మగుమాకుఁ) గల్గెషనాశకరంబు లయినభవద్వివృ
నామంబులు మావచన² గోచరంబు లగుం గాక మఱియు నీరాజర్చి పుత్రకా
ముం డై నీతోడ సమానుం డయినకుమారునిం గోరి కామంబుల స్వర్గాపవర్గం
బుల నీ నోపిననినుం బూజించి ధనకాముం డైనవాఁడు ధనవంతునిం జేరి తుష
మాత్రం బడిగినచందంబున మోక్షనాథుండ వైననీవలన సంతానంబు గోరుచు
న్నవాఁడు జయింప రానినీమాయచేత నెవ్వండు మోహంబు నొంది విషయాన
క్తుండు గాక యుండు³ సర్థకాములము మదాంధులము నగుమేము నిన్ను నా
హ్వనంబు సేసినయవరాధంబు (సర్వాత్మకుండ వగుటంజేసి సామ్యంబుచే) మ
న్నింపం దగుదువు మమ్ము దయఁ జూడు మని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు వర్షా
ధిపతి యగునాభిచేతను ఋత్విక్కులచేతను వంద్యమానుం డై దయాకలితుం
డగుచు నిట్లనియె.

51

క. మునులార వేదవాక్యములను బ్రస్తుతి సేసి సర్వోలక్షణముల నా
కెన యగువుత్రుని నిమ్మని, వినఁ బలికితి రిపుడు మిగుల శ్రవేడుకతోడన్.

52

క. ⁴ నాకాదిలోకములలో, నాకుఁ సరివచ్చునట్టిసందను నెటు నా
లోకింప లేరు గావున, నాకుఁ సరి నేన కా మనసమున నెఱుంగుఁడి.

53

వ. అదియునుం గాక భూసురోత్తములు నాముఖం బగుటంజేసి విప్రవాక్యంబు
దప్పింపరాదు మీరు నాయీడుకుమారు నడిగితిరిగావున నాభివత్స యగుమేరు
దేవియందు నేన పుత్రుండ నై జనియించెద నని పలికి పరమేశ్వరుం⁵ డాగ్నిధీ
యపత్ని యగుమేరుదేవి సూచు చుండ నాయజ్ఞంబున సంతర్ధానంబు నొంది
యానాభిమీఁదిదయంజేసి (దిగంబరులును దపస్వులును జ్ఞానులును సూర్యరేత
స్కులును నగునైష్ఠికులకు) యోగధర్మంబుల నెఱింగింపం దలంచి పుండరీకా
క్షుండు నాభివత్స యగుమేరుదేవిగర్భాగారంబునం బ్రవేశించె నంత.

54

ఆ. మేరుదేవియందు శ్రీమేరుధీరుం డగు,హరి సమస్తలక్షణాన్వితుండు
శమదమాదిగుణవిశారదుం డుదయించె, సకలజనుల కవుడు శ్రీ సంతసము గ.

ఆ. అతనికాంతియుక్త శ్రీ మయినదేహంబును, మహితబలపరాక్రమంబు వీర్య
మును దలంచి చూచిరజనకుండు పేరిడె, సుతుని ఋషభుఁ డనుచునీసాంపుతోడ.

క. ధరణీసురులును మంత్రులు, బరివారము హితులుఁ బ్రజలు శ్రీ బాంధవులును సు
స్థిరమతి నాబాలకునిం, గర మనురాగమున రాజశ్రీగాఁ జూచి రిలన్.

57

1 నృస్వాదిదురవస్థం. 2 బులకు గోచరంబులు గాకున్నను నీతోడ. 3 మునుల మగుమేము. 4
లోకాలోకములందును...నందనులను నెట్లాకాక్షింపరు. 5 డుహోమగుండంబు నందు సంతర్ధానంబు.

క. పురుహూతు డతనిమహిమలు, నరగున విని చిత్తమునకు శ్రీ సహ్యాము గామిం
బరికించి ఋషభుఁ డేలేడి,ధరణి ననావృష్టి మిగులదట్టము సేసెన్. 58

ఆ. అది యెఱింగి ఋషభుఁ శ్రీ డంతట యోగమా, యాబలంబుకతన శ్రీ సఖిలరాజ్య
మందుగరియఁజేసె శ్రీ సత్యంతసంపూర్ణ,వృష్టి దినదినంబు శ్రీ వృద్ధి బొంద.

వ. ఇట్లు ఋషభుండు పురందరుండు సేయు¹దౌష్ట్యంబునకు నవ్వీ (యజనాభం బను)
తనమండలంబు సుభిక్షంబు గాఁ జేసి నాభియుం దనకోరినచందంబునం బుత్తుండు
జనియించి వర్ణిలుటకు సంతసిల్లి తనచేత నంగీకరింపబడునరలోకధర్మంబు గల
పుండరీకాక్షునిమాయావిలసితంబునంజేసి బాలక నాతండ్రి యని మోహంబున
నుపలాలించుచుఁ బ్రజానురాగంబున సర్వసమ్ముతుం డయినపుత్రుని (సమయసే
తురక్షణంబునకుఁ) బూజ్యం బయినరాజ్యంబునం దభిషిక్తుం జేసి భూసురులకుఁ
బ్రధానవర్గంబునకు నప్పగించి మేరుదేవిం గూడి నరనారాయణస్థానం బయినబద
రికాశ్రమంబునకుం జని యచ్చట మహాయోగసమాధిచే² నరనారాయణాఖ్యం
డుఁ బురుషోత్తముండు నగువాసుదేవు నారాధించి క్షీణదేహంబు డై యానాభి
హరితాదాత్మ్యంబు నొందె నంత. 60

చ. నరసత సేన్మచాలకునిశక్త్యమునందును భూసురోత్తముల్
సరసిజనాభునిం దగఁ బ్రసన్నతఁ బెట్టిన నంత మెచ్చి యీ
శ్వరుండు దనంత గర్భమున శ్రీ వచ్చి తనూభవుఁ డై జనించె నా
నరపతి నాభిక్షో³ సరి యశనం దగునే నరనాథ యన్యులన్. 61

వ. అంత. 62

సీ. భూవరుఁ డగుఋషభుండు దనరాజ్యంబుఁ, గర్మభూమిఁగ నాత్మఁ శ్రీ గాంచి జనుల
కందఱకును బ్రియం శ్రీ బగునట్లు కర్మతం, త్రంబెల్లఁ దెలుపంగఁ శ్రీ దలచి కర్మ
ములుసేయుటకు గురుశ్రీపులయొద్ద వేదంబు, సదివి వారలయనుశ్చను వహించి
శతమన్యుఁ డిచ్చినశ్రీసతి జయంతీకన్యఁ, బరిణయం బై యట్టిపడఁతివలన

తే. భరతుఁ డాదిగ సుతుల నూశర్మరను గాంచె, నట్టిభరతునిపేరనుశ్రవనవనితలము
పురవరాశ్రమగిరిశత్రుపూర్ణ మగుచు, నమరి భారతవర్షనాశమును మించె.

వ. ఆమహాభారతవర్షంబునందుఁ దమతమపేరం బరఁగుభూములకుం గుశావర్త ని
లావర్త బ్రహ్మవర్త నార్యావర్త మలయకేతు భద్రసేన నిద్రస్పృగ్విదర్భ కీక
టులనుతోమ్మండ్రు కుమారులను⁴ దక్కం గలతొంబండ్రు పుత్రులకుఁ బ్రధా
నులం జేసె నంతం గవి హరి నంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిష్పలాయ నావిహోత్ర ద్రమిఘ
చమన కరభాజను లనువారు దొమ్మండ్రును⁵ భాగవతధర్మప్రకాశకులైరి (భగ
వన్ హిమోపబృంహితంబు లగు) వారలచరిత్రంబులు ముంద రెఱింగించెదఁ

1 దుర్బుద్ధికి. 2 సీత్యోపాస్తి సేయుచు క్షీణ. 3 కుంజపుంజమగుచు. 4 రాజులుగాఁజేసె.

5 భగవద్ధర్మంబు గలవారైరి.

దక్కినయెనుబదియిద్దఱుకుమారులు (పిత్రాదేశకరులు నతివినీతులు) మహాశ్రోత్రి
యులు యజ్ఞశీలురుఁ గర్తన్విఘ్నలు నయిన బ్రాహ్మణోత్తములైరి ఋషభుండు స్వతం
త్త్రుండై సంసారధర్మంబులం బొరయక కేవలానందానుభవుం డయినయాశ్వరుం
డై యుండియుఁ బ్రాకృతుండునుం బొలఁ (గాలానుగతంబు లగు) ధర్మంబుల నాచ
రించుచు (ధర్మవ్రవర్తకులకు సముండును నుపశాంతుండును మైత్త్రుండును గారు
ణికుండును నై ధర్మార్థయశఃప్రజానందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమంబు
లం బ్రజల నిమిమించుచుఁ) గొంతకాలంబు నీతిమార్గంబు దప్పక ప్రజాపాలనంబు
సేయుచు (వేదరహస్యంబు లగుసకలధర్మంబులు స్వవిధితంబు లయినను) బ్రాహ్మ
ణోప¹దేశపూర్వకంబుగా ద్రవ్యదేశకాలవయశ్యధర్మద్వైవిధ్యోపచితంబులు
గ నొక్కొక్కక్రతువును శతవారంబు యథావిధి గఁ జేసి సుఖం బుండె నంత.

క. జనవర ఋషభునిరాజ్యంబున నై హిక ఫలముఁ గోరురపురుషుని నొకనిం
గనుఁగొన నెఱుంగ మెన్నఁడు, నినతేజం డతనిమహిమ ర్ లేమని చెప్పన్. 64

—●—●—● ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట. —●—●—●

సీ. ఆఋషభుండు రాజ్యంబు సేయుచు నుండి, యంతట నొక్కనాఁడొక్క యందుఁ
దలపోసి భూలోకరీఫల మమేక్షింపక, మోహంబు దిగనాడి ర్ పుత్రులకును
దనరాజ్యమెల్ల నరవ్వనచేసి వెను వెంటఁ, గొడుగులు మంత్రులు, ర్ గొలిచి రాఁగ
నల్లన యరిగి బ్రహ్మవర్తదేశంబు, నందుల నపుడు మహాత్ము లయిన

తే. యట్టిమునిజనసమ్ముఖంబందుఁ జేరి, తనదుపుత్రుల నందఱ ర్ దాయఁ బిలిచి
‘పరమపుణ్యండుఋషభుండు’ ప్రణయ మొప్ప, హర్ష మందుచునప్పుడిట్లునుచుఁబలికె.

ఆ. తనయులార వినుఁడు ర్ ధరలోనఁ బుట్టిన, పురుషులకును శునకరములకు లేని
కష్టములను దెచ్చుఁగ నా కామంబుల, వలన బుద్ధి సేయ ర్ వలదు మీరు. 66

చ. నరులకు నేతపంబున ననంతసుఖంబులు గల్గు చుండు శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగఁ ర్ గైకొని చేసిన బ్రహ్మసౌఖ్య²ముం
దిరముగఁ గల్గు వృద్ధులను ర్ దీనులఁ బ్రోవుఁడు దుష్టవర్తనక
జరగుచు నుండు కాముకుల³ సంగతిఁ బోకుఁడు మీఁద మే లగున్. 67

వ. మఱియు (సంగనాసక్తు లగుకాముకులసంగంబు నిరయరూపం బయినసంసారం
బగు మహత్సంగంబు మోక్షద్వారం బగు నట్టిమహాత్ము లెవ్వ రనిన) శత్రు
మిత్రవివేకంబు లేక సమచిత్తులును శాంతులును (గ్రోధరహితులును) సకలభూ
త దయాపరులును సాధువులును నగువారలు మహాత్ము లనం దగుదు రట్టిమహాత్ము
లు నాయందలి స్నేహంబె (ప్రయోజనంబుగాఁ) గలిగి యుండుటంజేసి (విషయవా
ర్తాప్రవృత్తు లగుకుజనులందుఁ) దమదేహగృహమిత్ర దారాత్మ జాదులందుఁ బ్రీతి
లేక యుండుదురు విషయానక్తుఁ డయినవాఁడు వ్యర్థకర్తంబులం జేయు నట్టిదు

మృతకర్తృంబులు జేయువాఁ డెప్పుడును బాపకర్తుఁ డగుచుం (గ్రేశదం బగు దేహంబు నొందు) చుండుఁ గావునఁ బాపమూలంబు లయినకామంబులు గోరకుఁ డీజ్ఞానం బెంతకాలంబు లేక యుండు నంతకాలంబు నాత్మ తత్త్వం బెఱుంగ (ఁబడ దాతత్త్వం బెఱుంగ) కుండుటంజేసి దేహికి దుఃఖం బధికం బై యుండు లింగదేహం బెంతదడ వుండు నంతదడవును మనంబు కర్తృవశం బై జ్ఞానవంతంబు గాక యవిద్యం బాయ కుండు శరీరంబు గర్తృమూలం బగుటవలనఁ గర్తృంబులు సేయఁ జనదు (వానుదేవుం డగు)నాయందుఁ బ్రీతి యెంతదడవు లేక యుండు నంతదడవును దేహధర్మంబులు బాధించు విద్వాంసుం డైనను దేహేంద్రి యామలయందుఁ బ్రీతిసేసిన (మిథునీభావసుఖప్రధానం బగు)గృహస్థాశ్రమంబు నంగీకరించి (స్వరూపస్మృతిసూన్యం డై మూఢుం డగుచు) నందు సంసారతా పంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు స్త్రీతోడం గూడి యేకీభావంబు నొందుట) ద(నకు హృదయగ్రంథి యై యుండు) నందు (జనునకు గృహక్షేత్రసుతాప్తవిత్తం బులందు నేను నాయది యనియెడిమోహంబు గలుగు నట్టిస్త్రీపురుషమిథునీ భావంబుచే) సంతానంబు గలుగు నాసంతానకారణంబున గృహక్షేత్రవిత్రాదులు సంపాదించంబడు నందు మోహం బధికం బగుటంజేసి మోక్షమార్గంబు ద వ్యగు నిట్లు సంసారంబునం దుంకియుఁ మనంబున నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయు నప్పుడు సంసారంబునుం బాయు మోక్షోపాయంబులు పరమగురుండ నైననాయందుల భక్తి సేయుటయు విగతతృప్త్యయు ద్వంద్వతీతిక్షయు ²నర్వలోకంబులందుల జంతువ్యసనావగతియు ³నీశ్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయుఁ (దపంబును) విగతేచ్ఛయు (మత్కృతకర్తృంబులు) మత్కథలు వినుటయు నన్నె దైవంబు గా నెఱుంగుటయు నస్వద్గణకీర్తనంబులును ⁴నిర్వైరత్వసామ్యోపశమంబులును దేహగేహంబులందు నాత్మబుద్ధిజహానయు నధ్యాత్మయోగంబును నేకాంతసేవయుఁ ⁵బ్రాణేంద్రియాత్మలగెలుచుటయుఁ గర్తవ్యపరిత్యాగంబును సచ్చిద్ధయు బ్రహ్మచర్యంబును గర్తవ్యకృత్యంబులందుల సప్రమత్తుం డగుటయు వాఙ్మయఘనంబును సర్వంబు నన్న కాఁ దలంచుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిభృంభితం బైన టియోగంబును (ధృత్యుద్యమంబును) సాత్త్వికంబును నాదిగాఁ గలతెఱంగులచేత

ఆ. లింగదేహంబు జయించి దేహి గుళలుం డగుచు నుండ వలయు. 68

సరయః గర్తృరూప శ్రీ మగునవిద్యాజన్మ మైనహృదయబంధశనాదిలతల

ఆ. బస్మమత్తయోగశ్రమను ¹మహాచ్ఛృఙ్ఖికచేఁ, ద్రైప వలయు నంతఁ శ్రద్ధైపుశోడ.

ర నిట్లు యోగశ్రయమై కుండు గురు డైన, భూవు డైన శిష్యశ్రుత్రవరుల

రహంక కర్తృంబులుం బాయకుండు. 2 సర్వజంతువ్యసన నిరీక్షణంబును. 3 నీశ్వరదర్శనాపేక్షయు. 4 ని

7 సరసారంబును గర్తృత్వాగేచ్ఛయు సధ్యాత్మ. 5 నాత్మజయంబును శ్రద్ధయు. 6 మహాసురియచే.

తైన శిష్యవరుల నెల్ల.

- యోగయుతులఁ జేయ నొప్పుగా వలయును, గర్తవరులఁజేయఁ గాదు కాదు.
- సీ. జను లెల్ల నర్థవాంఛలఁజేసి యత్యంత, మూఁగు లై యైహికంబును మనంబు
లందును గోరుదురల్పసౌఖ్యములకు, నన్యోన్యవైరంబు లంది దుఃఖి న్నెంత
ములఁబొందుదురుగానోమునుకొని గురుఁడైన, వాఁడు మాయామోహోపశుండు
జడుండును నై నట్టిజంతువునందును, దయ గల్గి మిక్కిలిభర్తృబుద్ధిఁ
౪౩. గన్ను లున్న వాఁడు గాననివానికిఁ, దెరువుఁ జూపినట్లు ల దెలియఁ బలికి
యతులమగుచుదివ్యోమై నయామోక్షమార్గంబుఁ జూపవలయు ల రమణితోడ.
౪౪. మఱియుఁ బితృగురుజననీంధుపతిదై వతంబులలో నెవ్వరై నను (సంసారరూప)
మృత్యురహితం బైనమోక్షమార్గంబుఁ జూప కుండిరేని వా రెవ్వరును హితు
లు గా నేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు) న త్త్వయుక్తం
బును ధర్మసమేతంబును బావరహితంబును నగుటంజేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుం
డండు గావున (శుద్ధన త్వవయం బైన) నాశరీరంబునం బుట్టినకుమారు లంద
ఱును (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును) నైనభరతు నన్నె కాఁ జూ
చి (యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డదియ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు సే
యుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు ని ట్లనియె. 72
- సీ. భూతజాలములందు ల భూజముల్ వర్యముల్, భూరుహములకంటె ల భోగికులము
భోగిసంతతికన్న ల బోధనిష్ఠులు బోధ, మాన్యులకన్నను ల మనుజవరులు
వీరికన్నను సిద్ధవిబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురల్ ల వారికన్న
నిండ్రాదిదేవత ల లిందఱికన్నను, దక్షాదిసన్తునుల్ ల దలఁప నెక్కు
- తే. డంతకన్నను భర్గుఁ డార్యభవుకన్న, గమలభవుఁ డెక్కు డాతనికంటె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రుల ల నాదరించు, గాన విప్రుండు దై వంబు ల మానవులకు.
౪౫. భూసురులకు సరిదై వం, బీసచరాచరమునందు ల నెఱుంగను నాకు
భూసురులు గుడుచునప్పటి, యాసంతోషంబు 2 దోఁచ ల దగ్గులయందున్. 74
- సీ. మంగళం బైన బ్రహ్మస్వరూపంబును, వేదరూపంబు ననాదిరూప
మగు చున్న నాదుదేహము బ్రాహ్మణోత్తముల్, ధరియింతు రెప్పడుఁడ త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహానత్యంతప స్తితి, తులు గల్గువిప్రుండు ల సద్గురుండు
గాన మిక్కిలిభక్తి ల గల్గి యకించును, లైనభూసురులదేహములవలన
- తే. నందు చుండును నాదుదేహంబు గాఁగ, నెఱిగివరు లగువిప్రుల ల నెల్ల భక్తిఁ
బూజ సేయుటయేనన్ను, ల బూజ సేయు, టనుచువినిపించి మఱియునిట్లనుచుబలికె.
౪౬. ఈ తెఱఱగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టిజనుండును మాయా
3 తీతుం డై నిక్కింబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును 4 బొడగాంచున్. 76

1 బుద్ధిమంతులు బుద్ధిమంతులకన్నను. 2 లేదు యజ్ఞములందున్. 3 యేకాంత లోబ్రవచనంబు నెల్ల. 4 పేతులు నై బొడగందున్.

వ. ఇట్లు సదాచారు లగుకుమారులకు లోక ప్రదర్శనార్థం బాచారంబు తుపదేశించి మహాత్ముండును బరమనువృత్తును నగుభగవంతుండు ఋషభావదేశంబునం గర్త త్యాగంబు సేసి (యువశమశీలు రగు)మునులకు భక్తిజ్ఞానవై రాగ్యలక్షణంబులు గలపారమహంస్యధర్మం బుపదేశింపఁ గలవాఁ డగుచుఁ బుత్రశతంబునం దగ్రజుండును (బరమభాగవతుండును భగవజ్జనపరాయణుండును) నగుభరతుని (ధరణీపాలనంబునకుఁ) బట్టంబు గట్టి (తాను గృహమందె) దేహమాత్రావలంబనంబు సేసి దిగంబరుం డై యున్నతాకారుం డగుచుం (బ్రహ్మ కేశుం డై)యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి బ్రహ్మవర్తదేశంబును బాసి జడంధబధిరమూకపిశాచోన్మాదులుంబోలె నవధూతవేషంబు నొంది జనులకు మాటు పలుకక మానవ్రతంబునం బురగ్రామాకర జనప దారామ శిబిర వ్రజ ఘోష సార్థగిరి వ నాశ్రమాదులయందు వెంటఁ జనుడెంచుదుర్జనతరన తాడ నావమాన మేహాన నిష్ఠీవ నపాపాణ శక్త ద్రజః ప్రక్షీపణ పూతివాత దురుక్తులం బరిభూతుం డయ్యును గణనం బెట్టక వనమదేశంబు మక్షికాదికృతోపద్రవంబునుంబోలెఁ గైకొనక దేహభిమానంబునం జిత్రచలనంబు నొందక యేకాకియై చరియించుచుండ నతినుకుమారంబు లగుకరచరణోరస్థలంబులు విపులంబు లగుబాహ్వానకంఠవదనాద్యవయవవిన్యాసంబులుం గలిగి ప్రకృతిసుందరం బగుచు స్వతస్సిద్ధదరహాసరుచిరముఖారవిందం బై నవనళినదళంబులం బోలి శిశిరకనీనికలం జెలువైంది యరుణాయతంబు లగునయనంబులచే నొప్పి యన్యూనాధికంబు లగు)కపోలకర్ణకంఠనాసాగండంబులచేఁ దేజరిల్లుచు) నిగూఢస్థితవదనవిభ్రమంబులం బ్రకాశించుతనదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచేఁ బరకాంతలచిత్తంబుల కత్యంతమోహంబు గలుగఁ జేయుచు.

77

- ఆ. ధూళిచేత మిగులధూసరితంబు నై, జడలు గట్టి కడుఁ బిశంకవర్ణము నగుకేశపాశమును వెలిగించుచు, నితరు లెవరుఁ దన్ను శీ నెఱుంగ కుండ.
- క. అవధూతవేషమున ని, ట్లవనికా మలినంబు లై నశయవయవములతోఁ దవలి చరించుచు నుండును, భువి భూతాక్రాంతుఁ డయినశుభుషునిమాడ్కిన్.
- ఆ. జనుల కిట్లు యోగరసంచార మెల్ల విరుద్ధ మనుచు నాత్మరీబుద్ధి జూచి యజగరంబుమాడ్కి శీ నవనిపై నుండె బీభత్సకర్మమునకుఁ శీ బాలుపడుచు. 80
- వ. ఇట్లు బీభత్సరూపంబున వసుంధరం బడి యుండి యన్నంబు భుజించుచు నీరు ద్రావుచు మూత్రపురీషంబులు విడుచుచు నవి శరీరంబున నంటం బొరలుచుండు మఱియుఁ దత్ప్రేషసాగంధ్యయుక్తం బగువాయువు దశదిశల దశయోజనపర్యంతంబు పరిమళింపఁ జేయు చుండ గోమృగకాకచర్యలం జరియించుచు భగవదంశం బై నఋషభుండు మహానందంబు ననుభవించుచుఁ దనయందు సర్వభూతాం

తర్యామి యగువాను దేవుని బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనుంగొనుచు సిద్ధి బొందిననై హాయనమనోజవపరకాయప్రవేశాంతర్ధానదూరగ్రహణశ్రవణాదియోగసిద్ధులు దమంత వచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షింపఁ జేర్చుచు డిట్లనియె.

81

క. మునివర యోగజ్ఞానంబునఁ జెఱుపం బడ్డకర్తములు గలవెద్దల్
గని యుండెడియైశ్వర్యంబును ఋషభం జెఱిగి యేల ర పొందక యుండెన్.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె.

83

మ. ధరణీపల్లభ నీదువాక్యములు తరేధ్యం బింతయుం దప్ప దె

ట్లరయక వన్యమృగంబు పట్టువడి తా నావేళ నాలుభకుఁ

ధర వంచించినమాడ్కి నింద్రియములక ర దండించి చిత్తంబు ని

ర్భరకామాదుల కాన యిచ్చుఁ గడు సంరంభంబుతో గ్రమ్మఱన్.

84

క. చిరకాలతపము నై నను, హరియింపఁగ నోపుఁ జిత్త ర మని వెద్దలు న

మ్మరు జారులకుఁ జారిణి, కరణిని నడరించు మనసు ర కామాదులకున్.

85

క. కామక్రోధాదికముల్, భూమిశ్వర కర్మబంధములు మఱియును జే

తోమూలము లగుటను దా, రీమహిలో మనసు నవ్వు రెప్పడుఁ బెద్దల్.

86

సీ. అది గాన యెన్నఁడు ర నైశ్వర్యములను జే, పట్టఁ జూడఁడు లోకరథవృత్తై న

వారలచే నభిరవందనంబులు వైంది, వెలయంగ నవధూతరేషభావ

ణంబుల నెఱిగికోసఁగవానిభగవత్స్వరూపంబు గలిగి యారూపమందుఁ

బరమయోగధ్యానరపరులకు నెల్ల దేహత్యాగసమయంబు ర నంతలోనఁ

తే. జూపుచుండియు దేహంబుఁ బాపనిచ్చు, యించెచ్చట దివ్యయోగీంద్రుఁడాయ్యుఁ

డతులదివ్యప్రకాశకుఁ డమరగురుఁడు, పరమపురుషుండు ఋషభండుఁ పార్థివేంద్ర.

వ. అంత (విముక్తలింగుండును భగవంతుండును నగుఋషభుండు మనంబున దేహభి

మానంబు విసర్జించి కులాలచక్రంబు గులాలునిచేత బ్రమియింపబడి విస్తృప్తం

బయ్యును భ్రమియించుగతిం బ్రాచీనసంస్కారవిశేషం బగునభిమానాభాసం

బున దేహచలనాదికంబుల నొప్పి యుండియు యోగమాయావాసనచే యుక్తుం

డయ్యె మఱియు నాఋషభం డొక్కదినంబునం గోకణవంకపటంబు లను

దక్షిణకర్ణాటకదేశంబులకు యదృచ్ఛం జని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్య

కృతశీలాకభృం డగుచు నున్నత్తునిచందంబున వికీర్ణకేశుండు దిగంబరుండు నై

సంచరింప వాయువేగవిధూత రేణుసంఘర్షణసంజాతం బగును గ్రదావాసలంబు

తద్వనంబు దహింప నందు నగ్ధుం డయ్యె నంత నతనికృత్యంబులు తద్దేశవాసు

లగుజనంబులు సెప్ప నర్హున్నామకుం డగుత ద్రాష్టాధిపతి విని నిజధర్మంబులం

బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దా నారూపారంబుల నంగీకరించి యథ

ర్మబహుళం బగుకలియుగంబున భవితవ్యతచే విమోహితుం డై మనుజుల నస
మంజనం బగుపాపండుమతాభినివేశులం జేసి) మఱియును గలియుగంబునం ద
ర్హన్యతముల మనుజాధములు దేవమాయామోహితులై శాస్త్రోక్తశౌచాచారం
బులు విడిచి (నిజేచ్ఛుంజేసి) దేవతానిందలు సేయుచు సన్నానానాచమనాశౌచకే
శోల్లుంఛనాదికాపవిత్రవ్రతంబులం జేయుచు ¹నధర్మబహుళం బగుకలియుగంబు
నం జెఱుపంబడ్డబుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణయజ్ఞపురుషుల దూషించుచు
లోకంబులం ²దమతమమతంబులకుం దామె సంతసిల్లుచు(నవేదమూలం బగుస్వే
చ్ఛుంజేసి ప్రసర్తించి యంధపరంపరచే విశ్వాసంబుసేసి తమంతన)యంధతమసం
బునం బడుచు నుండుదు రీఋషభునియవతారంబు³రజోవ్యాప్తు లగుపురుషులకు
మోక్షమార్గంబు నుపదేశించుటకు నయ్యె నదియునుం గాక ⁴నప్తసముద్రపరి
వృతంబు లగుసీభూద్వీపవర్షంబులందలిజనంబులు దివ్యావతారప్రతిపాదకంబు శు
ద్ధంబు నగునెవ్వనికృత్యంబులు గీర్తింతురు మఱియు నెవ్వనియంశంబున నతికీ
ర్తిమంతుం డగుప్రియవ్రతుండు గలిగె నెందు జగదాద్యుం డగుపురాణపురు
షుం డవతారంబు నొంది కర్మహేతుకంబు గానిమోక్షధర్మంబుం దెలిపె వెండి
యు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధుల నసదృశతంబు లగుటంజేసి నిరసించె నట్టి
ఋషభునితోడఁ దత్సద్ధికృతప్రయత్ను లగునితరయోగీశ్వరులు మనోరథంబున
నైన నెట్లు సరియగుదు రిట్లు సకలవేదలోక దేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమ
గురుండు భగవంతుండు నగుఋషభునిచరిత్రం బెవ్వరు వినినను దుశ్చరితంబులు
దొలంగు మంగళంబులు సిద్ధించు మిక్కిలి శ్రద్ధతో నెవ్వండువిన్నను వినిపించినను
హరిభక్తిదృఢం బగునట్టి హరిభక్తితాత్పర్యమునం(బెద్దలు భాగవతు లగుటంజేసి
సంప్రాప్తనర్హపురుషార్థులగుచు వివిధవృజనహేతుకం బగు)సంసారతాపంబును బా
సి⁵యవిరతంబుఁదదృక్తియోగామృతస్నానంబు సేసి పరమపురుషార్థం బయినమో
క్షంబును జెందుదు రని నప్తదీపంబులవారు నేడునుం గొనియాడు చుండుదురు.

ఆ. యాదవులకు మీకు ౩ నత్యంతకులగురు, వై నకృష్ణుఁ డెచట ౩ నైనఁ గలఁడు
కొలుచువారి కెల్ల ౩ నులభుఁ డై మోక్షంబు, నిచ్చుఁ జింతసేయ ౩ నేల నీకు. 89

1 నధర్మలక్షణంబులం గలిగి కలియుగ. 2 దంధపరంపరమ దమతమ. 3 బ్రాహ్మణక్షత్రియు
లకు మోక్ష. 4 నతని యంశంబున నప్తదీపములందుఁ బ్రియప్రతునియంశంబునకు సరిచెప్ప నలవి గా
దేవశంబున శ్రీహరి యవతరించి మహాయోగధర్మప్రకాశంబు సేసె నా ఋషభునిచరితంబు మనో
రథంబుననైనఁ బొందలే రతండు యోగమాయను నిరసించి మాయాకల్పితసకలసిద్ధుల నసత్యంబుగాఁ
దలఁచె నిట్లు నర్హలోకపూజ్యు లైనదేవబ్రాహ్మణులకు. 5 సారికథామృతపానంబున నిర్వృతు లై
పరమపురుషార్థంబైనమోక్షంబు నపేక్షింప రని నప్తదీపః— ఇట ‘మోక్షంబు నపేక్షింప’ రనుటకు
‘తయైవిరవ్యత్యా పరయా వ్యాపవర్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థ మపి నోపవాద్రియస్తే’ అని మా
లము. 6 డెక్క డైనఁ.

సీ. నిత్యానుభూత మా¹ నిజరూపలాభని, వృత్త మై తగుమహాత్మ్యస్థ గలిగి
యతులితవిపులమార్యారచితం బైన, లాభంబునకుఁ దగుఁలంబు లేని
మతి గల్గి లోకుల నతివేడ్కఁ గరుణించి, యభయదానం బిచ్చి నీ యందఱ కిల
నవ్యయం బైన దివ్య నై మహానంద మై, యత్యంత సేవ్య మై నీ యతుల మైన
తే. తనదులోకంబు సూపంగఁ నీ దగినయట్టి
మోక్షమార్గంబు నెఱిగించి నీ ముక్తదేహుఁ
డగుచుఁ దాదాత్మ్య మొందఁ బ్రత్యక్షవిష్ణు
వైనఋషభుండు జనులకు నీ నద్భుతము గ.

90

◆◆◆ భ ర తో పా శ్వా స ము. ◆◆◆

మ. భరతుం డంత ధరాతలంబుఁ గడఁకం నీ బాలించుచున్ ధారుణీ
శ్వరచంద్రుం డగువిశ్వరూపునకు మున్ నంజాత యై యుండి ని
ర్భరకాంతిన్ విలసిల్లుపంచజనిపేరెం గల్లుకాంతామణిం
గర మర్థిన్ భరఁ బెండ్లి యాడె శుభలగ్నంబందు భూవల్లభా.

91

వ. ఇట్లు (వివాహితుం డై) యాపంచజనివలన సహంకారంబునం బంచతన్త్రాలు
జనించిన తెఱంగున నుమతి రాష్ట్రభు క్కుదర్శ నాచరణ ధూమ్రకేతువు లను
నేపురు పుత్రులం బుట్టించె నట మున్నజనాభం బనుపేరం బరఁగువర్షంబు
భరతుండు పాలించుకతంబున భారతవర్షంబు నాఁ బరఁగె నంత.

92

క. భరతుండు పూర్వజు లేలిన కరణిని గర్తముల నెల్లఁ నీ గైకొని ప్రజల్క
హరికృప నొందుచు నేలెను, ధరణీసురవరులు పైగడ నీ ధరణీనాథా.

93

సీ. భగవంతుఁ డగుజగద్భరితు¹ నల్పంబులు, నధికంబు లైనవెక్కుధ్వరముల
దర్శపూర్ణిమలచే నీ దగను జాతుర్దాస్య,²ముల నగ్నిహోత్రమునవలనఁ గడఁకఁ
బశుసోమములచేతఁ నీ బలుమాఱుఁ బూజించి, వేదోక్త మైనయోగవిమలకర్త
ములఁగల్గుధర్మంబుఁ బురుషోత్తమార్పణం, బుగఁజేయుచునుమఖంబులనుమంత్ర

తే. ములను బలికెడునాడై వరములను శ్రీశు
నవయవంబులు గాఁగ భూభవంబు ప్రేమ
ననుదినంబును బాయక నీ ఘనతఁ దలఁచి
యఖిలరాజ్యానుసంధానుఁ నీ డగుచు నుండె.

94

క. ఈరీతిఁ గర్తృద్ధుల, నారయ నత్యంతశుద్ధమగుచిత్తముతో
నారాచపట్టి భరతుండు, ధారుణి బాలించె నధికభర్తాన్వితుఁ డై.

95

వ. మఱియు నాభరతుండు శ్రీవత్సకాన్తుభవనమాలాలంకృతుండును నుదర్శనా
ద్యాయుధోపలక్షితుండును నిజభక్తజనహృదయారవిందనివాసుండును బరమ

1 నిజరూపుచేత నిష్పత్త. 2 నవ్యయంబును మహానందకరంబును, దివ్యంబు నత్యంత సేవ్యమైన.

3 ని గణనాధికము లైనవెక్కుమఖములచేత. 4 అగ్నిహోత్రములచే నతిధిజనము. 5 మనంబందు.

పురుషుండును నైనవాఁడుదేవునియందు నధికభక్తి ననుదినంబును జేయుచు నేఁ బదిలక్షలవేలేండ్లు రాజ్యంబు సేసి 'పితృపితామహాద్యాయాతం బగునాధనంబును యథార్హంబు గల బుత్రులకుఁ బంచి యిచ్చి బహువిధసంపదలు గలగృహం బును బాసి పులహాశ్రమంబున కరిగె నంత.

96

సీ. ఏయాశ్రమంబున శ నిందిరాధీశ్వరుఁ, ఉచ్చటివారల శ నాదరించి
ప్రత్యక్షమున వచ్చి శ పాయకెప్పుడు నుండు, నట్టిరమ్యం బైనయాశ్రమమున
నిలిచి సాలగ్రామములు గల¹ గండకీ, నది యెందు నెంతయుఁ శ గదిసి యుండు
నచ్చట నేకాకి శ యగుచును భరతుండు, బహువిధసవపుష్పపల్లవముల

తే. నతులతులసీదళంబుల శ సంబువులను, గండమూలాదిఫలములఁ శ గంజములను
ఘనత నర్పించి నిచ్చులు శ దనివి లేక, సేవ సేయుచు నుండె నాశ్రీశ్రుఁ జేరి. 97

వ. దానంజేసి విగతవిషయాభిలాషుం డై శ మదమాదిగుణంబులు గలిగి యభేచ్ఛం
జేసి యెడతెగక పరమపురుషనివరిచ రాధభక్తిభరంబున శిథిలీకృతహృదయగ్రంథి
గలిగి సంతోషాతిశయంబునం బులికెతాంగుండు నానందబాష్పనిరుద్ధావలోక
నయనుండు నగుచు నిజస్వామి యైనహరి(చరణారవిందాను)భావన(పరిచిత)భక్తి
యోగంబునం బరమానందగంభీరహృదయం బనునమృతకాసారంబున నిమగ్నం
డగుచుఁ దా నపుడు పూజించుపూజ నెఱుంగక యిట్లు భగవద్వ్యతంబు ధరి
యించి యేణాజినవాసస్త్రివవణస్నానంబుల నార్ద్రకుటిలకపిశవర్ణజటాకలాపం
బులు గలిగి మార్తాండాంతర్గతుం డయినవరమేశ్వరుని హిరణ్మయపురుషునింగాఁ
దలంచుచు నిట్లనియె.

98

సీ. కర్తృఫలంబులఁ శ² గడక నిచ్చుచు మనో, న్యాపారముననిట్టి శ యఖిలలోక
ములఁజేసి యాలోకములకు నంతర్యామి, యగుచుఁ బ్రవేశించి శ యంతమీఁద
నానందరూప మోనట్టిబ్రహ్మముఁ గోరు, చున్నజీవుఁ దనయం శ దున్నయోగ
శక్తిచేఁ దగ ననిశంబుఁ బాలనసేయు, చుండి యంతటను మూర్తండమధ్య

ఆ. వర్తి యగుచు నిట్లు³ వలలుచు జగముల, యందునుండి ప్రకృతిఁ బొంద కంత
నతులదివ్యమూర్తియైనయానందరూ, పమును శరణ మొందె శ భరతవిభుండు.

వ. అంత నాభరతుం డొక్కనాఁ డామహానదిం గృతాభిషేకుం డయి ముహూర్త
త్రయం బంతర్జలంబులందుఁ బ్రణమౌచ్చారణంబు సేయు చుండుసమయంబున
నిర్భరగర్భిణి యగునొక్కహరిణి జలాద్ధియై యెంటి జలాశయనమీపంబునకు
వచ్చి జలపానంబు సేయునెడ నాసమీపంబున మృగవతి గర్జించి లోకభయం
కరంబుగ నాదంబుసేయ నాహరిణి నృభావంబున భీత యగుటంజేసి బెగ్గడిలి(హరి

1. సామ్రాజ్యంబు పుత్రులకుం. 2 చక్రతీ, ర్థంబుఁజేయును బవిత్రంబుగాఁగ' వ్రా. ప్ర.

3 గడునమర్పణ. 4 వాగ్రూపమున నరులందు నుండి. 5 డాచక్రతీర్థంబునం.

విలోకనవ్యాకులచిత్తయైదిగ్గన నుదరి గగనంబునకు ¹ వెగిరి యగతత్వప్రయగుచు
నది నుల్లంఘించునెడ నధికభయంబునంజేసి యాగర్భంబు యోనిద్వారంబున
గళితంబై జలంబులం బడియె నాహరిణి(యుల్లంఘనాదిభయంబునంజేసి)త త్తీరం
బున (నుండుగిరిదరిం బడి) శరీరంబుఁ బాసె నంత నాహరిణిపోతంబు జలంబులం
దేలు చున్న భరతుండు గను విచ్చి చూచి కరుణార్ద్రచిత్తుం డై (మృతజనని
యగునా)హరిణిపోతంబును దనయాశ్రమంబునకుం గొంపోయి మిక్కిలిప్రీతి సేసి
యుపలాలనంబు సేయుచుండఁ బోషణపాలనప్రీణనలాలనానుభ్యానంబుల భరతు
నకు నాత్మనియమంబు లైనయష్టాంగయోగంబులును ² బరమపురుషపూజాపరిచ
ర్యాదులు నొక్కొక్కటిగఁ గ్రమక్రమంబునం గొన్నిదినంబులకు నమస్తంబును
నుత్పన్నం బయ్యె నంత.

100

క. ఘనతపము చలన మొందుట,యును భరతుం డెఱుంగ కాత్మరయోగంబునఁ జ
య్యనఁ బాసె హరిణిపోతముఁ, దనమదిలోఁ బ్రీతిఁజేసి ర దవృక్ పలికెన్. 101

ఉ. లక్కట తల్లిఁ బాసి హరిణార్భక మాపులు లేమిఁ జేసి యే
దిక్కును లేక యున్న నిట ర దెచ్చితి నాయెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడుప్రేమసేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధి
మక్కువచేసి దీనిఁ గడురమన్ననలం దగఁ బ్రోతు నెంతయున్.

102

క. శరణి వచ్చినజంతువుఁ, గరుణం గను విచ్చి చూచి ర కాదినఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికం బని ము, న్నెఱిగించిరి సమస్తీంద్రురత్నం బ్రేమన్. 103

వ. అని యిట్లు హరిణిపోతంబుం దనయాశ్రమంబున³నత్యానక్రింజేసి యాసనశయ
నాటనన్నాననమిత్తుశకునుమఫలపలాశమూలోదకాహరణ దేవపూజాజపాదుల
యెడం దనయొద్దన యునిచిగోనుచు వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబులవలని
భయంబున వనంబుల వెనుజెంటం దిరుగుచు (నధిక ప్రణయభరపరీతహృదయుం
డగుచు నతిస్నేహంబునంజేసి కొంతసేపు స్కంధంబుల వహించుచు మఱి
కొంతతడ వురంబున నుత్సంగంబున నుంచికొని లాలించుచు నంతనంబు
నొందు మఱియు నాభరతుండు నిత్యనైమిత్తికాదిక్రియాకలాపంబు నిర్వర్తించు
నెడ నంత నంత లేచి హరిణకుణకంబుఁ జూచుచుఁ గిందిత్స్వస్థహృదయుం డై
దాని నాశీకపరంపరల నభినందించుచుఁ జుంబనాదులం బ్రీతి సేయుచు) నతిమో
హంబునం బెంచు చుండునెడ.

104

చ. ⁴గురువులువాటి బిట్టుటికి ర కొమ్ములఁ జిమ్ముచు నంత నంత డ
గ్గఱుచును గాలు ద్రవ్వచు నరఖంబుల గీటుచు గాసి సేయుచు
న్నొఱుగుచు ధారుణీశ్వరునిరయూరువులక శయనించి యంతలో

1 నెగపివడిన గర్భంబు (నవించి జలం. 2 జలనంబు నొందె నంత' (వా.ప్ర. 3 కుం గొని
చని స్నానసమి. ఇది యచ్చప్రతుల లేదు.

నఱకడ మెక్కుచుం బొదలి ర యాడుచు నాహరిణంబు లీళితోన్.

105

తే. గరిమ నీగతి మెల్లన ర కెరలు ప్రేడిచి, చెలగి యాడంగ భరతుండురచి త్తమందు
సంతసిల్లుచునుండెనాశ్రమముఁబాసి, హరిణాడింభక మంతలో ర నుటికి చనియె.
వ. భరతుం డంతం దన్మృగశాబకంబు గానంబడమికి (వ్యాకులితచిత్తుం డగుచు
నవ్వధనుండునుంబోలె నతిదీనుం డై కరుణతోడం గూడి తద్విరహవిహ్వలమతి
యై దానిన తలంచుచు నతిశోకంబుతో) మనంబున దుఃఖించి యి ట్లనియె. 106
తే. హరిణపోతంబ నీకు నరనాంతమందుఁ

గూరమృగబాధ లేకుండఁగోరు చుండఁ

దలఁగి పోయితి యనుచుఁ జీత్రంబునందు

రాజవృషభుండు భరతుఁ డాశ్రాట మంది.

107

తే. తల్లి చచ్చినహరిణపోతంబు వచ్చి, పుణ్యహీనుండ నగునన్ను ర బొంది పాసె
నేమి సేయుదు నే నియ ర నెట్లు గందుఁ, జేరి యేరీతిఁ గాంచి రరక్షించుకొందు.
క. కట్ట యాయాశ్రమమునఁ, బుట్టినతృణవల్లి మేసి ర బొదలినహరిణం
బి ట్టట్టుఁ దిరుగు చుండఁగఁ, బట్టి మృగేంద్రుండు గొట్టిరబాధించె నొకో. 109
వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణకుణక జ్ఞేమంబు గోరుచు నెప్పుడు వచ్చి నన్ను సంతోషప
ఱచు నానాప్రకారంబు లై నతనగతులచేత నన్ను నెప్పు డానందంబు నొందించు
ధ్యానసమాధి నున్నప్పుడు నన్నుఁ గొమ్ముల గోఁకుచు నుండునట్టివిసోదంబు
లెప్పుడు గనుఁగొందు దేవపూజాద్రవ్యంబులు ద్రొక్కి మూర్ఛినినం గో
పించి చూచినం గుమారుండునుంబోలె దూరంబునకుం జని నిలిచి మరల
నే బిలిచిన వెనుక నిలిచి యుండు నిట్టిమెలఁకువస్వభావంబులు గలుగుట
యెట్లు లీభూదేవి యెంతతపంబు చేసినదియో యాహరిణపాదస్పర్శంబులం
బవిత్త్రయై నభూమి స్వర్గాపవర్గకాము లై నమునులకు యజ్ఞార్థ యగు నట్టిహరిణ
పోతంబు నెట్లు గనుఁగొందు నదియునుంగాక భగవంతుం డగుచంద్రుండు మృగ
పతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టంబు నై నమృగశాబకంబును
గొనిపోయి వెంచుచున్నవాఁడో మున్ను పుత్రవియోగతాపంబునం జంద్రకిర
ణంబులం బొపుదు నిపుడు హరిణపోతంబు దనశరీరస్పర్శంజేసి కళానిధికిరణంబుల
కన్న నధికం బగుచుం బుత్రవియోగతాపంబు నివర్తింపం జేసె ననుచుం
బెక్కుభంగుల హరిణనిమి త్తంబు లై నమనోరథంబులచేతం బూర్వక ర్తవశంబున
యోగభ్రష్టం డగుభరతుండు భగవదాధానంబువలన విభ్రంశితుం డగుచు
నితరజాతిం బుట్టినహరిణపోతంబుమీఁదిమోహం బగ్గలం బగు చుండ నుండె
నని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు ని ట్లనియె. 110

సీ. జననాథ మున్ను మోక్షవిరోధ మని పాయఁ, గారానిపుత్రాదీరకంబు నెల్లఁ

- బాసి తపస్వియై శ భరతుండు హరిణశా, బకపోషణంబునఁ శ బాలనమున
నటలాలనప్రీణనానుపంగంబుల, మూషికబిల మతిశోషమునను
సర్పంబు సొచ్చినశచందంబునను యోగ, విఘ్నంబు మిక్కిలి శ విస్తరిల్లెఁ
- అ. గాన యెంతవానికై నను గాలంబు, గడవ రామి నట్లు శ గాక పోదు
పరమమునుల కైనఁ శ బాయపు కర్కంబు, లొరు లనంగ నెంత శ నరవరేణ్య.
- వ. ఇట్లు భరతుండు మృగవియోగతాపంబు నొందు చుండునెడ నామృగశాబ
కంబు ననుదెంచిన సంతసిల్లు చుండె నంత నొక్కనాడు. 112
- మ. భరతుం డల్లన యంత్యకాలము వెనఁ శ బ్రాపింపఁగా నప్పు డా
హరిణంబుం గడుభక్తి 'బుత్తుగతి నశత్యానక్తి పీక్షింప నా
హరిణంబుం దనయాత్మ లో నిలిపి దేహం బంతటం బాసి తా
హరిణీగర్భమునక* జనించి హరిణం శ బై యొప్పె బూర్వస్మృతిన్. 113
- వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణీగర్భంబునం బుట్టియు భగవదారాధనసామర్థ్యంబునం
దనమృగత్వకారణంబుఁ దెలిసి కడుం దాపంబు నొందుచు ని ట్లనియె. 114
- ఉ. రాజులు ప్రస్తుతింప సురరాజసమానుడ నై తనూజులక
రాజులఁ జేసి తాపనులు శ రాజముషీంద్రుఁ డటంచుఁ బల్కుగాఁ
దేజము నొంది యాహరిణదేహమునందలిప్రీతిఁజేసి నా
యోజ* సెడంగ నేఁ జెడితి శ యోగిజనంబులలోన బేల నై. 115
- వ. ఇట్లు శ్రీహరిశ్రవణమననసంకీర్తనారాధనానుసరణాభియోగంబులంజేసి యశూ
న్యసకలయామం బగుకాలంబు గలనాకు హరిణపోతన్తరణంబుకతంబున యోగ
విఘ్నంబు ప్రాప్తం బయ్యె మోక్షదూరుండ నైతి నని (నిగూఢనిర్వేదుం డగు
చు) దల్లిం బాసి క్రవ్వుట (నుపశమశీల)మునిగణసేవితం బయి భగవత్తేత్రం బైన
సాల(తరునిబిడతమ) గ్రామపర్వతసమీపపులస్త్యపులహోశ్రమంబులకుం(గాలాం
జనపర్వతంబువలన)జను దెంచి యందు మృగత్వావసానంబు గోరుచు (నంగం
బు విడిచి యేకాకి యగుచు) శుక్మపర్ణతృణవీరుదాహారం డై (మృగత్వనిమిత్తం
బగునానదీ)తీర్థంబునందు (నవసానంబు గోరుచుఁ ద తీర్థోదకక్లిష్టం బగుచు నుం
డు)శరీరంబు విడిచె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్మ రేంద్రునకు వినిపించి మఱి
యు ని ట్లనియె. 116

—◆◆◆ భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డై జనించుట. ◆◆◆—

- సీ. హరిణదేహముఁ బాసిరయంతనాంగీకరసా, న్వయుఁడు పవిత్రుండు శ వంశకరుఁడు
శమదమఘనతపశస్వాధ్యాయనిరతుండు, గుణగర్వితుఁడు నీతిశోవిదుండు
నైన బ్రాహ్మణునకు శ నాత్మజుం డై పుట్టి, సంగంబువలనను శ జకితుఁ డగుచుఁ

1 'బుత్తుగతి న్నా'లించి పీక్షించుచుక. 2 సె డుండితిక*ధరను' వ్రా.ప్ర. 3 'యారాధనా
నుస్తరణయోగంబులంజేసి యెల్లకాలంబునుం గలనాకు

- గర్తబంధంబుల శ్రీ ఖండింపఁ జాలునీశ్వరుని సమ్యక్తు సజా శ్రవణమనన
తే. ములనుహరిచరణధ్యానములను విఘ్నభయమునను జేసి మనమందుఁ బ్రాయసీక
నిలిపినంపుటిసేయుచు శ్రీ నిలిచియుండె, భరితయశుఁడైనభరతుండు శ్రీ పార్థివేంద్ర.
వ. ఇట్లాంగిరసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్రనవకంబును గనిష్ఠభార్యయందు
స్త్రీపురుషుల నిర్దోషము గలుగఁజేసిన నందుఁ బురుషుండు పరమభాగవతుండును
రాజర్షిప్రవరుండును నుత్సృష్టమృగశరీరుండునుం జరమశరీరంబునం బ్రాప్తవి
ప్రశరీరుండును నగుభరతుం డయ్యె నతం డాజన్మంబున నన్యజనసంగంబు జన్మప
రంపరలకుఁ గారణం బనియత్వంతభయంబు నొంది శరత్తబంధవిధ్వంసన శ్రవణ
స్తరణాదుల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరంపరల సంస్కరించుచుఁ
దనన్వయాపంబు నున్న త్తజడాంధబధిరరూపంబుల లోకులకుం జాపుచుండె నంత.
- మ. జనకుం ¹డాంగిరసుండు నాత్మజుని వాత్సల్యంబునం బెంచుచుం
దనరం ²జౌలముఖాగ్ర్యకర్తములచేతకా సంస్కృతుం జేసి పా
యనిమోహంబున నిచ్చలుం గడఁక శౌచాచారముల్ సెప్పినకా
ఘనుఁ ³డాభాగవతుం డనమృతిని దత్తార్కంబులం గైకొనెన్. 119
- వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుండు గర్తంబులయందు నిచ్చ లేక యుండియును బితృ
నియోగనిర్బంధంబునం (బితృసన్నిధియందె యసమీచీనంబుగా వ్యావృత్తిప్రణవ
శిరస్సహితం బగునట్లు) గాయత్రీమంత్రోపదేశంబు నొంది ⁴చైత్రాదిచతుర్థానం
బుల సమవేతంబుగ వేదంబుల నధ్యయనంబు సేయు చుండె జనకుం డాత్మ
జుని శిష్టాచారంబుచే శిక్షింప వలయు ననులోకాచారంబు ననున ర్చించి (యాత్మ
భూతుం డగునాత్మజునందు నభినివేశితచిత్తుం డగుచు శౌచాచరమాధ్యయన
వ్రతనియమగున్వనలకు శ్రావణాదికంబు లనభియుక్తంబు లయినం బుత్రుని
చే నొనరింపించుచు నప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె నంత). 120
- క. ఈరీతిని గొడుకున కా,చారంబులు గజపి చింత శ్రీ నద్వైతహమన సం
సారి యగు చుండి విప్రుఁడు, బోరన దేహంబుఁ బాసి శ్రీ పోయినమీదన్. 121
- ఆ. తల్లి తండ్రితోడఁ శ్రీ దా నగ్నిఁ జొచ్చిన, నతనిమహిమ లెఱుంగ శ్రీ కంఠలోన
సవతితల్లికొడుకు శ్రీ లవనీతు లగుచును, శాస్త్రవిద్య లతనిఁ శ్రీ జదువ నీక. 122
- వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుని సవతితల్లికొడుకులు వేదవిద్యలవలనం బాపి గృహక
ర్తంబుల నతని నియమించిన. 123
- క. ధరణీసురోత్తముఁడు దా, నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను నే
మఱి కందుఁ బ్రీతి సేయక, నిరతము గృహకర్తమట్లు శ్రీ నెఱపుచు నుండెన్. 124
- వ. ఇట్లు గృహకర్తప్రవర్తనం డగుచు (నుండ మూఢు లగుద్విపాత్పశువులచే నున్న

1 'డాటను విప్రు డాతనిని వాత్స. 2 గాఁ జవులాదికర్తములచేతం బ్రీతిఁబుట్టించి. 3 దావిప
కుతుండు గైకొనియె నత్కర్తంబులకా భూపరా.' 4 యజ్ఞస్థాత యై యధ్యయ. (వా.ప్ర.

త్త జడ బధిర యని యాహూయమానుం డగునపుడు తదనురూపంబు లగు సంభాషణంబుల నొనర్చుచుఁ బరేచ్ఛాయద్వచ్చలంజేసి విష్టివేతనయాఙ్గాదుల వలన నియుక్తకర్మంబులు బ్రవర్తించుచు.) 125

తే. అతులమృష్టాన్న మైన శురమ్మాన్న మైన
నెద్ది వెట్టిన జిహ్వకు శీహితపు గానె
తలఁచి భక్షించుఁ గా కొండుఁ ర దలఁచి మిగులఁ
బ్రీతి సేయఁడు రుచులందుఁ ర బెంపుతోడ. 126

ప. మఱియు నావిప్రుం డాత్మ నిత్యానందసుఖలాభంబు గలిగి యిహసుఖదుఃఖంబుల యందు దేహాభిమానంబు సేయక శీతోష్ణవాతపక్షాతపంబులకు నోడి వైచీర్య గంపక వృషభంబునంబోలె (బీనుండును గతినాంగుండును నగుచు) స్థండిలశాయియై ¹రజశపటలంబునం గప్పంబడినదివ్యమాణిక్యంబునంబోలె ననభివ్యక్తబ్రహ్మవర్చసుం డై మలినాంబరపరితకటితలుండు నతిమమీలిప్తయజ్ఞోపవీతుండు నగుటంజేసి యజ్ఞజనంబు లతండు బ్రహ్మణాభానుండు మందుండు నని పలుక సంచరించు చుండంగర్వమూలంబునం బరులవలన నాహారంబు గొనునపుడు) దమవారును నియమించినవ్యవసాయకర్తంబునందు ²తేత్రవిహితసమవిషమనూనాధికంబుల నెఱుంగక ప్రవర్తిల్లుచు నూఁక తవుడు తెలికపిండి పొట్టు మాఁడు ద్రబ్బెడ యాదిగాఁ గలద్రవ్యంబులయందు నరుచి సేయక యమృతసమానంబుగా భక్షించుచుం జేసికావలి యుండునెడ నొక్కనాఁడు. 127

—◆◆◆ పృథులరాజభృత్యులు కాళిబలికి భరతునిఁ గొంపోవుట. ◆◆◆—

క. పురిలోన వృథులవతి దా, నరుదుగ సంతానకాముఁ ర డై వేడుకతోఁ
బురుషుఁ డగుపశువుఁ గాళికి, దఱుముక గొనిపోవఁ బశువు ర దలఁగిన భృత్యుల్.

ఆ. అరసి కాన లేక ర యారాత్రి వీరాన,నమునఁ జేనికాపు ర విమలబుద్ధి
నున్న విప్రయోగి ర నొయ్యన పొడగాంచి, పశువు మంచి దనుచుఁ ర బట్టి రతని.

క. ఆరితిని భూసురవరు, నారయ నాకాళికాగృహమునకు భృత్యుల్
బోరనఁ గొనిచని నల్పిరి, చారుత రాభ్యంజనాదిరసంస్కారంబుల్. 130

ప. ఇట్లభ్యంజనాదికృత్యంబులు దీర్చి నూతనవనసంబు గట్టి నిచ్చి గంధపుష్పాభరణాక్షతాలంకృతునిం జేసి మృష్టాన్నంబులు భుజియింపం బెట్టి ధూపధీప(మాల్య)లాజకిసలయాంకురఫలోపహారా)దులు సమర్పించి పంచమహావాద్య ఘోషంబులతోడ నాపురుషపశువుం గాళికా దేవినమ్ముఖంబున నాసీనుం గావించి రాపుషలవతి పురుషపశువుర క్తంబున భద్రకాళి సంతోషవెట్టం దలంచి కాళికామం

1 రజోనికరంబున గప్పంబడినవాణియుంబోలె బ్రహ్మవిద్య గలిగి సర్వజనంబు లితండు నష్టబ్రహ్మణుండు మందుం డని పలుక. 2. వైషమ్యపక్షపాతంబు లెఱుంగక.

త్రాభిమంత్రితంబు (నతికరాళంబు) నై నఖిద్గం బంది (నిజాభీష్టసిద్ధికి) హింసింపం దలంచిన.

131

సీ. సర్వభూతములకు ౧¹ సఖుఁడును బ్రహ్మభూతాత్ముఁడునిరై వరుఁడయినబ్రహ్మ సుతుని తేజం బంతఁజూడ దుస్సహ మైన, భయ మంది వడఁకుచు ౨ భద్రకాళి క్రోధంబు ముమ్మడిగొనఁగ హుంకారంబు, నలుపుచు నట్టహాసంబు సేసి పాపాత్ములును దౌష్ట్యపరులును రాజస,తామసకర్మ సంభాను లగుచు

తే. విప్రవరు నట్లు హింసించుకృపవలపతిని,భృత్యవర్గంబుఁ దోడలల్ త పృథ్విఁగూల్చి యపుడు వృషలాధిపునిశిరఃమంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందండ ౩ క్రీడ నలివె.

క. ధరలోన నెవ్వ రేనియు, ధరణీసురవరుల కెగుఁ ౪ దలఁచిరయేనికా నెరయంగఁ దార చెడుదురు, హరి ధరణీసురవరేశ్వరలం దుండుటచేన్.

133

వ. మఱియును.

134

ఉ. అచ్చట విప్రసూనుఁడు భరయం బాకయించుక లేక చంపఁగా

వచ్చినవారియందుఁ గరకవాలమునందును గాళియందుఁ దా

నచ్యుతభావ ముంచి హృదయంబునఁ బద్మదళాక్షు నెంతయుకా

మచ్చికతోడ నిల్చి యనుకమానము నొండక యుండె నెంతయున్.

135

వ. మఱియు నావిప్రవరుండు చండికాగృహంబు వెలువడి క్రమ్మటం జని కావలి యుండు నెడ.

136

సీ. అంతటఁ గొన్నిహాసయనములు సన సింధు,భూపాలనము సేయుభూవరుండు

ధీరత నిక్షుమరతీతీరమున నున్న,కపిలమహామునిఁ ౧ గాంచి తత్త్వ

విజ్ఞాన మెఱిగెఁడురవేడ్కతోడుత శిబి,కారోహణము చేసి ౨ యరుగు చుండ

నాలోన నాశిబి³కావహు లాచేనఁ, గా పున్నవిప్రునిఁ ౩ గాంచి తెచ్చి

తే. శిబిక మోపిత మీతనిరేచేత ననుచుఁ, బట్టి మూఁపునఁ బల్లకిఁ ౪ బెట్టి మోపు మనుచు మోపించునంత ధరరామరుండు, శిబికమూఁపున నిడియందుఁజింత లేక.

క. తనమనసుకొలఁది నప్పుడు, మునుకొని యట్లప్రయత్నమున నడవఁగ నా

జనపతి నిమ్నోన్నత మై, చనుట యేఱిగి శిబిక మోచురజనులకు ననియెన్.

ఆ. మీర లిప్పు డిచటఁ ౧ జేరి మిక్కిలి ప్రయత్నంబుతోడఁ దగిలి ౨ నడచు చుండ

విషమ మగుచు గమనరవేగంబు నను బాధఁ, బెట్టుచున్న దనిన ౩ బెస్త లనిరి.

వ. దేవా యీవిషమగమనంబు మావలన నైనది గా ⁴దీతురీయవాహకుండు సుఖ

గమనంబు గా ⁵నడవ నేరండు వీనితోడ మేము నడవ నేర మనిన రహూగణుం

డనునారాజు(పాసితవృద్ధజనుం డైనను బలాత్కారంబునం బుట్టినకోపంబునం)

గోపించి విమర్శ దప్పి నీటు గప్పినవిష్ణునుంబోలె నెటుంగ రానిబ్రహ్మతేజంబు

1 'సముఁడునెచ్చెలియును, నాబ్రహ్మముషిసుతుం డైనవిప్ర. 2 కారోహకులు చేనికా పున్న.

3 దీవితవాడు. 4 నడవెం డనిన నారాజు' బ్రా. ప్ర.

గలబ్రాహ్మణునికిం గంటకంబు గా నిష్ఠురవాక్యంబుల నిట్లనియె.

140

చ. అలసితి వెంతయున్ మునలి శివాకట డస్సితి ¹ వెన్ను మిక్కిలిం
బలుచన యున్న దీశిబికశభారము దూరము మోసి తేగతిన్
నిలిచెద వంచు భూవరుడు శి నిష్ఠురముల్ దగఁ బల్కు నాయెడం
బలుకక మోసె నాశిబిక శి బ్రాహ్మణవర్యుడు పార్థివేశ్వరా.

141

వ. అప్పు డావిప్రవరుండు దనకుం గడపటిశరీరం బయినక శేబరంబునందు నహం
కారమమకారంబులం బొంద నీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుం డై బ్రహ్మభూతుం డై
మానవ్రతంబున నాశిబిక మోచు చున్న విషమగమనంబుఁ జూచి యతికుపితుం
డగుచు నాభూవరుండు వెండియు ని ట్లనియె.

142

సీ. ఓరిదుర్మద విన శి రోరిజీవస్త్వత, నాయాజ్ఞఁ దప్పించి శి నడచె దీవు
నీవక్రమార్గంబు శి లిన్నియు విడిపించి, నడిపింతు నిన్ను నశిన్మార్గమందు
నని రాజగర్వాంధుఁ శి డగుచు గుణత్రయంబున వృద్ధిఁ బొందినభూవరుం డ
బద్ధప్రలాపముల్ శి వల్కు చుండినఁ జూచి, శమదమాదులచేఁ బ్రశస్తుఁ డగుచు
తే. జగతి బ్రహ్మస్వరూప మై శి నకలభూత,ములకు నత్యంతహితుం డై నశిభూసురుండు
యోగివర్తన దెలియ లేకున్నరాజు, నంత వీక్షించి యల్ల ని శి ట్లనుచుఁ బలికె.

◆◆◆ భరతుండు రహాగణుసిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట. ◆◆◆

వ. నరేంద్రా నీవు సెప్పునది సత్యంబు భారం బీశరీరంబునకే కాని నాకుం గలుగ
నేర డై నను స్థాల్యకార్యంబులు వ్యాధులు నాధులు ట్లు తృప్తలు నిచ్చావిరోధ
భయంబులు జరామరణంబులు రోషనిద్రాజాగరణంబులు నహంకారమమకార
మదశోషణాదులును దేహంబుతోడన జనియించుం గాని నాకుం గలుగ నేరవు
జీవస్త్వతుండ నేన కా(దాద్యంతంబులు గలుగుటంజేసి)యందఱయందును గలిగి
యుండు స్వామిభృత్యసంబంధంబులు విధిక్వతంబు లగుచు వ్యవహారంబులం
జేసి శరీరంబులకుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుం గాక రాజాభి
మానంబున నీవు న న్నాజ్ఞాపించెద వేనిం బ్రమత్తుండ నై ననీకుం బూర్వస్వభావం
బెట్లుండె నట్లు గాక యే నేమి సేయుదు నెఱింగింపు మున్నతై(మూకాంధ)జడు
లుంబోలె నహజస్వభావంబునం బొందిననాయందు నీశిక్ష యేమిలాభంబుఁ
బొందింప నేర్చు నదియునుం గాక స్తబ్ధుండు మత్తుండు నై ననాకు నీశిక్ష వ్యర్థం
బగు నని పలికి యుపశమశీలుం డై నమునివరుండు పూర్వకర్త శేషంబునం గల్గు
భారవాహకత్వంబుం దలంగం ద్రోయుటకు భారంబు వహించి శిబిక మోచు
చుం జనునెడ నారాజవల్లభుండు దత్తజ్ఞానాపేక్షితుం డై చనియెడివాఁ డగు
టం దనహృదయగ్రంథివిమోచకంబులును బహయోగగ్రంథనమ్మతంబులును
నగుబ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యాశిబిక దిగ్గన డిగ్గ నుజికి యావిప్రునికి

సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి సర్వగర్వవర్జితం డై ముకుళితహస్తం
డగుచు నిట్లనియె. 144

- సీ. ధరణీసురులలోనఁ గదలఁప నెవ్వఁడవు నీ, వవధూతవేషివై యవనియందు
నేమిటి కై చరియింపంగ వచ్చితి, చట నొక్కఁడవు నొంటి ననుట నేడు
ననుఁ గృతార్థునిఁ జేయననుకూలుఁడగుచున్న, యట్టియాకపిలమహామునీంద్రుఁ
డవు నీమహాత్మ్యంబు నీ దవిలి విచారింప, నెఱుంగక చేసితిఁ గరుణఁ జూడు
తే. తప్పు సైరింపు నేయమరదండమునకు, హరునిశూలంబునకును వశ్రాయుధమున
కనలచంద్రార్కధనదశశస్త్రాస్త్రములకు, వెఱవ విప్రుని కేమది నెఱచినట్లు.
వ. మఱియు నిస్సంగుండ నయి జడుండునుంబోలె నిసూధవిజ్ఞానంబు గలిగి చరి
యించుచు నున్నవాఁడవు నీవచనంబులు యోగశాస్త్రసమానంబు లై వాఙ్మ
నసంబులకు నభేద్యంబు లయి యున్న వే (నవ్విష్ణుకళావతీర్ణుండు సాక్షాద్ధరియు
నగు)కపిలమహామునివలన బ్రహ్మవిద్య దెలియం గోరి చను చున్నవాఁడ నీవు
లోకనిరీక్షణార్థం బవ్యక్తలింగుండ వై చరియించు చున్నకపిలమహామునీంద్రుం
డవు గాఁ బోలుదువు మందుం డై నగృహస్థుండు యోగీశ్వరచరిత్రంబు లెట్లు
లెఱుంగ నేర్చుఁ గర్తవ్యశంబున దృష్టం బై శ్రాంతి పోించుచు (నడచుచు) నున్న
యాయాశ్రమంబు నాకు (నుంబోలె) ¹నీకు నగు ననితోచు చున్న దది యెట్లనిన
ఘటంబు లేక జలంబు దే రాని తెఱంగున లేనివి గలుగ నేరవు గావునం బ్రమాణ
మూలం బయినలోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమృతం బై యుండుటంజేసి
నీ వాడువాక్యంబులు నాకు సమృతంబు గానేర వని సింధుదేశభాగీశ్వరుండు విని
పించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వం ²బాపాధికం బగుం గాని
నిత్యంబు గా నేర దని దృష్టాంతనిదర్శనంబు గా నిట్లనియె. 146

- సీ. పావకశిఖలచే న భండంబు దాదప్త, మగుఁ దప్తఘటముచే నందు నున్న
జలము తపించు నాజలముచే దండులంబులు తప్త మొంది యరప్పుడు విశిష్ట
మైనయన్నం బగు నీ నాచందమునను దా, దేహేంద్రియంబులఁ దెలివితోడ
నాశ్రయించుక యున్నయట్టిజీవునకు దేహంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికమున
ఆ. జరుగు చుండు నిట్లు నీ సంసారఘటశిక్ష, రక్షకుండు నయినరాజు దుష్ట
కర్తములకుఁ బాసి నీకంజాక్షపదసేవ, జేసె నేని భవముఁ జెందకుండు. 147
ఆ. అనుచు భారణీసురరాత్మజుఁ డీరితిఁ, బలుకుటయును రాజు నీ పరిణమించి
వినయవాక్యములను నీ వినుతించి క్రమ్యుఁడ, బుణ్యుఁడై నసింధుభూవరుండు. 148
వ. మహాత్మా నేను రాజ ననియెడియభిమానమదాంధుండ నై మహాత్ములం దిరస్క
రించినన్నుఁ గరుణింపుము నీ వార్తబంధుండవు నీకృపాదృష్టింజేసి మహాత్ముల
నవమానంబు సేసినదురితంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్త వైస

నీకుం గోపంబు గలుగనేర దనమర్థు లయినమాబోటివారలు మహాజనావ
మానంబున శీఘ్రంబ నశింతురు గావున నీవు కృపాదృష్టి వయి నన్ను మన్నింపు
మనిన నావిప్రుం డిట్లనియె. 149

క. కడువేడ్క నీ వవిద్వాంసుడ నై యుండియును మిగులఁజోద్యము విద్వాం
సుఁడుఁబోలెను బలికెద విప్పుడు మే లన వచ్చు గొంత ర్ పురుషులలోనన్. 150

ఆ. పరఁగఁ బెద్ద లీ ప్రపంచ మంతయుఁ దభ్య, మనరు నీవు తభ్యకషనుచుఁ బలికి
తట్లు గాన నిన్ను ర్ నధికుండ వని పల్క, రాదు నాకుఁ జూడ ర్ రాజచంద్ర. 151

సీ. యజ్ఞాదికములందు ర్ నామ్నా యములయందుఁ, దఱుచుగాఁద త్వవారదంబులేదు
స్వప్నంబునందుల ర్ సౌఖ్య మాకారంబు, నందుల నిత్య మై ర్ యంత లేని
యట్టిచందమున వేరదాంతవాక్యంబులు, త త్వంబు నెఱిగించి ర్ తలఁగుఁగాని
నిత్యంబు లై యుండఁనేరవు పురుషుని, చిత్తంబు గుణములఁ ర్ జెంది యెంత

తే. కాల ముండును మఱి యంతరకాలమందు, నరయ విజ్ఞానకర్తేంద్రియములచేత
మరిగి ధర్మంబులను సధర్మంబులట్లు, దగిలి పుట్టించుచుండు నత్యంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మ వాసనాయు క్తంబు విషయానుర క్తంబు నై నచి త్తంబు గుణ
ప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవతిర్వృత్తునుస్వరూపంబు లయినదే
హంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబు లై నసుఖదుఃఖతదుభయఫలంబుల
ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షం బగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపం
బుల నుండు స్వాంతంబు గుణరహితం బై నము క్తికారణం బగు ఘృతవర్తులు
గలదీపంబు సదూమశిఖలం బుట్టించు ఘృతవర్తులు నాశంబు నొందిన స్వరూపం
బుఁబొందు నీతెఱంగున మనంబు గుణకర్తానుబంధం బై న సీజన్మాదులం బుట్టించు
గుణకర్తంబులం బౌనె నేనిం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబు లే
నును విషయంబులమీఁదఁ దోచు బుద్ధు లేనును నభిమానంబును ననునేకా
దశవృత్తులం గూడినచునంబు జీవునికి నసంఖ్యంబు లయినజన్మంబులఁ బొందించు
మనోవృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు
గా నెఱుంగుము స్థావరజంగమంబు లయినజీవులకుం బవనుండు ప్రాణం బై
యున్న చందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూ
పంబున నుండు జీవాత్ముండు జ్ఞానోదయంబునంజేసి మాయ నెంతకాలంబు
గెలువ కుండు నంతకాలంబు ము క్తసంగుడు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి
పరతత్త్వంబు నెఱిగిన నీశ్వరుం డగుఁ జిత్తం బెంతకాలంబు విషయానక్తం
బగు నంతదడవు సంసారచక్రంబునందు సంచరించుం గావున మహావీరుం డైనను
దనకు శత్రు వైనమనంబు నప్రమత్తుం డయి యిచ్ఛావిహారంబున జరగ నీక
పరమగురుం డైనశ్రీహరిచరణోపాసనాస్త్రంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరత
త్త్వంబు నొందు నని విప్రుండు వలికిన సతనిమహిమకు నెఱిగింది బ్రహ్మణు

నకు నమస్కారంబు సేయుచు భూవరుం డి ట్లనియె.

153

ఉ. కారణవిగ్రహంబు నురుకాయము నీయవధూతవేషమున్
భూరిధరామరత్నమును శ్రీ బూర్వసమాగమ మాత్మభావముం
జారువిహారము న్నతులశాంతిగుణంబును గూఢవర్తనం
భారయఁ గల్గునీకు ననయంబును మ్రొక్కెదఁ బెక్కుభంగులన్.

154

మ. జ్వరితార్తుం డగుఁగి కావధ మతీర్థం బైనచందంబునన్
ధరలో నాతపత ప్రదేహి గడుశీతం బైనతోయంబునున్
గరిమం గోరినరీతి నెంతయు సహంకారాహిదప్టుండ నై
పరఁగున్ నాకును నీవచోమృతము దశప్పక మందు వే టున్నదే.

155

ఆ. విప్రవర్య నేను శ్రీ వేడ్కతో నానశయంబు లెల్ల నిన్ను శ్రీ నడిగి తెలియఁ
దలచి యున్న వాడఁ శ్రీ దప్పకయెఱిగింపు, ముచితవృత్తిఁ దత్త్వయోగ మెల్ల.

వ. (అని యడిగినయారాజునకు విప్రుం డి ట్లనియె.)

157

తే. కాన వచ్చినఫలములు శ్రీకర్మమూల, మగుటఁ జేసియు సంసారమందుఁ జిత్త
మెపుడువర్తించుచుండఁగానెఱుంగ లేవు, తత్త్వయోగంబుమిగులనిరత్యం బటంచు.

వ. ¹మఱియు నీవసుంధర నున్నచరణంబులకు నెక్కుడు జంఘ లామీఁద జానువు
లాపొడవున నూరువు లందులకు నుపరి ప్రదేశంబున మధ్యం బటమీఁద నుర
మందులకు నెక్కువ కంఠం బటమీఁద స్కంధం బందుల దారు వాదారువున
శిబిక శిబికయందు రాజ ననియెడియభిమానంబు గలిగి నీ వున్నవాడ విట్టిశోచ్యు
లయి కష్టదశం బొంది జచులదయ లేక నిగ్రహించి నీవు ప్రజాపాలనంబు సేయు
చున్నవాడ ననుగర్వంబున మావంటిమహాత్ములనభలలోనం బూజ్యుండవు గాక
యున్నవాడ వీహారజంగమంబులకు నివాసస్థానంబు వసుంధర యైనచందంబున
సత్క్రియలచేత నెఱుంగం ²దగినజగత్కారణం బైనతత్త్వంబు నెఱింగించెదఁ
బరమాణుసముదయం బిధరిత్రి యైన చందంబున ³నవిద్యామనంబులచేతం
గల్పితం బయినకృతశూలబృహదాబునదసజ్జీవాజీవద్రవ్యస్వభావాశయకాలనామ
బుద్ధిరూపం బైనమాయచే జగత్తురెండవది యై కల్పింపబడియె ⁴బాహ్యభ్యం
తరంబులం గలిగి స్వప్రకాశం బై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబును విశుద్ధంబును బరమా
రంబును జ్ఞానరూపంబును నైనబ్రహ్మం బొకటియ నత్యంబు జగత్తనత్యం

1 స్మరయ న్నాతపత ప్రదేహి గడు నైత్యంబైనతోయంబునన్. 2 అని యభ్యర్థించిన విప్రుం
డి ట్లనియె మఱియు. వ్రాతప్రతుల 153-వ వచనములేదు 158-వ పద్యము రహస్యగణుఁ జెప్పినదిగాను
నవ్వలినచనము విప్రునిదిగాను గానిపించుచున్నది. 3 వచ్చిన వ్యవహారమాలంబు గలిగె నేని నెఱింగింపుము.
4 నవిద్యా మయం బైనమనంబుచేత. 5 బాహ్యభ్యంతర పరిపూర్ణంబును శుద్ధజ్ఞానస్వరూపంబును బర
మార్థంబు నేకంబును సత్యంబును బ్రత్యగ్రూపంబును భగవచ్ఛబ్దసంజ్ఞికంబు నైనశబ్దంబు వాసుదేవుం
డని పెద్దలు వలుకుదు రని శూరసేనసింధుదేశాధీశుం డైనరాజున నెఱింగించి మఱియు.

బగు నని పలికి మఱియును.

159

సీ. ధరలోన బ్రహ్మంబుఁ దపమున దానంబు, లను గృహధర్మంబులను జలాగ్ని
సోమసూర్యులచేత శ్రుతులచే నైనను, బరమభాగవతులఁపాదసేవఁ
బొందినమాడ్కిని ర బొందంగ రాదని, పలుకుదు రాద్యులుఁ బరమమునులు
ఘనతపోబాహ్యసాఖ్యములకు విముఖులు, నయినట్టిపుణ్యులు శ హరిగుణాను

తే. మోదితాత్ములు నగుబుధఁపాదసేవ, ననుదినంబును జేసిన శ సంతమోద

మోక్షమార్గంబునకును బరద్వాత్సునందుఁ, బట్టువడియుండునప్పుడుఁ బరఁగ బుద్ధి.

వ. సరేంద్ర యేను బూర్వంబున భరతు డనురాజును సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసి
భగవదారాధనంబు సేయుచు మృగంబుతోడిస్నేహంబుకలన మృగంబు నై పు
ట్టియు నందును హరిభక్తి దప్పకుండినకలంబున నిప్పుడు మనుష్యుండు నై మ
నుష్యసంగంబును బాసి యేకాకి నై చరియించు చున్నవాడ నరుండు వృద్ధసం
సేవంజేసి సంసారమోహంబును బాసి హరిభాగవతకథలచే లబ్ధజ్ఞానం డై పుండరీకా
క్షుని బూజించుచు బరలోకంబునం బొందు నని పలికి విప్రుండు మఱియు
నిట్లనియె.

161

సీ. ధరణీశ మాయచేతను దాటఁగా రాని, పదమునఁ బెట్టంగఁ బడజేవుఁ
డెలమిమై గుణకర్తృములఁ జేయుచును లాభ, మాశించి తిరుగు జేరహరిమాడ్కి
ఫల మపేక్షించుచుఁ బాయక జీవుండు, సంసారగగనసంగచారి యగుచు
ననవరతము నుండుఁనామహావనమందుఁ, గామలోభాదిత్రసన్మరులు గూడి

తే. ధరణి విజితేంద్రియుండుగానినరునిఁ బట్టి, ధర్మమనియెడియామహాభద్రము నెల్ల
సరసి గొనిపోవుచుండుదు శ రనుదినంబుఁ, గాన సంసారమందు నాకాంక్ష వలదు.

క. అరయఁగ సంసారాటవి, దరలక యాపుత్రమిత్రదారాదు లనం

బరఁగుచు నుండెడువృకములు, పరువడి నరబస్తములను శ భక్షించు వడిన్. 163

తరలము. మలసి సంస్మృతిఘోరకాననమందిరంబుల నెల్లచోఁ

జెలఁగి గుల్మలతాత్పణాదులఁచేత గహ్వర మైనని

శ్వలనికుంజములందు దుర్జనసంజ్ఞలం గలమక్షికం

బులనిరోధము దన్ను సోకినఁ బొందు దుర్దృశ నెప్పుడున్.

164

ఆ. మఱియు నీగృహస్థమార్గంబునం జెల్ల, విషయములను బొంది ర విశ్వ మెల్లఁ
గడఁకతోడ నిట్లు శ గంధర్వనగరంబుఁ, గాఁ దలంచి మిగులఁమోద మందు.

ఆ. మరిగి కాననమునఁ గొఱవిదయ్యముఁగాంచి, యగ్నిగోరి వెంటనరుగుమాడ్కిఁ
గాంచనంబు గోరి శ కలవారియిండ్లపం, చలను దిరుగు నరుండు శ చలన మంది.

ఆ. బహుకుటుంబి యగుచుఁ బహుధనాపేక్షచే, నెండమావులఁగనిర యేగుమృగము

I బుద్ధి నెప్పుడు భక్తిగలిగి. 2 బరఁగెడు-గోమామువృకములు-నాయికవృకములు-పరువడి మాన
వునిఁబట్టి భక్షించు.

కరణిఁ బ్రేమఁజేసి శ్రీ గురువులువాఱుచు, నొక్కచోట నిలువరకుండు నెపుడు.

ఆ. మఱియు నొక్కచోట శ్రీ మత్తుఁడై పవనర,జోహతాత్ముడగుచుఁ శ్రీ జూపు దప్పి
ది క్కెఱుంగ కొండురదిశ కేగుపురుషుని,కరణిఁ దిరుగు నరుడు శ్రీ నరవరేణ్యు.
వ. మఱియు నొక్కచోట నులూకర్పిల్ల స్వనంబులతోడ నమానంబు లయినశత్రు
రాజితీర్క్కారంబులకు దుఃఖపడుచు నొక్కచోట త్సుభార్దితుం డై యపుణ్యఫ
లవృక్షంబుల నాశించుచూడ్కిఁ బాపకర్ములు ద్రవ్యక్షీనులు నగువారి నాశ్ర
యించుచు నొక్కయెడం బిపాసాతురుం డై జలహీనం బయిననదికిఁ జనినరీతి
నిహపరదూరుఁడై నపాపండుని సేవించుచు మఱియు నొక్కప్రదేశంబునం దగ్ని
చేతం దప్పుం డయినవాఁడు దావాగ్నిం జేరి వ్యథ నొందురీతి నన్నార్థి యగుచు
దాయాదులం జేరి దుఃఖించుచు మఱియు నొక్కచోటఁ బరబాధంజేపి మున్ను
గానక రాజ్యాభిలాషం బ్రాణనఖిలై నపిశ్యపుత్రభ్రాతృశ్రేష్ఠుల నైనను వధియిం
చుచు మఱియు శూరులచేతం గొట్టువడి నర్విధనంబును బోనాడి చింతాపరవ
శుం డై దుఃఖించుచు నున్నంతి గంధర్వనగరప్రాయం బైనసంసారసుఖంబు నను
భవించి మోదించుచు మఱియు నగావోహణంబు సేయునరుండు గంటకపాపా
ణాదులవలనం బాదపీడితుం డగుచు దుఃఖించుచందంబున గృహశ్రమోచితమ
హనుష్ఠానంబునకు నుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరాపీడితుం డై దుఃఖించుచు
నొక్కచోటఁ జత రాగ్నిపీడితుం డై కుటుంబంబుమీఁద నాగ్రహించుచు వనం
బున నజగదవృష్టం డై నిగిర్లుం డైనచందంబున రాత్రి గృహోటవియందు నిద్రా
పరవశుం డై యెఱుంగక వర్తించుచు మఱియును వనంబునఁ దృణచ్ఛన్నకూప
పతితుం డగుచు సర్పదవృష్టం డైనతెఱంగున సంసారి యై దుర్జనులచేత వ్యధితవృ
దయుం డగుచు నంధుం డై యజ్ఞానాంధకూపంబునం బడుచు నొక్కయెడ జుం
టితేనియగు నై మక్షికాబాధ నత్యంతదుఃఖతుం డయినచూడ్కిని సంసారకా
ముం డై పరచారద్రవ్యాభిలాషి యగుచు భూపాలకులచేత నైనను గృహపతిచేత
నైనను దాడితుం డయి నరకంబునం బడుచు యావనంబున సంపాదించినద్రవ్యం
బులు పరులచేతం బోనాడినవిధంబున శీతవాతాద్యనేక ప్రయాసలబ్ధం బైనధనం
బు పూనాడి సంసారి యతిచింతాక్రాంతుం డై యుండు మఱియును వనంబున
లుబ్ధకులు సంస్కృష్టం బయినయల్పమిషంబునకు ననోన్యవైషమ్యంబునం గల
హిందినవిధంబున సంస్కృష్టవ్యవహారి యై యల్పద్రవ్యంబులకుం బోరాడు చుం
డు నని భూపాలునకు విప్రుండు సంసారాటవితెఱం గెఱింగించి మెడియు
ని ట్లనియె.

169

ఆ. అల్పధనుఁడు విశ్రాంతాస్థానములఁ దృప్తిఁబొంద కొరులధనముఁ శ్రీ బొందఁ గోరి
యరిగి వారివలన శ్రీ నవమానములఁ బొంది, యధిక మైనదుఃఖ శ్రీ మనుభవించు.
ఆ. అంతఁ గొంద అల్ల శ్రీ ననోన్యవిత్తాది,వినిమయమునఁ గడుఁ బ్రవృద్ధ మైన

వైరములను బొంది శివోరాట వైందుడు, రాత్త చింత లేక శివనుదినంబు. 171

సీ. సంసారమార్గసంగచారుఁడై యధిక ప్రయాసంబునను గూర్చు సర్థములను విహరించుచును గొండ శివహిలోక ఫలములఁ, గోరుచు మోక్షంబు శివోర కంతఁ జెడి పోవు చుందు రేవృషడు గాని యందుకుఁ, గడపటియోగంబుఁ శివ గానలేరు మానవంతులు ననశమానశౌర్యులు నగు, వారు మిక్కిలి యైనవైరబుద్ధి

తే. నాహవంబున మఱియుదు శివం తెకాని, మోక్షమార్గంబు గానరు శివ మూఢవృత్తి ననుచు సంసారహానవిరోధ మెల్లఁ, దెలిపి క్రమము ననియె ధాశ్రీసురుండు.

ప. మఱియుం గాలచక్రనియంత్రితం డై చక్రాయుధునిం గొల్వక కాక గృధ్రబకన మాను లైన నపాపండులతో¹ నఖ్యంబునంజేసి వారలచేత పందితుం డై బ్రహ్మణ కులంబునంజేసి శ్రౌతస్తూత్యకర్తానుష్ఠాన² పరుం డై విషయసుఖంబులందుఁదగులము పడి కాలంబుతుడ నెఱుంగక వృక్షంబులుంబోలె నైహికార్థంబులయందుఁ దృప్తి గలిగి మైథుననిమిత్తంబు నుతదారాదులయందు స్నేహంబుసేయుచుఁ బథి కుండు మాతంగంబులయందు భయంబున దీర్ఘ నిమ్న కూపంబునం³ బడినతెఱుం గున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బయినయజ్ఞానతమంబు నం బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గం బైనరాజభావంబు విడిచి సర్వ భూతిమైత్రి గలిగి జితేంద్రియుండ వై జ్ఞానానిచే మార్గంబుకడపల గను మని పలికిన భూపాలుం డి ట్లనియె. 173

క. అక్కట మానుష⁴ జన్మము, వెక్కువ యై యుండు నెపు డశభేదమతిం బెం వెక్కినయోగినమాగమ, మక్కువముగఁ గలిగ నేని శివభిలాత్తులకున్. 174

క. ధరణీసురవర నీశ్రీ, చరణంబుజయుగళరేఖనంస్పర్శము నా దురితంబు లడఁచె నింతట, హరిభక్తియు సంతకంత శివభక్తిం బయ్యెన్. 175

ప. మఱియు విప్రవరులయందు యోగీశ్వరు లవధూతవేషంబునం జరియించు చుం దురు గావున విప్రులు పిన్న పెద్ద లనక యందఱకు నమస్కారం బని స్తుతియిం చిన నాయోగీశ్వరుండును సింధుపతికి గరుణాన్వితం డగుచుఁ దత్త్వజ్ఞానం బుప దేశించి యారాజుచేత పందిత చరణం డై పూర్ణార్ణవంబునుంబోలె సంపూర్ణ కరుణారసపూర్ణమౌనస్వాత్మం డై పనుంధరం జరియించు చుండె సింధుభూపతి

1 'సరత్సంబున భగవదారాధనంబు సేయక విషయ. 2 బహుచండి తత్కూపగతల తాగ్రహణంబున నాపద్మముక్తుం డైనచందంబున సంసారమయమృత్యుగ జభయంబున గిరికందరప్రాయం బైనయజ్ఞానతమంబునం బడి కర్మవల్ల లవలంబించి పునర్భవంబు నొందు సంసారప్రవర్తనండు గావున మాయచేత-ఇట 'కర్మవల్ల మవలంబు తత ఆపదః కథం చిన్నరకాద్విముక్తః పునరప్యేవ సంసారాధ్వని విరహానః' అనుమూలమునకుఁ దెలుగు గానిపించుచున్నది. అచ్చుప్రతులందు శోధకులు దీనిని గబళించిరి కాఁబోలు. 3 జన్మం, బెక్కువ యై యుండుఁ జాలహితమతితోఁ బెం' వ్రా. ప్ర.

యును సుజనసమాగమంబున లబ్ధతత్త్వజ్ఞానం డయి దేహాత్మభ్రమం బొసెనని
పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షింపఁ దేండ్లుం డిట్లనియె. 176

చ. అరయఁగ మక్షికంబు వినకతాత్పరఁ గూడఁగ లేనిరీతి యీ
భరతునినచ్చరిత్రములు శ్రీ ప్రస్తుతి సేయఁగ నీవసుంధర
నరపతు లెల్ల నోపరు మరీనంబున నైనను నెంచ నింక నా
భరతునిపుణ్యవర్తనముఁ శ్రీ బ్రస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే. 177

వ. నరేంద్రా భరతుండు సుతదారాజ్యాదులను బూర్వకాలంబునంద విడిచి భగ
వత్పరుం డగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును
బ్రహ్మతత్త్వపురుషస్వరూపంబును నైననారాయణునకు ననుసారం బనుచు మృగ
రూపంబును బొసె నట్టిభరతునిచరిత్రం బెవ్వరు సెప్పిన నెవ్వరు వినిన నట్టి
వారలఁ బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధి యగు ధనధాన్యసమృద్ధియు
నగు చుండ స్వర్గోపభోగంబుల బొందుదు రని. 178

మ. 'నరదేవాసురయక్షరాక్షసమునీంద్రస్తుత్య దివ్యాంబరా
భరణాలంకృత భక్తవత్సల కృపాపారీణ వైకుంఠమం
దిర బృందావనభాసురప్రియ ధరిత్రీనాథ గోవింద శ్రీ
కర పుణ్యాకర వాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణ గోపాలకా. 179

క. పరమపదవాస దుష్కృత, హర కరుణాకర మహాత్మ శ్రీ హతదిశుత భా
సురగోపికామనోహర, సరసిజడశనేత్ర భక్తజననుతగాత్రా. 180

మాలిని. సరసహృదయవాసా శ్రీ చారులక్ష్మీవిలాసా
భరితశుభచరిత్రా శ్రీ భాస్కరాబ్జగణేత్రా
నిరుపమఘనగాత్రా శ్రీ నిర్మలజ్ఞానపాత్రా
గురుతరభవదూరా శ్రీ గోపికాచిత్రచోరా. 181

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం
బైన శ్రీ మహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిస్తుజ్ఞానదీక్షయు బ్రహ్మ
దర్శనంబును నాగ్నిధాదులజన్మంబును నుత్తమతామసరై వతులజన్మంబును
ప్రియవ్రతుండు వనంబునకుం జనుటయు నాగ్నిధ్రుం డప్పురసం బరిగ్రహించు
టయు వర్షాధిపతులజన్మంబును నాగ్నిధ్రుండు వనంబునకుం జనుటయు నాభి
ప్రముఖులరాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభునిజన్మంబును ఋషభునిరాజ్యా
భిషేకంబును భరతునిజన్మంబును ఋషభుండు దపంబునకుం జనుచు సుతులకు

1 ఈయాశ్వాసాంతగద్యపద్యములు పెక్కుప్రతులను గానిపంపవు. 178 వ గద్యమున 'బొం
దుదు రని' యన్నపిదప 'సకలపురాణార్థవిజ్ఞాతం డగునూతుం డిట్లనియె' నని యున్నది. కాన
యాన్మంధ మేకాశ్వాసముగానే కొన్నిటఁ జూపట్టుచున్నది.

నతులజ్ఞానం బుపదేశించుటయు భరతునివట్టాభిషేకంబును భరతుండు వనంబు
నకుఁ జనుటయు భరతుండు హరిణపోతంబునందలిప్రీతింజేసి హరిణగర్భంబున
జనియించుటయు నురల విప్రసుతు డై జనియించుటయు విప్రుండు చండికాగృ
హంబున బ్రదికి వచ్చుటయు సింధుపతివిప్రసంవాదంబును ననుకథలు గలపంచ
మస్కంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

182

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

కాంతాహృదయప్రియ
 లోకాలోకప్రచారశ్రీలోకేశ్వరసు
 శ్లోకభవభయనివారక
 గోకులమందారనందగోపకుమారా.

1

- వ. నకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతం డగుసూతుం డిట్లనియె. 2
- క. మునులార బాదరాముని, యనఘాత్తుకుఁ డైనయు త్రోరాత్తుజునకు న
 ద్విసయోక్తి భరతుచరితము, వినిపించుచు మఱియు నిట్లు శ్రీ వినిపించె డగ్గఁ,
 ఆ. పార్థివేంద్ర యట్లు శ్రీ భరతాత్మజుం డైననుమతి ధర్మనర్తనమునఁ దిరుగ
 నది యెఱింగి దుష్టు శ్రీ లైనపాపండులు, దమమతంబు మిగులఁ శ్రీ దలఁచి పొగడి.
 క. ధరణీవల్లభ నిన్నును, నిరతంబును బుద్ధదేవునిని గొలిచినయా
 తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భానురమతి బోధించి రపుడు శ్రీ సుమతిం బ్రీతిక్. 5
- వ. ఇట్లు పాపంఁడబోధితుం డైననుమతికి ధృవసేనయందు దేవతాజిత్రనుపుత్రుండు
 జనించె నానికి దేవద్యుమ్నం జనునత్సుత్రుం డాసురియుం దువముంచె నమ్మహా
 త్సునకు ధేనుమతియందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నానత్యసంధునికి సువర్చలయందుఁ

1 సువర్చలాదేవకుల్యవితృప్తిలయందు యజ్ఞకిర్తలయిన 2 బ్రతిభూయం డనుతనయుం డయ్యె.
 నాధైర్యవతునకు బుష్పికుల్యయం దుద్గీతి పుత్రం డయ్యె నాధర్మాత్తునకు దేవకుల్యయందుఁ
 బ్రస్థాపుం డనువాఁడు జనన మందె నాప్రస్థాపునకు విశుత్పయం దు నతిపుణ్యం డైనవిభుండు గలిగె
 నావిభునకు జరంతియందు నాయశీర్షణం డనువాఁడు పుట్టె నాపుణ్యాత్తునకు నాకూతియందు న
 క్తం డనునాఁ డనరకుమారుం డయ్యె నాకీర్తిమంతునకు ధృతి యనువాఁడు మహాధీరుం డై పుట్టె నాధృ
 తికి గయుం డనురాజవృషభుండు పుట్టె నంత.

బ్రతీహుండు జనియించె నప్పరమపురుషుండు నకలజనులకు బ్రహ్మోపదేశంబు
సేసి తాను శుద్ధాత్ముం డై మానినామస్తరణంబు సేయుచు 'యజ్ఞకరణనిపుణు
లగు ప్రతిహర్తృప్రస్తోతోద్ధాతృలనుసత్కుత్రత్రయంబుం గాంచె నాప్రతిహర్తకు
నుతియందు ²పూర్వమభూమనామకపుత్రద్వయం బుత్పన్నం బయ్యె నందు భూము
నకు ఋషికుల్యయందు నుద్గీఘం డనునుతుండు జనించె నతనికి దేవకుల్యయందుఁ
బ్రస్తోత గలిగె నాప్రస్తోతకు వరరుత్సయందు విభుం డనుతనయుం డుద్భవించె నతనికి
భారతియందుఁ బృథుపేణుం డుదయించె నతనికి నాకూతియందు నక్తుండు గలిగె
నానక్తునకు రాజర్షి శ్రేష్ఠుం డగుగయుం డనుమహాకీర్తిసంపన్నుం డుదయించె. 6

ఆ అట్టిగయునివలన ౩ నఖలజీవులఁ బ్రోవఁ, దలఁచి సాత్త్విక ప్రధాన మయిన
యట్టిమేను దాల్చి ౩ యాత్మ త త్వజ్ఞానుఁ, డగుచు నుండె హరి నిజాంశమునను.

వ. (ఇట్టిమహానీయనుగుణాకరుం డగుగయునిగాథానువర్ణనంబు పురావిదు లగు
మహాత్ములచే సితెఱుంగున నుతింపబడు చున్నది సావధానమనన్కుండ వై యా
లకింపు మని యిట్లనియె.) 8

సీ. ధర్మమార్గంబున ౩ ధారుణీజనులను, బ్రేమతోఁ బోషణాప్రేషణోప
లాలనశాసనగ్రాక్షణాదులఁ బ్రీతిఁ, బోషించుచును యజ్ఞశ్రములను యజ్ఞ
పురుషు నీశ్వరుఁ జిత్తశ్రమున నిల్పి సేవించి, స్వాంతమం దున్నయీశశ్శరూనిఁ గాంచి
యఖలజీవతతికి ౩ నానంద మొనఁగుచు, నిరభిమానతమెయి ౩ నేల యేలే

ఆ. సత్యమందు మిగులు ౩ నశ్చేసయందును, ధర్మమందు యజ్ఞశక్తమందు
గయుండు వసుధలోనఁ ౩ గంజాక్షుండే కాని, మానవుండు గాఁడు ౩ మానవేంద్ర.

వ. అట్టి(మహాపురుషగుణగణపరిపూర్ణుం డగు)గయునికి (దక్షకన్యక లగు)శ్రద్ధామై
త్రీదయాదులు దమయంతన వచ్చి కోరిక లొసంగ నతనిప్రజలకు వసుంధర
కామధేను వై పిదుక వేదంబులు నకలకామంబుల నిచ్చు చుండ సంగరంబున
భంగంబు నొందినరాజు లప్పనంబు లొప్పనంబు సేయ విప్రులు ధర్మం బాటవ
పాలు పంచి యిడ నిరంతరసోమపానంబును శ్రద్ధాభక్తియోగంబులుఁ గలిగి యొ
నర్చుయజ్ఞంబుల నింద్రాదిదేవతలు దృపు లై యజ్ఞఫలంబుల నొసంగ బ్రహ్మాది
తృణగుల్మలతాపర్యంతంబు నకలలోకంబులవారినిం దృష్టి బొందించుచుశ్రీహరిం
దృష్టి బొందఁ జేయుచు గయుండు వెక్కుకాలంబు రాజ్యంబు సేసె నట్టిగయు
నికి జయంతియందుఁ జిత్రరథస్వాత్యవరోధను లనుమువ్వరు గొడుకులు వుట్టిరి
నాచిత్రరథునికి సూర్యయందు సామ్రాట్టును వానికి నుత్కళయందు మరీచి
యు నామేటికి బిందుమతియందు బిందుమంతుండును నాబిందుమంతునకు సగ
ఘయందు మధువును మధువునకు నుమనన యనుకానియందు వీరవ్రతుండును
నావీరవ్రతునకు భోజయందు మన్యుప్రమన్యువు లనునిరువురును నందు మన్యువు
నకు సత్యియందు భవనుండును నతనికి దోషయందుఁ ద్వష్టయు నాధర్మాత్మునకు

- విరోచనయందు విరజం డనువాడును జనియించె సంత విఘ్నాచియందు. 10
- క. ఆవిరజన కుదయించిరి, భూవినుత జితారిలోకరపుత్రశతంబున్
ఆవల నొకకన్యకయును, నావేళ సమస్తజనులు ర హర్షం బందన్. 11
- క. ఘనుడు ప్రియవ్రతువంశం, బువకుం దుద యై విరజాడు ర భూపతి వంశం
బును దా సలంకరించెను, విను మింద్రావరజా డయినరవిష్ణునిమాడ్కిన్. 12
- క. అని పలికిన శుకయోగిం, గనుఁగొని యభిమన్యునుతుఁడు ర గడు మోదముతో
వనజదళాక్షునిమహిమలు, వి సంతస మంది యనియె ర వేడుక మఱియున్. 13
- ప. మునీంద్రా సూర్యరశ్మి యెందాఁకం బ్రవర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తంబై సచంద్రకిరణం
బు లెంతమేరఁ దిరుగు సంతదూరంబు ప్రియవ్రతునిరథసేమిఘట్టనలచేత సప్త
ద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులు నయ్యె నని పలికితివి నాన్వీపసముద్రంబుల
పరిమాణంబులు నవిస్తరంబు గా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూ
పంబును నయినశ్రీహరిశరీరం బగునీలోకంబునందు నిలిపినచిత్తం బగుణంబును
సూక్ష్మంబును నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబును నైనవానుదేవునియందు నిల్చుం
గావున ద్వీపవర్షాదివిస్తారంబు వినిసింపు మనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.
- క. ధరణీవల్లభ విను శ్రీహరిమాయాగుణవిభూతు ర లగుజలనిధులుం
బరఁగినదీపులు వర్షము, లరయంగాఁ గొలఁదివెట్ట ర నలవియె జగతిన్. 15
- ఆ. తెలిసినంత నేను ర దెలివెడ సంతేషమునను జత్తగించి ర వినుము దెలియ
ననుచుఁజెప్పఁ దొడగె రభిమన్యునుతునకు, 'నింపుగాను శుకమురీంద్రుఁ డిట్లు.
- శుకయోగి యుపదేశరూపమునఁ దెల్పుభూగోళంబునిర్ణయము. —●—●—●—
- ప. సరేంద్రా జంబూద్వీపంబు భూపద్మంబునకు మధ్యప్రదేశంబున లక్షయోజనం
బుల వెడల్పు సంతియ నిడువునుం గలిగి కమలవత్త్రంబునుంబోలె వర్తులాకారం
బు (సవనహస్తయోజనపరిమితాయామంబు గల)నవవర్షంబులు సప్తమర్యా
దాగిరులునుం గలిగి విభక్తం బయి యుండు నందు మధ్యవర్షం బిలావృతవర్షం
బగు నందు మధ్యమప్రదేశంబున సువర్ణమయం బయి. 17
- క. భూపద్మమునకు మేరువు, దీపించుచుఁ గర్ణి కాకృతని బెం పగుచుం
బ్రా వై కులగిరిరాజు గఁ, జూపట్టును సురగణాళి ర చోద్యం బందన్. 18
- సీ. మఱియును నామేరుగిరి లక్షయోజనోన్నత మగు చుంఁడి యారనడిమిదళము
విదిత మై పదియాఱువేలయోజనములు, సంతియ పాఠు నై ర యతిశయిల్లు
నామోడ విస్తార మరయ ముప్పదిరెండు, వేలయోజనముల ర వెలసి యుండు
నాగిరి కుత్తరంబందు నీలశ్వేత, శృంగపర్వతములు ర నింగి ముట్టి
- ఆ. యుండు రెండువేలయోజనంబులదాఁకఁ, బఱపు గలిగి పూర్వరేపశ్చిమాయ
తంబు దక్షిణోత్తరంబును విస్తార, మగుచు మిగులరమ్య ర మై సరేంద్ర. 19

వ. ఇట్లు పూర్వపశ్చిమంబులు లవణసాగరాంతంబు లై యున్న సీమాపర్వతంబుల యందు ¹ నీలశ్వేతశృంగపర్వతంబులు నిడివిని యథాక్రమంబుగ దశమాంశ న్యూనప్రమాణయోజనంబులు గలవిగా నుండు వీనిమధ్యప్రదేశంబున రమ్యక హిరణ్మయకురువర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు వానివిస్తారం బులు నవనహస్రయోజనంబులు గలిగి లవణసముద్రాంతంబు లై క్రమంబున నీలాదిపర్వతదీర్ఘపరిమాణంబుల నుండు నిలావృతవర్షంబునకు దక్షిణంబున నిషధపీఠమకూటపీఠమవత్పర్వతంబు లనుసీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమం బులు నిడువును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నానీలాదిపర్వతంబుల తీరున నుండు నాగిరులమధ్యప్రదేశంబున హరివర్ష కింపురుషవర్ష భారతవర్షం బు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు నాయిలావృతవర్షంబునకుఁ బశ్చిమం బున మాల్వపర్వతంబును బూర్వభాగంబున గంధమాదనంబును సీమాపర్వ తంబులు పూర్వపశ్చిమంబులు నిడువును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబు నగుచు నీలపర్వతనిషధపర్వతంబులం గదిసి ద్విసహస్రయోజనంబులవిస్తారం బై యుండు మాల్వపర్వతంబు పశ్చిమసముద్రాంతం బై కేతుమాలవర్షంబును గంధమాదన పర్వతంబునకుఁ బూర్వభాగంబున సముద్రాంతం బగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును మేరువునకుం దూర్పున మందరపర్వతంబును దక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతం బులును బడమటిపార్శ్వంబుల నుత్తరమునం గుముదపర్వతంబులు ననునామం బులు గలిగి యయుతయోజనోన్నతంబు లయి మేరునగం బనుమధ్యోన్నతమే ధిస్తంభంబునకుం జతుర్ముఖంబుల హ్రస్వస్తంభములుంబోలె నుండు నాచతు స్తంభంబులయందును బర్వతశిఖరంబుల వెలుఁ గొందుకేతువులునుంబోలెఁ జాతజంబూకదంబన్యగ్రోధంబు లనువృక్షరాజంబులు గ్రమంబున నొండాంటికి నేకాదశశతయోజనాయతంబును శతయోజనవిస్తారంబును గలిగి యుండు మఱి యు నాపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునం బయోమధ్యక్షురసమృష్టజలంబులు గలిగి శతయోజనవిస్తారంబు లయినసరోవరంబులు దేజరిల్లు నందు సున్నాతు లగువారలకు యోగైశ్వర్యంబులు స్వభావంబునం గలుగు మఱియు నందన చైత్రరథవైభ్రాజసర్వతోభద్రంబు లనునామంబులు గలదేవ్రాద్యానంబు లాపర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందు చుండు నందు దేవతాగణంబులు దేవాంగనలం గూడి గంధర్వులగీతనృత్యంబులు గనుంగొనుచు విహరింతు రంత.

20

ఉ. మందరపర్వతంబుతుది 3 మామిడిపండ్లమృతోపమాన మై
మందరశైలశృంగసునమానము లై గిరిమీఁద వ్రాల మా
కందఫలామృతంబు గలఁగంబడి జాటి మహాప్రవాహ మై

1 నీలపర్వతంబు పొడవులఁకు తొంబదివేలయోజనంబులు శ్వేతపర్వతం బెనుబదివేలు శృంగ పర్వతంబు డెబ్బదివేలు వీనిమధ్య.

- యం ¹దరుణోదనామమున శ్రీ నద్భుత మై విలసిల్లు నెంతయున్. 21
- చ. కడుమధురంబునక నురభిగంధముచే నరుణప్రకాశతక
వడిగొని మందరాచలము శ్రీ వ్రంతలచెంతల జాతి యంతలోఁ
దొడితోడి నాయిలావృతముఁ శ్రీ దోఁచుచు వింతగఁ బూర్వవాహి యై
యడరుతరంగనంతతుల శ్రీ నందతి నచ్చటఁ జేయు ధన్యులన్. 22
- ఆ. ఆనదీజలంబు శ్రీ లాడిన ²యచ్చటి,యంచీకానుచరులరయంగగంధ
మంది పవనుఁ డంతశ్రమనుజేత పదియోజనములు నుట్టుఁ బరిమళముల నింపు.
ఆ. మేరుమందరములరమీఁద జంబూఫలం,బులు మహాగజోపరీములు గ వ్రాలి
యవిసి యంతఁ దద్రసామృతం బల్లన, యమృహానగంబునందుఁ బొడమి. 24
- క. అనుపమ మగుజంబూనది, యనుపేరను వెలసి లీల శ్రీ నరుగుచు నంతక
ఘనత నిలావృతవర్షముఁ,బనుపడఁ దడుపుచును ధరణిఁ శ్రీ బ్రవహించుఁ దగన్. 25
- ఉ. ఆనదీనీటఁ దోఁగి పద శ్రీ ³నై యటు మృత్తనిలార్కసంగతిం
బూని కడుక విపాకమునఁ శ్రీ బొందుచు శుద్ధసువర్ణజాతి జాం
బూనదనామ మొంది సురముఖ్యుల కెల్లను భూషణార్హ మై
మానుగ వన్నె మించి కడు శ్రీ మంచిది యై విలసిల్లు నెంతయున్. 26
- వ. మఱియు సుపార్శ్వనగార్గంబు ⁴నందుఁ బంచవ్యామపరీణాహబంధురంబు లగు
నైదుమధుధారాప్రవాహంబులు పంచముఖంబుల వెడలి సుపార్శ్వనగశృంగం
బులం బడి యిలావృతవర్షంబు పశ్చిమభాగంబుఁ దడుపుచుం బ్రవహించు నా
తేనియ ననుభవించువారలముఖమారుతసుగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబు
పరిమళించు. 27
- నీ. కుముదపర్వతశిఖాశ్రమున నుత్పన్న మై, కనుపట్టువటతరుశృంగంధమునను
నుదయించునట్టిపరయోదధిఘృతమధు,గుడవిశిష్టాన్నంబు శ్రీ లొడికమైన
యంబరశయాస్యసనాభరణాదివ, స్తువులఁ గోరికలు దీర్ఘచును గుముద
పర్వతాగ్రంబునఁ శ్రీ బడి యిలావృతవర్షమున జనులకు నెల్లభోగ్యములను
ఆ. వదల కొనఁగు వారి శ్రీ వళివలింతంబులు, దలఁగు దుష్టగంధములును బాయు
మరణభయము ముదిమిరపారయ దెన్నఁడును శీ,తోష్ణబాధ సెందరకుండు నధిప.
ఆ. దేవదానవులును శ్రీ దివ్యమునీంద్రగంధర్వ లాది గాఁగఁ దగిలి యాశ్ర
యించి యుందు రాగిరీంద్రమూలమునందు, హర్ష మంది ఘనవిరహారలీల. 29
- వ. నరేంద్రా ⁵కురంగ కురర కునుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ

1 'దు రసోదనామమున. 2 వారలు, సుఖులు చటులపుణ్యభుజులు పృథ్వి, బొంది దివ్యగంధ మందంద కతయోజనములఁ బరిమళించు రమణతోడ.' వ్రా. ప్ర. 3 నందినమేదిని యర్కదీప్తమై. 4 లలఁ గదంబకోటరంబుల వెడలిన మధుప్రవాహంబు లేనును సుపార్శ్వ. ఇట 'మహాకదంబ స్స పార్శ్వనియాధ స్తస్యకోటరే వినిస్సృతాః పంచ మధుధారాః' అనిమూలము. 5 ఇట 'కురంగ కురర

శితివాస కపిల శంఖాదు లయినపర్వతంబులు మేరుపర్వతకర్ణికకుఁ గేసరంబు లై పరివేష్టించి యుండు నామహామేరునగంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జతరదేవ కూటంబులును బశ్చిమంబునం బవనపారియాత్రంబులు ననుపర్వతంబులు నాలుగు నొండొంటికి దక్షిణోత్తరంబుల సప్తాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును బూర్వపశ్చిమంబులు ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును దక్షిణంబునఁ గైలాసకరవీరంబులు నుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబు లనుపర్వతంబులు నాలుగును బూర్వపశ్చిమంబుల సప్తాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును దక్షిణోత్తరంబుల ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును సగ్నిపురుషునకుం బ్రదక్షిణం బగు చున్నపరిస్తరణంబులచందంబున మేరుపునకుం బ్రదక్షిణంబుగా నష్టనగంబులు నిలిచి యుండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబులనిడుపు నంతియ విస్తారంబు నగుచు సువర్ణమయం బైనబ్రహ్మపురంబు దేజరిల్లుచుండు నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్కులయందును లోకపాలరపురంబు లుండు. 30

క. పరమేష్ఠిపట్టణంబున, హరి మున్ను త్రివిక్రమణము ౧ లండన్ సర్వే శ్వరచరణాగ్రనఖాహతిఁ, బరువడి నూర్ధ్వాండ మంతః ౧ బగిలె సరేంద్రా. 31

వ. ఇట్లు చరణనఖస్పర్శంజేసి భేదింపంబడ్డయూర్ధ్వకటాహవివరంబువలన నంతః ప్రవేశంబు సేయు చున్నబాహ్యజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శం జేయుచుఁ జను దెంచి నకలలోకజనంబులదురితంబులు వాపుచు భగవత్పాది యనుపేరం బరఁ గి దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున ¹విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాదపుత్రుం డును బరమభాగవతుండును నై నధ్యువుండు దనకులదేవత యైనశ్రీహరిపాదో దక ప్రభావంబుఁ బ్రతిదినంబును భక్తి నిలిపి యోగంబున నిమిలితనేత్రుం డై యానందబాష్పంబుల² రోమాంచితగాత్రుం డై యత్యాదరంబున నేడును శిరంబున ధరియించు చున్నవాఁ డతనికి నధోభాగంబున నుండుమండలాధి పతు లైననప్తరులును హరిపాదోదక ప్రభావంబు నెఱింగి తాము పొందుతప సిద్ధి యాకాశగంగాజలంబుల స్నాతు లగుటయే యని సర్వభూతాంతర్యామి యగునీశ్వరునియందు భక్తి సలిపి యితరపదార్థాపేక్ష సేయక మోక్షార్థము క్తి మార్గంబు బహుమానంబు సేయు తెఱంగున (బహుమానయుక్తంబు గాఁ)దమ జటాజూటంబులయందు నేడును ధరియించు చుందురు. 32

సీ. అంత నసంఖ్యంబు ౧ లైనదివ్యవిమాన,నంకులంబుల సువీశాల మైన దేవమార్గంబున ౧ దిగి వచ్చి చంద్రమం,డలముఁ దోచుచు మేరునగశిఖాగ్ర

కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిఖర పతంగ రుచక నిషధ శితివాస కపిల శంఖ వైడూర్య...నారదా దయోమేలోః కర్ణికాయాః ఇవ కేసరాః అనిమూలము. దీనితెనుఁ గచ్చుప్రతులందుఁ గానిసింపదు.

1. విహరింప నాకాశంబు విష్ణుపదం బనఁ బరఁగె నట్టి విష్ణుపదంబున,

మునను నాబ్రహ్మదేశపునిపట్టణమునకు, వచ్చి యందులఁ జతుర్ద్వారములను
వరుసతో దీర్ఘప్రవాహంబు లగుచును, బ్రహ్మించి యమలప్రభావములను
ఆ. నరుగు లవణసాగరారంతంబులు గ నాల్గు, మోములందు నాల్గునామములను
దన్నుఁ గన్నవారిఁ దనవారిఁ దోఁగిన, వారి కెల్ల నమృతశ్రవారి యగుచు. 33
వ. ఇట్లు సీత యనుపేర వినుతి నొందినయమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనపూర్వ
ద్వారంబున వెడలి కేసరావలయంబుఁ దడుపుచు గంధమాదనాద్రికిం జని భద్రా
శ్యవర్షంబుం బావనంబు సేయుచుఁ బూర్వలవణసాగరంబునం బ్రవేశించుఁ
జత్తు వనుపేరం దేజరిల్లెడుదీర్ఘప్రవాహంబు పశ్చిమద్వారంబున వెడలి మాల్వవ
త్సర్వతంబు ను త్తరించి కేతుమాల్వర్షంబుం బవిత్రంబు సేయుచుఁ బశ్చిమలవ
ణాగ్రంబునం గలయు భద్ర యనుపేర వెలుఁ గొందినయతులప్రవాహం
బు త్తరద్వారంబున వెడలి కుముద సీల శ్వేతాఖ్యపర్వతశిఖరంబులం గ్రమం
బునఁ బ్రహ్మించుచు శృంగనగరంబునకుం జని మానసోత్తరంబు లగును త్తర
కురుభూములఁ బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణసాగరంబుఁ జేరు నలకనంద
యనం (బ్రహ్మతీ గాంచిన)యమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనదక్షిణద్వారం
బున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబు లై నభూధరంబులఁ గడచి హేమకూటహిమ
కూటనగంబుల ను త్తరించి యతివేగంబునఁ గర్తవ్యేత్రం బగుభారతవర్షంబుఁ
బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణాంబుధిం గలయు నంత. 34

సీ. జగతిలో మేరు వాఁదిగఁ బర్వతములకుఁ, బుత్రిక లై నట్టి పుణ్యతీర్థ
ములు వేలసంఖ్యలు గలవు జంబూద్వీప, మందు భారతవర్ష గమరయఁ గర్త
భూమి దక్కినవర్షముల దివంబుననుండి, భువికి వచ్చినవారు గ పుణ్య క్షేప
ములు భజించుచు నుండ్రు భూస్వర్గ మనఁ దగు, నావర్షముల నుండునట్టివార
ఆ. లయుతసంఖ్యవత్సరాయువు లయుతమా, తంగబలులు దేవతాసమాను
లతులవద్రదేహు గ లభిక ప్రమోదితు, లప్రమత్తు లార్చ్య గలనఘు లభివ. 35
వ. మఱియు సురతసుఖానందంబున మోక్షంబు నైనం గైకొనక నకృత్యసూతు
లగుచు ననవరతంబును ద్రేతాయుగకాలంబు గలిగి ప్రవర్తింతు రీయష్టవర్షం
బులయందు దేవతాగణంబులు దమభృత్యవర్గంబు లత్యుపచారంబులు సేయు
చుండ నెల్ల ఋతువులయందుం గిసలయకునుమఫలభరితంబు లై నలతాదుల శోభి
తంబు లగువనంబులు గలవర్షనిధిగిరి ద్రోణులయందును జలకుక్కుటకారండవ
సారసవినోదంబులు గలిగి మత్తాశ్విరుంకృతిమనోహరంబు లై నానావిధంబు
లయినకొలంకులయందును దేవాంగనలకామాద్రేకజంబు లయినవిలాసహాస
లీలావలోకనంబులం దివియంబడినమనోదృష్టులు గలిగి విచిత్రవినోదంబులం

1 'ఇ ట్లుమ్మహానదీప్రవాహంబునలన బ్రహ్మసదనంబు పూర్వద్వారంబున వెడలు సీతానది కేసరా
వలయంబు'. వ్రా. వ్ర.

దగిలి యిచ్చావిహారంబులు నలుపు చుండుదురు.

36

౩. ఈనవవర్షంబులయం, దానారాయణుడు వచ్చి యనవరతము లో
కాను గ్రహమునకై నుజ్జానం బీఁ దలచి లిలఁ ర జరియించు దగన్. 37

సి. వనుధ నిలావృతపక్షాధిపతి యైన, పురహరుం డావర్షమున వనంబు
నందు నుండుటకు నారయంబికాశాపవ, శంబున నావనశ్శలములందు
నెవ్వరు వచ్చిన శనింతు లై యుందు రా, వనమందుఁ బార్శ్వతి శయనుదినంబు
నంగనాజననహాస్సార్పదంబులతోడ, ననమలోచనుఁ గొల్పు శ నతులభ క్తి

ఆ. నట్టిశివునిఁ గోరి శ యాయీలావృతవర్షమునఁ జరించుజనులు శ మోదమునను
గదిసి తత్ప్రకాశకము లైనమంత్రతం, త్రములఁ బూజ సేసి శ తలఁతు రెపుడు.

క. భద్రాశ్వవర్షమందుల, భద్రశ్రవుఁ డనెడిపేరఁ శ బరఁగుచుఁ దపసి
యాద్రినమధైర్యుఁ డగుచు న, ముద్రాంతం బైనజగతిఁ శ బాలుపు గ నేలున్.

క. ఆనరవరునకుఁ బ్రియతముఁ, డైనహయగ్రీవమూర్తి శ ననవరతంబుకొ
ధ్యానస్తోత్రజపాను, ప్థానాదులఁ బూజ సేసి శ నజ్ఞను లంతన్. 40

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసం, సిద్ధిఁజేసి ముక్తిఁ శ జెంది రప్పు
డట్టివర్షమందు శ నాహయగ్రీవునిఁ, దలఁచి కొలిచి మిగులరథన్య లగుచు. 41

సి. హరివర్షపతి యైనశనరహరి ననిశంబు, నం దున్నజనులు మరహాత్ము లయిన
డైత్యదానవకులార త్రములు ప్రహ్లాదాది, వృద్ధులఁ గూడి సంతప్రీతితోడ
సున్నాతు లై భక్తిఁ శ జూచుచు నుందురు, రమ్యదుకూలాంబరములు దాల్చి
తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజపస్తోత్ర, పఠనసూధ్యానతరవఃప్రధాన

తే. మైనసత్పూజలను జేసి శ యచలబుద్ధి, శ్రీనృసింహునిఁ జేరి పూజించి యతని
కరుణానొందుచు నతులప్రకాశు లగుచు, భుక్తిముక్తులఁ గైకొండు శ భూపవర్య.

వ. మఱియుఁ గేతుమాలవర్షంబునందు భగవంతుండు శ్రీ దేవికి సంతోషంబు నొసం
గుటకుఁ గామదేవరూపంబున 'నుండు నమృహాపురుషునియస్త్రతేజఃప్రకాశంబు
నఁ బ్రజాపతిదుహిత లగురాత్యధిదేవతలగర్భంబులు సంవత్సరాంతంబున నిర్జీ
వంబు లై స్రవించు నాకామదేవుండును దనగతివిలాసలీలావిభోకనసుందర
భ్రూమండలనుభగవదనారవిందకాంతులంజేసి శ్రీరమాదేవిని రమింపం జేయు
'భగవన్తాయారూపిణి యగుశ్రీ దేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రికలును బుత్రులు నై
నరాత్రులం బగళ్లం గూడి కామదేవుని స్తోత్రపఠనపూజాధ్యానాదులం బూ
జించు చుండు మఱియును. 43

1 'నుండుటయు నమృహాపురుషుని సుదర్శనప్రకాశతంజేసి ప్రజాపతిదుహితలును బుత్రులు నగు
నహారాత్రాద్యధిపతులగర్భంబులు. 2 భగవంతునిమాయారూపం బగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రి
కలం గూడి'. వ్రా. ప్ర.

- క. విమలమతిఁ జిత్తగింపుము, రమణీయం బైనవిమలశరమ్యక మనువ
ర్షమునకు నధిదేవత దా, నమరం గా మత్స్యరూపుఁడగుహరి దలఁపన్. 44
- ఆ. అట్టివర్షమునకు శీ నధిపతి యగు చున్న,మనువు పుత్రపౌత్రశ్రమంత్రివరులఁ
గూడి మత్స్యమైనశకుంభినీధరుఁ జిత్త, మతులభక్తియుక్తి శీ హత్తఁగొలుచు. 45
- ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రస్తోత్రములను ధర్మకర్మములను హోమ
ములను జనులు సేసి శ్రుణ్వులై భుక్తియు, క్తులను బొందుచుదురేలమితోడ.
- క. వినుము హిరణ్మయవర్షంబున శ్రీకూర్మవతారమును దాల్చినయా
వనజోదరుఁ డధిదేవత, యనఘుండు పితృపతి మహాత్ముఁడర్యముండు నృపా. 47
- క. ఆవర్షమందు సర్వముఁ, డావర్షజనంబు గూడి శీ హరిఁ జిత్తములో
భావించి సంస్తవంబులు, గావించుచు భుక్తియుక్తిఁగొంతురు గడఁచన్. 48
- క. ఉత్తరకురుభూములఁ దను, హత్తుకొని వరాహదేవుఁడధిపతి యెనఁ
నత్తు గ భూపతి యతనిం, జిత్తములో నిలిపి పూజ శీ సేయుచు నుండున్. 49
- క. ఆవర్షమందులను బ్రజ, లావిపులవరాహమూర్తి శీ నవవరతంబున్
సేవించి కొలిచి సంస్తుతిఁ, గావించుచుఁ గొంతు రంతఁగై వల్యంబున్. 50
- క. అరయఁగ సీతాలక్ష్మణ,పరివృతుఁడై వచ్చి రామశ్రద్ధుండు గడిమిం
బరఁగు నధిదేవతగఁ గిం,పురుషమహావర్షమునకు శీ భూపవరేణ్య. 51
- ఆ. అట్టిరామభద్రు శీ నంజనీనుతుండు గిం,పురుషగణముఁ గూడి శీ పూజ సేసి
తత్ప్రకాశకప్రధానమంత్రస్తోత్ర,పఠనములను దగ నుశీపాస్తి సేయు. 52
- సీ. భారతవర్షాధిపతి యైనబడరికా,శ్రమమున నున్ననారాయణుండు
భూనాథ యామహోత్తుని నారదాదులు, భారతవర్షంబు ప్రజలఁ బ్రేమఁ
బాయక చేరి యుశీపాస్తి సేయుచు సాంఖ్య,యోగంబు నుపదేశముచితవృత్తి
నంది యందఱును గృతార్థులై యట్టినా,రాయణదేవు నారాధనంబు
- ఆ. సేసి యాత్మఁ జాలఁ శీ జింతించి తత్ప్రకాశకము లయినమంత్రశీ సంస్తవములఁ
బూజ సేసి ముక్తిఁ శీ బొందుచు నుండుదు, రచల మైనభక్తి శీ ననుదినంబు. 53
- క. భారతవర్షమునందుల, సారాంశము లైనపుణ్యశైలంబులు గం
భీరప్రవాహములు గల, వారయ నెఱిగింతు వాని శీ నవసీనాథా. 54
- వ. మలయపర్వతంబును మంగళప్రస్థంబును మైనాకంబును ద్రికూటంబును ఋష
భపర్వతంబును గూటరంబును గోల్లంబును సహ్యాపర్వతంబును వేదగిరియును
ఋశ్యమూకపర్వతంబును శ్రీశైలంబును వేంకటాద్రియును మహేంద్రంబును
వారిధరంబును వింధ్యపర్వతంబును శుక్తిమత్పర్వతంబును ఋక్షగిరియును బారి

1 ఇట 48-వ పద్యమున 'గావించుచు' మొదలుకొని 50-వ పద్యమున 'సంస్తుతి' అనుపాదముఁ గలపాఠ ముచ్చుప్రతులందుఁ గానివిపదు. ఇందులకు 'ఉత్తరేషా కురుషా భగవాన్ యజ్ఞపురుషః కృతవరాహరూపః...' అని మూల మున్నది.

యాత్రంబును ద్రోణపర్వతంబును జిత్రకూటంబును గోవర్ధనాద్రియును లైవత
కంబును గుకుంఠంబును నీలగిరియును గాకముఖంబును నింద్రకీలంబును రా
మగిరియును నాదిగాఁ గలపుణ్యపర్వతంబు లనేకంబులు గల వాపర్వతపుత్రిక
లైనచంద్రపటయుఁ దామ్రవర్ణియు నవటోడయుఁ గృతమాలయు వైహాయసి
యుఁ గావేరియు వేణీయుఁ బయస్వినియుఁ బయోదయు శర్కరావర్తయుఁ దుం
గభద్రయుఁ గృష్ణవేణీయు భీమరథియు గోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁ బయోష్ణి
యుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానదియు సురనయుఁ జర్మణ్యతియు వేదస్త్వతి
యు ఋషికుల్యయుఁ ద్రిసమయుఁ గౌశికియు మందాకినియు యమునయు సర
స్వతియుఁ దృపద్వతియు గోమతియు సరయువును భోగవతియు సుషమయు శత
ద్రువును జంద్రభాగయు మరుద్వృథయు వితస్తయు నసిక్కియు విశ్వయు నను
నీమహానదులును సింధుశోణంబు లనునదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబు లీభార
తవర్షంబునఁ గల వందు సున్నాతు లైనమానవులు ముక్తిం జెందుదురు మఱి
యు నీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు¹ శుక్ల లోహితకృష్ణవర్ణరూపంబు లగు
త్రివిధకర్తృంబులంజేసి క్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతు లను(త్రివిధగతులం)
బొందుదురు వినుము² రాగజ్యేషాదిశూన్యండు నవాఙ్మనసగోచరుండు ననాథా
రుండు నగుశ్రీవాసుదేవమూర్తియందుఁ జిత్తంబు నిలిపి భక్తియోగంబున నా
రాధించెడుమహాత్ము లవిద్యాగ్రంథి దహనంబు గావించుటంజేసి పరమభాగవతో
త్తములు పొందెడును త్తమగతిం జెందుదురు గావున భారతవర్షంబు గులను
త్తమం బని మహాపురుషు లిట్లు స్తుతించు చుండుదురు.

55

ఉ. భారతవర్ష జంతువులభాగ్యము లే మని చెప్ప వచ్చు నీ
భారతవర్ష మందు హరి శ పల్లఱుఁ బుట్టుచు జీవకోటికి
ధీరతతోడఁ దత్త్వి ముపశ్చేశము సేయుచుఁ జెల్లి సేయుచు
న్నారయ బాంధవాకృతిఁ గృతార్థులఁ జేయుచు నుండు నెంతయున్.

56

క. తనజన్మ³ కర్తృములనుం, గొనియాడెడివారి కెల్ల శ గోరిన⁴ వెల్లం
దనియుఁగ నొసఁగుచు మోక్షం, బనయముఁ గృపసేయుఁ గృష్ణుఁడవనీనాథా.
వ. ఇట్లు భారతవర్షంబునందులజనంబులకు నెద్దియు నసాధ్యంబు లేదు నారాయణస్మ
రణంబు నకలదురితంబుల నడంచుఁ దన్నామస్మరణరహితంబు లైనయజ్ఞతపో
దానాదులు దురితంబుల నడంపలేవు బ్రహ్మకల్పాంతంబు బ్రదికెడియితరస్థానం

1 సాత్త్వికరాజనతామనకర్తృంబులంజేసి. 2 బ్రహ్మవిద్యానిరతు లైనపురుషులు సాయుజ్యంబు
నొందుదురు సర్వభూతాంతర్యామియు బ్రహ్మస్వరూపము నైనవాసుదేవునియందుల నిరతిశయభక్తి
యోగంబున నవిద్యను గెలిచి విష్ణులోకంబుఁ జెందుదురు. కావున నాభారతవర్షంబు త్తమం బగు.
3 కర్తృఫలమును. 4 వరముల్. 5 గాని హరివిరహితంబు లయినయజ్ఞ.

బునం¹ బునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచు నుండుటకన్న భారతవర్షంబునందు తుణ
మాత్రంబు మనంబున సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసినపురుషశ్రేష్ఠునకు శ్రీమ
న్నారాయణపదప్రాప్తి యతిసులభంబుగ సంభవించుం గావున నట్టియుత్తమం
బగునీభారతవర్షంబె యోరు చుండుదురు మఱియు నెక్కడ వైకుంఠనికథావాస
న లేకుండు నేదేశంబున సత్పురుషు లైనపరమభాగవతులు లే కుండుదురేభూ
మిని యజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేక యుండు నది సురేంద్రలోకం బైన
నుండం దగదు జ్ఞానానుష్ఠానద్రవ్యకలాపంబులచేత మనుష్యజాతిం బొంది
తపంబున ముక్తిం బొంద కుండే నేని మృగంబులమాడ్కి సతండు దనకుం దానె
బంధనంబు నొందు భారతవర్షంబునందుఁ బ్రజలచేత శ్రద్ధాయుక్తంబుగా నను
ష్ఠింపంబడినయజ్ఞంబులయందు వేల్వంబడుహవిస్ఫులను బెక్కునామంబులం బుం
డరీకాక్షుం డంది తనమీడిభక్తి యధికంబుగాఁ జేయు నట్టిభారతవర్షంబునంద²
ప్రజలమీఁదం గరుణించి సర్వేశ్వరుం డిహపరసౌఖ్యంబుల నొనంగు చుండు జం
బూద్వీపంబున సగరాత్మజ లశ్వమేధాశ్వరంబు నన్వేషింపం బూని భూఖననంబు
సేయుటాజేసి స్వర్ణప్రస్థ చంద్రశుక్లావర్తన రమణక మందేహోరుణ సాంచజన్య
సింహళ లంకాద్వీపంబు లన నెనిమిదియుపద్వీపంబులు గలిగె.

58

- సీ. లక్షయోజనముల ర్ లవణాబ్ధిపరివృత, మగుచు జంబూద్వీప ర్ మతిశయిల్లు
విను రెండులక్షలరవి స్త్రుతము గను బల్లక్షద్వీప ముండు నారక్షారసాగ
రముఁ జుట్టి యందుల రమ్య మై యొప్పెడు, వృక్షంబు ప్లక్షంబురవిదితము గను
దనరు నాద్వీపంబు ర్ దరునామమహిమచే, మిగులఁ బ్లక్షం బన ర్ మించి రహిని
ఆ. నందు సంచరించు ర్ నట్టివారల కగ్ని, దేవుఁ డమరు నాదిర్ దేవతయుఁ గ
నందులోన నాప్రియవ్రతపుత్రుండు, నిధ్విజిమ్ముఁ డగుమరహీవరుండు. 59
వ. సరేంద్రా యాయధ్యజిహ్వాం డాప్లక్షద్వీపంబు³ నేడువర్షంబులుగ విభజించి
యందు నావర్షనామధారులుగా నుండుతనపుత్రు లగు శివ యశస్య సుభద్రశాం
త క్షేమాభయామృతు లనియెడు నేడుగుర నేడువర్షంబుల కధివతులం గావించి త
పంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు మణికూట వజ్రకూట నింద్రసేన జ్యోతి

1 బొరలుజనులు పునర్జన్మభయంబున భీతిల్లు చుండురు. భారతవర్షంబునందు తుణమాత్రం జేసి
మనంబునఁ గర్తరహితుం డైనవానికి మనోధైర్యంబున నామస్తరణ సేసిన ముక్తి లభించు నని భారత
వర్షంబె యోరుచుండురు.

2 శ్రద్ధాయుక్తంబు లైన యజ్ఞంబులందు వేల్వంబడుహవిస్ఫులను బెక్కునామంబులను బుం
డరీకాక్షునకు సమర్పణంబు సేయుపురుషు నిహపరంబు లానంగుచుఁ దనమీడిభక్తి. 3 మిక్షుసాగర
ముఁ జుట్టి, యందుల రమ్య మై యమరునేకాదశ, శతయోజనములయున్నట్టి వహించి, యాతరునా
మాంక మగుచు నవ్వలిదిప్ల, క్షద్వీప మనఁగఁ బ్రశస్త మయ్యె. 4 డకులమైనదైవ మయ్యె. 5 నందుఁ
దనపుత్రుల నామంబులు గల శివ యశస్య.

ష్ట ధూమ్రవర్ణ హిరణ్యగ్రీవ మేఘమాల లనువామంబులు గలస ప్రకులపర్వ
తంబులును నరుణయు పృథుణయు నాంగిరసయు సావిత్రియు సుప్రభాతయు ఋ
తంధరయు సత్యంధరయు నన సప్తమహానదులును నానదులయందు నున్నాతు
లగుచు గతపావు తై నహంసపతంగోద్ధ్వాయనసత్కాంగు లనునామంబులు గల
చాతుర్వర్ణ్యంబును గలిగి యుండు నందుఁ బురుషులు సహస్రవత్సరజీవులును దే
వతాసములును దృష్టిమాత్రంబునం ¹గమస్వేదాదిరహితం బగునపత్యోత్పాద
నంబు గలవార లగుచు వేద త్రయాత్మకుండును ²స్వర్గద్వారభూతుండును భగవ
త్స్వరూపియు నగుసూర్యుని వేదత్రయమున నేవింపుదురు ప్లక్షద్వీపం బాది గా
మీఁదటిద్వీపపంచకంబునందలిపురుషులకు నాయురింద్రియవటుత్వంబులును దే
జోబలంబులును దోడనె జనియించు చుండు.

58

ప్లక్షద్వీపము ³ద్విగుణిత, లక్షేతురసాభి నుట్టి ౩ రా విలసిల్లు
న్నితూరసోదద్విగుణం, బక్షయము గ శాల్మలీమహాద్వీప మిలన్.

59

న. అందు ⁴శాల్మలీవృక్షంబు ప్లక్షాయామం బై తేజరిల్లు నావృక్షరాజంబునకు
నధోభాగంబునం బతత్త్రి రాజుగా నుండుగరుత్మంతుండు నిలుకడగా వసించు నా
శాల్మలీవృక్షంబుపేర నాద్వీపంబు శాల్మలీద్వీపం బన విలసిల్లు నాద్వీపపతి యైన
(ప్రియవ్రతాత్మజుం డగు)యజ్ఞ బాహువు దనపుత్రు లగుసురోచన సౌమనస్య
రమణక దేవబర్హి పారిబ ద్వాప్యాయ నాభిజ్ఞాతు లనియెడువారిపేర నేడువర్షం
బుల నేర్పడిచి యావర్షంబులయం దేద్వారఁ గుమారుల నభిషి క్తులం జేసె నావ
ర్షంబులయందు స్వరస శతశృంగ వామదేవ కుముద ముకుంద పుష్పవర్ష శత
శ్రుతు లనుపర్వతసప్తకంబును ననుమతియు సిసీవాలియు సరస్వతియుఁ గుహు
పును రజనియు నందయు రాకయు ననుసప్తమహానదులును గల వందు శ్రుత
ధర విద్యాధర వసుంధరేర్ధధరనంజు అగునావర్ష పురుషులు భగవత్స్వరూపుండు
వేదమయుండు నాత్మస్వరూపుండు నగుసోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధింపు
దు రాద్వీపంబు లక్షచతుష్టయపరిమితయోజనవిస్త్రుతం బయినసురాసముద్రంబు
చే నావృతం బై తేజరిల్లు నందు.

60

సీ. భూనాథ యాసురాంగభోధికఁ జుట్టుగా, నుండుకుశద్వీప ౩ ముర్విమీఁదఁ
దోర మై తా ద్విచరేతుర్లక్షయోజనంబులను విస్తార మై ౩ పోలుపు మిగుల
నందుఁ గుశస్తంభ ౩ మనిశంబు దేవతా, కల్పితం బై నట్టిరకాంతిచేత

1 గోభిత్వత్తు లగుచు. 2 స్వర్గద్వారంబు నై నసూర్యభగవానుల వేదత్రయమున. 3 దా ద్విర్ల
క్షే. 4 అట్టిశాల్మలీవృక్షం బేకాదశశతయోజనోన్నతంబున నుండు నాశాల్మలీవృక్షంబుపేర. 5 వేద
మయుం డైనసోముని వేదాధ్యరంబులఁ గొలుచు శ్రుతధర... ధర్మలనునామంబులఁగలచాతుర్వర్ణ్యులు
గలిగి యుండు రాద్వీపంబుఁ దిరిగి ద్విచతుర్లక్షయోజనవిస్తారం బై సురాసముద్రం బుండు.

- దిక్కులఁ వెలిగించు నీ ద్వీపంబునకుఁ దన, పేరను నత్కిరి పంపు సేయు
తే. నట్టిదీవికి యధిపతి నీ యగుప్రియప్ర, 'తతనయుండు హిరణ్య రేతనుఁ డనం ద
నరెడిభూపతి తననుతర నామములను, వర్షములు సేసె నత్యంత ర హర్షమునను.
- వ. ఇట్లు 'హిరణ్య రేతనుండు వసుదాన దృఢుని నాభిగుప్త నత్యవ్రత విప్ర వామ
దేవు లనునామంబులు గలపుత్రులనామంబుల సప్తవర్షంబులం గావించి యా
కుమారుల నందు నిలిపి తాను దపంబునకుం జనియె నావర్షంబునందు బభ్రు
చతుశ్శృంగ కపిల చిత్రకూట దేవానీ కోర్ధ్వోమ ద్రవిణంబు లనునామంబు
లు గల సప్తగిరులును రసకుల్యయు మధుకుల్యయు శ్రుతవిందయు మిత్రవింద
యు దేవగర్భయు ఘృతచ్యుతయు మంత్రమాలయు ననుసప్తమహానదులును
గల వానదీజలంబులఁ గృతమజ్జను లగుచు భగవంతుం డగుయజ్ఞపురుషునిఁ
'గుళలకోవిదాభియుక్తు లనుకులంబులు గలవర్షపురుషు లారాధించు చుందురు.
- నీ. ఆకుళద్వీపంబు నీ సరికట్టుకొని యుండు, నెనిమిదిలక్షల ఘనఘృతాభి
యాఘృత సాగరం నీ బవ్వల షోడశ, లక్షయోజనముల నీ లలిత మగుచు
నుండుఁ క్రౌంచద్వీప నీ ముర్వీశ యందు మ, ధ్యవ్రదేశంబున నీ నట్టిదీవి
పేరుగాఁ దనపేరిఁ బెద్దగాఁ జేసిన, క్రౌంచాద్రి గల దాననగంబు మున్ను
- ఆ. పణ్డుఖండు దివ్యశరమున ఘననితంబంబు దూయ నేయఁ నీ బాలవెల్లి
గరిమఁ దడుపుచుండు నరుణుండు రక్షింప, నందు మిగులభయము నొందకుండె.
- వ. నరేంద్ర యా క్రౌంచద్వీపపతి యగుఘృతపృష్ఠండు దనకుమారుల నాపేల్లం గల
యామోద మధువహ మేఘపృష్ఠ నుదామ ఋషిజ్య లోహితార్ణ వనస్పతు లను
వర్షంబుల కభిషిక్తులం జేసి పరమకల్యాణగుణయుక్తుం డయిన శ్రీహరిచరణార
విందంబుల సేవించుచుం దపంబునకుం జనియెనా వర్షంబులయందు శుక్ల వర్ణమా
న భోజ నోపబర్హ శానంద నందన సరభ్యతోద్రంబు లనుసప్తసీమాపర్వతం
బులును సభయయు వమృతౌఘయు నార్యకయుఁ దీర్థవతియుఁ దృప్తిరూపయుఁ
బవిత్రవతియు శుక్లయు ననుసప్తనదులును గల వందులఁ బవిత్రోదకంబు లను
భవించుచు గురు ఋషభ ద్రవిణక దేవక సంజ్ఞలు గలిగి వరుణదేవుని నుదకాం
జలులం బూజించు చున్నచాతుర్వర్ణ్యులు గలిగి యుందురు. 64
- నీ. జగతీశ వినుము క్రౌంచద్వీపమును జాట్టి, యుండు షోడశలక్షలయోజనముల
విస్తార మై పాలవెల్లి యందునను శా, కద్వీప మతులప్రకాశ మొందు
దండిమై ముప్పదిరెండులక్షలయోజనములవిస్తార మై నీ యమరి యుండు
నందులశాకవృక్షయోమోద మాద్వీప, మును నుగంధంబునఁ నీ బెనఁగఁజేసి

1 'తాత్పర్యమును బుణ్యండు * సగుహిరణ్య, రోమఁ డనువాడు పుత్రుల నామములను. 2 హి
రణ్యరోమండు కుళద్వీపమునందు. 3 సేవించుకళలకోవిదాభియుక్తకుళకసంజ్ఞలు గలచాతుర్వర్ణ్యం
బులు గలిగియుండుడ వ్రా. ప్ర.

తే. ¹యంతః దనపేర దీవి ప్రఖ్యాత మగుటఁ జేసి యందుల మిగులఁ బ్రసీద్ధి కెక్కి నందుమేధాతిథియుఁగ ర్తయగుచు నుండెఁ, దవలివేడుకఁ దనదునంతదనులఁజూచి.

ప. మఱియు నాస్త్రియవ్రతపుత్రుం డయినమేధాతిథి దనపుత్రులపేరం గలపురోజవ మనోజవ వేపమాన ధూమ్రానీక చిత్రరథ బహుయాప విశ్వచారంబు లనఁసం జ్ఞలు గలన ప్రవర్ణంబులయందు వారలకుఁ బట్టంబు గట్టి శ్రీహరిపాదసేవ సేయు చుఁ దపోవనంబునకుం జనియె నాశాకద్వీపంబునందు నీశా నోరుశృంగ బలభ ద్ర శత కేసర సహస్రస్తోతో దేవపాల మహానసనామంబులు గలసీమారిరులును నన ఘాయు ర్దోభయస్య వ్యవపరాజిత పంచపరీ సహస్రస్థుతి నిజధృతు లనునప్త నదులును గల వానదీజలంబు లుపయోగించి ²యచ్చటివారలు ప్రాణాయామం బు సేసి విధ్వస్తరజ స్తమోగుణు లయి పరమసమాధిని వాయురూపం బైనభగ వంతుని సేవించుట బుత్రవ్రత సత్యవ్రత దానవ్రత సువ్రత నామంబులు గలచా తుర్వర్ణం బందుఁ గలిగి యుండు.

66

సీ. అట్టిశాకద్వీప శ్రీ మరికట్టి తత్ప్రమాణంబున దధిసముద్రంబు వెలుంగు నందుకుఁ బరివృతం బయి పుష్కరద్వీప, మిలఁ జతుష్పక్షిల్లక్షలవిశాల ³మమృహాద్వీపమం శ్రీ దయత కాంచనపత్త్రములు గల్గి కమలగర్యునకు నాన నం బగుపంకేరుహం బుండు నాద్వీప,మధ్యంబునను నొక్కసమానసోత్త

ఆ. రం బనంగఁ బర్వతం బుండుఁ దనకుఁ బూర్వాపరముల నుండునట్టివర్ష ములకు రెంటి కట్లు శ్రీ నిలిచినమర్యాద, నగ మనంగఁ జాలఁబోగడ నెగడు. 67

ప. ఇట్లు దనకు లోపలివెలుపలివర్ణంబులు రెంటికి మర్యాదాచలంబునంబోలె నున్నమానసోత్తరపర్వతం బయితయోజనవిస్తారంబును సంతియయాశాన్నత్యంబు నుం గలిగియుండు నానగంబునకు నలుదిక్కులయందు నాలుగులోకపాలురపు రంబు లుండు నామానసోత్తరపర్వతంబుతుడ సూర్యరథచక్రంబు సంవత్సరా త్తకం బయి యహోరాత్రంబులయందు మేరుప్రదక్షిణంబు సేయు నందు నాపుష్కరద్వీపాధిపతి యగువీతిహోత్రుండు రమణకథాతక నామంబులు గలపుత్రుల నిరువుర వర్షద్వయంబునం దభిషిక్తులం జేసి తాను బూర్వజు లేగినతెఱంగున భగవత్కర్తృశీలుం డగుచుఁ దపంబునకుం జనియె నంత.

68

క. మనుజేశ్వర యావర్ణంబున నప్పుడు సంచరించుపురుషులు పద్మా సనునిఁ దగఁ గర్తృకారాధన సేయుదు రచలబుద్ధితాత్పర్యమునన్.

69

క. ధరణీవల్లభ విన పు, ⁴ష్కర మనుద్వీపమున లేరు శ్రీ చాతుర్వర్ణ్యుల్

1 'యరయ సాంపాదియందుఁ బ్రఖ్యాత, 2 వాయురూపుఁ డైన భగవంతుని సేవించుచుం బ్రాణాయామంబునజేసి విధ్వస్తరజ స్తమోగుణులం గలిగి బుత్రవ్రత...చాతుర్వర్ణ్యులు గలిగి యుండురు. 3 మమృహాదధియందు. 4 ష్కరదీవిం దలఁప లేదు 'చాతు' వ్రా. ప్ర.

పరగఁగ ¹భేదము లేకే, సరసత సము లగుదు రందునకలజనములున్. 70

వ. మఱియు ²పుష్కరద్వీపంబు చతుష్పట్టిలక్షయోజనవిస్తారం బైనశుద్ధోదకసముద్రముదితం బగు చుండు నవ్వల లోకాలోకపర్వతం బుండు శుద్ధోదకసముద్రలోకాలోకపర్వతంబులనడుమ రెండుకోట్లయోజనవిస్తారం బయిననిర్జనభూమి దర్పణోదరసమానం బై (దేవతావాసయోగ్యంబుగా) నుండు(నాభూమిం జేరిన పదార్థంబు మరలఁ బొంద నశక్యంబుగా నుండు) నటమీఁద లోకాలోకపర్వతం బెనిమిదికోట్లయోజనంబులు నువర్ణ భూమియు ³సూర్యా దిధ్రువాంతంబు లగు జ్యోతిర్గణంబులమధ్యంబున నుండుటంజేసి లోకాలోకపర్వతం బనం దగి యుండుఁ బంచాశతోక్తి(యోజనవిస్తృతంబగు) భూమండల(మాన)ంబునకుఁ ⁴దురీయాంశ ప్రమాణంబు గలయాలోకాలోకపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగు బ్రహ్మచేతఁ జతుర్దిశలయందు ఋషభ పుష్కర చూడ వామనాపరాజితసంజ్ఞలు గలదిగ్గజంబులు నాలుగును లోకరక్షణార్థంబు నిర్మితం బై యుండు మఱియును.

నీ. తనదువిభూతు లై ⁵తనరినయాదేవ,బృంద తేజశ్శ్రోత్యరభృంహణార్థ మై భగవంతుండు ⁶నాదిదేవుండును, నై నజగద్గురుం ⁷డచ్యుతుండు సరి లేనిధర్మవిజ్ఞానవైరాగ్యాదు, లయినవిభూతుల ⁸నలరి యున్న యట్టివిష్వక్సేనుఁ ⁹డాది గాఁ గలుగువా,ర్షదులతోఁ గూడి ప్రశస్త మైన తే. నిజవరాయుధధోర్దండనీత్యనత్త్వఁ, డగుచు నాపర్వతంబువై ¹⁰నఖిలలోక రక్షణార్థంబుకల్పపర్యంత మైన,యోగమాయావిరచితుఁడై యొప్పుచుండు. 72

వ. ఇట్లు వివిధమంత్రగోపనార్థం బాసగాగ్రంబున నున్నభగవంతుండు దక్క లోకాలోకపర్వతంబునకు నవ్వల నొరులకు సంచరింప నశక్యం బయి యుండు బ్రహ్మాండంబునకు సూర్యుండు మధ్యగతుం డై యుండు నాసూర్యునకు నుభయపక్షం బులయందు నిరుపదేనుకోట్లయోజనపరిమాణంబున నండకటాహం బుండు నట్టి సూర్యునిచేత నాకాశదిక్స్వర్గాపవర్గంబులును సరకంబులును నిర్ణయింపంబడు దేవతిర్యక్తునుష్య నాగపక్షిత్పక్షిగుల్మలతాదిసర్వజీవులకును సూర్యుం డాత్మయ గుచు నుండు.

73

క. కర మనురాగంబున నీ,ధరణీమండలముసంవిర ధానం బెల్ల
¹న్నెఱిగించితి నింతియ కా, ²దెఱిగించెద సర్గమాన ³మెల్ల నరేంద్రా. 74

1 'నెక్కువతక్కువ, తెఱుగరు నములగుచు నుండు'రెల్లజనంబుల్. 2 మఱియు నందలిజనంబులు నంకల్పసిద్ధులు నయుతాయుష్కులు నిత్యనత్త్వలునగుచు దేవతలతోడ. సంభాషణంబులు నలుపుచుండు రట్టిపుష్కరద్వీపంబు. 3 గలిగియుండు సూర్యాదిగ్రహ తేజోంధతమామధ్యంబున నుండుటంజేసి లోకాలోక. 4 చతుర్భాగంబై యుండు నాపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగుబ్రహ్మచేతనిర్మితం బై ఋషభపుష్కర...లోకరక్షణార్థం బుండు మఱియును. 5 సరసర యెఱుగం జెప్పితి, మఱి వినిచెన వినుము దివ్యమానం బెల్లన్. 6 నెఱుగఁగము సర్గప్రమాణ మెల్ల'వా. ప్ర.

—◆◆◆భాగవతవిషయము◆◆◆—

- ఆ. కమలజాండమధ్యగతుఁడైనసూర్యుండు, భరిత మైనయాత్రసంబుచేత
మూఁడులోకములను శ్రమించి తపింపంగఁ, జేసి కాంతినొందఁజేయుచుండు. 75
- వ. అట్టిభాస్కరుండు తత్తరాయణ దక్షిణాయన విషువు లనునామంబులు గల
మాండ్యతీప్రసమానగతుల నారోహణావరోహణస్థానంబులయందు దీర్ఘప్రాస్వ
సమానంబులు గాఁ జేయు చుండు. 76
- ఆ. మేషతులలయందుఁగమిహిరుం డహోరాత్ర మందుఁ దిరుగు సమవిహారములను
బరంగఁగవృషభాదిరపంచ¹మాసముల నొక్కొక్కగడియ రాత్రిరదక్కి నడచు.
- ఆ. మించి వృశ్చికాదిరపంచ²మాసముల నొక్కొక్కగడియ రాత్రిరనిక్కి నడచు
దివములందు నెల్ల రదిగజాటునొక్కొక్కగడియనెలకుఁ దత్సృశకారమునను. 78
- వ. మఱియు నివ్వధంబున దివసంబు లుత్తరాయణదక్షిణాయనంబుల వృద్ధిక్షయం
బుల నొంద నొక్కయహోరాత్రంబున³ నేకపంచాశదుత్తర నవకోటియోజనం
బులపరిమాణంబు గలమాససోత్తరపర్వతంబున సూర్యరథంబు దిరుగు చుండు
నామాససోత్తరపర్వతంబునందుఁ దూర్పున దేవధాని యనునింద్రపురంబును
దక్షిణంబున సంయమని యనుయమనగరంబును బశ్చిమంబున నిష్టోచని యను
వరుణపట్టణంబును సుత్తరంబున విభావరి యనుసోమునిపుటభేదసంబును దేజరి
ల్లుచుండు నాపట్టణంబులయందు నుదయమధ్యాహ్నస్తమయనిశీధంబు లనియెడు
కాలభేదంబులను భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తం బచ్చట జనులకుఁ బట్టించు
చుండు సూర్యుండు డేవు డింద్రనగరంబుననుండి గమనించు నది యాదిగాఁ బది
యేనుగడియలను రెండుకోట్లయెప్పదియేడులక్షలక్షబృద్ధియైవేలయోజనంబులు
నడచు నివ్వధంబున నింద్రయమవరుణపురంబులమీఁదఁ జంద్రాదిగ్రహనక్ష
త్రంబులం గూడి సంచరించుచు బండ్రేండంచులు నాఱు⁴గమ్ములును మూఁడు
⁵దొలులుం గలిగి సంతత్రాత్మకం బయి యేకచక్రం బయినసూర్యనిరథంబు
ముహూర్తమాత్రంబున ముప్పది నాలుగులక్షలు నెనమన్నాఱుయోజనంబులు
సంచరించు. 79
- సీ. ఇనురథంబున కున్నరేయిరు సొక్కటియు మేరు, శిఖరంబునందును శ్రీ జేరియుండు
నొనరఁ జక్రము మానసోత్తరపర్వతంబందులఁ దిరిగెడునారథంబు
⁶నిరుసున నున్నరెం శ్రీ డిరుసులు దగులంగఁ, బవనసాశంబుల శ్రీ బద్ధ మగుచు
ధ్రువమండలంబునందల నంటి యుండఁగా, సంచరించుచు నుండునంతతంబు
తే. నట్టియరదంబు ముప్పదిరయాలులక్ష, లందు నంటినకాడియు శ్రీ నన్నియోజ
నములవిస్తారమైతురంగములకంధ, రముల⁷దగులుచు వెలుగొందునరమణతోడ.

1 రాసులకు. 2 రాసులకు. 3 దొంబడికోట్లయెనుబదియొక్కలక్షలయోజనంబుల. 4 నెమ్ములును.

5 నాభులుం. 6 'నిరుసునందున నున్నయిరుసులు. 7 దగిలుండు మిగులంగ రమణ' వ్రా. ప్ర.

వ ఆరభంబునకు గాయత్రీ చ్ఛందంబాదిగా నప్తచ్ఛందంబులు నశ్వంబులై సంచరించు భాస్కరునకు సగ్రభాగంబున నరుణండు నియుక్తుండై రభంబు గడపుచుండు వెండియు నంగుషపర్వమాత్ర శరీరంబులు గలయఱువదివేలవాల్ఖిల్యాఖ్యల గుఱుపినరులు సూర్యనిముండట సౌరసూక్తంబుల స్తుతియింప మఱియు ననేకమునులును గంధర్వకిన్నరకింపురుషనాగావ్యరజివతంగాదులును నెలనెల వరుసక్రమంబున సేవింపం దొమ్మిదికోట్లు నేబదియొకలక్షయోజనంబులపరిమాణంబు గల భూమండలంబునం (దొక్కక్షణంబున సూర్యుండు రెండువేల యేబదియోజనంబులు సంచరించుచు) నొకయహోరాత్రంబునందె యీభూమండలం బంతయు సంచరించు ననిన శుకయోగీంద్రునకుఁ బరీక్షింప రేంద్రుం డిట్లనియె. 81

క. మునివర మేరుధ్రువులకు, నొనరఁ బ్రదిక్షిణము దిరుగు శ్చుండడు¹ నజః డాయినఁ డభిముఖుఁ డై రాసుల, కనుకూలత నేగు నంటి శ్చ వది యెట్లాప్సన్.

క. అని పలికినభూవరునిం, గనుఁగొని శుకయోగి మిగులఁ శ్చ గరుణాన్వితఁ డై మనమున శ్రీహరిఁ దలఁచుచు, విను మని క్రమమఁగ నిట్లు శ్చ వినిపించెఁ దగన్.

ప. నరేంద్రా²యతివేగంబునఁ దిరుగు చుండుకులాలచక్రంబునందుఁ జక్రభ్రమణంబునకు వేతైనగతి నొంది బంతి సాగి తిరిగెడుపిపీలికాదులచందమున నక్షత్రరాసులతోడం గూడినకాలచక్రంబు ధ్రువమేరువులం బ్రదక్షిణంబు దిరుగునపు డాకాలచక్రంబు వెంట సంచరించుసూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబులయందును రాశ్యంతరంబులయందును నునికి³ గలుగుటంజేసి సూర్యాదిగ్రహంబులకుఁ జక్రగతిస్వగతులవలన గతిద్వయంబు గలుగుచుండు మఱియు నాసూర్యుం డాది నారాయణమూర్తి యగుచు లోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేదత్రయాత్మకం బై కర్త సిద్ధిమిత్తం బై⁴ దేవర్షి గణంబులచేత వేదాంతార్థంబుల ననవరతంబు వితర్క్యమాణం బగు చున్నతనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులు గ విభజించి వసంతాదిఋతువుల⁵ నాయాకాలవిశేషంబులయందుఁ గలుగఁజేయుచుండు (నట్టిపరమపురుషునిమహిమ నీలోకంబున మహాత్ములగుపురుషులు దమ తమవర్ణాశ్రమాచారములచొప్పున వేదోక్తప్రకారంబుగా భక్త్యతిశయంబున శ్చ నారాధించుచు క్షేమంబునొందుచుండు రట్టియాదినారాయణమూర్తి జ్యోతిక్రాంతర్వర్తియై స్వకీయతేజఃపుంజదీపితాఖిలజ్యోతిర్గణంబులు గలవాఁ డై ద్వా

1 నాసూర్యునకును రాసుల కెదుర, య్యనుచందముఁ దేటపడఁగఁ నెఱింగింపు తగన్. 2 కులాలచక్రంబుతోడఁ దిరుగుపిపీలికాదులకు భ్రమణవేగంబున స్థానాంతరంబునం దునికి దోచనిచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడిన కిదోచుం గాని రానికి నెదురు నడచుట లే దట్టిసూర్యుండా దినారాయణ. 3 న తనస్వరూపంబు దేవర్షి గణంబులచేత ద్వానంబు నేయుం బడ్డ దగుచుండుఁ దనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులఁ బుట్టించు వసం. 4 నాకాశగతుం డై ద్వాదశమానంబుల ద్వాదశరాసుల ననుభవించు చుండు.

దశరాసులయందు నొకసంవత్సరంబున సంచరించు చుండు నట్టియాదిపురుషుని గమనవిశేషకాలంబును లోకు లయనముతుమానవక్షతిభ్యాదులచే వ్యవహరించుచుండురు మఱియు నవ్వరమపురుషుం డారాసులయందు షష్ఠాంశసంచారంబు నొందిననమయంబును ఋతు వని వ్యవహరింపుడు రారాసులయందు సద్ధాంశ సంచారమ్మన రాశిషట్కభోగం బొందినతఱి యయనం బని చెప్పదురు నమ గ్రంబుగా రాసులయందు సంచార మొందినయెడల నట్టికాలంబును సంవత్సరం బని నిర్ణయింపుడు రిట్టిసమగ్రరాశిసంచారంబునందు శీఘ్రగతి మందగతి నమగతు లనియెడుత్రివిధగతివిశేషంబులవలన వేఱుపడెడునావత్సరంబును సంవత్సరంబు పరివత్సరం బిడావత్సరం బనువత్సరం బిద్వత్సరం బని పంచవిధంబులఁ జెప్పదురు) చంద్రుండు నీతెఱంగున నానూర్యమండలంబుమీఁద లక్షయోజనం బులనుండి సంవత్సరపక్షరాశినక్షత్రభుక్తులు గ్రహించుచు నగ్రచారి యై శీఘ్రగతిం జరించునంత వృద్ధిక్షయరూపంబునం బితృగణంబులకుఁ బూర్వపక్షాపర పక్షంబులచేత నహోరాత్రంబులఁ గలుగఁజేయుచు నకలజీవప్రాణంబై యొక్క నక్షత్రంబు త్రింశమహూర్తంబు లనుభవించుచు పోడశకళలు గలిగి మనోమయాన్నమయామృతమయదేహుం డై దేవపితృనునుష్వభూతపశుపక్షీసరీసృప వీరుత్సృభృతులకుఁ బ్రాణాప్యాయనశీలుం డగుటంజేసి సర్వసముం డనం బడు. 84

- క. చందురునకు మీఁదై యానందంబున లక్షయోజనంబులఁ దారల్ గ్రందుకొని మేరుశైలం, బంది ప్రదక్షిణము దిరుగు 1 నభిజిత్సముతోన్. 85
- సీ. అటమీఁదఁ దారల్ 1 కన్నిటికుపరి యై, రెండులక్షల శుక్రం 1 డుండి భాస్కరునిముందఱంబిఱుఁగదనుసామ్యమృదుశీఘ్రసంచారములనుభాస్కరునిమాడ్కి జరియించుచుండును 1 జనులకు ననుకూలుఁ, డై వృష్టి నొసఁగుచు 1 నంతనంతఁ జతురత వృష్టివిశిష్టంభక గ్రహశాంతి, నొనరించువారల 1 కొసఁగు శుభము
- తే. లుండు నామీఁద బుధుండు దాఁరెండులక్ష, లనుజరించుచు రవిమండలంబుఁబాసి కానఁబడినను జనులకుఁతొమడాంబ, రాదిభయములఁ బుట్టించునతులమహిమ.
- సీ. ధరణీతనూజుఁ డంతటిమీఁద రెండులక్షలనుండి మూఁడుపక్షముల నొక్క రాశి దాఁటుచునుండుఁ గ్రమమున ద్వాదశ, రాసులు భుజియించు 1 రాజసమున వక్రించి యైన నశవక్రత నై నను, దఱుచుగాఁ బీడలు 1 నరుల కొసఁగు నంగారకునకును నటమీఁద రెండులక్షలయోజనంబుల 1 ఘనత మించి
- తే. యొక్కరాశినుండిఁయొక్కొక్కవత్సరం, బనుభవించుచుండు 1 నమరగురుండు నక్రమందునై న 1 వసుధామరులకును, శుభము నొసఁగు నెపుడు 1 నభినవముగ.

1 ఋతువులు పుచ్చుకొనుచు నగ్ర... బితృదేవగణంబులకుఁ భుక్తినిచ్చుచు నకలజీవప్రాణం డై..... పశుపక్షీసర్వవలతాగల్పదులకు. 2 నభిజిత్సహితమ్. 3 ష్కంభగ్రహోపశాం, తొన రించుచు జను లుకనుఁ డనఁగ.

- ఆ. సురగురునకు మీఁదై భాష్కరసుతుఁ¹డిరులక్షలను జగములకుఁ బీడల్
జరపుచుఁ ద్రింశన్నాసము, లరుదుగ నొక్కొక్కరాశియందు వసించున్. 88
- క. ప్రాకటముగ రవిమతునకు, నేకాదశలక్షలను మహీసురులకు నీ
లోకులకు మేలు గోరుచుఁ, జోకగ మునిన ప్తకంబు ర సొంపు వహించున్. 89
- క. మునిన ప్తకమున ²కెగువం, దనరుచు నామీఁద ద్రియుత్రదశలక్షలఁ బెం
పున శింశుమారచక్రం, బనఁగా నిన్నిటికి నుపరి ర యగు చుండు నృపా. 90
- సీ. ³అశింశుమారాఖ్యై ర మగుచక్రమున భాగ,వతుఁడైన ధృవుఁ డింద్రవరుణకశ్య
పప్రజాపతియమరప్రముఖులతోఁ గూడి, బహుమానముగ విష్ణురపదముఁ జేరి
కణకనిచ్చలుఁ బ్రదక్షిణముగాఁదిరుగుచుఁ, జెలఁగియుండును గల్పజీవియగుచు
ననఘుఁ డుత్తానపారదాత్మజుఁ డార్యుఁడు, నయినయాధ్రువునిమరహత్త్వమెల్లఁ
తే. దెలిసి వర్ణింప బ్రహ్మకు ర నలవి గాదు, నే నెఱింగినయంతయు ర నీకు మున్న
తెలియఁ బలికితిఁ గ్రమ్మఁగదలఁచి కొనుము, జితరిపువ్రాత శ్రీవరీక్షిన్న రేంద్ర.
వ. మఱియు నాధృవుండు కాలంబుచేత నిమిషమాత్రం బెడ లేక సంచరించుచు
జ్యోతిర్గహనక్షత్రంబులకు నీశ్వరునిచేత (ధాన్యాక్రమణంబునఁ బశువులకై
యేర్పఱచినమేధి స్తంభంబు తెఱంగున) మేటి గాఁ గల్పింపంబడి ప్రకాశించు
చుండు గగనంబునందు మేఘంబులును శ్వేనాదిపక్షులును వాయువశంబునం గ
ర్కసారథులై చరించు తెఱంగున జ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషయోగగృ
హీతాశులై కర్తనిమిత్తగతి గలిగి వసుంధరం బడ కుందురు. 92
- క. పొందుగ జ్యోతిర్గణముల, నందఱ నాశింశుమారరమందుల నుండం
గొండఱు దఱచుగఁ జెప్పుచు, నుందురు నెఱుగంగ విను మహాహోన్నతచరితా.
- క. తలక్రిందై వట్టువ యై, సలలిత మగుశింశుమారరచక్రమునందుక
నెలకొని పుచ్చాగ్రంబున, నిలిచి ధృవుం డుండు నెపుడు ర నిర్మలచరితా. 94
- వ. మఱియు నాశింశుమారచక్రపుచ్చంబునఁ బ్రజాపతియు నగ్నింద్రధర్మలును బు
చ్చమూలంబున ధాతృవిధాతలును గటిప్రదేశంబున ఋషిన ప్తకంబును దక్షిణా
వర్తకుండలీభూతభూతశరీరంబునకు నుదగయననక్షత్రంబులును దక్షిణపార్శ్వం
బున దక్షిణాయననక్షత్రంబులును భృష్టంబున దేవమార్గంబును నాకాశగంగ
యు నుత్తరభాగంబునఁ బునర్వసుపుష్కంబులును దక్షిణభాగంబున నాద్వాక్షేష
లును దక్షిణవామపాదంబుల నభిజిదుత్తరాషాఢలును దక్షిణవామనాసారం
ధ్రంబుల శ్రవణపూర్వాషాఢలును దక్షిణవామలోచనంబుల ధనిష్ఠామూలలును
దక్షిణవామకర్కంబుల మఘాద్యప్తనక్షత్రంబులును వామపార్శ్వంబునదక్షిణాయ
నంబును దక్షిణపార్శ్వంబునఁ గృత్తికాదినక్షత్రత్రయంబును నుత్తరాయణంబు

1 డిరులక్ష నుండి జగతికిఁ బీడల్. 2 కెక్కువఁ, దనరుచు శ్రీవిష్ణుపదము దశలక్షల, 3 అశిం
శుమారాఖ్యఁనుండుండి శ్రీభాగ.

ను వామదక్షిణస్కంధంబుల శతభిషగ్జ్యేష్ఠులును నుత్తరహనువున వగ స్తుండను నపరహనువున యముండును (ముఖంబున నంగారకుండును గుహ్యంబున శనై శ్శరుండును మేఢ్రంబున బృహస్పతియును వక్షంబున నాదిత్యుండును నాభిని శుక్రుండును మనంబునఁ జంద్రుండును స్తనంబుల నాశ్వినులును బ్రాణాపానంబుల బుధుండును) గళంబున రాహువును సర్వాంగంబులఁ గేతుగ్రహంబును రోమంబులఁ దారలును నుండు ¹నది సర్వదేవతామయం బైనపుండరీకాక్షుని దివ్యదేహంబు ధ్రువునిం గా నెఱుంగుము. 95

సీ. ఇట్టిదివ్యశరీర శ మెవ్వఁడు ప్రతిదినం, బందు సంధ్యాకాల శ ² మతులభ క్తి మనమందు నిలిపి యోమఱక మిక్కిలి ప్రయత్నంబున నియతుఁ డై శత త్వబుద్ధి మానవ్రతంబునఁగబూని వీక్షించుచు, నీసం స్తవంబు దా శ నెంతో ప్రేమ గ్రు జపియించికడుఁ బ్రశశ్త మును ³ మునీంద్ర సేవ్యమును జ్యోతిస్స్వరూపమున వెలుఁ

ఆ. విపులశింశుమార శ వి గ్రహంబునకు వందనము వందనంబు శ లనుచు నిలిచి నన్ను తిం చె నేని శ సకలార్థసిద్ధులఁ, బొందు మీఁద ముక్తిఁ శ జెందు నధిప. 96

క. ఇనమండలంబునకుఁ గ్రిందను దశసాహస్రయోజనంబుల స్వర్భా నునిమండలంబు గ్రహ మై, ఘనముగ నపసవ్యమార్గశ్రగతి నుండు నృపా. 97

క. అనురాధముఁ డగురాహువు, బినరుహసంధపునివరము శ పెంపున నెంతో పస యగునమరత్వంబున, ననమానం బైన గ్రహవీరహారముఁ బొందెన్. 98

సీ. జననాథ రాహుపురజన్మ కర్మంబులు, వినిపింతు ముండఱ శ వి స్తరించి యయుతయోజనవి స్త్రోతార్క మండలము ద్వి,వట్సహస్రవిశాలచంద్రమండ లముఁ బర్యవృత్తంబు శలను ద్రయోదశసహస్రవిశాల మై ⁴ మీఁదరహుగవృ నది సూచి యుపరాగశ్రమనుచును బలుకుదు, రెల్ల వారును స్వధర్మేచ్ఛు లగుచు ఆ. నంతలోన నినశశశాంకమండలములఁ, గరుణఁ బ్రోవఁ దలఁచి శ హరిసుదర్శ నంబుఁబుచ్చు ననుభవయంబుననై దాఱు, గడియలకును రాహు శ నడిఁకితొలఁగు.

క. సరవర యారాహువునకు, సరసత నాక్రింద సిద్ధశచారణవిద్యా ధరు లయుతయోజనంబులఁ, దిరముగ వసియించి లీలఁ శ ⁵ దిరుగుదు రచటన్.

క. పరికింప సిద్ధవిద్యాధరులకుఁ బదివేలుక్రింద శ దరలక యక్షుల్ మఱియును భూత ప్రేతులుఁ, జరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్.

ఆ. వారి క్రిందఁ దగిలి శ వాయువశంబున, మలయు చుండు మేఘశ్రమండలంబు మేఘమండలంబు శ మీఁ దగుచుండు భూమండలంబు క్రింద శ నుండు నధిప.

వ. అట్టిభూమండలంబు క్రింద ⁶ యోజనాయుతాంతరంబున నండకటాహాయామంబు

1 నిది...ధ్రువుంబుగా నెఱుంగుము. 2 ముతులభ క్తి. 3 జ్యోతిస్స్వరూపంబును నై పరబ్రహ్మ మైన, విపుల...విగ్రహంబునకును, నధికపదనంబు లొచరించి, నన్ను తిం చె నేని. 4 రాహు జరిగికప్పు, నది...మనుచుఁ బలుకుదు రెల్ల వారును సద్ధర్మ వర్తులగుచు. 5 విడిచి తలఁగు. 6 దిరుగుచు నుండున్. 7 అత్యయోజనంబులవిస్తారంబు గలిగి క్రమంబున.

గలిగి క్రమంబున నొంఁదొంటికిం గ్రిందగుచు నతల వితల సుతల రసాతల తలాతల మహాతల పాతాళలోకంబు లుండు నట్టిబిలస్వర్గంబులయందు సుపరి స్వర్గంబున కధికం బైన కామోపభోగంబుల నై శ్వర్యానందంబులను సుసమృద్ధ వనోద్యాన క్రీడావిహారస్థానంబుల (ననుభవించుచు) దైత్యదానవకాద్రవేయాది దేవయోనులు నిత్యప్రముదితానురక్తు లగుచుఁ గళత్రాపత్యనుష్ఠాద్బంధుదా సీదాసపరిజనులతోఁ జేరుకొని మణిగణఖచితంబు లగునతిరమణీయగృహంబు లయందు సీశ్వరునివలనం జేటు లేనికాయంబులు గలిగి వివిధమాయావిశేష వినిర్మితనూతనకేళీసదనవిహారణమండపవిచిత్రోద్యానాదులయందుఁ గేళీవినోదం బులు నలుపుచుఁ జరియింతు రంత.

103

- సీ. అట్టిపాతాళంబుగలందును మయకల్పితము లగుపుటభేదనములయందు బహురత్ననిర్మిత ప్రాకారభవనగోపురసభాచైత్యచరత్వరవిశేషములయందు నానురార్దలవిభునములచే, శుకషిక శారికానికరనకులముల శోభిల్లుకృత్రిమభూములను గల, గృహములచే నలంకృతము లగుచుఁ
- ఆ. గునుమచయనుగంధిశీనలయ స్తబకసం, తతులచేత ఫలవీరతతులచేత నతులరుచిరనవలరతాంగనాలింగిత, విటపములను గలుగురీవిభవములను. 104
- వ. మఱియు మానసేంద్రియంబుల కానందకరంబు లైననానావిధజలవిహంగమ మిధునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లై మత్స్యకులసంచారక్షుభితంబు లై నకుముదకువలయకన్హారలోహితశతపత్రాదికంబులఁ (దేజరిల్లెడునరోవరంబులు గలయుద్యానవనంబులయందుఁ) గృతనికేతను లై న్నర్వభూముల నతిశయించినవివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరాత్రాదికాలవిభాగాభయంబులు లేక మహాహిప్రవరు లయినశేషాదులశిరోమణిరోచులచే నంధకారోపద్రవంబు లేక యెల్లప్పుడు దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు నఖిలజనులు దివ్యోపధిరసరసాయనంబుల ననవరతంబు నన్నపానంబులుగా సేవించుటంజేసి యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వలితపలితంబులును జరారోగంబులును శరీరవైవర్ణ్యంబులును స్వేదదార్ద్రంధ్యంబులును గలుగక పరమకల్యాణమూర్తు లగుచు హరిచక్రభయంబు దక్క నన్యం బగుమృత్యుభయంబు నొందక యుందు రదియునుం గాక.

105

1 దనుచులం గలిగి గృహపతు లై ... గలిగి మాచూవినోడు లగుచుఁ జరియిం. 2 నాగానురు లమిధునములచే. 3 నవనతంబు లైన, పాదపముల నొప్పొబహువనావకులచే, బుణ్యనదులచేతఁ బొలుపు మిగిలి. 4 యనేకవిహారంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లగుచు మధుకరనికరవివిధస్వనంబుల రమణీయంబు లయినస్వర్గభూముల నతిశయించి యహోరాత్రాది. 5 సర్వతోధికంబైనతమంబు చెఱుపంబడుచుండు నందులపురుషులకు దివ్యోపధంబులు రసాయనంబులుగా నాధివ్యాధులు... కల్యాణమూర్తులగుచుందురు పాతాళపురవాసులకు హరిచక్రభయంబు దక్క నేవెంట నన్యభయంబు లేకుండు.

తే. అట్టిపాతాళలోకంబునందు విష్ణుచక్ర మెప్పు డేనియఁబ్రవేశంబు నొందు నప్పు డెల్లను దైత్యకులొంగనలకు, గర్భసంపద లందండ శకరఁగు చుండు. 106

చ. అతలమునందు నమ్మయునిశయాత్మజుడై నబలాసురుండు సమ్మతిఁ జరియించు వణ్ణవతి శమాయలఁ గూడి వినోద మందుచుం గుతలములందు నేడు నొకకోదలు నచ్చటిమాయఁ జెంది సం తతముఁ జరించు చుండుదురు శదప్పక మోహనిబద్ధచిత్తు లై. 107

వ. అట్టిబలునియావలంతలను సైన్యవిభులు కామినులు పుంశ్చలు లనుస్త్రీగణంబులు జనియించి రాకామినిజనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించిన¹ పురుషునికి హాటుక రసం బనియెడుసిద్ధరసఘటిక నిచ్చి రససిద్ధునిం గావించి యతనియందు స్వవిలా సావలోకనానురాగస్థితసల్లాసోపగూహనాదుల నిచ్చావిహారంబులు నలుపు చుండ² నాపురుషుండు మదాంధుం డై తానె సిద్ధుండ ననియును నాగాయుత బలుండ ననియును దలంచి నానావిధరతిక్రీడలఁ బరమానందంబు నొందు చుండు. 108

నీ. హాటుకేశ్వరుఁ డై నశయంబికాధీశుండు, వితలంబునందుల శవేడ్క నిలిచి తనదుపార్షదభూతశతతులతో³ బ్రహ్మసర్వోపబృంహణమున శనొక్కచోటఁ బూర్వతీనంభోగోపరుఁ డగు చుండఁగా, వారలవీర్యంబునవలనఁ బుట్టి⁴ నట్టిది హాటుకి శయనియెడినది యని, లాగ్నులు భక్షించి శయందు నుమియ

తే. నదియు హాటుక మనుపేర శనతిశయిల్లి, వన్నె మీటుచు శుద్ధసుశవర్ణ మయ్యె నానువర్ణంబు నాలోకరమందు నున్న, జనులకెల్లను వినుతభూషణము లయ్యె.

నీ. ఆక్రింద సుతలంబు శనందు మహాపుణ్యుఁ, డగువిరోచనపుత్రుఁ శడై నయట్టి బలిచక్రవర్తి యాశపాకశాసనునకు, ముద మొసంగఁగఁ గోరి శయదితిగర్భమున వామనాకృతిఁ శబుట్టి యంతటఁ ద్రివిక్రమరూపమునను లోకత్రయంబు నాక్రమించినదానశవారాతిచేత ముం, దటన యీఁబడినయింశద్రవ్య మిట్లు

ఆ. గలుగువాఁడు పుణ్యశకర్త సంధానుండు, హరిపదాంబుజార్చనాభిలాషుఁ డగుచు శ్రీరమేశు శనారాధనముసేయు, చుండు నెపుడు నతిమరహోత్సవమున.

వ. నరేంద్ర సకలభూతాంతర్యామియుఁ దీర్థభూతుండును నయినవానుడేవునియందుఁ జిత్తంబు గలిగి యిచ్చినభూదానంబునకు సాక్షాత్కరించిన మోక్షంబు ఫలం బగుం గాని పాతాళస్వర్గరాజ్యంబులు ఫలంబులు గా నేర వయిన నెవ్వరికిని మోక్షంబు సాక్షాత్కృతంబు గా కుండుటంజేసి లోకప్రదర్శనార్థంబు పా

1 పురుషులందు స్వవిలాసావలోకన. 2 నాపురుషులు తామె యాశ్వరు లనియు సిద్ధులనియు నాగాయుతబలు లనియుఁ దలంచి గర్వించి మదాంధు లై యుండురు. 3 భూతసర్వోపబృంహణముకై. 4 హాటుకియనియెడునది యనిలాగ్నులు, భక్షించి యెంతయుఁ బూజనమియ. 5 హరిపదార్చనాభిలాషుఁ డగుచు, శ్రీరమేశుఁ బూజనసేయుచు నుండును, నొనర నెపుడు.

తాళస్వర్గరాజ్యంబుల నిచ్చె తులపతన ప్రస్థనాదులందును వివశం డైనయెడల హరినామస్తరణంబు సేయువురువుండు గర్తబంధంబువలన విముక్తుం డగుచు సుజ్ఞానంబునం బొందు నట్టివాసుడేవుం డాత్మజ్ఞానప్రమోషణంబు సేయుమా యామయంబు లై నభోగైశ్వర్యంబుల నెల్ల నెట్లొనంగు నన వలవదు భగవంతుండు యాచనసేసి నకలనంపదలఁ జేకొని శరీరమాత్రావశిష్టుని జేసి వారుణ పాశంబులం గట్టి విడిచినప్పుడు బలీంద్రుం డిట్లనియె. 111

సీ. పరమేశ్వరునకు నెరవ్వుటివదార్థములందుఁ, దృష్ట లే కుండుట 1 దెలిసినాఁడ నింద్రాదు లెల్ల నుశేషేంద్రుని బ్రార్థించి, యడిగిరి గాని శ్రీహరికిఁ గోరి కలు లేవు మిక్కిలిశగంభీర మగుమహాకాలస్వభావంబు 2 గలుగు చుండు నరయంగ మన్వంతరరాధిపత్యమును లోక త్రయంబును నెంత 3 గాన తలఁప

ఆ. మత్పితామహుండు 4 మానవంతుండు ప్రహ్లాదవిభునిఁ జూచి 5 హర్షమంది యెద్ది యెనఁ గోరు 6 మిచ్చెద ననుటకు, నంతలోన నీశ్వరరాజ్యఁ దెలిసి. 112

వ. ఇట్లు 1 కృతార్థుం డై పితృవం బయినరాజ్యంబు నొల్లక పరమేశ్వరదాస్యంబు కోరె నఁట యాప్రహ్లాదచరిత్ర 2 కథనావసరమున నీతండ్రికిని నీకును విశేషంబుగా నేపురువుండు భగవదనుగ్రహంబుఁబొంద నోవు నని పుండరీకాక్షుం డాన తిచ్చిన వాక్యంబులు 3 పక్ష్యమాణగ్రంథంబున విస్తరించెద నాబలిచక్రవర్తి గృహిష్టా రంబున నఖిలలోకగురుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుండు గదాపాణియును నిజ జనానుకంపితుండును శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును నగుచు నేడు నున్నవాఁ డట్టిబలిద్వారంబున నున్నగరుడధ్వజుండు లోకంబుల గెలువ నిచ్చుయించిన దశగ్రీవుం (ఁడల్లంఘితశాసనం డై ప్రవేశంబు గావింపఁ)దనపాదాంగుష్ఠంబున యో జనాయుతాయుతంబులం బొటం జిమ్మె వినుము. 113

క. ఆనుతలమునకుఁ గ్రిందై, భాసిల్లుఁ దలాతలంబు 4 ప్రభు 5 వందు మయుం డాసురపురనిర్మాతగ, వాసిగఁ బొగ డొంది యేలు 6 వసుధాధీశా. 114

చ. పురహరుచే రమేశ్వరుండు 7 భూతహితార్థముగాఁ బురత్రయం బరుదుగ నీటు సేసె శరరణాగతు నామయుఁ గాచి యెంతయుం గరుణఁ దలాతలంబునకుఁ 8 గర్త గ నిల్విన నున్నవాఁడు శ్రీ ధరునినుదర్శనంబునకుఁ 9 దప్పి విము క్తభయుండు గాఁ దగన్. 115

క. తలఁపఁగ నాక్రింద మహాతలమునఁ గద్రూపధూటితనయులు నర్పం బులు గలవు పెక్కుశిరములు, నలరంగాఁ గ్రోధవశగరణావళి యనఁగన్. 116

వ. మఱియును గుహక తక్షక కాళియ నుషేణాదిప్రధాను లయినవార లతులశరీ

1 సర్వతోభయం డై నకలనంపదలు గలరాజ్యంబు. 2 ంబు నమనరించి తమతండ్రి నాతని కన్న భగవదనుగ్రహంబు నెప్పుడు పొందనోవు నని. 3 ఉత్తరోత్తరంబుగా వినిపింతు. 4 వందులకు న్నాసురపురత్రయంబును, వాసిగ నిర్మించె మయుండు వసుధాధీశా.

రంబులు గలిగి యాదిపురుషునివాహనం బైనపతగరాజభయంబున ¹ననవరతంబు నుద్వేజితు లగుచు స్వకళత్రాపత్యనుహృద్బాంధవసమేతు లయి యుండుదురాక్రింద రసాతలంబున దైత్యులు దానవులు నగునివాతకవచకాలకేయు లను హిరణ్యపురనివాసు లగుదేవతాశత్రువులు మహాసాహసులును దేజోధికులును నగుచు సకలలోకాధీశ్వరుం డైనశ్రీహరితేజంబునం బ్రతిహతు లై వల్కికంబునందు నడంగి యున్నసర్పంబులచందంబున నింద్రదూత యగుసరమచే జెప్పఁబడెడుమంత్రాత్మకవాక్యంబులకు భయంబు నొందు చుండుదురు. 117

క. ఇందుకులోద్భవ వినుమా, క్రిందటిసాతాళమునను గ్రీడించుచు నానందము నొందుచు నుండును, నందఁజిబడి నాగకులము గ చతురతతోడన్. 118

వ. ఇట్లు వాసుకిప్రముఖులైనశంఖ కుళిక మహాశంఖ శ్వేత ధనంజయ ధృతరాష్ట్ర శంఖచూడ కంబ శాశ్వతర దేవదత్తాదు లయినమహానాగపుంగవులు దీర్ఘమర్షణంబున నైదు నేడు పది నూలు వేయి శిరంబులు గలిగి ఘణామణికాంతులంజేసి పాతాళతిమిరంబును బాపు చుండుదురు. 119

నీ. పాతాళలోకంబుపాఁతున శేషుండు, వెలయంగ ముప్పదివేలయోజనంబులవెడలుపునను దోడఁ జుట్ట గాఁ, జుట్టుక యుండు విశ్ణుని మహాగ్రమైనతాను శరీర మైనయనంతాఖ్య,నంకర్షణం డుండు సంతతంబునట్టియనంతనామాభిధానునిమస్తకమున సిద్ధార్థంబుకరణి ధరణి

ఆ. ²యంత నావిభుండు సఖలలోకంబుల, సంహరింపఁ గోరి సచండకోపవశత నృజనఁజేయు సవరున నేకాదశ,రుద్రమూర్తు లనెడురౌద్రమతుల. 120

ఆ. అట్టిరుద్రమూర్తు సలతులత్రినేత్రులు, సఖలశూలహస్త సలగుచు నుండురందు నున్నఘణికులాధిపుల్ శేషుని,పాదపంకజముల సభక్తి జేరి. 121

ఆ. సములగుచు ననుదీనంబును మాళిర,త్నములచేతఁ గడుముదంబు నొంది కోరికలు దలిర్ప సీరాజనంబుల, నిచ్చుచుండు రెపుడు సమచ్చికలను. 122

వ. మతీయు నాసంకర్షణమూర్తిం జేరి నాగకన్యకలు కోరికలు గలవార లగుచు నొప్పెడిశరీరవిలాసంబులంజేసి యగరుచందనకుంకుమపంకంబు లనులేపనంబులు సేయుచు సంకర్షణమూర్తిదర్శనస్పర్శనాదుల నుద్బోధితమకరధ్వజావేశితచిత్తంబులు గలిగి చిఱునవ్వు లొలయ నధికాభిలాషంజేసి ³స్థితావలోకనంబుల సప్రీడితలై యవలోకించు చుండ ననంతగుణంబులు గలయనంతదేవుం డువసంహరింపం బడినక్రోధంబు గలిగి లోకంబులకు తేమంబు గోరుచు సురాసురసిద్ధ గంధర్వవిద్యాధరమునిగణంబు లనవరతంబు ధాన్యంబు సేయ సంతతసంతో

[జకితులై స్వకళత్రభృత్యనుహృత్కుటుంబసమేతులై .2 కేవియుండు బ్రహ్మదేవునిఁ జెందిన, నందుఁ బ్రభయ మైన * నాగవిభుని,పలన నుదయ మైనావార లేకాదశ, రుద్రమూర్తు. 3 మదముదిత విఘ్నార్థి తారుణ కరుణాపలోకన నయనపదనారవిందంబులను సంప్రీతిఁ జేయుచుండ ననంతగుణంబులు

పాతి¹శయంబున మ్రోగన్న వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు నొందుచుఁ దనపరిజనంబుల నతిస్నేహంబున నవలోకించుచు నవతులసిగంధ పుష్పరసామోదితమధుకరవ్రాతమధురగీతంబులు గలవై జయంతీవనమాలికల ధరియించుచు నీలాంబరధరుండును హలధరుండును నగుచు నితండు (మహేంద్రుండో)హరుండో యనుచు జనంబులు వలుకు చుండఁ గాంచనాంబరధరుండు ముముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ సేవధ్యాత్మవిద్యాయుక్తం బయినయానంద హృదయగ్రంథిని భేదించునట్టిశేషుని స్వాయంభువుం డగునారదుండు తుంబురు ప్రభృతు లగుముషిశ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనునిసభాస్థానంబునందు నిట్లు స్తుతియించు చుండు.

123

- సీ. ఓలిమై నెవ్వనిరీలీలావినోదముల్, జన్మనరక్షణక్షయములకును
హేతువు లగు చుండు ర నెవ్వనిచూపుల, జనియించె నత్తవ్రజస్తమంబు
లెవ్వనిరూపంబు ర లేక మై బహువిధంబులను జగత్తులఁ ర బ్రోచు చుండు
నెవ్వనినామంబు ర లెఱుంగక తలఁచిన,యంతన దురితంబు ర లడఁగు చుండు
- తే. నట్టిసంకర్షణాఖ్యుండు ర నవ్యయుండు, నై నశేషుని వినుతి సేయంగఁ దరమె
తలఁప నెవ్వడు వాఙ్మనంబులకు నింక, మూఁడులోకంబులందును ర భూతతతికి.
- ఆ. మఱియుఁ బెక్కుగతులమాబోఁటివారలఁ, బ్రోవఁదలఁచి శేషరమూర్తి సాత్త్వి
కస్వభావ మొండఁ ర గడఁకతో నట్టిశేషునకు మ్రొక్కు చుందురననుదినంబు.
- వ. మఱియు నాశేషుని నెవ్వం డేని నాకస్మికంబుగ నయనను నార్తుం డగుచు నయి
నను స్మరించినమాత్రన యఖిలసాపంబులం బాసి సకలశ్రేయస్సులంబొందునట్టి
శేషునినే ముముక్షువు లాశ్రయించి ధ్యానం బొనర్చి భవబంధనిర్ముక్తు లగుదు
రతనిఘణంబులయందు భూగోళం బణుమాత్రం బగుచు నుండు సతనిమహా
మహిమలు గణుతింప సహస్రజిహ్వలు గలపురుషుం డైన నోపండుని²వలుకు చుం
దు రాయనంతుండు పాతాళంబుననుండి సకలలోకహితార్థంబు భూమిని ధరి
యించు నని లోకతిర్యచ్చనుష్యగతులను లోకస్థితియును శుకయోగీంద్రుండు
వినిపించి యింక నేమి విన వలతు వెఱిగింపు మనినం బరీక్షింప రేంద్రుండు శుక
యోగీంద్రున కిట్లనియె.

126

- క. మునివర లోకచరిత్రం, బనుపమము మహావిచిత్ర ర మగునట్లుగ నా
కును వినిపించితి వంతయుఁ, బనుపడి నాచిత్తమందుఁ ర బాయక నిలిచెన్.
- వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.
- ఆ. జంతుజాలములకు ర శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మకములు గాన వారికర్కగతుల

128

1 శయవిలోకంబునఁ మ్రోగన్న వెట్టుచు. 2 విద్యామయం బయిన హృదయగ్రంథిని భేదించు నట్టిశేషభగవంతుని బ్రహ్మభేదంబు తుంబురు నారదాదులం గూడి బ్రహ్మలోకంబునందుండి యిట్లని స్తుతి యించుచుండు. 3 లాశ్రయింతు రతనిఘణ. 4 యజుండు వలుకు నాయనంతుండు.

తారతమ్యములును ౩ దగిలి యిన్నియు¹ వివిధంబు లగుచు సంతతంబు నుండు.

వ. నరేంద్రా ప్రతిష్ఠిద్ధలక్షణం బగునధర్మం (బాచరించునరునిశ్రద్ధ విపరీతంబు గాఁ బ్రవర్తిల్లు నట్టివానికిఁ గలిగెడికర్మ ఫలంబును విపరీతంబు గానె యుండుం గావున ననాద్యవిద్యాకామప్రవర్తనలవలనఁ బెక్కుతెఱంగులఁ గలిగెడుకర్మగుతుల సంగ్రహంబుగ) నెఱింగించెద ననిన (శుకునితోఁ బరిక్షి)న్న రేంద్రుం డిట్లనియె.

ఆ. మునివరేణ్య నరకశ్రములు ముజ్జగంబుల, యందొ యంతరాళశ్రమందొ వెలిసొ యదియుఁ గాక² దేశశ్రమం దుండుభూవిశేషములయందొ తెలుపునంతసమున.

వ. అనిన శుకయోగింద్రుం డిట్లనియె.

132

—◆◆◆ శుకయోగి పరీక్షితునకుఁ దెలిపెడినరకలోకవర్ణనము. ◆◆◆—

క. ఎడతెగక ముజ్జగంబుల, కడవల నయ్యామ్యదిశను ౩ గదలక³ నిలుచుం గడుఘోరములుగ నరకము, లడరంగా నంతరాళశ్రమందుల నధిపా.

133

వ. మఱియును దక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్తాదిపితరులు దమతమగోత్రజాలకు (మేలు గలుగుటకొఱకు నత్యంబు లగు) నాశీర్వాదంబుల నొసంగు చుండుదు రచ్చటి పితృపతి యగుశ్రమనుండు దనలోకంబునకుం జను దెంచుజంతువులకర్మంబులకుం దగినఫలంబుల నిచ్చి శిక్షించుచు నుండు నందుఁ దామిస్త్రంబును సంధతామిస్త్రం బును రారవంబును మహారారవంబును గుంభీపాకంబును గాలసూత్రంబును స సిపత్రవనంబును సూకరముఖంబును సంధకూపంబును గ్రిమిభోజనంబును సందం శంబును దప్తోర్మియు వజ్రకంటకశాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదంబును బ్రాణరోధంబును విశననంబును లాలాభక్షంబును సారమేయాదనంబును నవీచి రయంబును రేతకసానంబును ననునేకవింశతిమహానరకంబులును మఱియును తూరకర్దమంబును రక్షోగణభోజనంబును శూలప్రోతంబును దందశూకంబును నవటనిరోధనంబును బర్యావర్తనంబును సూచీముఖంబును నన సప్తవిధనరకంబు లతోడం గూడి యష్టావింశతినరకంబులు గల నని కొందఱు నొడువుదు రందు.

క. పరపుత్రకళత్రంబులఁ, బరికింపక యపహసించు⁴ పాపాత్ముడు దు

ష్కరపాశబద్ధుఁ డై యను, పురుషులచే నధికబాధఁ ౩ బొందుచు నుండున్. 135

వ. మఱియు నివ్వధంబున బాధితుం డగుచుఁ దామిస్త్రనరకంబునం బడి యనశ నాద్రిపాతనదండతాడనతర్జనాదిబాధలం జెంది కడుభయంబున మూర్ఛలం బొందు చుండు.

136

క. పరకాంత నెవ్వఁడేనియుఁ, బురుషుం డుండంగ మొఱిగి ౩ బొందిన యమకిం

కరు లతనిఁ బట్టి వడిఁ ద, త్రుటమునఁ బడవైతు రంధ్రతామిస్త్రమునన్. 137

వ. నరేంద్రా యెవ్వఁడేనిం గుటుంబపోషణార్థంబు పరులకు ద్రోహంబు సేయు నాన

1 దివిధంబు. 2 మఱియు నందులభూవిశేషములఁ దెలియఁ బలుకు. 3 నిలి చె, పృథుఁ బాడు కుండునరకము. 4 పురుషుఁడు దగ మోహమునను బొందిన... వడిగాఁ, దఱుచుచుఁ బడవైతు.

రుండు కారవనరకంబునం బడు నెవ్వం (డిహలోకంబునందు స్వేచ్ఛావిహారం
బున సంచరించుచు బరోపద్రవపరాజ్ఞుఖంబు లయి యుండు) పశుపక్షిమృగా
దుల బాధించు నాయామృగంబులు రుద్రరూపంబులఁ దాల్చి ¹యట్టిపాపజనుల
నానావిధయాతనల బాధించుటంజేసి కారవమహాకారవనరకంబు లనం బడు
నెవ్వం డేని ²దేహపోషణార్థంబు మూషికాదుల బిలనిరోధంబు సేసి వధించు
నానిష్కరుణుం డైనపురుషునిం గుంభీపాకనరకంబులయందుఁ గలతప్తతైలం
బులం బెక్కుబాధల నలయింతురు. 138

సీ. తల్లిదండ్రులకును ³ ధరణీసురులకును, నహితంబు సేసినయట్టివాఁడు
కాలసూత్రం బనుకడుఁడీవ్రనరకంబు, నందును నందంద ⁴యయుతయోజ
⁵నాయతపాత్రాదులందుల సూర్యుఁ డామోద గ్రిందను వహ్ని⁶మిగుల మండ
నత్యంతక్షుత్పిపాసాదులచేతను, బాధితుం డగుచుండుఁ ⁷బాయ కెపుడుఁ

ఆ. బరువు వెట్టుచున్నఁ ⁸ బడి యున్న నిలిచినఁ, గదల కున్న జాల ⁹ నొదిఁగియున్న
బాధఁబొందుచుండుఁ ¹⁰ బశురోమములలెక్క, వరుస నపరిమేయరీతవత్సరములు.

వ. మఱియు వేదమార్గంబు విడిచి పాపండమార్గంబు లాదరించుపురుషుని నసివత్త
వనంబునందు యమకింకరులు తఱుట్ల నడుచుచుఁ బరిహసించుచుం దోలునెడ
నాయసివత్తంబు లిరుగెలంకుల శరీరంబు ద్రెంచు చుండ నడుగడుగునకు బిట్టు
మొఱివెట్టు చుండ బాధించు చుండుదురు. 140

క. దండింపఁ దగనివారల, దండించిన విప్రవరుల¹తనువులు ముట్టక
దండించిన దుర్మతుల, న్దండింతురు కాలసూత్ర²నరకములందున్. 141

ఆ. మఱియు నట్టిదుష్టరీమానవుఁ గింకరుల్, విడిచి చెఱకుఁగోల ³ విడిచినట్లు
బాధఁపెట్టుచుండఁ ⁴ బడి మూర్ఛఁజెందుచు, మొఱిలు వెట్టుచుండు ⁵ భూవవర్య.

వ. నరేంద్రా యెవ్వం డేని నీశ్వరకల్పితవృత్తి గలజంతువుల హింసించు ⁶నట్టివాని
నంధకూపం బనునరకంబునం బడవైచిన నందు నతండు దొల్లి తాను జేసినభూత
ద్రోహంబున నచ్చట వివిధక్రూరపక్షిమృగపశుసర్పమశకమత్కుణమక్షికాదుల
చేత హింసం బొందుచు మహాంధకారంబునందు నిద్రానుభవనుఖలేశంబును
లేక కుశరీరంబునందులజీవుండునుంబోలె మృతప్రాయుం డై యుండు నంత. 143

క. తనకలిమి నెవ్వఁడేనిం, దనబాంధవవరులఁ గూడి ¹తగఁ గుడువక తా
నును వాయనంబు భక్షిం,చినమాడ్కిం దిన్నవాని ²శీఘ్రమె యచటన్. 144

క. క్రిమిభోజన మనియెడినరకమునం బడి క్రిములె కూడుకొగాఁ గుడుచుచుఁ దాఁ
గ్రిమి యగుచు లక్షపరిమాణముఁ గలక్రిమిగుండమందు ³ నాటుక యుండున్.

1 యట్టివాని బాధించుట. 2 పశుమృగాదులఁ బ్రాణనిరోధంబు సేసి. 3 నాయసివత్తాదు.

4 బశువురోమము లెన్ని, వరుస నన్ని వేలవత్సరములు. 5 లదరంట నడుచుచు. 6 నెడ వానికిం దనబు
ద్ధిబలంబునఁ బ్రతిహింస చింతించు.

న. మఱియు నీభూలోకంబున నెవ్వఁ డేని నవివన్నుండై చౌర్యవృత్తిచే బ్రాహ్మణాదుల హిరణ్యరత్నాదిద్రవ్యంబు లపహరించినను బ్రాహ్మణుఁ డితరజాతివారల హిరణ్యద్రవ్యం బపహరించిననునట్టిపురుషుని నగ్నివర్ణంబు లగు¹నయఃపిండంబుల నగ్నితప్తంబు లగుశూలంబుల నతనిశరీరంబునం దివియుచుండుదురు. మఱియును మదనాతురు లగుచు స్త్రీపురుషు లగమ్యాగమనంబు సేసి రేని నట్టివారిని యను లోకంబున² నతితీక్ష్ణకళాతాడితులం జేసి యగ్నిమయంబు లయినయుక్కుప్రతిమల నాలింగనంబు సేయింతురు.

146

ఆ. ³నర్వజంతుజాలరసంగమ మొందెడు,వానిఁ బట్టికట్టి రవజ్రదంష్ట్ర కములు గలుగునట్టిరఘునతరశాల్మలీ,⁴తరువులందుఁ జేర్చి రదంతు రెపుడు. 147

ఆ. పార్థివేంద్ర నరుఁడు ర పాపండదర్శనుఁ, డగుచు ధర్మమార్గ ర మడఁచె నేని వాఁడు నరకమందు ర వై తరణీనది, నుడుగ కెపుడుఁ బొరలి ర పడుచు నుండు. 148

వ. మఱియు నట్టివై తరణీనదియందు జలగ్రాహంబులు దిగిచి భక్షింపం బ్రాణంబులు నిర్మింపఁ దనపాపంబు లుచ్చరించుచు విణ్మాత్రపూయశోణిత కేశనఖాస్థిమేదో మాంసవసాదులం దప్తుం డగుచు నుండు విప్రుండు శూద్రకామినులం బొంది శౌచాచారంబులం బాసి గతలజ్జుండై పశువుంబోలెఁ జరియించెనేని నతండు నరకంబునం బొంది యందుఁ బూయవిణ్మాత్రలాలాక్షేష్టపూర్ణార్ణవమందు (ద్రౌబ్యం)బడి యతిబీభత్సితంబు లగునా)ద్రవ్యంబుల భుజియించుచుండు.

క. శునకములఁ బెంచి యెవ్వం, డనయంబును వేట నలిపి ర యాత్మార్థము గా వనమృగములఁ జంపును నా,మనుజాధము నస్త్రములను ర మర్దింతు రొగిన్. 150

ఆ. జృంభణమున నరుఁడు ర దంభార్థ మై పశువులను జంపి జన్మరములను జేయు వానిఁ బట్టి యమునిరవారలు గోయుచు, నుండు రెపుడు మిగుల ర నందడిలుచు.

వ. కామమోహితుండై యెవ్వం డేనిఁ దనభార్యచేతఁ గోళఃపానంబు సేయించు నాపాపాత్ముని రేతోహ్రదంబునం ద్రోచి యారేతంబునె పానంబు సేయింపుదురు రాజపుత్రులైనను జోరులైనను ధనికులగ్రామంబుపైఁ బడి యందు గృహదాహంబు సేయువారలను విషాదులవలన నన్యులఁ జంపెడువారలను వజ్రదంష్ట్రులు గలవింశత్కృత్రుతరస ప్రళతశునకంబు లెడతెగక తిగిచి భక్షించుచుండు.

సీ. లంచంబుఁ గొని సాక్షి ర వంచించి యన్మతంబు, వలికెడుపాపాత్ముఁ ర బట్టి కట్టి యంత మాన కవీచి ర యనునరకమునందు, శతయోజనోన్నతరైలశిఖరమునఁ దలక్రిందుగా ర నునిచి యధోముఖంబుగఁ బడద్రోబ్బినరబొబ్బలిడుచుఁ గల్లోలములు లేనిరకమలాకరముఁబోలె, జడర మై యున్నపాఠాణమందుఁ

1 స్నేహబలోద్బుద్ధుల ధరామరుల హిరణ్యాది. 2 నేమపతండనంబుల శరీరంబుఁ బొలియుచుండురు 3 నతితిగ్గంబులై తప్తంబు లయినయుక్కుప్రతిమలు 4 పర్యకాలమందుఁబడఁతులఁ బొందిన, వానిఁబట్టి కట్టి వజ్రకంట,కములు. 5 దాయవులను జేర్చి తర్జురెపుడు.

- తే. బడినయంతన దేహంబురపగిలి వెక్కు,తునుక లై పాసియదిగూడికొనుచునుండ
దండియాకులతనుబొందురచుండుఁగాని,చావు లేకుండు నాదుష్టజంతువునకు. 153
- ఆ. సోమయాజిభార్యఁ శ్రీ గామించి పొందిన,వానిఁ గపటమద్యశ్రీపానసోమ
పాన మనుదినంబుఁ శ్రీ బానంబు సేయువిట్లు త్రియులను బట్టి శ్రీ సంభ్రమమున.
- ఆ. తొమ్ముఁ ద్రొక్కి మోముఁజీవువట్టఁగ మోఁది, యనలముఖమునందుశ్రీనివ్వవర్ణ
ముగను గాఁచి వక్త్రమున నిండఁగా నుక్కు, నీరు ప్రోతు రేచి శ్రీ నిష్ఠురముగ.
- న. మఱియు నీచవర్ణుండు నిష్ఠ సలుపుచుఁ దపోదానవిద్యాచారంబులఁ బెద్దల కవ
మానంబు సేయువాఁడు తొరకర్తమం బనునరకంబునందు నభోముఖుం డగుచు
బాధలం బొందు స్త్రీ పురుషు లెవ్వరేని శరీరక్షణార్థంబు పశువుల మానవుల
బలి యిచ్చిరేని వారల నిరయంబునందు యమకింకరులు సురియలం దునిమి
తద్రక్తంబు పానంబు సేయుచుం బాతాడు చుందురు గ్రామారణ్యంబులయం
దు జంతువుల శూలప్రోతంబులం గావించి (హింసించుచు హర్షించు చున్న)
వారలను శూలసూత్రం బనునరకంబునందు శూలప్రోతులం జేసిన తుత్పిపా
సాపరవశం లగుచుండఁ గంకగృధ్రాదులు (నీళ్లుతుండఁగ్రంబులం) దిగిచి భక్షిం
చుచుండు మఱియు ధూర్తస్వభావంబున జంతుపీడనంబుఁ గావించెడుపాపా
త్ముల దండశూకం బనునరకంబునందు నై వ నై దు నేడుముఖంబులసర్పంబులు
గఱచు చుండు. 156
- ఆ. ¹ఎనయ దొడ్డిలోన శ్రీ నిండలో నై నను, బశువతంగహరిణావంక్తి నెల్లఁ
బట్టి హింస సేయురపాపాత్ము వివవహ్ని,ధూమశిఖల ద్రొబ్బురదురు నృపాల. 157
- క. తనయింటికి వచ్చినమను,జాని నతిథిం గ్రోధదృష్టిఁ శ్రీ జూచినవానిం
గనుఁగవల వజ్రదంష్ట్రులఁ, దనరినయాకంక గృధ్రతతి భక్షించున్. 158
- మ. ధనవంతుం డగుమానవుండు గడఁక శ్రీ ధర్మోపకారంబులఁ
ఘనతం జేయక యుండె నేని యమలోకంబందు సూచీముఖం
బనునాదుర్గతిఁ బట్టి తోచి యిది గా శ్రీ పై యున్నభూతం బట
న్పును బాశంబులఁ బట్టి కట్టి వడితో శ్రీ నొప్పింతు రత్యుగ్రు లై. 159
- ఆ. సరవరేణ్య యిట్టిశ్రీసరకముల్ యమలోక,మందుఁ గలవు మఱి సోహస్రసంఖ్య
లందు శమనదూత శ్రీ లనిశంబు బాధింతు, రవని ధర్మదూరు శ్రీ లయిననరుల. 160
- ఆ. ధర్మవంతు లెల్లఁ శ్రీ దప్పక స్వర్గంబు,నందు భోగసమితిఁ శ్రీ బొందు చుండు
రెలమిఁ బుణ్యపాపముల శేషములవల్లఁ, బుట్టుచుందు రపనిఁ శ్రీ బుణ్యచరిత. 161
- వ. నరేంద్ర మోక్షమార్గంబు మున్నె వినిపించితి నివ్వడు నీ కెఱింగించిన వెల్లను
బ్రహ్మాండకోశంబునం జతుర్దశకోశంబులు గల వని పురాణంబులు వలుకు చుండు
నట్టి బ్రహ్మాండంబు శ్రీ మన్నారాయణనిఘాలశరీరం బగుటంజేసి బ్రహ్మాండం బెవ్వ

- రు వర్ణింతు రెవ్వరు విందురు వారలకు సకలశ్రేయస్సులుం గలుగు నీశ్వరస్థూల శరీరంబుఁ దెలిసినవారికి శ్రద్ధాభక్తులంజేసి స్థూలదేహంబు నెఱుంగ వచ్చు భూ ద్వీపవర్ష సరిదదినభస్మముద్రపాతాళదిక్షురకతారాగణలోకసంస్థితం బయి సకల జీవనికొయ్యం బై యద్భుతం బైన శ్రీహరిస్థూలశరీర ప్రకారంబు వినిపించితి¹నని.
- చ. జలజభవాదిదేవమునిసన్నత తీర్థపదాంబుజాత ని
ర్మలనవరత్ననూపురవిరాజిత కాన్తుభూషణాంగ యు
జ్జ్వలతులసీ²కురంగమదనవాసనవాసితదివ్యదేహ³ శ్రీ
నిలయశరీర కృష్ణ ధరణీధర భానుశశాంకలోచనా.
- 163
- క. శ్రీతరుణీహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వలోకరూపన భవనా
తీతగుణాశ్రయ యతివిఖ్యాతనురార్చితపదాబ్జ⁴ కంసవిదారీ.
- 164
- మ త్తకోకిలము. దండితారినమూహ భక్తినిగదాన దానవిహారి⁵ మా
ర్తాండమండలమధ్యసంస్థితశత్రుత్వరూప గదాసింహ⁶
దండశంఖనుదర్శనాంక సురభాకరార్కనునేత్ర⁷ భూ
మండలోద్ధర ణార్తపోషణ⁸ మత్తదైత్యనివారణా.
- 165
- గద్యము. ఇది శ్రీనకలనుకవిజనాకండకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం
బైన శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణంబునందు భరతాత్మజుడైనసుమతికి రాజ్యా
భిషేకంబును బాపండదర్శనంబును సుమతిపుత్రజన్మవిస్తారంబును గయునిచరి
త్రంబును గయునిసంస్తుతియు భూద్వీపవర్ష సరిదదినభస్మముద్రపాతాళదిక్షురక
తారాగణసంస్థితయు ననుకథలు గలపంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మే శానతమ్.

1 'సర్వంబును విష్ణుమయం బని తెలియుము శ్రీహరిపాదారవిందంబులు నిరంతరంబును ధ్యా
నంబు నేయువారలు విష్ణుపదంబునం జెందంగలవారలు గావున నీవు పరమభాగవతంబును నారాయ
ణపారాయణుండవును గావున నీవు వినిపించితి నీపరమపావనం బైనకథాప్రపంచంబు వినునలండు విగ
తపాపుం డైనైవంతుంబున ననియించు నని శుకయోగీంద్రుండు పరిక్షిన్న రేంద్రునకుం జెప్పె నని
నూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిట్లు' వ్రా. ప్ర. 2 మరందమన. 3 'శ్రీనిలయ నిశాచ
రేంద్రఘనసీరదమరతి రాఘవేశ్వరా' అనియు, 4 'మార్తాండవంశకుధాద్ధిపూరకుధామయూఖ సదా
సి' అనియు, 5 'భూమండలేక సతాద్విబోషణ' అనియు నీయాశ్వాసమునంత్యపద్యములును ఆదిపద్యముం
బోధి రామాంకితముగాఁ జూపట్టెడి. మఱియు నీస్కంధపురేండాశ్వాసములగద్యములును నేకగద్య
ము గాఁ గానిపించుచున్నవి.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

షష్ఠ స్కంధము.

1 వత్సాంకితకాస్తుభస్సురితలశ్రీచారువక్షస్థల
శ్రీవిభ్రాజిత నీలవర్ణ శుభరాజీవాక్షుఁ గంజాతభూ
దేవేంద్రాదినమస్తదేవమకుటోద్దిష్టోరురత్నప్రభా
వ్యావిధాంఘ్రినోజు నచ్యుతుఁ గృపావానుం బ్రశంసించెదన్. 1

ఉ. నిండుమతిం దలంతుఁ గమనీయభుజంగమరాజనుండలీ
మండనుఁ జంద్రఖండపరిమండితమస్తకుఁ దారమల్లికా
పాండురవర్ణుఁ జండతరభండను హేమగిరింద్రచారుకో
దండు మహేశు గంధగజదానవభంజను భక్తరంజనున్. 2

ఉ. హంసతురంగముం బరమహంసము నంచితదేవతాకులో
త్తంసము నాగమాంతవిదిత ధ్రువపుణ్యరమావతంసముం
గంసజిఘాంసునంశమును శిగర్పరసూత్రసమావృతాంసమున్
హింస నడంచు బ్రహ్మము నశీనశుభంబులకై భజించెదన్. 3

ఉ. మోదకహస్తునికా సమదశమూపకవాహను నేకదంతు లం
బోదరు నంబికాతనయు శివనూర్జితపుణ్య గణేశు దేవతా
హ్లాదగరిష్ఠు దంతిముఖు శివనంచితభక్తఫలప్రదాయకున్
మోదముతోడ హస్తములు శివమోడ్చి భజించెద నిష్ఠసిద్ధికిన్. 4

ఉ. కల్లతనంబు గాక పొడగట్టినపూర్వపురీతి నేడు నా
యుల్లమునందు నుండుము నరమున్నతతేజముతోడ భక్తిరం
జిల్లినచూపు గూడ విధిఁ శివెదినప్రోడ బుధాళినీడ మా
తల్లి దయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

1 కొన్ని ప్రతుల నీపద్యమునకు మాటుగా 'క. భూతనయాహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వ
లోకాపాప భవహ, తీతగుణాశ్రయ యతివి, భావిత సురార్చితపదాబ్జంకరుణానిలయా' అని యున్నది.
2 'నబ్జభవుఁ నెల్ల శుభం' వ్రా.ప్ర.

- క. విలసత్కంఠరవరప, కలితం బగునభయవరదరకరముల బెరయం
జెలరేగి భక్తులకు నల, కలుముల దయసేయుజలధికన్యకఁ దలఁతున్. 6
- క. కాళికి బహుసన్నతలో, కాళికిఁ గమనీయవలయరకరకీతికం
కాళికిఁ దాపనమానన, కేళికి వందనము సేసి కీర్తింతు మదిన్. 7
- వ. అని యిష్ట దేవతాస్థానంబు సేసి. 8
- చ. పరమనమాధిధుర్యుఁ బటూరపావనకర్త విధేయు దేవతా
వరనరవంధ్యు నద్విమలవాక్య జనార్దనకీర్తనక్రియా
భరణమర్థు వేదచయరపారగు భవ్యుఁ ద్రికాలవేది భా
సురమతిఁ గొల్పు టాప్స బుధరకోభితుఁ బుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్. 9
- క. వ్యాసుని భగవత్పదసం, వాసుని యాగమపురాణవరవిష్ణుకథా
వాసుని నిర్మలకవితా, భ్యాసునిపదపద్మయుగము క భావించు మదిన్. 10
- సీ. వరకవిత్వోద్యేకి క వాల్మీకిఁ గొనియాడి, భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
శుకమంజులాలాపు క శుకయోగిఁ బ్రార్థించి, బాణమయూరులరప్రతిభ నొడివి
భానసామిల్లిక క భారవిమాఘుల, ఘనసుధామధురవారక్యమలఁ దలఁచి
కాళిదాసుఁ గవీంద్రకల్పవృక్షముఁ గొల్చి, నన్నపాచార్య వర్ణనలఁ బొగడి
తే. వెలయఁ దిక్కనసోమయాజుల భజించి, యెఱునామాత్యుభాస్కరునిచ్చుఁగొల్చి
సుకవిసోముని నాచనసోము నెఱిగి, కవిమనోనాథు శ్రీనాథు క ఘనత మెచ్చి. 11
- ఉ. ఎమ్మెలు సెప్ప నేల జగ క మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికి
సాముగ వాక్యసంపదలు క సూటలు సేసినవాని భక్తిలో
నమ్మినవాని భాగవతరనైష్ఠికుఁ డై తగువానిఁ బేర్చి తో
బమ్మెరహోతరాజుఁ గవిరపట్టపురాజుఁ దలంచి మొక్కిదన్. 12
- వ. అని సకలసుకవినకరంబులకు ముకుళితకరకమలుండ నై. 13
- ఉ. ఎయ్యది కర్త బంధముల క నెల్ల హరించు విభూతికారణం
బెయ్యది సన్నునీంద్రులకు క నెల్లఁ గవిత్యసమాశ్రయంబు ము
న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల క నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మీరూ
పెయ్యది దానిఁ బల్కెద సురహృద్యము భాగవతాఖ్యమంత్రమున్. 14
- వ. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు వప్తస్కంధం బాంధ్రభాష రచియింపం
బూని యీకృతికిం బతిగా నద్దేవుండు గలం డని వితర్కించి నాకుం గవిత్యమ
హత్త్వంబు సంప్రాప్తం బగుకాలంబు దలంచి నారాయణుండు దైవం బని యె
ఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యీకృతిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసితి నది
యె ట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి కొండుక నై యుండ నొక్క
నాఁడు డివంబున. 15
- చ. కలితని శేషవస్త్రములు క గట్టి హిమాంబునుగంధచందనం

బలఁది వినుత్తు భూషణము శ్రీ లారఁగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం
పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ శ్రీ బొందినచోఁ గనుపట్టెఁ బల్కటం
దలమునఁ గ్రమ్మకొమ్మెఱుగుతండము రూపున నిల్పుపోలికన్.

16

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్విధి శ్రీ నుదయించుమారాండ, కోటిబింబచ్చాయ శ్రీ గూడినట్లు
హరిహర బ్రహ్మలీయాత్మ లలో నుబ్బి, కరుణ యొక్కట మూర్తి శ్రీ బెరసినట్లు
ఖరకరకరతీవ్రగతిని గరంగుచు, హేమాద్రి ¹చెంతఁబె శ్రీ లగ్నసినట్లు
ఫణిరాజఫణరాజీమణిగణవిస్ఫూర్తి, సుషిరంపువెలిఁ దలరచూపినట్లు

తే. లుట్టిపడట్లు కట్టెట్లు శ్రీ నూఁదినట్లు, తేజ మెనఁగంగ నామ్రాల శ్రీ దివ్యవాణి
పూని సాక్షాత్కరించి సంపూర్ణదృష్టిఁ, జూచి యిట్లని పలికె మంజులముగాను.

ఉ. ఆటలుఁ బాటలుం జనుపు శ్రీ లద్భుతముల్ విన నొప్పువాద్యముల్
సాటి దలంప రానిబలు సాములు మున్నగువిద్య లెల్ల నీ
కాటలుఁ బాట లయ్యె విను శ్రీ మన్నిటికిఁ మెఱుఁగిడ్డభంగి నా
చాటునఁ జాటుకారపద సాధుకవిత్వముఁ జెప్పు మింపుగన్.

18

వ. అని యాన తిచ్చుజగన్మాతృకృపావలోకననుశ్లోకుండ నై యే నొక్కశ్లోకంబు
నాక్షణంబ నుడివితె నది యెట్టి దనిన.

19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ ²సదాశ్రయాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ
సత్సంగహాయ సగుణాయ సదీశ్వరాయ
సంపూర్ణపుణ్యపతయే హరయే నమస్తే.

20

వ. ఈశ్లోకం బడైవి యంగీకరించె నంత మేలుకాంచి యానందభరితుండ నై నాట
నుండి చంద్రానుగత యగుచంద్రికయుంబోలె నారాయణాంకితం బయినకవి
త్యైతత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె దానికి ఫలంబు గా గోపికావల్లభుని నుల్లం
బున నిడుకొని.

21

ఆ. పలుకఁ గలిగె మొదల శ్రీ భాగవతార్థంబు, భర్త గృష్ణుఁ డయ్యె శ్రీ భాగ్య మొదవె
నమృతరసముఁ గోర శ్రీ నలరుచింతామణి, పాత్ర సంభవించురభంగి నిపుడు.

22

ఆ. (భాగవతము దేటరేపఱుప నెవ్వఁడు సాలు, శుకుఁడు దక్క నరునిరేపఱుడు దక్క
బుద్ధి దోచినంత శ్రీ బుధులచే విన్నంత, భక్తి నిగడినంత శ్రీ పలుకువాఁడ.)

23

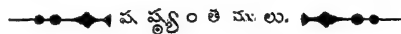
ఉ. పుట్టిననాటనుండియును శ్రీ బుట్టద యెట్టియ దట్టు నైనఁ జే
పట్టి నుతింపఁ జిత్తము శురభం బగు మద్వరవాక్యసీమకుం
బట్టము గట్టినాఁడ హరిఁ శ్రీ బాయక తత్కథనామృతంబు నే
నుట్టిపడంగఁ జెప్పుదు బుర్రోత్తము లానుఁడు శ్రోత్రపద్ధతిన్.

24

వ. అని.

25

- సీ. శ్రీవత్సగోత్రుండు శ శివభక్తియుక్తుఁ డా,పస్తంబనూత్రుఁ డశపరగుణుఁడు
సేయ్యుని శాసనం శ డ్దెజ్జనవైగ్గడ, పుత్రుండు వీరన శ పుణ్యమూర్తి
కాత్మజుం డగునాదరయూమాత్యునకుఁ బోల,మాంబకు నందను శ లమితయశులు
కనువనామాత్యుండుశఘనుఁడు వీరనమంత్రి, సింగధీమణియు నంశిత గుణాఘ్య
తే. లుద్భవించిరి తేజంబు శ లూర్జితము గ, సారిది మూర్తిత్రయం బన శ శుభ్రక్తిరి
బరఁగి రందులఁ గనువనశ్రవభ్రపునకును,ముమ్మడ మ్మను సాధ్వీయీర్ములను వెలసె.
ఉ. ఆడదు భర్తమాట కెదు శ రాడదు వచ్చినవారి వీడఁగా
నాడదు పెక్కుభాష లెడఁనాడదు వాకిలి వెల్లి కల్ల మా
టాడదు మిన్న కేని సుగుణావళి కిందిర గాక సాటి యే
చేడియ లేదు చూరికులశశేఖరుకన్వయముమ్మడమ్మకున్. 27
- క. ఆకనువయమంత్రికిఁ బుణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మరడమ్మ మము న్న
వ్యాకులచిత్తుల నిరుపుర, శ్రీకరగుణగణులఁ బుణ్యశీలురఁ గాంచెన్. 28
- క. అంగజనమలావణ్యశు, భాంగులు హరిదివ్యపదయుఁగాంబుజవిలన
ద్భృంగాయమానచిత్తులు, సింగయతెలగయలు మంత్రిశశేఖరు లనఁగన్. 29
- క. అం దగ్రజుండ శివపూజం దనరినవాఁడ విష్ణుచరితామృతని
వ్యంపివటువాగ్విలాసా,నందోచితమానసుండ శ నయకోవిదుఁడన్. 30
- ష. కాపునం గృష్ణసాదారవిందసందర్శనాదర్శితలాయమానచిత్తుండ నయి. 31

- క. శ్రీపతికి మత్పతికి నుత,గోపతికిఁ ద్రిలోకపతికి శ గురుజనబుధసం
తాపనివారణమతికిని, బ్రాపితసనకాదితతికి శ బహుతరధృతికిన్. 32
- క. హరికి గురుకలుషకుంజర,హరికి బలాభీలహరికి శ నంగస్థితగ
హ్వారికి నరహరికి రక్షిత,కరికిఁ గరాగ్రస్థగిరికి శ ఘనతరకిరికిన్. 33
- క. గుణికి సమాశ్రితచింతా,మణికి మహేంద్రాదిదివిజయమండలచూడా
మణికిఁ బ్రకల్పితశయ్యా,ఫణికి సురోభాగకాస్తూరధప్రియమణికిన్. 34
- క. కంసాసురసంహారున, కంసాంచితకర్ణకుండలభరణునకుఁ
హింసాపరవరమస్తక,మాంసకరాశితగదాభీరమతపాస్తనకున్. 35
- క. వరయోగిమానసాంతరి,కరణనుధాంభోధిభావకల్లోలన
త్పరతత్త్వశేషశాయికిఁ, జరదాయికి సకలభక్తశచింతామణికిన్. 36
- ష. సమర్పితంబుగా నాయెనర్పం బూనినషష్ఠస్కంధంబునకుఁ గథాప్రారంభక్రమం
బెట్టి దనిన హరిచరణస్థరహరిణామవినోదు లయినశౌనకాదులకు నిఖిలపురాణేతి
హాసనిర్ణయవిఖ్యాతుం డైనసూతుం డిట్లనియె. 37
- క. శ్రీరమణీరమణకథా,పారాయణచిత్తుఁ డగుచుఁ శ బలికెఁ బరీక్షి
దూభరమణుఁ డాదరంబున, సూరిజనానందసాంద్రు శ శుకయోగీంద్రున్. 38

- సీ. పద్మజైశ్వర్యశాశ్వతమూర్తి వయినట్టి, మునినాథ దయతోడ శ్రీ ముక్తిపదము
మున్నుగా సేమార్గమున వినిపించితి, వారయ నవవర్గభూరిమహిమః
గ్రమయోగసంభవ బ్రహ్మంబుతోఁ గూడ, నను పైంద నగు ననిత వినుతి కెక్క
మఱియు సత్త్వరజస్తోమసిప్రభావంబులఁ, గడిది యై యున్నట్టికర్మచయము
తే. నప్పటప్పటి కడఁగనిరయట్టి ప్రకృతి, గలుగుపురుషునిభోగార్థభుటన దేహ
కారణారంభరూపమార్గంబు మొదలు, మాటిమాటికి నన్నియుఁ గ దేటవడఁగ.
వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబు లగునానావిధనరకంబులును వాని కాద్యంతంబు
లును స్వాయంభువనంబంధి యగుమన్వంతరంబును బ్రియప్రతోత్తానపాదుల
వంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్షసముద్రాదినద్యుద్యానవనస్పతులును
భూమండలసంస్థాపనంబును వానిపరిమాణంబును జ్యోతిశ్శక్తచలనప్రకారం
బును విభం డయినపరమేశ్వరుం డెవ్విధంబున నిర్మించె నావిధం బంతయు నె
ఱింగించినాడ వివ్వడు. 40
- ఆ. కడిదివేదనలకుఁ గారణం బై యుండు, గుఱుతు లేనినరక శిరూపకాశి
పాలు గాక నరుడు గ్ర బ్రదికెడుమార్గంబు, పరమపుణ్య తెలియః బలుకవయ్య. 41
- వ. అనినం బరిక్షిన్న రేంద్రునకు శుకయోగింద్రుం డిట్లనియె. 42
- క. కట్టా త్రికరణ మెఱుంగక, పుట్టినదురితముల నపుడ శ పాలియింపనియా
కట్టిడి దేహం బుడిగినఁ, గొట్టాడును బిట్టు నరక శిరూపంబులలోన్. 43
- ఉ. కావునఁ గాలకింకరవికారము గానకమున్న మృత్యుద్రు
శిర్భాననఁ జిత్తముక వెడఁగురపాలును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్లు చుండఁ దనశ్చెల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుఁడై యథుముఁ గ బాము తెఱుగ గొనరింపఁగాఁ దగున్. 44
- క. కాలం బెడ గని పాపము, మూలముఁ జెఱుపంగ వలయు శ మును శిరోగములం
దేలినదోషము నెఱుఁగుచు, వాలాయము దాని నడఁచునై ద్యునిభంగిన్. 45
- సీ. అనవుడు నాతని గ్ర కనియె భూకాంతుండు, కనుకలి వినుకలి గ్ర గలిగినట్టి
పాపము దనకు నొకప్పని దని కని చాలఁ, బరితప్తుఁ డయ్యుఁ గ్రమ్మఱ నొనర్చు
మూఢాత్మునకు దోషమోచనం బెయ్యది, యారయ నెఱింగింపు శ మదియుఁగాక
కలుష మొక్కొక చోటఁ గ గావించునొక చోటఁ, గావించకుండుఁదత్కర్మ మెఱిగి
- ఆ. యిట్టిజనుఁడు పుణ్య శ మేరితిఁ జేసిన, నది ఫలింప నేర శ దని తలంతు
నలిలమందు మేనిశిమలినంబు పూ కుండ, గజము గ్రుంకువెట్టుగ్రతియుఁబోలె.
- వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 47
- క. కర్మము గర్మముచేతను, నిర్మలము గాదు తెలియ శ నేరక తానే

1 'మలచే బుట్టి'. 2 శిర్భానన చిత్తముక బెగడుపాలుగఁ జేయకమున్న. 3 దేహములం దే
లిసరోగము నెఱుఁగుచు' వ్రా. ప్ర.

- కర్తము సేసినఁ దత్ప్రతికర్తం బొనరింప వలయుఁ గలుగవలదురా. 48
- క. హితవు గలకుడుపు మఱి రుగ్విత్తులఁ బాడమంగ నీనిరవిధమున నతిన
ద్యోతుఁ డైనవాఁడు నిర్మలమతిచే నఘరాశి నెల్ల నీ మట్టము సేయున్. 49
- చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమున నీ దానమునకా శమనద్దమంబులకా
జపమున సత్యశౌచముల నీ సన్నియమాదియమంబులం గృపా
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు నీ నిక్కము హృత్తనువాక్యజంపుచా
పవుగుది ద్రుంతు రగ్ని శతరవర్షవనంబుల నేర్పుకై వడిన్. 50
- వ. అదియునుం గాక. 51
- ఉ. కొండఱు పుణ్యవర్తనులు నీ గోపకుమారపదారవిందజా
నందమరంద పానకలరనారతపట్నద చిత్తు లాచు గో
విందపరాయణుల్ విమలరేఖలు దోష మడంతు రాత్తలం
జెందినభక్తిచేత రవి నీ చేకొని మంచు నడంచుకై వడిన్. 52
- క. హరిభక్తిచేత గొండఱు, పరిమార్తురు మొదలు ముట్ట నీ పాపంబుల ని
ష్ఠరతరకరముల సూర్యుం, డరుదుగఁ బెనుమంచుఁ బించరమడఁచినభంగిన్. 53
- క. దంతిపురనాథ విను మొక, మంతన మెఱిగింతు శమదరమంబులు నంహా
వంతు శుభవంతుఁ జేయవు, కంతునిగురుభక్తి ముక్తి నీ గలిగించుగతిన్. 54
- సీ. హరికి నర్థముఁ బ్రాణ నీ మర్పితంబుగఁజేయు, వానికై వల్య మేరవ్వనికి లేదు
వనజలోచనుభక్తవరుల సేవించిన, వానికై వల్య మేరవ్వనికి లేదు
వైకుంఠనిర్మలనీతపరుం డైనట్టి, వానికై వల్య మేరవ్వనికి లేదు
నరసింహదరుకభాగ్యసఖలోలుం డైన, వానికై వల్య మేరవ్వనికి లేదు
- తే. లేదు తపముల బ్రహ్మచర్యాదినియతి, శమదమాదుల సత్యశౌచముల దాన
ధర్మమఖముల సుస్థిరస్థాన మైన, వైష్ణవజ్ఞానజనితనిర్యాణపదము. 55
- తే. అరయ నెన్నఁడుఁ జేటు లేనట్టిముక్తి, వర్జి మిలోకమందు నేరవ్వరికిఁ గలదు
సాధులును బుణ్యశీలురు నీ సజ్జనులును, హరిపరాయణతత్పరు నీ లయినఁ గాక.
- క. అరుదుగ నరహరిభక్తిం, బారయనియాపురుషునుకృతరపుంజంబులు వే
మఱుఁ బుణ్యుఁ జేయ నేరవు, నరవర మధుఘటముఁ బెక్కునదులుంబోలెన్.
- చ. సతతముఁ గృష్ణపాదజలరజంబులయందు మనంబు నిల్పును
వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణారాగులుఁ గాలునియగ్రపాశనం
హతుల ధరించుతత్పుభటరకౌఘములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్తములు నీ గైకొని వారలఁ జెంద నేర్చునే. 58
- వ. కావున నీయర్థంబునకుం బురాతనం బగునొక్కయితీహాసంబు గల దది విష్ణుదూ
తయమదూతసంవాదం బనంబడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. 59

—◆—◆—◆ అ జా మి లో పా ఖ్యా న ము. —◆—◆—◆

- సీ. సరనాథ వినుము కరన్యాకుబ్జపురమునఁ, గలఁడు బ్రహ్మణుఁ డజామిఖుఁ డనంగఁ
బాతకుం డతులనిర్యాగ్యుం డవజ్ఞుండు, నవ్వనదాచారి శ కష్టరతుండు
జూదంబులందు దుర్యోధంబులందును, శౌర్యంబునందు మరీచపురము గలిగి
తొత్తాత్మ పత్నిగా శ మత్తుఁ డై పరియించి, కొడుకులఁ బదుగురఁ శ బడసి చాల
ఆ. మోహజలధిలోన శ మునిగి ముచ్చట దీఱ, బాలలాలనాదిశీలఁ దగిలి
పెద్దకాల మతఁడు శ వెంపర సుఖయించి, 'ఫలిత మెల్ల వదలి శ పతితుఁడయ్యె.
సీ. నిర్మలంబునఁ జాల శ నెఱయించి త్తం బన, నల్లనివెండ్రుకలో శ దెల్ల నయ్యెఁ
దగుమోహపాశబంధంబు జాతినమాడ్కి, బొదలినయంగముల్ శ వదలి ప్రేత
నింద్రియంబులకోర్కు శ లిక నొల్ల ననుభంగి, నుడుగకతలచాల శ వడఁకఁజొచ్చెఁ
దమకంబు ప్రాయంబుఁదగిలిపోయినమాడ్కి, లోచనంబులచూడ్కి శ నీచమయ్యె
ఆ. వగరు పుట్టె నంత శ బెగలె దంతంబులు, నుక్కినయును దగ్గుఁ శ బిక్కిటిల్లె
శిరను నొవ్వఁదొడఁగెఁ శ జెదరె మనం బంత, గడిది యైనముప్పశికాలమందు. 61
ఆ. ఎనయ సతని కెనుబర దెనిమిదివర్షంబు, లంత నరుగుటయును శ భ్రాంతుఁ డగుచుఁ
గోరి పిన్నకొడుకు శ నారాయణాఖ్యుండు, బాలుఁ డగుట మిగుల శ భ క్తిజేసి.
క. తనసతియుఁ దానుఁ గూరిమి, మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నక్కురమారుని ననిశం
బును ముద్దుసేయు చుండెను, జనవర వాత్సల్య మాత్మ శ సందడిగొనఁగన్. 62
క. బాలుని ముగ్ధవచోఽముజు, ఫాలుని నిజజనకబంధురపరిణామకళా
శీలుని లోలతఁ గనుఁగొని, యాలరి బ్రహ్మణుండు నందిరీతాత్ముం డగుచున్. 64
క. అత్యంతపానభోజనకృత్యంబులఁ బొత్తు శ గలిగి శ క్రిడలఁ దత్సాం
గత్యంబు వదల కాగత, మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె శ మిక్కిలిజడుఁ డై. 65
తే. తెలియ కీరీతి నతఁడువశ్ర్రించుచుండ, భయదమగుమృత్యుకాలంబుఁ ప్రాప్తమైన
భూరివాత్సల్యవృత్తి నశప్పత్తుఁదలఁచి, యాత్మఁ బ్రలపించెనారాయణాయటంచు.
వ. అప్పుడు. 67
క. కింకరుల ధర్మరాజవ, శంకరుల దురంతపంకశనమధికజననా
శంకరుల సకలలోకభ, యంకరులం గనియె నింద్రియాకులుఁ డగుచున్. 68
క. ఘాతుకుల దండదండిత, పాతకుల మహోగ్రకర్మభరనిష్కరుణా
జాతకులఁ బ్రేతనాయక, దూతక సంతతుల నతఁడురదూరమునందున్. 69
మ. కనియెక బ్రహ్మణు డంత్యకాలమున వీరకర్ రోషనిష్ఠ్యాతులక
ఘనపీకోపవికారవక్త విరసద్గర్వక్షణోపేతులక
జనసంత్రాసకరోద్యతాయతసుపాశ శ్రేణికాహేతులక

1 'బలిత మెల్ల వదలి పతితుఁడయ్యె. 2 నర్థవచోఽముజు. 3 గలసి. 4 గూర్చి, యడరి పలపించు
నారాయణాహ్వానమునిని' వ్రా. ప్ర.

హాననవ్యాప్తివిభీతులక ముపుర నాశ్రుతానేతలక దూతలన్.

70

ప. ఇ ట్లతివికృతతుండగండాభోగవిభాగవిషమవివృత్తనేత్రులు నతిపుష్పనిష్ఠురతను
యష్టిసంవేష్టితమహోర్ధ్వరోములు నభ్యస్తనమస్తజీవాపహరణకరణప్రశస్త
హస్తవిన్యస్తపాశకారులు నగుయమభటుల మువ్వరం గనుంగొని యజామి
ళుండు వికలేంద్రియుండును వికంపితప్రాణుండును వికృతలోచనుండును వివ్యా
లాత్తు కుండును నై.

71

క. దూరమున నాడుబాలుఁడు, బోరనఁ దనచి త్రసీమఁ శ్రీ బాడగట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మనందను నొడివెన్.

72

చ. మరణపువేళ నద్దనుజరమర్దనునంస్తరణంబు సేయఁ ద

త్పరిసరవర్తులాత్మపరిపాలకునామము నాలకించి ని

ష్ఠరగతి నేగుడెంచి పాడనూపి యదల్పిరి కాలుదాసులక

ఖరతరభాషులక వికటరకల్పితవేషుల దీర్ఘరోషులన్.

73

క. దాసీభర్త నజామిళ, భూసురుఁ దత్తనువువలన శ్రీ బోరన వెలికిం

దీసినయమభటులను బోఁ, ద్రోసిరి శ్రీవరునికూర్చిదూతలు కడిమిన్.

74

—◆◆◆ విష్ణుదూతయమదూతలనంవాదము. ◆◆◆—

ప. ఇట్లు విష్ణుదూతలవలన నిర్ధూతప్రయత్నులై యమదూత లిట్లనిరి.

75

క. ఎవ్వరివారలు మాతోఁ, జివ్వకుఁ గత మేమి యిట్లు శ్రీ చిక్కినవానిం

గ్రొవ్వున విడిపించితి రింక, నవ్వులకో జమునిశాసనంబులు జగతిన్.

76

ప. అదియునుం గాక.

77

సీ. ఎవ్వరు మీ రయ్య శ్రీ యీభవ్యరూపముల్, కన్నుల కద్భుతశక్రమ మొనర్చె

దివిజులో భువిజులో శ్రీ దేవతాప్రవరులో, సిద్ధులో సాధ్యులో శ్రీ చెప్పరయ్య

దళితపాండురపద్మదళదీర్ఘనేత్రులు, వరపీతకాశేయరవాసులరయ

గండమండలనటరత్నండలద్వయులును, బటుకిరీటప్రభాభాసితులును

తే. భూరిపుష్కరమాలికాశచారువత్సు, లమితకోమలనవయశావనాధికులును

బాహుకేయూరమణిగణాభ్రజమాన, ఘనచతుర్భుజు లభ్రసంరకాశరుచులు.

క. ధనువులు నిపంగచయములుఁ, గనదంబుజశంఖచక్రశ్రీఖడ్గదాసా

ధనములు ధరియించినమీ, తనువులు లోకముల కద్భుతం బొనరించెన్.

79

క. శాంతంబు లయినమీతను, కాంతులు జగములను దిశలఁ శ్రీ గలిగినబహుళ

ధ్యాంతములఁ బాఱఁ దోలుచు, సంతస మొనరించె నిపుడు శ్రీ సర్వంకష మై.

ప. ఇ ట్లఖిలలోకానందకరకమాకారులు నఖిలవిభ్రాజమాన తేజోదుర్నిరీత్యమా

ణులును నిఖిలధర్మపాలురును నగుమీరు ధర్మపాలపరిచారుల మమ్ము నడ్డవెట్టిం

గతంబేమి యనిన (వారు ధర్మరాజానుచరులు గా రనుతలంపున) మందస్మిత

- కందభితముఖారవిందు లయి గోవిందునికందువమందిరంబు (కావలి) వారలు
వారివాహగంభీరనిర్మలపరిపోషణంబు లై నవిశేషభాషణంబుల నిట్లనిరి. 81
- ఉ. మీరు పరేతనాయకునిశ్రమేలిమిదూత లటేనిఁ బల్కుఁ డా
తోరపుఁబుణ్యలక్షణము శ్రీ దుష్కృతభావము దండకృత్యముక
బీరముతోడ సీతని కశీభీష్టనివాసముఁ బూని దండ్యు లై
వ్వారలొ సర్వభూతములొ శ్రీ వా రొకకొండఱుపాపకర్తులొ. 82
- వ. అనిన యమభటు లిట్లనిరి. 83
- క. వేదప్రణిహితమే యను, మోదంబుగ ధర్మ మయ్యె శ్రీ మున్ను తదన్యం
బేది యగు నది యధర్మం, బాదియు హరిరూపు వేద శ్రీ మని వినుకతనన్. 84
- సీ. ఎవ్వనిచేఁ దన శ్రీ యిర వైందుత్రిగుణస్వభావ మైనట్టియీశ్రాణిచయము
లనుగుణానామక్రీయారూపములచేత, నేర్పడుగతిఁ దాన శ్రీ యెఱుఁగఁబడును
సర్వముం డనలంబు శ్రీ నాకాశమును బ్రభం, జనుఁడు గోచయమును శకశధరుండు
సంధ్యలు దినములు శ్రీ శర్వరీచయములుఁ, గాలంబు వసుమతీశబలములును
తే. దేహధారికి సాక్షు లై శ్రీ తెలుపుచుండు, దండనస్తానవిధము సరద్ధర్మగతియుఁ
దగులుమీర్శిక్రమానురోధనము సేసి, యఖిలకర్మలు దండార్థు శ్రీ లరయ నెపుడు.
- తే. కోరికర్తంబునడ వెడుకవారి కెల్లఁ, గలితశుభములు సశుభములొ శ్రీ గలుగుచుండు
సరయఁగా దేహి గుణసంగి శ్రీ యైనయపుడే, పూని కర్తంబు సేయకశ్రమానరాదు.
- క. ప్రకృతమునఁ దా నొనర్చిన, సుకృతము దుష్కృతము నెంత శ్రీ చూడఁగ నంతే
వికృతి గని యనుభవించుచు, నకృతమతిం దత్ఫలంబు శ్రీ నతినిపుణుం డై. 87
- వ. మఱియు వినుండు జన్మంబు శాంత ఘోరమూఢగుణంబులచేత నైనను (సుఖ
దుఃఖగుణంబులచేతనైనను) ధార్మికాదిగుణంబులచేత నైనను సకలభూతంబులుఁ
దైవిధ్యంబు నేప్రకారంబునం బొందు నాప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం
బొందు చుండు దేవుం డై నయముండు సర్వజీవాంతర్యామి యై ధర్మాధర్మయుక్తం
బై నపూర్వరూపంబులొ విశేషరూపంబులచేతం జూచు చుండి వాని కనురూపం
బులఁ జూతించు చుండు సవిద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుం డై స్రావీన
కర్తంబులచేత నేర్పడినవర్తమానదేహంబు నే నని తలంచు చుండి నప్తజన్మస్మృతి
గలవాఁ డై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాలకుండు మఱియుఁ గర్తేంద్రియంబుల
చేతఁ గర్తంబులం జేయు చుండి జ్ఞానేంద్రియంబులచేతఁ దమోవిషయంబు లైన
శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగు చుండి పదియాజవది యైనమనంబుతోఁ
గూడి పదియేడవవాఁ డగు చుండి పోడశోపాధ్యంతర్గతుం డై యొక్కరుం డై న
జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియ కర్తేంద్రియ
మనోవిషయంబులఁ బొందు చుండి పోడశశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరఁగి

గుణత్రయకార్యం బనునిమిత్తంబున హర్ష శోకభయంబుల నిచ్చు చున్నసంసారంబు ధరియించు చుండు విజితవడ్వర్లుం డైనదేహికర్తంబు లొల్లనిబుద్ధి నెఱింగియు వినియుఁ గర్తంబులు సేయుచుండి తనసంచారకర్తంబునం జుట్టుకొన్న పసిరి కాయపురువునుంబోలె నిర్లమోషాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందుచుండు వర్తమానవసంతాదికాలంబు భూతభావివసంతాదికాలయోగ్యం బైనపుష్పఫలాదులుతత్కాలజ్ఞాపకంబు నెట్లు సేయు నట్లు భూతభావిజన్మంబులకు ధర్తాధర్తంబులు నిదర్శనంబులు సేయు చుండు నొక్కనరుండు నొకక్షణంబును గర్తంబు సేయకుండువాఁడు లేఁడు పూర్వసంస్కారంబులం గలగుణంబులచేతఁ బురుషుం డవశుండు గావున బలిమిఁ గర్తంబు సేయింపం బడు చుండు నవ్యక్తినిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబు లైన స్థూలసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృసదృశంబులగు చుండు నిట్టివివర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతిసంగమంబునం గలుగుచుండు నాప్రకృతి పురాణపురుషుం డైనయప్పరమేశ్వరుని సేవించినం దలంగు చుండు.

88

- సీ. కావున నితఁడు సత్కర్తవర్తనమున, భూదేవకులమునఁ గల బుట్టినాఁడు దాంతుఁ డై శాంతుఁ డై కి ధర్మసంశీలుఁ డై, సకలవేదంబులఁ గల జదివినాఁడు అనయంబు గురువుల కి నతిభులఁ బెద్దలఁ, జేరి శుశ్రూషలఁ కి జేసినాఁడు సర్వభూతములకు కి సమబుద్ధి యై చాల, బహుమంత్రసిద్ధులఁ కి బడసినాఁడు
- తే. సత్యభాషణనియమంబు కి జరపినాఁడు, నిత్యనైమిత్తికాదుల కి నెరపినాఁడు దండిలోభాదిగుణములఁకదరపినాఁడు, మంచిగుణములుదనయందుకమరిపినాఁడు.
- క. సతతాచారసమంచిత, మతి యై సుజ్ఞానమునకు కి మరిగెడుతఱి నా యతగతి నాతని కంగజ, మత మైనవయావనాగిమం బెడఘాచ్చెన్. 90
- సీ. కడకంట యావనగర్వంబు వైడగట్టె, మదిలోన నుద్యోగమదము దొట్టెఁ గడు మేనఁ గామవికారంబు దలచూపె, ముఖమునఁ జిఱునవ్వు కి మొలకలెత్తె నతిపుష్టి నిఘరం కి బయ్యె దేహం బెల్లఁ, గచభారమున నెఱిగింపు మెఱసెఁ గటిభారమున నూరుకాండముల్ జిగి మీఱె, బాహుశాఖలు దీర్చి భంగిదోఁచె
- ఆ. నురము విపుల మయ్యె కి నుల్లనద్వరకాంతి, పూర మంగకమునఁ కి బొందుపడియె భూరి తేజఁ డయినభూసురాస్వయునకు, సభినవైకయావనాగమమున. 91
- క. హృదయమానఁ బాడముయావన, మదము వెలిం దోచుభంగి కి మానితరుచిఁ ద ద్వదసమున నూఁగుమీసలు, వైదలుచుఁ గ వృడరి చూడఁ కి బొంకం బయ్యెన్.
- వ. మఱియును. 93
- క. తమ్మివిరిమిఁద వ్రాలిన, తుమ్మెదపం క్తియునుబోలెఁ కి దోరపులీలం గ్రమ్ముకొని విప్రతనయుని, నెమ్మొగమునఁ గానఁబడియె కి నెఱిమీసంబుల్. 94
- ప. అంత సనంగబ్రహ్మతంత్రంబునకు వసంతు డొనర్చునంకురార్పణారంభంబునం

బోలె లలితకినలయవినర ప్రసారభాసురబహుపాదపాదిపురోపవనపవనజవన ప్రభా
వపరికంపితవిటవిటీజన హృదయప్రపుల్ల పల్ల వధల్లంబును ననూనప్రసూననిర్భర
గర్భావిరూప్తసురభివరాగపటలపటఘటితసభోమండలంబును నమందనివ్యంధ
మరందబిందునందోహకందళితచి త్రమత్తమధుపసంకులీర్ఘంకారముఖరితసకల ది
శావలయంబును నిరంతరధారాశరసభరితపరివక్ష్యఫలానుభవప్రభవ సమ్మాద
వాదశుక ప్రముఖవతంగకోలాహలంబును నై మధుమానంబు సర్వజనమనో
హరంబును నై నిఖిలవనపాదపంబుల నలంకరించె నయ్యవసరంబున నజామి
ళుండు పితృనిర్దేశంబునం గుళనమిత్తుష్పఫలార్థంబు వనంబున కరిగి తిరిగి వచ్చు
సమయంబున నొక్కలతాభవనంబున.

95

క. బద్ధానురాగ యై స్వర, యుద్ధంబున కలరుబుద్ధి శ్రీమరుకామకళా
సిద్ధ యగువృషలితోఁ బ్రియ, వృద్ధిం దగఁ గూడి యున్న శివు నొరుఁ గాంచెన్.

క. భటునిక రతిశాస్త్రకళార్యటునిక వరయావనానుభవమదవిభవౌ
దృటునిక సురతేచ్ఛానం, ఘటునిక విగతాంబోరుకటునిక విటునిన్.

97

శా. హాలాఘూర్ణితనేత్రతో మదనతంత్రారంభసంరంభతో
'ఖేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతోఁ శ్రీగీర్ణాలకాజాలతో
హేలాలింగనభంగివేషవతితో శ్రీనిచ్చావతీ²మూర్తితోఁ
గేళిం దేలుచు నున్న వానిఁ గని బుంకభూతరోమాంచుఁ డై.

98

క. కలికి వరుమదనకదనపు, బలుకులకలకలము బెడఁగునవడుమేఖలము
వ్వలరవళిఁ దగిలి 'గతిగొనఁ, గలకంఠి రతంబు నలుపునగమకముఁ గనియెన్.

99

క. కవకవ నై పదనూపుర, రవరవలా గుబ్బుకొన్న శరతివతిగతులం
జవచివ నై విటుచెయ్యల, రవళి² రతినల్పురతులరవరవ గనియెన్.

100

చ. కురు లళికంబువై నెగయఁ శ్రీ గ్రామ్ముడి వీడఁగ గుబ్బదోయివై
సరములు చొకళింపఁ గటిసంగతి మేఖల తాళింప స
త్కరవరకంకణావళులు శ్రీ గర్జిలఁ గౌ నసియాడ మీఁదు గా
మరునివిసోదముల్ సలిపె శ్రీమానిని యావనగర్వరేఖతోన్.

101

క. మవ్వపునుకుమారాంగిని, జవ్వని నుపగూహనాదిసముచితరతులక
నివ్వటిలుదానిఁ గని మది, నువ్వి ఘోరంగ మన్న శ్రీశోద్ధిపనుఁ డై.

102

తరలము. బహుళదృక్పరిపాకమోహనిరబద్ధుఁ డౌచు మనంబులో
సహజకర్మము వేదశాస్త్రము శ్రీ సాత్త్వికంబుఁ దలంచి త
న్నిహితచిత్తము వట్టి పట్టుఁగ శ్రీ నేరఁ డయ్యె సదామనో
గహనమందు మరుండు పావకుశైవడిం జరియింపఁగాన్.

103

1 ఖేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతో. 2 మూర్తితో. 3 కలికివగమదన. 4 గరిగొన; రతిగొన

5 కవకవలై...రవరవలై గుబ్బుగొన్న.

- శా. ఆలీలావతిగండపాళికలవై శ హాన ప్రసాదంబువై
నాలోలాలకపంక్తివై నళికవై శ నాకర్ణదృశ్యుత్తివై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకటివై శ నిచ్చల్ పిసాళింపంగా
జాలిం బొందుచు నాత్మ గుందుచు మనోజాతానలోపేతుఁ డై . 104
- తే. మఱి కలచారవర్తన శ మాలుచేసి, పరఁగుపితృర్థములు దానిరేపాలు చేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తి శ జాలుచేసి, లోలలోచనపనఁ జెంది శలోలుఁడయ్యె. 105
- క. శ్యామఁ గునుమాస్త్రఫేలన, కామఁ గులస్త్రీలలామఁ శ గమనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక, ధామమున నటించె గ్రించుదనమెదఁ బొడమన్.
ఉ. బంధులఁ దిట్టి నజ్జనుల శ బాధలఁ బెట్టి యనాథకోటిఁ బెం
బందెలు నుట్టి యారములు శ వట్టి పథంబులు గొట్టి దిట్ట యై
నిందల కోర్చి సాధులకు శ నిందితుఁ డై గడియించువిత్ర మా
నుందరి కిచ్చి మచ్చిగలు శ సొం పెదఁ గూర్చి వసించె దత్తుపక్.
నీ. నముచితశ్రుతిచర్చ శ జర్చింప నొల్లక, నతికుచద్వయచర్చ శ జర్చ సేయుఁ
దర్కకర్కశతశతతర్కంబు గా దని, కలికితోఁ బ్రణయతతర్కంబు సేయు
స్త్రుతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్పతి, పదవాక్యసంగతి శ పరఁగఁ జేయు
నాటకాలంకారశనై పుణం బుడిగి త, న్నాటకాలంకారపాటిఁ దిరుగుఁ
తే. బరఁగఁ జిరకాల మీరితఁ శ బాపనియతి, రమణ దాసీకుటుంబభారము వహించి
యదికుటుంబినిగాఁగఁ బాశపాత్తుఁడగుచు, నశుచియునుదుష్టవర్తనుఁడై మెలంగె.
క. అటు గాన పాపకర్మునిఁ, గుటిలుని నుజనార్తు ధూర్తు శ గ్రూరుని నేమా
వటమునఁ గొని యెగైద మంతట దండమువలన నితఁడు శ ధన్యత నొందున్.
వ. ఇట్లు వలుకు చున్న యమదూతల వారించి నయకొవిదు లై నభగవద్దూతలిట్లనిరి.
క. అపురా ధర్మవివేక, ప్రనరులపన గానఁబడియె శ బాపము పుణ్య
దృవుల యదండులదండన, వివరం బొనరింపఁ బడియె శ విధి యెఱుంగమిచేన్.
చ. సములును సాధులుక విహితశాసనులుక సుదయాభురుక శుభా
త్తములును నై నయట్టితలిదండ్రులు బిడ్డల కెగ్గు సేయుచో
గ్రమ మఱి వార లెవ్వరికి శ గైకొని కుయ్యిడఁ జాలువారు సం
భ్రమమతి మీమనంబులఁ దిరంబుగఁ జర్చ యొనర్చి చూడుఁడా. 112
- ఆ. ఎఱక గలుగునాతఁ శ డేది యొనర్చిన, నది యొనర్తు రితరు శ లైనవార
లతఁడు సత్య మిట్టి శ దననీని లోకంబు, దత్ప్రవర్తనమునఁ శ దగిలియుండు. 113
- ఆ. నెమ్మి దొడలమీఁద శ నిద్రించుచెలికాని, నమ్మదగినవాడు శ నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధిఁ జంపఁ శ దొడరునే యెం డై నఁ, బ్రీతి లేక ధర్మదూతలార. 114

1 'మాటునేసి' అ. ప్ర. 2 ధామంబు నడంచుక్రించు. 3 ధర్మవిశాకప్రవరులనభఁ గానఁ.

ఆ. చిత్త మెల్ల నిచ్చి ర్చెలితనంబున వచ్చి, నచ్చి కలయ మెచ్చి ర్నమ్మువానిఁ
గరుణగలుగువాఁడగుకడుసామ్యుఁ డగువాఁడు, చింతసేయ కెట్లు సేయువ నేర్పు.

వ. అదియునుం గాక.

116

ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు ర్ నెక్కుడుపుట్టువులందుఁ జెంది యా
యాతము లై నపాపనివహంబుల నన్నిటిఁ బాఱి దోలి ప్ర
భాతమతిక్ మహామరణకాలమునఁ హరిపుణ్యనామసం
భూతసుధామయాద్భుతవిభూతికరాక్షరసంగ్రహంబునన్.

117

సీ. బ్రహ్మహత్యా నేకరేపాపాటవుల కన్ని, కీలలు హరినామరీక్షీర్తనములు
గురుతల్పకల్పఁగ్రహారసర్పములకుఁ, గేకులు హరినామరీక్షీర్తనములు
తపనీయచౌర్యాఘోరతమనంబునకు సూర్య, కిరణముల్ హరినామరీక్షీర్తనములు
మధుపానకిల్బిషకమదనాగనమితికి, గేనరుల్ హరినామరీక్షీర్తనములు

తే. మహితయోగోగ్రనిత్యసమాధివిధుల, నలరుబ్రహ్మాదిసురులకు ర్ నంద రాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యభోగభాగ్య, భేలనంబులు హరినామరీక్షీర్తనములు.

118

సీ. ముక్తికాంతై కాంతరమోహనకృత్యముల్, గేలిమై హరినామరీక్షీర్తనములు
సత్యలోకానందరసభాగ్యయుక్తముల్, గేలిమై హరినామరీక్షీర్తనములు
మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యాభిషిక్తముల్, గేలిమై హరినామరీక్షీర్తనములు
బహుకాలజనితతరపక్షఫలసారముల్, గేలిమై హరినామరీక్షీర్తనములు

తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయరహితంబు, లభిమతార్థంబు లజ్ఞానహరణకరము
లాగమాంతోపలబ్ధంబులమృతసేవ, లార్తశుభములు హరినామరీక్షీర్తనములు.

క. కామంబు పుణ్యమార్గ, స్థేమంబు మునీంద్రసాంద్రచేతస్సరసీ
ధామంబు విష్ణునిర్మల, నామంబుఁ దలంచువాఁడు ర్ నాథుండు కాఁడే.

120

క. డెందంబు పుత్రువలనం, జెందిన దని తలఁప వలదు ర్ శ్రీపతిపేరే
చందములఁ బలుకఁ గలిగిన, నందకధరుఁ డందుఁ గలఁడు ర్ నాథుం డగుచున్.

ఆ. బిడ్డపేరు వెట్టి ర్ పిలుచుట విశ్రామ, కేలి నైన మిగులఁ ర్ గేలి నయినఁ
బద్ధగద్యగీతరభావార్థముల నైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁపఁ ర్ గలుపవారము.

122

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి ర్ కుందినచోట మహాజ్వరాదుల్లం
జేలినచోట సర్పముఖరీషీడల నందినచోట నార్తు లై
తూలినచోట విష్ణు భవరదూరునిఁ బేర్కొని రేని మీఁద న
క్కాలుని యాతనావితతిఁ ర్ గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్.

123

సీ. అతిపాపములకుఁ బ్రయత్నపూర్వకముగఁ, దనుపాపములకమితంబు గాఁగ
నన్మనివరులచే ర్ సంపాద్య మై యుండు, నిర్మలం బగుపాపరీనిష్క్రమములు
గ్రమరూపమున నుపశమనంబు లగుఁ గాని, తత్త్వాపచయములు ర్ దలఁప లేవు

- సర్వకర్తృబుల శ సంహార మొనరించి, చిత్తంబునకుఁ దత్త్వసిద్ధి నొనఁగు
ఆ. నొసర నీకు సేవ శ యోగిమానససరో, వాసుసేవ హేమరవాసుసేవ
వేదవేద్యుసేవ శ వేదాంతవిభుసేవ, పరమపురుషుపాదరపద్యసేవ. 124
- క. హరి నెఱుంగనియాబాలుఁడు, హరిభక్తులతోడఁ గూడి శ హరి యనువాఁడు
సరి యై దోషము లడఁచును, గరువలతో నన్ని దృఢముఁ శ గాల్చినభంగిన్. 125
- ఉ. ఆరయ వీర్యవంత మగునాపథ మెట్లు యదృచ్ఛ గొన్నఁద
చ్చారుగుణంబు రోగములఁ శ జయ్యునఁ బావెడుమాడ్కిఁ బుణ్యవి
స్ఫూరుని నంబుజోదరునిఁ శ బామరుఁ డజ్ఞఁ డవజ్ఞఁ బల్కినన్. 126
- క. ధృతి దప్పినతఱిని బురాకృతమునఁ గా కెట్లు దోఁచుఁ శ గేశవుఁడు మదిన్
మితి లేనిజగముఁ దాల్చిన, యతఁ డొక్క నిమనములోన శ నడఁగెడువాఁడే. 127
- మ. నిరతం బై నిరవద్య మై నిఖలచిరన్నిర్దామై నిత్య మై
నిరహంకారగుణాధ్యమై నియమ మై శ నిర్దోష మైనట్టిశ్రీ
హరినామస్తరణామృతం బితఁడు ప్రత్యక్షుంబు సేవించె దా
మరణాంతంబున నిట్టినజ్ఞనునిధర్మం బేల వ్యర్థం బగున్. 128
- వ. అని యిట్లు శ్రీమద్భగవద్దూతలు భాగవతధర్మంబు నిర్ణయించి శ బ్రాహ్మణుని నతి
ఘోరం బయినయావ్యసాళబంధనిర్ముక్తునిం గావించి శ యమభలులవలనియుదు
టు వాపి రంత నాయమదూత (లాభగవద్దూతలసంభాషణప్రభావంబునఁ దమ
మనంబుల శాంతి నొంది భగవత్త్వజ్ఞాసు లయి) చేయునది లేక (నిరాకృతు
లై) యమలోకంబునకుం జని పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించి రంత. 129
- క. అతఁడును బాశఁచ్యుతుఁ డై, గతభయఁ డై ప్రకృతి నొంది శ కడునుత్సవసం
గతిఁ జూచి మ్రొక్కిమదిలో, నతులితముద మొదవి పొదలి శ హరిదాసులకున్.
- ఆ. నిలిచి కేలు మొగిచి శ పలుక నుద్యోగించి, చెలఁగు చున్నలోనిరతలపు దెలిసి
చక్రధరునికూర్చి సహచరు లరిగి ర, దృశ్యు లగుచు దేవదేవుకడకు. 131
- క. వేదత్రయసంసాద్యము, మోదంబు గుణాశ్రయంబు శ మొగి భగవద్ధ
ర్మాదేశం బగతద్భట, వాదంబు నజామిళుండు శ వదలక వినుచున్. 132
- క. శ్రీమన్నారాయణపద, తామరసధ్యానసలిలభాతమహాఘ
స్తాముం డై సద్భక్తికి, ధామం బగు చుండఁ దెలిసి శ తత్తణుమాత్రన్. 133
- క. బరవసమున సరికట్టిన, దురితంబులఁ దలఁచి తలఁచి శ తుదిఁ దాపమునన్
హరి నీకు నాశ్రయించుచు, బరితాపము నొంది పలికె శ బ్రాహ్మణుఁ డంతన్.
- సీ. వృషలియం దనురాగరవృద్ధిఁ బిడ్డలఁ గని, కులము గోదావరి శ గూలఁ ద్రొచి

1 హరిభక్తుఁడు భక్తితోడ హరి యున రెండు. 2 యాయార్థంబున మీకు సంశయంబు గలదేని
మీరాభాషకుఁ బొం దని పలికి బ్రాహ్మ. 3 మృత్యువువలనియెడరు వాపి. 4 దురు పెట్టడవన్.

- రచ్చల కెక్కి వెళ్ళరజ్జుసేతల సరి,వారిలోపలఁ దలరవంపు చేసి
కట్టిడిముదుక నై శ కర్మ బంధంబుల,పుట్ట నై నిందల ప్రోవ నగుచుఁ
దరుణులరోతలఁ శ ద్రవ్యి భోగించిన,కడిఁదినాజన్మంబు శ గాలి పోయెఁ
- ఆ. జదువు చట్టువడియె శ శాస్త్రంబు మన్నయ్యె,బుద్ధి పురువుమే సెఁబుణ్యమడఁగె
నీతి మట్టువడియె శ నిర్మలజ్ఞానంబు, ముట్ట నుడిగె బోధ శ మూరిఁ బోయె.
- క. చిక్కనిచక్కనిచన్నుల,మక్కువయిల్లాలి విడిచి శ మాయలు గలయీ
వెక్కనపుమద్యపానపు,ఊక్కవసం దగిలి దుర్విరటుండ నై చెడితిన్. 136
- ఉ. అక్కట ఘోరదుష్కృతమహానలకీలలు నన్ను ముట్టి పే
రు క్కడఁగింప కిట్లు ధృతి శ నుండఁగ నిచ్చె నహో దురాత్మునిఁ
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల నశకల్మషచిత్తులఁ బెద్దలఁ మ తే
దిక్కును లేనివారిఁ బలుర శ్రీక్కులఁ బెట్టుచుఁ బాటఁ దోలితిన్. 137
- క. అకృతజ్ఞఁడ నై విడిచితిఁ, బ్రకృతిం గలబంధువులను శ బాల్యముననుదు
ర్వికృతిఁ బడ కుండఁ బెంచిన, నుకృతుల మజ్జనకవరుల శ శోభనకరులన్. 138
- వ. అప్పడు. 139
- ఆ. వెక్కుపాతకముల శ భృశదారుణం బైన,దొడ్డనరకమందుఁ శ బడ్డనన్ను
నాపదలకుఁ బాపి శ యరికట్టి రక్షించి, రిట్టిధర్మపురుషు శ లెందువారొ. 140
- శా. చోద్యం బై కలపౌలె నీక్షణమునం శ జూడంగఁ బ్రత్యక్ష మై
వేద్యం బయ్యెను నన్ను నీష్ఠినమహావీరుల్ భృశోదగ్రు లా
యుద్యోగంబులవారు పాశధరు లీరయుత్సాహముల్ మాని స
పాద్యానేకవికారరూపకుటిలప్రఖ్యాతు లెం దేఁగిరో. 141
- ఉ. దారుణపాశబంధనవిధానములకా నరకార్ణవంబులోఁ
గూరినవాని నన్ను జెడ శ కుండ నొసర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుహనేత్రు లుజ్జ్వలనభోమణితేజులు లోచనోత్సృహల్
చారుదయానమంచితివీరచారులు నల్వరు నెందుఁ బోయిరో. 142
- మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు కనరన్నా శీకపత్మాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరు లాశానూరుబాహుల్ స్థితా
నను లాలంబితకర్ణ వేప్పననువర్ణ చ్ఛాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమగ్రస్ఫూర్తి నెం దేఁగిరో. 143
- వ. పాతకుండ నగునాకు నవిబుధో త్తమదర్శనంబు పురాకృతంబు లగుపుణ్యవిశే
షంబులం గాని దొరక నేరదు తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రసన్నం బయి
యొప్పె నట్లు గా కుండఁ నేనిఁ గలుషవర్తనంబున వృషలీభర్త నై యుండి మృ

తః బాంధు చున్ననాదుజిహ్వకు శ్రీమన్నారాయణనామగ్రహణంబు సంభవం
ప నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జడుండ 1 బ్రహ్మహతుకుండను, మానలోభమోహమత్సరుండ
నాకుఁ నెట్లు దొరకు 1 నారాయణునిదివ్యనామవిమలకీర్తనంబు మదికి. 145

సీ. దారుణమోహంధరకారపూరితుండను, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
పంచమహాతీవ్రపాతకోపేతుండ, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
కాటిల్యకితవవీరకారపారీణుండ, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె
యఖలదుఃఖైక ఘోరార్థావమగ్నుండ, హరివిస్మయస్మరణార్హమతినె

తే. నిందలకు నెల్ల నెల వై ననిర్గుణుండ, మందభాగ్యుండ నే నేడ 1 మధువిదారి
దివ్యగుణనామకీర్తనతెఱుగ దేడఁ బూర్వసుకృతంబు గాకెట్లు 1 పొందఁగలుగు.

వ. అని వితర్కించి. 147

మ. యతచిత్తేంద్రియుమారుతుండ నగుచు 1 యత్నం బొనర్తు హరి
వ్రతసంపత్తికిఁ బుణ్యవృత్తికిఁ జిదాశవాసోన్ముఖానక్తికి
యుతనిర్వాణపదానురక్తికి సుఖోద్యోగక్రియాశక్తికి
ధృతిబ్ధోత్తమముక్తికి సకలభారత్రీధుర్యనద్యక్తికిన్. 148

క. విడిచితి భవబంధంబుల, 1 నడచితి మాయావిమోహ 1 మైనతమంబు
న్నడిచితి నరివర్గంబులఁ, గడచితి నాజన్మదుఃఖకర్తారవమున్. 149

క. యోషి ద్రావంబున నను, 2 నేషణముఖగహ్వరమున 1 నెగమ్రంగి కడు
దేవమున గోతి సేసిన, దోషపునీయాత్మమాయ 1 దొలఁగం గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపం బొత్త స్నేహంబునం దోచిన నాబ్రహ్మణుండు.

మ. భగవద్ధర్మపరాయణోత్తములసంభాషైకమంత్రంబుల
మిగులఁ జ్ఞానము పుట్ట మోహభవసమ్మిత్రాత్మబంధంబులం
దెగ ఖండించి నబంధుమిత్రసుతపత్రీమోహవిశ్రాంతుఁడై
జగతీనాథు రమేశు కృష్ణునిదయైశ్వర్యంబులం గోరుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు, ధర నెన్నఁడుఁ జెడనిపుణ్యార్థనములమూటల్
వరముక్తికాంతతేటలు, నరిషడ్వర్గంబు చొరనిరయరు దగుకోటల్. 153

సీ. అనుచు నాబ్రాహ్మణుం 1 డతితత్త్వవేదియై, భవబంధములనెల్లఁ 1 బాఱఁద్రోచి
మొనసి గంగాద్వారమున కేగి యచ్చటఁ, 2 బ్రబ్ధినదేవతారభవనమందు
నాసీనుఁడై యోగమాశ్రయించి చెలంగు, దేహేంద్రియాదులతెరువువలనఁ
దనుఁ బొపుకొని పరతత్త్వంబుతోఁ గూర్చి, మానుగా యోగసమాధిచేత
ఆ. గుణగణంబుఁ బొసి 1 4కొమ రొప్పినభగవదనుభవాత్మయందు 1 నాత్మఁ గలిపి

1 'జడిసితి మాయావిమోహానంతమనంబు' వ్రా. ప్ర. 2 'నీషణ... మింగుచు బత్సేషమున.

3 పంచినదేవాలయంబునందు. 4 కొనుచును భగవంతుఁడైనయాశ్చ' వ్రా. ప్ర.

రమణః దన్ను మొదలగరక్షించినట్టియా, పురుషవరులఁగాంచిరహసఁగ మొక్కె.

వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచి పుణ్యశరీరుం డై యగ్ర భాగంబునం బ్రాగుపలభు లై నమహాపురుషకింకరులం గాంచి సమంచిత¹రో మాంచితచలచ్ఛటాపింజరిత స్వేదబిందునందోహమిషవిష్యందమహానందవల్లి కామ తల్లి కాంకురసంకులపరిశోభితతనుండును హర్షనికర్ష మాణమానసోద్యోగయోగ ప్రభావ్రాత్యాహ విన్నయమండస్థితకండళితముఖారవిండకండళితుండును ²నిఖిల జగజ్జేగీయమానాఖండశుభ ప్రద శుభాకారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమాన నుండును నై ప్రణామంబు లాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గళేబరంబు విడిచెం గావునఁ దత్త్వణంబ హరిహర్వ్యవర్తు లై నదాసవరులస్వరూపంబుఁ దాల్చి యావిష్ణుసేవకులతోడం గూడి (దివ్యమణిగణాభిరతం బై) సువర్ణ (మయం బై నయన మాన) విమానం బెక్కి నకలమహానందభోగభాగ్యానుభవాకుంతితం బై నవైకుంఠ నగరంబునకు శ్రీమన్నారాయణపదారవిండసేవాచరణపరిణామాస్థితికిం జనియె నిట్లు విప్లావితసర్వధర్తుం డైనదాసీపతి గర్హితకర్తంబులచేతఁ బఠితుండును హత వ్రతుండును నై సరకంబునం గూలు చుండి భగవన్నామగ్రహణంబున నద్యోము క్తుండయ్యెఁ గావున.

155

క. కర్తంబు లెల్లఁ బాయను, మర్తము డెల్లఁవంగ లేరు శ్రమఘరిపుపేరే పేర్కి బఠించుటకంటెను, దుర్తదమునఁ జిత్త మెన్నిశ్రోత్రవలఁ జన్నన్. 156

ఉ. పాండనవంశపావన నృపాలక యీయితిహాస మెవ్వఁడే నాండాకభక్తి లేక విను శ్రీ నోర్పుమెయిం బఠియించు నాతఁడు ద్దండత ముక్తికామినికిఁ శ్రీ దానక మై దనుజారిలోకమం దుండు మహావిభూతి యమరదూతలచూడ్కి కగోచరాకృతిన్. 157

తే. అరయఁ బుత్రోపచారిత శ్రీ మైనవిష్ణునామ మవసానకాలంబురసను భజించి శార్ఙ్గనిలయుంబుఁడేరె నశజామిళుండు, నిట్లు సద్భక్తి బలికిన శ్రీ నేమి సెప్ప. 158

క. కోరినవారల కెల్లను, జేరువకై పల్కవడము శ్రీశ్రవరుని మదిం గోరినవారల కెల్లను, దూరము మోక్షాప్తి యెన్నిశ్రోత్రవల నైనన్. 159

వ. అనినం బరీక్షింప రేంద్రుం డిట్లనియె ముసంద్రా యాజ్ఞాభ్రష్టుం డై యమధర్మరాజు శ్రీవిష్ణుని దైశకులచే విహతు లై నభటులచేత వర్ణింపంబడిననారాయణదేవుని మహానుభావం బాకర్ణించి వారల కే మనియె మఱియు నెన్నఁ డేని యమదం డంబు విఫలం బై పోయినతెఱంగు గల దేని వినవలయు నీనందేహంబుఁ బాప (మహాత్మా) సీవు దక్కఁ దక్కినవారలు చాల రని తలంచు చున్నవాఁడఁ జిత్తం

1 'రోహంచచ్ఛటాపింజరిత స్వేదకణనందోహ. 2 దలితలోచనోశ్నివకరాకారసందర్శనాన ధాకే యుండును నై ప్రణామ. ప్ర.

బును బ్రసాదాయ త్తంబుగా భవదీయవచనసుఖాధారలం బ్రసాదిం వలయు ననిన శుకుం డిట్లనియె. 160

- క. శ్రీకృష్ణభటులచేత ని, రాకృతు లై యామ్యభటులు శ్రయమునకు నాత్మ స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ, మీక్రియ మున్ తెలిపి రదియు నెఱిగింతుఁ దగన్.
- తే. చేరి ¹త్రైవిధ్యమున మించు శ్రీజీవతీకిఁ, గర్తృఫలములఁ దెలిపెహాకారణంబు లగుచు శిక్షించువార లీయవనిమీద, దేవ యెందఱు గలరయ్య శ్రీతెలియవలయు.
- క. దక్షిణదిశాధినాయక, శిక్ష దగం జేయువారు శ్రీక్షితిఁ బెక్కండ్రే, నీక్షయమును నక్షయమును, సాక్షాత్తుగ నెందు రెండు శ్రీసంపన్న మగున్. 163
- తే. దట్ట మైనట్టికర్మబంధములనెల్ల, నాజ్ఞ వెట్టెడువారు పె శక్తైనచోట నకట శాస్త్రస్తవ్యముపచారశ్రమయ్యెగాదె, శూరులై నట్టిమండలేశులకుఁబోలె.
- ఉ. కావున నీవ యొక్కడవ శ్రీకర్తృవు మూఁడుజగంబులందు సం భావితభూతకోటిఁ బరిపాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా నీవరశాసనం బఖలనిర్ణయ మై తనరారు చుండ నే డీవలఁ గ్రమ్మఁజింప మఱియెవ్వఁడు శక్తుడు ధర్మపాలనా. 165
- క. చండకరతనయ యెరులకు, దండధరత్వంబు గలదె శ్రీతగ జగమున ను ద్దండధరవృత్తి నొత్తిలి, దండితువు నిన్ను దండధరుఁ డని పొగడన్. 166
- సీ. ఇట్టిసీదండంబ శ్రీయీమూఁడుజగములఁ, దెగువమై నేఁడు వశ్రిల్లుచుండ మనుజులొకంబున శ్రీమహితాద్భుతాకార, సిద్ధుల మిగులఁ బ్రసన్నులై న వారు నల్వరు వేగ శ్రీవచ్చి నిర్దేశంబు, భంగించి మ మ్మంత శ్రీచెంగఁదోలి నీశాసనంబున శ్రీనేమిషికోని వచ్చు, క్రూచిత్తునిఁ బుచ్చి శ్రీకొని యదచ్చి
- తే. పాశబంధంబు లీసునఁ బట్టి త్రొంచి, బలిమి మిగులంగ మమ్మును శ్రీబాఁజ దోలి యిచ్చుఁ జనినారు వారు దా శ్రీమెచటివార, లాదరమ్మున మాకు నేఁడ నాతిమ్ము.
- వ. అని రని మఱియు శుకుం డిట్లనియె నట్లు దూతలు పరితాపనమేతు లై పలికిన దండధరుండు పుండరీకాక్షునిచరణకమలంబులు దనమానసంబున నన్నిహితంబు లుగఁ జేసికొని వందన బాచరించి పరమభక్తిపరుం డై వారల కిట్లనియె. 168
- సీ. కలఁడు మదన్యండుశుభుడొక్కఁడతఁడెందు, వెలికిఁ గానఁగరాక శ్రీవిశ్వమెల్ల నతిలీలమై మహాద్భుతనమగ్రస్ఫూర్తి, నుండును గోక సూరలున్నభంగి దామనఁ బశువులు శ్రీదగిలి యుండెడుమాడ్కి, నామసంకీర్తన శ్రీస్థమగతుల విహరించు నెవ్వఁడు శ్రీవిలసితమత్సృజ, తెవ్వనిపదముల శ్రీనివ్వటిల్లుఁ
- ఆ. గనుట మనుట చనుట శ్రీగల్లు నెవ్వనిలీల, లందు లోక మెవనిశ్రయందుఁ బొందు నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి శ్రీనెవ్వనినామముల్, గర్తృబంధనముల శ్రీపేర్ని నడఁచు. తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ డప్పతి శ్రీవీతిహోత్రుఁడు రాక్షసుం

1 త్రైవిధ్య మొనరించు. సాక్షాత్తు మ తెవ్వ రందు. శ్రీ డతనందు.

- డనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడుం గమరలాసనుండు మరుద్గణం
బును మహేశుఁడు రుద్రవర్ణము శిఖారిసంయమిసిద్ధులుఁ
మొనసి కన్దానఁ జాల రెవ్వనిఁమూర్తి విశ్రుతకీర్తిమై. 170
- క. సత్త్వైతరగణాపాశవ,శ త్త్వంబునఁ బొంద వీరు శిఖరాక్షుసదై
కత్త్వంబు గాన నోపరు, సత్త్వప్రాధాన్య లితరశిఖరములతరమే. 171
- చ. లభవు నమేయు నవ్యయు నశనంతు ననారతుఁ బూని మేనిలో
నుభయము నై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్తవా
గ్విభవగరిష్ఠులై వెదకి శివీడిప్రాణులు సర్వవస్తువుల్
శుభగతిఁ జూడ నేర్చి తనుఁ శిఖాడఁగ నేరనికంటిపోలికన్. 172
- చ. పరముని భక్తలోకపరిపాలనశీలుని దుష్టలోకనం
హరుని పతంగపుంగవవిహారునికూరిమిదూత లామనో
హరులు సురేంద్రవందితులు శిఖారిహూపగణస్వభావులై
తిరుగుచు నుండు రెల్లెడల శిక్షితులఁ దేజము పిక్కిటిల్లఁగన్. 173
- ఉ. లెక్కకు¹ నెక్కువై కనటు శివేనిమహాద్భుతతేజ మెల్లెడం
బిక్కిటిలం జరింతు రతిశిఖిమబలాధ్యులు విష్ణుదూత లా
చక్కనిధర్మశాంతు లతిశాహసవంతులు దేవపూజితుల్
గ్రిక్కిటి నీజగంబునను శివశేవకరక్షణార్థ మై. 174
- క. నావలనను మీవలనను, దేవాసురగణమువలనఁ శివజగంబులలో
నేవగలఁ బొంద కుండఁగఁ, గావం గలవారు పుడమిఁ శివలక్ష్మణులన్. 175
- క. భగవత్ప్రణిహితధర్మం, బగపడ దెవ్వారిమతికి శివనిమిషగరుడో
రగసిద్ధనాధ్యనరసుర,భగతాపనయక్షదివిజరఖచరుల కై నన్. 176
- క. ఎన్నఁడుఁ దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాయితత్త్వశిఖావము మేనం
గన్నులవేల్పును డాపలఁ, జన్నమరినవేల్పు ముదుకశివదువులవేల్పున్. 177
- సీ. పరమహాద్భుత మైనరవైష్ణవజ్ఞానంబుఁ, దిరముగా నెవ్వరు శివతెలియఁ గలరు
దేవాదిదేవుండు శివత్రిపురసంహారు డొండఁ, గమలసంభవుఁడొండఁగార్తికేయ
కపిలనారదులొండఁగంగాత్మజుండొండఁ, మనువైండ్ బలియొండఁ శివనకుండొండఁ
బ్రహ్మాదుండొండఁ నేర్పాటుగా శుకుండొండఁ, భాసురతరమతి శివ్యాసుఁడొండఁ
తే. గాక యన్యులతరమె యీలోకమందు, నీసుబోధంబు నదోభధ శివపదార్థ
మీసదానందచిన్తయ శివాయగమ్య, మీవిశుద్ధంబు గుహ్యంబు శివశుభంబు.
క. ఈవన్నిద్దలు దక్కఁగ, నోపరు తక్కురులు దెలియ శివనిపదవిత
²శ్రీపతినామమహాద్భుత,దీపితభాగవతధర్మదివ్యక్రమమున్. 179
- తే. ఏది జపియింప నమృతమై యెనఁగు చుండు, నేదినధర్మపథమని³యెలుంగఁదగిన

దదియెసద్భక్తియోగంబు నలవరించు, మూర్తిమంతంబు దా హరికీర్తనంబు.
తే. కంటిరే మీరు సుతులార క కమలనేత్రు, భవ్య మగునామకీర్తన ఫలము నేడు
దవిలి మృత్యువుపాశబంధములవలన, జాణతనమున నూడె నజామిళుండు. 181

ఉ. ఏటికి జాలిఁ బొంద నరు కీక్రియఁ గృష్ణునికీర్తనంబు పా
పాటవులక దహింపఁ గల కదాటకు సందియ మేల యిప్పు డీ
తూఁటరి దోనకారి పెనుదోషి యజామిళుఁ డంత మొందుచుం
బాటిగ విష్ణునామసుతుఁ క బల్కుచుఁ గేవలము క్తి కేఁగఁడే. 182

క. ఇంతయును దభ్య మని మది, నింతయుఁ దెలియంగ లేరు క హీనాత్ములు దు
ర్దాంతతరఘటితమాయా, క్రాంతాత్యంత ప్రకాశకారవజడు లై. 183
మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

1 ఈవిధమునక విబుధు క లేకతమచిత్తముల క నేకతము లేక హరి నీకుఁ
భావమున నిల్చి తగుభాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు వారిం
డే వలదు దండనగతించి జనదు మాకు గుఱివేరింప నభుముల్ దలఁగు మీఁదక
శ్రీవరునిచక్రము విశేషగతిఁ గాచు సురసేవితులు ముక్తిఁ గడుఁబెద్దల్. 184

ఉ. ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యఖచర కేళలనత్పరిగీతగాథలం
దెవ్వరు ముక్తిభోగతలక హేమమనోహరచంద్రశాలలం
దెవ్వరు శంఖచక్రగురుక హేతిగ దారుచిరోగ్రపాణు లా
మవ్యపురూపవంతు లనకమానులు పూ ధరలోనివైష్ణవుల్. 185

సీ. శ్రుత్యంతవిశ్రాంతకమత్యనుక్రమణీయ, భగవత్ప్రసంగతుల్ క భాగవతులు
సనకాదిమునియోగిజననదానందైక, పరమభాగ్యోదయుల్ క భాగవతులు
కృష్ణపదధ్యానకేవలామృతపాన, పరిణామయుతులు శ్రీభాగవతులు
బహుపాతకానీకకపరిభవప్రక్రియా, పరుషోగ్మూర్తులు క భాగవతులు

తే. భావతత్పూర్ణవేదులు క భాగవతులు, బ్రహ్మవాదానువాదులు క భాగవతులు
సిరులు దొలఁకంగ నెన్నఁడుఁగ జేటులేని, పదవి నొప్పారువారు పూ కభాగవతులు.

క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ, గదియఁగఁ జన వలదు మీరు క కరివరదులన
త్పదపద్మవినతివిముఖులఁ, దుది నంటఁగఁ గట్టి తెండు క ధూర్తులు వారల్. 187

సీ. ఎకనక్కెమున కై న క నిందిరారమణునిఁ, బలుకంగ లేనిదుర్భాషితులను
గలలోన నైన శ్రీకాంతునిసత్వాద, కమలముల్ నూడనికర్మదృశుల

1 ఇది 'ఈవిధమునక విబుధులేచి తమచిత్తములక నేకతము లేక పరఃమేఖ హరి నీకుఁ, భావమున నిల్చి తగుభాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు • పాటుపడి వారిం, డే వలదు దండ నగతించి జనదు మాకు గణుఁగింప నభుముల్ దొలఁగుఁ • దెల్ల మగుమీఁదక, శ్రీవరునిచక్రము విశే షగతిఁ గాచు సురసేవితులముక్తిఁ గడుఁ • తెందుదురు పెద్దల్' అని వ్రాతప్రతుల లయగ్రహణగా నున్నది.

- నవ్వుచు నైనఁ గృత్యప్రశంసకుఁ జెవిఁ, ¹దార్ప నేరనిదుష్కరభాప్రవణుల
యాత్రోత్సవంబుల నైన నీశునిగుడి, త్రోవఁ ద్రొక్కఁగఁ లేనిదుష్పదులను
- ఆ. బరమభాగవతుల పాదధూళిసమస్త, తీర్థసార మనుచుఁ దెలియ లేని
వారి వారివారి నారిఁ జేరినవారిఁ, మౌలుతఁ గట్టి తెండు ర దూతలార. 188
- ఆ. ఎల్లపాపములకు నని తై నయింటిలో, బద్ధతృష్ణు లగుచు ర బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులము ర గుటి దప్పి వ ర్తించు, ధూ ర్తజనుల దెండు ర దూతలార.
- ఆ. అరయఁ దనదుజిహ్వా ర హరి పేరు నుడువదు, చి త్రమతనిపాద ర చింతఁ జనదు
తలఁపఁ దమకు ము క్తి ర తం గేటిజన్మాకో, సకలవిష్ణుభ క్తు రటనుబోలె. 190
- ఆ. పద్మనయనుమీఁదిరథ క్తియోగంబెల్ల, ము క్తియోగ మనుచుఁ మొద లెఱుంగు
వారి వారివారి ర వారిఁ జేరినవారి, త్రోవఁ దలఁప వలదు ర దూతలార. 191
- వ. అని పలికె నని చెప్పి నుఱియు శుకుం డిట్లనియె శ్రీకృష్ణనామకీ ర్తనంబు జగ
న్మంగళం బనియును ²(జగన్మోహనం బనియును) జగజ్జగీయమానం ³బనియును
నిఖిలపాపై కనిష్కృతి యనియును నిఖిలదుఃఖనివారణం బనియును నిఖిలదారిద్ర్య
నిర్మూలనం బనియును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును నుద్దామంబు లగు
హరివీర్యంబుల నాకర్ణించువారలచి త్తంబు లతనిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన
వ్రతాచరణంబులం గా ననియును శ్రీకృష్ణపదపద్మంబులు హృత్పద్మంబుల
నిలుపువార లన్యసాపకర్మంబు లగునవిద్యావ్యసనంబులం బొరయనేర రనియును
నిజస్వామి యైన(యమ)ధర్మ రాజుచేతఁ గీ ర్తింపంబడినభగవత్పాత్రత్వంబు నాక
ర్ణించి విస్తృతమై కాలకింకరులు నాటనుండియు వైష్ణవజనంబులం దేటి చూడ
వెఱుతును నరేంద్ర పరమగుహ్యం బగునీయితోహనంబును బూర్వకాలంబున
సకలవిజ్ఞానగోచరం డైనముఖసంభవుడు సకలదుఃఖవిలయంబును (సకలపుణ్య
నిలయంబును) నైనమలయంబునఁ బురాణపురుషుం డైనపురుషోత్తము నారాధ
నంబు సేయు చుండి నాకెఱిగించె నని చెప్పిన విని విన్నయానందహృదయం
డై పరీక్షిజ్ఞనపాలుం డిట్లనియె. 192
- క. స్వామ్యంభువమనువేళల, నోయయ్య సురాసురాండ్రజోరగనర³వ
ర్ణాయతనగర్భము దెలిపితి, పాయక వినవలయుఁ దెలియఁ ర బలుకం గదవే. 193
- క. ఉత్తరకొడు కి ట్లడిగిన, నుత్తరమును నమ్మునీంద్రుఁ ర డుత్తమచేతో
వృత్తి ముద ముది పలికెను, దత్తతా టుడిగి వినుఁడు ర తాపసవర్యుల్. 194
- సీ. పూని ప్రచేతను ర పుత్రులు పదుగురు, ప్రాచీనబర్హిమరప్రాఖ్యఁ గలుగు
వారు మహాభోధిరవలన వెల్వడి నచ్చి, తగ వృక్షవృత మైనరథరణిఁ జూచి
మేదిసీజములపై ర మిక్కిలి కోపించి, మదిలోన దీపితరమన్వ్య లగుచు

1 జోలవేయని దుష్కరభాభిరతుల. 2 'జగజ్జయం బనియు జగచ్చరణ్యం బనియు జగచ్ఛాశ్వతం
బనియు నిఖిలపాపై 3 సర్గాయతమ గలిగె నంటివి.

వక్త్రంబులను మహావాయుసంయుత మైన, యనలంబుఁ గల్పించిరయవనిజములఁ
తే. ¹బెల్లు వడఁ గాల్చు దొడఁగినఁ ర దల్లఁజిల్లి, వారికోపంబు వారింఁచురవాఁడపోలఁ
బలికెఁ జందురుఁ డోమహాభాగులార, దీనమగువృక్షములమీఁదఁ ర దెగుటదగునె.

తే. మొదల వర్ధిష్ఠ్య లగుమిమ్ము ర నదయహృదయు
లగు ప్రజాపతు లనుచు సరస్వాత్ముఁ డనియె
నట్టిమీరు ప్రజాసృష్టి ర కై నవార
లీవనస్వతితతుల దరహింపఁ దగునె.

196

సీ. ఆదికాలంబున ర నా ప్రజాపతి² పతి, యైనలోకేశ్వరుం ర డచ్యుతుండు
పద్మ నేత్రుఁడు ననర³ స్వతుల నోపధిముఖ్య, జాతంబు మిషము నూరజ్జంబుఁ గోరి
కల్పించె నందు ముఖ్యుం బైనయన్నంబు, నచరంబు లై నట్టిరయపద మెల్లఁ
బాదచారులకును ర బాల్యైట్టి యిరుగాళ్లు, చేతులు గలిగినరజీవతతికి.

తే. ⁴పాణు లొగి లేనియాచతురస్పాత్తులెల్ల, నన్నముగఁ బూని గావించెరనదియుఁగాక
నామహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ ర డాదరమున, మీకు ననఘాఖ్యవిఖ్యాతిరజోక పజీచె.

క. నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ, డజుఁడు ప్రజానర్గమునకు ర ననఘుల మిమ్ము
సృజియించె నిట్టివారికిఁ, గుజదహనము సేయ నెల్లు ర గోరిక వైడమెన్. 198

చ. సతతమహాత్మ్యన తత్త్వగుణానత్పురుషస్త్మతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులునుం బితామహులుఁ ర బెద్దలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు
ష్కృతమత మైనకోపమునఁ ర గిల్బిషభావము మానరయ్య నం
భృతకరుణావలోకమున ర భీతతరు ప్రకరంబుఁ జూచుచున్. 199

ఉ. తప్పక⁵ యర్చకావళికిఁ ర దల్లియుఁ దండ్రీయు నేత్రపంక్తికి
తెప్పలు నాతికిం ⁶బతియు ర తేఁడు ప్రజావలి కెల్ల నర్ధికిం
పొప్ప గృహస్థు మూఢులకు ర నుత్తము లెన్న సమస్తభాంధవుల్
ముప్పనఁ గావ లేనికడురమూర్ఖులు గారు నిజాలచుట్టముల్. 200

సీ. అఖిలభూతముల దేహంతస్థమగునాత్మ, యీశుఁడచ్యుతుఁడనిరయెఱుంగవలయు
నెఱిఁగి సర్వం బైనరయిందిరారమణు లోఁజూపులఁ దనివిగాఁ ర జూడ వలయుఁ
జూచినచి ద్రూపరశుద్ధాత్ము లగుమిమ్ము, నెనసినవేడ్కతో ర నిచ్చ మెచ్చు
మెచ్చినసర్వాత్ము ర మీ రెఱింగినచోటఁ, గోపగుణంబులఁ ర బాప వలయుఁ

ఆ. బాపి దగ్ధ శేషరపాదపజాలంబు, దియ్య మెనఁగ బ్రదుక ర నియ్యవలయు
ననఘులార మీర ర లస్తదీయప్రార్థనంబు పరఁగఁ జేకొనంగ వలయు. 201

క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు, మదిరేక్షణ⁷ నాప్సరసిఁ గురమారిక నిత్తు
వదలక పట్టెగఁ జేకొని, ముద మందుడు పాదపములరమోసము వాయన్.

1 'పొల్లు నెడ. 2 తండ్రీ యైన. 3 స్వతులనునోపధిజాతంబు. 4 బాహువులు లేనియీదతుష్పదుల
నెల్ల. 5 యెల్లవారలకు. 6 బతి + విరించి ప్రజాళికి భిక్షుకోటికిం. 7 నాప్సరీకుమారిక' వ్రా.ప్ర.

- వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యనుకన్యకను వారల కిచ్చి చంద్రుండు
సనియె నప్పుడు. 203
- క. వారలు పర్యాయంబున, నీరేజముఖా వరించి ర నెటి రమియింపఁ
ధీరుఁడు ప్రాచేతసుఁడై, వారక దక్షుండు వుట్టె ర పనజజనముఁడై. 204
- క. ఎవ్వనిసంతానంబులు, నివ్వటిలెఁ వనుధ నెల్ల ర నెటి నాదక్షుం
డివ్వలన జగము లన్నిటఁ, బ్రవ్వ జలము నిలిపినట్లు ర ప్రజఁ బుట్టించెన్. 205
- ఉ. వారనివేడ్కతో దుహితృవత్సలదక్షుండు దక్షుఁ డాత్మలోఁ
గోరి నృజించెఁ గొన్నిటి నరకుంతవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిఁ
బోరన భేచరంబులను ర భూచరముఖ్యవనేచరంబులఁ
నీరచర ప్రజంబు రజరనీచరజాలదివాచరంబులన్. 206
- క. నరసురగరుడోరగకి,న్నరదానవయక్షపక్షీనగవృక్షములం
దర మిడి నృప్తి యొనర్చెను, దిరముగ దక్షప్రజాపతి వితతకీర్తిన్. 207
- క. బహువిధముల బహుముఖముల,బహురూపము లైనప్రజల ర బహులోకములఁ
బహుళముగఁ జేసి మదిలో, బహుమానము నొందఁ డయ్యెఁ ర బ్రఖ్యాతముగన్. 208
- తే. ఆప్రజాసర్గబృంహితం ర బయినజగము
దక్షుఁ డీక్షించి మదిలోనఁ ర దాప మొంది
మతియు జననంబు నొందించుకమతము రోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయింపంగఁ దలఁచె. 209
- వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు సాలక చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని
సంతుష్టస్వాంతుం జేయువాఁడై. 210
- క. మోదం బై పరిదూషిత,భేదం బై శాబరీధ్రకిలికించితదృ
గ్భేదం బై బహుసౌఖ్యా,పాదం బై యొప్పువింధ్యరీపాదంబునకున్. 211
- వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యం దఘమర్షణం బనుతీర్థంబు సర్వదురితహరం
బయి యొప్పుదాని ననుసవనంబు సేవించి యతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచు
హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బనుస్తవరాజంబున నిట్లని స్తుతియించె.
—◆◆◆ దక్షుండు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బనుస్తవరాజము. ◆◆◆—
- తే. పరమునికి వందన సేతుఁ ర బరిఢవించి
మున్నవితథానుభూతికి ర మ్రొక్కికొందు
మెఱయ గుణములఁ దేలునిరమిత్తమాత్ర
బంధు వైనట్టివానికిఁ ర బ్రణతి సేతు. 213
- ఆ. తవిలి గుణులచేతఁ ర దత్త్వబుద్ధులచేత, నిగిడి కాన రానిర నెలవువాని
మొదలఁ దాన కలిగి ర ముక్తిమానావధిరూపుఁడెందువానిరప్రాపుఁ గందు. 214

ఆ. ఎల్లతనువులందు నీ నిర వొంది తనతోడఁ, బొందు సేసినట్టిరహిండుకాని
హిండువొందలేడు నీ పురుషుండు ¹గుణము నా, గుణనిబోలునట్టిగుణి భజింతు.

ఉ. పూని మనంబునుం దనువు నీ భూతములున్ మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాహ్మములున్ వివేకగతిఁ నీ బాంధవ యన్యముఁ దమ్ము నెమ్మెయిం
గానఁగ నేర వాగుణనికాయములం బరికించునట్టిస
ర్వానుగతున్ సమ స్తహితు నీ నాదిమపూరుషు నాశ్రయించెదన్. 216

వ. మఱియు ²ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్పృతులనాశం
బువలనఁ గలిగెడు సుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపంబునఁ
దోచునిర్మలప్రతీతిస్థానం బై నహంసస్వరూపికి నమస్కరింతుఁ దారువందు నతి
గూఢం బై నవీతిహోత్తుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధి
మంతులు హృదంతరంబున నన్నివేశం డయినపరమపురుషుని ³నాత్మశక్తిత్ర
యంబుచేతం దేజరిల్లఁజేయుదు రట్టిదేవుండు నకలమాయావిచ్ఛేదకం బయినని
ర్వాణసుఖానుభవంబునం గూడి యుచ్చరింపం గొలంది గానిశక్తి గలవిశ్వరూ
పుండు నాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక వాగ్బుద్ధింద్రియమానసంబులచేతం
జెప్పను నిట్టిదని నిరూపింపను నలవి గాక యెవ్వనిగుణరూపంబులు వర్తించు
నెవ్వండు నిర్గుణుండు సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం
బొందు నెవ్వనివలన లయం బగు నట్టిపరావరంబులకుం బరమం బై యనన్యం
బై (ప్రా)కృసిద్ధం బై యదియ బ్రహ్మం బై యాదికారణం బై యున్నతత్త్వంబు
నాశ్రయింతు నెవ్వనిప్రభావంబు మాట లాడడువారలకు వాదంబు సేయువార
లకు వివాదస్థలంబు లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించు చుండు నట్టి
యనంతగుణంబులు గలమహాత్మునకు నతిభక్తిం బ్రణామంబు సేయుదు నస్తీ
నాస్తీ యనువస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విరుద్ధధర్మంబులుగఁ
గనంబడునుపాననాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు నమం బై వీక్షింపఁ దగినవరమం
బు నాకు ననుకూలం బగుం గాక యెవ్వండు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మ
కర్మంబులచేత నామరూపంబు లెఱుంగంబడ కుండియు నామరూపంబులు గలిగి
తేజరిల్లు నట్టియనంతుం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగుం గాక యెవ్వండు
జనులకుఁ బురాకృతజ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతుం డై మేదినిం గలుగుగంధాది
గుణంబుల నాశ్రయించినవాయువుభంగి మెలంగు చుండు నాపరమేశ్వరుండు
మదీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయుం గాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి

1. 'గుణకర్త, గుణముఁ బోలునట్టి. 2. నామరూపంబుల రూపవిభవంబునకు దృష్టిస్పృతిసంప్ర
మోషంబువలన సేవకారంబునఁ బొందరాక తమందులం గలసుజ్ఞానంబుచేత నేది యెఱుంగంబడుచుం
డు నట్టితేజోధామం బై నపరమహంసంబునకు నమస్కరింతు. 3. నాత్మశక్తి తై న నపద్రవ్యంబులచేత
నశక్తిత్రయంబులచేతను దేజరిల్లు' వ్రా.ప్ర.

గణితు లైన) పుత్రులం దశసహస్రంబులఁ బుట్టించె నప్పు డాధర్వశీలురైన దాక్షాయణులు పితృనిర్దేశంబునం బ్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దపంబు సేయువా రై పశ్చిమదిశకుం జని యచ్చట నారాయణునర స్సనంబరఁగుతీర్థరాజంబై సింధుసము ద్రసంగమంబున నొప్పుచుండి నమ స్తదేవమునిసిద్ధగణసేవితంబై దర్శన స్పర్శనాలోకనమాత్రంబున నిర్ధూతకల్మషులను నిశ్చలధర్మపరులను నిర్మలచిత్తులనుం జేయు చున్నయప్పుణ్యతీర్థంబున నవగాహనంబు సేసి నిర్మలాంతరంగులై పరమహంసధర్మంబునందు నుత్పన్నమతులై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రియనుమతంబున నుగ్రతపంబు సేయు చుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యిట్లనియె.

- సీ. మీ రతిమూఢులు మీఁదటిగతి గాన, రెన్నంగఁ బసిబిడ్డ లన్నలార
పుడమి దానిం తని కడఁ బరికింపరు, ప్రజలఁ బుట్టింప నేరప్రతిభ గలదు
అట్లైన నొక్కమఃహాత్ముండు పురుషుండు, బహురూపములు గలభామయొక్కతె
1 పుంశ్చలి గర్తంబుఁ బురుణింప నుభయ ప్రవాహంబు గలనది కి వఱలఁ గదల
ఆ. నంచ యొకటి యిరువదై దింటిమహిమలఁ, గలిగి యుండుతెరువు కి గాన రాక
వజ్రనిబిడ మగుచు కి వరుసఁ దనంతన, తిరుగుఁ 2 గాఢబిలము కి దేటవడఁగ.
క. వినుఁ డందుల ననురూపము, నను వైందఁగ నెఱుంగ కాత్మ క నాత్మగురూక్తిం
గొనసాగించెద మను మి, మ్మన నేమియు లేదు మూఢు కి లని తెలిసితగన్. 226
వ. అని నారదుండు బోధించిన హర్యశువులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁ ద
మలో నిట్లని వితర్కించిరి. 227

- తే. సారిది త్రేత్రజ్ఞఁ డన నతిసూక్ష్మబుద్ధి, నరయ నజ్ఞానబంధనం కి బగుచు లింగ
దేహ మన నెద్ది గల దదిరదెలియకున్నఁ, గలదెఱ్ఱాక్షంబుదుష్కర్మ కతులచేత.
తే. కలఁడుజగ దేశసన్నతరకారణుండు, స్వామిభగవంతుఁడభవుండుస్వాశ్రయండు
పరముఁ డాతనిఁ జూడక కి బ్రహ్మకెనఁ, గలుగునేముక్తిపదము దురష్కర్మగతుల.
ఆ. పురుషుఁ డట్టు లేనిఁ కి బూని బిలన్నగ, గతుఁడుఁబోలె వర్తకంబు మాను
నట్టిబ్రహ్మ మెఱుంగనయ్యకు స్వర్లోక, కర్మగతుల నేమి కి గానఁబడును. 230
శా. తన్నిష్ఠాగతి లేనివానికి ననర్తకర్మప్రచారంబుచే

ము న్నే మయ్యెడి నాత్మ బుద్ధిగుణసమ్మోహంబునం దోచుచుకొ
వన్నెల్ వెట్టుక వింతబాగులతిఱిక కి వర్తించుదార్గుణ్య సం
పన్నశ్రీయునుబోలె నెల్లగతులం కి బ్రఖ్యాత మై యుండఁగన్. 231

- సీ. అను వైంద సృష్టి నరవ్యయముగఁ జేయుచుఁ, బ్రచుర ప్రవాహసంరపతిత మైన
నెఱయఁ గూలం బనుననిర్గమస్థానంబునందు వేగము గలకర్మందుమాయఁ
3 గదలి యహంకారరగితివశంబునఁ జాల, వివశుఁ డై బోధకు కి విపరి యైన
వానికి నీరీతి కి వలవంత కర్మప్ర, చారంబులను మీఁదఁ కి ఒక్క నైన

1. పుంశ్చలిభర్తయు...వఱలగదల 2. గాఢబిలము. 3. గడఁగి... విషుఖుడైనవానికి.

- ఆ. జన్మమరణముఖ్యోజాద్యంబుతో బాసి, నిఖలసౌఖ్యపదవి నెఱసి కమ్ర
మార్గ మైనయట్టిరమహాసీయధామంబు, జిత్త మార నెట్లు నేరఁ గలఁడు.
- తే. దానిసంస్కరణములు న దప్పి నడచు, కుచ్చితపుభార్యఁ జేకొన్నరకుమతిపూలె
దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి నీతిగి జీవ, రూప మెఱుంగనివారికి న బ్రావుగలదె.
- మత్తకోకిలము. పంచవింశతితత్త్వరాశి కరపారదర్పణ మయ్యుఁ దా
గొంచె మై పురుషుండు తత్త్వముఁ న గోరి పట్టఁగ నేరకే
మంచుఁ గించుఁ దలంచు¹వార మరమార్గకర్తము సేయఁగా
మంచిలోకము వారి కేటికి న మానుగా సమకూరెడిన్. 234
- క. బంధానుమోక్షాక్రమ, సంధానైశ్వర్యధుర్యరశాస్త్రసమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిద్రూపాంధునకును గర్తృగతుల న గునే శుభముల్.
- మత్తకోకిలము. చూడ నీజగ మంతయున్ వెనఁ న జుట్టి పట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయంబునం ² గుడినట్టునట్టిస్వతంత్రముం
గూడి యుండినకాలచక్రముఁ న గోరి చూడనివారి కే
జూడఁ గల్గును గర్తృసంగతిఁ న జారుమోక్షపదం బిలన్. 236
- ఆ. జన్మహేతు వైనరజనకునిద్వేషంబు, తనకుఁ జేయ రాని న దనుచుఁ దెలిసి
గుణమయ ప్రవృత్తి న ఘోరాధవ్విశ్వాస, నిరతుఁ డగుచుఁ జేయ నేరఁ డతఁడు.
- వ. అని తమలో విచారించి యాకుమారు లప్పడు. 238
- సీ. వినవయ్య భూపాల న మునివ రేణ్వనిమాట, లనుపైందఁ దలపోసినవయ మలర
వలగొని యతనికి న వందనంబు లొనర్చి, తిరిగి యెన్నఁడురానిర తెరువు వట్టి
చయ్యన నేగిరి న ³ సహజసత్త్వబ్రహ్మ, మయ మైనపంకజనయనుసాద
పద్మమరందంబు న పానంబు సేయఁచు, మత్తిల్లి నిలిచినమానసాళి
- ఆ. పరిణమింపవిష్ణుఁ న బాడుచుఁ దత్కిర్తి, సరణి మ్రోయుమహతి న సంఘటించి
నారదుండు గుణవిశారదుం డెం దేనిఁ, జనియెఁ దన్ను జగము న నన్నుతింప.
- క. అప్పుడు దక్షుండు దనయులు, దప్పి మహాపథము గనుటఁ న దగ నారదుఁడే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము, ముప్పిరిగొని చిత్తవృత్తి న మూరింబోవన్. 240
- చ. అడలుచు నున్న వచ్చి కమరలాసనుఁ డూఱడిలంగఁ బల్కి ముగ్ధ
పడసినలీలఁ బుత్రుల నరపారగుణాధ్యులఁ గాంచు చున్న నా
⁴ పడఁతుకయందుఁ బల్కురను న బన్నుగఁ దాశబళాశ్వసంజ్ఞలక
బెడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ న బేర్చినవారి సహస్రసంఖ్యలన్. 241
- క. పుట్టించిన జనకునిమది, బుట్టినతలఁ వెఱిగి వారు న పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ గై కొని, గట్టిగఁ దప మాచరింపఁగఁ జనిరి వెనన్. 242

1 'వాడు కదధ్వకర్తము' అ.ప్ర. 2 'నుడిసట్టు. 3 'సహజస్వరబ్రహ్మ, భాసిరకాశేణవాసు
పాద. 4 'పడఁతుకవల్లఁ గ్రమ్మటను బల్కురఁ దాశబళాశ్వసంజ్ఞలక' వ్రా.ప్ర.

వ. ఇట్లు శబళాశ్వలు ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రీపంపునం దపంబు సేయువా రై
యేతీర్థంబు తీర్థరాజు బై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్రహిం
చుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్తులు ఫలసిద్ధిం
బొందుదు రట్టినారాయణసర స్సనుపుణ్యతీర్థంబునకుం జని తదుపస్సర్పమాత్రం
బున నిర్ధూత¹ మలాశయు లై . 243

శా. బ్రహ్మాండ్రాదులు నంద నేరనిపరబ్రహ్మంబుఁ జింతించుచున్
బ్రహ్మనందముఁ బొంది జిహ్వాకలపై న బ్రహ్మణ్యమం త్రంబులన్
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచున్ న బ్రహ్మం బితం డంచు మున్
బ్రహ్మజ్ఞానగురున్ హరిం ²దవమునం న బాటించి రబ్బాలకుల్ . 244

సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ ర మిలమీఁద నవరించి, నిశ్చలకాయు లై నన్ని నిలిచి
కరములు గీలించి న సరవి మీఁదికి నెత్తి, గుఱుతుగాఁ బెనుబయల్ న గుట్టి పట్టి
నిడివిగాఁ గూర మై నగిడినచూఝులఁ, గడుఁదీవ్రభానునిఁ న బొడిచి పట్టి
వడిఁగొంతకాలంబు న వాయుపుభక్షించి, యంతనుండియు నిరా³హారు లగుచు

ఆ. సకలలోకములకు న సంహారకరమును, బేర్చి దేవతలకు న భీతికరముఁ
గాఁగఁ ఘోరతపముఁ న గావింపఁ దొడఁగిరి, మహితచిత్తు లక్కునారవరులు.

—◆◆◆ నారదుఁడు శబళాశ్వలకు నిష్పత్తిహర్గంబు నుపదేశించుట. ◆◆◆—

వ. ఇట్లతిభయంకరం బై సతపంబు సేయుచు నెడతెగక భగవన్తంత్రింబులు నొడు
వుచుఁ బ్రజాసర్గకాము లై యున్నయచ్చిన్ని బాలురకడకు నారదుండు సనుదెంచి
పూర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భ్రాతృవత్సలు లై యున్నమీరలు వేదాం
తసారం బాలుకు చున్ననావచనంబు లాదరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గంబు
నఁజనుం డెవ్వఁ డేని దనయగ్రజులు సన్నమార్గంబునం దానునుం దప్పక వర్తిం
చెనేని నట్టివానిని విశేషధర్మం బెఱింగినవాఁడండు సతతంబును బుణ్య బంధు
వు లై నదేవతలం గూడి సుఖం బుండుఁ డని పల్కి నారదుండు సనియె వారలు
ను సర్వకర్మంబులయందు నిర్తోహితు లై పరమపదంబునకు నాస్పదంబు లయిన
దేవర్షి వాక్యంబుల నాశ్రయించి. 246

ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబళాశ్వలు పూర్వజు లేఁగినట్టియా
చోవ్వున నెన్నఁడుం దిరిగి న చూడనిత్రోవ విశేషపద్ధతిం
దప్పక పోయిరయ్య గుణాధాములు నేడును మళ్ల⁴రేమి నే
జెప్పెదఁ గాక రాక కడనసేరినరాత్రిలఁ బోలి భూపరా. 247

క. దక్షున కాకాలంబున, లక్ష్మిత మై యుండుఁ బెక్కులొగుల నుత్పా
తక్షోభంబులు వానికి, యాక్షవ్యధ నొంది యాపురమనాశంబున్ . 248

1 కల్పపు లై. 2 దలఁపులం. 3 బొందుగా భావని. 4 బంధుం డై దేవతలం గూడి సుఖం
బుండు సని పల్కి.

క. నారదకృత మని యెఱిగి మహాహోషముతోడ నేగి శయాతనిఁ గని దుః
ఖారూఢచిత్తుఁడై మది, నూఱుజిలం దెరువు లేక శయ్యుగ్రం డగుచున్. 249

ఆ. మోము జేవుఁటింప శముడివడ బొమ్మలు, చూపువెంట మంట శసుడి గొనంగఁ
బెదవు లదరఁ బండ్లు శ వెట వెటఁగొఱుకుచు, దక్షుఁ డాగ్రహించి శ తపసిఁ బలికె.

చ. నెఱయఁగ సాధురూపమున శ నీ వతిబాలుర కాత్మజాలికిం
గఱకున భిక్షుమార్గ మగుశకందువ సెప్పితి వేల ధూర్తవై
మఱుంగక యుండ వచ్చునె కుశమారుల నీదురితంబు వ్రేంద ని
న్నొఱులఁగఁ ద్రోతు నాదునమరదోగ్రమహాగ్రహశాపహ్నులన్. 251

—◆◆◆ దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజానర్గం బొనరించుట. ◆◆◆—

వ. అది యెట్లం లేని దేవర్షిపితృబుణంబులు దీర్చక విహమాంశితకర్మంబులు గల
బాలురకు బుద్ధిఁ జెఱిచి వారలకు నుభయలోకంబుల శ్రేయోహాని నొనర్చితి
విట్టిపాపంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిఁ బొంది చ
రింతువు గాక సకలభూతంబులును గ్రహంబులును దారకంబులును నిన్నందఱి
పట్టునఁ గలహంకారి వని తలంపుదురు గాక యతికుతూహలంబున నీచేత స్నే
హపాశనికృంతనం బైనమిత్రభేదంబె కాని తదుపశమనంబు గా కుండెడు నింత
నుండియుఁ బురుషుండు విషయతీక్ష్ణత్వంబు లనుభవింపక కాని తెలియకుండెడు
జ్ఞానంబు తనంత నెకాని యొరులచే బోధింపంబడి తెలియరాకుండెడి నిరంతరం
బును జరియించు నీకు నేలోకంబునను నునికిపట్టు లే కుండుం గాక యని నిర్దయుం
డై శాపం బిచ్చె నంత నారదుండు తతోక్రధవాక్యంబుల కలుగక యట్లు కాక ని

1 కీ దురితంబు నేడు ని స్తురులఁగఁ ద్రోతు. ఇందులకు 'మిహమాంశితకర్మణాం విహతశ్రేయ
సోపాప లోకయోరుభయోః కృతః॥ ఏవం త్వం నిరసుక్రోశో బాలానాంమతిభిద్ధకః॥ పార్షదమధ్యే
చరసి యశోహాని రపత్రపః॥ నను భాగవత నిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః॥ ఋతేత్వాం సౌ హృదఘ్నిం
వై వైరంకర మవైరిజామ్॥ నేత్యంపుంసో విరాగస్సృత్య త్వయాకేవలి నా మృషా । మన్యసే యద్యుప
శమం స్నేహపాశనికృంతనం॥ నానుభూయ నజానాతి పుమాన్ విషయతీక్ష్ణతాం॥ నిర్విద్యేత స్వయం తస్మా
న్మతథాభిన్నధీఃపరైః॥ అని మూలము. ఇందు 'ననుభాగవత నిత్యంభూతానుగ్రహకాతరాః' అనుట
కు 'నను...భూతాని గ్రహతారకాః' అని పాఠము గ్రహించి కవి తెనిగించియుండునని తోచెడిది. ఇది
యట్లుండ నచ్చుప్రతులందు 'కర్షవిచారంబు నేయనిబాలరమనంబులకు నైహికేచ్ఛలయందు నైరా
శ్యంబు గలుగం జేసి నిష్ప్రతిహర్షంబుపడేకించి వారలకు నుభయలోకములయందుఁ జెందఁ గల
శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిఁ బొంది
చరింపుదుగాక నిరపరాధులైవైరంబు లేనినాపుత్రులపట్ల ద్రోహకృత్యం బొనర్చిననీవు దప్పఁ దక్కి
నభాగవతోత్తముల సకలభూతానుగ్రహపరవతులు గావున నిరంతరంబును లోకసంచారి యైననీకు' అని
యున్నది. ఈపాఠమున 'భూతానుగ్రహతారకాః' అనువానిని సరిగాఁడెనిగించుట యొకటితప్ప మూల
ములోఁ దక్కిన 'మన్యసేయద్యుపశమమ్' ఇత్యాదిపాఠమునకుఁ దెనుగు గానిపించదు. వ్రాతప్రతు
లం దిందులకుఁ దెనుగు గానిపించెడిని గాన యదియె గ్రంథమునఁ జేర్పఁబడియె.

సమృద్ధిచి చనియె నిట్టిశాంతభావం బెవ్వనివలనం గలుగు నతండు సర్వాతీతుం డయినన ర్వేశ్వరుం డనంబడు మఱియు దత్తుండు దనమనోరథంబు విఫలం బగు టంజేసి యతిదుఃఖితమనన్కుండై పొగులు చున్నఁ బితామహుండు ననుదెంచి మఱియుఁ బ్రజాసర్గోపాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి ప్రియభామ యైనయసిక్ష్మి యందుఁ బితృవత్సల లై నకూతుల నఱువదుండ్రం బుట్టించి వారిలో ధర్మనకుం బదువురను కశ్యపునకుం బదుమువ్వురను జంద్రునకు నిరువదేడ్డురను భూతున కు నాంగిరసునకుఁ గృశాశ్వనకు నిద్దతేసిచొప్పన నార్జునను తార్జ్యుం డను నామాంతరంబుఁ దాల్చినకశ్యపునకు (మరలఁ గడను)నలువురను నీక్రమం బున నిచ్చె వారినామంబు లాకర్ణింపుము. 252

౮. ఎట్టిపుణ్యవశులూ శ్రీ యీచేడియలు సెప్ప, నవతు లేనియట్టి శ్రీ నవతు లయ్యుఁ గడువు వడసి రెట్టికడుపునఁ బుట్టిరో, కడిదిత్రిజగమెల్లఁ శ్రీ గడువు గాఁగ. 253

౯. వార లెవ్వరనిన భానువు లంబయుఁగకుష్పజామియు విశ్వయు సాధ్యయు మరుత్స్వ తియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయు ననం బదుగురు ధర్మనకుఁ బత్నులై కొడు కులం బడసిరి వార లెవ్వరంటేని భానువునకు¹ వేదఋషభుండు పుట్టె నతనికినింద్రు సే నుండుదయించె లంబకు విద్యోతుండు గలిగె నతనికి స్తనయిత్నువు లనువారు పుట్టిరి కకుబ్దేవికి నంకుటుండు పుట్టె నంకుటునకుం గీటకుండు పుట్టె గీటకునకు దుర్గాభి మానిను లయినదేవతలు జన్మించిరి జామిదేవికి² దుర్గభూముల కధిష్ఠానదేవ తలు జనియించిరి వారికి స్వర్గుండును నందియు జన్మించిరి విశ్వ యనుదానికి విశ్వే దేవగణంబు జనియించె వార లపుత్రకు లనం బరంగిరి సాధ్య యనుదానికి సాధ్య గణంబులు పుట్టె వానికి నర్థసిద్ధి యనువాడు పుట్టె మరుత్స్వతి యనుదానికి మరు త్వంతుండు జయంతుం డనువార లుదయించి రందు జయంతుండు వాసుదేవాం శజుండై నయుపేంద్రుం డనం బడి వినుతి నొందె ముహూర్త యనుదానికి సకల భూతంబులకు నాయాకాలంబులం గలిగెడునాయాఫలాఫలంబుల నిచ్చుమా హూర్తికు లనియెడుదేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యనుదానికి సంకల్పుం డుద యించె నాసంకల్పునకుఁ గాముండు జనియించె వను వనుదానికి ద్రోణుండును బ్రాణుండును ధృవుండును నర్కుండును నగ్నియు దోషుండును వస్తువును విభా వసువును నన నెనమండ్రు వసువు లుదయంబు నొంది రందు ద్రోణునకు నభి మతి యనుభార్యయందు హర్షశోకభయాదులు పుట్టిరి ప్రాణునకు భార్య యైన యూర్జస్వతియందు సహుండును నాయువును బురోజవుండును ననువారు గలిగిరి

1 వేదుండును ఋషభుండును నింద్రుసేనుండు ననుమువ్వురు పుట్టిరి. ఇందులకు 'భానోస్తు వేద ఋషభ ఇంద్రసేన స్తతోస్థవ' అను మూలమును 'భానోస్తు వేదో ఋషభ, ఇంద్రసేన స్తతోస్థవ' అని గ్రహించి కవిలేనిగించెనని తోచుచున్నది. 2 దుర్గంబులు పుట్టె.

ధువునకు భార్య యగుధరణియందు¹ వివిధంబు లగుపురంబులు వుట్టె నర్కునికి భార్య యగువాననయందుఁ దర్వాదు లుదయించి రగ్నికి భార్య యైనవసుధార యందు ద్రవిణకాదులు వుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తికలకు స్కందుండు (గలిగె నా స్కందునకు) విశాఖాదు లుదయించిరి దోషునకు శర్వరి యనుభార్యయందు హరి కళ శింశుమారుం డుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్త యనుశిల్పా చార్యుం డుదయం బందె నావిశ్వకర్తకు నాకృతి యనుసతియందుఁ జాతూషం డనుమనువు జనియించె నామనువువలన విశ్వలు సాధ్యు లనువారలు వుట్టిరి విభావనునకు నుష యనుభార్యయందు వ్యష్టియు రోచియు నాతవుండును జనించి రందు నాతవునికిఁ బంచయాముం డనుదివసాభిమానదేవత జనియించె శంక రాంశజుం డయినభూతునకు సురూప యనుభార్యయందుఁ గోట్లసంఖ్య లై నరుద్ర గణంబు లుదయించిరి మఱియు రైవతుండు నజుండు భవుండు భీముండు వా ముండు నుగ్రుండు వృషాకపియు నజైకపాత్తు నహిర్బుధ్నుండు బహురూపుండు మహాంతుండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును సతిభయంకరు లయిన ప్రేతు లును వినాయకులును బుట్టిరంగిరసుం డను ప్రజాపతికి స్వధ యనుభార్యయందుఁ బితృగణంబులు వుట్టిరి సతి యనుభార్యకు నధర్వవేదాభిమానిదేవతలు వుట్టిరి కృతాశ్వనకు సర్పి యనుభార్యయందు ధూమ్రకేశుం డనుపుత్రుం డుదయించె వేదశిరునకు ధిషణ యనుభార్యయందు దేవలుండును వయునుండును మనువునుం బుట్టిరి తార్జ్యునకు వినత కద్రువ పతంగి యామిని యన నలువురు భార్యలందుఁ బతంగికిఁ బక్షులు వుట్టె యామినికి శలభంబులు వుట్టె వినతకు సాక్షాత్కరించిన యజ్ఞాధిపతికి వాహనం బయినగరుడుండును సూర్యునకు సారథి యైనయనూరుం డును జనియించిరి కద్రువకుఁ బెక్కుతెఱంగు లగుభుజంగమంబులు వుట్టెఁ జంద్రు నకుఁ గృత్తికాదినక్షత్రంబులు భార్యలై నను వారలయందుఁ జంద్రుండు రోహిణి యందు మాత్రము మోహితుం డగుటంజేసి దక్షశాపంబున త్తయరోగ గ్రస్తుం డై సంతానంబు వడయ నేరఁ డయ్యె నంత దక్షప్రసాదంబున త్తయవీడితంబు లగుషోడశకళల మరలం బొందె మఱియును.

254

- నీ. కామిత ప్రదుఁ డైనరకశ్యపుకొఁగిట, ముచ్చట దీర్తు రేముద్గరాంధ్రు
రఖలబోకములకు ర నవ్వలై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుండు రేపువ్వబొండ్లు
బలియు రై పుత్రులు ర పౌత్రులు త్రిజగంబు, లేలంగఁ జూతు రేయిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిఁడి యై ర మూల్గుపుణ్యంబుల, విజ్జవీగుడు రెట్టిరవితరాంధ్రు
తే. వారి కలగంపకడుపుల ర² నేరుపటప, నరిది బిడ్డలఁ బడసినరబిరుదునతుల
నామములునన్వయంబులు ర నీమనంబు, పూనఁ జెప్పదు విననయ్యరమానవేంద్ర.

1 'ఇందులకు 'ధరణి'నూతనివిధాః పురాః' అని మూలము 'పురాః=పురాణి' అని వ్యాఖ్యానము.

దీనికి 'వివిధులగు పురుషులనుబాదు జనించిరి' అని అ.ప్ర. 2 'ఏరుపటప' అని యాకవిప్రయోగము.

తరలము. ¹అదితియుఁ దితి గాఢయుఁ దనుశ్రవయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు

న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయుఁ సురశాఖ్యయుఁ సురభిఁ మునిఁ

మొదలుగాఁ దిమియు న్నిశాఖ్య సుశముఖ్య యాసరమాదిగా

ముదిత లెన్నఁగఁ గన్ననంతతిరీ ముజ్జగంబుల భూవరా.

256

సీ. చాలంగఁ దిమికిని శరలచరంబులు వుట్టె, ²శ్వాపదంబులు వుట్టె సరశమయందు

సురభికి మహిషాదిసురభులు జనియించె, దామ్రకు శ్వేనశ్రోధములు గలిగ

మునికి నవ్వరసలకమూఁకలు జనియించె, నిశ గనె భూరుహాములను గ్రోధ

³వశ కుద్యవిల్లె దుర్రావరసంబులు, సరి యాతుధానులు శ్రీ సురస కరయ

తే. సుప్పతిల్లిరి గంధర్వరీలాక్కమొగి నరిష్టకు సుతుల్ దనువునకుఁ ద్రిశదరిపులు
పదియు నెనమండ్రునై నట్టివిదితబలులు, వారినామాన్వయంబులఁ గోరివినుము.

వ. ద్విమూర్ధండును శంబరుండును సరిష్టండును హయగ్రీవుండును విభావనుండును
నయోముఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గపిలుండును నరుణియుఁ బు
లోముండును వృషపర్వుండును నేతచక్రండును ననుతాపకుండును ధూమ్రకే
శుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుం డగువిప్రచిత్తియు ననువారలు వీరలలో
న స్వర్భానునకు సుప్రథ యనుకన్యక వుట్టె దాని నముచి వివాహం బయ్యె వృష
పర్వునకు శర్త్తిష్ఠ యనుకూతురు వుట్టె దాని నహువపుత్రుం డైనయయాతి
వెండ్లి యయ్యె వై శ్వానరునకు నుపదానవి హనుశిరస పులోమ కాలక యను
నలుపురు పుత్రిక లుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్ని యయ్యె
హయశిరసను గ్రతువు వివాహం బయ్యె పులోమ కాలక లనునిరువురను గశ్యప
ప్రజాపతి చతుర్ముఖునివాక్యంబునఁ గైకొనియె నాయరువురకును సమరకోవిదు
లయినదానవులు పౌలోమకాలకేయులనం బుట్టిరి మఱియు నాయరువురకు నలు
వదివేలరాక్షసులు జన్మించిరి వారు యజ్ఞకర్తంబులకు విఘాతుకు లై వర్తింప
వారి నింద్రునకుం బ్రియంబుగా నీపితామహుం డగునర్జునుండు వధించె మఱి
యు విప్రచిత్తి సింహిక యనుదానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గలకేతుశ
తంబును బడసె వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి మఱియుం బురాణపురుషుం
డైనశ్రీమన్నారాయణుండు దనయంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయినయదితిగ
ర్భంబున నుదయించె నాయదితివంశంబును విదితంబుగా వినిపించెద సావధానుం

1 ఈతరలమునకు మాఱుగా 'అదితియు దితియుఁ గాఢయు సరిష్టయు సారసయు నిశయు
మునియుఁ గ్రోధవశయుఁ దామ్రయు సురభియు సరమయు ననఁ బదుముఖ్యులు గల రందు' అని వచ
నమే వ్రాతప్రతులఁ గానిపించెడి 2 'మఱి శ్వాపదులు సరమకును బ్రజలు' అ. ప్ర. 3 'వశకు సర్ప
ములు దుర్భాసురులు సార, సకును గంధర్వులు నతి కరిష్ట, కలరుఁ గాఢకుఁ బంచశఘాదు లుద్భవించె
దిదశారివర్గ మావిర్భవించె, దనువు కలుపదియొక్కరుదారబలులు' వ్రా. ప్ర. ఇందు 'అటుపదియొక్కరు'
అనుటకు 'సుతా పనో కేకవస్త్వి' అని మూలము.

డవయి వినుము వివస్వంతుండును నర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవిత
యు భగండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును
సురుక్రముండును ననుమనువులు జన్మించి రండు వివస్వంతునకు శ్రాద్ధదేవుం
డనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మఱియు యముండు యమియు నను
నిరువురు మిథునంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నాసంజ్ఞాదేవి బడబాస్వ
రూపంబు నొంది యశ్వినీదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనై శ్చరుండును
సావర్ణి యనుమనువును దపతి యనుకన్యకయుం బుట్టి రాతపతిని సంవరుణుండు
వరియించె నర్యమునకు మాతృక యనుపత్నియందుఁ జర్షణు లుదయించిరి వారి
మూలంబున మనుష్యజాతి యీలోకంబున స్థిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవుని
చేఁ గల్పింపబడెఁ బూషుండు భర్గునిఁజూచి దంతంబులు వివృతంబులుగా నగిన
నతండు క్రోధించి దంతంబు లూడ నడిచిన నాటనుండియు భగ్నదంతం డయి
యనపత్న్యం డయి పిష్టాదులు భక్షించు చుండెఁ ద్వష్టకు దైత్యానుజ యైనరచన
యనుకన్యకకు నధిక బలాఘ్నం డగువిశ్వరూపుండు వృష్టై నంత నాదేవతలు బృ
హస్పతి గోపించి తలంగి పోయినం దమకు నావిశ్వరూపుని నాచార్యునిగా వరి
యించి రని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షింప రేంద్రుం డిట్లనియె.

సీ. అరయంగ యోగీంద్ర యద్భుతం బయ్యెడు, సురలవై నేటికి సురగురుండు
గోపించె నీతండు ర గురుభావమున దేవతల కేమియాపదఁగదలంగఁ జేసె
నెఱిగింపు మనవుడు ర నింద్రుండు త్రిభువనై, శ్వర్యమదంబున ర నత్పథంబు
గానక వసురు ద్రగణములు నాదిత్య, మరుదశ్వినీదేవాదిరమండలములు
తే. సిద్ధచారణగంధర్వరజిహ్వాగాది, సురులు మునులును రంభాదిరసుందరాంగు
లాడఁబాడంగవినుతినీయంగఁగొలువఁ, మొక్కభద్రానంబునరనుక్కుమీఱి.

సీ. నిండువున్న మనాడు ర గంఢరించినచంద్ర, మండలశ్రీతోడ ర మాఱు మలయు
భద్రవిద్యోతాతరపత్రంబు గ్రాలంగ, మిన్నేటితరఁగల ర మేలుకొలువఁ
గలితదివ్యాంగనారకరతలచాతుర్య, చామర శ్రేణులు ర జాడపడఁగఁ
జంతామణిస్ఫుటరకాంతరత్నా నేక, ఘటితసింహాసనార్గంబునందు

తే. నూరుపీఠంబువై శచిర యుండ నుండి, వరుస దిక్పాలకాదిదేవతలు గొలువ
సాటిసెప్పంగరానిరాజసముతోడ, నింద్రుఁడొప్పారెవై భవరసాంద్రుఁడగుచు.

వ. అప్పుడు. 261

క. గురుతరధర్మక్రియ నయ, గురుండు మరున్దం త్రవిషయగురుండు వచశ్రీ
గురుండు సమస్తసురావలీ, గురుండు గురుం డరుగుదెంచెఁ గొలువ్వనకు నృపా.

చ. అమితతపఃప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీష్వతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమదరేఖ నింద్రుండు వృథా తనగడ్డియ లేవ కుండె నె

1 మరుదశ్వినీయుపిమండలములు.

య్యమున నెదుర్కొనం జనక ర యానన మీయక శౌర ఘోషచా
రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక తిరంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్.

263

క. అప్పుడు మహేంద్రు కన్నులఁ, గప్పినసురరాజ్యపదవిరకారంబునకుం
జప్పుడు సేయక గృహమున, కప్పుణ్యుడు దిరిగి పోయె ర నతిఖన్నుం డై . 264

చ. ఎఱుంగమిఁ జేసినట్టిగురురహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిరచింతితుఁ డై తలపోసి పల్కె న
ప్పరమపవిత్ర లోకనుతరభవ్యచరిత్ర విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజ సేయక యరకర్మముఁ జేసితి నప్రబుద్ధి నై . 265

క. త్రిభువనవిభవమదంబున, సభలో మద్గురువునకుఁ బ్రసన్నునకు లన
త్ప్రభువునకు నెగ్గు సేసితి, శుభములు దొలగంగ నే నశురభావమునన్.

ఆ. 'పారమేష్ఠ్య మయినరపదవి నొందినభూపు, లెట్టివారి కై న ర లేవ వలదు
విబుధు లిట్లు సెప్పరవిధ మెన్న వారలు, ధర్మవేత్త లనుచుఁ ర దలఁపఁబడరు.

ఆ. కుపథవర్తు లగుచుఁ ర గుత్పితదుర్వచో, నిపుణు లయినవారు ర 'నియతి విడిచి
తొలఁగ లేక తా రరథోగతిఁ బడుదురు, తప్ప లేక రాతిరతెప్పభంగి. 268

ఉ. కావున లోకవందితుని ర కార్యవిచారునియింటి కేఁగి త
త్పవనపాదపద్మములరపై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కి త
త్సేవ యొనర్చి చిత్తము'వశించి ప్రసన్నునిఁ జేతు నంచు న
క్షేపవిభండు ఘోయె సతిరీతివ్రగతి గురుధామసీమకున్. 269

సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి ర కేతెంచుదేవతా, పతిరాక యాబృహత్స్వతి యెఱింగి
యథ్యాత్మమాయచే ర నడఁగి యదృశ్యుఁ డై, పోయె నప్పుడు దేవరపుంగవుండు
నకలంబుఁ బరికించిరజాడఁ గానక గురుఁ, జింతించి తలపోసి ర చిన్నఁ బోయెఁ
బోయినవిధ మెల్ల ర దాయలు రాక్షస, వీరులు వేగుల ర వారివలనఁ

తే. దెలిసి మిక్కిలితమలోనఁదెలివినొంది, యందఱును గూడి భార్గవు ర నాశ్రయించి
తత్కృపాదృషిఁ దమత క్తిరదట్ట మైన, దేవతలమీఁదిదాడికిఁ ర దెరువువెట్టి. 270

—♦♦♦ దానవులు దేవతలలో యుద్ధము సేసి దేవతల నొడించుట. ♦♦♦—

క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష, మూర్తులు పరధర్మ కర్మ ర'ముంచితమార్గా
వర్తులు దుర్లయనిర్మిత, కీర్తులు దానవులు సనిరి ర గీర్వాణులవై. 271

స్తగ్ధర. దంకిం గోడండకాండోరధతరథమాయవేదండతండంబుతోడ
దం డైత్తై మెండుగా నశద్దనుజనికరముల్ ర 'దైవవర్గంబుమీఁదం

1 'పారమేష్ఠ్య మైనరపదవినొందినవారు, లెన్న వారి కెదురులేవ రనుచు, విబుధజనులవలనఁవి
నఁబడ సేనియు, నదియ పరమధర్మమంద్రుమెధల' వ్రా. ప్ర. 2 'నిడివి దెలిసి' అ. ప్ర. 3 'వశించు
'చేతును' అని కవిప్రయోగములు. 4 'మోచిత' కు 'ముంచిత' అని కవి ప్రయోగించినాఁడు 5 'దేవతా
కోటిమీఁదకొ' వ్రా. ప్ర.

- జండబ్రహ్మాండభేద్యోచ్ఛ్వాసజయరవముల్ సర్వదిక్తోభగాను
ద్దండప్రఖ్యాతలీలం సదలపడి నురల్ సదర్పతై వారితోడన్. 272
- చ. మదమున దేవదానవులు సమచ్చరులై గడుఁ బిచ్చలించి సం
పదలకుఁ గోరి పోరునెడ సభార్గవమంత్రకళావిశేషులై
యదరులు వాఱున స్త్రముల సార్పి మహానుగు లేర్పి యేసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వ దేవతలు సోల్లల కోర్వక పాటి రయ్యెడన్. 273
- ఆ. దనుజవీరు లేయూదారుణదివ్యాస్త్రదళితదేహులగుచుఁ సదలలు వీడ
నోడి పాటి రద్భ్రతోపేతబలులైన, త్రిదశవరులు బిట్టు సద్బిట్టనట్లు. 274
- క. ఒకమొగము గాక దివిజలు, తికమక గొని వైరులెల్ల సదీకొని తమ్ముం
బకపక నగ నకనకలై, లుకలుకఁ బరు వెత్తి రోడి సలోఁగొనుభీతిన్. 275
- చ. దనుజులగర్వరేఖయును సదానవవీరులయంపజోకయున్
మనుజవిశేషభోజనుల సమచ్చరికంబు నిశాటకోటి యే
చినబలశౌర్యముం దమకు సంగును హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణతను జేయునుమృలికఁ సోల్లల కోర్వక పాటి రార్చులై. 276
- క. అమరులు విస్మయదారుణ, నమరులు శరభిన్నదేహాసంతాపగుణ
భ్రమరులు దైత్యకిరాతక, చమరులు కమలజునికడకుఁ జనిరి భయార్చిన్. 277
- ఉ. ధాతకు దేవతావిభవధాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహితధాతకు వైదికధర్మమార్గని
ర్దేతకు నుల్లసద్విభవసేతకు సర్వజగజ్జయాంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనభావవిజేతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 278
- క. ఆఖండలుండు మొదలుగ, లేఖానీకముల బ్రహ్మ సేనగవున ని
త్యాఖండనత్కృపారస, శేఖరవాక్యముల వారిసేదలు దేర్చెన్. 279
- వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖులయినదేవతల కనుకంపాతిశయవిభవం
బున నభయం బొసంగి యిట్లనియె. 280
- ఉ. నెట్టన పాపకర్మమున సేరమిఁ జేసితి రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాటనుండియును సబద్ధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగాఁ
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృతపానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞఁ జే
పట్టక గుట్టు జాటి సిరిపట్టునఁ దొట్టినపొట్టక్రిష్ణునన్. 281
- వ. బ్రహ్మిష్టుం డైనబ్రహ్మణ నాచార్యుం గైకొనక గురుద్రోహంబు సేసితిరి తద్దో
షం బిపుడు మీకుఁ జేసేత శత్రుకృతం బై యనుభవింపం జేసె నతిబలవంతు
లయినమిమ్ము సేనతీక్షణు లయినరాక్షసులు జయించుట దమయాచార్యుం డైనశు

1 'యెదురులు... నేను మహానుగు లేచి యేసి...కోర్వక వీరి రయ్యెడన్' అ.ప్ర. 2 వికసిక
నకనకలై' అ. ప్ర. 3 నతితీక్షణులు లయినరాక్షసులు.

క్రు నారాధించి తన్నంతప్రభావంబునఁ బునర్జన్మవిర్య లై యిప్పుడు మదీయం బయిననిలయంబు నాకమింపం గలవారు నై మదోద్రేకంబున నెదురులేక వర్తిల్లు చున్నరక్షో నాయకులకుం ద్రిదివంబుఁ గొనుట తృణప్రాయం బభేద్యమంత్ర బలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యు లగుటంజేసి విప్రగోవిందగవేశ్వరానుగ్రహంబు గలవారలకుఁ దక్కం దక్కినరాజుల కరిష్టం బగుం గావున మీ రిప్పుడు త్వష్ట యనుమనువుత్రుం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహాత్మ్యసత్త్వ స్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు నభీష్టార్థంబుల నతండు సంఘటించు నెట్టిదుర్లభల నైన నడంచు నని చెప్పిన దిక్పాలకాదులు డెందంబులు డిందుపడి కమలగర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూపుకడకుం జని యిట్లనిరి.

282

తే. అన్న మే లగు నీకు నిశ్చయమగుఁ గోరి
వచ్చినారము భవదీయ శ్రవణమునకును
దండ్రులకు నేఁడు సమయోచితంబు లైన
కోర్కు లొడఁగూడఁ జేసి చేరకొమ్ము యశము.

283

క. సుతులకుఁ బితృకుశ్రావణ, మతిపుణ్యము సేయు చుండు శ్రీ నాత్మజులు గుణోన్మతి బ్రహ్మచారు లేనియు, మతిలో గురుసేవకన్న శ్రీ మఱియుం గలదే.

284

వ. అదియనుం గాక.

285

సీ. అరయ నాచార్యుండు శ్రీ పరతత్త్వరూపంబు, దండ్రీ దలంపంగ శ్రీ ధాతరూపు దూపింప భ్రాత మరరుత్పతిరూపంబు, దెలియంగఁ దల్లి భూదేవిరూపు భగిని శిష్యురూపు శ్రీ భావంబు ధర్మస్వ, రూపంబు దా నర్థి రూపు మొదల నభ్యాగతుండు మున్నరయగ్ని దేవునిరూపు, సర్వభూతములుఁ గేశకవునిరూపు

ఆ. గాన తండ్రీ వేగ శ్రీ కడు నార్తు లగుపితృజనుల మైనమమ్ముఁ శ్రీ జల్లఁ జూచి పరభయంబు వాపి శ్రీ నిరుపమం బగు తపోమహిమచేత మెఱసిశ్రమనుపవయ్య.

వ. ఇట్టిబ్రహ్మిష్ఠుండ వైనని న్నాచార్యునింగా వరియించి భవదీయతేజోవిశేషంబు చేత వైరివీరులం బరిమార్చెద మాత్మీయార్థం బయినయవిష్టపాదాభివందనంబు నిందితంబు గా దని వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్కరించు చున్న దేవవరులంగై కొని పోశోహిత్యంబు సేయు మనినం బ్రహ్మసితవదనం డై యమ్ము నీశ్వరుం డిట్లనియె.

287

తే. బ్రహ్మతేజంబు ప్రాయేశిప్తార్థనంబు, ధర్మగుణగర్భితం బని శ్రీ తా నెఱింగి సారిది ననుబోఁటితపసియీశురలచేతఁ బ్రకటమధురోక్తి నేటికిఁ బలుకఁబడియె.

వ. విశేషించియు.

289

క. గురుధనముఁ గూర్చ నేటికి, గురుశిక్షం దగిలి మంత్రకోవిదు లై న ధ్గురుధర్మనిరతు లేనియు, గురువులకును శిష్యవరులై శ్రీ కూర్చినధనముల్.

290

సీ. అరయ నకించను శ్రీ లై నట్టివారికి, బంబినట్టిశిలోంఘనంబై ధనము

చానిచే నిర్వృత్తితప్రియసాధుసత్కియ గలవార లై శ్రీ ప్రీతి నుండు
రది గాన సద్గర్భితాచార మైనయూ, చార్యత్వ మిపుడు మీశాసనమునఁ
గైకొంటి గురువులకామంబు ప్రాణార్థవంచనములు లేక శ్రీ వడి నొనర్తు

౮. ననుచు విశ్వరూపుఁ శ్రీ డనియెడిముని స్రుతిజ్ఞోక్తిఁ బలికి వారి శ్రీ నూటడించి
మహిత మైనతత్సమాధిచే గురుభావ, మమరఁ జేసె దేవరసమితి కవుడు.

క. భార్గవవిద్యాగుప్త, స్వర్గశ్రీనివిగుణదనుజరసమధికసంప

ద్వర్గముల విష్ణుమాయా, నర్గళగతిఁ దెచ్చి యింద్రునకు నిచ్చె నృపా. 292

క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁ, జ్ఞాపజ్ఞి దురంబులోన శ్రీ ననురులఁ ద్రుంచె

భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ శ్రీ జెప్పెను హరికిన్. 293

ఉ. నాపుడు పాండవాన్వయుఁడు శ్రీ నమ్మినభక్తి జగన్నివాను రా

జీవదళాక్షుఁ గృష్ణుఁ దనరీచి త్తమునన్ భజించి పల్కె నో

దేవగణార్చితాంఘ్రియుగ శ్రీ దివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ

ప్పావన మైనవిద్య సురరీపాలున కేక్రియ నిచ్చెఁ జెప్పవే. 294

ఉ. ఎందును రక్షితుం డగుచు శ్రీ నింద్రుఁడు లీలయపోలె వైరిసే

నం దునుమాడి దేవతలు శ్రీ నమ్మి సుఖంపఁగ నిష్టసంపదం

జెంది నను స్రులోకములఁ శ్రీ జేకొని యేలె మునీంద్ర చాని నే

విందు సుఖంబుఁ గందు నిఁక శ్రీ వీనులు సంతస మందఁ బల్కవే. 295

—◆◆◆శ్రీమన్నారాయణకవచపారంభము.◆◆◆—

క. వరనారాయణకవచము, సరిభీకరవజ్రకవచ శ్రీ మాశ్రితసంప

త్పరిణామకర్మనుచము, పురుహూతున కెట్లు మాని శ్రీ బోధించెఁ దగన్. 296

వ. అనిసం బరీక్షిజ్ఞనపాలునకు మునినాథుం డిట్లనియె.

297

సీ. వినవయ్య సరనాథ శ్రీ మునినాథుఁ డింద్రున, కను మ్రొద నారాయణాఖ్య మైన

కవచంబు విజయసంరీకల్పంబు నప్రమే, యన్వరూపంబు మరహాఫలంబు

మంత్రగోప్యము హరిహరమాయావిశేషంబు, సాగతతోడ నెఱుంగఁజేసె

చాని నే వినిపింతుఁ శ్రీ బూని తదేకాగ్రచిత్తంబుతోడుతఁ శ్రీ జిత్తగింపు

తే. మొనర ధాతాంఘ్రిపాణియైరయత్తరంబు, ముఖముగాను త్తమాసనరమునవనించి

కృతనిజాంగకరన్యాన శ్రీ మతిశయిల్ల, మహితనారాయణాఖ్యవర్తము నొనర్చె.

వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటియించి పాదంబులను జానువులను నూరువులను

నుదరంబునను హృదయంబునను సురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను ని

ట్లప్టాంగంబులం బ్రణవపూర్వకం బైనయష్టాక్షరీమంత్రరాజం బువన్యాసంబు సేసి

(ద్వాదశాక్షరవిద్యలచేతం గరన్యాసంబు సేసి)మంత్రనూర్తియై భగవచ్ఛబ్దవా

1 'భగవచ్ఛబ్దవాచ్యం బగునట్లుక్తిసంయుక్తుం డగుచు విద్యామూర్తియు నైనపరమేశ్వరునందు
భావించి, శ్రీనారాయణకవచాఖ్య' (వా. ప్ర.

చ్యం బైన(ప్రణవాదియకారాంత మగుమహామంత్రంబుచేత నంగుశ్యంగుష్ఠపర్వ సంధులయం దుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు మూర్ధంబున షకారంబు భ్రూమధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు నేత్రంబులయందు సకారంబు సర్వసంధులయందు మఱియు సస్త్రము నుద్దేశించి మకారంబు నుపన్యసించేనేని మంత్రమూర్తి యగు మఱియును సస్త్రాయథ ట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధనంబు నేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్పి విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగు)పట్నక్తిసంయుతం బయిననారాయణ కవచాఖ్య మైనమంత్రరాజంబు ని ట్లని పఠియించె.

299

చ. గరుడునిమూఁపుపైఁ బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్తరుచిరశార్ఙ్గఖడ్గశరరాజతపాశగదాదిసాధనో

త్కరనికరంబు లాత్మకరకంజములఁ ధరియించి భూతినం

భరితమహాష్టబాహుఁడు కృరపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

300

ఆ. ¹ప్రకటమకరవరుణాపాశంబులందుల, జలములందు నెందుఁ శ బాలియ కుండఁ గాచుఁ గాక నన్ను శ ఘనుఁ డొక్కఁ డై నట్టిమత్స్యమూర్తి విద్యరమానకీర్తి.

క. వటుఁడు సమాశ్రితమాయా,వటుఁడు బలిప్రబలశోభనప్రతిఘటనో

ద్భటుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు, ²చటులస్థలమందు నన్ను శ సంరక్షించున్.

302

చ. అడవుల సంకటస్థుల శ నాజముఖంబుల నగ్నికీలం

దెడలుల నెల్ల నాకు నుతి శ కెక్కఁగ ది క్కగుఁ గాక శ్రీన్మసిం

హుఁడు ³సురశత్రుయూధపవరోగ్రుఁడు విస్ఫురితాట్టహాసవ

క్రూఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిరూపదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁ డై.

303

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు శ సంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో

⁴నొరగి నిమగ్న మైనధర శ నుద్ధతిఁ గొమ్మున నెత్తినట్టియా

కిరిపతి ⁵యగ్నికల్పుఁ డురుభేలుఁడు నూర్జితమేదినిమనో

హరుఁడు గృపావిధేయుఁడు సరదాధ్వములఁ ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

304

క. రాముఁడు రాజకులై కవి,రాముఁడు భృగునత్కులాభిరరాముఁడు శనుగుణ

స్తోముఁడు నను రక్షించును, ⁷శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్రిశిఖరములందున్.

305

సీ. తాటక మర్దించి శ తపసిజన్మముఁ గాచి, హరువిల్లు విఱచి ధైర్యమున మెఱసి

ప్రబలు లై నట్టివీరరాధక బంధోగ్ర,ఖరదూషణాదిరాశతునులఁ దునివి

వానరవిభు నేలి శ వాలిఁ గూలఁగ నేసి, జలరాశిగర్వంబుఁ శ జక్కఁజేసి

నేతువు బంధించి శ చేరి రావణకుంభ,కర్ణాదివీరులఁ శ గడిమిఁ ద్రుంచి

తే. యలవిభీషణు లంకకు శ నధిపుఁ జేసి

1 'మన జలధిహాస'వరుణపాశములందు. 2 'చటులస్థలవలన. 3 కనకాక్షరాక్షసవధో. 4 నురుత రమగ్నమైనధర. 5 యజ్ఞకర్తృఁ డురుభేలుఁడు డూర్జిత 6 కాంతి. 7 శ్రీమహితోన్నతుల నద్రా.ప్ర.

భూమినుతః గూడి సాకేతరపురమునందు
రాజ్యనుఖములు గైకొన్నరీరామవిభుఁడు
వరుస ననుఁ బ్రోచు చుండుఁ బ్రవీణగతుల.

306

వ. మఱియు నఖిలప్రమాదంబు లైనయభిచారకర్తృంబులనలన నారాయణుండును
గర్వంబువలన నరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగనాథుం డయినదత్తా
త్రేయుండును గర్వబంధంబులవలన గణేశుం డైనకపిలుండును గామదేవునివలన
సనత్కుమారుండును మార్గంబుల (దేవహేళనంబు సేయుట)వలన శ్రీహయగ్రీవ
మూర్తియును దేవతానమస్కారతిరస్కార దేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలననారదుం
డును నశేషవిరయంబులవలనఁ గూర్తంబును నపథ్యంబువలన భగవంతుం డైన
ధన్వంతరియును ద్వంద్వంబువలన నిర్జితాత్ముం డైనఋషభుండును జనాపవాదం
బువలన నగ్నిదేవుండును¹ జననమరణాదులం గలుగఁజేయుకర్తృంబులవలన బలభ
ద్రుండును గాలంబువలన యముండును సర్వగణంబులవలన శేషుండును నప్ర
బోధంబువలన దైవపాయనుండును బాషండసమూహంబువలన బుద్ధదేవుండును
²శనైశ్చరునివలనఁ గల్కియు నై ధర్మరక్షణపరుం డయినమహావతారుండు న
న్నురక్షించుం గాతః బ్రహ్మమధ్యాహ్నపరాహ్ణసాయంకాలంబులను బ్రదోహ
ర్ధరాత్రాపరరాత్రప్రత్యూషానుసంధ్యప్రభాతంబులను గదాద్యాయుధంబుల
ధరియించి కేశవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహర త్రివిక్రమ వామన
హృషీకేశ పద్మనాభ శ్రీవత్సభామ సర్వేశ్వరేశ జనార్దన విశ్వేశ్వర కాలమూర్తు
లనునామరూపంబులు గలదేవుండు నన్నురక్షించుంగాక ప్రళయకాలానలాతితీక్ష
సంభ్రమభ్రమణవిరక్తవిక్రమవశీకృతదనుజచక్రం బైననుదర్శనపుణ్యనామ
చక్రంబ మహావాయుప్రేరితుం డై హుతాశనుండు నీరసతృణాటవుల భస్మీ
భూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రయుక్తంబ వై మదైవ్విరిసైన్యంబుల దగ్ధంబు
గావింపుము జగత్సంహారకాలపటుఘటితచటులమహోత్పాతగర్భారవతర్జనదశది
శాభిభర్జితఘనఘనాంతరనిష్ఠ్యాతనిష్ఠరకోటిశతకోటినంశ్వర్చస్ఫురద్విస్ఫులింగనిర్గ
మానర్గభగభగభూగాయమానమూర్తివిస్ఫూర్తినారాయణకరక మలవర్తిగదాయు
ధోత్తిమమదీయవైరితంఢోపతంఢంబుల భండనంబునం జండగతిం బిండి గాఁ
జండికాకూర్తాండవై నాయకరక్షోభూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులు గాఁ గొం
ఢోకవినోదంబు నటువుము³దరేంద్రంబ వైనపాంచజన్యంబ సర్వలోకజిహ్మం
డైనశ్రీకృష్ణునినిఖిలపుణైక్యకనదనవదననిష్ఠ్యాలినిశ్శాన్వాసా⁴ధరవేణుపరిపూరితం
బవై యున్నతృభూతప్రేతపిశాచవిప్రగ్రహాదికూర దుర్గహంబులు విద్రా
వణంబులు గా నన్నత్పరవీరమండలంబులగుండియలతోఁ దదీయమానినీదుర్భర

1 నంతకాకృతిం జేయుభూతంబులవలన బలభద్రుండును. 2 కలివలన. 3 దరేంద్రుండ. 4 ధర్మ

గర్భంబులు గర్భస్థానానీకనిర్భేదంబులు గా నవియ బ్రహ్మాండభాండభీకరం బయిన భూరినాదంబున మోదింపు మణితీవ్రధారాదళితనిశాటకోటికఠోరకంఠక రాశర క్త ధారాధాతమలీమనవినరంబ వైన నందకమహాసి శేఖరంబ జగదీశ ప్రేరితంబ వై మద్విద్వేషిపిషమవ్రాహ్మణంబుల మెండు గడికండలు గఁ జెండి చెండాడుము నిష్కళంక నిరాతంక నిశ్శృంక సాంద్ర చంద్రమండలపరిమండితసర్వాంగరక్షణవి చక్షుణధర్మనిరతంబ వయిన¹ చర్మంబ దుర్మదముదైర్విరాళో భీకరాలోకంబుల ను సమాకులనివిడసీరంధ్ర నిష్ఠురతమఃపటలపటుఘటనం(బులం) గుటిలపఱుపు ము నిఖిలపాపగ్రహంబులవలనను సకలనరమృగసర్పకోడభూతాదులవలనను నగుభయంబులు భగవన్నామరూపయానదివ్యాస్త్రంబులవలనం బొంద కుండుఁ గాక బృహద్రథుతరాదిసామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయంబడు చున్నఖగేంద్రుం డు(రక్షణదక్షుం డై) నన్ను రక్షించుఁ (గాక) శ్రీహరినామరూపవాహనదివ్యా యుధపారిషదోత్తమప్రముఖంబు లన్నదీయ బుద్ధీద్రియమనఃప్రాణంబుల సంరక్షించు భగవంతుం డయిన శేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగదై క్యభావం బయిన ధ్యానంబు గలవానికి వికల్పరహితుం ² డై భూషణాయు ధలింగాఖ్య లగుశక్తులం దనమాయచేత ధరియించి ³ తేజరిల్లు చుండులక్ష్మీకాం తుండు వికల్పవిగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుఁగాక లోకభయంకరాట్టహాస భాసురవదనగహ్వరం డగు సమస్తతేజోహరణధరీణతేజఃపుంజసంజాతదివ్యవృ సింహాసతారుం డగునప్పరమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమస్తబహిరం తరంబులవలన నన్ను రక్షించు చుండుఁ(గాత)మని నారాయణాత్మకకవచప్రభా వం బితిహాసరూపంబున ⁴ నింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబుసేసి తద్విద్యాధారణ మహిమవలన నరాతుల నిర్జించెం గావున నెవ్వరేని నిర్మలాత్మ లగువార లేతద్వి ద్యాధారణులై యనుదినంబును బరియించిన సతిఘోరరణంబుల నత్యుత్కట నంకటంబులను సర్వగ్రహనిగ్రహకర్తమారణకర్తాదీదుష్కర్మజన్యక్షేత్రంబుల ను వదలి యవ్యాకులమనస్కులై విజయంబు నొందుదురు మఱియును సర్వరో గంబులకు నగమ్యశరీరు లై సుఖంబు నొందుదు రదియునుం గాక.

307

- సీ. అతిభక్తిఁ గౌశికుంఠడను బ్రావృణుండు దొల్లి, యీవిద్య ధరియించి నెలమి మించి మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుఁ డై యోగ,ధారణంబున బిట్టరతనువు విడిచె దానివై నొకఁడు గంగధర్మవరేణ్యుండు, చిత్రరథాఖ్యుఁ డరజేయుఁ డొంటి చదలఁ జనంగఁ దరచ్చాయ తదస్థిపై, గదిసిన నాతఁడు ౩ గళవళించి
- ఆ. యువిదపిండుతోడ ర నవవిమానముతోడఁ, దనదువిద్యతోడ ౩ ధరణిఁ ద్రెల్లి

1 'ధర్మంబ. 2 ఉయ్య సప్పరమేశ్వరుండు భూషణాయుధచిహ్నిత మైనశక్తిం. 3 విశేష విగ్రహంబు గలలక్ష్మీకాంతుండు నన్ను రక్షించు. 4 మునీంద్రుండు వ్యాఖ్యానంబుసేసి యింద్రున కుపదేశించిన సతండు తద్విద్యా. 5 దుష్కర్మంబులకు సతిభయంకరు లై విజయంబు. ప్రాప్త.

తివిది లేవలేక ర తికమక గుడువంగ, వాలఖల్యమాని ర వానిఁ జూచి.

308

క. నారాయణకవచసమా, భారణపుణ్యాన్ని దీని ర దగ్గఱ నీకుం

గూరెడినె విష్ణుభక్తుల, వారక చేరంగ నెట్టిరవారికిఁ దరమే.

309

ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగకరసంధు లెల్లఁ, బంధించి తనంత్రబలంబు చేర్చి
న్నందంబు మాన్సింపఁ దరదన్యమేదీ, సింధుప్రవాహాన్నతి¹చేతఁ దీరున్.

310

వ. కావున నీ విష్ణు డీపుణ్యశల్యంబులు భక్తియుక్తుండ వై కొనిపోయి ప్రాజ్ఞుఖంబు
నఁ బ్రవహించెడునరస్వతీజలంబుల నీక్షేపణంబు సేసి కృతస్నానుండ వై యాచ
మనంబు సేసి నీసర్వాంగబంధనంబు లుడుగు ననిన నతం డట్లు చేసి తనవిమానం
బెక్కి నిజస్థానంబున కరిగెం గావున.

311

క. అనుదినము దీని నెవ్వరు, విని కేనిఁ బఠించి రేని ర విస్తయ మొదవఁ
ఘనభూతజాల మెల్లను, మునుకొని వారలను గాంచి ర మ్రొక్కుచు నుండున్.

ఆ. విశ్వరూపువలన ర నైశ్వర్యకర మైన, యిట్టివిద్యఁ దాల్చి²యింద్రుఁ డపుడు
మూఁడులోకములకు ర మూడ లై నట్టిశ్రీ, ననుభవించి మించె ర నధికమహిమ.

సీ. భూపాల యావిశ్వరూపున కరు డైన, తలలు మూఁ డను వైందఁగలిగి యుండు
సారిది సురాపానసోమపానంబులు, ³నన్నాద మనఁగను ర నమరవరుల
తోఁ గూడి భుజియించి ర తూకొని వారితో, యజ్ఞ భాగంబు ప్రత్యక్ష మొంది

కై కొను చుండి దురహ్మర్కుఁ డై యాయజ్ఞభాగంబు రాక్షసరప్రవరులకును

ఆ. దల్లిమీఁదఁ గలుగుతాత్పర్యవశమున, దివిజవరుల మొఱిగి ర తెచ్చి యిచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ ర డతిభీతచిత్తుఁ డై, తనకుఁ గానియతనిరతలలు ద్రుంచె.

క. భాసురుఁ డనక మహాత్మా, గ్రేసరుఁ డన కతఁడు పూర్వరక్తతర్కగతిఁ

వేసరఁ డనక మహేంద్రుఁడు, భాసురుతల లపుడు రోషరమునఁ దెగ నడిచెన్.

వ. ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు నహింపం జాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం దెగ
నడిచిన సోమపానంబు సేయుశిరంబు గపింజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయు
శిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు
త్రివిధపక్షిస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్య యేతెంచి యింద్రునిఁ జుట్టుకొని
తమ్ముఁ బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుం డై త్రిలోక
నాయకుం డైనదానిం దప్పించుకొనం జాలక యంజలి యొగ్గి యమృతహాదో
పంబుఁ గైకొని తద్దోషం బొక్కసంవత్సరం బనుభవించి యంతం బొపుకొను
వాఁ డై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి మద్దురితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొ
నుం డనిన భూమి తనయందుఁ జేయంబడినఖాతంబు తనంతన పూఁడునట్టివరంబును
జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రత్యుత్థితం బైనం బావనం బగునట్టివరంబును
వృక్షంబులు భేదింపంబడి పునఃప్రరోహంబు గలుగువరంబును స్త్రీ లెల పుడుం

దమకుఁ గామనుఖంబు గలుగునట్టివరంబును గోరిన నతం డట్లు కా నొసంగిన నత నిదుష్కృతింబు ధరిణి 'యీరిణవిధంబునను నుదకంబు బుద్బుదఘనరూపంబు నను మహీరుహంబులు నిర్యాసభావంబునను నింతులు రజోవికారంబునను నిట్లు చతుర్భాగంబులం బంచికొని రంత.

316

మ. హతపుత్రుం డగువిశ్వరూపజనకుం శ్రీ జాత్యష్ట దుఃఖాయతో
ద్ధతరోహనదవ్యామానుఁ డగుచుం శ్రీ దా నిందు వై మారణ
క్రతుహోమం బొనరింప నందుఁ బొడమెం శ్రీ గల్పాంత కాకారవి
శ్రుతకీలానలనిష్ఠు రేక్షణగుణశ్శుభ్యత్తి లోకోగ్రుఁ డై.

317

సీ. యుగముద్రుంగెడునాఁడురజగములు పైలీయించు, నంతకుమూర్తిపై శ్రీనింతయగుచుఁ
బఱపును బొడుపును బ్రతిదినంబును నొక్క, శరపాత మంగంబు శ్రీ విరివిగొనుచుఁ
గడుదగ్ధశైలసంరకాశ దేవామునందుఁ, గరము సంధ్యారాగశ్రీకాంతి జెరయ
మునుగాఁక రాగిచేతగనుమించుమించులఁ, గఱకుమీనలుక చాశ్రమములు మెఱయఁ
జే. జండమధ్యాహ్నమార్తాండశ్రీమండలోగ్ర, చలులనిష్ఠురలోచనాంశచలవిధూత
దశదిశాభాగుఁ డుజ్జ్వలతరక రాశ, భిదురనునిశితదంష్ట్రోరువదనగుహాఁడు.

318

ఉ. నిగికి నేలకుం బొడవు శ్రీ నిచ్చల మై శిఖలందుఁ బర్వను
త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ శ్రీ దొట్రిలుచుక గ్రహపంక్తి జాఱ ని
స్సంగక రాశశాత్రుకునీనద్వైశిమండలచండశూల ము
హ్సంగుచుఁ గేల లీలఁ గొని శ్రీ భూమి చలింపఁగ సోలియాడుచున్.

319

సీ. వదలక విరివిగా శ్రీ వదనంబుఁ దెఱచుచు, నాకాశ మంతయు శ్రీ నప్పళించుఁ
గడనాల్క నిగిడించి శ్రీ గ్రహతారకంబుల, నయ మెల్ల దిగజాఱ శ్రీ నాకి విడుచు
నలమ్రాక యునుబోలె శ్రీ నట్టహాసము సేసి, మెఱసి లోకము తెల్ల శ్రీ మ్రింగఁ జూచుఁ
దనరుదిగ్దంతిదంతములు సెక్కలు వాఱ, నుగ్రదంష్ట్రులు ద్విష్టు శ్రీ నుక్కు మిగిలి
తే. త్వష్టబలితంపుఁదవమునఁబుష్టి నొంది, యఖిలలోకంబు తెల్లఁ దానాక్రమించి
వృత్తనామాఖ్య దేవతాశత్రుఁ డగుచు, దారుణాకారుఁ డఖిలదుర్దముఁడుమెఱ సె.

మ. త్తకోకిలము. అట్టివృత్తునిమీఁద దేవత శ్రీ లల్కతోఁ జెనుమూఁక తై
చుట్టి ముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు శ్రీ సూపి యేపున నేయ నా
గొట్టువీరుఁడు వార లేసినశ్రూరశ స్త్రము లన్నియుం
జుట్టి పట్టుక మ్రింగి శూరత శ్రీ జోక నార్చె మహాగ్రుఁ డై.

321

క. భక్షితదివ్యాస్త్రుం డగు, రక్షోనాయకుని నమరశరాజప్రముఖుల్
వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించికొనుచు శ్రీ రయ మొప్పారన్.

322

వ. ఇట్లు సర్వసాధనంబులతోడ సాధుజనంబుల) వృత్తానురుండు మ్రింగిన నచ్చెరు
వడి చేయునది లేక తత్తేజోవిశేషవిధవంబునకు భయంబు నొంది కందినడె

దంబునం గుందుచుం బురందర ప్రముఖు లార్తరక్షకుం డగుపుండరీకాక్షునకుం
గుయ్యికువార లై.

323

లయ గ్రాహి. వీడు కడుదుర్దముడు శ్రీవాడిమనకైదువులు

శ్రీ పోడి చెడఁగా మెనవి శ్రీ యీడు గన కున్నాఁ
డేడ బ్రదు కింకఁ బెనుఁగీడు పైడమెన్ మనకుఁ

శ్రీ దోడువడ నొక్కరుఁడు శ్రీ తేడు హరి దక్కన్
వేడుదము శ్రీధరునిఁ శ్రీ గూడుదము సద్భటులఁ

శ్రీ బాడుదము గీతముల శ్రీ జోడువడ సంతన్
వీడు చెడుత్రోవ దయఁగోడ నెఱిగించు ఘనుఁ

శ్రీ షోడక సురాలయము శ్రీ పాడువడ దింకన్. 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో, మునుకుచుఁ దికమకలు గొనుచుఁమురిపునభకున్
గునుకుచుఁ గునుకుచు నేగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్నకన్నఁగవ బెగ్గిలఁగన్. 325

ప. ఇట్లు భయార్తు లై యమర్త్యవ్రాతంబు నని చని ముందట నభంగభంగ
రంగమత్తుంగడిండిరమండలనముద్దండాడంబరవిడంబితనారాయణనిరంతరకీర్తిలతా
కునుమగుచ్చస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకులకలితఫలి
తమహాపుణ్యఫలాయమా ననముద్దీప్తితాప ర్తవర్తితదక్షిణావర్తరుచిరశంఖమండల
మండితంబును నతినిష్ఠురకతినపాతీ నపుఘరోమరాజీవశకులతిమితి మింగిలకర్కట
కమతకచ్చవమకరనక్రవక్రగ్రహగ్రహణ ఘుమఘుమాయమానదారుణగమన
వివమితవివమతరంగఘట్టనఘట్టితనముద్ధూతశీకరనికరనీరంధ్రతారకీలతారాపథం
బును మహాఽచ్చయశిలోచ్చయశిఖరాగ్రప్రవహితదుగ్ధనిర్మలసమ్మార్జితపురాణ
పురుషవిశుద్ధశుద్ధాంతవిహరణధునీణనవసుధాధౌతభావశృంగధగాయమాన రమ్య
హర్షస్వనిర్మాణకర్తంబును నతిపవిత్రగుణవిచిత్రనిజకళితప్రేమానందసందర్శిత
ముకుందపరిస్రవదంతరంగకరుణారస పరిమళితభావబంధుర నిద్రుమవల్లిమతల్లి
కాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహ సంగమసముత్థితగంభీర ఘోషపరి
పూరితనకలగోదోంతరాశంబును నముద్రమేఖలాఖలప్రదేశవిలసితనవీనదుకూలా
యమానంబును హరిహరప్రముఖదేవతానిచయపరిలభ్యైమృతమమైశ్వర్యదాన
ధౌరేయమహానిధానంబును నైకుంతపురపౌరవారమనోహరకామ్యఫలఫలితమం
దారపారిజాత సంతాన కల్పవృక్ష హరిచందన ఘనవనానుకూలకూలంబును నై
యొప్పుచుఁ గుబేరుభండాగారంబునుంబోలె బద్ధమహాపద్మశంఖమకరికచ్చవ
ముకుందకుందనీలవరసమగ్రం బై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె సుదర్శనావర్తప్రగ
ల్భం బై కైలాసమహీధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థానశేఖరపదార్పణం బై
యింద్రవైభవంబునుంబోలె గల్పవృక్షకామధేనుచింతామణిజనితవిశేషం బై
సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమితనిబిడహరిసంచారం బై నారాయణోదరం

బునుంబోలే నిఖలభువనభారభరణసమర్థం బై శంకరుజటాజూటంబునుంబోలే
గంగాతరంగిణీసమాశ్రయం బై బ్రహ్మలోకంబునుంబోలే బరమహంసకులసే
న్యం బై పాతాళలోకంబునుంబోలే ననంతభోగిభోగయోగ్యం బై నందనవనం
బునుంబోలే నైరావతమాధవీరంభాదినంజననకారణం బై సాదామిసీనికరంబు
నుంబోలే సభ్రంకపం బై విష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలే నిర్మలస్వభావం బై క్ర
తుశతగతుండునుంబోలే హరిపదభాజనం బై యొప్పు చున్నదుగ్ధవారాశి డాసి
శ్వేతద్వీపంబు దర్శించి యందు సకలదిక్పాలకాదిదేవతలు దేవదేవు నాశ్ర
యించి యిట్లని స్తుతియించి రంత.

326

సీ. పంచమహాభూతశేవరిని ర్నితం బైన, ముజ్జగంబుల కెల్ల శ్రీ నొజ్జ యైన
బ్రహ్మయు నేమునుబరగ నందఱుఁ గూడి, యెవ్వనికై పూజ శ్రీ లిత్తు మెపుడు
నట్టి నర్హేశ్వరుం శ్రీ డాగమవినుతుండు, సర్వాత్మకుఁడు ²మాకు శ్రీ శరణ మగును
అతిపూర్ణకాము నశహంకారదూరుని, నముని శాంతునిఁ గృపాశస్పదుని గురుని
తే. మాని యన్యుని సేవింపఁ శ్రీ బూనునట్టి, కపటశీలుని నతిపాపకర్తబుద్ధి
శునక వాలంబు వట్టుక శ్రీ ఘనతర్థాబ్ధి, దరియఁ జూచుట గాదె తాఁడామసమున.

చ. ఉదక మయంబునక వసుధ శ్రీ నోడగఁజేసి తనర్చుకొమ్మనక
వదలక యంటఁ గట్టి మనుకవల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి న
క్షుదమున మమ్ముఁ బ్రోచు ననుకమానము మానఁగ వృత్తుచేతియా
పద దొలగించి నేడు సురశాసుర పాలిటిభాగ్యదైవ మై.

328

మత్తకోకిలము. రంతు సేయుచు వాతధూతక శ్రీరాశభంగురభంగదు.

ర్థాంతసంతతసాగరోదకశతల్ప మొంది వసించుధా
తంతవానిని బొడ్డుదమ్మిన శ్రీ యాచి కాచిననేర్పరిం
తంతవాఁ డనరానియొంటరి శ్రీ యాదరించు మముం గృపక.

329

తే. దేవతల మైనమే మిట్టిదేవదేవు, సర్వలోకశరణ్యుని శ్రీ శరణు చొచ్చి
బలిత మైనట్టివీనియోపదలఁ బాసి, మీటి శుభములఁ జేకొనుకవార మిపుడు.

వ. ఇట్లు స్తుతియించుచున్న దేవతలకు భక్తవత్సలుం డైనవైకుంఠుండు ప్రసన్నుం
డయ్యె నప్పుడు.

331

సీ. తగుశంఖచక్రగరదాధరుం డగువాని, శ్రీవత్సకాస్తుభశ్రీలవానిఁ
గమనీయమాణిక్యశునకిరీటమువాని, దివ్యవిభూషణోదీప్తివాని
మండితకోటిరకుండలంబులవాని, సిరి యురస్థలమునఁ శ్రీ జెలఁగునానిఁ
దనుఁబోలు సేవకశతండుంబు గలవాని, జిలుఁ గైనవచ్చునిరలునవానిఁ

ఆ. దెల్లదమ్మివిరులఁ శ్రీ దెగడుకన్నులవాని, నవసుధాధ్రవంపురసవృష్టవానిఁ
గనియె వేల్పుపిండు శ్రీ కప్పరపాటుతోఁ, గన్నులందు నున్న కకటపు దీజ.

332

- సీ. తనసేవకులలోనఁ గదడఁబడురూపంబు, శ్రీవత్సకాస్తుభశ్రీలఁ దెలుప
వికచాబ్జములతోడఁ గవీడ్వడుకన్నులకడలు దైవాతెడుకరుణఁ దెలుప
నెల్లలోకములకు శ్రీనిత్యైనభాగ్యంబుఁ గాఁపురం బుండెసుకమల దెలుప
మూఁడుమూర్తులకును శ్రీమొదలై నతేజంబు, తాతఁ బుట్టించినతమ్మి దెలుప
- ఆ. బుద్ధి బోల్పరానిపుణ్యంబుఁ దత్పాదకమలజనిత యైనగంగ దెలుప
నప్రమేయుఁ డభవుఁ గడవ్యక్తుఁ డవ్యయుఁ, డాదిపురుషుఁ డఖిల మోది యొప్పె.
- వ. ఇట్లు జగన్మోహనాకారుం డయిననారాయణునికృపావలోకనాహ్లాదచకితస్వభావ
చరితు లై సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికీలితకరకములు
లై యిట్లనిరి. 334
- ఆ. దుర్గమంబు లయిననన్వర్గాదిఫలములఁ, బుట్టఁ జేయఁ జాలుననట్టిగుణము
గలిగి మెలఁగు చున్నశుభుడ వైనట్టిసీ, కరయ మ్రొక్కువార శ్రీమోదిపురుష.
- సీ. దండంబు యోగీంద్రమండలనుతునకు, దండంబు శారకోదండనునకును
దండంబు మండితరకుండలద్యయనకు, దండంబు నిమగ్నభండనునకు
దండంబు మత్తవేదండరక్షకునకు, దండంబు రాక్షసశిఖండనునకు
దండంబు పూర్ణేందురమండలముఖునకు, దండంబు తేజఃప్రచండనునకు
- తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్రథానునకును, దండ ముత్తమవైకుంఠథామునకును
దండ మాశ్రితరక్షణతత్పరునకు, దండ మురుభోగినాయకతల్పునకును. 336
- ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు శ్రీచిందటవందట లైరి ఖేచరుల్
మ్రొక్కిరి సాధ్యసంఘములు శ్రీసోలిరి పన్నగు లాజభూమిలో
మ్రొక్కిరి దివ్యకోటి గడు శ్రీమగ్గిరి యక్షులు వృత్తుచేత సీ
చిక్కినవారి నైన దయ శ్రీసేయుము నొవ్వక యుండ నోహరి. 337
- క. మొద లాఱినరక్కసులకు, మొదలై మా కాపదలకు శ్రీమూలం బగుచుం
దుద మొదలు లేనిరక్కను, తుది చూపఁ గదయ్య తుదకు శ్రీదుది యైనహరి.
- తే. అకట దిక్కుల కెల్లదిరక్కైన మాకు, నొక్కదిక్కును లేదు కారలూఁద నైన
దిక్కు గావయ్య నేడు మాదిక్కు జూచి, దిక్కు లేకున్నవారలదిక్కు నెవ.
- క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక శ్రీయిహపరములకు
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము శ్రీనీరజనాభా. 340
- తే. అరయ మాతేజములతోడ శ్రీనాయుధములు
మ్రొంగి భువనత్రయంబును శ్రీమ్రొంగు చున్న
భీకరాకారు వృత్తుని శ్రీబీచ మడచి
యెల్లభంగుల మాబన్న శ్రీమోగు మభవ. 341
- ఆ. పరమపురుష దుఃఖభంజన పరమేశ, భక్తవరద కృష్ణభవవిదూర
జలరుహక్ష నిన్ను శ్రీశరణంబు వేడెద, మభయ మిచ్చి కావ శ్రీవయ్య మమ్ము.

వ. ¹నమస్తే భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమమం
గళ పరమకల్యాణ దేవ పరమకారుణికు లయినపరమహంస లగుపరివ్రాజకులచేత
నాచరితంబు లగుపరమసమాధిభేదంబుల బరిభావితపరిస్ఫుటం బయినపరమహం
సధర్మంబుచేత నుద్ఘాతీతం బగుతమసికవాటద్వారంబున నపావృతం బయిన
యాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్మేండవై నిజసుఖానుభవుండవై యున్న నీవా
త్మసమవేతంబు లై యుపేక్షింపంబడనియీశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థిలయకా
రణుండవై యుండుదువు గుణసర్గపతితుండవై యపరిమితగుణగణంబును గల
నీవు దేవదత్తునిమాడ్కి బారతంత్ర్యంబున స్వకృతంబు లై నకుశలకుశలఫలం
బుల ననుభవించువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండవై ననీ వాత్మారామస్వభావుండవ
యి యపరిమితగుణగణంబులు గలిగి యీశ్వరాహ్వయానవగాహ్యమాహాత్మ్యం
బందు నర్వాచీన వికల్పవితర్కవిచార ప్రమాణాభాసంబు లగుతర్కశాస్త్రంబులఁ
గర్కశంబు లయినప్రజ్ఞలు గలిగి దురవగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసులవివాదావ
సరంబులయందు నుపరతంబు లగునస్తినాస్తీత్యాదివాక్యంబుల సమస్తమాయా
మయుండవై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండవై సమవిషమరూ
పంబులఁ బ్రవర్తించువు దేవా రజ్జుఖండంబునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లుండు
ద్రవ్యంబున ద్రవ్యాంతరభ్రాంతి గలుగు చుండు సర్వేశ్వర సర్వజగత్కారణ
రూపంబవైన నీవు సర్వభూతప్రత్యగాత్మ వగుటంజేసి సర్వగుణావభాసోపల
క్షితుండవై కానంబడుచుందువు లోకేశ్వరా భవన్తహిమనుహామృతసముద్ర
విప్లవనశ్యత్వానమాత్రంబున సంతుప్తచిత్తులై నిరంతరనుఖంబున విస్తారితదృ
ష్టశ్రుతవిషయసుఖలేశాభాను లైనపరమభాగవతులు భవచ్ఛరణకమలసేవా

1 ఇందులకు 'మతీయును భగవన్నారాయణ...భేదంబులఁ బరిస్ఫుటం బయినపరమహంస
ధర్మంబుచేత ననువాదితం బగుపరమకపాలద్వారంబున నావృతం బయినయాత్మలోకంబున...నమవే
తంబు లై యుపేక్షింపంబడనిశరీరంబులకు...గుణసర్గభావితంబుండవై...బారతంత్ర్యంబున నబ్బినకుశల
ఫలంబులు ననుభవించి చింతించువు షడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నుండవై ననీవాత్మారామండవయి యుండువు
గుణసర్గభావితంబుండవయి యపరిమితగుణగణంబు లర్వాచీన వితర్కవిచార ప్రమాణాభాసంబు లగుతర్క
శాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లైనప్రజ్ఞగలిగి దురాగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసుల వివాదానుసరణం
బులయందు...గోచరుండవై సమస్తవిషయరూపంబులఁ బ్రవర్తించువు. దేవారజ్జువునందు సర్పభ్రాంతి
గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబులచేత బ్రహ్మం బయిననీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతిగలిగిడి నని యిట్టితిమనోహ
ర చతురవచనంబులు' అచ్చుప్రతి. ఈపాఠము 'ఓం నమస్తే అన్తభగవన్నారాయణాయ...' అను
మూలమునకు అనుగుణము కామిచే తను వ్రాతప్రతుల పాఠ మనుగుణమగుటంబట్టియు రెండవ పాఠమే
గ్రంథమునఁ గూర్చంబడియె. మతీయు మూలమునందు 'సవీవహాపున స్పర్శవస్తుషు వస్తుస్వరూప స్సర్వే
శ్వర స్సకలజగత్కారణ...' మొదలుకొని 'గ్రస్తానియేనక కృష్ణతేజాం స్యస్త్రాయుధానిచ' అనుపా
కుఁ గలగొప్పగ్రంథమునకు వ్రాతప్రతులందే తెనుఁగు గానిపించుచున్నదికాని యచ్చుప్రతులఁ గాని
పింపదు.

ధర్మంబు విడువరు త్రిభువనాత్మభవన త్రివిక్రమ త్రిణయన త్రిలోకమనోహ
రానుభావ భవదీయవైభవవిభూతిభేదంబులై నదనుజాదులకు ననువక్రమన
మయం బెఱింగి నిజమాయాబలంబున సురసర మృగ జల చరాదిరూపంబులు ధరి
యించి తదీయావతారంబుల ననురూపం బైనవిధంబున శిక్షింతువు భక్తవత్స
లా భవన్ముఖకమలనిర్గతమధురవచనామృతకళావిశేషంబుల నిజదానుల మైన
మాహృదయతాపం బడంగింపుము జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణప్రదానదివ్య
మాయావినోదవర్తి వై సర్వజీవనికాయంబులకు బాహ్యభ్యంతరంబులయందు
బ్రహ్మప్రత్యగాత్మస్వరూపప్రధానరూపంబుల దేశకాలదేహవస్తానవిశేషంబుల
దదుపాదానానుభవంబులు గలిగి సర్వప్రత్యయసాక్షి వై సాక్షాత్పరబ్రహ్మ స్వరూ
పుండ వై యుండెడి నీకు నేమని విన్నవించువారము జగదాశ్రయం బై వివిధవృజిన
సంసారపరిశ్రమోపశమనం బైనభవదీయదివ్యచరణతపలాశచ్ఛాయ నాశ్ర
యించెద మని వెక్కువిధంబుల వినుతించి యిట్లనిరి.

343

క. తేజంబు నాయువును విభ్రాజితదివ్యాయుధములు బరువడి వృత్తుం
డాజముఖంబున మ్రింగెను, మాజయ మింకెందుఁ జెప్పు మాజగదీశా. 344
వ. అని యిట్లతిమనోహరంబులై నవచనంబుల భక్తిపరవశు లయి వినుతినేయుచు
న్నదేవతలంజూచి యప్పరమేశ్వరుం డమృతప్రాయంబు లగుగంధీరభావణంబు
ల నిట్లనియె.

345

క. మదుపసానం బగుమీ, నదమలనుజ్ఞానమునకు సంతోషమునం
బొదలె మదిఁ బ్రీతి నొందితి, వదలక నాభక్తి ప్రెడమి రవ్యర్థం బగునే. 346
వ. మఱియును బ్రీతుండ నైననాయందు భక్తులకుం బొందరానియర్థంబు లేదు
విశేషించి నాయందు నేకాంతమతి యైనతత్త్వవిదుం డన్యంబులం గోర కుండు
గుణంబులయందుఁ దత్త్వజ్ఞానగోచరుం డైనవాఁడు విషయనివృత్త చిత్తుం డై
సంసారమార్గంబు నిచ్చింపండు కావున మీకు శుభం బయ్యెడు దధించి యను
బుపిన త్తముండు గలం డతనిశరీరంబు మద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునను దే
జోవిశేషంబునను సారవంతం బై యున్నయదతని నడిగి తచ్చరీరంబుఁ బుచ్చికొ
నుం డతండు పూర్వకాలంబున నశ్వదేవతలకు నశ్వశిరోనామంబనుబ్రహ్మస్వరూ
పం బగునిష్కళంకం బయినవిద్యయుపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తిస్థంబు నొందిరి
మఱియుఁ ద్వష్టృపుత్రుం డయినవిశ్వరూపునకు మదాత్మకం బయినయభేద్యకవ
చంబు నిచ్చెఁగావున నతం డతివదాన్యుం డశ్వదేవతలచేత యాచింపంబడి దేహం
బు వందింపక మీకిచ్చు నతనిశిల్పంబులు విశ్వకర్తనిర్మితంబులై శతధారలు
గలయాయుధశ్రేష్ఠం బయి మత్తేజోవబృంహతం బయి వృత్రాసురశిరోహరణ

1. మద్విద్యాతిశయంబునను సద్వృత్తితిశయంబునను దేహోమహత్త్వంబునను సారంబై యు
న్నయది. 2. బను నిష్కళంకం బైన బ్రహ్మవిద్య.

కారణం బయి యుండు దానంజేసి మీరు పునర్లబ్ధతేజోస్థాయుధసంపదలు గలిగి వెలింగెదరు విశేషించియు మద్భక్తవరు లయినవార లేలోకంబుల నెవ్వరికి నజ య్యులు కావున మీకు భద్రంబయ్యెడు మని యాదేశించి భూతభావనం డైన భగవంతుండు వారల కదృశ్యం డయ్యె నప్పుడు దేవతలు దధీచిమునికడకుం జని యశ్యులం బురస్కరించుకొని యిట్లనిరి.

347

ఆ. దేహి నుఖము గోరి శ్రీ దేహంబు ఘటియించు, దేహి విడువలేడు శ్రీ దేహ మెపుడు దేహి యన్తదీయశ్రీదేహంబుకొఱకు నై, దేహ మిఁ గదయ్యె శ్రీ దేవతలకు. 348

ఉ. ఎక్కడ నెల్లలోకముల శ్రీ నెవ్వరుఁ గోరనికోర్కి నేడు మా తెక్కలిపాటు కై తివిరి శ్రీ దేహము వేడఁగ వచ్చినార మే మెక్కడఁ దీవ్రకర్మగతి శ్రీ యెక్కడ దైవకృతంబు గాక యీ 'రోక్కపుదాన మీ వరున శ్రీ రోయక వేడుదురే జగంబులన్.

349

క. సీచగతి యెల్లభంగుల, యాచన యని తెలిసి తగని శ్రీ దడుగుదు రేనికా యాచకవర్గములోపల, 2 సీచకు లనఁబడరె యెంతశ్రేర్పరు లై నన్.

350

క. అడుగంగ రానివస్తువు, అడుగురు బతిమాలి యెట్టియరులు నిను నే మడిగితిమి దేహ మెల్లను, గడు నడిగెడువారి కేడ శ్రీ కరుణ మహత్తా.

351

ఉ. నావుడు నాదధీచియు మనంబున సంతస మంది నవ్వి సంత భావితవాక్యవధతులఁ శ్రీ బల్కుచు నిట్లనఁ జేర్చితోడ నో దేవతలార ప్రాణులకుఁ శ్రీ దెక్కలిమృత్యుభయంబు పూను టే భావములం దలంపరు కృపామతి నెన్నఁడు మీమనంబులన్.

352

ఆ. ఎలమిఁ బ్రదుక నిచ్చు శ్రీయించినవారికి, దేహ మెల్లభంగిఁ శ్రీ దీపు గాదె యచ్యుతుండు వచ్చి శ్రీ యర్థించె నేనియుఁ, దన్ను నిచ్చునట్టిదాత గలఁడె.

353

వ. అదియునుం గాక.

354

సీ. యర్థంబు వేడెడు శ్రీ సర్దులు గలరు గా, కంగంబు వేడెడిశ్రీయర్థి గలఁడె, తగుకోరికల నిచ్చుదానశీలుఁడు గాక, దనదేహ మీనేర్పుదాత గలఁడె యీ నేర్పువాడు దశన్నిచ్చిన రోయక, చంపెడునట్టియాశచకుఁడు గలఁడె చంపియుఁ బోవక శ్రీ కల్పంబు లన్నియు, నేటి పంచుకపోవురవారు గల్గరె

ఆ. రమణ లోక మెల్ల శ్రీ రక్షించువారికి, హింస నేయుబుద్ధి శ్రీ యెట్టు ప్రెడమె బ్రాంతి యైనయట్టిప్రాణంబువైఁ దీపు, తమకుఁ బోలె నెదిరి శ్రీ దలఁప వలదె.

వ. అనిన దేవత లిట్లనిరి.

356

తే. సర్వభూతదయాపరస్వాంతులకును, బుణ్యవర్తను లగుమిమ్ముఁబోఁటివారి కమితసత్కీర్తికాముల శ్రీ కలఘుమతుల, కియ్యరానిపదార్థంబు శ్రీ లెవ్వి గలవు.

ఆ. అడుగరానిసాము శ్రీ నడుగ రా దని మానఁ, డడుగువానిమాట శ్రీ అడుగ నేల

- భ్రాంతి నడుగుచోటఁగఁ బ్రాణంబు లేనియు, నిచ్చువాఁడు దాఁవఁగఁ జిచ్చుఁగాని.
- వ. అని పరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు (గార్యపరతః సవినయ)వాక్యపరంపరలఁ బ్రార్థించిన నతండు దరహాసితభాసితవదనుం డై యఖిలలోకధర్మం బెఱింగియు నొక్కింతకాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి దీని సహింపం దగుదురు మీయట్టివార లకుం బ్రయం బగునేని నెవ్వ డైన విడువం దగినశరీరంబు విడుచుట యేమిదుర్లభం బధ్రువం బైనయీశరీరంబుచేతం గీర్తిసుకృతంబుల నెవ్వం డార్జింప కుండు నతండు పాపాణాదులకంటె నతికష్టండు మీయట్టిపుణ్యశోకులచేతఁ నాశింపంబడినయీశరీరం బప్ర మేయధర్మార్జితం బేదేహంబుచేత నేనియు నకల భూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు హర్షానుభవంబున హర్షించు నట్టిమ హాకష్టదైన్యాకరం బైనయీశరీరంబు కాక శునక సృగాలాదులపాలు గాకుండ మేలయ్యె నని నిశ్చితాత్మం డయి దధీచి దత్త్వానలోకనంబుచేత నిరసితబంధనుం డై బుద్ధీంద్రియమానసంబులతోఁ గూడినక్షేత్రజ్ఞునిఁ బరబ్రహ్మస్వరూపం బైన భగవంతునందు నేకీభూతంబుసేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబువిడిచె నప్పు డింద్రుం డతనిశల్యంబుల విశ్వకర్మనిర్మితం బై నిశితశతధారాసమావృతం బై వెలుంగు వజ్రాయుధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోవబృంహితుం డయి యైరావతారూఢుం డై సకలదేవోత్తమగరుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరపరిసేవితుం డై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్షకారి యై (భవదనుగ్రహనం ప్రాప్తమహోత్సాహవికసితవదనారవిందుం డై) వృత్రాసురువై నడచె నప్పుడు.
- ఉ. వృత్రుఁడు మానవాన్వయపరవిత్రుఁడు లోకజిహ్వాంసకక్రియా
సూత్రుఁడు విగ్రహగ్రహణోనుస్థిరవాక్యవివేకమానచా
రిత్రుఁడు దేవతోరగదరీకృతవక్త్రుఁడు రోషదూషితా
మిత్రుఁడు శత్రురాకఁ గని శిమిక్కిలి యైసయుగాంతకాకృతిన్. 360
- క. మెండు గలదనుజనాయక, మండలములు గొల్వ నడచె శి మహితోద్ధతి వే
దండములనడుమఁ జనునడ, గొండయునుంబోలె నిబిడరకోహద్ధతుఁ డై. 361
- క. కాలగళుఁ డడరి కడువడి, గాలునిపైఁ గవయుమాడ్కి శి ఖరతరరవసం
'చాలితపూర్వదిగంతరుఁ డై లీల మహేంద్రమీఁద శి నతఁ డరిగె నృపా. 362
- వ. ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్వేదేవతలుఁ బితృ
దేవతలు విశ్వేదేవులు వహ్ని యమ నైరృతి వరుణ వాయు కుబేరేశానాదులు
సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుష గరుడగంధర్వభేచరప్రముఖంబు లగునింద్రుసైన్యంబుల
తోడ నమచియు శంబరుండును ననర్వుండును ద్విమూర్ధుండును పృషభుండును
నంబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్రియు నయోముఖుం
డును బులూముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుండు

ను ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభావనుండును నిల్వ
లుండును బల్వలుండును దందశూకుండును వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును
మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు
మున్నగు దైతేయదానవయక్షరాక్షసాద్యసంఖ్యంబు లగువృత్రాసురుబలంబు
లంతంతం దలపడి సమరంబు సేసి రప్పడు. 363

చ. అనురులకుఁ సురావలికి నయ్యె మహారణ మప్పు డొండొరుల్
ముసల గ దాసి కుంత శర శ్రముద్గర తోమర భిందిపాల ప
ట్టినపలుశూలచక్రముల శ్రేణులు సూపి యదల్చి యార్చుచున్
మసలక కప్పి రస్త్రముల శ్రమార్గొని మంటలు మింట నంటగన్. 364

క. ఒండొరులఁ గడవ నేసిన, కాండము లాకాశపథముఁ శ్ర గప్పి మహాలోక్కా
¹దండంబు లొలసి నిష్ఠుర, భండనముఖ మొప్పె జూడఁ శ్ర బ్రళయోచిత మై. 365

చ. సురవరు లేయుబాణములు శ్ర సూక్ష్మి కగోచర మై నభస్థలం
బటిముఱి గప్పి ²రేసి దివశాంతముఁ జేసినలీల నానురే
శ్వరబల³యూధవీరులును శ్ర సాయకపంక్తులచేత వాని రూ
పఱ ⁴శతధూళిఁ జేసి పఱ శ్ర వై నతమం బొనరించి యార్చుచున్. 366

చ. సమరమదాంధులై సురనిశ్చాచరవీరులు సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహిపరాగములు శ్ర గ్రమ్మిన నుమ్మలికంపుఁజీకటుల్
దమకనుదోయి కడ్డముగఁ శ్ర దార్గొనినం జల మూఁది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరిశ్రుట్టితరోషమహాగ్ని వెంపుచున్. 367

క. అతిగతితర క్తధారాక్షతములతోఁ గానఁబడిరి శ్ర సైనికులు మహా
ద్ధతరోషమహి¹కీలు, వితతం బై పిక్కటిల్లి శ్ర వెడలెడిభంగిన్. 368

సీ. తవశించుశింజినీటంకారరవముల, భటసింహనాదంబుఁ శ్ర బరిధవింప
భీషణోత్తమహాయశహేమావిఘ్నావంబు, కరిబృంహితస్ఫూర్తిఁ శ్ర గ్రందుకొలుప
సమర నిశ్చంకాంకశతఖనినాదంబు, నేమిస్వనంబుల శ్ర నిస్సావింపఁ
దుముల మై చెలఁగెడురదుండుభిధ్వానంబు, లట్టహాసంబుల శ్ర నాక్రమింప
తే. ఘటితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠురశ్రుట్టి¹నోత్థ, ఖరకరోరువిస్ఫులింగంబు లడరి
దివ్యకోటిరమణిఘ్నణి శ్ర ధిక్కరింప, సమర మొనరించి రనురులు శ్ర నమరవరులు.

వ. ఇట్లు ప్రళయసంరంభవిజృంభితసముత్తుంగ రంగ త్రరంగితభైరవారావనిష్ఠ్యాతని
ష్ఠురమహార్ణవంబునుంబోలె యుగాంత సంక్రాంతర్పుంఝాపవనపరికంపితదీర్ఘ
నిర్ఘాతనివిడనిష్ఠురనీరదంబులుంబోలె నుభయపైన్యంబులుం గలసి సంకులసమ
రంబు నలుపునమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహారకారణలీలయుం

1. దండములువోనినిష్ఠుర. 2. రేసి. 3. యూధవీరులును. 4. శరధూళితోడఁ బఱచైన. 5. నిస్సా.
జాంక. 6. సోగ ఖరకరకరోరు.

బోలె బదాతిరాహు త్రగజారోహకరధికమహాకరధికవీరు లొండొరులు చండగతిం
గాండంబులు పఱపుచు గదలం జదుపుచుఁ గత్తులఁ గత్తళంబులఁ జనుఁగం బొడు
చుచు నడిదంబుల నడుచుచుఁ గుంతంబులం గ్రుచ్చుచుఁ గుతారంబుల వ్రచ్చుచు
ముసలంబుల మోడుచు ముద్గరంబులం బొడుచుఁ జక్రంబులం ద్రుంచుచు
సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱుముచు శూలంబులఁ దుఱుముచు వాజుల
కుఱికియు వాలంబుల నఱికియుఁ దొడలు తుండించియుఁ దొండంబులు ఖండిం
చియు మెడ లెడయించియు మెదళ్లు గెడయించియు నడుములు ద్రుంచియు నా
సికలు ద్రైంచియుఁ బదంబుల విఱిచియుఁ బార్శ్వంబులం జఱిచియు గజంబులఁ
బఱిపియు గాత్రంబుల నుఱిపియుఁ గుంభంబులఁ బగిలించియుఁ గొమ్ములఁ బెక
లించియు హస్తంబులఁ దుండించియు నంగంబులఁ జించియు రథంబుల నలియిం
చియు రథికులం బొలియించియు సారథులం జంపియు సైంధవంబుల దంపియు
శిరంబు నొగిలించియు సీసకంబు లగిలించియు ఛత్త్రంబుల నుఱుమాడియుఁజామ
రంబులం దునుమాడియు సైన్యంబులఁ జడిపియు సాహసుల మెదిపియు (నడు
ములు ద్రుంచియు మఱియును) బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖం
డనపటుత్వంబును నుభయసైంధవధ్వజసారథిరధికరథవికలనంబును నొండొరుల
పాదజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంసమేదఃపంకసంకలితసమ
రాంగణంబును నై యతిఘోరభంగిం బెనంగి రప్పడు.

370

చ. సమజయమున్ సమాపజయఃసామ్యపరిశ్రమమున్ సమానవి
క్రమము సమాస్త్రశస్త్రబలగర్వము నై కడు ఘోరభంగి నా
సముచిహారాగ్రసైన్యగణనాథులతోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు దురంబు సేసి రొగిఁ ర దార్కొని పుత్త్రులంబుప్రాపునన్.

371

వ. అప్పుడు.

372

లయగ్రాహి.

మొత్తముగఁ బాఱు వెనుకనెత్తురు మహానదులఁ దత్తటముతో నుఱికిరకుత్తుకలు మోవం
జిత్తముల నుబ్బి వెనుకనెత్తుకొనుభూతములనెత్తుకొని శాకినులు ౧ జొత్తిలెడిమాంసం
బుత్తలముతో మెసఁగిన౯త్తములు సేయుమదన౯త్తఘనడాకినుల౯వృత్తగతిఁ బ్రేవుల్
బిత్తరములందిగిచి ౩ మెత్తమెదడుల్తో నసిగొత్తగొనుచుండ భయపృత్తిఁ గల నొప్పెన్.

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబునఁ గృతయుగంబునఁ దలపడి త్రేతాయు
గంబు సొచ్చునంత కాలంబుఁ బోరు బారుణంబుగాఁ జేయుచుండ నంత వృత్తా
నురుభుజబలంబు వెంపునఁ దెంపుసేసి కంపింపక నిలింపులపై రక్కసులగుంపులు
సొంపువెంపు చూపి మహావృక్షపాషాణిరిశిఖరంబులు వర్షించిన.

374

ను. గిరిపాషాణమహీజముల్ గురియఁగా ౩ గీర్వాణు లన్నింటి ని

మృతనారాచపరంపరల్ వజ్రపుచుం శ్రీ జూర్ణంబుఁ గావింప ని
ర్భరలీలం దమచేయున త్వములు దోర్భంగంబులై పోవఁగాఁ
దెరలఁ రాక్షసయోధవీరులుమదోర్ద్రేకంబు సంఛిన్న మై.

375

క. ప్రచురముగ రాక్షసావళి, ఖచరులపై నేయునిబిడరకాండావళి దు
ర్వచనుఁ డెడనాడుమాటలు, నుచరిత్రునియందుఁబోలె శ్రీ జూర వయ్యె నృపా.

377

వ. అప్పుడు.

వనమయూరము.

అంత సురలేయునిబిడఁస్త్రములసాలై, పతములుదక్కిహతఃపారుషముతో ని
శ్చింతగతి రక్కసులు శ్రీ సిగ్గుసిగిభూమిఁ గంతుగాని పాటి రపరకారపరు లార్వన్.

క. కొండలఁ బోలెడురక్కసు, లొండొరులం గడవఁ బాటి శ్రీ రుక్మణి పటుకో
దండముఖసాధనంబులు, భండమున వైచి దివిజరపతు లార్వంగన్.

379

వ. ఇట్లు సమరతలంబు వాసి తనప్రాపు దూసి తీసి పజుచు చుండుదండనాయకులం
జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్రాసురుం డి ట్లనియె.

380

ఉ. ట్లుకవృత్తి మీ కగునె శ్రీ శూరుల కిమ్మెయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్ల గఁ జేయుచావు మదిఁ శ్రీ గోరినవారల కేను గల్గ నీ
తల్లడ మంది యీసమరభర్తము మాని తలంగఁ బాడియే
మల్లుండు దుర్దమప్రథనశ్రమత్తుఁడు వృత్తునిప్రా వెఱుంగరే.

381

క. చావు ధ్రువ మైనప్రాణికిఁ, జావులు రెం డరసికొనుడు శ్రీ సమరమునందుఁ
భావింప యోగమందును, జావంగా లేనిచెడుగురచావుం జావే.

382

వ. అని వాసుదేవ తేజోవి శేషవిశేషితు లై దవానలకీలలంబోలె వెలుంగుచు వెఱచి
వె న్నిచ్చి పజుచుననురుల వెనుకొని తఱుమునురవీరులం జూచి హుంకరించి
స్వర్గానుభవంబున నిచ్చలే కుండేనేని మదవలోకనస్సర్వనమాత్రంబు ముందర
నిలుతురు గాక యని యేచి కల్పాంతానల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలెఁ గఠోర
కంఠహుంకారభర్జనంబులఁ గర్జిల్లుచుఁ బ్రళయకాలపవనపరిభాసితమహాశిఖి
ఖావళులఁ దృణీకరించుకుటిలవలోకనంబుల నాలోకించుచు గాలపరివక్షస్వలీలా
లోలుం డయినశూలిపోలిక నాభీలమూర్తి యై సకలజీవభారభరణదుర్భరభగ్న
బ్రహ్మాండభాండమహాధ్వానంబుగా నాసోటిచిన.

383

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును శ్రీ గ్రుంకిరి సూర్యసుధాంశు లద్రు లూ
టాడె నభస్థలం బగిలె శ్రీ నంబుధు లింకె నుడు గ్రహశివ
ట్టూడె వడిఁ దిశల్ వగిలె శ్రీ సుర్యర క్రుంకె నజాండభాండ మ
ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె శ్రీ నార్పుచు వృత్తుండు బొబ్బ ప్పెటినన్.

384

1. గావించి నిర్భర...న త్వములతో భంగంబులై... దెరలె 2 రుక్మటపటు. 3 కై నఁ గల్గినే.

లయగ్రాహి.

కూలిరివియచ్చరులుసోలిరి దిశాధిపులుర్రవాలిరమర ప్రజమురదూలిరురగేంద్రుల్
 1 ప్రేలిరి మరుత్తులెదరజాలిగొని రాశ్వినులురకాలుడిగిరుద్రులవరలీలఁ బడిరార్తి
 ప్రేలిరి దినేశ్వరులురకీ తెడలినట్లు సురరజాలములు పెన్నిదురరసా లగుచు ధారా
 భీలగతితోడఁ దమరకేలిధనువుల్ విడిచిరనేలఁ బడి మూర్ఖులనురదేలిరి మహాత్మా.

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునం గూలుప్రాణిచయంబుభంగి
 నంగంబు లెఱుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్టు మూర్ఖులైన దివిజరాజునైన్యం
 బుల వృత్తానుకుండు సంగరరంగదుర్దముం డై మహీవలయంబు పదాహతుల గజ
 గజ వడంక నిశితశూలంబు గేల నంకించుచు మదించినభద్రమాతంగంబు కమ
 లవనంబు చొచ్చి మట్టి మల్లాడువిధంబున నిమిలితాక్షుం డయి తనపదతలం
 బుల రూపంబులు మాయం జమురుచు వెక్కనంబుగఁ గ్రీడించువానిం గని వ
 జ్ఞి వజ్రశత్రోపమ) నిఘ్నరగదాదండం బాభీలభంగిఁ బ్రళయకాలమార్తాండచం
 డపరివేష ఘోరంబు గాఁ ద్రిప్పి వైచిన. 386

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱ వై రయాభీలవేగంబునం
 గదియొక వచ్చిన లీల వామకరసంక్రాంతంబు గావించి బె
 ట్టిదుఁ డై చేరి సురారి దానిఁ గొని కారీనోరుపాతంబులం
 జదియొక మోఁదె గజేంద్రమస్తకము నురత్నాపైకసాహాయ్యుఁ డై. 387

ఆ. అగ్గజంబు గులిశరహతిఁ గూలుకులమహీధ్రంబుఁ బోలె రక్తరధార లురుల
 మస్తకంబు వగిలి ర మద మఱి జిఱజిఱఁ, దిరిగి భీతితోడఁ ర దెరలి పఱచె. 388

ఉత్సాహము. గజము దెరలి దాని కొఱలి రకంప మొంది పాఱఁగా
 భజన నింద్రుఁ డంకుశమునఁ ర బట్టి బిట్టు నిల్పుచుం
 నిజనుధా²రసైకపాననిర్ణయార్థకరమునక
 ఋజుత మీఱ నిమిరె నదియు ర³రీతి మెఱసి క్రమ్మఱన్. 389

వ. ఇవిధంబున నై రావతంబును సేద దేర్చుచు నెదుర నిలు చున్న భిదురపాణిం గని
 తోఁబుట్టువుఁ జంపిన తెంపుఁ దలంచి మోహశోకంబుల విపర్యాసంబుగా నవ్వచు
 నాహవకామ్యార్థి యై వృత్తం డి ట్లనియె. 390

శా. నాకుం బెద్దన నీకు సద్గురువు దీరసప్రాతరక్షుక్ శుభా
 లోకుం జంపితి విట్లు పాపమతి వై రలోభంబుతో నియ్యెడక
 లోకుల్ నవ్వఁగ మద్భుజాపటిమకుక్ రలో నైతి వీశూలమం
 దాకంపింపఁగ నిన్నుఁ గుచ్చి ఋణమురక్తాత్తుండ నై పేర్చెదన్. 391

1 'ప్రేలిరి దివోకసులుఁకాలుడిగిరుద్రులవరలీలఁబడిరశ్వినులుఁజాలిగొని రార్తిన్. 2 రసార్థి) హస్తనిభృత మైనకరమునక 3. రూఢిఁ దెలిసి క్రమ్మఱన్.

- క. ఎట్టితులు వయినఁ గానీ, నెట్లన తనబ్రదుకుకొఱకు ర నీవలె గురువుం
జాట్టమును బుణ్య బ్రహ్మణుఁ, బట్టి వధింపంగఁ గలఁడె ర పశువుంబోలెన్. 392
- చ. దయయును సత్యమున్ విడిచి రధర్మము మాని యశంబుఁ బాసి శ్రీ
జయములఁ బాఱఁ దోలి పురుషత్వము గానక లోకనిందితా
హ్వయుఁ డగువానిచావునకు ర నార్యులు గుందుదురే సృగాలముల్
ప్రియమున నంటునే శవముఁ 1 1 బ్రేలక చేరునె కంకగృధ్రముల్. 393
- క. నిక్క మగుసాపములచేఁ, జిక్కితివి నిశాతశూలరశిఖరాగ్రమునక
మ్రక్కించి నీదుమాంసము, గుక్కలు నక్కలును బెటికికొని తినఁజేతున్. 394
- ఉ. దీకొని నీకు నేఁ డిచట ర ది క్కని వచ్చినవారు గల్గి రే
నేకమతిం బిశాచముల ర కెల్లను దృష్టి గ మన్ని శాతశూ
లైకమహాగ్ని కీలల నరనేకవిధంబుల సోమయాజి నై
మేఁకలఁ జేసి వ్రేల్చెద నరమేయమదోద్ధతి వాగ్రి యియ్యనిన్. 395
- క. కాక ననుఁ గులిశధారల, దీకొన నిర్దింపఁ గలిగి ర తేనియు భూతో
ద్రేకంబు సేసి శూరుల, స్రాకటపదపద్మభూళి² భాగం బగుదున్. 396
- వ. అని మఱియు వాసుదేవకృపాలబ్ధ దుర్నిరీక్ష్యుం డై నవజ్రహస్తనింగని యిట్లనియె.
నీ. సందియం బేటికి రజంభారి వేవేగ, భిదురంబు వ్రేయు మూఁభీలభంగి
సతిలోభి నడిగినరయర్థరాశియుంబోలెఁ, గడపకు మిది వృథ ర గాదు సుమ్ము
మూరమర్దనునితేజఃమున నాడధీచి వి, ద్యాతిశయంబున ర నధిక మయిన
యది గాన హరిచే నిరయంత్రితోన్నతుండ వై, గెలుపుము శత్రుని రగి టడంచి
ఆ. యెందుఁ గలఁడు విష్ణుఁ ర డెందు జయ శ్రీలు, వైండుగాఁగ వచ్చిరపొందుచుండు
గాన భక్తవరదుఁ ర గమలాక్షు సర్వేశు, పదములందు మనముఁ ర బదిలపఱుతు.
వ. ఇపుడు వజ్రధారలం ద్రెంపంబడినవిషయభోగంబులు గలవాడ నయి శరీరంబు
విడిచి భగవద్ధామంబు నొందెద నారాయణునిదాసుండ నై ననాకు స్వర్గమర్త్య
పాతాళంబులం గలసంపదోగంబులు ³ నిచ్చగింపంబడవు త్రైవర్గికాయాసర
హితం బయినమహైశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున ననుపమేయం బయిన
భగవత్ప్రసాదం బన్యుల కగోచరం బదేవునిపాదై కమూలంబుగా నుండుదానుల
కు దాసానుదాసుండ నగు చున్నవాడ నని యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 399
- చ. అరయఁగ భక్తపాలనము ర లై న⁴ భవద్గుణజాల మాత్ర సం
స్మరణము సేయ వాక్కు నిను ర నన్నుతి సేయ శరీర మెల్లఁ గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ ర గాంక్ష యొనర్చెదఁ గాని యెల్ల నే
నరిది భ్రు పౌన్నతస్థలము ర ⁵ నబ్జజాపట్టణ మింద్రభోగమున్. 400

1. ప్రేలఁగ; ప్రేలఁగ 2. భరియింతుండలన్. 3. నిచ్చయింపఁబడు 4. భవచ్ఛరితంబు లాత్మ.

5. నబ్జజాపట్టణ మింద్ర.

- ఉ. ఆచలి గొన్నకైపులు రయంబున నీకలు రానిపక్షులు
దీకొని తల్లికి మఱి విరచేగతుం డగుభర్త కంగజ
వ్యాకులచిత్త యైనజవరాలును దత్త మందుభంగి నో
శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ ర జేరఁగ నామది గోరెడుం గదే. 401
- క. ¹ నాకును సఖ్యము పుణ్యశ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులు సంసా
² రైకవిమోహులతోడం, గా కుండ నొనర్చు మయ్య కంజదళాక్షా. 402
- వ. అని పలుకుచు. 403
- మహాస్థగర. హరివై సర్వాత్మువై నరత్యగణితగుణువై నంతరంగంబు పర్వ
సరిమే నుప్పొంగఁ జావుక ర జయమును సరిగా నంతనం బందుచుక భీ
కరుఁ డై కాలాగ్ని ప్రాలెం గనలుచుఁ గవిసేక ర గర్వదుర్వారుఁ డై దు
ర్భరలీల భూమి గంపిరవఁగ దిత లద్రువక ర భండనోద్దండవృత్తిన్. 404
- క. దొరఁకొని ప్రళయోదకమున, హరివై గైటభుడు గవియురహంకారమునక
సురనాభుమీఁద వృత్తా, సురుడు మహోద్వృత్తి నడచె న శూలాయుధుఁ డై.
శా. కల్పాంతాగ్నియుఁ బోలె నుల్కు లెగయం గాఁ ద్రిప్పచుక దీన నో
యల్పా చాపు మటంచు శూలము రయం ర బారంగఁ బై వైచిన
బోల్పం గోటిరవిప్ర కాళత దివిం ర బోవంగ వీక్షించి యా
⁴వేల్పుల్ వెంగఁగ వజ్రధారఁ దునిమెక ర విన్నాణ మొప్పారఁగన్. 406
- ఆ. శూల మప్పు డతఁడు న స్రుక్కక ఖండించి, పూని తోన కదిసి న భజముఁద్రుంచె
నసుర గనలి యేకహస్తం డై పరిఘంబు, గొనిమ హేంద్రుఁగిట్టిరహనువు లడిచె.
- వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషవేష్టంబు గా రోషంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పి కు
ప్పించి గజకుంభస్థంబు భగ్గుంబు సేసి యింద్రుహను ప్రదేశంబును నిష్ఠరాహతి
నొందిన. 408
- క. గజము మద ముడిగి తిరుగుచు, గుజగుజ నై గీకపెట్టఁ న గులిశము నేలక
భజన చెడి విడిచె నింద్రుడు, గజవిజితో బెగడె నసురకడిమి జగంబుల్. 409
- క. గరుడుఁడు పొదివినసర్పము, కరణిక వృత్తానురేంద్రురకడిమికి లో నై
తిరుగుడు వడ్డహరిం గని, పురపుర నాహా యటంచుఁ ర బొగిలిరి దివిజుల్. 410
- వ. అప్పుడు. 411
- ఆ. గజముపాలు నూచి న కడుదీనగతిఁ జూచి, పవి కరంబు జాతీ న పడుటఁ జూచి
యుద్ధధర్మ మెఱిగి న యున్నవృత్తునిఁ జూచి, సిగ్గుతోడ వజ్ర న శిరము వాంచె.
- వ. ఇట్లు యుద్ధరంగంబున శత్రుసన్నిధిం గరంబు జాతీపడినవజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక ని
వ్వెఱవడి లజ్జించి యున్న పాక శాసనం జూచి వృత్తుం డిట్లనియె. 413
- క. దురమునఁ గైదువు వైచిన, శరణన్న ను వైరిజనులఁ న జంపము మది ని

- వైఘాఁ గండ నేల కులిశము, కర మరుదుగఁ బుచ్చికొనుము శ కాచితి నింద్రా.
- సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని శ వైరి నిర్జింపు మి, ట్లడలంగ వేళ గా శ దమరనాథ,¹
యెనయ దేహాధీను శ లై న² మూర్తుల కెల్ల, నీశు లక్ష్మీశు నశర్యేశుఁ బాసి
కడతేజ జయములు శ గల్గునె యెం దైనఁ, దలపోసి చూడుమా శ త త్వబుద్ధి
³ నీలోకపాలకు శ లెస్సనివశగతి, వలఁ బడ్డపక్షులవ ర్తనమునఁ
- తే. జిక్కి చేష్టలు సేయుచుఁ శ జింత గాంతు, రట్టి మృత్యుబలంబుల శ నాత్మ జయము
తమదిగాఁ గోరి యజ్ఞానశతంత్రు లగుచుఁ, గమలోచనులీలావికారములను.
- తే. మెఱయ యంత్రమయం బై నశమృగముభంగి, దారుని ర్జిత మైనట్టితరణిపోల్చి
శక్ర యెఱుఁగుమ యీభూతశజాలమెల్ల, ధవళపం కేరుహాక్షుతంశ్రములుగాఁగ.
- ప. మఱియు ⁴ భూతంబులచేతను నింద్రియంబులచేతను నవశం డైనపురుషుండు ప్ర
కృతిచేత వేఱు సేయంబడినయాత్మం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసి సుఖయించు
చుండు నవిద్యాంసుం డైనవాఁ డనవరతంబుఁ దన్ను స్వతంత్రుంగాఁ దలంచు
చుండు భూతంబులవలన భూతంబులు వుట్టు చుండు నాభూతంబులు భూతంబు
లచేత భక్షింపంబడుచుండుఁ బురుషున కాయువు శ్రీయును గీర్తియు నైశ్వర్యం
బును మొదలయినవి యనుభవింప నెంతగాలంబు పాప్తం బంతగాలంబు నివ
సించు నాపాప్తంబు దీక్షింఁ బురుషుండు జాలిం బొందిన నవి యుండక పోవు
చుండుం గావున (గుణంబును నవగుణంబును) గీర్త్యవకీర్తులును జయావజయం
బులును సుఖదుఃఖంబులును ⁵ జాపుబ్రదుకులును సమంబు లయి కలుగు చుం
డు నజ్ఞాని యైనవానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గలిగి యుండు నట్టివానికి
గుణమయంబు లైనయింద్రియాదులె యాత్మ యని తోఁచు చుండుం గావున
వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుం డగు నాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బగుశరీరం
బు వేఱని యెవ్వఁ డెఱుంగ నోవు వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గా
వున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యంబును జయంబును నపజ
యంబును హర్తయును హన్యంబును నుత్పత్తిస్థితిలయక ర్త యై సర్వోత్కృష్టం
డైనయపురమేశ్వరుండే కాని యన్యంబు లే దిప్పు డొక్కహస్తంబు నాయుధం

1. 'ధూర్తుల కెల్ల 2. నీలోకచయమెల్ల నెవ్వని 3. జింతవేతు, రమృత మర్త్యబలంబును నాత్మ.
4. భూతేంద్రియాంతః కరణంబులును బ్రకృతి పురుషుండు నైకభగవంతునియనుగ్రహంబు లేమి
స్వార్థాదులయందు సమర్థంబులుగావు ప్రకృతిచేత పశుం డైనపురుషుండు సుఖదుఃఖంబుల ననవరతం బ
నుభవించుచునుండి తన్ను స్వతంత్రునిగాఁ దలంచుచుండుఁగాని స్వతంత్రుండు గాఁడు స్వతంత్రుండైన
యీశ్వరుండు భూతంబులవలన భూతంబులఁ బుట్టించుచుండు నాభూతంబులు భూతంబుల భక్షించు
చుండుఁ బురుషునకు' వ్రా. ప్ర. 5. 'మృత్యుజీవితంబులును ననుద్వంద్వంబులకు సముండుగావలయు న
త్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బైనయాత్మ నెవ్వఁడెఱుంగనోవు
వాఁ డాగుణంబులచేత' అని కొన్నిప్రతులు.

- బునుం బోయినను భవత్ప్రాణాపహరణంబునకు) సమధుండ నగు చున్ననన్నుం
జూడు మని (వృత్తానురుండు) మతీయు నిట్లనియె. 417
- తే. వాహనంబులుసారెలు శ వాడిశరము, లూర్జి తాక్షము లనువులె శ యొడ్డనములు
గాఁగఁబోరెడుసీద్యూతశక్తమందు, నెనఁగుజయముఁబరాజయశేషవృక్షఁగు. 418
- చ. అనవుడు వృత్తుమాటలకు శ నద్భుత మంది నురేంద్రుఁ డెంతయుం
దనమది గుత్తితం బుడిగి శ దైవముగా నతనిం దలంచి కై
కొనియెఁ గరంబునఁ దిగువ శ గూలినవజ్రము నప్పు డాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు ముగిడంబునఁ బొందిరి ఘోరపాపభుల్. 419
- క. రాహుగ్రహవ క్త్రగుహ, గేహంతము వాసి వచ్చి శ కిరణావళి న
ద్వాహుళ్య మొప్ప వెలిఁగెడు, నాహరిదశ్వుండుఁబోలె శ హరి యొప్పె నృపా.
వ. ఇట్లు కరకలితవజ్రాయుధరుజ్జుండలమండితదిజ్జుండలుం డయి జంభారి గంభీరవా
క్యంబుల విస్తయమందస్తి తముఖారవిందుం డయి వృత్తున కిట్లనియె. 420
- క. ఓదానవేంద్ర సీమతి, వేదాంతముఁబోలెఁ ద త్వరవిజ్ఞానకళా
మోదము నీ వతిభ క్తుండ, వాదిమపురుషునకుఁ బతికి శ నబ్జాక్షునకున్. 421
- ఉ. లోకము లెల్ల నిండి తనలోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాణులఁ
దీకులఁ బెట్టి యెల్లడల శ దీవులు సూపెడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం దలంచి తిది శ యేల మహాసురురూపు మాని ను
శ్లోకుఁ బురాణపూరుషుని శ శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్. 422
- ఉ. ఏనియమంబు నల్పితివా శ యెట్టిమహాతప మాచరించితో
పూని రజోగుణాభిరతిఁ శ బొందినసీమతి శాంతదాంతన
న్దానసమానసానుభవమత్త¹ మరాళుని లోక భావన
మ్మాను నమేయు నాదనుజశమర్దనుభక్తి పాసంగె నెంతయున్. 423
- క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ ²దేలుభ క్తుండు దా భూ
దారకరఖాతకోదక, పూరంబుల నేల తృప్తిఁ శ బొందు మహాత్మా. 424
- వ. అని పలుకునురేంద్ర నుపలక్షించి వృత్తానురుం డాయోధనదుర్లక్షణసంఘ
ర్షమాణమానసుం డై వైరిం బురికొల్పుకొని వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ
ద్రిప్పుచు నుప్పరంబునకుం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్పరంబు నిష్ఠురభైరవారావం
బునం బగిలించుచు నముత్తుంగమ త్తమాతంగ(పుంగవ)ంబు ³వృషభంబువైఁ గవి
యుభంగి సురవృషభుపేరురం బుపలక్షించి భీషణాశనినిపాతవేగంబునం గొట్టిన
నింద్రుండు కులిశధార నప్పరిఘంబుఁ దునిమి తోడన శేషఘణావిశేషభాసురం

1 'మరాళుఁ డశోపభావన, మ్మానుఁ డమేయుఁ డాదనుజ.' అ. ప్ర.2 'నొనరు పలుభ క్తియి
డె, యారి త్త ఖాదకోదక.' 3 సింగంబుడై.

బయినబాహుదండంబు ఖండించె నప్పుడు వృత్తుండు భిన్న బాహుద్వయమూ
లుం డై రక్తధారావలిం దోగుచు వజ్రచేతఁ బక్షహతం బై దివంబుననుండి
జాటు చున్న కులపర్వతంబునుంబోలెఁ జూపట్టి ప్రళయకాలసంహారనిటలచ్చట
చ్చటార్భటకఠోరకీలాభీలాగ్ని నమానకూరకుటిలనిరీక్షణదుర్నిరీక్షుం డయి భూ
మిం గ్రిందిదాడను నాకాశంబు మీదిదాడను హత్తించి నభోమండలంబు
నుంబోలెఁ దుది మొద లెఱుంగ రాక వికృతంబుగా వక్త్రంబు దెఱచి మంద
రమథనమధ్యమానవిషధరజనితవిషవిషమజిహ్వభీలం బగునాలుక నభంబు
నాకుచుఁ గాలసంహారకారణం డయినకాలునిభుజాదండమండితం బగుకాల
దండంబునుం బోనిదంష్ట్రలచేత జగత్త్రయంబును మ్రింగెడువాడునుంబోలె
నతిమాత్రమహాకాయం డయి పర్వతంబులం దలంగ మీటుచు నడగొండయుం
బోలె నభోభాగభూభాగంబుల నాక్రమించి యప్పుడు. 425

ఉ. కాలమునాటిమృత్యువుముఖంబునఁ బోలెను విస్ఫులింగముల్
గ్రాలఁగ దేవసంఘములు శి గంపము నొంద జగంబు లెల్ల నా
హాలులితారవం బెనఁగ శి నభ్రగజంబును నాయుధంబుతో
నాలుకఁ జట్టిపట్టి సురనాథుని మ్రింగె మహద్భూతాకృతిన్. 426

ఆ. లోక మెల్ల నవుడు శిచీకాకుపడెఁ దమం, బడరె నుడుగణంబు శిలవనిఁ బడియె.

1 సోనవాన గురిసె శి సూర్యచంద్రాగ్నులరక్తు లడఁగె దిశలు శిరభన మయ్యె.

వ. అప్పుడు. 428

ఉ. కండఁడు భీతిఁ గుండఁడు ప్రళంపము నొండఁడు పెద్దనిడ్డురం
జెండఁడు తత్తఱింపఁడు విశేషముఁ దప్పఁడు వైష్ణవీజయా
నందవరైకవిద్యను మనంబునఁ దాల్చుచు నుండఁ గాని నం
క్రందనుఁ డానికాచరునిగర్భములో హరిరక్షితాంగుఁ డై. 429

వ. ఇట్లు కవచరూపశ్రీనారాయణకృపా¹పాలితుం డై యోగబలంబున బలభేది య
తనియుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి యైరావణసహితుం డై వెడలి యతని
కంధరంబు తెగ నడువ వజ్రంబుఁ బ్రయోగించిన నతినిష్ఠురవేగంబున వృత్రహర
కార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రంబులకు దక్షిణోత్తరగతిరూపం
బయినసంవత్సరసంధియందు నహోరాత్రమధ్యంబున వృత్తుశిరంబు పర్వతశి
ఖరంబునుంబోలెఁ ద్రుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు. 430

మ. మొరసెన్ దుందుభు లంబరంబునఁ గడున్ శి మోదించి గంధర్వులున్
సురలున్ సాధ్యులు సిద్ధులున్ మునివరుల్ శిసాంపార వృత్రఘ్ను భీ
కరతేజోవిభవప్రకాశకరవిఖ్యాతైకమంత్రంబులం

1 'రక్త పుష్టిగురిసె రవిచంద్రవహ్నుల' ప్రభలు మాసె దిశలు భస్మమయ్యె' వ్రా. ప్ర. 2 దం
కతుం డై.

దిర మొప్పం బలియించుచుం గురిసి రెంతే గ్రొత్తపూసోనలన్. 481

ఆ. ఏమి సెప్ప నప్పు ర డింద్రాతినువున, నొక్కదివ్యతేజ ర ముబ్బి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడ ర లోకులు నూడ నీ, లోక మరసి విష్ణులోను సొచ్చె. 482

వ. ఇట్లు లోక భీకరుం డై వృత్రాసురుండు గూలిన నఖిలలోకంబులు² బరితాపంబు
లుడిగి సుస్థితిం బొందె దేవర్షి పితృగణంబులు (దానవులతోడం) గూడి యిం
ద్రునకుం జెప్పక తమతమస్థానంబునకుం జని రనిన విని పరీక్షిన్న రేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 483

ఆ. ఏమికారణమున రింద్రుతోఁ బలుకక, నురలు వ్రాయి రట్టిరసురగణంబు
లందుచేత నుఖముఁ ర జెందిరి వజ్రకి, జేటు గలుగు పెట్టు ర సెప్పవయ్య. 484

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె వృత్రపరాక్రమచకితు లయిననిఖిలదేవతలును మహర్షి
గణంబులును మున్ను వృత్రపథార్థం బింద్రుని బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహా
త్యకుం జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూమియం
దును జలంబులందును ద్రుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్యయేమి
టం బావుకొనువాడ నా కశక్త్యం బనిన మహర్షు లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి
యజ్ఞ పురుషుం డయిన స్త్రీనారాయణదేవుని సంతుష్టునిం జేసి యీహత్యం బాపం
గలవారము స్వభావంబున బ్రహ్మణపితృ గోమాతృ నజ్జనహంత లైనవార లేదే
వునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ము లగుదు రదేవుని నశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వి
తుండ నై మాచేత ననుష్ఠితుం డై సేవించిన నీకు ఖలుం డైనయిద్దురాత్ముని
హింసించినహత్య యేమి సేయం గల దని యొడంబడిచిన నింద్రుండువల్లె యని
యవ్వీధంబున మార్తునిం బరిమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యప్పాపంబు భరి
యింప నోపక దుర్దశం బొందె నప్పడు. 485

సీ. పాపంపుఁజండాల్ రహాపంబుగలదాని, ముదిమిచే నొడ లెల్లఁ ర గదలుదాని
క్షయకుష్ఠరోగనం ర చయకృతం బగుదాని, నురుర క్తపూరంబు ర దొరఁగుదాని
నరసినవెండ్రుకల్ ర బెరసినతలదాని, సటఁ బోకు పో కుండు ర మనెడుదానిఁ
గదురుకంపునఁ జేవు ర లదరఁజేసెడుదానిఁ, దా నెందుఁ బాటినఁ ర దటుముదాని

ఆ. నాగుణంబు లెల్ల రభోగింప కేరితి, నరుగ నెంతవాడ ర వనెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి ర భీతిల్లి సిగ్గుతో, దేవనాయకుండు ర దెగచి పటచె. 486

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు నభోభాగభూభాగ
దిగ్భాగంబు లెల్లం దిరిగి చొరం దెరువు లేక దీర్ఘస్థితాటోపనిశ్చాన్వనదూషి
తుం డై యీశాన్యభాగంబునకుం బటచి యద్దేస నమేయపుణ్యగణ్యం బయిన
మానసనరస్తునం బ్రవేశించి యం దొక్కకమలనాళంబు సొచ్చి యందుఁ దం
తువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుం డై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ

జంతించికొనుచు సహస్రవర్షంబులుండె నాచండాలియు నది పరమేశ్వరదిగ్భాగం బగుటంజేసి యందుం జొర రాక కాచి యుండె నంతకాలంబుఁ ద్రిదివంబున న హుషుండు విద్యాబల తపోబల యోగబలంబులం బాలించు చుండి సంపదైశ్వర్య మదాంధుం డై యింద్రపత్నిం గోరి యింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్నివి గ మ్మనిన నాశచీదేవి బృహస్పతిప్రేరిత యై బ్రహ్మర్షి వాహ్యశిబిక నెక్కి వచ్చి నన్ను భోగింపు మనిన నతం డట్లు చేసి కుంభసంభవశాపహతుం డై యజగరయోనియం దుఁబుట్టె నంత నింద్రుండు బ్రహ్మర్షి గణోపహూతుం డై త్రిదివంబునకు వచ్చె నంతకాలంబు నారాయణచరణారవిందధ్యానపరుం డై చింతించుచుఁ దద్దిశాధి నాయకుం డై నశంకరుచేత రక్షితుం డై యుండుటంజేసి తద్దోషబలంబు దటిఁగి సహస్రాక్షుం బీడింప లే దయ్యెనప్పు డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం బొంది బ్రహ్మర్షి పరివృతుం డై మహాపురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వ రంబునకు దీక్షఁ గైకొని బ్రహ్మవాదులచేత యజింపఁబడుచున్నవాఁ డయి సర్వ దేవతామయుం డైన నారాయణుం బరితృప్తుంజేసి మంచు విరియించుమార్తాం డునిచందంబునఁ ద్వాప్యృవధరూపపాపంబు నాశంబు నొందించి నకలదివిజయక్ష గంధర్వసిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుం డయి త్రిభువనైశ్వర్యభోగభాగ్యంబులం గయికొనియె నప్పుడు.

437

చ. సతతమరీచిముఖ్యమునిశంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ గృతఘనవాజిమేధమునఁ १ గేశవు నీశుఁ బురాణపూరుషుఁ హితు జగదీశు యజ్ఞ పతి २ నిష్ఠఫలప్రదు నంతరంగసం గతు భజించి వజ్రగతశక్త్యుఁ డై నెగడెన్ మహీశ్వరా.

438

సీ. మఱియుఁ బుట్టింపంగ १ మనసు వెట్టినయట్టి, క్రూరకర్తాంభోధీశుంభజుండు అంగారములు సేయ २ నాహుతిఁ గన నోపు, బహుచాపకాననశవావకుండు కందక దిగ మ్రింగి ३ గఱ్ఱునఁ ద్రేపంగఁ, గల్త మగరళగంగారాధరుండు. ఘనగుహాంతరములఁ ४ గాలూన నియ్యని, కలుషదు స్తరతమోగ్రహవిధుండు

ఆ. నకలము క్తిలోకరసా మ్రాజ్యసమధిక, సహజభోగభాగ్యరసం గ్రహైక కారణప్రమేయకంజాక్షున ర్యేశ, కేశవాదినామకీర్తనంబు.

439

సీ. అఖలదుఃఖైకసంహారకారణమును, సఖిలార్థసంచయారహోదకరము విమలభక్త్యుద్రేకశిభవనందర్శనం, బనుపమభక్తవర్ణనరతంబు విబుధార్థభానేకశిబిజయసంయుక్తంబు, గ్రస్తామరేంద్రమోక్షక్రమంబు బ్రహ్మహత్యానేక ३ పాపాభితారణ, కారణసజ్జనకాంక్షితంబు తే. నై నయూయితిహాసంబు ४ నధికభక్తి, వినినఁ జదివిన ५ వారికి ६ ననుదినంబు

1. 'గీర్తితుండైన పురాణ 2. నీకు రమేశు నిజాంతరంగ' వ్రా.ప్ర. 3. 'పాపని స్తరణంబు, గమనీయసజ్జనకాంక్షితంబు 2 వ్రాసిన... నాయు రాశోగ్యభాగ్యభోగాభివృద్ధి... గల్లు ననకు' అ. ప్ర.

నాయురారోగ్యకరము జరయాభివృద్ధి, కర్మనాశము సుగతియుఁ గల్గు చుండు.

- సీ. నావుడు యోగింద్రుఁడ నామనం బీవృత్తు, వివరంబు నీచేతఁ గన్ప మొదలు
కడు నద్భుతంబునఁ గళవళం బందెడు, గొఱలు రజస్తమోగణములందు
వర్తించునీపాపవర్తికి నేరితి, మాధవపదభక్తి గమది వసించె
నత్వస్వభావులై గనమబుద్ధులై తపో, నియమప్రయత్నులై గన్పచేత
తే. నిర్మలాత్మకు లైనట్టిరధర్మపరుల, కమరులకుఁ బుణ్యమునులకు గనంబుజాక్షు
భూరికై వల్యసంప్రాప్తిరమూల మైన, భక్తి వీనికిఁ బోలె నేర్యాటు గాదు. 441
- సీ. భూస్థలిఁ గల రేణువులకన్న దట్ట మై, కడు నొప్పజీవసంరంభములు గలవు
ఆజీవములలోన గనరయ ధర్మాయత, మతి వసించినవారు గనమనుజజాతి
యామనుష్యులలోనఁ గామంబుఁ బెడఁబాసి, మోక్షార్థులగువారు మొదల నరిది
మోక్షమార్గం బాత్మరమూలంబుగా నుండు, వారిలో ముక్తులు గనలేరు తఱచు
తే. ముక్తులైనట్టివారిలో గయ్యుక్తి దలఁపఁ, జాలదుర్లభుఁ డమిత ప్రశాంతిపరుఁడు
పరమనుజ్ఞాననిరతుండు గద్రగుణుఁడు, రమణ శ్రీవాసు దేవపరారాణుండు.
తే. సకలలోకాపకారి దురస్సంగతుండు, వృత్తుఁ డేక్రియ సుజ్ఞానరవేది యయ్యె
సమరమునఁ బాగుపంబుచేసినమరవిభుని, నెట్లుమెప్పించె దీని నాకెఱుంగఁజెపుమ.

—◆— చిత్రకేతూపాఖ్యానము. —◆—

- వ. అని పరీక్షింప రేంద్రుండు శుకయోగింద్రు నడిగె నని సూతుండు శౌనకాదిమును
లకుఁ జెప్పి మఱియు నిట్లనియె నట్లు గజపురవల్లభుండు సంప్రశ్నంబు సేసిన
బాదరాయణి హరిస్సర్వ శ్రద్ధాపరుం డయి యిట్లనియెఁ దొల్లి కృష్ణదైవపాయన
నారద దేవల మహర్షులు నా కెఱింగించినయితిహాసంబు గలదు దాని నెఱింగిం
చెద సావధానుండ వై యాకర్షింపుము. 444
- చ. అమితవిభూతిఁ జాల సమరరాధిపుఁ బోలుచు శూరసేనదే
శములకు భర్తయై ప్రజలు గనంతన మందఁగ సార్వభౌముఁ డై
క్షుమ దన కెల్లకాలమును గామదుహంబు గఁ జిత్రకేతునా
మమునఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె గుణరమండనుఁ డంచితకీర్తికాముఁ డై. 445
- సీ. మానితతారుణ్యరమదనతురంగులు, కందర్పవిజయైకశ్చంద్రులతలు
మదనసమ్మోహనరమంత్రాధిదేవతల్, పంచశలీముఖురబం డకత్తె
లసమాస్త్రుఁ డఖలంబు గనడకించుబొమ్మలు, నాత్మసంభవునికే ర్పియతములు
పుండ్రక్షుకోదండురభూరి తేజంబులు, శంబరవిద్యేషిరసాహసములు
తే. నాఁగఁబాలుపారునొకకోటిరనలినముఖులు, దనకుఁబత్నులుగాఁగ నరత్యంతవిమల
కీర్తివై భవనన్తార్థవర్తి యగుచు, జగతిఁ బాలించు చుండె నాజననిభుండు. 446
- తే. కడిమి వేవేలుభార్యలు గలిగియుండి, పరంగ సంతతి యొకరండు గబడయలేక

చిత్తమునఁజాలఁబాయనిరచిత వైడమి, బడలఁజొచ్చెను వేసవిరమడుపుఁబోలె.

ఉ. రూపము సత్పుత్రాపము మరరుత్పత్తిభోగము యావనంబు సఁ

దీపితచారువర్తనము రి దిగ్విజయంబును సత్యముఁ జగ

ద్వాప్యపితకీర్తియుఁ నతులు రి వైభవముఖ్యము లెల్ల మాన్వఁగా

నోపక యుండె నాన్యపతి రి నొందినసంతతి లేనిదుఃఖమున్.

448

వ. ఇట్లు సంతతి లేక యతిదుఃఖమాననుం డయినయానరేంద్రునిమందిరంబున కంగి
రనమహాముని వచ్చి యతనిచేత సతిధిసత్కారంబులు వడసి కుశలం బడిగి రా
జ్యంబు భవదధీనంబ కదా పృథివ్య పైజోవాయ్యాకాశమహాదహంకారంబు లని
యెడియేడింటిచేత రక్షింపంబడజీవుండునుంబోలె నమాత్యజనపదదుర్గద్రవిణ
సంచయదండమిత్రంబు లనెడినప్రకృతులచేత రక్షితుండ వై ప్రకృతిపురు
షులయందు భారంబు వెట్టి రాజ్యసుఖంబు లనుభవింతువు గదా మఱియు దార
ప్రజామాత్యభృత్యమంత్రిపౌరజానపదభూపాలురు నీకు వశవర్తులు గదా సర్వం
బునుం గలిగి సార్వభౌముండ వై ననీవదనంబున విన్నదనంబు గలిగి యున్న
యది కతం బేమి యనిన నాముని ప్రవరునకు సతం డిట్లనియె మీతపోబలంబున
మీకు నెఱుంగ రాక యున్నయదియుం గలదే యని తల వంచి యూర కున్న సతని
యభిప్రాయం బెఱింగి యాభగవంతుం ¹డైనయంగిరసుండు దయాళుం డై పుత్ర
కామేష్టి వ్రేల్చి యజ్ఞ కేపం బతనియగ్రమహిషి యయినకృతద్యుతి కిచ్చి నీకుం
బుత్తుండు గలిగెడి సతనివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవింపం గల వని చెప్పి యవ్వు
హాత్తుండు సనియె నాకృతద్యుతి యనుడేవి గర్భంబు ధరియించి నవమాసావసా
నంబునం గుమారునిం గనియె నాకాలంబున రాజును సమస్తభృత్యా
మాత్యజనంబులుఁ బరమానందంబుఁ బొంది రవుడు చిత్ర కేతుండు గృతస్నానం
డై సకలభూషణభూషితుం డై సుతునకు జాతకర్తంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు
నపరిమితహిరణ్యరజతదానంబులు వస్త్రాభరణంబులును గ్రామంబులును గజం
బులును వాహనంబులును ధేనువులును నాతేసియర్బుదంబుల(ద్రవ్యంబును) దా
నంబు సేసి ప్రాణేనముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుంబోలెఁ దక్కినవారలకు నిష్ఠ
కామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుం డై యుండెఁ గుమారుండును మా
తృప్తిబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు దినదిన ప్రవర్ధమానుం డై వెరుఁ
గు చుండె నంతం బుత్రమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుం డై
మహిధవుండు వర్తించు చుండం దక్కినభార్యలు సంతానసంతోషవికలలై యీ
మోహంబునకుం గారణంబు పుత్తుండ యని యీర్ష్యంజేసి దారుణచిత్తలై
కుమారునకు విషంబుఁ బెట్టించిన సుఖనిద్రితుండునుంబోలె బాలుండు మృతిఁ
బొందె నప్పుడు వేగుటయు దాది బోధింపం జని యాకుమారునివికృతాకారం

- బుఁ జూచి విన్నయశోకభయా ర్తయై పుడమిం బడి యాక్రందించె నప్పుడు. 449
తరలము. పుడమి నిట్టకనిల్వనం బడి ర్ పొక్కుచుం గడుదీన యై
యడఁకు వేమియు లేనివాక్కుల ర్ నాపు రంచు విలాపమం
1 దెడరు దోఁప భృశాతుశోన్నతి ర్ నేడ్చినన్ విని భీతితోఁ
గడుపు బిట్టవియంగ భూపతిరకాంత గ్రక్కున నేగుచున్. 450
- ఆ. బాలుఁ డొక్కరుండు ర్ పరిణామశీలుండు, వంశక ర్త తపసిరవరమువలనఁ
బుట్టి మిన్న కట్లు ర్ ఫైలిసి యున్నట్టియా, కొడుకుఁ జూచి తల్లి ర్ యడలఁజొచ్చె.
ఉ. కుంకుమరాగరమృకుచరకుంభములం గడుఁ గజ్జలంబుతోఁ
బంకిల మైనబాష్పములరపాల్పడ మజ్జన మాచరించుచుం
గంకణపాణిపల్లవయురగంబున పక్షము మోదికొంచు నా
పంకరుహాక్షి యెడ్చెఁ బరిరభావితపంచమసున్వరంబునన్. 452
- క. ఆయా ర్తరవమునకు భూ, నాయకుఁడు భయంబు నొంది ర్ నయ ముడిగి సుతున్
డాయఁగ వేగంబునఁ జని, పాయనిమోహంబుతోడ ర్ బాలునిమీఁదన్. 453
- స్వగిణి. వ్రాలి యోపుత్ర నీరవార్త దంభోళి యై, కూలఁగావ్రేయ కీరకొద్దినన్నేటికిన్
జాలి నొందించె నాజాడ యిం కెట్టిదో, తూలుమీతల్లికిన్, దుఃఖ మెట్లాటునో.
- వ. అని తల మొల యెటుంగక పలవించుచు భృత్యామాత్యబంధుజనంబులం గూడి
యడలుచు నున్న యారాజుదుఃఖం బెఱింగి యంగిరసుండు నారదునితోడంగూడి
చనుదెంచి మృతుం డై నపుత్రునిపదతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడియున్న
యారాజుం గనుంగొని యిట్లనినె. 455
- నీ. నీకు వీఁ డెవ్వఁడు ర్ నీ వెవ్వనికి శోక, సంతాప మందెదు ర్ సార్వభౌమ
పుత్రమిత్రాదులు ర్ పూర్వజన్తంబున, నెవ్వనివారలో ర్ యెటుంగఁ గలవె
మొదల నదీవేగరమున నాడ కాడకు, సికతంబు గూడుచుఁ ర్ జెదరు చుండు
నారీతిఁ బ్రాణుల ర్ కతికాలగతిచేతఁ, బుట్టుట చచ్చుట ర్ పొనఁగు చుండుఁ
- ఆ. గాన భూతములకుఁ ర్ గలుగు భూతంబులు, మమతబోడ విష్ణురమాయఁజేసి .
దీని కడల నేల ర్ ధృతిఁ దూలఁగా నేల, బుద్ధిఁ దలఁప వలదె ర్ భూతస్పష్టి. 456
- వ. మఱియు నేము నీవును దక్కినవారలును బ్రవ ర్తమానకాలంబునం గలిగినజన్తం
బు నొంది మృత్యువువలన విరామంబు నొందం గలవార మై యిపుడ లేక పోవు
దుము చావుపుట్టువులకు నిర్కవంబు లే దీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజా
లంబులవలన భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని
నాభూతంబులచేతన హరించు స్వతంత్రంబు లేనితనస్పష్టిచేత బాలుండునుం
బోలె నపేక్ష లేక యుండు దేహి యైనపితృదేహంబుచేత దేహి యైనపుత్రదే
హంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగు చుండు నాప్రకారంబున బీజంబువలన

బీజంబు పుట్టు చుండ దేహికి నివి శాశ్వతంబై జరుగుచునుండుఁ బూర్వకాలంబున
 'సామాన్యవిశేషంబులు సన్నాత్రం బై నవ స్తువులం దేవిధంబునం గల్పింపంబడియె
 నాప్రకారంబున దేహంబునకు జీవునకు ననోన్యన్యవిభాగంబు (పూర్వకాలంబున)
 నజ్ఞానకల్పితం బయ్యె 'జన్మఫలంబులను జూచు చున్నవారికి దహనక్రియల నగ్ని
 వెక్కుచూపంబులం గానంబడుభంగి నొక్కండై నజీవుండు వెక్కుభంగుల వెలుం
 గు చుండు నివి యన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు సాలక దేహి దేహసంయోగంబు
 స్వప్నంబునందు భయావహం బైన ప్రయోజనంబు నడపు చుండి మేల్కొంచి
 యూస్వప్నార్థం బైన ప్రయోజనంబు తనది గా దని యెఱుంగుభంగి జీవుండే తా
 నని జ్ఞానగోచరుండైనవాఁ డెఱుంగుం గావున నన్నియును మనోమాత్రంబని
 తెలిసి మోహతమంబు వాసి భగవంతుం డైనవానుదేవునియందుఁ జిత్తంబు
 వెట్టి నిర్మలాత్మకుండ వగు మని బోధించినఁ జిత్తకేతుండు లేచి వారల కిట్లనియె.

నీ. యతివేషములు పూని ర్ యతిగూఢగతి నిందు, నేతెరిచినట్టిమీ ర్ నెవ్వరయ్య
 కడఁగి 'నక' బోలినగ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల, బోధింప వచ్చినపుణ్యమతులొ
 రమణఁ గుమారనారద'బుషభాదులొ, దేవలాలితు లనురధిరమతులొ
 వ్యాస పసిష్ఠ 'దుర్రాష్ట్రాసామృకండుజ, గౌతమ శుక రామకపిలమునులొ

తే. యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ దరణియు ర్ నారుణియును, జ్యవనరోమశు లాసురిజాతుకర్ణ
 దత్త మేత్రేయ పరభరదవాజబోధ్య, పంచశిఖులొ పరాశర ర్ ప్రభృతిమునులొ.

క. వీరలలో నెవ్వరు సుర, చారణగంధర్వసిద్ధరసంఘంబులలో

వారలొ యీనుజ్ఞానము, కారణ మై యెవరియందుఁ ర్ గలదు తలంపన్. 459

క. పాంచుగ గ్రామ్యవశుత్వము, బొంది మహాశోకతమతఁ ర్ బృంగిననాకుఁ
 ముందఱ దివ్యజ్ఞానము, జెందించినవారి మిమ్ముఁ ర్ జెప్పఁడు తెలియన్. 460

వ. అనిన నంగిరసుం డిట్లనియె నేను బుత్రకాంక్షి వైననీకుఁ బుత్రుం బ్రసాదిం
 చినయంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్రుం డయిననారదభగవంతుండు దుస్తరం
 బైనపుత్రశోకంబున మగ్నుండ వైననిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదే
 శింప వచ్చితిమి నీదుఃఖం జెఱింగి పుత్రునిచ్చితి మేనిఁ బుత్రవంతు లైనవారి
 తాపంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీప్రకారంబున లోకంబున సతులును గృహం
 బులును సంపదలును శబ్దాదు లయినవిషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచ
 లంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యా
 మాత్యసహృజనంబులును మొదలైనవి శోక మోహభయపీడలం జేయుచుండు
 గాని సుఖంబుల నీ నేరవు గంధర్వనగరంబునుంబోతె స్వప్నలభమనోరథంబు

1 'జాతివ్యక్తివిభాగంబులఁ దన్నాత్రంబు లైన. 2 దారువికారంబు లైన దీర్ఘత్వవక్రత్వాదు
 లగ్నియందుఁ గానంబడుభంగి ననర్ధర్థంబు లయిననావాత్వంబును క్షయవృద్ధులను గ్రియాఫలంబుఁ
 జూచుచున్నయాత్మయందుఁ గానంబడు. 3 ననోన్యతైన. 4 శివాంగిరసదేవిలా. 5 దుర్వాసమార్కండేయ.

నుంబోలె సర్థంబును బాసి కానంబడుచు మనోభవంబు లయినయర్థంబులం గూడి
స్వార్థంబులై కానంబడనేరవు కర్తంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండు ¹మ
నంబులు నానాకర్తంబు లగుచు నుండు నీదేహిదేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మ
కంబై దేహికి వివిధక్లేశసంతాపంబులం జేయుచుండుం గావున నీవు నిర్మలం బయి
నమనంబుచేత నాత్మగతి ²వెదకి ధృవం బయినపదవి నొందుమనియె నష్టడు
నారదుం డిట్లనియె నుపనిషద్గోప్యం బగునే నిచ్చుమంత్రం బెవ్వండేని సప్తరాత్రం
బులు పఠియించు నతండు సంకర్షణుం డై నభగవంతునిం జూచు నెవ్వనిసాదమూ
లంబు సర్వాశ్రయం బై యుండు నట్టిశ్రీమన్నారాయణునిసాదంబులు సేవించి
యీమోహంబు వదలి యతిశీఘ్రంబున నుత్తమపదంబు నొందు మిప్పు డిక్కు
మారునకును నీకును బ్రయోజనంబు గల దేనిం జూడు మని నారదుండు మృత
బాలకునిక శేబరంబుఁ జూచి యోజీవుండ నీకు శుభం బయ్యెడు మిందుఁ బ్రవేశించి
మీతల్లిదండ్రులబంధుజనులం జూచి వీరలదుకిఖంబు లార్చి యీక శేబరంబునందుఁ
బ్రవేశించి యాయుశ్శేవంబు ననుభవించి పిత్రధీనం బై నరాజ్యాసనంబునఁ గూ
ర్చుండు మనిన నబ్బాలుం డిట్లనియె.

461

తే. కర్తవశమున నెందు సురఖంబు లేక, దేవతిర్యక్ష్మయోనులఁ శ దిరుగునాకు
వెలయ నేజన్మమందునో శ వీరు తల్లిదండ్రు లయినారు చెప్పవే శ తాపసేంద్ర.

తే. బాంధవజ్ఞాతిసుతులును శ బగతు రాత్మవరు లుదాసీనమధ్యస్థవర్గములును
సరవిశిగనుచుందురొక్కొక్క శజన్మమునను, నెఱయఁ బ్రాణికినొక వావిరనిజముగలదె.

తే. రత్నములు హేమములు ననురూపాలిల

నమృకంబుల నీవల శ నావల నగు

భంగి నరులందు జీవుండు శ ప్రాప్తుఁ డగుచు

నెలమిఁ దిరుగుచు నుండుఁ దా శ నెందుఁ జెడఁడు.

464

సీ. ఒక్కఁడై నిత్యుండై శ యొక్కడఁ గడలేక, సారిది జన్మాదుల శ శూన్యుఁ డగుచు
సర్వంబునం దుండి శ సర్వంబుఁ దనయందు, నుండంగ సర్వాశ్రయం డనంగ
సూక్ష్మ మై స్థూల మై శ సూక్ష్మాధికములకు, సామ్య మై స్వప్రకాశమున వెలిగి
యఖలంబుఁజూచుచు శఖలప్రభావుం డై, యఖలంబుఁదనయందరయడఁచికొనుచు

తే. నాత్మమాయాగుణంబుల శ నాత్మమయము

గాఁగ విశ్వంబుఁ దనస్పృష్టి శ ఘనతఁ జెందఁ

జేయు చుండును సర్వసంజీవనుండు

రమణ విశ్వాత్ముఁ డయిననారాయణుండు.

465

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు, పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రుబంధుప్రియసం

1 మనంబునకు - నానాకర్తంబులు గలుగుచుండు - నాక రంబులగుచుండు. 2 వెదకి దైవత్వభాఁతి
నిడిచి ధ్రువంబయిన. 3 నగుచుండు - దగుచుండు. 4 ఘటననొంద.

గతు లెవ్వరు సర్వాత్మక, గతుఁ డై గుణసాక్షి యైనశ్రీసునుఁ డొక్కనికిన్. 466

—◆◆◆ చిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట. ◆◆◆—

వ. మఱియు నుఖదుఃఖంబులం బొందక సర్వోదాసీనుం డై పరమాత్మ యై యుండు నప్పరమేశ్వరరూపుండు నయిననాకును మీకు నేక్కడిసంబంధంబు మీకు దుఃఖం బునకుం బని లేదని పలికి యాజీవుండు మ్రోయినం జిత్ర కేతుండును బంధువులు న తినిస్కృతచిత్తు లై శోకంబులు విడిచి మోహంబులం బాసి యమునానదియందు నక్కుమారునకు ను త్తరకర్తంబులు¹ నిర్వర్తించిరి చిత్ర కేతుండు గాఢపంకంబునం బడి వెడలినయేనుంగునుంబోలె గృహంధకూపంబునందుండి వెడలి కాళిందీనదికిం బోయి యందు విధిపూర్వంబుగఁ గృతస్నానం డై మానంబుతోడ నారదునకు నమస్కరించిన నతండు ప్రసన్నుం డై భగవత్సంప్రంబు విధిపూర్వకంబుగా నత నికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియెఁ జిత్ర కేతుం డును నారదోపదేశమార్గంబున నిరాహారం డై సమాధినియతుం డై నారాయణరూపం బయినయావిద్య నారాధించి సప్తరాత్రాంతంబున నప్రతిహతం బయిన విద్యాధరాధిపత్యంబును భాస్వద్రత్న దివ్యవిమానంబునుం బడసి నారాయణాను గ్రహంబునుం బొంది మనోగమనంబునం ద్రిజగంబులం జరియించు చుండఁ గొన్నిదిసంబులకు నొక్కచోట.

467

సీ. తారహారపటీరథవశదేహమువాని, రమణీయసీలాంబరరంబువాని
మణికిరీటస్ఫురన్త సకంబులవానిఁ, గంఠకేయూరకరమువానిఁ
గద్భరమయదీ ప్తరకటిసూత్రములవానిఁ, దరళయజ్ఞోపవీతములవాని
నతినుప్రసన్నవక్త్రాంబుజంబులవానిఁ, దరుణవివృతనేత్రములవాని

ఆ. సిద్ధమండలంబురసేవింపఁ బుణ్యప్రసిద్ధి వెలసినట్టిరయిద్ధచరితుఁ
బద్ధలోచనునకుఁ శ బాదపీఠం బైన, ఘనునిఁ బన్నగేంద్రుఁ శ గాంచె నతఁడు.

ఆ. కన్నమాత్ర నతఁడు శ కల్పమంబులఁ బాసి, విమలచిత్తుఁ డగుచు శ విశదభక్తి నిట్టరోమములకుఁ శ బట్టగు చానంద, బాష్పనేత్రుఁ డగుచుఁ శ బ్రణతి సేసె.

క. సంతోషాశ్రులచేత న, నంతయుఁ బరిషిక్తుఁ జేసి శ యతఁడు ప్రమోదం
జెంతయు నరికట్టిన నొక, కొంతయుఁ బలుకంగ లేక శ కొండొకవడికిన్.

470

చ. మది నొకయింతమాత్రము సరమంబుగఁ జేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసినయింద్రియంబుల² నొకంతకుఁ దెచ్చి వచోవిలాసముల్
గుదురుగఁ ద్రోచి తత్త్వమునఁ గూర్చుచు³ శాశ్వతవిగ్రహంబు నా
నదయుఁ బ్రశాంతు లోకగురు శ సన్నతి సేయఁ దొడంగ నిమ్ములన్.

471

1 నిర్వర్తించి రాధుపాలు భార్యలు బాలహత్యాదోషంబు బ్రాహ్మణోత్తమనిరూపితవ్రతం బున నివర్తించి రంత. 2 వికారము మాన్చి. 3 సాత్వతవిగ్రహంబు.

- క. లజితుండ వై భక్తులచే, విజితుండ ¹వై నాడ విపుడు ²వేడుక వారు
విజితులు సేచే గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్ను ³బడయుదురె హరి. 472
- ఉ. నీవిభవంబు లీజగము ⁴నందుట యెందుట నాశ మొందుటలే
నీమిమలాంశజాతములు ⁵నెమ్మి జగంబు సృజించువారలో
దేవ భవద్గుణాంబుధులరీతిరముఁ గానక యాశ బుద్ధితో
వావిరిఁ జర్చ సేయుదురు ⁶నానికి వారలు దొడ్డవార లై. 473
- క. పరమాణువు మొదలు గఁ గొని, పరమము దుది గాఁగ మధ్యపరికి ⁷ర్తనచే
స్థిరుడవు త్రయీవిదుండ వై, సరి సత్యాద్యంతమధ్యసద్భుగవగతి వై. 474
- తే. ఉర్వి మొదలైనయేడు నొంకొకటికంటె, దశగుణాధికమై యుండు ⁸దాని నండ
కోశమందు రజాండంబుకోటలెవ్వ, నందునణుమాత్రమగుననంతాఖ్యుండతఁడు.
- వ. మఱియు నొక్కచోట విషయతృప్తాపరు లైననరపశువులు పరతత్త్వంబు వైన
నిన్ను మాని యైశ్వర్యకాములై తక్కినదేవతల భజియింపుదురు వా రిచ్చునం
పదలు రాజకులంబునుంబోలె వారలం గూడి నాశంబునం బొందు చుండువిష
యకాము లేని నిన్ను సేవించి రేని వేచినవిత్తనంబునుంబోలె దేహంతరోత్పత్తి
నొంద కుండుదురు నిర్గుణుండ వై (జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్ననిన్ను గుణన
మేతునిం గా జ్ఞానులు భావింపుదురు) నీభజనం బేరూపున నయిన మోక్షంబు
ప్రసాదించు జితమతి వైననీవు భాగవతధర్మం బేప్రకారంబున నిర్ణయించితి వా
ప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిననిన్ను ససత్కుమారాదులు మోక్షంబు
కొఱకు సేవించు చున్నారీభాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుం డొక్కండును లే
డన్యకామ్యధర్మంబులందు విషమబుద్ధిచేత నేను నీవు నాకు నీకు నని ⁹వచియిం
చు చున్నవాఁ డధర్మనిరతుం డై త్సయించు చుండు స్థావరజంగమప్రాణిసమూ
హంబునందు నమం బైనభాగవతధర్మంబుల వర్తించు చున్నమనుజునికి భవద్ద
ర్శనంబువలనఁ బాపంబు త్సయించుట యేమిచిత్తం బిపుడు భవత్పాదావలోక
నంబున నిరస్తాశ్రయమలుండ వైతి మూఢుండ నయిననాకుఁ బూర్వకాలంబున
నారదుం డనుగ్రహించి భగవద్ధర్మంబు దయసేసి నది నేడు నాకు వరదుండ వై
ననీకతంబున దృష్టం బయ్యె ఖిద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గాని
మాడ్కి జగదాత్మకుండ వైననీమహాత్మ్యంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడి ప్ర
సిద్ధం బైనది గా దుత్పత్తిసితలయకారణుండ వై భగవంతుండ వైననీకు నమ
స్కరించెద నని మఱియును. 476
- తే. అరయ బ్రహ్మదు లెవ్వనిననునయించి, భక్తియుక్తుల భయమునఁ బ్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనిలలమీఁద ¹⁰నావగించఁ, బోలు నావేయుశిరములభోగి గొల్తు.

1 'వైయుంటి విపుడు వేడుకతోడ', విజితాత్ములగుచుఁ గోర్కులు భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురు హరి' 2 రచియింపఁబడుచున్న.

- క. ఈవిధమున వినుతింపఁగ, నావిద్యాధరులభర్త కనియె ననంతం
 డోవిమలబుద్ధి నీ దగు,ధీవిభవంబునకు మెచ్చిరతిం బ్రియ మారన్. 478
- ఆ. అరయ నారదుండు నంగిరసుండుచు, దత్త్వ మొనఁగినారు నదానికతన
 నన్నుఁ జూడఁ గల్గె నీ నాభక్తి మదిఁ గల్గె, నావధంబు నీకు నన్నుఁ గలిగె. 479
- సీ. పూని నారూపంబు నభూతజాలంబులు, భూతభావనుడ నే నబొందువడఁగ
 బ్రహ్మంబు మఱియు శరబ్దబ్రహ్మమును శాశ్వతం బైనతనువులు నదగితె నాకు
 నఖిలలోకములందు ననుగతం బై యుండు, లోకంబు నాయందు నజోకఁజెందు
 నుభయంబు నాయందు నభిగతంబై యుండు, నభీనమగుదునిర్యుభయమందు
 తే. వెలయని ద్రించువాఁడత్తరవిశ్వమెల్లఁ, జూచిమేల్కొంచితానొక్కఁచోటివానిఁ
 గా వివేకించుమాడ్కి నీరజీవితేశ, మాయ దిగనాడి పరమధర్మంబుఁ దెలియు.
- ఆ. నిద్ర పూవువేళ నీరితఁడు డై దేహి దా, నెట్టిగుణముచేత నీనింద్రియములఁ
 గడచినట్టినుఖముఁ నీ గను నట్టిబ్రహ్మంబుఁ, గడిమి మెఱయనన్నుఁగ నెఱుంగు.
- ఆ. స్వప్నమందు నెట్లు నంచార మొనరించు, మేలుకాంచి దృష్టమోలి నెఱుంగు
 నుభయ మెఱుంగునట్టియు త్తమజ్ఞానంబు, తత్త్వ మట్టి దైనతలఁపు నేను.
- సీ. అరయంగ నెవ్వని నీ కలవి గానట్టియీ, నలలితమానుషరీజాతిఁ బుట్టి
 యాత్మతత్త్వజ్ఞానమాతఁ డై నవానికిఁ, గలుగునె యెందు నుభయం బాకింత
 వెలయఁ బ్రవృత్తినిరవృత్తిమార్గంబుల, నుఖమును దుఃఖంబు నసారిదిఁ దెలిసి
 పనిచెడిసంకల్పఫలమూలమునఁ బాటు, కడు సఖదుఃఖమోక్షములకొఱకు
- ఆ. దంపతిక్రియామరీతంబు వర్తింతురు, దాన మోక్ష మేల నీ దక్కి యుండు
 నఖిలదుఃఖహేతు నమనయీకర్మంబు, నెఱింగి నన్నుఁ దలఁపర రిచ్చలోన.
- వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమాను లయినమనుష్యులకు నతిసూక్ష్మం బయినయాత్మగతి
 నిజనానత్రయలక్షణంబునఁ జతుర్థాంశంబు నెఱింగి యైహికాముష్మికవిషయం
 బులచేతను వివేకబలంబులచేతను నియుక్తుం డై జ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తుం డైనపురు
 షుండు నాకు భక్తుం డగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనై పుణబుద్ధి గలవా
 రలు నై స్వార్థం బయినయాత్మచేతం బరమాత్మను దెలియు చుండురు నీవు నీక్ర
 మంబున మద్భక్తిశ్రద్ధాపరుండవై విజ్ఞానసంపన్నంబు లైనవాక్కులచేత నన్ను
 స్తోత్రంబు సేసి ముక్తుండవైతి వని యాశేషభాగవంతుండు విద్యాధరపతి యైన
 చిత్రకేతుం బలికి యతని కదృశ్యుం డై పోయె నేదిక్కున. సర్వాత్మకుం డైనయ
 నంతం డంతర్ధానంబు నొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగ
 నచరుం డై చని లక్షలసంఖ్య లైనదివ్యవర్షంబు లవ్యాహతబలేంద్రియుం డై
 పరమయోగిపురుషులును దివ్యముసీంద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతి
 నేయం గులద్రోణాదిశైలంబులను రమ్యప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబు

లను వినోదించుచు శ్రీనారాయణదత్తం బగుదివ్యవిమానంబునందుఁ జరియించుచు నుండి.

484

శా. ఆడించుకొ హరిదివ్యనాటక గుణావ్యాపారసృత్యంబులం
బాడించుకొ జలజాతనేత్రవిరుదర్ ప్రఖ్యాతగీతంబులం
గూడించుకొ సతతంబు జిహ్వలతుదికొ శ గోవిందనామావళుల్

1 శ్రీడం గిన్నరయక్షకామినులచేఁ శ గృష్ణార్పితస్వాంతుఁ డై.

485

సీ. వాసించు నాత్మఁ బో శ. వైష్ణవజ్ఞానంబు, నాశించు భాగవతార్చనంబు
భూషించు నేప్రాద్దుఁ శ బుండరీకాక్షుని, భాషించు హరికథాప్రాధి మెఱసి
ఘోషించు హరిహరగుణనికాయంబులు, పోషించుఁ బరతత్త్వబోధ మరసి
సేవించు శ్రీకృష్ణరసేవకానీకంబు, సుఖమునఁ జేయు నీశునకు బలులు
తే. పాడుఁ బాడించు వైకుంఠభర్తనటన, రూపవర్తనగుణనామరదీపితోరు
గీతజాతప్రబంధసంగీతవిధులఁ, కేశవప్రీతి గాఁ జిత్రకేతుఁ డవుడు.

486

—◆◆◆ చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబున గౌరవే కాప మొందుట. ◆◆◆—

మ. హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్ల మదిలో శ నబ్జాక్షు 2 సేవించుచుం
బరమానందము నొందుచుకొ జగములం శ బ్రఖ్యాతి వర్తించుచుకొ
సురరాజోపమమూర్తి యక్షగుణముల్ శ సొం పార విద్యాధరా
పురసల్ గొల్వఁగఁ బాడఁగా సితగిరిప్రాంతంబున స్నేగుచుకొ.

487

శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరనీహారామృతాహసముకొ
శ్రీవిభ్రజితముకొ నిరస్తగిరిజానీవాగతాయాసముకొ
దేవానీకవికాసముకొ శుభమహాదేవాంఘ్రిసంవాసముకొ
భూవిఖ్యాతవిలాసముం ద్రిభువనీపూతంబుఁ గైలాసమున్.

488

క. ఆరజితభూధరంబున, నీరేజభవామరాదిరనికరము గొల్వం
బేరోలగమున నుండిన, గౌరీయుతుఁ డయినహరునిఁ శ గనియె నరేంద్రా.

489

సీ. తననిజరూప 3 మింతయునుని దెలియక, వాదంబు సేసెచురవేదరవముఁ
గరుణావలోకనాశాంక్షితు లై యున్న, బ్రహ్మాదిననకసంప్రణతిరవము
సారశివానందరసల్లాపముల నొప్ప, ప్రమథగణాలియాశర్భటరవంబు
డమరుమృదంగాదిరథమథమధ్వనితోడి, పటుభృంగి నాట్యవిశ్సారరవము
తే. మానుగాఁ జూమరలు వీచురమాతృకాది, కామినీజనమహితకంఠకణరవంబు

మెండుఁ జెలఁగంగఁగన్నులరపండువయ్యెఁ, గొండరాచూలి వెనిమిటిరనిండుకొల్వ్య.

ప. ఇట్లు బ్రహ్మాదినరనికరసేవితం డై యూరుషీతంబున నున్న భవానిం గాఁగిటం జే
ర్చికొని యొడ్డోలగంబున నున్న పరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపక నగి
యద్దేవి విను చుండ నిట్లనియె.

491

1 గ్రీడించుకొ. సరయక్ష. 2 నీక్షించుచుం. 3 మింతం తని.

- సీ. కొమ రొప్పుగా లోకకగురుడును గడలేని, ధర్మస్వరూపంబుఁ శ దాన యగుచు
జడలు ధరించియు శ సరిలేనితపమునఁ, బాడ వై నయాయోగిరపుంగవులును
బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వ శ భాసిల్లుకొల్వులో, మిథునరూపంబున శ మెలఁతతోడఁ
బ్రకృతుండునుబోలె శ బద్ధానురాగుడై, లాలితుం డయ్యె నిర్లజ్జత నిట
- ఆ. నకట ప్రకృతిపురుషుఁ శ ¹డైన దానేకాంత, మందు సతులతోడ శ నలరుఁ గాని
యిట్లు ధర్మసభల శ నింతులతోఁ గూడి, పరిథవింపలేడు శ భ్రాంతి నొంది. 492
- క. అన విని సర్వేశ్వరుఁ డా, తని నేమియు ననక నవ్వి శ తత్సభవారల్
గనుఁగొన నూరక యుండెను, మనుజేశ్వర యీశుడై ర్యమహి మెట్టిదియో.
- వ. ఇట్లు దనపూర్వకర్త కేషంబున నింద్రియజయుండ నని పుట్టినయహంకారంబున
జగద్గురువుం బెక్కు ప్రల్లదంబు లాడు చున్నచిత్ర కేతుం జూచి భ వాని యిట్లనియె.
- క. మముబోఁటిలజ్జ లుడిగిన, కుమతులకుం గర్త యగుచుఁ శ గోపింపంగా
నమితాజ్ఞానిపుణుం డగు, శమనుండా వీడు నేడు శ జగముల కెల్లన్. 495
- క. భృగునారదకపిలాదులు, నిగమాంతజ్ఞులును యోగనిర్ణయనిపుణుల్
త్రిగుణాతీతు నుపేశ్వరు, నగ రెన్నడు వారు ధర్మశయ మెఱుంగ రొకో.
- సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ శ మింద్రాదివిబుధుల, చూడగ్రపం క్తులనీడఁ జూచు
నెవ్వనిత త్త్వం బ శ దెనయంగ బ్రహ్మాది, యోగిమానసపం క్తి శ నోల లాడు
నెవ్వనిరూపంబు శ సేర్పాటు గానక, వేదంబు లందందరీవాద మడుచు
నెవ్వనికారుణ్య శ మీలోకముల నెల్లఁ, దనిపి యెంతయు ధన్యతములఁ జేయు
- తే. నట్టిసర్వేశుఁ బావసంరహరు ధీరు, శాశ్వతైశ్వర్య నాత్మసంరహరు నీశు
నెగ్గు వల్కినపాపాత్ముఁ శ డెల్లభంగి, దండనార్తుండు గా కెట్లు శ దలఁగఁగలడు.
- తే. నిఖలలోకా శ్రయంబు సరన్నిహితనుఖము, నకలభద్రైకమూలంబు శ సాధుసేవ్య
మైనకంజాతుపాదపరీధ్యార్చనంబు, ననుచరింపంగ ఖలుండు వీ శ డర్హుఁ డగునె.
- వ. కావున నోరిదురాత్మక యీపాపంబునం బావస్వరూపం బైనరాక్షసయోనిం బు
ట్టు మని శపియించి యింతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞ సేయ కుండు మని పలికినఁ
జిత్ర కేతుండు విమానంబు డిగ్గి వచ్చి యద్దేవికి దండప్రణామంబు లాచరించి కర
కమలంబులు దోయిలించి యిట్లనియె నోజగన్మాతా భవచ్ఛాపవాక్యంబు లట్ల
కైకొంటిఁ బ్రాచీనకర్తంబులం బ్రాప్తం బైనసంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమో
హితు లై తిరుగు చున్న జంతువులకు నుఖదుఃఖంబులు నై జంబు లై ప్రవ ర్తిల్లు
చుండు నిందులకుఁ బరతంత్రు లైనవా రాత్మపరనుఖదుఃఖంబులకు నెవ్వరు కర్త
లీగుణంబులనిమి త్త మై శాపానుగ్రహంబులును స్వర్గనరకంబులును లుఖదుఃఖం
బులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కండ తనమాయచేతజగంబు సృజియిం
చుచుండు వారివారికి బంధాదిరాగంబులు గలుగంజేయుచుఁ దాను వానికి లోను

1 డైనను సేకాంతసేవ సతులతోడఁ జెలఁగువాని.

గాక నిష్కళంకుం డై యుండు నీవిధంబునం బుట్టు చున్న నరునకుం బట్టి బలిధుశ్
త్రుమిత్రోదాసీనత్యంబు లెక్కడివి వారివారికర్తవ్యశంబునం బరమేశ్వరుండు గ
ల్పించుచు సర్వంబునందు సర్వసముం డై యుండునప్పరమేశ్వరునకు సుఖదుఃఖం
బులచేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధం బై నరోపంబును లే దతనిమాయాగుణ
విసర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం
గావున నీకు నమస్కరించు చున్న నన్ను ననుగ్రహింపుము శాపభయశంకితుండం
గాను జగన్మాత వై ననిన్నుఁ బలికినదోపంబునకు శంకించు చున్నవాడ నని దండ
ప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరులం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమానం బె
క్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మాది దేవర్షి దై త్యదానవ ప్రమథగణంబులు
వినుచుండఁ బార్వతికి నిట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టం బయ్యె గదా నారాయణదా
నదాసానుచరులనిస్సృహభావంబువారితుల్యార్థదర్శనమై నిస్సృహమై నభా
గవతులకు స్వర్గావవర్గనరక భేదభావంబులు లేవు ప్రాణులకు దేహసంయోగంబువ
లన నారాయణలీలంజేసి యుండి ద్వంద్వాదిసుఖదుఃఖంబు లాత్మ యందు నజ్ఞానం
బున భేదంబు సేయంబడియె నిట్టివివర్యయంబులు భగవంతుం డయినవానుదేవుని
భక్తి గలవారిం జెందవు మఱియును.

500

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులు నీ నీరజగర్భంబు దేవసంఘముఁ
మానితయోగివర్యమునిమండలి ము న్నగువార మెల్ల నా
దానవవిద్విడంశజనితంబుల మయ్యుఁ దదీయత త్వముం
గానఁగ నేర మీశు ఘనగర్వమునం దలపోసి చూచుచున్.

501

క. ఆతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ, డేతెరువున లేడు నిఖల నీ మెల్లను దా నై
భూతముల కాత్మ యగుటయు, భూతప్రియుఁ డొక్కఁ డాదిపురుషుండు తన్వీ.

ఆ. అరయఁ జిత్రకేతుఁ నీ డతిశాంతుఁ డతిలోక,నముండు విష్ణుభక్తిసంగతుండు
నితని నేమి నెప్ప నీ నీకుండ నగునేను, నువిద యచ్యుతప్రీతయుండఁ జుమ్మి.

502

క. కావున భగవద్భక్తుల, భావమునకు విస్తయంబు నీ పని లేదు మహా
ధీవిభవశాంతచిత్తులు, పావనపరత త్వనిపుణభవులు వారల్.

503

వ. అనిన విని యద్రిసందన విస్తయంబు మాని శాంతచిత్త యయ్యె నట్లు పరమభా
గవతుం డయినచిత్త కేతుం డద్దేవికిం బ్రతిశాపం బియ్య నమర్థం డయ్యును మరల
శపింపక యతిశాంతహంబునఁ దచ్చాపంబు శిరంబున ధరియించె నిట్టిసాధులక్ష
ణంబులు నారాయణపరాయణ లయినవారలకుం గాక తక్కింబులకుం గలుగ నేర్పు
నే యట్లు శాపహతుం డయినచిత్త కేతుండు తస్య సేయుయజ్ఞంబున దక్షిణాగ్ని
యందు దానవయోనిం బుట్టి వృత్రాసురుం డన విఖ్యాతుం డయి భగవద్భావపరి

ణతుం డయ్యెం గావున.

504

- సీ. నరనాథ యీవృత్తునకు రాక్షసాకృతి, గలిగినయీపూర్వకారణంబు
చిరపుణ్యుఁ డయినట్టిరచిత్ర కేతుమహానుభావంబు భక్తితోఁ గి బరగ విన్న
చదివినవారికి శ్రీ సకలదుష్కర్తముల్, శిథిలంబులై కడుఁ గి జెదరి పోవు
సకలవైభవములు శ్రీ సమకూరుఁ దమయంతఁ, దొల్కొడుకోర్కులతోడఁ గూడి
- ఆ. నిర్మలాత్మ లగుచు శ్రీ నిత్యసత్యజ్ఞాన, నిరతు లగుచు విగతరదురితు లగుచు
బంధుమిత్రపుత్రప్రేత్రాదులను గూడి, యనుభవించు చుందు శ్రీ రధికసుఖము.

—◆◆◆ స వి త్ప వం శ ప్ర ప చ నా దిక థ. ◆◆◆—

- సీ. వినవయ్య నరనాథ శ్రీ విశదంబుగాఁ ద్వష్ట్రవంశంబు సెప్పితి శ్రీ వానివెనుక
సవితృండు పృథ్వియు శ్రీ సావిత్రి వ్యాహృతి, యనుభార్యలందు నింక పారువేడ్క
నన్ని హోత్రంబుల శ్రీ నరయంగఁ బశుసోమ, పంచయజ్ఞంబులఁ గి బరగఁ గనియె
భగండు సిద్ధిక యనుభార్యకుమహిమానుభవులవిభవులఁ దాఁ గి బడ సెముపురఁ
- ఆ. దనయ నొకతెఁ గాంచెఁ గి దదనంతరమున నా, తరళనేత్ర సద్వ్యతనస్వధామ
పుణ్యశీల నుగుణాపూరితచారిత్ర, యఖిలలోకపూజ్య శ్రీ యాశిషాఖ్య. 506
- వ. మఱియు ధాతకుఁ గలకుహూ సినీవాలీ రా కానుమతు లనియెడునలుపురుభార్య
లలోఁ గఁహూదేవి సాయ మనునుతునిం గాంచె సినీవాలీ దర్శాఖ్యనిం బడసె
రాక ప్రాతరాఖ్యనిఁ గాంచె ననుమతి పూర్ణిమాఖ్యనిఁ గనె విభాత క్రియయ
నుభార్యయందు నగ్ని పురీష్యాదులం గనియె వరుణునకుఁ జర్చి యనుభార్యయం
దుఁ బూర్వకాలంబున బ్రహ్మపుత్రుం డయినభృగువును వల్క్రీకంబునం జనియిం
చినవాల్క్రీకియు నుదయించిరి మిత్రవరుణులకు నూర్వసియందు రేత ఉద్గమం బై న
దానిఁ గుంభంబునం బ్రవేశింపంజేయ నందు నగ స్త్వండును నసిష్ఠండును జని
యించిరి ప్రత్యేకంబ మిత్రునకు రేవతియందు నుత్సర్గసంభవులై నయరిష్టయుఁ
బిష్టలుండును ననువారలు జనియించిరి శక్రునకుఁ జాలోమియందు జయంతయు
షభవిదుషు లన ముగ్గురు పుట్టిరి వామనుం, డయినయరుక్రమదేవునకుఁ గీర్తి య
నుభార్యయందు బృహస్పత్యంకుండు పుట్టె నాబృహస్పత్యంకునకు సౌభగాదులు పుట్టి
రి మఱియు మహానుభావుం డయినకశ్యపప్రజాపతికి నదితీయందు శ్రీమన్నారా
యణుం డవతరించినప్రకారంబు వెనుక వివరించెద దితినుతు లై నదైతేయుల
వంశంబు సెప్పెద నేదైతేయవంశంబునం దై నను బ్రహ్మాదబలులు పరమభాగవ
తులై దైత్యదానవవందితులై వెలసిరి దితికొడుకులు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షు
లనఁ బ్రసిద్ధి నొంది రందు హిరణ్యకశిపునకు జంభాసురతనయ యైనద త్తకుఁ బ్రహ్లా
దానుష్లాదనంష్లాదహ్లాదు లనునలుగురు గొడుకులును సింహిక యనుకన్యకయు
జన్మించి రాసింహికకు రాహువు జనియించె నారాహువుశిరం బమ్మతపానంబు సే
య హరి దనచక్రంబునం ద్రుంచె సంహ్లాదునకు గతి యనుభార్యయందుఁ బంచ

జనుండు పుట్టె వ్లాడునకు దమని యనుభార్యయందు వాతాపీల్వలులు పుట్టిరి వారల సగన్తుండు భక్షించె ననువ్లాడునకు సూర్తి యనుభార్యయందు బామ్మలమహిషులు గలిగిరి ప్రవ్లాడునకు దేవి యనుభార్యయందు విరోచనుండు పుట్టె నతనికి బలి జన్మించె నాబలికి నశన యనుభార్యయందు బాణుండు జ్యేష్ఠుండు గా నూర్వురు గొడుగులు పుట్టి రాబలిప్రభావంబు వెనుక వివరించెద బాణాసురుండు పరమేశ్వరు నారాధించి ప్రమథగణంబులకు ముఖ్యుం డయ్యె మఱియు నాదితినంతానంబు లగుచురుత్తు లేకోనపంచాశత్సంఖ్య గలవార లందఱు ననవత్యులై యింద్రతోఁ గూడి దేవత్వంబు నొంది రనిన విని పరీక్షింప రేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె.

507

ఆ. ఏమికారణమున నీ నింద్రునికిని మరు, చ్చయము నా ప్త మగుచు నీ శాంతి నొంది యరయఁ దత్సమానమగుచు వ ర్తించెను, దీని వివరగ వలయుఁ నీ డెలువ వయ్య.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె.

509

సీ. సరసాధ విను తననందను లందఱు, నమరేంద్రుచే హతు నీ లగుచు నుండఁ గోపశోకంబులఁ నీ గ్రుట్లచుఁ దనలోన, మండుచు దితి సాల నీ మఱుంగఁదొడఁగె భ్రాతృహంతకుఁ డతిరసాతకుం డియింద్రుఁ, జంపక నా కేల నీ సొంపు గలుగు వీని భస్మము సేయునానిఁ గా నొకనుతుఁ, బడసెద నని చాల నీ భర్తఁ గోరి

ఆ. ప్రియము సేయఁ దొడఁగెఁ నీ బెక్కుభావంబుల, భాషణముల నధిక నీపోషణముల భక్తియు క్తిచేత నీ బరిచర్యగతిచేత, నుతులచేత నతులరతులచేత.

510

చ. కలికికటాక్షవీక్షణవికారములకా హృదయానురాగనం

కలితవిశేషవాజ్ఞధురంగర్జనలకా లలితానందమం

డలపరిశోభితామృతవిరడంబితసస్తి తనుప్రసన్నతా

ఫలరుచిరప్రధానముల నీ భామిని భర్తమనంబు లోఁగొనెన్.

511

తే. అఖిల మెఱిగినక శ్యపురసంతవాని, హితవు తల కెక్కురతులనంగతులచేత నవశుఁ గావించె వ్రేల్చిడి నీ నబ్జవదన, పతుల భ్రమియింప నేరనినతులుఁ గలరె.

క. ఏతలఁ వెఱుంగక నిలిచిన, భూతంబులఁ జూచి ధాతరపురుషులమనముల్

భీతి గొలుపంగ యువతి, వ్రాతంబు న్పుజించెఁ బతులు నీ వారల కరుదే.

512

వ. ఇట్లు నిజసతిచేత నువలాలితుం డై కశ్యపప్రజాపతి యాసతికిం బరమప్రీతుం డై యిట్లనియె నోతన్వీ నీకుఁ బ్రసన్నుండ నైతి వరంబు గోరు మిచ్చెద నాభుండు ప్రసన్నుం డైన స్త్రీలకుం గోరిక సంభవించుట కేమి గొఱంత సతికిం బతియై దై వంబు సర్వభూతంబులమానసంబులకు వాసుదేవుండై భర్త నామరూపవికల్పితులైననకలదేవతామూర్తులచేతను బురుషులచేతను భర్తృరూపధరుం డయిన భగవంతుండు సేవింపంబడు చుండు విశేషించి స్త్రీలచేతఁ బతిరూపంబున భజియింపంబడుఁ గావునం బతివ్రత లైననుందరులు శ్రేయస్కామలై యేకచిత్తంబున నాత్మేశ్వ

రుం డయినయప్పరమేశ్వరుని భర్తృభావంబున సేవించు చుండుదు రేనును నీ కై
భావంబున వరదుండ నైతి దుశ్శీల లయినవనితలకుం బొంద రానివరంబు నీ కిచ్చె
ద వేడు మనిన నాకశ్యపునకు దితి యిట్లనియె. 513

ఆ. వరము గోర నాకు శ్రీ వరదుండ వేనియు, నింద్రుఁ డ్రుంచునట్టిరయిద్ధబలుని
నమిత తేజః దనయు శ్రీ నమరత్వసంప్రాప్తు, నెందుఁ జెడనివాని శ్రీ నిమ్మ నాథ.

వ. అనవుడు.

515

క. ఉట్టిపడునట్టివర మీ, కట్టిడి న న్నెట్టు వేఁడె శ్రీ గట కట యనుచుక
మిట్టిపడి యతఁడు మదిలోఁ, బుట్టినతల్ల డముతోడఁ శ్రీ బొక్కుచు నాత్మన్.

చ. ప్రకృతిని గర్తృపాశముల శ్రీ బద్ధుడ నైతిఁ గ దయ్య నేడు నే
వికటనతీస్వరూపమున శ్రీ వేడుఱు గొల్చినమాయ నింద్రియా
ధికమతి యైనవాఁడు దనర తెంపునఁ జ త్రము వెచ్చ వెట్టి పా
తకములఁ గూల కున్నె నను శ్రీ దైవము నవ్వడె లోలితాత్మనిన్.

517

సీ. ఖండశర్కరతోడఁ శ్రీ గలహించుపలుకులుఁ, బద్ధవిలాస మేర్పఱచుమోముఁ
దుహినాంశుకశలతోఁదులఁదూఁగుచెయ్యఱుఁ, జేమటఁగ్రొన్నెత్తురుశ్రీ సేయుమేను
నిలు వెల్లఁ గరఁగించురనిష్ఠలు నేర్పులు, పువ్వుల కరు దై నరప్రాది సేత
తమకంబు రెట్టించురతరీపుతలఁపులు, నెనసినమదిలోనిరయిచ్చుగింత

ఆ. గలిగి కఱవ నున్న శకాలాహిపోలికిఁ, జెలఁగు చున్న సతులరచి త్రవృత్తిఁ
దెలియ వశమె యెంతరధృతి గలవారికి, నాక కాదు నిఖిలశ్రీలొకములకు.

518

ఆ. కోరి సతుల కెల్లఁ శ్రీ గూర్చువా రెవ్వరు, పతుల నైన స సతుల శ్రీ హితుల నైన
బలిమిఁజేసి యైనఁబరహస్తమున నైన, హింస సేతు రాత్మ శ్రీ హితముకొఱకు.

519

వ. అని చింతించి దీనికి నేమని ప్రతివాక్యం బిచ్చువాఁడ మద్వచనం బెందు నమో
ఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలుం డయినభిదురపాణి వధార్థుండె యేను దీనికి
నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనుమధ్య నీకు నట్ల దేవ
బాంధవుం డయినయింద్రహంత యగుపుత్రుండు గలిగెడు నొక్కనంపత్వరం బీ
వ్రతంబు నాచరింపుము దానిప్రకారం బెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్లజీవుల
వలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడిగి కోపంబు మాని య
నృతంబులు వలుకక నఖిరోమచ్ఛేదనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లయినయ
మంగళంబుల నంటక జలంబులు సొచ్చి కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల స్నా
నంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచినపువ్వులను
గ్రమ్మఱ ధరియింపక భోజనంబులయందు నుచ్చిష్టాన్నంబును జండికానివేదితా
న్నంబును (గేశశునకమార్జారకంక క్రిమి) పివీలికాదివిదూషితాన్నంబును సామి
పాన్నంబును వృషలాహితాన్నంబును ననునీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జిం
చి దోయిట నీళ్లు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశి గాక మితభాషిణి యె

యలంకారవిహీనగాక వెలుపలం దిరుగక పాదప్రత్యక్షనంబు సేసికొని కాని శయ నింపక యార్ద్రపాద యై పవ్వళింపక పశ్చిమశిరస్కయయ్యను నగ్నయయ్యను సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతవస్త్రంబులు గట్టి శుచి యై సర్వ మంగళసంయుక్త యై ప్రాతఃకాలంబునఁ దూర్పుమొగం బై లక్ష్మీనారాయణుల నారాధించి యా వాహనార్ఘ్యపాద్యోపస్పర్శననున్నానవాసఉపవీత భూషణపుష్ప ధూపదీపోపహారాద్యుపచారంబులనర్పించిహవిశ్చేషంబుద్వాదశాహుతులవేల్పిం చి దండప్రణామంబు లాచరించి భగవన్తంత్రంబును దశవారంబు లనుసంధించి స్తోత్రంబు సేసి గంధపుష్పాక్షతంబుల ముతైదువలం బూజించి పతిని సేవించిపు త్రుం గుఱిగతుం గా భావించి యివ్వధంబున మార్గశీర్ష శుద్ధప్రతిపదారంభంబుగా నొక్కసంవత్సరంబు నలిపి యాద్వాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా నుద్వాపనంబు సేయ వలయు నీ వీవుంసవనం బనియెడివ్రతంబు ద్వాదశమా నవర్యంతం బేమఱక నల్పిన నీవు గోరినకుమారుండు గలిగెడు ననిన దితి యా వ్రతంబుతోడనే గర్భంబు ధరియించి వ్రతంబు నలుపుచు నుండ నింద్రుండు మాత్రభిప్రాయం బెఱింగి యాయమృ నహరహంబును రహస్యంబున సేవించుచు వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలనమిత్తుశపత్రాంకురంబులు మొదలయినవస్తు వితతిం ద్రికాలంబులం దెచ్చి యిచ్చుచుఁ బుండరీకంబు హరిణికిం బొంది యున్న భంగిఁదద్వ్యతభంగంబునకై కాచి శుశ్రూష సేయుచు నాయమృగర్భంబు ధరియిం చిన తేజోవిశేషంబునకుదిగులుగుడుచుచుఁ గృశించుచు నుండె నంతనొక్కనాడు.

సీ. వామాక్షి యనుదినోవ్రతధారణోన్మత, పరిచర్యవిధులచేర బడలి యలసి
యొంటి సంధ్యావేళ నుచ్చిష్ట యై పద, ప్రత్యక్షనాదులఁ బాసి మఱచి
తనకర్మమోహంబు నదవిలి నిద్రింపంగ, నింద్రుండు నయ్యన నేడరు గాంచి
యోగమాయాబలోద్యుక్తుడై యాయంతి, యుదరంబుఞ్జారబడియుగ్రుడగుచు
తే. దివిరి దేదీప్యమాన మై నీ తేభరిల్లు
నర్భకుని వజ్రధారల నేడచె నేడు
దునుకలు గ వాడు దునిసీయుఁ నీ దునుక దునుక
చెడక యొక్కొక్కబాలుఁడై నీ చెలఁగు చున్న.

521

క. వా రేడ్వ రగుచుఁ గుయ్యడ, నోరేడ్వకుఁ డనుచుఁ ధ్రుంచెనొక్కొక్కని నా
శూరుం డేడేసి దునుక, గా రయమున వారు నెడక నీ ఖండితు లయ్యున్. 522

క. ఖండము లన్నియు నందఱుఁ, జండాంశునమప్రకాశరశాశ్వతు లగుచున్
మెండుకొని నిల్చి యని రా, ఖండలునకుఁ గరుణ పుట్టుగతి మతి దోఁపన్. 523

వ. అందఱు ముకుళితకరకమలు లై నీకుం దోడుఁబుట్టువులము మమ్ము హింసింపం బని
లేదు నీకుం బారిషదుల మై మరుద్గణముల మై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము రక్షిం
పుమనిన నారాయణప్రసాదంబునం జెడనిమరుద్గణంబులపలుకులకుం గృపా

శుం డై యింద్రుండు వారల సహోదరులం గాఁ గై కొని మఱి హింసింపకమానె
 నశ్వతామశ రాగ్ని వలన నారాయణరక్షితుండ వయిననీపునంబోలెఁ గులికథా
 రలశకలంబు లయినకుమారుం డన్నిదూపంబు లై సంవత్సరంబునకు నొక్కింతక
 డమగా హరిం బూజించిన నుద్భవించినవారు గావున నింద్రుతోడం గూడ నేకోస
 పంచాశద్దేవత లయినమరుద్గణంబులు దితిగర్భంబు వెలువడిరంత దితి మేల్కొంది
 య నల్ప స్ర కాశు లై యింద్రుతోడం గూడి వెలుంగు చున్న కుమారులంజూచి సం
 తోషింపక యింద్రుం జూచి నీకు మృత్యురూపం బయినపుత్రుం గోరి దు స్తరం
 బయినవ్రతంబు నలీపితి నంతల్పించినపుత్రుం డొక్కరుం డీ స ప్తన ప్తనంఖ్య గల
 కుమారు లగుట కేమికతంబు నీ వెఱింగినభంగిన తథ్యంబు వలుకు మనిన నిం
 ద్రుం డిట్లనియెఁ దల్లీ భవద్యృతంబుఁ జింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భం
 బుఁ జొచ్చి పాపచిత్తుండ నై వజ్రధారల గర్భంబు విదళనంబు సేసిన నాశకలం
 బులు సెడక మహాశ్చర్యంబు గా నివిధంబునం గుమారకు లైరి మహాపురుష
 పూజాసంసిద్ధి కార్యానుషంగి గా కుండునే భగవదారాధనంబు గోరికలఁ బాప
 యెవ్వరు గావించురు వా రిహవరంబుల సర్వార్థకుశలు లగుదు రమృతహాపురుష
 వ్రతసముత్పన్న తేజంబు నడంప నెవ్వం డోవుఁ గావున దుర్మదంబున బాలిశ
 స్వభావుండ నై దోషంబు సేసినాదార్జన్యకర్తంబు సహింపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు
 సమర్థులు పాపాత్తుండ నగునన్నుం గావుము నేను వీరలతోడివాఁడ నని నిష్క
 పటంబుగాఁ బ్రార్థించిన నడ్డేవి యట్ల కాక యని శాంతచి త్త యయ్యె నింద్రుం
 డును వారలం గూడి త్రిదివంబునకుం బోయి సోమపానహవిర్భాగంబులు వార
 లకుం బంచి పెట్టి కూడి నుఖం బుండె నని చెప్పి పరీక్షింప రేంద్రునకు శుక
 యోగీంద్రుండు వెండియు ని ట్లనియె.

524

క. హరి వరదుఁ డయినవ్రత మఁట, హరియంశజు లగుచు నెగడునసమరులజన
 స్ఫురణం బఁట పఠియించిన, నరయంగ నురుదీర్ఘ కర్తృహర మగు టరుడే. 525

వ. అని విష్ణుకథాశ్రవణకుతూహలాయమానమానసు లై నశౌనకాదిమహామునులకు
 సూతుండు సెప్పె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింప రేంద్రునకుఁ జెప్పె ననుటయు.

క. రాజీవరాజపూజ్య, శ్రీజిత గోపీకటాక్షునీవాంతరవి
 భ్రాజితమూర్తి మదోద్ధత, రాజకులోత్సాహ రామరాజాఖ్యనిధి. 527

తరలము. మురవిదారణ ముఖ్యకారణ శ్రీ మూలతత్త్వవిచారణా

దురితతారణ దుఃఖవారణ శ్రీ దుర్మదాసురమారణా

గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ శ్రీ కీర్తనీయమహారణా

ధరణిధారణ ధర్మతారణ శ్రీ తాపనస్తుతిపారణా.

528

తోటకము కరుణాకర శ్రీకర శకంబుకరా, శరణాగతసంగతరజాడ్యహరా

పరిరక్షితశీతశీతరభ క్తమురా, కరిరాజశుభ ప్రదరకాంతిధరా.

529

గద్యము. ఇది శ్రీనకలనుకవిజనమిత్ర శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర కనువయాచూత్యపుత్ర
బుధజన ప్రసంగానుషంగ సింగయనానుధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతపు
రాణంబునందు సజామిళోపాఖ్యానంబును బ్రచేతనులఁ జంద్రుం డామంత్రిణంబు
సేయుటయు దక్షింత్పత్తియుఁ బ్రజాసర్గంబును దత్తుండు శ్రీహరిం గూర్చి తపం
బు సేయుటయు సతనికి నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు హర్యశ్వశబళా
శ్వులజన్మంబును వారలకు నారదుండు బోధించుటయు నారదువచనప్రకారంబు
న వారు మోక్షంబు నొందుటయుఁ దదవృత్తాంతంబు నారదువలన విని దత్తుండు
దుగ్ధాక్రాంతం డగుటయుఁ దదనంతరంబ బ్రహ్మవరంబున దత్తుండు శబళాశ్వ
సంజ్ఞల సహస్రసంఖ్యాకు లగుపుత్రులం గాంచుటయును సృష్టినిర్మాణేచ్ఛాని
మిత్రంబున దత్తుపంపున వార లగ్రజన్తులు సిద్ధిం బొందినతీర్థరాజం బైననారా
యణసరస్సునకుం జనుటయు వారికి నారదభగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానంబు నుప
దేశించుటయు వారు పూర్వజు లేగినప్రకారంబున మోక్షంబు నొందుటయుఁ
దదవృత్తాంతంబును దత్తుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టం బని
తెలిసి నారదుని శపియించుటయు నారదుండు దత్తుశాపంబు ప్రతిగ్రహించుట
యు దత్తునకు మరల బ్రహ్మవరంబున సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూతు లఱు
వండ్రి జనియించుటయు నందుఁ గశ్యపునకు నిచ్చినపదుమువ్వురవలన సకల
లోకంబులు నిండుటయు దేవాసుర నర తిర్యక్భృగ ఖగాదులజన్మంబులును
దేవేంద్ర తిరస్కారంబున బృహస్పతి యథ్యాత్మ మాయచేతం గాన రా కుండుట
యుఁ దదవృత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుక్రోపదిష్టు లై దేవతలపై నెత్తి
వచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యుతిరస్కారంబున దివిజరాజవలాయ
నంబును బలాయమాను లైనదేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికి జనుటయును బ్రహ్మవా
క్యంబునఁ ద్వష్ట్రకుమారుం డయినవిశ్వరూపు నాచార్యునిం గా దేవతలు వ
రించుటయును విశ్వరూపుప్రసాదంబున నిందుండు నారాయణవర్తం బను
మంత్రకవచంబు ధరియించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్ష
సులకు ననుకూలుం డయినవిశ్వరూపు నిందుండు వధించుటయు విశ్వరూపువ
ధానంతరంబున నిందునకు బ్రహ్మహత్య సంప్రాప్తం బయిన నిందుండు ప్రీభూ
జలదుగ్రీమంబులయందుఁ బెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుట
కుఁ ద్వష్ట్ర గోపించి యింద్రవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్తాను
రుండు జనించుటయు వృత్తానురయుద్ధంబునఁ బరాజితు లై యింద్రసహితు
లయినదేవతలు శ్వేతద్వీపంబునకుం జనుటయు నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుం డయి
దధీచివలన భిదురంబు గైకొన నుపదేశించుటయు నిందుండు వజ్రాయుధంబున

వృత్తుని సంహరించుటయు నిందుగ్ందు బ్రహ్మహత్యాపీడితుం డయి మానస
సరస్సు ప్రవేశించుటయును నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులంజేసి యింద్రాధి
పత్యంబు వడయుటయు నహుషుం డగస్త్యశాపంబున సురరాజ్యచ్యుతుం డై
యజగరయోనిం బుట్టుటయు నింద్రాగమనంబును నశ్వమేధంబును నిందుగ్
డు మరలఁ ద్రిలోకాధిపత్యంబు వడయుటయును జిత్రకేతూపాఖ్యానంబును
మరుద్గణంబులజన్మప్రకారంబును ననుకథలం గలషష్ఠస్కంధము.

ఓం త త్స ద్భ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణ్యే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము.

సప్తమ స్కంధము.

మద్విఖ్యాతిలతా

క్రామితరోదోంతరాళ కమనీయమహా

జీమ్నాతతులితదేహ

శ్యామలరుచిజాల రామరచంద్రనృపాలా.

1

ప. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగుసమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరినమే
తుం డయిననూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయినపరీక్షిన్న శేం
దుగిండు శుకయోగీందు) నవలోకించి.

2

సీ. సర్వభూతములకు ర సముండునెచ్చెలిప్రియుం, డైనవైకుంఠుఁ డరనంతుఁ డాద్యుఁ
డిందునికొఱకు దైర్యేంద్రుల నేటికి, విషమునికై వడిర వేదకి చంపె
నసురులఁ జంపంగ ర సమరులచే దన, కయ్యెడిలాభ మిం ర తైనఁ గలదె
నిర్వాణనాథుండు ర నిర్గుణుం డగుతన, కసురులవలనిభరయంబుఁ బగయుఁ

ఆ. గలుగనేర వట్టిరఘునండు దైత్యులఁ జంపి, సురులఁ గాచు చునికిరచోద్య మనుచు
సంశయంబు నాకు ర జనియించె మునినాథ, ప్రజ్ఞ మెఱసి తెలియఁ ర బలుకవయ్య.

ప. అనిన శుకుం డిట్లనియె.

4

శా. నీసంప్రశ్నము వర్ణనీయము గదా ర నిక్కంబు రాజేంద్ర ల
క్షీసంభావ్యునినచ్చరిత్రము మహారచిత్రంబు చింతింపఁ ద
ద్దాసాఖ్యానము లొప్పు విష్ణుచరణరథ్యాన ప్రధానంబు లై
శ్రీసంధానము లై మునీశ్వరవచోరజేగీయమానంబు లై.

5

క. చిత్రంబులు త్రైలోక్యప, చిత్రంబులు భవలతాలరచిత్రంబులు స
న్నిత్రంబులు మునిజనవన, చైత్రంబులు విష్ణుదేవురచారిత్రంబుల్.

6

ప. నరేంద్రా) కృష్ణదైవపాయనునకు నమస్కరించి హరికథనంబులు సెప్పెద విను
ము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక ప్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పర
మేశ్వరుండు దనమాయవలన నయినగుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వం

బుల నొందు నతండు గుణరహితుండు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు నొక్కొక్కకాలంబున హానివృద్ధులు గల వాయీశ్వరుండు సత్త్వంబున దేవఋషులను రజోగుణంబున నసురులను దమోగుణంబున యక్షరక్షోగుణంబులను విభజించె నూర్వండు పెక్కిడలం గానంబడియు నొక్కరుం డయిన తెఱంగునఁ దద్విభుండును సర్వగతుం డయ్యును భిన్నుండు గాఁడు తత్త్వవిదు లయినపెద్దలు దమలోనం బరమాత్మస్వరూపంబున నున్న యీశ్వరు నిష్పిధంబున నెఱుంగుదురు జీవాత్మకుఁ బరుం డైనసర్వమయుండు దనమాయచేత రజంబును విశ్వంబు సృజియింపం గోరి సత్త్వంబును గ్రీడింపం గోరి తమంబును నిద్రింపం గోరి యుత్పాదించి చర మైనకాలంబును సృజియించు నాకాలంబున సర్వదర్శనుం డయినయీశ్వరుండును గాలాహ్వయుండును నై హరి సత్త్వగుణం బయినదేవాసీకంబునకు వృద్ధియు రజస్తమోగుణు లయిన రాక్షసులకు హానియుం జేయు చుండు.

7

- క. జననాయక యీయర్థము, ఘనయశుఁ డగుధర్మజనకుఁ గ్రతుకాలమునఁ మును నారదుండు సెప్పెను,వినిపించెద వినుము చెవులు ర విమలత నొందన్.
- వ. మున్ను ధర్మరాజు సేయురాజనూయయాగంబున బాలుం డైనశిశుపాలుండు హరిని నిందించి నిశితనిర్వక్రచక్రధారాదళితమస్తకుం డయి తేజోరూపంబున వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చినం జూచి వెఱుగుపడి ధర్మజుండు సభలో నున్న నారదునిం జూచి యిట్లనియె.

9

- ఆ. ఎట్టివారి కైన స నేకాంతులకు వైన, వచ్చి చొరగ రానివానుడేవు తత్త్వమందుఁ జేదిధరణీశుఁ డహితుఁ డై,యెట్లు సొచ్చె మునివరేణ్య నేడు.
- ఉ. వేనుడు మాధవుఁ డెగడి రవివ్రులు దిట్టిన భగ్గుఁ డై తమో లీనుఁడు గాఁడె తొల్లి మదరలివుఁడు చైద్యుఁడు పిన్న నాటనుం డేనియు మాధవుఁ విన సరహింపఁడు భక్తి వహింపఁ డట్టివాఁ డేనివిడప్రభావమున ర నీపరమేశ్వరునందుఁ జొచ్చెనో.

11

- మ. హరి సాధింతు హరిఁ గ్రసెంతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా హరికిఁ వైరి నటంచు వీడు పటురోహయత్తుఁ డై యెప్పుడుం దిరుగుం బ్రువ్వదు నోరు వ్రీలి పడదుఁదేహంబు దాహంబుతో నరకప్రాప్తియు నొందఁ డక్రియ జగరన్నాథుం బ్రవేశించెనో.

12

- న. అదియునుం గాక దంతవక్త్రుండును వీడును నిరంతరంబు గోవిందు నింద సేయు దురు నిఖలజనులు సందర్శింప నేడు వీనికి విష్ణుసాయుజ్యంబు గలుగుట కేమి హేతువు వినిపింపుము పవనచలితదీపశిఖయునుంబోలె నాహృదయంబు సంచ లించు చున్న దనిన ధర్మసందనునకు నారదుం డిట్లనియె దూషణభూషణతిర స్కారంబులు శరీరంబునకుం గాని పరమాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునంజేసి

దండవాక్పారుష్యంబులు హింస యై తోఁచుటెఱంగున నేను నాయది యని యెడువైషమ్యంబును భూతంబులకు శరీరంబునంద సంభవించు నభిమానంబు బంధంబు నిరభిమానం డై వధించినను వధంబు గాదు కర్తృత్వ మొల్లని వానికి హింసయు సిద్ధిపడు సర్వభూతాత్మకుం డైనయాశ్వరునికి వైషమ్యంబు లేదు గావున.

13

ఆ. అలుక నైనఁ జెలిమి నైనఁ గామంబున, నైన బాంధవమున నైన భీతి నైన దగిలి తలఁప నఖిలాత్మఁ డగుహరిఁ, జేర వచ్చు వేఱు నేయఁ డతఁడు.

క. వైరానుబంధంబునఁ, జేరినచందమున విష్ణుఁ నజరతరభక్తిం జేరఁగ రా దని తోఁచును, నారాయణభక్తియుక్తి నాది త్తమునన్.

15

క. కీటకముఁ దెచ్చి భ్రమరము, పాటవమున బంభ్రమింప నభ్రాంతం బై త త్కీటకముభ్రమరరూపముఁ బాటించి వహించుఁ గాదె నభయయోగమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున.

17

శా. కామోత్సంతత గోపికల్ భయమునం గంఠుండు వైరక్రియా సామగ్రి శిశుపాలముఖ్యనృపతుల్ నసంబంధు లై వృష్ణులుం బ్రేమఁ మీరలు భక్తి నేము నిదె చరక్రిం గంటి మెట్లైన ను ద్దామధ్యానగరిష్ఠుఁ డైనహరిఁ జెందఁ వచ్చు ధాత్రీశ్వరా.

18

—◆◆◆ శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనకాదులవలన శాపంబు గల్గుట. ◆◆◆—

వ. మఱియుం బెక్కిండు కామద్వేషభయస్నేహసేవాతిరేకంబులఁ జిత్తంబు హరి పరాయత్తంబుగాఁ జేసి తగ్గతిం జెందిరి హరి నుద్దేశించి కోధాదు లైనయేనింటి లోపల నెక్కిటి యైన వెన్నునికి లేనినిమిత్తంబున నతండు వ్యర్థం డయ్యె మీ తల్లిచెలియలికొడుకు లయినశిశుపాలదంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిరద్వార పాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టు లై భూతలంబునఁ జన్పించి రనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నారదున కిట్లనియె.

19

మ. అలుగం గారణ మేమి విప్రలకు ము న్నావిప్ర లెవ్వారు ని శ్వలు లేకాంతులు నిర్జితేంద్రియులు నిశస్సంసారు లీశానువ ర్తులు వైకుంఠపురీనివాసు లన వింశదుఁ వారి కెట్లుంగి నీ ఖలజన్మంబులు వచ్చె నారద వినం న గౌతూహలం బయ్యెడిన్.

20

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె నొక్కనాఁడు బ్రహ్మమానసపుత్రు లైనసనకసనంద నాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునందును సంచరించుచు నైదాతేం డ్లప్రాయంపు బాలకులభావంబున దిగంబరు లయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి చొచ్చునెడ మొగసాల నున్న పురుషు లిరువురు వారలం జూచి.

21

క. డింభకుల సనర్గళవి, స్రంభకుల రమాధినాథసల్లాపసుఖా

- రంభకుల ముక్తమానస,దంభకులం జొరగ నీక రతటిమి రధీశా. 22
- క. వారించినతమకంబున, వా రించుక నిలువ లేక రవడిఁ దిట్టిరి జా
వారికుల ననురయోని న, వారితు లై పుట్టుఁ డనుచు రవసుధాధీశా. 23
- వ. మఱియు నాపిన్న పెద్దలు వారలం జూచి మీర లీయెడ నుండ నర్హులు గారు
నారాయణచరణమూలంబు విడిచి రజస్తమోగుణులై రాక్షసయోనిం బు
ట్టుం డని శపియించిన వారు నాశాపవశంబునఁ బదభ్రష్టులై కూలుచు మొఱ
లిడిన నమృతహాతులు దయాళువు లై క్రమ్మఱం గరుణించి మూఁడుజన్మంబులకు
వైరంబున భగవత్సన్నిధానంబు గలిగెడు మని నిర్దేశించి చని రివ్వధంబున
శాపహతు లై హరిపార్శ్వచరు లైనపురుషు లిరువురు హిరణ్యకశిపు హిర
ణ్యాక్షు లన దితికి జన్మించిరందుఁ గనిష్ఠం డైనహిరణ్యాక్షుని హరి వరాహ
రూపంబున సంహరించె నగ్రజం డయినహిరణ్యకశిపుండు నరసింహమూర్తి
యయినశ్రీహరిచేత విదళితుం డయ్యె నతనికొడుకు ప్రహ్లాదుండు దండిచేత
హింసితుం డయ్యును నారాయణవరాయణుం డై శాశ్వతుం డయ్యె రెండవ
భవంబునఁ గైకేశి యనురాక్షసికి రావణకుంభకర్ణు లయి సంభవించిన విశ్వం
భరుండు రఘుకులంబున రాఘవుం డయి యవతరించి వారల వధియించె
నమృతహాతునిపరాక్రమంబులు మార్కండేయఋషివలన నెఱింగెదవు తృతీయ
జన్మంబున మీతల్లిచెలియలికి శిశుపాలదంతవక్త్రు లన నుద్భవించి. 24
- శా. వక్త్ర బింతయు లేక పాయనిమహావైరంబునఁ నిత్యజా
తక్రోధన్తరణంబులఁ విదళితోద్యత్పాపసంఘాతు లై
చక్రచ్ఛిన్నశిరస్సు లై మునివచరశ్చాపావధిప్రాప్తు లై
చక్రిం జెందిరి వారు పార్శ్వచరు లై ర సారూప్యభావంబునన్. 25
- వ. అనిన విని ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 26
- క. బాలుఁ హరిపదచింతా, శీలుఁ సుగుణాలవాలు ర శ్రీమన్మేధా
జాలుఁ సంతోషింపక, యేలా శిక్షించె రాక్షసేంద్రుం డనఘా. 27
- క. పరిభూతవృథనంబులు, నిరుపమసంసారజలధిరనిర్మథనంబుల్
నరకేనరికథనంబులు, పరిరక్షితదేవయక్షరఫణిమిథునంబుల్. 28
- వ. మునీంద్రా వినిపింపు మనిన నారదుం డిట్లనియెఁ గమలోదరుచేతం దనసహా
దరుండు హతుం డయ్యె నని విని హిరణ్యకశిపుండు రోషశోకదందవ్యామాన
మానసుం డయి ఘూర్ణిల్లుచు నాభీలదాపదహనజ్వాలాకరాళంబు లయిన
విలోకనజాలంబుల గగనంబునం బాగ లెగయ నిరీక్షించుచుఁ దట్టిల్లతాంకుర
సంకాశధగద్ధగితదంతనందప్తదశనచ్చదుండును నదభ్రభయంకరభ్రకుటిత
ఫాలభాగుండును నిరంతరాశాంతదురంతవైరవేగుండును నై మహాప్రభా
బాలజటాలం బగుశూలంబుఁ గేల నందుకొని సభామండపంబున నిలువంబడి

త్రిమస్తక త్రిలోచన శకుని శంబర శతభాహు నముచి హయగ్రీవ పులోమ విప్ర
చి త్రిప్రముఖు లై నదైత్యదానవుల నాలోకించి యిట్లనియె. 29

శా. నాకుం దమ్ముడు మీకు నెచ్చెలి రణరన్యాయైకదక్షుండు బా
హుకుంఠి కృతదేవయక్షుండు హిరరన్యాయైకదక్షుండు వానిక మహా
సౌకర్యంగము దాల్చి దానవవధూరసౌకర్యముల్ నీటుగా
వైకుంఠుండు వధించి పోయె నట యీరవార్తాస్థితిగ వింటిశే. 30

చ. వనముల నుండుఁ జొచ్చు మునిశవర్గములోపల ఘోణి గాఁడు నం
జనన మెఱుంగ రెవ్వరును శబాడ యొకింతయు లేదు తన్ను డా
సిన మఱి డాయు 1 వెంటఁ బడి శ చిక్కక చిక్కఁడు వీని నొక్కకీ
లున మన మెల్ల లోఁబడక శ లోఁబడఁ బట్టుకొనంగ వచ్చునే. 31

సీ. భుజశక్తి నాతోడఁ ర బోరాడ శంకించి, మున్నీట మునిగిన శ మునుఁగూఁ గాక
యలయించి పెనఁగునాయచలసంభ్రమమున, 2 క్షితిగి వెన్నిచ్చిన శనిచ్చుగాక
జగడంబు సైఁపక శ సౌకర్యకాంక్షి యై, యిలక్రింద నీగిన శ నీఁగూ గాక
క్రోధించి యటుగాక శ కొంతపౌరుషమున, హరిభంగి నడరిన శ నడరుఁ గాక

ఆ. కఠినశూలధారఁ శ గంఠంబు విదళించి, వానిశోణితమున శ వాఁడి మెఱసి
మత్సరహోదరునకు శ మహిఁ దర్పణము సేసి, మెఱసి వత్తు మీకు శ మేలు దెత్తు.

క. ఖండితమూలద్రుమముల, యెండినవిటపములభంగి శ నితఁడు వడిన నా
ఖండలముఖ్యులు వడుదురు, భండనమున నితఁడు దమకుఁ శ బ్రాణము లగుటన్.

సీ. పొండు దానపులార శ భూసుర శ్రేత్రసంగత యైనభూమికి శ గములు గట్టి
మఖితపస్వాధ్యాయ శ మానవ్రతస్థుల, వెదకి ఖండింపుఁడు శ విష్ణుఁ డనఁగ
నన్యూ డొక్కఁడు లేఁడురయజ్ఞంబు వేదంబు, నతఁడే భూదేవక్రీయాదిమూల
మతఁడే దేవర్షిపితృదీర్ఘాకములకు, ధర్మాదులకు మహాశ్రధార మతఁడే

తే. యేస్థలంబుల గోభూసురేంద్రవేద, వర్ణధర్మ శ్రమంబులు శ వరుస నుండు
నాస్థలంబులకెల్ల మీ శ రరిగి చెఱిచి, దగ్ధములు సేసి రండు మీరదర్ప మొప్ప.

వ. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దివిజమర్దనునిర్దేశంబులు శిరంబుల ధరియించి రక్క
సులు పెక్కండు భూతలంబునకుం జని. 35

సీ. గ్రామ పుర శ్రేత్రశిఖర్వట భేట ఘోషారామ నగరాశ్రమాదికములు
గాలిచి కొలఁకులు శ గలఁచి ప్రాకారగోపుర సేతువులు ద్రవ్వీ శ పుణ్యభూజ
చయములు ఖండించి శ సౌధ ప్రపా గేహ, వర్ణశాలాదులు శ పాడు చేసి
సాధుగోబ్రాహ్మణసంఘంబులకు హింస, గావించి వేదమార్గములు సెఱచి

ఆ. కుతలమెల్ల నిట్లు శ కోలాహలంబుగా, దైత్యు లాచరింపఁ శ దల్లడించి
నష్టమూర్తులగుచు శ నాకలోకము మాని, యడవులందుఁజొచ్చి శ రమరవరులు.

1 వెంటఁబడఁ జిక్కఁడు (నుక్కఁడు. 2 కడలి.

వ. అంత హిరణ్యకశిపుడు దుఃఖితుండై మృతుం డయినసోదరునకు నుదకప్రదానాదికార్యంబులాచరించి యతనిబిడ్డల శకుని శంబర కాలనాభ మదోత్కృచ ప్రముఖుల నూఱిడించి వారలతల్లితోఁ గూడ హిరణ్యాక్షునిభార్యల నందఱు రావించి తమతల్లి యైనదితి నవలోకించి యిట్లనియె.

37

శా. సీరాగారనిష్ఠపాంథులక్రియఁ శ నిక్కంబు సంసారసం

చారుల్ వత్తురు గూడి విత్తురు నదా శ సంకంబు లేదొక్కచో

శూరుల్ పూయెడిత్రోవఁ బోయెను భవశ్రుతునుండు దల్లి మహా

శూరుం డాతఁడు తద్వియోగమునకుఁ శ శోకింప సి కేటికిన్.

38

సీ. సర్వజ్ఞః డీశుండు శ సర్వాత్మఁ డవ్యయం, డమలుండు సత్యఁ డశనంతుఁ డాధ్యుఁ డాత్మరూపంబున శ నశ్రాంతమును దన, మాయాప్రవర్తనశమహిమవలన

గుణములఁ గల్పించి శ గుణసంగమంబున, లింగశరీరంబు శ లీలఁ దాల్చి

కంపితజలములోఁ శ గదలెడిక్రియఁ దోచు, చాదపంబులభంగి శ భ్రామ్యమాణ

ఆ. చక్షువుల ధరిత్రి శ చలిత యై కానంగఁ, బడినభంగి వికలభావరహితుఁ

డాత్మమయుండు గంపితాంతరంగంబున, గదలినట్ల తోచుఁ శ గదల కుండు.

—◆◆◆బాలవేషముదాల్చినయముండు దెలిపెడునుయజ్ఞోపాఖ్యానము.◆◆◆—

వ. అవ్యా యిష్టిధంబున లక్షణవంతుండు గానియీశ్వరుండు లక్షీతుండై కర్తృసంసరణంబున యోగవియోగంబుల నెందించు సంభవవినాశశోకవివేకావివేక చింతాస్తరణంబులు వివిధంబు లీయర్థంబునకుఁ బెద్దలు ప్రేతబంధుయమసంవాదం బనునితిహాసంబు నుదాహరింతురు వినుండు చెప్పెద నుశీనరదేశంబునందు నుయజ్ఞం డనురాజు గలం డతండు శత్రువులచేత యుద్ధంబున నిహతుం డయి యున్న యెడ.

40

సీ. చిరిగినబహురత్న శ చిత్రవర్తముతోడ, రాలినభూషణశరాజితోడ
భీకరబాణనిర్భిన్న వక్షముతోడఁ, దఱచు గాత్రశుశోణితంబుతోడఁ
గీర్ణమై జాతినశ కేశబంధముతోడ, రయరోషదవ్యౌధరంబుతోడ
నిమిషహీనంబైననేత్రయుగ్మముతోడ, భూరజోయుతముఖాంబుజముతోడఁ

ఆ. దునిసి పడినదీర్ఘ శ దోర్దండములతోడ, జీవరహితుఁ డగునుశీనరేంద్రుఁ
జుట్టి బంధుజనులు శ సారిది నుండఁగ భయా, క్రాంతలగుచు నతనిశకాంతలెల్ల.

శా. స్తస్తాకంపితకేశబంధములతో శ సంభిన్నహారాభితో

హస్తాబ్జంబులు సాచి మోఁదికొనుచుఁ శ హానాథ యంచుఁ బహు

ప్రస్తాపూర్తులతోడ నేడ్చిరి వగం శ బ్రాణేశుపాదంబుపై

నస్తాకస్తనకుంకుమారుణవికీర్ణాస్త్రంబు వర్షించుచున్.

42

మ. అనఘా నిన్ను నుశీనరప్రజల కశ్రద్ధానందసంధాయిఁ గా

- మును నిర్మించినబ్రహ్మ నిర్దయత 'సురస్థూలిం చెనే వీరికిం
దనయశ్శ్రేణికి మాకు దిక్కు గలదే' ధాత్రీశ సింహాటికిం
జనునే పాసి చనంగ భాత్రజనులకై సన్నిత్రులం బుత్తులన్. 43
- మ. జనలో కేశ్వర నిన్ను బాసిననిమేరపంబుల్ మహాబంబులై
చను లోకాంతరగామి నై మరల కీరచందంబునకై నీవు పూ
యన మే మెట్లు చరింతు మొల్లము గదా యీలోకవృత్తంబు నే
డనలజ్జలలఁ జొచ్చి వచ్చెదము నీరయంఘ్రిద్వయిం జూడంగన్. 44
- వ. అని యిట్లు రాజభార్య లారాజశవంబు డగ్గటి పిలపింపం బ్రాద్దు గ్రంథకునమ
యంబున వారలవిలాపంబులు విని బ్రాహ్మణబాలకుం డై యముండు సనుదెంచి
ప్రేతబంధువులం జూచి యిట్లనియె. 45
- ఉ. మచ్చిగ వీరికెల్ల బహురమాత్రముఁ జోద్యము దేహి వుట్టుచుం
జచ్చుచు నుంటఁ జూచెదరు శచావక మానెడువారిభంగి నీ
చచ్చినవాని కేడ్చెదరు శచావున కొల్లక డాగ వచ్చునే
యెచ్చటఁ బుట్టె నచచ్చటికి శకేగుట నై జము ప్రాణికోటికిన్. 46
- క. జనసీజనకులఁ బాసియు, ఘనవృకములబాధ పడక శగడుఁబిన్నల మై
మనియెద మెవ్వఁడు గర్భంబున కుమును పూపించె వాడె శపోషకుఁ డడవిన్.
- క. ఎవ్వఁడు సృజించుఁ బ్రాణుల, నెవ్వఁడు రక్షించుఁ ద్రుంచు శ నెవ్వఁ డనంతం
డెవ్వఁడు విభుఁ డెవ్వఁడు వాఁ, డివ్విధమున కమనుచుఁ బెనుచు శ హేలారతుఁ డై.
- ఆ. ధనము వీధిఁ బడిన శ దైవవశంబున, నుండుఁ జోవు మూల శ నున్న నైన
నడవి రక్ష లేనిరయబలుండు వర్ధిల్లు, రక్షితుండు మందీరమునఁ జచ్చు. 49
- క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్లఁ గాలరకర్మవశములై
నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దద్గణ, కలితుండు గాఁ డాత్మమయుఁ డరగముఁడు దలఁపన్.
- నీ. పాంచభౌతిక మైనశభవనంబు దేహంబు, పురుషుండు దీనిలో శ బూర్వకర్మ
వశమున నొకవేళ శ వర్తించు దీపించు, దటి యైన నొకవేళ శ దలఁగి పోవుఁ
జెడనేని దేహంబు శ సెడుఁ గాని పురుషుండు, సెడఁ డాతనికి నింతరసేటు లేదు
పురుషునికిని దేహాశ్రుంజంబునకు వేటు, గాని యేకత్వంబు శ గానరాదు
- ఆ. దారువుల వెలుంగురదహనునికై వడి, గాయములఁ జరించురగాలిభంగి
నాశలీన మైన శ సభముచాడ్పున వేటు, దెలియవలయు దేహిదేహములకు. 51
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 52
- నీ. భూపాలకుండు నిద్ర శ వోయెడి 7 నుం డేమి, విలపింప నేటికి శ వెట్టులార
యెవ్వఁడు భాపించు శ నెవ్వఁ డాకర్ణించు, నట్టివాఁ డెన్నఁడో శ యరిగినాఁడు

1 సుస్థూలింప నీటికిం, 2 బాత్రజనులకై - నాత్రజనులకై. 3 భృత్యులకై. 4 నయ్యెడల
శకేగుట. 5 మముఁ బోపించు. 6 మమపుఁదెనుపుఁజనుపు. 7 నో యేమి' వా'. ప్ర.

- ప్రాణభూతుం డైనరపవనుఁ డాకర్ణింప, భాషింప నేరఁడు శ్రీ ప్రాణిదేహములకు వే జైతానముఖ్యుఁ డై యింద్రియ,వంతుఁ డై జీవుండునలను మెఱయఁ
- ఆ. బ్రాభవమున భూతరపంచకేంద్రియమనో,లింగ దేహములను శ్రీ లీలఁ గూడు విడుచు నన్యఁ డొకఁడు శ్రీ విభుఁడు దీనికి మీరు, వొగుల నేల వగలఁబారల నేల.
- క. ఎందఁక నాత్మ దేహము, నొందెడు సందాకఁ గర్త యోగము లటపైఁ జెందవు మాయాయోగ, స్పందితు లై రిత్త జాలిఁ శ్రీ బడ నేమిటికిన్. 54
- మ. చెలులుం దల్లులు దండ్లు లాత్మజులు సంశసేవ్యుల్ నతుల్ చారుని ర్మలగేహంబు లటంచుఁ గూర్తురు మహామాయాగుణ భ్రాంతు లై కలలోఁ దోచినయోగముల్ నిజములే శ్రీ కర్మానుబంధంబులం
- గలుగున్ సంగము లేక మానుఁ బిదపం శ్రీ గర్భాంతకాలంబునన్. 55
- వ. మఱియు మాయాగుణప్రపంచంబు నెఱింగెడుతత్త్వజ్ఞులు నిత్యానిత్యంబులం గూర్చి సుఖదుఃఖంబులం జెంద రజ్జులు గొందఱు యోగవియోగంబులకు సుఖదుఃఖంబుల నొందుదురు తొల్లి యొక్క మహాగహనంబున విహంగంబులకు సంతకభూతుం డైనయెఱుకు గలఁ డతం డొక్కనాఁడు ప్రభాతంబున లేచి వాటం బైనవేటతమకంబున. 56
- క. వల లురులు జగురుఁగం డెలుఁజలిదియుఁ జిక్కంబుధనువు శ్రీ శరములుఁగొనుచుం బులుఁగులఁ బట్టెడువేడుక,యలుఁగులు వెడలఁగఁ గదలి శ్రీ యడవికిఁ జనియెన్. 57
- వ. ఇట్లడవికిం జని తత్ప్రదేశంబునందు. 58
- క. కట్టలుకఁ దడుకుచాటునఁ, బిట్టల నురిగోలఁ దిగిచి శ్రీ బిఱునున తెక్కల్ వట్టి విఱిచి చిక్కములోఁ, బ్రెస్టుచు విహరించె లోకరభీకరలీలన్. 59
- వ. మఱియు నానావిధంబు లగుశక్కుంతంబుల సంతంబు నొందించుచు నకలపక్షి సంహారసంరబ్ధకుం డైనలుబ్ధకుండు దనముందటఁ గాలచోదితం బై సంచరించుచున్న కుళింగపక్షిమిథునంబు గనుంగొని యందుఁ గుళింగి నురించి దిగిచి నొక్క చిక్కంబులో వైచినం జూచి దుఃఖించి కుళింగపక్షి యిట్లనియె. 60
- చ. అడవులమేత మేసి మన శ్రీ మన్యుల కెన్నఁడు నెగ్గు నేయ కిక్కడ విహరింప నే డకట శ్రీ కట్టిడిబ్రహ్మ కిరాతుచేటిలోఁ బడు మని వ్రాసిన నుదుటఁ శ్రీ బాపపుడైవముకంటి కింతయెక్కుడుబరు వయ్యెనే బ్రదుకు శ్రీ గోమలి యే మన నేర్తుఁ జెల్లరే. 61
- క. ఒకమాటు మనల సందఱఁ, బ్రకటించి కిరాతువలలఁ శ్రీ బడఁ జేయక నిన్నకలిక వలఁ బడఁ జేసిన, శివకటికృతదక్ష మైనశిషి నే మందున్. 62
- ఉ. తెక్కలు రావు పిల్లలకు శ్రీ తేపటనుండియు మేత గానమిం బొక్కెడుఁ గూటితో నెగసి శ్రీ పోవఁగ నేరవు మున్ను తల్లి యీ

- దిక్కున నుండి వచ్చు నని ర్త్రప్రనిచూడ్కుల నిక్కి నిక్కి న
బ్రిక్కులుఁ జూచు చున్న వతిరదీనత నెట్లు భరింతు నక్కటా. ✓ 63
- వ. అని యివ్విధంబున. 64
- క. కుంతినాదముతోడను, గంఠము శోషింప వగచురఖగమును హననో
త్కంఠం డైనకిరాతుఁ డ,కుంతగతి నేసె మెక్కరకోలం గూలన్. 65
- క. కాలము వచ్చిన శబరుని, కోలను ధరఁ గూలె ఖగము ర్ ఘోషముతోడం
గాలము డాసిన నేలం,గూలక పో వశమె యెట్టిరగుణవంతులకున్. 66
- ఉ. కావున మీరు చచ్చుతఱిఁ ర్ గానరు చచ్చి ధరిత్రఁ బడఁదా
త్రీవిభుదేహముం గదిసి ర్ దీనత నేడువ నేల పొండు చిం
తావతులార వత్సరశతంబుల కైన నిజేశుచక్కికిం
బోవుట దుర్లభంబు మృతిఁ ర్ బొందినవారలు నేర వత్తురే. 67
- వ. అని యిట్లు కపటబాలకుం డై క్రీడించు చున్నయమునియుపలాలనాలాపంబులు
విని నుయజ్ఞానిబంధువులెల్ల వెఱఁగుపడి సర్వప్రపంచంబు నిత్యంబు గాదని తలంచి
శోకింపక నుయజ్ఞానికి సాంపరాయికకృత్యంబులు నేసి చని రంత నంతకుం డంత
ర్నిత్యం డయ్యె నని చెప్పి హిరణ్యకశిపుండు దనతల్లిని దమ్మునిభార్యలం జూచి
యిట్లనియె. 68
- క. పరు లెవ్వరు దా మెవ్వరు, పరికింపఁగ నేక మగుట ర్ భావింపరు త
త్సరమజ్ఞానము లేమిని, బరులును నే మనుచుఁ దోచుఁ ర్ బాణుల కెల్లన్. 69
- వ. అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపునివచనంబులు విని దితి గోడండ్రునుం దానును
శోకంబు మాని తత్త్వవిలోకనంబు గలిగి లోకాంతరగతుం డైనకొడుకునకు
వగవక చనియె నని చెప్పి నారదుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 70
- క. అజరామరభావంబును, ద్రిజగద్రాజ్యంబు నప్రతిద్వంద్వము దో
ర్విజతాఖిలశాస్త్రవమును, గజరిపుబలమును హిరణ్యకశిపుండు గోరెన్. 71
- వ. ఇట్లు గోరి మందరాచలద్రోణికిం జని యందుఁ గాలిపెనువేల నేల నిలువంబడి
యూర్ధ్వభాషుం డయి మిన్నుచూచుచు వాడిసుయూఖంబులతోడిప్రళయ
కాలభానుండునుంబోలె దీర్ఘజటారుణప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం దేఱి
చూడ రాక పరమదారుణం బైనతపంబు నేయు చుండె నిర్జరులు నిజస్థానం
బుల నుండి రంత. 72
- మ. అదరెం గుంభిని సాద్రియై కలఁగె నేరడంభోనిధుల్ దారకల్
సెదరెఁ సగ్రహసంఘులై దిశలు విరచ్చిన్నాంతలై ముండె బె
ల్లదరెఁ గుండెలు జంతుసంహతికి నురగ్రచారదై త్యేంద్రమూ
ర్ధదిశోద్ధూతసధూమహేతిపటభోరదంచ త్తపోవహ్నిచేన్. 73
- వ. ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరం బైనదైత్యరాజతపోవిజృంభణంబు సైరింపక నిలిం

పులు నాకంబు విడిచి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని లోకేశ్వరుం డయిన బ్రహ్మకు
వినతు లయి యిట్లని విన్నవించిరి. 74

క. దితికొడుకులపమువేడిమి, నతిత పుల మైతి మింక ర నలజడి నమరా
వతి నుండ వెఱతు మెయ్యది, గతి మాకును దేవదేవ ర కారుణ్యనిధి. 75

మ. శంకాలేశము లేదు దేవ త్రిజగత్సంహారమున్ దేవతా
సంకోచంబును వేదశాస్త్రపదవీరసంక్షేపమున్ లేక యే
వంకన్ లేవ నటంచు దుస్సహతపోరవ్యావృత్తి చిత్తంబులో
సంకల్పించె నిశాచరుండు ప్రతిసంస్కారంబు చింతింపవే. 76

శా.సి వేరీతిఁ దపోబలంబున జగత్స్నిర్మాణముం జేసి యీ
దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం ర దీపించి తిబ్బంగిఁ దా
నీవిశ్వంబుఁ దవస్సమాధిమహిమన్ ర హింసించి వే తొక్కవి.
శ్వావిర్భావకరత్వశక్తి మదిలో ర నర్థించినాఁ డీశ్వరా. 77

వ. అదియునుం గాక కాలాత్మకు లగుజీవాత్మల కనిత్యత్వంబు గలుగుటంజేసి తపో
యోగసమాధిబలంబునం దనకు నిత్యత్వంబు సంపాదించు నని తలఁచినాఁ డని
మఱియు నిట్లనిరి. 78

మ. భవదీయం బగునున్నతోన్నతమహార బ్రహ్మైకవీరంబు సం
స్తవనీయం బగుభూతియన్ విజయమున్ ర సౌఖ్యంబు సంభోషమున్
భవనశ్రేణికి నిచ్చు దైత్యునితపఃసూక్ష్మర్తి నివారించి యో
భవనాధీశ్వర కావవే భవనముల్ ర పూర్ణప్రసాదంబునన్. 79

—◆◆◆ బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట. ◆◆◆—

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భగవంతుండును నైననలు మొగం
బుల ప్రోడ భృగుదత్తుడులతోడ మందరవర్షతంబునకు వచ్చి యందు నియ
మయుక్తుండును బివీలికాపౌతమేదోమాంసచర్మరక్తుండును వల్లీకత్పణవేణు
పటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపఃప్రభావసంపన్నుండును నై సీరంద్రనిబిడసీరద
నికరనివిష్టసీరజబంధుండునుంబోలె నివసించి యున్న నిర్జరారాతిం జూచి వెఱఁ
గుపడి నగుచు నిట్లనియె. 80

మ త్తకోకిలము. ఓనురాఁకులేంద్ర సీక్రియ ర నుగ్ర మైనతపంబు మున్
చేసి చూపినవారు లే రిటఁ ర జేయువారును లేరు నే
సీనమాధికి మెచ్చితిన్ విన ర సీయభీష్టము లిత్తు నా
యాస మేటికి లెమ్ము లెమ్ము మరహత్త్వ కోరుము కోరికల్. 81

శా.దంశ వ్రాతములుం బివీలికలు మేరదగ్గర వ్యరక్తంబులన్
సంశీర్ణంబులు సేసి పట్టి తినఁగా ర శల్యావశిష్టండు నై

వంశ చ్ఛన్నతృణావళీయతమహావల్లీకమం దింద్రియ
భ్రంశం బింతయు లేక నీకు నిలువంక బ్రాణంబు 'తెట్టుండెనో.

82

ఉ. ఉత్సుకతఁ జలాన్నములక నెల్లక యీక్రియ నూఱుదివ్యసం
వత్సరముల శరీరమునక వాయువుల నిలువంగ వచ్చునే
యుత్సవ మయ్యెఁ జూచి మముక నుగ్రతపంబున గెల్చి తీవు నే
వత్సలతఁ నినుం గదియక వచ్చితిఁ గోరిక తెల్ల నిచ్చెదన్.

83

వ. అని పలికి వనమక్షి కాపివీలికాభక్షితం బైనరక్షోవిభునిదేహంబుబూదం గమం
డలుజలంబులు ప్రోక్షించిన నద్దానవేంద్రుండు గమలాననకరకమలకమనీయకనక
మయదివ్యామోఘకమండలునిర్గతనిర్మలసీరధారాబిందుసందోహసంస్థితకలాం
గుం డయి తపంబు సాలించి సాంద్రకీచకసంఘాతసంఘాదితవామలూరు
మధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసౌందర్యతారుణ్యసహితండును వజ్ర
సంకాశదేహుండును దత్తసువర్ణవర్ణుండును నై నీరసేంద్రననిర్గతవహ్నియు
నుంబోలె వెలుంగుచుం జనుదెంచి.

84

మ. దివిజానీకవిరోధి మ్రొక్కెఁ గని వాగ్దేవీమనోనేతకుఁ
నవిశేషోత్సవసంవిధాతకు నమరత్నంత్రాతకుఁ సత్తపా
నివహాభీష్టవరప్రదాతకు జగగ్నిర్దాతకుఁ ధాతకుఁ
వివిధప్రాణిలలాటలేఖనమహావిద్యానుసంధాతకున్.

85

వ. ఇట్లు దైత్యేశ్వరుండు దివి నున్నహంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండప్రణా
మంబు లాచరించి సంతోషబాష్పసలిలనంవర్ధితపులకాంకురుం డై యంజలి నేసి
కంజగర్భునిబూద దృష్టి యిడి గద్గదస్వరంబున నిట్లని వినుతించె.

86

సీ. కల్పాంతమున సంధికారనంవృత మైన, జగము నెవ్వఁడు దనరసంప్రకాశ
మున వెలిగించుచుకొమ్మూడుభంగుల రజ,స్సత్త్వతమోగుణసహితుఁ డగుచుఁ
గల్పించు రక్షించుకొగడవటఁ బ్రహరించు, నెవ్వఁ డాద్యుండు సర్వరహితు వగుచు
శోభితుం డై స్వయంరజ్యోతి యై యొక్కట, విలసిల్లు నెవ్వఁడు క విభుత మెఱసి
ఆ. సమయ మయిన మానసప్రాణబుద్ధీంద్రియములతోడ నెవ్వఁ కడలఘుమహిమ
నడరు నట్టిసచ్చిదానందమయునకు, మహితభక్తి నే నరమస్కరింతు.

87

వ. దేవా నీవు ముఖ్యప్రాణం బగుటంజేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్రేంద్రియంబు
లకు నధీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రియీతను
వునం గ్రతువులు విస్తరింతువు సకలవిద్యలు నీతనువు సర్వార్థసాధకులకు
సాధనీయుండ వాత్సనిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయం బగునాత్మవు కాలమయుండ వై
జనులకు నాయుర్నాశంబు నేయుదువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి వాద్యంతరహి
తుండ వంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలం బగుపరమాత్మవు జీవలో

కంబునకు జీవాత్మవు సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లేదు వ్యక్తుం
డవు గాక పరమాత్మ వై పురాణపురుషుండ వై యనంతుండ వైననీవు ప్రాణేం
ద్రియమనోబుద్ధిగుణంబుల నంగీకరించి పరమేష్ఠిపదవిశేషంబున నిలిచి స్థూల
శరీరంబునంజేసి యంతయుం బ్రపంచించువు భగవంతుండ నైననీకు మ్రొక్కెద
నని మఱియు నిట్లనియె. 88

క. కోరినవారలకోర్కులు, నేరువుతో నిచ్చి మనుపర సీక్రియ నన్యుల్
నేరరు కరుణాకర నే, గోరెద నీవిచ్చె దేనిఁ గోరిక లభవా. 89

శా. గాలిం గుంభిని నగ్ని సంబువుల నాకాశస్థలిఁ దిక్కులఁ
రేల్లఁ ఘనములం దమఃప్రభల భూరిగ్రహరక్షోమృగ
వ్యాఘాదత్యనరాదిజంతుకలహారవ్యాప్తిఁ నమస్తాస్త్ర
స్త్రాఘ్నిఁ మృత్యువు లేనిజీవనము లోకకాధీశ యిప్పింపవే. 90

వ. అని మఱియు రణంబులందుఁ దన కెదురు లేనిశౌర్యంబును లోకపాలుర నతిక్ర
మించుమహిమయును భువనత్రయజయంబును హిరణ్యకశిపుండు గోరిన నతని
తపంబునకు సంతోషించి దుర్లభంబు లయినవరంబు లన్నియు నిచ్చి కరుణించి
విరించి యిట్లనియె. 91

శా. అన్నా కశ్యపపుత్ర దుర్లభము వీరయర్థంబు లెవ్వారికిఁ
ము న్నెవ్వారలుఁ గోర రీవరములఁ గ మోదించితిఁ నీయెడఁ
నన్నుం గోరిన వెల్ల నిచ్చితిఁ బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతి వై గ భద్రైశశీలుండ వై. 92

వ. అని యిట్లమోఘంబు లయినవరంబు లిచ్చి దితిసందనుచేతం బూజతుం డై
యరవిందసంభవుండు బృందారకసందోహపద్యమానుం డగుచు నిజమందిరం
బునకుం జనియె నివ్వితమున నిలింపారాతి వరపరంపరలు సంపాదించుకొని. 93

క. సోదరుఁ జంపినపగ్గకై, యాదర మించుకయు లేక కయసురేంద్రుఁడు గం
జోదరుపై వైరము దు, ర్నాదరతుం డగుచుఁ జేసె కమనుజాధిశా. 94

సీ. ఒకనాఁడు గంధర్వరయూథంబుఁ బరిమార్చు, దివిజుల నొకనాఁడు క దెరలదోలు
భుజుగల నొకనాఁడు క భోగంబులకుఁ బాపు, గ్రహముల నెకనాఁడు కగట్టివైచు
నొకనాఁడు యత్తుల ననుగ్రత దండించు, నెకనాఁడు విహగుల క నొడిసిపట్టు
నెకనాఁడు సిద్ధుల క నొడించి బంధించు, మనుజుల నొకనాఁడు క మద మడంచు.

తే. గడిమి నొకనాఁడు కిన్నరశిఖచరసాధ్య, చారణప్రేతభూతపీఠ శాచవన్య
సత్త్వివిద్యాధరాదుల క సంహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహకతేజుఁ డగుచు.

క. అట్లల్లెతోడఁ గోటలఁ గట్టుకం గూలఁ ద్రోచి కవ్యాదులతోఁ
జట్టు విడిసి దిక్పాలుర, పట్టణములు గొనియె నతఁడు క బలమున నధిపా. 96

క. కృత లై సంప్రాపితదు, ర్దత లై సర్వంకషోగ్రదైతేయాజ్ఞా

వశంబులై నిశలును దివములు, దిశ లెల్లను గట్టు వడియె ర దీనత ననఘా. 97
 వ. మఱియు నద్దానవేంద్రుండు విక్రమసోపానంబులును మరకతమణిమయ ప్ర
 దేశంబులును వైదూర్యరత్న స్తంభసముదయంబులును జంద్రికాసన్నిభస్ఫటిక
 సంఘటితకుండ్యంబులును బద్ధరాగపీఠకనకకవాటగేహాభీవిట్రుకవాతాయనంబు
 లును విలంబమానముక్తాఫలదామవితానశోభితధవళపర్యంకంబులును వివిధ
 విచిత్రవిమానంబులును నిరంతరసురభికుసుమఫలభరితపాదవమనోద్యానంబు
 లును హేమారవిందసాగంధికబంధురసరోవరంబులును రమణీయరత్న ప్రాసాద
 విశేషంబులును మనోహరపరిమళశీతలమందమారుతంబులును మృదుమధురనిన
 దక్షిణకోకిలకులకోలాహలంబులును గలిగి విశ్వకర్మనిర్మితంబై త్రైలోక్యరాజ్య
 లక్ష్మీశోభితంబైనమహేంద్రభవనంబు సొచ్చి. 98

మ. దితిపుత్రుండు జగత్ప్రియైకవిభుఁడై ర దేవేంద్రసింహాసనో
 ధతుఁడై యుండ హరాచ్యుతాంబుజభవుల్ ర దప్పించి భీతిఁ సమా
 గతులై తక్కినయక్షకిన్నరమరుద్గంధర్వసిద్ధాదు లా
 నతులై కానిక లిచ్చి కొల్తు రతనిఁ నానాప్రకారంబులన్. 99

శా. ఏదిక్పాలురఁ జూచి నేఁ డలుగునో ర యేదేవు బంధించునో
 యేదిగ్భాగముమీఁద దాడి చనునో ర యేప్రాణులం జంపునో
 యీదై త్యేశ్వరుఁ డంచు నొండారులు దా రింద్రాదు లాస్థానభూ
 వేదిఁ మెల్లన నిక్కి చూతురు భయావిరూపితోమాంచులై. 100

సీ. కోలాహలము మాని ర కొలువుఁడి సురలార, తలఁగి దీవింపుఁడి ర తపసులార
 ఫణి లెత్తకుండు నిక్కి ర పన్న కేంద్రములార, ప్రణతులై ననుఁడి దిక్పాలురార
 గానంబు సేయుఁడి ర గంధర్వవరులార, నందఁడె బడకుండి ర సాధ్యులార
 యాడుఁడి నృత్యంబు ర లప్పగోజనులార, చేరిక మొక్కుఁడి ర సిద్ధులార
 తే. శుద్ధకర్పూరవాసితసురభిమధుర, భవ్యనూతనమై రెయిరవానజనిత
 సుఖవీలీనత నమరారి ర సొక్కినాఁడు, శాంతిలే దండ్రు చిచ్చులుఁ ర జారు లభివ.

శా. లీలోద్యానలతానివాసములలో ర లీలావతీయుక్తుఁడై
 హాలాసానవివర్ధమానమదలోరలావృత్తతామ్రాక్షుఁడై
 కేళిం దేలఁగ నేనుఁ దుంబురుండు సంఘీతప్రసంగంబులన్
 'వాలాయంబుఁ గరంగఁ జేయుదుము దేవద్యేషి నుర్వీశ్వరా. 102

క. యాగములు బుధులు ధరణీ, భాగములం జేయు చుండఁ ర బహుతెంచి హవి
 ర్భాగములు దాన కైకొనుఁ, జాగింపఁడు దైత్యుఁ డమరసంఘంబునకున్.
 సీ. సకలమహద్వీపసహితవిశ్వంభరా, స్థలిని దున్నక చుండఁ ర సస్యచయము
 గామధేన్వాదులకరణి నద్ధులు గోరు, గోర్కులు గగనంబు ర గురియు చుండు

- వననిధు లేడును శ వాహినీసంఘాత, మును వీచులను రత్న కములు వహించు
నుర్వీరుహంబులు శ నురులతాజాలంబు, నఖల ర్దుగుణముల శ నతిశయిల్లు
తే. నంబునంపూరిత ద్రోణ శ లగుచు నెవ్వఁ, బర్వతంబులు సర్వదిక్పాలవిధ
గుణములెల్లను దానైకై శకూనుచుదైత్య, విభుఁడుత్రైలోక్యరాజ్యసంకల్పధినుండ.
వ. ఇట్లు సకలదిక్కులు నిర్జించి లోకైకనాయకుం డై తనయిచ్చాప్రకారంబున
నింద్రియసుఖంబు లనుభవించుచుం దనియక శాస్త్రమార్గంబు నతిక్రమించి
విరించివరజనితదుర్వారగర్వాతికేకంబున సుపర్వారాతి యైశ్వర్యవంతుం డై
పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు నేయునెడ. 105
- ఉ. ఎన్నఁడు మాకు దిక్కు గల శ దెన్నఁడు దైత్యునిబాధ మాను మే ✱
మెన్నఁడు వృద్ధి బాండఁ గల శ మెవ్వరు రక్షకు లంచు దేవతా
కిన్నరసిద్ధసాధ్యమునిశభేచరనాయకు లాశ్రయించి రా
వన్నగతల్పు భూతిభవశబంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 106
- వ. ఇట్లు దానవేంద్రునియగ్రదండంబునకు వెఱచి యనన్యశరణ్యులై రహస్యంబున
నందఱుం గూడికొని. 107
- ఉ. ఎక్కడ నున్నవాఁడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాధవుం
డెక్కడ కేగి శాంతులు మురసీశులు భిక్షులు రారు క్రమము
దిక్కుల నెల్ల నెక్కుడుతురదం జొర దిక్కగు నట్టిదిక్కుకై
మొక్కెడ మేము హస్తయుగముల్ ముకుళించి మదీయరక్షకున్. 108
- వ. అని మఱియు నాహారనిద్రలు మాని చిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గా నీక న
మాహితబుద్ధులై భగవంతుండును మహాపురుషుండును మహాత్ముండును విశుద్ధ
జ్ఞానానందమయుండును నైనహృషీకేశునకు నమస్కరించు చున్నయెడ మేఘ
రవసమానగంభీరనినదంబున దిశలు మోయించుచు సాధులకు నభయంబు
గావించుచు దృశ్యమానుండు గాక పరమేశ్వరుం డైనహరి యిట్లనియె. 109
- మ. భయముం జెందకుఁ డయ్య నిర్జరవరుల్ శ భద్రంబు మీకయ్యెడు
జయము లాభము భూతసంతతికి మరత్నందర్శనప్రాప్తి న
వ్యయ మై చేరు నెఱుంగుదుఁ దితిసుతశ్రవ్యాపారభాషావివ
ర్యయముల్ గాలము గూడఁ జంపెదఁ జనుం శ డందాఁక మీ త్రోవలన్. 110
- ఆ. శుద్ధసాధులందు శ సురలందు శ్రుతులందు, గోవులందు విప్రకోటియందు
ధర్మపదవియందుఁ దగిలి నాయందు వాఁడెన్నఁ డలుగు నాఁడె శ హింసనొందు.
క. కన్నకొడుకు శమదమనం,పన్నుఁడు నిర్వైరుఁ డనక శ ప్రహ్లాదుని వాఁ
డెన్నఁడు లోపంబున నా,పన్నుత నొందించు నాఁడె శ పట్టి వధింతున్. 112
- శా. వేదోదత్తవరప్రసాదగరిమఁ శ వీఁ డింతవాఁ డై మిము
బాధం బెట్టుచు నున్నవాఁ డని మది శ భావించు భావించి నే

సాధింపం దతిగాదు గావునఁ గడుఁ శ్ర సైరించితిఁ మీఁదటఁ
సాధింతుఁ నురలార నేఁడు ననుఁడార శంకింప మీ కేటికిన్.

113

వ. అని యిట్లు దనుజమర్దనుండు నిద్రేశించిన నిలింపులు గుంపులు గొని మొక్కి-
రక్కనుండు మ్రక్కుట నిక్కం బని తమతమదిక్కులంకుం జనిరి హరణ్యాకళిపు
నకు విచిత్రచరిత్రులు నలువురు పుత్రు లుద్భవించి రండు.

114

—◆◆◆ ప్ర హ్లాద చ రి త్ర ము. ◆◆◆—

సీ. తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి, సమహితత్వంబున శ్ర జరగువాఁడు
పెద్దలఁ బాడగన్న శ్ర భృత్యునికైవడిఁ జేరి నమస్కృతుల్ శ్ర సేయువాఁడు
కన్నుదోయికి నన్యరకాంత లడ్డం బైన, మాతృభావన సేసి శ్ర మరలువాఁడు
తల్లిదండ్రులభంగి శ్ర ధర్మవత్సలతను, దీనులఁ గావఁ జింతించువాఁడు
తే. సములయెడ సోదరస్థితిశ్ర జరపువాఁడు, దైవతము లంచుగురువులఁదలంచువాఁడు
లీలలందును బొంకులు శ్ర లేనివాఁడు, లలితమర్యాదుఁ డైనప్రహ్లాదుఁ డధిప.

వ. మఱియును.

116

సీ. ఆకారజన్త విరద్యార్థపరిష్ఠుఁ డై, గర్వసం స్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహా నేకరవిషయసంపన్నుఁ డై, పంచేంద్రియములచే శ్ర బట్టువడఁడు
భవ్యవయోబలశ్రాభావైతుఁ డై, కామరోషాదులఁ శ్ర గ్రండుకొనఁడు
కామిని ప్రముఖభోగము లెన్ని గలిగిన, వ్యసనసంసక్తి నారవంకఁ జూఁడు
ఆ. విశ్వమందుఁ గన్న శ్ర విన్న యర్థములందు, వస్తుదృష్టిజేసి శ్ర వాంఛ యిడఁడు
ధరణినాథ దైత్యతనయుండు హరిపర,తంత్రుఁ డై హతాన్యరతంత్రుఁ డగుచు.
ఆ. సద్గుణంబు లెల్ల శ్ర సంఘంబు లై వచ్చి, యనురరాజతనయునందు నిలిచి
పాసి చనవు విష్ణుఁ శ్ర బాయని విధమున, నేఁడుఁ దగిలి యుండు శ్ర నిర్మలాత్మ.

మ. పగవారై ననుచేంద్రులకు సభలలోఁ శ్ర బ్రహ్లాదసంకాశులఁ
నుగుణోపేతుల నెందు నే మెఱుంగ మంగచుక వృత్తబంధంబులం
బాగడం జొత్తురు సత్కవీంద్రులక్రియఁ శ్ర భూనాథ మీఁబోటిస
ద్భగవద్భక్తులు దైత్యరాజతనయుం శ్ర బాటించి కీర్తింపరే.

119

క. గుణనిధి యగుప్రహ్లాదుని, గుణము లనేకములు గలవు శ్ర గురుకాలమునఁ
గణుతింప నశక్యంబులు, ఫణిపతికి బృహస్పతికిని శ్ర భాషాపతికిన్.

120

వ. ఇట్లు సద్గుణగర్వితుం డయినప్రహ్లాదుండు భగవంతుం డయినవాసుదేవునియందు
సహజసంపర్కమాననిరంతరధ్యానరతుం డై.

121

సీ. శ్రీవల్లభుఁడు దన్నుఁ శ్ర జేరినయల్లెనఁ, జెలికాండ్ర నెవ్వరిఁ శ్ర జేర మఱచు
ననురారి దన మ్రొల శ్ర నాడినయల్లెనఁ, ననురబాలురతోడ శ్ర నాడ మఱచు

భక్తవత్సలుఁడు సంభాషించినట్లైనఁ, బరభాషలకు మాఱుపలుక మఱచు
 సురవంద్యుఁ దనలోనఁ ర జూచినయట్లైనఁ, జొక్కి సమస్తంబుఁ ర జూడ మఱచు
 తే. హరిపదాంభోజయుగచింతనామృతమున, సంతరంగంబు నిండినట్లైన నతఁడు
 నిత్యపరిపూర్ణుఁడగుచు నరన్నియును మఱచి, జడతలేకయునుండును రజపనిభంగి.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచుఁ ర భాషించుచుఁ హాసలి
 లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచుఁ ర లషించుచుఁ సంతత
 శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీరచితామృతాస్వాదనం
 ధానుం డై మఱచెఁ సురారినుతుఁ జీతద్విశ్వముఁ భూవరా. 123

సీ. వైకుంఠచింతావిరవర్జితచేష్టుఁ డై, యొక్కఁడు నేనుచు ర నొక్కచోట
 సశ్రాంతహరిభావరనారూఢచిత్తుఁ డై, యుద్ధతుఁ డై పాడు ర నొక్కచోట
 విష్ణుఁ డింతియకాని ర వేఱొండు లేదని, మొత్తలి నగుచుండు ర నొక్కచోట
 నలినాత్ముఁ డనునిధానముఁ గంటి నే నని, యుబ్బిగంతులువైచు ర నొక్కచోట.
 ఆ. బలుకు నొక్కచోటఁ ర బరమేశుఁ గేశవుఁ, బ్రణయహర్షజనితరభాష్పనలిల
 మిళితపులకుఁ డై నిరమాలితనేత్రుఁ డై, యొక్కచోట నిలిచి ర యూర కుండు.
 వ. ఇట్లు పూర్వజన్మ పరమభాగవతసంసర్గసమాగతం బైనముకుందచరణారవిందసే
 వాతిరేకంబున నఖర్వనిర్వాణభావంబు విస్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంసర్గ
 నిమిత్తంబునం దనచిత్తం బన్యాయ త్తంబు గానక నిజాయ త్తంబు సేయుచు నప్ర
 మత్తుండును సంసారనివృత్తుండును బుధజనవిధేయుండును మహాభాగధేయుం
 డును నుగుణమణిగణగరిష్ఠుండును బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును గర్మబంధ
 లతాలవిత్తుండును (బవిత్తుండును) నైనపుత్రునియందు విరోధించి సురవిరోధి
 యనుకంప లేక చంపం బుంపె నని పలికిన నారదునకు ధర్మజుం డిట్లనియె. 125

శా. పుత్రుల్ నేర్చిన నేర కున్న జనకుల్ ర హాషింతు రెల్లప్పుడు
 మిత్రత్వంబున బుద్ధి సెప్పి దురితోరనేషంబు వారెంతురే
 శత్రుత్వంబుఁ దలంప రెట్టియెడ నారసాజన్యరత్నాకరం
 బుత్తు లోకపవిత్రుఁ దండ్రి నెగులుం ర బొందింప నెట్లోర్చెనో. 126

ఉ. బాలుఁ బ్రభావిశాలు హరిపాదపయోరుహచింతనక్రియా
 లోలుఁ గృపాళు సాధుగురులోకపదానతఫాలు నిర్మల
 శ్రీలు సమస్తసభ్యునులేశీలు విఖండితమోహవల్లికా
 జాలు న దేల తండ్రి వడిఁ ర జంపంగఁ బంపె మునీంద్ర చెప్పవే. 127

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 128

- శా. లభ్యం బైనసురాధిరాజపదముక్ లక్షింపఁ డశ్రాంతముక్
సభ్యత్వంబున నున్నవాఁ డబలుఁ డై రజాడ్యంబుతో వీడు వి
ద్యాభ్యాసంబునఁ గాని తీవ్రమతి గాఁ రడంచుక్ విచారించి దై
త్యేభ్యం డొక్కఁదినంబునం బ్రియసుతుక్ లక్షించి సోత్కంఠుఁ డై. 129
- క. చదువనివాఁ డజ్ఞుఁ డగుఁ, జదివిన సదసద్వివేకరచతురత గలుగుం
జదువఁగ వలయును జనులకుఁ, జదివించెద నార్యులొద్దఁ రజదువుము తండ్రి.
వ. అని పలికి యసురలోకపురోహితుండును (భగవంతుండును) నయినశుక్రాచార్యు
కొడుకులఁ బ్రచండవిత్తులఁ జండామర్కుల రావించి సత్కరించి యిట్లనియె.
- శా. అంధప్రక్రియ నున్న వాఁడు వలుకం రడన్తప్రతాపక్రియా
గంధం బించుక లేదు మీరు గురువుల్ రగారుణ్యచిత్తుల్ మనో
బంధుల్ మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు మముం రబాటించి యీబాలకుక్
గ్రంథంబుల్ సదివించి నీతికుశలుం రగావించి రక్షింపఁరే. 132
- వ. అని పలికి వారలకుఁ బ్రహ్లాదు నప్పగించి తోడ్కొని పొం డనిన వారును దనుజ
రాజకుమారుని గొనిపోయి యతనికి సవయస్కులగుసహశ్రోతల ననురకుమా
రులం గొందఱం గూర్చి. 133
- ఉ. అంచితభక్తితోడ దనురజాధిపగేహసమీపముం బ్రవే
శించి సురారిరాజసుతుఁ రజేకొని శుక్రకుమారకుల్ పఠిం
పించిరి పాఠయోగ్యములు రపెక్కులు శాస్త్రము లాకుమారుఁ డా
లించి పఠించె నన్నియుఁ జరలింపనివైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁ డై. 134
- క. ఏపగిది వారు సెప్పిన, నాపగిదిం జదువుఁ గాని రయట్టి ట్టని యా
క్షేపింపఁడు దా నన్నియు, రూపించిన మిథ్య లని నిరూఢమసిషన్. 135
- శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేగిన సురేంద్రద్రారాతి శంకాన్విత
స్వాంతుం డై నిజనందనుక్ గురువు లేరజాడం బఠింపించిరో
భ్రాంతుం డేమి పఠించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహాసాధాంతరాసినుఁ డై. 136
- ఉ. మోదముతోడ దైత్యకులరముఖ్యుఁడు రమ్మని చీరఁ బంచెఁ బ్ర
హ్లాదకుమారకుక్ భవమహార్ణవతారకుఁ గామరోషలో
భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాదకఠోరకుం గలుపఁజాలమహాగ్రవసీకుతారకున్. 137
- వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుదెంచిన. 138
- శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియుత మై రయ్యుద్యోగ మారూఢసం
విత్సంపన్నుఁడ వైతివే చదివితే రజేదంబులుక్ శాస్త్రముల్

- వత్సా ర మ్మని చేరఁ జీరి కొడుకున్ శ వాత్సల్యసంపూర్ణుఁడై
యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభం శ డుత్కంఠ దీపింపఁగన్. 139
- క. అనుదినసంతోషణములు, జనిత శ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్ణయుగళితసదృశపణముల్. 140
- వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది సెప్పు మనినఁ గన్న
తండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డిట్లనియె. 141
- ఉ. ఎల్లశరీరభాదులకు శ ని ల్లనుచీకటిసూతిలోపలం
ద్రైశ్లక మీరు మే మనుమరతిభిమణంబున భిన్నులై ప్రవ
ర్తిలక సర్వమున్ నతనిరదివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవి శ నుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణి. 142
- వ. అని కుమారకుం డాడిన ప్రతిపక్షానురూపంబు లయినసల్లాపంబులు విని దాన
వేంద్రుండు నగుచు నిట్లనియె. 143
- క. ఎట్లాడిన నట్లాడుదు, రిట్టి ట్టని పలుక నెఱుంగ శ రితరుల శిశువుల్
దట్టించి యెవ్వ రే మని, వట్టించిరా బాలకునకుఁ శ బరపక్షంబుల్. 144
- శా. నాకుం జూడఁగఁ జోద్య మయ్యెడిఁ గదా శ నాతండ్రి యీబుద్ధి దా
నీకున్ లోపలఁ దోచెనో పరులు దురక్షితుల్ పఠింపించిరో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ వలికిరో శ యీదానవశ్రేణికి
వైకుంఠండు గృతాపరాధుఁ డతనిన్ శ వర్ణింప నీ కేటికిన్. 145
- మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులన్ శ స్రుక్ష్మించుటో సిద్ధులం
బరివేధించుటయో మునిప్రవరులన్ శ బాధించుటో యక్షకి
న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ శ నాశంబు నొందించుటో
హరి యంచున్ గిరి యంచు నేల చెడ మోహంధుండ వై పుత్రకా. 146
- వ. అనినఁ దండ్రిమాటలకుఁ బురోహితు నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డి ట్లనియె మోహ
నిర్మూలనంబు నేసి యెవ్వనియందుఁ దత్పరు లయి యెఱుక గలపురుషులకుం
బరులు దా రనియెడుమాయాకృతం బయినయనద్ధాహంబు గానంబడ దట్టిపర
మేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 147
- శా. అజ్ఞల్ గొందఱు నేము దా రనుచు మాశయం జెంది సర్వాత్మకుం
బ్రజ్జాలభ్య దురన్వయక్రమములన్ శ భాషింపఁగా నేర రా
జిజ్ఞాసాపథమందు మూఢులు గదా శ చింతింప బ్రహ్మదివే
దజ్ఞల్ తత్పరమాత్మ విష్ణు నితరుల్ శ దర్శింపఁగా నేర్దురే. 148
- తే. ఇను మయస్కాంతనన్నిధి శ నెట్లుభాగింత, మగు హృషీకేశునన్నిధిశనావిధమునఁ

గరఃకుచున్నదిదైవయోగమునజేసి, బ్రాహ్మణోత్తమచిత్తంబుభ్రాంతమగుచు.
 సీ. మందారమకరందమాధుర్యమునఁ దేలు, మధుపంబు ఘ్రావునేర మదనములకు
 నిర్మలమందాకిరసీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
 లలితరసాలపగ్గలపఖాది యై చొక్కు, కోయిల సేరునేర కుటజములకుఁ
 బూర్ణేందుచంద్రికాసస్ఫురితచకోరక, మరుగునే సాంద్రసీహారములకు
 తే. నంబుజోదరదివ్యపారదారింద, చింతనామృతపానవిశేషమత్త
 చిత్త మేరితి సతరంబుఁ జేర నేర్పు, వినుతగుణశీల మాటలుర వేయు నేల.

వ. అనిన విని గోపించి రాజసేవకుం డైనపురోహితుండు ప్రహ్లాదుం జూచి తిర
 స్కరించి యిట్లనియె. 151

ఉ. పంచశరద్వయస్కుండపుర బాలుండ వించుక గాని లేవు భా
 పించెడు తర్కవాక్యములుర సెప్పినశాస్త్రములోనియర్థ మొ
 క్కించుక యైనఁ జెప్ప వసురేంద్రునిముందట మాకు నాదలల్
 వంచుకొనంగఁ జేసితివిర వైరివిభూషణ వంశదూషణ. 152

చ. తనయుఁడు గాఁడు శాత్రువుఁడుర దానవభర్తకు వీడు దైత్యచం
 దనవనమందుఁ గంటకయురతక్షితిజాతముధంగిఁ బుట్టినాఁ
 డనవరతంబు రాక్షసకురలాంతకుఁ బ్రస్తుతి సేయు చుండు దం
 డనమునఁ గాని శిక్షలకుర డాయఁడు పట్టుఁడు కొట్టుఁ దుద్ధతిన్. 153

క. ఈపాపనిఁ జదివెంతుము, నీపాదము లాన యింక ర నిపుణతతోడం
 గోపింతుము దండింతుము, కోపింపకు మయ్య దనుజరకుంజర వింటే. 154

వ. అని మఱియు నారాచపాపనికి వివిధోపాయంబులం బురోహితుండు వెఱపుఁ
 జూపుచు రాజసన్నిధిం బాపి తోడుకొని పోయి యేకాంతంబున. 155

క. భార్గవనందనుఁ డతనికి, మార్గము సెడ కుండఁ బెక్కుమాటులు నిచ్చల్
 వర్గత్రితయము సెప్పె ననర్గళ మగుమతివిశేష మమర నరేంద్రా. 156

వ. మఱియు గురుండు శిష్యునకు సామదానభేదదండోపాయంబు లన్నియు నెఱిం
 గించి నీతికోపిదుం డయ్యె నని నమ్మి నిశ్చయించి తల్లికి నెఱింగించి తల్లిచేత
 నలంకృతుం డయినకులదీపకు నవలోకించి. 157

ఉ. త్రిప్పకు మన్న మామతముర దీర్ఘము లైన త్రివర్గపాఠముల్
 దప్పకు మన్న నేడు మనరదైత్యవశేణ్యునిమోల నేము ముఁ
 చెప్పినసీతిఁ గాని మఱిర సెప్పకు మన్న విరోధనీతుల
 విప్పకు మన్న దుష్ట మగురవిష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్. 158

వ. అని బుజ్జగించి దానవేశ్వరునిసన్నిధికిం దోడితెచ్చిన. 159

సీ. అడుగడ్డనకు మాధరవానుచింతనసుధా, మాధుర్యమున మేనుర మఱచువాని

- నంభోజగర్భాదు ర్లభ్యసింపగ లేని, హరిభక్తిపుంభావ ర్మైనవాని
మాతృగర్భము సొచ్చి ర్మన్నది మొదలుగాఁ జత్తమచ్యుతుమీఁదఁ ర్జేర్చువాని
నంకించి తనలో నర్నఖలప్రపంచంబు, శ్రీ విష్ణుమయ మని ర్చెలఁగువాని
తె. వినయకారుణ్యబుద్ధివిరవేకలక్ష, ణాదిగుణముల కాటప ర్ట్టయినవాని
శిష్యుబుధలోకసంభావ్యుఁడని గురుఁడు, ముందఱికి ద్రొబ్బితండ్రికి ర్మొక్కుమ
క. శిష్యించితి మన్యము లగు, పక్షంబులు మాని నీతిరపారగుఁ డయ్యెన్ [నును.
రత్నోపశాధీశ్వర, పీఠీంపుము నీకుమారునివిద్యాబలమున్. 161
- వ. అని పలికిన శుక్రకుమారకువచనంబు లాకర్ణించి దానవేంద్రుండు దనకు దండ
ప్రణామంబు చేసి నిలుచున్నకొడుకును దీవించి బాహుదండంబు సాచి ది
గ్గనన్ డగ్గఱం దిగిచి గాఢాలింగనంబు సేసి తనతోడలమీఁద నిడుకొని చుంచు
దువ్వి చిబుకంబుఁ బుడికి చెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతి
రేకసంజనితబాష్పనలిలబిందునందోహంబుల నతనివదనారవిందంబు దడుపుచు
మందమధురాలాపంబుల నిట్లనియె. 162
- శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరిగెన్ ర్శోధించి యే మేమి సం
1 వేద్యాంశంబులు సెప్పిరో గురువు లేరవెంటం 2 వితింపించిరో
విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెద భవర్షిజ్ఞాతశాస్త్రంబులోఁ
బద్యం బొక్కటి సెప్పి సార్థముగఁ దార్తృర్యంబు భాషింపుమా. 163
- శా. నిన్నున్ మెచ్చరు నీతిపాతమహిమన్ ర్నీతోడిదైత్యార్థకుల్
గన్నా రన్నియుఁ జెప్ప నేర్తురు గదా ర్గ్రంథార్థముల్ దక్షులై
యన్నా యెన్నఁడు నీవు నీతివిదుఁ డా ర్దంఁచున్ మహావాంఛతో
నున్నాడన్ నను గన్నతండ్రి భవదీరయోత్సర్వముం జూపవే. 164
- వ. అనినం (గన్న)తండ్రికి (బ్రయనందనుం డయిన)ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 165
- క. చదివించి నను గురువులు, చదివిత ధర్మార్థముఖరర్శాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మర్మమెల్లఁ ర్జదివితఁ దండ్రి. 166
- మ. తనుహృద్భావల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ ర్దానత్యమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయున్ ర్సంకీర్తనల్ చింతనం
బనునీతోమ్మిదిభక్తిమార్గముల సర్వార్వాత్మ హరిన్ నమ్మి న
జ్ఞుఁడై యుండుట భద్ర మంచుఁ దలఁతున్ ర్నత్యంబు దైత్యోత్తమా. 167
- శా. లంఘేందూదయముల్ మహాబధిరశంఖారావముల్ మూకన
ద్గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవహూకాంక్షల్ గృతఘ్నావలీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుర్రబద్ధవ్యముల్ క్రోడస
ద్గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితులరిర క్తవ్యర్థసంసారముల్. 168

- సీ. కమలాక్షు నర్చించుకరములు కరములు, శ్రీనాథు వర్ణించుకరహ్వ జహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచుమాడ్కులు చూడ్కులు, శేషశాయికి మొక్కుశిరము
విష్ణు నాకర్ణించుకేనులు వీనులు, మధునైరిఁ దవలిననమనము మనము [శిరము
భగవంతు వలగొనురపదములు పదములు, పురుషోత్తమునిమూఁదిబుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవునిఁ జింతించుకదనము దినము, చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించుచదువు చదువు
కుంభినీధపుఁజెప్పెడిరగురుఁడు గురుఁడు, తండ్రి హరిఁజేరుమనియెడితండ్రి తండ్రి.
- సీ. కంజాక్షునకుఁ గానికాయంబు కాయమే, పవనకుంభితచర్మభస్తిగాక
వైకుంఠుఁ బాగడనిరవక్త్రంబు వక్త్రమే, ధమధమధ్వనితోడిరథక గాక
హరిపూజనము లేనిహస్తంబు హస్తమే, తరుశాఖనిర్మితదర్శి గాక
కమలేశుఁ జూడనిరకన్నులు కన్నులే, తనుకుడ్యజాలరంద్రములు గాక
- ఆ. చక్రిచింత లేనిరజన్మంబు జన్మమే, తరళనలలబుద్ధురదంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేనిరవిబుధుండు విబుధుఁడే, పాదయుగముతోడిరపశువు గాక. 170
- సీ. సంసారజీమూతరసంఘంబు విచ్చునే, చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక
తాపత్రయాభీలదావాగ్ను లాఱునే, విష్ణుసేవామృతరవృష్టి లేక
సర్వంకపాఠాఘరజలరాసు లింకునే, హరిమనీపాబడరబాగ్ని లేక
ఘనవిపద్ధాధాంధరకారంబు లడఁగునే, పద్మాక్షునుతిరవిరప్రభలు లేక
- తే. నిరుపమానునరావృత్తిరనిష్కళంక, ముక్తినిధిఁ గాన వచ్చునేర ముఖ్య మైన
శార్ఙ్గకోదండచింతనాంజనము లేక, తామరసగర్భునకు నైన రదానవేంద్ర. 171
- ప. అని యివ్వధంబున వెఱపు మఱపు నెఱుంగక యులుకు సెడి పలికెడికొడుకునుడు
పులు సెపులకు ములుకులక్రియ నొదవినఁ బెదపు లదరం గదురుచు నుదరిపడి
గురునుతునిం గనుంగొని విమతకథనంబులు గఱపినాఁడ వని దానవేంద్రుం
డి ట్లనియె. 172
- చ. పటుతరసీతిశాస్త్రచయరపారగుఁ జేసెద నంచు బాటు నీ
పటు గొనిపోయి వానికి నరనర్హము లైనవిరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాఁడవు భృగుప్రవరుండ వటంచు నమ్మితిం
గటకట బ్రహ్మణాకృతివిర గాక యథార్థము బ్రహ్మణుండవే. 173
- క. 'ధర్మేతరవర్తనులును, దుర్జైత్రులు నైనజనుల రదురితము లొందుకొ
మర్తములు గలఁచి కల్తప, కర్మల రోగములు మ్రొదురకైవడి విప్రా. 174
- ప. అనిన రాజనకుఁ బురోహితుం డి ట్లనియె. 175
- డి. తప్పలు లేవు మావలన రదానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
సెప్పము క్రూరు లై పరులుఁ జెప్పురు మీచరణంబులాన ను

మైప్పుడు మీకుమారులకు రనితయు నై జమనీప యెవ్వరుం

జెప్పిపాటి గాదు ప్రతిరచితఁ దలంపుము నేర్పుకై వడిన్. 176

క. మిత్రులము పురోహితులము, పాత్రుల మే మదియుఁ గాక రభార్గవులము నీ

పుత్రుని నిటువలె జేయఁగ, శత్రులమే దైత్యజలధిరచంద్రమ వింటే. 177

వ. అనిన గురునందనుం గోపింపక దైత్యవల్లభుండు గొడుకు నవలోకించి యిట్లనియె.

క. ఒజ్జలు సెప్పనియీమతి, మజ్జాతుండ నైననీకు రమతి యెవ్వరిచే

నుజ్జత మయ్యె బాలక, తజ్జనులం బేరుకొనుము రతగ నామోలన్. 179

వ. అనినఁ దండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 180

ఉ. అచ్చపుఁజీఁగటం బడి గృహవ్రతు లై విషయప్రవిష్టు లై

చచ్చుచుఁ బుట్టుచుఁ మరలఁ రజర్వితచర్మణు లై నవారికిం

జెచ్చురఁ బుట్టినే పరులు ర సెప్పిన నైన నిజేచ్చు నైన నే

మిచ్చిన నైనఁ గానలకురనేఁగిన నైన హరిప్రబోధముల్. 181

ఉ. కాననివాని నూతగొని ర కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్

గాననిభంగిఁ గర్తములు రగైకొని కొందఱు కర్తబద్ధు లై

కానరు విష్ణుఁ గొందఱు అట రగందు రకించిననైష్ఠవాంఘ్రినం

స్థానరజోభిషిక్తు లగురసంహృతకర్తులు దానవేశ్వరా. 182

శా. శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రక్షింనాథ వే యేటికిఁ

గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు

ర్వేధఁ దాటఁగ వచ్చునే సుతపథామీనోగ్రవాంఛామద

కోరోధోల్లాలవిశాలసంస్కృతిమహారఘోరామితాంభోనిధిన్. 183

వ. అని పలికినకొడుకును ధిక్కరించి మక్కువ సేయక రక్కసులతోడ దనతొడల

పై నుండ నీక గొబ్బున దిగద్రొబ్బి నిబ్బరంబు లగుకోపతాపంబులు దీపింప

వేడిచూపుల మింట మంట లెగయ మంత్రులం జూచి యిట్లనియె. 184

శా. కోడం బై వినతండ్రిఁ జంపె నని తాఁ రగోధించి చిత్తంబులో

విడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిఁ రవిద్యేషికిఁ భక్తుఁ డై

యోడం డక్కట ప్రాణవాయువులు వీరఁ జొప్పించు చున్నాఁడు నా

తోడఁ వైరము వట్టై నిట్టిజనకద్రోహిఁ మహిం గంటిరే. 185

వ. అని రాక్షసవీరుల నీక్షించి యిట్లనియె. 186

—◆◆◆ హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట. ◆◆◆—

శా. పంచాబ్దంబులవాఁడు తండ్రి నగునారపక్షంబు నిందించి య

త్కించిద్భీతియు లేక విష్ణు నహితుం రగీర్తించు చున్నాఁడు వ

ల్లంచుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్రాకారత వ్యాధి జ

- న్యైచే వీని వధించి రండు దనుజుల్ శ్రమిమిపటుత్వంబులన్. 187
- శా. అంగవ్రాతములోఁ జిత్తకుడు దురష్టాంగంబు ఖండించి శే
మాంగశ్రేణికి రక్ష సేయుక్రియ నీరయజ్ఞం గులద్రోహి దు
స్సంగం గేశవపక్షపాతి నధముం శ్ర జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదం గులము నిర్దోషంబు గావించెదన్. 188
- క. హంతవ్యుడు రక్షింపను, మంతవ్యుడు గాఁడు యమునిమందిరమునకున్
గంతవ్యుడు వధమున కుప, రంతవ్యుం డనక చంపిరం డీపడుచున్. 189
- వ. అని దానవేంద్రుం డానతిచ్చిన వాఁడికోటలు గలరక్కనులు పెక్కుండు శూల
హస్తై వక్త్రంబులు దెఱచిగాని యుబ్బి బొబ్బ లిడుచు ధూమసహితదావ
దహనంబునుంబోలె దానుసంకాశంబు లయిన కేశంబులు మెఱయ భేదన
వాదనచ్చేదనంబులు సేయుచు. 190
- ఉ. బాలుడు రాచనిడ్డడు క్రూపాళుడు సాధుడు లోకమాన్యసం
శీలుడు వీఁ డవధ్యుఁ డని శచిక్కుక స్రుక్కుక కూరిచిత్తులై
శూలములం దదంగముల శ్రుస్థిరులై ప్రహరించి రుగ్రవా
చాలత నందఱుఁ దివిజశత్రుఁడు వల్దనఁ డయ్యె భూవరా. 191
- చ. పలువురు దానవుల్ వైకుంఠ శ్రీ బాలునిదేహము లేతమాత్రము
'న్నొలియదు లోపల' రుధిర శ్రముబ్బదు కందదు శల్యసంఘముల్
నలియదు దృష్టివైభవము శ్రనష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం
బొలియదు నూతనశ్రమము శ్రవుట్టదు ²పట్టదు దీనభావమున్. 192
- ఉ. తన్ను నిశాచరుల్ వైకుంఠ శ్రీ దైత్యకుమారుడు మాటిమాటి కొ
పన్నగశాయి యోదనుజశ్రభంజన యోజగదీశ యోమహా
పన్నశరణ్య యోనిఖిల శ్రీపావన యంచు నుతించు గాని తా
గన్నుల నీరు దేఁడు భయశంకంపనమేతుఁడు గాఁడు భూవరా. 193
- ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు శ్రీ బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలోఁ
దూఱఁడు ఘోరకృత్య మని శ్రదూఱఁడు తండ్రిని మిత్రవర్గముం
జీరఁడు మాతృసంఘము వశించునువర్ణగృహంబులోనికిం
దూఱఁడు కావరే యనఁడు శ్రతాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. 194
- వ. ఇట్లు సర్వాత్మకం బై యిట్టి దట్టి దని నిర్దేశింప రానిపరబ్రహ్మంబు దాన యై
యమ్మహావిష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి తన్నయుం డయి పరమానందంబునం
బొంది యున్న ప్రహ్లాదునియందు రాక్షసేంద్రుండు దనకింకరులచేతం జేయించు
చున్న మారణకర్తృంబులు పాపకర్తునియందుఁ బ్రయుక్తంబులైన సత్కారంబు
లుం బోలె విఫలంబు లగుటం జూచి. 195

- ఉ. శూలములన్ నిశాచరులు శ్రుక్కక దేహము నిగ్రహింపగా
బాలుడు నేలపై బడడు శపాఱడు చావడు తండ్రి నైన నా
చాలికి వచ్చి చక్రధరుపక్షము మానితి నంచు బాదముల్
ఫాలము సోఁక మొక్క డనరపాయత నొందుట కేమి హేతువో. 196
- వ. అని శంకించుచు. 197
- సీ. ఒకమాటు దిక్కుంభీరయాథంబుఁ దెప్పించి, కెరలి డింభకునిద్రోక్కింపఁబంపు
నొకమాటు విషభీకరోరగ శ్రేణులఁ, గడువడి నర్భకుఁ గఱవఁ బంపు
నొకమాటు హేతిసంఘా గ్రానలములోన, విసరి కుమారునిరేవ్రేయఁ బంపు
నొకమాటు కూలంక శ్రోట్లోలజలధిలో, మొత్తించి శాబకు శ్రముంపఁ బంపు
- ఆ. విషముఁ బెట్టఁ బంపు శ్రవిదళింపఁగాఁ బంపు, దొడ్డకొండచఱులఁద్రోయఁ బంపుఁ
బట్టి కట్టఁ బంపు శ్రబాధింపఁగాఁ బంపు, బాలుఁ గినిసి దనుజశపాలుఁ డధిప.
- సీ. ఒకవేళ నభిచారరహోమంబు సేయించు, నొకవేళ నెండల శ్రనుండఁ బంచు
నొకవేళ వానల శ్రనుపహతి నొందించు, నొకవేళ రంధ్రంబు శ్రలుక్కుఁబట్టు
నొకవేళఁ దనమాయశ్రనొదవించి బెగడించు, నొకవేళ మంచునశ్రనొంటి నిలుపు
నొకవేళఁ బెనుగాలి శ్రకున్నుఁ గావించు, నొకవేళఁ బాఱించు శ్రనుర్వియందు
తే. నీరు నన్నంబు నిడ నీక శ్రనిగ్రహించు
గళల నడిపించు టువ్వించు శ్రగండశిలల
గదల వ్రేయించు సేయించు శ్రఘనశరములఁ
గొడుగు నొకవేళ నమరారి శ్రక్రోధి యగుచు. 199
- వ. మఱియు ననేకమారణోపాయంబులఁ బాపరహితుం డైనపాపనిరూపు మాప
లేక యేకాంతంబున దురంతచింతాపరిశ్రాంతం డయి రాక్షసేంద్రుండు దన
మనంబున. 200
- ఉ. ముంచితి వార్ధులన్ గదల శ్రమొత్తితి శైలతటంబులందు ద్రో
బ్బించితి శస్త్రరాజఁ బాడిరపించితి మీఁద నిభేంద్రపంక్తి తో
ప్పించితి ధిక్కరించితి శరపించితి ఘోరదవాగ్నులందుఁ ద్రో
యించితిఁ బెక్కుపాట్ల నలరయించితిఁ జావఁ డిదేమి చిత్రమో. 201
- చ. ఎఱుగడు జీవనాపధము శ్రలెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలడు నైజతేజమునఁ శ్రదధ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలి
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకనిరమేషము దైనయము నొందఁ డింక నే
తెఱుగునఁ ద్రుంతు వేనఁతి శ్రదివ్యము వీనిప్రభావ మెట్టిదో. 202
- వ. అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్చేఘం డనుమునికుమారుండు దండ్రిచేత యాగ
పశుత్వంబునకు దత్తుం డయి తండ్రి తనకు నపకారి యని తలంపక బ్రదికిన
చందంబున. 203

- క. ఆగ్రహమున నే జేసిన, నిగ్రహములు పరులతోడ ర నెఱి నొకనాడు
విగ్రహములనుచు బలుకడ, నుగ్రహములుగా స్థలించునొవ్వడు మదిలోన్.
- వ. కావున వీడు మహాప్రభావసంపన్నుండు వీని కెందును భయంబు లేదు వీని
తోడివిరోధంబునం దనకు మృత్యువు సిద్ధించు నని నిర్ణయించి చిన్నబోయి
ఖన్నుం డై ప్రసన్నుండు గాక క్రిందు నూచుచు విషణ్ణుం డై చింతనంబు
నేయు చున్న రాజునకు మంతనంబున జండామర్కు లిట్లనిరి. 205
- శా. శుభ్రఖ్యాతివి నీ ప్రతాపము మహాశోచోద్యంబు దై త్యేంద్ర రో
షభ్రాయుగ్ధ విజృంభణంబున దిగీశవ్రాతముం బోరులన్
విభ్రాంతంబుగ జేసి యేలితి గదా విశ్వంబు వీ డెంత యీ
దభోక్తుల్ గుణదోష హేతువులు చింతం బొంద నీకేటికిన్. 206
- శా. వక్రం డైన జనుండు వృద్ధగురు సేవంజేసి మేధానయో
పక్రాంతి విలసిల్లు మీఁదట వయఃసాకంబుతో బాలకున్
శక్రద్వేషణబద్ధ జేయుము మదిం జాలింపు మీరోషమున్
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితఁడు ర నుశ్రీయుతుం డయ్యెడున్. 207
- వ. అని గురువుత్తులు వలికిన రాక్షసేశ్వరుండు గృహస్థులైన రాజులకు నుపదేశింపఁ
దగిన ధర్మార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపు డని యనుజ్ఞ సేసిన వారు
నతనికిఁ ద్రివర్గంబు నుపదేశించిన నతండు రాగద్వేషంబులచేత విషయాసక్తు
లైన వారలకు గ్రాహ్యంబు లైన ధర్మార్థకామంబులు దనకు నగ్రాహ్యంబు అని
యును వ్యవహార ప్రసిద్ధికొఱ కైన భేదంబు గాని యాత్మ భేదంబు లేదనియును
ననర్థంబులయం దర్థకల్పన సేయుట దిగ్భ్రమం బనియును నిశ్చయించి గురూప
దిష్ట శాస్త్రంబులు మంచి వని తలంపక గురువులు దమగృహస్థకర్మానుష్ఠానం
బులకుం బోయిన సమయంబున. 208
- క. ఆటలకుఁ దన్ను ర మ్మని, పాటించి నిశాటనుతులు ర భాషించిన దో
పాటకులేంద్రకుమారుడు, పాటనమున వారి జేరి ప్రజ్ఞాన్వితుం డై. 209
- క. చెప్పె డొకచదువు మంచిది, చెప్పెడి దగులములు సెపులు ర సిందట గొనఁగా
జెప్పెడు మనయెడ నొజ్జలు, సెప్పెద నెకచదువు వినుడు ర చిత్తము లలరన్.
- వ. అని రాజకుమారుండు గావున గరుణించి సంగడికాండ్రతోడ నగియెశించందం
బున గ్రీడలాడుచు నమానవయస్కులైన దైత్యకుమారుల కెల్ల నేకాంతంబున
నిట్లనియె. 211
- ఉ. బాలకులార రండు మనఃప్రాయపుబాలురు కొంద టుద్విపైఁ
గూలుట గంటిచే గురుడు ర కూరు డనర్థచయంబునందు దు
శ్శీలత నర్థకల్పనము ర జేసెడి గ్రాహ్యము గాదు శాస్త్రముల్

మే లెఱిగించెదన్ వినిన సమీకు నిరంతరభద్ర మయ్యెడిన్.

212

ప. వినుండు సకలజన్మంబులందును ధర్మార్థాచరణకారణం బయినమానుషజన్మంబు దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు దుర్గమం బదియు శతవర్షపరిమితం బైనజీవిత కాలంబున నియతం బై యుండు నందు సగ మంధకారబంధురం బయి రాత్రి రూపంబున నిద్రాదివ్యవహారంబుల నిరర్థకం బయి చనుఁ జిక్కినపంచాశ ద్వత్సరంబులందును బాల్యకై శోరకౌమారాదివయోవిశేషంబుల వింశతి హోయనంబులు గడచు కడమముప్పదియబ్దంబులు నింద్రియంబులచేతఁ బట్టు వడి దురవగాహంబు లయినకామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబు లను పాశంబులం గట్టువడి విడివడ నమర్థండు గాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయ మాణమైనతృప్తికు లోనై భృత్యతస్కరవణిక్కర్తృంబులఁ బ్రాణహాని యైన నంగీకరించి పరాధంబుల నర్థించుచు రహస్యసంభోగచాతుర్యసౌందర్యవిశేషం బుల దైర్యవల్లికాలవిత్రంబు లయినకళత్రంబులను మహానీయమంజులమధురాలాపంబులు గలిగి వశు లయినశిశువులను శీలవయోరూపధన్య లగుకన్యలను వినయవివేకవిద్యాలంకారు లయినకుమారులను గామితఫలప్రదాత లగుభ్రాత లను మమత్వప్రేమదైన్యజనకు లయినజననీజనకులను సకలసౌజన్యసింధువు లయినబంధువులను ధనకనకవస్తువాహనసుందరంబు లయినమందిరంబులను సుక రంబు లైనపశుభృత్యనికరంబులను వంశపరంపరాయత్రంబు లయినవిత్రంబు లను వర్జింప లేక సంసారంబు నిర్జించునుపాయంబుఁ గానక తాతువర్గంబున నిర్గమవ్వారశూన్యం బయినమందిరంబుఁ జేరి చుట్టువడి వెడలెడిపాలవంబు సాలక తగులువడుకీటకంబుచందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృతకర్తృబద్ధుం డై శిశ్నో దరాదిసుఖంబులఁ బ్రమత్తుం డయి నిజకుటుంబపోషణపారవశ్యంబున విరక్తి మార్గంబుఁ దెలియ నేరక స్వకీయపరకీయభిన్న భావంబున నంధకారంబునం బ్రవేశించుం గావునఁ గౌమారసమయంబున మనీషాగిష్ఠం డై పరమభాగవతధర్మం బు ననుష్ఠింప వలయు దుఃఖంబులు వాంఛితంబులు గాక చేకులుభంగి సుఖంబు లును గాలానుసారంబు లై లభ్యంబు లగుం గావున వృథాప్రయాసంబున నాయు ర్వ్యయంబు సేయంజనదు హరిభజనంబున మోక్షంబు సిద్ధించు విష్ణుండు సర్వ భూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు ముముక్షు వైనదేహికి దేహావసాన పర్యంతంబు నారాయణచరణారవిందసేవనంబు గర్తవ్యంబు.

213

సీ. కంటిరే మనవారు సమనులు గృహస్థులై, విఫలులై కైకొన్న స వెట్టితనము భద్రార్థులై యుండి స పాయరు సంసారపద్ధతి నూరక స పట్టువడిరి కలయోనులందెల్ల స గర్భాద్యవస్థలఁ బురుషుండు దేహి యై స పుట్టు చుండుఁ ద న్నెఱుంగఁడు కర్మతంత్రుం డై కడపట, ముట్టఁడు భవశతరములకు నయిన ఆ. దీన శుభము లేదు స దివ్యకీర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టి పుట్టి స చచ్చి చచ్చి

పౌరల నేల మనకుఁ రబుట్టని చావని, త్రోవ వెదకికొనుట రదొడ్డుబుద్ధి. 214

శా. హాలాపానవిజృంభమాణమదగర్రాతీతదేహలోలన
ద్బాలాలోకనశృంఖలానిచయసంబధాత్తుఁడై లేశముఁ
వేలానిస్సరణంబు గానక మహావిద్యాంనుడుం గామినీ
హేలాకృష్టకురంగ శాబక మగుఁ రహీనస్థితిఁ వింటిచే.

215

ఆ. విషయనక్తు లైనరవిబుధాహితులతోడి, మనికి వలదు ముక్తిమార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు ర నాశ్రయింపుఁడు ముక్త, సంగజనులఁ గూడి రతైశవమున.

వ. కావున విషయంబులఁ జిక్కువడినరక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబు గాదు
రమ్య మయ్యును బహుతరప్రయాసగమ్య మని తలంతిరేనిఁ జెప్పెద సర్వ
భూతాత్మకుం డై సర్వదిక్కానిస్థిం డై బ్రహ్మ కడపలగాఁ గలచరాచరస్థుల
నూత్నజీవసంఘంబులందును సభోవాయుకుంభినీసలిల తేజంబు లనియెడుమహా
భూతంబులయందును భూతవికారంబు లయినఘటపటాదులయందును గుణసా
మ్యం బయినప్రధానమందును గుణవ్యతికరం బైనమహత్తత్వాదియందును రజ
స్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుం డవ్యయుం డీశ్వరుండు పరమాత్మ
పరబ్రహ్మ మనియెడువాచకశబ్దంబులు గల్గి కేవలానుభవానందస్వరూపకుండు
నవికల్పితుండు ననిర్దేశ్యుండు నయినపరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకం బైనతనదివ్య
మాయచేత సంతర్హితైశ్వర్యుం డై వ్యాప్యవ్యాపకరూపంబులంజేసి దృశ్యుం
డును ద్రవ్యయు భోగ్యుండును భోక్తయు నయి నిర్దేశింపం దగి వికల్పితుం డై
యుండుఁ దత్కారణంబున నాసురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును ద
యానుహృద్భావంబులు గర్తవ్యంబులుదయా (సుహృద్భావంబులు) గల్గిన సభో
క్షుజుండు సంతసించు ననంతం డాద్యుండు హరి సంతసించిన నలభ్యం బెయ్యది
యులేదు జనార్దనచరణసరసీరుహయుగళస్సరణనుధారనపానపరవశుల మైతిమే
ని మనకు దైవవశంబున నకాంక్షితంబు లై సిద్ధించు ధర్మార్థకామంబులుఁ గాంక్షి
తం బై సిద్ధించు మోక్షంబును నేల త్రివర్గంబును నాత్మవిద్యయుం దర్కదండనీతి
జీవికాదు లన్నియుఁ ద్రైగుణ్యవిషయంబు లైనవేదంబులవలనం బ్రతిపాద్యం
బులు నిస్సైగుణ్యలక్షణంబునం బరమపురుషుం డైనహరికి నాత్మసమర్పణంబు
సేయుట మేలు పరమాత్మ తత్త్వజ్ఞానోదయంబునం జేసి స్వపరభ్రాంతి సేయక
పురుషుండు యోగావధూత త్వంబున నాత్మవికల్పభేదంబునం గలలో గన్న విశే
షంబులభంగిం దభ్యం బనక మిభ్య యని తలంచు నని మఱియుఁ బ్రహ్లాదుం
డి ట్లనియె.

217

మ. నరుండుం దానును మైత్రితో మెలఁగుచుఁ ర నారాయణుం డింతయుఁ
వరున్ నారదసంయమిశ్వరునకుఁ ర వ్యాఖ్యానముం జేసె ముఁ
హరిభక్తాంప్రిపరాగశుద్ధతను లేరకాంతులే మహాకించునల్

- పరతత్త్వజ్ఞులు గాని నేరరు మదిక శ భావింప నీ జ్ఞానమున్. 218
- వ. తొల్లి నేను దివ్యదృష్టి గలనారదమహామునివలన సవిశేషం బయినయ్యాజ్ఞానం బును బరమభాగవతధర్మంబును వింటి ననిన వెఱుగుపడి దైత్యబాలకు లద్దనుజ రాజకుమారున కిట్లనిరి. 219
- ఉ. మంటిమి గూడి భార్గవకురమారకులొద్ద సనేకశాస్త్రముల్ వింటిమి లేడు నద్గురుఁడు శ వేటాకఁ డెన్నఁడు రాజశాల ము క్కంటికి నైన రాదు సారఁ గా వెలికిం జన రాదు నీకు ని హ్మంటకవృత్తి నెవ్వఁడు ప్రగల్భుఁడు సెప్పె గుణాధ్య చెప్పమా. 220
- క. సేవింతుము ని న్నెప్పుడు, భావింతుము రాజ వనుచు శ బహుమానములం గావింతుము తెలియము నీ, కీవీంతుమతిప్రకాశ శ మేక్రియఁ గలిగెన్. 221
- వ. అని యిట్లు దైత్యునందనులు ద న్నడిగినఁ బరమభాగవతకులాలంకారుం డైన ప్రహ్లాదుండు నగి తనకుఁ బూర్వంబునందు వినంబడిననారదుమాటలు దలంచి యిట్లనియె. 222
- శా. అక్షిణోగ్రతపంబు మందరముపై శ నర్థించి మాతండ్రి శుద్ధతాంతిం జని యుండఁ జీమగమిచేతఁ భోగించందంబునఁ భక్షింపంబడఁ బూర్వపాపములచే శ బాపాత్మకుం డంచు ముఁ రక్షస్సంఘముమీఁద నిర్జరులు సంరంభించి యుద్ధాధు లై. 223
- శా. ప్రస్థానోచితభేరిభాంకృతులతోఁ శ బాకారియుం దారు శౌర్యసైన్యంబుల నేగుదెంచినఁ దదీరయాటోపవిభ్రాంతు లై స్వస్థేమల్ దిగ నాడి పుత్రధనయోహమిత్రసంపత్కళా ప్రసానంబులు డించి పాటి రసురుల్ శ ప్రాణావనోద్యుక్తు లై. 224
- మ త్తకోకిలము. ప్రల్లదంబున వేల్పు లుద్ధతిఁ శ బాటి రాజనివాసముం గొల్లవెట్టి సమస్తవిత్తముఁ శ గ్రూరతం గొని పోవఁగా నిల్లు సాచ్చి విశేంకుఁ డై యమశరేశ్వరుం డదలించి మాతల్లిఁ దాఁ జెఱపట్టె సిగ్గునఁ ద ప్తయై విలపింపఁగాన్. 225
- వ. ఇట్లు సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱగొని పోవు చుండ నమ్మగుద కురరి యను పులుగుక్రియ మొఱ లిడినఁ దెరువున దైవయోగంబున నారదుండు పొడగని యిట్లనియె. 226
- ఉ. స్వర్భువనాధినాథ సురశస త్తమ వేల్పులలోన మిక్కిలిఁ నిర్భరపుణ్యమూర్తివి సురసితివి మానినిఁ బట్ట నేల యీ గర్భిణి నాతురఁ విడువు శ కల్పషమానసురాలు గాదు నీ

- దుర్భరరోషమున్ నిలుపు ర్దుష్టయుఁ డైననిలింపవైరిపై. 227
- వ. అనిన వేల్పుఁదపసికి వేయిగన్నులు గలగలువ యి ట్లనియె. 228
- ఉ. అంతనిధాన మైనదివిజాధిపునిర్యము దీనికుక్షి న
త్యంతనమ్మద్ది నుందెడి మరహత్తక కావునఁ దత్ప్రసూతిప
ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితార్భకు వజ్రముధారఁ ద్రుంచి ని
శ్చింతుఁడ నై తుదిఁ విడుతు రసిద్ధము దానవరాజవల్లభన్. 229
- వ. అని పలికిన వేల్పుఁతేనికిం దపసి యి ట్లనియె. 230
- శా. నిర్భీకుండు ప్రళస్తభాగవతుఁ డురన్నిద్రుండు జన్మాంతరా
విహృతాచ్యుతపాదభక్తిమహిమార్విష్టుండు దైత్యాంగనా
గర్భస్థుం డగుబాలకుండు బహుసంగ్రహాద్యపాయంబులఁ
దుర్భావంబునఁ బొంది చావఁడు భవద్యోర్దండవిభ్రాంతిఁ డై. 231
- వ. అని దేవముని నిద్దేశించిన సతనివచనంబులు మన్నించి తానును హరిభక్తుండు
గావున దేవేంద్రుండు భక్తిబాంధవంబున మాయవ్వను విడిచి వలగొని సుర
లోకంబునకుం జనియె మునీంద్రుండును మజ్జననియందుఁ బుత్రికాభావంబు సేసి
యూఱడించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతపు నీయుదరంబు
నఁ బరమభాగవతుం డయినప్రాణి యున్నవాఁడు తపోమహత్త్వంబునం గృతా
ర్థుం డై నీపెనిమిటి రాఁ గలం డందాఁగ నీ విక్కడ నుండు మనిన సమ్మతించి.
- శా. యోపారత్నము నాభదైవత విశాలోద్యోగ మాతల్లి ని
ర్వైషమ్యంబున నాభురాక మదిలో ర్వాంఛించి నిర్దోష యై
యీషద్భీతియు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛన్ విచారించి శు
శ్రూషల్ సేయుచు నుండె నారదునకుఁ ర్సువ్యక్తశీలంబునన్. 233
- వ. ఇట్లు దనకుఁ బరిచర్య సేయుచున్నదైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరక్షావిశారదుం
డైననారదుండు నిజసామర్థ్యంబున సభయం బిచ్చి గర్భస్థుండ నైననన్ను నుద్దే
శించి ధర్మతత్త్వంబును నిర్మలజ్ఞానంబును నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ దద్దయుం
బెద్దకాలంబునాటివినికి గావున నాటది యగుటంజేసి పరిపాటి దప్పి నూటి
లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృప గలనిమిత్తంబున. 234
- క. వెల్లిగొని నాటనుండియు, నుల్లసితం బైనదైవరయోగంబున శో
భిల్లెడు మునిమత మంతయు, నుల్లంబున మఱపు వుట్ట ర్దొకనాఁ డైనన్. 235
- ఆ. వినుఁడు నాదుపలుకు ర్విశ్వసించితిరేని, సతుల కయిన బాలరజనుల కయినఁ
డెలియ వచ్చు మేలు ర్దేహాద్యహంకార,దళననిపుణ మైనశతపసిమతము. 236
- వ. అని నారదోక్తప్రకారంబున బాలకులకుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె నీశ్వరమూర్తి
యైనకాలంబునంజేసి వృక్షంబుగలుగు చుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధ
నాపక్షిణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబు లయిన తెఱింగున దేహంబులకుం గొని

షడ్భావవికారంబు లాత్మకులే వాత్మ నిత్యుండు క్షయరహితుండు శుద్ధుండు
క్షేత్రజ్ఞుండు గగనాదులకు నాశ్రయుండుఁ గ్రియాశూన్యుండు స్వప్రకాశుండు
నృప్తిహేతువు వ్యాపకుండు నిస్సంగుండుఁ బరిపూర్ణుండు నొక్కఁడు నని వివేక
సమర్థుంబు లగునాత్మలక్షణంబులు పండ్రెండు నెఱుంగుచు దేహదులందు
మోహజనకంబు లగునహంకారమమకారంబులు విడిచి పసిండిగనులు గలనెల
వున విభాజిమానకనకలేశంబు లైనపాపాణాదులందుఁ బుటంబు వెట్టి వహ్ని
యోగంబునఁ గరంగ నూది హేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబుఁ
బడయుభంగి నాత్మకృతకార్యకారణంబుల నెఱింగెడినేర్పరి దేహంబునం దాత్మ
సిద్ధికొఱకు నయినయుపాయంబునంజేసి బ్రహ్మభావంబుఁ బడయు మూలప్రకృతి
యు మహదహంకారంబులును బంచతంత్రంబులు నివి యెనిమిదియుం బ్రకృ
తు లనియును రజస్వత్త్వతమంబులు మూఁడును బ్రకృతిగుణంబు లనియును
గర్భేంద్రియంబు లయినవాక్పాణిపాదపాయాపస్థంబులును జ్ఞానేంద్రియంబు
లైనశ్రవణయనరససాత్త్వగ్ధృణంబులును మనంబును మహిసలీలతేజోవాయు
గగనంబులును నివి పదాఱును వికారంబు లనియును గపిలాదిపూర్వాచార్యుల
చేతఁ జెప్పం బడియె సాక్షిత్వంబున నీయిరువదేడింటిని నాత్మ గూడి యుండుఁ
బెక్కింటికూటవ దేహ మదియు జంగమసావరరూపంబుల రెండువిధంబు
లయ్యె మూలప్రకృతి మొదలయినవర్గంబునకు వేతై మణిగణంబులం జూచ్చి
యున్ననూత్రంబుచందంబున నాత్మ యిన్నింటియందునుం జూచ్చి దీపించు
నాత్మకు జన్మస్థితిలయంబులు గలవంచు మిథ్యాతత్పరులు గాక వివేకశుద్ధమైన
మనంబునంజేసి విచారించి దేహంబునం దాత్మ వెదక వలయు నాత్మకు నవస్థలు
గలయట్లుండుఁ గాని యవస్థలు లేవు జాగరణస్వప్నసుషుప్తులనువృత్తు లెవ్వని
చేత నెఱుంగంబడు నతం డాత్మ యంద్రు కుసుమధర్మంబు లయినగంధంబుల
చేత గంధాశ్రయం డయినవాయువు నెఱింగెడుభంగిం ద్రిగుణాత్మకంబు లయి
కర్మజన్యంబు లయినబుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగం దగు నని చెప్పి. 237

సీ. సంసార మిది బుద్ధిసాధ్యము గుణకర్త, గణబద్ధ మజ్ఞానకారణంబు
గలవంటి దింతియ శ కాని నిక్కము గాదు, సర్వార్థములు మనశస్సంభవములు
స్వప్న జాగరములు శ సమములు గుణశూన్యుఁ, డగుపరమునికి గురీశాశ్రయమున
భవవినాశంబులు శ వాటిల్లిన ట్లుండుఁ, బట్టి చూచిన లేవు శ బాలురార

తే. కడఁగి త్రిగుణాత్మకము లైనకర్మములకు, జనకమైవచ్చునజ్ఞాన శ సముదయమును
ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేత గాల్చి పుచ్చి, కర్మవిరహితు లై హరిఁ గనుట మేలు.

వ. అది గావున గురుశుశ్రూషయు సర్వలాభసమర్పణంబును సాధుజనసంగమంబు
ను సీత్యరప్రతిమాసమారాధనంబును హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియం

దలిప్పేమయు నారాయణగుణకర్త కథానామకీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమల
ధ్యానంబును విశ్వంభరమూర్తి విఠోకనపూజనంబును మొదలయినవిజ్ఞానవై
రాగ్యలాభసాధనంబులైనభాగవతధర్మంబులమై రతిగలిగి సర్వభూతంబుల
యందు సీశ్వరుండు భగవంతుండాత్మగలం డని సమ్మానంబు సేయుచు గామ
క్రోధలోభమోహమదమత్సరంబుల గెలిచి యింద్రియవర్గంబును బంధించి
భక్తి సేయుచుండ సీశ్వరుం డయినవిష్ణుదేవునియందలిగతి సిద్ధించు. 239

సీ. దనుజారీలీలావరతారంబులందలి, శౌర్యకర్తంబులు సద్గుణములు
విని భక్తుడగువాడురవేడ్కతో బులకించి, కన్నుల హర్షాశ్రుకణములొక
గద్గదస్వరముతోఁ గగమలాక్షు వైకుంఠ, వరద నారాయణ వాసుదేవ
యనుచు నెత్తిలిపాడుర నాడునాకోశించు, నగుఁజింతనము సేయఁనతి యొనర్చు
తే. మరులుకొనియుండుఁదనలోనమాటలాడు, వేల్పుసోఁకినపురుషునిరవృత్తిఁదిరుగు
బంధములఁబాసియజ్ఞానరపటలిఁగాల్చి, విష్ణుఁబ్రాపించుదుదిభక్తిరవివశుఁడగుచు.
వ. కావున రాగాదియ క్తమనస్కుం డయినశరీరికి సంసారచక్రనివర్తకం బయిన
హరిచింతనంబు బ్రహ్మాందలినిర్వాణనుఖం బెట్టి దట్టి దని బుధులు దెలియు
దురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు హరి సకలప్రాణీహృదయంబులయందు
నంతర్యామి యై యాకాశంబుభంగి నుండు విషయాంశ్చనంబుల నయ్యెడిది లేదు
నిమిషభంగురప్రాణు లయినమర్త్యులకు మమతాస్పదంబులును జంచలంబు
లును వైనపుత్రమిత్రకళత్ర పశుభృత్యబలబంధురాజ్యకోశమణిమందిరమంత్ర
మాతంగమహీప్రముఖవిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రముఖపుణ్యలబ్ధంబు
లైనస్వర్గాదిలోకభోగంబులు పుణ్యానుభవక్షీణంబులు గాని నిత్యంబులు గావు
నరుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానించి కర్తంబు లాచరించి యమోఘంబు
లయినవిపరీతఫలంబుల నొందుఁ గర్తంబులు గోరక చేయ వలయు కోరి చేసిన
దుఃఖంబులు ప్రాప్తించు బురుషుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు
దేహంబు నిత్యంబు గాదుతోడ రాదు మృతం బయినదేహమును శునకాదులు
భక్షించు దేహి గర్తంబు లాచరించి కర్మబద్ధుం డయి క్రమ్మఱి గర్తానుకూలం
బయినదేహంబుఁ దాల్చు నజ్ఞానంబునంజేసి పురుషుండు గర్మదేహంబుల విస్త
రించు నజ్ఞానతంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు
మోక్షప్రదాత యగుహరి సకలభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు దన
చేత సయినమహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞతుం డయి యుండు నిష్కాములై
హృదయగతుం డయినహరిని నిజభక్తిని భజింప వలయు. 241

క. దానపదైత్యభుజంగమ, మానవగంధర్వసురసమాజములో ల
క్షీనాఘచరణకమల, ధ్యానంబున నెవ్వఁ డయిన స ధన్యత నొందున్. 242

క. చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ, జిక్కఁడు దానముల శౌచశీలతపముల

- జక్కఁడు యుక్తిని భక్తిని జిక్కినక్రియ నచ్యుతుండు సద్ధము నుండి. 243
- క. చాలదు భూదేవత్వము, నాలదు దేవత్వ మధికశాంతత్వంబు
జాలదు హరి మెప్పింప విశాలోద్యములార భక్తి శాలినభంగిన్. 244
- అ. దనుజభుజగయక్షరదైత్యమృగాభీర, నుందరీవిహంగరక్షూద్రశబరు
లైనఁ బాపజీవులైన ముక్తికిఁ బోదు, రఖలజగము విష్ణురక్షనుచుఁ దలఁచి.
క. గురువులు దమకును లోఁబడు, తెరువులు సెప్పెదరు విష్ణురక్షవ్యవధవికిం
దెరువులు సెప్పరు చీకటిఁ, బరువులు వెట్టంగ నేల శబాలకులారా. 246
- క. తెం డెల్లపుస్తకంబులు, నిండాచార్యునకు మరల శనేతమునకున్
రండు విశేషము సెప్పెదఁ, బాండ్లొనివారు కర్తవ్యంజముపాలై. 247
- క. అడుదము మనము హరి రతిఁ, బాడుద మేప్రాప్తు విష్ణుభద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తకోటిన్ నూటిన్. 248
- క. విత్తము సంస్కృతిపటలము, వ్రత్తము కామాద్వివేరివర్గంబుల నేఁ
డిత్తము చిత్తము హరికిని, జొత్తము నిర్వాణపదము శశుభ మగు మనకున్.
వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు రహస్యంబున నయ్యై వేళల రాక్షసకుమారులకు నప
వర్గమార్గం బెఱింగించిన వారును గురుశిష్యితంబులైన చదువులు సాలించి నా
రాయణభక్తి చిత్తంబులం గీలించి యుండుటం జూచి వారలయేకాంతభావంబు
దెలిసి వెఱచి వచ్చి శుక్రనందనుండు శక్రవైరికిట్లనియె. 250
- శా. రక్షోబాలుర నెల్ల సీకొడుకు నేరం జీరి లోలోన నా
శిక్షామార్గము లెల్లఁ గల్గి లని యారక్షేపించి తా నందఱు
మోక్షాయత్తుల జేసినాఁడు మనకున్ శమోనంబు వాటిలై నీ
దక్షత్వంబునఁ జక్కఁ జేయ వలయున్ దైతేయవంశాగ్రణీ. 251
- క. ఉల్లసితవిష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్పఁ రక్షిగురుఁ డని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగ దానశ్రాత్తమ వింటే. 252
- క. ఉడుగఁడు మధురిపుకథనము, విడివడి జడువగిడి దిరుగు శివకనమున నే
నొడివిననొడువులు నొడువఁడు, దుడుకని జడివింప మాకు శదుర్లభ మధిపా.
క. చొక్కపురక్కసికులమున, వెక్కురు జన్మించినాఁడు శివిష్ణునియందున్
నిక్కపుమక్కువ విడువం, డెక్కుడినుతుఁ గంటి రాక్షసేశ్వర వెట్టిన్. 254
- వ. అని యిట్లు గురునుతుండు సెప్పినఁ గొడుకువలనివిరోధవ్యవహారంబులు గర్జరం
ధ్రంబుల ఖడ్గప్రహారంబు లయి సోకిన బిట్టు మిట్టివడి పాదాహతం బైనభుజం
గంబుభంగి బవన బ్రేరితం బైనదవానలంబుచందంబున దండతాడితం బయిన
కంఠీరవంబుకై వడి భీషణరోషరసావేశజాఙ్మల్యమానచిత్తుండును బుత్ర సంహా
రోద్యోగాయత్తుండును గంపమానగాత్తుండును నరుణిక్రమనేత్తుండును నై

కొడుకును రప్పించి సమ్మానకృత్యంబులు దప్పించి నిర్దయుండై యశనిసంకాశ భావణంబుల నదల్పుచు.

255

శా. నూనుక శాంతగుణప్రధాను సతినంశుద్ధాంచితజ్ఞాను స
జ్ఞానారణ్యకృశాను సంజలిపుటీరసంభాజమానుక సదా
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీరచితామృతాస్వాదనా
ధీనుక ధిక్కరణంబు సేసి పలికెక ర దేవాహితుం డుగ్రతన్.

256

సీ. అస్తదీయం బగునాదేశమునఁ గాని, మిక్కిలి రవి మింట ర మెఱయ వెఱచు
నన్ని కాలములందు ర ననుకూలుఁడై కాని, విద్వేషి యై గాలి ర వీవ వెఱచు
మత్స్యతాపానలరమందీకృతార్చి యై, విచ్చలవిడి నగ్ని ర వెలుంగ వెఱచు
నతిశాత యైననారాయణ నుల్లంఘించి, శమనుండు ప్రాణుల ర జంప వెఱచు
తే. నింద్రుఁ డాదల నామ్రాల ర నెత్త వెఱచు, నమరకిన్నరగంధర్వరయక్షవిహగ
నాగవిద్యాధరావలి ర నాకు వెఱచు, నేల వెఱవపు పలువ నీ ర కేడి దిక్కు.

శా. ప్రజ్ఞావంతులు లోకపాలకులు శుంభద్వేషు లయ్యుక మదీ
యాజ్ఞాభంగము సేయ నోడుదురు రోమాపాంగదృష్టిక వివే
కజ్ఞానచ్యుత మై జగత్త్రితయముం ర గంపించు నీ విట్టిచో
నాజ్ఞోల్లంఘన మెట్లు సేసితివి సారహంకారత దుర్లతీ.

258

శా. కంఠక్షోభము గాఁగ నొత్తిలి మహాగ్రాధంబుగా డింధ నై
కుంతుం జెప్పెడు దుర్జయుం డనుచు వైరకుంతుండు వీరవ్రతో
త్కంఠాబంధురఁ డేని నే నమరులక ర ఖండింప దండింపఁగా
గుంతిభూతుఁడు గాక రా వలదె మరద్ధోరాహవక్షోణికిన్.

259

శా. ఆచార్యోక్తము గాక బాలురకు మోక్షమొనర్చి బుట్టించి నీ
వాచాలత్వముఁ జూపి విష్ణు నహితుక ర వర్ణించి మద్దైత్యవం
శాచారంబులు నీటు సేసితివి మూర్ఖాత్మం గులదోహి నిక
నీచుం జంపుట మేలు చంపి కులముక ర నిర్దోషముం జేసెదన్.

260

క. దిక్కులు గెలిచితి నన్నియు, ది క్కెవ్వఁడు రోరి నీకు ర దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వేఱొక,ది క్కెఱుంగక కొలుతు రితఁడె ర దిక్కుని నన్నున్.

క. బలవంతుఁడ నే జగముల, బలములతోఁ జనక వీరభావమున మహా
బలుల జయించితి నెవ్వని,బలమున నాడెదవు నాకుఁ ర బ్రతివీరుఁడ వై.

262

వ. అనినఁ దండ్రికి మెల్లన వినయంబునఁ గొడు కిట్లనియె.

263

క. బలయుతులకు దుర్బలులకు, బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు ర బ్రహ్మాదులకు
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకును, బల మెవ్వం డట్టివిభుఁడు ర బల మనురేంద్రా.

- క. దిక్కులు గాలముతో నే, దిక్కున లే కుండు గలుగుఁ ర దిక్కులమొదలైఁ
దిక్కు గలలేనివారికి, 1 ది క్కుయ్యెడువాఁడు నాకు ర దిక్కు మహత్తా. 265
- సీ. కాలరూపములఁ ర గ్రమవిశేషంబుల, నలఘుగుణాశ్రయం ర డయినవిభుఁడు
నత్త్యబలేంద్రియసహజప్రభావాత్మఁ, డై వినోదంబున ర నఖలజగము
గల్పించు రక్షించు ర ఖండించు నవ్యయుం, డన్ని రూపములందు ర నతఁడు గలఁడు
చిత్తంబు సమముగాఁ ర జేయుము మార్గంబుఁ, దప్పి వ ర్తించుచిత్తంబుకంటె
తే. వైరు లెవ్వరు చిత్తంబు ర వైరి గాక, చిత్తమును నీకు వశముగాఁ ర జేయ వయ్య
మదయుతాసురభావంబురమానవయ్య, యయ్యసీమో1లమేలాడరయ్యజనులు.
- ఉ. లోకము లన్నియుఁ గడియరలోన జయించినవాఁడ వింద్రియా
నీకముఁ జిత్తముఁ గలువ ర నేరపు నిన్ను నిబద్ధుఁ జేయు నీ
భీకరశత్రు లార్చురఁ బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణికోటిలో
నీకు విరోధి లేఁ డొకఁడు ర నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా. 267
- క. పాలింపుము శేముషి ను, స్థూలింపుము కర్మబంధరముల నమదృష్టిం
జాలింపుము సంసారముఁ, గీలింపుము హృదయమందుఁ ర కేశవభక్తిన్. 268
- వ. అనినఁ బరమభాగవతశ్రేఖరునకు దోహదర శేఖరుం డిట్లనియె. 269
- క. చంపినఁ జచ్చెద ననుచును, గంపింపక యోరిపడుచ ర కఠినోక్తుల నక
గుంపించెదు చావునకుం, దెంపరి యై పదరునానిరైఱఁగునఁ గుమతీ. 270
- శా. నాతోడం బ్రతిభాష లాడెదు జగరన్నాభుండ నాకంటె నీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ డొకఁడు సంరహార్ణవప్రభావుండు మ
ద్యాత్రం జరిగిన మున్ను నే వెదకితిం ర బల్కాటు నారాయణుం
డతద్విశ్వములోన లేఁడు మతి వాఁ ర డెం దుండురా దుర్మతీ. 271
- క. ఎక్కడఁ గలఁడక్రియ నే, చక్కటి వర్తించు నెట్టిరజాడను వచ్చుం
జక్కడుతు నిన్ను విష్ణునిఁ, బెక్కులు ప్రేలెదవు వానిరభృత్యునివగిదిన్. 272
- వ. అనిన హరికిఁగరుండు శంకింపక హర్షపులకాంకురసంకలితవిగ్రహుం డై యాగ్ర
హంబు లేక హృదయంబున హరిం దలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున
నర్తనంబు నేయుచు నిట్లనియె. 273
- మ. కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాశాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిఁ దిశలం బగల్గ నిశలఁ ర ఖద్యోతచంద్రాత్మలం
గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకిం ర గా నేల నీయాయెడన్. 274
- క. ఇందుఁ గలఁ డందు లే 2డని, సందేహము వలదు చక్రి ర సర్వోపగతుం
డెం దెందు వెదకి చూచిన, సందందే కలఁడు దానరవాగ్రాణి వింటే. 275

వ. అని యివ్వించును.

276

మ. హరి సర్వాకృతులం గలం డనుచు బ్రహ్మాదుండు భాసింప న
త్వరుఁ డై యొనును లేఁడు లేఁ డని నుత్కృత దైత్యుండు దర్శింప శ్రీ
సరసింహాకృతి నుండె నచ్యుతుఁడు నానాజంగమస్థావరో
త్కరగర్భంబుల నన్ని దేశముల నుద్దండప్రభావంబునన్.

277

వ. అయ్యవసరంబున నద్దానవేంద్రుండు.

278

క. డింభక సర్వస్థలముల, సంభోరుహనేత్రుఁ డుండు ననుచు మిగుల సం
రంభంబునఁ బలికెద పీ, స్తంభంబునఁ జూపఁ గలవెర చక్రిన్ గిక్రిన్.

279

క. స్తంభమునఁ జూప వేనిం, గుంభిని నీశిరముఁ ద్రుంచిర కూల్పంగ రత్న
రంభమున వచ్చి హరి వి, స్తంభంబున నడ్డపడంగ శత్రుం డగునే.

280

వ. అనిన భక్తవత్సలునిభటుం డిట్లనియె.

281

శా. అంభోజాననుఁ డాది గాఁగఁ దృణవర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁ డై
సంభావంబున నుండుప్రాడ విఫులర స్తంభంబునం దుండఁడే

స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్యు నుండుటకు నేరసందేహమున్ లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేఁడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్.

282

వ. అనిన విని కరాళించి గ్రద్దనలేచి గద్దియ డిగ్గ నుటికి (యొఱఁ బెట్టిన) ఖడ్గంబు (వెఱి
కి) కేల నమర్చి జలిపించుచు మహాభాగవతశిఖామణి యైన ప్రహ్లాదుని ధిక్కరించుచు.

మ. వినరా డింభక మూఢచిత్త గరిమన్ శ్ర విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం
డని భాపించెద వైన నిందుఁ గలఁడే రయంచున్ మదోద్రేకి యై
దనుజేంద్రుం డటచేత ప్రేసెను మహారాదగ్ర ప్రభాశుంభమున్
జనదృష్టిపణదంభమున్ హరిజనురస్సంరంభమున్ స్తంభమున్.

284

—◆◆◆ శ్రీహరి సరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట. ◆◆◆—

వ. ఇట్లు దానవేంద్రుండు పరిగృహ్యమాణవైరుండును వై రానుబంధజాజ్వల్యమాన
రోహనలుండును రోహనలజుఘన్యమానవిజ్ఞానవినయుండును వినయగాంభీర్యదై
ర్యజేగీయమానహృదయుండును హృదయచాచల్యమానతామసుండును దామ
సగుణచంక్రమ్యమాణస్థైర్యుండును నై విస్తంభంబున హుంకరించి బాలుని ధిక్క
రించి హరి నిందుఁ జూపు మని కనత్కనకమణిమయకంకణక్రేంకారశబ్దపూర్వకం
బుగా దిగ్దంతిదంతభేదనపాటవప్రశస్తం బగుహ స్తంబున సభామండపస్తంభంబు
ప్రేసిన ప్రేటుతోడన దశదిశలను మిడుంగులులు సెదరం జిటిలి పెటిలి పడి బం
భజ్యమానం బగునమ్మహస్తంభంబువలనఁ బ్రళయవేళాసంభూతసప్తస్కంధబంధుర
సమీరణసంఘటిత ఘోరజోఘుష్యమాణమహావలాహక వర్ధనిర్గతనిబిడనిష్ఠురదు

సప్తమ నిర్ఘాతసంఘనిష్ఠోషనికాశంబు త్రైనఛటచ్చటస్ఫటస్ఫటద్వనిప్రముఖభ
యంకరారావపుంజంబులు జంజన్యమానంబు లయి యెగసి యాకాశ కుహరాం
తరాళంబు నిరవకాశంబు సేసి నిండినం బట్టు సాలక దోధూయమానహృద
యంబు లయి పరవశంబు త్రై నవితామహమహేంద్రవరుణవాయు శిఖి ముఖర
చరాచరజంతుజాలంబులతోడ బ్రహ్మాండకటాహంబు వగిలి పరిస్ఫృటితంబు
గాఁ బ్రఫుల్లవద్వయుగళనంకాశ భాస్వర చక్ర చాప హల కులిశ జలచర కే
ఖాంకితచారుచరణతలుండును జరణచంక్ర మణిసునవినమితవిశ్వవిశ్వంభరాభార
ధాఁదేయ దిక్కుంభి కుంభీనన కుంభినిధర కూర్మకుల శేఖరుండుదు జలరాశిజాత
శుండాలశుండాదండమండిత (ప్రకాండప్రచండ) మహోరు స్తంభయుగళుండును
ఘణఘణాయమానమణి(కింకిణీగణ ముఖరిత) మేఖలావలయవలయిత పీతాంబర
శోభితకటిప్రదేశుండును నిర్జరనిమ్నగావర్తవర్తులకమలాకరగంభీరనాభి వివరుం
డును (ముష్టిపరిమేయవినత)తనుతరస్నిగ్ధమధ్యుండును గులాచలసానుభాగనదృ
శకర్కశవిశాలవక్షుండును దుర్జనదనుజభటధైర్యలతికాలవిత్రాయమాణరక్షో
రాజవక్షోభాగవిశంకట క్షేత్రవిలేఖనచంగ లాంగలాయమాన ప్రతాపజ్వలన
జ్వాలాయమానశరణాగతనయనచకోరచంద్రరేఖాయమాణవజ్రయుధ ప్రతిమా
న భాసమాననిశిత(నఖరతరముఖ)నఖరుండును శంఖచక్రగదాఖడ్గకుంతతోమ
రప్రముఖ నానాయుధ మహిత మహోత్తుంగ మహీధర శృంగనన్ని భవీరసాగర
వేలాయమానమాలికావిరాజమాననిర్గళానేకశతభుజార్గళుండును మంజుమంజీ
రమణీపుంజరంజితమంజులహార కేయూర కంకణకిరీటమకరకుండలాదిభూషణభూ
షితుండును ద్రివళీయుతశిఖరిశిఖరాభపరిణద్ధబంధురకంధరుండును బ్రకంపన
కంపితపారిజాతపాదపల్లవ ప్రతికాశకోపావేశసంచలితాధరుండును శరత్కాల
మేఘజాలమధ్యధగద్ధగాయమానతటిల్లతాసమానదేదీప్యమాన దంష్ట్రాంకురుం
డును గల్పంతకాలనకలభువనగ్రనవలననవిజృంభమాణన ప్రజిహ్వజహ్వతు
లితతరలతరాయమాణవిభ్రాజమానజహ్వాండును మేరుమందరమహాగుహాంత
రాళవిస్తారవిపులవక్త్రానాసికారంధ్రుండును నాసికారంధ్రనిస్సరన్ని బిడవిశ్వాస
నికరసంఘటనసంక్షోభితసంతప్యమానస్తనాగరుండును బూర్వపర్వతవిద్యోత
మానఖద్యోతమండలనదృక్షసమంచితలోచనుండును లోచనాంచలనముత్కి
ర్యమాణవిలోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవితానరోరుధ్యమానతారకాగ్రహమండలుం
డును శక్రచాపనురుచిరాద భ్రమహాభూలితాబంధబంధురభయంకరపదనుండు
ను ఘనతరగండశైలతుల్యకమనీయగండభాగుండును సంధ్యారాగరక్తధారా
ధరమాలికాప్రతిమమహాభ్రంకషతంతన్యమానపటుతరసటాజాలుండును సటా
జాలనంచాలనసంజాతవాతఙ్డాలాయమానవైమానికవిమానుండును నిష్కంపిత
శంఖవర్ణ మహోర్ధ్వకర్ణుండును మంధదండాయమానమందరవనుంధరాధరపరి

భ్రమణ వేగసముత్పద్యమానవియన్తండలమండితసుధారాశికల్లోల శీకరాకార
భాసురకేసరుండును బర్వాఖర్వశిశిరకేరణమయూఖగౌరతనూరుహుండును నిజ
గర్జానినదనిర్దళిత కుముద సుప్రతీక వామనైరావణ సార్వభౌమప్రముఖదిగ్భ
రాజకర్ణకోటరుండును ధవళధరాధరదీర్ఘ దురవలోకనీయదేహుండును దేహ
ప్రభావటలనిర్మథ్యమానపరిపంథియాతుధాననికురుంబగర్వాంధకారుండును బ్ర
హ్మాదహిరణ్యకశిపురంజనభంజననిమిత్తాంతరంగబహిరంగ జేగీయమాన కరుణావీర
రసనయుతుండును మహాప్రభావుండును నయినశ్రీనృసింహదేవుం డావిర్భవిం
చినం గనుంగొని.

285

క. నరమూర్తి ¹గాదు కేవల, హరిమూర్తియు; ²గాదు మానరవాకారము; గే
సరియాకారము నున్నది, హరిమాయారచిత మగు యరథార్థము నూడన్.

ఉ. తెంపున బాలు; ³డాడినను ¹ధీరత సర్వగతత్వముం బ్రతి
ష్ఠింపఁ దలంచి యిందు నరసింహశరీరముఁ దాల్చి చక్రి శి
క్షింపఁగ వచ్చినాఁడు హరిశచే మృతి యంచుఁ దలంతు నైన నా
సాంపును బెంపు నందఱును ¹జూడఁ జరింతు హరింతు శత్రువున్.

287

—◆◆◆— నృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుతోఁ బోరి వధించుట. —◆◆◆—

వ. అని మెత్తంబడినచిత్తంబున గద యెత్తికొని తత్తటంబున నార్చుచు నకుంతిత
కంఠీరవంబు డగ్గఱుగంధసింధురంబుచందంబున నక్తంచరకుంజరుండు నరసింహ
దేవున కెదురు నడచి తదీయదివ్యతేజోజాలనన్ని కర్షంబునంజేసి దవానలంబు
డగ్గఱినఖిద్యోతంబునం బోలె (గర్తవ్యాకర్తవ్యంబులు దెలియక) నిర్గతప్రభుం
డయి యుండె నప్పుడు.

288

మ. ప్రకటం బై ప్రళయావసానమున ముగ్ధ బ్రహ్మాండభాండావరో
ధక మై యున్నతమిస్రముగ్ జగము నురత్పాదించుచోఁ ద్రావి సా
త్త్వికతేజోనిధి యైనవిష్ణునెడ నుర్రదీపించునే నప్త మై
వికలం బై చెడుఁ గాక తామసులప్రావీణ్యంబు రాజోత్తమా.

289

వ. అంత నద్దానవేంద్రుండు మహాద్దండం బగుగదాదండంబు గిరిగిరం ద్రిప్పి నర
మృగేంద్రుని వ్రేసిన నతండు దర్పంబున సర్పంబు నొడిసిపట్టునర్పపరిపంథినే
ర్చున దితిపట్టం బట్టికొనిన మిట్టిపడి దట్టించి బిట్టుకట్టుక నయ్యసురవరుండు
దృఢబలంబున నిట్టట్టు జడిసి పట్టు దప్పించుకొని విడివడి దిట దప్పుక
కుప్పించి యుప్పురం బెగసి విహంగకులరాజచరణనిర్గళితభుజంగంబు తెఱంగునం
దలంగ నుఱికి తనభుజాటోపంబున నరకంఠీరవుండు గుంతితుం డయ్యెడి నని
తలంచి కలంగక చెలంగుచుఁ దన్ను నిబిడనీరదనికరంబులమాటున నిలింపులు
గుంపులు గొని డాగి మూగి క్రమ్మట నాత్మీయజీవనశంకాకళంకితు లై మంత

నంబులఁ జింతనంబులు నేయుచు నిరీక్షింప నక్షీణసమరదక్షతావిశేషం బుప
లక్షించి ఖడ్గవర్తంబులు ధరియించి భూనభోభాగంబుల వివిధవిచిత్రలంఘన
లాఘవంబులం బరిభ్రమణభేదంబులం గరాళవదనుం డయి యంతరాళంబునఁ
దిరుగుసాళువపుడేగచందంబున సంచరించిన సహింపక. 290

- సీ. పంచాననోద్ధూతరసావకజ్వాలలు, భూనభోంతర మెల్లఁ గఁ బూరితముగ
దంష్ట్రాంకురాభీలరథగధగాయితదీప్తి, నసురేంద్రనేత్రము కలంధములు గఁ
గంటకసన్నిభోత్కటకేసరాహతి, నభ్రసంఘము భిన్న కమై చలించఁ
బ్రళయభ్రచంచలారప్రతిమభాస్వరము లై, ఖరనఖిలొచులుగ్రమ్ముచేర
తే. నటలు జళివించి గర్జించినసంభ్రమించి, దృష్టిసారించి బామలు బంధించి కెరలి
జహ్వా యాడించి లంఘించి కేతనాడిసి, పట్టెనరసింహుఁ డాదితిరేపట్టి నధివ.
క. సరకు గొనక లీలాగతి, సురగేంద్రుడు మూషికంబు క మెడిసినపగిడి
నరకేసరి దను నాడిసిన, సురవిమతుఁడు ప్రాణభీతి కనుడివడియె నృపా. 292
క. సురరాజువైరి లోఁబడె, బరిభావితసాధుభక్తపటలాంఘనకు
నరసింహునకు నుదంచ, త్థరతరజహ్నున కుదగ్ర కఘనరంఘనకున్. 293
వ. అంత. 294

మ. విహగేంద్రం డహి వ్రచ్చుకై వడి మహాశ్రద్ధ్యత్తిక్ నృసింహుండు సా
గ్రహుఁ డై యూరువులందుఁ జేర్చి నఖసంఘాతంబులక వచ్చె దు
స్సహు దంభోళికఠోరదేహు నచలోత్యాహుఁ మహాబాహు నిం
ద్రహుతాశాంతకభీకరుఁ ఘనకరుఁ కదైత్యాన్వయ శ్రీకరున్. 295

శా. చించుక హృత్కమలంబు శోణితము వర్షించుక ధరామండలిం
ద్రెంచుం గర్మశనాడికావళులు భేదించుక మహావక్షుముం
ద్రుంచుక మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా కదుష్టాసురుక వచ్చి ద
ర్పించుం బ్రేవులు కంఠమాలికలు గర్జించుక నభోద్భాసి యై. 296

సీ. వక్షుగవాలంబు క వక్రలు నేయుచో, ఘనకుతారంబులకరణి నొప్పు
గంభీరహృదయపంక్తజము భేదించుచో, గుద్దాలములభంగి క గొమరు మిగులు
ధమనీవితానంబు క దవిలి ఖండించుచో, బటులవిత్రంబులరపగిడి మెఱయు
జతరవిశాలాంత్రజాలంబుఁ ద్రెంచుచో, గ్రకచసంఘంబులగరిమఁ జూపు
తే. నంకగతుఁ డై నదైత్యుని క నాగ్రహమున, శత్రుచయములమెంపక క సహరించి
యమరునరసింహునఖరంబు క లతివిచిత్ర, సమరముఖరంబులై యుం డెరజనవరేణ్య.

క. స్ఫురితవిబుధజనముఖములు, పరివిదళితదనుజనివహరపతితనుముఖముల్
గురురుచితశిఖిశిఖములు, నరహరిఖరనఖము లమరు క నతజనసఖముల్. 298

వ. ఇట్లు కేవలపురుషరూపంబును మృగరూపంబును గానినరసింహరూపంబున
రేయునుం బవలునుం గానిసంధ్యాసమయంబున సంతరంగంబును బహిరంగం

బునుం గానిసభాద్వారంబున గగనంబును భూమియునుం గానియూరుచుధ్వం
బునఁ బ్రాణసహితంబులును ప్రాణరహితంబులునుం గానిసఖంబులం దైలోక్య
జనహృదయభల్లుం డయినదైత్యమల్లుని వధియించి మహాదహనకీలాభీలదర్శనం
డును గరాళవదనుండును తేలిహానభీషణజహ్నుండును శోణితపంకాంకితకేసరుం
డును నై ప్రేవులు కంఠమాలికలుగ ధరించి కుంభికుంభవిదళనంబు సేసి చను
దెంచుపంచాననంబునుంబోలె దనుజకుంజరహృదయకమలవిదళనంబు సేసి తదీ
యరక్తసిక్తంబు లైనసఖంబులు సంధ్యారాగరక్తచంద్రరేఖలచెలుపు వహింప
సహింపక లేచి తనకట్టెదుర నాయుధంబు లెత్తుకొని తల్లటంబున రణంబు
నకు నురవణించురక్కసులం బెక్కు సహస్రంబులం జక్రాదికనిర్వక్రసాధనం
బుల నొక్కనిఁ జక్క కుండం జక్కడిచె నివ్వధంబున.

299

శా. రక్షోపీరుల నెల్లఁ ద్రుంచి రణసంరంభంబు సాలించి దృ
ష్టిక్షేపంబు భయంకరంబు గ సభాసంహాసనారూఢుఁడై
యక్షీణాగ్రహుఁడై నృసింహుఁడు కరాళశాస్త్రంబుతో నొప్పై దఁ
వీక్షింపం బలికింప నోడి యితరుల్ శ్రవిభ్రాంతు లై డాగఁన్.

300

క. నురచారణవిద్యాధర, గరుడోరగయక్షసిద్ధశగణములలో నె
క్కరుఁడైన డాయ వెఱచును, నరహరి నయ్యవనరమున శ్రనరలోకేశా.

301

క. తర్షంబుల నరసింహుని, హర్షంబులఁ జూచి నిర్జరంగాంగనలు మహా
త్కర్షంబులఁ గునుమంబుల, వర్షంబులు గురిసి రుత్సరవంబుల నధిపా.

302

ప. మతియు నయ్యవనరంబున మింట ననేకదేవతావిమానంబులును గంధర్వ
గానంబులును నప్పగోగణనర్తనసంవిధానంబులును దివ్యకాహళభేరిపటహముర
జాదిధ్వానంబులును బ్రకాశమానంబు లయ్యె నునందకుముదాదు లయినహరి
పార్శ్వచరులును విరించి మహేశ్వర మహేంద్రపురస్కరు లగుత్రిదశ కిన్నరకిం
పురుష పన్నగ సిద్ధ గరుడ గంధర్వ చారణ విద్యాధరాదులును బ్రభాపతు
లును నరకంఠీరవదర్శనోత్కంఠు లయి చనుదెంచి.

303

—◆◆◆— బ్రహ్మదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేటువేట న్తుతించుట. —◆◆◆—

క. కరకమలయుగళకీలిత, శిరు లై డగ్గఱక భక్తిఁ శ్రజేసిరి బహుసం
సరణాబ్ధితరికి నఖరికి, నరభోజనహస్తిహరికి శ్రనరకేసరికిన్.

304

ప. ఆనమయంబున దేవతలందఱు వేటువేట వినుతించి రందుఁ గమలాసమం డి
ట్లనియె.

305

మ. ఘనలీలాగుణచాతురిక్ భువనముల్ శ్రగల్పించి రక్షించి భే
దనముం జేయుదురంతశక్తికి ననంతశక్త్యాతికిం జిత్రవీ
ర్యునిక్ నిత్యపవిత్రకర్తునికి నేశ్రమత్కంఠతో నవ్యయా

- త్సనికీ వందన మాచరించెదఁ గృపాశ్రముఖ్యప్రసాదాధి వై. 306
- వ. రుద్రుం డిట్లనియె. 307
- చ. అమరవరేణ్య మీఁదట సహస్రయుగాంతమునాఁడు గాని కో
వమునకు వేళ గాదు సురరబాధకుఁ డైనతమస్వీనీచరుఁ
సమరమునకా వధించితివి ర చాలుఁ దదాత్మజుఁ డైనవీఁడు న
ద్విమలుఁడు నీకు భక్తుఁడు పరవిత్తుఁడు గావుము భక్తవత్సలా. 308
- వ. ఇంద్రుం డిట్లనియె. 309
- సీ. ప్రాణసంఘములహృత్పద్మమధ్యంబుల, నివసించి భాసిల్లునీవ యెఱుఁగు
దింతకాలము దానరవేశ్వరుచే బాధ, పడి చిక్కి యున్నయారపన్నజనుల
రక్షించితివి మమ్మురక్షింఁ జంపితి, క్రతుహవ్యములు మాకుఁ గలిగె మరల
మంటిమి నీసేవ రమరిగినవారలు, కైవల్యవిభవంబు ర కాంక్ష సేయ
- ఆ. రితరసుఖము లెల్ల ర నిచ్చయింపఁగ నేల, యస్థిరంబు లివి యశనంతభక్తిఁ
గొలువ నిమ్ము నిన్ను ర ఘోరదైత్యానీక, చిత్తభయదరంహ ర శ్రీనృసింహ. 310
- వ. ఋషు లిట్లనిరి. 311
- మ. భవదీయాదరలీల లోకముల నురత్పాదించి రక్షింప నే
డవి దైత్యేశునిచేత భేదితము లై ర హస్తంబు లై యుండ నీ
యవినీతుఁ నరసింహరూపమున సంహారంబు నొందించి వే
డవిధిం గ్రమ్మఱ నుద్ధరించితి గదా ర ధర్మానుసంధాయి వై. 312
- వ. పితృదేవత లిట్లనిరి. 313
- శా. చండక్రోధముతో దైత్యుఁడు వడిక ర శ్రాద్ధంబులకా మత్సుతుల్
పిండంబుల్ సతిలోదకంబులు గ నరచ్చింపంగ మా కీక యు
ద్దండత్వంబునఁ దాన కైకొను మహాశోదగ్రండు వీఁ డిక్కడక
ఖండింపబడె నీనఖంబుల నుతుల్ ర గావించు మాత్మేశ్వరా. 314
- వ. సిద్ధు లిట్లనిరి. 315
- క. క్రుద్ధుం డై యణిమాదిక, సిద్ధులు గైకొనినదైత్యుఁ ర జీరితివి మహా
యోధువు నీకృప మాకును, సిద్ధులు మరలంగఁ గలిగె ర శ్రీనరసింహ. 316
- వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 317
- క. దానవునిఁ జంపి యంత, ధానాదికవిద్య లెల్ల రదయతో మరలం
గా నిచ్చితివి విచిత్రము, నీనిరుపమవైభవంబు ర నిజము నృసింహ. 318
- వ. భుజంగు లిట్లనిరి. 319
- క. రత్నములను మత్కాంతా, రత్నంబులఁ బుచ్చికొన్న రక్కసునురముఁ
యత్నమున వ్రచ్చి వైచితి, పత్నులు రత్నములుఁ గలిగి ర బ్రదికితిమీశా. 320

- వ. మనువు లి ట్లనిరి. 321
- క. దుర్జయుని దైత్యుఁ బారిగొని, వర్ణాశ్రమధర్మ సేతురవర్గము మరలం
బూర్ణము సేసితి వే మని, వర్ణింతుము కొలిచి బ్రదుకురవారము దేవా. 322
- వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 323
- మ. ప్రజలం జేయుటకై సృజించితి మముం ర బాటించి దైత్యాజ్ఞ చే
బ్రజలం జేయక యింతకాలము మహాభారంబుతో నుంటి మీ
కుజనుక వక్షముఁ జేరి చంపితివి సంకోచంబు లే కెల్లచో
బ్రజలం జేయుచు నుండువారము జగదృద్ధద్రాయమాణోదయా. 324
- వ. గంధర్వు లిట్లనిరి. 325
- క. ఆడుదుము రేయుఁ బగలుం, బాడుదుము నిశాటునొద్ద ర బాధించు దయం
జూడఁడు సేచే జమునిం, గూడె మహాపాతకునకుఁ ర గుశలము గలదే. 326
- వ. చారణు లి ట్లనిరి. 327
- క. భువనజనహృదయభల్లుఁడు, దివిజేంద్రవిరోధి నేడు ర దెగ సేచేత
భవరోగనివర్తక మగు, భవదంప్రియుగంబుఁ జేరి ర బ్రదికెద మీశా. 328
- వ. యక్షు లి ట్లనిరి. 329
- ఉ. భ్రంశము లేనిసిభటుల ర భంగవిముక్తుల మమ్ము నెక్కి ని
స్సంశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రచారము సేయుచు నుండు వీడు ని
స్త్రింశముతోడ వీనిఁ గడర తేర్చితి వాదయు మానె నోచతు
ర్వింశతితత్త్వశాసక త్రివిప్తపముఖ్యరజగన్ని వాసకా. 330
- వ. కింపురుషు లి ట్లనిరి. 331
- క. పురుషోత్తమ నేరము కింపురుషుల మల్బులము నిన్ను ర భూషింపఁగ దు
ష్పురుషుక సకలనుజనహృత్పురుషుం జంపితివి జగము ర బ్రదికె నధీశా. 332
- వ. వైతాళికు లి ట్లనిరి. 333
- క. త్రిభువనశత్రుఁడు పడియెను, సభలందును మఖములందు ర జగదీశ్వర సీ
శుభగీతములు పఠించుచు, సభయుల మై సంచరింతు ర మార్తశరణ్యా. 334
- వ. కిన్నరు లి ట్లనిరి. 335
- క. ధర్మము దలఁపఁడు లఘుతర, కర్మము సేయించు మమ్ముఁ ర గలుపాత్మకు దు
ష్కర్మనిఁ జంపితి వున్నత, శర్దుల మై నీదుభక్తి ర నలిపెదము హరి. 336
- వ. విష్ణుసేవకు లి ట్లనిరి. 337
- ఉ. సంచితవిప్ర శాపమునఁ ర జండనిశాచరుఁ డైనవీని శి
క్షించుట కీడు గాదు కృప ర సేసితి వీశ్వర భక్తితోడ సే
వించుటకంటె వైరమున ర వేగమ చేరఁగ వచ్చు నిన్ను సీ

యంచితనారసింహతను శ్రవద్భుత మాపదః బాసి రందఱున్.

333

ప. ఇట్లు బ్రహ్మరుద్రేంద్రసిద్ధసాధ్యపురస్సరులైనదేవముఖ్యులందఱు నెడ గలిగి
యనేక ప్రకారంబుల వినుతించి రోషనరంభవిజృంభమాణుం డయిననరసింహ
దేవునిడగ్గఱ జేర వెఱచి లక్ష్మీదేవిం బిలిచి యిట్లనిరి.

339

క. హరికిం బట్టపుదేవివి, హరినేవానిపుణమతివి శ్రహరిగతివి సదా

హరిరతివి నీవు సని నర, హరిరోషము డింపవమ్మ శ్రహరివరమధ్యా.

340

ప. అనిన నియ్యకొని మహారోత్కంఠతోడ నాకలకంఠకంఠి నరకంఠీరపునియుప
కంఠంబునకుం జని.

341

సీ. ప్రళయార్కబింబంబుశపగిది నున్నది గాని, నెమ్మోము పూర్ణేందుశనిభము గాదు
శిఖిశిఖాసంఘంబురచెలుపు నూపెడుఁ గాని, చూడ్కిప్రసాదభాశనురముగాదు
వీరరాద్రాద్భుతాశవేశ మొప్పెడుఁ గాని, భూరికృపారసశస్సూర్తి గాదు
భయదదంష్ట్రాంకురప్రభలు గప్పెడుఁ గాని, దరహాసితాంబుజాతంబు గాదు

తే. కఠిన సఖరన్యసింహవిశ్రహము గాని, కామినీజనసులభవిశ్రహము గాదు

విన్నదియుఁ గాదు తొల్లి నేరవిష్ణుపలనఁ, గన్నదియుఁ గాదు భీషణాశకారమనుచు.

క. పలికెద నని గమకముఁ గొనుఁ, బలికినఁ గడు నలుగు విభుఁడు శ్ర ప్రతివచనములం
బలుకఁ డని నిలుచు శశిముఖ, బలువిడి హృదయమునఁజనపురభయమునుగదురన్.

ప. ఇట్లు నరహరిరూపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి శాంతుం డైనవెనుక
డగ్గఱెద నని చింతించు చున్నవారిజసంభవుం డద్దేవునిరోషంబు నివారింప
నితరుల కలవి గా దని ప్రహ్లాదుం జీరి యిట్లనియె.

344

క. తీండ్ర మగురోషమున మీ, తండ్రినిమిత్రమునఁ జక్రి శ దారుణమూర్తి
వేండ్రము విడువఁడు మెల్లన, తండ్రి శీతలునిఁ జేసి శ్రదయసేయఁగదే.

345

ప. అనిన నాఁ గాక యని మహాభాగవతశేఖరుం డయినబాలకుండు గరకమలంబులు
ముకుళించి మందగమనంబున నమందవినయవివేకంబుల నరసింహదేవునిసన్నిధి
కిం జని సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసిన భక్తపరాధీనుం డగునయ్యాశ్వరుం
డాలోకించి కరుణాయత్తచిత్తుం డై.

346

ఉ. స్రాభవ మొప్పు నుత్కటకృతపామతి యై కదియంగఁ జీరి సఁ
శోభితదృష్టిసంఘములఁ శ జూచుచు బాలునిమాళియందు లో
కాభినుతుండు వెట్టె ననురంతకుఁ డుద్భటకాలసర్పభీ
తాభయదానశస్త్రము నశనగ్గళమంగళహేతుహస్తమున్.

347

ప. ఇట్లు హరికరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును బుల
కితదేహుండును సముత్పన్నునంతోష బాష్పసలిలధారాసమూహుండును జే
మాతిశయగద్గదభాషణుండును వినయవివేకభూషణుండును నేకాగ్రచిత్తుండును

భక్తిపరాయత్తుండును నయి యద్వైపునిచరణకమలంబులు దనహృదయంబున నిలిపికొని కరకమలంబులు ముకుళించి యిట్లని వినుతించె. 348

—◆◆◆ ప్రహ్లాదుడు సరసిహమ్మూర్తిని స్తుతించుట. ◆◆◆—

మ. అమరుల్ సిద్ధులు సంయమిశ్వరులు బ్రహ్మాదుల్ సతాత్పర్యచి
త్తములన్ నిన్ను బహుప్రకారముల నిత్యంబున్ విచారించి పా
రము ముట్టన్ నుతి సేయ నోప రఁట నేరక్ష స్తనూజుండ గ
ర్వమదోద్రిక్తుండ బాలుండన్ జడమతిన్ శవర్ణింప శక్తుండనే. 349

మ. తపమున్ వంశముఁ దేజమున్ శ్రుతము సౌందర్యంబు నుద్యోగమున్
నిపుణత్వంబుఁ బ్రతాపపౌరుషములున్ శనిస్తాబలప్రజ్ఞలున్
జపయాగంబులుఁ జాల వీశ్వర భవతస్సంతుష్టికై దంతియా
భవుఁజందంబున భక్తి సేయ నలయుం రదాత్పర్యసంయుక్తుఁడై. 350

మ. అమలజ్ఞానత దానధర్మరతి సతత్యక్షాంతినిర్మల
త్వములన్ యజ్ఞతపోనమాయలఁ గడున్ శదర్పించుధాత్రినురో
త్తిముకంటెన్ శ్వపచుండు ముఖ్యుండు మనోరథప్రాణవాక్కుర్ముల్
సమతన్ నిన్ను నయించెనేని నిజవంశశ్రీకరుం డౌ దుదిన్. 351

సీ. అజ్ఞాండు సేసినయవరాధములను జే, పట్టఁ డీశ్వరుండు కృతపాశుఁ డగుటఁ
జేపట్టు నొకచోట శసిద్ధ మీశ్వరునకు, సర్థంబు లేకున్న శనతఁడు పూర్ణుఁ
డైన సర్థము లీశ్వరారాధణంబులు గాఁగఁ, జేయుట ధర్మంబు శసేసెనేని
నద్దంబుఁ జూచిన శనళికలలామంబు, ప్రతిబింబితం బగునవగిది మరల

తే. సర్థములు దోచుఁ గావున శనధికబుద్ధిభక్తి సేయంగ వలయును శభక్తిఁ గాని
మెచ్చఁడర్థంబులొసఁగెడు శమేరలందుఁ, బరమకరుణుండు హరిభక్తిశబాంధవుండు.

క. కావున నల్పుడ సొస్తుతి, గావించెద వెఱపు లేక శకలసేరువున్
నీవర్ణనమున ముక్తికి, బోవు నవిద్యను జయించి శపురుషుఁ డనంతా. 353

సీ. సత్త్వాకరుండ వైనశనద్వేశ సీయాజ్ఞ, శిరముల నిడుకొని శచేయువారు
బ్రహ్మాదు లమరులు శభయ మందు చున్నారు, నీభీషణాకృతి శనేడు నూచి
రోపంబు మాను నీరుచిరవిగ్రహములు, కల్యాణాకరములు శగాని భీతి
కరములు గావు లోకములకు వృశ్చిక, పన్నగంబులభంగి శభయముఁజేయు

తే. నసుర మర్దించితివి సాధునహర్ష మయ్యె, నవతరించినపని దీతై శనలుక యేల
కలుషహారివి సంతోషకారి వనుచు, నిన్నుఁ దలఁతురు లోకులు శనిర్మలాత్మ.

మ. ఖరదంష్ట్రాభ్రకుటీనటానఖయు సురగ్రధానయున్ రక్తకే
సరయున్ దీర్ఘతరాంత్రమాలికయు భాగస్వాన్నేత్రయు వైషానీ
సరసిహంకృతిఁ జూచి నే వెఱవఁ బూర్ణకూగిరదుర్వారదు
ర్భరసంసారదవాగ్నికి వెఱతు నీరసాదాశ్రయం జేయవే. 355

వ. దేవా సకలయోనులందును సుఖవియోగదుఃఖసంయోగసంజనితం బైనశోకా నలంబున దందహ్యమానుండ నై దుఃఖనివారకంబు గాని దేహోద్యభిమానంబున మోహితుండ నై పరిభ్రమించు చున్న యేను నాకుం బ్రియుండవు సఖుండవు బర దేవతవు నై ననీ వగుబ్రహ్మగీతంబు లయినలీలావతారకథావిశేషంబులఁ బరియించుచు రాగాదినిర్దుక్తుండ నై దుఃఖపుంజంబులఁ దరియించి భవదీయచరణకమల స్తరణసేవానిపుణులైనభక్తులం జేరి యుండెద బాలునిఁ దల్లిదండ్రులును రోగిని వైద్యదత్తం బయినయోషధంబును సముద్రంబున మునింగెడివాని నావయును దక్కిరులు రక్షింప నేరని తెఱంగున సంసారతాపసంతప్యమానుం డై నీచేత నుపేక్షితుం డయినవాని నుద్ధరింప నీవు దక్కనన్యుండు సమర్థుండు గాఁడు జగంబుల నెవ్వండేమిక్పత్యంబు నెవ్వనిచేతం బ్రేరితుం డై యేయింద్రియంబులం జేసి యేమిటి కొఱకు నెన్ననికి సంబంధి యై యెస్థలంబున సేసమయంబునం దేమిరూపంబున సేగుణంబున నవరం బయినజనకాదిభావంబున నుత్పాదించి పరం బయినబ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించు నట్టివివిధప్రకారంబు లన్నియు నిత్యముక్తుండవు రక్షితుండవు నై ననీవ నీయంశం బైనపురుషునికి నీయనుగ్రహంబునఁ గాలంబుచేతం బ్రేరిత యై కర్మమయంబును బలయుతంబును బ్రధానలింగంబును నైనమనంబును సీమాయ సృజించు నవిద్యార్పితవికారంబును వేదోక్తకర్మప్రధానంబును సంసారచక్రాత్మకం బైనయీమనమును నిన్ను సేవింపక నియమించి తరియింప నొక్కండును సమర్థుండు లేడు 'విజ్ఞాననిర్జితబుద్ధిగుణుండవు నీవు నీవలన వశీకృతకార్యసాధనశక్తి యైనకాలంబు మాయతోడం గూడ పోడశవికారయుక్తం బయినసంసారచక్రంబుఁ జేయు చుండు సంసారదావదహనతంత్రవ్యమానుండ నగునన్ను రక్షింపుము.

356

సీ. జనులు దిక్పాలురసంపదాయుర్విభవములు గోరుదురు భగవ్యంబు లనుచు నవి యంత రోషహాసవిజృంభితం బైన, మాతండ్రిబామముడిరమహిమఁ జేసి విహతంబు లగు నట్టిరవీరుండు నీచేత, నిమిషమాత్రంబున ర నేడు మడిసఁ గావున ధృవములు ర గావు బ్రహ్మాదుల, శ్రీ విభవంబులు ర జీవితములుఁ తే. గాలరూపకుఁ డగుసురురక్రమునిచేత, విదళితము లగు నిలువపు ర వేయు నేల యితర మేనొల్లనీమీఁదియెఱుక గొంత, గలిగియున్నదిగొలుతుఁగింక రుడనగుచు. మత్తకోకిలము. ఎండమావులవంటిభద్రము ర లెల్ల సార్థము లంచు మర్దుండు రోగనిధానదేహముతో విరక్తుండు గాక యుద్దండమన్మథవహిని నెప్పుడు ర దపుండై యొకనాఁడుఁ జేరండు పారము దుష్టసౌఖ్యపరంపరాక్రమణంబునన్.

358

1 ఈవాక్యము మూలవిరుద్ధము. (విజ్ఞా...గుణుండవు వశీ...కాలంబు వగునీవు మాయతోడం గూడి...చక్రంబునఁ బరిభ్రమించుచున్న నన్ను రక్షింపుము' అని మూలము.

భక్తిపరాయత్తుండును నయి యద్వైపునిచరణకమలంబులు దనహృదయంబున నిలిపికొని కరకమలంబులు ముకుళించి యిట్లు వినుతించె. 348

—◆◆◆ ప్రహ్లాదుడు సరసిహమ్మూర్తిని స్తుతించుట. ◆◆◆—

మ. అమరుల్ సిద్ధులు సంయమిశ్వరులు బ్రహ్మాదుల్ సతాత్పర్యచి
త్తములన్ నిన్ను బహుప్రకారముల నిత్యంబున్ విచారించి పా
రము ముట్టన్ నుతి సేయ నోప రఁట నేరక్ష స్తనూజుండ గ
ర్వమదోద్రిక్తుండ బాలుండన్ జడమతిన్ శవర్ణింప శక్తుండనే. 349

మ. తపమున్ వంశముఁ దేజమున్ శ్రుతము సౌందర్యంబు నుద్యోగమున్
నిపుణత్వంబుఁ బ్రతాపపౌరుషములున్ శనిస్థాబలప్రజ్ఞలున్
జపయాగంబులుఁ జాల వీశ్వర భవతస్సంతుష్టికై దంతియా
భవుఁజందంబున భక్తి సేయ నలయుం రదాత్పర్యసంయుక్తుఁడై. 350

మ. అమలజ్ఞానత దానధర్మరతి సత్యక్షాంతినిర్మల
త్వములన్ యజ్ఞతపోనమాయలఁ గడున్ శదర్పించుధాత్రినురో
త్తిముకంటెన్ శ్వపచుండు ముఖ్యుండు మనోరథప్రాణవాక్కుర్మముల్
సమతన్ నిన్ను నయించెనేని నిజవంశశ్రీకరుం డౌ దుదిన్. 351

సీ. అజ్ఞాండు సేసినయవరాధములను జే, పట్టఁ డీశ్వరుండు కృతపాశుఁ డగుటఁ
జేపట్టు నొకచోట శిద్ధ మిశ్వరునకు, సర్థంబు లేకున్న శనతఁడు పూర్ణుఁ
డైన సర్థము లీశ్వరారాధణంబులు గాఁగఁ, జేయుట ధర్మంబు శసేసేనని
నద్దంబుఁ జూచిన శనళికలలామంబు, ప్రతిబింబితం బగునవగిది మరల
తే. సర్థములు దోచుఁ గావున శనధికబుద్ధిభక్తి సేయంగ వలయును శభక్తిఁ గాని
మెచ్చఁడర్థంబులొసఁగెడు శమేరలందుఁ, బరమకరుణుండు హరిభక్తిశబంధవుండు.

క. కావున నల్పుడ సొస్తుతి, గావించెద వెఱపు లేక శకలనేరువున్
నీవర్ణనమున ముక్తికి, బోవు నవిద్యను జయించి శపురుషుఁ డనంతా. 353

సీ. సత్త్వాకరుండ వైనశనద్వేశ సీయాజ్ఞ, శిరముల నిడుకొని శచేయువారు
బ్రహ్మాదు లమరులు శభయ మందు చున్నారు, నీభీషణాకృతి శనేడు నూచి
రోపంబు మాను నీరుచిరవిగ్రహములు, కల్యాణాకరములు శగాని భీతి
కరములు గావు లోకములకు వృశ్చిక, పన్నగంబులభంగి శభయముఁజేయు
తే. నసుర మర్దించితివి సాధుహర్ష మయ్యె, నవతరించినపని దీతె శనలుక యేల
కలుషహారివి సంతోషకారి వనుచు, నిన్నుఁ దలఁతురు లోకులు శనిర్మలాత్మ.

మ. ఖరదంష్ట్రాశ్రుకుటీనటానఖయు సుగ్రధానయున్ రక్తకే
సరయున్ దీర్ఘతరాంత్రమాలికయు భాగస్వాన్నేత్రయు వైషానీ
సరసిహాకృతిఁ జూచి నే వెఱవఁ బూర్ణకూగిరదుర్వారదు
ర్భరసంసారదవాగ్నికి వెఱతు నీరసాదాశ్రయం జేయవే. 355

వ. ఇవ్విధంబున గృతత్రేతాద్వాపరంబు లనుమూడుయుగంబులందును దిర్యజ్ఞానమునిజలచరాకారంబుల నవతరించి లోకంబుల నుద్ధరించుచు ధరించుచు హరించుచు యుగానుకూలధర్మంబులం బ్రతిష్ఠించుచు నుండుదువు దేవా యవధరింపుము. 362

సీ. కామహర్షాదిసంశ్ఘటిత మై చిత్తంబు, భవదీయచింతనశవదవి సారదు మధురాదిరసముల శ్రమరిగి చొక్కుచు జిహ్వా, సీవర్ణనమునకు శ్రనిగుడ నీదు నుండరీముఖములఁజూడఁ గోరెడిచూడ్చి, తావకాకృతులపైఁదగులువడదు వివిధదుర్భాషలు శ్రవినఁ గోరుపీనులు, వినవు యుచ్చత్కథాశీవిరచనములు

తే. ఘోణ మురవడిఁ దిరుగు దుర్గంధములకుఁ దనివు గొలుపదు వైష్ణవధర్మములకు నడఁగి యుండవు కర్తేంద్రియములు పురుషుఁ గలఁచు నవతులు గృహమేధిఁ శ్రగలఁచునట్లు. 363

వ. ఇవ్విధంబున నింద్రియంబులచేతఁ జిక్కువడి స్వకీయపరకీయశరీరంబులందు మి త్రామిత్రభావంబులు నేయుచు జన్మమరణంబుల నెందుచు సంసారవైతరణి నిమగ్నం బయినలోకంబు నుద్ధరించుట లోకసంభవస్థితిలయ కారణుండ వైన నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకుల మయినమాయందుఁ బ్రియభక్తు లయిన వారల నుద్ధరింపుము. 364

మ. భగవద్వివ్యగుణానువర్తననుభాశప్రాప్తైకచిత్తుండ నై బెగడఁ సంసరణోగ్రవైతరణికిఁ శ్రభిన్నాత్తులై తావకీ యగుణస్తోత్రపరాఙ్ముఖత్వమున మానయాసౌఖ్యభావంబులఁ సుగతిం గాననిమూఢులం గని మదిఁ శ్రశోకింతు సర్వేశ్వరా. 365

వ. దేవా ముసీంద్రులు నిజవిముక్తకాము లయి విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరింతురు కాముకత్వంబు నొల్లరు విశ్వంబున వీరికి సీకంటె నొండు శరణంబు లేదు గావున నిన్ను నేవించెద కొందఱు కాముకులు గరద్వయకంఢూతిచేతం దని యనిచందంబునఁ దుచ్చం (బయి పశుపక్షీక్రిమికీటసామాన్యం బయిన) మైఘ నాదిగృహమేధినుఖంబులం దసయక కడపట నతిదుఃఖవంతు లగుదురు సీప్ర సాదంబు గలనుగుణుండు నిష్కాముం డయి యుండు మానవత్రజపతపశ్శృ తాధ్యయనంబులును నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థలివాససమాధులును మోక్షహేతువు లగు నయిన నివివదియు నింద్రియజయంబు లేనివారికి భోగార్థంబు లయి విక్రయించువారికి జీవనోపాయంబు లయియుండు డాంబికులకును వార్తాకరంబు లయినఫలంబులు గావు భక్తి లేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు రూపరహితుండ వైననీకు బీజాంకురంబులకైవడిఁ గారణకార్యంబు లయిన సదసద్రూపంబులు

రెండును బ్రకాశమానంబు లగు నారెంటియందును భక్తియోగంబున బుద్ధి మంతులు మధనంబున దారువులందు వహ్నిం గనియెడు తెఱంగున నిన్నుఁ బూడ గందురు పంచభూతతత్వాత్తంబులును ప్రాణంబులు నింద్రియంబులును మనోబుద్ధ్యహంకారచిత్తంబులును నీవ సగుణంబును నిర్గుణంబును నీవ గుణాభిమానులయినజన్మమరణంబుల సెందువిబుధు లాద్యంతంబులు గానక నిరుపాధికుండవైనని న్నెఱుంగరు తత్త్వజ్ఞు లయినవిద్వాంసులు వేదాధ్యయనాదివ్యాసారంబులు మాని వేదాంత ప్రతిపాద్యుండ వగునిన్ను సమాధివిశేషంబుల నెఱింగి నే వింతు రది గావున.

366

సీ. నీగృహంగణభూమి నీ నిటలంబు మోవంగ, మోదించి నిత్యంబు నీ మ్రొక్కఁడేని నీమంగళ స్తవరీతికరవర్ణంబులు, పలుమాఱు నాలుకఁ నీ బలుకఁడేని నీయధీనములుగా నీ నిఖిలకృత్యంబులు, బ్రియభావమున సమర్పింపఁడేని నీవదాంబుజముల నీ నిర్మలహృదయుఁడై, చింతించి మక్కువఁ నీ జిక్కఁడేని తే. నిన్నుఁ జెవులార వివఁడేని నీకు నేవ, నేయ రాఁడేని బ్రహ్మంబుఁ నీ జెందఁగలఁడె యోగియైనఁ దపోవ్రతరయోగియైన, వేది యైన మహాతత్త్వరవేదియైన.

367

వ. కావున భవదీయదాస్యయోగంబు గృహ సేయు మని ప్రణతుం డైనప్రహ్లాదుని వర్ణనంబులకు మెచ్చి నిర్గుణుం డైనహరి రోషంబు విడిచి యిట్లనియె. 368
శా. సంతోషించితి నీచరిత్రమునకుఁ నీ సద్భద్ర మాఁ గాక నీ యంతర్వాంఛితలాభ మెల్లఁ గరుణారయత్తుండ నై యిచ్చెదం జింతం జెందకు భక్తకామదుఁడ నే నీ సిద్ధంబు దుస్లోక్యుండఁ జంతు శ్రేణికి నన్నుఁ జూచినఁ బునరన్తంబు లేదర్భకా.

369

ఆ. సకలభావములను నీ సాధులు విద్వాంసు, లఖిలభద్రవిభుఁడ నై నననన్నుఁ గోర్కు లి మ్మటంచుఁ నీ గోరుదు రిచ్చెదఁ, గోరు మెద్ది యైనఁ నీ గుప్త సీవు. 370
వ. అని పరమేశ్వరుండు ప్రహ్లాదునియందుఁ గలసకామత్వంబుఁ దెలియుకొఱకు వంచించి యిట్లానతిచ్చిన నతండు నిష్కాముం డైనయేకాంతి గావునఁ గామంబు భక్తియోగంబునకు నంతరాయం బని తలంచి యిట్లనియె 'నుత్పత్తి మొదలు కామాద్యనుభవానక్తి గలనాకు వరంబు లిచ్చెద నని వంచింప నేల నం సారబీజంబులును హృదయబంధకంబులు నయినకామంబులకు వెఱచి ముముక్షుండ నై సేమంబుకొఱకు సేమంబున నిన్నుం జేరితిఁ గామంబులును నింద్రియంబులును మనశ్చరీరధైర్యంబులును మనీషాప్రాణధర్మంబులును లజ్జాస్మరణలక్ష్మీసత్యతేజోవిశేషంబులును నశించు లోకంబులందు భృత్యు లర్థకాములయి రాజుల సేవింతురు రాజులుం బ్రయోజనంబు లర్థించి భృత్యులకు నర్థంబు లొసంగుదు రవ్విధంబు గాదు నాకుం గామంబు లేదు నీకుం బ్రయోజ

నంబు లే దయినను దేవా వరదుండ వయ్యెడ వేనిఁ గామంబులు వృద్ధిఁ బొందనివరంబు గృహ సేయుము కామంబులు విడిచినపురుషుండు సీతోడ సమాన విభవం డగు సరసింహ పరమాత్మ పురుషోత్తమ యని ప్రణవపూర్వకంబుగా నమస్కరించిన హరి యి ట్లనియె.

371

సీ. నీయట్టినుజ్ఞానశనిపుణు లేకాంతులు, గోరులు నాయందుఁ గోర నెల్ల రల్లెనఁ బ్రహ్లాద శయనుచేంద్రభర్త వై, సాగి మన్వంతరశనమయ మెల్ల నిఖిలభోగంబులు శ సీవు భోగింపుము, కల్యాణబుద్ధి నారకథలు వినుము నకలభూతములందు శ సంపూర్ణుఁ డగునన్ను, యజ్ఞేశు సీశ్వరు శ నాత్మ నిలిపి

ఆ. కర్తృచయము లెల్ల శ ఖండించి పూజన, మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ భోగముల నశించుఁ శ బుణ్యంబు వ్రతములఁ బాపనంచయములు శ పాయనిన్ను.

వ. మఱియు మీఁదటఁ గాలవేగంబునం గళేబరంబు విడిచి త్రైలోక్యవిరాజమా నంబును దివిజరాజజేగీయమానంబును బరిపూరితదశదిశంబును నయినయశంబు తోడ ము క్తబంధుండ వై నన్ను డగ్గతెదపు వినుము.

373

ఆ. నరుండు ప్రియముతోడ శ నాయవతారంబు, నీయుదారగీతశనికరములను మానసించుసేని శ మఱి సంభవింపఁడు, కర్తృబంధచయముఁ శ గడచి పోవు.

374

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె.

375

సీ. దంష్ట్రివై తొల్లి సోదరుని హిరణ్యాక్షు, సీవు సంపుటఁ జేసి శ నిగ్రహమున మాతండ్రి రోషనిర్మగ్నుఁడై సర్వలోకేశ్వరుఁ బరము ని శ న్నెఱుంగ లేక పరిపంథిపాగిది సీతభక్తుండ నగునాకు, నపకారములు సేసె శ నతఁడు నేఁడు సీశాంతదృష్టిచే శ నిర్మలత్వము నొందె, గావునఁ బాపనంఘంబువలనఁ

తే. బాసి శుద్ధాత్మకుండు గాఁగ శ భవ్యగాత్ర,వరము వేఁడెద నాకిమ్ము శ వనజనేత్ర భక్తసంఘాతముఖపద్మపద్మమిత్ర, భక్తకల్పషవల్లికాశపటులవిత్ర.

376

వ. అనిన భక్తునికి భక్తవత్సలుం డి ట్లనియె.

377

మ. నిజభక్తుండవు నాకు నిన్నుఁ గనుటకా శ సీతండ్రి త్రిస్సప్తపూ ర్వజలం గూడి పవిత్రుఁడై శుభగతికా శ వర్తించు విజ్ఞానదీ పజితానేకభవాంధకారు లగుమరద్భక్తుల్ వినోదించుచే శ జనుల్ దుర్జనులైన శుద్ధులు సుమీ శ సత్యంబు దైత్యోత్తమా.

సీ. ఘననూత్నభూతసంఘాతంబులోపల, నెల్లవాంఛలు మాని శ యెవ్వ రయిన సీచందమున నన్ను శ నెఱయ సేవించిన, మద్భక్తు లగుదురు శ మత్సరులకు గుఱి సేయ సీవ యోగ్యుండ వైతి విటమీఁద, వేదచోదిత మైనవిధముతోడఁ జిత్తంబు నామీఁదఁ శ జేర్చి మీతండ్రికి, బ్రేతకార్యములు సంఘీర్ణి జేయు తే. మతఁడు రణమున నేఁడు నాశయంగమర్క, నమున నిర్మలదేహుఁడై శ నవ్యమహిమ

నపగతాఖిలకల్మషుఁ రక్షై తనర్చి, పుణ్యభోకంబులకు నేఁగుఁ రబుణ్యచరిత.

వ. అని యిట్లు నరసింహదేవుం డాన తిచ్చిన హిరణ్యకశిపునకుం బ్రహ్మాదుండు పర
లోకక్రియలు సేసి భూసురోత్తములచేత నభిషిక్తుం డయ్యె నయ్యెడం బ్రసాద
సంపూర్ణముఖుం డైనశ్రీనృసింహదేవునిం జూచి దేవతాప్రముఖసహితుం డైన
బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె. 380

సీ. దేవదేవాఖిలదేవేశ భూతభావన వీడు నాచేత రవరము వడసి
మత్స్యప్రజనులచే రమరణంబు నొందక, మత్తుఁ డైనకలధరర్కములుఁ జెఱచి
నేడు భాగ్యంబున రసీచేత హతుఁ డయ్యె, గల్యాణ మమరె లోరకములకెల్ల
బాలు నీతని మహాభాగవతశ్రేష్ఠు, బ్రదికించితివి మృత్యురభయముఁ బాపి
తే. వరము గృహ సేసితివి మేలు రవారిజాత, నీనృసింహవతారంబు రనిష్ఠతోడఁ
దగిలి చింతించువారలరదండధరుని, బాధ నొందరు మృత్యువ్రతారిఁ బడరు.

వ. అనిన నరసింహదేవుం డిట్లనియె. 382

క. మన్నించి దేవత్రుల, కెన్నఁడు నిటువంటివరము రలీకుము పాపా
త్పన్నులకు వరము లిచ్చుట, పన్నగముల కమృత మిడుట రపంకజగర్భా.
వ. అని యిట్లాన తిచ్చి బ్రహ్మాదిదేవతాసమూహంబుచే బూజితుం డై భగవంతుం
డైనశ్రీనృసింహదేవుండు దిరోహితుం డయ్యె బ్రహ్మాదుండును శూలికిఁ జూచిమిల్లి
తమ్మిచూలికి వందనంబులు సేసి ప్రజాపతులకు మ్రొక్కి భగవత్కళ లైన
దేవతలకు నమస్కరించినం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుక్రాదిమునీంద్రసహితుం
డై దైత్యదానవరాజ్యంబునకుం బ్రహ్మాదుం బట్టంబు గట్టి యతనిచేతఁ బూజి
తుం డై దీవించె నంత నీశానాదినిఖిలదేవతలు వివిధంబు లగునాశీర్వాదం
బులచేత నాప్రహ్మాదునిఁ గృతార్థుం జేసి తమ్మిచూలిని ముందట నిడుకొని నిజ
స్థానంబులకుఁ జని రిట్లు విష్ణుదేవుండు నిజపార్శ్వచరు లిరువురు బ్రాహ్మణాశాపం
బునంజేసి బ్రథమజన్మంబున దితిపుత్రులైనహిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులను వరాహ
నారసింహరూపంబుల నవతరించి వధియించె ద్వితీయభవంబున రాక్షసజన్మం
బు దాల్చినరావణకుంభకర్ణులను శ్రీరామరూపంబున సంహరించె దృతీయ
జన్మంబున శిశుపాలదంతవక్త్రులనుపేరులం బ్రసిద్ధి నొందినవారలను శ్రీకృష్ణ
రూపంబున ఖండించె నిష్ఠిధంబున మూఁడుజన్మంబుల గాఢవైరానుబంధం
బున నిరంతరసంభావితధ్యానులై వారలు హరినిందాదిపాపవిముక్తులై హరిం
గదిసి రని చెప్పి నారదుం డిట్లనియె. 384

ఉ. శ్రీరమణీయ మైననరసింహవిహారము నింద్రశత్రుసం
హారముఁ బుణ్యభాగవతుఁ రక్షైననిశాచరనాథపుత్రసం
చారము నెవ్వఁ డైన సువీరచారత విన్నఁ బఠించిన శుభా

1 'బట్టంబు గట్టె నతనిచేతం బ్రతిపూజితు లై దీవించి బ్రహ్మాదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరి'. వ్రా. ప్ర.

- కారముతోడ నేభయముఁ గల్గనిలోకముఁ జెందు భూవరా. 385
- మ. జలజాతప్రభవాదులు మనములోఁ గజర్చించి భాషావళిం
బలుకఁ లేనిజనార్దనాహ్వయపరశ్రీబ్రహ్మంబు నీయింటిలోఁ
జెలియై మేనమఱింది యై నచివుఁడై శ్రీచిత్తప్రియుండై మహా
ఫలసంధాయకుఁడై చరించు టది నీరభాగ్యంబు రాజోత్తమా. 386

—◆— శ్రీపురానురసంహారము. —◆—

- క. బహుమాయుఁడైనమయచే, విహతం బగుహరునియశము శ్రీవిఖ్యాతజయో
వహముగ నీభగవంతుఁడు, మహితాత్ముఁడు మున్నొనర్చె శ్రీమనుజవరేణ్య. 388
- వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె.
- క. ఏకర్మంబున విభుఁడగు, శ్రీకంఠునియశము మయునిరచే నుడివడియె
వైకుంఠుఁడెవ్విధంబునఁ, కైకొని తత్కీర్తి చక్కఁగ నొనరించెన్. 389
- వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 390
- క. చక్రాయుధబలయుతు లగు, శక్రాదుల కోహటించి శ్రమమున నసురుల్
సాక్రొశంబున నరిగిరి, విక్రమములు మాని మయునిర వెనుకకు నధిపా. 391
- వ. ఇట్లు రక్కసులు దనవెనుకఁ జొచ్చిన మాయానిలయుండును దుర్జయుండును
నైనమయుండు దనవిద్యాబలంబున నయోరజతసువర్ణమయంబులై యెవ్వరి
కిని లక్షింప రానిగమనాగమనంబులును వితర్కింప రానికర్మశపరిచ్ఛదం
బులును గలిగిన త్రిపురంబుల నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచరు లందఱు నందుంబ్రవే
శించి కామసంచారులై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి ననాయకానీకంబు లయిన
లోకంబుల నస్తోకంబు లయిననిజబలాతిరేకంబుల శోకంబు నొందించిన. 392
- క. లోకాధినాథులెల్లను, శోకాతురు లగుచు శరణుఁ గజొచ్చిరి దుష్టా
నీకవిదళనాకుంఠుక, శ్రీకంఠుక భువనభరణశ్చిత్తోత్కంఠున్. 393
- వ. ఇట్లు సకలలోకేశ్వరుం డగుమహేశ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతులై పూ
జించి కరకమలంబులు ముకుళించి. 394
- క. త్రిపురాలయు లగుదానవు, లవరాజతు లగుచు మాకు శ్రీనశ్రాంతంబుక
వపురాదిపీడఁ జేసెద, రపరాధికులను వధింపు శ్రమగజాధీశా. 395
- క. దీనులము గాక యుష్మద, ధీనుల మై యుండుమేము శ్రీదేవాహితదో
ర్దీనుల మైనారము బల, హీనుల మగుమమ్ము గావు శ్రీమీశాన శివా. 396
- వ. అనిన భక్తవత్సలుం డగుపరమేశ్వరుండు శరణాగతులైనగీర్వాణుల వెఱవకుం
డని దుర్వారబలంబున బాణాసనంబుఁ గేల నందికొని యొక్కదివ్యబాణంబు
నంధించి త్రిపురంబులవయి నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడు
మయూఖిజాలుంబులచందంబునఁ దద్బాణంబువలన దేదీప్యమానంబులై యనేక

బాణసహస్రంబు లుప్పతిల్లి కకుప్పులు నిండి మండి తెప్పలుగాఁ గుప్పలుగాని త్రిపురంబులఁ గప్పె నప్పుడు తద్బాణపావక హేతిసందోహదందహ్యమాను లై గతాను లైన త్రిపురపురనివాసులం దెచ్చి మహాయోగి యై మయుండు సిద్ధ రసకూపంబున వైచిన.

397

క. సిద్ధామృతరసమహిమను, శుద్ధమహావజ్రతుల్యశోభితతను లై వృద్ధిం బొందిరి దానవు, లుద్ధతనిర్హతపావకోపము లగుచున్.

398

క. కూపామృతరససిద్ధిని, దీపితు లై నిలిచి యున్న శ్రీ దేహహేతులఁ రూపించి చింత నొందెడు, గోపధ్వజఁ జూచి చక్రీ కుహనాన్వితుడై.

399

శా. ఉత్సాహంబున నొక్కపాడిమొద వై శ్రయూధంబు ఘ్రాణించుచున్ వత్సం బై తనవెంట బ్రహ్మ నడవఁ శ్రవైకుంఠుఁ జేతెంచి యు ద్యత్సత్త్వంబునఁ గూపమధ్యరసముం శ్రద్రావఁ విలోకించుచుం దత్సైభాగ్యనిమగ్ను లై మఱచి రాగదైత్యుల్ నివారించగన్.

400

వ. ఇట్లు విష్ణుండు మోహనాకారంబున ధేను వయి వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృ తరసంబు ద్రావిన నెఱింగి శోకాకులచిత్తు లయినరసకూపపాలకులం జూచి మ హాయోగి యైనమయుండు వెఱుగుపడి దైవగతిం జింతించి శోకింపక యిట్లనియె.

ఆ. అమరు లైన దనుజ శ్రవైనను నరు లైన, నెంతనిపుణు లైన శ్రవెవ్వరైన దైవికార్థచయముఁ దప్పింపఁగా లేరు, వలదు దనుజులార శ్రవగవ మనకు.

వ. అని పలికె నంత విష్ణుండు నైజంబు లైనధర్మజ్ఞానవిద్యాతపోవిరక్తిసమృద్ధిక్రియా శక్తివిశేషంబుల శంభునికై బ్రాధాన్యంబు సమర్పించి రథసూతకేతువర్మ బాణా సనప్రముఖసంగ్రామసాధనంబులు సేసినం గైకొని.

403

మ. శరి యై కార్ముకి యై మహాకవచియై శ్రీ సన్నాహియై వాహియై సరభుం డై సనియంత యై సబలుఁ డై శ్రీ సత్కేతనచ్చత్తుఁ డై పరమేశుం డొక బాణమున్ విడిచెఁ దరద్బాణానలజ్వాలలం బురముల్ గాలె ఛటచ్చటధ్వని సభోరభూమధ్యముల్ నిండగన్.

404

వ. ఇట్లు హరుండు దురవగాహంబు లైన త్రిపురంబుల నభిజన్ముహూర్తంబున భస్మం బు సేసి కూల్చిన నమరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షపల్లభులు వీక్షించి జయ జయశబ్దంబులు నేయుచుఁ గుసుమవర్షంబులు వర్షించిరి ప్రజలు హర్షిం చిరి బ్రహ్మాదులు గీర్తించి రప్పరసలు నర్తించిరి దివ్యకాహళిదుండుభిరవంబు లును మునిజనోత్సవంబులును బ్రచురంబు లయ్యె నిట్లు విశ్వజననం బగు త్రిపురాసురసంహారంబున నఖిలలోకులును సంతసిల్లియుండ నయ్యవసరంబున.

ఆ. తృణకణములభంగిఁగి త్రిపురంబులదహించి, పరముండవ్యయుండు శ్రీ భద్రయశుండు శివుఁడు పద్మజాదిరజేగ్రీయమానుఁ డై, నిజనివాసమునకు శ్రీ నెమ్మిఁ జనియె.

406

వ. ఇట్లు నిజమాయావిశేషంబున మర్త్యలోకంబున విడంబించు చున్నవిష్ణునిపరా
క్రమవిధానంబులు మునిజనవంద్యమానంబు లై సకలలోకకల్యాణప్రదానంబు
లై యుండు ననిన విని నారదునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 407

—◆◆◆ నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు దెలుపుట. ◆◆◆—

సీ. అనఘాత్త సకలవర్ణాశ్రమాచారసమృతధర్మ మెయ్యది శమానపులకు
నేధర్మమున నరుం శిష్ఠవిజ్ఞానము, భక్తియుఁ బ్రాపించుఁ శబద్ధజనకు
సాక్షాత్పుతుండవు శసర్వజ్ఞుఁడవు నీకు, నెఱుంగరానిది ధర్మమింత లేదు
నారాయణపరాయణస్వాంతు లనఘులు, శాంతులు సదయులుశాధువృత్తి
ఆ. మెఱయు చున్నఘనులు శమీపంటివా రెద్ది, పరమధర్మమనుచుభక్తి దలఁతు
రట్టిధర్మరూపమఖిలంబు నెఱింగింపు, వినఁగ నిచ్చ గలదు శవిమలచరిత. 408

వ. అనిన నారదుండు ధర్మరాజుం జూచి దాక్షాయణియందు నిజాంశంబున నవ
తరించి భువనశోభనంబుకొఱకు బదరికాశ్రమంబునఁ దపోనిరతుం డయి యు
న్ననారాయణనివలన సనాతనధర్మంబు వింటి నది సెప్పెద సకలవర్ణం
బులజనులకు సత్యంబును దయయును నుపవాసాదితపంబును శౌచంబును సైర
ణయు సదసద్వివేకంబును మనోనియమంబును బహిరింద్రియజయంబును హిం
స లేమియు బ్రహ్మచర్యంబును దానంబును యథోచితజపంబును సంతోషం
బును మార్దవంబును సమదర్శనంబును మహాజనసేవయు గ్రామ్యంబు లయిన
కోరికలు మానుటయు నిష్కలక్రియలు విడుచుటయు మితభాషిత్యంబును
దేహంబు గానితన్ను వెదకికొనుటయు సన్నోదకంబులు ప్రాణులకుం బంచి
యిచ్చుటయుఁ బ్రాణులందు దేవతాబుద్ధియు నాత్మబుద్ధిం జేయుటయు శ్రీనా
రాయణచరణస్తరణకీర్తనశ్రవణసేవార్చనసమస్కారదాస్యాత్మ సమర్పణసఖ్యం
బు లనియెడిత్రింశల్లక్షణంబులు గలుగ వలయు నందు సత్కులాచారం డయి
మంత్రవంతంబు లైనగర్భాధానాదిసంస్కారంబులు లవిచ్ఛిన్నంబులు గాక గల
వాడు దిష్టుండు ద్విజునకు యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపనదానవ్రతి గ్రహంబు
లనుపట్కర్మంబులు విహితంబులు రాజునకుఁ బ్రతిగ్రహవ్యతిరిక్తంబు లయిన
యజనాదికర్మంబు లందును బ్రజాపాలనంబును బ్రాహ్మణులు గానివారివలన
దండశుల్కదులు గొనుటయు విహితకర్మంబులు వైశ్యునికే గృహివాణిజ్యగో
రక్షణాదికర్మంబులును బ్రాహ్మణకులానుసరణంబును విహితంబులు శూద్రునకు
ద్విజశ్రుష సేయ వలయు. 409

సీ. వికు కర్షణాదికవృత్తికంటెను మేలు, యాచింప నెల్లనిరయట్టివృత్తి
ప్రాప్తంబుఁగైకొని శబ్రదుకుకంటెను లెస్స, యనుదినంబును ధాన్యమడిగొనుట
యాయవారముకంటె నధికకళ్యాణంబు, పఱిగయెన్ను లభాన్యభక్షణంబు

- శిలవృత్తికంఠునశ్రేయ మాపణములఁ, బడ్డగింజలు దినిత్ర బ్రదుకుఁ గనుట
 ఆ. యెడరుచోట నృపతిత్ర కీనాల్గువృత్తులు, దగుఁ బ్రతిగ్రహంబు తదగదు తలఁప
 నాపదవసరములత్ర సధముఁ డెక్కువజాతివృత్తి నున్న దోషరవిధము గాదు. 411
- వ. వినుము శిలవృత్తియు నుంఛవృత్తియు ఋత మనియు నయాచితవృత్తి యమృ
 త మనియు యాయావరవృత్తి మృత మనియుఁ గర్షకవృత్తి ప్రమృత మనియు నె
 న్నుదు రట్టివృత్తు లెఱింగి జీవించుట మేలు వాణిజ్యంబు సత్యానృత మనియు
 శ్వవృత్తి సీచసేవ యనియుఁ బలుకుదురు సర్వవేదమయుండు బ్రాహ్మణుండు స
 ర్వదేవమయుండు క్షత్రియుండు బ్రాహ్మణక్షత్రియులకు సీచసేవనంబు గర్త
 వ్యంబు గాదు. 412
- క. దమమును శౌచముఁ దపమును, శమమును మార్దవముఁ గృషయుత్ర సత్యజ్ఞాన
 క్షమలును హరిభక్తియు హ, ర్షము నిజలక్షణము లగ్రరజాతికి నధిపా. 413
- ఉ. శౌర్యము దానశీలముఁ బ్రసాదము నాత్మజయంబుఁ దేజముఁ
 ధైర్యము దేవభక్తియునుత్ర ధర్మము సర్థముఁ గామముఁ బుధా
 చార్యముకుండ సేవలునుత్ర సత్కృతియుం బరితోషణంబు స
 ద్వీర్యము రక్షణంబుఁ బృథివీవరశేఖర రాజచిహ్నముల్. 414
- క. ధర్మార్థకామవాంఛయు, నిర్మలగురుదేవవిప్రనివహార్చనముల్
 నిర్దదభావముఁ బ్రమదము, శర్మకరత్వమును. వైశ్యరజనలక్షణముల్. 415
- ఉ. స్త్రీయము లేనివృత్తియు శుశ్రీషిత్వము సన్నతియుఁ నిజేశుల్
 మాయలు లేక డాయుటయుత్ర మంత్రము సెప్పక పంచయజ్ఞముల్
 సేయుటయుఁ ధరామరులత్ర సేవయు గోవులరక్షణంబు స
 న్యాయము లేమియుఁ మనుజునాథ యెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్. 416
- సీ. నిలయము వాటించిత్ర నిర్మలదేహియై, శృంగార మేప్రార్థుఁత్ర జేయవలయు
 సత్యప్రియాలాపరచతుర యై ప్రాణేశు, చిత్తంబు ప్రేమ రంజింప వలయు
 దాక్షిణ్యసంతోషరధర్మమేధాదుల, దైవత మని ప్రియుఁత్ర దలఁప వలయు
 నాథుఁ డేవద్ధతిత్ర నడచు నాపద్ధతి, నడచి తద్బంధులత్ర నడవ వలయు
- ఆ. మార్దవమునఁ బతికిత్ర మజ్జనభోజన, శయనపానరతులుత్ర జరప వలయు
 విభుండు పతితుఁ డైనరవేలఁది పాతివ్రత్యమహిమఁ బుణ్యఁ జేసిమనుపవలయు.
- క. తరుణి దనప్రాణపల్లభు, హరిభావముగా భజించిత్ర యతఁడును దానుఁ
 సిరికై వడి వర్తించును, హరిలోకమునందు సంతతానందమునన్. 417
- క. ఉపవాసంబులు వ్రతములు, దపములు వే యేల భర్తరదైవత మని ని
 మ్నపటతఁ గొల్చినసాధ్యికి, నృపవర దుర్లభము లేదుత్ర నిఖిలజగములన్. 418
- వ. మఱియు సంకరజాతు లయినరజక చర్మకారక నట బురుడ కైవర్తక మేద
 భిల్లు రగునంత్యజాతు లేద్వరకును జండాలు పుల్కన మాతంగజాతులకును

నాయాకులాగతంబు లయినవృత్తులఁ జౌర్యహింసాదులు వర్జించి సంచరింప
వలయు మానవులకుఁ బ్రతియుగంబున నైసర్గికంబు లైనధర్మంబులు రెండు
లోకంబులందును సుఖకరంబు లని వేదవిదు లైనపెద్దలు సెప్పుదురు కాలుకా
ఱున దున్నెడుజ్ఞేత్రంబు లాపు సెడు నందుఁ జల్లినబీజంబులు నిస్తేజంబు లై
యుండి లెస్సగ నంకురింపవు నిరంతరఘృతధారావర్షంబున దహనునకు
దాహకత్వంబు లేక శాంతి జెందు నందు వేల్చినహవ్యంబులు ఫలింపవు తద్వి
ధంబున ననవరతకామానుసంధానంబునఁ గామోన్ముఖం బైనచిత్తంబు కామం
బులం దనిసి నిష్కామం బై విరక్తి నొందుం గావున సత్త్వస్వభావంబుతోడ
నెప్పుడుఁ దప్పక నిజవంశాచారవిహితధర్మంబున వర్తించునరుండు మెల్లన
స్వాభావికకర్మపరత్వంబు విడిచి ముక్తి నొందు జాతిమాత్రంబునఁ బురుషునికి
వర్ణంబు నిర్దేశింపం బని లేదు శమదమాదివర్ణలక్షణవ్యవహారంబులఁ గన
వలయు నని మఱియు నారదుం డిట్లనియె.

419

క. క్రమమున వర్ణంబులచి, హ్నుము లెల్లను జెప్పఁబడియె శ్రీ నాశ్రమములధర్మము లెఱిగించెద నన్నియు, సమదాహితస్పృదయశూల శ్రీ సదమలశీలా. 420

వ. వినుము బ్రహ్మచారి మాంజీకౌశీనయజ్ఞోపవీతకృష్ణాజనవలాశదండకమండలు
ధరుండును సంస్కారహీనశిరోరుహుండును దర్భహస్తండును శీలప్రశస్తం
డును మానియు నై త్రిసంధ్యంబును బ్రహ్మగాయత్రి జపించుచు సాయం
ప్రాతరవసరంబుల నర్క-పావకగురుదేవతోపాసనంబులు సేయుచు గురుమంది
రంబునకుం జని దాసునిచందంబున భక్తివినయసౌమనస్యంబులు గలిగి వేదంబులు
సదువుచు సధ్యయనోపక్రమావసానంబుల గురుచరణంబులకు నమస్కరించుచు
రేవుమాపును విహితగృహంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి యను
జ్ఞ గొని మితభోజనంబు గావించుచు వర్షకాలంబుల నుపవసించుచు సంగన
లందు సంగనానస్తలందుం బ్రయోజనమాత్రభాషణంబు లొనర్చుచు గురు
పరాంగనలవలన నభ్యంగనకేతప్రసాధనశరీరమర్దనమజ్జనరహస్యయోగంబులు
వర్జించుచు గృహంబున నుండక జితేంద్రియత్వంబున సత్యభాషణం డయి
సంచరింపవలయు.

421

ఆ. పొలఁతి దావపష్నిశ్రురుషుఁ డాజ్యఘటంబు, కరఁగ కుండ రాదు శ్రీ కది సెనేని
బ్రహ్మ యైనఁ గూఁతుఁ శ్రీ బట్టక మానఁడు, వడుగు కింతిపొత్తు శ్రీ వలదు వలదు.

వ. వినుము స్వరూపసాక్షాత్కారంబున దేహి బహిరింద్రియాదికం బయినయింత
యు నాభాసమాత్రంబుగా నిశ్చయించి యెందాఁక జీవుండు స్వతంత్రుం డయిన
యీశ్వరుండు గా కుండు సంతదడవు సంగన యిది పురుషుండ నేననియెడిభేదబు
ద్ధిమానుట కర్హ్యంబు గాదు బ్రహ్మచారియతిగృహస్థులం దెవ్వఁడైనఁ జిత్తంబు

పరిపక్వంబు గాక యద్వైతానుసంధానంబు సేసిన మూఢుం డగుం గావున
రహస్యంబునఁ బుత్రిక నైనం డాయ కుండ వలయు. 423

చ. శిరమున మేన సంస్కృతులు సేయక చందనభూషణాద్యలం
కరణము లెల్ల మాని ఋతుశకాలములక నిజభార్యఁ బొందుచుం
దరుణులఁ జూడఁ బాఱక ధృతవ్రతుఁ డై మధుమాంసవర్జి యై
గురుతరవృత్తితో మెలఁగురకొవిడుఁ డొక్కగృహస్థ భూషరా. 424

వ. మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుం డై గురువులవలన నుపనిషదంగసహితం బైన
వేదత్రయంబును బఠించి నిజాధికారానుసారంబుగ నర్థవిచారంబు సేసి తన
బలంబుకొలంది గురువులకు నభీష్టంబు లొసంగి గృహంబున నొండె వసంబున
నొండె నైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించి యొండె బ్రాణులతోడ జీవించుచు గురువునం
దు నగ్నియందు నాత్మయందు సర్వభూతంబులందు నచ్యుతదర్శనంబు సేయుచు నిం
ద్రియవ్యసనాదినుగ్నుండు గాక యెఱుక గలిగి వర్తించుచు బ్రహ్మంబు నొందు.

క. వినుము వనప్రస్తునకుక, మునికథితము లైననియమశ్రములు గల వాచో
ప్సన వనగతుఁ డై మెలఁగెడి, ఘనుఁడు మహర్లోకమునకు సగమనించు నృపా.

వ. అటమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి వసంబునకుం జని దున్నక పండెడినీవారా
దికంబు లగ్నిపక్వంబు సేసి యొండె నామంబులు సేసి యొండె సర్కపక్వంబు
లైనఫలాదు లొండె భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబు లయినచరు
వురోడాశంబు లొనర్చుచుఁ బ్రతిదినంబును బూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి
నూతనద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు నగ్నికొఱకుఁ బర్ణశాల యైనఁ బర్వతకం
దరం బయిన నాశ్రయించుచు హిమ వాయు వహ్ని వర్షాతపంబులకు సహిం
చుచు నఖిశ్రుకేశతనూరుహంబులు ప్రసాధితంబులు సేయక జటిలుం డై వసి
యించుచు దండజనకమండలువల్కలపరిచ్ఛదంబులు ధరియించి పండ్రెం డైన
నెనిమి డైన నాలుగైన రెం డైన నొకవత్సరం బయినఁ దపశ్రయానంబున
బుద్ధినాశంబు గా కుండ ముని యై చరించుచు దైవవశంబున జరారోగంబుల
చేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గానినమయంబున నిరశనవ్రతుం డయి
యగ్నుల నాత్మారోషణంబు సేసి సన్న్యసించి యాకాశంబునందు శరీరరంధ్రంబు
లును గాలియందు నిశ్వాసంబును దేజంబులోపల నూష్ణంబును జలంబుల రసం
బును ధరణియందు శల్యమాంసప్రముఖంబులును వహ్నియందు వక్తవ్యంబు
తోడ వాక్కును నింద్రునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును విష్ణునియందు
గతితోడఁ బదంబులును బ్రజాపతియందు రతితోడ నుపస్థంబును మృత్యునం
దు విసర్గంబుతోడఁ బాయువును దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును
వాయువందు స్పర్శంబుతోడఁ ద్వక్కును సూర్యునియందు రూపంబుతోడఁ

జత్తువులును నలింబులందుఁ బ్రచేతస్సహిత యయినజహ్వయు షీతియందు గంధనహితం బయినఘ్రాణంబును జంద్రునియందు మనోరథంబులతోడ మనంబును గవి యైన బ్రహ్మాయందు బోధంబుతోడ బుద్ధియు రుద్రునియం దహంకారంబుతోడ మమత్వంబును ష్టేత్రజ్ఞునియందు సత్త్వంబుతోడఁ జిత్తంబును బరంబునందు గుణంబులతోడ నైకారికంబును డిందించి యటమీఁదఁ బృథివిని జలంబునందు జలంబును దేజంబునందుఁ దేజంబును వాయువునందు వాయువును గగనంబునందు గగనంబును నహంకారతత్త్వంబునందు నహంకారంబును మహతత్త్వంబునందు మహతత్త్వంబును బ్రకృతియందుఁ బ్రకృతిని నక్షరుం డైనపరమాత్మయందు లయంబునొందించి చిన్మాత్రావశేషితుం డయిన ష్టేత్రజ్ఞుని నక్షరత్వంబున నెఱిగి ద్వయరహితుం డై దగ్ధకాష్ఠం డైనవహ్నిచందంబునఁ బరమాత్మ యైననిర్వికార బ్రహ్మంబునందు లీనుండు గా వలయు.

427

క. అనఘ వనప్రస్థం డై, చని తద్ధర్మంబు లిట్లు శనలుపుచు మఱియున్

మనె నేని సన్నన్యసింపం, జను నట మీఁదటను ముక్తరసంగత్వమునన్. 428

వ. ఇట్లు వానప్రస్థాశ్రమంబు జరపి సన్నన్యసించి దేహమాత్రావశిష్టండును నిరపేక్షుండును భిక్షుండును నిరాశ్రయుండును నాత్మారాముండును సర్వభూత సముండును శాంతుండును సమచిత్తుండును నారాయణపరాయణుండును నై కాపీనంబునకు నాచ్ఛాదకమాత్రం బైనవస్త్రంబు ధరియించి దండాదివ్యతిరిక్తంబులు విసర్జించి యాత్మపరంబులు గానిశాస్త్రంబులు వర్జించి గ్రహనక్షత్రాది విద్యల నభ్యసింపక భేదవాదంబు లైనతర్కంబులు దర్శింపక యెందును బక్షీకరింపక శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచించి యుపన్యసింపక బహువిద్యల జీవింపక మత్తాదివ్యాపారంబుల నుల్లసిల్లక పెక్కుదినంబు లొక్కయెడ వసియింపక యూహార నొక్కొక్కరాత్రి నిలుచుచుఁ గార్యకారణవ్యతిరిక్తం బైనపరమాత్మయందు విశ్వంబు దర్శించుచు సదసన్తయం బైనవిశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మం బయినయాత్మ సవలోకించుచు జాగరణస్వప్న సంధిసమయంబుల నాత్మ నిరీక్షణంబు సేయుచు నాత్మకు బంధమోక్షణంబులు మాయామాత్రంబులు గాని వస్తుప్రకారంబున లేవనియును దేహంబునకు జీవితంబు ధ్రువంబుగా దనియును మృత్యువు ధ్రువం బనియు నెఱుంగుచు భూతదేహంబులసంభవనాశంబులకు మూలం బయినకాలంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నివ్వధంబున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబుఁ జరియించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుం డై దండాదిచిహ్నంబులు ధరియించి యొండె ధరియింపక యొండె బహిరంగవ్యక్త చిహ్నంబు గాక యంతరంగవ్యక్తం బైనయాత్మానుసంధానంబు గలిగి మనిషి యై బాహ్యనుసంధానాభావంబున మనుష్యులకుఁ దనవలన నున్నతబాల మూకుల తెఱంగుఁ జూపు చుండ వలయును.

429

—◆◆◆ ప్రహ్లాదాజగరసంవాదము. ◆◆◆—

- క. మునివల్లభుఁ డజగరుఁ డను, సునయుండు హిరణ్యకశిపురసూనుండును ము
న్నెనరించినసంవాదము, విను మీయర్థంబునంను ర వెలయు నరేంద్రా. 430
- వ. తొల్లి భగవత్ప్రియుం డయినప్రహ్లాదుండు గతిపయామాత్యసమేతుం డయి
తాకికతత్త్వంబు నెఱింగెడికొఱకు లోకంబుల సంచరించుచు నొక్కనాఁడు
కావేరీతీరంబున సహ్యాచర్యతటంబున ధూళిధూసరితంబు లయినకరచరణా
ద్యవయవంబులతోడ గూఢం బైననిర్మలతేజంబుతోఁ గర్తాకారవచోలింగవర్ణా
శ్రమాదుల నెవ్వరికి నెఱుంగఁ బడక నేల నిద్రించుచు నజగరవ్రతధరుం డైన
మునిం గని డాయంజని విధివత్ప్రకారంబున నర్పించి మునిచరణంబులకు శిరంబు
మోపి మొక్కి యతనిచరిత్రంబు దెలియ నిచ్చయించి యిట్లనియె. 431
- సీ. భూమి నుద్యోగి యై రభోగి యై యుండెడి, నరునికై వడి మునిరనాథ సీవు
ఘనశరీరము దాల్చి రకదలపు చిత్రము, ద్యవయుక్తునకుఁ గాని రధనము లేదు
ధనవంతునకుఁ గాని రతగుభోగములు లేవు, భోగికిఁ గాని సంపూర్ణమైన
తనువు లేదుద్యోగరధనభోగములు లేక, నేల నూరక పడి రనిద్ర పూవు
- ఆ. సీకు నెట్లు గలిగె రనిరుపమదేహంబు, సముండ వార్యుండవు విరళారదుండవు
బుద్ధినిధివి జనులఁ రబాగడవు దెగడవు, నిద్ర ప్రతిదినంబు రనిలువనేల. 432
- వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుం డడిగిన వికసితముఖుం డయి ముసీంద్రుండు దదీయమధు
రాలాపనుధారనప్రవాహంబులు గర్జంబులఁ బరిపూర్ణంబు లైన నతని నవలో
కించి యిట్లనియె. 433
- సీ. ఆంతరంగికదృష్టి రంతయు నెఱుఁగుదు, వార్యసమృతుండ వీర వసురవర్య
విశ్వజంతువుల ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణములు నియెఱుంగనివి లేవు
భగవంతుఁ డగుహరి రపాయక సీమనో, వీధి రాజులుచు ర వెలుఁగుతేని
క్రమమున బహుళాంధరకారంబుఁ బరిమార్పు, బరమసాత్త్వికుండవురభద్రబుద్ధి
- ఆ. వైనసీవు నన్ను రనడిగెదు గావున, విన్నధర్మ మెల్ల రవిస్తరింతు
నిన్నుఁ జూడఁ గలిగె రసితోడిమాటల, నాత్మశుద్ధి గలిగె రననఘచరిత. 434
- వ. వినుము ప్రవాహకారిణి యై విషయంబులచేతం బూరింప రానితృప్తచేతం బడి
కర్తంబులఁ బరిభ్రామ్యమాణుండ నైన నేను నానావిధయోనులందుఁ బ్రవేశించు
చు వెడలుచు నెట్టకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున
స్వర్గద్వారంబును సధర్మంబున శునకనూకరాదితిర్యగ్జంతుయోనిద్వారంబుల
మొంది క్రమమనుష్యుం డై పుట్టవలయు నని, వివేకించి సుఖరక్షణదుఃఖమో
క్షణంబులకొఱకు ధర్మంబు నేయుడంపతులవ్యవహారంబు గని సర్వక్రియా
నివృత్తి గలిగినజీవుండు స్వతంత్రుం డై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబులు

మనోరథజాతమాత్రంబులు గాని శాశ్వతంబులు గావని పరీక్షించి నివృత్తుం
డ నై యుద్యోగంబు లేక నిద్రించుచు బ్రాతభ్రాతృగంబుల ననుభవించుచు
నుండుదు నివ్వధంబునఁ దనకు సుఖరూపం బైనపురుషారంబు దనయందుఁ
గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు శైవాలజాలనిరుద్ధంబు లైనశుద్ధజలంబుల
విడిచి యెండమావులు జలంబు లని పాతెడుమూఢునివడువున సత్యంబు గాని
ద్వైతంబుఁజూచ్చి ఘోరసంసారచక్రపరిభ్రాతం డై యుండు దైవతంత్రంబు
లైనదేహదులచేత నాత్మకు సుఖంబును దుఃఖనాశంబునుం గోరుచు నిరీశుం డై
వానిప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబు లగు నదియునుం గాక మర్త్యునకు ధనంబు
ప్రాప్తం బయిన నది దుఃఖకరంబు గాని సుఖకరంబు గాదు లోభవంతు లయిన
ధనవంతులు నిద్రాహారంబులు లేక రాజ చోర యాచక శత్రుమిత్రాదిసర్వస్థలంబు
లందును శంకించుచు దానభోగంబులు మఱచి యుండుదురు ప్రాణార్థవంతు
లకు భయంబు నిత్యంబు శోకమోహభయక్రోధరాగశ్రమాదులు వాంఛా
మూలంబులు వాంఛ లే కుండ వలయును. 435

మ. సరఫుల్ గూర్చినతేనె మానవులకుఁ శ్రీ సంప్రాప్త మైనట్లు లో
భరతుల్ గూర్చినవిత్తముల్ పరులకుం శ్రీ బ్రాపించు బ్రాప్తాశి యై
తిరుగం బోనిమహారగంబు బ్రదుకుఁ శ్రీ దీర్ఘాంగ మై యుండియుం
జిరకాలం బగువానివర్తనము నేఁ శ్రీ జింతించి యేకాంతి నై.

క. అజగరమును జుట్టిగయు, నిజగురువులుగాఁ దలంచి శ్రీ నిశ్చింతఁడ నై
విజనస్థలిఁ గర్తంబుల, గజబిజి లే కున్నవాఁడ శ్రీ శారవవృత్తిన్. 437

సీ. అజనవల్కలదుకూశలాంబరంబులుగట్టి, యైనఁ గట్టక యైన శ్రీ నలరు చుండు
నాందోళికారధరహయనాగముల నెక్కి, యైన నెక్కకయైన శ్రీ నరుగు చుండుఁ
గర్భూరచందనశకస్తూరికాలేప, మైన భూరజ మైన శ్రీ సలఁదికొందు
భర్తృశయ్యల నైనఁ శ్రీ బర్హశిలాత్పణ, భస్మంబులం దైనఁ శ్రీ బండుచుండు

ఆ. మానయుక్త మైన శ్రీ మానసహీనం బైనఁ, దీయ నైన మిగులఁ శ్రీ దిక్త మైనఁ
గుడుతు సగుణ మైన శ్రీ గుణవర్జితం బైన, నల్ప మైనఁ జాల శ్రీ సధిక మైన. 438

క. లే దని యెవ్వరి నడుగను, రా దనిచింతింపఁ బరులు శ్రీ రక్షించినచోఁ
గా దని యెద్దియు మానను, భేదము మోదమును లేక శ్రీ క్రీడింతు మదిన్. 439

క. నిందింపఁ బరుల నెన్నఁడు, వందింప ననేకపీడ శ్రీ వచ్చిన మది నా
క్రంపింప విభవముల కా, నందింపఁ బ్రకామవర్తనంబున సధిపా. 440

ప. ఇట్లు గోరికలు లేక యొక్కనమయంబున దిగంబరుండ నై పిశాచంబుచందంబున
నుండుచుఁ బెక్కుదినంబులంగోలెఁ బెనుఁబాఁపవర్తనంబుఁ గైకొని నిమిలితలో
చనత్యంబున సేకాంతభావంబు విష్ణునియందుఁ జేర్చి వికల్పంబు భేదగ్రాహకచి
త్తవృత్తులఁ జిత్తంబు సర్ధరాపవిభ్రమంబు గలమనంబునందు మనంబును నహం

కారంబునందు సహంకారంబును మాయయందు మాయను నాత్మానుభూతీయం
దు లయంబు నొందించి సత్యంబు దర్శించుచు విరక్తి నొంది స్వానుభవంబున
నాత్మస్థితుండ నై యుండుదు సీవు భగవత్పరుండవు గావున రహస్యం బైనపరమ
హంసధర్మంబు (స్వానుభవగోచరం బైనతెఱంగున నీకు హృద్గోచరం బగునట్లు)
సెప్పితి ననిన విని. 441

క. ఘను సజగరమునివల్లభు, దనుజేంద్రుడు పూజసేసి రతగ వీడ్కొని నె
మ్మనమున సంతోషించుచు, జనియెక నిజగేహమునకు ర శశికులతిలకా. 442

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డి ట్లనియె. 443

క. ననుఁబోటిజడగృహస్థుఁడు, మునివల్లభ యిట్టిపదవి ర మోదంబున నే
యనువునఁ జెందును వేగమ, వినిపింపుము నేఁడు నాకు ర విజ్ఞాననిధి. 444

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె గృహస్థుం డయినవాఁడు వాసుదేవార్పణంబుగా
గృహఁబితక్రియ లనుసంధించుచు మహామునుల సేవించి వారలవలన నారా
యణదివ్యావతారకథాకర్ణనంబు సేయుచు నయ్యైవిశితకాలంబుల శాంత
జనులం గూడి మెలంగుచుఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదిసంగంబులు గలలవంటి వని
యెఱుంగుచు లోపల నానక్తి లేక సక్తునికై వడి వెలుపలఁ బురుషకారంబు
లొనర్చుచుఁ దగులంబు లేక వి త్తంబు లిచ్చి జనక నుత సోదర సఖ జ్ఞాతిజనుల
చిత్తంబులు సమ్మదాయ త్తంబులు గావించుచు ధనధాన్యనిధానదైవలబ్ధంబుల
వలన నభిమానంబు మాని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులఁ జొచ్చి యుదర
పూరణమాత్రంబు దొంగిలినవాని దండింపక భుజగమృగమూషికమర్కట
మక్షికాఖిరోష్ఠ్యంబుల హింసింపక పుత్రులభంగి నీక్షించుచు దేశకాలదైవం
బులకొలందిని ధర్మార్థకామంబులఁ బ్రవర్తించుచు శునకపతిచండాలాదుల కైన
భోజ్యపదార్థంబులు దగినభంగి నిచ్చుచు నిజవృత్తిలబ్ధంబు లగునశ నాదులచేత
దేవఋషిపితృభూతమానవుల సంతర్పించుచుఁ బంచమహాయజ్ఞావశేషంబుల
సంతర్యామిపురుషయజనంబును నాత్మజీవనోపాయంబును సమర్థించుచు నుండ
వలయు. 445

ఆ. జనకగురుల నైనఁ ర జంపు నర్థమున కై, ప్రాణ మైన విడుచు ర భార్యకొఱకు
నట్టిభార్యఁ బురుషుఁ ర డతిధిశుశ్రూష సేయించి గెలుచు నజిత ర సీశు నైన.

ఆ. పరముఁ డిశ్వరుండు ర బ్రాహ్మణముఖమున, నాహరించి తుష్టఁ ర డయినభంగి
నగ్నిముఖమునందు ర హవ్యరానులు గొని, యైనఁ దుష్టి నొందఁ ర డనఘచరిత.

వ. కావున గృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును దేవతలందును మర్త్యపశుప్రముఖ
జాతులందును సంతర్యామియు బ్రాహ్మణాననుండును నైనక్షేత్రజ్ఞునందు నయ్యై
కోరికలు సమర్పించి సంతర్పణంబు సేయ వలయు భాద్రపదంబునఁ గృష్ణ
పక్షంబునందును దక్షిణోత్తరాయణంబులందును రేయుంబగు సమ మైనకా

లంబులందును వ్యతీపాతంబులందును దినక్షయంబులందును సూర్యచంద్ర
గ్రహణంబులందును శ్రవణద్వాదశియందును వైశాఖశుక్లతృతీయయందును
గార్తీశుక్లసప్తమియందును హేమంతశిశిరంబులలోన నాలు గష్టకలందును
మాఘశుక్లసప్తమియందును మాసనక్షత్రంబులతోడం గూడినపున్నమలందును
ద్వాదశితోడం గూడినయుత్తరాత్రయశ్రవణానూరాధలందును నుత్తరాత్రయ
సహితంబు లయినయేకాదసులయందును జన్మనక్షత్రయుక్తదివసంబులందును
మఱియుఁ బ్రశస్తకాలంబులందును జననీజనకబంధుజనులకు శ్రాద్ధంబులును జప
హోమస్నానస్తోత్రంబులును దేవప్రార్థనసూరాధనంబులును నాచరింప
వలయు భార్యకుఁ బుంసవనాదికంబును నవత్యంబునకు జాతకర్తాదికంబును
దనకు యజ్ఞదీక్షాదికంబును బ్రేతజనులకు దహనాదికంబును మృతదివసంబున
సాంవత్సరికంబును జరప వలయు.

448

మ. విను మేదేశములక దయాగుణతపోవిద్యాన్వితం బైనవి
ప్రనికాయంబు వసించు నేనలములక శ్రీభాగీరథీముఖ్యవా
హిను లుండుక హరిపూజ లెయ్యెడల భూయిష్టప్రకారంబులం
దనరుక భూవర యట్టిచోటులఁ దగుక శ్రద్ధర్థంబులం జేయఁగన్.

449

క. హరియందు జగములుండును, హరిరూపము సాధుపాత్ర శ్రీమం దుండు శివం
కర మగుపాత్రము గలిగిన, నరయఁగ నది పుణ్యదేశ శ్రీమంతుచరిత్రా.

450

వ. మఱియుఁ గురుక్షేత్రంబును గయాశీర్షంబును బ్రయాగంబును బులహాశ్ర
మంబును వైమిశంబును ఘల్లునంబును సేతువును బ్రభాసంబును గుశస్థలి
యును వారణాసియు మధురాపురియును బంపాబిందునరోవరంబులును నారా
యణాశ్రమంబును సీతారామాశ్రమంబును మహేంద్రమలయాదు లైన
కులాచలంబులును హరిప్రతిమార్చనప్రదేశంబులును (హరిసేవాపరు లైనవరమ
భాగవతులు వసించెడుపుణ్యక్షేత్రంబులును) శుభకాముం డైనవాఁడు సేవింప
వలయు.

451

ఆ. భూనరేంద్ర యిట్టిపుణ్యప్రదేశంబు, లందు నరుండు సేయ్యనట్టిధర్మ
మల్పు మైన నది సరహస్రగుణాధిక, ఫలము నిచ్చు హరిరీకృపావశమున.

452

వ. వినుము చరాచరం బయినవిశ్వమంతయు విష్ణుమయం బగుటంజేసి పాత్రనిర్ణ
యనిపుణు లైనవిద్వాంసులు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు
దేవముఖులును బ్రహ్మపుత్రు లైనసనకాదులును నుండ భవదీయరాజసూయం
బున నగ్రపూజకు హరి సమ్యతుం డయ్యె ననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణం బైన
బ్రహ్మాండపాదపంబునకు నారాయణుండు మూలంబు దన్నిమిత్తంబు నారా
యణసంతర్పణంబు సకలజంతుసంతర్పణం బని యెఱుంగుము ఋషిసరత్పర్యగ
మరశరీరంబులు పురంబులు వానియందుఁ దారతమ్యంబులతోడ జీవరూపం

బున భగవంతుం డయినహరి వర్తించుటంజేడి పురుషుం డనఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యె నందుఁ దిర్యగ్జాతులకంటె నధికత్వంబు పురుషునియందు విలసిల్లుటంజేసి పురు షుండు పాత్రంబు పురుషులలోన హరితను నైనవేదంబును ధరించుచు సంతోషవిద్యాతపోగరిష్ఠుం డైనబ్రాహ్మణుండు పాత్రంబు బ్రాహ్మణులలోన నాత్మజ్ఞానపరిపూర్ణుం డయినయోగి ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు పరస్పర పాత్రంబులకు సహంపనిమనుష్యులకుఁ బూజనార్థంబుగాఁ దేతాయుగంబు నందు హరిప్రతిమలు గల్పింపబడియెఁ గొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు పాత్రపురుషద్వేషు లైనవారలకు నట్టిప్రతిమార్చనంబు ముఖ్యాంశప్రదంబు గాదు మందాధికారులకుఁ బ్రతిమార్చనంబు పురుషార్థప్రదం బగును. 453

ఆ. అఖిలలోకములకు న్నహరి దైవతము నూడ, హరికి దైవతము ధర్మరాధినాథ పదపరాగలేశశంకృతేఁ ద్రైలోక్య, పావనంబు సేయఁబ్రాహ్మణుండు. 454

వ. అట్టి బ్రాహ్మణజనులందుఁ గర్మనిష్ఠులుఁ దపోనిష్ఠులు వేదశాస్త్రనిష్ఠులు జ్ఞాన యోగనిష్ఠులు నై కొందఱు వర్తింతు రందు జ్ఞాననిష్ఠునికి ననంతఫలకామి యైన గృహస్థుండు పితృజనుల నుద్దేశించి కవ్యంబులును దేవతల నుద్దేశించి హవ్యం బులును బెట్టుట ముఖ్యంబు దైవకార్యంబునకు నిరువుర నైన నొకరి నైనఁ బితృకార్యంబునకు మువ్వర నైన నొకరి నైన భోజనంబు సేయింప వలయు ధనవంతున కైనను శ్రాద్ధవిస్తారంబు గర్తవ్యంబు గాదు దేశకాలప్రాప్తకంద మూలఫలాదికం బయినహరినై వేద్యంబున విధిచోదితప్రకారంబుగా శ్రద్ధ తోడఁ బాత్రంబునందుఁ బెట్టినయన్నంబు గామదం బయి యక్షయఫలకారి యగు ధర్మత్వత్వవేది యైనవాఁడు శ్రాద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబు సేయక భక్షింపక చరింపవలయుఁ గందమూలాదిదానంబున నయ్యెడిఫలంబు పశుహింస నంబున సంభవింపదు ప్రాణిహింస సేయక వర్తించుటకంటె మక్కిలి ధర్మంబు లేదు యజ్ఞవిదు లై నిష్కాము లయినప్రోడలు బాహ్యకర్మంబులు విడిచి యాత్మజ్ఞానదీపంబులందుఁ గర్మమయంబు లయినయజ్ఞంబుల నాచరింతురు.

క. బశువులఁ బొరిగొని మఖములు, విశదములుగఁ జేయుబుధుని న్నీక్షించి తముక విశననము సేయునో యని, క్రశిమక బెగ డొందు భూతశరణము నరేంద్రా.

వ. అది గావున ధర్మవేది యయినవాఁడు దైవప్రాప్తంబు లయినకందమూలాది కంబులచేత నిత్యనైమిత్తికక్రియలఁ జేయ వలయు నిజధర్మశాధకం బయిన ధర్మంబును బరధర్మప్రేరితం బయినధర్మంబును నాభానధర్మంబును బాపండ్ ధర్మంబును గపటధర్మంబును ధర్మజ్ఞం డయినవాఁడు మానవలయు నైనర్లిక ధర్మంబు దురితశాంతినమర్థం బగు నిర్ధనుండు ధర్మార్థంబు యాత్ర సేయుచు నైన ధనంబు గోర వలవదు జీవనోపాయంబునకు నిట్టట్టుఁ దిరుగక కార్పణ్యంబు లేక జీవించుచు మహానర్పంబు తెఱంగున సంతోషంబున నాత్మారాముం డై యెద్ది

యుం గోరక బ్రదికెడినుగుణునికిం గలనుఖంబు గామలోభంబుల దశదశలం
బరిధావనంబు నేయువానికి సిద్ధింపదు పాదరక్షలు గలవానికి శర్కరాకంటకాదుల
వలనభయంబు లేక మెలంగ నలవడుభంగి గామంబులవలన నివృత్తిగలవానికి
నెల్ల కాలంబును భద్రం బగునుపస్థమునకును జహ్వదైన్యంబునకును బురుషుండు
గృహపాలకశునకంబుకై వడి సంచరించుచు సంతృప్తి లేక చెడు సంతోషి గాని
విప్రునివిద్యాతపోవిభవయశంబులు నిరర్థకంబు లగు నింద్రియలోలత్వంబున
విజ్ఞానంబు నశించు సకలభూలోకభోగంబులు భోగించియు దిగ్విజయంబు నేసి
యు బుభుక్షుపిపానలవలన గామపారంబును హింసవలన గోధపారంబును
జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జనంబున గామంబును గామవర్జనంబున గోధం
బును నర్థానర్థదర్శనంబున లోభంబును నద్వైతానుసంధానంబున భయం
బును నాత్మానాత్మవివేకంబున శోకమోహంబులును సాత్త్వికసేవనంబున
దంభంబును మానంబున యోగాంతరాయంబును శరీరవాంఛ లేమిని హింస
యు హితాచరణంబున భూతజం బయినదుఃఖంబును సమాధిబలంబున దైవిక
వ్యథయు బ్రాణాయామాదికంబున మన్తధవ్యథయు సాత్త్వికాహారంబుల నిద్ర
యు సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులును నుపశమంబున సత్త్వంబును గురుభజ
నకుశలుఁడై (శీలంబున) జయింపవలయు. 457

క. హరిమహిమ దనకుఁ జెప్పిన, గురువున నరుఁ డనుచుఁ దలఁచి ర కుంతితభక్తిం
దిరుగుపురుషుశ్రమ మెల్లను, కరిశౌచముక్రియ నిరర్థకం బగు నధిపా. 458

ఉ. ఈవనజాతనేత్రుఁ బరమేశు మహాత్ముఁ బ్రధానపూరుషుఁ
దేవనరేణ్యు సజ్జనవిరఢేయు నసంతుఁ బురాణయోగిసం
సేవితపాదపద్మఁ దమరచిత్తములఁ నరుఁ డంచు లోకు లి
చ్ఛావిధిఁ జూచు చుండుదురు ససన్మతి లేక నరేంద్రచంద్రమా. 459

వ. వినుము వడింద్రియంబులలోన నొకటియందుఁ దత్పరులై యిచ్ఛాపూరణ
విధానంబులఁ జరితార్థుల మైతి మనువారలు ధారణాభ్యాససమాధియోగం
బుల సాధింప లేరు కృష్ణప్రముఖంబులు సంసారసాధనంబులు గాని మోక్షసా
ధనంబులు గావు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపం బగుఁ జిత్తవిజయప్రయత్నం
బున సన్న్యసించి సంగంబు వర్జించి మితం బయినభిక్షున్నంబు భక్షించుచు
శుద్ధవివిక్తసమప్రదేశంబున నొక్కరుండు నాసీనుం డై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణ
ఘ్రాచ్ఛారణంబు నేయుచు రేచకపూరకకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరో
ధించి కామహతం బయినచిత్తంబునఁ బరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబు
నేసి మరలునంతకు నిజనాసాగ్రనిరీక్షణంబు నేయుచు నివ్విధంబున యోగా
భ్యాసంబు నేయువానిచిత్తంబు గాఢరహితం బయినవహ్ని తెఱంగున శాంతిం
జెందుఁ గామాదులచేత వేధింపంబడక ప్రశాంతసమస్తవృత్తం బయినచిత్తంబు

బ్రహ్మసుఖనమృత్యునంబున లీనం బై మతియు నెగయ నేరదు.

460

మ. ధరణీదేవుడు సన్నన్యసించి యతి యై రథర్థాథకామంబులం
బరివర్జించి పునర్విలంబమునఁ దరత్పూరింభి యానేని లో
భరతిం గ్రక్కినకూడు మంచి దనుచున్ రభక్షించి జీవించుడు
ర్షరుచందంబున హాస్యజీవనుఁ డగున్ నానాప్రకారంబులన్.

461

క. మలమునఁ గ్రిమియును బడుక్రియ, నిలఁబడునొడ లాత్మ గాదురహేయం బనుచుం
దలఁతురు తజ్ఞులు పైగడుదు, రలనత నుడ లాత్మ యనుచున్ నజ్ఞు లిలేశా.

ఆ. వ్రతము మానఁ దగదురవడుగుఁగుట్టునికిని, గ్రియలు మానఁ దగదురగృహగతునికీ
దపసి కూర నుండఁ రదగదు సన్న్యాసికీ, దరుణితోడిపాత్తు రదగదు తగదు.

సీ. రథము మే నెల్ల సారథి బుద్ధి యింద్రియ, గణము గుట్టుములు పరగ్గములుమనము
ప్రాణాదిదశవిధరపవనంబు లిరుసు ధ, ర్థార్థగతులు రరథాంగకములు
బహుళతరం బైనరబంధంబు చిత్తంబు, శబ్దాదికములు సంరచారభూము
లభిమానసంయుతుం రడయినజీవుఁడు రథిఁ ఘనతర ప్రణవంబు రకార్థకంబు

తే. శుద్ధజీవుఁడు బాణంబు ర శుభద మైన, బ్రహ్మ మంచితలక్ష్యంబు ర పరులు రాగ
భయమదద్వేషశోకలోభప్రమోహ, మానమత్సరముఖములు ర మానవేంద్ర.

ప. ఇట్లు మనుష్యశరీరరూపం బయినరథంబు దనవశంబు సేసికొని మహాభాగవత
చరణకమలసేవానిశితం బయినవిజ్ఞానఖడ్గంబు ధరియించి శ్రీమన్నాయణకరు
ణావలోకనబలంబున రాగాదిశత్రునిర్మూలనంబు గావించి ప్రణవబాణాననంబున
శుద్ధజీవశరంబును సంధించి బ్రహ్మ మనియెడిగుటియందుఁ బడవేసి యహంకార
రథికుండు రథికత్వంబు మాసి నిజానందంబున నుండ వలయు నట్టివిశేషంబు
సంభవింపనిసమయంబున బహిర్ముఖంబు లయినయింద్రియఘోటకంబులు బుద్ధి
సారథినహితంబు లై స్వాభిమానరథికునిప్రమత్తత్వంబు దెలిసి ప్రవృత్తిమార్గం
బు నొందించి విషయశత్రుచుధ్యంబునం గూల్చిన.

465

ఆ. విషయశత్రులెల్ల రవిక్రాంతితోడ సా, రథినమేతుఁ డయినరథికుఁ బట్టి
యుగ్మతిమిరమృత్యురయిత మగునంసార, కూపమధ్యమందుఁ ర గూల్తు రథిప.

ప. వినుము వైదికర్తంబు ప్రవృత్తంబును నివృత్తంబును నన రెండుదెఱంగు లయ్యె
నందుఁ బ్రవృత్తంబునఁ బునరావర్తనంబును నివృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధిం
చుఁ బ్రవృత్తకర్తంబులోన నిష్టాపూర్తంబు లన రెండుమార్గంబులు గల వందు
హింస ద్రవ్యమయకామ్యరూపంబు లయినదర్శ పూర్ణమాన పశు సోమయాగ
వైశ్వదేవ బలివారణ ప్రముఖంబు లైనయాగాదికంబు లిష్టంబులు దేవతాలయ
వనకూపతటాక ప్రముఖంబులు పూర్తంబులు ప్రవృత్తకర్తంబున దేహంబు
విడిచి దేహాంతరారంభంబు నొందుదేహి హృదయాగ్రంబు వెలుంగ వాని

- తోడ నింద్రియంబులం గూడి భూతసూక్ష్మయుక్తుం డై ధూమదక్షిణాయన కృష్ణపక్షరాత్రి దర్శంబులవలన సోమలోకంబుఁ జేరి భోగావసానంబున విలీన దేహుం డై వృష్టిద్వారంబునఁ గ్రమంబున నోషధిలతాన్న శుక్లరూపంబులం బ్రాపించి భూమియందు జన్మించు నిది పునర్భవరూపం బయినపితృమార్గంబు నివృత్తకర్మనిష్ఠుం డయినవాఁడు జ్ఞానదీప్తంబు లయినయింద్రియంబులందుఁ గ్రియాయజ్ఞంబుల యజించి యింద్రియంబుల దర్శనాదినంకల్పమూలం బయిన మనంబునందు వికారయుక్తం బయినమనంబును వాక్కునందు విద్యావిలక్షణ యయినవాక్కును వర్ణనముదాయంబునందు వర్ణనముదాయంబును నకారాది స్వరత్రయాత్మకం బయినయోంకారంబునందు నోంకారంబును బిందువండు బిందువును నాదంబునందు నాదంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును బ్రహ్మ మందు నిలుప వలయును దేవమార్గం బయినయుత్తరాయణ శుక్లపక్ష దివా ప్రాణా పూర్ణిమా రాకలవలన సూర్యద్వారంబున బ్రహ్మలోకంబునందుఁ జేరి భోగావసానంబున స్థూలోపాధి యైవవిశ్వం డై స్థూలంబును సూక్ష్మంబునందు లయించి సూక్ష్మోపాధి యైనశైజనుం డై సూక్ష్మంబును గారణంబునందు లయించి కారణోపాధి యైనపాక్షిణం డై కారణంబును సాక్షిస్వరూపంబునందు లయించి తుర్యంజై సూక్ష్మలయంబునందు శుద్ధాత్మం డై యివిధంబున ముక్తుం డగును.
- ఆ. అమరనిర్జితంబు రైయొప్పపితృదేవ, సరణు లెవ్వఁ డెఱుఁగు ర శాస్త్రసృష్టి నట్టివాఁడు దేహోయై మోహమున నొందఁ, డతిశయించు బుద్ధి ర నవనినాథ.
- వ. పినుము దేహోదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందును నవధిత్వంబున సుతముం దును గలుగుచు బహిరంగంబున భోగ్యంబును సంతరంగంబున భోక్తయుఁ బరంబు నపరంబును జ్ఞానంబును జ్ఞేయంబును వచనంబున వాచ్యమును నప్రకాశమును బ్రకాశంబును నైనవస్తువునకు వేఱొండు లేదు ప్రతిబింబాదికంబు వస్తుత్వంబునం జేసి వికల్పితం బై తలంపబడుభంగి నైంద్రియకం బైనసర్వంబును సర్వత్వంబున వికల్పితం బయి తోచుం గాని పరమార్థంబు గాదు దేహాదికంబులు మిథ్యాత్వకంబులు వానికి హేతువు లయినక్షీతిప్రముఖంబులకును మిథ్యాత్వం బగుట సిద్ధంబు. పరమాత్మకు నవిద్యచేత నెంతదడవు వికల్పంబు దోచు సంతదడవును భ్రమంబునుం దోచు నవిద్యానివృత్తి యైన సర్వంబును మిథ్య యని శాస్త్రవిధినిషేధంబులు కలలోపల మేలు గన్న తెఱుం గగు భావాద్వైతక్రియాద్వైతద్రవ్యాద్వైతంబులు మూఁడు గలవందుఁ బటతంతు న్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందు వస్తేకత్వాలోచనంబు సేసి వికల్పంబు లేదని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవాక్కాయకృతంబు లైనసర్వకర్మంబులను ఫలభేదంబు సేయక పరబ్రహ్మార్పణంబు సేయుట క్రియాద్వైతంబు పుత్రమిత్రకళతాదినర్వప్రాణులకుం దనకును దేహంబునకుం

